913. Wpis 2740, 27.07.2022

One-third of a century of economic transformation

Just as there are days that are special to people, some are special to countries. Undoubtedly, 6 February 1989 – 33 years and 4 months, or one-third of a century ago – was not only an important date in the history of Poland but of the whole Europe and the world. Then, sitting down at the Round Table, the representatives of the reformist circles of power and democratic opposition pushed the wheel of history forward. Things have been different ever since, but certainly, the reality around us is better, although not everywhere and not for everyone.

Many analyses lump almost all European post-socialist countries together, although the state of affairs at the beginning of the transformation varied. Poland and Hungary were best prepared for the transition to a new economic and political system, owing to considerable structural and institutional reforms of the previous two decades, while Albania and Romania, the orthodox socialist states, were least prepared. In Asia, pro-market economic reforms were most advanced in China and Vietnam. A generation and a half later, the entire Eurasian region is more, not less, diversified.

So how much better is it now? What is the place of former centrally planned economies in the world today? In answering these questions, national income, traditionally measured by the value of gross domestic product, GDP, is often compared. In Poland GDP (per capita, p.c., according to purchasing power parity, PPP) in 2021 was 276% of the 1989 level. Here, the absolute record-holder is China, following its specific path to which I refer as Chinism, a hybrid system combing in intelligent way the powers of the government and the market.

The reforms of last three decade resulted in tectonic shifts, with consequences extending far beyond post-socialist economies. While in 1989, China's GDP was about 50% of Russia's, now it is over 700%. Last year, it was 18.6% of world output, 3 percentage points ahead of the US, while Russia share was only 3.1% (all indicators according to PPP). Far going changes occurred in the former Soviet Union. While in the last year of its existence, the ratio of GDP of the richest to the poorest republics, Estonia and Tajikistan, did not exceed 3:1, it now reaches 10:1. In Central and Eastern Europe, in 1989, Ukraine enjoyed GDP p.c. 40% higher than that of Poland, and in 2021, Polish income was 164% higher; the ratio changed from 7:5 in favor of Ukraine to 8:3 in favor of Poland. In the Czech Republic, the richest post-socialist country, GDP p.c. is about 2.8 times the income of the poorest countries in Europe – Moldova and Albania.

There were four major causes of diversified courses of economic transformations. First, the starting conditions were different – better in countries that had already tried to at least partially liberalize their regulatory and governance systems. Second, more important than privatization was the ability to build institutions that foster entrepreneurship and fair competition and block oligarchization. Third, the quality of political leadership mattered, including courage and determination to implement difficult reforms consistently. Fourth, the geopolitical situation favored the countries of Central and Eastern Europe, which took advantage of the proximity to Western Europe, adopting the principles of the European Union economy with which they integrated.

Comparisons of living standards are not easy, and yet we like to compare – Croatia to Italy, North Macedonia to Greece, Slovakia to Austria, Latvia to Finland, and Poland to Germany. What answers the question of how much distance separates these countries more comprehensively? What matters more – the income gap or the human and social capital gap? How far is Poland from the level of development already achieved by neighboring Germany? Poland's GDP p.c. in 2021 reached 65% of Germany's ($37,786 and $58,377, respectively).

However, we are now in a beyond-GDP reality and GDP is an unreliable measure that does not take into account factors that are important for living standards, such as the quality of human capital or relations in the distribution of income. From this perspective, the Inequality Adjusted Human Development Index, IHDI, i.e. the human capital index adjusted for inequalities in income and access to public services, taking equal account of the level of income, the level of enrolment, and the healthiness of societies, was 0.813 for a Pole in 2019 (the theoretical maximum is 1.00), which is as much as 93.6% of the IHDI of a German. When we look at the Planetary pressures-adjusted Human Development Index, PHDI, which takes into account to impact of economic activity on natural environment, it stands at 0.752 what is 92.4% of German level.

Indeed, the difference in the level of development is smaller than commonly assumed when looking at reality through the prism of current earnings. Thanks to the systemic transformation and engagement in win-win globalization, these economies are catching up with the richer countries and now the distance to them much smaller than a third of a century ago.

912. Wpis 2739, 27.07.2022

The ugly faces of contemporary inflation

The 2022 inflation onslaught is a late invoice for the Covid-19 pandemic and a prepayment for Russian aggression in Ukraine

Among not only the professional economists and policymakers one of the most often recently asked question is: are we going to face a significant acceleration of inflationary processes? It surged since the beginning of the year from 4.3 to 9.1% in the US and from 2.6 to 8.6% in EU, from 5.0 to 15.9% in Russia and from 31.4 to 78.6% in Turkey. What next? While some fear it and even predict another cataclysm, others herald the soon coming defeat of it. Inflation is one of the most complex economic processes, which is as much monetary as it is social in nature, which both depends on politics and affects it, but at the same time is strongly associated with the decisions of microeconomic entities – households and businesses.

The crisis caused by coronavirus pandemic has prompted governments and central banks to take unconventional measures to protect people's standard of living and support business activity. The aggressively rising supply of money has entailed a significant increase in the budget deficit and public debt that does have an impact on the escalation of inflation. Over the past two years it was higher than the official indicators show, because it was partly suppressed. We are dealing with shortageflation – the simultaneous occurrence of price inflation and repressed inflation accompanied by shortages.

Although the syndrome of contemporary inflation is unique in history, it has some features similar to that through which states, societies, and economies have already gone through. It is interesting to compare current phenomenon, 3.0, with the suppression of inflation in the war economy, 1.0, and in the economies of state socialism (communism), 2.0. Increased money supply has been largely withdrawn from circulation in the sense that it has been frozen in the form of forced savings caused at the war time and under communism by tight price control and at the pandemic time by lockdowns of parts of the economy, both on the supply and demand sides.

Yet it was and is a transitional state and eventually the frozen funds make themselves felt through five channels:

1. Increase in the effective demand that will entail an increase in production and employment through increase the use of existing capacity.

2. Increase in imports that will lead to an increased supply, but also to the deterioration of the balance of payments.
3. Increase in voluntary savings.
4. Increase in prices of commodities and assets, including securities and real estate.
5. Inflationary increase in prices.

While the first and third channels are positive, the last one is definitely negative. In the case of second, the problem is contextual. For example, it is easier to be used by countries that previously enjoyed the surplus of balance of payments or substantial foreign exchange reserves. From this point of view, Germany and Japan are in a relatively better situation, whereas the situation of USA and Brazil is somehow worse. As for the fourth, it depends on particular market situations that vary across the world.

It is particularly important to prompt the conversion of compulsory into voluntary savings and stimulate the transformation of inflationary monetary reserves into the effective demand expanding the use of existing production capacities and investments creating new capacities. The population needs to be convinced about the sense of long-term savings, despite the deposit real negative interest rate. If people involuntarily saved some money under temporary pressure and administrative imposed constraints, they better not run with them to market, but convert it into voluntary savings through sheer willpower: for better holidays, for home improvements, for continuous education, for additional financing of future standard of living, for topping up pensions.

The private investments can be facilitated by increasing complementary public investments, which the US intends to do on a large scale, running into trillions of dollars. The EU plans to spend by the end of 2026 EUR 750 billion from the common funds as part of the Recovery and Resilience Plans. There will be also significant investments, co-financed by international assistance, to rebuild Ukraine after the war. This public spending will undoubtedly attract private investments, which will create new production capacities absorbing the growing flow of demand.

As a result of the war in Ukraine and sanctions imposed on Russia for its vile attack, the situation becomes even more complicated. We are dealing with stagflation understood not literally, as a simultaneous occurrence of stagnation, i.e. zero growth, and an increase in prices, but as a slowdown in the pace of economic growth and inflation. In recent months is several countries the production is growing slower and prices are increasing faster. Worse, in some countries, it can turn into slumpflation, i.e., to combination of recession and inflation. The weakening economic dynamics is leading to an increasing unemployment, and at the same time, there are severe shortages of the workforce, especially in the hospitality and construction sectors.

The malady of stagflation and risk of slumpflation are accompanied by shortages – in the goods market from grains to microchips, from rare earths metals to batteries for electric cars; in the service market from airline flights to repair services, from garden maintenance to childcare. Hence, we are dealing with the syndrome of the worst possible combination: weak dynamics, strong inflation, rising unemployment and market shortages. A kind of shortageflation 4.0, but one of its components now is not simply inflation, but complex stagflation.

If not unique, then certainly this unusual situation requires also an atypical economic policy response. It is particularly important that the monetary and fiscal authorities control the growth rate of income and the money supply in order to moderate growth, and in some cases even reduce, demand. Critical to the effectiveness of counteracting such stagflation/shortageflation syndrome is the containment of spiral of wages, costs and prices.

At the same time, the narrative – political, in the never ending election debates, and public, in the media – about what is happening in connection with the increase of prices is important.

Inflationary expectations are a serious obstacle to tame the price rise. Their intensification escalate in many economies and may cause a dangerous process of dissaving. If the resulting additional flow of money augments aggregate demand – even in the event of a decline in household real income – the mechanism of demand inflation will strengthen.

When supply chains are disrupted by the war in Ukraine and anti-Russian sanctions, the demand-pull inflation mechanism is additionally strengthened by the mechanism of cost-push inflation. Thus, the contemporary version of inflation is driven by a demand-supply turbo mechanism. It cannot be defeated with just the classic instruments of fiscal and monetary policy. Psychological and political determinants are also important. Conquering such inflation syndrome may take longer than people expect, and the authorities promise.

911. Wpis 2738, 27.07.2022

On irreversibility of globalisation

Globalisation is a complex issue with many faces. Its contemporary phase began three decades ago. The end of the Cold War, coupled with the market transformation of the former socialist countries, enabled vast territories from central Europe to the west rim of the Pacific to join global economic exchange. The split into three "worlds" – countries of advanced capitalism, centrally planned socialist economies, and the "Third World" – was becoming outdated. Certainly, it was not the famous "end of history", but undoubtedly, it was a double breakthrough – economic and political – in the history of the world. Yet, only in the early years of this enormous spectacle – after the Polish Round Table, exactly a third of a century ago in the spring of 1989, and the fall of the Berlin Wall, in the autumn of that year – political globalisation kept up the pace with economic one, and sometimes was even ahead of it. Economic reason and political wisdom seemed to be going hand in hand. However, it appeared quite soon that whereas ever more integrated world economy was emerging, political globalisation was lagging behind. It turned out that the political logic differed from the economic one, and they began to diverge.

In a process of consolidation for a much smaller scale – in the European Union – we do have both, an integrated economy and an advanced mechanism of policies' coordination. In contrast to the European project that has created an entity within which political integration helps to solve the problems of economic integration, on the worldwide scale it has not happened. The existing architecture of international organisations – starting from the IMF, World Bank, WTO, ILO, and WHO – provides insufficient instruments of global coordination of economic policies. We do have a world economy, but we lack institution of global governance.

Recently, some politicians, media commentators, and economists have announced the end of globalisation. Too hastily. It is true that political globalisation is clearly receding due to the coronavirus pandemic, the Second Cold War, notably unhealthy US-Chinese relations, and the hot war in Ukraine followed by sanctions imposed on Russia for its adventurism, but economic globalisation is irreversible. Yes, the convergence of these shocks causes numerous difficulties in logistics, procurement, production, and distribution of goods and services. On the one hand, supra-national cooperation ties, technology transfer, and financial settlements have been tarnished. On the other hand, the amassing difficulties, starting with accelerating inflation and deepening income inequalities, fuel anti-globalisation sentiments of the population. While globalisation is not inherently the cause of the troubles, regrettably, policy instead of being increasingly pragmatic, is resorting to populism and protectionism – these two greatest enemies of the open world market. This further widens the gap between

economic globalisation, which has only temporarily lost its impetus, and political globalisation, which, instead of running forward, is retreating.

With all its drawbacks, globalisation is advantageous for economic growth since it implies trade across national borders, which brings economies of scale that are reducing unit costs of production. The combination of shocks strains but does not eliminate the supply chains. Both, the pandemic and the war in Ukraine are making an impact on capital flows, but the world is big enough to absorb liquid savings. If there is a capital surplus somewhere, it is a temporary phenomenon; it will soon be absorbed elsewhere. Transnational movement of capital, including portfolio and direct investment, will not stop since it supports efficiency by reaching places where it can be used more profitably. Furthermore, cultural exchange, tourism, and sport are also the persistent sides of globalisation, making it an internally coupled mechanism. These spheres of activities are also exposed to stress, but because of the unbroken people's will to travel and stay in touch, they will facilitate demand and growth.

While after a certain period of turbulence and tough adjustments to changing social, cultural, demographic, and technological circumstances, globalisation in its economic dimension will take off again, in its political aspect it will diverge making overall globalisation relatively less progressing than otherwise it could be. Yet, there is still a chance not to divide permanently the world into two hostile blocs: the West with the US and the EU at the helm and the East with China and Russia at the fore. Such a future is envisioned by the Economist Intelligence Unit that supposes that these blocs will "use economic and military levers to court countries that are not aligned with either side" (EIU, 2022). Instead of a confrontation along such a line, two differently seen arrangements – the Euro-Atlantic and Euro-Asian – can compete and cooperate peacefully, without reaching to "military levers"; moreover, the strengthening of transnational economic levers may render military ones useless. In both blocs, a critical role should be played by the European Union, which does not have to take sides in the American-Chinese quarrels.

While after Russia's historical blunder its international role is doomed to diminish considerably, China has a chance to strengthen further its global position. The consequences of Russia's despicable aggression against Ukraine are far from clear, yet for a number of reasons the entity that will evolve in the post-Putin years should not be forced out of global economic exchange. Russia is too big a country to be erased from the world map. Of growing significance in the geopolitical game will be India and Africa, which wisely did not allow themselves to be manipulated into taking a position on one of the sides of the Sino-American tag of war.

While economic globalisation integrates different parts of the world, political globalisation must accept its multi-polar character. Another occasion to follow such a principle will occur in November at the summits of G20 in Bali, Indonesia, and the COP27 in Sharm El-Sheikh, Egypt. Although they don't encompass the whole world, such initiatives as the Regional Cooperation for Economic Partnership, RCEP, which encompasses China as well as Australia, Japan, South Korea, and ten ASEAN countries, and unveiled recently at the QUAD meeting in Tokyo a new US-led trade pact that aims to promote regional growth, the Indo-Pacific Economic Framework for Prosperity, IPEF, which involves 13 countries, including India, ought to serve economic globalisation, too.

The situation is getting more difficult, if not downright dangerous, when shortsighted politics signifies more than economic pragmatism. And we need a lot of it; the new pragmatism aiming at triple balance – economic, social, and ecological – is a must. Business, since it is a natural ally of economic globalisation, and thus, the enemy of political de-globalisation, should engage more in this matter. The cascading challenges humanity is facing are still manageable. However, it will not happen without the strategic vision of the new world order and without an enlightened political leadership. It is a long shot to reverse the

current trend and change international politics in a way making it compatible and again supportive of economic globalisation. It will happen in due time, but nobody knows when such a time will come.

910. Wpis 2737, 24.02.2022

„Świat w matni. Czwarta część trylogii" to tytuł najnowszej książki prof. Grzegorza W. Kołodko, którą publikuje wydawnictwo Prószyński i S-ka. Książka jest dostępna tutaj: https://www.proszynski.pl/Swiat_w_matni__Czwarta_czesc_trylogii-p-37462-.html?fbclid=IwAR3vzNZesjpQLFo1LkdkocX6mfSpNKtZ6921veY4IhnT5n8UI6dVCtjqNks

O książce:
Świat trzeba ratować, odchodząc od antagonizmów w stronę współpracy globalnych potęg – USA, Unii Europejskiej oraz Chin i Rosji, a także Indii. Znajdą się i staną na ich czele przywódcy, którzy będą chcieli i potrafili tego dokonać. Miast zderzenia cywilizacji i wrogiej rywalizacji potrzebny jest dialog i współpraca. Świat znalazł się w matni. Możni tego świata muszą pojąć, że nie da się nieustannie wzbogacać – jakże często wyzyskując innych – bez oglądania się na towarzyszące temu z jednej strony koszty społeczne i ekologiczne, a z drugiej napięcia polityczne i konflikty zbrojne. Natomiast społeczeństwa krajów na dorobku, funkcjonujące w gospodarkach emancypujących się, muszą znaleźć własny, oparty na merytokracji sposób wykorzystania nieodwracalnej globalizacji na rzecz zrównoważonego rozwoju. Nie uda im się to bez zapanowania nad procesami demograficznymi i bez uporania się z korupcją dewastującą gospodarkę.

Autor poszukuje odpowiedzi na nurtujące nas pytania: jaka naprawdę jest sytuacja?, co łączy, a co dzieli różne miejsce na Ziemi?, co jest nieuchronne, a co może się zdarzyć?, co mamy robić, aby wyrwać się z nawarstwiających się kryzysów? Opierając się na wszechstronnych interdyscyplinarnych badaniach i studiach porównawczych, a także czerpiąc z osobistych doświadczeń z licznych podróży oraz kontaktów z przywódcami i uczonymi tego niespokojnego świata, dzieli się przemyśleniami o zglobalizowanej gospodarce i jej politycznym i kulturowym otoczeniu, zwracając przy okazji uwagę na uwarunkowania i konsekwencje współczesnej rewolucji technologicznej. Przy tym wszystkim kieruje się w swoich rozważaniach racjonalnością, a nie emocjami – tak w przypadku stawiania diagnoz, jak i formułowania recept. Gdy bowiem poddajemy się emocjom, to trudno o optymizm wobec wyjątkowego spiętrzenia negatywnych aspektów otaczającej nas rzeczywistości: nierówności ekonomicznych, wykluczenia społecznego, zmian klimatycznych, nierównowagi demograficznej i nowej zimnej wojny, na które nakłada się „czarna trójca" – populizm, nacjonalizm i autorytaryzm. Niestety, również liberalna demokracja szwankuje. Zdecydowana większość zagrożeń, przed którymi stoimy, może być przezwyciężona. Może, ale nie musi. Aby to się udało, konieczna jest redefinicja celów gospodarowania oraz nowy paradygmat ekonomiczny, niezbędna jest reinstytucjonalizacja globalizacji i racjonalizacja polityki. Potrzebny jest nowy pragmatyzm. Na kartach tej książki autor pokazuje, jak ku temu zmierzać, aby wybrnąć z matni, w której znalazł się nasz świat.

909. Wpis 2736, 27.IX.2020

Nakładem Wydawnictwa Poltext ukazała się nowa książka prof. Grzegorza W. Kołodko zatytułowana „Od ekonomicznej teorii do politycznej praktyki". Spis treści dostępny jest na http://tiger.edu.pl/gwk_Odteoriid_praktyki_Spis_tresci.pdf .

O książce:
Ludzkość stoi w obliczu epokowych wyzwań wynikających ze zbiegania się demograficznych, społecznych, ekonomicznych, ekologicznych i politycznych megatrendów, na które dodatkowo nakładają się skutki zgubnej pandemii COVID19 oraz nowej zimnej wojny. Tradycyjna myśl ekonomiczna nie radzi sobie z tymi wzajemnie wzmacniającymi się trendami. W warunkach nieodwracalnej globalizacji profesor Grzegorz W. Kołodko formułuje autorską odpowiedź na te wyzwania w postaci koncepcji nowego pragmatyzmu – swoistego interfejsu między teorią ekonomii i praktyczną polityką gospodarczą służącą zrównoważonemu rozwojowi. W odróżnieniu od państwowego kapitalizmu, lewicowego i prawicowego populizmu oraz nowego nacjonalizmu – nowy pragmatyzm stwarza szanse
na sprostanie piętrzącym się problemom.

Autor – wybitny ekonomista o światowej renomie, publiczny intelektualista, a zarazem odnoszący sukcesy polityk gospodarczy oraz podróżnik, który poznał świat – klarownie wyjaśnia, co i dlaczego dzieje się w gospodarce, na jej stykach ze społeczeństwem i polityką, środowiskiem naturalnym i bezpieczeństwem, kulturą i technologią. Poświęca przy tym należną uwagę imponującemu rozwojowi Chin i konsekwencjom ich globalnej ekspansji dla innych krajów. Unikatowe, interdyscyplinarne ujęcie dyskutowanych problemów czyni z książki fascynującą lekturę nie tylko dla profesjonalistów, lecz także dla wszystkich zainteresowanych przyszłością szybko zmieniającego się świata i naszym w nim miejscem.

908. Wpis 2735, 22.V.2018

KSIĄŻKA O CHINACH I ŚWIECIE PRZYSZŁOŚCI

Ukazała się moja nowa książka pt. "Czy Chiny zbawią świat?"
(http://www.proszynski.pl/Czy_Chiny_zbawia_swiat_-p-35742-.html).
Informacje o spotkaniach autorskich można znaleźć tutaj:
http://www.wedrujacyswiat.pl/Wyklady.php
Oto co piszą o niej recenzenci oraz wydawca, Prószyński i S-ka:
To niezwykle ważne i ciekawe opracowanie podejmuje kwestie kluczowe dla, nie waham się użyć tego stwierdzenia, przyszłości świata. Rozumienie chińskiego fenomenu - przyczyn, uwarunkowań i skutków nadzwyczajnego skoku cywilizacyjnego - jest w świecie Zachodu, także w Polsce, powierzchowne, skażone tradycyjnym oglądem i przykładaniem zużytych miar do zjawisk nowych albo sprzecznych ze stanem ugruntowanej wiedzy naukowej. Autor z dużym powodzeniem przełamuje ten stan rzeczy, co stanowi kluczową wartość książki, która daleko wykracza poza standardowe studium gospodarki chińskiej.
Z recenzji prof. Macieja Bałtowskiego, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej

Książka profesora Kołodki obszernie dokumentuje osiągnięcia gospodarcze Chin, ale stawia sobie o wiele ambitniejsze zadanie, a mianowicie odpowiada na pytanie, czy sukcesy gospodarcze i społeczno-polityczne pomogą w rozwiązywaniu narastających problemów o charakterze globalnym. Wielką zaletą pracy jest przedstawianie stanu i perspektyw rozwojowych Chin na tle światowych wyzwań. W całej książce najistotniejsze jest to, jaką rolę Chiny spełniają w racjonalizacji globalizacji. Autor skłania się do poglądu, że Chiny mogą istotnie pomóc we współkształtowaniu pożądanego oblicza przyszłości. Prof. Kołodko

widzi w Chinach coraz większą skłonność do stawiania na nowy pragmatyzm, na uwzględnianie zagrożeń wynikających z narastania problemów globalnych – klimatycznych, finansowych i będących pochodną nierówności.
Z recenzji prof. Władysława Szymańskiego, Akademia Nauk Społecznych

Grzegorz W. Kołodko - intelektualista i polityk, jeden z głównych architektów polskich reform gospodarczych, czterokrotnie wicepremier i minister finansów w latach 1994-1997 i 2002-2003. Profesor ekonomii i popularyzator wiedzy społeczno-gospodarczej. Członek Europejskiej Akademii Nauki, Sztuki i Literatury. Dyrektor Centrum Badawczego Transformacji, Integracji i Globalizacji TIGER (www.tiger.edu.pl) w Akademii Leona Koźmińskiego. Najczęściej na świecie cytowany polski ekonomista (h-indeks 35).
Autor i redaktor ponad 50 książek oraz licznych artykułów naukowych opublikowanych w 26 językach, w tym czterech książek i ponad 50 artykułów po chińsku. Doktor Honoris Causa dziesięciu zagranicznych uniwersytetów, w tym trzech w Chinach. Distinguished Professor of Emerging Markets Institute na Uniwersytecie Normal w Pekinie, Non-resident Senior Fellow na Uniwersytecie Renmin w Pekinie, Visiting Professor na Huangzhou University of Science and Technology w Wuhan, International Advisor Center for China and Globalization. Maratończyk i podróżnik; zwiedził 170 krajów.

Poniżej Spis treści książki:
Refleksje początkowe

Rozdział 1. Gospodarka i bezpieczeństwo
1.1. Druga zimna wojna
1.2. Kaskada zagrożeń
1.3. Technologia i polityka

Rozdział 2. Wiek Azji z Chinami na czele?
2.1. Państwo w środku Azji
2.2. Nowy Jedwabny Szlak zamiast eksportu rewolucji
2.3. Nikt nie lubi twardego lądowania

Rozdział 3. Ludzie i towary w wędrującym świecie
3.1. Między demograficzną eksplozją a ludnościowym dołkiem
3.2. Jak długo, jak szybko?
3.3. Gdzie Wschód, gdzie Zachód?
3.4. Mit doskonałości wolnego rynku

Rozdział 4. Socjalizm, kapitalizm czy chinizm?
4.1. Gospodarka – społeczeństwo – państwo
4.2. W poszukiwaniu równowagi
4.3. Socjalizm z chińską charakterystyką czy skorumpowany kapitalizm kolesiów?
4.4. Dokąd zmierzają Chiny i co innym do tego
4.5. Tertium datur

Rozdział 5. Recepta na kryzys
5.1. Kosztem wielu na korzyść nielicznych
5.2. Legalnie, ale niemoralnie

Rozdział 6. O co pytają Chińczycy

6.1. Właściwe pytania we właściwym czasie
6.2. Co chcą wiedzieć studenci
6.3. Chiński wachlarz pytań

Rozdział 7. Nowy pragmatyzm z chińską charakterystyką
7.1. Wizja, nie iluzje
7.2. Inicjatywa 16+1
7.3. Chiny na ratunek?

Refleksje końcowe
Bibliografia
Spis rysunków
Spis tabel
Indeks

907. Wpis 2734, 14.I.2018

Capitalism, Socialism or Chinism?

"Roubini EconoMonitor", January 14, 2018
(https://www.themaven.net/economonitor/asia/capitalism-socialism-or-chinism-uhB-e4jtfUyQ9TZEBRGyCw?full=1)

The dispute over the essence of the Chinese regime is not new, at least beyond the borders of China, as over there it's been consistently, for three generations already, declared that we're dealing with socialism. At most, this word would be accompanied by detailed descriptions, which changed over the years. When I was in the Middle Country for the first time, in 1989, I had no doubt that it was a socialist state, though that socialism was different from the one we knew better from Central East European, CEE countries. When I visit China these days, I do sometimes have doubts if it's still socialism, and, at the same time, I have no certainty that it is already capitalism. So what are we dealing with? Is it simply a period of transition from one formation to another or is it a different system, which deserves a name in its own right?

A quarter century ago we would joke that while the transition from capitalism to socialism was possible, at least up to a certain point, a transformation in the opposite direction is impossible, just as it's possible to turn a stallion into a gelded horse, but the reverse cannot be done. However, it certainly succeeded, at least in the post-socialist economies which became part of the European Union. China, though, is following its own path. Where has it brought the country, where is it leading to?

A bowl of rice and Ferrari

There has never actually been a consensus on what capitalism and socialism is, especially that, in addition, some people confuse the latter with communism, also an ambiguous concept. For a political scientist, of key importance are the observations and interpretations of the ways power is gained and wielded, and of the functioning of the state and its institutions, whereas, for a sociologist, the heart of the matter is the society and the mechanisms governing interactions of its component population groups. An economist, in turn, focuses mostly on observing and analyzing the recurring economic phenomena and processes and on explaining them, and if we go further – to normative (prescriptive) economics – on formulating

recommendations for economic policy and growth strategy. Capitalism and socialism are categories that correspond, first and foremost, to an economic regime, but they also involve obvious references to society and culture as well as to state and law.

In a textbook socialism, effective central planning ensured economic equilibrium, however in the real one, as experienced by hundreds of millions of people, this equilibrium was by no means taking place. In fact, it was an economy of systemic shortages. There was a permanent surplus of the flow of demand over the flow of supply, with all of its negative consequences. In no economy of the CEE region, let alone in the Soviet Union, insisting on heavy industry and engaging in high armament expenditure, were shortages successfully eradicated, though periodically there were times where the supply of consumer goods was relatively good and close to equilibrium. This was the case of Poland in the first half of 1970s, but also then we would travel from Warsaw to Budapest, and think, not without a reason, that in this respect the situation was even better over there. However, when one didn't find jeans in the right size and had to squeeze into one size too small, or instead of the desired long-play record of Led Zeppelin one left the store at Lenin utca with a record of Procol Harum, even there one became aware of shortages.

At present, in China one can buy both a bowl of rice and the latest Ferrari model; it's enough to have money or the purchasing power, which is balanced on the market by the supply. The case of China shows that it is possible not only to break free from shortages but also from their co-existence with the price increase process, which I called, already back in 1980s, the shortageflation syndrome. This was achieved by creating a liberalized price system while maintaining a major sector of SOEs which function amid not fully hardened budget constraints. It's interesting that while some authors maintain that this was accomplished thanks to socialism, others declare that's capitalism's doing.

Authoritarian state or meritocracy?

The proponents of considering China a capitalist state believe that ownership relationships are the decisive criterion. At the beginning of this century, private sector generated ca. 52% of GDP there. In 2003, this was already nearly 60% of GDP, but now it's not much more. The official sources say that private business accounts for over 60% of GDP and provides more than 80% jobs.

The issue, however, is more complex as in many cases it's hard to determine if we are dealing with private or state ownership as there are in-between and mixed forms, too. What matters is not only the traditional perspective on ownership forms, but also changes in the sphere of management and in state corporate governance.

Extra-economic relations matter as well. Some focus on the authoritarian political system, whereas others argue it's a functional meritocracy. Some get overenthusiastic about the advancement level and international competitiveness of Chinese private high-tech companies, whereas others show cases of intellectual property violations. While some are afraid that the great program of the so-called New Silk Road is a manifestation of Chinese imperialism, others emphasize assistance offered by China to poor economies in their struggle to overcome backwardness.

Undoubtedly, China will play a major role on the global economic and political arena in the coming decades. However, the system evolution and the policy followed as part of it in the Middle Country will be subordinated, in the future, to something else than creating international power of China, though cynics say that while becoming more and more actively involved in the global economy under the banner of win-win globalization, what the country means is 2:0 for China… Of greatest importance is an improvement of the internal economic situation. The Chinese expression meihao sheng huo, better life, was used 14 times by the

Chinese leader Xi Jinping at the latest congress of the so-called Communist Party of China. I say "so called" because what kind of communist party is it if it openly accepts or even endorses the attributes typical of capitalist economy, such as private capital's pursuit of profit, high unemployment rate, major areas of social exclusion and huge income inequalities, much higher than in many capitalist countries.

Bright vision or illusion?

Xi emphasizes that China should not copy other countries' solutions but rather follow its own path. Dissociating himself from the one size fits all rule, typical for the neoliberal Washington consensus, he added with the characteristic Chinese imagery: "Only the wearer knows if the shoes fit or not" While saying "no" to having too large or too small shoes imposed on it, and being aware of its own memorable achievements and strength, and, at the same time sensing the needs of other countries looking for a development strategy, China suggests that it may lead the way.

"Socialism with Chinese characteristics for a new era" is already there, With two giant steps, by 2050, China is to become a "great modern socialist country". From party documents and official governmental materials we can learn that soon, in 2020, there will be a "moderately prosperous society in all respects", then, by 2035, a "socialist modernization" will be carried out, and in the following fifteen years, by 2050, a "great modern socialist country that is prosperous, strong, democratic, culturally advanced, harmonious and beautiful" will be created. Everybody should be so lucky…

False alternative

If we assume that we already have in China a social market economy or, as preferred by Chinese authorities, socialism with Chinese characteristics for a new era, then such an ambitious vision, of course with many reservations, may be worth considering. If we assume, however, that what we have there is capitalism with Chinese characteristics, or even an utterly corrupt crony capitalism, then we are faced with quite different challenges.

I believe that deliberations such as capitalism versus socialism, with respect to China, are becoming less and less fertile and lead us astray. If every economist agrees with the view that the ownership of means of production is of key importance to the way economy functions, then every good economist must agree that of no lesser importance are culture, knowledge, institutions and policy. The hardening of the ideological and political position is all the more bewildering in a situation where new grounds for dialog are opening in intellectual and scientific community. We heard from the Chinese leader at the congress of the party that "Socialism with Chinese characteristics is socialism and no other –ism". Meanwhile, one cannot but agree both with some Chinese economists and with critical external observers who show the differentia specifica of China and try to explain what and why is happening there without resorting to the antagonistic regime categories: socialism and capitalism. It's possible as resolving this dichotomy in a clear manner is not the key to understanding the heart of the matter in this case; the key is this typically Chinese commentary: with Chinese characteristics. I myself am inclined to go in that direction, when formulating the theoretical outline and practical recommendations for new pragmatism also for China ("New Pragmatism: Economics and Economic Policy for the Future", "Roubini EconoMonitor", July 25, 2017 http://archive.economonitor.com/blog/2017/07/new-pragmatism-economics-and-economic-policy-for-the-future/).

Chinese convergence

Some time ago, there were lively discussions over systemic megatrends and transformations: divergence, subvergence and convergence. The first one was supposedly a case where the opposing systems, capitalism and socialism, coexist and the challenge was to make this coexistence peaceful. In the second case, one system was to dominate the other and though it seemed to some people for some time that socialism would be the dominant one, it happened otherwise. In the third case, a systemic convergence was to occur, with each system drawing on and assimilating some elements, including culture, from the other and thus they would become alike over a long historic process. Certainly it partly happened as various aspects of socialism trickled into capitalism and vice versa. Contemporarily, China is the one undergoing a sort of convergence. It is experiencing a process of gradually infusing the social and economic reality with elements associated with capitalism, but capitalism is also being opposed or sometimes pushed out by elements associated with the mentality typical of socialism.

This is becoming even more complicated and thus fascinating due to the huge impact of the tremendous and fast technological changes on the socio-economic and political relations. One can say that an ephemerid in the form of socialist capitalism or – if you will – capitalist socialism is developing there; a sort of Chinism. It sounds like contradictio in terminis? A contradiction in terms? By no means; we are just stuck in the mental trap of a sharp but also false alternative: socialism or capitalism hence tertium non datur. We need to get out of this trap because something systemically different is being born.

While not giving up on specific values guiding human beings and societies in their economic activities, and bearing in mind the imperative of caring for dynamic balance, what matters most from the economic point of view is effectiveness and pragmatism. That's what Deng Xiaoping, a great Chinese reformer, meant, when he said: "It doesn't matter if a cat is black or white, as long as it catches mice."

Tertium datur.

906. Wpis 2731, 7.I.2018

Chinizm, czyli pożegnajmy stereotypy

Spór o istotę chińskiego ustroju nie jest nowy, przynajmniej poza granicami Chin, tam bowiem konsekwentnie od trzech już pokoleń twierdzi się, że mamy do czynienia z socjalizmem, co najwyżej uzupełniając to określenie o charakteryzujące go opisy zmieniające się wraz z biegiem czasu. Gdy byłem w Państwie Środka po raz pierwszy w 1989 roku, nie miałem wątpliwości, że to kraj socjalistyczny, choć inny był tamten socjalizm od lepiej znanego nam z Europy Środkowo-Wschodniej. Gdy odwiedzam Chiny współcześnie, miewam wątpliwości, czy to jest jeszcze socjalizm, a zarazem nie mam pewności, że to już kapitalizm. Zatem z czym mamy do czynienia? Czy to po prostu okres przejściowy od jednej formacji do drugiej, czy coś ustrojowo odmiennego, godnego własnego miana? Ćwierć wieku temu dowcipkowaliśmy, że o ile przejście od kapitalizmu do socjalizmu było możliwe, przynajmniej do czasu, o tyle transformacja w odwrotną stronę jest niemożliwa, podobnie jak możliwe jest uczynienie z ogiera wałacha, ale na odwrót się nie da. Jednakże powiodło się, przynajmniej w posocjalistycznych gospodarkach, które weszły do Unii Europejskiej. Chiny wszak kroczą własną drogą. Dokąd je doprowadziła, dokąd wiedzie?

Miska ryżu i Ferrari

Tak naprawdę to nigdy nie było konsensusu w sprawie, co to jest kapitalizm i socjalizm, tym bardziej że niektórzy dodatkowo mylą ten drugi z komunizmem, także pojęciem wieloznacznym. O ile dla politologa najważniejsze są obserwacje i interpretacje dotyczące sposobów zdobywania i sprawowania władzy oraz funkcjonowania państwa i jego instytucji, dla socjologa istota rzeczy to społeczeństwo i mechanizmy interakcji składających się nań grup ludności. Ekonomista natomiast skupia się przede wszystkim na obserwacji i analizie powtarzających się zjawisk i procesów gospodarczych oraz na ich wyjaśnianiu, a idąc jeszcze dalej, do ekonomii normatywnej, na formułowaniu zaleceń dla polityki gospodarczej i strategii rozwoju. Kapitalizm i socjalizm to kategorie, które korespondują w pierwszej kolejności z ustrojem gospodarczym, ale mają także swoje oczywiste odniesienia do społeczeństwa i kultury oraz do państwa i prawa.

W podręcznikowym socjalizmie skuteczne planowanie centralne zapewniało równowagę gospodarczą, jednakże w tym realnym, którego doświadczały setki milionów ludzi, tej równowagi bynajmniej nie starczało. Faktycznie była to gospodarka systemowych niedoborów. Permanentnie występowała nadwyżka strumienia popytu nad strumieniem podaży, z wszystkim tego negatywnymi konsekwencjami. W żadnej gospodarce regionu środkowo-wschodnioeuropejskiego, a tym bardziej w Związku Radzieckim forsującym przemysł ciężki i uwikłanym w duże wydatki zbrojeniowe, nigdy nie udało się całkowicie wyplenić niedoborów, acz okresowo zdarzało się, że zaopatrzenie w towary konsumpcyjne było względnie dobre i bliskie stanu równowagi. Tak było w Polsce w pierwszej połowie dekady lat 1970., ale i wtedy jeździliśmy z Warszawy do Budapesztu, nie bez powodu uważając, że tam sytuacja pod tym względem jest jeszcze lepsza. Gdy jednak nie udało się trafić na dżinsy we właściwym rozmiarze i trzeba było wciskać się w te o numer za małe albo zamiast upragnionego longplaya *Led Zeppelin* człowiek wychodził ze sklepu na Lenin utca z płytą *Procol Harum*, to i tam dostrzegał niedobory.

Obecnie w Chinach można kupić tak miskę ryżu, jak i najnowszy model Ferrari; wystarczy mieć pieniądze, czyli siłę nabywczą, którą na rynku na bieżąco równoważy podaż. Przypadek chiński pokazuje, że możliwe jest wyrwanie się nie tylko z niedoborów, lecz również z ich współistnienia z procesem wzrostu cen, co jeszcze w latach 1980. nazwałem syndromem *shortageflation*. Stało się to poprzez zliberalizowanie systemu cen przy zachowaniu znaczącego sektora przedsiębiorstw państwowych, które funkcjonują w otoczeniu nie do końca utwardzonych ograniczeń budżetowych. To ciekawe, że gdy jedni autorzy utrzymują, iż udało się to dzięki socjalizmowi, inni głoszą, że to sprawka kapitalizmu.

Autorytaryzm czy merytokracja?

Zwolennicy przypisywania Chinom ustroju kapitalistycznego uważają, że decydującym kryterium są stosunki własności. Na początku tego wieku sektor prywatny wytwarzał tam ok. 52 proc. dochodu narodowego. W 2005 roku było to już prawie 60 proc., ale teraz jest niewiele więcej. Oficjalne źródła podają, że prywatny biznes tworzy ponad 60 proc. chińskiego PKB i daje ponad 80 proc. zatrudnienia. Materia jest tu jednak bardziej skomplikowana, gdyż w wielu przypadkach trudno orzec, czy mamy do czynienia z własnością prywatną, czy z państwową, są też bowiem formy pośrednie i mieszane. Ważne jest przy tym nie tylko tradycyjne ujęcie form własności, lecz również zmiany w sferze zarządzania i nadzorze właścicielskim państwa.

Liczą się także stosunki pozaekonomiczne. Podczas gdy jedni koncentrują się na autorytarnym systemie Państwa Środka, inni wywodzą, że jest to funkcjonalna merytokracja. Podczas gdy jedni zachłystują się zaawansowaniem chińskich prywatnych firm wysokich technologii i ich międzynarodową konkurencyjnością, inni pokazują przypadki nieprzestrzegania zasad ochrony własności intelektualnej. Podczas gdy jedni obawiają się, że

wielki program tzw. nowego Jedwabnego Szlaku to przejaw chińskiego imperializmu, inni akcentują pomoc okazywaną przez Chiny biednym gospodarkom w ich wysiłkach na rzecz przezwyciężania zacofania.

Bez wątpienia Chiny odegrają podczas kolejnych dekad jedną z głównych ról na światowej scenie gospodarczej i politycznej. To jednak nie tworzeniu ich zewnętrznej potęgi podporządkowane są ewolucja systemowa i uprawiana w jej ramach polityka, chociaż złośliwi powiadają, że gdy wkraczając coraz aktywniej do światowej gry, głoszą hasło globalizacji *win-win*, mają na myśli wynik 2:0 dla Chin… Najważniejsza jest poprawa wewnętrznej sytuacji gospodarczej. Chińskie wyrażenie *mei hao sheng huo* – lepsze życie – zostało użyte 14-krotnie przez chińskiego przywódcę Xi Jinpinga na ostatnim zjeździe tzw. Komunistycznej Partii Chin. Tak zwanej, bo cóż to za partia komunistyczna, która jawnie akceptuje, a czasami wręcz popiera atrybuty typowe dla gospodarki kapitalistycznej: pogoń prywatnego kapitału za zyskiem, duże bezrobocie, znaczące obszary wykluczenia społecznego oraz ogromne nierówności dochodowe, dużo większe niż w wielu krajach kapitalistycznych.

Świetlista wizja czy iluzja?

Xi podkreśla, że Chiny nie powinny kopiować cudzych rozwiązań, lecz iść własną drogą. Odcinając się od kojarzonej z neoliberalnym konsensusem waszyngtońskim zasady *one size fits all* (jeden rozmiar posuje wszystkim), dodał z charakterystyczną chińską poetyką: „Tylko użytkownik wie, czy buty pasują, czy nie." Nie pozwalając na narzucanie sobie raz to za dużych, kiedy indziej za małych butów oraz zdając sobie sprawę z własnych osiągnięć i siły, a zarazem wyczuwając zapotrzebowanie innych krajów poszukujących strategię rozwoju, Chiny sugerują, że mogą ją wskazać.

Już tam jest „socjalizm z chińską charakterystyką dla nowej ery". Dwoma wielkimi krokami w roku 2050 Chiny mają stać się „wielkim nowoczesnym krajem socjalistycznym". Z dokumentów partyjnych i oficjalnych materiałów rządowych dowiadujemy się, że już wkrótce, bo w 2020 roku będzie w Chinach „umiarkowanie prosperujące we wszystkich aspektach socjalistyczne społeczeństwo", a do roku 2035 dokona się „socjalistyczna modernizacja", by w kolejnym piętnastoleciu, do roku 2050, stworzyć „wielki nowoczesny kraj socjalistyczny, który będzie prosperujący, silny, demokratyczny, kulturowo zaawansowany, harmonijny i piękny." Każdy by tak chciał…

Fałszywa alternatywa

Jeśli przyjąć, że już mamy w Chinach społeczną gospodarkę rynkową albo, jak wolą chińskie władze, socjalizm z chińską charakterystyką dla nowej ery, to taka ambitna wizja, oczywiście z licznymi zastrzeżeniami, może być godna zastanowienia się. Jeśli zaś przyjąć, że mamy tam kapitalizm z chińską charakterystyką, czy wręcz skorumpowany do szpiku kości kapitalizm kolesiów, to stajemy w obliczu zgoła odmiennych wyzwań.

Sądzę, że rozważania w stylu kapitalizm czy socjalizm w odniesieniu do Chin stają się coraz mniej płodne i prowadzą na manowce. Jeśli każdy ekonomista zgodzi się z poglądem, że własność środków produkcji ma zasadnicze znaczenie dla sposobu funkcjonowania gospodarki, to każdy dobry ekonomista musi się zgodzić, że niemniejsze znaczenie mają kultura, wiedza, instytucje i polityka. Tym bardziej zastanawiające jest usztywnianie stanowiska ideologiczno-politycznego w sytuacji, gdy z pozycji intelektualno-naukowych otwierają się nowe płaszczyzny dialogu. Oto z ust chińskiego przywódcy na kongresie rządzącej monopartii usłyszeliśmy, że „Socjalizm o cechach chińskich to socjalizm i żaden inny –izm." Tymczasem nie można się nie zgodzić zarówno z niektórymi chińskimi

ekonomistami, jak i z krytycznymi obserwatorami z zewnątrz, którzy pokazują *differentia specifica* Chin i próbują wyjaśnić, co i dlaczego tam się dzieje bez posługiwania się antagonizującymi kategoriami ustrojowymi: socjalizm i kapitalizm. Można, gdyż klucz do zrozumienia istoty rzeczy w tym przypadku tkwi nie w jednoznacznym rozstrzygnięciu tej dychotomii, a właśnie w tym jakże typowym dla Chin komentarzu: z chińską charakterystyką. Sam skłonny jestem pójść w tym kierunku, formułując zarys teorii i praktyczne rekomendacje nowego pragmatyzmu również pod adresem Chin („Ucieczka do przodu", 4 maja 2017 r. i „Czy Chiny zbawią świat", „Rzeczpospolita", 17 maja 2017 r.).

Chińska konwergencja

Swego czasu żywe były dyskusje na temat ustrojowych megatrendów i przekształceń: dywergencji, subwergencji i konwergencji. W przypadku tej pierwszej trwać miało współistnienie przeciwstawnych sobie kapitalizmu i socjalizmu i rzecz szła o to, aby była to koegzystencja pokojowa. W drugim przypadku jeden system miał zdominować drugi i choć niektórym wydawało się przez czas jakiś, że tym systemem będzie socjalizm, stało się inaczej. W trzecim przypadku miała zachodzić konwergencja ustrojowa, a więc każdy z systemów miał czerpać i asymilować pewne elementy systemu, w tym kultury, z drugiego i w ten sposób w długim historycznym procesie miały się one upodobniać. Na pewno po części tak się stało, gdyż rozmaite aspekty socjalizmu przeciekały do kapitalizmu i na odwrót.

Współcześnie swoistą konwergencję przechodzą Chiny. Trwa tam proces stopniowego nasycania rzeczywistości społeczno-gospodarczej treściami kojarzonymi z kapitalizmem, ale ma też miejsce stawianie mu oporu czy niekiedy wręcz wypychanie przez treści utożsamiane z myśleniem typowym dla socjalizmu. Staje się to jeszcze bardziej skomplikowane, a przez to fascynujące ze względu na ogromny wpływ, jaki na stosunki społeczno-ekonomiczne i polityczne wywierają ogromne i szybkie zmiany technologiczne. Rzec by można, że rozwija się tam efemeryda w postaci socjalistycznego kapitalizmu albo – jak kto woli – kapitalistycznego socjalizmu; swoisty chinizm. Brzmi to jak *contradictio in terminis* – zaprzeczenie samo w sobie? Bynajmniej, utknęliśmy bowiem w klatce ostrej, ale i fałszywej alternatywy: socjalizm albo kapitalizm, a więc *tertium non datur*. Trzeba z tej klatki wyjść, bo rodzi się coś systemowo odmiennego.

Nie rezygnując z określonych wartości przyświecających człowiekowi i społeczeństwom w ich aktywności gospodarczej i pamiętając o imperatywie troski o dynamiczną równowagę, z ekonomicznego punktu widzenia najbardziej liczy się efektywność i pragmatyzm. To właśnie miał na myśli Deng Xiaoping, wielki chiński reformator, gdy powiedział: „Nieważne czy kot jest czarny, czy biały. Ważne, by łowił myszy."

Tertium datur.

„Rzeczpospolita", 4 stycznia 2018, s A27 (http://tiger.edu.pl/Chinizm.pdf)

905. Wpis 2730, 7.I.2018

Wywiad
„Euro to też zysk polityczny"

Prof. Grzegorz W. Kołodko, ekonomista, czterokrotnie wicepremier i minister finansów w latach 1994–1997 i 2002–2003, wykładowca Akademii Leona Koźmińskiego

#RZECZoBIZNESIE: Grzegorz W. Kołodko: To byłby sygnał, że Polska jest za pogłębianiem integracji europejskiej.
Najważniejsze jest wynegocjowanie odpowiedniego kursu. Nigdy nie powiedziałem, że Polska powinna wstąpić do euro jak najszybciej, tylko przy właściwym kursie. To jest sprawa kluczowa i wokół tego będą wielkie kontrowersje – mówi Prof. Grzegorz W. Kołodko, ekonomista, czterokrotnie wicepremier i minister finansów w latach 1994–1997 i 2002–2003, wykładowca Akademii Leona Koźmińskiego, gość programu Pawła Rożyńskiego.

Już przed rokiem nawoływał pan do przyjęcia euro. Teraz dyskusję na ten temat rozpoczęła „Rzeczpospolita", a liczni ekonomiści podpisali się pod naszym apelem do premiera Morawieckiego. Nie ma pan wrażenia, że te wszystkie apele to wołanie na puszczy?

Mam nadzieję, że nie. Jesteśmy w podobnym punkcie jak rok temu. Na razie z rządu, banku centralnego i władz rządzących kręgów nie popłynął żaden sygnał, żeby zmienili swoje niesłuszne w tej sprawie stanowisko. Rząd kilkakrotnie powiedział, że nie, że nie teraz, może potem, zobaczymy i sprawa się wlecze.

Nie zdecydował się pan podpisać naszego listu. Dlaczego?

Zabierałem już tyle razy głos w tej sprawie, że nie muszę żadnych zbiorowych protestów czy apeli podpisywać. Tak szerokie kręgi interesujące się tymi zagadnieniami, jak i politycy znają bardzo dobrze mój punkt widzenia i moją argumentację, dlaczego opowiadam się za.

Dlaczego powinniśmy właśnie teraz wstępować do strefy euro?

Wzmocniłoby to naszą pozycję w UE, obniżyło ryzyko kursowe, relatywnie spadłyby koszty pozyskiwania pieniądza, znakomicie zmniejszyłoby to koszty transakcyjne i ustabilizowało oczekiwania przedsiębiorców, co przełożyłoby się na większą ich skłonność do inwestowania. To są dobre strony, które by służyły wzmocnieniu polskiej gospodarki, przyspieszaniu tempa rozwoju, utrwaleniu wysokiej dynamiki wzrostu PKB. Spośród 28 państw członkowskich w euro jest 19. Wkrótce będą przystępowały inne. Być może dosyć szybko pojawią się tam Chorwacja, Bułgaria czy Czechy. Zanosi się na to, że Polska raczej będzie na końcu tej grupy krajów.

Do ekonomicznych argumentów doszedł teraz polityczny. Wynika on z uruchomienia procedury tzw. artykułu 7, związanej z nieprzestrzeganiem, według Komisji Europejskiej, pewnych zasad, na których opiera się UE, czy wręcz z nieprzestrzeganiem naszej własnej konstytucji. W tym momencie ogłoszenie publiczne, że zaczynamy procedurę przystępowania do euro, byłoby poważnym sygnałem, iż Polska jest za pogłębianiem integracji europejskiej.

To co powinien zrobić teraz premier Morawiecki?

Najmądrzejszą rzeczą, jaką mógłby obecnie zrobić, to publicznie oświadczyć, że Polska przystępuje do euro, bo takie mamy prawo i obowiązek, no i spełniamy wszystkie kryteria. To dałoby kolosalny argument Polsce i obecnemu rządowi, który jest krytykowany za bardzo sceptyczny stosunek do KE czy UE. Natychmiast wytrąciłoby argument przeciwnikom w kraju i krytykom za granicą, że jesteśmy antyeuropejscy, że PiS chce wyprowadzać Polskę z UE. Morawiecki znakomicie zmieniłby całą narrację wewnętrzną i europejską, gdyby powiedział, że Polska wszczyna procedurę przystępowania do euro pod pewnymi warunkami.

Że Polska wejdzie, ale przy kursie korzystnym dla nas, a nie niemieckich, francuskich, włoskich czy hiszpańskich eksporterów.

Co jest w tej chwili kluczową kwestią?

Najważniejsze jest wynegocjowanie odpowiedniego kursu. Nigdy nie mówiłem, że Polska powinna wstąpić do euro jak najszybciej, tylko zawsze podkreślałem, iż trzeba to zrobić przy właściwym kursie. To jest sprawa kluczowa i wokół tego będą wielkie kontrowersje. Partnerzy, do których eksportujemy, będą chcieli, żeby złoty był jak najmocniejszy. Z kolei w Polsce większość uważa, że silniejszy złoty jest lepszy. A tak niekoniecznie jest. W ciągu tego roku wzmocnił się zasadniczo w stosunku do euro. Było 4,45 a jest 4,15 zł. Nasi eksporterzy za 1000 euro, przy wzmacnianiu złotego, teraz dostają 300 zł mniej. To są znaczące pieniądze. Jak wyjeżdżamy w Alpy, to dla obywateli lepiej. Płacimy za to 1000 euro, zaokrąglając 4200 zł, a nie 4500 zł, jesteśmy 300 zł do przodu za te same usługi.

Tu zawsze są dobre i złe strony. Jedynie kompleksowe podejście do sprawy ma sens. Czyli pytanie jest o to, jaki kurs będzie wpływał na dynamizację polskiej gospodarki, sprzyjał ekspansji sektora zewnętrznego, tego, który eksportuje produkty naszych rąk i umysłów, bo Polska musi zrealizować strategię wzrostu ciągnionego przez eksport. On ma rosnąć szybciej niż import, a obie te kategorie mają rosnąć szybciej niż PKB i być dźwignią jego wzrostu.

Jaki kurs byłby optymalny?

Ten, który jest bliski obecnemu poziomowi. Nie rozdzierałbym szat, gdyby wstępować do euro przy kursie 4,15-4,20, chociaż sądzę, że bardziej uzasadniony jest poziom bliżej 4 zł. Byłbym powściągliwy, gdyby była jakaś presja o charakterze spekulacyjnym na wzmocnienie kursu złotego.

Skąd niechęć PiS-u do euro?

Na gruncie racjonalnym nie jest proste, abyśmy to pojęli. Obecna ekipa PiS powinna myśleć w ten sposób, że PO tę sprawę sknociła. W roku 2008 r. ówczesny premier Tusk powiedział, że Polska będzie w euro w 2011 r. Platforma nie potrafiła tego zrobić i PiS powinien na tym również zagrać politycznie, pokazując, że on potrafi...
Mając dostęp do ucha prezesa, ktoś powinien mu powiedzieć: „panie prezesie, PO z jej szefem próbowała, im nie wyszło, to ich przerosło. Jak my to wprowadzimy, to szlag trafi totalną opozycję". Już widziałem takie rzeczy w polityce, kiedy tego typu argumentacja, zupełnie oderwana od argumentów ekonomicznych, była kluczowa.

Zgadzam się z Morawieckim, że obszar euro nie jest tzw. optymalnym obszarem walutowym. Daleko do tego, ale on istnieje. Dzisiaj pytanie jest takie, czy mamy wchodzić do euro, czy nie. Niewielu ekonomistów przyjmuje scenariusz, że euro upadnie i nie ma dobrej przyszłości. Moim zdaniem euro przetrwa i wyjdzie z tego zamieszania wzmocnione. Wtedy Polska ma pozostawać poza nim?

Stracimy możliwość wpływania na kurs waluty.

To, jaki jest kurs złotego, zależy od tego, jak wieją wiatry na rynkach finansowych, a nie od tego, jaką politykę w tym zakresie prowadzi rząd polski i NBP. Nie prowadzimy aktywnej polityki kursu walutowego, bo od dłuższego czasu on jest całkowicie płynny. Z tego punktu

widzenie trzeba ocenić politykę EBC i porównać ją z jakością polityki NBP. Polityka EBC jest bardzo dobra w ciągu ostatnich wielu lat. Ten obszar jest dobrze prowadzony. Problemy, które mamy, polegają na tym, że nie ma kompatybilności polityki monetarnej, którą koordynuje EBC, z polityką fiskalną poszczególnych rządów 28 państw.

Dużo jest mitów wokół euro, które wspierają politycy PiS i związani z nim ekonomiści. Jan Szewczak, zastępca przewodniczącego sejmowej Komisji Finansów Publicznych, mówił nam, że przyjęcia euro przez Polskę mogą chcieć tylko ci, którzy źle życzą naszej ojczyźnie.

A ja życzę dobrze i jestem za euro, bo zdecydowanie przemawiają za tym argumenty ekonomiczne, choć i tego politycznego przy obecnym klimacie wokół Polski bym nie lekceważył. Zgadzam się z tym, że były pewne grzechy pierworodne w momencie zakładania euro, ale ono istnieje. Pytanie stoi tak: czy koszty funkcjonowania polskiej gospodarki i korzyści, jakie czerpiemy z tej gospodarki, są mniejsze czy większe w sytuacji, kiedy jesteśmy, przy odpowiednim kursie, w euro i mamy wpływ na politykę EBC, czy jeśli pozostajemy poza?

Trzeba spokojną, rzeczową argumentacją, profesjonalnymi, technokratycznymi, apolitycznymi, bezemocjonalnymi analizami przekonać tych, którzy rządzą, że przystąpienie do Eurostrefy będzie korzystne dla naszego społeczeństwa. Przede wszystkim dla tej sprawy trzeba pozyskać ekonomistę, który jest premierem, ale także prezesa NBP. Oni powinni działać razem. Akceptować też musi to prezydent i prezes rządzącej partii. Jeżeli ta czwórka zawarłaby porozumienie, to sprawa potem, choć nadal skomplikowana, ruszyłaby z kopyta.

Da się przekonać Jarosława Kaczyńskiego?

Proszę mnie z nim umówić, to spróbuję… Najważniejszy jest spokojna i merytoryczna argumentacja. Problem polega na tym, że politycy zbyt często kierują się argumentami nie ekonomicznymi, tylko politycznymi. Częściej nie rozsądkiem, lecz emocjami. Na razie nie udało się ich przekonać, ale przekonujmy dalej. Kropla drąży skałę. Niektórzy uważają, że to jest marnowanie czasu, ale ja tak nie sądzę i po raz kolejny argumentuję, jakie są korzyści z euro.

Ale jeżeli w kółko słyszymy powtarzane mity, typu będzie drożyzna…

Jedni powtarzają, drudzy nie. „Rzeczpospolita" tych głupot nie powtarza, a jeśli chcecie pokazywać spektrum poglądów, to czasami kogoś zacytujecie kogoś o poglądach odmiennych. Nie wchodziłbym do euro wbrew narodowi, wbrew większości opinii publicznej. Trzeba ludzi do tego przekonać.

Wskutek bełkotliwego komentowania w niektórych mediach niestety większość społeczeństwa uważa, że euro jest przyczyną kryzysu w Grecji, albo że jak je gdzieś wprowadzono, to nasiliła się inflacja. Jedno i drugie to nieprawda. W Grecji jest kryzys, bo prowadzono tam złą politykę gospodarczą. Co do inflacji, to nikt nie będzie podnosił cen z tego powodu, że dokonuje się konwergencja walutowa. Gdyby można podnosić ceny, to by już podnoszono, ale przecież głęboki rynek konsumenta i konkurencja na to nie przyzwoli.

Teraz większość jest przeciw euro. Ale kiedyś zdecydowana większość była za. Jak wprowadzaliśmy Polskę do UE, to w referendum, które wygraliśmy przytłaczającą

większością głosów, było pytanie „czy jesteś za przystąpieniem do UE na warunkach wynegocjowanych w traktacie ateńskim”. Tam wyraźnie było powiedziane, że Polska ma prawo i obowiązek przystąpić do euro. Do tej pory to się nie stało, choć stało się już w przypadku Estonii, Litwy, Łotwy, Słowacji, Słowenii.

Trzeba ludzi przekonywać. Jeśli będziemy w stanie szybciej przekonać władzę, to ona sama przekona większość społeczeństwa. Drugi sposób to pozyskać większość społeczeństwa. Jak władza zobaczy w sondażach, że 70 proc. jest za euro, to je wprowadzą. Przekonujmy się więc do mądrego wprowadzenia w euro w Polsce.

Grzegorz Balawender, „Rzeczpospolita”, 5-7 stycznia 2018, s. A28 (http://www.tiger.edu.pl/Euro_To_Zysk.pdf)

904. Wpis 2729. 22.XII.2017

Recipe for crisis

In the day and age where it seemed to some people that neoliberalism, having led to a widespread financial and economic crisis, followed by the social and political one, had been consigned to where it belongs, that is to the trash bin of history, the same is rearing its ugly head again. It’s no cause for celebration that in many places of the destabilised world, where neoliberalism used to be settled in nicely, it was supplanted these days by new nationalism and populism, more often right-wing than the left-wing one, oddly enough. You don’t fight evil with evil, nonsense cannot be addressed with another nonsense. So it’s hardly a cause for jubilation when neoliberalism gives way to new nationalism and one has to make even greater effort to offer something new, something progressive and socially attractive to replace those two harmful economic and political systems and the defective economic policy followed by their proponents. Undoubtedly, the new pragmatism is such a proposal, but there’s a long way before it prevails.

At the cost of many for the benefit of few

Currently, a decade after the outbreak of the devastating crisis in 2008-09 – first in the USA, then in the United Kingdom, which had financial ties with the latter, then a nearly global one – the professional community has no doubts that neoliberalism was its main underlying cause. It is an ideology, school of economics and, last but not least, an economic policy which cynically feed on such magnificent liberal ideas as freedom, free choice and democracy as well as private property, entrepreneurship and competition, favouring enrichment of few at the expense of the majority. This goal is furthered by the kind of deregulation of the economy which puts the world of labour at a disadvantage to the world of capital, by the financialization of the economy, pushed *ad absurdum* at the turn of the 20th and 21st century, and by manipulating the fiscal redistribution in a manner that favours the wealthier social strata. It was also furthered by the notorious tax reform in the USA under the presidency of Ronald Reagan, in 1986.

Suffice to point out that while in 1979, when he was running for the office (he was president in the years 1981-89), the average hourly rate in the USA was $18.78 (at 2008 dollars), in 2008, at the time the crisis broke out, it amounted to… less, $18.52! What happened to the fruits of the major increase in labour efficiency, what happened to the national income growth? Well, as a result of neoliberal practices, they went to few at the

expense of the majority. This is vividly demonstrated by other facts, for instance that between 1970 and 2010 the share of profits in GDP increased by nearly 10 percentage points, because the share of wages fell from over 53% to below 44%.

While over three decades, from 1979 to the pre-crisis 2007, net income (after taxes and budget transfers) of 1% of the richest Americans increased by ca. 280%, that of the poorest 20% of the society rose only by ca. 20%, that is it didn't grow enough each year to be felt by the society. No wonder then that income inequalities kept increasing and now they are at the highest level among all rich capitalist states. The most commonly used measure in this respect is the Gini index, which theoretically ranges from zero (when everybody receives the same part of income) to 1 (when somebody takes over the entire income). Currently, in the USA, it stands at ca. 0.4. By comparison, in Poland it is 0.3 and in the more egalitarian Denmark, it fluctuates around 0.25.

People first lose temper, then take to the streets

It is precisely the growing income inequalities and the widening areas of social exclusion that caused people to first lose temper and then take to the streets, also to the famous Wall Street, the occupied one. Things were aggravated by the irritating nonchalance of a section of political elites as well as of the media and "famous economists" furthering the agenda of those elites, who tried to put the blame for the glaring income and wealth inequalities, growing due to neoliberal practices, hence an intentional policy, on objective processes: on the current phase of technological revolution and globalization. This way a part of the anger was skilfully focused on aliens – on other countries and immigrants, on the Chinese and Mexicans, and elsewhere on Muslim or Central Eastern Europeans – and, as a result, on the irreversible globalization, and another part on one's own establishment, which was by no means entirely blameless. And it turned out it was grist to the mill that brings waves of new nationalism, xenophobia, protectionism and anti-globalization resentments. It would be worthwhile to draw the right conclusions from there but, sadly, it's not happening. At least not in (still) the strongest economy of the world, the originator of the last global crisis, USA.

As a matter of fact, in the year Donald Trump took power, a yet greater error was committed than the one "achieved" by Reagan. A yet greater one because this time a moth's flight toward a flame starts already after the great lesson of recent years' crisis and everybody should be wiser in the hindsight. So should neoliberals. Unfortunately, neoliberalism's signature greed coupled with populism's naivety – both characteristics uniquely combined by the current resident of the White House – create a mix that is so toxic for logical thinking that, while you can never step in the same river twice, it turns out that stepping into the same swamp is by all means doable. And that is exactly the path Americans are taking by pushing the tax law through their Congress. I call it pushing because by voting at night they defeat the democratic opposition by one vote; because they succeed in doing so by buying off their own senators, in return for evidently particularistic concessions; because at the House of Representatives it's necessary to redo the vote as racing against the pre-Christmas time produced faulty bills.

While Republicans are pushing the propaganda of success, and president Trump is shouting "Jobs, Jobs, Jobs!" from his Twitter account, writing that "This is truly a case where the results will speak for themselves, starting very soon", democrats unanimously protest against the tax changes passed, resorting to such drastic terms as "heist" or "cheat". Well, maybe not a robbery as everything was done within the law and without breaking the Constitution, but it does seem like a scam…

What's the point of all this?

People can sense what's cooking because only 27% of Americans support the new law and as many as 52% are against the solutions being implemented. They can count themselves and they put more trust in pragmatic arguments of non-partisan pundits than in biased pro-governmental experts and economists corrupted by the neoliberal lobby. While the latter are announcing a major economic growth acceleration due to decreased taxes for companies, CIT, independent centres – including the governmental ones, some of them being really outstanding – calculate that the additional GDP growth by 2027 will be the negligible 0.4-0.9%, or next to nothing. According to the Congressional Research Service analysis, a CIT reduction by 10 percentage points (the law cuts it by 14 points, from 35 to 21%) can increase the long-term growth rate by mere 0.15%. So what was the point of this battle?

What do you mean what the point was? To ensure that other changes jointly implemented under the trendy banner of tax cuts for companies, help enrich few at the expense of many. As a deputy prime minister and minister of finance of Poland (in 1994-97 and again in 200203), I myself used to cut taxes, including CIT, radically but sensibly: first down to 32% from 40% (bearing in mind that when I took office, the economy was after the infamous shock without therapy), and then from 28% down to the present 19%, but this was accompanied by other fiscal changes that promoted not only capital formation and investments but also concern for desirable income relations and human capital development. Growth picked up pace, income inequalities dropped, long-term public debt did not increase. This will not be the case of the United States, though the reduction of the very high CIT rate with the simultaneous elimination of the many tax reliefs that impair the system has its advantages. Growth will not significantly accelerate, unemployment rate will not fall, inequalities will grow and the debt will increase.

It is quite baffling how light-heartedly the authors and supporters of the tax reform are treating the unavoidable budget deficit growth and the consequently increasing public debt, which is already immense. With the exceptions of the apologists of the package, there is basically a general consensus that in the coming ten years the public debt will increase by as much as one and a half trillion US dollars. And this debt already exceeds 20 trillion US dollars, ca. 7% over the US GDP. It is clear that in such a situation the Fed will increase interest rates more aggressively, which will naturally weaken the propensity to invest, and slow down the growth.

Neoliberalism 2.0

Democrats hope that the taxpayers (seen as electorate by the political class) who have been misled by the government propaganda will sniff out those neoliberal manipulations and already in the fall of 2018 their vote will strip the Republicans of the majority in the American Congress, both in the Senate and in the House of Representatives. Maybe so, though not necessarily, as the way the tax package is structured, lower taxes and reliefs will benefit, in the coming years, a great majority of taxpayers, including those from less wealthy and more populous strata. However, their reductions disappear in 2025 and then their moment will come to pay for the cuts for the rich, which are not time-limited. Let's add that this will happen already after next elections, presidential, parliamentary and local alike. In total, throughout the entire decade of 2018-27, the subsequent higher taxes, those regulated in the years 2026-27, will neutralise the benefits of the earlier period, from 2018-25. After 2025, as many as 53% of taxpayers will pay more to the IRS, and these will be households from lower tax brackets.

Impartial analysts have calculated that the greatest beneficiaries of the reform will be the wealthiest, rich multinationals and property owners. Indeed, one must have quite a nerve and

display a reprehensible short-term bias in their economic and political thinking to push, in the context of what happened over the last four decades, for tax solutions which will by no means cut taxes for the poorest 20% of the population, as it is estimated that by 2027 tax cuts will total $10, while for one per mille of the wealthiest, this benefit will amount to $278,000.

Hence it turns out neoliberalism, apparently still undefeated despite the recent crisis, is condemning the American economy to another, yet greater crisis. This is not only a private business of the USA as, though the country's relative role in the world economy will be gradually decreasing, it will still play, in several decades to come, a key part in world finance, and the US dollar will remain, in the foreseeable future, the main reserve currency. And that's why also others will pay for this new episode of neoliberal excesses. It is worth remembering who we will have to thank for that…

903. Wpis 2728, 22.XII.2017

Recepta na kryzys

W czasach, kiedy to niektórym wydawało się, że neoliberalizm, doprowadziwszy do rozległego kryzysu finansowego i gospodarczego, a w ślad za tym społecznego i politycznego, został już wyrzucony na właściwe dla niego miejsce, czyli na śmietnik historii, znowu podnosi on swój paskudny łeb. To żadna radość, że w wielu miejscach zdestabilizowanego świata, w których uprzednio zagrzewał miejsca, współcześnie został wyparty przez nowy nacjonalizm i populizm, co ciekawe, częściej prawicowy niż lewicowy. Nie walczy się złem ze złem, nie może być odpowiedzią na jedną głupotę inna głupota. Mała zatem radość, jeśli neoliberalizm ustępuje nowemu nacjonalizmowi i tym bardziej trzeba się wysilać, aby w miejsce obu tych szkodliwych systemów gospodarczo-politycznych i uprawianej w ich ramach wadliwej polityki ekonomicznej zaproponować coś nowego, coś postępowego i społecznie atrakcyjnego. Bez wątpienia taki charakter ma nowy pragmatyzm, o którym już pisałem na tych łamach („Ucieczka do przodu", „Rzeczpospolita", 4.V.2017), ale długa jeszcze droga zanim weźmie on górę.

Kosztem wielu na korzyść nielicznych

Obecnie, dekadę po wybuchu dewastującego kryzysu – wpierw w USA i w powiązanej z nimi finansowo Wielkiej Brytanii w latach 2008-09, później o zasięgu bez mała światowym – w profesjonalnych kręgach nie budzi wątpliwości, że jego główną przyczyną był neoliberalizm. To ideologia, szkoła ekonomii i wreszcie polityka gospodarcza, które cynicznie żerując na tak wspaniałych ideach liberalizmu, jak wolność, swoboda wyboru i demokracja, prywatna własność, przedsiębiorczość i konkurencyjność sprzyja wzbogacaniu nielicznych kosztem większości. Służy temu określona deregulacja gospodarki ustawiająca w pozycji słabszej świat pracy wobec świata kapitału, posunięta na przełomie XX i XXI wieku *ad absurdum* finansyzacja gospodarki oraz manipulowanie fiskalną redystrybucją w sposób preferujący bogatsze warstwy społeczeństwa. Temu służyła głośna reforma podatkowa w USA za czasów prezydentury Ronalda Reagana, w 1986 roku.

Wystarczy wspomnieć, że o ile w roku 1979, kiedy kandyduje on do władzy (prezydentem był w latach 1981-89), średnia płaca godzinowa w USA wynosiła 18,78 USD (licząc w dolarach 2008 r.), to w roku 2008, w chwili wybuchu kryzysu, wynosiła ona …mniej, bo 18,52 USD! Gdzie się zatem podziały owoce znaczącego wzrostu wydajności pracy, gdzie się podział przyrost dochodu narodowego? Otóż został on wskutek neoliberalnych praktyk

przechwycony przez nielicznych kosztem większości. Dobitnie potwierdzają to inne fakty, choćby to, że między rokiem 1970 a 2010 udział zysków w PKB zwiększył się o prawie 10 punktów procentowych, bo udział płac spadł z ponad 53 proc. poniżej 44 proc.

Podczas gdy w trakcie trzech dekad, od 1979 roku do przedkryzysowego 2007 roku, dochody netto (po podatkach i transferach budżetowych) 1 proc. najbogatszych Amerykanów zwiększyły się o około 280 proc., to dla najbiedniejszych 20 proc. społeczeństwa wzrosły zaledwie o ok. 20 proc., a więc rok rocznie poniżej progu odczuwalności społecznej. Nic dziwnego zatem, że powiększały się nierówności dochodowe i obecnie są one największe w gronie bogatych krajach kapitalistycznych. Najczęściej stosowana w tym zakresie miara to współczynnik Giniego, który teoretycznie mieści się między zero (gdy każdy otrzymuję taką samą część dochodu), a 1 (gdy ktoś przejmuje cały dochód). Aktualnie w USA wynosi on ok. 0,4. Dla porównania w Polsce w tym roku spada poniżej 0,3 a w bardziej egalitarnej Danii oscyluje wokół 0,25.

Ludzie wychodzę wpierw z siebie, potem na ulice

To właśnie narastające nierówności dochodowe i poszerzanie się obszarów wykluczenia społecznego powodowały, że ludzie wychodzili wpierw z siebie, a potem na ulicę, także na tę słynną, okupując Wall Street. Działo się tak tym bardziej, że irytująca była nonszalancja części elit politycznych oraz służących im mediów i „znanych ekonomistów", którzy winę na narastające wskutek neoliberalnych praktyk, a więc intencjonalnej polityki rażące nierówności dochodowe i majątkowe usiłowali zrzucić na procesy obiektywne – na obecną fazę rewolucji technologicznej oraz na globalizację. W ten sposób część złości udało się skierować na obcych – na zagranicę i imigrantów, na Chińczyków i Meksykanów, a gdzie indziej na muzułmanów czy wschodnio-Europejczyków, w tym Polaków – i w rezultacie przeciw skądinąd nieodwracalnej globalizacji, a część na własnych establishment, bynajmniej nie nieskazitelnie bez winy. I to okazało się wodą na młyn, która przynosi fale nowego nacjonalizmu, ksenofobii, protekcjonizmu i antyglobalizacyjnych resentymentów. Należałoby z tego wyciągnąć właściwe wnioski, ale niestety nie udaje się. Przynajmniej w tej wciąż najsilniejszej gospodarce świata, sprawcy ostatniego globalnego kryzysu, w USA.

Oto bowiem w roku przejęcia władzy przez Donalda Trumpa popełnia się jeszcze większy błąd niż „udało się" to Reaganowi. Jeszcze większy, gdyż tym razem lot ćmy do ognia rozpoczyna się już po wielkiej nauczce kryzysu ostatnich lat i wszyscy powinni być mądrzejsi. Neoliberałowie też. Niestety, zachłanność typowa dla neoliberalizmu pomieszana z naiwnością typową dla populizmu – a obie te cechy łączy w unikatowy sposób obecny lokator Białego Domu – tworzą tak toksyczną dla myślenia mieszankę, że o ile wejść dwa razy do tej samej rzeki się nie da, to okazuje się, iż dwa razy wdepnąć w to samo bagno można. I na taką akurat ścieżką wkraczają Amerykanie, przepychając w swoim Kongresie ustawę podatkową. Przepychając, bo głosując w nocy jednym głosem pokonują opozycyjnych demokratów, bo udaje im się to poprzez kupowanie za ewidentnie partykularne koncesje własnych kontestujących senatorów, bo z Izbie Reprezentantów trzeba głosowanie powtarzać, gdyż ścigając się z przedświątecznym czasem, w ustawie znalazły się prawnicze buble. Skąd my to znamy?...

Podczas gdy republikanie huczą ze swą propagandą sukcesu, a prezydent Trump wznosi na swym koncie Twitter okrzyki „Jobs, Jobs, Jobs!" i pisze, że „To jest doprawdy sprawa, której rezultaty przemówią same, już wkrótce", demokraci zgodnie oprotestowują przeforsowane zmiany podatkowe, uciekając się nawet to tak drastycznych określeń, jak „napad" czy „oszustwo". No, może nie napad, bo wszystko zgodnie z prawem i bez łamania konstytucji, ale jakby oszustwo…

Po co to wszystko?

Ludzie wyczuwają, co się kroi, ponieważ zaledwie 27 proc. Amerykanów popiera nową ustawę, a aż 52 proc. opowiada się przeciwko wdrażanym rozwiązaniom. Sami potrafią liczyć i bardziej dają wiarę rzeczowym argumentom bezpartyjnych fachowców niż zaangażowanym prorządowym ekspertom i ekonomistom korumpowanym przez neoliberalne lobby. Podczas gdy ci ostatni zapowiadają istotne przyspieszenie tempa wzrostu gospodarczego wskutek obniżenia podatków dla przedsiębiorstw, CIT, niezależne ośrodki – także rządowe, a niektóre z nich są naprawdę znakomite – wyliczają, że dodatkowy wzrost PKB do roku 2027 wyniesie śladowe 0,4-0,9 proc., a więc tyle co nic. Według analiz Kongresowego Centrum Badawczego redukcja CIT o 10 punktów procentowych (ustawa zmniejsza je o 14 punktów, z 35 do 21 proc.) może zwiększyć długookresowe tempo wzrostu zaledwie o 0,15 proc. O co zatem cała ta batalia?

Jak to o co? O to, aby inne zmiany, przeprowadzane przy okazji pod nośnym hasłem zmniejszania podatków dla przedsiębiorstw, wzbogaciły nielicznych kosztem większości. Sam jako wicepremier i ministrów finansów też radykalnie, ale i sensownie zmniejszałem podatki, w tym CIT, wpierw do 32 proc. z 40 proc., z czym zastałem gospodarkę po niesławnym szoku bez terapii, a później z 28 proc. do obecnych 19 proc., ale towarzyszyły temu inne zmiany fiskalne sprzyjające zarówno formowaniu kapitału i inwestycjom, jak i trosce o pożądane relacje dochodowe oraz rozwój kapitału ludzkiego. Wzrost przyspieszył, nierówności dochodowe spadły, zadłużenie publiczne na dłuższą metę nie wzrosło. Nie tak będzie w Stanach Zjednoczonych, choć redukcja bardzo wysokiej stawki CIT-u przy równoczesnej likwidacji wielu ulg psujących system ma swoje zalety. Wzrost istotnie nie przyspieszy, bezrobocie nie spadnie, nierówności wzrosną, zadłużenie się powiększy.

Zdumiewające jest to, z jakim lekceważeniem autorzy i zwolennicy reformy podatkowej podchodzą do nieuniknionego wzrostu deficytu budżetowego i narastającego w ślad za tym i tak już ogromnego długu publicznego. Pomijając apologetów pakietu, panuje w zasadzie zgoda co do tego, że podczas następnych dziesięciu lat dług publiczny zwiększy się aż o półtora biliona USD; to tyle co Polacy w sumie wytwarzają przez trzy lata. A dług ten już wynosi ponad 20 bilionów USD, przekraczają o ok. 7 proc. amerykański PKB; to relatywnie dwa razy tyle co w Polsce. Jest jasne, że w takiej sytuacji Fed, bank centralny USA, będzie bardziej agresywnie podnosił stopy procentowe, co w naturalny sposób osłabiać będzie tendencje inwestycyjne i wpłynie na wzrost spowalniająco.

Neoliberalizm 2.0

Demokraci liczą na to, że wprowadzeni przez rządową propagandę w błąd podatnicy – postrzegani przez klasę polityczną jako elektorat – połapią się w tych neoliberalnych manipulacjach i już na jesieni 2018 roku zagłosują tak, że pozbawią republikanów większości w obu izbach amerykańskiego parlamentu, zarówno w Senacie, jak i w Izbie Reprezentantów. Być może, choć niekoniecznie, bo pakiet podatkowy jest tak skonstruowany, że w najbliższych latach z obniżonych podatków i ulg skorzysta zdecydowana większość podatników, w tym ci z mniej zamożnych i liczniejszych warstw. Te obniżki wszakże znikają w 2025 roku i wtedy przyjdzie im zapłacić za niewygasające obniżki dla bogatych. Dodajmy, że będzie już po kolejnych wyborach tak prezydenckich, jak i parlamentarnych oraz lokalnych. W sumie, w trakcie całej dekady 2018-27, późniejsze wyższe podatki, te regulowane w latach 2026-27, zneutralizują korzyści z wcześniejszego okresu, z lat 2018-25. Po roku 2025 aż 53 proc. podatników zapłaci fiskusowi więcej, a będą to gospodarstwa domowe z niższych przedziałów podatkowych.

Bezstronni analitycy obliczyli, że największymi beneficjentami reformy będą najzamożniejsi, bogate wielonarodowe korporacje oraz właściciele komercyjnych nieruchomości. Zaiste trzeba mieć ogrom czelności, a zarazem grzeszyć skrzywieniem krótkookresowości w myśleniu ekonomicznym i politycznym, żeby na tle tego, co się stało w ciągu minionych czterech dekad, forsować rozwiązania podatkowe – a takie będą ich konsekwencje – które wcale nie obniżą podatków dla najuboższych 20 proc. ludności, bo szacuje się, że do roku 2027 wyniosą one 10 USD, gdy dla jednego promila najbogatszych korzyść ta wyniesie aż 278 tysięcy USD.

Tak oto, jak się okazuje, wciąż niepokonany pomimo niedawnego kryzysu neoliberalizm skazuje gospodarkę amerykańską na kolejny, jeszcze większy kryzys. To nie tylko sprawa USA, bo choć ich relatywna rola w światowej gospodarce sukcesywnie będzie spadać, to nadal odgrywać będą one w ciągu kilku następnych dekad główną rolę w światowych finansach, a dolar w dającej się przewidzieć przyszłości pozostawać będzie najważniejszą walutą rezerwową. I dlatego za tę kolejną odsłonę neoliberalnych ekscesów zapłacą także inni. Nas w Polsce niestety też to nie ominie. Warto pamiętać, komu będziemy to zawdzięczać…

„Rzeczpospolita”, 22 grudnia 2017, s. A30

902. Wpis 2727, 26.IX.2017

Właśnie opublikowana książka pt. "Nowy pragmatyzm kontra nowy nacjonalizm" czeka na Ciebie tutaj: https://ksiegarnia.proszynski.pl/product,75470

Oto spis treści:

Od autorów	7
I. Czas zamętu, czyli co tu się dzieje?	10
II. Co z tą potęgą rozumu?	34
III. Elity i masy, czyli kto się liczy	53
IV. Nadajnik i odbiornik, czyli skąd tyle nieporozumień?	68
V. Wszystkiemu winna historia?	78
VI. Z powrotem do przyszłości	102
VII. Więdnący neoliberalizm	116
VIII. Akcje i reakcje	136
IX. Skąd ten kryzys?	148
X. Nowy nacjonalizm bękartem neoliberalizmu?	172
XI. Czego się bać, czyli współcześni jeźdźcy Apokalipsy	189
XII. Na ratunek nowy pragmatyzm?	204
XIII, Nowy pragmatyzm – nauka i polityka	235
XIV. Co być musi, co może, a co będzie?	244
XV. Przyszłość świata w szponach chaosu czy w naszych rękach?	259
Indeks nazwisk	268

Informację, gdzie i kiedy odbywają się spotkania autorskie, wykłady i konferencje, znajdziesz tutaj: http://www.wedrujacyswiat.pl/Wyklady.php

A tutaj są moje poprzednie książki opublikowane przez Wydawnictwo Prószyński:
"Wędrujący świat" https://ksiegarnia.proszynski.pl/product,40999
"Świat na wyciągnięcie myśli" https://ksiegarnia.proszynski.pl/product,53178

"Dokąd zmierza świat..." https://ksiegarnia.proszynski.pl/product,66008
„Droga do teraz” https://ksiegarnia.proszynski.pl/product,71473

901. Wpis 2722, 30.V.2017

Coraz niższy szczyt

Minął czas, kiedy z olbrzymim zainteresowaniem oczekiwano na konkluzje spotkań na szczycie najbogatszych krajów świata. Tegoroczny szczyt państw skupionych w grupie G7 – kolejno według wielkości gospodarek mierzonych poziomem produktu krajowego brutto, PKB, to USA, Japonia, Niemcy, Wielka Brytania, Francja, Włochy i Kanada – skupiał uwagę obserwatorów bardziej ze względu na osobowości niektórych jego uczestników, niż w oczekiwaniu na jakieś przełomowe czy chociażby ważne decyzje. Uderzające jest to, że nawet poważni amerykańscy komentatorzy za osiągnięcie uważają, że ich nowy prezydent nie popełnił żadnej większej gafy…

Słabnące G7

Niektórzy nadal określają G7 jako grupę najbardziej wpływowych krajów świata, choć przecież wszystkich takich nie skupiała. Gdy została zainicjowana cztery dekady temu – wtedy jeszcze, w roku 1975, jako G6, bez Kanady, która dołączyła rok później – to dwa bez wątpienia wielce wpływowe kraje, Związek Radziecki i Chiny, nie znalazły się w tym gronie. A to z powodów oczywistych, gdyż intencją tego zgromadzenia najbogatszych dużych krajów kapitalistycznych było narzucanie innym korzystnego dla nich samych sposobu funkcjonowania gospodarki światowej. G7 uzurpowała sobie prawo przewodzenia całemu światowi, choć bynajmniej nigdy nie reprezentowała interesów gospodarki światowej i całej ludzkości. Również wtedy, gdy z inspiracji prezydenta Clintona w roku 1997 doproszono do tego grona Rosję, acz jedynie do obrad na tematy gospodarcze. Trwało to do roku 2014, kiedy to po aneksji Krymu zawieszono jej członkostwo i przejściowe G8 znowu stało się G7.

G7 to już też nie siedem największych gospodarek świata. To fakt, że mając zaledwie 10 procent światowej populacji, grupa ta wytwarza około 47 procent światowej produkcji, licząc na podstawie kursu rynkowego ich walut. Gdy natomiast zastosować lepszą dla porównań miarę, a mianowicie parytet siły nabywczej, PSN, to jest to już tylko około 31 proc. światowego produktu brutto. I udział ten systematycznie spada, gdyż cała reszta świata charakteryzuje się przeciętnie wyższym tempem wzrostu. Tak też będzie w przyszłości i już pod koniec następnej dekady G7 wytwarzać będzie zaledwie piątą część światowej produkcji (licząc PSN). Już obecnie Indonezja ma większy PKB niż Wielka Brytania, Meksyk wyprzedza Włochy, a Arabia Saudyjska jest przed Kanadą. Gdyby zebrać siedem faktycznie największych gospodarek świata z maksymalnym PKB według PSN, to tylko trzy kraje z G7 znalazłyby się w tym gronie, a dołączyły doń cztery inne. Kolejno według poziomu PKB w skład takiego G7 weszłyby: Chiny, USA, Indie, Japonia, Niemcy, Rosja i Brazylia.

G6 + 1

Doraźnie wszakże co innego jest ważne. Otóż goszczone przez premiera Włoch Paolo Gentiloniego spotkanie G7 okazało się szczytem G6 + 1, a to ze względu na poglądy i zachowanie nowego prezydenta USA. Wizyta w Taormina była dla niego tylko jednym z

sześciu przystanków na trasie tygodniowej podróży, podczas której odwiedził także Rijad, Izrael, Zachodni Brzeg, Watykan i Brukselę. Trasa jego pierwszej podróży zagranicznej miała podkreślić zaangażowanie w ważne międzynarodowe sprawy, choć przyniosła mizerne rezultaty, a czasami robiła wrażenie, jakby przywódca najsilniejszego państwa świata traktował ją jako jeszcze jeden *reality show*.

Stany Zjednoczone już za prezydentury Billa Clintona dowiodły, że nie nadają się do przywództwa świata. Ani tego tzw. wolnego, ani tym bardziej tego całego. Tę nieprzydatność jeszcze bardziej potwierdziła administracja Georga W. Busha i choć później Barack Obama nieco poprawił globalną pozycję USA, to i tak nie zmieniło to istoty rzeczy. Krótkotrwała epoka dominacji USA, te kilka lat po upadku Związku Radzieckiego ćwierć wieku temu, minęła bezpowrotnie. I jeśli Donald Trump naiwnie wierzy, że to właśnie on jest powołany, aby uczynić Amerykę znowu wielką, to szybko rozczaruje siebie i tych, którzy mu lekkomyślnie zawierzyli.

Spotkanie G7 w Taorminie też do tego się przyczyni, w kilku sprawach bowiem Trump, nie mając racji, został sam. Nadal nie rozumie, jak szkodliwe mogą być jego zapędy hamowania nieodwracalnej globalizacji i próby uciekania się do praktyk protekcjonistycznych. Zamiast grozić Niemcom restrykcjami na import samochodów, niech Amerykanie robią lepsze niż BMW. Gdy zablokował w pierwszych dniach swego urzędowania włączenie się USA do Partnerstwa Transpacyficznego, TPP, to wkrótce potem 11 państw uczestniczących w tym projekcie promującym wolny handel w olbrzymim regionie Oceanu Spokojnego potwierdziło, że będą go kontynuować bez USA. Wśród tych 11 krajów jest także Japonia i Kanada, których premierzy, Shinzo Abe i Justin Trudeau, też byli na Sycylii.

Gdy Trump odżegnuje się od historycznego porozumienia osiągniętego w końcu 2015 roku w Paryżu przez wszystkie kraje świata w sprawie przeciwdziałania ocieplaniu klimatu, to słyszy nie tylko to, że jego partnerzy z G7 konsekwentnie deklarują zamiar rzetelnego wywiązywanie się z wziętych na siebie zobowiązań, lecz także głos obecnego w Taorminie nowego Sekretarza Generalnego ONZ, Antonio Guterresa, który mówi, iż porozumienie paryskie będzie realizowane, nawet gdyby USA się z niego wycofały. Być może do tego nie dojdzie, gdyż postępowi doradcy Trumpa uświadamiają mu i to, że bojkotując skoordynowaną globalnie akcję na rzecz walki z przegrzaniem Ziemi, naraża się na ogromną utratę popularności, bo „zieloni" się bardzo liczą. Dobre i to, choć lepiej byłoby, gdyby do lokatora Białego Domu docierały argumenty merytoryczne. W profesjonalnym gronie osiągnięto konsensus, że podniesienie się do końca XXI wielu przeciętnej temperatury przy powierzchni ziemi o więcej niż 2°C w porównaniu z okresem przed industrializacją spowodowałoby kataklizm ekologiczny. Należy zatem działać, ograniczając emisję gazów cieplarnianych, bo kontynuacja dotychczasowych trendów prowadziłaby do wzrostu temperatury aż o 3,6^{o}C. Realizacja porozumień paryskich, które chce obalać Trump, zmniejszyłaby ten wzrost do 2,7^{o}C, a więc wciąż niedostatecznie. Trzeba liczyć na to, że skoro nie udało się to szóstce partnerów Trumpa na Sycylii, to wyperswadują mu skutecznie sprawę ludzie masowo demonstrujący przeciwko jego zgubnej polityce lekceważącej wymagania ochrony środowiska.

Wysoko nie weszli

Włosi, pełniąc prezydencję G7 w tym roku – po Japonii, która gościła szczyt w Ise-Shima w 2016 roku i przed Kanadą, która będzie gospodarzem spotkania w Charlevoix w roku 2018 – zaprosili gości na Sycylię, aby z urwistego brzegu w Taormina mogli popatrzeć na Morze Śródziemne nie tyle dlatego, że jest tam pięknie, ale by widzieli, skąd docierają setki tysięcy

imigrantów. Drugiego brzegu nie widać, ale wiadomo, że jest tam Afryka, skąd masy uchodźców i ekonomicznych emigrantów wyruszają do Europy, ryzykując nierzadko życiem.

Z inicjatywy Włoch kwestię nasilającej się wędrówki ludów wniesiono pod obrady G7 i do rozmowy w tym punkcie zaproszono Tunezję, Etiopię, Kenie, Niger i Nigerię. Murem nie da się ich odgrodzić, jak może wolałby amerykański prezydent, ale przyjąć z otwartymi ramionami kolejnych milionów w ramach *Willkommenskultur*, jak przynajmniej do niedawna uważała kanclerz Niemiec, Angela Merkel, też się nie da. Słusznie zatem zwrócono uwagę na potrzebę wspomożenia procesów rozwoju społeczno-gospodarczego w krajach uboższych, aby niwelować jedną z głównych przyczyn popychających ludzi do emigracji. Bezsprzecznie zaliczają się do nich głód i nędza, ubóstwo i brak perspektyw życiowych. By sobie z tym radzić, trzeba skierować do krajów biednych więcej środków niż dotychczas. Oczywiście, pod warunkiem, że zadbają one o nieodzowny postęp instytucjonalny i nie pozwolą na wsiąkanie środków doń płynących w skorumpowane procedury administracyjne. To jest do zrobienia, pod warunkiem, że z jednej strony gruntownie zrewiduje się w kierunku nowego pragmatyzmu niesprawdzającą się w praktyce politykę opartą na tradycyjnej ekonomii rozwoju, z drugiej zaś kraje wysoko rozwinięte, poczynając od G7, przeznaczą na pomoc rozwojową znaczące środki.

Niestety, o tym mówi się mało i niechętnie. O ile w przeddzień spotkania w Taormina, podczas szczytu NATO w Brukseli, Donald Trump wzywał państwa członkowskie Paktu Północnoatlantyckiego do wydatkowania na cele wojskowe co najmniej 2 proc. PKB, bo takie kiedyś sformułowano deklaracje, choć bynajmniej nie są one zobowiązujące, to żaden z przywódców G7 nie wezwał do przeznaczenia na pomoc dla biednych tego świata 0,7 proc. PKB, a przecież od dawna jest w tej sprawie stosowna deklaracja Narodów Zjednoczonych. Wywiązuje się z tego jedynie pięć krajów bogatych, socjaldemokratyczne Szwecja, Norwegia i Dania oraz Holandia i Luksemburg, ale to małe kraje małe, a więc i środków stąd transferowanych na rozwój innych niewiele. Natomiast bogate Stany Zjednoczone na pomoc zagraniczną przeznaczają marne 0,2 proc. PKB.

Prezydent Trump zamiast radykalnie podnieść tę alokację, chce ją dodatkowo o jedną czwartą ograniczyć, podwyższając jeszcze bardziej i tak już wyśrubowane wydatki wojskowe. USA na cele militarne wydają trzykrotnie więcej niż Chiny i dziewięciokrotnie więcej niż Rosja. Tym bardziej istotny jest głos Niemiec zaakcentowany na szczycie NATO, że nie zamierzają zwiększać swych wydatków wojskowych wynoszących 1,2 proc. PKB, gdyż tak ich, jak i świata bezpieczeństwo nie od tego zależy, a od usuwania przyczyn konfliktujących narodowy i państwa oraz od wspomagania pokojowego rozwoju krajów pozostających gospodarczo w tyle. Dobrze byłoby, gdyby wszyscy w NATO to zrozumieli, w Polsce też, bo słychać tu niedorzeczne głosy rządzących polityków o zamiarze wzrostu wydatków wojskowych do 2,5 proc. PKB. Takie działania nakręcając wyścig zbrojeń, zmniejszają bezpieczeństwo, zamiast je wzmacniać. Oczywiście, przy okazji poprawiają kondycję lobby zbrojeniowego i będących na jego usługach polityków. Dużo mądrzej byłoby równać w dół, do poziomu niemieckiego, a wyzwalane w te sposób środki adresować na pomoc rozwojową. Wtedy wszyscy poczulibyśmy się bezpieczniejsi.

Czekając na G19 + 1

Tak oto możni tego świata wysoko się nie wspięli podczas tegorocznego szczytu G7. Nie tylko dlatego, że są wewnętrznie podzieleni i wszyscy, może z wyjątkiem premiera Kanady, bardziej niż o ten wędrujący świat zatroskani byli o problemy, z którymi nie potrafią sobie dobrze poradzić u siebie – a to specjalnym śledztwem na temat rzekomego manipulowania przez Rosję niedawnymi amerykańskimi wyborami, a to zagrożeniem północnokoreańskim wobec Japonii, a to nadchodzącymi wyborami w Wielkiej Brytanii, a to konsolidacją

polityki po wyborach we Francji. Łatwo nie jest. Przede wszystkim dlatego, że w międzyczasie inni wyrastają w siłę.

Dużo ważniejszy będzie odbywający się na początku lipca w Hamburgu szczyt G20. Ponieważ w jej skład wchodzi Unia Europejska, wbrew nazwie reprezentuje ona 43 kraje, które w sumie wytwarzają aż 85 proc. światowej produkcji. Tam Donald Trump nie będzie się już tak rozpychał jak w Brukseli i Taormina, bo będą tam inni, którzy mają więcej niż USA do zaproponowania światu. Będą też inni znaczący politycy, od których działań w regionach i na całym świecie zależy coraz więcej, zwłaszcza chiński przywódca Xi Jinping, ale też prezydenci Rosji i Turcji oraz premierzy Indii i Australii. Oczywiście, Donald Trump będzie dbał o to, aby był to tym razem *show* 1+19, ale miejmy nadzieję, że i on, tak jak my wszyscy, uczy się poprzez zdobywane doświadczenia. Po Taorminie powinien mieć ich trochę więcej. Świat to nie *family business*.

Rzeczpospolita, 30 maja 2017 r., s. A11

900. Wpis 2721, 28.V.2017

Polska Agencja Prasowa PAP publikuje wywiad:

Kołodko: na przyjęciu euro sporo byśmy skorzystali

Przyjęcie euro przez Polskę ma ekonomiczny sens z wielu powodów. Zniknęłoby ryzyko kursowe, przez które wiele polskich firm ogranicza swoje inwestuje, spadłyby koszty obsługi kredytów, a nade wszystko szybciej rosłyby dochody ludności - mówi PAP prof. Grzegorz W. Kołodko.

Jego zdaniem dobrym pomysłem byłoby, gdyby premier Beata Szydło "zaprosiła porządnych polskich ekonomistów, wysłuchała argumentów różnych stron". "Może dzięki temu da się zasiać wpierw ziarenko wątpliwości, a potem logiczną argumentacją przekonać decydentów" - wskazuje.

W ocenie profesora Grzegorza W. Kołodki w tej dyskusji należy zarazem uwzględnić głos społeczeństwa. Większość Polaków jest obecnie przeciwko wejściu do euro, a nie należy robić takich wielkich zmian wbrew społeczeństwu, tylko przekonywać je do idei przyjęcia wspólnej waluty.

Prof. Kołodko przyznaje, że są ważniejsze sprawy do rozwiązania niż przyjęcie euro, takie jak skłonność do oszczędzania, odwrócenie negatywnych procesów demograficznych, zrównoważony, ekologiczny rozwój, zasadnicze ograniczenie biedy i wykluczenia, konkurencyjność, proinnowacyjność naszej gospodarki. Jak przekonuje, te wszystkie cele łatwiej będzie jednak osiągać, mając euro - jeśli wejdziemy do niego przy właściwym kursie - i jeśli obszar euro zreformuje się, eliminując swoje słabości.

Jak dodaje, choć strefa euro ma problemy, to poradzi sobie z nimi i euro przetrwa, reformując się i wyjdzie z tego "lekkiego zamieszania" wzmocniona.

PAP: Jest Pan zwolennikiem akcesji Polski do strefy euro, dlaczego?

Grzegorz W. Kołodko: Nasz akces do strefy euro ma ekonomiczny sens z wielu powodów. Najważniejszym z nich jest eliminacja ryzyka kursowego. Wielu polskich przedsiębiorców

nie inwestuje ze względu na duży obszar niepewności, który wynika właśnie z tego, że mamy narodową walutę i jej kurs "na pstrym koniu jeździ". Niespełna pół roku temu eksporter dostawał za euro prawie 4,50 zł, a teraz dostaje mniej niż 4,20 zł. To bardzo destabilizuje oczekiwania przedsiębiorców i inwestorów. To właśnie ryzyko kursowe jest jedną z przyczyn, dla których Polska mniej inwestuje niż niektóre inne kraje, a powinniśmy inwestować więcej.

PAP: To korzyści dla biznesu, a co z przyjęcia euro mieliby zwykli ludzie?

G.W.K.: Koszty transakcyjne wymiany walut koniec końców mają odzwierciedlenie w cenach produktów i niektórych usług, za co płacą konsumenci. Dzięki euro niższe mielibyśmy też koszty obsługi kredytów hipotecznych i konsumpcyjnych, w strefie euro stopy procentowe są bowiem znacznie niższe niż w Polsce. A już słyszy się o podnoszeniu u nas stóp procentowych. Oczywiście gdybyśmy mieli euro, nie byłoby afery - bo to jest afera, wielki problem - z frankowiczami. Nie doszłoby przecież do procederu zadłużania gospodarstw domowych w obcym pieniądzu.

Kolejną korzyścią z przyjęcia wspólnej waluty byłaby możliwość rozwiązania rezerw walutowych, które obecnie, w przeliczeniu na złote, sięgają prawie 0,5 bln zł. Ok. 1/4 z tego musielibyśmy wnieść jako swój udział do EBC, gdzie mielibyśmy swojego przedstawiciela, mając w ten sposób wpływ na politykę tego banku. A resztę moglibyśmy przeznaczyć m.in. na spłatę długu zagranicznego. Gdybyśmy kilkadziesiąt miliardów euro przekazali na wcześniejszą spłatę długu, co jest do wynegocjowania z naszymi partnerami, którym jesteśmy winni pieniądze, spadłby zasadniczo - o kilka pkt. proc. - dług publiczny. Dzięki temu mniejsze byłyby także obciążenia budżetu kosztami obsługi tego długu, co jest oczywistą korzyścią dla wszystkich Polaków.

Poza tym, wchodząc do euro, moglibyśmy sobie dołożyć od 0,5 do 1 pkt. proc. do tempa wzrostu gospodarczego. Więc zamiast mieć 3-4 proc. rocznie, moglibyśmy mieć 4-5 proc. wzrost PKB. Tym samym szybciej rosłaby konsumpcja i standard życia ludności.

PAP: Padają jednak argumenty, że przyjmując euro, nie tyle nie będziemy mieć szybszego tempa wzrostu, co wręcz narazimy się na stagnację i przestaniemy doganiać Zachód, bo w sytuacji kryzysu nie będziemy mieli jak się bronić.

G.W.K.: Założenie, że będą kryzysy i trzeba będzie się bronić, to fundamentalna pomyłka. Błędne jest rozumowanie, które przyjmuje, że wchodząc do euro, możemy znaleźć się w trudnej sytuacji, bo będziemy za mało oszczędzać, za dużo wydawać, że nie będzie rosła dostatecznie szybko wydajność pracy. Tak może być, jeśli będziemy prowadzić złą politykę. Do ewentualnych zaburzeń gospodarczych może dojść wskutek złej polityki, a nie z powodu przyjęcia euro. Wydajność pracy w Polsce rośnie ewidentnie szybciej niż w strefie euro i tak będzie w następnych latach, a to ze względu na postęp organizacyjny, technologiczny, lepsze wykształcenie pracowników, większą dyscyplinę siły roboczej. To są czynniki, które będą wpływały na wzmacnianie konkurencyjności polskiej gospodarki, a integracja w ramach obszaru euro jeszcze dodatkowo wzmocniłaby te pozytywne zjawiska.

PAP: Czyli nie zgadza się Pan z argumentem, że w kryzysie 2008 roku pomogło nam to, że złoty stracił na wartości?

G.W.K.: Oczywiście, że nie. To kolejny błędny pogląd, wybiórczo – a więc tendencyjnie – podchodzący do zagadnienia. Przez to, że nie mieliśmy euro, polski pieniądz najpierw był

bardzo mocno przewartościowany; był czas, gdy za euro eksporterzy dostawali 3,20, a za dolara 2 złote. Wtedy także bardzo wiele gospodarstw domowych naciągnięto na kredyty hipoteczne w walutach obcych, zwłaszcza we frankach szwajcarskich. Może przy okazji warto sięgnąć do tego, którzy „znani ekonomiści" i dziennikarze wmawiali ludziom, że złoty może się tylko wzmacniać. A przecież było oczywiste, że się osłabi, bo był wtedy zdecydowanie przewartościowany.

Potem, jak i do Polski dotarły fale światowego kryzysu gospodarczego, tendencje kursowe się odwróciły i bardzo szybko za euro trzeba było zapłacić nawet 4,90, a za dolara 3,90 zł. Ale gdyby nie było wpierw wychylenia w jedną stronę, to potem nie byłoby i wychylenia w drugą stronę. Gdyby nie było przewartościowania złotego – a nie byłoby, gdybyśmy już wtedy byli w euro – to nie doszłoby do bez mała wykończeniu przemysłu stoczniowego, który prawie 100 proc. produkcji wysyłał na eksport. Jak mu się miała opłacać działalność, jak dostawał 3,20 za euro? Gdybyśmy weszli do euro w 2008 r., to nie mielibyśmy dzisiaj dramatu frankowiczów i zachowalibyśmy przemysł stoczniowy.

Natomiast faktem jest, że w krótkim okresie osłabienie złotego amortyzowało skalę spowolnienia gospodarczego i w jakimś stopniu uratowało nas przed wejściem w fazę recesji. Ale trzeba wyraźnie powiedzieć, że gdybyśmy mieli euro i przyjęli je po właściwym kursie - bo to jest kluczowa sprawa - to byłoby to dla nas bardziej korzystne.

PAP: A jaki jest ten właściwy kurs?

G.W.K.: Taki, który zapewnia konkurencyjność polskiemu sektorowi eksportowemu - 4 złote plus minus 5 proc.

Teraz jest bardzo dobry okres dla Polski, by wchodzić do strefy euro, ponieważ obecnie bogaty Zachód będzie bardziej ustępliwy w stosunku do polskich żądań i oczekiwań. Ekonomiczny interes krajów potężnych eksportowo, jak Niemcy, Beneluks czy Austria, jest taki, byśmy przyjęli euro z silnym pieniądzem, bo silny pieniądz osłabia polską gospodarkę. Gdybyśmy weszli po kursie 3,20 zł, z przewartościowanym złotym, Zachód byłby szczęśliwy, bo zalałby nasz rynek swoimi tanimi dla nas produktami. To wszakże ograniczałoby dynamikę, a niekiedy nawet bezwzględny poziom krajowej produkcji, zmniejszając poziom zatrudnienia i dochody ludności, a także dochody podatkowe państwa.

PAP: Akces do euro wymaga jednak m.in. zmiany konstytucji.

G.W.K.: Zmiana konstytucji przy konsensie politycznym dotyczącym przyjęcia wspólnej waluty powinna mieć charakter techniczny. Obawiam się, że tak nie będzie, ale gdyby obecna władza chciała wprowadzić Polskę do euro, to korzystając z tego, że popiera to zasadnicza część opozycji, nie byłoby żadnego problemu ze zmianą tego punktu konstytucji. Pod warunkiem, że politycy przy okazji nie chcieliby dokonać w konstytucji innych zmian.

Inną sprawą jest to, że opozycja, która deklaruje poparcie dla przyjęcia euro przez Polskę, bardzo nie chce, by to stało się za rządów PiS. Więc mówię politykom PiS: zróbcie to opozycji na złość. Niech to wasza władza przejdzie do historii jako ta, która wprowadziła nasz kraj do euro i nie pozwoliła zepchnąć nas na peryferie wielkiego procesu integracji europejskiej. Po zwycięstwie Emmanuela Macrona we Francji i spodziewanej wygranej CDU-CSU jesienią w Niemczech wszystko wskazuje bowiem na to, że UE będzie iść w kierunku tzw. wielu prędkości. Spoiwem tej pierwszej prędkości ma być właśnie strefa euro i

opierająca się na niej polityka społeczno-gospodarcza. W tej sytuacji powinniśmy uciekać do przodu - przyjąć euro i znaleźć się w Europie pierwszej prędkości. Bylibyśmy tam znaczącym krajem.

PAP: Przedstawiciele partii rządzącej są jednak przeciwni przyjmowaniu wspólnej waluty.

G.W.K.: Obecna czołówka naszej władzy faktycznie jednoznacznie opowiada się przeciwko euro. Dlatego trzeba dalej rozmawiać. Uważam bowiem, że rządzący opierają się na opiniach ekonomistów, którzy nie mają racji. Może dobrym pomysłem byłoby, gdy premier Szydło zaprosiła porządnych polskich ekonomistów, jest nas trochę, wysłuchała argumentów różnych stron. Może dzięki temu dałoby się zasiać wpierw ziarenko wątpliwości, a potem logiczną argumentacją przekonać decydentów.

Jako ekonomista jestem przekonany, że oponenci euro nie mają racji. Ale byłem kiedyś w polityce - jako wicepremier i minister finansów - i wiem, jak te mechanizmy działają. Chodzi o to, żeby politycy partii rządzącej nie stali się niewolnikami tego, co powiedzieli wcześniej. Czasami trudno jest zmienić zdanie, które się wypowiedziało, ale to problem do przezwyciężenia. Jeśli więc prezydent i premier, minister finansów i prezes NBP zmienią zdanie, trzeba będzie to docenić, a nie krytykować i atakować. Zmiana zdania na słuszne zawsze jest godna pochwały.

PAP: A co jeśli obecnych władz nie da się przekonać do euro?

G.W.K.: Trzeba kontynuować debatę i pozyskiwać dla sprawy większość społeczeństwa. Dziś niestety - i to jest ważniejszy problem - większość Polaków jest przeciwko wejściu do euro, a nie należy robić takich wielkich zmian wbrew społeczeństwu. Nie wątpię wszak, że zdecydowaną większość Polaków da się pozyskać do idei przyjęcia euro, jak zrozumieją, że nie grozi nam z tego tytułu podwyżka cen, że dochody realne nikomu się nie obniżą, gdyż będą w punkcie startu, tzn. wprowadzanie euro takie same, a potem będą rosły szybciej niż bez euro, że to jest dobry pomysł pod warunkiem, iż będzie mu towarzyszyła dobra polityka gospodarcza. Taka polityka jest przecież możliwa, ale są też ekonomiści politycznie czy partyjnie związani z opozycją, którzy głoszą, że obecny rząd tego nie potrafi. Tym bardziej powinien rozpocząć procedurę konwersji walutowej i pokazać, że jednak potrafi.

Oczywiście, na euro Polska się nie zaczyna, a świat się nie kończy. Są ważniejsze sprawy niż euroizacja: podwyższenie skłonności do oszczędzania, odwrócenie negatywnych procesów demograficznych, zrównoważony ekologiczny rozwój, zasadnicze ograniczenie biedy i wykluczenia społecznego, konkurencyjność i większa proinnowacyjność naszej gospodarki. Te wszystkie cele łatwiej będzie jednak osiągać mając euro - jeśli wejdziemy do niego przy właściwym kursie - i jeśli obszar euro zreformuje się, eliminując swoje słabości.

Na dobrą sprawę jest jeden argument, który trzeba brać pod uwagę w dyskusji nad tym, czy wstępować do euro, czy nie. Otóż niektórzy stawiają pytanie, czy euro w ogóle przetrwa nie łatwe przecież czasy. Przetrwa; wariant upadku odrzucam. Tak więc nie widzę żadnego innego poważnego argumentu ekonomicznego, aby pozostawać poza euro, skoro jesteśmy w Unii Europejskiej i euro będzie istnieć. Upieranie się przy złotym powoduje relatywnie wolniejsze tempo wzrostu polskiej gospodarki, czyli relatywnie niższy poziom życia Polaków, niż moglibyśmy osiągnąć.

PAP: Mówi Pan, że odrzuca wariant upadku euro, a jak ocenia Pan obecną kondycję strefy euro?

G.W.K.: Teoretycznie euro może upaść albo zostać rozwiązane, praktycznie zaś jest to bardzo, bardzo mało prawdopodobne. Tak mało, że nie można na takim spekulacyjnym założeniu opierać strategii rozwoju. Przyjmuję założenie, że euro będzie trwało. Choć strefa euro ma problemy, to reformując się, poradzi sobie z nimi i wyjdzie z tego lekkiego zamieszania wzmocniona, wzmacniając jeszcze swą pozycję jako rezerwowa waluta światowa w warunkach nieodwracalnej globalizacji.

PAP: Zgadza się Pan z tezą, że to właśnie euro zaszkodziło m.in. krajom unijnego Południa - Grecji czy Włochom?

G.W.K.: To z gruntu fałszywy pogląd ekonomiczny, którego w kategoriach naukowych nie da się obronić. Dziwię się, że niektórzy z ekonomistów przywiązali się do niego i go powtarzają. Są kraje, w których jest euro i mają one problemy, ale nie dlatego, że mają euro, tylko ponieważ prowadziły złą politykę gospodarczą. Są też kraje, które mają euro - Austria, Holandia czy Belgia - które nie mają problemów. I tych jest więcej. To czy państwa mają problemy, wynika przede wszystkim z tego, jaką prowadzą politykę gospodarczą.

Natomiast faktem jest, że kraje, które prowadziły nieprawidłową politykę gospodarczą, mają pewne trudności z przezwyciężaniem kłopotów, właśnie dlatego, że mają euro i nie mogą skorzystać z pewnych instrumentów dostosowawczych, których zastosowanie umożliwia własna waluta. Ale to tylko dlatego, że najpierw popełniły inne błędy, które nie są związane z posiadaniem euro. W niektórych przypadkach problemy te byłyby jeszcze większe, gdyby te państwa nie miały euro.

PAP: A co trzeba w strefie euro zreformować?

G.W.K. Trzeba zrobić to, co zapowiada Komisja Europejska - pójść dalej, jeśli chodzi o tzw. unię bankową, posunąć do przodu koordynację polityki fiskalnej, co nie oznacza uniformizacji podatków, a przede wszystkim przestrzegać zasad gry, które były ustanowione, gdy euro powstawało. Przecież gdyby wszystkie kraje strefy euro przestrzegały rygorystycznie kryteriów fiskalnych i monetarnych z Maastricht, to nie byłoby obecnych zaburzeń.

PAP: Czy państwa, które nie przestrzegają tych reguł, powinny pozostać w strefie euro?

G.W.K.: Żaden z krajów obecnie należących do obszaru euro dobrowolnie nie wyjdzie z niego, choć nadal nie jest wykluczone, że Grecja zostanie do tego zmuszona. Byłoby to jednak bardzo złe rozwiązanie, koszt Grexitu bowiem byłby ogromny nie tylko dla Grecji, nie tylko dla obszaru euro, lecz dla całej UE. Polski te koszty też by nie ominęły. Co gorsza, w ślad za Grecją podobny jak tam syndrom mógłby rozwinąć się wpierw w Hiszpanii, a potem we Włoszech. To byłby koniec euro, jakie znamy.

Rozsądnym wyjściem z sytuacji byłaby pomoc Grecji pod pewnymi warunkami, co praktycznie sprowadziłoby się do istotnej redukcji greckiego długu. Obecnie oscyluje on wokół 180 proc. PKB, gdyż po bardzo brutalnym okresie dostosowań narzuconych Grecji z zewnątrz dług rósł, a nie spadał. To jest przykład tego, jak zła polityka tzw. trojki, czyli Komisji Europejskiej, Europejskiego Banku Centralnego i Międzynarodowego Funduszu

Walutowego - w dużym stopniu pod dyktando Niemiec i Francji - wpędziła Grecję na ścieżkę wieloletniej recesji i pomimo ostrego zaciskania pasa nie udało się przywrócić tej gospodarce dynamicznej równowagi. Stosowne przeprofilowanie niespłacalnego przecież długu greckiego jest do zrobienia, ale najwcześniej po wrześniowych wyborach niemieckich. W mojej ocenie ostatecznie pragmatyzm weźmie górę, bo Niemcy, acz nie tylko oni, za Grexit za zapłaciliby bardzo dużo. Tańsza będzie pomoc dla tego kraju, o ile zechce sam sobie pomóc. Próbuje i trzeba to rozsądnie wesprzeć. Gdyby to się nie udało, to wtedy sprawa wchodzenia Polski stanęłaby w innym świetle.

Rozmawiała Sonia Sobczyk (PAP)
28 maja 2017

899. Wpis 2720, 24.V.2017

Will China Save the World?

The Chinese leader Xi Jinping advocates globalization, which may increasingly aid the long-term development of the world economy. The US president Donald Trump does not serve globalization or even hinders the development of the world economy. Maybe some of his actions will revive the US economy in the short run, but they are harmful to the global economy. And later on, there will be a growing imbalance, including another budget deficit and public debt within the US itself. The new American president believes that his "Trumponomics" is a present-day Reaganomics, but it's just his illusion. 35 years ago Reaganomics was the grist to the mill of neoliberalism whose harmful effect is only fully visible ex post. The harmful effect of Trump's economic nationalism will also become increasingly clear with time.

Visions rather than illusions

While the multi-year period of 3-percent GDP growth is the American president's pipedream, the New Silk Road is a realistic initiative of the Chinese president, which incorporates his country even further than to date into the irreversible globalization. At the same time, this is an attempt to make it more inclusive. The US president harbours illusions whereas the Chinese leader has a vision. Quite the opposite of the situation half a century ago. Such dissonance has colossal implications for the world's future.

It is quite typical that at the time the 45th president of the United States, being sworn in on the stairs of Capitol Hill, was saying (or actually shouting) America first!, at the World Economic Forum in Davos, the president of China was appealing for the defence of free trade, warning that there can be no winner in the trade war Trump threatened to wage not only against China. I'll go even further: if such war should actually break out as a result of accusing China of currency manipulations and of imposing punitive, prohibitively high customs on Chinese goods purchased by the USA, China stands to lose less than the United States.

It is characteristic that when president Xi ensured the new French president, Emmanuel Macron, in a phone conversation, that he would defend the Paris agreement of December 2015, aimed to limit climate change by controlling the greenhouse gas emissions, president Trump is still threatening to withdraw from this agreement, one reached with such difficulty and so badly needed.

Who is the biggest?

Though certainly China will not become, by the end of the 21st century, the "middle country" as there will be no such thing in the multipolar world of the future, its economy, with a PPP GDP of USD 21.3 trillion, is already bigger than the American one by nearly 15 per cent (calculated at market exchange rates, the US GDP of USD 18.6 trillion is 63% bigger than the Chinese one) and 11 per cent bigger than that of European Union, still including the United Kingdom (calculated at market exchange rates, UE's GDP of 16.3 trillion is bigger than the Chinese one by nearly 43 per cent). Let us not forget, however, that all this might comes not only from Shanghai or Shenzhen, as China still employs more people (33.6 per cent) working in agriculture, which produces just 8.6 per cent of the GDP, than in industry (30.3 per cent) contributing 40.7 per cent of the GDP. Services account for only half of its national income (80 per cent in the USA).

China is the world's biggest exporter (USD 2 trillion in 2016) and second biggest importer (USD 1.44 trillion, the biggest importer being the USA with 2.2 trillion). Beijing has amassed the world's largest foreign-exchange reserves amounting to the equivalent of ca. USD 3 trillion; it's more than the sum total of foreign-exchange reserves held by four economies ranking after China on this list: Japan, Switzerland, Saudi Arabia and Taiwan. If we were to look far ahead into the future and see Chinese reserves together with those held by Taiwan and Hong Kong, then the currency reserves of such "greater" China exceed the sum total of the aforementioned countries plus those of Russia, India and South Korea.

Peaceful expansion or Chinese imperialism?

Therefore, China has enough not only to maintain the stability of its own economy, but it also has at its disposal an immense capital to invest outside the country. It is already doing so, because, even though the cumulated foreign direct investment, FDI, in China amounts to USD 1.46 trillion, and the Chinese FDI abroad to 1.29 trillion, the Chinese FDI in other countries has, for three years now, been higher than foreign investment in China. In 2016, Chinese FDI reached a historically high level of USD 189 billion, as much as 40 per cent more than a year before. Over 37 billion of this amount (as much as 77 per cent more than in the previous year) went to European Union member states. It's curious that while some seek – and rightly so – to attract Chinese capital, others accuse China of a sort of Chinese imperialism. There is no threat of the latter as to Beijing the Chinese outward economic expansion is mostly an instrument of the policy that serves internal affairs. At this stage, it's a good way to ensure high economic growth and, consequently, rising incomes and to hold in check the immense internal migration from the countryside to cities.

While Americans save 17.6 per cent of their national income (21.4 per cent in EU), the value for China is as huge as 46 per cent. This is a lot and though China is trying to slowly reduce the propensity to save, favouring a relatively faster consumption growth, the country still has huge funds for domestic and foreign investment. No wonder then that it is looking around all over the world for attractive places to place them. Striding the New Silk Road, China also reaches Central Eastern Europe, and this current will pick up speed with the "16+1" initiative addressing countries of the region – from Estonia and Latvia in the north through Czech Republic and Slovakia in the middle all the way to Albania and Macedonia in the south. Poland, the largest economy in this 16-strong group, has absorbed, to date, less Chinese FDI than Romania and Hungary, but in 2016 the amount stood already at over half a billion USD.

New pragmatism with a Chinese characteristic

In the same way as it was naïve, a quarter of a century ago, with the cold war coming to an end following the collapse of the Soviet Union, to expect that the USA, taking advantage of its economic power, including financial, political and military might, would "save the world" and effectively become its progressive leader, it would be equally naïve at present to expect something similar from China. Despite its might, it has neither funds, nor the intentions to do so, the way it is suspected of by some and even accused of by others. China by no means wishes to dominate the world, it just wants to use globalization to its advantage, not necessarily at the expense of others, and sometimes even helping them, too.

Unlike in nature, in politics and economy no system is pure as we are always dealing with some sort of mixture of them. This is also the case of China, where elements of communist centrally-planned economy, not yet fully removed, interplay with the elements of open free market economy, which have been predominant for at least a dozen or so years; where still significant symptoms of statism co-exist with liberalised capitalist enterprise.

It is very important that China of all places – the country that means so much to the future of the world – is where new pragmatism is coming to the fore. Advocating globalisation while pointing out the imperative of making it more inclusive, realising the necessity to decrease the scale of trade and financial imbalance in the global economy, taking even greater care of the environmental balance than some highly developed countries, China is slowly entering the path of economic policy suggested by new pragmatism. There is hardly any neoliberalism there, a corrupted state capitalism is increasingly fading (though it is still too prevalent), while more and more new pragmatism ideas are gaining ground. Indeed, nobody else, on such a great scale and with such global consequences, can equally effectively couple the might of the invisible hand of the market with the visible hand of the state. Only Nordic economies do it better, also Canada, but their impact on processes taking part in the global economy is marginal.

Battle to streamline the globalization

A great battle to streamline the globalization is on. This – coupled with security issues and the concern for environment – may determine the "to be or not to be" of our civilisation. China can significantly help co-shape the desirable face of the future, limiting the mounting global threats and the risk of a great disaster that goes far beyond the economic dimension. And this is what the world is in for if, on the one hand, the economy is switched back to neoliberal business as usual groove, and, on the other hand, if we fail to control the escalation of new nationalism. However, we can hope that neither of the two happens, and the credit for that should go, to a great extent, to China.

If that country manages to defend free trade from the designs of economic nationalists – this time headed by USA; if it saves the Paris agreement of all of the world's countries on counteracting climate warming, and talks the USA out of its reprehensible intention to leave this project; if, by investing trillions of US dollars in the coming decades in Africa and Middle East, it will stimulate a high growth rate there, which, by improving living conditions and slowing down the demographic explosion, will save Europe from the influx of tens of millions of immigrants; if it helps find a solution to the festering conflict around North Korea's nuclear programme, the way it helped about Iran, then we will all benefit from it. So one should not fear China. One should count on it.

Waiting for G-20

In our beautiful democratic world there is always a referendum or election going on, in Greece or Italy, in the UK or France, in Austria or the Netherlands, in Spain or Germany, and meanwhile all is quiet in China… Somewhere, in the faraway Brazil, Madam President is removed from office, somewhere closer to Beijing, in South Korea also Madam President is ousted, and meanwhile all is quiet in China … In Northern Africa and in the Middle East the Arab Spring compromises itself, and meanwhile all is quiet in China… Well, relatively quiet

at least. This is one more factor making it possible only for that country to inspire a huge project such as One Belt One Road and to set about its implementation with verve.

At the July G-20 summit in Hamburg – a meeting of countries accounting in total for ca. 85 per cent of the global output and 90 per cent of the global trade – all eyes and cameras will be not only on the host, chancellor Angela Merkel, but most of all on the president of the USA and on the Chinese leader. And while the former will be mostly looked at as out of curiosity, the latter, in principle, for practical reasons. After all, there is no shortage of problems to solve and it so happens that China may have the most to offer on the matter. China will not save the world, but can help, better than anyone, prevent it from turning upside down.

Published at "Roubini's EconoMonitor", May 24th, 2017
(http://www.economonitor.com/blog/2017/05/will-china-save-the-world)

898. Wpis 2718, 15.V.2017

Czy Chiny zbawią świat

Chiński przywódca Xi Jinping opowiada się za globalizacją, co w rosnącym stopniu wspomagać może długofalowy rozwój światowej gospodarki. Amerykański prezydent Donald Trump nie służy globalizacji i wręcz utrudnia rozwój światowej gospodarki. Być może, na krótką metę niektóre jego posunięcia ożywią gospodarkę USA, ale za to już szkodzą gospodarce globalnej. Później zaś narastać będzie nierównowaga, w tym ponownie deficyt budżetowy i dług publiczny w samym USA. Nowy amerykański prezydent sądzi, że jego „Trumponomika" to taka współczesna Reaganomika, ale tylko tak mu się wydaje. 35 lat temu Reaganomika była wodą na młyn neoliberalizmu, z całą jego szkodliwością widoczną w pełni *ex post*. Szkodliwość ekonomicznego nacjonalizmu Trumpa z czasem też będzie coraz wyraźniejsza.

Wizja, nie iluzje

O ile wieloletni okres 3-procentowego wzrostu PKB to mrzonka amerykańskiego prezydenta, o tyle tzw. nowy Jedwabny Szlak to realistyczna inicjatywa chińskiego prezydenta, jeszcze głębiej niż dotychczas włączająca jego kraj do nieodwracalnej globalizacji. Zarazem to próba nadawania jej bardziej inkluzywnego charakteru. Podczas gdy amerykański prezydent żywi się iluzjami, chiński przywódca ma wizję. Dokładnie odwrotnie niż pół wieku temu. Taki dysonans ma kolosalne implikacje dla przyszłości świata.

To znamienne, że w tym samym czasie, gdy zaprzysięgany na schodach Capitol Hill 45-ty prezydent Stanów Zjednoczonych mówił (a raczej krzyczał) *America first!*, na Światowym Forum Gospodarczym w Davos prezydent Chin wzywał do obrony wolnego handlu, przestrzegając, że w wojnie handlowej, którą Trump groził nie tylko Chinom, nie może być zwycięzcy. Powiem więcej; gdyby do takiej wojny doszło za sprawą pomawiania Chin o manipulacje walutowe i nakładania karnych, prohibicyjnie wysokich ceł na chińskie towary kupowane przez USA, to Chiny straciłyby na tym mniej niż Stany Zjednoczone.

To znamienne, że gdy prezydent Xi zapewniał w rozmowie telefonicznej nowego prezydenta Francji Emmanuela Macrona, że bronił będzie paryskiej umowy z grudnia 2015 roku, która ma na celu ograniczenie zmian klimatycznych poprzez kontrolowanie emisji gazów cieplarnianych, prezydent Trump nadal grozi, że zamierza wycofać się z tego jakże trudno osiągniętego i potrzebnego porozumienia.

Kto największy?

Aczkolwiek z pewnością do końca XXI wieku Chiny nie staną się „państwem środka" – bo takiego w wielobiegunowym świecie przyszłości nie będzie – to ich gospodarka, z PKB liczonym parytetem siły nabywczej w wysokości 21,3 bln USD, już jest większa od amerykańskiej o prawie 15 proc. (licząc według kursu rynkowego, amerykański PKB w wysokości 18,6 bln jest większy od chińskiego o 63 proc.) i od Unii Europejskiej, tej wciąż jeszcze z Wielką Brytanią, o 11 proc. (licząc według kursu rynkowego unijny PKB w wysokości 16,3 bln jest większy od chińskiego o prawie 43 proc.). Nie zapominajmy jednak, że przy tej potędze Chiny to nie tylko Szanghaj czy Shenzhen, bo wciąż zatrudniają więcej ludzi (33,6 proc.) w wytwarzającym zaledwie 8,6 proc. PKB rolnictwie niż w przemyśle (30,3 proc.), który daje 40,7 proc. PKB. Usługi to tylko połowa ich dochodu narodowego (w USA 80 proc.).

Chiny to największy eksporter na świecie (2 bln USD w 2016 r) i drugi największy importer (1,44 bln; największy importer to USA, 2,2 bln). Pekin zgromadził największe na świecie rezerwy walutowe wynoszące równowartość około 3 bln dolarów (sześć razy więcej niż PKB Polski); to więcej niż suma rezerw czterech kolejnych gospodarek na tej liście: Japonii, Szwajcarii, Arabii Saudyjskiej i Tajwanu. Gdy zaś spojrzeć daleko w przyszłość i dostrzec tam rezerwy chińskie wraz z tajwańskim i Hongkongiem, to wtedy zapasy walutowe takich „większych" Chin przewyższają sumę wspomnianych państw i jeszcze dodatkowo Rosji, Indii i Południowej Korei.

Pokojowa ekspansja czy chiński imperializm?

Chiny mają zatem z czego nie tylko podtrzymywać stabilność własnej gospodarki, lecz dysponują również ogromnym kapitałem do zainwestowania na zewnątrz kraju. Już to robią, bo chociaż skumulowane bezpośrednie inwestycje zagraniczne, BIZ, w Chinach wynoszą 1,46 bln USD, a chińskie za granicą 1,29 bln, to od dwu lat chińskie BIZ realizowane w innych krajach przewyższają te zagraniczne lokowane w Chinach. W roku 2016 chińskie BIZ osiągnęły rekordowy poziom 189 mld USD, aż o 40 proc. więcej niż rok wcześniej. Z tej kwoty ponad 37 mld (aż o 77 proc. więcej niż w roku poprzednim) trafiło to krajów Unii Europejskiej. To ciekawe, że podczas gdy jedni zabiegają – i słusznie – o dopływ chińskich kapitałów, inni oskarżają je o swoisty chiński imperializm. To nam nie grozi, bo chińska zewnętrzna ekspansja gospodarcza jest dla Pekinu przede wszystkim instrumentem polityki służącej sprawom wewnętrznym. To w tej fazie dobry sposób na zapewnienie wysokiej dynamiki gospodarczej, a w ślad za tym wzrostu dochodów ludności i utrzymywanie w ryzach wielkiej wewnętrznej migracji ludności ze wsi do miast.

Podczas gdy Amerykanie oszczędzają 17,6 proc. swego dochodu narodowego (w UE 21,4 proc.), to Chińczycy aż 46 proc. To za dużo i choć starają się powoli obniżać skłonność do oszczędzania, sprzyjając relatywnie szybszemu wzrostowi konsumpcji, to wciąż mają ogrom środków na inwestycje krajowe i zagraniczne. Nic dziwnego przeto, że rozglądają się po świecie za atrakcyjnymi miejscami ich lokat. Krocząc nowym Jedwabnym Szlakiem, docierają też do Europy Środkowo-Wschodniej, a nurt ten nabierał będzie na wartkości w związku z inicjatywą „16+1" adresowaną do krajów naszego regionu – od Estonii i Łotwy na północy poprzez Czechy i Słowacja pośrodku aż do Albanii i Macedonii na południu. Polska, największa gospodarka w tej 16-ce, jak dotychczas zaabsorbowała mniej chińskich BIZ niż Rumunia i Węgry, ale w 2016 roku była to już znacząca kwota przekraczająca pół miliarda USD.

Nowy pragmatyzm z chińską charakterystyką

Tak jak ćwierć wieku temu w obliczu zakończenia zimnej wojny po rozkładzie Związku Radzieckiego naiwnością było oczekiwanie, że to USA, korzystając ze swej potęgi gospodarczej, w tym finansowej, politycznej i militarnej, „zbawią świat" i skutecznie zostaną jego postępowym przywódcą, tak naiwnością obecnie byłoby spodziewanie się czegoś podobnego po Chinach. Nie mają one mimo swej potęgi na to ani środków, ani – w odróżnieniu do USA – chęci, o co niektórzy je podejrzewają, a inni nawet oskarżają. Chiny bynajmniej nie pragną świata zdominować, a tylko wykorzystać globalizację z pożytkiem dla siebie i niekoniecznie kosztem innym, a czasami wręcz im pomagając.

Inaczej niż w przyrodzie, w polityce i gospodarce żaden system nie jest czysty, zawsze bowiem mamy do czynienia z jakąś ich mieszanką. Tak jest i w przypadku Chin, gdzie sprzęgają się ze sobą jeszcze nie do końca zlikwidowane elementy socjalistycznej gospodarki centralnie planowanej z dominującymi już od co najmniej kilkunastu lat elementami otwartej gospodarki rynkowej, gdzie przenikają się wciąż znaczące symptomy etatyzmu ze zliberalizowaną kapitalistyczną przedsiębiorczością.

To bardzo ważne, że akurat w Chinach – tym tak wiele znaczącym dla przyszłości świata kraju – coraz wyraźniej do głosu dochodzi nowy pragmatyzm. Opowiadając się za globalizacją przy wskazywaniu zarazem na imperatyw jej większej inkluzywności, dostrzegając nieodzowność zmniejszania skali nierównowagi handlowej i finansowej w światowej gospodarce, troszcząc się nawet bardziej niż niektóre kraje wysoko rozwinięte o równowagę ekologiczną (skądinąd do zakłócenie której wcześniej sporo się przyczyniając), Chiny wchodzą powoli na ścieżkę polityki gospodarczej sugerowaną przez nowy pragmatyzm. Neoliberalizmu tam prawie nie ma, skorumpowanego kapitalizmu państwowego coraz mniej (choć cały czas za dużo), natomiast wątków związanych z nowym pragmatyzmem coraz więcej. Nikt bowiem na taką skalę i z takimi globalnymi konsekwencjami nie potrafi równie skutecznie zgrywać potęgi niewidzialnej ręki rynku z widzialną ręką państwa. Lepiej robią to tylko państwa nordyckie, także Kanada, ale ich wpływ na procesy biegnące w światowej gospodarce jest znikomy.

Gra o racjonalizację globalizacji

Toczy się wielka gra o racjonalizację globalizacji. To – obok kwestii bezpieczeństwa i troski o stan środowiska naturalnego – być albo nie być naszej cywilizacji. Chiny istotnie pomóc mogą we współkształtowaniu pożądanego oblicza przyszłości, limitując piętrzące się globalne zagrożenia i ryzyko wielkiej katastrofy daleko wykraczającej poza obszar ekonomiczny. A to światu grozi, jeśli udałoby się ponownie skierować gospodarkę z jednej strony na neoliberalne tory *business as usual*, z drugiej natomiast, jeśli nie uda się opanować eskalacji nowego nacjonalizmu. Mieć wszakże można nadzieję, że nie stanie się ani jedno, ani drugie, a to w dużej mierze właśnie za sprawą Chin.

Jeśli obronią one wolny handel przed zakusami ekonomicznych nacjonalistów – tym razem z USA na czele – jeśli uratują paryskie porozumienie wszystkich państw świata w sprawie przeciwdziałania ocieplaniu klimatu i wyperswadują USA karygodny zamiar wycofania się z tego projektu, jeśli inwestując w następnych dekadach biliony dolarów w Afryce i na Bliskim Wschodzie, stymulować będą tam wysokie tempo wzrostu, co poprzez poprawę warunków życia i przyhamowanie eksplozji demograficznej uratuje Europę przed dopływem dziesiątków milionów imigrantów, jeśli pomogą znaleźć rozwiązanie konfliktu jątrzącego się wokół nuklearnego programu Korei Północnej, podobnie jak pomogły w przypadku Iranu, to wszyscy na tym skorzystamy. Chin zatem nie trzeba się bać. Trzeba na nie liczyć.

Czekając na G-20

O ile w tym naszym pięknym, demokratycznym świecie ciągle odbywają się jakieś jak nie referenda, to wybory, jak nie w Grecji, to we Włoszech, jak nie w Wielkiej Brytanii, to we Francji, jak nie w Austrii, to w Holandii, jak nie w Hiszpanii, to w Niemczech, to w Chinach spokój… Gdzieś tam daleko w Brazylii odwołują panią prezydent, gdzieś bliżej w Korei Południowej też zdejmują ze stanowiska panią prezydent, a w Chinach spokój… W Afryce Północnej i na Bliskim Wschodzie kompromitacja Arabskiej Wiosny, a w Chinach spokój… No, przynajmniej względny spokój. To jeszcze jeden czynnik, dla którego tylko w tym kraju możliwe jest zainspirowanie tak ogromnego projektu jak Jeden Pas, Jeden Szlak i przystąpienie z wigorem do jego realizacji.

Na odbywającym się w Hamburgu na początku lipca szczycie państw G-20 – a grupa wytwarza w sumie około 85 proc. światowej produkcji i realizuje 90 proc. globalnego handlu – oczy i kamery skierowane będą nie tylko na gospodarz, kanclerz Angelę Merkel, lecz przede wszystkim na prezydenta USA i chińskiego przywódcę. Podczas gdy na tego pierwszego głównie ze względów kuriozalnych, to na tego drugiego zasadniczo ze względów praktycznych. Nie brakuje przecież problemów do rozwiązania i akurat tak się składa, że to właśnie Chiny mogą mieć najwięcej sensownego do zaproponowania w tej sprawie. Świata nie zbawią, ale pomóc w tym, by się nie wywrócił, mogą jak nikt inny.

„Rzeczpospolita", 16 maja 2017, s. B4

897. Wpis 2717, 9.V.2017

Strategiczny błąd

Staram się, by nie zawodziła mnie wyobraźnia, bo pomaga ona w unikaniu nie zawsze przyjemnych zaskoczeń. Ale bywa, że jej nie starcza. Tak też było wtedy, gdy w 1996 roku jako wicepremier i minister finansów przedstawiłem rządowi i społeczeństwu pakiet „Euro-2006", trzecią część „Strategii dla Polski" (zob. Publikacje na www.tiger.edu.pl). Pokazywał on, jak prowadzić gospodarkę, aby po dekadzie, już w roku 2006, być gotowym do przyjęcia wkrótce potem wspólnej waluty europejskiej, tego fundamentalnego spoiwa procesu integracji. Dwie dekady temu euro jeszcze nie istniało, ale wiadomo było, że powstanie. Najwcześniej jak było to możliwe, w roku 2007, przystąpiła doń tylko jedna gospodarka posocjalistyczna, Słowenia. Polska mogła być drugą, ale tak się nie stało. Przyznam, nie starczało mi wtedy wyobraźni, że wcześniej dokonają tego poradzieckie Estonia, Łotwa i Litwa; że po dwudziestu latach, w roku 2017, Bułgaria będzie bliżej euro niż Polska; że w Polsce nadal będą trwały deliberacje, czy w ogóle wstępować do euro…

Euro a sprawa polska

To dobrze, że artykułem „Czy Polska zbawi Europę?" („Rzeczpospolita", 3.01.17) udało się rozpętać ogólnonarodową debatę w sprawie przystępowania Polski do euro. Na tych łamach pojawiło się kilkanaście ciekawych tekstów, głos zabrało wielu znaczących profesorów, dwu byłych ministrów i dwu wiceministrów finansów, a także – co ważne – główni ekonomiści wpływowych organizacji przedsiębiorców i menedżerów. Pracodawcy RP, Polska Rada Biznesu i BBC jednoznacznie wypowiedzieli się za wprowadzaniem euro. Takie stanowisko zajęła też zdecydowana większość dyskutantów, acz żaden z nas, co jasne, nie bezwarunkowo.

Dyskusja głośnym echem przebija się też w innych mediach i na rozmaitych forach politycznych, akademickich i społecznościowych. I słusznie, bo to obecnie jedna z zasadniczych kwestii, do których musimy się sensownie odnieść. W sferze gospodarczej bodajże najważniejsza. Dlatego nic dziwnego, że wypowiedzieli się również czołowi rządzący politycy. Czy jest szansa, że zachowają się racjonalnie? A niby dlaczego mieliby tak nie postąpić? Jeśli niektórzy z nich – także ci najbardziej wpływowi – nie mają racji, to trzeba ich skutecznie przekonać do sprawy konwergencji. Nie służy temu mentorski ton pouczania i polityczne ataki w stylu zaprezentowanym w artykułach S. Gomułki i M. Goliszewskiego (14.03.17) czy A. Wojtyny (28.03.17). Jeśli decydenci z najwyższej półki mają zmienić zdanie, to można to osiągnąć wyłącznie poprzez zasianie wątpliwości w ich toku myślenia. Nic nie służy temu lepiej niż dobre argumenty i spokojna, rzeczowa rozmowa. Nic nie szkodzi temu bardziej niż wymądrzanie się wobec tych, od których decyzje zależą.

Argumenty polityczne

Być może szansa w tym, że choć część rządowej opozycji opowiada się za wprowadzeniem euro, to zarazem bardzo ona nie chce, aby dokonała tego władza Prawa i Sprawiedliwości, byłby to bowiem jej wiekopomny sukces. Może zatem rząd, Sejm, Senat, NBP i prezydent zrobią to na złość opozycji, a przy okazji z pożytkiem dla społeczeństwa i gospodarki?

Lech Kaczyński, prezes PiS-u, sądzi, że z wprowadzeniem euro należy poczekać, aż średnie dochody w Polsce osiągną co najmniej 85 proc. dochodów w Niemczech. Bynajmniej nie ma takiej konieczności. Więcej nawet; jeśli przystąpimy do euro, przewaga naszego tempa wzrostu nad Niemcami może się zwiększyć o dodatkowe ok. 0,5 punktu procentowego i wtedy szybciej cyferki się odwrócą. Z obecnego 58 proc. ich PKB na mieszkańca (licząc parytetem siły nabywczej) poziom 85 proc. można by osiągnąć o pięć lat szybciej, około 2030 roku. Pozostanie poza euro ten dystans wydłuża, a nie skraca.

Mateusz Morawiecki, wicepremier-minister rozwoju i finansów, powiada, że może warto zaczekać jeszcze 10-20 lat, bo ani euro nie jest optymalnym obszarem walutowym, ani Polska nie jest jeszcze do konwersji walutowej gotowa. Pierwsza teraz jest słuszna, ale to nie zmienia faktu, że euro istnieje i przebywając poza nim, nie możemy korzystać z pewnych możliwości wzmacniania procesów wzrostu i szybszego wzbogacania się. Na tym też ma polegać odpowiedzialna strategia rozwoju. Co zaś do tezy drugiej, to jesteśmy prawie gotowi i to „prawie" można dobrą polityką za parę lat usunąć.

Adam Glapiński, prezes NBP, chyba najlepiej rozumie istotę sprawy, bo spędza na szczytach banku centralnego – a to naprawdę dobry punkt obserwacji – już ósmy rok. Tym bardziej dziwna jest jego powściągliwość odnośnie do euro. Uzasadnione zadowolenie z kondycji własnego pieniądza nie zaprzecza szansie na jeszcze większe zadowolenie, kiedy w kraju NBP będzie miał mniej do powiedzenia, ale za to przedstawiciel Polski współkształtować będzie europejską politykę monetarną, zasiadając w zarządzie Europejskiego Banku Centralnego.

Ważne jest to, że Polska wchodząc do obszaru euro, od razu plasuje się w trzonie procesu integracji europejskiej. To postawiłoby w zupełnie innym – lepszym – świetle całą narrację w Unii Europejskiej, praktycznie kończąc, a co najmniej zasadniczo ograniczając dryf w stronę Europy „kilku prędkości". Zwraca na to słusznie uwagę W. Małecki (26.04.17). Skoro można być w centrum procesu, to po co skazywać się na jego peryferie? Przecież na peryferiach będzie mniej, wolniej, gorzej. Tego PiS na pewno nie chce, a dystansując się od euro, może się do tego przyczynić.

Argument o możliwości utrącenia przez Polskę kursu na Europę wielotorową ma kolosalne znaczenie polityczne. Mężowie stanu nie mogą tego nie rozumieć, a politycy nie powinni lekceważyć, ponoszą za to bowiem bez mała historyczną odpowiedzialność. Taki jest ten czas,

że w warunkach nieodwracalnej globalizacji przystępowanie Polski do euro, a nawet sama deklaracja w tej sprawie wzmocniłoby UE w konkurencji zewnętrznej, zwłaszcza z USA i Chinami. Tędy zatem droga.

Siedem twardych argumentów ekonomicznych

Rozstrzygające bywają argumenty polityczne, ale doprawdy ważniejsze są ekonomiczne. Nie opowiadałbym się za decyzją w tak ważnej sprawie jak zastąpienie narodowej waluty wspólnym pieniądzem europejskim, gdybym nie był przekonany o opłacalności tego przedsięwzięcia. Ale też nie forsowałbym tego bez uzyskania poparcia większości społeczeństwa. Choć aktualnie jest ono nastawiona sceptycznie, to da się przekonać racjonalną i konsekwentną argumentacją. Sięgnijmy przeto do siedmiu głównych argumentów za euro w Polsce i Polską w euro.

1. Największa korzyść to wyeliminowanie ryzyka walutowego w obszarze, w którym obroty rozliczane są w euro, a to ok. 70 proc. naszego eksportu i importu. Wielu przedsiębiorców jest zdezorientowanych co do opłacalności prowadzonych interesów, bo nie wie, jakie będą koszty i przychody na ich styku z zagranicą i nie potrafi się ubezpieczyć przed płynącym stąd ryzykiem. Takiej niepewności pozbawieni są choćby przedsiębiorcy niemieccy w kontaktach z kontrahentami hiszpańskimi czy francuscy z włoskimi.
2. Niepewność przenosi się do sfery inwestycji, bo skoro nie wiadomo, co będzie opłacalne w produkcji, to i nie wiadomo jak opłacalne okażą się projekty inwestycyjne uzależnione od współpracy z zagranicą stosującą euro. Nieprzewidywalność zmian kursu złotego to jedna z przyczyn słabej dynamiki inwestycji, a to przecież w sposób oczywisty szkodzi wzrostowi gospodarczemu, tym bardziej że Polska chcąc kroczyć ścieżką ponadprzeciętnego tempa wzrostu, musi realizować strategię wzrostu ciągnionego przez eksport.
3. W ceny towarów wliczone są koszty transakcyjne wynikające z wymiany złotych na euro i na odwrót przy okazji handlu i wyjazdów zagranicznych oraz transferów finansowych, w tym idące w miliardy euro przekazy od Polaków przebywających za granicą. Z tego tytułu jako konsumenci i producenci płacimy finalnie aż kilkanaście miliardów złotych więcej niż w alternatywnej sytuacji posiadania euro.
4. Kapitalne znaczenie przy euroizacji miałaby odczuwalna redukcja długu publicznego i obciążających nas kosztów jego obsługi. Aktywa rezerwowe Polski to równowartość ok. 110 miliardów euro. Wchodząc do obszaru wspólnej waluty, trzeba racjonalnie zagospodarować te rezerwy, a nie ma lepszego sposobu niż przeznaczenie znaczącej ich części – nawet 75 proc. – na spłatę części zadłużenia zagranicznego. Oznaczałoby to zmniejszenie długu publicznego o 17 punktów, do ok. 35 proc. PKB. Znaleźlibyśmy się wówczas w lepszej klasie krajów, z większym spokojem patrzących w przyszłość.
5. Długu w walutach obcych łatwo nie wykupimy, bo rentowności naszych obligacji są bardzo atrakcyjne dla ich posiadaczy. Ale nawet gdyby udało się to w połowie, to i tak w krótkim okresie dług publiczny w stosunku do PKB spadłby o około 8 punktów, co miałaby istotne znaczenie. Podobną kwotę można by przeznaczyć na specjalny fundusz narodowy, Poland's Sovereign Welfare Fund, PSWF, na podobieństwo świetnie funkcjonującego funduszu w Norwegii. PSWF powinien powstać z troską o następne pokolenie, ale można by z niego czerpać także na określone strategiczne inwestycje o długim okresie zwrotu, zwłaszcza w kapitał ludzki oraz na rozwój infrastruktury niezbędnej do sprawnego funkcjonowania polskiej gospodarki i jej wysokiej konkurencyjności w przyszłości.
6. Uruchomienie procedury konwersji walutowej byłoby jakościową zmianą, która pociągnęłaby za sobą poprawę międzynarodowej pozycji finansowej Polski i przy okazji spadek stóp procentowych. Wystarczy porównać (stan na początek maja 2017) stopy

procentowe polskich papierów (1,53 proc. krótkookresowe, 3-miesięczne oraz 3,47 proc. dla rządowych obligacji 10-letnich) ze stopami dla strefy euro (odpowiednio –0,33 i 0,34).
7. Wkraczanie Polski do euro na przełomie trzeciej dekady znakomicie służyłoby utrzymywaniu dyscypliny finansów publicznych i pożądanych makroproporcji ekonomicznych. Rząd skrajnie optymistycznie zakłada obniżanie deficytu budżetowego z 2,9 proc. PKB w 2017 roku do 2,5, 2,0 i 1,2 proc. odpowiednio w latach 2018, 2019 i 2020. Sądzę, że to jest nierealistyczne w obliczu już podjętych i politycznie deklarowanych działań o istotnych konsekwencjach dla salda przychodów i wydatków publicznych. Gdybyśmy zaś szli do euro, koniecznością byłoby utrzymanie deficytu w każdym kolejnym roku poniżej 3 proc. PKB. Co ważniejsze, ta relacja, wynikająca nie tylko z formalnych kryteriów konwergencji walutowej z Maastricht, lecz z ekonomicznego rozsądku, sprzyjałaby zarówno równowadze gospodarki, jak i poprzez szybsze formowanie się kapitału jej dynamizacji.

Nowy pieniądz, stara Konstytucja

To są argumenty powalające wobec mamienia ludzi, że oto przyjezdni z zagranicy spustoszą nasze sklepy. Przecież już gdzieniegdzie przyjeżdżają, ale swymi wydatkami nakręcają naszą, a nie ich koniunkturę. Nie straszmy też siebie wyimaginowanymi podwyżkami cen. Tak, to się może zdarzyć, choć na minimalną, śladową wręcz skalę. Ale przy wymianie pieniądza zdarzać będą się także obniżki cen. Przechodziliśmy przez coś podobnego, gdy w roku 1995 zdenominowaliśmy złotego, skreślając cztery zera. Weźmy taki przykład. Jeśli w moim osiedlowym sklepiku płatki owsiane kosztują 3,99 zł, to przy wymianie pieniądza w relacji 4:1 (a tego rzędu stosunek jest ekonomicznie zasadny) cena w euro powinna wynosić 0,9975 euro. Założymy się, że nie zostanie przez sprzedawczynię zaokrąglona w górę do 1,00 euro, lecz w dół i wyniesie 0,99 euro, a więc mniej niż równowartość 3,99 złotego? Cena spadnie w tym przypadku o 0,75 proc.

Nie zmieniajmy Konstytucji, zmieńmy pieniądz, a z czasem wszyscy na tym dużo lepiej wyjdziemy. Zaniechanie tego w obecnej sytuacji ekonomicznej i politycznej to byłby strategiczny błąd.

„Rzeczpospolita", 10 maja 2017, s. A6

896. Wpis 2716, 04.V.2017

Ucieczka do przodu

Trwa czas zamętu. Wyjątkowy, historycznie rzecz biorąc, zbieg rozmaitych okoliczności – kulturowych, technologicznych, politycznych, ekonomicznych i ekologicznych – stawia współczesność przed niespotykanymi na taką skalę wyzwaniami. Ludzkość bynajmniej nie jest skazana na klęskę, ale by wybrnąć z obecnej wręcz niebezpiecznej sytuacji, konieczne jest zrozumienie, co i dlaczego tak naprawdę ma miejsce. A rzeczy dzieją się tak, jak się dzieją, bo wiele dzieje się naraz. Bez intelektualnego ogarnięcia kształtujących współczesność skomplikowanych współzależności nie sposób prawidłowo zdiagnozować stan rzeczy, a bez takiego werdyktu nie ma z kolei szans na zaproponowanie zasadnego kierunku działań na przyszłość. Potrzebne jest nowe spojrzenie i odmienne niż dotychczas podejście.

W czasach, kiedy to dzięki kolejnej rewolucji naukowo-technicznej, przemianom kulturowym i szybkiemu wzrostowi gospodarczemu oraz postępowi społecznemu miało już być dużo lepiej, splot okoliczności doprowadził do Jeszcze Większego Kryzysu, JWK. Przestrzegałem przed tym już dekadę temu, pisząc książkę zatytułowaną nie bez powodu „Wędrujący świat". Gdy wywołany podporządkowaniem się złym wartościom w sferze społecznej i nieudolnością polityki finansowej kryzys made in USA rozprzestrzeniał się po

zglobalizowanej gospodarce, można było jeszcze miarkować nieco skalę JWK, ale szybko okazało się, że staje się on nieuchronny. Obecnie targa otaczającą nas rzeczywistością na wielu polach: od gospodarki do stosunków społecznych, od polityki do bezpieczeństwa, od demografii do migracji, od środowiska naturalnego do sfery kulturowej. I chociaż światowa produkcja rośnie w tempie aż 3,5 procent rocznie, to mało kto twierdzi, że jest lepiej.

Nie jest, gdyż więcej nie oznacza lepiej. Żyjemy bowiem nie od dziś w poPKBowskiej rzeczywistości, która wymaga poPKBowskiej teorii ekonomii i bazującej na niej poPKBowskiej polityce wzrostu gospodarczego i strategii rozwoju społecznego. Rację ma Maciej Bałtowski, gdy stwierdza, że w obecnej złej sytuacji „Winni są także ekonomiści" („Rzeczpospolita", 27.02.17). Jedni intelektualnie pogubili się w gąszczu złożoności zjawisk i procesów, które próbują wyjaśniać, nie dostrzegając, że świat zmienia się w niebywałym tempie i rodzi się nowa jakość, wobec której stare narzędzia badawcze i poglądy są mało przydatne. Inni dali się zwieść fałszywym ideologiom albo najzwyczajniej zostali skorumpowani przez wpływowe grupy interesów. I tak wielu „znanych ekonomistów" nie tylko nie potrafiło przewidzieć wybuchu kryzysu finansowego w roku 2008, lecz również nie pojmowali istoty nadchodzącego Jeszcze Większego Kryzysu, który ma charakter strukturalny i instytucjonalny. Jest on uwikłany tak gospodarczo, jak i kulturowo, wymaga przeto zarówno zmiany systemu wartości, jak i sposobów uprawiania polityki gospodarczej. To wszystko zaś wymaga odrzucenia zdezaktualizowanej wiedzy i oparcia się na poprawnej, odpowiadającej współczesnym wyzwaniom i uwarunkowaniom teorii ekonomicznej.

Gwoździe do trumny

Bezsprzecznie obecny kryzys to wielka kompromitacja neoliberalizmu, który w istocie służy wzbogacaniu nielicznych kosztem większości. Niezbicie dowodzą tego fakty. W USA system i polityka celowo działały tak, że udział 1 proc. najbogatszych Amerykanów w całkowitych dochodach rósł szybciej po opodatkowaniu niż przed. O ile udział dochodów brutto wzrósł od roku 1979 do 2007 z 8 do 16 proc. ogółu dochodów, to udział dochodów netto zwiększył się odpowiednio z 8 do 17 proc., a według innych danych nawet do 20 proc. Pomimo kryzysu tendencje dotychczas te nie zostały odwrócone. Aż 3/5 przyrostu udziału dochodów najbogatszych Amerykanów w całości dochodów wynika z przejęcia dochodów innych, a jedynie 2/5 można tłumaczyć takimi czynnikami podażowymi, jak zwiększenie wydajności wskutek istotnego podniesienia kwalifikacji w warunkach skokowego postępu technicznego i organizacyjnego czy też zwiększenia czasu pracy. Nie mają więc racji ci, którzy twierdzą, że niezadowolenie społeczne idące w ślad za narastaniem nierówności jest skutkiem obecnej fazy rewolucji naukowo-technicznej oraz związanej z globalizacją migracji siły roboczej. To fakt, że jej masowy dopływ do krajów bogatszych pociąga za sobą relatywny spadek dochodów niżej uposażonych, mniej wykwalifikowanych pracowników, jednak to wszystko nie jest główną siłą sprawczą nierówności. Te obiektywne procesy, których znaczenie uwypukla także Andrzej K. Koźmiński („Nowy pragmatyzm kontra nowy nacjonalizm", 2.02.17), nakładają się na stymulowany neoliberalizmem wtórny, dokonywany poprzez rynek i fiskusa podział dochodów, co z kolei w debacie toczącej się na łamach „Rzeczpospolitej" słusznie akcentuje Jacek Tomkiewicz („Czy jesteśmy skazani na nowy nacjonalizm?", 17.02.17).

Nie należy przy tym wszystkim neoliberalizmu mylić z liberalizmem społeczno-gospodarczym i kulturowym, za którym trzeba się opowiadać, ponieważ jedynie na takich wartościach jak wolność i tolerancja, demokracja i rynek, przedsiębiorczość i konkurencja można budować lepszą przyszłość. Natomiast zła deregulacja, finansyzacja gospodarki i tendencyjna polityka redystrybucji fiskalnej to skutki neoliberalizmu, który już dawno powinien wylądować na śmietniku historii. Niestety, ta Hydra nadal podnosi swój łeb,

ponieważ nie ma jasności, co ma go zastąpić. Powiadam, że jeśli słychać odgłos wbijania gwoździa do trumny neoliberalizmu, to jest to gwóźdź przedostatni. Sama kompromitacja, tak oczywista, nie wystarczy. By był to gwóźdź ostatni, potrzebna jest odmienna, lepsza propozycja. Tym bardziej że siła neoliberalnego lobby nie powinna być lekceważona. Jest ono mocno osadzone przede wszystkim w sektorze finansowym i w powiązanych z nim partykularnymi interesami strukturach polityki kształtujących rozwiązania systemowe odnośnie do regulacji i nadzoru finansów sensu largo oraz w mediach kształtujących opinię publiczną. Niestety, zakorzenione jest ono też w części środowiska akademickiego i naukowo-badawczego.

Z deszczu pod rynnę?

Tymczasem gdy sam od lat jako jedyne sensowne antidotum na neoliberalne schorzenia proponuję nowy pragmatyzm, łeb podnosi nacjonalizm, ostatnio określany jako nowy, bo jego zakres i charakterystyka różnią się od tego, co znamy z przeszłości. Nic dziwnego, że ludzie rozłoszczeni neoliberalizmem, jego zachłannością i niesprawiedliwością, wychodzą wpierw z siebie, a potem na ulice. I na tych ulicach albo anarchizują, niekiedy ostro, przeciwko istniejącemu stanowi rzeczy, albo nawołują do demokratycznego wyboru innych polityków. Niestety również tych, którzy zaaplikują im zbawienny, a jakże!, nowy nacjonalizm.

Nowy nacjonalizm to bękart neoliberalizmu. Akcja wywołuje reakcję. Wczesne sygnały były lekceważone przez rządzące polityką i duszami tzw. elity. W Polsce zlekceważono ostrzeżenie, jakim był tzw. lepperyzm, który przecież zrodził się w odpowiedzi na szok bez terapii z początku lat 1990. Nieobcy w ideologii i polityce Platformy Obywatelskiej nurt neoliberalny to przyczyna rozwinięcia się nurtu populistycznego w programie i działaniach Prawa i Sprawiedliwości. W Wielkiej Brytanii establishment z nonszalancją odniósł się do akcji Occupy London, co także przyczyniło się do motywowanego nowym nacjonalizmem Brexitu. De facto rządzące w USA kręgi storpedowały propozycje wdrożenia tzw. podatku Tobina ograniczającego kryzysogenne, ale za to sprzyjające krociowym zyskom spekulacje finansjery. Brak sensownej, praktycznej reakcji na protesty w rodzaju Occupy Wall Street to woda na młyn populistycznego Trumpizmu.

To fakt, że protesty nierzadko bywają reakcją na inne niż neoliberalizm patologie. Rewolucyjne wręcz demonstracje na kijowskim Majdanie czy kairskim placu Tahrir to protesty nie przeciwko neoliberalizmowi, bo nawet liberalizmu tam nie starczało, a przeciw skorumpowanemu państwowemu kapitalizmowi. Państwowy kapitalizm i neoliberalizm to przeciwieństwa, ale bynajmniej wróg mego wroga nie jest moim przyjacielem; bywa on niekiedy jeszcze większym wrogiem. I tak właśnie jest z nowym nacjonalizmem. To fundamentalnie zła odpowiedź na zło neoliberalizmu.

Nie da się zbyt długo ukrywać ksenofobii i szowinizmu za fasadą patriotyzmu (także ekonomicznego). Nie da się zahamować globalizacji okrzykami America first! czy Vive France! Hasło Polska dla Polaków też nie ma dobrej przyszłości, a Alternative für Deutschland to nie żadna kreatywna alternatywa dla Niemiec, tylko jałowa próba leczenia jednej choroby inną. Sądzę, że mając wielu przeciwników, nowy nacjonalizm przegra – we wszystkich swoich odsłonach, choć prędzej ten prezydenta USA, Donalda Trumpa, niż ten prezydenta Turcji, Recepa Erdogana, szybciej ten francuski spod sztandarów Marie Le Pen niż ten rosyjski pod przywództwem Władimira Putina. Nowy nacjonalizm minie – acz nie bezpowrotnie, bo i w przyszłości jeszcze nieraz będzie się odzywał – gdyż ma silnych przeciwników, a wśród nich nieodwracalną globalizację i zdrowy internacjonalizm, ponadnarodowy korporacjonizm i społeczną gospodarkę rynkową, multikulturowość i tolerancję.

Ekonomia umiaru

Nie ma się dokąd cofać. Trzeba uciekać do przodu, a kierunek powinien wyznaczać nowy pragmatyzm. To heterodoksyjna, czerpiąca z rozmaitych wątków wcześniejszych szkół ekonomii, teoria ekonomii zarówno opisowej, wyjaśniająca jak się rzeczy mają, jak i normatywnej postulująca, co i jak czynić, by miały się lepiej. Nowe czasy i nowe okoliczności potrzebują nowej teorii, bo stara się przeżyła. Marian Gorynia w tekście pt. „Nowy pragmatyzm. Jak jest z nim naprawdę?" (22.02.17) zwraca uwagę, i nie bez powodu, na potrzebę skonkretyzowania mikroekonomicznych fundamentów tego nurtu myślowego, ale warto zaznaczyć, że nowy pragmatyzm to zarys teorii głównie makroekonomicznej i stąd wynikające sugestie co do strategii potrójnie – gospodarczo, społecznie i ekologicznie – zrównoważonego długofalowego rozwoju. Nowy pragmatyzm, będąc czymś więcej niż innowacyjną koncepcją stricte ekonomiczną, to interdyscyplinarna wiedza posiłkująca się zdobyczami socjologii i psychologii, filozofii i antropologii, historii i ekologii. Odnosi się on w większym stopniu do gospodarki narodowej i światowej niż do przedsiębiorstwa i gospodarstwa domowego, ale bynajmniej nie abstrahuje od skali mikro, sięgając, gdy trzeba, do dorobku ekonomii behawioralnej i nauk o zarządzaniu.
Nowy pragmatyzm nie gubi z pola widzenia ani ludzi, ani pieniędzy, dostrzega nie tylko kwestie efektywności i konkurencyjności oraz dynamiki i równowagi, lecz również środowiska i bezpieczeństwa, patrzy na zjawiska i procesy tak przez pryzmat zachowań jednostki, jak i ludzkości. Jest zatem propozycją teorii holistycznej, całościowo ujmującą analizowane kategorie, zjawiska i procesy, a przy tym jest i eklektyczny metodologicznie, co chroni to podejście przed ryzykiem popadnięcia w rutynę i ugrzęźnięcia w koleinach zawężonego pola obserwacji.

Nowy pragmatyzm to też ekonomia uczciwa, domagająca się światłego interwencjonizmu, co powinno być oczywiste w czasach, gdy uczciwości nie starcza nawet tak uznanym firmom, jak Apple, Deutsche Bank czy Volkswagen. Samo wykładanie etyki biznesu na uczelniach i moralizowanie w mediach nie wystarczy. To wreszcie ekonomia umiaru, bo jak to już dawno temu pojęła mądrość ludowa, „co za dużo, to nie zdrowo". Bez umiaru w gospodarce nie będzie w niej także równowagi, a mało co tak szkodzi rozwojowi jak jej brak. Co ważne i ciekawe, ukazało się już kilka książek poświęconych teorii i praktyce nowego pragmatyzmu; przygotowywane są następne. To dobrze, jest bowiem o czym dyskutować. Nowy pragmatyzm przenika też do szerszego świata, stając się po wielu, wielu latach stagnacji przedmiotem eksportu polskiej myśli społeczno-ekonomicznej.

Wiem, że nowy nacjonalizm przegra, choć nie wiem, kiedy i jakim kosztem to się stanie. Niestety, nie wiem czy i kiedy – choć powinien i może – wygra nowy pragmatyzm, bo i on ma swoich wrogów. To nie tylko neoliberalizm i nowy nacjonalizm, lecz także protekcjonizm i zaściankowość, partykularyzm i prywata, wybiórczość i krótkowzroczność. Tym bardziej trzeba walczyć. Jest o co.

"Rzeczpospolita", 4 maja 2017, s. A10

895. Wpis 2715, 10.III.2017

Nie tylko o Polsce, kryzysie, prezydencie Trumpie, euro i nowym pragmatyzmie... Kto zechce, może obejrzeć i posłuchać:

“’Patriotyzm’ Trumpa jest ekonomicznie nierozsądny”, „Rozmowa poranka”, TVN24 BiS, 1 marca 2017 http://tvn24bis.pl/poranek,146,m/kolodko-patriotyzm-trumpa-jest-ekonomicznie-nierozsadny,719521.html

„Po przemówieniu prezydenta Trumpa w Kongresie USA”, „Rozmowa dnia z Jackiem Żakowskim”, TV SuperStacja, 1 marca 2017 http://www.superstacja.tv/program/rozmowa-dnia-prof-grzegorz-w-kolodko,6452689/

„Czy Polska wejdzie do Strefy Euro? A jeśli tak, to po co?”, Radio TOK FM, 6 marca 2017 http://audycje.tokfm.pl/podcast/Czy-Polska-wejdzie-do-Strefy-Euro-A-jesli-tak-to-po-co/47086

„Nowy pragmatyzm kontra nowy nacjonalizm”, Debata Profesorska, Akademia Leona Koźmińskiego w Warszawie, 8 marca 2017 https://www.youtube.com/watch?v=7zfUnJ7f8KU&list=PLqeLBuMtUtcSbe7GavU5MJ0XrrDMNsH1_

„Nowy pragmatyzm kontra nowy nacjonalizm, czyli inne spojrzenie na gospodarkę”, „W samo południe”, Polskie Radio Program I, 9 marca 2017 http://platforma10.instytut.com.pl/przegladarka_radia.php?kw=02f3090cf24ffbac02f30900009f0a15

894. Wpis 2714, 31.I.2017

Professor Grzegorz W. Kolodko has been awarded with the title of Honorary Citizen of Tczew, his home town, “for ethically exemplary attitude and promotion in the field of economics, the economy and social policy“. The special session of the Town Council at which the distinction has been handed, occurred in the Culture and Art Center.

893. Wpis 2713, 31.I.2017

Styczeń 30, 2017
Prof. Grzegorz W. Kołodko został zaszczycony tytułem Honorowego Obywatela Tczewa, swego rodzinnego miasta, „za etycznie wzorową postawę oraz promocję w dziedzinie ekonomii, gospodarki i polityki społecznej”. Uroczyste wręczenie tytułu odbyło się w Dniu Tczewa podczas uroczystego posiedzenia Rady Miejskiej w Centrum Kultury i Sztuki.

892. Wpis 2712, 31.I.2017

January 17, 2017
In recognition "For promoting the idea of organic work" Professor G. W. Kolodko has been awarded by the Hipolit Cegielski Society the medal of LABOR OMNIA VINCIT.

891. Wpis 2711, 31.I.2017

Styczeń 17, 2017

W uznaniu „Za krzewienie idei pracy organicznej” prof. G. W. Kołodko został wyróżniony przez Towarzystwo im. Hipolita Cegielskiego medalem LABOR OMNIA VINCIT.

890. Wpis 2706, 30.X.2016

Można używać wyszukiwarki, używając klucza CtrF, na stronie z wszystkimi moimi wpisami: http://www.wedrujacyswiat.pl/blog/gwk_BLOG.pdf.

889. Wpis 2705, 29.X.2016

W DOBOROWYM GRONIE

Wraz z m.in. laureatem Pokojowej Nagrody Nobla, Henrym Kissingerem zostałem, jako jedyny Polak, Zagranicznym Członkiem Rosyjskiej Akademii Nauk. Pośród elitarnego grona ekonomistów w RAN znajdują się także Nobliści Joseph E. Stiglitz, Edmund S. Phelps, a teraz dołączył jeszcze Kenneth J. Arrow (https://indicator.ru/article/2016/10/28/pobediteli-vyborov-v-ran-inostrannye-chleny/).

888. Wpis 2703, 28.X.2016

KONFERENCJA ĆWIERĆWIECZA

Tutaj https://www.youtube.com/playlist?list=PLqeLBuMtUtcQyYTyWRuF8WLp7PN5eZIxI można obejrzeć relację z wyjątkowej - i udanej, jak podkreślają uczestnicy - konferencji pt. "Jaka przyszłość dla polskiej gospodarki?" To debata z udziałem Pana Mateusza Morawieckiego, Wicepremiera-Ministra Gospodarki i Finansów oraz wszystkich byłych wicepremierów ds. gospodarczych okresu transformacji po 1989 roku, którzy przyjęli zaproszenie: Marka Belki, Marka Borowskiego, Henryka Goryszewskiego, Grzegorza W. Kołodko, Waldemara Pawlaka, Janusza Piechocińskiego, Jacka Rostowskiego i Janusza Steinhoffa.

887. Wpis 2702, 17.X.2016

CO WARTO PRZECZYTAĆ? J.K. GALBRAIRH: “WITAMY W ZATRUTYM KIELICHU: GRECKI KRYZYS A PRZYSZŁOŚĆ EUROPY”

Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2016. s. 267 (http://ksiegarnia.pwn.pl/Witamy-w-z...). PWN zwróciło się do mnie, abym napisał Przedmowę (s. 9-38) do książki Galbraitha. Oto jej krótkie fragmenty:
Książka Galbraitha zawiera potężny ładunek informacji z pierwszej ręki oraz interpretacji z wysokiej półki. Z pierwszej ręki, bo autor uczestniczył w greckich wydarzeniach jako doradca rządu, bliski współpracownik z uwagą obserwowanego w kraju i na świecie nieortodoksyjnego ministra finansów, Yanisa Varoufakisa, także profesora ekonomii, z którym nieco wcześniej współdziałał w Lyndon B. Johnson School of Public Affairs na Uniwersytecie Teksas w Austin. Z górnej półki, bo autor dostarcza nam nie tylko masę sprawdzonych faktów, zweryfikowanych danych, odniesień do źródłowych dokumentów, lecz również wartościową, bo najczęściej poprawną ich teoretyczną interpretację. Zdaję sobie

sprawę z tego, że ta konstatacja nie wszystkim się spodoba, podobnie jak na pewno niejednemu podobać się nie mogą ostre, niekiedy nawet skrajne polityczne oceny, którym z czytelnikami dzieli się autor. Stara się bowiem przekonująco dowodzić, że seria działań narzucanych Grecji z zewnątrz była i jest szkodliwa nie tylko ze względu na ignorancję jej autorów, lecz także z powodu dążenia do zdominowania i peryferyzacji, jeśli wręcz nie neokolonizacji tego kraju.

(...) Tzw. trojka – Komisja Europejska (KE), Europejski Bank Centralny (EBC) i Międzynarodowy Fundusz Walutowy (MFW) – de facto szantażem zmusiły Grecję do oficjalnego zaakceptowania ekonomicznie nonsensownego programu, który zakładał rychły powrót na ścieżkę wzrostu gospodarczego, oczywiście po stosownym zaciśnięciu pasa i krótkim tylko – jakże inaczej? – a zarazem płytkim spadku dochodu narodowego. W szczególności MFW w swoim memorandum z początku bieżącej dekady zakładał recesję wywołaną ostrym dostosowaniem fiskalnym, tyle że miała on trwać krótko, wynieść 5 procent i już po dwu latach, w roku 2013 gospodarka miała być na ścieżce wzrostu. W rzeczywistości recesja trwała ponad pięć lat, a PKB spadł o z górą 25 procent. Do ożywienia gospodarczego i wzrostu produkcji nie doszło – z wszystkimi tego negatywnymi konsekwencjami dla zatrudnienia i bezrobocia, dla budżetu i drastycznego ograniczenia zakresu i jakości usług publicznych, łącznie z oświatą i ochroną zdrowia.

Jak można było proponować, lansować, wymuszać – no bo przecież nie wierzyć weń? – „program", który niby miał doprowadzić po latach wyrzeczeń do sytuacji, a której dług publiczny w roku 2020 miałby wciąż wynosić aż 120 procent PKB, a więc dwukrotnie więcej niż przyzwala na to kryterium fiskalne konwergencji walutowej z Maastricht? W rezultacie fatalnej, narzuconej przez „trojkę" polityki produkcja spadała, a zadłużenie rosło. I działo się to pomimo cięć wydatków budżetowych i podnoszenia podatków. W rezultacie relatywny dług publiczny, liczony w stosunku do spadającej produkcji rośnie, choć jego wielkość nie wzrasta już w wymiarze absolutnym.

Co ciekawe, ćwierć wieku wcześniej, gdy w Polsce neoliberałowie forsowali swój autentyczny szok z iluzoryczną terapią, MFW starał się miarkować ich zapędy. Byłem tego świadkiem, kierując wówczas Instytutem Finansów i uczestnicząc w wielu dyskusjach. Minister Finansów był bardziej papieski w swym doktrynerstwie niż papież monetaryzmu i neoliberalizmu – MFW zdominowany przez Amerykanów, zwłaszcza tych wywodzących się z tzw. chicagowskiej szkoły ekonomii.

(...) W ekonomii i w polityce gospodarczej trzeba mieć nie tylko wiedzę, lecz i wyobraźnię, aby wykraczać poza utarte schematy myślowe, które nie przystają do szybko zmieniającej się, niekiedy radykalnie, rzeczywistości. W polityce, którą definiuje się jako umiejętność wykorzystywania nadarzających się okazji, wyobraźnia jeszcze bardziej jest potrzebna. A nuż ktoś podstawi nam jakiegoś trojańskiego konia… Nie tylko nie wiadomo, jaka będzie pogoda, ceny, kursy, podaż, popyt, lecz nade wszystko nie wiadomo, co „oni" zrobią. Oni, a więc koalicjanci i opozycja, przyjaciele i wrogowie, kraj i zagranica, biedni i bogaci, no i, oczywiście, te słynne rynki.

Co ciekawe, w polityce czasami sami politycy nie wiedzą, jaki będzie ich następny ruch, często bowiem przypomina ona bardziej wolną amerykankę niż szachy. Zaplanować wszystkiego nie sposób, ale przewidzieć, choć to niełatwe, można próbować. Czasami wszakże – jak w przypadku greckiej sagi, bo saga to już – jest to nadzwyczaj trudne. Kolejne jej odsłony przesuwają się przed nami jak kartki ekonomiczno-politycznego thrillera. Tego, co się dzieje, żaden pisarz by nie wymyślił. Ani Homer, ani Sofokles, no może Nikos Kazandzakis, autor nieśmiertelnego „Greka Zorby". Co ciekawe, ten Zorba miał na imię tak jak premier Grecji w latach 2015-20??, Aleksis, a jego przygoda kończy się jedną wielką katastrofą. Gdy już wszystko, co z przygodnym przyjacielem zbudowali, wali się, śmiejąc się, pyta go, czy widział kiedyś taką piękną katastrofę?! Nie widział, bo takiej jeszcze nie było!

Takiej jak ta, którą współcześnie „trojka” kroi Grecji – podczas tej jedynej w swoim rodzaju „wojny troj(k)ańskiej – też jeszcze nie było, tyle że ta katastrofa, jeśli doń dojdzie, piękna nie będzie i nie będzie się z czego śmiać, ani wokół czego tańczyć…

886. Wpis 2701, 2.X.2016

I've got e-mail from the Social Science Research Network:
Dear Grzegorz W. Kolodko:
Your paper, "BREXITOLOGY", was recently listed on SSRN's Top Ten download list for: ERN: Economic & Political Integration (Topic), ERN: Other Institutions & Transition Economics: Political Economy (Topic), PSN: Political Institutions of the European Union (Topic), PSN: Regime Transitions (Topic), PSN: Regime Transitions (Topic) and Political Institutions: Non-Democratic Regimes eJournal.
You may view the abstract and download statistics at: http://ssrn.com/abstract=2820523.

885. Wpis 2700, 1.X.2016

Jan Kazimierz na mojej stronie www.facebook.com/kolodko pisze a propos artykułu o poziomie polskich ekonomii i jakości naszych ekonomistów opublikowanego w „DGP: „Larum w "Dzienniku" grają, a Pan Profesor nic?!”. Odpowiedziałem, ale – co dziwne – FB blokuje umieszczenie mego własnego komentarza. Oto on:
Inni piszą, choćby Profesor Bałtowski, wybitny uczony trochę lepiej obeznany z ekonomią niż autor gazetowego artykułu, w opublikowanej przez Wydawnictwo Naukowe PWN książce: „Od czasów Oskara Langego i Michała Kaleckiego, a więc od ponad 50 lat, Grzegorz W. Kołodko jest pierwszym polskim ekonomistą, który podjął wyzwanie wniesienia twórczego wkładu do światowej ekonomii nie tylko w postaci przyczynkarskich artykułów naukowych, lecz przez kompleksową i spójną koncepcję teoretyczną odnoszącą się do zasadniczych problemów ekonomicznych współczesności i przyszłości." ("Ekonomia przyszłości. Wokół nowego pragmatyzmu Grzegorza W. Kołodko" - http://ksiegarnia.pwn.pl/Ekonomia-przyszlosci.-Wokol-nowego-pragmatyzmu-Grzegorza-W.-Kolodko,614671644,p.html). Notabene, mój indeks cytowań (w zdecydowanej większości samodzielnych, nie zespołowych opracowań), h-index=31.
Co zaś tyczy się poziomu polskiej ekonomii, to w istocie nie jest on najwyższy. Problem także w tym, że w przypadkach, kiedy nasza myśl jednak wnosi coś nowego, częstokroć nie jest na świecie znana, bo istnieje tylko w polskim języku. Jeśli nie publikuje się po angielsku w renomowanych periodykach i książkach poważnych wydawnictw, to tak jakby nie publikowało się wcale... Liczy się, co skądinąd też jest patologią, prawie wyłączenie język angielski. Wkrótce ukazuje się kolejny mój artykuł naukowy, o greckim kryzysie. Publikowany jest w pięciu językach (angielski, polski, rosyjski, chiński, japoński) w pięciu tzw. impaktowych periodykach. W sumie przeczyta go chyba więcej ekonomistów w ludnych Chinach niż tych spośród nas, którzy pracują po angielsku. Ale liczyć (także w rankingach cytowań) będzie się właśnie ta publikacja po angielsku…
Trochę podobnie jest z literaturą czy aktorstwem. Znam wiele polskich książek o klasę lepszych niż amerykańskie czy angielskie bestsellery, ale z natury rzeczy żadna z nich nie ma szans na nagrodę Bookera. Mamy niejednego aktora lepszego niż holywoodzkie gwiazdy, ale czy ktoś w USA słyszał na przykład o Pszoniaku albo Gajosie?

884. Wpis 2695, 10.VIII.2016

DO YOU SPEAK CHINESE?

My paper on Brexit has been published in Chinese http://www.ceweekly.cn/2016/0808/160101.shtml. It's also available in English (http://www.economonitor.com/blog/2016/07/brexitology/), Polish (https://www.facebook.com/notes/grzegorz-w-kolodko/brexitology/1109939905718662) and Russian (http://ekogradmoscow.ru/vshody/eko-ekonomika/breksitologiya).

883. Wpis 2694, 10.VIII.2016

MÓWISZ PO CHIŃSKU?

Mój artykuł o Brexit ukazał się po chińsku http://www.ceweekly.cn/2016/0808/160101.shtml. Jest także dostępny po polsku w „Rzeczpospolitej" (https://www.facebook.com/notes/grzegorz-w-kolodko/brexitology/1109939905718662), angielsku (http://www.economonitor.com/blog/2016/07/brexitology/) i rosyjsku (http://ekogradmoscow.ru/vshody/eko-ekonomika/breksitologiya).

882. Wpis 2692, 20.VII.2016

I HOPE IT IS NOT FORBIDDEN TO READ MY BOOK "TRUTH, ERRORS AND LIES: POLITICS AND ECONOMICS IN A VOLATILE WORLD" IN TURKISH? (Gezici Dünya. Geçmişten geleceğe: küresel ekonomi – politik" http://ikiayayincilik.com.tr/search/?s=Gezici+D%C3%BCnya)

"Turkey has temporarily banned all academics from travelling abroad, officials say.
The move follows last week's failed coup and comes amid a wide-ranging purge of state employees. More than 50,000 people have been rounded up, sacked or suspended. including about 21,000 teachers. (…)
So far about 1,577 university deans (faculty heads) have been asked to resign in addition to 21,000 teachers and 15,000 education ministry officials.(…)
The Higher Education Council has asked university rectors to "urgently examine the situation of all academic and administrative personnel" linked to what it calls the Fethullah Terrorist Organisation (Feto) and report back by 5 August. It has also told universities that academics who are already abroad on work or study missions should return home "within the shortest possible time". A government official told the Reuters news agency that the ban on academics travelling abroad was a temporary measure implemented to stop alleged coup plotters in universities from fleeing abroad." ("Turkey coup attempt: Academics banned from going abroad" http://www.bbc.com/news/world-europe-36843180)

881. Wpis 2691 14.VII.2016

Брекситология

Поколение назад, во второй половине 1980-х, едва ли кто-то мог предвидеть скорый крах реального социализма, или, как говорят на Западе, коммунизма, и распад Советского Союза. Напротив, даже известные советологи полагали, что СССР будет существовать довольно долго. Однако вышло иначе, Френсис Фукуяма провозгласил конец истории – преждевременно, а сонмы советологов, в основном американских и

британских, переквалифицировались в экспертов по политическим процессам в посткоммунистической части мира. Они стали специалистами по всему комплексу проблем трансформации – политических и юридических, социальных и культурных, но главное, конечно, экономических и финансовых. Спрос был высок, да и оплачивалось это очень хорошо.

Быстро возникло и укрепилось целое междисциплинарное течение - транзитология. Каждый работающий в общественных науках, от скромного младшего научного сотрудника до светил, стремился иметь хотя бы одну публикацию по постсоциалистической трансформации, по переходу от централизованного планирования к свободному рынку. Сегодня литература по этой теме столь обширна, что если бы не цифровые технологии, ее не вместила бы ни одна библиотека.

История не повторяется, но сейчас происходит нечто подобное. Без сомнения, возникнет брекситология, междисциплинарное знание о причинах, ходе и бесчисленных последствиях выхода Великобритании из Европейского союза. Эти последствия выходят далеко за пределы одной страны или даже интеграционного объединения, и лежат далеко за пределами прогнозируемого будущего. Со временем станут очевидными и отрицательные, и положительные последствия Брексита, хотя последних будет значительно меньше.

Иррациональность

Хотя Брексит часто описывают в ярких красках и сравнивают с землетрясением, никаких материальных повреждений он не принес. Наводнение не поглотило плодородные поля, не сгорели в пожарах заводы и фабрики, не рухнули мосты, и даже не разбился ни один стакан виски. Но в состоянии шока находится политическая и социальная сфера, личные и общественные, национальные и международные планы и ожидания. Существенно расширилось поле неопределенности, неуверенности, что чрезвычайно затрудняет принятие рациональных решений. Более чем когда-либо высока потребность в кардинальном изменении институтов, в частности процедур регулирования экономических процессов, от торгового законодательства до трансграничного перемещения рабочей силы. Это со всей очевидностью демонстрирует фундаментальную важность установленных в современной экономике правил игры. Сегодняшние плохие времена очень хороши для экономистов, и еще лучше для юристов, поскольку вопросов здесь гораздо больше, чем ответов.

Чаще всего возникают различные вопросы о краткосрочных последствиях решения незначительного, но большинства британцев, принявших участие в голосовании 23 июня, о выходе из Евросоюза. Насколько сильно упадет ВВП (а он упадет) на островах и на континенте? Насколько вырастет безработица (а она вырастет)? Продолжит ли падать фунт и укрепится ли швейцарский франк? Отделится ли Шотландия? Сколько иммигрантов из Восточной Европы покинут Британию? Упадут ли цены на недвижимость в Лондоне? Вопросы в основном такие, и ими никоим образом не следует пренебрегать, но мне хотелось бы привлечь внимание к вопросу значительно более важному в смысле перспектив рыночной экономики и будущего всего мира.

Будь это крошечный Люксембург или Мальта, Словения или Эстония, все равно

возникло бы немало путаницы, но выход Великобритании составляет большую проблему. Важно понять, почему большинство проголосовало вопреки соображениям здравого смысла и экономической целесообразности. Это вопрос скорее к «брекситологам» - социологам, чем к экономистам. Многие из 51,9% проголосовавших просто не отдавали себе отчета в том, что именно они делали. Масштабы демагогии и оглупляющей пропаганды, транслируемой политиками и медиа, были таковы, что миллионы людей повели себя нерационально. В самом деле, рационален тот, кто действует в собственных интересах на основе имеющейся информации. А информацией манипулировали и даже ее фальсифицировали. Трудно представить, что жители Англии и Уэльса, в отличие от жителей Шотландии и Северной Ирландии, большинство которых решили остаться в Евросоюзе, осознанно действовали себе во вред. Они не знали, что делали, и со временем пожалеют. Некоторые уже пожалели. Вывод очевиден. Те, кто формирует общественное мнение, политики, эксперты, журналисты, аналитики, несут колоссальную ответственность. Демократия – прекрасная вещь, она самоценна, но большинство не обязательно право, если оно следует эмоциям или не располагает надежной и достаточной информацией по очень сложным вопросам, поскольку это просто невозможно.

Так было с прошлогодним референдум в Греции, так произошло с самоубийственным июньским референдумом в Великобритании, весьма велики риски грядущего осеннего референдума в Италии. Массы голосующих не осознают долгосрочных последствий своего выбора. Как говорится, мы не видим дальше своего носа, не думаем, что то или иное решение может значить для других, тех, что далеко от нас. А потом доходит до Брексита, и впереди ждет немало плохого.

Фестиваль глупости

Многие могут считать, что Брексит автоматически вызовет мощную волну реформ, упорядочивающих международные экономические отношения, особенно функционирование Европейского союза, которое, и в самом деле, оставляет желать лучшего. Будем надеяться, что они не будут разочарованы, хотя есть опасения, что последует настоящий фестиваль глупости, с самыми нелепыми идеями. А идеи действительно здравые вместо того, чтобы улучшить работу механизма, напротив, могут еще больше осложнить ситуацию, как, например, в случае законного желания сократить численность комиссаров Евросоюза. Пока уйдет только один, от Британии, но их число надо сократить наполовину. А на какую половину? Ведь дело не в числе комиссаров, а в том, сколько и каких вопросов решается брюссельскими политиками и бюрократией.

Идеи аналогичного британскому референдума во Франции и Нидерландах, поддерживаемые правыми националистами, в настоящий момент просто политический авантюризм. Создание внутри ЕС нескольких структур с различными степенями интегрированности означает усиление тенденций к децентрализации в ситуации, когда требуется поддержать интеграцию. Подстрекательство национализма (конечно, под вывеской патриотизма, в том числе экономического) тогда, когда необходимы большая открытость и мультикультурность, льет воду на мельницу дезинтеграции и конфликта. В текущих обстоятельствах самым сильным ходом для стран, еще не вошедших в зону евро, но которые могут и должны войти в нее в соответствии с договором о членстве, будет объявление о намерении это сделать. Польша, благодаря своему относительно

высокому экономическому и политическому весу, здесь наиболее важна. Это даст новый мощный импульс консолидации европейского интеграционного процесса, усилит экономики Восточной Европы за счет ликвидации валютных рисков и снижения транзакционных издержек. Конечно, это должно произойти на выгодных для таких стран условиях, при благоприятном обменном курсе, т.е. таком, который гарантирует конкурентоспособность экспортного сектора. Ведь странам Восточной Европы, которые стремятся к показателям экономического роста выше среднего, необходимо реализовывать стратегию роста за счет экспорта.

Еще одно необходимое условие – преодоление кризиса в зоне евро, что важно для развития банковского союза и наднациональной координации налогообложения. Но критически важным остается Грекзит. Этот вопрос далеко не решен, и греческий кризис еще вернется, чтобы отомстить. Чтобы избежать этого, следует существенно, примерно наполовину, сократить греческий внешний долг. Решение в основном за Германией и Францией, где в следующем году пройдут парламентские выборы. Экономика может быть снова принесена в жертву политике.

Если вредная политика ограничений продолжится и выльется в Грексит, если не удастся сохранить соглашение между ЕС и Турцией о контроле над потоком беженцев с Ближнего и Среднего Востока, из Южной Азии и Северной Африки, если итальянцы отвергнут конституционную реформу, предложенную премьер-министром Матео Ренци, если австрийцы выберут президентом националиста, если другие страны проголосуют на референдумах за выход из ЕС – тогда европейский интеграционный процесс спасти не удастся. Все происходит так, как происходит, потому что многое происходит одновременно. И следует помнить, что если Брексит дополнится Грекситом, это будет конец того Евросоюза, который мы знаем.

Еще Больший Кризис?

Брексит следует рассматривать не только с точки зрения экономики и не только с позиций европейского континента. Следует принимать во внимание глобальный контекст. Если на выборах в США победит Дональд Трамп, если взаимоотношения России и НАТО ухудшатся, особенно это касается пограничных стран, если экономический рост Китая еще больше замедлится, то будущее, и не только для британцев и остальных европейцев, будет выглядеть очень бледно, мы окажемся на пороге Еще Большего Кризиса. Я писал об этом в книгах «Мир в движении» (М., 2009) и «Куда идет мир: политическая экономия будущего (М., 2014). Мы на пути к нему.

Мне все еще хочется верить в здравый смысл политиков, которым следовало бы четче определять нужды своих стран и находить пути их удовлетворить. Декабрьское Соглашение по климату в Париже показало, что «невозможное» возможно только при наличии воли и знаний (право, сущий пустяк!). Может быть, на этом повороте истории политики проявят дальновидность и смогут противостоять всем проявлениям популизма. Для этого необходимо, во-первых, отказаться от неолиберальной утопии: она отнюдь не панацея от нагромождения проблем, да и не может ею быть, поскольку служит обогащению меньшинства за счет большинства. Во-вторых, надо избавиться от иллюзии, что панацеей может быть бюрократический государственный капитализм. Нужно следовать путем нового прагматизма, который благодаря синергии

рыночных сил и государственного вмешательства поддерживает и национальную экономику, и глобальную, обеспечивая тройное динамическое равновесие: экономическое, социальное и экологическое.

Следует понимать, что за процессами, происходящими в Европейском союзе, пристально наблюдают в других частях мира, где процессы интеграции далеко не столь развиты, например, в южноамериканском Меркосур, в АСЕАН Юго-Восточной Азии, в африканских САДК на юге и ЭКОВАС на западе, а теперь замедляются или вообще откладываются. Если европейцы не смогли сделать это правильно, может быть, не стоит и пытаться? Стоит. Региональная интеграция – лучший способ творчески адаптироваться к необратимой глобализации.

Я по-прежнему убежден (и это не вера, а скорее знание, и «брекситология» его со временем подтвердит), что хорошо управляемая глобализация благоприятствует гармоничному развитию мировой экономики. Либерализация и интеграция национальных экономик во взаимосвязанную и взаимозависимую глобальную систему – это хороший рецепт на будущее. Если на этот раз совершить рывок в будущее нам не удастся, не стоит винить в этом греков или британцев, американцев или китайцев. Винить надо ошибки в экономике и глупость политиков, поскольку это они виновны в том, что Европейский союз трещит по швам, в том, что мир так нестабилен и все больше склонен к анархии.

Гжегож В. Колодко – известный польский ученый-экономист, специалист в области экономической трансформации, интеграции и глобализации, автор научной концепции нового прагматизма. Занимал посты вице-премьера и министра финансов в четырех правительствах Польши. Внес большой вклад в интеграцию страны в Европу, во вступление в ОЭСР и в ЕС.

("EkoGrad", ljul 14, 2016 http://ekogradmoscow.ru/vshody/eko-ekonomika/breksitologiya)

880. Wpis 2690, 11.VII.2016

HOW TO MAKE HISTORY

Twenty years ago I signed in Paris a historical act of Poland joining the Organization for Economic Cooperation and Development, OECD. After a failure of so-called “shock therapy" at the early 1990s, the "Strategy for the Poland" – a comprehensive program of structural reforms and sustainable economic development, which resulted in 28 percent per capita GDP growth in 1994-97, a decline in unemployment by one-third and in inflation by two-thirds – had been successfully implemented (see more: G.W. Kolodko and M.D. Nuti (1977), “The Polish Alternative: Old Myths, Hard Facts and New Strategies in the Successful Transformation of the Polish Economy”, WIDER, Helsinki, and G.W. Kolodko (2000), “From Shock to Therapy: The Political Economy of Postsocialist Transformation”, Oxford University Press, Oxford and New York). Poland’s accession to the OECD had opened the road to the integration with the European Union eight years later.

879. Wpis 2689, 11.VII.2016

JAK SIĘ ROBI HISTORIĘ.

Dwadzieścia lat temu, 11 lipca 1996 roku, jako wicepremier i minister finansów RP podpisałem w Paryżu historyczny akt przystąpienia Polski do Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju, OECD. Po nieudanym szoku bez terapii z początku lat 1990.

pomyślnie zrealizowano "Strategię dla Polski" (http://tiger.edu.pl/ksiazki/polska_alternatywa.pdf), kompleksowy program reform strukturalnych i zrównoważonego rozwoju gospodarczego, który zaowocował w latach 1994-97 wzrostem poziomu PKB na mieszkańca aż o 28 proc., spadkiem bezrobocia o jedną trzecią i inflacji o dwie trzecie. Wprowadzenie Polski do OECD ułatwiło działania, które umożliwiły osiem lat później przystąpienia Polski do Unii Europejskiej.

878. Wpis 2688, 6.VII.2016

BREXITOLOGY

"Roubini EconoMonitor" has published my paper called "Brexitology" (http://www.economonitor.com/blog/2016/07/brexitology/)

A generation ago, in the second half of the 80s, hardly anyone would predict the fall of real socialism, or communism, as it was known in the West, and the disintegration of the Soviet Union. Quite the contrary; even prominent Sovietologists assumed that the USSR may not fall and would last for quite a long time. When things turned out differently and, consequently, Francis Fukuyama prematurely announced the end of history, thousands of Sovietologists, especially American and British ones, looking to justify their existence, quickly rebranded themselves as experts on political changes in post-communist part of the world. They became the connoisseurs of the complex issues of political, legal, cultural and social transformations, and mostly the economic and financial ones. On the one hand, that's what was in the greatest demand and, on the other hand, this was quite a profitable business, too.

A whole current of interdisciplinary knowledge quickly emerged and developed. And, obviously, a pseudo-knowledge: transitology. What became a prevalent desire of those working in social sciences, especially economics – from humble foot soldiers to luminaries – was the wish to have at least one article or paper about the transition, or moving from the socialist economy to the capitalist one or, if you will, from central planning to free market. These days, the literature on the subject is so rich that if it wasn't for the digitalisation, the whole collection would not fit in any traditional library. History never repeats itself but something similar is taking place now. Undoubtedly, Brexitology will emerge, an interdisciplinary knowledge about the determinants, course and numerous implications of the United Kingdom leaving the European Union. These are implications that go far beyond that country and the European integration grouping, and far beyond the foreseeable future. Over time, both negative and positive consequences of Brexitwill come to be known, though there will be much fewer of the latter ones.

Irrationality

What is most striking is that the Brexit decision, though it is vividly referred to as an earthquake, did not in itself cause any real physical damage. No flood submerged fertile farms, no factory burnt down, no bridge came tumbling down, not a single whisky tumbler broke. Meanwhile, what is changing at a shock pace is psychological and political factors: individual and social expectations as well as national and international fields of choice, which greatly increases the area of uncertainty and makes it even harder to take rational decisions. More than anything, though, there is a need for a drastic change in institutions, namely in legal regulations governing economic processes, from foreign trade legislation to the rules of cross-border movement of people. This clearly shows the fundamental importance of the established rules of play in the modern economy. This very bad time is a very good period for economists, and even a better one for lawyers as, again, there are more questions here than answers.

The most frequently asked questions, of varying calibre, involve short-term consequences of the decision by a slight but nevertheless a majority of the British people who took part in the referendum on 23th of June, voting in favour of leaving the European Union. How much can the GDP fall (because fall it will) on the isles and on the continent? How much will the

unemployment rate grow (because grow it will)? Will pound sterling keep on getting weaker and will the Swiss franc get stronger? Will Scotland leave the United Kingdom? How many immigrants from the Eastern Europe will leave Great Britain? Will property prices drop in London? There are more questions like that and they should be by no mean disregarded, but this time I would like to point out to something of much greater consequence: to the prospects of free market economy and to the future of the world.

If it was the tiny Luxembourg, Malta, Slovenia or Estonia that decided to leave the EU, there would be quite a confusion, too, but the Great Britain leaving is a great problem. The most important thing is to understand why the majority voted against what the economic good sense would tell them. This is a question to sociology-minded Brexitologists rather than to economists. Many of the 51.9 per cent in favour of Brexit simply did not realise what they were opting for. And an error of a historic magnitude was committed. The scale of demagogy and stupefying propaganda spread by various politicians and media was so vast that millions of people got tricked into behaving irrationally. Indeed, a rational person is one acting for one's own benefit, considering the available information. And the information was sometimes manipulated or even falsified. After all, we cannot assume that English and Welsh people, unlike Scots and Northern Irish people, the majority of whom voted remain, made an informed vote to their own detriment. They did not know what they were doing and with time they will be sorry. Some of them already are.

The conclusion is obvious. Opinion-forming circles like politicians, intellectuals, journalists and analysts, bear a colossal responsibility. Democracy is a great thing, a value in itself, but one needs to watch out as the majority does not have to be right, if it follows emotions or simply has no access to full and reliable information on very complex issues, as it's impossible. Last year's referendum in Greece was uncalled for, so was Britain's suicidal one in June, and the one in Italy in the autumn will be very risky. The voting masses often don't even consider the long-term consequences of their own choices. As the saying goes, we see no further than the end of our nose, so we're not thinking about what this or other decision means for others, far away from here. And when it comes to Brexit, it can mean a lot of bad things.

Festival of stupidity

Some may count on Brexit to automatically set in motion a huge wave of reforms to streamline the international economic relations, especially the functioning of the European Union, which leaves much to be desired, after all. Hope they won't be disappointed, but we can fear that a true festival of stupidity will follow, with ludicrous ideas put on the table. And the ideas that are actually reasonable, rather than improving the functioning, may make it even more complicated and aggravate the situation even more, as is the case of the legitimate demand to greatly reduce the number of EU commissioners. For now, only one will disappear, that from Britain, though their number could be reduced by half. But which half? After all it's not about the number of commissioners as such but rather about the number of areas to be dealt with by the Brussels politics and bureaucracy.

The idea to have a similar referendum in France and the Netherlands, promoted by their local right-wing nationalists is, in the present situation, a political adventurism. Creating several structures within the EU with varying degree of integration means strengthening the decentralist tendencies in a situation that requires support for integration. Instigating nationalism (of course, under the banner of patriotism, also the economic one), when we need more multiculturalism and openness, is grist to the mill of disintegration and conflict.

Under current circumstances, the most far reaching move would be for the countries that still haven't joined the Eurozone, though they are allowed to and obliged to do so under their membership treaty, to declare their willingness to do so. Poland, due to its relatively higher economic and political weight, is the most important one here. This would be a strong impulse for further consolidation of the European integration process, and for strengthening the

Eastern European EU member economies by eliminating the exchange rate risk and decreasing the transaction costs. Of course, provided this was to happen under specific conditions, the most important one being that those countries would join the euro with a favourable exchange rate, that is one that guarantees competitiveness of their export sector. Indeed, if Eastern European countries wish to experience growth at an above-average rate, they must pursue a strategy of export-driven growth.

Another sine qua non condition is to overcome the crisis within the Eurozone area, where it's important to further develop the banking union and the supranational fiscal coordination, but what remains crucial is Grexit. This syndrome is far from being solved and the Greek crisis will soon come back with a vengeance. To overcome it, we need to substantially cut Greece's foreign debt, approximately by half. This will be decided primarily by Germany and France, which are headed for parliamentary elections next year. Economics can, once more, give in to politics. If the harmful austerity policy continues, ushering in Grexit, if we fail to keep the EU-Turkey agreement on controlling the wave of refugees headed toward Europe from South Asia, Middle East and Northern Africa, if Italians reject the constitutional reform proposed by Prime Minister Mateo Renzi, if Austrians elect a nationalist to be their president, if some other countries will call referenda on their exit form EU, then we won't be able to save the European integration process. After all, things happen the way they do because a lot happens at the same time and one needs to be aware that if Brexit is coupled with Grexit, this will be the end of the European Union as we know it.

A Yet Grander Crisis?

Therefore, Brexit needs to be viewed not only in economic terms and from continent-wide perspective, but also taking account of the overall context and in global terms. If the election in the US is won by Donald Trump, if the relations between Russia and NATO get worse, especially when it comes to countries on its eastern border, if China's economic growth slows down even more, then the future, not only that of Brits and Europeans, will look bleak and we're in for what I dubbed in my book Truth, Errors and Lies: Politics and Economics in a Volatile World an Even Bigger Crisis, EBC. We are well on our way there. I still want to believe in common sense of politicians, who should have a greater capacity to properly identify the needs of their countries and societies and to define ways to satisfy them. The December's climate agreement in Paris shows that the "impossible" is possible if only there's a will and know-how (a trifle, really!). Maybe at the current turn of history they will show far-sightedness and make a stand against all kinds of populism.

This, however, requires, on the one hand, abandoning the neoliberal utopia, which is not a panacea for the mounting difficulties, as it cannot be, because it favours conditions for a few to get rich at the expense of the majority. Secondly, it requires ditching the illusion that a bureaucratised state capitalism can be such a panacea. We need to follow the road of new pragmatism, which, through a proper synergy between market institutions and state intervention, takes care, both at the national economy level and in international and global terms, to ensure a triple dynamic balance: economic, social and environmental one.

It is worth realising that the European Union is being closely watched in other parts of the world, where integration processes are far less advanced, for example in South America's Mercosur and in South East Asia's ASEAN, in SADC in the south of Africa and in ECOWAS in the west of it, and now being slowed down and postponed. If the Europeans can't get it right, maybe it's not worth it? It is, as regional integrations are a very good way to creatively adapt to the irreversible globalisation. I am still convinced (and it's not a belief but rather knowledge, though Brexitology will verify it over time) that a well-managed globalisation may be favourable to a harmonious development of the world economy. Liberalisation and integration of national economies into one interconnected and feedback global system is a good recipe for future.

If we fail to escape forward at this time, then there's no point in blaming the Brits or Greeks, the Americans or the Chinese. We need to blame the errors of economics and the stupidity of politics, as these are those guilty of the European Union cracking at the seams and of the instability of the increasingly anarchy-prone world.

Professor G. W. Kolodko, distinguished economist at Kozminski University, Warsaw, is the author of bestselling book "Whither the World: the Political Economy of the Future", Columbia University Press, 2014

Brexitology added by Grzegorz W. Kolodko on July 6, 2016

View all posts by Grzegorz W. Kolodko → http://www.economonitor.com/blog/author/gkolodko/

877. Wpis 2687, 5.VII.2016

CO WARTO PRZECZYTAĆ?

Władysław Markiewicz: „Sto lat przeciw głupocie. Rozmowa z przyjaciółmi Pawłem Kozłowskim i Jerzym Słabickim", Universitas, Warszawa 2016, s. 354 + 8 s. zdjęcia

To jest lektura! Tak fascynująca, że kartki same się przewracają. A do myślenia daje jak mało która książka. Opowieść Profesora Władysława Markiewicza, wybitnego uczonego, nestora polskiej socjologii, o jego życiowej wędrówce przez blisko 100 lat, poprzez liczne mniej i bardziej dramatyczne zakręty polskiej historii, musi zainteresować chyba każdego czytelnika. Oczywiście, niektórych z nas mogą szczególnie wciągać opisy wydarzeń z niedawnych lat, w których Profesor uczestniczył bądź tylko wnikliwie obserwował, lecz i te z nieco dalszej przeszłości czyta się jak gotowy scenariusz poruszającego serialu dokumentalnego.

Profesora Markiewicza cechuje zarówno wielka mądrość życiowa, jak i wyrafinowane poczucie humoru oraz subtelny dystans do własnej osoby, stad też napotkać na kartkach książki można i takie na przykład fragmenty: „Pamiętam taki incydent: studiowały na polonistyce i zdawały u mnie egzamin z filozofii marksistowskiej trzy zakonnice. Wszystkim postawiłem piątki. Jednocześnie były egzaminy obowiązkowe dla pomocniczej kadry naukowej i jednemu z adiunktów partyjnych postawiłem dwóję. Zajęła się tym egzekutywa Komitetu Wojewódzkiego. Powiedziałem wówczas, że marksizm jest nauką, naukę trzeba opanować. Jak ktoś się nie uczy, to może być sto razy członkiem partii i egzaminu nie zda. Może być księdzem i biskupem, jeżeli zna marksizm, to dostaję piątkę. Wtedy sekretarzem był już Jan Szydlak, mówi: on mo racje. Dlaczego nie dać piątki zakonnicy, jeśli ona na wszystkie pytania odpowiada bardzo dobrze? A one były obkute jak cholera." (s. 161)

Książka pokazuje polskie drogi, obnaża – jak sugeruje to tytuł – występujące na niej manowce i niestety, nierzadkie przypadki po prostu głupoty. Także współcześnie. Tym bardziej warto ją przeczytać, bo zawsze przyda się więcej mądrości.

876. Wpis 2866, 5.VII.2016

One more nail in the coffin of European integration?... "Hungary to have October referendum on EU migrant plan" (http://www.bbc.com/news/world-europe-36711693): "President Ader said voters would be asked: "Do you want the European Union to be entitled to prescribe the mandatory settlement of non-Hungarian citizens in Hungary without the consent of parliament?"

875. Wpis 2865, 5.VII.2016

Jeszcze jeden gwóźdź do trumny integracji europejskiej?... „W październiku referendum na Węgrzech w sprawie planu UE odnośnie do imigrantów" (http://www.bbc.com/news/world-europe-36711693): "Prezydent Ader powiedział, że wyborcom zostanie zadane pytanie: "Czy

chcesz, aby Unia Europejska miała uprawnienia do nakazywania obowiązkowych do przyjęcia na Węgrzech kwot osób niebędących obywatelami Węgier bez zgody parlamentu?"

874. Wpis 2684, 3.VII.2016

BREXITOLOGIA

"Rzeczpospolita" publikuje mój artykuł o Brexicie (http://www.rp.pl/Publicystyka/307039958-Kolodko-Festiwal-glupoty.html?template=restricted#ap-2). Choć zatytułowałem go "Brexitologia", ukazał się pod odredakcyjnym tytułem "Festiwal głupoty".

BREXITOLOGIA

Pokolenie temu, w drugiej połowie lat 1980., mało kto zapowiadał upadek realnego socjalizmu – później przechrzczonego na komunizm – i rozkład Związku Radzieckiego. Wręcz odwrotnie; nawet uznani sowietolodzy przyjmowali, że ZSRR nie może upaść i trwać będzie. Gdy stało się inaczej i w ślad za tym Francis Fukuyama przedwcześnie ogłosił koniec historii, tysiące sowietologów, zwłaszcza amerykańskich i brytyjskich, poszukując uzasadnienia do swego istnienia, szybko przekwalifikowało się na fachowców od przemian ustrojowych w naszej części świata. Stali się znawcami złożonych kwestii przekształceń politycznych prawnych, kulturowych i społecznych, a nade wszystko ekonomicznych i finansowych. Na to z jednej strony było największe zapotrzebowanie, z drugiej zaś opłacało się to też nie najgorzej.

Szybko wyłonił się i rozwinął cały nurt interdyscyplinarnej wiedzy. I, oczywiście, pseudo-wiedzy: tranzytologia. Termin ten nie zagościł w polskim żargonie nauk społecznych, inaczej niż transitolgy w języku angielskim. Powszechnym pragnieniem osób parających się naukami społecznymi, zwłaszcza ekonomią – od prostych wyrobników do luminarzy – stało się posiadania choć jednego artykułu czy referatu na temat transition, czyli przechodzenia od gospodarki socjalistycznej do kapitalistycznej albo, jak kto woli, od planu do rynku. Dziś literatura przedmiotu jest tak bogata, że gdyby nie ucyfrowienie, to jej zbiory nie pomieściłyby się w żadnej tradycyjnej bibliotece.

Historia nigdy dwa razy się nie powtarza, ale coś podobnego dzieje się obecnie. Bez wątpienia wyłoni się brexitologia – interdyscyplinarna wiedza o uwarunkowaniach, przebiegu i rozlicznych skutkach wychodzenia Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej. Skutkach sięgających daleko poza ten kraj i nasze ugrupowanie integracyjne i daleko poza dającą się dziś przewidzieć przyszłość. Z czasem ujawnią się zarówno negatywne, jak i pozytywne skutki brexitu, choć tych drugich będzie zdecydowanie mniej.

Nieracjonalność

Najciekawsze jest to, że decyzja o brexicie, choć obrazowo określana jako trzęsienie ziemi, sama z siebie nie spowodowała żadnych strat materialnych. Żadna powódź nie zatopiła urodzajnych farm, nie spłonęła żadna fabryka, nie zawalił się żaden most, nie stłukła się żadna szklanka z whisky. Nawet nie spadł choć jeden włos z głowy premiera Camerona. Szokowo natomiast zmieniają się czynniki psychologiczne i polityczne – indywidualne i społeczne oczekiwania oraz krajowe i międzynarodowe pola wyborów, co ogromnie zwiększa obszar niepewności i dodatkowo utrudnia podejmowanie racjonalnych decyzji. Nade wszystko zaś zmienić się muszą, niekiedy radykalnie, instytucje, a więc regulacje prawne

rządzące procesami gospodarczymi – od przepisów w sprawie handlu zagranicznego po zasady rządzące ponad granicznym przepływem ludzi. To dobitnie pokazuje, jak fundamentalne znaczenie mają we współczesnej gospodarce ustalone reguły gry. Ten bardzo zły czas to bardzo dobry okres dla ekonomistów, a zwłaszcza dla prawników, bo znowu więcej tu pytań niż odpowiedzi.

Najczęściej padające pytania, różnego kalibru, dotyczą doraźnych skutków decyzji niewielkiej, ale jednak większości Brytyjczyków, którzy wzięli udział w referendum 23 czerwca i opowiedzieli się za wystąpieniem z Unii Europejskiej. O ile może spaść (bo spadnie) PKB na wyspach i na kontynencie? Jak wzrośnie bezrobocie (bo wzrośnie)? Czy dalej osłabiał będzie się funt? Czy Szkocja opuści Zjednoczone Królestwo? Ilu Polaków wyjedzie z Wielkiej Brytanii? Ilu spośród z nich wróci do Polski i czy to dobrze, czy źle? Czy spadną ceny nieruchomości w Londynie? A w Polsce; czy jeszcze bardziej podrożeje euro, a zwłaszcza frank szwajcarski? A może by tak polexit? Tych pytań jest więcej i bynajmniej nie należy ich lekceważyć, ale pragnę tym razem zwrócić uwagę na coś dużo ważniejszego – na perspektywy gospodarki rynkowej i przyszłość świata.

Gdyby z Unii Europejskiej postanowił wystąpić maleńkie Luksemburg albo Malta czy też Słowenia albo Estonia, to zamieszanie też byłoby niemałe, jednakże Wielka Brytania to wielki problem. Najważniejsze jest zrozumienie, dlaczego większość zagłosowała wbrew temu, co podpowiadał ekonomiczny rozsądek. To pytanie bardziej do brexitologów-socjologów niż ekonomistów. Sporo z tych 51,9 proc. opowiadających się za brexitem po prostu nie zdawało sobie sprawy, za czym optują. No i popełniono błąd o wymiarze historycznym. Skala demagogii i ogłupiania przez rozmaitych polityków i media była tak ogromna, że miliony ludzi dało się skłonić do zachowania nieracjonalnego. Racjonalny bowiem jest ten, kto działa na własną korzyść, zważywszy na informacje. A te bywały zamanipulowane czy wręcz zakłamane. Nie możne przecież przyjąć, że Anglicy i Walijczycy – odwrotnie niż Szkoci i północni Irlandczycy, których większość opowiedziała się za pozostawaniem w UE – świadomie głosowali ze szkodą dla siebie. Nie wiedzieli, co czynią i z czasem będą tego żałować. Niektórzy już żałują.

Wniosek z tego płynie oczywisty. Kolosalną odpowiedzialność dźwigają czynniki opiniotwórcze – politycy i intelektualiści, dziennikarze i analitycy. Wszędzie, w Polsce też. Demokracja to wspaniała rzecz, wartość sama w sobie, ale trzeba uważać, bo większość może nie mieć racji, kierując się emocjami, czy po prostu nie dysponując pełną i rzetelną informacją w wielce skomplikowanych sprawach, bo to jest niemożliwe.

Niepotrzebne było ubiegłoroczne referendum w Grecji, samobójcze czerwcowe w Wielkiej Brytanii, wielce ryzykowne będzie jesienne we Włoszech. Głosujące masy często w ogóle nie biorą pod uwagę dalekosiężnych konsekwencji własnych wyborów. Powiada się moja chata skraja, nie myśli się zatem, co taka czy inna decyzja oznacza dla innych, daleko stąd. A w przypadku brexitu oznaczać to może bardzo wiele bardzo niedobrego.

Festiwal głupoty

Ktoś może liczyć na to, że brexit automatycznie uruchomi wielką falę reform racjonalizujących międzynarodowe stosunki gospodarcze, zwłaszcza funkcjonowanie Unii Europejskiej, które przecież pozostawia wiele do życzenia. Oby się nie łudził, ale obawiać się można, że rozgorzeje istnych festiwal głupoty przejawiający się w zgłaszaniu rozmaitych niedorzecznych pomysłów. A te do rzeczy, miast doskonalić funkcjonowanie, mogą je komplikować i jeszcze bardziej jątrzyć sytuację, jak choćby skądinąd słuszny postulat zasadniczego ograniczenia ilości komisarzy UE. Na razie ubędzie jeden, brytyjski, choć mogłoby ich być o połowę mniej. Tylko o którą połowę? Przecież chodzi tu nie tyle o ilość

komisarzy jako takich, lecz spraw, którymi zajmować ma się brukselska polityka i biurokracja.

Lansowanie przez prawicowych nacjonalistów z Francji i Holandii, acz nie tylko, przeprowadzenia tam podobnego referendum, to w obecnej sytuacji awanturnictwo polityczne. Tworzenie kilku odrębnych co do głębokości integracji struktur w łonie UE to wzmacnianie sił odśrodkowych w sytuacji, która wymaga wspomagania integracji. Judzenie nacjonalizmów (oczywiście, pod hasłem patriotyzmu, także ekonomicznego), kiedy potrzeba więcej wielokulturowości i otwarcia, to woda na młyn dezintegracji i konfliktogenności.

Słychać też rozmaite propozycje „wzmocnienia" Unii płynące ze strony polskich władz, łącznie z postulatem zgoła nowego traktatu. Są one raz to naiwne, innym razem na tyle ogólnikowe, że nic konstruktywnego do sprawy nie wnoszą. Polska – kraj który na europejskiej integracji skorzystał jak mało kto – powinna wspierać działania sprzyjające kontynuacji tego procesu. Najdalej posuniętym ruchem byłoby w obecnej sytuacji zgłoszenie akcesu do wspólnego obszaru walutowego euro. Byłby to silny impuls dla dalszej konsolidacji procesu europejskiej integracji, a zarazem dla wzmocnienia polskiej gospodarki poprzez eliminację ryzyka kursowego i zmniejszenie kosztów transakcyjnych handlu zagranicznego. Oczywiście, jeśli nastąpiłoby to pod określonymi warunkami, z których najważniejszy to przystąpienie do euro z korzystnym dla naszej gospodarki kursem walutowym, czyli z takim, który gwarantowałby konkurencyjność sektora eksportowego. Polska bowiem, jeśli chce rozwijać się w tempie ponadprzeciętnym, musi realizować strategią wzrostu ciągnionego przez eksport.

Drugi niezbywalny warunek to przezwyciężenie kryzysu w samym obszarze euro, gdzie ważna jest dalej niż dotychczas posunięta unia bankowa i ponadnarodowa koordynacja fiskalna, ale newralgiczna pozostaje sprawa grexitu. Ten syndrom bynajmniej nie jest przezwyciężony i kryzys grecki wkrótce wróci w całej rozciągłości. Jego pokonanie wymaga zasadniczej, o około połowy, redukcji długu zagranicznego Grecji, co Polska powinna ostro postulować. Decydować o tym wszakże będą Francja i Niemcy, których oczekują wybory parlamentarne w przyszłym roku. Ekonomia znowu może ustąpić przed polityką.

Jeśli kontynuacja szkodliwej wobec Grecji polityki zaciskania pasa będzie trwała i dojdzie do grexitu, jeśli załamie się unijno-tureckie porozumienie w sprawie kontroli fali uchodźców zmierzających do Europy z Azji Południowej, Bliskiego Wschodu i Północnej Afryki, jeśli Włosi odrzucą w referendum proponowaną przez premiera Renziego reformę konstytucyjną, jeśli Austriacy wybiorą nacjonalistę na swego prezydenta, to nie da się uratować procesu europejskiej integracji. Rzeczy bowiem dzieją się tak, jak się dzieją, ponieważ wiele dzieje się naraz i trzeba mieć świadomość, że jeśli na brexit nałoży się grexit, to będzie to koniec Unii Europejskiej, jaką znamy.

Jeszcze Większy Kryzys?

Brexit zatem trzeba postrzegać nie tylko gospodarczo i w wymiarze kontynentalnym, lecz kontekstowo i globalnie. Jeśli wybory w USA wygra Donald Trump, jeśli pogorszą się stosunki Rosji z NATO, zwłaszcza z państwami jego wschodniej flanki, jeśli jeszcze bardziej spowolni się wzrost gospodarczy Chin, to marnie wyglądać będzie nie tylko przyszłość Brytyjczyków i Europejczyków, ale dojdzie do tego, co w książce „Wędrujący świat" nazwałem Jeszcze Większym Kryzysem, JWK. Jesteśmy na jak najlepszej – to znaczy na jak najgorszej – do tego drodze.

Wciąż chcę wierzyć w zdrowy rozsądek polityków, którzy powinni mieć większą zdolność prawidłowego definiowania potrzeb swoich państw i społeczeństw oraz określania dróg prowadzących do ich zaspokajania. Grudniowe porozumienia klimatyczne w Paryżu

pokazuje, że możliwe są rzeczy „niemożliwe", jeśli tylko – bagatela! – chce się i wie jak. Może na tym obecnym zakręcie historii wykażą umiejętność dalekosiężnego spojrzenia i dadzą odpór rozmaitym populizmom. To wszak wymaga z jednej strony odejścia od utopii neoliberalizmu, który nie jest panaceum na piętrzące się trudności, bo ze swej istoty być nie może, gdyż sprzyja wzbogacaniu się nielicznych kosztem większości. To, po drugie, wymaga oddalenia – także w Polsce „dobrej zmiany" – iluzji, że takim panaceum może być zbiurokratyzowany kapitalizm państwowy. Trzeba pójść drogą nowego pragmatyzmu, który poprzez odpowiednią synergię instytucji rynku i państwowej ingerencji troszczy się tak w skali gospodarek narodowych, jak i w ujęciu międzynarodowym i ogólnoświatowym o potrójną dynamiczną równowagę: gospodarczą, społeczną i ekologiczną.

Warto zdać sobie sprawę, że Unia Europejska jest uważnie obserwowana w innych częściach świata, tam gdzie procesy integracyjne są daleko mniej zaawansowane – m. in. w Mercosur w Ameryce Południowej i ASEAN w Azji Południowo-Wschodniej, w SADC na południu Afryki i ECOWAS na jej zachodzie – a teraz spowalniane i odraczane. Skoro Europejczykom coś nie wychodzi, to może nie warto? Warto, bo regionalne integracje to bardzo dobry sposób na twórcze dostosowywanie się do nieodwracalnej globalizacji.

Wciąż jestem przekonany – bo to nie wiara, lecz wiedza, acz brexitologia z czasem będzie ją weryfikować – że dobrze sterowana globalizacja może być korzystna dla harmonijnego rozwoju światowej gospodarki i tej jej cząstki, którą jest nasza Polska. Liberalizacja i integracja wcześniej w dużym stopniu w odosobnieniu funkcjonujących gospodarek narodowych w jeden powiązany i wewnętrznie sprzężony układ globalny to dobra recepta na przyszłość. Jeśli w obecnej sytuacji nie uda stosowna ucieczka do przodu, to nie ma co zwalać winy na Brytyjczyków czy Greków albo też trochę dalej na Amerykanów czy Chińczyków. Trzeba ją zwalać na błędy ekonomii i głupotę polityki, bo to są sprawcy trzeszczenia Unii Europejskiej i chwiania się całego coraz bardziej zanarchizowanego świata.

873. Wpis 2679, 28.VI.2016

Jedna z gazet regionalnych ośmieliła się napisać o podpieraniu się tytułami naukowymi, których nagłaśniani przez niektóre media „profesorowie" powszechnie nadużywają, choć ich nie posiadają, gdyż nie starcza im na to dorobku naukowego. Dziennik Bałtycki" w artykule zatytułowanym „Medialne manipulacje. Kołodko vs. Balcerowicz" (http://gazetabaltycka.pl/promowane/medialne-manipulacje-kolodko-vs-balcerowicz) pisze:

„Kilka razy poruszaliśmy na naszych łamach problem (tak, to jest poważny problem) nadużywania w mediach tytułów, zwłaszcza profesorskich… znany dr hab. Leszek Balcerowicz. Podkreślam, żaden profesor… dr hab. Leszek Balcerowicz jest twarzą zmian gospodarczych. Które…doprowadziły do: gigantycznego bezrobocia, emigracji zarobkowej na skalę niespotykaną nigdy dotąd w naszej historii, likwidacji znacznej części przemysłu, w tym tak poważnych firm „narodowych" jak stocznie i huty, wyprzedaży majątku państwowego… Za te wszystkie zasługi pan dr hab. Leszek Balcerowicz powszechnie tytułowany jest profesorem, a pan Prezydent Aleksander Kwaśniewski uhonorował go Orderem Orła Białego.

Drugim jest profesor Grzegorz Kołodko. Minister Finansów w czterech rządach lewicowych, które istniały w Polsce po transformacji ustrojowej. Dziś niewielu już chce pamiętać, jakie wyniki osiągała polska gospodarka w okresie, gdy pan profesor Grzegorz Kołodko kierował naszymi finansami. Dla pełniejszego przybliżenia obrazu pana profesora Grzegorza Kołodki dodam jeszcze tylko, że liczba jego publikacji jest niemal nie do ogarnięcia… Tytuł profesora uzyskał w 1988 roku."

872. Wpis 2678, 17.VI.2016

AWANS DO WOLNOŚCI 13 LAT TEMU

Akurat dzisiaj mija 13 lat od dnia, kiedy z własnej woli zrezygnowałem ze stanowiska wicepremiera i ministra finansów oraz przewodniczącego Stałego Komitetu Rady Ministrów (tak, tak, trzy w jednym...). Przed moim powrotem do rządu - powrotem, gdyż te same stanowiska pełniłem w trzech rządach w latach 1994-97, kiedy to PKB w sumie wzrósł realnie aż o 28 proc. na mieszkańca - tempo wzrostu zostało sprowadzone przez szkodliwą politykę schładzania koniunktury (rząd AWS-UW) z 7,5 proc., z czym zostawiłem gospodarkę na przedwiośniu 1997 roku, do 0,2 proc. w IV kwartale 2001 roku, do czego doprowadziła błędna polityka L. Balcerowicza. Już w I kwartale 2004 roku, w pół roku po moim odejściu, wskutek uruchomienia i skutecznej realizacji "Programu Naprawy Finansów Rzeczypospolitej", tempo wzrostu PKB znowu wynosiło 7 proc. (vide wykres). I kto by pomyślał, że 13 lat później Brytyjczycy będę głosowali "w odwrotną stronę"; nie czy wejść, lecz czy wyjść?

O odejściu wtedy z rządu tak mówię w książce "Droga do teraz" (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,71473): "Wchodziłem do rządów i odchodziłem z nich na własnych warunkach i w przez siebie wybranym terminie. Co do samego odejścia za drugim razem, już w styczniu 2003 roku podjąłem decyzję o operacji, którą nazwałem „awans". To był mój awans do wolności i o tym wiedział tylko dyrektor mojego gabinetu politycznego, doktor Piotr Perczyński. Wtedy postanowiłem, że jeśli sytuacja radykalnie się nie zmieni – a prawie wszystko wskazywało na to, że się nie zmieni – to odejdę po pierwszym posiedzeniu rządu, jakie odbędzie się po zwycięskim referendum o wejście Polski do Unii Europejskiej. I tak się stało, bo sytuacja w rządzących gremiach nie tylko się nie zmieniła, ale stawała się coraz gorsza." (s. 174-175)

871. Wpis 2677, 15.VI.2016

Nakładem Wydawnictwa Naukowego PWN ukazała się interesująca książka pt. „Ekonomia umiaru – realna perspektywa? Nowy Paradygmat Grzegorza W. Kołodko" (http://ksiegarnia.pwn.pl/Ekonomia-umiaru-realna-perspektywa,462226185,p.html). Praca, zawierająca 35 rozdziałów, została przygotowana pod redakcją naukową Janiny Pach, Katarzyny Kowalskiej i Pauliny Szyji. Wydawca anonsuje: „Ekonomia umiaru – jako nowy paradygmat – jest promowana przez prof. Grzegorza W. Kołodko w jego licznych publikacjach. Książka ma stanowić próbę wyjaśnienia tego zjawiska i dać odpowiedzi na pytanie, czy ta koncepcja jest realna w realizacji. Temat jest obecnie bardzo istotny i budzi ogromne zainteresowanie, szczególnie że czasy w których żyjemy to czasy dotkliwych kryzysów, ogromnych dysproporcji rozwojowych i dochodowych świata, narastającego skażenia środowiska naturalnego, a także ewolucji sposobu myślenia o racjonalności w procesie gospodarowania."

870. Wpis 2676, 11.V.2016

@Marcin_Tomasz (wpis 2674). Ani nie jest tak, że „dał(em) sobie spokój i machnął)em) na wszystko ręką", ani tak, że „ręce same…opadają". Robię swoje, ale trochę inaczej niż uprzednio i dlatego też trochę mniej i rzadziej piszę krótkie komentarze, także tutaj, na tym blogu. Ale piszę o sprawach ważnych i poważnych, nie tylko polskich. Wkrótce ukazuje się nakładem Wydawnictwa Naukowego PWN bardzo ciekawa książka wybitnego amerykańskiego ekonomisty, profesora Jamesa K. Galbraitha pt. „Witamy w zatrutym kielichu. „, do której napisałem obszerną merytoryczną „Przedmową". Podróżuję, dyskutuję,

wykładam, uczestniczę. W kraju i za granicą. Byłem w tym roku w Łodzi i Gdańsku, w Saharze Zachodniej i Bangladesz, w Moskwie i Madrycie. Jeszcze w maju i czerwcu będzie Warszawa, Kraków i Wrocław, Petersburg, Mediolan, Miami i Nowy Jork. Informuję o tym na stronach internetowych – www.tiger.edu.pl oraz www.wedrujacyswiat.pl. Czasami też pojawiam się w telewizji. Nie zawsze przyjmuję zaproszenia, ale się zdarza. Kolejny program to „Polska to my" na antenie POLSAT NEWS w piątek, 13 maja.

869. Wpis 2673, 1.V.2016

"Polska nie ma dobrej przyszłości, jeśli nie będzie miała nowoczesnej lewicy" (http://www.tvn24.pl/grzegorz-kolodko-polska-potrzebuje-nowoczesnej-lewicy,640383,s.html)
Centrolewica jest potrzebna Polsce jak świeże powietrze - mówił prof. Grzegorz Kołodko, były wicepremier i minister finansów. W "Faktach po Faktach" krytycznie ocenił to, co na wiecach z okazji Święta Pracy zaproponowały różne środowiska lewicy.
- 1 maja to fajny dzień, fajne święto. Akurat 12 lat temu, za rządów lewicy, odnieśliśmy historyczny sukces, wprowadzając Polskę do UE - mówił prof. Kołodko w "Faktach po Faktach".
Były wicepremier tłumaczył, dlaczego nie brał udziału w pierwszomajowych pochodach organizowanych przez środowiska lewicowe. Jego zdaniem takie inicjatywy to "nieodpowiedzialne politykierstwo". Kołodko wyjaśniał, że lewica w obecnej formie nie zdaje egzaminu.
- Centrolewica jest potrzebna Polsce jak świeże powietrze. Polska nie ma dobrej przyszłości, jeśli nie będzie miała nowoczesnej lewicy - powiedział. - Słyszałem taki pogląd, on jest tragiczny, to kompromitacja lewicy (...), że na prawicowy populizm PiS trzeba odpowiedzieć większym populizmem, to jest to licytacja. To ma niewiele wspólnego z lewicą. Wiecowanie, kto więcej krzyknie, to nieodpowiedzialne politykierstwo - ocenił.
Jak mówił, obecnie najbardziej wyzyskiwani są konsumenci. - Czy słyszał pan, żeby kto domagał się tego, żeby chronić konsumenta? - pytał prowadzącego. - Dziś lewica powinna domagać się, by w Polsce najpoważniejszym organem był Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów - powiedział były minister finansów.
Prof. Kołodko wyraził opinię, że lewica wymaga wizji, programu i dobrych przywódców.
Zapytany o ocenę Partii Razem, odpowiedział: - Będę grzeczny i nie przepuszczę ich przez wyżymaczkę. To jest bełkot - ocenił.
"Dobra zmiana"?
Kołodko został zapytany o ocenę pracy rządu Prawa i Sprawiedliwości.
- Nie wiem, czy to jest dobra zmiana. To jest dobre hasło propagandowe - powiedział. W jego opinii rząd Beaty Szydło próbuje wprowadzić kilka zmian na lepsze, ale robi to niepoprawnie.
- Są zmiany na lepsze, np. walka z biedą - ocenił. Jak wyjaśniał, program Rodzina 500 plus "został przestrzelony", ponieważ pomoc otrzymują nie tylko ci, którzy naprawdę jej potrzebują, ale każda rodzina z dwojgiem i więcej dzieci, a poza tym program nie ma pełnego finansowego zabezpieczenia.
Przyznał, że działania rządu powodują, że smuci się i wstydzi podróżować po świecie, bo opinia Polski pogarsza się.
Autor: mw//gak / Źródło: tvn24

868. Wpis 2670, 22.IV.2016

“What China's Leaders Could Learn From Poland” BLOOMBER, April 22nd, 2016 (http://www.bloomberg.com/news/articles/2016-04-21/as-china-mulls-reforms-champion-of-polish-model-flags-lessons)

- Ex-Polish finance chief tapped for PBOC/IMF Beijing Conference
- "I understand the politics because I have been there."

When it comes to China’s managing the transition of an economy from socialism to a free-market led system, its leaders could do worse than looking to Poland for lessons.

That’s according to Grzegorz W. Kolodko, a professor at Kozminski University in Warsaw who as Polish finance minister in the 1990s helped oversee the country’s economic revival in the aftermath of the Iron Curtain’s collapse. Kolodko, who is scheduled to speak in Beijing next week at a conference organized by the People’s Bank of China and the International Monetary Fund, advises shaking up the state-owned sector by tackling monopolies and allowing privatizations.

Those calls dovetail with many observers, along with his urging a clean-up of bad debt in the banking sector and restructuring it to allow for greater competition, including from foreign lenders. Less commonly heard are recommendations for China’s authorities to attack rising inequality and spend less on the military, while boosting funds for education and health care.

"They have to make a bold decision to decentralize, denationalize and deregulate the economy even further," Kolodko, who served as deputy premier and finance minister between 1994 and 1997 and 2002 to 2003, said in a telephone interview. "DefinitelyChina can learn from what worked in Poland and what hasn’t worked."

Similar to Poland in the 1990s, China is grappling with how to tackle bloated and debt-ridden state owned enterprises and how to free up the nation’s currency and its capital flows while ensuring that growth remains on track. Poland saw a period of turbulence, both economic and political -- something China has little stomach for, with President Xi Jinping set on keeping the Communist Party at the center of steering the economy.

Even so, Kolodko’s invitation for the April 28 conference indicates interest in the Polish experience. "They consider that Poland is a successful story and they may learn from Poland’s successful experience," he said.

The former Polish minister advocates a policy of "gradualism" rather than forcing through sudden changes that could leave the economy reeling, such as those rolled out in Russia and in the early stages of Poland’s post-communist transition.

The eastern European country went through phases of restructuring that saw closures of everything from coal plants to car factories. The government lifted price controls, capped public-sector wages, liberalized trade and made the zloty a convertible currency. Entry into the European Union in 2004 gave the economy a boost, and the economy managed to navigate the global financial crisis, though growth has slowed since.

"China can view Poland not as a blueprint, but a case study," Kolodko said.

867. Wpis 2669, 30.III.2016

Wywiad dla radia ROSJA DZISIAJ (skrót; stenogram; po rosyjsku)
Interview for radio RUSSIA TODAY (excerpts, manuscript, in Russian)

ФГУП «РОССИЯ СЕГОДНЯ»
Редакция вещания на Европу
Отдел вещания **на польском языке**

Тематика: экономика	**Автор: Чайко Ирина Константиновна**
Жанр: интервью	**Шеф-редактор: Авдеева Г.М.**
Хронометраж:	**Виза: Березиной Е.И.**
Эфир: 28 марта 2016	**Переводчик**:
Повтор:	**Диктор:**

Эксклюзив:

«НАМ НУЖЕН НОВЫЙ ПРАГМАТИЗМ…»

Интервью Гжегожа Колодко

Колодко Гжегож – польский политик, доктор экономических наук, профессор Академии Леона Козьминского в Варшаве, бывший вице-премьер и министр финансов РП, входит в состав Европейской Академии науки, искусства и литературы, автор многих научных изданий, включая фундаментальную книгу «Куда идёт мир. Политическая экономика будущего»

Kolodko Grzegorz – polski polityk, doktor nauk ekonomicznych, profesor Akademii Leona Kozminskiego w Warszawie, wicepremier i minister finansow RP w latach 1994-1997 oraz w latach 2002-2003, czlonek Europejskiej Akademii Nauki, Sztuki i Literatury, autor wielu ksiazek, wlacznie ”Dokad zmierza swiat. Ekonomia polityczna przyszlosci”

ВЕДУЩИЙ: Вы слушаете радио «Спутник». В столице России прошёл Московский Экономический форум, гостем которого стал профессор Гжегож Колодко, бывший вице-премьер и министр финансов РП, руководитель Центра трансформации, интеграции и глобализации в Варшаве, автор многих научных книг, включая фундаментальный труд «Куда идёт мир. Политическая экономика будущего». Он вышел на 26 языках мира, включая русский. Что профессор Колодко думает о современном этапе взаимоотношений между РП и РФ? Этот вопрос был, в частности, затронут в его интервью, записанном в Москве корреспондентом Ириной Чайко.

(Голоса для всех**160328** _ЧАЙКО_**КОЛОДКО-1, 4.46**)

АННОТИРОВАННЫЙ ПЕРЕВОД С ПОЛЬСКОГО ЯЗЫКА

ЧАЙКО: Господин профессор, в своей книге «Странствующий мир» Вы написали о необходимости нового прагматизма. На каких принципах он основан? В чём заключён потенциал роста взаимодействия между РП и РФ в сфере экономики? Каковы, на Ваш взгляд, перспективы развития отношений между Москвой и Варшавой? Ведь не секрет, что контакты между Польшей и Россией сейчас находятся на очень низком уровне…

КОЛОДКО: Да, это так. Я считаю, что будущее не только наших стран, но также всей мировой экономической системы связано с тем, чтобы сделать её намного более эффективной, чем сейчас. Всем нам хочется достичь именно этого, вот почему нужно развивать экономику на принципах нового прагматизма. Эта концепция основана на долговременной стратегии взвешенного развития, притом не только в экономической области, но также – в сфере экологии и общественных отношений. Новый прагматизм позволит создать предпосылки для развития рыночной экономики, но отнюдь не на основе неолиберальных идей, как было в Польше в начале и в конце 90-тых годов XX - го века, а также - не на основе государственного капитализма, как было в 90-тые годы в РФ. Причём, я и сейчас вижу элементы государственного капитализма в России, а также - на Украине, несмотря на все различия между этими странами на постсоветском пространстве.

Что же касается польско-российских отношений, то, на самом деле, за всю мою жизнь они не были столь плохими, как в нынешнее время. Не стану искать виновных, я привык смотреть вперёд и по мере сил вносить свой вклад в дело сближения наших народов. Вот почему я прилетел в российскую столицу, участвую в дискуссиях Московского Экономического форума, где идёт обсуждение многих важных проблем с участием политологов, экономистов, социологов и предпринимателей.

Московский Экономический форум стал хорошей площадкой для поисков взаимопонимания между представителями научного сообщества и бизнеса, здесь царит атмосфера, благоприятная для откровенных дискуссий. К сожалению, именно этого не хватает представителям высших эшелонов власти, как в РП, так и в РФ. На Московском Экономическом форуме прошла презентация моей новой книги на русском языке под названием «25 лет трансформации: от неолиберальных провалов – к прагматическому росту». Это тоже мой вклад в развитие польско-российских отношений, уровень которых сейчас оставляет желать лучшего. На нынешнем этапе нужно, я считаю, делать всё необходимое для налаживания сотрудничества между отдельными предприятиями и регионами наших стран, не особенно полагаясь на помощь со стороны высших политических властей. Я, в частности, выступаю за развитие туристического обмена между РП и РФ, убеждён, для миллионов поляков Россия представляет огромный интерес как страна, где много красивых мест и достопримечательностей. Отлично осведомлён об этом, так как не только много раз бывал в Москве и Санкт-Петербурге, но также – в Сибири и на Дальнем Востоке, на Камчатке и Чукотке. Разумеется, нам надо развивать взаимодействие и в научной сфере, но тут многое зависит от политических контактов. Все мы ждём каких-то сигналов, жестов доброй воли, как со стороны властей РФ, конкретно - от президента Путина и Кремля, так и со стороны нынешнего правительства и президента РП. Всем, кто стремится к развитию взаимовыгодных прагматичных контактов между нашими странами, кто хочет развития добрососедских отношений, не хватает импульсов сверху. Если же говорить о потенциале взаимодействия между РП и РФ, то тут я – оптимист, но – в долгосрочной перспективе. К сожалению, я пока не наблюдаю лучезарной картины достижений российской экономики и кардинального улучшения контактов между РФ и Евросоюзом, во всяком случае - на ближайшие 2-3 года. Но

если говорить о предстоящих двух десятилетиях, то, безусловно, перспективы хорошие. Есть потенциал роста экономики РФ в последующие 25 лет, если будет продолжен процесс трансформации. Но надо понимать: такие перемены занимают жизнь целого поколения... Полагаю, что в России можно будет достичь ежегодного прироста экономики на 4-5 процентов, правда, это потребует структурных и других существенных изменений, создания условий для всемерного развития частной инициативы, свободной от коррупции. Необходимо также провести диверсификацию экономики, которая сейчас в значительной степени зависит от разработки и объёмов продаж природных ресурсов, прежде всего – энергетических, а также – от её опоры на военно-промышленный комплекс. По-моему, это не тот хороший рецепт, который поможет оздоровить российскую экономику.

Что же касается Польши, то у нас – свои проблемы, которые, как мне кажется, в значительной степени связаны с политическим расколом общества после проведения в РП в прошлом году парламентских и президентских выборов. Люди у нас говорят в основном о политике, а не о проблемах в экономике, впрочем, их тоже хватает. Но в принципе экономика у нас развивается нормально, темпы её роста достигают 3-4 процентов в год, хотя могло быть и лучше. Поляки выражают своё недовольство нынешней жизнью, но это свойственно людям из всех стран, потому что все хотят жить лучше, имеют на это право, ибо ждут исполнения своих желаний, стремясь к лучшему будущему **(конец голоса)**

ВЕДУЩИЙ: Говорил профессор Гжегож Колодко из Варшавы. Завтра в нашей программе прозвучит **вторая часть** его интервью, записанного в Москве корреспондентом Ириной Чайко.

ФГУП «РОССИЯ СЕГОДНЯ»
Редакция вещания на Европу
Отдел вещания **на польском языке**

Тематика: политика	**Автор: Чайко Ирина Константиновна**
Жанр: интервью	**Шеф-редактор: Авдеева Г.М.**
Хронометраж:	**Виза: Березиной Е.И.**
Эфир: 29 марта 2016	**Переводчик**:
Повтор:	**Диктор:**

Эксклюзив:

«ВЗГЛЯД ЭКОНОМИСТА НА ПРОБЛЕМУ ТЕРРОРИЗМА»

Интервью Гжегожа Колодко

Колодко Гжегож **–** польский политик, доктор экономических наук, профессор Академии Леона Козьминского в Варшаве, бывший вице-премьер и министр финансов РП, входит в состав Европейской Академии науки, искусства и литературы, автор многих научных изданий, включая книги «Куда идёт мир. Политическая экономика будущего» и «Странствующий мир»

Kolodko Grzegorz – polski polityk, doktor nauk ekonomicznych, profesor Akademii Leona Kozminskiego w Warszawie, wicepremier i minister finansow RP w latach 1994-1997 oraz w latach 2002-2003, czlonek Europejskiej Akademii Nauki, Sztuki i Literatury, autor wielu ksiazek, wlacznie ”Dokad zmierza swiat. Ekonomia polityczna przyszlosci” oraz “Wedrujacy swiat”

ВЕДУЩИЙ: Вы слушаете радио «Спутник». В столице РФ прошёл Московский Экономический форум, гостем которого стал профессор Гжегож Колодко, бывший вице-премьер и министр финансов РП, руководитель Центра трансформации, интеграции и глобализации в Варшаве, автор многих научных книг, включая фундаментальные труды «Куда идёт мир. Политическая экономика будущего» и «Странствующий мир». На форуме в Москве обсуждались не только экономические проблемы, но также - угрозы и риски со стороны международного терроризма. Эта тема была затронута в интервью профессора Колодко для радио «Спутник». Интервью записала в Москве наш корреспондент Ирина Чайко.

(Голоса для всех\160329 _ЧАЙКО_КОЛОДКО-2, 3.01)

АННОТИРОВАННЫЙ ПЕРЕВОД С ПОЛЬСКОГО ЯЗЫКА

ЧАЙКО: Глава Еврокомиссии Жан-Клод Юнкер на-днях высказал мнение о том, что по типу Энергетического и Экономического союза нужно создать также Союз по вопросам безопасности и борьбы с терроризмом.

- Как Вы, господин профессор, оцениваете угрозу международного терроризма, прежде всего, со стороны так называемого Исламского государства, угрозу для стран Европейского Союза и для России?

КОЛОДКО: Это – очень серьёзная опасность, которая, к сожалению, не уменьшается, а нарастает. Сейчас идёт борьба скорее с отдельными террористами, а не с отвратительным явлением международного терроризма. А у него – глубинные корни. Я смотрю на это явление как экономист, для которого важно понимать, откуда взялось это ужасное зло? По-моему, нужно ясно отдавать себе отсчёт, что есть социально-экономические предпосылки для его зарождения. И нам надо решительно устранять его первопричины. То - есть, необходимо бороться с социально-экономическим неравенством на огромных пространствах, где есть страны, чьи граждане живут в условиях нищеты и безнадёжности. Это, прежде всего, касается некоторых государств Северной Африки и Ближнего Востока, откуда люди бегут в поисках лучшей доли. Одни находят себе прибежище, скажем, в Великобритании или Франции. А, скажем, в Россию приезжают выходцы из Азии, тоже со своими этническими корнями и своим образом жизни. Кто-то из пришельцев в страны ЕС и в Россию уже попали под влияние ИГИЛ, они очень опасны. Но нужно ли специально создавать Союз для борьбы с этой угрозой? В этом лично я пока не уверен. Но точно знаю: необходимо взаимопонимание между ЕС и РФ по вопросу противостояния террористическим угрозам, о которых мы слышим почти каждый день! Я летел на Московский Экономический форум в тот день, когда в Брюсселе

взорвались бомбы, летел из Парижа, своими видел, что в аэропортах Парижа и Москвы введены повышенные меры безопасности, что, конечно, можно лишь приветствовать. Но без ликвидации глубинных причин возникновения терроризма нам не удастся обуздать эту опасность. Россия может сыграть важную роль в этой борьбе. Вообще, совместная деятельность по предотвращению терроризма – та сфера, где не обойтись без тесного взаимодействия стран ЕС, РФ и США. Тут, по-моему, уже достигнут консенсус **(конец голоса)**

ВЕДУЩИЙ: Благодарим профессора Гжегожа Колодко из Варшавы за интервью для радио «Спутник» в Москве.

866. Wpis 2668, 26.III.2016

@Krzysztof (wpis 2667). Jak na dziś wyglądałby pożądany kurs konwersji polskiego złotego? Czy podobnie jak w latach 2009/10, przed aktywną emisją Euro w ramach tzw. luzowania ilościowego jako metody ożywiania koniunktury? Tak, podobnie; około 4,20 zł/Euro.

865. Wpis 2666, 10.III.2016

THOUSAND OF SEEDS IN THE SAFEST PLACE ON EARTH… JUST IN CASE http://www.bbc.com/news/science-environment-35294424

"It sometimes happens that a worldwide organization, which also renders a global public service, arises out of a grass-roots initiative… Such organizations can have the most varied motivations, including gallant, disinterested concern for the security of humanity. This is how the Svalbard Global Seed Vault came into existence. Starting out as an initiative by scientists, it became a mission by a specially established foundation (the Global Crop Diversity Fund) and is now an organization supported by the UN Food and Agriculture Organization (FAO). The storage facility is located in arctic Spitsbergen, in a shaft hidden deep in the earth but also high enough to remain above sea level even in case of a radical rise due to global warming. The seeds of tens of thousands of the plants on which human existence depends are gathered and stored there in case of an apocalypse or some lesser natural catastrophe. A global public service is precisely what this one-of-a-kind shelter provides. At the base of the project lies the assumption that it should be public, and not commercial or tied to any particular interests. This shelter is a splendid example of wise institutionalization, and of policy implemented and coordinated on a global scale."

„Truth, Errors and Lies: Politics and Economics in a Volatile World", Columbia University Press, New York 2011, p. 116 (http://www.amazon.com/Truth-Errors-Lies-Politics-Economics/dp/0231150687/ref=sr_1_2?ie=UTF8&qid=1457647870&sr=8-2&keywords=kolodko)

864. Wpis 2665, 10.III.2016

NA WSZELKI WYPADEK… TYSIĄCE NASION W NAJBEZPIECZNIEJSZYM MIEJSCU NA ZIEMI http://www.bbc.com/news/science-environment-35294424

„Zdarza się, że światowa organizacja, a zarazem służba świadcząca globalną usługę publiczną, powstaje wskutek oddolnej inicjatywy… Może ona brać się z rozmaitych motywacji, niekiedy nawet ze szlachetnej, bezinteresownej troski o bezpieczeństwo ludzkości. Tak właśnie zrodził się globalny magazyn, czyli światowy bank nasion. Wpierw była to inicjatywa ludzi nauki, potem misja specjalnie utworzonej fundacji (Global Crop Diversity Fund), a teraz jest to już fakt wspierany także przez Organizację Narodów Zjednoczonych ds. Wyżywienia i Rolnictwa (FAO).Magazyn zlokalizowany jest w arktycznym klimacie Spitsbergenu, w sztolniach kopalnianych ukrytych głęboko w ziemi, a zarazem na tyle powyżej poziomu morza, że nie sięgnie ono tutaj nawet przy radykalnym podniesieniu się wskutek ocieplenia klimatu. Zgromadzone są tutaj i zakonserwowane na wypadek apokalipsy albo jakiegoś mniejszego naturalnego nieszczęścia nasiona dziesiątek tysięcy roślin, od których istnienia uzależniony jest rodzaj ludzki. Ten jedyny w swoim rodzaju schowek – Svalbard Global Seed Vault – świadczy właśnie globalną Usługę publiczną. Oczywiście, przy założeniu, które leży u podstaw całego przedsięwzięcia, że projekt ten tylko publicznej, a nie komercyjnej czy partykularnej będzie służył sprawie. Ten schowek to znakomity przykład mądrej instytucjonalizacji, a zarazem polityki prowadzonej w skali globalnej."
„Wędrujący świat" (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,40999), s. 126-127

863. Wpis 2664, 3.III.2016

„plan Balcerowicza był to istny kataklizm"

@ Paweł Fröhlich, wpis 2661: „plan Balcerowicza był to istny kataklizm… Czy może Pan powiedzieć, w której książce jest to opisane."
Najobszerniej piszę o tym w trzech książkach, które także udostępniłem w Internecie:
„Transformacja polskiej gospodarki. Sukces czy porażka?, Polska Oficyna Wydawnicza BGW, Warszawa 1992" (http://www.tiger.edu.pl/kolodko/ksiazki/GWK-Transformacja_polskiej_gospodarki.pdf)
„Polska alternatywa. Stare mity, twarde fakty, nowe strategie", Poltext, Warszawa 1997 (http://tiger.edu.pl/ksiazki/polska_alternatywa.pdf)
„Od szoku do terapii. Ekonomia i polityka transformacji", Poltext, Warszawa 1999" (http://tiger.edu.pl/ksiazki/ekonomiapolitykatrans.pdf)

Można także zajerzeć do rozdziału mego autorstwa pt. „Wielka Transformacja 1989–2029. Czy mogło być lepiej, czy lepiej będzie?" w książce:
„20 lat transformacji. Osiągnięcia, problemy, perspektywy", redakcja naukowa Grzegorz W. Kołodko i Jacek Tomkiewicz, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2009, s. 101-118 (http://tiger.edu.pl/kolodko/ksiazki/20_lat_transformacji.pdf).

Mówię o tym również w niedawno wydanej książce pt. „Droga do teraz", Prószyński i S-ka, Warszawa 2014 (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,71473).

862. Wpis 2663, 3.III.2016

AKCYZA NA PALIWA

Na www.facebook.com/kolodko pojawiła się wypowiedź:

„**Tom Forman** Dzień dobry. Mam do Pana pytania na temat akcyzy samochodowej. 1. Kto w Polsce ją wymyślił i wprowadził ? Pamiętam, że było to jeszcze w latach 90., ale nie pamiętam, który rząd i minister. 2. Skąd wzięły się stawki z dziesiętnymi po przecinku ? Najpierw było to 7,1 % i 17,6 %, potem Miller obniżył odpowiednio do 3,1 % i 13,6 %, a następnie Tusk podwyższył górną do 18,6 %. Obniżka i podwyżka były mechaniczne, o 4 i 5 punktów, ale dziesiętne zawsze pozostawały. Dlaczego akurat ,1 i ,6 ? Z jakich obliczeń to wynikało ? 3. Czy nie uważa Pan, że ten podatek to przeżytek i hamuje rozwój rynku samochodowego w Polsce ? Z wyrazami szacunku."
Odpowiedziałem:
To pytanie na blog www.wedrujacyswiat.pl.Akcyza na paliwa jest powszechnie stosowanym na świecie podatkiem pośrednim, który pełni dwie funkcje: fiskalną (dochody do budżetu) oraz regulacyjną (wpływ na cenę i popyt, a więc i zużycie, a co za tym idzie, na zagęszczenie dróg i emisję gazów cieplarnianych). W Polsce akcyza stosowana jest od dawna, także przed 1990 rokiem. A jej wysokość ("stawki z dziesiętnymi po przecinku") biorą się stąd, że jest ona określana jako stawka procentowa od ceny bez akcyzy. Jeśli np. ta wynosi 3,50, to stawka 24% daje 0,84. Akcyza to nie żaden przeżytek, lecz dobry instrument polityki finansowej państwa. W wielu krajach - także obecnie w Polsce - jest ona zbyt niska, zwłaszcza w obliczu bardziej niskich cen ropy naftowej. Dochody z wyższej akcyzy mogą hamować nadmierną ekspansję rynku samochodowego, służąc zarazem dofinansowaniu budowy dróg i innych elementów infrastruktury transportowej.

861. Wpis 2660, 23.II.2016

ŚMIAĆ SIĘ, CZY PŁAKAĆ?...

Gdy prezydentowi Clintonowi zarzucano, że palił trawkę, to sprytnie się przyznał: paliłem, ale się nie zaciągałem ;) To może Lech Wałęsa powie: podpisywałem, ale nie czytałem albo brałem, ale nie wydawałem...

860. Wpis 2659, 22.II.20916

Podaję linki do moich dwu telewizyjnych (POLSAT NEWS oraz TVN24) wypowiedzi na temat rządowego „Planu odpowiedzialnego rozwoju":

KOŁODKO: ODWAGA POLITYCZNA WYMAGA, BY MÓWIĆ PRAWDĘ

"Ani program, ani plan, tylko ciekawy wątek do dyskusji - powiedział prof. Grzegorz W. Kołodko w programie "To był Dzień" o zaproponowanym przez wicepremiera i ministra rozwoju Mateusza Morawieckiego planie rozwoju gospodarczego Polski" (rozmowa zaczyna się od 30 min. 40 sek.) http://www.polsatnews.pl/wideo-program/to-byl-dzien-dokumenty-generala-kiszczaka_6363253/

CO DALEJ Z NASZĄ GOSPODARKĄ? CO Z POLSKĄ?

Tutaj http://faktypofaktach.tvn24.pl/michal-kaminski-i-marian-pilka-w-faktach-po-faktach,621289.html jest audycja; rozmowa ze mną zaczyna się po 17 min. 17 sek.

859. Wpis 2658, 16.II.2016

NORMALNE CZASY WEDŁUG "SOLIDARNOŚCI", CZYLI KTO GO ZAGRYZIE

Mazowieckiemu wmówiono bajki o szokowej „terapii" – oczywiście, choć bolesnej, to koniecznej, ale przede wszystkim krótkotrwałej i ozdrowieńczej – więc nie wiedział, co mu szykował jego wice do spraw gospodarczych. Rok później przegrał sromotnie w wyborach prezydenckich. Nie powinien w nich kandydować, skoro wystartował Wałęsa. To znaczy Wałęsa nie powinien kandydować, bo się na głowę państwa nie nadawał, w odróżnieniu od Mazowieckiego, który mógłby być dobrym prezydentem, lepszym, niż był premierem, ale

było, jak było. Rozpoczęła się dewastująca polityczna „wojna na górze”, choć była to tylko góra „Solidarności”. I trwa do dzisiaj.
Notabene, to charakterystyczne, że Wajda kończy swój hagiograficzny film o Wałęsie, zanim został on prezydentem, bo przecież nie mógłby być niekrytyczny, gdyby pociągnął tę historię dalej. Pamiętam, jak kiedyś – to był chyba 2010 rok – po koncercie w kuluarach Filharmonii Narodowej namawiałem Andrzeja Wajdę, aby nakręcił Fausta. Fausta? – zapytał. „Może… Ale ja chcę zrobić film o Wałęsie”. „O Wałęsie?” – zapytałem ja. „Należy mu się” – odpowiedział. No i zrobił ten film, ale jakby niedokończony, bo zamyka go wystąpienie przywódcy „Solidarności” w amerykańskim Kongresie w listopadzie 1989 roku.
A jak miałby się skończyć?
– Prawdziwy koniec Wałęsy to scena, która miała miejsce pięć lat później, w lipcu 1994 roku. Otóż wyglądała ona tak: z inicjatywy prezydenta lecimy rządowym Jakiem-40 na Wybrzeże, by ratować znajdującą się w wielkich tarapatach Stocznię Gdańską. Towarzyszy nam kilka osób, prezydentowi między innymi jego rzecznik prasowy i kapelan Cybula, mnie Marek Pol, ówczesny minister przemysłu i handlu. Lądujemy na lotnisku Marynarki Wojennej w Gdyni, w Stoczni Północnej wsiadamy do ekskluzywnej motorówki – są kanapki i drinki – którą w piękny, słoneczny dzień płyniemy do Gdańska, mijając po drodze sopockie molo i zapełnione opalającymi się wczasowiczami plaże. Wałęsa zamaszystym gestem wskazuje na nieruchome dźwigi stoczniowe: „Kiedyś to furkotało, panie premierze”. „Kiedyś tak. I komu to przeszkadzało?” – odpowiadam. Do stoczni docieramy od strony morza. Na nabrzeżu czeka kolumna samochodów – prezydenckie czarne volvo 960, za nim auta dla mnie i reszty delegacji. Wsiadam razem z prezydentem do jego limuzyny, zapraszając księdza Cybulę do mojego samochodu, kolumna rusza i bardzo wolno jedzie przez niezbyt już ruchliwą stocznię. W volvo pełen komfort, cień i chłód od klimatyzacji, a na zewnątrz skwar i zmęczeni, spoceni robotnicy. Chcą zobaczyć pana prezydenta, więc schylają się nisko, by go dojrzeć, ale wygląda to, jakby mu się głęboko kłaniali… I tak to widzi Lech Wałęsa. „Tu pracowałem, panie premierze” – mówi. Teraz już tam nie pracuje; jedzie. Jak król.
Koniec filmu. Cofając się jednak o pięć lat, do przełomowego 1989 roku. Pan profesor był wtedy daleko od polityki.
– Bardzo daleko, ale jak wszyscy obserwowałem, dyskutowałem, zastanawiałem się.
I nie ponosiło Pana?
– Może i ponosiło, ale mój „front” był gdzie indziej – na obszarze debaty ekonomicznej, która przecież też była ogromnie żywa. Co zaś do tamtej „wielkiej polityki”, to pamiętam, jak zdumiony tym, co się działo w prezydenckiej kampanii wyborczej 1990 roku, zapytałem profesora Trzeciakowskiego, jak to jest możliwe, że nawet niektóre osoby z kręgów inteligenckich popierają nie Mazowieckiego, a Wałęsę. Odpowiedział, że działa mechanizm pędu za zwycięzcą. Już się ustawiali, antycypując zwycięstwo szefa „Solidarności”, co zwrotnie potęgowało jego pozycję. Jedną z intelektualistek, która poparła publicznie, w telewizji, kandydaturę Wałęsy, była Jadwiga Staniszkis, znana socjolog, związana z „Solidarnością”.
Pan w „Solidarności” nie był?
– Nigdy. Zadzwoniłem wtedy do profesor Staniszkis, zaprosiłem na kawę do Instytutu Finansów i zapytałem, jak to jest możliwe. Dlaczego nie popiera Mazowieckiego? Usłyszałem, że Wałęsa się nie uspokoi, jeśli nie zostanie prezydentem; musi być nad wszystkimi, a jeśli nie, to będzie destabilizował sytuację. Ale mają, nie konkretyzowała, kto ma, na niego „jakiegoś haka”, nie było mowy jakiego, który będzie kiedyś użyty i wtedy sytuacja się zmieni. Wtedy naszła mnie myśl, że normalne czasy to się nie rozpoczynają, tylko się skończyły…
Pewnie chodziło o późniejszą tzw. sprawę Bolka.

– Nie wiem, o co im chodziło – i pewnie profesor Staniszkis też nie miała pojęcia, jakiego tam ktoś ma „haka”, ale dla mnie były to przejawy niedojrzałości politycznej, a tu trzeba było rozwiązywać piętrzące się problemy gospodarcze.
Fragment książki "Droga do teraz", s. 107-109 (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,71473)

858. Wpis 2656, 16.II.2016

@Jacek (wpis 2654). Co myślę o ideach libertariańskich, pisałem na blogu wielokrotnie; warto poszukać. Dużo też o tym pisze w książkach, zwłaszcza w “trylogii” o świecie. Uważam, że libertarianizmu nie można traktować poważnie. Zresztą nigdy nigdzie nie wziął on w praktyce góry. I nie weźmie. Ale, niestety, niektórym naiwnym miesza w głowie…

857. Wpis 2655, 16.II.2016

@Paweł Frohlich (wpis 2653). Niestety, ścieżka wzrostu gospodarczego 3-5-7 – jak to udało się dwukrotnie, kiedy byłem wicepremierem i ministrem finansów – nie jest możliwa do osiągnięcia pod rządami postsolidarnościowymi – ani neoliberalnymi, ani prawicowo-populistycznymi, jak to jest obecnie.

856. Wpis 2651, 21.I.2016

WINDOWS

What you see in the windows? What can be seen from the windows? Who and what is behind windows? How different can be the windows to the world...
You are welcome to the next, already the fifth exhibition of my photographs. This time a collection of 34 pictures, taken in almost 30 countries, is shown at the exhibition called “Windows”. The opening – attended by Mrs. Elzbieta Dzikowska, the renowned traveler, reporter and art critic – occured on Thursday, January 21st, at the Kozminski University (Building A, 2nd floor). The exhibition is open until August 31st, 2016.
The pictures presented at the four previous exhibitions can be seen here:
„The World As It Is…”
https://www.facebook.com/media/set/?set=a.232911350088303.55467.164187983627307&type=3
„The Neighbors”
https://www.facebook.com/media/set/?set=a.379040805475356.79587882.164187983627307&type=3
„Let’s Pray”
https://www.facebook.com/media/set/?set=a.640518275994273.1073741975.164187983627307&type=3
„Next Generation”
https://www.facebook.com/media/set/?set=a.969735439739220.1073742087.164187983627307&type=3

855. Wpis 2650, 21.I.2016

OKNA

Co widać w oknach? Co widać z okien? Kto i co kryje się za oknami? Jak różne mogą być okna na świat... Zapraszam na kolejną, już piątą wystawę moich fotografii. Tym razem 34 zdjęcia, wykonane w prawie 30 krajach, prezentuję na wystawie zatytułowanej „Okna". Wernisaż – z udziałem red. Elżbiety Dzikowskiej, znanej podróżniczki, reporterki i krytyka sztuki, oraz artysty fotografika Tomasza Terleckiego – odbył się w czwartek, 21 stycznia 2016 r. w Akademii Leona Koźmińskiego (gmach A, I piętro). Wystawa trwa do końca sierpnia 2016 r. Osoby i instytucje zainteresowane goszczeniem wystawy u siebie proszone są o kontakt z Panią Anną Miziołek: miziolek@kozminski.edu.pl.
Fotografie prezentowane na czterech poprzednich wystawach można obejrzeć tutaj:
„Świat jaki jest"
https://www.facebook.com/media/set/?set=a.232911350088303.55467.164187983627307&type=3
„Sąsiedzi"
https://www.facebook.com/media/set/?set=a.379040805475356.79587882.164187983627307&type=3
„Módlmy się"
https://www.facebook.com/media/set/?set=a.640518275994273.1073741975.164187983627307&type=3
„Następne pokolenie"
https://www.facebook.com/media/set/?set=a.969735439739220.1073742087.164187983627307&type=3

854. Wpis 2648, 24.XII.2015

@JT (2646.) Czy rozważałem ewentualność publikacji moich książek w formie audiobooka? Pojawiały się takie pomysły, ale jak dotychczas skończyło się jedynie na kilkugodzinnej rozmowie - w wersji video - którą przeprowadził ze mną redaktor Kamil Dąbrowa, a która jako DVD towarzyszy specjalnemu wydaniu "trylogii" o świecie (http://www.proszynski.pl/Wedrujacy_swiat__Swiat_na_wyciagniecie_mysli__Dokad_zmierza_swiat__Edycja_limitowana-p-32402-.html). A o wersję audio zapytam wydawcę. Może naprawdę warto spróbować?

853. Wpis 2647, 21.XII.2015

«РОССИЯ - ПОЛЬША: ВОПРЕКИ ВСЕМ ТРУДНОСТЯМ, ИСКАТЬ ПУТИ СБЛИЖЕНИЯ…»

Интервью Гжегожа В. Колодко
ФГУП «РОССИЯ СЕГОДНЯ»
Редакция вещания на Европу
21.XII.2015

Колодко Гжегож В. – польский политик, доктор экономических наук, профессор Академии Леона Козьминского в Варшаве, бывший вице-премьер и министр финансов РП, входит в состав Европейской Академии науки, искусства и литературы, автор многих научных изданий, включая фундаментальную книгу «Куда идёт мир. Политическая экономика будущего»

Kołodko Grzegorz W. – polski polityk, doktor nauk ekonomicznych, profesor Akademii Leona Koźmińskiego w Warszawie, wicepremier i minister finansów RP w latach 1994-

1997 oraz w latach 2002-2003, członek Europejskiej Akademii Nauki, Sztuki i Literatury, autor wielu książek, włącznie z ”Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna przyszłości”

ВЕДУЩИЙ: Вы слушаете радиостанцию «Спутник». Размышления о многих проблемах **2015 года** и путях их разрешения, а также - о том, что может всех нас ждать **в 2016 году** - таковы темы беседы с видным польским политиком и экономистом Гжегожем Колодко, профессором Академии Леона Козьминского в Варшаве, автором многих научных изданий, включая фундаментальный труд «Куда идёт мир. Политическая экономика будущего» (Dokad zmierza swiat. Ekonomia polityczna przyszlosci). Беседу с ним записала по телефону из Варшавы наш корреспондент Ирина Чайко.

ЧАЙКО: Господин профессор, как Вы оцениваете экономические итоги 2015 года для Польши и для сотрудничества между нашими странами?

КОЛОДКО: Для польской экономики этот год был неплохим. Мы видим рост ВВП почти на 3,5 % , у нас нет инфляции, цены остаются стабильными, а в чём-то - даже снижаются. Польша вышла из процедуры чересчур большого дефицита в Евросоюзе, соответствует всем критериям валютной конвергенции Маастрихта. У нас снизился уровень безработицы. Но что интересно? Всё это не повлияло на улучшение настроений в нашем обществе. Итоги социологических опросов говорят: поляки меньше довольны своей жизнью, чем прежде. Что же касается польско-российских отношений, то, к сожалению, они - худшие за всю мою жизнь. Всё идёт от политических разногласий, а это негативно отражается на экономике. Поэтому людям умным, умеющим заглядывать далеко в будущее, необходимо искать пути смягчения напряжения в политике. Нужно, безусловно, чтобы развивались наши взаимные культурные и научные контакты, а также – туристический обмен. И, конечно, надо, чтобы расширялись польско-российские экономические связи, в интересах роста торговли и обеспечения потребностей жителей обеих наших стран. Правда, пока я не вижу подвижек в эту сторону, но время всё же делает своё дело. И я надеюсь, что польско-российское взаимодействие будет нормализовано. А можно взглянуть на эту ситуацию и под другим углом зрения. Ведь углубление экономического сотрудничества между РП и РФ, не только в области торговли, но также - роста капиталовложений, обмена информацией, новыми технологиями, все эти факторы влияют на смягчение политической напряжённости в отношениях между странами! Поэтому экономисты, бизнесмены, инженеры, экономические публицисты могут в этот трудный, но интересный период сделать даже больше, чем в лучшие времена.

ЧАЙКО: Вы часто путешествуете по всему миру, читаете лекции, много раз бывали в России, причём, не только в Москве или Санкт-Петербурге, но также – в отдалённых регионах нашей страны. Чем для Вас, известного учёного, интересны и, может, даже полезны поездки в Россию?

КОЛОДКО: Да, на самом деле я много езжу по миру, мои научные публикации вышли на 26 языках, включая русский. Только в этом году я трижды приезжал в РФ. В марте 2016 года снова буду в Москве, в мае - в Петербурге. Побываю также на Чукотке и на Камчатке. Путешествия – это большое удовольствие, а кроме того, они дают возможность расширять знания о многообразной культуре мира. Уверен, что сравнение – один из важнейших методов экономических исследований. В России я часто задаю людям вопросы: почему события развиваются именно в этом направлении? Какие причины влияют на ход определённых процессов? Каковы системы ценностей, условия принятия тех или иных решений? И ещё я рассказываю, что бы сам сделал в той или иной ситуации? То - есть, идёт непрерывный обмен

мнениями. В одной из моих книг я написал: «Кто путешествует, тот делает сравнения, кто делает сравнения - тот знает!» Я стараюсь приезжать в Россию по 3-4 раза в году, встречаю там умных людей, прежде всего – из научного сообщества, но также – из сферы бизнеса и политики. Я не приезжаю в РФ лишь для того, чтобы кого-то поучать, но чтобы самому учиться. Мне интересно участвовать в дискуссиях, бывать на научных конференциях, например, на Московском Экономическом форуме, весьма насыщенном в своих программах. Но я также ценю встречи с моими коллегами, лекции и семинары для студентов и аспирантов. Ведь так я узна**ю**, сколь велики различия в их системах ценностей, во взглядах и приверженности к разным экономическим школам людей разных поколений? Каковы различия в позициях учёных старшего поколения - и докторантов, аспирантов, студентов? Я вижу, какими бурными и далеко идущими являются перемены не только в сфере реальной российской экономики, но также - в сфере ментальности и культуры.

ВЕДУЩИЙ: На антенне - радио «Спутник» из Москвы. В нашей программе сейчас прозвучит **вторая часть** беседы с видным польским политиком и экономистом Гжегожем Колодко, профессором Академии Леона Козьминского в Варшаве, автором многих научных изданий, включая фундаментальный труд «Куда идёт мир. Политическая экономика будущего» (Dokad zmierza swiat. Ekonomia polityczna przyszlosci). Профессор Колодко ответил на вопросы корреспондента Ирина Чайко.

ЧАЙКО: Что Вы думаете о значении экономических и политических санкций стран Запада против России? Они принесли ожидаемый эффект?

КОЛОДКО: Я не считаю, что санкции дали желаемый эффект. Если в их основе лежало стремление Запада вызвать в России резкое ухудшение экономической ситуации, чтобы под влиянием внутренних политических факторов радикально изменилась бы линия политики РФ, в частности, в сфере международных отношений, то ведь результат санкций оказался обратным. На основании моих наблюдений и различных бесед я сделал такой вывод: общественная поддержка линии Кремля и президента Путина в России стала даже весомей, чем было до введения санкций. Я вообще отношусь со скепсисом к введению санкций, в частности, экономических, тут можно вспомнить Кубу, которая в течение нескольких десятилетий жила при санкциях США. Тут можно вспомнить Иран, хотя в этом случае всё же в результате переговоров удалось достичь взаимопонимания по вопросу об иранской ядерной программе. Для меня санкции – элемент политической игры, но - не подходящий инструмент для ведения экономической политики. Я считаю, путь к разрешению проблем лежит в сфере переговоров, пусть трудных и сложных, но можно идти к компромиссу. Я отвергаю мнение, будто с кем-то нельзя в принципе договориться! Я надеюсь, что санкции Запада против РФ будут постепенно отменены и что будет найден иной способ решения проблем¸ которых, к сожалению, у нас хватает.

ЧАЙКО: Пан профессор, куда идёт мир? И что нас всех ожидает в ближайшие годы? Недавно, ещё в 2015 году, произошли террористические акты в Париже, над Синаем, а также - в других местах нашей планеты. Может, мы движемся к Апокалипсису? У меня - большие опасения и страх…

КОЛОДКО: Не нужно бояться, мы **не идём** к Апокалипсису. Но даже сейчас, в те дни, когда мы желаем друг другу всего хорошего в связи с Новым Годом, не ст**о**ит питать **иллюзий**! Нам предстоит трудный и сложный год. Вы, пани редактор, напомнили о террористических актах в Париже и над Синаем, а я предвижу, что будут и другие преступления со стороны террористов, просто пока мы не знаем: когда и где? И когда я гляжу вперёд, то вижу: наш мир не будет спокойным и мирным, как не будет и сбалансированного развития разных стран. Однако, возможно, мы поймём тенденции развития ситуации, что поможет нам исправить то, что в наших силах. Полагаю,

международная конференция по климатическим проблемам в Париже – это хороший старт для 2016 года. Надо совместно намечать перспективы важных дел в этой области, искать механизмы ликвидации причин, негативно влияющих на климат Земли. Что же касается обуздания терроризма, то нужно видеть не только следствия, а - причины этого явления, иначе войну с террором и террористами нам не выиграть! Если же говорить о вышедшей из-под контроля волне иммигрантов, которые в массовом порядке проникают в Европу, то и тут надо искать причины данного явления. Думаю, нужен другой подход к решению этой проблемы, причём, не только со стороны самых богатых стран, но и таких, как Польша и РФ. На мой взгляд, нужно делать акцент на исправлении прежней экономики и политики развития, она не оправдала себя. И сейчас перед нами стоят новые вызовы времени, нам придётся искать ответы не просто в течение лет и десятилетий, а в течение нескольких поколений! Думаю, всё больше просвещённых людей, в том числе из международных организаций, а также – всё больше политических лидеров, интеллектуалов хорошо это понимают. Если нам удастся сделать правильные шаги в нужном направлении, то хоть и не в 2016 году, но в последующие годы и десятилетия, возможно, у нас будет меньше причин для опасений и страхов, а вот для оптимизма - гораздо больше **(конец голоса).**

ВЕДУЩИЙ: Благодарим профессора Гжегожа Колодко из Варшавы за его участие в программе радио «Спутник» в Москве, за глубокие и интересные ответы на вопросы нашего корреспондента Ирины Чайко.

852. Wpis 2645, 12.XII.2015

THOUSANDS OF PHOTOHRAPHS FROM DOZEN COUNTRIES

Again I've showed the photo albums that have already been published on this page (https://www.facebook.com/kolodko/photos_stream?tab=photos_albums), sometimes supplementing them with personal pictures. Various photographs - together with concise information about the population of countries where Islam dominates, sometimes completely - show multiculturalism and should arouse interest, broaden horizons and promote tolerance. We can't give up to media beguiling narrative about Islam and the Muslim population. It's a very rich and diverse culture, with an interesting background, the interesting geopolitical and economic contexts. These albums show as many as 29 of the 40 Islamic countries that I visited (including Kosovo and Western Sahara). The photos were taken in different years, starting form from 2005. In 2015, I was in five Muslim countries: first time in Sudan and Western Sahara, and again in Egypt, Morocco and Turkey. Soon I'm going to visit the next one - Bangladesh.

There are also hundreds of photos from countries with other religions - from Bolivia (https://www.facebook.com/media/set/?set=a.250449748334463.59517.164187983627307&type=3) and six countries of the Eastern Caribbean (https://www.facebook.com/media/set/?set=a.275309565848481.64188.164187983627307&type=3), Armenia (https://www.facebook.com/media/set/?set=a.417671391612297.79595314.164187983627307&type=3) and Georgia (https://www.facebook.com/media/set/?set=a.795984533780979.1073742070.164187983627307&type=3) to Nepal (https://www.facebook.com/media/set/?set=a.260250597354378.61434.164187983627307&type=3) and Bhutan (https://www.facebook.com/media/set/?set=a.205521369493968.50497.164187983627307&type=3), Mongolia (https://www.facebook.com/media/set/?set=a.308065345906236.70394.164187983627307&ty

pe=3) and Laos (https://www.facebook.com/media/set/?set=a.366338746745562.81566.164187983627307&type=3). There is also Cuba (https://www.facebook.com/media/set/?set=a.412860988760004.79593879.164187983627307&type=3) and North Korea (https://www.facebook.com/media/set/?set=a.576406142405487.1073741870.164187983627307&type=3), Russia (https://www.facebook.com/media/set/?set=a.344858272226943.77326.164187983627307&type=3) and Ukraine (https://www.facebook.com/media/set/?set=a.674372405942193.1073742008.164187983627307&type=3), Botswana (https://www.facebook.com/media/set/?set=a.791412807571485.1073742067.164187983627307&type=3) and Ethiopia (https://www.facebook.com/media/set/?set=a.285141538198617.65432.164187983627307&type=3), Colombia (https://www.facebook.com/media/set/?set=a.416818068364296.79595076.164187983627307&type=3) and Madagascar (https://www.facebook.com/media/set/?set=a.507133219332780.79612694.164187983627307&type=3), Ecuador (https://www.facebook.com/media/set/?set=a.383295905049846.79588588.164187983627307&type=3) and Vietnam (https://www.facebook.com/media/set/?set=a.356215154424588.79561.164187983627307&type=3), the Philippines (https://www.facebook.com/media/set/?set=a.327998080579629.73721.164187983627307&type=3) and six countries of southern Africa (https://www.facebook.com/media/set/?set=a.349137881798982.78153.164187983627307&type=3), Myanmar (https://www.facebook.com/media/set/?set=a.230494596996645.54974.164187983627307&type=3) and Montenegro (https://www.facebook.com/media/set/?set=a.809310219115077.1073742071.164187983627307&type=3). There is Mt. Athos (https://www.facebook.com/media/set/?set=a.201207836591988.49319.164187983627307&type=3) and Crimea (https://www.facebook.com/media/set/?set=a.817867428259356.1073742072.164187983627307&type=3). And even more ☺
It might be worthwhile to share these photos with other Internet users, mightn't it?

851. Wpis 2644, 12.XII.2015

TYSIĄCE ZDJĘĆ Z DZIESIĄTEK KRAJÓW

Ponownie pokazałem foto albumy, które już wcześniej zamieszczone zostały na tej stronie (https://www.facebook.com/kolodko/photos_stream?tab=photos_albums), uzupełniając je niekiedy o zdjęcia osobiste. Rozmaite fotografie – wraz ze zwięzłą informacją o ludności krajów, gdzie islam dominuje, niekiedy całkowicie – pokazują wielokulturowość i mają wzbudzać zainteresowanie, poszerzać horyzonty, krzewić tolerancję. Nie można przecież dawać się terroryzować i omamiać medialnej narracji o islamie i ludności muzułmańskiej. To bardzo bogata i różnorodna kultura, z ciekawym tłem, w interesujących kontekstach geopolitycznych i gospodarczych. Poniższe albumy pokazują aż 29 państw islamskich spośród 40, które zwiedziłem (licząc Kosowo i Saharę Zachodnią). Zdjęcia były robione w

różnych lat, począwszy od roku 2005. W roku 2015 byłem w pięciu krajach muzułmańskich: po raz pierwszy w Sudanie i Saharze Zachodniej, ponownie w Egipcie, Maroku i Turcji. Niedługo będę w kolejnym – w Bangladesz.

Są tu także setki fotografii z krajów o innych religiach – od Boliwii (https://www.facebook.com/media/set/?set=a.250449748334463.59517.164187983627307&type=3) i sześciu krajów wschodnich Karaibów (https://www.facebook.com/media/set/?set=a.275309565848481.64188.164187983627307&type=3) poprzez Armenię (https://www.facebook.com/media/set/?set=a.417671391612297.79595314.164187983627307&type=3) i Gruzję (https://www.facebook.com/media/set/?set=a.795984533780979.1073742070.164187983627307&type=3) po Nepal (https://www.facebook.com/media/set/?set=a.260250597354378.61434.164187983627307&type=3) i Bhutan (https://www.facebook.com/media/set/?set=a.205521369493968.50497.164187983627307&type=3) oraz Mongolię (https://www.facebook.com/media/set/?set=a.308065345906236.70394.164187983627307&type=3) i Laos (https://www.facebook.com/media/set/?set=a.366338746745562.81566.164187983627307&type=3). Jest Kuba (https://www.facebook.com/media/set/?set=a.412860988760004.79593879.164187983627307&type=3) i Korea Północna (https://www.facebook.com/media/set/?set=a.576406142405487.1073741870.164187983627307&type=3), Rosja (https://www.facebook.com/media/set/?set=a.344858272226943.77326.164187983627307&type=3) i Ukraina (https://www.facebook.com/media/set/?set=a.674372405942193.1073742008.164187983627307&type=3), Botswana (https://www.facebook.com/media/set/?set=a.791412807571485.1073742067.164187983627307&type=3) i Etiopia (https://www.facebook.com/media/set/?set=a.285141538198617.65432.164187983627307&type=3), Kolumbia (https://www.facebook.com/media/set/?set=a.416818068364296.79595076.164187983627307&type=3) i Madagaskar (https://www.facebook.com/media/set/?set=a.507133219332780.79612694.164187983627307&type=3), Ekwador (https://www.facebook.com/media/set/?set=a.383295905049846.79588588.164187983627307&type=3) i Wietnam (https://www.facebook.com/media/set/?set=a.356215154424588.79561.164187983627307&type=3), Filipiny (https://www.facebook.com/media/set/?set=a.327998080579629.73721.164187983627307&type=3) i sześć krajów południowej Afryki (https://www.facebook.com/media/set/?set=a.349137881798982.78153.164187983627307&type=3), Myanmar (https://www.facebook.com/media/set/?set=a.230494596996645.54974.164187983627307&type=3) i Czarnogóra (https://www.facebook.com/media/set/?set=a.809310219115077.1073742071.164187983627307&type=3). Jest Mt. Athos (https://www.facebook.com/media/set/?set=a.201207836591988.49319.164187983627307&t

ype=3) i Krym (https://www.facebook.com/media/set/?set=a.817867428259356.1073742072.164187983627307&type=3). I jeszcze więcej ☺

Może warto podzielić się tymi zdjęciami z innymi internautami?

850. Wpis 2643, 2.XII.2015

Wywiad periodyku „Mir Pieremien" z okazji 25-lcia transformacji w krajach Europy Środkowo-Wschodniej

„M.P." 25 lat temu byłe kraje socjalistyczne rozpoczęły radykalną zmianę systemu społecznego. Co Pan wtedy czuł? Co się Panu szczególnie wbiło w pamięć? Czego Pan oczekiwał i które z Pańskich oczekiwań okazały się iluzją? Dlaczego ludzie zareagowali dość obojętnie na zmianę systemu w ich państwach? Czego oczekiwali w tych nowych warunkach?
Ćwierć wieku temu nie byłem zaskoczony tym, że nadszedł czas wielkich przeobrażeń ustrojowych, ale tak szybkiego tempa i tak ogromnej intensywności zmian nie spodziewałem się. Liczyłem na to, że będą to przeobrażenia zmierzające w kierunku sukcesywnego tworzenia społecznej gospodarki rynkowej, która potrafi twórczo pogodzić pozytywną spuściznę socjalizmu z gospodarką rynkową. Tak się jednak nie stało albo, dokładniej, stało się tylko po części w niektórych krajach i w różnych okresach w różnym nasileniem.
Wielkie społeczne poparcie dla ustrojowych zmian brało się z naiwnego przekonania, że odejście od realnego socjalizmu w stronę w istocie kapitalizmu szybko poprawi sytuację materialną ludności. To nie było możliwe; to była iluzja.[1] Ponadto wskutek zmasowanej propagandy, głównie neoliberalnej, ogromne masy ludności były przekonane, że dochody będą nie tylko szybko rosły, ale że będą one dzielone wręcz mniej nierównomiernie niż w socjalizmie. Szybko okazało się, że jedną z cech nowego ustroju jest bardziej nierównomierny podział dochodów.
Co do Rosji i innych republik byłego Związku Radzieckiego, to obawiałem się, że nałożenie się jego rozpadu na hiperinflację może być nie do opanowania w warunkach pokojowych. To wielka sprawa, że w zasadzie to się udało, acz trwające konflikty i napięcia – teraz już międzynarodowe – na styku Rosji z Gruzją, Mołdową, Ukrainą to długi cień tamtych burzliwych lat.
„M.P." Jakie zasadnicze rezultaty gospodarcze, społeczne i polityczne przyniosła transformacja? Jaką cenę za nie zapłacono? Czy wszyscy byli gotowi za to płacić, a zwłaszcza czy dziś uważają, ze ta cena się opłaciła?
Posocjalistyczna transformacja przyniosła bardzo różne rezultaty, choć w żadnym z ponad 30 byłych państw socjalistycznych tak dobre, jak oczekiwała tego ludność i jak zapowiadali to nie zawsze i nie do końca świadomi wyzwań politycy, skądinąd nieustannie manipulując poprzez skorumpowane media świadomością społeczną. W przypadku Polski, w której jako wicepremier ds. gospodarczych i minister finansów byłem czterokrotnie odpowiedzialny za reformy systemowe i koordynację polityki gospodarczej (w latach 1994-97, kiedy to Polską została przyjęta do OECD, oraz 2002-03, kiedy ustalono w Traktacie Ateńskim warunki przystąpienia do Unii Europejskiej), oceniam to na taki sukces w dwóch trzecich. Dochód narodowy mógł być około 3-krotnie większy niż w 1989 roku, podczas gdy jest niewiele ponad dwa razy większy.

[1] O istocie posocjalistycznej transformacji, formułowanych w związku z tym oczekiwaniach i rozczarowaniach, szeroko piszę w książce „Ot szoka k terapii. Politiczeskaja ekonomija postsocjalisteczeskich prieobrazowanij", ZAO Żurnał Expert, Moskwa 2000.

W innych krajach sytuacja jest gorsza, czasami dużo gorsza i tego ćwierć wieku temu się nie spodziewałem. Na pewno nie tego, że po 25 latach transformacji PKB na mieszkańca Rosji będzie taki sam jak w roku rozpadu Związku Radzieckiego, a na Ukrainie osiągnie poziom z roku 1990 dopiero w dekadzie lat 2020.
Nie spodziewałem się na początku transformacji, że aż tak silne będą w niektórych okresach i krajach wpływy doktryny neoliberalnej, która jest szczególnie niekorzystna w przypadku krajów posocjalistycznych. Jeszcze bardziej niż w odniesieniu do gospodarek latynoamerykańskich, gdzie także się skompromitowała.
„M.P." Transformacja się dokonała. Co dalej? Jakie perspektywy ma Pana kraj w najbliższej przyszłości? Z jakimi głównymi problemami trzeba będzie sobie radzić?
Czy zaiste transformacja się zakończyła? To wciąż dyskusyjne. Na pewno nie w krajach stosunkowo mało zliberalizowanych ekonomicznie i politycznie, jak na przykład w Turkmenistanie czy Azerbejdżanie. Nie w pełni w krajach najbardziej zaawansowanych w tym procesie, jak na przykład w Słowenii, Czechach czy Estonii. W Polsce także w sferze przemian ustrojowych wiele pozostaje do zrobienia. Jeśli przyjąć, że celem transformacji systemowej jest zbudowanie społecznej gospodarki rynkowej, tolerancyjnej demokracji politycznej i otwartego społeczeństwa obywatelskiego, to daleko wciąż do dojrzałych pod tym względem formacji, takich jak na przykład w Austrii, Holandii czy Norwegii.
Co dalej? Znojna walka o wzmacnianie elementów społecznej gospodarki rynkowej. Polsce zagrażają – i w niektórych okresach, kiedy rządziły formacje post-solidarnościowe brały górę – tendencje raz to neoliberalne, kiedy indziej kapitalizm państwowy, a jeszcze przy innej okazji rzecz najgorsza w tych czasach: mieszanka jednego i drugiego.
To właśnie doprowadziło w Polsce wpierw do głębokiej recesji transformacyjnej w latach 1989-91, kiedy to PKB spadł o prawie 20 proc. i powstało 3-milionowe bezrobocie wskutek błędnego i szkodliwego szoku bez terapii, a potem do wyzerowania dynamiki gospodarczej na przełomie stuleci. Gdy kończyłem realizację nieortodoksyjnego programu reform i rozwoju „Strategia dla Polski", na wiosnę 1997 roku, tempo wzrostu było najwyższe podczas ostatnich 40 lat; PKB na mieszkańca realnie zwiększył się o 7,5 proc. (w latach „Strategii…", 1994-97, w sumie o 28 proc.).
Nawrót nadwiślańskiego neoliberalizmu, pomieszany z postsolidarnościowym kapitalizmem państwowym, sprowadził to tempo do prawie zera; w IV kwartale 2001 roku PKB zwiększa się o śladowe 0,2 proc. Oto do czego prowadzi nieumiejętne formułowanie celów w polityce zmian ustrojowych i rozwoju społeczno-gospodarczego oraz opieranie polityki ekonomicznej na błędnych teoriach ekonomicznych.
Co dalej w Polsce? Trudny okres poszukiwania dobrego politycznego i ekonomicznego pomysłu na przyszłość, który uratuje nas od niebezpieczeństw w rodzaju prawicowego populizmu i kapitalizmu państwowego, który obecnie stanowi większe zagrożenie niż nadwiślański neoliberalizm. Najlepsza byłaby ucieczka do przodu i oparcie polityki potrójnie zrównoważonego rozwoju (ekonomicznie, społecznie i ekologicznie) na teorii Nowego Pragmatyzmu. Nie ma bowiem możliwości realizacji pomyślnej i korzystnej dla społeczeństwa i kraju polityki wzrostu gospodarczego i rozwoju społecznego – ani w Polsce, ani w Rosji, ani też w żadnym innym kraju – jeśli nie opiera się ona na poprawnej teorii. Nowy Pragmatyzm proponuje podejście interdyscyplinarne i heterodoksyjne do rozwiązywania piętrzących się problemów w sposób harmonizujący gospodarkę, społeczeństwo i środowisko naturalne. W jego ramach ekonomia traktowana jest nie tylko jako dyscyplina opisująca rzeczywistość, lecz także jako narzędzie służące jej zmianie na lepsze.[2]

[2] Zob. więcej Grzegorz W. Kołodko, „НОВЫЙ ПРАГМАТИЗМ, ИЛИ ЭКОНОМИКА УМЕРЕННОСТИ", "Экономика Украины", 2013, No. 11 (616), s. 13-28 oraz Grzegorz W.

Zważywszy na charakter obecnej sceny politycznej w Polsce, można mieć poważne obawy, czy zmiany pójdą w tym kierunku. Jeśli nie, narastać będzie frustracja społeczna, nastroje części ludności nadal (bo już tak jest od pewnego czasu) będą przesuwać się w prawo i w stronę nacjonalistycznych fobii. To nie będzie służyć dynamizowaniu rozwoju społeczno-gospodarczego; to będzie mu szkodziło. Polska tracić będzie czas wskutek nieumiejętnego dyskontowania sprzęgających się współcześnie procesów ustrojowej transformacji, globalizacji, rewolucji naukowo-technicznej i przemian kulturowych. Miast stawać się coraz ważniejszym członkiem międzynarodowej rodziny, może dać się spychać na pozycje peryferyjne.

„M.P." Jednym z ważnych czynników rozwoju społeczno-gospodarczego jest integracja regionalna. Kiedyś kraje Europy Środkowowschodniej były członkami RWPG a dziś współpracują w ramach Unii Europejskiej. Czy spełniły się ich nadzieje na pozyskanie oczekiwanych korzyści? Jak wygląda w Polsce bilans pozytywnych i negatywnych rezultatów wynikających z przystąpienia do UE?

Koordynowałem polityką przemian ustrojowych i rozwoju gospodarczego w finalnej fazie negocjacji w sprawie przystąpienia Polski do Unii Europejskiej. Uważam, że w istniejących wówczas okolicznościach uzyskaliśmy w miarę korzystne warunki integracji z UE. Polska na członkostwie w Unii wiele skorzystała; nie tylko pod względem gospodarczym, lecz także kulturowo i politycznie. Co do gospodarki, to można szacować, że przynależność do Unii Europejskiej dała nam w latach 2014-15 kilkanaście punktów procentowych dodatkowego przyrostu PKB; każdy rok członkostwa to dodatkowy wzrost dochodu narodowego o nie mniej niż 1 procent. A to głownie dzięki znaczącemu, jakościowemu postępowi instytucjonalnemu, jaki wdrażanie **acquis communautaire**, czyli wymogów regulacyjnych UE, przyniosło Polsce, ale także wskutek wykorzystania środków finansowych dopływających z UE do kraju. Istotne znaczenie miały też zwiększone strumienie zagranicznych inwestycji bezpośrednich, które nie trafiłyby do nas na taką skalę, gdyby nie przynależność do UE. W jej wyniku Polska jest postrzegana jako kraj w miarę dojrzały instytucjonalnie, stabilny i przewidywalny. Czy uda się taką opinię utrzymać pod nowymi rządami wyłonionymi w wyborach jesienią 2014 roku, to się dopiero okaże. Może, nie musi…

Czy spełniły się oczekiwania? To zależy czyje. Nie brakowało przecież – i nadal nie brakuje, niestety także wśród rządzących polityków – mrzonek o dogonieniu Niemiec z ich standardem życia w czasie jednej dekady. Nie spełniły się nawet realistyczne oczekiwania, że dochody w Polsce faktycznie mogły rosnąć szybciej, niż miało to miejsce w rzeczywistości. Może warto przy okazji uświadomić sobie, że podczas całego 26-lecia posocjalistycznej transformacji (pamiętając o tym, że w Polsce, w odróżnieniu od wielu innych krajów Europy Środkowo-Wschodniej oraz Rosji i innych republik poradzieckich, zakorzeniona ona była w rynkowych reformach i fragmentarycznej liberalizacji politycznej przeprowadzonych w końcowych latach realnego socjalizmu) tempo wzrostu PKB na mieszkańca w Polsce oscyluje wokół poziomu wzrostu gospodarki światowej. Od czasu, kiedy po raz ostatni byłem w rządzie i poczęto wdrażać przygotowany wtedy „Program Naprawy Finansów Rzeczypospolitej"[3], udział Polski w światowej produkcji, mierzony PKB liczonym według parytetu siły nabywczej, spadł z 0,98 do 0,89 proc.

Jeśli ktoś pyta o bilans kosztów i korzyści przynależności Polski do Unii Europejskiej, to pod każdym względem – nie tylko gospodarczym – jest on zdecydowanie pozytywny. Tym

---

Kołodko, „Kuda idiot mir. Politiczeskaja ekonomija buduszczewo", Izdatielstwo Magistr, Moskwa 2014.

[3] Zob. Grzegorz W. Kołodko, „O Naprawie Naszych Finansów", Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierowania, Toruń 2004.

bardziej należy zapobiegać schodzeniu Polski na pozycje peryferyjne, co może nam grozić w przypadku kontynuacji nierozważnej polityki, m. in. w odniesieniu do euro, kryzysu greckiego, syndromu ukraińskiego czy wielkiego problemu uchodźców.

„M.P." Jaki jest dzisiaj Pana stosunek do integracji europejskiej? Czy się zmienił? I jak Pan widzi najbliższą przyszłość Unii?

Unia Europejska to sprawa światowa. Cały świat patrzy na kryzysy targające procesem integracji europejskiej, z którym ściśle związana jest transformacja ustrojowa we wschodniej i środkowej części Europy. Globalizację traktuję jako proces nieodwracalny.[4] W tym kontekście procesy regionalnych integracji – od Mercosur po ASEAN – to właściwa, choć przecież nie idealna, reakcja na niektóre wyzwania globalizacji. Dlatego też sukces – albo niepowodzenie – projektu europejskiego ma tak ogromne znaczenie.

Unia Europejska stoi w obliczu kilku poważnych kryzysów – od wspólnej waluty 19 na razie spośród 28 państw członkowskich, poprzez wciąż nie przezwyciężony dramat grecki po piętrzące się wyzwania związane z napływającą falą uchodźców z Afryki i Azji. Wszystkie te problemy przyczyniają się do narastania sentymentów nacjonalistycznych i ksenofobicznych, niekiedy wręcz rasistowskich. To najpoważniejsze zagrożenie dla dalszego pogłębiania i poszerzania Unii Europejskiej. Z obecnego wieloaspektowego kryzysu może ona wyjść wzmocniona. Może, nie musi. Z czasem może także poszerzyć się o kolejne państwa członkowskie; wpierw (na pewno już nie w tej dekadzie) z regionu Bałkanów, później (wątpliwe, aby już w dekadzie następnej) z obszaru byłego ZSRR. Na razie wszakże Unia Europejska musi pokonać swoje wewnętrzne problemy, w czym nowe, posocjalistyczne kraje nie zawsze pomagają, a niekiedy wręcz przeszkadzają, oraz odnaleźć się w globalnej konkurencji, zwłaszcza ze Stanami Zjednoczonymi i Chinami.

849. Wpis 2642, 2.XII.2015

Kultura islamska

Na profilu www.facebook.com/kolodko ponownie pokazuję foto albumy – w sumie dokładnie tysiąc fotografii – które już wcześniej zamieszczone zostały na stronie (vide zakładki zdjęcia / albumy: https://www.facebook.com/kolodko/photos_stream?tab=photos_albums). Rozmaite zdjęcia – uzupełnione zwięzłą informacją o ludności krajów, gdzie islam dominuje, niekiedy całkowicie – pokazując wielokulturowość, mają wzbudzać zainteresowanie, poszerzać horyzonty, krzewić tolerancję. Nie można przecież dawać się terroryzować i omamiać medialnej narracji o islamie i ludności muzułmańskiej. To bardzo bogata i różnorodna kultura, z ciekawym tłem, w interesujących kontekstach geopolitycznych, kulturowych i gospodarczych. Będą następne albumy; razem z 29 państw islamskich (licząc Kosowo i Saharę Zachodnią), spośród 40, które zwiedziłem. To zdjęcia z różnych lat, począwszy od roku 2005. W tym roku byłem w pięciu krajach muzułmańskich: w Sudanie, Turcji, Egipcie, Maroku i Saharze Zachodniej. Może warto podzielić się tymi zdjęciami z innymi internautami?

848. Wpis 2639, 24.X.2015

SEJM BEZ LEWICY BYŁBY JAK MAŃKUT BEZ LEWEJ RĘKI

[4] Szerzej zob. Grzegorz W. Kołodko, «Głobalizacja i perspektiwy razwitia postsocjalisticzeskich stran", Jewropejskij Gumanitarnij Uniwersitet, Mińsk 2002, oraz Grzegorz W. Kołodko, „Mir w dwiżenii", Izdatielstvo Magistr, Moskwa 2011.

Jeśli zamierzasz głosować - bo można iść na grzyby - to niech każdy głosuje, jak chce; nic mnie nie zdziwi, nikt mnie nie rozczaruje. Ale warto wiedzieć, że szkoda marnować głos na nadwiślański neoliberalizm w postaci staromodna.pl (tzw. nowoczesna.pl), bo to kosztem PO, czyli na korzyść PiS. Szkoda też marnować głos na startujące osobno Razem (bez szans na wejście do Sejmu w tych wyborach), bo to osłabia lewicę, zabierając głosy Zjednoczonej Lewicy. A Sejm bez silnej lewicy byłby jak mańkut bez lewej ręki.

Jeśli ktoś nie rozumie, skąd nagle wzięły się och! i ach! niektórych skażonych hipokryzją mediów - z wiadomą gazetą i ani news, ani PL na czele - to właśnie stąd, że to osłabia Zjednoczoną Lewicę. Jeśli "pompowanie" Razem, choćby do 4 proc. głosów, spowodowałoby zepchniecie ZL poniżej 8 proc., to nawet uzyskawszy co ósmy głos, nie byłoby lewicy w Sejmie.

Warto pojąć, że wybory parlamentarne to nie kolejny plebiscyt popularności czy też jeszcze jeden sondaż opinii publicznej, ale formowanie konkretnej struktury politycznej.

847. Wpis 2638, 15.X.2015

ROZMOWA DNIA W „RADIOWEJ JEDYNECE”

„Unia Europejska prowadzi kolejne rozmowy na temat uchodźców. Donald Tusk ostrzega, że na wiosnę musimy być przygotowani na nową falę uchodźców. Czy finansowo i gospodarczo będzie to obciążenie dla Europy? Jak poradzi sobie z tym rynek pracy?”

- To nie jest problem, który ma łatwe rozwiązanie i nie można go analizować w ujęciu krótkookresowym. Jest to sprawa strategiczna, ona ma wymiar kulturowy i cywilizacyjny - powiedział Grzegorz Kołodko. W książce "Dokąd zmierza świat" (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,66008) przewidział wielką wędrówkę ludów.
Gość zaznaczył, że w krótkim okresie napływ "przychodźców" z pewnością jest obciążeniem, ale w dłuższej to zabezpieczenie rynku siły roboczej i tym, między innymi, kierowali się Niemcy.
Przypomniał, że w Polsce umiera więcej ludzi niż się rodzi i może zabraknąć rąk do pracy. Dodał, że jeśli nie odwróci się tej tendencji, trzeba będzie dopuścić pracowników z zewnątrz.
- Trzeba sprzyjać większym rodzinom 2+2, 2+3, wtedy nie będzie wymogu ekonomicznego importowania siły roboczej - powiedział Grzegorz Kołodko. Podkreślił przy tym, że ludzie nie są towarami - mają swoje wartości, nawyki, kultury, które nie wszystkim się podobają.
Gość Jedynki odniósł się też do ekonomicznych propozycji polityków w kampanii wyborczej.
Zapraszamy do wysłuchania całej rozmowy
(http://www.polskieradio.pl/7/1691/Artykul/1531651,Imigranci-to-zabezpieczenie-rynku-sily-roboczej).
***
Tytuł audycji: Popołudnie z Jedynką
Prowadzi: Przemysław Szubartowicz
Gość: Grzegorz Kołodko (ekonomista, były wicepremier i minister finansów, wykładowca akademicki)
Data emisji: 15.10.2015
Godzina emisji: 15.30

846. Wpis 2635, 5.X.2015
SCENA POLITYCZNA
Sejm bez lewicy byłby jak mańkut bez lewej ręki.

845. Wpis 2632, 14.IX.2015

Jeszcze jedna wędrówka ludów

Tak zatytułowałem IX rozdział książki „Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna przyszłości" (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,66008), którą rozpoczyna następujące zdania: „Podobnie jak ze zmianą konturów poszczególnych państw na mapie ekonomicznej, na której obszary krajów wyznaczałaby wielkość produkcji, sytuacja ma się ze specyficzną mapą demograficzną (…). Bierze się to z rozmaitych przyczyn kulturowych i gospodarczych, z jednej strony, i ma daleko idące następstwa, także polityczne, z drugiej. Procesy demograficzne i migracje ludności to Siódma Wielka Sprawa Przyszłości." (s. 243)

Prorocze słowa? Bynajmniej. Ta przyszłość, którą zapowiadam i pokazuję w książce, już nadchodzi z różnych stron. To tylko umiejętność przewidywania zjawisk i procesów społecznych i gospodarczych wynikająca z prawidłowej analizy naukowej. Przecież wiedząc, co i dlaczego dzieje się na tym naszym wędrującym świecie nie sposób było nie przewiedzieć nasilającej się współcześnie migracji, tej masowej współczesnej wędrówki ludów. Więcej o tym nie tylko w tym rozdziale książki.

844. Wpis 2627, 10.VIII, 2015

@ Paweł Fröhlich. Dziękuję za pytania i odpowiadam:

Wieku emerytalnego nie należy obniżać. Decyzja o jego stopniowym wydłużania do 67 lat jest słuszna, bo wynika z nakładania się dwu procesów. Z jednej strony starzeje się społeczeństwo, bo ludzie żyją dłużej i przy zachowaniu dotychczasowego wieku przechodzenia na emerytury coraz więcej będzie emerytów, z drugiej zaś strony relatywnie ubywa ludzi w wieku produkcyjnym, którzy płacą składki do systemu zaopatrzenia emerytalnego. Oczywiście, zarazem w systemie powinna być zapewniona możliwość wcześniejszego przechodzenia na emeryturą dla zainteresowanych takim rozwiązaniem osób,, ale przy stosownie niższych świadczeniach.

Kwotę wolną od podatku można podnieść i byłoby to nawet uzasadnione z ekonomicznego, a nie tylko społecznego punktu widzenia, o ile ubytek dochodów budżetowych z tego tytułu (w sumie dla budżetu centralnego i budżetów samorządowych około 20-22 miliardy złote rocznie) byłby skompensowany obniżeniem na podobną skalę innych wydatków (przede wszystkim na zbrojenia i przerosty biurokratyczne) lub zwiększeniem wpływów podatkowych (przede wszystkim przez zintegrowanie dochodów kapitałowych z dochodami z pracy i ich opodatkowanie według progresywnych stawek). Z ubytku nominalnego 20-22 miliardy złotych zaledwie około 4-5 miliardów może wrócić do publicznej kasy wskutek zwiększonych wpływów z VAT-u oraz ożywienia koniunktury, do czego może dojść, jeśli zdecydowana większość dodatkowego popytu skierowana zostałaby na produkty krajowe, a

tak właśnie by się w tym przypadku stało. Bez stosownych równoważących posunięć postulat podwyższenia kwoty wolnej od podatku od dochodów osobistych do 8 tys. złotych jest nieracjonalny.

Propozycja zasiłku na każde dziecko w wysokości 500 złotych miesięcznie jest ewidentnie populistyczna. Gdyby były środki na takie posunięcie (a przecież ich nie ma, bo budżet jest wciąż w deficycie), to należałoby je przeznaczyć na rozwój szerokiej sieci dofinansowywanych przez państwo i efektywnie prowadzonych w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego żłobków i przedszkoli. To stworzyłoby kobietom równoczesne wywiązywanie się ze swoich macierzyńskich i wychowawczych obowiązków oraz kontynuowanie pracy zawodowej. Jednym z podstawowych powodów niskiej dzietności kobiet jest obawa przed utratą miejsca pracy, a w szczególności powrotu do pracy po urodzeniu kolejnego dziecka. Dawanie im po 500 złotych bynajmniej tego problemu nie rozwiązuje; nie należy tego robić.

843. Wpis 2625, 3.VIII.2015

COLUMBIA UNIVERSITY LECTURE ON THE WORLD FUTURE WITH NOBEL LAUREATES AS DISCUSSANTS

This is my lecture on "Whither the World: the Political Economy of the Future", delivered on the occasion of my new book presentation at the Columbia University in New York. Two Nobel Laureates, professors Edmund S. Phelps and Joseph E. Stiglitz, act as discussants.

The book, in two volumes, is available here, also as the e-book: vol. I http://www.palgrave.com/page/detail/whither-the-world-the-political-economy-of-the-future-grzegorz-w-kolodko/?isb=9781137465733 & vol. II http://www.palgrave.com/page/detail/whither-the-world-the-political-economy-of-the-future-grzegorz-w-kolodko/?K=9781137465764.

842. Wpis 2623, 31.VII.2015

MY BOOKS IN ENGLISH – FOR YOU

Here https://www.facebook.com/media/set/?set=a.932673276778770.1073742086.164187983627307&type=3 are a dozen of my books published in English, mainly in the US and the UK, dealing with globalization and transformation, economic growth and social development, stabilization and anti-inflationary policies, structural reforms and institutional building, on Poland and the world. These are essentially works in the field of economics, but written in an accessible and understandable way for every educated reader interested in the problems of socio-economic and political of nowadays and in the future. Feel free to read.

As for my books in various other languages, please do not hesitate to visit http://www.tiger.edu.pl/english/kolodko/ksiazki.htm. You can find there also the list of my publications in English http://www.tiger.edu.pl/english/kolodko/publikacje.htm and the list all my publications http://www.tiger.edu.pl/kolodko/GWK-Publikacje.pdf.

842. Wpis 2623, 31.VII.2015

MY BOOKS IN ENGLISH – FOR YOU

Here https://www.facebook.com/media/set/?set=a.932673276778770.1073742086.164187983627307&type=3 are a dozen of my books published in English, mainly in the US and the UK, dealing with globalization and transformation, economic growth and social development, stabilization and anti-inflationary policies, structural reforms and institutional building, on Poland and the world. These are essentially works in the field of economics, but written in an accessible and understandable way for every educated reader interested in the problems of socio-economic and political of nowadays and in the future. Feel free to read.

As for my books in various other languages, please do not hesitate to visit http://www.tiger.edu.pl/english/kolodko/ksiazki.htm. You can find there also the list of my publications in English http://www.tiger.edu.pl/english/kolodko/publikacje.htm and the list all my publications http://www.tiger.edu.pl/kolodko/GWK-Publikacje.pdf.

841. Wpis 2621, 27.VII.2015

"THIS BOOK IS BOUND TO BECOME A CLASSIS, LIKE KOLODKO'S PRACTICAL WORK BEFORE IT"

Opinions and assessments of the book on **"From Shock to therapy. The Political Economy of Postsocialist Transformation"** by Grzegorz W. Kolodko, Oxford University Press, New York and Oxford, UK, 2000, pp. xii + 458 (http://www.amazon.com/Shock-Therapy-Postsocialist-Transformation-Development/dp/0198297432/ref=sr_1_4?ie=UTF8&qid=1438015803&sr=8-4&keywords=kolodko). The book has been published also in Polish, Chinese, Russian, Ukrainian, and Japanese:

„Od szoku do terapii. Ekonomia i polityka transformacji", Poltext, Warszawa 1999, pp. 400

"Cong Xiu Ke Dao Liao Fa: Hou She Hui Zhu Yi De Zheng Zhi Jin Gji", Shang Hai Yuan Dong Chu Ban She (Shanghai Far East Press), Szanghai – Beijing 2000, pp. 584

„Ot szoka k terapii. Politiczeskaya ekonomiya postsocialisteczeskih prieobrazowaniy" ZAO Zurnal Expert, Moscow 2000, pp. 392

„Vid szoku do terapii. Ekonomika i polityka transformaciyi", Nezalezhnyj Kulturologichnyy Zhurnal 'I', Lviv 2004, pp. 564

„'Shock' kara 'Shin no Ryouhou' he – Post-Shakaishugi Shokoku no Taisei Ikou kara EU Kamei he", San-Kei-Sha, Nagoya 2005, pp. 374

Grzegorz Kolodko is a great scholar and a great public official. In this book, he combines path-breaking ideas with practical realities. This is essential reading for anyone interested in the world economy.

Jeffery E. Garten, School of Management, Yale University

This book is a Tour de Force on the neglect but utmost importance of institutional buildup as part of the requirement of the transition process. It is written by a long-term advocate of gradual reform that emphasizes institutional building, alongside with taking care of the "fundamentals" as included under the so called "old Washington consensus," that, as a

finance minister and deputy prime minister of Poland during the mid-1990s. He had a chance also to implement his ideas as actual policies, and with a large measure of success. The book carefully discusses strategies and policies regarding market-oriented institutions, reforming the government and the financial sector, the informal sector, and the creation of a political-economic growth lobby.

Gur Ofer, Hebrew University, Jerusalem

In "From Shock to Therapy", Grzegorz W. Kolodko has given us his highly original and personal interpretation of the decade of transition. His background, as a first-rate economist, and his policy experience, as a former Minister of Finance and Deputy Prime Minister during a particularly sensitive period, has given him a unique background for interpreting what happened and for drawing conclusions and lessons. Not all readers will agree with his interpretation of what happened and with his conclusions but all will benefit from this very valuable and informative book. From Shock to Therapy should become essential reading for all those genuinely interested in the experiences of economies in transition.

Vito Tanzi, International Monetary Fund

In his book "From Shock to Therapy", Professor Kolodko is vividly showing the depth of the transition process. Transition is much more than simple economics textbook recipes (liberalize, privatize, deregulate, etc.), but is a long-lasting, multifaceted, and broad social change in every aspect of this endeavor. Fourteen chapters of combining "hands on" experience in policymaking (as a minister of finance) and academic analysis will give a much better understanding on this complex change to every reader.

Marko Skreb, University of Zagreb and Governor of the Croatian National Bank

I believe that the experiences of the transition economies in the 1990s are deeply relevant to developing countries as they make difficult choices of development strategy and institutional transformation in an increasingly global yet volatile world. Kolodko's work highlights the central importance of the institutional structures needed for market liberalization to succeed. His analysis and his experience will prove valuable to those interested in designing and implementing strategies for poverty reduction and growth in developing countries.

Ravi Kanbur, Cornell University & the World Bank

This is the first comprehensive, single authored book on the economics of "post socialism" that is written by somebody who has been deeply and actively involved in the transformation process. The courage and the vision of the author should be praised, especially as they are based upon a rich and successful experience and a wide expertise. Many people writing on the transition process from the centrally planned system to a market economy offer advice and recommendations that are not really credible. In the present case, the author actually solved many difficulties and developed a "Strategy for Poland" that allows him to come forward with policy proposals and long term forecasts.

Marie Lavigne, ISMEA, Institut de Sciences Economiques et Mathématiques Appliquées, Paris

This book is written by a good researcher and good economic policymaker – a fortunate and rare combination in general and in post-communist countries in particular. The author presents the most powerful critique of and the most convincing alternative to the "conventional wisdom" policies based on the Washington consensus. His analysis is always provocative and controversial, his presentation is anything but boring.

This is a must reading for everyone who studies transition. Even those who do not share the views of the author will not be able to ignore the book on one simple reason, if not anything else: neither before, nor after the period that Grzegorz W. Kolodko was in charge of economic policy (1994-97) had the Polish economic performance been so strong.

Vladimir Popov, Russian Academy of Sciences and Carleton University, Ottawa

Kolodko not only writes about the Polish case, but also tackles the general issues of economic transformation with the reference to much broader background. And the Polish case itself shares the common features of institutional transition from the planning economy. As a Chinese economist, I am so grateful having Kolodko's book that provides us with such insightful analyses of the ongoing process. We will benefit from it a lot because in many aspects, China's reform is still trying to catch up.

Fan Gang, National Economic Research and China Reform Foundation, Beijing

Fundamental research by Professor G. Kolodko is a powerful intellectual challenge to the advocates of "simple decisions" to the problems of post-socialist transformation. Convincing character of theoretical reasoning is further strengthened by the author's practical experience of elaborating and implementing Polish economic policy in 1994-97, which brought him fully merited worldwide recognition.

Alexander Nekipielov, Russian Academy of Sciences

Grzegorz Kolodko explains the only economic success story in the post-communist world northwest of China – Poland – which moved from depression to growth under his stewardship. He furthermore shows the theoretical inconsistencies and practical failures across countries of the conventional approach to transitions, the so-called Washington consensus. He offers broadly useful policy proposals based on the true economic reasoning: improvements of people's well-being, not reforms for the sake of social engineering, should measure success and guide policymakers. This book is bound to become a classic, like Kolodko's practical work before it.

Michael S. Bernstam, Hoover Institution, Stanford University

This is a rare - and most refreshing -- book in its balanced account of both economic and social aspects of transition. Kolodko has never overlooked the latter as the theorists. And has given great attention to social concerns as a reformer -- he tried to take Poland's economy from an unnecessary shock to a viable therapy. And it is largely to his credit that the economy did it.

Kazimierz Z. Poznanski, University of Washington, Seattle

Grzegorz W. Kolodko, the architect of the successful Polish strategy for recovery and growth, maps out these diverse and complex routes guiding the reader through the maze of a decade of unexpected, unimaginable, spectacular developments. The astounding success of the Polish economy – unquestionably the frontrunner among all transition economies, in terms of recovery and sustained growth, stability, resilience – is due not only to the Polish people's sacrifices of the early nineties—probably higher than need be in the circumstances—but also to the imagination, wisdom, and determination of Grzegorz W. Kolodko and his innovative "Strategy for Poland" programme which was implemented in 1994-97.

Anything that the former Minister of Finance and First Vice-Premier in charge of the economy may have to say on the transition is worth reading because of the part he personally played in it, but this book will meet and exceed any reader's expectations.

Domenico Mario Nuti, London Business School and Universita di Roma 'La Sapienza'

His hard work, his rich experience in managing the economy during a period of great change, and his openness to new ideas for the economy have resulted in a profound understanding of the transformations occurring throughout the entire post-communist world. A bit of luck placed Kolodko in the fortress of mainstream orthodoxy at the very moment when its supporting theses were being revised. Thus he could not only observe, but even contribute to what has become known as the post-Washington consensus. Kolodko's criticism of the shock programs of the IMF and the World Bank is excellent.
Tadeusz Kowalik, Polish Academy of Sciences

"From Shock to Therapy" is one of the most important books written on the economic 'transition' away from communism. Grzegorz W. Kolodko's rare combination of experience as Poland's Minister of Finance and First Deputy Prime Minister, as a Western-trained economist, and as a visiting scholar with the Bretton Woods institutions uniquely qualifies him to debunk pervasive mythology about the economic orthodoxies and 'reforms' offered up by the West to the post-communist countries. "From Shock to Therapy" should be required reading for everyone curious about the true story of economic transition in the former communist countries.

Janine Wedel, George Washington University, Washington, D.C.

840. Wpis 2620, 22.VII.2015

Lepszy postęp niż wstecznictwo

Janusz Jankowiak usiłuje ze mną polemizować („Czy progresiści potrafią to zrozumieć", „Rzeczpospolita", 21.07.2015). Zdarza się to nie pierwszy raz i znowu z braku rzeczowych argumentów pozostaje mu demagogia i agresja, nie starcza natomiast racjonalności i pragmatyzmu. Pisze on, wpierw przekręcając moje myśli, że „Grecja narobiła długów. Trzeba je Grekom darować.", a zaraz potem ironizując, iż „Nie można robić z Grecji protektoratu. To dumny naród. Z demokratycznie wybranym rządem. Suwerenny w swoich decyzjach. Dlatego trzeba powściągliwości w narzucaniu im reform. Kontrola wykorzystania środków pomocowych musi być dyskretna. A darowanie długów jest niezbędne. Nam Polakom też przecież darowali. Żeby nas nie zadławić. Niemcy z Grecją przesadzili. Francuzi i Włosi lepiej rozumieją, na czym polega interes zintegrowanej Europy. I tak dalej... Powiem szczerze: nie mogę już tego słuchać."

Niespłacalny dług

Chciałoby się rzec: to nie słuchaj! Jeśli ktoś wyzuty jest z umiejętności uczenia się, między innymi poprzez krytyczne przyglądanie się cudzemu tokowi myślenia, to nic dziwnego, że nie może pojąć, w czym rzecz. To, co piszę, kierowane jest do ludzi myślących i pragnących jak najwięcej zrozumieć z tego, co i dlaczego się dzieje, a nie do dogmatyków czy niewolników konserwatywnych doktryn. A także do tych, którzy nie mają ideologicznych uprzedzeń i nie przekręcają myśli autora, z którym chcieliby polemizować. Przecież nigdzie nie napisałem w odniesieniu do Grecji, że „darowanie długów jest niezbędne", a tylko tyle (i aż tyle), że skoro dług jest niespłacalny, to z definicji nie może być spłacony i spłacony nie będzie.

Pisałem o tym na tej stronie, a także w artykułach opublikowanych na łamach „Rzeczpospolitej": „Syrizy sposób na kryzys", 9 czerwca br. http://tiger.edu.pl/kolodko/artykuly/rzeczpospolita-09-06-2015.pdf (oryginalny tytuł „Nie

igrać z ogniem, ale i pod dywan nie zamiatać"), „Afrykanizacja Grecji", 3 lipca http://tiger.edu.pl/aktualnosci/2015/rz-3-lip-2015.pdf, „Koń troj(k)ański", 15 lipca http://tiger.edu.pl/aktualnosci/2015/rz-3-lip-2015.pdf). Wszystkie te teksty, co ważne, opublikowane zostały również po angielsku na portalu „Roubini Global Economics" (http://www.economonitor.com/blog/author/gkolodko/). Powtórzę zatem jedynie, że lepiej przeprowadzić nieunikniony proces umorzenia części zobowiązań w sposób przemyślany, zorganizowany i mniej kosztowny, a nie bałaganiarski, chaotyczny i bardziej kosztowny. Chodzi o zredukowanie części, a więc nie że „darowanie długów". Zgadza się z tym już nawet Międzynarodowy Fundusz Walutowy, ale nie chcą tego przyjąć do wiadomości rozmaici „znani ekonomiści". Jedni dlatego, że nie rozumieją, inni z tej przyczyny, iż się to im nie opłaca…

Postępowy to brzmi dumnie

Przy tym wszystkim Jankowiak usiłuje zaklasyfikować mnie jako progresistę. Niby słusznie, bo przecież w odróżnieniu od niego i jego konserwatywnych kolegów po fachu opowiadam się za postępem – ekonomicznym, społecznym i kulturowym – a nie za wstecznictwem. Zależy mi na potrójnie zrównoważonym rozwoju opierającym się na teorii Nowego Pragmatyzmu, a nie na błędnych założeniach starego libertarianizmu i nadwiślańskiego neoliberalizmu, tak bliskich Jankowiakowi. Niczym innym przeto jak demagogią są jego stwierdzenia, że „Dla progresistów nadrzędne są elastyczność i solidarność. Elastyczność w podejściu do reguł. Solidarność przy braniu na barki przez podatnika cudzych zobowiązań."

Ma rację odnośnie do tego pierwszego; współcześnie, jak chyba nigdy dotychczas, zarówno w strategii politycznej, jak i w polityce gospodarczej konieczne są elastyczność i solidarność, a nie sztywność i pazerność. Natomiast irracjonalną imputacją jest to drugie, że jakoby chodzi o naciąganie reguł czy też przerzucanie kosztów na innych. W tym akurat specjalizuje się neoliberalizm i stąd przede wszystkim wziął się współczesny kryzys światowej gospodarki, koszty bowiem należy pokrywać, a do reguł się stosować. Piszę o tym lat w nurcie debat toczących się na polu ekonomii instytucjonalnej. Natomiast konkretny fakt, że teraz trzeba stosownie rozłożyć koszty redukcji greckiego zadłużanie i że konsekwentnie część z nich obciąży podatników państw wierzycielskich, jest po prostu koniecznością ekonomiczną, a nie politycznym widzimisię. Jeśli chce się unikać w przyszłości podobnego brania „na barki przez podatnika cudzych zobowiązań", to należy zawczasu unikać irracjonalnej polityki „oszczędności", przeciwko której Jankowiak *et consortes* bynajmniej nie protestowali, a która w istocie okazała się polityką nakręcania niebywałej w czasach pokojowych recesji i pauperyzacji znaczących odłamów społeczeństwa greckiego.

Tak więc „progresiści" potrafią to i wiele więcej zrozumieć, ale nie tylko to odróżnia ich od konserwatystów. Przede wszystkim różni tych pierwszych od tych drugich zdolność do kompleksowej analizy i myślenia w kategoriach zarówno postępu społecznego, jak i pragmatyzmu ekonomicznego. Jest od kogo się uczyć. Oczywiście, dotyczy to tylko tych, którzy chcą i potrafią jeszcze czegoś się nauczyć, ale niestety nie każdemu jest to dane…

839. Wpis 2618, 19.VII.2015

THE GREEK SAGA (cont.)

It seems that there is a little bit more of pragmatic looking forward, after all this hectic tag of war in recent months. "German Chancellor Angela Merkel says she is prepared to consider further debt concessions to Greece once its latest economic reforms are worked out. In a

television interview, she said she was open to discussing reduced interest rates and extended maturity dates. But she said this would happen only after details of the latest bailout had been negotiated, and reiterated that there would be no debt write-off… Mrs Merkel said again on Sunday that "a classic haircut of 30, 40% of debt cannot happen in a currency union."" ("Greek debt crisis: Germany 'may consider' debt relief" http://www.bbc.com/news/world-europe-33587330) It's good that after all this wrong policies imposed on Greece Angela Merkel at last understands that there must be "debt concessions", yet she still does not understand that there must be also a kind of "debt write-off". Of course, she is right that "this would happen only after details of the latest bailout had been negotiated".

838. Wpis 2617, 18.VII.2015

THE GREEK TRAGEDY (cont.)

Varoufakis is right, unless half of the Greek debt is written off, as I've been suggesting already for a couple of years: "Former Greek Finance Minister Yanis Varoufakis has told the BBC that economic reforms imposed on his country by creditors are "going to fail", ahead of talks on a huge bailout. Mr Varoufakis said Greece was subject to a programme that will "go down in history as the greatest disaster of macroeconomic management ever"." ("Greece debt crisis: Reforms 'going to fail' - Varoufakis: http://www.bbc.com/news/world-europe-33578778)

837. Wpis 2616, 17.VII.2015

ON GREEK DRAMA, AGAIN…

'Today's Best' on 'Roubini Global Economics" is my paper on "Troj(ik)an war" (http://www.economonitor.com/blog/2015/07/trojikan-war/).

836. Wpis 2615, 17.VII.2015

NIESZCZĘŚCIA CHODZĄ PARAMI, A NAWET TABUNAMI, czyli greckiej sagi c.d.

Osiem lat temu, gdy pisałem „Wędrujący świat" (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,40999), pojawiło się tam i takie zdanie, jakby wizjonerskie: „Jeśli na taką niestabilność [nierównowagę ekonomiczną i rozchwianie polityczne] nałoży się jakiś nieoczekiwany negatywny czynnik – jak katastrofalna fala pożarów w Grecji latem 2007 roku – sytuacja staje się niebezpieczna." (s. 192). Latem 2015 roku nierównowag gospodarcza i rozchwianie polityczne są na granicy katastrofy, a lasy znów płoną… („Greece forest fires threaten homes in Athens and in south" http://www.bbc.com/news/world-europe-33564237)

835. Wpis 2614, 16.VII.2015

Troj(ik)an war

In economics you need imagination that goes beyond conventional patterns of thought which are incompatible with the fast, sometimes quite dramatically, changing reality. In politics, which is defined as the ability to leverage opportunities that come our way, imagination is

even more needed. What if someone plants some kind of a Trojan horse on us… Not only don't we know what the weather, prices, exchange rates, supply, demand will be like but, most of all, there's no knowing what "they" will do. They – meaning the coalition and the opposition, friends and foes, our country and world at large, the poor and the rich, and, of course, the notorious markets. Curiously enough, sometimes politicians themselves don't know what their next move will be, as politics is more like no-holds-barred wrestling than chess. There is no way to plan everything, but we can try to foresee, though it's not easy. At times, however, as it is the case of the Greek saga (indeed, it is a saga and not a drama anymore), this is extremely difficult.

What a beautiful catastrophe!

Successive scenes of the Greek syndrome parade before our eyes like pages of an economic and political thriller. No writer could invent what is going on these days. Neither Homer, nor Sophocles, well, maybe only Nikos Kazantzakis, the author of the immortal "Zorba the Greek". Interestingly enough, Zorba's first name was the same as that of Prime Minister of Greece, Alexis, and his adventure ends up in a big fat catastrophe. When all they have built goes tumbling down, he asks his friend, laughing, if he's ever seen such a beautiful catastrophe?! He hasn't because there has never been one like that … There is also an episode in that story where an old Greek woman dies and her female neighbours steal her pillows and sheets while she's still on her deathbed. A bit like rich creditors, who wanted Greece, pushed to the brink of death, to surrender to them its family silver in the form of attractive assets worth no less than EUR 50 bn. Prime Minister Tsipras did not agree to this dictate of so-called troika, Greece's three western creditors: the European Union, the International Monetary Fund and the European Central Bank. Assets in more or less that amount are to be ring-fenced and, though subject to foreign control, three fourths of them are to be used in Greece: half to recapitalise the devastated Greek banks, and one fourth for investments. The last fourth would go to repay part of foreign liabilities.

The author of our thriller would have to be very imaginative to predict that at the next turning point of the negotiations/confrontation with troika (there have been more of those moments and there is more than one ahead of us), left-wing government prime minister will announce a national referendum. Its outcome was easy to foresee, even though Greeks were blackmailed that if they voted for "no", they would have to leave the eurozone or maybe even the EU. They did vote for "no" and, for the time being, they are not leaving. The referendum question was worded in an extremely cunning way as there were many ways to interpret the negative response: I am against, nay, for. However, Greeks are not the only ones against (sacrifices) and for (euro).

In this tragic comedy, also an overwhelming majority of Germans are in favour of Greece staying in eurozone, but only half of them in favour of granting "financial assistance" to it, although the former is impossible without the latter. Even German minister of finance is contradicting himself. This way he is pretending that Germany wants Greece to stay in eurozone, while promoting its "temporary" exit from the single currency area, which he discussed at the Brussels summit. Now Wolfgang Schaeuble says that "debt forgiveness is 'not possible' while a country is still inside the euro [zone]". But he also says that it's not clear how Greek finance can be rebuilt without reducing the debt somehow. Hence, either he doesn't know what he's saying, which should be ruled out, or he's saying that Greece needs to exit from eurozone, meaning that he is dissociating himself from what he himself signed together with his chancellor.

Brussels disagreement

After the referendum, which was meant to strengthen prime minister Tsipras's bargaining position in his efforts to reject the austerity package pushed on Greece, he presented to the troika their own package as his proposal, albeit slightly softened. This way he got his compatriots angry while getting his partners cornered: you must accept what you basically suggested yourselves. And so it happened, after stormy all-night debates. However, the troika, at the bidding of Germany and the Netherlands and some small states with conservative governments – Slovakia, Estonia, Finland, Latvia, Lithuania, Malta and Luxembourg – demanded that to lend credence to this offer, top level political guarantees are necessary. This was about immediate (which is very difficult, considering the legislative complexities) adoption of laws amending regulations on the fiscal system and tax rates (especially raising VAT and CIT), job market deregulation, greater pension system discipline and extended retirement age, as suggested in the Brussels package.

Prime minister Tsipras said the day after the Brussels summit – another one touted as a "breakthrough" – that he did not believe in the laboured deal but he had accepted it. He referred to proposals contained there as "irrational", but he was willing to implement them to avoid the collapse of banks and disaster for Greece. But how do you implement an irrational agreement?

Another paradox is that any implementation of those changes (and, mind you, apart from the parliament, there is also the constitutional tribunal that has already questioned some decisions to trim certain social transfers and benefits awarded in the past) requires support from part of the opposition for the Syriza government as many of its deputies are also "for" and surely "against". Zorba is scratching his head …

This is not, however, the greatest issue in this unsolved puzzle as the Brussels agreement concluded on Monday morning is one big disagreement; it is simply unfeasible. Not only behind closed doors, but mostly to the media, that is to the world at large, German chancellor Angela Merkel and her minister of finance Wolfgang Schäuble strongly emphasized that there is no way the Greek debt will be reduced, even if Greeks tighten their belts even further to have funds to pay it. Meanwhile, this debt must be reduced as it is unpayable. And if something is unpayable, then, by definition, it cannot be paid, can it?

I have been suggesting for years to reduce the Greek debt in return for a suitable adjustment policy to put this country on a path of sustainable growth. Interestingly enough, my opinion on that subject was published by newspapers such as "The Economist" and "Financial Times". Not only because I am right but also because, as Poland's deputy prime minister and minister of finance, in September 1994 I signed a conditional debt reduction deal for half of Polish debt to western banks. And everybody benefited from it, much better than from insisting that we tighten our belts and pay the total. Now it's the same story.

Not troika anymore but dvoika

Prime minister Tsipras succeeded at what economists did not quite manage, though they used rational arguments based on correct economic theory. He made some of his greatest creditors, especially France and Germany, accept the indispensability of cutting not budget expenditure but foreign debt. Earlier on, French president François Hollande and Italian prime minister Mateo Renzi were open to talks on reducing the Greek debt, which is a sign of their economic pragmatism and class as politicians, considering that Greece owes them EUR 42.4 bn and EUR 37.3 bn respectively (EUR 56.5 bn to Germany). After all, it is more difficult to take this

bitter pill when you have your own problems with lingering budget deficit and a major public debt, which stands at ca. 95 % GDP in France and exceeds 120 % GDP in Italy.

Now it should be easier for everybody to follow this path as this time it was the International Monetary Fund that surprised all the other players by fiercely criticising the bailout deal offered to Greece by eurozone. IMF believes that Greece's public debt is currently "highly unsustainable" and urged debt relief "well beyond what has been under consideration to date". Later on Tuesday, IMF published the advice it had given to the Eurogroup of finance ministers over the weekend. This advice includes a proposal to write off Greece's immense debt ("Greece debt crisis: IMF attacks EU over bailout terms", BBC).

It's very important as now it's no longer but a handful of enlightened economists that promote bringing the Greek debt to a reasonable level. So does IMF, departing from its previous orthodoxy. Considering the power this organisation has in the global finance arena, this sheds a new light on the Greek problem. Such a change of approach by one of troika members poses a huge challenge to its remaining partners, now only a 'dvoika', i.e. the European Union and the European Central Bank. This way IMF is also trying to escape the co-responsibility for the unprecedented escalation of the crisis which could have been more easily solved if advice had been sought from wise economists rather than from neoliberal doctrinaires.

In my article entitled "Africanisation of Greece" was published ("Roubini Global Ecomomics", July 6th, 2015; see http://www.economonitor.com/blog/2015/07/africanization-of-greece/) I wrote that the IMF and its executive board was dogmatic. Now I will concede that they are far from following a dogmatic approach, which, unfortunately still guides some European politicians, most notably the German ones. What is most important now is to be pragmatic when negotiating the extremely dangerous bend that not only Greece, but also eurozone and the European Union as a whole have arrived at. I will repeat once more and I will keep repeating it for as long as it takes: the Greek debt must be reduced, otherwise even the most courageous and reform-minded government won't cope with the crisis. Only then will those items of the Brussels weekend (dis)agreement that are correct – and there are quite a few of them – stand a chance of being implemented in a way that furthers the case.

How to do it?

How to get out of this dead end? Well, I suggest making two shelves. The shorter one is already there. It's the ring-fenced Greek assets worth EUR 50 bn aimed to restore the financial liquidity and capacity for output growth. What we need to put on the longer shelf is part of the debt, 150 billion euro, and these liabilities should be frozen for 25 years at their face value, that is with no interest charged, and then whole amount written off. Of course, provided that Greece solves the part of the task that is allocated to it, proving to itself and others that it is capable of strengthening its market economy institutions and streamlining its fiscal policy. I believe it is capable.

Hence, we are in for next surprise: how will Germany and those marching alongside it justify their consent to reducing the Greek debt? Well, this is what they should do if they want to recover more money than they would in the alternative situation of a chaotic Grexit and Greece bankruptcy. The cue on how to get out of the pickle politically in this wandering world came from Barack Obama on the day the deal was struck on solving the conflict situation around Iran's nuclear programme. US president said that the compromise reached – as this must be a compromise – is not built on trust but on verification. The same can be said by German chancellor and bureaucrats from Brussels to Greece, for their own benefit. It's no longer about getting out of this mess without losing face but mostly without losing common sense.

834. Wpis 2613, 16.VII.2015

Wojna troj(k)ańska

W ekonomii trzeba mieć wyobraźnię, aby wykraczać poza utarte schematy myślowe, które nie przystają do szybko zmieniającej się, niekiedy radykalnie, rzeczywistości. W polityce, którą definiuje się jako umiejętność wykorzystywania nadarzających się okazji, wyobraźnia jeszcze bardziej jest potrzebna. A nuż ktoś podprowadzi nam jakiegoś trojańskiego konia… Nie tylko nie wiadomo, jaka będzie pogoda, ceny, kursy, podaż, popyt, lecz nade wszystko nie wiadomo, co „oni" zrobią. Oni, a więc koalicjanci i opozycja, przyjaciele i wrogowie, kraj i zagranica, biedni i bogaci, no i, oczywiście, te słynne rynki. Co ciekawe, w polityce czasami sami politycy nie wiedzą, jaki będzie ich następny ruch, przypomina ona bowiem bardziej wolną amerykankę niż szachy. Zaplanować wszystkiego nie sposób, ale przewidzieć, choć to niełatwe, można próbować. Czasami wszakże – jak w przypadku greckiej sagi, bo saga to już, a nie dramat – jest to nadzwyczaj trudne.

Jaka piękna katastrofa!

Kolejne odsłony greckiego syndromu przesuwają się przed nami jak kartki ekonomiczno-politycznego thrillera. Tego, co się ostatnio dzieje, żaden pisarz by nie wymyślił. Ani Homer, ani Sofokles, no może Nikos Kazantzakis, autor nieśmiertelnego „Greka Zorby". Co ciekawe, ten Zorba miał na imię tak jak premier Grecji, Alexis, a jego przygoda kończy się jedną wielką katastrofą. Gdy już wszystko, co zbudowali, wali się, śmiejąc się, pyta swego przyjaciela, czy widział kiedyś taką piękną katastrofę?! Nie widział, bo takiej to jeszcze nie było… Ale jest w tej opowieści i taki epizod, że gdy umiera stara Greczynka, sąsiadki jeszcze na łożu śmierci ograbiają ją z poduszek i pościeli. Trochę tak jak bogaci wierzyciele, którzy chcieli, aby doprowadzona do przedagonalnego stanu Grecja oddała im srebra rodowe w postaci atrakcyjnych aktywów o wartości co najmniej 50 miliardów euro. Premier Cipras na to dictum trójki zachodnich wierzycieli Grecji, Unii Europejskiej, Międzynarodowego Funduszu Walutowego i Europejskiego Banku Centralnego, się nie zgodził. Wyodrębniane na stosownym rachunku aktywa o takiej mniej więcej wartości, choć pod obcą kontrolą, w trzech czwartych mają być wykorzystane w Grecji: połowa na dokapitalizowanie zdewastowanych greckich banków, a jedna czwarta na inwestycje. Ostatnia ćwiartka miałaby pójść na spłatę części zagranicznych zobowiązań.

Musiałby mieć wiele literackiej fantazji autor naszego thrillera, by przewidzieć, że w kolejnym krytycznym momencie negocjacji-konfrontacji z trojką (momentów tych było więcej i jeszcze niejeden się pojawi) premier lewicowego rządu ogłosi narodowe referendum. Jego wynik łatwo było przewidzieć, choć Grecy byli szantażowani, że jak zagłosują na „nie", to będą musieli opuścić obszar wspólnej waluty, a być może nawet UE. Zagłosowali i, jak na razie, nie opuszczają. Pytanie referendalne było niezwykle sprytnie sformułowane, gdyż negatywną na nie odpowiedź można było różnie interpretować; jestem przeciw, a nawet za. Ale nie tylko Grecy są przeciw (wyrzeczeniom) i za (euro). Także Niemcy w tej tragifarsie są w zdecydowanej większości za tym, aby Grecja pozostała w obszarze euro, ale tylko w połowie za okazaniem jej „pomocy finansowej", choć to pierwsze nie jest możliwe bez tego drugiego.

Brukselskie nieporozumienie

Po referendum, które miało wzmocnić przetargową pozycję premiera Ciprasa w jego wysiłkach na rzecz odrzucenia wymuszanego na Grecji pakietu oszczędnościowego,

przedstawił on trojce jako swój ich pakiet, nieco tylko złagodzony. W ten sposób rozgniewał swoich rodaków, ale ustawił w sytuacji bez wyjścia partnerów: musicie zaakceptować to, co w zasadzie sami zaproponowaliście. Tak też się stało, po burzliwych, całonocnych debatach. Trojka wszakże, pod dyktando Niemiec i Holandii oraz kilku małych państw z konserwatywnymi rządami – Słowacji, Estonii, Finlandii, Łotwy, Litwy, Malty i Luksemburga – słusznie tym razem zażądała uwiarygodnienia tej oferty poprzez polityczne gwarancje najwyższej rangi. Chodzi o natychmiastowe (co bardzo trudne, zważywszy na zawiłości legislacyjne) przyjęcie ustaw zmieniających zgodnie z sugestiami brukselskiego pakietu regulacje w zakresie systemu fiskalnego i wysokości podatków (zwłaszcza podwyższenie stawek VAT i CIT), deregulacji rynku pracy, zdyscyplinowania systemu emerytalnego i wydłużania wieku przechodzenia na emerytury).

Premier Cipras powiedział nazajutrz po brukselskim szczycie – którym to już z kolei „przełomowym" – że nie wierzy w wymęczone porozumienie, ale zgodził się na nie. Określił zawarte w nim propozycje jako „irracjonalne", ale chciałby je wypełnić, aby „uniknąć katastrofy dla państwa" i upadku banków. Ale jak tu wypełnić nieracjonalne porozumienie?... Kolejny paradoks polega na tym, że ewentualne wprowadzenie tych zmian w życie (a obok parlamentu jest jeszcze trybunał konstytucyjny, który już wcześniej kwestionował niektóre decyzje tnące wysokość dawniej przyznanych świadczeń) wymaga poparcia części opozycji wobec rządu Syrizy, gdyż wielu jej posłów jest też „za", a na pewno „przeciw". Zorba drapie się w głowę…

Nie to wszak jest największym problemem w całej tej nieukładającej się układance, ponieważ brukselskie porozumienie z poniedziałkowych porannych godzin jest jednym wielkim nieporozumieniem; jest ono po prostu niewykonalne. Nie tylko za zamkniętymi drzwiami, lecz przede wszystkim wobec mediów, a więc i reszty świata, kanclerz Niemiec, Angela Merkel, oraz jej minister finansów, Wolfgang Schäuble, mocno akcentowali, że nie ma mowy o zmniejszeniu greckiego długu, nawet jeśli Grecy jeszcze bardziej zacisną pasa, aby mieli z czego go spłacać. A dług ten musi być zredukowany, jest bowiem niespłacalny. A jak coś jest niespłacalne, to z definicji nie może być spłacone, czyż nie?

Redukcję greckiego długu, w zamian za odpowiednią politykę dostosowawczą, która wprowadzi ten kraj na ścieżkę trwałego wzrostu, proponuję od lat. Co ciekawe, moją opinię na ten temat opublikowały takie pisma, jak „The Economist" i „Financial Times". Nie tylko dlatego, że mam rację, lecz z tego powodu, iż jako wicepremier i minister finansów Polski we wrześniu 1994 roku podpisałem porozumienie o warunkowej redukcji połowy polskiego długu wobec zachodnich banków. I wszyscy wyszli na tym dobrze, dużo lepiej niż na upieraniu się, że musimy zaciskać pasa i spłacać całość. Podobnie jest i teraz.

Już nie trojka, tylko dwojka

Premierowi Ciprasowi udało się to, co nie do końca udało się ekonomistą używającym racjonalnych argumentów opierających się na poprawnej teorii ekonomicznej. Przekonał do nieodzowności cięcia nie wydatków budżetowych, a długu zagranicznego niektórych ze swych największych wierzycieli, a zwłaszcza Francję i Niemcy. Już wcześniej prezydent Francji Franocis Hollande i premier Włoch Mateo Renzi byli otwarci na rozmowę o zmniejszeniu greckiego długu, co świadczy o ich ekonomicznym pragmatyzmie i politycznej klasie, bo Grecja jest im winna odpowiednio 42,4 i 37,3 miliarda euro (Niemcom 56,5). Trudniej przecież przełknąć takie lekarstwo, skoro samemu ma się własne problemy z utrzymującym się deficytem budżetowym i też niemałym długiem publicznym, który we Francji wynosi około 95 proc. PKB, a we Włoszech przekracza aż 120 proc.

Teraz wszystkim powinno być łatwiej pójść tą ścieżką, gdyż w sposób zaskakujący pozostałych partnerów gry zachował się tym razem Międzynarodowy Fundusz Walutowy, który „…ostro skrytykował umowę w sprawie pakietu ratunkowego zaoferowanego Grecji przez strefę euro. MFW uważa, że dług publiczny Grecji jest obecnie "wysoce nie do utrzymania" ("highly unsustainable") i wezwał do redukcji zadłużenia w skali idącej "daleko poza to, co było brane pod uwagę do tej pory". Pod koniec dnia we wtorek MFW opublikował treść rad, które dawał Eurogrupie ministrów finansów podczas weekendu. Rady te zawierają propozycje, aby doprowadzić do spisania ogromnego długu Grecji" ("Kryzys zadłużenia Grecji: MFW atakuje UE za warunki pakietu ratunkowego", BBC).

To bardzo ważne, bo teraz już nie tylko garstka światłych ekonomistów opowiada się za sprowadzeniem rozmiarów greckiego zadłużenia na ziemię. Czyni tak również odchodzący od swojej wcześniejszej ortodoksji MFW. Zważywszy na potęgę tej organizacji na arenie międzynarodowych finansów, stawia to problem grecki w nowym świetle. Taka zmiana podejścia jednego z członków trojki, to potężne wyzwanie dla jej pozostałych partnerów, teraz już tylko 'dwojki', czyli Unii Europejskiej oraz Europejskiego Banku Centralnego. Oczywiście, w ten sposób MFW stara się także uciec od współodpowiedzialności za niebywałą eskalację kryzysu, który przecież można było łatwiej rozwiązać wcześniej, gdyby tylko słuchać rad mądrych ekonomistów, a nie neoliberalnych doktrynerów.

Utrzymuję kontakt z profesorem Olivierem Blanchardem, Głównym Ekonomistą MFW, a zarazem jednym z wybitniejszych współczesnych ekonomistów. Po opublikowaniu mego artykułu pt. „Afrykanizacja Grecji" („Rzeczpospolita", 3.07 br.; zob. http://tiger.edu.pl/aktualnosci/2015/rz-15-07-2015.pdf), który ukazał się też po angielsku, napisał do mnie, że nie zgadza się z moją charakterystyką MWF i jej kierownictwa jako dogmatycznego. Teraz to i ja się zgodzę, że daleko im do dogmatyzmu, który niestety wciąż kieruje niektórymi politykami europejskimi, od niemieckich poczynając. Teraz najważniejsze jest, aby w pragmatyczny sposób wyjść ze skrajnie niebezpiecznego zakrętu, w którym znalazła się już nie tylko sama Grecja, ale strefa euro i cała Unia Europejska. Powtórzę raz jeszcze i będę powtarzał do skutku: grecki dług musi być zredukowany, bo bez tego nawet najodważniejszy i najbardziej reformatorski rząd sobie z kryzysem nie poradzi. Słuszne – a takich nie brakuje – punkty weekendowe (nie)porozumienia z Brukseli tylko wtedy będą miały szanse na realizację z pożytkiem dla sprawy.

Jak to zrobić?

Jak wybrnąć z tego zaułka? Otóż proponuję skonstruować dwie półki. Jedna, krótsza, już jest. To odkładane na specjalnym koncie greckie aktywa w wysokości 50 miliardów euro, które mają służyć przywracaniu finansowej płynności i zdolności do wzrostu produkcji. Na drugiej półce – dłuższej – proponuję odłożyć część długu, 150 miliardów euro, i na 25 lat zamrozić te zobowiązania na tym poziomie nominalnym, a więc bez naliczania odsetek, po czym umorzyć tę kwotę w całości. Oczywiście, pod warunkiem, że Grecja rozwiąże te część zadania, która jej jest przypisana i dowiedzie sobie i innym, że potrafi wzmocnić swoje instytucje gospodarki rynkowej i zracjonalizuje politykę nie tylko fiskalną. Sądzę, że potrafi.

Czeka nas zatem następna niespodzianka: jak teraz Niemcy i inni kroczący z nimi w szeregu uzasadniać będą swoją zgodę na zmniejszenie greckiego długu? Bo tak powinni zrobić, jeśli chcą odzyskać więcej pieniędzy niż w alternatywnej sytuacji chaotycznego Grexitu i upadłości Grecji. Jak z tego wybrnąć politycznie w tym wędrującym świecie, podpowiedział im prezydent Barack Obama w dniu, w którym zawarto porozumienie w sprawie rozwiązywania konfliktogennej sytacji wokół nuklearlnego programu Iranu. Prezydent USA powiedział, że osiągnięty kompromis – bo musi to być kompromis - opiera się nie na zaufaniu, a na weryfikacji. To samo może powiedzieć kanclerz Niemiec i biurokraci

z Brukseli pod adresem Grecji, ale z korzyścią dla siebie. Tu już nie chodzi o to, aby wyjść z tego bałaganu z twarzą, ale przede wszystkim z sensem.

833. Wpis 2612, 15.VII.2015

GAZETOWE MITY O ROZPASIONYCH GRECKICH EMERYTACH

Zdumiewa, skąd bierze się tyle nieporozumień, a często po prostu ordynarnych kłamstw na temat rozmaitych aspektów smutnej greckiej rzeczywistości. Dotyczy to również poglądów szerzonych w mediach – i niestety powtarzanych bezkrytycznie przez wielu dających się im wodzić za nos internautów – na temat greckiego systemu emerytalnego i *dolce vita* greckich staruszków. A jakie są realia?

Emerytury w Grecji spady w latach 2010-14 o zatrważające 38 proc. – a więc o znacznie więcej niż i tak katastrofalny spadek PKB o ponad 25 proc. – i dalej są obniżane. Bezrobocie w grupie wiekowej lat 55-64 wynosi obecnie 20 proc. (w wyniku "pomocy" trojki i narzuconego przez nią programu irracjonalnych oszczędności, co doprowadziło do kumulatywnej recesji), podczas gdy pięć lat temu było to tylko 6 proc. Dlatego też wiele osób w tym wieku, aby nie być bezrobotnymi, wybrało wcześniejsze emerytury. Przeciętny wiek przechodzenia na emeryturę w Grecji jest dla mężczyzn identyczny jak w Austrii (61,9 lata) i prawie taki sam jak w Niemczech (62,1 lata), a dla kobiet wynosi 60,3 lata, czyli tyle samo co w Polsce i we Włoszech (odpowiednio 60,2 i 60,5).

To prawda, że w pewnych przypadkach emerytury zostały przyznane za wcześnie, a niektóre z nich zostały zawyżone wskutek lobbystycznych nacisków (jak wszędzie zresztą; w Polsce też). Problem jednak nie polega głównie na tym, że Grecy mają zbyt wysokie emerytury, lecz na tym, że emerytów jest zbyt wielu. Wyjątkowo niekorzystne są w Grecji relacje demograficzne. Aż 20,5 proc. Greków to osoby w wieku ponad 65 lat; spośród wszystkich 28 państw Unii Europejskiej jedynie we Włoszech i Niemczech społeczeństwo jest starsze. Przy tym wszystkim 45 proc. greckich emerytów otrzymuje świadczenia emerytalne poniżej poziomu uznawanego przez OECD za granicę ubóstwa.

To fakt, że w sumie, w skali makroekonomicznej, Grecja przeznaczała w 2014 roku na emerytury wciąż jeszcze 17,5 proc. PKB – relatywnie najwięcej w Unii Europejskiej, o 1 punkt procentowy PKB więcej niż Włochy – i, co gorsza, deficyt wpływów i wydatków systemu emerytalnego wynosił aż 9 proc. PKB (w Niemczech tylko 3 proc.). Jednakże rozwiązywanie problemu, stopniowe i wyważone, polegać musi nie na cięciu już i tak mocno obniżonych świadczeń, ale na ich zamrożeniu na obecnym poziomie, a nade wszystko na ograniczaniu możliwości wcześniejszego przechodzenia na emeryturę i wydłużaniu wieku emerytalnego, tak oficjalnego (nominalnego), jak i przede wszystkim faktycznego. Obecnie proponuje się podnosić sukcesywnie wiek emerytalny tak, aby w 2022 roku wynosił on 67 lat. Oczywiście, jest to kontestowane przez zainteresowane status quo grupy ludności, jak i przez żerujących na tym polityków. Jak w Polsce.

Zmniejszać musi się luka pomiędzy efektywnym wiekiem przechodzenia na emeryturę (wspomniane 61,9 lat dla mężczyzn i 60,3 dla kobiet) a wiekiem nominalnym (odpowiednio 65 i 63,5). Bardzo trudno, wręcz nie sposób czynić to w warunkach recesji gospodarczej. Nie ma rozwiązania tego problemu bez wejścia na ścieżkę trwałego wzrostu gospodarczego, do czego (nie)porozumienie brukselskie z 13-go lipca bynajmniej nie prowadzi.

832. Wpis 2611, 14.VII.2015

POLSKA W EURO, EURO W POLSCE?

Dokładnie dziewiętnaście lat temu jako wicepremier ds. gospodarczych i minister finansów RP wprowadziłem Polskę do Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju, OECD, podpisując w Paryżu 11 lipca 1996 roku historyczny akt. Z jednej strony to wydarzenie było możliwe dzięki sukcesom „Strategii dla Polski" – gospodarka rozwijała się coraz szybciej przy coraz mniejszej skali nierównowagi – z drugiej natomiast dokonany w tamtym czasie postęp instytucjonalny otworzył na oścież wrota do drogi prowadzącej do Unii Europejskiej i do euro. W Unii jesteśmy od 11 lat, a w euro? Trwa zamieszanie, ekonomiczne nieporozumienia, medialne i polityczne szumy wokół dylematu przystępowania Polski do obszaru wspólnej waluty europejskiej. Wciąż jest wiele pytań, warto zatem podać pod rozwagę raz jeszcze szereg argumentów za przystąpieniem do euro, nie uciekając bynajmniej od nurtujących nas wątpliwości.

Dekalog argumentów za euro

Oto zwięzły „dekalog" argumentów przemawiających za związaniem się z euro. 1. Gdyby w Polsce już było euro, kredyty byłyby tańsze. 2. Nie byłoby też setek tysięcy "frankowiczów". 3. Realne ceny/koszty utrzymania byłyby takie same jak w warunkach złotego, co trzeba podkreślić, bo wielu obawia się bezzasadnie wzrostu cen. Wszystkie ceny i wszystkie dochody zostaną podzielone przez ten sam kurs wejścia. Ceny można podnosić wtedy, kiedy akceptuje to rynek. Skoro nie można tego zrobić teraz, bo rynek jest zrównoważony, nie będzie także możliwości podnoszenia cen po konwergencji, bo zwyżki cen napotkałyby barierę popytu. 4. Nie płacilibyśmy miliardów złotych rocznie, wymieniając złote na euro przy wyjazdach (dając zarobić kantorom i bankom). 5. Handel zagraniczny nie ponosiłby wielomiliardowych kosztów z tytułu marż płaconych przy wymianie złotych na euro; koszty te przenoszone są w ceny, które koniec końców płacą konsumenci. 6. Nie byłoby kosztownej dla gospodarki narodowej spekulacji międzynarodowego kapitału wokół kursu złotego, bo ten by nie istniał. 7. Przy niższych kosztach pieniądza i mniejszych kosztach obrotów na eurorynku wyższy byłby poziom konkurencyjności polskich przedsiębiorstw. 8. Wyższy byłby poziom inwestycji ze względu na eliminację ryzyka kursowego (teraz eksporterzy na eurorynki nie mają pewności, ile wyniosą ich wpływy w przeliczeniu na złote i jaka ostatecznie będzie rentowność, skoro koszty ponoszą w złotych, a część przychodów ze sprzedaży mają w euro; ten problem nie istnieje pomiędzy np. przedsiębiorcami niemieckimi i francuskimi czy portugalskimi i hiszpańskimi). 9. *Suma sumarum* wyższe byłoby tempo wzrostu gospodarczego, mniejsze bezrobocie, wyższy poziom konsumpcji i standard życia ludności. 10. Międzynarodowa pozycja Polski – gospodarcza i polityczna – byłaby zdecydowanie silniejsza zarówno na arenie europejskiej, jak i światowej. Polska pozostając poza euro, pozostawać też będzie krajem peryferyjnym w Unii Europejskiej, a mogłaby dołączyć do jej trzonu.

Kto straci

Kto natomiast straciłby na przystąpieniu Polski do euro? 1. Banki i inni pośrednicy finansowi, którzy dotychczas zarabiają na konsumentach i producentach kilkanaście miliardów złotych – bez wysiłku, bez żadnego ryzyka – przy okazji wymiany złotych na euro. 2. NBP z otaczającym go lobby – w bankowości, w mediach, w ośrodkach analitycznych, w instytutach pseudonaukowych – którego pozycja wraz z wejściem do euro karłowacieje. 3. Kapitał spekulujący na polskiej gospodarce i na polskim złotym; nie będąc w euro, będziemy pozostawać „emerging market" –

„wyłaniającym się rynkiem" nadającym się do spekulacji – zamiast emancypując się, stać się pełnokrwistą gospodarką rynkową.

Przeciwnicy euro podkreślają bardzo często, że w przypadku posiadania własnej waluty istnieje możliwość jej dewaluacji (zmniejszenia wartości), co może być pożądane w sytuacji złej koniunktury gospodarczej czy utraty konkurencyjności. To prawda, choć dewaluacja jednej waluty może pociągnąć za sobą odpowiedź w postaci dewaluacji drugiej, konkurencyjnej waluty, a taka spirala dewaluacyjna może być dewastująca do wielu stron. Problem jest jednak bardziej złożony, bo ma swój drugi koniec; jak ten kij, którym można uderzyć, ale można i oberwać. Otóż płynny kurs może też prowadzić do nadmiernej aprecjacji, czyli wzmocnienia kursu rodzimej waluty, co z kolei prowadzi do erozji konkurencyjności krajowych przedsiębiorstw i upadku całych gałęzi przemysłu, tak jak to było w Polsce, gdy kurs złotego został spekulacyjnie wyśrubowany do 3,2 złotego za euro. Nie trzeba chyba dodawać, że stało się to przy biernej polityce polskich władz fiskalnych (rząd) i monetarnych (bank centralny, NBP). To przede wszystkim dobiło między innymi część polskiego przemysłu stoczniowego i masę innych przedsiębiorstw, również małych i średnich, które w żaden sposób nie były w stanie osiągnąć opłacalności, uzyskując za euro 3,2 złotego, podczas gdy koszt uzyskania tegoż euro był wyższy.

Po właściwym kursie

Raz jeszcze podkreślę, że do euro nie należy wchodzić ani szybko, ani bezwarunkowo, czyli wprowadzać euro do obiegu trzeba we właściwym czasie, a przede wszystkim z właściwym kursem walutowym, czyli takim, który gwarantuje konkurencyjność dobrze prowadzonym firmom polskiego sektora eksportowego. Kraj średniej wielkości, taki jak nasza Polska, powinien bowiem w warunkach globalizacji realizować strategię wzrostu ciągnionego przez eksport; eksport powinien rosnąć szybciej niż import, a obie te kategorie, będąc kołem zamachowym tego wzrostu, szybciej niż dochód narodowy. Aby tak było, eksport musi być opłacalny. Dlatego dużo ważniejsza od daty wejścia do euro będzie wysokość kursu walutowego przy konwergencji ze złotego do euro.

Można było wejść do euro już wcześniej. Gdyby stało się to na przykład na początku 2008 roku, to polska gospodarka obecnie mogłaby być – oczywiście, gdyby prowadzono przez cały ten okres dobrą politykę gospodarczą – bardziej konkurencyjna, a ludność cieszyłaby się wyższym standardem życia.

Teraz czas na wchodzenie do euro nie jest właściwy. Wpierw musi ono przezwyciężyć swój kryzys strukturalny, wzmacniając się instytucjonalnie i politycznie; jest na to szansa. Zresztą i tak nie będzie możliwości wejścia do euro ze względu na uwarunkowania polityczne (ewentualne rządy na czele z PiS-em, który opowiada się przeciwko euro), choć byłoby to możliwe, biorąc pod uwagę uwarunkowania ekonomiczne, ponieważ nareszcie spełniamy i nadal możemy spełniać wszystkie kryteria konwergencji walutowej z Maastricht, łącznie z fiskalnymi.

Jak „znaleźć" ćwierć biliona

Co bardzo ciekawe, w ogóle nie bierze się pod uwagę w publicznej debacie jakże interesującego i ważnego faktu dotyczącego sposobów zagospodarowania części polskich rezerw walutowych, które będą podlegały rozwiązaniu z chwilą przystąpienia do unii walutowej. Nieroztropną polityką można je roztrwonić, zanim wejdzie się do euro, ale można też przesądzić zawczasu ich sensowne wykorzystanie.

W obecnych uwarunkowaniach instytucjonalnych i politycznych rezerwy te, wynoszące równowartość nieco ponad 100 miliardów dolarów, są nie do ruszenia. Natomiast w przypadku wchodzenia do euro nie więcej niż 30 proc. tych środków wniesiemy do rezerw Europejskiego

Banku Centralnego, ECB, wtedy już wspólnego. Co stanie się z pozostałymi około 75 miliardami dolarów? Jest wiele sposobów ich racjonalnego wykorzystania.

Można utworzyć specjalny Narodowy Fundusz Przyszłości, NFP, który będzie pomnażał te mniej więcej ćwierć biliona złotych, inwestując je w długookresowe projekty z myślą o korzyściach dla następnych pokoleń. Można je wykorzystać na doinwestowanie systemu emerytalnego, który w przyszłości nadal nie będzie się bilansował. Można je przeznaczyć na spłatę części zadłużenia zagranicznego, co uważam za posunięcie najbardziej sensowne i zarazem najbardziej sprawiedliwe, bo dług publiczny obciąża każdego z nas w takim samym stopniu, a więc i jego redukcja daje każdemu ulgę identyczną. Licząc według obecnych realiów, oznaczałoby to redukcję zadłużenia publicznego o około 10 punków procentowych, z obecnych około 50 proc. do 40 proc. PKB. Oznaczałoby to także zmniejszenie corocznych kosztów obsługi tego długu o około 10 miliardów złotych. To będzie możliwe w przypadku przystąpienia do euro, to nie będzie możliwe w przypadku trwania przy złotym.

Jeśli euro przetrwa…

Jeśli euro przetrwa obecny kryzys – a przetrwa, czyż nie? – a my przeżyjemy najbliższe pięć lat pod rządami nowego rządu, Sejmu, Senatu, Prezydenta – a przeżyjemy, czyż nie? – to do sprawy wejścia Polski do euro i euro do Polski wrócimy dopiero na początku trzeciej dekady tego wieku, w latach 2020. Teraz na to nie ma politycznych szans. Co również ważne, euro trzeba wprowadzać, mając w tej sprawie większość społeczeństwa opowiadającą się za. Najbliższe lata zatem trzeba wykorzystać, aby je przekonać, że jeśli będzie to zrobione dobrze, dobrze też będzie to społeczeństwu służyło.

Przystąpienie do euro bynajmniej nie rozwiąże problemów, z którymi będzie się stykać polska gospodarka,. Postawi je w nowym kontekście, pojawią się odmienne wyzwania. Nie będzie brakować ani szans, ani zagrożeń, inny wszelako niż dotychczas będzie ich charakter. Wygrać to będzie można wyłącznie wtedy, gdy w nowych warunkach prowadzona będzie skuteczna polityka gospodarcza opierająca się na poprawnej teorii ekonomicznej. Euro samo z siebie ani tego nie przesądza, ani nie uniemożliwia. Obecnie różnie dzieje się w 19 państwach, które mają w obiegu euro (faktycznie jest ich więcej, bo euro jest także w Czarnogórze i Kosowie oraz pięciu maleńkich państewkach, Lichtenstainie, Monaco, Andorze, San Marino i Watykanie, a w niektórych innych waluta krajowa jest de facto na sztywno związana z euro). Czy dzieje się lepiej, czy gorzej, to zależy głównie od jakości instytucji gospodarki rynkowej i realizowanej polityki makroekonomicznej, a nie od samego faktu przynależności do euro.

Grecja ma problemy nie dlatego, że ma euro, ale dlatego że pomimo, iż ma euro, wpierw prowadziła złą polityką, a później stała się ofiarą fatalnej polityki narzucanej Grecji z zewnątrz przez tzw. trojkę. Holandia nie ma wielu problemów nie dlatego, że ma euro, lecz z tej przyczyny, że mądrze się gospodarzyła, wykorzystując do tego również fakt przynależności do obszaru euro. Euro jest środkiem, nie celem. Takoż jest i będzie w przypadku Polski.

I na koniec: czy wyobrażam sobie Polskę ze złotym, poza euro? Tak, ale będzie to nie lepsza, a gorsza Polska. O mniej konkurencyjnej gospodarce, na relatywnie niższym poziomie rozwoju, mniej dynamiczna. Będzie to także państwo peryferyjne w Unii Europejskiej – przyjmując, że ta wyjdzie obronną ręką z obecnej zawieruchy – o mniejszym znaczeniu i możliwościach rozwojowych. Ale i w takim przypadku przeżyjemy, tylko po co żyć gorzej, skoro kwestię euro można wygrać z pożytkiem dla naszej gospodarki, społeczeństwa i państwa i żyć lepiej?

831. Wpis 2610, 14.VII.2015
ILE RAZY MAM POWTARZAĆ, ŻE GRECKI DŁUG MUSI BYĆ ZMNIEJSZONY? AŻ ZRZOUMIEJĄ…

Powoli – być może już wkrótce, jak minie ten tydzień i okaże się, że ani w Atenach, ani w Berlinie poniedziałkowe (nie)porozumienie z Brukseli jest nie do zaakceptowania – i z całą mocą wróci kwestia NIEspłacalności greckiego długu. Długu, który został w ostatnich latach podwojony wskutek nieracjonalnej polityki narzuconej Grecji przez 'trojkę' – EU, ECB i MFW. Na razie pojawiają się tylko pojedyncze głosy, choć ostatnio już częściej, także z bardzo poważnych źródeł. Zdumiewająca jest ta naiwność; przecież im później nastąpi pogodzenie się z tą oczywistością, tym większe – większe, nie mniejsze – będą koszty, które przyjdzie zapłacić również wierzycielom, od Niemiec poczynając.

"Agencja informacyjna Reuters twierdzi, że widziała poufny raport MFW mówiący, że grecka gospodarka napotyka już takie kłopoty, iż wymaga to znacznie większej redukcji zadłużenia niż dotychczas o tym napomykano. Opcje obejmują obecnie 30-letni okres karencji w spłacie lub głębokie obcięcie długu, stwierdza raport. Agencja informacyjna również cytuje wypowiedź urzędnika UE, który powiedział, że decydenci strefy euro [gwk: czyli ministrowie finansów Eurogrupy oraz szefowie państw i rządów 19-tki euro] widzieli raport, zanim w poniedziałek rano osiągnęli porozumienie w sprawie trzeciego wniosku pomocowego dla Grecji."

"Reuters news agency says it has seen a confidential IMF report saying that the Greek economy is now in such deep trouble that it requires far greater debt relief far than that being mulled. The options now include a 30-year grace period on repayments or "deep upfront haircuts", the report said. The news agency later quoted an EU official as saying eurozone decision-makers knew of the report before they reached their agreement on a third bailout proposal for Greece on Monday morning." (BBC, 14.VII.2015: "Greece debt crisis: Tsipras faces eurozone deal battle" http://www.bbc.com/news/world-europe-33517252)

830. Wpis 2609, 14.VII.2015

GAZETOWE MITY O ROZPASIONYCH GRECKICH EMERYTACH

Zdumiewa, skąd bierze się tyle nieporozumień, a często po prostu ordynarnych kłamstw na temat rozmaitych aspektów smutnej greckiej rzeczywistości. Dotyczy to również poglądów szerzonych w mediach – i niestety powtarzanych bezkrytycznie przez wielu dających się im wodzić za nos internautów – na temat greckiego systemu emerytalnego i *dolce vita* greckich staruszków. A jakie są realia?

Emerytury w Grecji spady w latach 2010-14 o zatrważające 38 proc. – a więc o znacznie więcej niż i tak katastrofalny spadek PKB o ponad 25 proc. – i dalej są obniżane. Bezrobocie w grupie wiekowej lat 55-64 wynosi obecnie 20 proc. (w wyniku "pomocy" Trojki i narzuconego przez nią programu irracjonalnych oszczędności, co doprowadziło do kumulatywnej recesji), podczas gdy pięć lat temu było to tylko 6 proc. Dlatego też wiele osób w tym wieku, aby nie być bezrobotnymi, wybrało nieco wcześniejsze emerytury. Przeciętny wiek przechodzenia na emeryturę w Grecji jest dla mężczyzn identyczny jak w Austrii (61,9 lat) i prawie taki sam jak w Niemczech (62,1 lat), a dla kobiet wynosi 60,3 lat, czyli tyle samo co w Polsce i we Włoszech (odpowiednio 60,2 i 60,5).

Tak, niektóre emerytury są zawyżone, w pewnych przypadkach udzielono ich za wcześnie (jak wszędzie zresztą; w Polsce też). Problem jednak nie polega głównie na tym, że Grecy mają zbyt wysokie emerytury, lecz na tym, że emerytów jest zbyt wielu. Wyjątkowo

niekorzystne są w Grecji relacje demograficzne. Aż 20,5 proc. Greków to osoby w wieku ponad 65 lat; spośród wszystkich 28 państw Unii Europejskiej jedynie we Włoszech i Niemczech społeczeństwo jest starsze. Przy tym wszystkim 45 proc. emerytów otrzymuje świadczenia emerytalne poniżej poziomu uznawanego przez OECD za granicę ubóstwa, czyli mniej niż 665 euro.

To fakt, że w sumie, w skali makroekonomicznej, Grecja przeznaczała w 2014 roku na emerytury wciąż jeszcze 17,5 proc. PKB – relatywnie najwięcej w Unii Europejskiej, o 1 punkt procentowy PKB więcej niż Włochy – i, co gorsza, deficyt wpływów i wydatków systemu emerytalnego wynosił aż 9 proc. PKB (w Niemczech tylko 3 proc.). Jednakże rozwiązywanie problemu, stopniowe i wyważone, polegać musi nie na cięciu już i tak mocno obniżonych świadczeń, a na ograniczaniu możliwości wcześniejszego przechodzenia na emeryturę i wydłużanie wieku emerytalnego. Zmniejszać musi się luka pomiędzy efektywnym wiekiem przechodzenia na emeryturę (wspomniane 61,9 lat dla mężczyzn i 60,3 dla kobiet) a wiekiem nominalnym wiekiem (odpowiednio 65 i 63,5). Bardzo trudno, wręcz nie sposób czynić to w warunkach recesji gospodarczej.

Nie ma rozwiązania tego problemu bez wejścia na ścieżkę trwałego wzrostu gospodarczego, do czego (nie)porozumienie brukselskie z 13-go lipca bynajmniej nie prowadzi.

829. Wpis 2608, 13.VII.2017

BRUKSELSKIE NIEPOROZUMIENIE, CZYLI O CO TOCZY SIĘ GRA

Internauta Tomasz Skowronek zadał na www.facebook.com/kolodko pytanie: "Panie Profesorze, czy według pana Tsipras postąpił dobrze, że się zgodził na te warunki, na te reformy?"

W tym momencie premier i rząd Grecji zostali postawieni w sytuacji bez wyjścia. Jak zachowa się pojutrze parlament w Atenach - zobaczymy... Gdyby premier Cipras nie zgodził się na postawione mu warunki, dzisiaj zaczęłaby się katastrofalna dewastacja greckiej gospodarki i demokracji, a tak być może znajdzie się jeszcze jakieś wyjście. Jak komentuje BBC, '…an EU official described Mr Tsipras's treatment by other EU leaders as the equivalent of "waterboarding".' (Robert Peston, “How damaged is eurozone and EU by Greek debacle?” http://www.bbc.com/news/business-33503330)

Gdyby Cipras dzisiaj nie zgodził się na dictum Brukseli, to na niego, na rząd Syrizy, na Greków zrzucano by odpowiedzialność za cały ten bałagan, podczas gdy odpowiedzialna co najmniej w równej mierze jest 'Trojka'. Grecja przecież nie prosi o żadną pomoc, a tylko negocjuje, ile ze swego dochodu narodowego - okrojonego wskutek złej, narzuconej im polityki oszczędności - może oddawać rok rocznie krajom od niej dużo bogatszym, u których jest zadłużona.

O co teraz toczy się gra? Ze strony ‘Trojki”, Berlina Brukseli i Waszyngtonu (MFW) o to, aby niepowodzenie w realizacji „nieporozumienia” z 13 lipca 2015 zrzucić na Grecję. Tak, niepowodzenie, bo to co niby ustalono dzisiaj w nocy jest niewykonalne. Ze strony Ciprasa, Syrizy, Aten i Grecji o to, aby wykazać ‘Trojce’, że jedyne sensowne wyjście z sytuacji to wycofanie się bogatego Zachodu z ich nierealistycznych żądań wobec słabnącej gospodarki i zmęczonego społeczeństwa Grecji oraz akceptacja wykonalnego programu dostosowawczego połączonego z głęboką redukcją greckiego długu.

828. Wpis 2607, 13.VII.2015

„WYBORCZA WPADŁA W EUFORIĘ”, CZYLI GDZIE SIĘ PODZIAŁ ROZSĄDEK I MORALNOŚĆ

Internauta Cezary Kamiński pisze na moim profiu www.facebook.com/kolodko: „panie profesorze, mnie zaczyna wkurzać taka sportowa terminologia w mediach: kto kogo pokonał... Wyborcza wpadła w euforie: "Tsipras pokonany, zgodzil się na wszystko" itd itp. Kurde, przeciez tu nie chodzi o Tsiprasa czy Merkel ale o panstwo a nawet kilka państw. i "pokonanie Tsiprasa" może i cieszy Michnika, ale to problemu nie rozwiązuje, a być może go pogłębia nawet. Pokonanie mądrego człowieka przez sforę idiotów wcale nie przyznaje racji idiotom...”
Jeśli „Wyborcza wpadła w euforie”, to znaczy, że i tym razem niewiele rozumie z tego, co się dzieje. To akurat mnie nie zaskakuje; byłbym zdziwiony, gdyby na ten temat napisali coś mądrego… Ma Pan w pełni rację, że ‘"pokonanie Tsiprasa" może i cieszy Michnika, ale to problemu nie rozwiązuje, a być może go pogłębia nawet.’ Dzisiejsze porozumienie okaże się szybko wielkim nieporozumieniem, bo całkowicie nierealistyczne jest wyciśnięcie z biedniejących wciąż Greków setek i dziesiątków miliardów euro. Grecja to nie dojna krowa, lecz wychudły osiołek – za sprawą marnych ekonomistów i kiepskich polityków 'Trojki'.
Główny koszt niezbędnych dostosowań fiskalnych – tak po stronie podatków/dochodów, jak i transferów/wydatków – powinien obciążyć zamożnych Greków, tych którzy bezkarnie przez lata całe unikali płacenia podatków, transferowali zyski za granicę, operowali w szarej strefie, a nie – jak to wymusza ‘Trojka’ – greckich średniaków i biedaków. Byłbym zdumiony, gdyby oni to zaakceptowali…
GRECKI DŁUG JEST NIESPŁACALNY, głównie z winy tych, którzy od kilku lat narzucają Grekom nieracjonalny „program oszczędności”, podczas gdy potrzebny jest program wzrostu. Produkcja nie może rosnąć, a gospodarka się rozwijać, jeśli tłamsi się popyt wewnętrzny po to, aby było z czego płacić odsetki od długów. Otóż jak się gospodarkę wpędza w recesję, to nie ma z czego. Jeśli dług jest NIESPŁACALNY – a w dodatku zawiniony przez siły zewnętrzne narzucające „terapię”, która bogatego wpędziłaby w biedą, a cóż dopiero słabo rozwiniętą Grecję – to z definicji nie będzie spłacony; jego istotna część musi być umorzona. Tak więc wszelki triumfalizm – od tych, którzy powinni coś więcej zrozumieć w Berlinie, Frankfurcie i Brukseli po tych którzy, niewiele pojmują w jakiejś warszawskiej gazecie – jest jaskrawym przejawem naiwności, krótkowzroczności i nieodpowiedzialności. To nie tylko nie przystoi profesjonalistom. To jest także niemoralne.

827. Wpis 2606, 13.VII.2015

WHAT THE CHINESE PEOPLE ARE ASKING ABOUT?

During my recent visit to China I’ve given a few lectures at the top Beijing universities – Tsinghua, Renmin, Normal, and Beijing – and seminars in some think-tanks and research institutes, including the Center for China and Globalization. I also had couple of meetings with the readers of my new book published in Chinese: “Shi Jie Qu Xiang He Fang: Wei Lai De Zheng Zhi Jing Ji Xue” (http://product.dangdang.com/23660795.html). This is the translation of book published also in other languages, including English: "Whither the World. The Political Economy of the Future” (vol. I http://www.palgrave.com/page/detail/whither-the-world-the-political-economy-of-the-future-grzegorz-w-kolodko/?isb=9781137465733 and vol. II http://www.palgrave.com/page/detail/whither-the-world-the-political-economy-of-the-future-grzegorz-w-kolodko/?K=9781137465764). On this occasion, I’ve given also a few interviews to the press, radio and television.

The questions that I’ve been asked by the students, professors, researchers, and journalists were very interesting, so I’ve written them down and now I’m sharing them with you. I believe they are really worth a closer and deeper look. It deserves to think a little bit about

what – and why – the Chinese are asking. These are the questions addressed to me – the author of several books and dozens of articles published in Chinese and the former Polish Deputy Prime Minister and Minister of Finance, whose policy of reform and development, and its positive effects, are well known and appreciated by Chinese economists and politicians, as well as by many managers and entrepreneurs. All the more there is a good reason to look at these questions. What therefore the Chinese are asking about?

I. About globalization and economic strategies

I.1 How do you see globalization? Is it a continuous process since the Roman Times? Or is it a thing that appear in every country?

I.2 How much New Pragmatism, that you put forward differs from China's current economic strategy guided by the concept of "black and white cat?"

I.3 According to you, in the era of globalization Marxist thought is becoming stronger or getting weaker?

I.4 What is the role of ordinary people in making world a better place?

I.5 To what extent do you believe technological progress will solve problems related to inequality, ecology or peace?

I.6 In your research you stresses the need of economic, social and ecological balance. What are the main problems in the pursuit of this triple balance and how to solve them?

I.7 You will participate in the "Fourth Global Think Tank Summit". What topics considered there do you find most interesting?

II. About regional integration and international organizations

II.1 Considering China's involvement in such projects as Trans-Pacific Partnership (TPP) and Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP), which process is of the greater importance: globalization or regionalization?

II.2 Which of the initiatives is more important: Trans-Pacific Partnership or "One Belt, One Road" project?

II.3 What is your opinion on the issue of the Asian Infrastructure Investment Bank (AIIB)?

II.4 What do you think about the “New Silk Road Initiative” of China? What kind of problems China will face?

II.5 New Europe and Old Europe. Is there any financial or political barrier between these two groups of countries?

III. About transformation and it's results

III.1 What do you think about “Washington Consensus” and “Shock Therapy”?

III.2 During the process of the “New Europe" integration into the European Union, what about the shocks it received and what kind of benefit it got?

III.3 How do you evaluate the process of transformation of the Polish economy and whether it can be considered finished?

III.4 What China can learn from last 5 years of Polish and Middle Eastern countries experiences?

III.5 Is the Hungarian transformation process on a reverse course?

III.6 What’s been the influence of Eastern Europe geopolitics on economic and political development of transforming countries?

III.7 After the successful transformation, is there any change of the status (identity) of Eastern European countries on the international stage?

IV. About China

IV.1 Is China a threat to the world?

IV.2 It is often said that China will soon overtake the world's largest economy, but on the other hand China's economy is considered to be a very fragile one. What is your point on this issue?
IV.3 Will China be able to maintain high economic growth rate over the next 10 years?
IV.4 How to keep China's economic growth at a high rate, which would be good for China and the world?
IV.5 Will China overtake the United States and what would be the global consequences of that fact?
IV.6 Does the Chinese Renminbi will be included in the SDR basket of currencies? Is it important for China?
IV.7 How do you believe that we could find a way out to the gap between the rich and the poor? Or do you believe that there is no way out?
IV.8 Do you consider corruption as one of the most important problems in China?
IV.9 What lesson can China learn from the experiences of small countries like Poland or Singapore?
IV. 10 How do you think about the "New Silk Road Initiative" of China? What kind of problems China will face?
IV. 11 You held one opinion that only the reform of China is superior to other transforming countries, but it is difficult to say it from the transformation point of view. Do you still hold this opinion?

V. About Europe and Poland

V.1 What is the current state of relations between China and Central - Eastern Europe countries, and how the future will develop these relationships?
V.2 What is the current situation of Central and Eastern Europe countries in terms of re-industrialization?
V.3 What is the state of Polish middleclass compared to Chinese and what can be done so the income was divided in a more equitable way?
V.4 What is the share of wages in Poland's GDP?
V.5 Do you expect any shift in the Polish economic policy due to the result of presidential and parliamentary elections?
V.6 How the opening and liberalization of financial system of Poland reacted after the financial crisis of 2008 how?
V.7 What kind of impact on Poland’s Economy have the European and U.S sanction imposed on Russia?
V.8 How do you evaluate the economic situation of Eastern Europe? How about the prospect of the economic situation of Eastern Europe?
V.9 During the process of the "New Europe" integrate into the European Union, how about the shocks it received, and what kind of benefit it got?

VI. About trade cooperation with Poland and Central - Eastern Europe

VI.1 What is the current state of relations between China and Central - Eastern Europe countries, and how the future will develop these relationships?
VI.2 What do you think about the current development of trade cooperation between Poland and China?
VI.3 What are your expectations about future commercial cooperation between Poland and China in the context of upcoming elections in Poland?

VII. About Greece and Ukraine

VII.1 What do you think about the present crisis of Greece?

VII.2 Should China be concerned about Grexit? If yes, then why?
VII.2 Will Greece fall out of the eurozone?
VII.4 What do you think about the crisis and conflict in Ukraine?

826. Wpis 2605, 13.VII.2015

GRECKA SAGA, CZYLI KTO UMIE LICZYĆ?

Kto umie liczyć, niech liczy... Już nawet "The Economist" przyznaje, że redukcja greckiego długu jest nieuchronna i podkreśla, co głoszę od dawna, że Grexit byłby dużo bardziej kosztowny również dla wierzycieli Grecji: "The need for debt relief, the totemic issue for Mr Tsipras, is underscored by the IMF, and—privately, at least—acknowledged by most European politicians who can count. (...) Grexit will hit Greece's economy harder than staying in and it will cost the creditors a lot more money." ("The way ahead", http://www.economist.com/news/leaders/21657394-deal-between-greece-and-its-creditors-would-be-best-if-there-has-be-grexit-here).
Fakt, że piszą o "ulżeniu" w zadłużeniu ("debt relief"), a nie o redukcji długu, a restrukturyzacja polegająca na wydłużeniu okresu spłaty zobowiązań jest też interpretowana jako "ulżenie". Tak właśnie przedstawia to prezydenrt Francji, Francois Hollande: "French President Hollande says 'there will be a re-profiling of Greek debt by extending the maturities".” To ciekawe, że coraz częściej politycy i eksperci uwikłani w grecki syndrom używają zaproponowanego przeze mnie już pół roku temu, także na tej stronie, określenie „reprofiling” (zob. „The turning point of the Greek drama?”, http://www.wedrujacyswiat.pl/blog/kolodko/).
Kanclerz Niemiec, Angela Merkel kategorycznie stwierdza, że redukcja długu jest poza dyskusją ("Greek debt forgiveness 'out of the question'"). I to jest wielki błąd, który może spowodować, że dzisiejsze brukselskie porozumienie okaże się raz jeszcze wielkim nieporozumieniem. Nie ma wyjścia z greckiego kryzysu bez stosownego zmniejszenia długu i tylko pod takim warunkiem może – może, nie musi – być wykonalny program skrajnie twardych dostosowań narzuconych Grecji przez trojkę, czyli Unię Europejską, Europejski Bank Centralny i Międzynarodowy Fundusz Walutowy.

825. Wpis 2604, 12.VII.2015

BEZ MAŁA PRZESTĘPSTWO

"... Nie było żadnych rozmów pomiędzy Bankiem Grecji, rządem oraz instytucjami regulującymi i bankami komercyjnymi Grecji o szczegółach technicznych opuszczenia obszaru euro i przyjęcia nowej waluty. To jest zdumiewające – a niektórzy twierdzą, że to bez mała przestępstwo – biorąc pod uwagę, że w środę prezydent Unii Europejskiej, były polski premier Donald Tusk, powiedział wyraźne, że negocjacje w ten weekend będą o tym, czy Grecja pozostanie w strefie euro. "Nie było absolutnie żadnych rozmów z władzami w sprawie tego, co chcemy zrobić, jeśli opuścimy euro; żadnego przygotowania technicznego, nic, czego bylibyśmy świadomi", powiedział jeden poważny bankier. Tak więc Grexit byłby paskudny dla banków. Byłby również koszmarny dla Europejskiego Banku Centralnego (EBC)." (Robert Peston, "Could euro survive temporary exit of Greece?" http://www.bbc.com/news/business-33497877)

"…there have been no conversations between the Bank of Greece, the government or regulators and Greece's commercial banks about the technicalities of leaving the euro and adopting a new currency. This is astonishing - and some would say pretty close to criminal - given that on Wednesday night the president of the European Union, former Polish prime minister Donald Tusk, was explicit that this weekend's negotiations were all about whether Greece would stay in the eurozone. "There have been absolutely no talks with the authorities on what we would do if we leave the euro - no technical preparations, nothing that we are aware of," said one senior banker. So Greek exit from the euro would be hideous for banks. It would also be nightmarish for the European Central Bank (ECB)." (Robert Peston, "Could euro survive temporary exit of Greece?" http://www.bbc.com/news/business-33497877)

824. Wpis 2603, 12.VII.2015

EUROPEJSKIE MITY, CZYLI GRECKIEGO SYNDROMU c.d.

Greckie mity są zdecydowanie bliższe prawdy niż mit o wspólnych europejskich wartościach i solidarności.

„A summit of all European Union members planned for Sunday has been cancelled as "very difficult" talks over a third bailout deal for Greece continue. Without a deal, it is feared Greece could crash out of the euro (…) rarely have EU meetings been cancelled at such short notice and with such a terse announcement. Marathon talks on Saturday had ended without agreement (…). („Greece debt crisis: EU summit cancelled as talks continue" http://www.bbc.com/news/world-europe-33497353).

823. Wpis 2600, 8.VII.2015

O GRECJI, EURO W POLSCE I OBIETNICACH PRZEDWYBORCZYCH MÓWIĘ W ONET.PL

Kołodko: za sytuację Grecji bardziej od Greków odpowiedzialni są ich wierzyciele (http://biznes.pl/kolodko-za-sytuacje-grecji-bardziej-od-grekow-odpowiedzialni-sa-ich-wierzyciele/d9jzne)

„- Narzucony Grecji program oszczędności nie spełnił swoich założeń. Zamiast wprowadzić gospodarkę na ścieżkę wzrostu dającą nadwyżkę, którą można by podzielić na spłatę długu i poprawianie warunków życia, wprowadzono ją na równię pochyłą. Mamy 25-proc. recesją w ciągu ostatnich sześciu lat, ponad 25-proc. bezrobocie i ponad 25-proc. odsetek osób żyjących w biedzie – mówi prof. Grzegorz W. Kołodko, były minister finansów i wykładowca Akademii Leona Koźmińskiego."

Kołodko: gdybym był Grekiem, w referendum głosowałbym na „nie"
http://biznes.pl/kolodko-gdybym-byl-grekiem-w-referendum-glosowalbym-na-nie/edk6xp
„- Nie mógłbym głosować za programem, który nie rozwiązuje problemu. Zmieniłby on tylko nieco istotę, rozłożyłby trochę inaczej akcenty, coś by zamiótł pod dywan. W 1994 roku osobiście podpisałem dokument, który zdjął z barków Polaków połowę długu, ale to było oparte na realistycznym, uzgodnionym z nami programem dostosowań – mówi prof. Grzegorz W. Kołodko, były minister finansów i wykładowca Akademii Leona Koźmińskiego."

Kołodko: polski naród zagłosował za członkostwem w strefie euro
http://biznes.pl/kolodko-polski-narod-zaglosowal-za-czlonkostwem-w-strefie-euro/0dbdse
„- Beata Szydło apeluje, aby PO wycofała się z pomysłu euro w Polsce, ale PO nie ma się z czego wycofywać. My mamy prawo i obowiązek wejścia do strefy euro – mówi prof. Grzegorz W. Kołodko, były minister finansów i wykładowca Akademii Leona Koźmińskiego. Dodaje, że w referendum społeczeństwo polskie opowiedziało się za wejściem do UE, a więc zgodnie z traktatem również do strefy euro. Jeśli chcemy się rozmyślić, to powinno w tej sprawie odbyć się kolejne głosowanie."

Kołodko: część postulatów PiS jest sensowna, ale część jest niedorzeczna
(http://biznes.pl/kolodko-czesc-postulatow-pis-jest-sensowna-ale-czesc-jest-niedorzeczna/hkth97)
„- Specjalne opodatkowanie banków i supermarketów to nie jest właściwy kierunek – uważa prof. Grzegorz W. Kołodko, były minister finansów i wykładowca Akademii Leona Koźmińskiego. - Trzeba konsekwentnie stosować obowiązujące instrumenty, żeby zwiększyć wpływy podatkowe z handlu wielkopowierzchniowego i z bankowości. Ale być może takie zapowiedzi to tylko pogróżki: handlowcy i bankierzy, wy się zreflektujcie, płaćcie podatki, bo inaczej wam damy łupnia – zaznacza."

822. Wpis 2599, 8.VII.2015

O CO PYTAJĄ CHIŃCZYCY

Podczas tygodniowego pobytu w Chinach wygłosiłem kilka wykładów i odbyłem seminaria na czołowych pekińskich uniwersytetach – Beijing, Tsinghua, Renmin, Normal – oraz w kilku instytutach, m .in. w Center for China and Globalization. Miałem też spotkania autorskie z czytelnikami ostatnio wydanej książki po chińsku, „Shi Jie Qu Xiang He Fang: Wei Lai De Zheng Zhi Jing Ji Xue" (http://product.dangdang.com/23660795.html). To tłumaczenie opublikowanej również w innych językach książki pt. „Dokąd zmierza świat. Ekonomia i polityka przyszłości" (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,66008). Przy tej okazji udzieliłem też kilku wywiadów dla prasy, radia i telewizji. Bardzo zainteresowały mnie pytania, które mi zadawano. Zapamiętałem je, spisałem i teraz dzielę się nimi, bo naprawdę warto bliżej się im przyjrzeć i głębiej się zastanowić nad tym, o co – i dlaczego – pytają Chińczycy. Oczywiście, są to pytania skierowane do mnie – autora kilku książek i

kilkudziesięciu artykułów opublikowanych w języku chińskim oraz byłego polskiego wicepremiera i ministra finansów, którego polityka reform i rozwoju oraz jej skutki są znane i cenione przez chińskich ekonomistów i polityków, a także wielu menedżerów i przedsiębiorców. Tym bardziej warto się im przyjrzeć. O co zatem pytają Chińczycy?

I. O globalizację i strategie gospodarcze

I.1 Jak powinno się definiować globalizację? Czy jako proces trwający nieprzerwanie od czasów Imperium Rzymskiego, czy raczej jako proces uzależniony od polityki gospodarczej danego kraju?
I.2 Jak bardzo proponowany przez pana profesora Nowy Pragmatyzm różni się od dotychczasowej strategii ekonomicznej Chin kierujących się koncepcją „czarnego i białego kota"?
I.3 Czy w perspektywie globalizacji myśl marksistowska staje się coraz silniejsza czy coraz słabsza?
I.4 Na czym polega rola zwykłych ludzi w czynieniu świata lepszym?
I.5 W jakim stopniu postęp techniczny przyczynia się do rozwiązywania problemów związanych z nierównościami, ekologią oraz bezpieczeństwem?
I.6 Profesor zwraca uwagę na konieczność osiągnięcia równowagi ekonomicznej, społecznej oraz ekologicznej. Jakie są najważniejsze przeszkody w dążeniu do takiej potrójnej równowagi i jak je rozwiązać?
I.7 W tym roku uczestniczy pan profesor w „Fourth Global Think Tank Summit". Jakie podejmowane tam zagadnienia najbardziej profesora interesują?

II. O integrację regionalną i organizacje międzynarodowe

II.1 Mając na uwadze zaangażowanie Chin w takie projekty, jak Partnerstwo Transpacyficzne (TPP) oraz Transatlantyckie Partnerstwo w dziedzinie Handlu i Inwestycji (TTIP), jaki proces jest istotniejszy: globalizacja czy regionalizacja?
II.2 Która z inicjatyw jest ważniejsza: Partnerstwo Transpacyficzne (TPP) czy program „One Belt, One Road"?
II.3 Jakie Pan profesor ma zdanie w kwestii Azjatyckiego Banku Inwestycji Infrastrukturalnych (AIIB)?
II.4 Co pan profesor sądzi o chińskiej inicjatywie „Nowego Jedwabnego Szlaku"? Jakie to przynosi wyzwania dla Chin?
II.5 Mówi się o „Nowej Europie" i „Starej Europie". Czy istnieje jakaś finansowa albo polityczna bariera pomiędzy tymi dwoma grupami krajów?

III. O transformację i jej efekty

III.1 Co pan sądzi o "konsensusie waszyngtońskim" i "terapii szokowej"?
III.2 Jakie szoki się pojawiły i jakie korzyści wyłoniły podczas procesu integracji "Nowej Europy" z Unią Europejską?
III.3 Jak należy ocenić proces transformacji polskiej gospodarki i czy można uznać go za zakończony?
III.4 Czego Chiny mogą się nauczyć z ostatnich 5 lat doświadczeń Polski i krajów Europy Środkowo-Wschodniej?
III.5 Czy proces transformacji na Węgrzech znalazł się na wstecznym kursie?
III.6 Jaki był wpływ geopolitycznej sytuacji Europy Wschodniej na rozwój gospodarczy i polityczny krajów transformacji?

III.7 Czy jest jakaś zmiana statusu krajów wschodnioeuropejskich na scenie międzynarodowej po zwieńczonej powodzeniem transformacji?

IV. O Chiny

IV.1 Czy Chiny stanowią zagrożenie dla świata?
IV.2 Z jednej strony wiele mówi się o tym, że Chiny niebawem wyprzedzą największą gospodarkę świata, a z drugiej strony nie milkną głosy o słabościach chińskiej gospodarki. Jak to skomentować?
IV.3 Czy Chiny będą w stanie utrzymać wysokie tempo wzrostu gospodarczego w ciągu najbliższych 10 lat?
IV.4 W jaki sposób Chiny mogą utrzymać wysokie tempo wzrostu gospodarczego, który byłby dobry zarówno dla Chin, jak i dla świata?
IV.5 Czy zdaniem profesora Chiny wyprzedzą USA i jakie będą tego globalne konsekwencje?
IV.6 Czy chińska waluta, Renminbi, wejdzie w skład koszyka walut SDR? Czy to ważne dla Chin?
IV.7 W jaki sposób można rozwiązać problem rozwarstwienia dochodowego w Chinach? Czy to możliwe?
IV.8 Czy korupcja powinna być postrzegana jako jeden z najważniejszych problemów Chin?
IV.9 Czego dzisiejsze Chiny mogą nauczyć się od niewielkich krajów, takich jak Polska czy Singapur?

V. O Europę i Polskę

V.1 Jaki jest obecny stan stosunków między Chinami i krajami Europy Środkowo-Wschodniej i jak w przyszłości będą kształtowały się te relacje?
V.2 Jak wygląda sytuacja krajów Europy Środkowo-Wschodniej w kwestii reindustrializacji?
V.3 Jak prezentuje się Polska klasa średnia w porównaniu do chińskiej i jak sprawić, aby dochód był dzielony w bardziej sprawiedliwy sposób?
V.4 Jaki jest udział płac w PKB Polski?
V.5 Jak zmieni się polityka gospodarcza Polski w perspektywie wyborów prezydenckich i parlamentarnych?
V.6 Jak otwarty i zliberalizowany system finansowy Polski zareagował po kryzysie finansowym 2008 roku?
V.7 Jaki wpływ na polską gospodarkę wywierają sankcje nałożone na Rosję przez Zachodnią Europę i USA?

VI. O stosunki gospodarcze z Polską i Europą Środkowo-Wschodnią

VI.1 Jaki jest obecny stan stosunków między Chinami a krajami Europy Środkowo-Wschodniej i jak w przyszłości będą kształtowały się te relacje?
VI.2 Jak należy ocenić obecny stan współpracy handlowej pomiędzy Polską i Chinami?
VI.3 Jak będzie wyglądała przyszłość współpracy handlowej między Polską i Chinami w kontekście nowych rządów w Polsce?

VII. O Grecję i Ukrainę

VII.1 Co pan profesor sądzi na temat obecnego kryzysu greckiego?
VII.2 Czy i z jakiego powodu Chiny powinien interesować problem Grecji?
VII.3 Czy Grecja wypadnie ze strefy euro?
VII.4 Co pan myśli i kryzysie i konflikcie na Ukrainie?

821. Wpis 2598, 8.VII.2015

GRECKI KRYZYS, AMERYKAŃSKIE OBAWY

Amerykańscy eksperci powtarzają moje ostrzeżenia (vide http://www.economonitor.com/blog/author/gkolodko/) odnośnie do możliwych – możliwych, nie nieuniknionych – politycznych następstw nierozważnego rujnowania Grecji w wypadku kontynuacji fatalnej polityki trojki, której nieskuteczność widać coraz wyraźniej: „Zdaniem eksperta CFR [waszyngtońska Rada Stosunków Międzynarodowych] ds. międzynarodowej gospodarki Sebastiana Mallaby'ego za utrzymaniem Grecji w eurolandzie przemawiają głównie "obawy natury politycznej", a nie finansowej. To obawy, że Grecy, jeśli znajdą się w rozpaczliwej sytuacji finansowej, mogliby np. dokonać przewrotu wojskowego, albo zawrzeć sojusz z Rosją, czy też otworzyć się na pomoc z Chin - wymieniał. "To te obawy są moim zdaniem największym bodźcem dla liderów europejskich, czyli wierzycieli, by utrzymać Grecję w eurolandzie" - dodał.” (http://biznes.onet.pl/wiadomosci/ue/eksperci-cfr-grexit-moglby-umocnic-strefe-euro/04g6bh)

820. Wpis 2597, 7.VII.2015

OBAMA DZWONI DO MERKEL, CZYLI GRECKIEGO KRYZYSU CIĄG DALSZY

W zeszłym tygodniu pisałem: „Politykom pozbawionym wyobraźni – w Brukseli i Berlinie, w Paryżu i Warszawie – warto uzmysłowić, że jeśli ich błędy zmuszą Grecję do wyjścia ze strefy euro, to prawdopodobne stanie się opuszczenie przez nią również Unii Europejskiej. Dalej, za cenę uzyskania sowitej pomocy finansowej, na którą Rosję pomimo jej kłopotów gospodarczych stać, Grecja może zechcieć wystąpić z NATO. Bo po co im taki Zachód, który pozbawia ich bezpieczeństwa ekonomicznego i społecznego?” [(2590.) Afrykanizacja Grecji] Niestety, nadal nie starcza nie tylko tej tak potrzebnej w polityce wyobraźni, lecz również odpowiedzialności i umiejętności pragmatycznego podejścia do sprawy. Tak jest w Europie.

A jak jest w USA? Tam rozumieją, co się dzieje. Gdy tylko w eterze pojawiło się hasło NATO, amerykańska administracja – Biały Dom, Departamenty Stanu i Skarbu – zareagowały. Wykorzystując swą dominującą pozycję w Międzynarodowym Funduszu Walutowym, wymogli na jego nieugiętym wcześniej kierownictwie istotną zmianę kursu. MFW ogłasza nagle, że zasadnicza redukcja długu Grecji, co proponuję od dawna, jest nieodzowna i apeluje do partnerów z trojki, czyli do Unii Europejskiej i Europejskiego Banku Centralnego, aby też zmienili swoje podejście do rozwiązywania problemu na bardziej elastyczne i praktyczne: poważna redukcja długa w zamian za prowzrostowe dostosowanie fiskalne. Niestety, nie dociera to do nich… W tej sytuacji prezydent Brack Obama dzwoni do kanclerz Angeli Merkel (no bo nie do Donalda Tuska), aby wyperswadować jej zmianę kursu, zanim będzie za późno. Wciąż jeszcze nie jest…

“Obama talks to Merkel and Tsipras

President Barack Obama spoke by telephone to German Chancellor Angela Merkel on Tuesday about the Greece debt crisis before talks with Greek Prime Minister Alexis Tsipras, the White House said. "We continue to encourage all sides to participate constructively in those conversations," White House spokesman Josh Earnest said, renewing calls for an agreement between Greece and its creditors." (http://www.bbc.com/news/live/business-33383653)

819. Wpis 2596, 7.VII.2015

POMYSŁ NA GRECJĘ

„Kołodko ma pomysł na Grecję: część długu powinna być zamrożona i umorzona po wprowadzeniu reform" – tak anonsuje moje propozycje TVN24 Biznes i Świat (http://tvn24bis.pl/z-kraju,74/kolodko-zasadnicza-czesc-greckiego-dlugu-powinna-byc-zamrozona,557884.html)

Grecki dług musi być sprowadzony do poziomu spłacalności. Jego zasadnicza część musi być zamrożona i odłożona na 20 lat. Potem należy to umorzyć pod warunkiem wprowadzenia reform - uważa Grzegorz Kołodko. W programie "Bilans" w TVN24 Biznes i Świat były minister finansów ocenił, że "Grecja ma kłopoty, bo zachowywała się nieodpowiedzialnie". - To jeszcze nie będzie rozstrzygające spotkanie (dzisiejszy euro szczyt - red.). W tej fazie kryzysu tak, ale sytuacja jest tak dynamiczna, że bardziej przypomina wojnę niż pokój. Zmieniają się obrazy dosłownie, na ulicach i ekranach telewizorów - podkreślił Kołodko, oceniając możliwe efekty wtorkowego szczytu. Jego zdaniem obecnie trwają naciski na USA, Berlin i Paryż, by zmienić podejście do Grecji.

818. Wpis 2592, 4.VII.2015

NEOLIBERALNE KŁAMSTWA O GRECKIM KRYZYSIE, CZYLI GRECKIEGO DRAMATU CIĄG DALSZY…

Niestety, jak to można wnioskować z jednego z poniższych komentarzy (vide @Adam Jasinski), bywają oni podatni na wpływy doktrynerstwa L. Balcerowicza i innych neoliberalnych i libertariańskich ekonomistów, zwłaszcza tych medialnych. Proszę czytać uważnie, co piszę o Grecji. Po pierwsze, za początkową fazę kryzysu odpowiadają żyjący ponad stan i źle gospodarujący Grecy, za jego niebywałą eskalację fatalną polityka "zaciskania pasa" narzucana przez bogatych (i niemądrych) wierzycieli. Po drugie, abstrahując na chwilę od tego, kto w jakim stopniu jest współwinny obecnej fazy kryzysu (w zdecydowanie większej mierze tzw. trojka reprezentująca interesy bogatych wierzycieli), najważniejsze jest wyjście z tej sytuacji. Otóż każdy światły - powtarzam, światły - ekonomista wie, że jest to możliwe wyłącznie na drodze głębokiej redukcji greckiego długiego i porozumienia się z greckim rządem – demokratycznie wybranym – co do zakresu i tempa dostosowań fiskalnych. Doprowadzenie do upadku rządu Syrizy (na czym zależy prawej stronie europejskiej i amerykańskiej polityki) i ewentualnego wyjścia Grecji z obszaru euro (na czym zależy niedouczonym ekonomistom) to nie polityka, to awanturnictwo, które będzie dużo bardziej kosztowne niż dogadanie się z Grekami.

Co zaś do wysokości emerytur w Grecji, to warto sobie uzmysłowić, że od 2010 roku zostały

one już realnie obniżone o około 20 proc. i ich obecny poziom w zasadzie koresponduje w poziomem dochodu narodowego (co nie oznacza, że nie należy dokonać w systemie emerytalnym kilku konkretnych, domykających go rozsądnie zmian). Proszę więc nie powtarzać mumbo-jumbo za Balcerowiczem i innymi medialnymi ekonomistami, lecz sięgnąć do prawdziwych danych i rzetelnych analiz, jak choćby nawet do tej, co ciekawe, przedstawionej przez „Wall Street Journal": „Greece's Pension System Isn't That Generous After All" (http://blogs.wsj.com/brussels/2015/02/27/greeces-pension-system-isnt-that-generous-after-all/). Gazeta informuje, że: „Adjusting for the fact that Greece has a lot of older people, its pension spending is below the eurozone average. In fairness to Germany and other scolds of Greece, this only happened after major cuts imposed on the pension system by the European Commission, the International Monetary Fund and the European Central Bank — the troika representing its international creditors. But it's also worth remembering that 15% of older Greeks were at risk of poverty in 2013, above the eurozone average of 13% and a figure that has almost certainly risen over the last year."

Gdzie indziej Joseph E. Stiglitz, laureat Nagrody Nobla w ekonomii, pisze pod znamiennym tytułem "Europe's Attack On Greek Democracy" (http://www.socialeurope.eu/2015/06/europes-attack-on-greek-democracy/): "Of course, the economics behind the program that the "troika" (the European Commission, the European Central Bank, and the International Monetary Fund) foisted on Greece five years ago has been abysmal, resulting in a 25% decline in the country's GDP. I can think of no depression, ever, that has been so deliberate and had such catastrophic consequences: Greece's rate of youth unemployment, for example, now exceeds 60%. It is startling that the troika has refused to accept responsibility for any of this or admit how bad its forecasts and models have been. But what is even more surprising is that Europe's leaders have not even *learned*. The troika is *still* demanding that Greece achieve a primary budget surplus (excluding interest payments) of 3.5% of GDP by 2018."

Radzę bardziej wnikliwie wczytywać się w myśli doświadczonych, mądrych ekonomistów o światowej renomie, a nie słuchać wykazujących się a to swym dyletanctwem, a to złą wolą nadwiślańskich neoliberałów.

817. Wpis 2591, 4.VII.2015

AFRICANIZATION OF GREECE

In the early 1990s – during the infamous shock without therapy, which resulted in Poland's national income fall by nearly 20 percent, over 3-million unemployment and budget deficit 6.9 percent of GDP in 1992 – there was a talk about "Latinization" of my country, pointing to the increasing similarities with the then dysfunctional economies of South America. One prominent newspaper article wore eloquent title "In a moment like in Chile". Now you can talk about the danger of "Africanization" of Greece. The country has been placed in an extremely difficult situation, *de facto* without the possibility of getting out of the escalating crisis by itself. Since 2010 GDP fell by over 25 percent, more than 25 percent of population lives below the poverty line, unemployment exceeds 25 percent, and among the younger generation alarming 50 percent. In addition alone this year more refugees from the Middle East and Africa have arrived to Greece than to Italy. They will soon may feel there like in their own home...

Backchat

In the face of the inability to communicate with the so-called 'troika' (European Union, European Central Bank and International Monetary Fund), Greece has not regulated its obligations to the IMF. Although the amount is modest, just €1.6 billion, thus negligible 0.5 percent of total debt of Greece, the matter is significant. In this way Greece joined just three other states that are considered by the IMF to be insolvent. This are three African countries: Somalia, Sudan and Zimbabwe. Apart from the former failed country, in two other they cling to authoritarian regimes, while the economy is still somehow functioning due to the increasing presence of China. I've been there, I've seen it…

It's already very bad, and will be even much worse. The recriminations who bears the responsibility for this nightmare exacerbates. In the initial phase of the crisis, when Greece's public debt approached 100 percent of GDP, essentially the Greeks were to be blamed, because they had been living beyond their means. For the subsequent explosion of the crisis and its present culmination far more than the Greeks themselves responsible is the rich West, with its banks and financiers, with its incompetent politicians and biased technocrats.

At my profile www.facebook.com/kolodko a surfer asks: "Why EU leaders, the President of France, Chancellor of Germany, head of the IMF, etc., still insist on their position of wishful thinking and want Greece fully repaid its debt? I assume one must be aware that in the current state the debt is unpayable, and policy being enforced on Greece calls into question the possibility of repaying even half of the obligations." Isn't it bizarre that what an internet surfer firmly understands the leaders of troika are not able to comprehend? Or they don't want to do so?

Why such irrationality?

The troika politicians behave irrationally because they are fivefold slaves of: (1) their reckless earlier announcements that they will not give up to Greece; (2) caring for their own interests and special interest groups, especially speculating financiers, which are corrupting politics; (3) surrounding media, which are stupefying public opinion and painting a negative stereotypes of "lazy and profligate" Greeks; (4) technocrats of the European Commission, and in particular the IMF, nominated in non-democratic manner and thus politically irresponsibility; (5) their advisers, supposedly knowledgeable on the technical side of the public finances and monetary policy, but understanding not much of the relationship of these policies with cultural and social spheres.

This does not mean that all major politicians of "troika" behave identically. A greater sense and the ability to seek a pragmatic compromise shows president of France, Francois Hollande, when he says "Let's be clear. The solution can be found right now, it does not have to wait" than his compatriot, doctrinaire head of the IMF, Christine Lagarde, when she says that "... it is not clear what are the latest proposals" of Greece. Everybody knows but the IMF does not know? Somehow wiser behaves Italian Prime Minister, Matteo Renzi – who seems to understand that if Greece falls, then his country, with public debt exceeding 120 percent of GDP and with stagnant economy, can quickly find itself in the grip of devastating wave of crisis – than the German Chancellor, Angela Merkel, who is sitting on a barricade until that moment when it will be clear what prevails. Such "pragmatism" is quite peculiar, though it must be remembered that Greece owes Germany (indirectly, through the European institutions) over €62 billion. I would advise to recover in a civilized manner rather €30 billion than chaotically no more than €20 billion.

A request of Greece Prime Minister Alexis Tsipras for another bailout of € 29.1 billion for next two years, is not considered because the political situation is extremely dynamic; as

in a war, not in times of peace. Syriza government may soon fall. The situation is complicated immeasurably due to convened *ad hoc* referendum, after which the controversies what its outcome implies will only multiply.

Someone may say again that this madness is a method, but is it? The Greek society is increasingly divided into the "for" and "against" camps, but the curiosity of situation lies in the fact that different people differently interpret "for" and "against". No matter which answer will take over on Sunday, July 5th referendum, "Yes" or "No", there will be plenty of interpretations what that means. Politicians will argue, the media will prey, and the Greek people will increasingly suffer. If only there were no tanks under the Acropolis in Athens and at the Sparta's market; one can't be sure will it be possible to maintain public order by democratic methods. In the eyes of the world the great idea of European integration is being discredited…

How to cut the Greek debt?

The Greek syndrome is becoming more and more rather political than economic challenge. The cradle of democracy is shattering; in Europe, in the country that the history of civilization owes so much. But let's leave the ancient Greek history where it belongs – at the spotlight of history – and let's concentrate at the present and a lack of vision for the future. As for the economic aspect of the case, the matter should be clear for every enlightened economist. Greece is insolvent and hence there is the pragmatic question how to reduce its still growing debt and how to reverse the falling output trend. In another words, how to raise the output and cut the debt.

What has led us to the current state of affairs, has been the ineffectiveness of adjustment policy imposed by troika, which assumed unrealistically that such policy is able to bring debt to 120 percent of GDP by 2020 on the a path of economic growth. It was troika illusory as it soon turned out, because the policies enforced upon Athens instead have led to a rapid increase in debt as a result of the cumulative economic recession. The years 2010-16 are indeed seven very lean years for the Greeks.

Thus the Greek debt must be reduced to sustainable level. There is no other realistic way out from the current mess. The debt consists in almost 80 percent of commitments to troika's public institutions, such as the European Union's financial vehicles, European Central Bank and International Monetary Fund. It is so, because the troika subsequent "assistance" packets for Greece were mainly provided for the purpose to enable Greece to repay the debts to private banks of the rich West. It is true that in the meantime part of Greek obligations to these banks have already been reduced, but too little, too late.

Now we are faced with the alternative: reduce the Greece debt, currently amounting to €323 billion, by at least half, that is to less than 90 percent of GDP, in an organized manner in return for agreed, economically viable and socially acceptable adaptation on the side of Greek public finances, or let's face a chaos. In the latter case, the Greeks will pay at the end of the day up to one-third of their obligations, if not even less than that. One more bail-out wouldn't change much, because the debt is simply in default and must be cut, provided that the Greeks will go a bit further in disciplining their finances and to pro-growth economic regulation.

What's next? Russia and China?

The national income of getting poorer and poorer Greeks makes just 0,25 percent of global ouptu. In other words, the world produces 400 times more than 10 million Greeks. And now this world, already plagued by enormous difficulties, has one more trouble, because the syndrome of Greece is not only a problem at local and regional level; it is a global case. Thus

it is understandable that President Barack Obama has urged the ineffective politicians-bureaucrats from Brussels and major European capitals to find a solution, because the US have enough troubles and by all means do not need a greater turmoil in the euro zone, the second reserve currency of the world. To prudence urged Chinese Premier Li Keqiang, with whom I met last week in Beijing, while saying: "Is Greece remaining in the euro, it is not a matter which concerns only Europe, but also it concerns China (...) [and] the stability of global finance and economic growth."

I do not think Chinese are passively watching the Greek disaster. If there is a chaotic and fatal Grexit, then China has more than enough funds to help Greece, for example by investing tens of billions of dollars in the Greek tourism sector, and significant segments of the logistics infrastructure. To the Chinese ports the Chinese ships will call, and we will rest in Chinese hotels. And as someone likes, he or she might even be eating at the island of Crete with chopsticks…

Either way, the Chinese, with their far-reaching policies, already invest in Greece. But China won't save the day. If the European Union can't do it, than there still is Russia. Recently, not without a reason, the elements of the cultural kinship, in the form of the Orthodox religion in both countries, has been emphasized. But this is of little importance. Politicians devoid of imagination – in Brussels and Berlin, in Paris and Warsaw – ought to realize that if their continuing mistakes will force Greece to exit the euro zone, it becomes probable that Greece vacates the European Union too. Further, the price of obtaining a hefty financial aid, of which Russia despite its economic problems is capable, Greece may turn its back against the West which indeed deprives Greeks from social and economic security.

What next, thus? Now all the scenarios looks black. One must escape forward from the darkest shade of blackness: from far-right fascist government or military dictatorship and Africanization of the Greek economy.

816. Wpis 2590, 3.VII.2015

Afrykanizacja Grecji

Na początku lat 1990. – podczas niechlubnego szoku bez terapii, w wyniku którego dochód narodowy w Polsce spadł o prawie 20 proc., lawinowo powstało 3-milionowe bezrobocie i załamał się budżet, którego deficyt w 1992 roku wyniósł aż 6,9 proc. PKB – mówiono o latynizacji Polski, wskazując na narastające podobieństwa z ówczesnymi dysfunkcjonalnymi gospodarkami Ameryki Południowej. Jeden ze znaczących artykułów prasowych, opublikowany w „Życiu Gospodarczym", nosił wymowny tytuł "Za chwilę jak Chile". Teraz można mówić o niebezpieczeństwie afrykanizacji Grecji. Kraj ten został postawiony w skrajnie trudnej sytuacji, *de facto* bez możliwości samodzielnego wyjścia z narastającego kryzysu. Od roku 2010 PKB spadł o ponad 25 proc., z górą 25 proc. ludności żyje poniżej progu ubóstwa, bezrobocie przekracza 25 proc., a wśród młodego pokolenia zatrważające 50 proc. Dodatkowo do Grecji tylko w tym roku dopłynęło więcej niż do Włoch uchodźców z Bliskiego Wschodu i Afryki. Być może, poczują się tam jak we własnym domu…

Wzajemne oskarżenia

W obliczu niemożności porozumienia się z kredytującą Grecję 'trojką' (Unia Europejska, Europejski Bank Centralny i Międzynarodowy Fundusz Walutowy) nie uregulowała ona w terminie zobowiązań wobec MFW. Choć kwota to skromna, bo 1,6 miliarda euro, a więc znikome 0,5 proc. całego zadłużenia Grecji, to fakt znaczący. W ten bowiem sposób Grecja dołączyła do zaledwie trzech innych państw, które są uznane przez MFW za niewypłacalne. To trzy afrykańskie kraje: Somalia, Sudan i Zimbabwe. Abstrahując od tego pierwszego

upadłego kraju, w dwu pozostałych nieźle trzymają się autorytarne reżimy, bo gospodarka jako tako jeszcze funkcjonuje ze względu na coraz wyraźniejszą obecność Chin. Byłem, widziałem…

Już jest bardzo źle, a będzie jeszcze dużo gorzej. Tym bardziej potęgować się będę wzajemne oskarżenia, kto za ten koszmar ponosi odpowiedzialność. Otóż w większym stopniu bogaty Zachód, z jego bankami i finansjerą, z jego nieudolnymi politykami. W początkowej fazie kryzysu, kiedy to dług publiczny Grecji dopiero przekraczał 100 proc. PKB, zasadniczo winni byli żyjący ponad stan i źle się rządzący Grecy. Za późniejszą eksplozję kryzysu i obecną jego kulminację w zdecydowanie większym niż sami Grecy stopniu odpowiadają ich wierzyciele i stający za ich interesami politycy.

Na moim profilu www.facebook.com/kolodko internauta Dariusz Dziedzic pyta: „Dlaczego przywódcy UE, prezydent Francji, kanclerz Niemiec, szefowa MFW itp. nadal obstają przy swoim życzeniowym stanowisku, aby Grecja w pełni spłaciła swój dług? Zakładam, że są świadomi tego, że zadłużenie w obecnym stanie jest niespłacalne, a kontynuowanie dotychczasowej polityki w Grecji stawia pod znakiem zapytania możliwość spłacenia choćby i połowy zobowiązań.”

Skąd ta nieracjonalność

Zachowują się tak, ponieważ są pięciokrotnymi niewolnikami: (1) swoich nierozważnych wcześniejszych zapowiedzi, że nie ustąpią Grecji; (2) narzucających troskę o swoje interesy i korumpujących politykę grup interesów, zwłaszcza spekulującej finansjery; (3) otaczających ich i ogłupiających opinię publiczną niektórych mediów, które z lubością kreślą negatywne stereotypy leniwych i rozrzutnych Greków; (4) nieponoszących odpowiedzialności politycznej, bo niepochodzących z demokratycznego nadania technokratów Komisji Europejskiej, a zwłaszcza MFW; (5) swoich doradców rzekomo znających się świetnie na technicznej stronie finansów publicznych i polityki monetarnej, lecz niewiele rozumiejących z powiązań tych polityk ze sferą kulturowo-społeczną.

To nie oznacza, że wszyscy znaczący politycy „trojki” zachowują się jednakowo. Większym rozsądkiem i zdolnością do poszukiwania pragmatycznego kompromisu wykazuje się ostatnio prezydent Francji, Francois Hollande, gdy powiada „Postawmy sprawę jasno. Rozwiązanie można znaleźć teraz, ono nie musi czekać”, niż jego rodaczka, doktrynerska szefowa MFW, Christine Lagarde, gdy mówi, że „…już nie wiadomo, na czym polegają ostatnie propozycje” Grecji. Wszyscy wiedzę, tylko MFW nie wie? Rozsądniej zachowuje się premier Włoch, Matteo Renzi – skądinąd rozumiejący, że jeśli upadnie Grecja, to i jego kraj, z długiem publicznym przekraczającym 120 proc. PKB i stagnacyjną gospodarką, szybko może znaleźć się w szponach dewastujących fal kryzysu – niż kanclerz Niemiec, Angela Merkel, która stara się siedzieć na barykadzie to chwili, gdy wyjaśni się, co bierze górę. Dość swoisty ten pragmatyzm, choć też należy pamiętać, że Grecja jest winna Niemcom (pośrednio, poprzez struktury europejskie) ponad 62 miliardy euro. Radzę odzyskać w sposób cywilizowany 30 miliardów niż chaotycznie nie więcej niż 20.

W tych dniach nie ma już szans na porozumienie. Środowy (1.VI) wniosek premiera Grecji, Aleksisa Tsiprasa, o kolejny pakiet pomocowy (*bailout*) w wysokości 29,1 miliarda euro na dwa następne lata, może w ogóle nie być rozpatrywany, bo sytuacja polityczna jest nadzwyczaj dynamiczna; jak na wojnie, a nie w czasach pokojowych. Zresztą rząd Syriza może szybko upaść. Sytuacja komplikuje się niepomiernie przed *ad hoc* zwołanym referendum. Nawet jeśli się ono odbędzie, nawet jeśli będzie ono konstytucyjnie ważne – a można mieć co do tego wątpliwości – to mnożyć będą się kontrowersje co do jego wyniku.

Ktoś może znów powiedzieć, że w tym szaleństwie jest metoda, ale czy jest? Przecież greckie społeczeństwo pęka od środka, coraz wyraźniej dzieli się na tych „za” i na tych

„przeciw”, ale kuriozum sytuacji polega na tym, że różni ludzie różnie sobie to „za” i „przeciw” interpretują. Obojętnie która odpowiedź weźmie w niedzielę górę – „tak” czy „nie” – to wykluczających się interpretacji będzie mnóstwo. Politycy będą się kłócić, media ze smakiem na tym żerować, a lud grecki coraz bardziej cierpieć. Byleby nie było czołgów pod Akropolem w Atenach i w Sparcie na rynku, bo nie wiadomo, czy uda się utrzymać ład publiczny demokratycznymi metodami. Tak oto kompromitują się na oczach świata wielka idea europejskiej integracji…

Jak oddłużać Grecję?

Syndrom grecki staje się wyzwaniem coraz bardziej politycznym niż ekonomicznym. Z iskry rozgorzał płomień, ale nie taki, o jaki powinno nam chodzić. Wali się kolebka demokracji, w Europie, w kraju, któremu w dziejach zawdzięczamy jakże wiele. Ale zostawiając te dzieje tam, gdzie ich miejsce – na świeczniku historii – przygniata nas teraźniejszość i brak wizji przyszłości. Co do gospodarczego aspektu sprawy, to dla każdego światłego ekonomisty sprawa musi być jasna. Grecja jest niewypłacalna i dziś stoi pytanie, w jaki sposób zredukować narastający wciąż dług. Do takiego stanu rzeczy doprowadziła przede wszystkim nieskuteczność polityki „dostosowawczej” narzucanej przez „trojkę”, która od początku zakładała nierealistycznie sprowadzenie długu do 120 proc. w roku 2020 na ścieżce iluzorycznego, jak się okazało, wzrostu gospodarczego, podczas gdy wymuszana na Atenach polityka prowadziła do szybkiego zwiększania się zadłużenia w wyniku kumulującej się recesji gospodarczej, przed czym niektórzy ekonomiści przestrzegali. Lata 2010-16 to zaiste siedem bardzo chudych lat dla Greków. Następne lat siedem – i więcej – może być jeszcze chudsze.

Teraz należy zasadniczo zmniejszyć grecki dług. Są to zobowiązania w prawie 80 proc. wobec instytucji publicznych „trojki”, ponieważ kolejne pakiety „pomocowe” dla Grecji służyły głównie spłacie długów wobec prywatnych banków bogatego Zachodu. To prawda, że w międzyczasie część greckich zobowiązań wobec tych banków już została zredukowana, ale za mało i za późno. Teraz stoimy wobec alternatywy: zmniejszyć w sposób zorganizowany, o co najmniej połowę, czyli poniżej 90 proc. PKB, wynoszące obecnie 323 miliardy euro zadłużenie Grecji w zamian za uzgodnione, ekonomicznie uzasadnione i społecznie akceptowane dostosowanie po stronie greckich finansów publicznych albo chaos, w wyniku którego Grecy z czasem spłacą maksymalnie jedną trzecią swych zobowiązań. Kolejny *bailout* niewiele zmieni. Dług jest niespłacalny i należy go zmniejszyć pod warunkiem, że Grecy pójdą nieco dalej niż dotychczas w dyscyplinowaniu swoich finansów oraz wobec prowzrostowej regulacji gospodarczej.

Co dalej? Rosja czy Chiny?

Dochód narodowy biedniejących Greków to zaledwie ¼ proc. światowej produkcji. Innymi słowy, świat wytwarza 400 razy więcej niż 10 milionów Greków. I teraz ten świat, i tak już nękany ogromnymi trudnościami, ma jeszcze jeden kłopot, bo sprawa Grecji to nie jest problem tylko lokalny i regionalny; to problem globalny. Rozumie to prezydent Barack Obama, gdy namawia nieskutecznych polityków-biurokratów z Brukseli i ważniejszych europejskich stolic, aby znaleźli rozwiązanie, bo USA dość ma kłopotów i do niczego niepotrzebne im jest jeszcze większe zawirowanie w strefie euro, drugiej rezerwowej walucie świata. Do rozwagi namawia Premier Chin Li Keqiang, z którym spotkałem się w zeszłym tygodniu w Pekinie. Gdy gościł kilka dni temu w Brukseli, powiedział: “Czy Grecja pozostanie w euro, to nie jest sprawa, która dotyczy tylko Europy, ale również dotyczy ona Chin (…) to także dotyczy stabilności światowych finansów i wzrostu gospodarczego.” Nie

sądzę, aby Chińczycy biernie przyglądali się greckiej katastrofie. Jeśli dojdzie do chaotycznego i fatalnego w skutkach grexit, to Chiny mają aż nadto środków, aby pomóc Grecji, choćby poprzez zainwestowanie dziesiątek miliardów dolarów w grecki sektor turystyczny oraz znaczące segmenty struktury logistycznej. Do chińskich portów zawijać będą chińskie statki, a my będziemy wypoczywać w chińskich hotelach. I jak ktoś lubi, to może nawet będzie na Krecie jeść pałeczkami…

Tak czy inaczej, Chińczycy, ze swoją dalekosiężną polityką, już inwestują w Grecji. Ale ratować jej nie będą. Jeśli nie potrafi tego zrobić Europa, to jest jeszcze Rosja. Nie bez powodu podkreśla się elementy wspólnoty kulturowej w postaci prawosławnego wyznania w obu krajach. Ale to ma małe znaczenie. Politykom pozbawionym wyobraźni – w Brukseli i Berlinie, w Paryżu i Warszawie – warto uzmysłowić, że jeśli ich błędy zmuszą Grecję do wyjścia ze strefy euro, to prawdopodobne stanie się opuszczenie przez nią również Unii Europejskiej. Dalej, za cenę uzyskania sowitej pomocy finansowej, na którą Rosję pomimo jej kłopotów gospodarczych stać, Grecja może zechcieć wystąpić z NATO. Bo po co im taki Zachód, który pozbawia ich bezpieczeństwa ekonomicznego i społecznego?

Co dalej? Teraz wszystkie wchodzące w rachubę scenariusze są czarne. Trzeba uciekać do przodu od najczarniejszego odcienia czerni: od wojskowej dyktatury i afrykanizacji greckiej gospodarki.

815. Wpis 2589, 29.VI.2015

GRECKI DRAMAT (c.d.n.)

Tutaj http://www.polskieradio.pl/7/129/Artykul/1468784,Grzegorz-Kolodko-wyjscie-Grecji-z-eurostrefy-oznaczaloby-chaos jest moja rozmowa o greckim kryzysie i chińskiej potędze (poniedziałek, 29.VI.2015, "Sygnały Dnia", I Program Polskiego Radia). Ze strony internetowej Radiowej Jedynki:
"Grzegorz Kołodko: wyjście Grecji z eurostrefy oznaczałoby chaos.
- Ewentualne opuszczenie eurostrefy przez Grecję może być tylko chaotyczne. Mylą się, ci którzy myślą, że tym procesem da się sterować. Może on być kosztowny nie tylko dla Greków - ostrzegał w Jedynce prof. Grzegorz Kołodko.
W wyniku zawirowań cała Unia Europejska, nie tylko obszar strefy euro, może wejść w sferę recesji - dodał ekonomista. Jak stwierdził, wyjście Grecji ze strefy euro położy się cieniem na Unii Europejskiej, byłoby to potężne uderzenie w pomysły integracyjne.
Prof. Grzegorz Kołodko stwierdził, że Ateny są niewypłacane i pytanie brzmi, czy nie spłacą części tego długu w sposób chaotyczny, czy też będzie to uporządkowane i zaplanowane.
Gość "Sygnałów dnia" ocenił, że coraz mniejsze jest prawdopodobieństwo uratowania Grecji – pogarsza się klimat rozmów, Ateny i wierzyciele coraz ostrzej wzajemnie się oskarżają. Jak dodał, sytuacja nie jest jednak jednoznaczna i przyszły tydzień będzie ”dramatyczny”, jeśli chodzi o rozwiązanie greckiego problemu."
Rozmowę prowadził: Krzysztof Grzesiowski

814. Wpis 2587, 20.VI.2015

TO CHINA, AGAIN…

Following the publication of my book “Whither the World: the Political Economy of the Future” („Shi Jie Qu Xiang He Fang: Wei Lai De Zheng Zhi Jing Ji Xue” http://product.dangdang.com/23660795.html), I’m visiting Beijing with a series of lectures, seminars and book talks:

June 23
09:30 Lecture on the world economy challenges in Central Compilation & Translation Press. The event takes place on No. 36, Xixie Jie 36, Xicheng district, Beijing.
14:30 "Transition to Market Economy in Poland and East Central Europe", lecture on at the Tsinghua University in Beijing. The event takes place on No. 1, QingHuaYuan Road, Haidian District.
19:00 Lecture on "Whither the World: The Political Economy of the Future" at the Renmin University of China. The event takes place on No. 59, Zhong GuanCun DA, Haidian District.

June 24
10:30 Seminar on the global affairs at Center for Globalization. The event takes place on No. 7, Guanghua Road, Chaoyang District, Beijing.
14:30 Lecture on "Whither the World: The Political Economy of the Future" and the book presentation at Polish Embassy in Beijing. Lecture will be held in Polish Embassy, No. 1, Ritan Road, Chaoyang district.
June 25
14:30 "Globalization, Crisis and What Next? Toward the New Pragmatism", lecture on at the Beijing Normal University. The event occurs No. 19, Xinjiekou WaiDaJie, Haidian District.
June 26
16:30 A keynote speech on the world future challenges at the Fourth Global Think Tank Summit hosted by the China Center for International Economic Exchanges. Venue: China World Hotel, No. 1, Janguomen Wai Road.

813. Wpis 2586, 20.VI.2015

Kilku internautów dopytywało się ostatnio o sens zastosowania tzw. podatku przychodowego. M. in. na moim profilu https://www.facebook.com/kolodko Pan Krzyś Lipinski pisze: "zależy mi na Pana opini na teamt postulatow cm im Adama Smitha dotyczacych likwidacji podatku dochodowego i zastepienia go podatkiem przychodowym." Przede wszystkim trzeba wiedzieć, że Centrum im. Adama Smitha, CAS, to dobrze płatna grupa lobbystyczna i zarazem konserwatywny, prawicowy ośrodek ideologiczny. Smith musi przewracać się w grobie, jeśli słyszy, jak w bezczelny sposób szarga się jego imię i podszywa pod jego wielką myśl rozmaite neoliberalne i libertariańskie pseudoteorie i pomysły. Zadaniem CAS jest lansowanie koncepcji gospodarczych, które mają służyć przede wszystkim wzbogacaniu nielicznych kosztem większości. Jeśli zatem CAS coś proponuje odnośnie do podatków – a to na ich temat najczęściej wypowiadają się jego "eksperci", potem nagłaśniani w niektórych mediach o zbliżonej orientacji politycznej – to koniec końców na pewno służy to przesuwaniu należności podatkowych od zamożniejszych grup ludności, zwłaszcza związanych z kapitałem, do uboższych, zwłaszcza związanych z pracą i świadczeniami społecznymi.

CAS postuluje w istocie zastąpienie podatkiem obrotowym podatek dochodowy płacony przez przedsiębiorstwa. Nie bez powodu na świecie nie stosuje się takiego instrumentu, bo jest niesprawiedliwy w stosunku do tych, którzy mają wysokie koszty uzyskania przychodów. Płaciliby go również przedsiębiorcy, którzy przejściowo mogą nie mieć żadnych zysków i ponosić straty. Oczywiście, ubrane jest to w pozorną troskę o przedsiębiorczość, konkurencyjność, wzrost, etc. Taki „podatek przychodowy", byłby prostszy w obsłudze, ale wcale nie bardziej dogodny dla wielu firm, które są skooperowane licznymi więzami z innymi przedsiębiorstwami. Przez iluż to producentów i dostawców przechodzi na przykład materiał do obicia siedzenia w samochodzie, zanim stanie się jako fotel częścią samochodu? Taki sam podatek – procentowo, od obrotu – płaciłaby wielka firma

ze stopą zysku, dajmy na to, 20 procent, jak i małe przedsiębiorstwo z zyskiem 4 proc. Przejście od CIT-u do lansowanego przez CAS „podatku przychodowego” wyższego tempa wzrostu by nie dało, natomiast znaczniejsze dysproporcje majątkowe na pewno.

Podatek proponowany przez CAS – który od czasu do czasu musi wyjść z jakimiś propozycjami, aby uzasadniać swoje istnienie – ma jeszcze inne wady, w szczególności
- nie musi pokazywać kosztów, więc w przypadku jego zastosowania mogłaby wzrosnąć szara strefa, gdyż firmy nie potrzebowałyby umów i faktur wykazujących ponoszone koszty;
- uderza w firmy o dużym obrocie i niskiej marży;
- nie skłania do inwestycji.

Skoro pomimo tych dyskwalifikujących taki pomysł ułomności jakiś polityk bezkrytycznie opowiada się programem gospodarczym CAS, to jako laik najzwyczajniej nie wie, co powiada. Skoro coś musi mówić, nie znając się na rzeczy, to podchwytuje pewne cudze stare pomysły i wychodzi z nimi do publiczności, wierząc, że ona to kupi. Nie kupi, bo Kukiz pasuje do Centrum im. Adama Smitha tak jak Korwin-Mikke do Instytutu Podstawowych Problemów Marksizmu-Leninizmu (w którym skądinąd kiedyś pracował Balcerowicz). W tym wszystkim najmniej dziwię się Kukizowi, bo on bynajmniej nie ukrywa, że jest showmanem.

812. Wpis 2584, 17.VI.2015

PRACODOWCY CZY ZYSKOBIORCY?

Niektórym "znanym ekonomistom" i wtórującym im dziennikarzom – raz lobbystycznie, kiedy indziej bezmyślnie, a jeszcze innym razem ideologicznie – wydaje się, że jeśli nagminnie używać będą terminu "pracodawcy", to i inni też zdystansują się od takich określeń jak „kapitaliści” i w ogóle zapomną o czymś takim jak wyzysk, a będą jedynie wdzięczni tym słynnym pracodawcom za to, że nam robotę dają. Bo wiadomo; w ich ulubionym neoliberalnym kapitalizmie nie ma wyzysku. Jest tylko zysk, zawsze jak najbardziej – jakże by inaczej! – uzasadniony, bo uczciwie zdobyty profesjonalną i uczciwą przedsiębiorczością, która innym daje pracę. Tak bywa często, ale niestety nie zawsze, a już na pewno nie za czasów prawicowych rządów – i w okresie szoku bez terapii na początku lat 1990., i w trakcie bezsensownego przechłodzenia gospodarki w ich końcu (to dwa razy Balcerowicz), i w pierwszych latach rządów PO.

Wystarczy porównać, jak w Polsce w przeciągu minionego ćwierćwiecza, w latach 1990-2015, rosły wynagrodzenia w porównaniu do tempa zwiększania się PKB. Otóż, średnio biorąc, podczas gdy te pierwsze zwiększyły się tylko o 84 proc., ten drugi wzrósł o 111 proc. Innymi słowy, wzrost wydajności pracy został w czasie ostatniego pokolenia wynagrodzony zaledwie w trzech czwartych, w 75 procentach. Stosownie dużo szybciej powiększały się zyski "pracodawców", którzy skądinąd hojnie tym dawaniem pracy nie szastali, skoro w czasach dorywania się do władzy nadwiślańskich neoliberałów i prawicowych post-solidarnościowych populistów bezrobocie oscylowało nawet wokół 20 proc. Pracodawcy to przeto czy zyskobiorcy, skoro kosztem płac udział zysku w PKB zwiększył się w tym czasie o ponad 10 punktów procentowych, w tym także odczuwanie w latach "zielonej wyspy"?

Nie trzeba dodawać, że za tymi średnimi kryją się zgoła inne tendencje w latach realizacji "Strategii dla Polski", 1994-97, oraz "Programu Naprawy Finansów Rzeczypospolitej", 2002-04, kiedy to płace nadążały za wzrostem wydajności pracy, bo skuteczna polityka gospodarcza nie tolerowała niesprawiedliwego społecznie i, co podkreślam, ekonomicznie szkodliwego z punktu widzenia długofalowej rozwoju procesu przechwytywania przez

pracodawców-zyskobiorców lwiej części owoców rosnącej wydajności pracy przez kapitał, tak krajowy, jak i zagraniczny.

Oczywiście, trzeba pilnować równowagi i troszczyć się o zachowanie konkurencyjności polskiej gospodarki na światowym rynku, ale to bynajmniej nie wymaga aż takiej eksploatacji „pracobiorców". Wzrost gospodarczy nie musi odbywać się ich kosztem po to, aby poprawiać ponad uzasadnioną miarę pozycje ekonomiczną „zyskobiorców". Na pewno źle by się działo, gdyby było odwrotnie, to znaczy gdyby wzrost wydajności pracy w dłuższym okresie opłacony był aż w 125 procentach, ale na pewno wszyscy mielibyśmy się odczuwalnie lepiej, gdyby nie było to tylko 75 procent. Wszyscy, z wyjątkiem pracodawców-zyskobiorców.

811. Wpis 2583, 13.VI.2015

OD STAROMODNEJ.PL NIE KUPIŁBYM NAWET UŻYWANEJ HULAJNOGI

Otrzymałem list z pytaniem: "Czy Pan oddałby głos na nową partię?". Chodzi o Nowoczesna.pl. Pan Grzegorek pisze:
"Witam serdecznie.
Od niedawna jestem słuchaczem Pańskich wykładów, które można znaleźć w internecie. Nie jestem ekonomistą, ale postanowiłem trochę zagłębić się w temat, bo jest to nasza wspólna sprawa, a po drugie nadchodzą wybory i ja właśnie w tej sprawie. Szukam autorytetu. Temat dotyczy stowarzyszenia Nowoczesna.pl. Nigdy nie głosowałem, bo nie miałem na kogo, a głosowanie na złość innym jest moim zdaniem bez sensu. Mam wątpliwości w kompetencje założyciela, pana Petru. Trochę celebryta, ale niestety tak się wygrywa wybory.
Czy Pan oddałby głos na nową partię? Wiem, że zbyt mało wiadomo na temat programu oraz ludzi, których miałby zaprosić do współpracy, ale potrzebuję zdania specjalisty, bo nowa partia zawsze potrzebuje wsparcia finansowego, a nie chciałbym topić pieniędzy na bezsensowne inicjatywy.
Jeśli znajdzie Pan czas na odpowiedź, to z góry dziękuję.
Rozumiem również, że może Pan nie chcieć zabierać głosu w tej sprawie. Oczywiście każdą decyzję szanuję.
Z wyrazami szacunku,
Grzegorek Maciej"

Czy oddałbym głos na "nową partię"? Odpowiedziałem, że absolutnie nie. Nowoczesność tej partii kończy się na nazwie i można by ją przechrzcić na Staromodna.pl, skoro jej szef, w ślad za swoim "mistrzem", do którego się przyznaje, głosi stare neoliberalne poglądy. Gdyby je wdrażać, polska gospodarka znowu by się cofnęła, podobnie jak w czasie szoku bez terapii na początku lat 1990. i przechłodzenia bez potrzeby w końcu tamtej dekady; wystarczy spojrzeć na załączony wykres. Nowoczesna.pl głosi trochę ekonomicznych banałów, sporo nadwiślańskiego neoliberalizmu; co nowe to niesłuszne, a co słuszne to nienowe. Nic oryginalnego, tylko żerowanie i próba zdyskontowania narastającego niezadowolenia z jakże bliskiej programowo tej „nowoczesności" Platformy Obywatelskiej.

Warto przypomnieć, że PO powstała na gruzach swoich poprzedniczek, Unii Wolności, oraz AWS, Akcji Wyborczej Solidarności, których rządy z Balcerowiczem jako wicepremierem-ministrem finansów sprowadziły tempo wzrostu gospodarczego z osiągniętego wskutek realizacji mojej „Strategii dla Polski" rekordowego poziomu 7,5 proc. na wiosnę 1997 roku do stagnacyjnego 0,2 proc. w końcu roku 2001. Warto też przypomnieć, że Balcerowicz, współpracą z którym R. Petru się chlubi, jako ówczesny partyjny przywódca Unii Wolności w kampanii wyborczej w roku 1997 obiecywał podwojenie PKB w ciągu

dziesięciu lat. Wystarczyłoby utrzymanie tempa wzrostu, z jakim zostawiałem wtedy gospodarkę, ale zamiast tego zdołowano ją zupełnie, bez mała zerując wzrost i ponownie dotkliwie dla ludności zwiększając bezrobocie. Oczywiście, przy okazji nieliczni wzbogacili się kosztem licznej większości, bo o to właśnie chodzi neoliberałom, obojętne staromodnym czy nowoczesnym.

Co najważniejsze, jeśli ta „nowa partia" rozwinęłaby skrzydła i weszła do Sejmu, i tak nic z tego co obiecuje, nie byłaby w stanie zrobić. W koalicji z kim? Ale nie rozwinie, bo ludzie nie dadzą się na to nabrać, choć niektórzy się zastanawiali, tak jak autor listu, który słusznie ma „wątpliwości w kompetencje założyciela" i „nie chciałby topić pieniędzy na bezsensowne inicjatywy". A kto by chciał? Czy ktoś kupiłby używaną hulajnogę od "znanego ekonomisty", który w sytuacji skrajnie przewartościowanego złotego zapowiadał dalszy wzrost jego kursu i w efekcie zachęcał do zadłużania się we frankach szwajcarskich wtedy, gdy były one po około 2 złote? To bardzo ciekawe, że nawet "Gazeta Wyborcza", która przecież w dezinformowaniu opinii publicznej bynajmniej nie jest bez winy, przypomina teraz:

"Rok 2008. Główny ekonomista banku BPH Ryszard Petru mówi w "Polska The Times": - Złoty będzie się wzmacniał. Kredyty we frankach jeszcze długo pozostaną bezpieczne i opłacalne. 5 sierpnia tamtego roku frank szwajcarski kosztuje nieco ponad 1,9 zł, a tysiące Polaków zaciągają kredyty mieszkaniowe w tej walucie. Doradcy finansowi i ekonomiści tacy jak Petru tłumaczą im, że to właściwie najrozsądniejszy wybór. Pół roku później za franka trzeba zapłacić ponad 3,2 zł. (...) Nie jesteśmy w stabilnej sytuacji, ale jesteśmy w takiej sytuacji, że spać możemy wszyscy spokojnie."
(http://wyborcza.pl/duzyformat/1,145319,18037029,Kolysanka_Petru.html)

810. Wpis 2582, 13.VI.2015

Already four years ago "The Economist" published my opinion on Greece ("Poland's lesson for Greece", May 12th 2011, http://www.tiger.edu.pl/aktualnosci/2011/05/Economist_Polands_lesson_for_Greece_May_12th_2011.pdf), and more than three years ago my article appeared in influential "Financial Times'" ('ECB must rescue Greece - or pay more later", February 22, 2012, http://www.tiger.edu.pl/aktualnosci/2012/02/ECB_must_rescue_Greece_or_pay_more_later_Financial_Times_21_02_12.pdf) . It's amazing how one could ignore those suggestions and lead to a more complicated situation and much more serious crisis now...

809. Wpis 2581, 12.VI.2015

Jeden z internautów podesłał mi znaleziony w sieci komentarz *a propos* wyborów prezydenckich i obecnej sytuacji politycznej w kraju: 'Kiedyś w podobnych okolicznościach wyborów prezydenckich – ni[e]jaka… H.G.W. kandydująca do tejże funkcji obiecywała…, że "będzie matką i ojcem dla całego narodu" – na co Grzegorz Kołodko powiedział – "to ja chcę zostać obustronnym sierotą".' Tak właśnie powiedziałem. Wtedy – w 1995 roku – H.G.W., czyli Hanna Gronkiewicz-Waltz, która potem zaktywizowała się w teraz upadającej Platformie Obywatelskiej, kandydowała przeciwko Lechowi Wałęsie i Aleksandrowi Kwaśniewskiemu z ramienia prawicowo-nacjonalistycznej partii ZChN, Zjednoczenia Chrześcijańsko-Narodowego, otrzymując 2,76 proc. głosów. Podobnie jak 20 lat później Magdalena Ogórek 2,38. Po drodze, w roku 2005 roku, neoliberalna Henryka Bochniarz uzyskała 1,26 proc. Tylko nie zwalajmy tego na antyfeminizm. Polacy słuchają i myślą, a przecież słyszeli co te panie opowiadały i opowiadają…

808. Wpis 2580, 12.VI.2015

Niektórym "znanym ekonomistom" i wtórującym im dziennikarzom – raz lobbystycznie, kiedy indziej bezmyślnie, a jeszcze innym razem ideologicznie – wydaje się, że jeśli nagminnie używać będą terminu "pracodawcy", to i inni też zdystansują się od takich określeń jak „kapitaliści" i w ogóle zapomną o czymś takim jak wyzysk, a będą jedynie wdzięczni tym słynnym pracodawcom za to, że nam robotę dają. Bo wiadomo; w ich ulubionym neoliberalnym kapitalizmie nie ma wyzysku. Jest tylko zysk, zawsze jak najbardziej – jakże by inaczej! – uzasadniony, bo uczciwie zdobyty profesjonalną i uczciwą przedsiębiorczością, która innym daje pracę. Tak bywa często, ale niestety nie zawsze, a już na pewno nie za czasów prawicowych rządów – i w okresie szoku bez terapii na początku lat 1990., i w trakcie bezsensownego przechłodzenia gospodarki w ich końcu (to dwa razy Balcerowicz), i w pierwszych latach rządów PO.

Wystarczy porównać, jak w Polsce w przeciągu minionego ćwierćwiecza, w latach 1990-2015, rosły wynagrodzenia w porównaniu do tempa zwiększania się PKB. Otóż, średnio biorąc, podczas gdy te pierwsze zwiększyły się tylko o 84 proc., ten drugi wzrósł o 111 proc. Innymi słowy, wzrost wydajności pracy został w czasie ostatniego pokolenia wynagrodzony zaledwie w trzech czwartych, w 75 procentach. Stosownie dużo szybciej powiększały się zyski "pracodawców", którzy skądinąd hojnie tym dawaniem pracy nie szastali, skoro w czasach dorywania się do władzy nadwiślańskich neoliberałów i prawicowych post-solidarnościowych populistów bezrobocie oscylowało nawet wokół 20 proc. Pracodawcy to przeto czy zyskobiorcy, skoro kosztem płac udział zysku w PKB zwiększył się w tym czasie o ponad 10 punktów procentowych, w tym także odczuwanie w latach "zielonej wyspy"?

Nie trzeba dodawać, że za tymi średnimi kryją się zgoła inne tendencje w latach realizacji "Strategii dla Polski", 1994-97, oraz "Programu Naprawy Finansów Rzeczypospolitej", 2002-04, kiedy to płace nadążały za wzrostem wydajności pracy, bo skuteczna polityka gospodarcza nie tolerowała niesprawiedliwego społecznie i, co podkreślam, ekonomicznie szkodliwego z punktu widzenia długofalowej rozwoju procesu przechwytywania przez pracodawców-zyskobiorców lwiej części owoców rosnącej wydajności pracy przez kapitał, tak krajowy, jak i zagraniczny.

Oczywiście, trzeba pilnować równowagi i troszczyć się o zachowanie konkurencyjności polskiej gospodarki na światowym rynku, ale to bynajmniej nie wymaga aż takiej eksploatacji „pracobiorców". Wzrost gospodarczy nie musi odbywać się ich kosztem po to, aby poprawiać ponad uzasadnioną miarę pozycje ekonomiczną „zyskobiorców". Na pewno źle by się działo, gdyby było odwrotnie, to znaczy gdyby wzrost wydajności pracy w dłuższym okresie opłacony był aż w 125 procentach, ale na pewno wszyscy mielibyśmy się odczuwalnie lepiej, gdyby nie było to tylko 75 procent. Wszyscy, z wyjątkiem pracodawców-zyskobiorców.

807. Wpis 2579, 12.VI.2015

"Roubini Global Economics" has published my comments on the Greek crisis. See "Don't play with fire, yet too don't sweep under the carpet, Roubini Global Economics, http://www.economonitor.com/blog/2015/06/greece-dont-play-with-fire-but-dont-sweep-it-under-the-carpet/

806. Wpis 2576, 5.V.2015

NIE IGRAĆ Z OGNIEM, ALE I POD DYWAN NIE ZAMIATAĆ

Lewicowy rząd Grecji ma całkowitą rację, że nie daje się zmusić do szkodliwych społecznie i na dłuższą metę nieracjonalnych ekonomicznie cięć wydatków budżetowych i podnoszenia podatków obciążających ludność po to, aby miał środki na niekończące się spłacanie długu zagranicznego. Już udało się przez kolejne manewry „pomocowe" przerzucić jego zasadniczy ciężar z prywatnych banków, współodpowiedzialnych za grecki kryzys, na organizacje publiczne – Unię Europejską oraz Międzynarodowy Fundusz Walutowy. Obecnie aż około 80 proc. długu to zobowiązania wobec instytucji UE, Europejskiego Banku Centralnego i MFW. I o to przede wszystkim chodziło podczas kryzysu trwającego już siedem lat, jakże chudych dla Greków!

Podczas gdy z jednej strony grecki dług publiczny zwiększył się z nieco ponad 100 proc. PKB w 2010 roku do prawie 180 proc. w roku 2015 i Grecja została wepchnięta poprzez zewnętrzne naciski i kolejne etapy „pomocy" w syndrom potrójnego 25 – 25 proc. recesja od 2010 roku, ponad 25 proc. bezrobocie, 25 proc. ludności poniżej progu ubóstwa – z drugiej strony bogate banki, głównie niemieckie, francuskie, szwajcarskie, austriackie i cypryjskie, wyłgały się od współodpowiedzialności, przerzucając koszty swej lekkomyślności w udzielaniu kredytów na europejskich podatników. Fakt, że niektóre z nich musiały już spisać w straty niektóre nieodzyskane środki, ale kosztowało to je dużo mniej, niż wyniosły ich zyski z tego całego procederu.

Kto ma teraz ponieść koszty nieroztropności i nierozważnej polityki? Zdecydowanie większą dozę odpowiedzialności aniżeli Grecja ponosi „trojka" – Komisja Europejska, MFW i Europejski Bank Centralny. Oczywiście, tak poprzednie rządy w Atenach (no bo przecież nie rząd Syrizy), jak i część greckiego społeczeństwa jest współwinna. Zbyt długi okres życia ponad stan, unikanie płacenia należnych podatków, nieadekwatny system fiskalny, nader miękka polityka finansowa to pierwotne przyczyny kryzysu. Jednakże Grecja, w odróżnieniu od większości krajów UE, także Francji, Wielkiej Brytanii, Włoch, Hiszpanii i Polski, już ma pierwotną nadwyżkę budżetową, tzn., że nie licząc kosztów obsługi długu publicznego, więcej do kasy publicznej ściąga, niż z niej wydaje. I polityka Syrizy gwarantuje to na następne lata, przy czym jednym z istotnych punktów spornych w twardych negocjacjach między dłużnikiem i wierzycielami jest to, że rząd grecki zamierza ukształtować nadwyżkę budżetu pierwotnego na poziomie 0,8 proc. w tym roku i 1,0 proc. w 2016 roku, podczas gdy „trojka" chce wymusić odpowiednio 1,0 i 2,0 proc.

Nie należy Greków szantażować i nadmiernie przypierać do muru. A tak właśnie się dzieje. Tak postępuje „trojka", przy czym szczególną rolę w tym procederze odgrywają Niemcy, którym Grecja jest winna 56 miliardów euro. Jeśli Niemcy – i inni – chcą odzyskać swoje pieniądze, to muszą wreszcie pojąć, że może tom dotyczyć jedynie ich części, Grecja jest bowiem niewypłacalna. I to w dużym stopniu z ich winy, bo narzucali – bezpośrednio i pośrednio, poprzez „trojkę", gdzie wraz z Francją mają ogromne wpływy – złą i szkodliwą politykę „zaciskania pasa" ponad wszelką rozsądną miarę. I teraz Grecy mieliby zmniejszać sobie emerytury i podnosić ceny, m. in. dostarczanej gospodarstwom domowym elektryczności, aby spłacać wyśrubowany dług? Mówiąc językiem ulicy: głupi by byli!

Na tym tle “Decyzja greckiego rządu, aby nie spłacać MFW w piątek (tj. 5.VI.15, gwk), jest interpretowana w całej Europie jako deklaracja polityczna, a nie rozpaczliwa ekonomiczna konieczność… jest rozumiana jako ostatni komunikat buntu z Grecji do jej międzynarodowych wierzycieli: „Nie popychajcie nas zbyt daleko. Prędzej zerwiemy, niż się złamiemy.” ("Don't push us too far. We'd rather snap than bend."; BBC, 5.V.2015 “Greece PM Tsipras to face MPs' anger over debt talks” http://www.bbc.com/news/world-europe-33020420).

Nie wolno igrać z ogniem, a to się dzieje. Ale nie należy też udawać i raz jeszcze zamiatać pod dywan. Już od dłuższego czasu postuluję przeprofilowanie greckiego długu zagranicznego poprzez skreślenie jego połowy. Wówczas zostałby sprowadzony z obecnych 320 miliardów euro do 160 miliardów, czyli względnie, w stosunku do PKB poniżej 90 proc. To i tak byłoby wciąż o połowę więcej, niż zezwala fiskalne kryterium z Maastricht, dług wszakże w takiej wysokości byłby spłacalny.

Takie dostosowanie poziomu zadłużenia do możliwości jego obsługi w dłuższym okresie musi być, co zrozumiałe, oparte na kontynuacji twardego programu finansowego oraz stosownych reformach strukturalnych. Akurat my, Polacy, wiemy coś na ten temat, gdyż 21 lat temu, we wrześniu 1994 roku, jako wicepremier i minister finansów RP podpisałem z wierzycielami z banków prywatnych skupionych w Klubie Londyńskim porozumienie o warunkowej redukcji naszego długu o połowę. Twarde to były warunki, a postęp w ich spełnianiu był nieubłaganie monitorowany przez MFW. Gdyby nie tamte decyzje i idące w ślad za nim procesy dostosowawcze i rozwojowe, powodziłoby się nam dużo gorzej, gdyż nie byłyby możliwe ani normalne stosunki handlowe z zagranicą, ani korzystny dostęp do światowych rynków finansowych, a przecież jedno i drugie miało istotny wpływ na naszą dynamikę rozwojową.

Krótko mówiąc: Grecja nie spłaci całego obecnego długu. Nie ma się co łudzić i brnąć w próby nierealistycznych rozwiązań, jak to się z uporem godnym lepszej sprawy próbuje czynić. Odsuwanie pragmatycznego rozstrzygnięcia tylko zwiększa koszty kryzysu. Stoimy wobec ostrej alternatywy: albo Grecja nie spłaci istotnej części swoich zewnętrznych zobowiązań w sposób zorganizowany, podyktowany rozsądkiem i realizmem, albo w sposób chaotyczny. Tylko taki jest wybór. Dalsze naciskanie na Greków, aby się wykrwawiali po to, aby wzbogaceni już nieźle w przeszłości na „pomaganiu” im wierzyciele wzbogacali się dalej jest ekonomicznym, społecznym i politycznym nonsensem.

Rozumne przeprofilowanie greckiego długu poprzez jego redukcję do progu spłacalności musi być dokonane, gdyż w innym przypadku nie tylko Grecja wejdzie w koszmarną fazę swego kryzysu, lecz rozleje się on po całym obszarze Europy i poza strefę wspólnej waluty euro. Do Polski też dotrze. Po co płacić więcej, skoro można mniej? Po co poddawać się chaosowi, skoro można procesem posterować?

805. Wpis 2575, 30.V.2015

Na mojej stronie www.facebook.com/kolodko jeden z internautów zadał mi pytanie, jak to zostało wyliczone. Szerszej o tym piszę w artykule artykule "Sukces na dwie trzecie. Polska transformacja ustrojowa i lekcje na przyszłość" opublikowanego w "Ekonomiście" (http://www.tiger.edu.pl/aktualnosci/gwk_EKONOMISTA_No6_2007.pdf; w języku angielskim „A Two-thirds Rate of Success Polish Transformation and Economic Development, 1989-2008”, http://www.tiger.edu.pl/kolodko/working/wider/RP2009-14.pdf; zob, także „Two Decades of Great Postsocialist Transformation - and What Next?", "Acta Oeconomica" 2010, Vol. 60, No. 4, http://www.tiger.edu.pl/aktualnosci/2011/03/Transformation_and_What_Next_No4_2010.pdf).

Szacunek potencjalnego poziomu dochodu narodowego (PKB) i płac jako jego kluczowego elementu opiera się na kilku założeniach, w tym na przyjęciu, że możliwe było takie tempo wzrostu, a na początku lat 1990. spadku PKB, jak wówczas przewidywał to rząd i jego ekonomiści. Natomiast co do lat późniejszych, to przyjąłem, że po roku 2008 tempo wzrostu mogło nie spaść poniżej 3,5 proc., gdyby rząd i NBP inaczej zareagował na skutki światowego kryzysu gospodarczego, przede wszystkim gdyby nie usiłowano, zresztą nieskutecznie, ograniczyć zagregowanego popytu, głównie poprzez cięcia wydatków budżetowych, a w odniesieniu do NBP zawyżone stopy procentowe. Więcej o tym piszę w książce "Świat na wyciągnięcie myśli" (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,53178) w rozdziale V. "Globalne perturbacje i ich konsekwencje dla Polski" (s. 94-115) i VII. "Rozwój i postęp. W poszukiwaniu strategii dla Polski" (s. 128-139). Dla uproszczenia zakładam też w powyższym komentarzu, że płace zmieniałyby się proporcjonalnie do zmian PKB na mieszkańca, choć być może nawet bardziej w górę, o ile nie spadłby tak jak to się stało ich udział w dzielonym dochodzie narodowym.

Polecam też pracę doktorską Wojciecha Przychodzenia z Akademii Leona Koźmińskiego pt. "Wzrost gospodarczy w Polsce w okresie transformacji systemowej – uwarunkowania, czynniki, potencjał", w której autor posłużył się wyrafinowanymi metodami analizy matematycznej i ekonometrycznej (m. in. analiza spektralna; analiza falkowa; analiza harmoniczna; testy pierwiastka jednostkowego; funkcja wzajemnej gęstości spektralnej), dowodząc, jak znacznie wyższy mógł być wzrost produkcji w okresie transformacji. Podjął on ciekawą próbę oszacowania potencjału wzrostu gospodarczego w Polsce w dwudziestoleciu 1990-2009 oraz określenia czynników minimalizacji skali jego niewykorzystania. W rezultacie doszedł do wniosku: „Dla całego dwudziestolecia 1990-2009 potencjalne średnioroczne tempo wzrostu w Polsce wyniosło nieco poniżej 4,4 procent. W okresie transformacji zaprzepaszczono zatem szansę na dużo większy przyrost PKB, niż to udało się osiągnąć w rzeczywistości. Prawie 80 procent skumulowanej utraty potencjalnego tempa wzrostu gospodarczego w Polsce przypada na lata 1990-93, 1999-2001 i 2008-09. Mieliśmy wówczas do czynienia z błędną polityką gospodarczą, której wpływ na dynamikę dochodu narodowego był negatywny. Dla porównania w latach 1994-97 i 2003-07 dzięki właściwej polityce ekonomicznej utracono jedynie około 8 procent skumulowanej potencjalnej dynamiki PKB okresu transformacji systemowej.”

804. Wpis 2574, 26.V.2015

W Polsce obecnie PKB na mieszkańca wynosi 24,4 tys. USD (wg parytetu siły nabywczej), a średnia płaca (brutto) nieco ponad 4 tys. złotych. Gdyby nie ewidentne błędy szoku bez terapii, kiedy to PKB spadł o prawie 20 proc. (według założeń ówczesnego ministra finansów, Balcerowicza, miał obniżyć się zaledwie o 3,1 proc.), przechłodzenia bez potrzeby w końcu lat 1990. (znowu partie solidarnościowe i ten sam minister finansów...), kiedy to sprowadzono tempo wzrostu z 7,5 proc. do 0,2 proc. oraz błędów i niedociągnięć polityki gospodarczej pierwszych lat rządów PO-PSL, to obecnie mielibyśmy PKB na głowę w wysokości około 36 tys. USD, a średnia płaca oscylowałaby wokół 6 tys. złotych. To ilustruje "dorobek" nadwiślańskiego neoliberalizmu.

Czy to nie ciekawe, że autorzy takiej szkodliwej polityki nie tylko nie zapadają się ze wstydu pod ziemię, lecz jeszcze brylują w mediach i odgrażają się politycznie, że znowu będą nas urządzać? I to pod hasłem ‘nowoczesna Polska’, choć opierają się na starych, skompromitowanych koncepcjach…

P.S. @Marek Marecki: "Czy Pan mysli o emigracji do Londynu?" Wykluczone! Drzewa powinny rosnąć tam, gdzie mają korzenie, a nie gdzie więcej słońce świeci.

803. Wpis 2073, 22.V.2015

Niektórzy mają problem z pamięcią i wiedzą o tym, jak oraz dzięki czemu i komu minione ćwierćwiecze polskiej gospodarki to okresy marności, jak szok bez terapii na początku lat 1990. i szkodliwe jej przechłodzenie w końcu tamtej dekady, oraz wysokiego tempa rozwoju wtedy, gdy sterowałem polską gospodarką. Na mojej stronie www.facebook.com/kolodko pojawił się taki oto komentarz:

Mariusz Czarny: "Pan Kołodko miał swoje 5 minut w polskiej gospodarce i nie przypominam sobie aby jakoś był orłem, a odwrotnie".

Odpowiedziałem: No to ma Pan poważne problemy z pamięcią i jeszcze większe z rzetelną wiedzą o polskiej gospodarce... Za pierwszym razem bowiem, gdy byłem wicepremierem i ministrem finansów w latach 1994-97, PKB na mieszkańca zwiększył się aż o 28 proc., inflacja spadła o 2/3, bezrobocie o 1/3, o ponad milion, Polska przystąpiła do OECD, a wskutek pomyślnej realizacji "Strategii dla Polski" („Więcej zob. „Od szoku do terapii" http://tiger.edu.pl/ksiazki/ekonomiapolitykatrans.pdf) do kraju więcej osób wracało w latach 1996-97, niż z stąd emigrowało. Nic dziwnego, skoro zostawiłem gospodarkę z rekordowym tempem wzrostu aż 7,5 proc.

Za drugim razem, w wyniku uruchomienia "Programu Naprawy Finansów Rzeczypospolitej" (więcej zob. „O Naprawie Naszych Finansów" http://www.tiger.edu.pl/.../O_Naprawie_Naszych_Finansow.pdf), tempo wzrostu dochodu narodowego, PKB, skoczyło ze stagnacyjnego 0,2 proc. w IV kwartale 2001 roku (skutek rządów koalicji AWS-UW z ministrem finansów Balcerowiczem) do 7,0 proc. w I kwartale 2004 roku. Bezrobocie znowu spadło odczuwalnie poprawiały się warunki życia, Polska przystąpiła na korzystnych warunkach do Unii Europejskiej. A działo się tak dlatego, gdyż polityka gospodarcza i strategia zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego zmierzały do właściwie nakreślonych celów i opierały się na poprawnej teorii ekonomicznej.

802. Wpis 2572, 21.V.2015

Kandydaci na prezydenta zachowują się nieodpowiedzialnie w odniesieniu do głoszonych postulatów gospodarczych. Formułowane przez nich obietnice w większości przypadków oderwane są od twardej rzeczywistości i niejednokrotnie pozbawione ekonomicznego uzasadnienia.

Więcej obiecuje, bez pokrycia w możliwościach finansowych państwa i realnych perspektywach rozwojowych gospodarki, Andrzej Duda, ale nie mniej negatywnie trzeba ocenić niektóre propozycje Bronisława Komorowskiego, który po pięciu latach urzędowania jako Prezydent RP, nie powinien wykonywać gestów pod wyborczą publiczkę w postaci wysyłania do Sejmu w przeddzień głosowania projektu ustawy w sprawie wieku emerytalnego. Tak zasadniczymi sprawami nie wypada grać na emocjach wahającego się elektoratu…

Prezydent RP powinien dbać o równowagę w Państwie, społeczeństwie i, tak, tak, także w gospodarce. Z jednej strony ma blokować niedorzeczne ekonomicznie propozycje rządów oraz ustawy Sejmu, z drugiej zaś wychodzić – rzadko, w sprawach fundamentalnych i długookresowych – z kierunkowymi propozycjami. Od rządzenia jest rząd, a nie Prezydent. Kandydaci na to stanowisko nie powinni opowiadać ekonomicznych mumbo-jumbo, tylko

pokazać społeczeństwu, że rozumieją istotę procesów społeczno-gospodarczych i na tyle, na ile ich urząd pozwala, są zdeterminowani sprzyjać ich racjonalizacji.

Być może, Andrzej Duda nawet wierzy w poprawność niektórych swoich postulatów, choć nie powinien, bo gdyby wygrał wybory, to musiałby się z większości z nich chyłkiem wycofać. Być może, prezydent Komorowski wie, że i tak nie będzie pociągnięty do odpowiedzialności za nieurzeczywistnienie ekonomicznych obietnic z kampanii wyborczej teraz, podobnie jak nie odpowiada za te składane pięć lat temu.

Cóż, następne wybory już za pięć lat…

801. Wpis 2570, 18.V.2015

Co do Transatlantic Trade and Investment Partnership (Transatlantyckie Partnerstwo w dziedzinie Handlu i Inwestycji), znanego pod skrótem TTIP, to choć nasuwają się pewne wątpliwości ze względu na brak pełnej informacji odnośnie do ostatecznego kształtu tego porozumienia, jest to krok we właściwym kierunku. Jak piszę m. in. w książce „Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna przyszłości" (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,66008), logicznym następstwem regionalnych integracji w warunkach globalizacji (którą uważam za proces nieodwracalny) są integracje 'wyższego rzędu', tzn. między ugrupowaniami integracyjnymi, takimi jak na przykład NAFTA i Unia Europejska czy Mercosur i ASEAN.

Główną przesłanką TTIP jest utworzenie strefy wolnego handlu pomiędzy Stanami Zjednoczonymi i Unią Europejską. Teoretycznie jest to uzasadnione, gdyż powinno poprawić konkurencyjność obu gospodarek i przyśpieszyć wzrost gospodarczy tak na ich obszarze, jak i na całym świecie ze względu na fakt, że wytwarzają one w sumie prawie 40 proc. światowej produkcji (choć liczą tylko niespełna 12 proc. ludności globu).

W praktyce problem polega na tym, że bariery taryfowe między USA i UE są już bardzo niskie, a zatem TTIP dotyczył będzie przede wszystkim zniesienia rozmaitych barier pozataryfowych, jak dostęp do usług publicznych, normy ochrony środowiska i zdrowej żywności, regulacje sektora finansowego, zasady pomocy publicznej dla sektora audiowizualnego. Obie strony zabiegają o wyłączenie pewnych dziedzin; na przykład Unia Europejska chce wyłączyć usługi ochrony zdrowia oraz audiowizualne, a USA usługi finansowe. Jeżeli tego rodzaju wyjątków będzie zbyt wiele, to korzyści z Partnerstwa mogą okazać się raczej umiarkowane, zdecydowanie poniżej zapowiedzi polityków i oczekiwań. Natomiast całkowita rezygnacja z niektórych uzasadnionych wyłączeń może prowadzić do niekorzystnych następstw, chociażby w postaci zakazu pomocy publicznej dla europejskiego sektora audiowizualnego, co oznaczałoby jego upadek i całkowity monopol Hollywoodu.

Pewne obawy co do faktycznych rezultatów wdrożenia TTIP może wzbudzać też sposób prowadzenia konsultacji. Niepokojące jest to, że konsultacje prowadzone są przez rządy i Komisję Europejską przede wszystkim z wielkimi korporacjami, podczas gdy nadrzędny musi być interes gospodarstw domowych, czyli ludności po obu stronach Atlantyku. W Polsce też.

W sumie wszakże jestem za wprowadzeniem w życie TTIP, tyle że powinno to być w jak największym stopniu skorelowane z rozwojem gospodarczym przebiegającym zgodnie z zasadami Nowego Pragmatyzmu. Chodzi zwłaszcza o troskę o zintegrowany, potrójnie zrównoważony rozwój – ekonomicznie, społecznie i ekologicznie – oraz o właściwą synergię regulacyjnych funkcji rynku oraz rządów i porozumień międzyrządowych.

800. Wpis 2568, 24.IV.2015

SPOTKANIE Z KISSINGEREM

Na moim profilu www.facebook.com/kolodko Pan Jacek Nowak zapytał: "Czy możemy liczyć na poznanie wymiany poglądów obu Panów na tematy współczesnego świata? Rozmowa dwóch wizjonerów musiała być niezwykle interesująca." Odpowiedziałem, że tak, była bardzo interesująca. Jak zawsze zresztą, bo było to już nasze szóste spotkanie podczas minionych 20 lat, a więc była i sposobność to przypomnienia sobie, co uważaliśmy za słuszne dekadę czy dwie temu. A propos wzrastającej potęgi Chin, to mieliśmy rację, także co do tego, że w zasadniczym stopniu przyczynia się do tego mądra polityka chińskich przywódców, którzy nie dali się zwieść na neoliberalne manowce. To właśnie umiejętne łączenie potęgi państwa ORAZ rynku jest podstawą chińskiego sukcesu. Przy okazji pojawiła się raz jeszcze kwestia jakże skomplikowanych związków pomiędzy demokracją bądź jej brakiem a sukcesem gospodarczym. Także w przypadku Singapuru. Kissinger był parę tygodni temu na pogrzebie Lee Kuan Yew, singapurskiego niedemokratycznego przecież przywódcy, ale z pewnością wielce zasłużonego w tamtejszym sukcesie gospodarczym. Znali się osobiście pół wieku…
Rozmowę zacząłem od tego, że świat jest współcześnie bardziej skomplikowany i bardziej niebezpieczny niż 20 czy 40 lat temu, w czasie zimnej wojny i wkrótce po jej, jak się wtedy wydawało, zakończeniu. Kissinger zapytał, dlaczego tak uważam, jakby nie był przekonany, że tak właśnie jest. Cóż, wie on więcej niż inni, co tak naprawdę się działo w Waszyngtonie i innych newralgicznych miejscach tego wędrującego świata w latach 1960., 1970 i 1980. Widział z bliska możliwość eskalacji konfliktów, których przecież i wtedy nie brakowało.
Kissinger nawiązał do mojej najnowszej książki "Whither the World...", w której jest rozdział zatytułowany "An Asian era with the Euro-Atlantic civilization as a background?", a ja zwróciłem uwagę na to, że w jego najnowszej – i znakomitej – książce "World Order" nie ma nic o ekonomicznym ładzie świata. Odparł, że to ja mam jeszcze więcej, niż już to jest w książce, powiedzieć jemu i wszystkim innym, jak ten ład powinien wyglądać.
No i zgodziliśmy się w pełni co do nieużyteczności sankcji wobec Rosji (Kissinger podkreślił, że ich charakter bardzo utrudni Zachodowi i USA wycofanie się z sankcji), jak i co do tego, że Ukraina nigdy nie powinna być przyjmowana do NATO. Rozwiązanie konfliktu może być tylko polityczne, na drodze dyplomatycznej, a kto jak kto, ale Kissinger wie, co to jest – i co może – mądra dyplomacja.

799. Wpis 2567, 7.IV.2015

NADCHODZĄ WYBORY: DEMOKRACJA CZY DEKORACJA?

Czy jest jeszcze ktoś, kto nie przeczytał, dokąd zmierza świat, a wraz z nim my? Wciąż nie jest za późno!

„Od czasu do czasu miewa się wybory tak we własnej ojczyźnie, jak i na obczyźnie, więc trzeba uważać na ich wyniki, aby właściwe siły sprawowały rządy. Współcześnie jednak można w niejednej sprawie tak ustawiać demokratyczne mechanizmy, że rozstrzygają sprawy niekoniecznie zgodnie z interesem ogólnospołecznym, a po myśli grup interesów. Ponadto ze względu na postępującą globalizację władze państwowe mają coraz mniej do powiedzenia. Coraz więcej natomiast decyduje się w szerokim świecie, a tu nie ma demokracji, a tym bardziej wyborów, na które trzeba byłoby uważać. Prywatny kapitał ma w

niedemokratycznym świecie dużo więcej swobody niż w państwie demokracji, z czego skrzętnie korzysta we własnym interesie.

A to ci chochlik! Nie ma jeszcze maszyn myślących, a więc i nie ma dowcipnych komputerów, ale jakby złośliwie w tym miejscu słowo „demokracji" zamieniło się na „dekoracji". A nam przecież chodzi nie o dekorowanie powiązanej rozmaitymi współzależnościami zglobalizowanej gospodarki jakimiś namiastkami *vox populi*, lecz o poszukiwanie sposobów jej regulacji, przy której będzie ona służebna wobec całej ludzkości. Autentyczna demokratyzacja świata może w tym dopomóc.

Po części demokratyczne mogą być organizacje międzynarodowe, które powstały wskutek oficjalnych porozumień wielu państw. I tak bardziej demokratyczna jest Światowa Organizacja Handlu niż Międzynarodowy Fundusz Walutowy, większej dozy demokracji można dopatrzyć się w Organizacji Narodów Zjednoczonych aniżeli w Banku Światowym. Z pewnością sporo demokratycznych wartości i procedur zdarza się w międzynarodowych i globalnych organizacjach pozarządowych. Jednakże to zaledwie marny paliatyw globalnego ładu instytucjonalnego, który ktoś mógłby ośmielić się nazwać demokracją. Z tych obserwacji wynikają dwie istotne konstatacje co do oceny istniejącego stanu rzeczy i, co ważniejsze, co do pożądanych kierunków zmian instytucjonalnych.

Po pierwsze, liderom najbardziej wpływowych politycznie i ekonomicznie kręgów jest wygodnie w sytuacji, w której wskutek globalizacji słabnie pozycja państwa demokratycznego. To wzmacnia ich pozycję, zarówno absolutną, jak i względną, przy której dalej mogą werbalnie deklarować bezwarunkowe poparcie dla demokracji, łącznie z takimi jej atrybutami, jak prawa człowieka czy wolność mass mediów. Pełna poprawność polityczna, a jakże! Obowiązuje powszechnie, bardziej niż uczciwość autentycznych postaw i zachowań. Szczególną pozycję – a wraz z nią także wpływy polityczne w sferze stanowienia i egzekwowania prawa – mają obecnie liderzy sektora finansowego, który wyparł z pierwszego miejsca kompleks militarno-przemysłowy królujący w czasach gorącej i zimnej wojny. To pokazuje, gdzie toczyć będzie się chyba najtrudniejsza potyczka między pragnieniem zachowania aktualnego bałaganu instytucjonalnego – dla niektórych bardzo korzystnego, choć i wielce ryzykownego – a wymogiem uregulowania i poddania zorganizowanemu nadzorowi światowego rynku finansowego. Wysiłki na rzecz rozsądnej reinstytucjonalizacji fragmentu zaledwie, jakim jest rynek finansowy Unii Europejskiej, sygnalizują, jak wielkie będą opory przeciwko takim krokom w wymiarze ogólnoświatowym. Tym bardziej trzeba o to zabiegać.

Po drugie, te same wpływowe kręgi, *de facto* decyzyjne, przy wyznawanych wartościach nie mają żadnego naturalnego interesu we wspieraniu ogólnoświatowej demokracji. A to dlatego że nie bez słuszności są przekonane, iż mogłaby zaszkodzić ich agendzie, usiłując narzucić pewne standardy, i ograniczyć możliwość robienia interesów bez oglądania się na efekty zewnętrzne i potrzebę uwzględnienia interesów ogólnych, tym razem już globalnych. Obecnie największą przeszkodą w stopniowym konstruowaniu demokratycznego ładu globalnego nie są jacyś anarchiści czy terroryści, populiści czy antyglobaliści – choć, rzecz jasna, na nich też należy baczyć – lecz tzw. elity, którym się wydaje, że już „rządzą światem".

Z tym rządzeniem to duża przesada, bo światem rządzić się nie da ani demokratycznie, ani autorytarnie, ani w żaden inny sposób zza zamkniętych lub uchylonych drzwi. Ale wpływać na to, co i jak na nim się dzieje – można. Stąd też trzeba tworzyć i wzmacniać globalne instytucje systematycznie poszerzające kręgi sterujących tym wspólnym światem, który wszyscy niby chcą naprawić, podczas gdy w rzeczywistości nie brakuje takich, co chcieliby go skłócić, jak i takich, którym marzy się jego zawłaszczenie.

Najważniejsze i najciekawsze wszakże pozostaje to, czy przyszłe procesy nasycania globalizacji demokratyzacją będą sprzyjać ekonomicznej racjonalizacji, czy też jej

przeszkadzać. Tejże racjonalizacji w szczególności sprzyjać może praworządność, która powinna panować nie tylko w poszczególnych krajach, lecz i na całym integrującym się świecie. Słyszymy na ten temat niekończące się kazania – i politycznych liderów, i postępowych myślicieli, a zwłaszcza prawniczych guru – ale gdy dokładniej się przyjrzeć realiom ponadnarodowej polityki, łatwo dostrzec, że toczą się nieustanne potyczki albo wręcz globalna wojna o narzucenie swoich norm prawnych innym. Ma rządzić prawo, ale takie, które jest korzystne dla tych, którzy głośno za nim się opowiadają. Tak jak nie ma jednego jedynego, idealnego systemu wartości, tak i nie ma jednego jedynego, idealnego systemu regulacji prawnych.

Jeśli świat przyszłości ma być światem praworządnym, to jakie – czyli czyje – prawo ma rządzić? Amerykańskie czy unijne (UE)? A może chińskie albo japońskie? No bo chyba nie islamskie albo poradzieckie? W tej sprawie zdania są głęboko podzielone, bo podzielone są nie tylko poglądy, lecz przede wszystkim interesy. Toczy się przeto swoista wojna prawna określana jako *lawfare*. Obok prób zdominowania regulacji międzynarodowych ujęciem norm prawnych stosowanych we własnym kraju, przejawia się ona w wykorzystywaniu różnic interpretacyjnych rozmaitych przepisów prawa na swoją korzyść, często kosztem innych. Im zatem bardziej udawać będzie się w przyszłości globalizacja norm prawnych, tym mniej konfliktogenna będzie ogólna sytuacja.

W takim kontekście z całą mocą staje nie tylko pytanie, czy światowy demokratyczny ład jest możliwy, lecz przede wszystkim czy jest potrzebny. A jeśli potrzebny, to komu i po co? Długo można by na ten temat dyskutować, ale nas interesują głównie ekonomiczne aspekty zagadnienia. Skoro demokracja jest wartością samą w sobie, to – wydawałoby się – powinna stawać się jeszcze bardziej wartościowa, nabierając planetarnego rozmachu. Na to jednak się nie zanosi, co nie oznacza, że nie pojawiają się nowe obszary demokratycznie podejmowanych decyzji i że nie zdarzy się ich więcej tam, gdzie demokracja zawitała już wcześniej. Niechybnie idziemy w tym kierunku, ponieważ coraz trudniej o dictum największych mocarstw, jak chociażby grupy znanej pod skrótem G-7, czyli luźnego stowarzyszenia najwyżej rozwiniętych dużych państw Zachodu (USA, Wielka Brytania, Niemcy, Francja, Japonia, Włochy i Kanada) […]

Coraz więcej mają do powiedzenia emancypujące się gospodarki. I ta tendencja – przesuwania się punktu ciężkości decyzji zapadających w sprawach globalnych z G-7/G-8 na szersze forum – będzie trwała. W jakiejś mierze jest to przejawem demokratyzacji, gdyż bierze się pod uwagę zdanie większej niż w przeszłości liczby krajów. Interesujące, że również niedemokratycznych. Tak więc jeszcze jeden paradoks, okazać się może bowiem, że współudział kraju niedemokratycznego w decydowaniu o sprawach świata jest krokiem ku jego demokratyzacji. Przecież także ci, którzy nie bez powodu traktują Chiny jako państwo niedemokratyczne, nie zaoponują przeciwko poglądowi, że udział tego wielkiego kraju w globalnych debatach i decyzjach przyczynia się do postępu w sferze demokratyzacji świata. Z pewnością przyczynia się on również zwrotnie do wlokącej się demokratyzacji Chin.

Newralgiczny punkt kształtowania nowego instytucjonalnego ładu współzależnej gospodarki światowej sprowadza się do takiego uregulowania przepływu ludzi, kapitału i towarów w przestrzeni ponadnarodowej, aby obowiązujące w zasadzie wszystkich uczestników wymiany reguły rynkowej gry zapewniały efektywną alokację kapitału i uczciwą konkurencję między podmiotami gospodarczymi, bez względu na ich geograficzną lokalizację. Regulacje muszą ponadto sprzyjać równoważeniu strumieni gospodarczych w skali globalnej. Wymaga to nowej struktury organizacji międzynarodowych, przy czym szczególne uprawnienia władcze powinna uzyskać formuła G-20. Ktoś powie, że zdecydowanie bardziej demokratyczne byłoby wzmocnienie w prerogatywach decyzyjnych ONZ, lecz z pewnością byłoby też (od dawna już jest) mniej funkcjonalne. Na ołtarzu konfrontacji formalnej demokracji (wszystkie niezależne państwa są reprezentowane w ONZ)

z pragmatyzmem poświęcić trzeba tę pierwszą. Zdecydowanie łatwiej uzgadnia się stanowiska w gronie 20 niż 195 uczestników. Co więcej, nie ma żadnych przeszkód, aby państwa uczestniczące w procedurach G-20 reprezentowały także interesy innych krajów, z którymi łączą je ideologia, interesy, sąsiedztwo.

Pamiętajmy, że G-20 to w istocie G-19 oraz G-28, gdyż formuła ta obejmuje 19 krajów oraz 28 państw członkowskich Unii Europejskiej (licząc już z Chorwacją), przy czym cztery największe spośród nich – Niemcy, Wielka Brytania, Francja i Włochy – uwzględnione są podwójnie: jako państwa narodowe i jako członkowie UE. Tak więc w istocie G-20 to G-43, jeśli uznamy – a powinniśmy – że UE dobrze reprezentuje interesy wszystkich swoich członków, także małych gospodarek, jak Finlandia czy Portugalia, nie mówiąc już o Malcie czy Estonii. Przy takim ujęciu G-20 zamieszkuje około 68 procent ludności świata, które wytwarza blisko 87 procent światowej produkcji.

Potrzebny tu jest dodatkowy komentarz. Otóż niektóre z państw członkowskich UE jeszcze długo kwalifikować będą się do grona gospodarek emancypujących się. Bywa tak, że Słowacja albo Rumunia mają interesy bardziej wspólne z Kolumbią albo Tajlandią niż z Niemcami albo Włochami. W konsekwencji na forum G-20 bywa reprezentowany pogląd Unii Europejskiej, który wyraża w zasadzie interesy „starej" UE-15, a więc piętnastu krajów wysoko rozwiniętych, a nie nowych członków, głównie emancypujących się gospodarek posocjalistycznych. Paradoksalnie, czasami Malezja albo Brazylia mogą zadbać lepiej o ich interesy niż Austria albo Francja.

Przy wszystkich swych ułomnościach – a dokładniej po to, by było ich jak najmniej – G-20 sama musi się solidnie zinstytucjonalizować i zorganizować wewnętrznie. Nie obejdzie się bez swoistej konstytucji lub co najmniej stosownego regulaminu działań, nie obejdzie się też bez stałego sekretariatu. Nie da się funkcjonalnie udrożnić G-20 bez sprawnej biurokracji. Mechanizm G-20 musi opierać się na klarownych regulacjach obowiązujących wszystkie porozumiewające się kraje członkowskie. Ta wciąż bardzo luźna struktura powinna zostać wsparta instytucją wymuszającą realizację zadań wynikających z podejmowanych decyzji. Niezbędny jest mechanizm nadzoru i egzekucji postanowień w nieprzekraczalnych terminach, aby unikać nadmiernie przeciągających się i przez to nierzadko jałowych debat. Nie da się przerobić G-20 na wzór jej najważniejszego obok USA i Chin członka, czyli Unii Europejskiej (a w tych kryzysowych latach niejeden powątpiewałby w sens takiego przedsięwzięcia), ale korzystanie z jej doświadczeń w sferze ponadnarodowej instytucjonalizacji, w odniesieniu do tworzenia grupowych regulacji co do ustalania wspólnych reguł gry – jest wielce wskazane. W obu wymiarach: co, jak i dlaczego robić, i czego unikać."

„Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna przyszłości", fragment rozdziału VI pt. „Gospodarka bez wartości jest jak życie bez sensu", Prószyński i S-ka, Warszawa 2014, s. 184-188 (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,66008)

798. Wpis 2564, 2.IV.2015

O spotkaniu z papieżem

…raz tylko spotkałem się osobiście z papieżem Janem Pawłem II.

Zapewne przy okazji którejś z jego pielgrzymek do kraju?

– Bynajmniej. To było osobiste, specjalne spotkanie w Watykanie. Przygotowując gospodarkę do integracji europejskiej, odwiedziłem w latach 2002–03 wszystkie 15 państw członkowskich, tocząc tam merytoryczne rozmowy i negocjacje. Oczywiście na trasie był także Rzym. Pomyślałem sobie, że to jest okazja do odwiedzenia papieża, gdyby tylko znalazł czas i ochotę na spotkanie. Uruchomiłem więc jako wicepremier kanał dyplomatyczny i poprzez nasze Ministerstwo Spraw Zagranicznych oraz panią ambasador w Watykanie, Hannę Suchocką, poprosiłem o oficjalne wystąpienie o spotkanie z Janem Pawłem II. Niestety, nic z tego nie wyszło. Pani ambasador powiedziała mi, że się bardzo starała, ale się nie udało. Nie jestem pewien co do determinacji tych starań, bo pierwszego dnia mego pobytu w Rzymie poleciała do Warszawy, na wesele córki swej przyjaciółki i imienniczki – Hanny Gronkiewicz-Waltz.

Small world…

– Ja mówię o wielkim świecie. Ale starając się o spotkanie w Watykanie, skorzystałem również ze swoich bezpośrednich kontaktów, konkretnie z arcybiskupem Józefem Kowalczykiem, wtedy nuncjuszem apostolskim, a obecnie prymasem Polski. I on to załatwił. Informacja o tym, że papież oczekuje, zastała mnie na krótko przed audiencją w dopiero co odnowionej Kaplicy Sykstyńskiej.

I o co pytał papież?

– To ciekawe, ale wpierw zapytał: „Panie premierze, to jak się mają polskie finanse?”. Odpowiedziałem, a potem rozmawialiśmy. O globalizacji i o tym, co może Kościół, a co nauka i polityka, aby nadawać jej w miarę ludzkie oblicze. Ja zaś zapytałem – bo byłem bardzo ciekaw odpowiedzi – czy to grzech być optymistą. Bo niektóre opiniotwórcze media w naszej ojczyźnie obwiniają mnie, że jestem nadmiernym optymistą co do naszych możliwości i perspektyw rozwojowych, co do zapowiadanego przyspieszenia tempa wzrostu gospodarczego i poprawy warunków życia. Papież odpowiedział, że to dobrze, iż jestem optymistą, bo „ma pan wiedzę i jest młody”. Tak, byłem o dziesięć lat młodszy…

Widziałem zdjęcie, na którym wręcza Pan papieżowi swoje książki o globalizacji i transformacji. A co otrzymał Pan w zamian?

– Dostałem różaniec dla mojej matki. A co do zdjęć z papieżem, to trzeba było za nie zapłacić. To ciekawe, czyż nie?

Cóż, jedni powiadają, że nie istnieje coś takiego jak darmowy lunch, to inni mogą uważać, że darmowych zdjęć też nie ma, no bo przecież kosztują.

Fragment książki „Droga do teraz. Z profesorem Grzegorzem W. Kołodko rozmawia profesor Paweł Kozłowski”, Prószyński i S-ka, Warszawa 2014, s.258-259
(http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,71473)

797. Wpis 2563, 2.IV.2015

Neoliberalizm upada i ma przed sobą tylko przeszłość, gdyż skompromitował się ostatecznie, doprowadzając do kryzysu nie tylko gospodarkę amerykańską, ale bynajmniej nie był przyczyną kryzysu greckiego. Jednakże mówienie w tym przypadku o "realizowaniu keynesowskiej polityki zadłużania państwa", jak czyni t jeden z dyskutantów pod moim wpisem na FB (https://www.facebook.com/kolodko), jest nonsensem, gdyż ani Keynes, ani

Keynesiści nigdy nie postulowali zadłużania państwa ponad miarę, a jedynie kreowanie poprzez emisję umiarkowanego długu publicznego w fazie słabnięcia koniunktury lub recesji dodatkowego popytu, aby wykorzystywać istniejące moce wytwórcze i zapobiegać narastaniu bezrobocia, co na dłuższą metę ożywia gospodarkę i przyczynia się do poprawy stanu finansów państwa.
Inflacja jako jedna "z nieuniknionych konsekwencji ustawowego podwyższania płacy minimalnej" to kolejna fałszywa teza neoliberalizmu i libertariańskiej ekonomii. Nie ma żadnego automatycznego związku między kategorią płacy minimalnej a wysokością inflacji. Płaca minimalna funkcjonuje od lat nawet w USA, gdzie mówi się ostatnio (z przesadą) o zagrożeniu deflacją, a nie inflacją, W Polsce też podwyższono płacę minimalną, a inflacja spadła. Wprowadzenie minimum płacowego w Niemczech bynajmniej nie pchnęło cen w górę, natomiast poprawiło sytuację materialną najniżej uposażonych i poprawiło koniunkturę dzięki wzrostowi popytu efektywnego gospodarstw domowych. Płaca minimalna nie ma wpływu na tempo wzrostu cen, o ile nie jest uzasadniona na nieracjonalnie zawyżonym poziomie.
Tak więc obie fałszywe tezy - o "realizowaniu keynesowskiej polityki zadłużania państwa" oraz "o inflacji będącej jedną z nieuniknionych konsekwencji ustawowego podwyższania płacy minimalnej" to nic nowego. To po prostu powtarzanie neoliberalnego mumbo-jumbo z braku logicznych argumentów. Myślący ekonomicznie ludzie nie dają się na to nabrać, ale niestety nie jeden ulega neoliberalnej demagogii i dlatego warto wyjaśniać powstające przy okazji wątpliwości.

796. Wpis 2561, 22.III.2015

Tak, istotne, odczuwalne zwłaszcza dla uboższych podniesie kwoty wolnej od podatku jest w obecnej sytuacji w pełni uzasadnione. Z jednej strony poprawi to sytuację materialną osób o najniższych dochodach, z drugiej nakręci koniunkturę gospodarczą – wciąż przecież marną przy polityce PO – dzięki zwiększeniu strumienia efektywnego popytu gospodarstw domowych.

795. Wpis 2560, 19.III.2015

POLSKI EKONOMISTA W ŚWIATOWEJ CZOŁÓWCE

W artykule pt. "Ekonomiści w światowej czołówce. Część polskich ekonomistów może pochwalić się oceną swojego dorobku naukowego na najwyższym poziomie. Prym wiedzie prof. Grzegorz Kołodko", "Rzeczpospolita" ogłosiła ranking polskich ekonomistów. Pod uwagę wzięto "liczbę cytowań, czyli ile razy publikacje danej osoby były wykorzystywane przez innych specjalistów, a także tzw. h-indeks, który powszechnie na świecie uważany jest za najbardziej miarodajny wskaźnik dokonań i dorobku naukowca. Wskaźnik ten został pomyślany tak, aby lepiej odzwierciedlać znaczenie publikacji danego autora niż sama liczba publikacji czy sumaryczna liczba cytowań. Indeks na poziomie ponad 25 pkt jest w Polsce bardzo rzadki, bez względu na dyscyplinę naukową. Jego osiągnięcie oznacza miejsce w światowej czołówce. Grzegorz Kołodko, profesor nauk ekonomicznych, były wicepremier i minister finansów, stoi na czele rankingu, z najwyższym indeksem (wynoszącym 27) i najwyższą liczbą cytowań." ("Rzeczpospolita", 16.III.2015, s. B9)

W istocie, mam h-indeks na poziomie 27, a więc nie tylko najwyższy wśród polskich ekonomistów, lecz i jeden z najwyższych w odniesieniu do wszystkich uczonych w kraju, a

także najwyższy wskaźnik cytowań, bo aż 3562 (o ponad 50 proc. więcej niż druga na liście osoba pod względem h-indeks). Jest tak między innymi dlatego, że znajduję się również na pierwszym miejscu odnośnie do liczby zagranicznych publikacji, których ukazało się w sumie kilkaset w 25 językach (vide lista publikacji http://www.tiger.edu.pl/kolodko/GWK-Publikacje.pdf oraz wykaz publikacji w języku angielskim http://www.tiger.edu.pl/english/kolodko/list-of-publications-ENG.pdf).

Taka wiadomość to zapewne potężny cios w naszych neoliberalnych i libertariańskich przyjaciół. Powinni się cieszyć z faktu, że - jak słusznie zauważa "Rzeczpospolita", polski ekonomista wspiął się na "miejsce w światowej czołówce" - ale pewnie się zamartwiają. Cóż poradzić? Tym bardziej wędrujemy dalej, bo jest dokąd...

794. Wpis 2558, 9.III.2015

Triller „DGB" - Na tropie Kołodki

Oto w dzisiejszym wydaniu „Dziennik Gazeta Prawna" głosi: „Kołodko współpracuje z Rosjanami. W tle poszukiwany listem gończym kasjer Janukowycza". Dalej tekst zredagowany jest tak, że sugeruje jakąś tajemniczą współpracę z naszymi wschodnimi sąsiadami. Gazeta wprawdzie przytacza moje słowa: *„**Nigdy nie otrzymywałem z tego tytułu jakiegokolwiek*** wynagrodzenia**. *Nigdy też nie pobierałem wynagrodzenia za jakiekolwiek prace doradcze, eksperckie, konsultingowe, zarówno w Rosji, jak i na Ukrainie***", ale bynajmniej tego nie eksponuje, bo i po co, skoro chodzi jej o coś innego. Natomiast zaraz obok mego nazwiska akcentuje, że listem gończym poszukuje się kogoś tam, z kim nie mam żadnych kontaktów.

Tak, współpracuję – naukowo – nie tylko z Rosjanami i Ukraińcami, lecz również z Amerykanami i Anglikami, Niemcami i Chińczykami, Izraelitami i Arabami, Turkami i Francuzami, Afrykanami i Latynosami, Włochami i Węgrami, Japończykami i Hindusami; z całym bez mała światem. I nie czynię z tego żadnego sekretu, a wręcz odwrotnie – informuję szeroko na swoich stronach internetowych (www.tiger.edu.pl, www.wedrujacyswiat.pl, www.facebook.com/kolodko).

Gdy otrzymałem z redakcji „DGP" kilka pytań, rzeczowo na nie odpowiedziałem. Zamiast tego ukazał się artykuł tendencyjnie manipulujący cytatami z moich odpowiedzi, poutykanymi w rozmaite sugestywne wywody na tematy, z którymi nie mam nic wspólnego. Cóż, pamiętam, jak w czasach, gdy pełniłem funkcję wicepremiera i ministra finansów Polski, „Gazeta Prawna" była znana z tego, że kierowano tam najwięcej sprostowań w związku z publikowaniem nieprawidłowych informacji prawnych, wadliwych interpretacji przepisów, błędnych opinii (istnieje w tej sprawie specjalna „Czarna Księga"). I chyba niewiele się zmieniło… Można mieć tylko nadzieję, że obecnie strony prawno-finansowe redagowane są tam z większą rzetelnością i szacunkiem dla prawdy.

I od razu informuję, że nie zamierzam ze współpracy rezygnować. Nie wycofam z księgarni swoich książek po rosyjsku, z których uczą się o globalizacja i rozwoju, o reformach i polityce gospodarczej tysiące studentów w Rosji i innych republikach poradzieckich. Nie zerwę współpracy z rosyjskimi ekonomistami, którzy chcą się od nas dowiedzieć jak najwięcej na temat transformacji. Przyjmę zaproszenie na Moskiewskie Forum Gospodarcze, choć nie wiadomo, kto za tym – oprócz Uniwersytetu Łomonosowa – stoi. A ten Łomonosow choć przecież prowadził wprawdzie wiekopomne badania, ale – o zgrozo! – w carskiej Rosji. Tak, jestem członkiem rady naukowej dopiero co powołanego instytutu RESCUE, o czym pisze „DGP". Zaprosił mnie do niej prof. Rusłan Grinberg,

dyrektor Instytutu Ekonomii Rosyjskiej Akademii Nauk. Jestem także członkiem rady naukowej kierowanego przez niego periodyku „Mir Pieremien". Może warto dodać, że jest w niej również redaktor Adam Michnik. Pismo właśnie obchodziło 10-lecie, a w wydanym z tej okazji w szykownej moskiewskiej restauracji przyjęciu (dla ułatwienia pracy dziennikarzom „DGP" od razu informuję, że mnie tam nie było) uczestniczyła nasza Pani Ambasador, Katarzyna Pełczyńska-Nałęcz. To co, może odwołać ją ze stanowiska? Jak daleko może sięgać prawicowa rusofobia i zwyczajna głupota?...

Dla pełnej jasności przytaczam poniżej w całości moje odpowiedzi na pytania, które zadał mi emailem dziennikarz „DGP".

Witam,
Odpowiedzi poniżej.
Z pozdrowieniami,

Prof. Grzegorz W. Kołodko
Centrum Badawcze Transformacji, Integracji i Globalizacji TIGER
Akademia Leona Koźmińskiego
www.tiger.edu.pl
www.wedrujacyswiat.pl

-------- Oryginalna wiadomość --------
Od: Damian Furmańczyk
Data:06.03.2015 14:59 (GMT+01:00)
Do: Kołodko Grzegorz
Temat: Prośba o komentarz - Dziennik Gazeta Prawna

Szanowny Panie Premierze,
W nawiązaniu do rozmowy telefonicznej zwracam się z uprzejmą prośbą o przesłanie odpowiedzi na poniższe pytania:

1/ Strona internetowa petersburskiego Centrum RESCUE (http://rescue.org.ru/pages/3_eksperty.html) podaje, że jest Pan członkiem jego rady naukowej. Czy to prawda? Jeśli tak, jakie są Pana obowiązki? Czy ta funkcja wiąże się z wynagrodzeniem?

Na zaproszenie profesora Rusłana Grinberga, dyrektora Instytutu Ekonomii Rosyjskiej Akademii Nauk, jako profesor ekonomii zajmujący się problematyką ustrojowej transformacji posocjalistycznej i polityką rozwoju społeczno-gospodarczego w czerwcu ubiegłego roku zostałem zaproszony do Petersburga na międzynarodową konferencję nt. uwarunkowań i perspektyw przezwyciężania kryzysu na linii Rosja>Ukraina>Unia Europejska. W konferencji, w której brali udział naukowcy z Niemiec, Czech, Austrii, Włoch, Rosji i Ukrainy, uczestniczyłem z głosem w dyskusji. Prof. Grinberg został przewodniczącym rady naukowej tego, co później nazwano RESCUE, i jako uczestnika spotkania zaprosił mnie do niej. Zaproszenie przyjąłem.

Członkowie rad naukowych nie mają żadnych formalnych obowiązków, poza ewentualnym udziałem w dyskusjach rady czy opiniowaniem tematów naukowo-badawczych. Po spotkaniu w Petersburgu w żadnym tego rodzaju spotkaniu nie brałem udziału.

Oczywiste jest, że nigdy nie otrzymywałem i nie otrzymuję z tego tytułu jakiegokolwiek wynagrodzenia. W czerwcowej konferencji uczestniczyłem z przekonaniem, że może to pomóc we właściwym ukierunkowaniu dyskusji na temat przezwyciężania kryzysu w Rosji i

na Ukrainie oraz układaniu właściwych relacji tych i innych gospodarek poradzieckich z Unią Europejską.

Dodam przy okazji, że nigdy też nie pobierałem żadnego wynagrodzenia za jakiegokolwiek prace doradcze, eksperckie, konsultingowe zarówno w Rosji, jak i na Ukrainie.

2/ Kiedy i w jakich okolicznościach rozpoczął Pan współpracę z instytutem?
Uczestniczyłem tylko z głosem naukowym we wspomnianej konferencji, w merytorycznej dyskusji na bardzo ważny temat, na zaproszenie poważnego uczonego o międzynarodowej reputacji.
Informacje o moim udziale w licznych międzynarodowych konferencjach naukowych są publicznie dostępne na stronach internetowych: www.tiger.edu.pl ,www.wedrujacyswiat.pl oraz www.facebook.com/kolodko, na które zapraszam również zainteresowanych Czytelników „DGP". Najbliższe wydarzenia poza Polską to m. in. Crans Montana Forum w Dahkla, Rabat, Moskwa, Istambuł, Nowy Jork, Londyn, Pekin (*vide* https://www.facebook.com/kolodko/events).

3/ Czy po tym, jak za przewodniczącym stowarzyszenia Centrum RESCUE Serhijem Arbuzowem, byłym wicepremierem Ukrainy, został wysłany międzynarodowy list gończy za korupcję, nie zamierzał Pan zrezygnować ze współpracy z nim?
Nic mi o tym nie wiadomo; pierwsze słyszę o sprawie w tym pytaniu. Jeśli chodzi o „współpracę z nim", to nie sposób zrezygnować z czegoś, czego nie było.

4/ Czy utrzymuje Pan obecnie kontakt z Serhijem Arbuzowem?
Nie tylko nie utrzymuję obecnie kontaktu z Arbuzowem, lecz wcześniej również nie utrzymywałem z nim żadnych kontaktów. Nigdy z nim nawet nie rozmawiałem.

Będziemy zobowiązani za przesłanie odpowiedzi do końca dnia dzisiejszego. Jeśli dziś się nie uda, prosimy o wysłanie odpowiedzi do godz. 16:00 w niedzielę, 8 marca.

Z wyrazami szacunku,

Damian Furmańczyk

Dziennik Gazeta Prawna

Damian Furmańczyk
Dziennikarz Działu Kraj
Dziennik Gazeta Prawna
INFOR BIZNES Sp. z o.o.
tel.: 22 530 42 37
e-mail: damian.furmanczyk@infor.pl

A Państwa pytam: gdzie są granice manipulacji w pogoni za sensacją? Czy ktoś uczciwy po takich wyjaśnieniach może awizować swój tekst, tak jak czyni to „DGP"? Jak można się było spodziewać – bo i o to przecież redaktorom gazety chodzi – pod swoimi insynuacjami z lubością zamieszcza ona nawet najbardziej agresywne i ordynarne inwektywy zdezorientowanych internautów.

Tym bardziej tych z Państwa, którzy gościcie na tej stronie, informuję, jaka jest prawda. I warto, aby inni też ją znali. Dzielmy się nią zatem. Od tego m. in. są społecznościowe media,

abyśmy nie dali się zasypywać kłamstwami, abyśmy nie pozwalali innym na manipulowanie nami. Jak to kilka dni temu, po moim wywiadzie udzielonym telewizji TVN24, napisał tutaj jeden z internautów: "Parafrazując zasłyszane na blokowisku przysłowie - "Ksiądz kłamie, telewizja kłamie, wszyscy kłamią - Kołodko prawdę Ci powie." No, nie wszyscy, ale niektórzy aż nadto!

793. Wpis 2557, 8.III.2015

8 MARCA :) W DNIU KOBIET NASZYM PANIOM ŻYCZĘ WSZYSTKIEGO NAJLEPSZEGO!

A w szczególności, aby w następnych latach wyprzedziły Skandynawię w klasyfikacji najlepszych na świecie miejsc dla pracujących kobiet. Ranking objął większość państw OECD. Na 28 krajów przed Polską uplasowały się jedynie Finlandia z wynikiem 80 punktów (na 100 możliwych) oraz tuż za nią Norwegia (79,4) i Szwecja (też 79,4), a już niewiele dalej my (73,1)! Przeciętna dla 28 państw wynosi 60.3. Ciekawe czy nasze Internautki podzielają tak wysoką ocenę swoich warunków pracy i możliwości rozwoju?

"This year it is Finland that comes out best, overtaking Sweden and knocking Norway off the top spot. It scores highest of the 28 countries in our index for the share of women in higher education (where their lead over males has grown), female labour-force participation and women taking the GMAT (business-school entrance exam), now over 50%. Finland has also increased its paid maternity leave by more than two weeks. Norway still has more women on company boards than other countries, thanks to a 40% mandatory quota that came into effect in 2008, but women's share of senior management jobs is slightly down on last year. While the share of parliamentary seats occupied by women in Norway and Finland has not changed, it fell slightly in Sweden, where the gender pay gap has also widened, and is now closer to the OECD average." ("The glass-ceiling index. Where is the best place in the world to be a working woman?" http://www.economist.com/blogs/graphicdetail/2015/03/daily-chart-1)

792. Wpis 2556, 27.II.2015

„DOKĄD ZMIERZA ŚWIAT. EKONOMIA POLITYCZNA PRZYSZŁOŚCI" PO RUMUŃSKU

Ukazało się kolejne obcojęzyczne wydanie książki "Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna przyszłości" (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,66008). Opublikowana nakładem Editura Polirom książka zatytułowana jest "Incotro se indreapta lumea. Economia politica a viitorului" (Bukareszt 2015, s. 352). Tutaj http://www.polirom.ro/catalog/carte/incotro-se-indreapta-lumea-economia-politica-a-viitorulu-5637/ jest w wersji papierowej, natomiast e-book, również w PDF, dostępny jest tutaj http://www.elefant.ro/ebooks/business-economie/economie/incotro-se-indreapta-lumea-economia-politica-a-viitorului-237850.html.

791. Wpis 2555, 27.II.2015

"WHITEHR THE WORLD: THE POLITICAL ECONOMY OF THE FUTURE" IN ROMANIAN

The Romanian edition of my book "Whither the World: the Political Economy of the Future" (vol. I http://www.palgrave.com/page/detail/whither-the-world-the-political-economy-of-the-future-grzegorz-w-kolodko/?isb=9781137465733 and vol. II http://www.palgrave.com/page/detail/whither-the-world-the-political-economy-of-the-future-grzegorz-w-kolodko/?K=9781137465764) has been published under the title "Incotro se indreapta lumea. Economia politica a viitorului " (Editura Polirom, Bukareszt 2015, 352 pp.) You can get the printed copy here http://www.polirom.ro/catalog/carte/incotro-se-indreapta-lumea-economia-politica-a-viitorulu-5637/ and the e-book here http://www.elefant.ro/ebooks/business-economie/economie/incotro-se-indreapta-lumea-economia-politica-a-viitorului-237850.html.

790. Wpis 2554, 24.II.2015

GDZIE JEST PRAWDA

Maciek Szamowicz: "Parafrazujac zaslyszane na blokowisku przyslowie - "Ksiadz klamie, telewizja klamie, wszyscya klamia - Kolodko prawde Ci powie"
Pozdrawiam
M"
(https://www.facebook.com/events/1592817187597087/)

789. Wpis 2553, 23.II.2015

Grecki dramat - cdn

Obecny rząd grecki nie jest ani "antyeuropejski", ani "populistyczny". Czy będzie dostatecznie pragmatyczny i konsekwentny – to się dopiero okaże. Na razie gra idzie na czas, bo przecież wydłużenie o cztery miesiące tzw. bail-out i okresu "reform" niczego nie zmienia. Grecki dług musi być zmniejszony, gdyż jest niespłacalny. Jeśli rząd Syrizy nie mówi tego wprost ze względów politycznych, to ja to mówię: dług trzeba zredukować i to istotnie, o około połowę. Nazywajmy to "przeprofilowaniem", skoro termin "skreślenie" jest politycznie nie do przełknięcia, nie tylko w Niemczech czy MFW.
Dodać warto, że obecnie zagraniczny dług grecki w ponad 80 procentach stanowią zobowiązanie wobec instytucji publicznych. I o to – czyli o ucieczkę prywatnego sektora banków i innych pośredników finansów od współodpowiedzialności za skutki greckiego kryzysu – chodziło w ostatnich latach "pomagania" Grecji przez bogatszy Zachód. Oczywiście, przeprofilowanie nominalnych (i niespłacalnych) zobowiązań musi być związane z realizacją realnego i twardego programu gospodarczego gwarantującego utrzymanie nadwyżki budżetu pierwotnego (czyli bez uwzględnienia kosztów obsługi długu publicznego; Grecja już taką nadwyżkę wypracowuje), w szczególności konsekwentnego podnoszenia skali ściągania należnych fiskusowi podatków. To piłka nożna ma być sportem narodowym numer jeden, a nie unikanie podatków.
W sytuacji, gdy wyrzeczenia i zaciskanie pasa doprowadziło do swoistej gospodarki 3 x 25: 25-procentowaego spadku PKB, 25-procentowego bezrobocia, 25 procent ludności żyjącej poniżej progu ubóstwa, dalsze zmuszanie Grecji do cięcia wydatków publicznych byłoby nieodpowiedzialne. Na razie doszło tylko do „rewolucji" demokratycznej, w wyniku której władzę przejęła lewicowa partia Syriza. Jeszcze trochę kontynuacji dotychczasowego przyciskania do ściany Greków i będziemy mieli inną rewolucję, której koszty – również te stricte ekonomiczne – będą dużo większe.

788. Wpis 2552, 21.II.2015

CO SIĘ SKŁADA NA CZŁOWIEKA PEŁNEGO

Władysław Markiewicz

Fizjonomia III RP

W miarę upływu czasu od 1989 roku, tj. od początku transformacji ustrojowej, poszerza się nasza wiedza o siłach sprawczych tego procesu historycznego, o warunkach i okolicznościach w jakich się dokonywał, o trwałych śladach w sposobach zachowań i rodzajach wartościowania własnych i cudzych poczynań, o krystalizowaniu się nowego oblicza społeczno-gospodarczego, kulturowo-cywilizacyjnego i moralno-intelektualnego narodu polskiego jako członka NATO i Wspólnoty Europejskiej.

Zawdzięczamy to m. in. stale wzbogacanej literaturze biograficznej tworzonej przez uczestników rewolucyjnych wydarzeń ćwierćwiecza. Należy do nich także Grzegorz Kołodko, który czterokrotnie pełnił w tym czasie funkcję wicepremiera i ministra finansów i z pewnością pozostawił po sobie trwałe ślady na fizjonomii ekonomicznej i publiczno-obywatelskiej III Rzeczypospolitej.

Swojej autobiografii nadał Kołodko postać dialogu z profesorem Uniwersytetu Warszawskiego Pawłem Kozłowskim. Rozmowa obu ekonomistów, z dobrym przygotowaniem socjologicznym i politologicznym, przebiega potoczyście i harmonijnie, snadź partnerzy znają swoje poglądy i wzajemnie je podzielają i że nie różni ich także stosunek do praktyki społeczno-obywatelskiej mimo odmiennych pozycji przez nich zajmowanych oraz ról społecznych przez nich odgrywanych.

Książka ukazuje niezwykle bogatą osobowość intelektualną i „ludzką" Grzegorza Kołodki. Wszystkie kreowane przez niego wcielenia: ściśle prywatne, jak na przykład wegetarianizm i uczestnictwo w biegach maratońskich; naukowo-badawcze, aż zakrawające na dziwactwo uporczywe trzymanie się zasad realizmu poznawczego i precyzji teoretycznej; rygorystycznego pragmatyka w pełnieniu funkcji wicepremiera i ministra finansów, a jednocześnie pomysłowego reformatora i futurologa; niezmordowanego podróżnika trawionego permanentną ciekawością świata; miłośnika muzyki i sztuki – otóż wszystkie te właściwości mocno ze sobą splecione składają się – jakby to nazwał Bogdan Suchodolski – na Człowieka Pełnego.

Kołodko świadom jest swojej wartości, w końcu jest rzeczą powszechnie znaną, iż jest najbardziej znanym, najczęściej w literaturze światowej cytowanym polskim ekonomistą, ale w jego wynurzeniach nie ma krzty chełpliwości i przysłowiowego zadzierania nosa. Raczej ujmujące jest postrzeganie przez niego i wychwalenie kompetencji i zasług innych naszych badaczy, takich jak Maksymilian Pohorille, Jan Mujżel, Tadeusz Kowalik, a jego upomnienie się o pamięć i uznanie dla Józefa Pajestki szczerze mnie wzruszyło. Nazwisk dyskredytująco krytykowanych przez siebie specjalistów stara się raczej unikać, bodaj najczęściej pojawia się Stanisław Gomułka, a zwłaszcza Leszek Balcerowicz, którego obwinia za spowodowanie „szoku bez terapii".

Drogę do teraz można śmiało zaliczyć do cennych źródeł historycznych. Zawarta w niej

ocena źródeł i przebiegu transformacji ustrojowej, wartości programowej postulatów „Solidarności", groźby interwencji ZSRR i „bratniej pomocy" krajów socjalistycznych wobec anarchizacji polskiego życia społecznego i gospodarczego, wprowadzenia stanu wojennego, zorganizowania Okrągłego Stołu – nie różni się zasadniczo od analiz autorów lewicowych.

Na koniec jako najstarszy wiekiem i stażem członek Wydziału Nauk Społecznych i Humanistycznych Polskiej Akademii Nauk nie mogę nie wyrazić głębokiego zdumienia i zawstydzenia faktem, że odrzucono kandydaturę profesora Grzegorza Kołodki na członka tej korporacji. Jest to powtórzenie skandalicznego błędu czy też niedopatrzenia, którego ofiarami w latach sześćdziesiątych padli Maria i Stanisław Ossowscy.

Grzegorz W. Kołodko, „Droga do teraz. Z profesorem Grzegorzem W. Kołodko rozmawia profesor Paweł Kozłowski", Prószyński i S-ka, Warszawa 2014, s. 311 (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,71473)
Władysław Markiewicz, „Fizjonomia III RP", „Res Humana" 2015, nr 1/134, s. 24-25

787. Wpis 2533, 30.I.2015

The turning point of the Greek drama?

Three years ago "Financial Times" published my article "ECB must rescue Greece – or pay more later" ("FT", 22 February, 2012, http://www.tiger.edu.pl/aktualnosci/2012/02/ECB_must_rescue_Greece_or_pay_more_later_Financial_Times_21_02_12.pdf). Immediately afterwards it's been shared with you on this page, as well as on my blog www.volatileworld.net ("The Greek Syndrome", post 2017, 22.II.2012). I've suggested a serious rescheduling of the Greek debt, in an amount of up to 50 percent of outstanding obligation. Now, in lion share it is not any more owned do the private banks and other financial intermediaries but to the foreign public bodies, mainly the European Union and the IMF, what at the end of the day implies to the taxpayers. Indeed, such restructuring of the debt, and all these bail-outs used over the years for both, technical end political reasons, were not just the instruments but also the aims of Western money players. The aim was to get rid of as much as possible of the debt from the books of private banks and shift as much as possible of still growing debt as a burden for the people. So, now we have Greece as a country of 3 x 25: 25 percent recession in last six years, over 25 percent of unemployment, more than 25 percent of population below the poverty line. No surprise that left-wing Syriza has won the election and now is at the helm of Greek policy and politics.
The sooner the West will admit (because I suppose that most of rationally thinking economists and policymakers know it already long enough) that the debt must be cut down, the less costly it will be for the West. Yes, for the West because whatsoever, Greece will not pay the entire debt as it stands now; that is simply no possible. I would suggest now that a reasonable reduction would be as much as an equivalent of the whole GDP, that is a cut from current 175 percent of GDP to a manageable 75 percent of GDP. Don't call it 'debt forgiveness', as it was in the case of Poland's 50 percent debt reduction what I've successfully negotiated and signed with the London Club of creditors in 1994; called it 'reprofiling'. Don't talk about further going austerity measures, because it will instead of a kind of democratic revolution bring uncontrolled street revolution; call it 'tweaking' or 'correction'. But do it! And do it fast.
The fact that we have a new European Commission, not directly co-responsible for a series of mistakes committed by so-called troika – the European Union, International Monetary Bank, and the European Central Bank – over the past seven lean years, should help. So, let's act in a reasonable and accountable way now, since in the next year of two, or even sooner, it will be more expansive. And never it will be cheaper. Where, the hell, are decent economist?!

So, when "Greece's new left-wing finance minister says his government will not negotiate over the Greek bailout conditions with the "troika" team from the EU and IMF. Yanis Varoufakis said he was rather seeking direct talks with eurozone leaders, to try to cancel more than half the money Greece owes." ("Greece's Varoufakis: 'No debt talks with EU-IMF troika'"http://www.bbc.com/news/world-europe-31055069), he is just right.

786. Wpis 2531, 5.I.2015

NIEULECZALNI DORADCY

„Rzeczpospolita" podesłała mi link do tekstu R. Kuźniara, w którym autor, odnosząc się do mojego artykułu zamieszczonego na tych łamach kilka dni wcześniej, pisze: „Artykuł „Sankcje, które szkodzą…" (http://tiger.edu.pl/aktualnosci/2015/art-30-12-2014.jpg) sytuuje jego autora, prof. Grzegorza Kołodkę, w całkiem szerokim w Europie froncie osobistości, które twierdzą, że Rosji nie należy irytować, ani tym bardziej karać za politykę ostatnich kilkunastu miesięcy. Znajdujemy w tym froncie różne środowiska, od „pożytecznych idiotów" Kremla przez ignorantów, ludzi zalęknionych aż po wielki biznes…". Cóż, widocznie R. Kuźniar zalicza same siebie do wąskiego grona tych, którzy uważają, że Rosję należy irytować. To zapewne są ci „pożyteczni mędrcy"…

To znamienne, że głos taki – niestety, w polskiej publicystyce mieszanej z polityką nieodosobniony, a nawet częsty – pojawia się dokładnie tego samego dnia – 5 stycznia 2015 roku – kiedy świat oblatują informacje o inteligentnym i pragmatycznym stanowisku prezydenta Francji i wicekanclerza Niemiec. Pojawiają się bowiem częściej tam, na Zachodzie, niż w Polsce głosy rozsądne: "Francuski Prezydent Francois Hollande mówi, że chce, aby zachodnie sankcje wobec Rosji zostały zniesione, jeśli w tym miesiącu będzie miał miejsce postęp w rozmowach o ukraińskim konflikcie." ("French President Francois Hollande says he wants Western sanctions on Russia to be lifted if progress is made in talks on the Ukraine conflict this month."); wicekanclerz Niemiec, Sigmar Gabriel: "…powiedział, że sankcje były ukierunkowane na skłonienie Rosji do negocjowania rozwiązania ukraińskiego konfliktu. Ale pewne „siły" w Europie i w USA chciały sankcjami Rosję sparaliżować, co mogłoby spowodować „ryzyko pożogi„" ("…said the sanctions were aimed at making Russia negotiate to resolve the Ukraine conflict. But some "forces" in Europe and the US wanted sanctions to cripple Russia, which would "risk a conflagration"). Cyt. za: "France seeks end to Russia sanctions over Ukraine" (http://www.bbc.com/news/world-europe-30679176)

Teraz już wiadomo, skąd także u Prezydenta Komorowskiego dostrzec można niekiedy niedostatek racjonalnego podejścia do polityki zagranicznej i do kwestii strategicznych odnoszących się również do polskiej racji stanu. Otóż dobrał sobie za doradcę „ds. międzynarodowych" R. Kuźniara, no i widzimy, co ten mu doradza. Ciekawe, gdzie plasuje prezydenta Francji i kanclerza Niemiec: pośród '„pożytecznych idiotów" Kremla' czy może w gronie 'ignorantów, ludzi zalęknionych'?

Aby było jeszcze śmieszniej (?), R. Kuźniar zatytułował swój felieton „Sankcje, które leczą". Kogo? Z czego? Przecież – jak dobrze rozumieją to wyżej cytowani zachodni politycy i jak sam piszę o tym od kilku miesięcy – pogarszają one sytuację oraz zwiększają międzynarodowe napięcia i niestabilność. Na odcinku stosunków polsko-rosyjskich szczególnie.

I pomyśleć, że jeszcze kilka dni temu z okazji Nowego Roku tak wielu z nas miało nadzieję, że ci co rządzą, będą wiedzieli, kogo o co pytać, a ci co im (p)odpowiadają, będą bardziej rozumni… Cóż, znowu przedwcześnie. Ale tym bardziej z tej też okazji życzymy Panu Prezydentowi Komorowskiemu, aby w następnej kadencji dobrał sobie lepszych doradców.

Wielcy politycy i mężowie stanu dobierają sobie jako doradców nie wygodnych dla nich "fachowców", którzy uzasadniają ich decyzje i dorabiają argumentację do głoszonych stanowisk, lecz ludzi najbardziej światłych, pojmujących istotę rzeczy i potrafiących

przeciwstawiać swoje poglądy obowiązującej/dominującej/popularnej linii. Dobry polityk słucha doradców, dobry doradca nie oczekuje tego, że jego rady będą uwzględnione, lecz że będzie wysłuchany i punkt widzenia będzie wzięty pod rozwagę. A jak u nas dobiera się doradców rządowych i prezydenckich? Chyba się Państwo domyślacie... Przede wszystkim muszą być "swoi", a potem jeszcze znać się trochę na tym czy owym...

785. Wpis 2530, 5.I.2015

Pojawiają się rozsądne głosy także na Zachodzie: “French President Francois Hollande says he wants Western sanctions on Russia to be lifted if progress is made in talks on the Ukraine conflict this month.”; wicekanlerz Niemiec: “Sigmar Gabriel – a centre-left politician like Mr Hollande – said the sanctions were aimed at making Russia negotiate to resolve the Ukraine conflict. But some “forces” in Europe and the US wanted sanctions to cripple Russia, which would “risk a conflagration”. “France seeks end to Russia sanctions over Ukraine” (http://www.bbc.com/news/world-europe-30679176)

784. Wpis 2528, 1.I.2015

KANDYDOWAĆ, CZY NIE KANDYDOWAĆ? PYTANIE NA NOWY ROK.

W ślad za medialnymi komentarzami na temat mego kandydowania na Prezydenta Rzeczypospolitej – od czego od razu się zdystansowałem – pojawiły się i nadal się pojawią, m. in. na mojej stronie www.facebook.com/kolodko, liczne komentarze. Kandydować czy nie? – to pytanie, na które już odpowiedziałem. A co sądzą inni?

- **Pan Pstryczek** Nie wątpię że byłaby to doskonała kandydatura oraz uzasadnione nadzieje na normalność i profesjonalizm w reprezentowaniu interesów Polski i Polaków. Mam jednak ogromne wątpliwości czy obecna lewica jest formacją zdolną do należytego wyeksponowania jakiejkolwiek kandydatury, tak aby ta osiągnęła zamierzony cel. Na przestrzeni kilku kolejnych wyborów lewica ani razu nie potrafiła skapitalizować sukcesu gospodarczego jaki towarzyszył udziałowi profesora w strukturach rządu. Była mało wyrazista, zastraszona i nie mówiła jednym głosem, skąd więc można by oczekiwać zmiany w tym temacie? Nie widzę też siły zdolnej i wystarczająco chętnej do skutecznej popularyzacji profesora, puki on sam publicznie nie "zdejmie majtek" lub puki nie ogłosi się "zbawicielem" albo zwolennikiem jednej z nośnych teorii spiskowych. Wtedy szerokie poparcie i sukces wyborczy byłby murowany , czy tylko wtedy byłby to sukces? Mimo wszystko mam nadzieję że niemożliwe kiedyś stanie się możliwe i oby stało się to jak najszybciej.
  14 grudnia 2014 o 20:11
- **Michal Witkowski** Szkoda Profesorze, że plany ma Pan inne, bo wreszcie prezydentem byłby właściwy człowiek
  14 grudnia 2014 o 20:39 · Edytowany
- **Paweł Kozik** Były to dla Pana supermaraton z dobrym miejscem.
  15 grudnia 2014 o 08:41
- **Michał Kubach** Proszę to przemyśleć.

15 grudnia 2014 o 23:03

- **Marcin Majkowski** dla Polski nie było by większej szczęśliwości jak pan profesor na stanowisku prezydenta RP
16 grudnia 2014 o 21:47

- **Lader Mon** " Droga do Teraz "... I co dalej.?.... Czy nie warto rozważyć propozycji mądrych ludzi i stanąć do walki o nową Polskę.?... Bo szkoda by było zmarnować pańską wiedzę, doświadczenie i dorobek i nie postawić przysłowiowej kropki nad I.... która by była ukoronowaniem i perłą w koronie w pańskiej karierze naukowca i polityka....
29 grudnia 2014 o 11:42

- **Grzegorz W. Kolodko** @Lader Mon: "szkoda by było zmarnować pańską wiedzę, doświadczenie i dorobek". Nie zmarnuje się, przydaje się pro publico bono. A tą perłą w koronie, o której Pan mówi, będzie jeszcze niejedna książka, która przyda się nie tylko w Polsce. Właśnie ukazała się książka "Dokąd zmierza świat..." po angielsku i na dniach wychodzi w kolejnych językach, m.in. po chińsku...
30 grudnia 2014 o 17:59

- **Lader Mon** I właśnie o to pro publico bono mi chodzi kiedy apeluję do pana o rozważenie propozycji i stanięcie do walki o nową Polskę. Bo już sam fakt startu w wyborach na ten urząd kogoś takiego jak pan podnosi prestiż tego urzędu i nadaje mu znaczenia i powagi, której ten urząd tak bardzo potrzebuje dla dobra nas wszystkich. A książki które pan już napisał i napisze nabiorą jeszcze większego znaczenia i łatwiej im będzie trafić pod "strzechy ' kiedy będzie wisiał nad nimi cień orła a za nimi będzie stał sztandar i majestat Rzeczpospolitej. No bo jeśli nie pan to kto.?. I jeśli nie teraz to kiedy.?. ktoś odważy się stanąć na drodze tej.... I tu nie chciałbym się brzydko wyrażać...

783. Wpis 2527, 1.I.2015

JESZCZE JEDNA SPEŁNIONA PRZEPOWIEDNIA? “opanowany przez kilka tysięcy uchodźców z Syrii statek dobił do…”

W żadnym przypadku nie lekceważąc ludzkich uczuć i podatności na spontaniczne, emocjonalne, często irracjonalne reakcje, przede wszystkim należy realizować długofalowe strategie rozwoju społeczno-gospodarczego. Na tej podstawie dopiero – a nie poprzez czcze deklaracje polityczne czy medialne rozwodzenie się – budować można poprawę standardu życia, co zniechęcać będzie młodych, jakże często bezrobotnych ludzi do emigracyjnej ucieczki w obliczu towarzyszącej przeludnieniu nędzy. Gdy nie emigrują, idą na barykady i, pozując do kamer telewizyjnych, palą flagi: amerykańską najchętniej. Dobrze, jak na tym się kończy, gdyż incydenty mogą wymknąć się spod kontroli i eskalować. Z takiej niejednej iskry może rozgorzeć płomień, tyle że niszczycielski. Trzeba uważać.

Świat znajduje się w niebezpiecznym momencie. Narastać będzie presja na masową migrację z krajów nadmiernie zagęszczonych i ekonomicznie zacofanych, jeśli nie wejdą na trwałą ścieżkę zrównoważonego wzrostu gospodarczego.

(…) Zachód musi zrozumieć, że realizowany przezeń model pomocy rozwojowej – często pozornej i udzielanej pod kątem własnych korzyści oraz przywilejów handlowych dla firm pochodzących z krajów bogatych – nie sprawdza się. Niejednokrotnie więcej środków

„pomocowych" idzie na blokowanie migracji ludności niż na tworzenie materialnych i kulturowych przesłanek skłaniających ją do pozostania w domu. Amerykanie muszą przestać się dziwić, że udzielana przez nich pomoc nie zachwyca Arabów, a często wręcz odwrotnie, skoro z dwu miliardów dolarów, które za czasów autorytarnego reżimu Mubaraka uzyskiwał Egipt, dwie trzecie szło na cele militarne, a pozostała trzecia część w wielkim stopniu zawłaszczana była przez skorumpowane kręgi rządu, armii i administracji." („Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna przyszłości", http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,66008, s. 250-251)

Wielkie fale migracji są nieuniknione. Przed nami kolejne wędrówki ludów. Już ponad 200 milionów z nas żyje w innych miejscach niż kraje urodzenia. Z czasem liczba ta będzie rosła. Jest to i wielkie zagrożenie, i wielka szansa. Zagrożenie, gdyż akurat masowe migracje – nie tylko z Afryki Północnej na południe Europy, z Meksyku do USA czy z Papui-Nowej Gwinei i innych regionów Południowego Pacyfiku do Australii, lecz także z Syrii do Turcji, z Ukrainy do Polski, z Mozambiku do RPA czy z Myanmaru do Tajlandii – mogą wymykać się spod kontroli. Nie można i nie warto ich na siłę całkowicie blokować, nie da się też nimi totalnie kierować. Można nimi wszakże sensownie sterować.

(…) by fala napływowa nie zalała i tak już dalekiego od ideału stanu spokoju społecznego, trzeba limitować jej rozmiary, rozciągać przelewanie się w czasie, ukierunkowywać. Trzeba też szykować się od strony wartości, instytucji i polityki na przybycie nieproszonych gości. A dziś sytuacja jest taka, że jeśli u wybrzeży Australii rozbija się trawler zatłoczony uchodźcami z południa Azji, rząd nie jest w stanie dać sobie z tym rady. Jest tak źle, że gdyby, dajmy na to, opanowany przez kilka tysięcy uchodźców z Syrii statek dobił do Rotterdamu, doprowadziłoby to do kryzysu politycznego w Holandii. Gdyby Bug przekroczyło kilkanaście tysięcy imigrantów z jakiegoś regionu byłego Związku Radzieckiego, to Polska nie potrafiłaby się z tym uporać. Bo przecież zamykanie ludzi w obozach „przejściowych" na wyspie Nauru z dala od brzegów Australii, więzienie ich na zacumowanym na redzie statku czy trzymanie pod strażą w dawnym ośrodku wypoczynkowym to nie jest radzenie sobie z problemem. A co będzie, jeśli skala takich hipotetycznych przypadków się urzeczywistni? Co się stanie, gdy będzie ona dużo większa? (tamże, s.270-271)

I teraz: JESZCZE JEDNA SPEŁNIONA PRZEPOWIEDNIA? "opanowany przez kilka tysięcy uchodźców z Syrii statek dobił do…"

W żadnym przypadku nie lekceważąc ludzkich uczuć i podatności na spontaniczne, emocjonalne, często irracjonalne reakcje, przede wszystkim należy realizować długofalowe strategie rozwoju społeczno-gospodarczego. Na tej podstawie dopiero – a nie poprzez czcze deklaracje polityczne czy medialne rozwodzenie się – budować można poprawę standardu życia, co zniechęcać będzie młodych, jakże często bezrobotnych ludzi do emigracyjnej ucieczki w obliczu towarzyszącej przeludnieniu nędzy. Gdy nie emigrują, idą na barykady i, pozując do kamer telewizyjnych, palą flagi: amerykańską najchętniej. Dobrze, jak na tym się kończy, gdyż incydenty mogą wymknąć się spod kontroli i eskalować. Z takiej niejednej iskry może rozgorzeć płomień, tyle że niszczycielski. Trzeba uważać.

Świat znajduje się w niebezpiecznym momencie. Narastać będzie presja na masową migrację z krajów nadmiernie zagęszczonych i ekonomicznie zacofanych, jeśli nie wejdą na trwałą ścieżkę zrównoważonego wzrostu gospodarczego.

(…) Zachód musi zrozumieć, że realizowany przezeń model pomocy rozwojowej – często pozornej i udzielanej pod kątem własnych korzyści oraz przywilejów handlowych dla firm pochodzących z krajów bogatych – nie sprawdza się. Niejednokrotnie więcej środków „pomocowych" idzie na blokowanie migracji ludności niż na tworzenie materialnych i

kulturowych przesłanek skłaniających ją do pozostania w domu. Amerykanie muszą przestać się dziwić, że udzielana przez nich pomoc nie zachwyca Arabów, a często wręcz odwrotnie, skoro z dwu miliardów dolarów, które za czasów autorytarnego reżimu Mubaraka uzyskiwał Egipt, dwie trzecie szło na cele militarne, a pozostała trzecia część w wielkim stopniu zawłaszczana była przez skorumpowane kręgi rządu, armii i administracji." („Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna przyszłości", http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,66008, s. 250-251)

Wielkie fale migracji są nieuniknione. Przed nami kolejne wędrówki ludów. Już ponad 200 milionów z nas żyje w innych miejscach niż kraje urodzenia. Z czasem liczba ta będzie rosła. Jest to i wielkie zagrożenie, i wielka szansa. Zagrożenie, gdyż akurat masowe migracje – nie tylko z Afryki Północnej na południe Europy, z Meksyku do USA czy z Papui-Nowej Gwinei i innych regionów Południowego Pacyfiku do Australii, lecz także z Syrii do Turcji, z Ukrainy do Polski, z Mozambiku do RPA czy z Myanmaru do Tajlandii – mogą wymykać się spod kontroli. Nie można i nie warto ich na siłę całkowicie blokować, nie da się też nimi totalnie kierować. Można nimi wszakże sensownie sterować.

(…) by fala napływowa nie zalała i tak już dalekiego od ideału stanu spokoju społecznego, trzeba limitować jej rozmiary, rozciągać przelewanie się w czasie, ukierunkowywać. Trzeba też szykować się od strony wartości, instytucji i polityki na przybycie nieproszonych gości. A dziś sytuacja jest taka, że jeśli u wybrzeży Australii rozbija się trawler zatłoczony uchodźcami z południa Azji, rząd nie jest w stanie dać sobie z tym rady. Jest tak źle, że gdyby, dajmy na to, opanowany przez kilka tysięcy uchodźców z Syrii statek dobił do Rotterdamu, doprowadziłoby to do kryzysu politycznego w Holandii. Gdyby Bug przekroczyło kilkanaście tysięcy imigrantów z jakiegoś regionu byłego Związku Radzieckiego, to Polska nie potrafiłaby się z tym uporać. Bo przecież zamykanie ludzi w obozach „przejściowych" na wyspie Nauru z dala od brzegów Australii, więzienie ich na zacumowanym na redzie statku czy trzymanie pod strażą w dawnym ośrodku wypoczynkowym to nie jest radzenie sobie z problemem. A co będzie, jeśli skala takich hipotetycznych przypadków się urzeczywistni? Co się stanie, gdy będzie ona dużo większa? (tamże, s.270-271)

I teraz: "Almost 1,000 migrants have been rescued from a cargo ship found adrift in Greek waters, the Red Cross says. The Blue Sky M, carrying 970 people, had been abandoned and left on autopilot by its crew, believed to be people traffickers." "Hundreds rescued from cargo ship abandoned in Greek waters" (http://www.bbc.com/news/world-europe-30643368)

782. Wpis 2526, 21.XII.2014
CHCESZ WIEDZIEĆ KTO, CO, Z KIM I DLACZEGO?

Jeśli chcesz wiedzieć kto, co, z kim i dlaczego mówił i robił w sprawach ważnych i Ciebie także dotyczących, w sprawach, o których raz to było głośno, innym razem udało się je ukryć przed opinią publiczną, a teraz możesz dowiedzieć się prawdy o nich po raz pierwszy, to przeczytaj książkę „Dokąd zmierza świat" (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,71473; tamże jest dostępna natychmiast także jako e-book). Spotkasz się tam takimi osobistościami, jak papież Jan Paweł II i prymas Glemp, brytyjska królowa Elżbieta II i hiszpański monarcha Filip V, Gorbaczow i Kissinger, premierzy Chin Wen Jiabao i Li Keqiang oraz z wieloma znanymi z naszego politycznego podwórka. Pojawiają się na kartach tej książki prezydenci Jaruzelski, Wałęsa, Kwaśniewski, Kaczyński i Komorowski; premierzy Rakowski, Mazowiecki, Bielecki, Olszewski, Suchocka, Pawlak, Oleksy, Cimoszewicz, Buzek, Miller, Tusk; ministrowie Kuroń, Balcerowicz, Olechowski, Osiatyński, Lewandowski, Borowski, Kaczmarek, Belka, Geremek, Lepper, Hubner, Hausner, Rostowski, Piechociński; prezesi

NBP Baka i Gronkiewicz-Waltz, redaktorzy Żakowski i Michnik oraz sporo innych bohaterów. Niestety, nie zawsze są to bohaterowie pozytywni… Pojawiają się także sportowcy, uczeni, w tym kilku Noblistów, i wielu artystów, m. in. Osiecka, Wajda, Hen, Lem, Kutz, Kulka, Holoubek.

781. Wpis 2525, 21.XII.2014
TYLKO NIEMCY PIJĄ WIĘCEJ NIŻ POLACY

Polacy wypijają rocznie prawie tyle samo co Hindusi, tyle że ich jest aż 33 razy więcej. W konsumpcji na głowę wyprzedzają nas tylko nowi przyjaciele, Niemcy. Starych przyjaciół, Rosjan, tuż zostawiliśmy w tyle. I to bez sankcji.
Zważywszy, że ja wcale nie pijam alkoholu, ktoś musi wypijać moje 111 litrów. Ciekawe kto?...
"The world's drinkers are moderating the growth in their consumption. Global wine and spirits sales rose by only 0.5% in 2013, to around 60 billion litres, according to IWSR, a market-research company. This was a marked slowdown compared with the 4% annual average growth rate between 2007 and 2012. The choice of tipple is changing too. Younger drinkers are keener on whisky; baby boomers prefer vodka and beer. New flavoured whiskies are particularly popular. Whisky consumption grew faster than that of other drinks in all parts of the world. Drinks firms are paying more attention to the emerging middle classes in Africa: many have announced ambitious investment plans in the region." ("The Economist", December 20, 2014 http://www.economist.com/news/economic-and-financial-indicators/21636774-alcohol-consumption)

780. Wpis 2524, 19.XII.2014

SANKCJE, KTÓRE SZKODZĄ. POLSCE

Zdumiewać może, jak równocześnie możliwe są takie dwa przeciwstawne zjawiska: z jednej strony rozumne wycofywanie się z sankcji nałożonych na Kubę, z drugiej natomiast ich poszerzanie ich zakresu wobec Rosji. O ile to pierwsze posunięcie demokratycznego prezydenta USA należy powitać z zadowoleniem, gdyż jest to decyzja rozsądna, o tyle to drugie należy potępić, ponieważ jest co najmniej nierozważne.
Sankcje wobec Kuby – ze swoją kompromitującą USA już ponad pięćdziesięcioletnią historią – okazały się nieskuteczne i szkoda, że aż tyle czasu zrozumienie tego zajęło niektórym w Waszyngtonie (i nie tylko). Co gorsza, są tacy po stronie konserwatywnych, by nie rzec reakcyjnych republikanów, którzy od razu po oświadczeniu Białego Domu zareagowali buńczucznymi stwierdzeniami, że będą dążenia do przywrócenia stosunków dyplomatycznych i normalizacji relacji amerykańsko-kubańskich blokować w Senacie, gdzie republikanie mają większość.
Sankcje wobec Rosji są także nieskuteczne. Nie udało się Zachodowi zmusić do zmiany kursu po swojej myśli małej, ubogiej oraz słabej Kuby, nie uda się to także wobec wielkiej, zasobnej w paletę surowców i kapitał ludzki o znacznym potencjale oraz silnej militarnie Rosji. Zachodnie sankcje wobec tego kraju – do których nader gorliwie nawołują również polscy prawicowi politycy – w jakimś stopniu pociągają za sobą pogarszanie się sytuacji gospodarczej, ale bynajmniej nie powoduje to zmiany reżimu politycznego i zagranicznej polityki Kremla. Wręcz odwrotnie i podobnie jak przez długie lata na Kubie. Umożliwia to władzom zrzucanie odpowiedzialności za swoje błędy i nieudolność na zagranicznego wroga, który przecież oficjalnie głosi, że sankcje sprzyjać mają pogarszaniu sytuacji ekonomicznej kraju, na które są nakładane. Jakże często słyszałem, również od światłych ludzi, i w Hawanie, i w Moskwie, że za to, iż jest źle albo coraz gorzej, odpowiada zagranica. Bynajmniej nie

sprzyja to solidaryzowaniu się z wartościami jej przyświecającymi, a raczej okopywaniu we własnych.
Na jeszcze jednym spotkaniu przywódców Unii Europejskiej, na którym nowy szef tego zebrania wygłosił kilka antyrosyjskich zdań, uchwalono …kolejne sankcje wobec Rosji. Jakie? Otóż m. in. zakazano biurom podróży z państw UE – a więc także z Polski – organizowania wyjazdów na Krym… I to ma wystraszyć prezydenta Putina i jego reżim! Szkoda, że mniej rodaków tam pojedzie, bo kraina to piękna (*vide* album moich fotografii KRYM https://www.facebook.com/media/set/?set=a.817867428259356.1073742072.164187983627307&type=1). Żal, że nie zobaczą tego, co warto inni z krajów UE podróżujący w zorganizowanych grupach, natomiast taniej i luźniej będzie Turkom i Arabom, Hindusom i Chińczykom, Koreańczykom i Japończykom, a zwłaszcza ludziom z innych poradzieckich, ale nie antyrosyjskich republik. Takie sankcje nie szkodzą Rosji, tylko naszym biurom podróży i turystom. Takie sankcje gospodarcze, które powodują zupełnie oczywisty odwet strony rosyjskiej w postaci zakazu importu produktów rolnych, szkodzą rosyjskim konsumentom (chociaż w Moskwie „rząd się wyżywi", jak kiedyś powiedział rzecznik rządu polskiego, Jerzy Urban, kiedy to Amerykanie i inni nałożyli sankcje na Polskę ponad 30 lat temu), ale jeszcze bardziej polskim producentom rolnym i eksporterom. Straty z tego tytułu w skali rocznej mogą sięgać aż 4 miliardów złotych. Takie sankcje jak odwołanie roku rosyjskiej kultury w Polsce i polskiej w Rosji szkodzą ewidentnie obu stronom, w tym także polskiej kulturze, której przydałoby się trochę więcej również niektórym polskim tuzom politycznym…
„Na złość babci odmrożę sobie uszy", powiada mądrość ludowa. Tzn. nie mądrość, tylko głupota. A tu rozlewa się przed nami ta polityczna. Przecież w sposób oczywisty pogarszanie się sytuacji gospodarczej w Rosji, w tym w wymiarze powodowanym międzynarodowymi sankcjami, pogarsza sytuację gospodarczą świata, a krajów położonych bliżej i relatywnie bardziej powiązanych z nią w szczególności. Niektóre zachodnie firmy, które sporo zainwestowały w Rosji, mówią wręcz o „krwawej łaźni". Dla nich, nie dla Kremla. Ani chybi, Polska na antyrosyjskich sankcjach niczego nie zyskuje, a niemało traci. A to że na krótką metę zyskiwać na tym chcą i mogą niektórzy prawicowi politycy – kosztem polskich interesów – świadczy o tych politykach jak najgorzej. To ma więcej wspólnego z głupotą niż patriotyzmem, z krótkowzrocznością niż pryncypialnością, z niezrozumieniem istoty sprzeczności współczesnego świata niż z próbami jego naprawy na lepszy.

779. Wpis 2523, 17.XII.2012
KSIĘGA POŚWIĘCONA PRZYSZŁEMU NOBLIŚCIE?
Pod takim tytułem miesięcznik „Nowe Książki" (nr 12/2014, s. 76-77) zamieścił recenzję (http://www.tiger.edu.pl/aktualnosci/2014/scholar-ksiazka.pdf) książki pod redakcją naukową profesorów Pawła Kozłowskiego i Marcina Wojtysiak-Kotlarskiego pt. „Grzegorz W. Kołodko i ćwierćwiecze transformacji" (http://scholar.com.pl/sklep.php?md=products&id_p=2408). Autorem recenzji jest Zdzisław Lekiewicz, który publikuje jej rozszerzoną wersję także na swoim portalu (http://zdzislawlekiewicz.blogspot.com/2014/12/ksiegaposwiecona-przyszemu-nobliscie.html). Oto jej treść:
Księga poświęcona przyszłemu nobliście?
Nie wiadomo dlaczego w Polskiej publicystyce (a właściwie w propagandzie) funkcjonuje pewien mit. Publicyści i politycy głoszą, że w naszym kraju prawica wytwarza dochód narodowy i dba o rozwój gospodarczy, a lewica ochoczo wydaje zarobione przez rządy prawicowe pieniądze. Tymczasem fakty temu przeczą. Gdy prześledzimy 25 lat transformacji ustrojowej to zobaczymy, że jedyne okresy rzeczywistego i znaczącego wzrostu

gospodarczego pokrywają się z okresami rządów lewicowych. Można oczywiście dyskutować o jakości tej „lewicy", ale nie sposób negować faktów. Faktem jest też, że owe wzrosty gospodarcze, czy też likwidację „dziur budżetowych" pozostawionych przez rządy prawicowe zawdzięczamy dwóm ekonomistom o proweniencji lewicowej, a szczególnie jednemu z nich: Grzegorzowi Kołodce.
Nie dziwi mnie więc , że to właśnie tej postaci poświęcono księgę „ Grzegorz W. Kołodko i ćwierćwiecze transformacji". Owa księga liczy (bagatela!) 1279 stron. Co ma robić biedny recenzent mając na omówienie tej pozycji wydawniczej dwie kolumny w „Nowych Książkach"? Sytuację komplikuje jeszcze układ tego dzieła: 5 części, których każda jest jakby odrębną całością. Te części to:
Rozmowa na ćwierćwiecze. Z Grzegorzem W. Kołodką rozmawia Paweł Kozłowski.
Wybrane teksty Grzegorza W. Kołodki z lat 1989-2014.
Programy i dokumenty reform systemowych i rozwoju gospodarczego.
Eseje i felietony.
Wywiady Marcina Wojtysiaka-Kotlarskiego z wybitnymi osobistościami zasłużonymi dla procesu transformacji ustrojowej.
Dodajmy do tego jeszcze cytaty ze światowej literatury ekonomicznej dotyczące prac naukowych bohatera książki i głosy wybitnych światowych ekonomistów o nim. Każda z tych części zasługuje na kilka choćby słów komentarza. Niestety, nie mamy miejsca na taki luksus. Toteż zamierzam potraktować tę księgę jako pretekst do kilku istotnych, jak myślę, uwag dotyczących naszego bohatera oraz kondycji polskich nauk ekonomicznych w okresie PRL-u i III Rzeczypospolitej.
Polska ekonomia może poszczycić się wieloma wybitnymi ekonomistami, czy specjalistami w dziedzinie zarządzania gospodarką i administracją. Nie wiadomo jednak dlaczego najwybitniejsi z nich częściej byli wykorzystywani poza granicami naszego kraju (np. Zdzisław Sadowski, Witold Kieżun, Oskar Lange, Czesław Bobrowski), albo zajmowali się tylko pracą naukową i dydaktyczną i nie byli słuchani przez decydentów. Często też, nie zgadzając się na absurdy gospodarki tzw. „realnego socjalizmu" przechodzili na pozycje dysydenckie jawnie i głośno krytykując te absurdy (np. Edward Lipiński, Tadeusz Kowalik, Stanisław Gomułka i wielu innych). Polską ekonomiką w PRL-u kierowali doktrynerzy w rodzaju Hilarego Minca.
W 1989 roku zmieniło się niemal wszystko. Wydawało się, że wszelkie kłopoty polska ekonomia i gospodarka mają już za sobą. Stery polskiej gospodarki przejął młody ekonomista Leszek Balcerowicz. Rzecz w tym, że jeden dogmat (ten o planowej gospodarce socjalistycznej) zastąpił innym dogmatem (liberalizm, w skrajnej dziewiętnastowiecznej postaci, jest receptą na uzdrowienie polskiej ekonomiki). Okoliczności sprzyjały młodemu „reformatorowi". Zachodni publicyści i polscy propagandyści wręcz zachwycali się jego „osiągnięciami". Nieliczne głosy krytyki były lekceważone jako populistyczne i skażone grzechem poprzedniej epoki.
Nikt rozsądny nie zaprzeczy, że Balcerowicz ma niewątpliwe zasługi w tym, że gospodarka polska odzyskała zdolność rozwoju i polska ekonomia z „księżycowej" przeszła do realności. Ale też niewielu ekonomistów podjęło się trudu refleksji nad kosztami transformacji. Niewielu też włączyło się w próby naprawienia błędów, które w trakcie transformacji w duchu skrajnego liberalizmu popełniono. Jednym z nielicznych, który robił jedno i drugie był Grzegorz Kołodko.
W „Wprowadzeniu" do omawianej pozycji jej redaktorzy naukowi, czyli Paweł Kozłowski i Marcin Wojtysiak-Kotlarski piszą:
„Książka ma dwóch bohaterów. Jednym z nich jest indywidualny człowiek, a drugi to zbiorowy proces – transformacja społeczno-gospodarcza. Tą pierwszoplanową postacią jest Grzegorz W. Kołodko, profesor ekonomii, nauczyciel akademicki i polityk gospodarczy.

Najbardziej obecny w świecie współczesny polski ekonomista, znany z wydawanych w wielu językach książek i artykułów, a także bezpośrednio z wykładów, spotkań i wymiany myśli w szerszych lub ekskluzywnych gronach. Drugi bohater, zbiorowy, to transformacja gospodarcza, która przesądza o losach milionów ludzi. Losy obu bohaterów są ze sobą związane w życiu, a więc i w tej książce. Ten związek ogranicza, ale także wzmacnia. Jego uczestnicy, gdyby zachowali autonomię, byliby inni."

W tych informacjach o pozycji profesora Grzegorz Kołodki w świecie nie ma żadnej przesady. Przeciwnie, można, i chyba trzeba, dodać parę faktów. Jego osiągnięcia zostały docenione w całym świecie: 10 (a może już więcej) doktoratów honoris causa znanych uniwersytetów, książki tłumaczone na kilkadziesiąt języków, prośby o doradztwo ekonomiczne w wielu różnych krajach. Dodajmy do tego publicystykę ekonomiczną i to publicystykę wysokich lotów. Reprezentatywną próbkę tej publicystyki znajdziemy w omawianej książce. A nie sposób nie wspomnieć o utworzeniu „szkoły" profesora Kołodki z młodych naukowców skupionych wokół niego w uczelni Koźmińskiego.

To jedna strona działalności naszego bohatera. Inną, są jego osiągnięcia sportowe (udział w wielu biegach maratońskich na całym świecie), czy propagowanie sztuki (profesor jest jej wytrawnym koneserem). Rysuje się więc nam postać renesansowa. Jednocześnie, twierdzą niektórzy, nasz bohater jest zarozumiały. Powiedziałbym tak: jeśli jest tak rzeczywiście – to ma ku temu pełne powody. Jednak z wywiadu Pawła Kozłowskiego wyłania się sylwetka osoby znającej swoją wartość, jednak mimo tego skromnej. Może wraz z wiekiem profesorowi łatwiej znosić krytyki „przyjaciół" z branży i nie reaguję na nie zbyt ostro, albo wcale.

Dziś mało jest książek tłumaczonych na tak wiele języków i tak gorąco dyskutowanych w świecie, jak trylogia Grzegorza Kołodki: „Wędrujący świat" (Warszawa 2008), „Świat na wyciągnięcie myśli" (Warszawa 2010)., oraz „Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna przyszłości" .

„Polskie piekiełko", o czym wszyscy wiedzą, polega na tym, że rodacy nie bardzo mogą znieść sukcesy swoich kolegów. Podejrzewam, że gdyby Kołodko funkcjonował w innym kraju – już dawno jego koledzy po fachu zgłosili jego kandydaturę do ekonomicznego Nobla. I być może wreszcie się takiej nominacji doczeka. Jednak, jeśli tal będzie – to o tę nagrodę wystąpią uczeni spoza naszego kraju. Tak sądzę, życząc mu tej nagrody. Choćby dlatego, że jego piśmiennictwo naukowe nie ogranicza się do czystej ekonomii. Kołodko pokazuje, że ekonomia może być nauką humanistyczną, a podejmowanie tematyki ekonomicznej bez szerszego kontekstu społecznego i kulturowego jest, w globalnej perspektywie, bezsensowne. Takie myślenie nie jest niestety powszechne. Ale właśnie dzięki takiemu myśleniu Grzegorz Kołodko zdołał, w krótkich okresach swojego wpływu na polski proces transformacji ustrojowej, naprawić wiele błędów popełnianych przez jej głównych animatorów.

Przede wszystkim, występował i występuje do dziś przeciw takim zmianom w polskiej ekonomice, które powodują największe w historii Polski rozwarstwienie społeczne. Sytuacja, w której nieliczna grupa beneficjentów „planu Balcerowicza" zarabia od kilkudziesięciu do kilkuset tysięcy złotych miesięcznie, a miliony ludzi otrzymują wynagrodzenie rzędu 1000-2000 złp. – jest sytuacją głęboko niemoralna. A na problemy moralności w swoich książkach i w swojej publicystyce Grzegorz Kołodko zwraca uwagę niejednokrotnie. Nie jest w świecie, w tej kwestii, odosobniony. Przywołajmy tu postać laureata nagrody Nobla Josepha Stiglitza.

Niestety, przy realizacji polskich procesów transformacyjnych
o tych imponderabiliach zapomniano. I bardzo żałuję, że w ostatniej części tego wielkiego dzieła, czyli w wyborze wywiadów Marcina Wojtysiaka-Kotlarskiego z wybitnymi osobistościami zasłużonymi . dla procesu transformacji ustrojowej w Polsce zabrakło głosów rzetelnie krytycznych. Zarówno fachowców w dziedzinie ekonomii, takich jak np. profesor Tadeusz Kowalik, jak i znawców teorii liberalizmu jak profesor Andrzej Walicki, a także

tych, którzy wielce zasłużyli się w walce o wolną i sprawiedliwą Polskę, jak profesor Karol Modzelewski. To tylko trzy sztandarowe nazwiska, ale znalazłoby się ich znacznie więcej.
Tymczasem wybór ogranicza się do „chwalców" tego procesu, lub bardzo delikatnych krytyków (w duchu słynnego protest-songu Jonasza Kofty: „przepraszam, dziękuję, ja niewątpliwie protestuję, ale nie nalegam").
Tym pierwszym trudno się dziwić. Gdy autor wywiadów pyta Cezarego Stypułkowskiego prezesa mBanku, a wcześniej prezesa Banku Handlowego i PZU: „Jak Pan ocenia transformację, jakimi kryteriami się Pan posługuje?", ten odpowiada:
„Pewnie dzięki determinacji profesora Balcerowicza zostałem w wieku 34 lat prezesem najstarszej instytucji finansowej w Polsce. Na gruncie prywatnym jestem więc, beneficjentem tych zmian. Natomiast na gruncie warsztatowo-zawodowym oceniam, że sektor finansowy, z którym od blisko 25 lat jestem związany, osiągnął niewątpliwy sukces. Przyciągnął bardzo wielu wartościowych i utalentowanych ludzi. Stał się nowoczesny, ale nie nadmiernie ryzykowny. W warunkach światowego kryzysu okazał się stosunkowo stabilny i silny. Pewnie można było zrobić trochę Więcej i lepiej, ale oczekiwanie, że wszystko uda się zrealizować idealnie, jest nierealistyczne."
Świętej pamięci ksiądz Tischner powiedziałby „tys prawda". Ale „świnto prawda" to nie jest. Sukces transformacji jest też klęską zbyt wielu milionów Polaków. I warto o tym pamiętać. Dlatego mam żal do autora wywiadów o właśnie taki a nie trochę inny wybór swoich rozmówców.
Nie mniej, uważam, że każdy kogo obchodzi stan polskiej gospodarki, stan życia społecznego, relacje między polityką, ekonomią i moralnością powinien sięgnąć po tę pozycję. Mam głęboką nadzieję, że jest to książka dotycząca przyszłego noblisty. Serdecznie tego Grzegorzowi Kołodce życzę. Jego gigantyczna praca, na tę nagrodę, moim zdaniem, w pełni, zasługuje.

778. Wpis 2521, 16.XII.2014

W OCZY KOLE?

W obliczu braku rzeczowej dyskusji o tzw. szokowej terapii – nie tylko w opiniotwórczych mediach, lecz, o zgrozo!, również w kręgach profesjonalnych – przytaczam krótki fragment książki „Droga do teraz" (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,71473). Warto przeczytać, bo to oczy otwiera w czasach, gdy nachalna propaganda nadwiślańskiego neoliberalizmu wciąż wychodzi z założenia, że stukrotnie powtarzane kłamstwa staną się prawdą. Otóż nie, gdyż obiektywne fakty i ich rzetelna interpretacja muszą wziąć górę. Wystarczy porównać, co tzw. plan Balcerowicza zakładał, a co stało się wskutek jego błędnej i szkodliwej polityki, jak również dostrzec to, jak zasadnicze odmienne rezultaty przyniosło późniejsze odejście od tamtej fatalnej linii.

Prof. Paweł Kozłowski: Powstał i objął władzę rząd Tadeusza Mazowieckiego, który zaczął wprowadzać rękami Leszka Balcerowicza zmiany w gospodarce metodą tzw. terapii szokowej. (…) Wcześniej doradzał w sieci „Solidarności", no i wraz z małym zespołem przygotował pewne propozycje reform zmierzające w kierunku rozwoju samorządności pracowniczej w przedsiębiorstwach państwowych, ale potem się od tego odwrócił, sam sobie z neoliberalnych pozycji zaprzeczając. Dziś zapewne nie chce o tym już pamiętać, ale pracował też w słynnej partyjnej „Marlenie", w Instytucie Podstawowych Problemów Marksizmu-Leninizmu przy Komitecie Centralnym „komunistycznej" partii, PZPR. Profesor Kowalik w swojej książce nie omieszkał wypomnieć mu, że postarał się tam o przydział na samochód i mieszkanie poza kolejką.

Prof. Grzegorz W. Kołodko: Być może. Natomiast późnym latem i jesienią 1989 roku, koncentrując się na nowych możliwościach, przyjęto – i słusznie – że w sytuacji radykalnego przełomu politycznego, kiedy kończy się stara władza, a nadchodzi nowa, polskie społeczeństwo zaakceptuje rzeczy, które wcześniej były nie do pomyślenia. Zapanowała euforia.

Czyli nastrój społeczny sprzyjał nieprawdopodobnie szerokiemu zakresowi twardych, społecznie dokuczliwych decyzji.

– To było nadużycie władzy, graniczące z politycznym występkiem w myśl idiotycznego skądinąd powiedzenia: „jak nie bije, to nie kocha". „Solidarność" niby kochała naród, ale ta jej część, która przejęła władzę, tak mu przyłożyła, że wpędziła kraj w nadmierną transformacyjną recesję i nową fazę kryzysu. To był wielki zawód ludu pracującego – i od tamtego czasu również niepracującego – miast i wsi, który potem, w trakcie minionego ćwierćwiecza, jeszcze się zwielokrotnił i wzmocnił. Kiedyś – bo okazuje się, że 25 lat to za mało – historia uzna, że nikt tak nie oszukał robotników jak ta robotnicza niby-„Solidarność". Świadomość tego faktu jest coraz powszechniejsza, co znalazło wyraz choćby przy okazji stołecznych manifestacji we wrześniu 2013 roku. Takich tłumów Warszawa nie oglądała, nie licząc pielgrzymów podczas papieskich wizyt, od czasów pochodów 1 Maja. Tylko wtedy demonstrowano „za", a teraz „przeciw".

Pojawiają się także obrachunkowe wypowiedzi, chociażby takie jak bardzo – jeszcze bardziej niż ja – krytyczna dla błędów tamtego okresu książka historyka i prominentnego działacza „Solidarności", profesora Karola Modzelewskiego, zatytułowana od wiersza Majakowskiego *Zajeździmy kobyłę historii. Wyznania poobijanego jeźdźca* czy obszerny wywiad, którego udzielił „Gazecie Wyborczej" filozof i historyk idei, także działacz solidarnościowy, profesor Marcin Król, pod jakże wymownym tytułem *Byliśmy głupi*. Kto był, ten był. My nie byliśmy.

Jacek Kuroń poszedł dalej, gdy powiedział: „Byłem człowiekiem odpowiedzialnym za nowy ład w tym kraju i muszę powiedzieć: Przepraszam Państwa, spieprzyłem to". Tyle że nie on to „spieprzył", tylko autorzy tzw. terapii szokowej. Pan dowiódł, że przed ćwierćwieczem skala recesji była nadmierna. (s. 85-88) **(…) wprowadził Pan do polskiej literatury ekonomicznej pojęcie „przestrzelenia programu stabilizacyjnego". Co zostało „przestrzelone"?**

– Fundamentalnym błędem systemowym było zaniechanie powszechnej komercjalizacji przedsiębiorstw państwowych, co zostało naprawione dopiero parę lat później, już w ramach *Strategii dla Polski*. Ówczesna ekipa i jej doradcy bynajmniej nie uważali tego za błąd – co ciekawe, z wyjątkiem Jeffreya Sachsa – gdyż obstając przy ideologicznym założeniu, chcieli osłabiać sektor państwowy, aby poprzez dyskryminacyjne opodatkowanie płac uzyskać społeczne przyzwolenie na jego szybką prywatyzację. Należało natomiast z prawnego punktu widzenia przekształcić wszystkie przedsiębiorstwa państwowe w jednoosobowe spółki Skarbu Państwa, a z ekonomicznego usamodzielnić je w pełni i wystawić na twarde ograniczenia budżetowe w ramach rynkowej gry, podobnie jak sektor prywatny.

Natomiast zasadniczym błędem samego programu stabilizacyjnego było przede wszystkim radykalne podniesienie stóp procentowych także w odniesieniu do starych kredytów bankowych. Należało to zrobić – choć też nie przesadnie – „do przodu", ale nie „do tyłu". Tymczasem już istniejące zadłużenie zostało oprocentowane w stopniu, którego zdecydowana większość przedsiębiorstw po prostu w istniejących realiach nie była w stanie

wytrzymać. Po drugie, ewidentnie został „przestrzelony” popiwek, który w pierwszym miesiącu został ustalony na poziomie 0,2, potem 0,3, a następnie 0,6 współczynnika korekcyjnego. Podatek od ponadnormatywnego wzrostu wynagrodzeń był gwarowo określany jako gilotyna, bo ciął ostro. Stosowany był w sposób dyskryminacyjny wyłącznie wobec przedsiębiorstw państwowych, co było motywowane nie tylko pragmatycznie, lecz i ideologicznie.

Instrument ten działał w taki sposób, że wolno było podnosić płace tylko o pewną frakcję stopy inflacji. Wskutek uwalniania cen i ich administracyjnych podwyżek w styczniu 1990 roku skoczyły one w górę aż o mniej więcej 60 procent w porównaniu do grudnia 1989 roku, a współczynnik popiwku wynosił 0,2. To znaczy, że płaca nominalna mogła wzrosnąć tylko o 12 procent. Wskaźnik kosztów utrzymania w tym miesiącu wynosi 160, a poziom dochodów nominalnych 112, a więc statystyczna płaca realna spada o zaiste szokowe 30 procent [(112/160 x 100) – 100 = –30]. To było ogromne „przestrzelenie” programu stabilizacyjnego, bo można było osiągnąć zamierzony cel dużo mniejszym kosztem.

Rozumiem, że chodzi tu nie tylko o dosłowne koszty, w znaczeniu ekonomicznym, lecz także o koszty społeczne.

– Tak, jak najbardziej. Co zdumiewające, niektórzy neoliberalni ekonomiści, jak na przykład Jan Winiecki czy Adam Lipowski, uważają, że w ogóle to nie ma znaczenia, bo to żaden spadek płac realnych, gdyż ludziom odbiera się tylko fikcyjne płace. Tak, to nie jest spadek realnych płac, z jakim mamy do czynienia w klasycznym przypadku otwartej inflacji cenowej, kiedy to wzrost cen, obniżając siłę nabywczą płac, na bieżąco równoważy nominalne strumienie popytu i podaży. Faktycznie określona szerokością luki inflacyjnej część płac nie znajdowała pokrycia w masie towarowej i tak czy inaczej nie mogła być wydana, a więc po częściowej liberalizacji cen mieliśmy do czynienia z urealnianiem płac w tym sensie, że teraz już można było za nie coś kupić. Z czysto statystycznego punktu widzenia płace realne spadły jednak w całym 1990 roku o zatrważające 40 procent. Realnie zaś biorąc, wydatki konsumpcyjne zostały zredukowane na mniejszą, ale wciąż na ogromną – i większą, niż było to nieuniknione – skalę. Był szok, i to spory; nie starczyło tylko terapii… Cały ten zabieg polegał na tym, że to przecież nie „półki się zapełniły”, tylko „kieszenie stały się puste”. Na ulice wychodziło mniej ludzi, mniej strajkowano niż uprzednio, bo ludziom agresywnie wmawiano, że „nie macie alternatywy”. To był już początek schyłku „Solidarności”, no bo przecież „miało być inaczej”.

A więc wyraźnie przestrzelone zostały cele dotyczące realnych stóp procentowych i urealniania płac – dwie ważne nominalne kotwice programu stabilizacyjnego. Coś jeszcze? (s. 95-98)

Można zadać pytanie, czy autorzy i zwolennicy „terapii szokowej” wtedy się mylili, czy też najzwyczajniej kłamali, bo wiedzieli, że nie mieli racji? Szydził wręcz z tego później profesor Tadeusz Kowalik – ekonomista sympatyzujący ze środowiskiem „Solidarności” – pokazując, że Balcerowicz wykonał z nawiązką tylko swój plan zwiększania bezrobocia. Jakie były zapowiedzi jego „planu”? Recesja tylko przez jeden rok, spadek dochodu narodowego o 3,1 procent, bezrobocie nie większe niż 400 tysięcy i inflacja 1-procentowa w skali miesięcznej – czyli rocznie 13-procentowa – już po trzech miesiącach. To tylko trzy newralgiczne punkty. Tym banialukom „szokistów” dawali wiarę niektórzy prominentni politycy pierwszej „pokomunistycznej” ekipy, najprawdopodobniej także Mazowiecki, Kuroń, Geremek. W rzeczywistości recesja trwała w sumie 12 kwartałów, czyli trzy lata, inflacja była 1-procentowa nie po 3 miesiącach, ale dopiero w 1997 roku, PKB spadł w sumie o 20 procent,

a bezrobocie przekroczyło 3 miliony. Do tych drastycznie gorszych wyników niż zapowiadane przez pierwsze solidarnościowe rządy przyczyniło się jeszcze jedno „przestrzelenie”, a mianowicie nastąpiła nadmierna dewaluacja złotego.

Ale to akurat mogło być celowe.

– Nie sądzę. Na wspomnianej konferencji Instytutu Finansów we wrześniu 1989 roku o tym też dyskutowaliśmy. Przygotowaliśmy też notatkę dla ministra finansów, w której sugerowaliśmy – zresztą nie tylko my – mniejszą skalę dewaluacji. Wtedy rynkowy kurs złotego – nie czarny, lecz równoległy, bo został zalegalizowany jeszcze przez rząd Rakowskiego – wynosił 8000–9000 z tendencją do wzmacniania. Ale rynkowy kurs równoległy był kursem marginalnym, krańcowym; dotyczył jedynie małej części obrotów dewizowych. W sytuacji unifikacji kursu – a słusznie w tę stronę zmierzano – kurs równowagi był zdecydowanie wyżej. Mówiliśmy o 8200–8500 złotych za dolara, ale i to pewnie było za dużo. Może też warto przypomnieć, że formułowano też postulaty przeciwstawne, sugerujące, aby pójść z dewaluacją jeszcze dalej, niż proponował to minister finansów. Na przykład Marcin Święcicki, który wtedy był ministrem współpracy gospodarczej z zagranicą, chciał 14 000 złotych za dolara. To dopiero byłaby „zabawa”. (s. 99-100)

Powiadam więc znowu – po tym trudnym ćwierćwieczu transformacji – autorom „terapii szokowej” albo, jak wolę, szoku bez terapii: nie mieliście racji. Wolno było się mylić, gdyż obszar niepewności był olbrzymi, ale mogliście posłuchać ekonomistów mądrzejszych od siebie, mogliście wysłuchać zwolenników innych opcji, bo istniały i były głoszone. Jeśli pomimo to się myliliście, to powinniście się wstydzić, bo porządni, prawdziwi zawodowcy aż tak się nie mylą.

Ale może kłamaliście, co też potrafię w jakimś stopniu zrozumieć, ale zaakceptować nie mogę. Co bowiem mieli powiedzieć ci, którzy wiedzieli, że ich „terapia” spowoduje załamanie produkcji przemysłowej i jej spadek o zatrważającą jedną czwartą, co pociągnie za sobą nie czterystutysięczne, lecz trzymilionowe bezrobocie? Co mieli powiedzieć ci rynkowi fundamentaliści, którzy spodziewali się, że wkrótce po „szoku” załamie się budżet, a wysoka inflacja trwać będzie lata? Mieli powiedzieć prawdę? Wywieziono by ich wtedy na taczkach, mówiąc: nie po to robiliśmy solidarnościową rewolucję, żebyście teraz mówili, że będzie masowe bezrobocie, benzyna po 2 dolary, wódka po 5, a mieszkania po pół miliona złotych. Miało być mieszkanie dla każdego w pięć lat, miało nie być kolejek, ale nie dlatego, że dochody zmniejszacie o 30 procent, ale z powodu wzrostu produkcji. A kolejek nie ma, bo nas po prostu nie stać na stanie w nich. Ponadto miało być małe, przejściowe bezrobocie, a teraz okazuje się, że jest masowe, strukturalne. Teraz nam mówicie, że to wszystko jest normalne? Gdyby powiedziano ludziom prawdę, to społeczeństwo nigdy nie zaakceptowałoby forsowanej wtedy polityki. Więc ci, którzy rozumieli, co robią i co z tego wyniknie, mogli świadomie i celowo z prawdą się mijać, traktując to jako jedyną skuteczną drogę polityki faktów dokonanych, która przecież nie mogła służyć dobrze polskiej gospodarce. (s. 111-112)

777. Wpis 2519, 15.XII.2014

Nędza „szokowej terapii”

Mumbo-jumbo, czyli w polskiej gwarze po prostu dyrdymały, należy potraktować jako swoistą kategorię socjologii i politologii, ale nawet w ekonomii odgrywa ono niebagatelną rolę. Przepis na ekonomiczne dyrdymały jest bardzo łatwy: wpierw maksymalnie uprościć, a potem przesadzać. Na przykład: wszystko sprywatyzować, a potem wszystko szybko się

poprawi. Albo odwrotnie – wszystko upaństwowić, a potem wszystko będzie coraz lepiej. W zależności od epoki, w której konkretne mumbo-jumbo ma nas zawojować. I ogłupić…
Mumbo-jumbo szkód narobiły co niemiara. I to nie tylko intelektualnych, ale również materialnych. Obracamy się bowiem nie tylko w świecie słów, ale i czynów. Także tych błędnych i szkodliwych. Wiele z nich jest nieodwracalnych, gdyż koszty i straty zostały już poniesione, a możliwe do uzyskania efekty przepadły wraz z minionym czasem. On zresztą też swoje czyni, gdyż w procesach pokoleniowych jest tak, że jeśli nawet pojawiają się pozytywne następstwa ponoszonych wyrzeczeń i ciężarów, to część spośród tych, którzy dla ich uzyskania ponosili koszty, na innym jest już świecie.

Apogeum neoliberalizmu

Starsi ludzie pamiętają próby uszczęśliwiania ich na siłę poprzez przymusową kolektywizację rolnictwa, a młodsi jeszcze dźwigają brzemię naiwnej i szkodliwej neoliberalnej idee fixe w postaci tzw. szokowej terapii. Nieudane próby jej przeprowadzenia pociągnęły za sobą ogrom kosztów, których można było uniknąć, przynosząc przy okazji terapeutycznych efektów dużo mniej, niż było to możliwe do osiągnięcia przy wyborze odmiennej ścieżki zmian. I jeśliby obecnie niektórzy woleli zapomnieć o bredni w rodzaju „szokowej terapii" (a najchętniej wmówić sobie i innym, że jakoby się powiodła), to dojście do sedna sprawy jest konieczne. Podobnie jak w przypadku nieszczęsnej kolektywizacji pokolenie i dwa wcześniej. Nie tylko z punktu widzenia prawdy historycznej – jakże bardzo zakłamywanej w odniesieniu do epok dopiero co minionych – oraz poprawności interpretacji ekonomicznej ex post. Ma to również znaczenie ex ante, gdyż w historycznym procesie rozwoju, w różnych częściach świata znajdujących się na jego rozmaitych etapach, wielu błędów można jeszcze uniknąć. Wystarczy tylko wyciągnąć odpowiednie wnioski z cudzych doświadczeń i nauczek płynących z dokonań i błędów innych krajów…
Ćwierć wieku temu na globalnej scenie pojawiły się kraje posocjalistyczne. Wpierw kilka, wkrótce kilkanaście, potem ponad trzydzieści. A tam – na Zachodzie – nie czeka na nie nic gotowego. Poza mało przydatnym na tę okoliczność własnym doświadczeniem z wysoko rozwiniętej gospodarki rynkowej i przygotowanym na zupełnie inną okazję „konsensusem waszyngtońskim". Zgłoszenie nań nowego zapotrzebowania to dla neoliberalnego nurtu zaiste wielka szansa. Wiadomo: popyt idzie w górę, cena idzie w gorę. Jakże można było takiej szansy nie spożytkować? Teraz neoliberalizm – także ten spod szyldu „konsensus waszyngtoński" – może już rozlewać się na olbrzymiej połaci świata. I znakomicie tę sposobność wykorzystuje. Lata 1990. to apogeum neoliberalizmu.

Globalna gra „wyłaniającymi się" rynkami

Trafia on na bardzo podatny grunt w niektórych posocjalistycznych krajach Europy Środkowo-Wschodniej. Bardziej podatny niż gdziekolwiek indziej, łącznie z dużo silniej powiązanymi z USA krajami latynoskimi. Przez czas jakiś królował nawet w niektórych transformowanych gospodarkach Azji, które do końca epoki socjalizmu były bardziej bastionami socjalistycznej ortodoksji niż terenem reformatorskich nurtów. Tak było w Laosie i Mongolii, a to ze względu na zaangażowanie się tam wskutek dokonanego w Waszyngtonie podziału zadań Australii w pierwszym i Nowej Zelandii w drugim przypadku. Ale przecież batalia rozgrywała się nie w dolinie Mekongu czy na stepach Mongolii, ale w kraju nad Wisłą. Tu bowiem toczyły się ostatnie, decydujące starcia zimnej wojny. Teraz dodatkowo – zaskakująco dla świata Zachodu – nałożyła się na nie wielka szansa wyłonienia się nowych, obiecujących rynków na obszarach uprzednio równie nieosiągalnych jak mongolskie stepy, a niekiedy w ogóle niewidocznych spoza „żelaznej kurtyny". Ich dostępność dla towarów wytwarzanych w krajach bogatych oraz dla pochodzącego stamtąd kapitału – zarówno w formie inwestycji bezpośrednich, jak i krótkoterminowych spekulacyjnych inwestycji portfelowych – zależała w zasadniczej mierze od tego, jak szybko i jak szeroko otworzą się na

taką penetrację. Do stymulowania tego procesu świetnie nadawał się neoliberalizm – ze swoja ideologią, ze swoją retoryką, ze swoimi z.
Szczególnie aktywne na tym polu są Stany Zjednoczone i Wielka Brytania. Znowu bowiem wiele rzeczy przytrafiało się w tym samym czasie. Od strony ekonomicznej akurat te kraje dysponowały znacznymi luźnymi kapitałami, dla których poszukiwały intratnych możliwości inwestowania za granicą. Japonia wchodziła w zniechęcający kryzys, Chiny były wciąż bardziej zamknięte niż otwarte, Afryka zupełnie nieatrakcyjna, a Ameryka Łacińska już i tak niewypłacalna. Pojawia się nowy obszar, któremu teraz tylko trzeba pomoc w „wyłonieniu się" i otwarciu. Może nie do końca jak ten sezam, ale jednak.

Upadek Związku Radzieckiego

Od strony politycznej nie jest przecież dla nikogo tajemnicą, że z punktu widzenia strategicznych interesów oraz globalnych ambicji hegemonistycznych dalsze osłabienie Związku Radzieckiego było USA na rękę. Wielka Brytania w obu tych kwestiach jest wiernym – i zainteresowanym – sojusznikiem. A tu raptem pojawia się nie tylko możliwość osłabienia „imperium zła", jeśli użyć określenia Ronalda Reagana, ale rzecz wcześniej nieprawdopodobna – upadku Związku Radzieckiego.
Notabene, Związek Radziecki mógłby pod określonymi warunkami jeszcze sobie przez czas jakiś poistnieć. Tak zresztą naonczas wszyscy spekulowali, zaskoczenie więc było totalne. Frapujące przy tym jest, jak różnie kreśli się hipotetyczne scenariusze typu, co by było, gdyby… Gdy zapytałem Francisa Fukuyamę, czy sięga do alternatywnej historii i rozważa inny, hipotetyczny bieg procesów, to w kontekście ZSRR odpowiedział, że jak najbardziej tak. Otóż wyobraża sobie, że twór ten mógłby funkcjonować przez jeszcze jakiś czas, gdyby któryś z konserwatywnych przywódców radzieckich – Jurij Andropow (zm. 1984) albo Konstantin Czernienko (zm. 1985) – pożył dłużej. To ciekawe, bo moje myśli szły w odwrotnym kierunku, że oto Związek Radziecki mógłby istnieć dłużej, gdyby Michaił Gorbaczow nastał odpowiednio wcześniej, jakieś dziesięć lat szybciej, niż to się faktycznie stało. Kiedy kilka lat po upadku ZSRR, zapytałem samego Gorbaczowa – wielkiego męża stanu, któremu świat co nieco zawdzięcza – czy sądzi, że Związek istniałby nadal, gdyby Borys Jelcyn przejął od niego na początku dekady przywództwo partii komunistycznej i rządy krajem, bez odrobiny wahania odpowiedział, iż niechybnie tak. Być może. W końcu Związek Radziecki rozpadł się po części i dlatego, że był to jedyny i jakże skuteczny, jak się okazało, sposób na przejęcie władzy w Rosji. Jelcynowi strasznie zależało wpierw na tym, aby w ogóle rządzić, a dopiero potem – jak.

Ustrojowa transformacja i geopolityka

Inne skądinąd znaczące kraje w tym czasie mało się liczyły albo nie weszły do gry. Z rozmaitych powodów. Odległa Japonia coraz bardziej pogrążała się w kryzysie, a ponadto Europa Środkowo-Wschodnia jako rejon gospodarki światowej godny penetracji interesowała ja daleko mniej niż Azja Południowo-Wschodnia. Bliskie Niemcy zajęte były niezwykle kosztownym procesem reintegracji, który zapragnęły przeprowadzić w możliwie najkrótszym terminie. Skandynawskie socjaldemokracje to kraje, które w sumie liczą mniej ludności niż jedna Polska, cóż więc mogły one – zwłaszcza w wymiarze ekonomicznym – zaoferować? Ponadto Bank Światowy i Międzynarodowy Fundusz Walutowy są w Waszyngtonie, a Wall Street w Nowym Jorku, a nie w Kopenhadze czy Sztokholmie. Na dodatek Finlandia mocno odczuła kryzys rozpadającego się Związku Radzieckiego, w kontaktach z którym wcześniej wiele korzystała dzięki dobrodziejstwom subsydiowanego handlu. Francja i Włochy zajęte były przede wszystkim swoimi sprawami – Włochy głównie wewnętrznymi, a Francja na dodatek jeszcze na francuskojęzycznych obszarach byłego imperium kolonialnego w Afryce, gdzie miała wiele pilniejszych i ważniejszych interesów. Tak więc największe możliwości działania otworzyły się przed Stanami Zjednoczonymi i Wielką Brytanią. Krajami, gdzie akurat neoliberalizm wchodził w szczytowa fazą rozwoju. Zupełnie naturalne zatem było, że

zaoferował się jako remedium na kaskadowo piętrzące się w Europie Środkowo-Wschodniej problemy. Była podaż. I choć łatwiej dostarczać miękkie rady niż twarde pieniądze, najczęściej oferty były wiązane.

Nadwiślański neoliberalizm

A popyt? Też był. Najpierw w Polsce, bo tu doprawdy wiele rzeczy działo si naraz. Obok Węgier była ona najlepiej przygotowana do wdrażania pełnokrwistej gospodarki rynkowej, przede wszystkim wskutek wcześniejszych reform systemowych, także tych przeprowadzonych pod parasolem „stanu wojennego" na początku lat 1980., a zwłaszcza w trakcie tzw. drugiego etapu reformy gospodarczej w końcu tamtej dekady. Pomimo to socjalizm upadł, potrzebne było zatem pilnie coś w zamian. I mimo że upadł, oczywiste było, iż Związek Radziecki nie będzie interweniował, bo sam też już dogorywał i koncentrował się na własnych problemach. Niemcy zajmowały się sobą i nie w głowie im były zabiegi o krzewienie idei i praktyki społecznej gospodarki rynkowej u sąsiadów. Szczególnie silne były nastroje antyetatystyczne, głównie pod wpływem „Solidarności" głoszącej utopię państwa związkowego. Byli także politycy, którzy chętnie zaadaptowali obcy nurt neoliberalny, biorąc go za własny i nadając mu przy okazji naiwny, nadwiślański folklor „szokowej terapii". Laboratorium było gotowe.

Ten swoisty popyt na neoliberalną politykę, minimalizującą rolę państwa i de facto preferującą wąskie grupy interesów kosztem szerokich rzesz ludności, zgłaszano wbrew racjonalności makroekonomicznej. Wbrew temu, czego można było oczekiwać po ustaleniach Okrągłego Stołu z 1989 roku. I – co jeszcze ważniejsze – wbrew nadziejom zdecydowanej większości społeczeństwa.

Lekcje na przyszłość

Podczas całego transformacyjnego wysiłku z pewnością można było osiągnąć więcej mniejszym kosztem. Strat spowodowanych na początku dekady lat 1990 szokiem bez terapii i pod jej koniec niepotrzebnym przechłodzeniem gospodarki bynajmniej nie kompensują osiągnięcia innych okresów, zwłaszcza lata Strategii dla Polski. Nie można też uśredniać całego minionego 25-lecia, bo trzeba trafnie ze wzlotów i upadków jego poszczególnych okresów wyciągać wnioski na przyszłość. Tak w Polsce, jak i w innych krajach posocjalistycznych. Stosowne lekcje płyną również dla innych, pozaeuropejskich emancypujących się gospodarek. Właśnie tak: one mają się nie tyle „wyłaniać" czy „wschodzić", ile emancypować. Polska też.

Minęło ćwierć wieku; czego nauczyło nas to pokoleniowe doświadczenie? Z pewnością tego, że neoliberalizm nie jest dobrym pomysłem ani na transformację ustrojową, ani na rozwój gospodarczy. Ale nie jest nim także państwowy kapitalizm, o czym przekonują się znajdujący się w dużo gorszej sytuacji niż Polacy Rosjanie i Ukraińcy. Trzeba zatem kontynuować ucieczkę do przodu w kierunku społecznej gospodarki rynkowej. Służyć temu ma Nowy Pragmatyzm: heterodoksyjna koncepcja dynamicznego i długofalowego, zrównoważonego potrójnie – ekonomicznie, społecznie i ekologicznie – rozwoju społeczno-gospodarczego. Polskę stać na średnie wieloletnie tempo wzrostu rzędu 4-5 procent rocznie. Wtedy nie trzeba będzie czekać całe ćwierćwiecze na podwojenie poziomu dochodu, ale uda się to nam w ciągu 15-20 lat.

Wzrost gospodarczy musi przy tym przekładać się na rozwój społeczny, w szczególności na odwrócenie niekorzystnych tendencji demograficznych oraz wzmacnianie kapitału ludzkiego i spójności społecznej. Model 2+1+2, czyli dwoje rodziców, jedno dziecko i dwa samochody to przepis na klęskę społeczeństwa, gospodarki i środowiska. Odpowiednio kulturowo osadzony Nowy Pragmatyzm może stymulować pożądane przekształcenia strukturalne i zmiany instytucjonalne. By tak wszakże było, postępowa polityka gospodarcza i strategia rozwoju muszą opierać się na poprawnej teorii ekonomicznej.

776. Wpis 2517, 12.XII.2014

Prof. Grzegorz W. Kołodko *„Ćwierćwiecze ustrojowej transformacji posocjalistycznej. Teoria i praktyka”* (sprawozdanie z wykładu wygłoszonego podczas posiedzenia plenarnego Komitetu Nauk Ekonomicznych PAN, 7 października 2014 r.)[5]

Profesor Kołodko rozpoczął wykład od podkreślenia wagi i znaczenia ćwierćwiecza transformacji, które jest dobrą okolicznością, by przy okazji naukowej debaty na temat teorii i praktyki transformacji ustrojowej powrócić do zasadniczego pytania o cel działalności gospodarczej człowieka i społeczeństwa. Odpowiedzi należy poszukiwać zarówno na gruncie teoretycznym, jak i w wymiarze proponowanych rozwiązań praktycznych (zwłaszcza tych, które były udziałem przemian ustrojowych minionego ćwierćwiecza). Prelegent podkreślił, że w zasadzie we wszystkich ustrojach, systemach i ich odmianach dominuje podejście ilościowe – patrzenie na ich rozwój przede wszystkim przez pryzmat poziomu i dynamiki, a więc tempa wzrostu produktu krajowego brutto jako zagregowanej wartości dodanej w skali makroekonomicznej. Profesor Kołodko zauważył, że skala ta odnosi się tradycyjnie do gospodarek narodowych, które maksymalizują swoje produkty krajowe brutto, co już pozostaje w sprzeczności z istotą współczesnego ponadnarodowego świata.

Prelegent przypomniał o tezie, którą sformułował w swoich wcześniejszych publikacjach, że żyjemy już w poPKBowskiej rzeczywistości, co wymaga poPKBowskiej ekonomii i poPKBowskiej polityki gospodarczej, a więc i poPKBowskiej teorii i praktyki - także w odniesieniu do krajów posocjalistycznej transformacji ustrojowej. Profesor Kołodko jest zdania, że kategoria produktu krajowego brutto ma fundamentalne braki, gdyż nie obejmuje szeregu istotnych elementów, uwarunkowań i skutków działalności gospodarczej człowieka i społeczeństwa. Nic nie mówi też na temat podziału efektów tej działalności. Sposób podziału dochodu budzi zdaniem Prelegenta uzasadnione niezadowolenie społeczne wyrażające się niekiedy aktywnymi protesty ludności, co rodzi pytania na temat skuteczności (efektywność) procesu transformacyjnego mijającego ćwierćwiecza. Podobnie dzieje się w innych systemach.

Wadą PKB jest także to, że nie mówi nic na temat kosztów obciążania przyszłych pokoleń skutkami pogoni za bezwzględną maksymalizacją tempa jego wzrostu dzisiaj. Nie można analizować poziomu i dynamiki produktu krajowego brutto bez równoczesnej analizy stanu nierównowagi finansów publicznych i dynamiki długu publicznego, który jest dzisiaj paradoksalnie bardziej problemem krajów rozwiniętych oraz krajów posocjalistycznych niż wielu krajów tak zwanego kiedyś Trzeciego Świata, obecnie zwanych krajami wyłaniających się gospodarek - „emerging markets”. Jest to, zdaniem Profesora, kolejna wyrafinowana koncepcja neoliberalnej polityki gospodarczej, zmierzająca do wyłonienia miejsc zbytu towarów o wysokiej wartości dodanej w zamian za dostęp do towarów o niskiej wartości dodanej (głównie tańszej żywności i surowców), prowadząca przy okazji do drenażu taniej lokalnej siły roboczej – często bardzo dobrze wykształconej (na koszt społeczeństwa i podatników). I jest to kolejny aspekt, którego PKB nie dostrzega.

Trzeci fundamentalny problem stanowi środowisko naturalne. Teoria ekonomii od lat poświęca mu coraz więcej uwagi, natomiast w praktyce różne perturbacje spychają ten kluczowy problem współczesnego świata permanentnie na plan dalszy. Zadaniem Prelegenta, gdyby nie było ogólnoświatowego kryzysu finansowego, z pewnością głównym tematem

[5] W nawiązaniu do książki pod redakcją naukową Pawła Kozłowskiego i Marcina Kotlarskiego pt. „Grzegorz W. Kołodko i ćwierćwiecze transformacji” (Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa 2014, s. 1279)

debat ekonomicznych byłaby dzisiaj dewastacja środowiska naturalnego, w tym nieudolność polityki gospodarczej w praktycznych działaniach na rzecz zahamowania tego procesu (mimo znaczących teoretycznych osiągnięć ekonomii zrównoważonego rozwoju w tym zakresie).

Trzeba stworzyć lepszy od PKB syntetyczny miernik zrównoważonego dynamicznego rozwoju społeczno-gospodarczego, temu powinny być poświęcone rozważania teoretyczne i działania praktyczne, w skali mikro (zarządzanie) i makro (polityka). Wiele kroków poczyniono, niektóre zostały zinstytucjonalizowane, niektóre są tylko luźnymi pomysłami, koncepcjami kierunkowymi, jak np. przedstawiona parę lat temu przez Profesora w „Wędrującym świecie" propozycja zintegrowanego indeksu pomyślności. Za najlepszą w obecnej chwili Prelegent uznaje koncepcję „Inequality Adjusted Human Development Index" (HDI), który bierze pod uwagę cały szereg dodatkowych elementów, oprócz samego PKB, np. kondycję zdrowotną społeczeństwa, długość życia, kondycję kulturowo-psychiczną, stan wykształcenia, poziom edukacji itp. W świetle HDI kraje posocjalistycznej transformacji w porównaniach międzynarodowych, przy zbliżonym poziomie PKB, plasują się zdecydowanie lepiej, gdyż są np. prawie całkowicie pozbawione analfabetyzmu, mają zupełnie dobrze rozwiniętym systemem szkolnictwa powszechnego, funkcjonującą publiczną służbą zdrowia, do której (przynajmniej do większości usług) prawie cała ludność ma dostęp, czego nie można powiedzieć o wielu innych krajach na podobnym poziomie rozwoju mierzonym klasycznym PKB.

Drugi wątek, który zdaniem Prelegenta należy podnieść, dotyczy tego jakie powinny być podstawy teoretyczne posocjalistycznej transformacji. Ćwierć wieku temu całe (i właściwie jedyne) teoretyczne założenie sprowadzało się do uznania, że reformowanie systemu centralnie planowanej gospodarki socjalistycznej, opartej na własności państwowej bądź upaństwowionej spółdzielczości, wymaga przesunięcia własności z sektora państwowego do sektora prywatnego i to w zasadzie powinno rozwiązać problem jej efektywności oraz utraty (braku) zdolności konkurencyjnej. Uważano, że sektor prywatny z istoty swojej już powinien mieć przewagę efektywnościową, że już samo przesunięcie zasobów z sektora państwowego do sektora prywatnego zagwarantuje wyższą efektywność mikroekonomiczną, ergo wyższy poziom dochodu narodowego i wyższą dynamikę produkcji zarówno w skali przedsiębiorstw (już prywatnych), jak i w skali całego społeczeństwa, państwa. Profesor Kołodko podkreślił, że choć teza, iż ustrojowa transformacja posocjalistyczna w dużym stopniu powinna sprowadzać się do sprywatyzowania własności jest niewątpliwie prawdziwa, w praktyce została ona jednak potraktowana zbyt wąsko, a jej forsowanie spowodowało, że w całym tym złożonym procesie nie dostrzeżono innych aspektów gospodarowania, przede wszystkim aspektu instytucjonalnego.

Kolejnym wątkiem, obok prywatyzacji, jest liberalizacja. Nie można przejść do gospodarki rynkowej, a to jest sens transformacji ustrojowej, bez liberalizacji. Nie tylko cen, co nastąpiło w polskich realiach wcześniej niż w innych krajach (a w niektórych innych krajach wcale, np. w byłym ZSRR czy w Rumunii), lecz także bez liberalizacji handlu (wewnętrznego oraz międzynarodowego). Bardzo ważna, nie do przecenienia, jest liberalizacja wejścia do i wyjścia z biznesu. Jeśli ktoś chce „wejść" i podjąć ryzyko gospodarowania, powinien mieć również zliberalizowane „wyjście", poprzez odpowiednie procedury likwidacyjne, restrukturyzacyjne czy bankructwa. Natomiast, zdaniem Prelegenta, wspomniana ułomność teoretyczna, zwłaszcza w początkowych latach transformacji, polegała na tym, że nie doceniano wątku instytucjonalnego. Chodzi o instytucje w znaczeniu behawioralnym, a nie organizacyjnym, a więc reguły gry, zasady postępowania, a także towarzyszącą temu pewną obyczajowość. W tym sensie instytucją jest np. ruch uliczny: takie same przepisy obowiązują w Polsce, jak i w krajach wysoko rozwiniętego kapitalizmu, jednak przy takich samach przepisach ruchu drogowego pojazdy i ludzie w różnych krajach poruszają się inaczej, co jest także kwestią pewnej kultury, umiejętności, zdolności, chęci do

przestrzegania reguł. Profesor Kołodko podkreślił, że dla niego było oczywiste od samego początku, iż trzon transformacji powinien ogniskować się na przebudowie instytucjonalnej, co miało sprzyjać poprawie efektywności mikroekonomicznej po to, żeby poprawiać warunki pracy i życia przytłaczającej większości społeczeństwa. Natomiast dla niektórych sedno transformacji sprowadzało się tylko i wyłącznie do prywatyzacji, resztę miała rozwiązać „niewidzialna rynka" rynku, oczywiście pod warunkiem, że doszło do liberalizacji. Profesor Kołodko zwrócił uwagę, że na początku transformacji w niektórych krajach uczyniono z instrumentów cel nadrzędny, podporządkowując je kryteriom ideologicznym, a nie kryteriom efektywnościowym. Instytucje oraz potrzeba spójności społecznej były uważane za sprawy trzeciorzędnej wagi, najważniejsze było sprywatyzowanie własności państwowej. Tymczasem, zdaniem Profesora, prywatyzacja ma sens wtedy, gdy sprzyja poprawie jakości mikroekonomicznego zarządzania i powoduje wyższą efektywność oraz lepsze wykorzystanie środków. Choć z pewnymi zastrzeżeniami, gdyż jeśli prywatyzacja prowadzi do redukcji zatrudnienia, to jest to problem dużo bardziej skomplikowany, który ma swój wymiar społeczny. Należy mieć propozycję - nie tylko teoretyczną, ale także praktyczną - co zrobić z wyzwalanymi nadwyżkami siły roboczej, które trafiają na rynek pracy, z czym sobie Polska do tej pory sobie nie radzi.

Zdaniem Prof. Kołodko były takie propozycje teoretyczne i gdyby się na nich konsekwentnie opierała praktyka gospodarcza minionego ćwierćwiecza w Polsce, w Europie Środkowo-Wschodniej i w krajach b. Związku Radzieckiego, sytuacja byłaby dzisiaj dużo lepsza. Bylibyśmy na wyższym poziomie rozwoju, mając wyższą konkurencyjność międzynarodową, mniejsze bezrobocie, większe nasycenie gospodarki wiedzą i wyższy poziom spójności społecznej.

Dlaczego tak się nie stało? Profesor Kołodko stwierdził, że w większości krajów, nie tylko w Polsce, makroekonomiczna polityka gospodarcza w wielu przypadkach w większym stopniu opierała się na naciskach lobbystycznych (grup, które narzucały swoje interesy jako ogólnospołeczne), ideologii (która wypychała dobrą teorię) oraz wiedzy popularnej (informacjach prasowych i telewizyjnych) niż na ekonomii uczonych. Praktyka częstokroć nie wykorzystywała dorobku teoretycznego, który powstawał także w kolejnych latach, począwszy od lat osiemdziesiątych, a nawet niekiedy jeszcze wcześniej. Po osiemdziesiątym dziewiątym roku zmieniła się rzeczywistość polityczna i pewne działania, które wcześniej były niemożliwe, stały się możliwe (uwolnienie cen, a następnie ustabilizowanie inflacji na najniższym możliwym poziomie). Obecnie w Polsce mamy prawie zerową inflację, choć doskwiera ona jeszcze w niektórych krajach, takich jak Rosja i Ukraina.

Zupełnie inaczej wygląda sytuacja w Chinach, które obrały swoją własną drogę. Można się sprzeczać, na jakim teoretycznym modelu opierają się Chiny. Chińscy ekonomiści używają określenia „gospodarka rynkowa", ale wzbraniają się przed nazwaniem swojej gospodarki kapitalistyczną. Zdaniem Prelegenta jest to rodzaj kapitalizmu państwowego, a już na pewno hybrydy polegającej na skrzyżowaniu kapitalizmu państwowego z rynkowym socjalizmem. To są systemy nieostre, wobec tego poruszanie się w kategoriach czystych powoduje zamazywanie tła dyskusji. Można opisywać całą rzeczywistość, nie posługując się kategoriami „socjalizm" i „kapitalizm", mówiąc tylko o transformacji systemowej: od opierającej się na dominacji własności państwowej zbiurokratyzowanej gospodarki, z dużą dozą interwencji państwa do zliberalizowanej, otwartej gospodarki opierającej się na prywatnej przedsiębiorczości, której motywem jest maksymalizacji zysku.

Powstaje pytanie, czy można do tego samego nurtu rozważań o teoriach transformacji włączyć casus Chin? Zdaniem Prelegenta, jeśli szerzej potraktować zagadnienie, wtedy tak. Mamy wówczas do czynienia z analizą komparatywną. Istnieją w końcu różne alternatywne sposoby przejścia, są możliwe różne rozwiązania. Profesor Kołodko uważa, że przyszła „Teoria posocjalistycznej transformacji ustrojowej" będzie uwzględniać różne szkoły, różne

modele, tak jak są różne szkoły kapitalizmu (np. kapitalizm społecznej gospodarki rynkowej w wydaniu nordyckim, kapitalizm bardziej neoliberalny w wydaniu amerykańskim itp.). Zdaniem Prelegenta do tej pory nie ma jednoznacznej, przyjętej przez podstawowe nurty myśli ekonomicznej teorii transformacji posocjalistycznej.

Zdaniem Profesora, teoretyczne założenie oraz polityczna deklaracja ideowa zwolenników posocjalistycznych przeobrażeń - odejścia od centralnie planowanej socjalistycznej gospodarki państwowej do gospodarki rynkowej opartej na własności prywatnej - były takie, że oto idziemy do tzw. Pierwszego Świata, tymczasem w niektórych krajach nastąpiło zbliżenie bardziej do Trzeciego Świata (Kirgistan, Mołdawia, Gruzja). Wyrazem tego jest wieloletni, permanentny spadek produkcji oraz pogłębianie się nierówności majątkowych i dochodowych (tolerowane przez politykę, z próbami uzasadniania przez fałszywą teorię głoszącą, że nie jest możliwa poprawa efektywności z równoczesną troską o sprawiedliwość społeczną). Zdaniem Prelegenta myślenie takie jest wielkim, niewybaczalnym błędem. Istnieje coś takiego jak solidaryzm społeczny sprawiający, że możliwy jest wzrost efektywności mikroekonomicznej przy równoczesnej trosce o większą spójność społeczną i to nie tylko w krajach na najwyższych szczeblach rozwoju. Zmiany transformacyjne powinny służyć lepszemu zaspokajaniu potrzeb przytłaczającej większości ludności.

W podsumowaniu Profesor Kołodko stwierdził, że Jego zdaniem fałszywe byłoby skierowanie transformacji w stronę współczesnego leseferyzmu, który sprzyja bogaceniu się nielicznych kosztem większości. Jedni sobie tego nie uzmysławiają, inni i owszem, tylko tego nie głoszą ze względów ideologicznych, bo nikt nie będzie wspierał takiego systemu. Profesor nie widzi również przyszłości dla prawie dwumiliardowej już, posocjalistycznej, części świata, jeśli to będzie państwowy kapitalizm, który zresztą też ma różne oblicza, inny jest w nieposocjalistycznej Wenezueli, a inny w posocjalistycznej Ukrainie, inny w Rosji, gdzie centralna władza podporządkowała sobie oligarchów, inny na Ukrainie, gdzie z kolei oligarchowie podporządkowali sobie.

Transformacja cały czas dostarcza bardzo wielu ciekawych pytań teoretycznych, jest o czym dyskutować, pisać artykuły, wydawać książki. Na pewno nie może być dobrej praktyki, skutecznej polityki społeczno-gospodarczej bez poprawnej teorii. Dlatego warto ponosić wysiłek teoretyczny, którego nigdy nie należy lekceważyć. To że praktyka toczy się jak się toczy, nie zawsze jest winą ułomności teorii. Należy szeroko popularyzować słuszną myśl teoretyczną, aby poprzez szeroki dyskurs publiczny, poprzez spory medialne, debaty parlamentarne w jak największym stopniu kształtować politykę gospodarczą. To nie dotyczy tylko Polski i innych krajów posocjalistycznych, to dotyczy również np. Stanów Zjednoczonych.

(Opracował A. Czyżewski)

775. Wpis 2516, 12.XII.2014

NEGATIVE EFFECTS OF INEQUALITY ON ECONOMIC GROWTH

The OECD assessed the effects of ***inequality*** on economic growth, finding that it has a statistically significant negative impact. It reckoned, for example, that income inequality knocked ten percentage points off cumulative GDP growth in Mexico between 1990 and 2010, nine points off Britain's growth and up to seven points off America's. Redistributive polices do not hinder growth, it argued, as long as they are targeted effectively, specifically at education. ("The Economist", December 13th, 2014)

Poland ranked 20th out of 34 member countries in terms of the tax to GDP ratio in 2012 (the latest year for which tax revenue data is available for all OECD countries). In that year Poland had a tax to GDP ratio of 32.1% compared with the OECD average of 33.7%. The OECD's annual Revenue Statistics report found that the tax burden in Poland increased by 0.3

percentage points from 31.8% to 32.1% in 2012. The corresponding figure for the OECD average was an increase of 0.4 percentage points from 33.3% to 34.7%. Since the year 2000, the tax burden in Poland has declined from 32.7% to 32.1%. Over the same period, the OECD average fell from 34.3% to 33.7%. (OECD, "Revenue Statistics 2014 – Poland")

. Wpis 2514, 5.XII.2014

W związku z pogłoskami, rozsiewanymi m.in. przez "Gazetę Wyborczą" i TVN 24, że mam kandydować na Prezydenta RP ("Wybory prezydenckie 2015. Oto, kto może być konkurentem Bronisława Komorowskiego" http://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/56,114944,17081425,Wybory_prezydenckie_2015__Oto__kto_moze_byc_konkurentem.html#BoxSlotIMT; fot. TVN 24) informuję, że nie mam takiego zamiaru.

773. Wpis 2513, 1.XII.2014

Droga do teraz – wyjątkowa historia ekonomisty w realiach polskiej transformacji

www.Opiniobook.pl dla Ciebie oceniamy światowe i polskie bestsellery

Grzegorz W. Kołodko to wyjątkowa osoba, profesor ekonomii, który ma ogromne pojęcie o polskiej gospodarce i zasadach jej transformacji. Profesor ma za sobą już kilka publikacji książkowych, które w większości z miejsca stawały się bestsellerami i nadal sprzedają się doskonale. Tym razem przygotowuje dla nas książkę, gdzie stara się pokazać swoją osobę i historię swojego życia w realiach transformacji gospodarczej Polski.

http://www.opiniobook.pl/droga-do-teraz-wyjatkowa-historia-ekonomisty-w-realiach-polskiej-transformacji

772. Wpis 2512, 26.XI.2014

Listopad 24, 2014

W ślad za Nagrodą Naukową im. Fryderyka Skarbka przyznaną przez Polską Akademię Nauk za książkę "Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna przyszłości" (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,66008) otrzymałem NAGRODĘ MINISTRA NAUKI I SZKOLNICTWA WYŻSZEGO ZA WYBITNE OSIĄGNIĘCIA NAUKOWE w dziedzinie badania na rzecz rozwoju gospodarki (http://www.nauka.gov.pl/nagrody/nagrody-ministra-nauki-i-szkolnictwa-wyzszego-za-wybitne-osiagniecia-naukowe-lub-naukowo-techniczne-2014.html). Książka ukazała się także w obcych językach, w tym po angielsku, chińsku i rosyjsku. Warto wspomnieć, że amerykańskie wydanie pierwszej książki z tzw. trylogii o świecie – „Wędrujący świat" (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,40999) zostało nominowane do Nagrody Michaela Harringtona „za wybitną książkę, która pokazuje, jak badania naukowe mogą być wykorzystane w walce o lepszy świat".

771. Wpis 2511, 26.XI.2014

November 24, 2014

Following The Fryderyk Skarbek Award granted by the Polish Academy of Sciences for the book "Whither the World: The Political Economy of the Future" (vol. I http://www.palgrave.com/page/detail/whither-the-world-the-political-economy-of-the-future-grzegorz-w-kolodko/?K=9781137465764 & vol. II http://www.palgrave.com/page/detail/whither-the-world-the-political-economy-of-the-future-grzegorz-w-kolodko/?K=9781137465764), Professor Grzegorz W. Kolodko has received THE AWARD OF MINISTER OF SCIENCE AND HIGHER EDUCATION FOR OUTSTANDING SCIENTIFIC ACHIEVEMENTS in the category of research for economic development (http://www.nauka.gov.pl/nagrody/nagrody-ministra-nauki-i-szkolnictwa-wyzszego-za-wybitne-osiagniecia-naukowe-lub-naukowo-techniczne-2014.html).

It should be mentioned also that the book "Truth, Errors, and Lies: Politics and Economics in a Volatile World" (http://cup.columbia.edu/book/978-0-231-15068-2/truth-errors-and-lies/webFeatures) was nominated for the Michael Harrington Award „for an outstanding book that demonstrates how scholarship can be used in the struggle for a better world."

770. Wpis 2510, 19.XI.2014

NASTĘPNE POKOLENIE / NEXT GENERATION

Po trzech poprzednich wystawach fotografii, które objechały kilkanaście galerii w całym kraju – „Świat jaki jest…" (tytuł zapożyczony z VI rozdziału mojej książki „Wędrujący świat" – http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,40999), „Sąsiedzi" i „Módlmy się" – prezentuję paletę 35 zdjęć pt. „Następne pokolenie". Fotografie zrobione w 30 krajach na wszystkich kontynentach pokazują barwną wielokulturowość współczesnego świata. Zdjęcia koncentrują się na młodej generacji. Na blisko 7 miliardów 200 milionów ludzkości aż 26 proc. to dzieci w wieku do 14 lat, a następne prawie 17 proc. to młodzież do lat 24. W sumie młode pokolenie to prawie 43 proc. ludzkości; jej połowa ma mniej niż 30 lat. W Polsce młode pokolenie to mniej, bo w sumie tylko 26,5 proc.; 14,6 proc. dzieci i 11,9 proc. młodzieży. Mediana wieku Polaków (39,5 lat) jest o całej 10 lat większa niż mediana dla populacji całego świata.

Wystawa „Nowe pokolenie" to głos wołający o większą tolerancję, opowiadający się za wielokulturowością, która powinna coraz bardziej łączyć, a coraz mniej dzielić. Niestety, nie zawsze i nie wszędzie tak jest… To moja specyficzna wypowiedź, zapatrzona w przyszłość z troską o długotrwały rozwój społeczno-gospodarczy zrównoważony nie tylko ekonomicznie, lecz także ekologicznie i społecznie, w tym również demograficznie. Obok słów i książek niech mówią też obrazy i wystawy.

Wystawę fotografii „Następne pokolenie" („Next Generation") można obejrzeć do końca stycznia 2015 r. w ATRIUM Akademii Leona Koźmińskiego w Warszawie przy ul. Jagiellońskiej 57/59

769. Wpis 2509, 15.XI.2014

ROSJANIE, CHIŃCZYCY I NAWET PALESTYŃCZYCY BARDZIEJ ZADOWOLENI Z ŻYCIA NIŻ POLACY

W Polsce - przy najwyższym poziomie dochodów na mieszkańca pośród tzw. emerging markets, 21.215 $ według parytetu siły nabywczej - zaledwie 38 procent ludności jest zadowolone z życia. Zalicza się do nich tych, którzy na skali od 0 do 10 udzielają odpowiedzi 7, 8, 9 lub 10 na pytanie: "jak dobrze oceniasz swoje życie". W tej grupie krajów szczęśliwsi są ludzie z co najmniej 20 krajów o niższym, niekiedy znacznie przeciętnym poziomie dochodów niż na naszej "zielonej wyspie": Turcja (39%), Nigeria (41%), Rosja (43%), Indie (44%), Republika Południowej Afryki (49%), Peru (51%), Pakistan (51%), Malezja (56%), Chile (58%), Indonezja (58%), Chiny (59%), Wietnam (64%), Columbia (68%), Argentyna (66%), Brazylia (73%), Wenezuela (74%), Meksyk (79%).

"The Pew poll asks respondents to measure, on a scale from zero to ten, how good their lives are. (Those who say between seven and ten are counted as happy.) In 2007, 57% of respondents in rich countries put themselves in the top four tiers; in emerging markets the share was 33%; in poor countries only 16%—a classic expression of the standard view.

But in 2014, 54% of rich-country respondents counted themselves as happy, whereas in emerging markets the percentage jumped to 51% (see chart). This was happening just at a time when emerging markets' chances of converging economically with the West seemed to be receding.
(…)Within countries, richer people express more satisfaction than their poorer neighbours. The study divided respondents into categories with higher and lower incomes and fewer and more household goods. In every country in every group, richer folk with more goods expressed higher levels of happiness. So at a personal (as opposed to national) level, money does buy happiness. And if you ask people about different aspects of their lives—health, family life, religion, standard of living—it turns out that satisfaction with living standards still has the biggest influence on happiness.
But the secret of happiness has been scattered around. Women tend to be happier than men. Married people are happier than unmarried ones. Latin Americans are more satisfied than people in other emerging markets. Asians are the most optimistic; Middle Easterners the least. Income still matters. But it has been dethroned."
"Happiness and income. Everything that rises must converge" (http://www.economist.com/news/international/21629423-emerging-markets-are-catching-up-west-happiness-stakes-everything)

"People in Emerging Markets Catch Up to Advanced Economies in Life Satisfaction"(http://www.pewglobal.org/2014/10/30/people-in-emerging-markets-catch-up-to-advanced-economies-in-life-satisfaction/#GDPandSatisfaction)

768. Wpis 2508, 14.XI.2014

JAK STEROWAĆ WĘDRUJĄCYM ŚWIATEM, CZYLI G-20 OBRADUJE

„Newralgiczny punkt kształtowania nowego instytucjonalnego ładu współzależnej gospodarki światowej sprowadza się do takiego uregulowania przepływu ludzi, kapitału i towarów w przestrzeni ponadnarodowej, aby obowiązujące w zasadzie wszystkich uczestników wymiany reguły rynkowej gry zapewniały efektywną alokację kapitału i uczciwą konkurencję między podmiotami gospodarczymi, bez względu na ich geograficzną lokalizację. Regulacje muszą ponadto sprzyjać równoważeniu strumieni gospodarczych w skali globalnej. Wymaga to nowej struktury organizacji międzynarodowych, przy czym szczególne uprawnienia władcze powinna uzyskać formuła G-20. Ktoś powie, że zdecydowanie bardziej demokratyczne byłoby wzmocnienie w prerogatywach decyzyjnych ONZ, lecz z pewnością byłoby też (od dawna już jest) mniej funkcjonalne. Na ołtarzu konfrontacji formalnej demokracji (wszystkie niezależne państwa są reprezentowane w ONZ) z pragmatyzmem poświęcić trzeba tę pierwszą. Zdecydowanie łatwiej uzgadnia się stanowiska w gronie 20 niż 195 uczestników. Co więcej, nie ma żadnych przeszkód, aby państwa uczestniczące w procedurach G-20 reprezentowały także interesy innych krajów, z którymi łączą je ideologia, interesy, sąsiedztwo.

Pamiętajmy, że G-20 to w istocie G-19 oraz G-28, gdyż formuła ta obejmuje 19 krajów oraz 28 państw członkowskich Unii Europejskiej (licząc już z Chorwacją), przy czym cztery największe spośród nich – Niemcy, Wielka Brytania, Francja i Włochy – uwzględnione są podwójnie: jako państwa narodowe i jako członkowie UE. Tak więc w istocie G-20 to G-43, jeśli uznamy – a powinniśmy – że UE dobrze reprezentuje interesy wszystkich swoich członków, także małych gospodarek, jak Finlandia czy Portugalia, nie mówiąc już o Malcie czy Estonii. Przy takim ujęciu G-20 zamieszkuje około 68 procent ludności świata, które wytwarza blisko 87 procent światowej produkcji.

Potrzebny tu jest dodatkowy komentarz. Otóż niektóre z państw członkowskich UE jeszcze długo kwalifikować będą się do grona gospodarek emancypujących się. Bywa tak, że Słowacja albo Rumunia mają interesy bardziej wspólne z Kolumbią albo Tajlandią niż z Niemcami albo Włochami. W konsekwencji na forum G-20 bywa reprezentowany pogląd Unii Europejskiej, który wyraża w zasadzie interesy „starej" UE-15, a więc piętnastu krajów wysoko rozwiniętych, a nie nowych członków, głownie emancypujących się gospodarek posocjalistycznych. Paradoksalnie, czasami Malezja albo Brazylia mogą zadbać lepiej o ich interesy niż Austria albo Francja.

Przy wszystkich swych ułomnościach – a dokładniej po to, by było ich jak najmniej – G-20 sama musi się solidnie zinstytucjonalizować i zorganizować wewnętrznie. Nie obejdzie się bez swoistej konstytucji lub co najmniej stosownego regulaminu działań, nie obejdzie się też bez stałego sekretariatu. Nie da się funkcjonalnie udrożnić G-20 bez sprawnej biurokracji.

Mechanizm G-20 musi opierać się na klarownych regulacjach obowiązujących wszystkie porozumiewające się kraje członkowskie. Ta wciąż bardzo luźna struktura powinna zostać wsparta instytucją wymuszającą realizację zadań wynikających z podejmowanych decyzji. Niezbędny jest mechanizm nadzoru i egzekucji postanowień w nieprzekraczalnych terminach, aby unikać nadmiernie przeciągających się i przez to nierzadko jałowych debat. Nie da się przerobić G-20 na wzór jej najważniejszego obok USA i Chin członka, czyli Unii Europejskiej (a w tych kryzysowych latach niejeden powątpiewałby w sens takiego przedsięwzięcia), ale korzystanie z jej doświadczeń w sferze ponadnarodowej instytucjonalizacji, w odniesieniu do tworzenia grupowych regulacji co do ustalania wspólnych reguł gry – jest wielce wskazane. W obu wymiarach: co, jak i dlaczego robić, i czego unikać."

„Dokąd zmierza świat", http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,66008, s. 187-188

767. Wpis 2507, 11.XI.2014

Palgrave Macmillan has published my new book entitled „Whither the World: The Political Economy of the Future". The work is released in two parts: Vol. I (http://www.palgrave.com/page/detail/whither-the-world-the-political-economy-of-the-future-grzegorz-w-kolodko/?isb=9781137465733) and Vol. II (http://www.palgrave.com/page/detail/whither-the-world-the-political-economy-of-the-future-grzegorz-w-kolodko/?K=9781137465764).

Wither the World: The Political Economy of the Future addresses the challenging questions of long-term future of mankind and global economy. It employs a holistic approach to answer fundamental questions about the course of future generations.

Comparative economics and social science analysis are all engaged in a comprehensive coverage of the issues facing the global economy. A complex and dynamic consideration explains how things work and how they will and how they should work in the future. Economic methodology alone does not provide the most satisfactory answers for fundamental questions. An interdisciplinary attitude is necessary, since the future of the world and civilisation depends not only on what happens in the economic sphere but also vis-à-vis cultural, social, political, demographic, technological, and ecological processes. The first volume discusses the problems with the economist's viewpoint and the threats and opportunities of the future. The second volume discusses the threats and opportunities of the future, and proposes strategies for ways to move forward.

The study is written in an intellectual and yet accessible style, which makes it essential reading for students, researchers and scholars; politicians and policy-makers; and the interested lay reader.

Famous scholars and writers on Kolodko's new book about the world's future

An erudite and informed take on the big questions facing humanity.

John Cassidy, "The New Yorker"

In this compelling volume, Dr. Grzegorz Kolodko combines academic expertise and a distinguished record of government service during crucial periods of Poland's economic reforms. Ranging across genres and never shying from controversy, he has written a useful contribution to the literature on economics, social change, and 21st-century world order."

Dr. Henry A. Kissinger, Nobel Peace Laureate

Grzegorz Kolodko is one of the most acute observers of the international economy, based on long experience both as a practitioner and as an academic. His writings are always an important starting point for debate and discussion about the political economy of globalization.

Prof. Francis Fukuyama, Stanford University, author of "The End of History"

Professor Kolodko – the best established in the world Polish economist from whom we can learn new ideas – surprises again. After thorough "Truth, Errors, and Lies", in his new book he reaches into the future. This is not another forecast, but a knowledgeable exercise and intellectual adventure touching the most important challenges faced by the mankind. He is right that the best way to solve the current difficulties is through attacking the long-term problems.

Prof. Nouriel Roubini, New York University, author of "The Crisis Economics"

In his latest book **Whither the World** Grzegorz Kolodko, having completed in the first two volumes of his trilogy a **tour de force** theorisation of the state of the world and its evolution, addresses the even more challenging exploration of the future. His is not, and could not be, a rash and arbitrary prediction, nor a horoscope, but an exploration of feasible, desirable futures on the assumption that mankind will pursue an approach of "rational pragmatism". This is therefore not a trivial exercise in crystal-ball-gazing but an important contribution to the construction of a better world.

Professor Mario D. Nuti, London Business School & Universita di Roma "La Sapienza"

766. Wpis 2506, 10.XI.2014

COLD WAR II

100 years ago the war was provoked. It lasted almost four and a half years and millions of people were killed. In the beginning no one knew it would be a world war, but it quickly took such a character. In the 1920s and 1930s it was called the Great War. Only when 25 years later another war had broken out, the one occurring since 1914 to 1918 became called the First World War. Shortly after the end of the Second World War, that of 1939-45, the Cold War was started. It was unleashed by the West against the East, which was defeated after a couple of decades. On this occasion it even happened that "the end of history" was announced after 1989. How early...

It took only one generation of peace time before the initiation of a Second Cold War. Since now the confrontation of the years 1946-89 will be called by historians the First Cold War. However, this time it won't be won by the party which has started it, that is again by the West. It won't be won by the East either. The winner will be China, that is taking care of her business and consistently reforming and developing the economy, which strengthens the Chinese international position every year. After a dozen more years – when foolish Second Cold War hawks will be tired, both in the US and its allies, and in Russia – China will be even a greater power. Both, absolutely and in comparison with the US, the European Union, Russia... Relatively also much better will be positon of other countries, including the

emancipating economies, which are smart enough not the get involved in the winds of next cold war.

765. Wpis 2505, 10.XI.2014

II ZIMNA WOJNA

100 lat temu rozpętano wojnę. Trwała prawie cztery i pół roku, zginęły miliony ludzi. Na początku nikt nie wiedział, że będzie to wojna światowa, ale szybko nabrała takiego charakteru. W latach 1920. i 1930. nazywano ją wielką wojną. Musiała wybuchnąć 25 lat później kolejna wojna, aby tamtą, z lat 1914-18, nazwać I wojną światową. Wkrótce po zakończeniu II wojny światowej, tej z lat 1939-45, rozpętano zimną wojnę. Uczynił to Zachód w konfrontacji ze Wschodem, który został po kilkudziesięciu latach pokonany. Zdarzyło się nawet, że z tej okazji ogłoszono po 1989 roku „koniec historii". Jakże przedwcześnie… Wystarczyło, że minęło tylko jedno pokolenie czasów w miarę pokojowych, aby rozpoczęto II zimną wojnę. Bo teraz już o tej z lat 1946-89 historycy będą mówić jako o I zimniej wojnie. Wygrali ją ci, którzy ją zaczęli; Zachód. Teraz, w roku 2014, także Zachód rozkręca II zimną wojnę. Ale tej nie wygra. Nie wygra je też Wschód. Wygrają ja Chiny, które robią swoje, przede wszystkim konsekwentnie reformując i rozwijając gospodarkę, której międzynarodowa pozycja wzmacnia się z każdym rokiem. Za kilka, kilkanaście lat – gdy zmęczeni będą swoją zimnowojenną nierozwagą jastrzębie i z USA oraz ich sojusznicy, i z Rosji – Chiny będą jeszcze większą potęgą; tak absolutnie, jak i względnie w porównaniu z USA, Unią Europejską, Rosją… Relatywnie lepsza będzie także pozycja innych krajów, w tym emancypujących się gospodarek, które nie dają się wplątać w kolejną zimnowojenną zawieruchę.

764. Wpis 2498, 31.X.2014

LODY TOPNIEJĄ...

IPCC preparing 'most important' document on climate change: "The period between 1983 and 2012 was very likely the warmest 30-year period of the last 800 years" (http://www.bbc.com/news/science-environment-29803811)

Zagłada ludzkości to przyszłość możliwa, ale – jak na razie, w ciągu wielu następnych stuleci i mileniów – bardzo mało prawdopodobna. Można robić głupstwa, ale nie aż takie, aby na masową skalę pozbawić się własnego środowiska do życia. To wszystko nie oznacza, że nie ma się czego obawiać. Jak najbardziej jest. O ile ewentualny strukturalny niedobór surowców i materiałów do produkcji byłby w przyszłości przezwyciężony poprzez kataklizm gospodarczy w postaci głębokiego cofnięcia wielkości produkcji i liczebności ludzkości – zwłaszcza gdyby nie starczało dla wszystkich także żywności – o tyle przekroczenie określonych pułapów zmian
klimatycznych równałoby się zagładzie. Rozsądek podpowiada, że do tego nie dojdzie ani za lat sto, ani za tysiąc, ale wiedza mówi, iż przy kontynuacji obecnych trendów katastroficzny scenariusz mógłby zaistnieć już za parę wieków.

Można by pokazać niepokojące, a niekiedy zatrważające inne negatywne procesy środowiskowe, jak chociażby pustynnienie Afryki lub postępującą deforestację niektórych terenów Azji. Rzecz nie w skądinąd zrozumiałym rozrzewnianiu się nad ginącą przyrodą, gdy dowiadujemy się, że żywa część Wielkiej Rafy Koralowej u wybrzeży Australii – pokryta żywymi polipami, a nie ich martwymi skamielinami – zmalała o połowę, z 28 procent w roku 1980 do 13,8 procent obecnie; moi studenci nie zobaczą już tego, co tam oglądałem, ucząc się

nurkować na głębinach. Tu nie chodzi o to, że według szacunków biologów rozmaite gatunki flory i fauny współcześnie giną na skalę co najmniej tysiąckrotnie większą, niż wynosi historyczna stopa ich bezpowrotnego znikania. Tu chodzi o to, że jeśli da się żyć – bo się da, ale to już nie takie samo życie – bez podziwiania bezpowrotnie odchodzącego tu i tam piękna natury, to nie da się żyć przy kontynuacji zmian klimatycznych, które są sprzęgnięte z trwającą degradacją środowiska zabijającą nie tylko rafy. To akurat topnienie Arktyki jest złowieszczym zwiastunem katastrofy ekologicznej, która choć nadejść nie musi, zdarzyć się może. Letnią porą północna lodowa skorupa ma masę na poziomie zaledwie 25–30 procent tego, co było tam w latach 80. Wtedy, w sezonie letnim, lody Arktyki stanowiły około 2 procent powierzchni Ziemi, teraz jest to o połowę mniej. Coraz węższy zatem jest chroniący nas swoisty planetarny parasol,
który odbija promienie słoneczne z powrotem w atmosferę (tzw. efekt albedo).

Topnieją nie tylko lody na północy. Kompleksowe pomiary dokonywane w brytyjskiej stacji badawczej Byrd w środkowo-zachodniej Antarktydzie wskazują na wzrost temperatury od roku 1958 do 2010 aż o 2,4°C88. Jeśli tak zaiste się dzieje, jest to teren o szczególnie dużej skali ocieplania klimatu. W rezultacie lody Antarktydy podnoszą poziom światowego oceanu, topniejąc nie tylko od spodu wskutek podmywania coraz cieplejszymi wodami, lecz także rozpuszczając się od góry w wyniku intensywniejszego działania coraz swobodniej docierających do powierzchni Ziemi promieni słonecznych. Kontynuacja dotychczasowego trendu w sposób nieunikniony prowadzić musi do zniknięcia lodowej czapy na północy globu i jej zmniejszenia się na południu. Bezpośrednio pociągnie to za sobą drastyczne podwyższenie poziomu mórz i oceanów (na razie było to zaledwie 11 milimetrów w ciągu ostatnich dwu dekad). Dalszy wzrost poziomu wód morskich oraz ich desalinacja, czyli spadające zasolenie, przyczynić się mogą do zmian w kierunkach i natężeniach prądów morskich, które decydują o klimacie Ziemi. To droga do ekologicznej katastrofy na skalę planetarną. A więc i ogólnocywilizacyjną.

Sytuacja jest coraz bardziej poważna, jeśli nie wprost niebezpieczna. Strategiczny cel, jaki sformułowano i potwierdzano na kolejnych szczytach klimatycznych (spotkanie w Ad-Dausze w końcu 2012 roku to już osiemnasty ONZ-owski szczyt, który debatował na temat sposobów przyhamowania niekorzystnych zmian klimatycznych, nie dochodząc niestety do przełomowych konkluzji), to niedopuszczenie w przyszłości do większego wzrostu średniej temperatury na Ziemi niż o 2°C. Niestety, zanosi się na to, że będzie więcej, skoro w 2012 roku emisja gazów cieplarnianych wyniosła 50 gigaton ekwiwalentu węgla – o 20 procent więcej niż w roku 2000 i o około 14 procent więcej niż dopuszczalny limit emisji, przy którym można by jeszcze liczyć na ocieplenie nie większe niż o 2°C. Międzynarodowa Agencja Energetyczna, IEA (ang. *International Energy Agency*), uważa, że już jest za późno, aby to się udało.

Wskutek takich stanowisk ponownie zintensyfikowały się badania, do czego może doprowadzić większy wzrost temperatury. Prognozuje się, że już w roku 2050 przeciętny poziom mórz będzie wyższy o 36 centymetrów niż w roku 2000, co oznacza 56 centymetrów więcej w porównaniu ze stanem z czasów preindustrialnych w końcu XVIII wieku. Raport Banku Światowego i Potsdam Institute for Climate Impact Research and Climate Analytics ocenia, że przy jej podwyższeniu się o 4°C w perspektywie 2100 roku poziom mórz podniesie się o poł do jednego metra, z dewastującymi następstwami dla nadmorskich miejscowości. Paść może aż trzy czwarte lasów tropikalnych, głownie w Indiach, Indonezji i na Filipinach,
co zwrotnie jeszcze bardziej przyczyniać będzie się do ocieplania Ziemi. Częstsze będą susze ze zgubnymi następstwami dla plonów rolnych.

Największe zagrożenie wiąże się z ewentualnością uruchomienia w zasadzie już nieodwracalnego automechanizmu ocieplania klimatu, do czego może dojść w drugiej połowie XXI wieku w przypadku podniesienia się temperatury o ponad 2°C. Wówczas

bowiem krytyczny próg przekroczy skala ogrzewania się gleby północnej tundry, co z kolei pociągnie za sobą coraz większe wyzwalanie dotychczas przymrożonych tam zasobów metanu – także gazu cieplarnianego. Potem już działać będzie samonapędzający się mechanizm: ocieplanie – więcej metanu – dalsze ocieplanie. Gdyby doszło do takiego kumulatywnego procesu, byłby to początek kataklizmu na skalę ogólnoświatową. Trzeba liczyć, że ludzkość się zreflektuje i tak
się nie stanie, ale i tak będziemy obserwować nasilanie się już rozpoczętej swoistej wędrówki klimatów. Strefa klimatu umiarkowanego stopniowo przesuwa się na północ, w tempie pięciu kilometrów rocznie. Z czasem może dojść do tego, że życie nad Morzem Śródziemnym będzie stawać się coraz bardziej nieznośne ze względu na doskwierające upały, natomiast nad Morzem Bałtyckim plażować będziemy tak jak kiedyś na południu Europy. Ale nie ma się z czego cieszyć; mniej ludzi będzie marzło, ale więcej będzie się „smażyć"…

Przegrzanego świata przyszłości trzeba unikać, podobnie jak wojny termonuklearnej. Okazuje się to dużo trudniejsze, bo zagrożenie klimatyczne, w odróżnieniu od jądrowego, pełza i nie ma charakteru jednorazowego uderzenia. Może właśnie dlatego jest jeszcze bardziej niebezpieczne. Zdumiewające, że wiedząc o tym, ludzkość wciąż nie potrafi podjąć stosownych działań zapobiegawczych. W ilu jeszcze pięknych miejscowościach, jak Kioto i Rio, Kopenhaga i Durban, Ad-Dauha i Cancun (tam następny szczyt),, spotkać muszą się fachowcy i politycy od klimatu, aby postanowić coś, co później – dzięki mądrej globalnej koordynacji polityki – zatrzyma ten lot ćmy do ognia? W rezultacie przyszłość możliwa, ale niepożądana stać się może już wkrótce – za życia kilku następnych pokoleń – przyszłością nieuniknioną. Jak to jest możliwe? By wyjaśnić ten syndrom, znowu trzeba sięgnąć do ekonomii politycznej przyszłości, gdyż mamy do czynienia z klasycznym wręcz konfliktem interesów, tyle że tym razem rozciągniętym wielce w czasie. Kto inny – nie tylko w znaczeniu grup interesów, lecz także w wymiarze pokoleniowym – czerpie korzyści z określonej działalności, kto inny ponosi jej koszty i cierpi wskutek płynących stąd negatywnych konsekwencji.

„Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna przyszłości", s. 236-238 (http://ksiegarni.proszynski.pl/product,66008)

763. Wpis 2597, 30.X.2014

CZAS NA REWOLUCJĘ?

Burkina Faso to dwa słowa w dwóch głównych językach, którymi mówi ludność tego biednego kraju, a nazwę tę można przetłumaczyć jako „kraj zamieszkiwany przez dobrych ludzi". W Podróżowałem po tamtej ziemi, a w „Wędrującym świecie" piszę: „PKB jako miara poziomu rozwoju gospodarczego narodów ma wiele ułomności, gdyż informuje nas tylko o części efektów aktywności makroekonomicznej, pomijając na dodatek część towarzyszących jej kosztów. I choć niejednokrotnie określane są one jako „uboczne", to w istocie mogą mieć kapitalne znaczenie. Dlatego też obok zróżnicowania wysokości PKB na głowę trzeba wziąć pod uwagę również inne informacje ważkie dla rozwoju społeczno-gospodarczego i jakości życia. Służącym temu instrumentem statystyczno-analitycznym jest tzw. wskaźnik rozwoju kapitału ludzkiego (ang. Human Development Index, HDI). Uwzględnia on trzy aspekty:
– stan zdrowia,
– wiedzę,
– standard życia.

Niełatwo to mierzyć, więc jak zazwyczaj przyjmuje się założenia i stosuje uproszczenia. Przy ocenie stanu zdrowia wychodzi się z założenia, że im ludzie są zdrowsi, tym dłużej żyją. Wobec tego miarą jest tu przeciętna długość życia.

Wiedza postrzegana jest przez pryzmat kształcenia oraz umiejętności czytania i pisania. Miara jest ważona. W jednej trzeciej decyduje o niej zbiorowa stopa skolaryzacji liczona jako stosunek zsumowanej liczby dzieci i młodzieży uczęszczających do szkół podstawowych, średnich oraz wyższych do ogólnej liczby osób w wieku szkolnym, a w dwóch trzecich decyduje umiejętność czytania i pisania osób dorosłych (w wieku powyżej piętnastu lat). Standard życia traktowany jest jako funkcja poziomu produkcji i konsumpcji. Jako miary używa się logarytmu produktu krajowego brutto na osobę, w przeliczeniu na dolary, zgodnie z PSN.

Indeks kalkulowany jest jako suma tych trzech miar, które z kolei są szczegółowo wyliczane w oparciu o stosowne formuły matematyczne relatywizujące rzeczywisty dystans dzielący społeczeństwo konkretnego kraju od hipotetycznego stanu „pełnego rozwoju". Stan taki to konwencjonalnie pewien ideał, polegający na tym, że:

– średnia długość życia, licząc od urodzenia, wynosi 85 lat,
– występuje pełna skolaryzacja dzieci i młodzieży oraz całkowity brak analfabetyzmu dorosłych,
– PKB na mieszkańca osiąga 40 tysięcy dolarów (według parytetu).

W kraju ideału tak zagregowany wskaźnik wynosiłby 1, a złożyłyby się nań trzy składowe, każda w wysokości 0,333…, czyli 0,(3). W kraju ludzkiego i społecznego dna wynosiłby kilka procent. No bo przecież zawsze ktoś ileś lat żyje, zawsze ktoś ma jakiś choćby skrajnie niski dochód. Teoretycznie do szkoły może nie chodzić nikt, a analfabetą może być każdy, ale praktycznie nie ma takiego przypadku na świecie tak długo, jak oceniamy go w podziale na kraje. W regionach, w miejscach zamieszkania, w rodzinach takie przypadki niestety bywają. Są zatem lokalne społeczności ze wskaźnikiem rozwoju kapitału ludzkiego wynoszącym 1, ale są i nędznicy ze wskaźnikiem 0,1. Indeks szacowany dla dolnego kwintyla ludności w Burkina Faso (czyli średnia dla 20 procent populacji o najniższym HDI) wynosi 0,140.

Czy można żyć poniżej dna?" („Wędrujący świat", s. 164-165, (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,40999)

Nie można. Czas na rewolucję.

762. Wpis 2496, 30.X.2014

GENDER EQUALITY: POLSKA DOPIERO ZA UKRAINĄ, UCZMY SIĘ OD NIKARAGUI…

Według najnowszego rankingu World Economic Forum oceniającego pozycję kobiet w społeczeństwie Polska plasuje się dopiero na 57. miejscu – między Ukrainą a Boliwią (http://reports.weforum.org/global-gender-gap-report-2014/rankings/). Co bardzo ciekawe, wyprzedzają nas też takie między innymi kraje, jak Nikaragua, Ruanda, Filipiny, Burundi, Mołdawia, Tanzania, Kazachstan, Kolumbia. Aż trudno w to uwierzyć. Fakt, że kobieta jest premierem, a wcześniej była marszałkiem głównej izby parlamentu, niewiele pomaga. Takahttp://reports.weforum.org/global-gender-gap-report-2014/economies/#economy=POL jest charakterystyka istniejącego u nas stanu rzeczy. No, ale wyprzedziliśmy Singapur, który z kolei przoduje w rankingu Banku Światowego „Doing Business 2015" (http://www.doingbusiness.org/reports), gdzie to on nas wyprzedza aż o 31 pozycji (Singapur 1., Polska 32.)…

Nie dziwi, że pierwsze pięć miejsc zajmuje pięć państw nordyckich, kraje opierające swoje społeczne gospodarki rynkowe na socjaldemokratycznej polityce: Islandia, Finlandia, Norwegia, Szwecja i Dania. Kolejny potężny cios w prymitywny neoliberalizm i

libertarianizm, tym bardzie, że kraje te cechuję jeden z najwyższych na świecie zakres redystrybucji fiskalnej. Wysoki poziom wydatków – finansowany wpływami z podatków, bo czymże innym? – w warunkach wysokiego poziomu spójności społecznej i znikomej skali korupcji, wysokiej klasy sektora publicznego i minimalnego wpływu szkodliwej biurokracji daje dobre owoce. Jak się okazuje, także pod kątem równej z mężczyznami pozycji kobiet.

"For the sixth consecutive year Iceland has come out best in the World Economic Forum's gender-gap index, which examines disparities between men and women in terms of political empowerment, economic opportunity, health and education. It scored 0.86 on an index in which one denotes perfect equality. The Nordic countries all did well, taking the top five positions of the 142 countries in the ranking. Some emerging economies also have high gender equality. Nicaragua ranked sixth; Rwanda, included for the first time this year, was placed seventh overall and first in Sub-Saharan Africa, thanks to a particularly small gap between men and women in the political-empowerment category." (http://www.economist.com/news/economic-and-financial-indicators/21629478-gender-equality)

761. Wpis 2495, 25.X.2014

BLOG WĘDRUJĄCEGO ŚWIATA

Na naszym blogu trylogii o świecie (http://www.wedrujacyswiat.pl/blog/kolodko/) – najlepszym miejscu do dyskusji o książkach „Wędrujący świat" (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,40999), „Świat na wyciągnięcie myśli" (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,53178) i „Dokąd zmierza świat" (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,66008) – jest już prawie 2500 komentarzy (w tym 760 moich - http://www.wedrujacyswiat.pl/blog/gwk_BLOG.pdf). Czas na jubileuszowy komentarz 2500! Dla autora specjalna nagroda – nowa książka „Droga do teraz" (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,71473) z osobistą dedykacją ☺

760. Wpis 2494, 25.X.2014

NA UKRAINIE ZNÓW WYBORY…

To zrozumiałe, że zarówno z punktu widzenia dalszego poszerzania Unii Europejskiej, jak i kontynuacji posocjalistycznej transformacji olbrzymie znaczenie ma przyszłość Ukrainy. Zważywszy na uwarunkowania polityczne i kulturowe, a przede wszystkim na utrzymujące się słabości gospodarki, Ukraina nie ma szans na wejście do Unii w drugiej dekadzie XXI wieku. Tym bardziej że w najbliższych latach Unia nie ma ani z politycznej, ani z ekonomicznej perspektywy interesu w rozszerzaniu się w tym kierunku. Biorąc pod uwagę znaczne dodatkowe obciążenia finansowe, to by ją na krótką metę osłabiło, podczas gdy powinna się wzmacniać w obliczu nasilającej się konkurencji globalnej.

Natomiast w latach dwudziestych Ukraina może zostać członkiem Unii Europejskiej. Może, ale nie musi, gdyż również realne jest jej pomyślne funkcjonowanie i rozwój poza Unią, zwłaszcza przy integracji z Rosją i niektórymi innymi republikami poradzieckimi. Tak więc kwestia ewentualnego członkostwa Ukrainy w Unii Europejskiej, co trzeba postrzegać także w kontekście perspektyw przystąpienia do niej Turcji, pozostawać będzie otwarta przez wiele następnych lat. Gdyby jednak Turcja została przyjęta w drugiej dekadzie wieku (co wciąż bardzo wątpliwe, ale niewykluczone), a Ukraina, spełniwszy stosowne kryteria

członkostwa, chciała wejść do Unii Europejskiej, to nie będzie politycznej możliwości nieotwarcia przed nią unijnych podwoi.

„Świat na wyciągnięcie myśli", Prószyński i S-ka, Warszawa 2011, s. 79 (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,53178)

759. Wpis 2493, 25.X.2014

CZY STARCZY NAM ENERGII BEZ NISZCZENIA NATURALNEGO ŚRODOWISKA?

Skoro dla przytłaczającej większości ludzkości odczuwalny wzrost gospodarczy będzie długo jeszcze pożądany, jest wielce prawdopodobne, że za pół wieku, w roku 2063, wartość produktu światowego brutto sięgnąć może czterokrotności obecnego poziomu. Czy starczy na to surowców, energii, materiałów? Czy starczy życiowej przestrzeni, skoro wtedy ludzi będzie o jakieś dwa miliardy więcej, a więc przybędzie ich tyle, ile wszystkich nas chodziło po Ziemi niespełna dwa wieki temu?

Warto sobie uświadomić, że z wytworzeniem dochodu 80-bilionowego, którym cieszymy się obecnie (to znaczy, kto się cieszy, ten się cieszy, bo wielu raczej się martwi, że mają za mało), pół wieku wcześniej mielibyśmy trudności nie do pokonania. Brałyby się stąd, że przy ówczesnych technologiach nie starczyłoby wielu surowców niezbędnych do wytworzenia takiej wartości, a skala dewastacji środowiska przyrodniczego musiałaby być jeszcze większa, niż miało to miejsce. Do obecnych realiów gospodarczych w sferze produkcji i konsumpcji doszliśmy dzięki odczuwalnemu zmniejszeniu energo- i materiałochłonności. Postęp w tej sferze musi w przyszłości przyspieszyć, jeśli nie chcemy natknąć się na nieprzezwyciężalną barierę.

Znane są porównania sugerujące, że gdyby na przełomie tego wieku, z właściwą mu materiałochłonnością produkcji, cała ludzkość wytwarzała *per capita* tyle, ile północni Amerykanie, to potrzebne byłyby zasoby trzykrotnie przewyższające to, co było dostępne na kuli ziemskiej. W USA w roku 2000 PKB wynosił prawie 40 tysięcy dolarów, a ludzi na świecie było nieco ponad 6 miliardów. Gdyby wszyscy chcieli i potrafili wytworzyć tyle samo, ile Amerykanie, to potrzebowaliby tyle samo surowców na jednostkę produktu. I wtedy okazałoby się, że na Ziemi jest ich tylko tyle, że starczyłoby na pokrycie trzeciej części zapotrzebowania, a więc zabrakłoby aż dwu trzecich niezbędnej podaży, czyli zasobów odpowiadających dwu kulom ziemskim.

Przy ówczesnych realiach implikowałoby to PŚB na poziomie 240 bilionów dolarów według PSN. Skoro taka wielkość produkcji była nieosiągalna ze względów bilansowych i technicznych kilkanaście lat temu, to czy będzie realna za lat kilkadziesiąt? Gdyby światowa produkcja rosła w przyszłości w tempie 2,7 procenta rocznie – a przyjęliśmy, że pod pewnymi warunkami jest to możliwe – to PŚB sięgnąłby 240 bilionów dolarów już w roku 2053. Ale czy do tego czasu w niezbędnym stopniu spadnie materiałochłonność produkcji, aby starczyło zasobów tego jedynego globu, jaki mamy?

Otóż nie da się dojść do zakładanego dochodu przy obecnych technologiach. Trzeba liczyć na postęp techniczny, ale przede wszystkim oszczędzać jak najwięcej energii i surowców poprzez usprawnienia organizacyjne i umacnianie nawyków ich rozsądnego zużywania oraz rozwijać jak najszerzej ich wtórne zagospodarowanie. W innym przypadku, jeszcze zanim przysypią nas stosy śmieci, okaże się, że ich masa przestaje rosnąć tak prędko jak dotychczas, bo nie mają z czego powstawać. I gospodarka światowa będzie musiała jeszcze bardziej zwolnić.

Jest również inna, nie tylko teoretyczna możliwość, a mianowicie, że odkrywane będą nowe zasoby. Dzieje się to cały czas i już niejedna prognoza ostrzegawcza nie sprawdziła się nie dlatego, że pojawiła się jakaś wielce oszczędna technologia, lecz dlatego, iż na większą skalę przybyło nam nowych zasobów, niż ubyło w wyniku przetrzebiania tych starych. Tylko na kontynencie afrykańskim obecnie aż w 50 spośród 55 krajów trwa eksploatacja ropy naftowej bądź zaawansowane są prace przygotowujące rozpoznane złoża do użytku. Miejsc, w których zlokalizowano nowe zasoby jest niemało – od Azji Południowo-Wschodniej poprzez Arktykę do Ameryki Południowej. Co więcej, nowoczesne technologie umożliwiają wydobycie ropy i gazu z działek, gdzie uprzednio nie było to możliwe. Podobne tendencje występują również w odniesieniu do niektórych innych minerałów. To może tędy droga? To może jednak podaż będzie rosła w przyszłości nie wolniej niż popyt i nie ma co panikować?

Panikować nie ma co, ale roztropność jest nakazem historycznej chwili. Istnieją przecież fizyczne granice czerpania z nieodnawialnych zasobów. Jeśli nawet odkrycia geologiczne udostępniają nowe ich pokłady, to zwiększa się wyłącznie nasza znajomość istniejących zasobów, a nie ich rozmiary. Jeśli nawet zdarzają się kilkuletnie okresy, po których pomimo wciąż rosnącego zużyciu surowców ich pokłady nadające się do wydobywania są większe, bo udostępniane są kolejne, to w bardzo długim okresie takie tendencje są niemożliwe. W przypadku nieodnawialnych zasobów zawsze kiedyś w przyszłości musi nastąpić taki moment, kiedy wskutek eksploatacji wydobycie będzie już tylko spadało.

Weźmy ropę naftową, jeden z podstawowych surowców. Wraz z dwoma innymi paliwami kopalnymi – gazem i węglem – to aż 87 procent światowej podaży energii. W skali planetarnej to cały czas najtańsze jej źródła, od których zależą transport, ogrzewanie i elektryczność. Zaledwie 5 procent to energia nuklearna, znowu wychodząca z mody po japońskim tsunami w 2011 roku i związanych z nim zaburzeniach w funkcjonowaniu elektrowni jądrowej Fukushima. Pozostałe 8 procent – bardzo mało – to energia z zasobów odnawialnych, głównie wodna, słoneczna i wiatrowa oraz z biomasy. To pewne, że nawet za pięćdziesiąt lat źródłem większości zużywanej przez ludzkość energii będą paliwa kopalne.

Bez systematycznego zaopatrzenia w ropę nie może współcześnie funkcjonować żadna gospodarka. Zużycie ropy nieustannie rośnie. W minionych trzech dekadach skoczyło znacznie w górę, między innymi ze względu na szybko zwiększające się spożycie w emancypujących się gospodarkach. Jedynie podczas ostatnich kilku lat tendencja ta została przyhamowana, a w roku 2009 zużycie nawet nieco spadło w obliczu recesji światowej gospodarki. Od roku 1983 dzienna produkcja ropy naftowej, rosnąc średniorocznie o 1,6 procenta, zwiększyła się z 56 milionów do około 90 milionów baryłek (baryłka to 42 galony amerykańskie, czyli prawie 159 litrów). Znacznie wolniej zatem niż produkt brutto, co było możliwe dzięki postępowi technicznemu redukującemu energochłonność gospodarki. Można szacować, że ilość energii zużywana do wytworzenia jednostki dochodu spadła o około 10 procent w trakcie ostatnich trzech, czterech dekad. W przyszłości skala redukcji powinna być jeszcze większa.

Czy ropy naftowej może zabraknąć? Taką czarną wizją jesteśmy straszeni nieustannie. Na ile trafne są prognozy głoszące nadejście już wkrótce przełomowego momentu, po przekroczeniu którego jej podaż permanentnie będzie kształtowała się poniżej popytu? Można by lapidarnie odpowiedzieć, że któraś musi być trafna, bo jest ich tyle, iż mamy w czym wybierać. Oczywiście, poza tymi, które już się skompromitowały, bo według niejednej zapowiedzi sprzed kilku czy kilkunastu lat już teraz powinno ropy nie starczać. Niejeden „fachowiec" nie tyle się pomylił, ile jako de facto lobbysta celowo przesadził, mierząc swą katastroficzną prognozą w rynek i chcąc wpłynąć na wyższe ceny – korzystne dla jego sponsorów, niekorzystne dla odbiorców i konsumentów. Zrozumiałe jest bowiem, że jeśli ropy ma niby zabraknąć pojutrze, to jutro ceny benzyny muszą być dużo wyższe niż dzisiaj, pomimo że już sporo zdrożała od wczoraj.

Co do przyszłości zaś, to przewidywania są rozstrzelone. Z różnych powodów. Szef Totalu, jednego z największych koncernów naftowych, powiada, że ostry deficyt pojawi się już w połowie bieżącej dekady, a więc za parę lat, dodając, iż można tę chwilę przesunąć w przyszłość pod warunkiem olbrzymich inwestycji w sektorze naftowym. Naturalnie, przesadza z tą połową dekady, uprawiając w ten sposób lobbing na rzecz zwiększania nakładów w rozwój sektora, a zwłaszcza firmy, którą kieruje. Rozmaici analitycy wyliczają, że stanie się to nieodwołalnie a to za lat dziesięć, a to za dwadzieścia, a to za trzydzieści.

Najczęściej jest tak, że ci, którzy pracują na rzecz wielkich koncernów paliwowych, tendencyjnie skracają perspektywę nadejścia deficytu, aby uzasadniać windowanie cen, po których sprzedają swój towar. Co ciekawe, wtóruje im konkurencja z branży zasobów odnawialnych, choć z zupełnie innego powodu, a mianowicie w celu pozyskiwania, przede wszystkim ze źródeł publicznych, jak najwięcej środków na badania i wdrożenia w sferze alternatywnych form energii. Kto zatem wydłuża tę perspektywę czasową? Przede wszystkim politycy, aby – zapewniając, że na długo jeszcze wystarczy – uspokajać atmosferę, oraz niektórzy wielce optymistyczni eksperci, zwłaszcza ci, którzy bezgranicznie wierzą w potęgę nauki i postępu technicznego.

Wiemy już, że prognozy zawsze opierają się na założeniach. W tym przypadku dwa główne dotyczą odkrywania i udostępniania nowych zasobów oraz zmian wielkości zużycia. Co do pierwszego, to wymaga ono poczynienia kolejnych założeń, a mianowicie w sprawie technologicznej i politycznej dostępności złóż. Podejrzewamy, że pewne złoża istnieją, ale nie mamy pojęcia o ich rozmiarach. O innych wiemy, że istnieją, lecz wciąż jeszcze nie jesteśmy w stanie technicznie ich eksploatować. Są i takie, skąd da się ropę technicznie pompować, ale nadal przy obecnych cenach jest to nieopłacalne. Występują pokłady obarczone zbyt dużym ryzykiem katastrofy ekologicznej i dlatego eksploatuje się je w ograniczonym zakresie. Mamy obfite złoża – jak na Półwyspie Arabskim – gdzie choć ropa tryska tanio, sprzedawana jest drogo, a w przyszłości będzie jeszcze drożej lub okresowo wcale ze względu na ryzyko polityczne. Kreśląc zatem prognozy wydobycia, trzeba przyjąć jakieś założenia co do jej ceny. A to znowu zależy od wielu czynników, przeto poczynić trzeba kolejne obwarowania.

Co do drugiego z założeń wszyscy są zgodni w kwestii kierunku zmian: energochłonność produkcji będzie nieustannie spadać. Innymi słowy, na wytworzenie jednostki produkcji będzie się zużywało coraz mniej energii pochodzącej z ropy i innych źródeł. Tak więc na każdy kolejny bilion PŚB potrzeba będzie coraz mniej miliardów baryłek ropy. O ile mniej – to znowu zależy. Zależy, jakie pod tym kątem będą efekty postępu technicznego, a tego dokładnie nie wiemy. Wobec tego domyślamy się i, czyniąc kolejne założenia, mylimy się mniej lub bardziej.

Niekiedy założenia są tożsame z celami narzucanymi przez politykę i stosowne regulacje. Są procesy rynkowe autonomiczne, dziejące się bez ingerencji rządu, są i takie, które biegną przede wszystkim dlatego, że są wymuszane państwową interwencją. Zasadniczo spontaniczny rynek doprowadził do tego, że jeżdżące kiedyś po USA krążowniki szos zupełnie z nich zniknęły i dziś można je podziwiać już tylko na Kubie, gdzie pod tym względem czas jakby się zatrzymał. Te zabytkowe, z oryginalnymi silnikami, palą nawet 30 litrów benzyny na 100 kilometrów. Natomiast to, że w roku 2025 na autostradzie mają palić przeciętnie 4,3 litra (albo, jak liczą Amerykanie, samochód ma przejeżdżać 54,5 mili na galonie paliwa), zostało administracyjnie zadecydowane przez prezydenta Obamę i teraz producenci mają kilkanaście lat, aby do tego się dostosować. Tak oto państwowa interwencja w interesie społecznym wymusza rynkowe dostosowania za pomocą odgórnie stymulowanego postępu technicznego.

Gdyby zabrakło ropy naftowej, jest jeszcze gaz łupkowy, ale jego eksploatacja poważnie zagraża środowisku. Jest jeszcze węgiel, którego zapasy starczają na kilkaset lat. Odchodzi się jednak od niego na rzecz innych surowców energetycznych ze względu na relatywnie większą

niż w przypadku ropy naftowej i gazu ziemnego szkodliwość dla środowiska przyrodniczego, przede wszystkim z powodu dużej emisji zatruwającego atmosferę dwutlenku węgla. Niewątpliwie w tych regionach świata, które natura wyposażyła szczodrze w to paliwo – jak w Chinach i Australii, w Polsce i Afryce Południowej, a nawet w Stanach Zjednoczonych – węgiel przez dłuższy okres będzie odgrywał relatywnie dużą rolę. Jest to prawdopodobne tym bardziej, że już przy obecnych technologiach można wytwarzać syntetyczną ropę z węgla po około 70 dolarów za baryłkę. To czynnik, który wpływa na popyt – a więc i na zużycie – obu surowców; zapotrzebowanie na węgiel rośnie, a na ropę spada. Jest to także czynnik, który osłabia sugestywność prognozy nieustannie rosnących cen ropy naftowej. Jeśli zbyt długo będą zbyt wysokie, uruchomi to częściową substytucję ropy naturalnej ropą syntetyczną.

Piętrzą się założenia, piętrzy się obszar niepewności; mnożą się warianty, mnożą się wyniki szacunków. Nic zatem dziwnego, że istnieje wielki rozstrzał prognoz co do tego, kiedy nastąpi tzw. szczyt energetyczny, po którym zasoby tradycyjnych źródeł energii – zwłaszcza ropy naftowej – będą już tylko spadać. W krańcowych przypadkach mówi się już o roku 2015 (niedorzeczność) i o XXII wieku (niewykluczone). Na razie przez taki szczyt przechodziły tylko niektóre rejony Ziemi. Na przykład, jeśli chodzi o wydobycie, amerykański stan Teksas największy boom przeżywał w latach 30., ale już w latach 70. fizyczne rozmiary zasobów zaczęły spadać. Niektóre złoża zostały całkowicie wyeksploatowane. Teksańscy nafciarze mogli przenieść się gdzie indziej w kraju i za granicą – wpierw na inne lądowe tereny, później na akweny morskie – ale ludzkość nie będzie miała dokąd się przenieść.

„Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna przyszłości", s. 228-232
(http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,66008)

758 . Wpis 2491, 22.X.2014

Świat, słowa i treści
(czyli jak się rodzi prawda, błąd i kłamstwo w ekonomii i polityce i co czynić, aby prawda brała górę)

Słowa znaczą. Bardzo dużo. Ale zarazem nie są jednoznaczne.

Ktoś powiedział, że nie ma co pisać – a więc słowem się posługiwać – jeżeli kogoś to nie zdenerwuje. I chociaż nie to jest moją intencją, nie mam wątpliwości, że tu i tam ktoś zdenerwować się może. Prawda bowiem w oczy kole, jak powiada stare przysłowie, a tejże prawdy będziemy dochodzić. Prawdy o gospodarce i o procesach rozwoju. Samo bowiem powstaje pytanie: jeśli ludzie są niby tacy sami, to dlaczego skazani są na tak różne warunki? Nie wszystkim ta prawda jest na rękę i nie każdego zadowoli. Niekiedy wręcz odwrotnie, bo obnaża nie zawsze godne uznania intencje i działania. Prawdzie czasami udaje się przebić na wierzch. Rzecz w tym, aby to czasami oznaczało na czas, a nie wtedy, gdy już jest za późno. Rację bowiem lepiej mieć nie w ogóle, ale we właściwym czasie.

Zrozumiałe, że pierwszorzędnym celem człowieka bynajmniej nie jest poszukiwanie prawdy, ale przetrwanie w możliwie najlepszych warunkach fizycznych i psychicznych. Ograniczenia i sposoby w osiąganiu tego celu są rozmaite. Zależą od kultury, wzorców, typu wychowania, świadomości skutków postępowania. Te elementy określają społeczeństwo, także jego elity, w tym polityków i uczonych, którzy nie są z gruntu inni niż społeczność, w której są zakorzenieni. O ile jednak w polityce na pewno nie chodzi o zdążanie do prawdy, to jej poszukiwanie nauce powinno przyświecać nieustannie. Niestety, niekoniecznie tak jest.

Słowa zastępują treści. Dla tych, którzy uciekają się do słów, słowa to potężna broń. Posługujemy się nimi, aby pokonać ciemnotą i głupotę, aby przezwyciężyć niewiedzę i ignorancję. Aby zrozumieć, co tak naprawdę – i dlaczego tak a nie inaczej – się dzieje. Są

jednak i tacy, którym słowa bynajmniej nie służą do wyjaśniania i zrozumienia. Czasami dlatego, że nie potrafią, innym razem dlatego, iż nie chcą.

Poszukując przysłowiowego sedna sprawy nie sposób nie posługiwać się słowami. Można jednak używać ich, także na gruncie ekonomii, w sposób, który miast wyjaśniać – gmatwa, miast upraszczać – komplikuje, miast uczyć mądrości – ogłupia. Tego trzeba się wystrzegać. Zwłaszcza języka bełkotliwego i pokrętnego, który figurami słownymi i manierami niewiele, jeśli cokolwiek objaśnia. I aczkolwiek wybitny racjonalista Michel de Montaigne już w 1580 roku w dziele "Próby" – jednym z wielkich traktatów renesansowego humanizmu – zauważył, że "…nikt nie jest wolny od mówienia bredni; źle jest jedynie mówić je z wysiłkiem…", wielu niestety wysiłki te czyni. Odbiorcom wydaje się wówczas, że to wina ich niewiedzy, bo niewiele z tego pojmują. Faktycznie jest to wina nadajnika. Prezentowanym wywodom nadaje się pozornie profesjonalny wydźwięk, mają one trącić naukowością, a przynajmniej rzetelnością, choć w istocie nierzadko bywają przejawem nie tylko ignorancji w kwestii, o której się traktuje, ale także arogancji wobec tych, do których są skierowane. A to dlatego, że nadużywa się ich zaufania. Ludzie – tacy jak ty i ja – ufają słowom, zwłaszcza kierowanym do nich przez osoby publiczne – od księdza i nauczyciela poprzez dziennikarza i polityka po uczonego i filozofa. Gdy słowa więcej mącą, niż wyjaśniają, to szkodzą. Ich odbiorcy miast więcej się nauczyć i pojąć, wiedzą i rozumiej mniej.

Eksperci i analitycy nie mogą jednak istnieć sami dla siebie. Zwłaszcza że wielu na przykład analityków zajmuje się nie tylko analizą rynków, ale usiłuje przy okazji werbalnymi spekulacjami na nie wpływać. Mówią więc publicznie dużo, bo bez słów niewiele znaczą. Ich słowa muszą być jakoś transportowane i rozpowszechniane. Do tego służą dziennikarze i media. Czas antenowy i hektary papieru – nie wspominając już o bezkresach internetu – muszą być czymś wypełnione. I to współcześnie – bez przerwy. Rośnie zapotrzebowanie na słowo. Niestety, przy okazji również na głupie słowa. Rośnie więc wzięcie na słowotok telewizyjnych i gazetowych ekspertów, którzy w braterskim sojuszu z żurnalistami walczą słowem, jakże często czytelników, słuchaczy i widzów ogłupiając, miast im objaśniać, podpowiadać, uczyć. Z czasem tacy pseudo-eksperci sami zaczynają wierzyć w to, co mówią. Ot, takie sugestywne oszukiwanie samego siebie. A potem również wielu innych.

Jednakże sprawy wielce się komplikują nawet przy najlepszych intencjach badaczy, gdyż w ferworze nieustannych dyskusji i sporów rodzi się wiele tzw. względnych prawd i umownych mądrości. Klasyczna arystotelesowska kategoria prawdy absolutnej, sprowadzająca się do zgodności treści sądu z rzeczywistym stanem rzeczy ("absolutne rozumienie prawdziwości"), kwestionowana była przez innych filozofów, którzy podkreślali, że myśl to nie to samo co rzecz, którą ona opisuje. Rodziły się więc, ewoluowały i rozwijały inne ujęcia kategorii prawdy.

Pojawiają się tu bardzo zawiłe kwestie metodologiczne i semantyczne, gdyż obok ostrej alternatywy: prawda albo fałsz czy prawdomówność albo kłamstwo, nawet w nauce prawa rozróżnia się co najmniej sześć ujęć kategorii prawdy. Poza prawdą materialną, formalną i realną mamy też trzy jej formy nieklasyczne:

- koherencyjną (zdanie jest prawdziwe, jeśli stanowi składnik spójnej, niesprzecznej teorii);
- pragmatyczną (zdanie jest prawdziwe, jeśli sprawdza się poprzez swoje konsekwencje praktyczne);
- konsensualną (zdanie jest prawdziwe, jeśli istnieje potencjalna zgoda wszystkich uczestników dyskursu).

Co do konwencjonalnych mądrości, to zdaje się, że pojęcie to (ang. *conventional wisdom*) ukuł już pół wieku temu wybitny amerykański ekonomista, John Kenneth Galbraith. Sam się od niego dystansował, zdając sobie sprawę, że nie zawsze i niekoniecznie ma to wiele wspólnego z mądrością, a już w szczególności z nauką. Takie "umowne mądrości" łączą się z

konsensusem. Nauka wszakże to nie konsensus. A konsensus to nie nauka. Warto to nie tylko rozróżniać, ale nade wszystko zrozumieć. Konsensus – porozumienie – jest dobre w polityce. W nauce dobra jest prawda. I tylko prawda.

Bywa wszak, że przez wieki całe posługujemy się konsensusem, twierdząc na przykład, iż to Kolumb odkrył Amerykę. Albo też wręcz głosując – i to w nauce ścisłej, a nie społecznej, bo w astronomii – dochodzimy do kompromisu, co to jest planeta. I tak niedawno International Astronomical Union zastanawiając się, czy ciało niebieskie w Pierścieniu Kuipera znane jako 2003 UB_{313} to planeta, minimalną większością głosów – arbitralnie więc, nie naukowo – rozstrzygnął, że planeta to obiekt kosmiczny o promieniu co najmniej tysiąc kilometrów. No bo sto byłoby śmiesznie mało, a przy 10 tysiącach Ziemia by się nie załapała… Ale nie jest prawdą, że Kolumb odkrył Amerykę i nie jest prawdą, że ciało niebieskie o promieniu poniżej tysiąca kilometrów w żadnym przypadku nie może być planetą. Albo – jak kto woli – są to tzw. prawdy konsensualne.

Choć nauka ma rozstrzygać, jak się rzeczy mają, nauka to nie doraźny sąd. O ile tam niekiedy ryzykuje się krzywoprzysięstwo nie mówiąc prawdy i tylko prawdy, to w nauce można czegoś nie dopowiedzieć, bynajmniej nie mijając się z prawdą. Rozmaite jej wątki są bowiem pomijane lub niedoceniane. Można też czegoś do końca nie uchwycić i nie rozpoznać na czas. Oczekując przeto od nauki prawdy i tylko prawdy, można jej nie uzyskać, pomijając już naukowe pospólstwo, nawet od luminarzy. Wybitne umysły najczęściej nie wiedzą wszystkiego, ale za to znają pytania, na które trzeba poszukiwać odpowiedzi. A to już bardzo dużo. Znamienity polski ekonomista Czesław Bobrowski (1904-96), z pewną autoironią właściwą ludziom wybitnym, mawiał, że ekonomia to nie nauka, a wiedza. Coś tam wiemy, że coś tam od czegoś zależy i coś z tego wyniknie. Trzeba więc tę wiedzę wykorzystywać praktycznie, aby zmieniać stan rzeczy na choć trochę lepszy.

Nauka to bardziej sposób myślenia niż zasób wiedzy. Wiedza może być wszechstronna i kompleksowa. Nauka wymaga jednakże czegoś więcej. Jeżeli wszyscy czytają te same książki, to mogą wiedzieć tyle samo. Ale też i popadają w wiedzę konwencjonalną, gdyż wiedzą tyle co inni. I myślą podobnie jak oni. A nauka, która tworzy postęp wiedzy – również tej ekonomicznej – wymaga przede wszystkim myślenia. Zwłaszcza niekonwencjonalnego. Trzeba przeto czytać i inne książki. Pod warunkiem, że są tacy, którzy potrafią je napisać. Gdy się jednak dobrze rozejrzeć wokół, to zawsze okazuje się, że ich nie brakuje.

Współcześnie zdolny i zarazem sumienny student ekonomii, nie mówiąc już o naukowcach z branży, na wiele tematów wiedzieć może więcej nawet niż noblista lat temu kilkadziesiąt. Wiedzieć jednakże nie znaczy rozumieć w pełni i do końca procesów biegnących w zmieniających się okolicznościach. Wiedza wiązać może się z kumulowaniem informacji i odtwarzaniem tylko tego, co odkryli i udowodnili inni. Tego typu rozpoznanie istoty rzeczy oznaczać może nawet wielką erudycję. Nie musi jednakże automatycznie wiązać się ze zdolnością do nowych odkryć i formułowania nowatorskich idei oraz umiejętnością udowodniania ich słuszności w naukowym procederze. To trochę tak jak z inwencją, innowacją i imitacją. Niektóre firmy potrafią dość szybko, imitując cudze odkrycia i wdrożenia, zrobić to samo co liderzy w branży, ale wymyślić nowych technologii i wytworzyć nowatorskich produktów same nie potrafią. Wiedza zatem to odtwarzanie, a nauka to tworzenie, to akt dostarczania wartości dodanej do istniejącego zasobu wiedzy. Innymi słowy, tym większa jest wiedza, im więcej ogarnia się z lektury cudzych książek. W nauce trzeba samemu pisać i dokładać do tej biblioteki własne tomy. Dotyczy to również w całej rozciągłości ekonomii.

Sądzę, że swoisty syndrom niedopowiedzenia, braku kompletności i arytmetycznej precyzji z istoty jest w ekonomii częstszy niż w naukach ścisłych, ale rzadszy aniżeli w dyscyplinach humanistycznych. Ekonomia jest bowiem nauką z pogranicza obu tych grup, co z jednej strony czyni ją szczególnie interesującą, gdyż łączy człowieka i idee z pieniędzmi i

techniką, z drugiej zaś szczególnie złożoną. Z tej też przyczyny, jak przypuszczam, jest to nauka trudniejsza niż matematyka czy fizyka. Przedmiot jej badań jest w nieustannym ruchu i podlega ciągłej zmianie. Do tego stopnia, że to co jest naukowo uogólnione, często w opisanej postaci już nie istnieje w realnym świecie.
„Wędrujący świat", s. 11-14 (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,40999)

757. Wpis 2490, 18.X.2014

Napisałem ponad pół roku temu komentarz zamieszony na tej stronie, który "Rzeczpospolita" opublikowała jako artykuł pod wymownym tytułem "Na Rosję się nie wrzeszczy" (http://www.tiger.edu.pl/kolodko/artykuly/na-rosje-sie-nie-wrzeszczy.pdf). No bo się nie wrzeszczy, tylko rozmawia i twardo negocjuje, także wtedy gdy coś w postępowaniu tego wielkiego wschodniego sąsiada nam się nie podoba. Awanturnicze i krótkowzroczne zachowania polskich polityków i towarzyszący temu medialny zgiełk, naiwne pouczanie i nieodpowiedzialne pogróżki "ekspertów" od polityki wschodniej swoje zrobiły. Jak każdy roztropny człowiek łatwo mógł przewidzieć, z Rosją rozmawia, bo musi, i nowy ukraiński prezydent, i liczący się politycy Zachodu. Polska się do tego kręgu na może włączyć w rezultacie nadgorliwości naszych polityków i złych dyplomatów, nic więc dziwnego, że do wspólnego stołu, przy którym w Mediolanie zasiedli premier Włoch, prezydent Francji, kanclerz Niemiec oraz dotychczasowy Przewodniczący Rady Europy i Komisji Europejskiej wraz z prezydentami Rosji i Ukrainy nie zaproszono ani polskiego prezydenta czy premiera, ani - co warto zauważyć - nowo powołanego Przwodniczącego Rady Europy. Zasiedli zatem przy stole, politykują i negocjucą Renzi, Hollande, Merkel, van Rompuy, Barroso, Putin, Petroszenko, ale po co im tam Kopacz, Komorowski albo Tusk... To, niestety, jest też pierwszą wskazówką, jaka jest międzynarodowa pozycja nowego szefa Rady Europy.

756. Wpis 2489, 17.X.2014

Arogancja i chciwość bogatych tego świata jest tak wielka, że pomimo szerzącej się biedy, a zwłaszcza narastającego materialnego rozwarstwienia ludności skutkującego a to Arabską Wiosną, a to akacjami w rodzaju Occupy Wall Street czy Occupy London (będzie ich więcej), niewiele zmian można dostrzec w uprawianej polityce gospodarczej. Nadal w niektórych miejscach usiłuje się narzucać neoliberalne praktyki służące poprzez manipulacje rynkami finansowymi i redystrybucję budżetową oraz osłabianie regulacyjnej roli państwa wzbogacaniu nielicznych kosztem większości. Co ciekawe, widać to ze szczególną wyrazistością w krajach bogatych, począwszy od Stanów Zjednoczonych.

Wskutek wielce nierównomiernego podziału dochodów - a proces ten w większości krajów trwa - ogromnie zróżnicowane jest także położenie materialne ludności naszego wędrującego świata. Spośród około 7,2 miliarda mieszkańców Ziemi 70 procent posiada niespełna 3 proc. majątku (liczonego jako wszystkie, finansowe i niefinansowe zasoby gospodarstw domowych pomniejszone o ich zadłużenie, a więc jest to majątek netto), podczas gdy najbogatsze 0,7 proc. ma tegoż majątku aż 44 procent! Najbogatsze zaledwie 8,6 procent dysponuje aż 85,3 procentami zasobów. Jak długo jeszcze może trwać obecny stan, zaiste juz przedrewolucyjny, jeśli nie zmienią się systemy wartości i polityka gospodarcza nie będzie niwelowała tych nierówności? Ludzie wpierw wychodzą z siebie, a potem na ulice - w Kairze i Kijowie, Madrycie i Nowym Jorku, Rio de Janerio i Warszawie, Londynie i Istambule, Tunisie i Lagos. Przy kontynuacji dotychczasowych niesprawiedliwych tendencji w sferze podziału dochodu protestów i zamieszek będzie ich coraz więcej.

I warto sobie uświadomić, że tak rażąco zróżnicowany podział, niekorespondujący z proporcjami wkładu do tworzenia dochodu narodowego, to nie tylko kwestia etyczna. To także obraca się przeciwko wzrostowi gospodarczemu i rozwojowi społecznemu. Podczas gdy neoliberałowie nie chcą tego zrozumieć, bo im się to nie opłaca, libertarianie tego nie pojmują, bo przerasta to ich intelektualnie. Dobrze więc, że są coraz bardziej spychani na margines, gdzie ich miejsce, a nadzieja w tym, że Nowy Pragmatyzm (szerzej zob.http://www.tiger.edu.pl/aktualnosci/2014/ekonomista-2-2014.pdf) będzie nadal stopniowo przebijał się do głównego nurtu ekonomii i polityki.

755. Wpis 2488, 12.X.2014

Chcesz wiedzieć więcej na temat niepowodzenia neoliberalnego szoku bez terapii z lat 1989-93 na tle sukcesu gospodarczego następnego okresu polskiej transformacji - Strategii dla Polski w latach 1994-97 - to przeczytaj książkę „Polska alternatywa: stare mity, twarde fakty, nowe strategie" (http://tiger.edu.pl/ksiazki/polska_alternatywa.pdf) wszechstronnie i obiektywnie porównującą te dwa okresy. Podczas pierwszego z nich dochód narodowy, PKB, spadł o prawie 20 procent (spadał przez trzy lata, od połowy 1989 do połowy 1992 roku), w drugim PKB na mieszkańca skoczył w górę realnie aż o 28 proc. Podczas niepotrzebnych i szkodliwych szoków na początku transformacji powstało masowe, ponad trzymilionowe bezrobocie, które w latach 1994-97 polityka opartą na nowym pragmatyzmie obniżyliśmy o ponad milion. W tym czasie też o dwie trzecie spadła inflacja. Szok bez terapii doprowadził, wbrew swym naiwnym deklaracjom, do dużego deficytu budżetowego, który w roku 1992 wyniósł aż 6,9 proc. PKB, podczas gdy Strategia dla Polski zredukowała go o połowę. Wskutek postępów w sferze budowy instytucji wspierających rynek i prywatną przedsiębiorczość Polska została w 1996 roku przyjęta w skład Organizacji Rozwoju i Współpracy Gospodarczej, OECD. Warto też przypomnieć, w co trudno dziś uwierzyć, że w latach 1996-97 w wyniku rekordowej dynamiki gospodarczej i zrodzonego na niej optymizmu przedsiębiorców i konsumentów, a przede wszystkim na tym, że tu była sensowna strategia dynamicznego rozwoju społecznej gospodarki rynkowej i że była ona do Polski, do kraju wracało z zagranicy więcej rodaków, niż z niego wyjeżdżało; odwrotnie niż teraz. Warto to przypomnieć - a jak ktoś chce poznać dużo więcej faktów i przestudiować ich rzetelną, naukową analizę i interpretację, to zawsze może zajrzeć do łatwo dostępnej w sieci książki (http://tiger.edu.pl/ksiazki/polska_alternatywa.pdf) - tym bardziej że niektórzy neoliberałowie i libertarianie nadal powtarzają niedorzeczności o urojonych sukcesach szoku bez terapii i o utopijnych zaletach skompromitowanego przecież nadwiślańskiego neoliberalizmu.

754. Wpis 2481, 31.VII.2014

POLSKA – KRAJ FRONTOWY?

Oto do czego prowadzi „mądra" polityka wspierana przez „niezależne" media, pokazująca przy okazji, komu bynajmniej nie szkodzi nakręcanie ukraińskiego kryzysu. Alternatywna, na co wydać ogromne pieniądze polskiego podatnika, bo aż 140 miliardów złotych – oczywiście, w celu wzmocnienia naszego bezpieczeństwa, nie inaczej – ma się sprowadzić do wyboru między rekordowym importem uzbrojenia albo z USA, albo z zachodu UE („the choice is going to be between America and the EU"). Ostatnia rzecz, której potrzeba do zrealizowania tych planów, to spokój u naszych wschodnich sąsiadów…

"…pressure for rapid results is guiding Poland's multi-year 140 billion zloty ($46 billion) military modernisation programme, one of the largest investments in new military kit by any European NATO member. The original plan called for a tender on supplying about 30 attack helicopters to begin only in 2018. But replacing Poland's ageing Soviet-era Mi-24 "Hind" helicopters has now been pushed forward to 2016; possible suppliers have until August 1st to announce their interest. Again, the choice is going to be between America and the EU. The American bids are likely to be Boeing's well-regarded Apache helicopter and the Viper from Bell Helicopters, whereas European offers will come from British-Italian AgustaWestland and Franco-German Airbus." ("Poland's defence. A front-line state. The government steps up its defence spending", "The Economist", http://www.economist.com/news/europe/21608788-government-steps-up-its-defence-spending-front-line-state)

Brtyjczycy nie chcą być mądrzejsi: "The Commons Defence Committee said the recent Ukraine conflict showed "serious deficiencies" in Nato's preparedness to counter threats - and "radical reform" was needed…Defence Secretary Michael Fallon told BBC Radio 4's Today that the government had committed to spending 2% of GDP on defence "at the moment" and he hoped that would continue when the next government-wide spending review takes place. He said that the UK was committed to taking part in large scale exercises in Europe." ("Nato 'unprepared' for Russia threat, say MPs", http://www.bbc.com/news/uk-politics-28577904)

753. Wpis 2479, 17.VII.2014

Under the title **Poland's past and future** "The Economist" (July 19th, 2014,www.economist.com/news/letters/21607757-letters-editor) publishes my comments on Poland:

I ought to be happy with **The Economist**'s comments about the impressive progress Poland has made over the past 25 years (Special report on Poland, June 28th). We deserve the appreciation. However, to be frank, your hyper-positive evaluation would be disputed by many. Such enthusiasm is not shared by all. If it was, more than 2m mostly young and educated people wouldn't have left Poland for the West over the past decade.

It is also wrong to claim that "rigorous economic shock therapy in the early 1990s put Poland on the right track". Absolutely, it did not. This ill-advised policy, based on a post-Communist version of the Washington consensus, drove Poland to a devastating slumpflation. The illusory expectations of the government and its foreign advisers were not met. Poland's relative success has come about not because of "shock therapy" but despite it. Our achievements are based on an unorthodox new pragmatism, policies that aim gradually for a social market economy and sustained growth, and at a fair shot at participating in the globalisation process.

So forget about the shock and focus on the therapy.

Professor Grzegorz Kolodko
Former deputy prime minister and finance minister of Poland
Warsaw

752. Wpis 2478, 17.VII.2014

SKĄD WIEDZIAŁEM, ŻE NOWY BANK ROZWOJU BĘDZIE W SZANGHAJU?

Przyszłość nadchodzi każdego dnia. Nie tak dawno temu napisałem w książce „Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna przyszłości" (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,66008), s. 405: „…jakie nowe wpływowe organizacje globalne zafunkcjonują... które z nich przeniosą swe siedziby do Pekinu czy Szanghaju, a

jakie zupełnie nowe się dopiero zrodzą…" To nie było proroctwo, lecz racjonalne przewidywanie, bo oto rzecz się dzieje: "The leaders of the so-called BRICS countries - Brazil, Russia, India, China and South Africa - sign a deal to create a new $100bn development bank and emergency reserve fund… The bank will have a headquarters in Shanghai, China and the first president for the bank will come from India… The creation of the Brics bank will almost surely create competition for both the World Bank and other similar regional funds. Brics nations have criticised the World Bank and the International Monetary Fund for not giving developing nations enough voting rights. One of the goals for the bank - whose creation has been discussed for some time - would be to increase the amount of money loaned to developing countries to help with infrastructure projects." (BBC, July 15th, 2014 http://www.bbc.com/news/business-28317555)

751. Wpis 2477, 10.VII.2014

CO WARTO PRZECZYTAĆ?
Warto przeczytać książkę wykładającego w Cambridge koreańskiego ekonomisty Ha-Joon Changa zatytułowaną "23 rzeczy, których nie mówią ci o kapitalizmie" (Wydawnictwo Krytyka Polityczna, Warszawa 2013, s. 346). Książka jest przystępnie napisana. Choć traktuje o rozmaitych skomplikowanych kwestiach gospodarczych, łatwo podąża się za linią rozumowania autora, który przekonująco pokazuje, jak bardzo zakłamana bywa ekonomia podlegająca manipulacjom ze względu na interesy oraz odchylenia ideologiczne, współcześnie przede wszystkim prawicowe. Ha-Joon Chang szczególnie obnaża miałkość i instrumentalizm neoliberalizmu.

Pisze m. in.: "Pakiet wolnorynkowy, często określany jako pakiet polityk neoliberalnych, kładzie nacisk na niską inflację, większą mobilność kapitału i niepewność zatrudnienia (eufemistycznie zwaną większą elastycznością rynku pracy), przede wszystkim dlatego, że głównie nastawiony jest na obronę interesów posiadaczy aktywów finansowych." (s. 91). W innym miejscu z przekąsem dodaje, że "...sukces gospodarczy odbywa się bez ekonomistów, zwłaszcza wolnorynkowych. W ciągu ostatnich trzydziestu lat rosnący wpływ ekonomistów wolnorynkowych przyniósł wręcz skutek w postaci gorszych wyników gospodarczych na całym świecie... niższy wzrost gospodarczy, większa niestabilność ekonomiczna, większe nierówności, a w końcu katastrofa w postaci globalnego kryzysu finansowego w 2008 roku. Jeśli w ogóle potrzebujemy ekonomii, to nie ekonomii wolnorynkowej." (s. 312).

Ekonomii na pewno potrzebujemy. Ale ekonomii jako nauki – fascynującej dyscypliny wiedzy dochodzącej prawdy o mechanizmach rządzących procesami produkcji, wymiany, inwestycji i konsumpcji – a nie jako instrumentu lobbingu na rzecz grup interesów czy narzędzia ideologicznych krucjat. I ekonomistów zawsze trochę się przyda, zwłaszcza mądrych, którzy wiedzą, co od czego naprawdę zależy i potrafią to innym wytłumaczyć, a zarazem uczciwych, których wiedza służy nie wzbogacaniu jednych kosztem drugich – jak to dzieje się w przypadku neoliberalizmu, także tego nadwiślańskiego, oraz libertarianizmu – lecz zrównoważonemu gospodarczo, społecznie i ekologicznie rozwojowi. Nawet jeśli nie we wszystkich „23 rzeczach" można zgodzić się z Ha-Joon Changiem, to najczęściej ma on rację. Warto ją poznać.

750. Wpis 2475, 8.VII.2014

Poland: A Cautionary Success Story

(http://www.wedrujacyswiat.pl/blog/kolodko/comment-page-85/#comment-340620)

In a June 28 special report on Poland, *The Economist* praised my country for the impressive progress it has made over the past quarter of a century. Certainly, we deserve such

appreciation and, being four times deputy prime minister and minister of finance, I ought to be happy with *The Economist's* comments–all the more so since the Polish economy turned in its best performance under my stewardship. I was charged with coordinating the country's economic and financial policies in 1994-97, when Poland joined the OECD, and in 2002-03, when the negotiations for the accession to the European Union were successfully concluded.
However, I must frankly say that the *The Economist's* hyper-positive evaluation of Poland's progress is more than disputable. Such enthusiasm is not shared by many; if it were, then more than two million people, mostly young and educated, wouldn't have left Poland for the West over the past decade, would they?
The Economist is flatly wrong in claiming that "rigorous economic shock therapy in the early 1990s put Poland on the right track." It didn't. This ill-advised policy, based on a post-communist version of the Washington Consensus, drove Poland into a devastating "slumpflation." The illusory expectations of the government and its foreign advisors were not met. The then-government promised that the recession brought on by its policies would only last a year, with GDP contracting by only 3.1%; instead, the recession lasted for three years and amounted to an almost 20% decline in GDP. The ranks of the unemployed were supposed to climb to 400,000 people, but the total went on to exceed 3 million. The monthly inflation rate was promised to fall below 1% within three months, yet this did not happen for seven lean years…
Poland's relative success came not because of "shock therapy," but despite it (perhaps it would be better to refer to these tactics as "shock without therapy"). Our achievements are based on unorthodox New Pragmatism – gradualist policies aimed at achieving a "social market economy" and sustained growth, while taking advantage of fair participation in the globalization process. Thus, an attempt to eschew the "shock" in favor of "therapy."
Isn't is weird that such a respected journal as *The Economist* would present such a biased interpretation of the facts, and that it would do so after so many years and so many arguments that the infamous Polish shock "therapy" simply failed? The overcooling of the economy in the late 1990s should not have been a surprise, since similar neoliberal policies had this result; conditions in Poland were worsened by the right-wing populism of "Solidarity" (the coalition government of AWS-UW, with the same minister of finance as in 1989-91).
The 25-year anniversary of the fall of communism in Eastern Europe provides a good excuse to reassess Poland's progress over the past quarter century, but why propagate the wrong message again? If one wishes to have a closer look at the matter, one could read my book "From Shock to Therapy: The Political Economy of Postsocialist Transformation" (Oxford University Press, 2000, http://www.wedrujacyswiat.pl/blog/kolodko/comment-page-85/#comment-340620), or my more recent work "Truth, Errors, and Lies: Politics and Economics in a Volatile World" (Columbia University Press, 2011, http://www.amazon.com/Truth-Errors-Lies-Politics-Economics/dp/0231150687/ref=sr_1_1?ie=UTF8&qid=1404822145&sr=8-1&keywords=kolodko). Comments welcome.

749. Wpis 2469, 20.VI.2014

WHAT ONE SHOULD READ?
If you are interested in inspiring interpretation of the nature of long-term growth processes and you are looking for an answer to the question how the West became rich, and why China has been growing so fast while Russia until recently was rather messy, you should read the book called "Mixed Fortunes: An Economic History of China, Russia, and the West" (Oxford University Press, 2014, 191 pp), written by Vladimir Popov. It is interesting, thought-provoking and unorthodox explanation of the mechanism of economic expansion and growth.

The books looks deep into the history, yet he does it for the purpose to propose suggestions for the future economic policies and development strategies. The author – well-established international economist – argues that although always there is a set of growth factors, the crucial meaning has the state's institutional capacity. The capital - real, financial, human - does matter, inequalities do matter, but what matters most are the institutions and the governments' ability to enforce them on economic agents. Do read the book. It's definitely worth your attention. And it is not too long.

This is what the publisher, Oxford University Press, says about the Popov's book: "The rise of the West is often attributed the presence of certain features in Western countries from the 16th century that were absent in more traditional societies: the abolition of serfdom and Protestant ethics, the protection of property rights, and free universities. The problem with this reasoning is that, before the 16th century, there were many countries with social structures that possessed these same features that didn't experience rapid productivity growth.

This book offers a new interpretation of the 'Great Divergence' and 'Great Convergence' stories. It explores how Western countries grew rich and why parts of the developing world (South and East Asia and the Middle East) did not catch up with the West from 1500 to 1950 but began to narrow the gap after 1950. It also examines why others (Latin America, South Africa, and Russia) were more successful at catching up from 1500 to 1950, but then experienced a slowdown in economic growth compared to other developing countries. Mixed Fortunes offers a novel interpretation of the rise of the West and of the subsequent development of 'the rest' and China and Russia, important examples of two groups of developing countries, are examined in greater detail." (http://www.amazon.com/Mixed-Fortunes-Economic-History-Russia/dp/0198703635/ref=sr_1_1?ie=UTF8&qid=1403218466&sr=8-1&keywords=popov+vladimir)

748. Wpis 2464, 18.VI.2014
DO YOU SPEAK RUSSIAN?
If you speak Russian, you can get access to the e-library (http://www.znanium.com/catalog.php?item=booksearch&code=kolodko) with my two books on the world issues, published in the Russian language by MAGISTR Publishing House: "Глобализация, трансформация, кризис - что дальше?" Г.В. Колодко; Ввод. глава Р.С. Гринберг. - М.: Магистр, 2012. - 176 с., ISBN 978-5-9776-0171-9 and Мир в движении: Экономический бестселлер / Г.В. Колодко; М.: Магистр, 2011. - 575 с., ISBN 978-5-9776-0102-3. Soon my latest book in Russian ("Whither the World: the Political Economy of the Future") will be available too.

747. Wpis 2458, 14.VI.2014
W Iranie nakładem Monetary and Banking Research Institute ukazała się w języku Farsi, współczesnym perskim, moja książka zatytułowana "Wakyyat ha, doroogh ha, wa khata ha. Syasat wa eqtesad dar jahan motalatem" ("Truth, Errors and Lies: Economics and Politics in a Volatile World"). To już dziesiąty język, w którym opublikowany został międzynarodowy bestseller "Wędrujący świat" (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,40999). Książka jest prezentowana na odbywającym się w dniach 15-16 czerwca 24th Annual Conference on Monetary and Exchange Rate Policy "Monetary Policy Framework and Policies to Exit Stagflation".

746. Wpis 2457, 14.VI.2014

Czas na rewolucję?
„Kilka krajów się rozpadnie – najszybciej Irak, potem niektóre na obszarze Afryki i Południowej Azji. Inne poprzesuwają swoje granice. Najwięcej w Afryce, korygując spuściznę polityczna kolonializmu i wytyczając je bardziej sensownie z punktu widzenia rozmieszczenia grup etnicznych, a nie według imperialnej metody – prostymi cięciami jak przy dzieleniu tortu."

Napisałem to już kilka lat temu, w książce „Wędrujący świat" (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,40999), s. 397. Teraz – wskutek spuścizny kolonializmu, nonszalanckiej polityki Zachodu wobec „wyłaniających się rynków" i prób narzucania im nie pasującej do lokalnych realiów kulturowych polityki – proces ten nabierać może tempa. Podzielony już został Sudan, pękło Mali, nie da się utrzymać sztucznej integracji Somalii, odżywają separatystyczne demony w ludnej Nigerii. Miejsc drzemiących konfliktów jest więcej.

W Iraku właśnie były wybory, w Afganistanie akurat odbywa się druga tura wyłaniania prezydenta, Egipt ma nowego prezydenta i bynajmniej dzięki temu nie ma tam stabilizacji; na pozór paradoksalnie jest odwrotnie. Destabilizacja postępować będzie też w innych krajach. Okupowane będę nie tylko Wall Street i London...

Świat staje się coraz bardziej niebezpieczny. Trzeszczy w szwach ład – a raczej bałagan – narzucony po pozornym zakończeniu zimnej wojny, skompromitował się neoliberalizm, który doprowadził do globalnego kryzysu, już nie tylko gospodarczego, ale również politycznego i kulturowego, nie sprawdza się – bo nie mogła się sprawdzić – traktująca przedmiotowo kraje na dorobku koncepcja „wyłaniających się" rynków. Czas na rewolucję?

Jedyna szansa na zapobieżenie eksplozji niezadowolenia społecznego na skalę globalną, na zablokowanie wybuchu nowej światowej rewolucji, to rozładowywanie napięć poprzez sprzyjanie przez bogatych tego świata biednym w pokonywaniu ich ubóstwa, w ukierunkowywaniu i przyspieszaniu tempa ich rozwoju społeczno-gospodarczego, a nie wysyłanie wojsk, pouczanie, na czym polega demokracja i wykorzystywanie globalizacji dla wzbogacania nielicznych kosztem większości. Jedyna szansa na pokojową przyszłość to Nowy Pragmatyzm, o którym piszę w książce "Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna przyszłości" (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,66008).

Mapa: http://www.bbc.com/news/world-middle-east-27815618

745. Wpis 2447, 28.IV.2014

Akurat dzisiaj mija 20 lat, jak po raz pierwszy zostałem wicepremierem i ministrem finansów oraz przewodniczącym Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów. Pierwszą nominację wręczył mi 28 kwietnia 1994 roku Prezydent Lech Wałęsa. Wtedy zostałem wicepremierem w rządzie Premiera Waldemara Pawlaka. Jak do tego doszło, opisuję szeroko w właśnie wydanej książce pt. „Grzegorz W. Kołodko i ćwierćwiecze transformacji" (http://scholar.com.pl/sklep.php?md=products&id_p=2408). Kolejne trzy nominacje na wicepremiera i ministra finansów w rządach Józefa Oleksego, Włodzimierza Cimoszewicza i Leszka Millera otrzymałem od Prezydenta Aleksandra Kwaśniewskiego. 20 lat! Ten czas nie wędruje, tylko pędzi...

744. Wpis 2446, 26.IV.2014

Cudów nie ma, powiada stare porzekadło, chociaż może nie trzeba tego podkreślać w dniu tak szczególnym, zwłaszcza dla katolików, jak 27 kwietnia 2014 roku, kiedy to dwu ostatnich papieży ogłasza swoich dwu poprzedników świętymi. Także dlatego, że ponoć cuda czynili. Ale w gospodarce na pewno cudów nie ma, chociaż niejedną książkę ze słowem cud w tytule

można znaleźć. Najwięcej o "Asian economic miracle", ale sam się do tych „cudów" też dołożyłem, tytułując po angielsku jedną z moich prac „The Polish Miracle: Lessons for the Emerging Markets" (Ashgate, Aldershot, UK & Burlington, VT, USA, 2005, s. 295, http://www.amazon.com/The-Polish-Miracle-Transition-Development/dp/0754645355/ref=sr_1_3?ie=UTF8&qid=1398530158&sr=8-3&keywords=kolodko+miracle).

Jeden z polskich ekonomistów miał mi wielce za złe, że piszę o "polskim cudzie", a tu bieda piszczy... Ale to przecież tylko tytuł, zabieg marketingowy, który miał zwrócić uwagę potencjalnych czytelników na to, że Polska jednak czymś pozytywnym wyróżnia się na te innych krajów przechodzących ustrojową transformację. Zwłaszcza a kontekście podtytułu, "Lessons for the Emerging Markets", w którą to stronę wiele wniosków zawartych na kartach książki było skierowanych. Zaiste, Polsce udało się wydostać wpierw dzięki "Strategii dla Polski" (http://tiger.edu.pl/ksiazki/polska_alternatywa.pdf) z manowców neoliberalnego szoku bez terapii, później wskutek "Programu Naprawy Finansów Rzeczypospolitej" (http://www.tiger.edu.pl/kolodko/ksiazki/O_Naprawie_Naszych_Finansow.pdf) z zapaści spowodowanej podyktowanej nadwiślańskim neoliberalizmem przechłodzeniem gospodarki. Uniknęliśmy także ryzyka stworzenia kapitalizmu państwowego czy oligarchizacji gospodarki. Ale to nie był cud, tylko mądrość polegająca na właściwym zdefiniowaniu celów polityki społeczno-gospodarczej i jej oparciu na poprawnej teorii ekonomicznej.

O tym też miałem okazję rozmawiać z Papieżem Janem Pawłem II podczas naszego spotkania w Watykanie. Jego pierwsze pytanie dotyczyło kondycji polskich finansów publicznych. Odpowiedziawszy, skierowałem rozmowę na problemy globalizacji, pytając, czy wierzy w globalizację z ludzką twarzą, które to określenie skądinąd jest mottem naszego Centrum Badawczego TIGER (www.tiger.edu.pl). Podyskutowaliśmy, bynajmniej nie w kategoriach wiary-niewiary, lecz przekonania, że trzeba czynić co kto potrafi, aby w możliwie jak największej mierze proces globalizacji nasycać treściami społecznymi i humanizmem. Wtedy też – gdy zapowiedziałem odczuwalne przyspieszenie tempa wzrostu gospodarczego - media zarzucały mi nadmierny optymizm. Zapytałem więc czy to grzech. Papież odpowiedział: nie, bo jest pan młody i ma wiedzę.

Korzystając z wizyty w papieskiej bibliotece, wręczyłem Janowi Pawłowi II książkę "Tygrys z ludzką twarzą" (http://www.tiger.edu.pl/kolodko/ksiazki/Tygrys_z_ludzka_twarza.pdf). Na jej okładce widniej hinduska rycina sprzed kilkuset lat z takim właśnie tygrysem. Niby nie istnieje, ale jak ktoś poszuka, to może i znajdzie, choć cudów nie ma... A już gdzie jak gdzie, ale w gospodarce na pewno działania trzeba opierać na wiedzy, a nie na wierze w cuda.

743. Wpis 2445, 24.IV.2014

Nakładem wydawnictwa Nova Science, New York, ukazała się książka pod redakcją naukową prof. Grzegorza W. Kołodko zatytułowana „Management and Economic Policy for Development". Jest to zbiorowe dzieło, które powstało w rezultacie konferencji zorganizowanej w październiku zeszłego roku z okazji 20-lecia Akademii Leona Koźmińskiego.

Table of Contents:

Chapter 1. Microeconomic Management and Macroeconomic Policy vs. Economic Growth and Social Development
(Grzegorz W. Kolodko, Kozminski University, Warszawa, Poland) pp, 1-6

Chapter 2. Behind the Rise and Decline of Grassroots Dynamism
(Edmund S. Phelps, Centre of Capitalism and Society, Columbia University, NY, US) pp, 7-

PART I. MANAGEMENT FOR DEVELOPMENT pp, 17-18

Chapter 3. Managerial Contribution to Growth in Transition Economies
(Andrzej K. Kozminski, Kozminski University, Warszawa, Poland) pp, 19-32

Chapter 4. Hidden Champions: The Vanguard of Globalia
(Hermann Simon, Simon-Kucher & Partners) pp, 33-52

Chapter 5. How Does Foreign Direct Investment Affect Domestic Entrepreneurship?
(Saul Estrin, London School of Economics, UK) pp, 53-72

Chapter 6. Systemic Effects of Internationalization of Polish Companies
(Mariola Ciszewska-Mlinariè and Krzysztof Obloj, Kozminski University, Warszawa, Poland, pp, 73-94

Chapter 7. How to Improve Management Education for the Purpose of Future Socio-Economic Development?
(Eric Cornuel, European Foundation for Management Development) pp, 95-108

Chapter 8. Entrepreneurship and Job Creation
(Jerzy Cieslik, Kozminski University, Warszawa, Poland) pp, 109-124

Chapter 9. Development Prospects for Hyper-Growth Companies in Poland – The Silicon Valley Experiences
(Dominika Latusek-Jurczak, Kozminski University, Warszawa, Poland) pp, 125-138

Chapter 10. Russian Economy: Between Despair and Hope
(Ruslan Grinberg, Moscow School of Economics, Lomonosov Moscow State University, Russia) pp, 139-148

Chapter 11. The Future of FInance: Lessons from the Crisis for Banks and Enterprises
(Stanislaw Flejterski and Malgorzata Porada-Rochon, Szczecin University, Poland) pp, 149-160

Chapter 12. Impact of Basel III/CRD4 on the Situation in the Banking Sector
(Krzysztof Kalicki and Jan Antczak, Kozminski University, Warszawa, Poland and others) pp, 161-182

PART II. ECONOMIC POLICY FOR DEVELOPMENT pp, 183-184

Chapter 13. Fiscal Policy for Entrepreneurship and Equitable Growth
(Vito Tanzi) pp, 185-202

Chapter 14. Austerity versus Development
(D. Mario Nuti, La Sapienza" University of Rome, Rome, Italy) pp, 203-220

Chapter 15. New Pragmatism or Economics and Policy for the Future
(Grzegorz W. Kolodko, Kozminski University, Warszawa, Poland) pp, 221-238

Chapter 16. A New Political Economy – For Development
(László Csaba, Central European University and Corvinus University of Budapest, Hungary) pp, 239-250

Chapter 17. Kozminski University Index of Balanced Economic and Social Development ("IBESD") for Poland
(Andrzej K. Kozminski, Adam Noga, Katarzyna Piotrowska and Krzysztof Zagórski, Kozminski University, Warszawa, Poland) pp, 251-270

Chapter 18. Sustainable Development – The Role of the State, with Special Attention to Environmental Dimension in the Period of Systemic Transformation
(Boguslaw Fiedor, Wroclaw University of Economics, Poland) pp, 271-292

Chapter 19. Income Inequality and the Current Phase of Globalization
(Jacek Tomkiewicz, Kozminski University, Warszawa, Poland) pp, 293-308

Chapter 20. The Warsaw Consensus: The New European Growth Model
(Marcin Piatkowski, Kozminski University, Warszawa, Poland) pp, 309-332

Conclusions pp, 333-336

Index pp, 339-358

742. Wpis 2445. 24.IV.2014

Nova Science Publisher, New York, has released a book on „Management and Economic Policy for Development", edited by Professor Grzegorz W. Kolodko. The volume presents the results of the conference held last October on the occasion of the 20th anniversary of Kozminski University.

Table of Contents:

Chapter 1. Microeconomic Management and Macroeconomic Policy vs. Economic Growth and Social Development
(Grzegorz W. Kolodko, Kozminski University, Warszawa, Poland) pp, 1-6

Chapter 2. Behind the Rise and Decline of Grassroots Dynamism
(Edmund S. Phelps, Centre of Capitalism and Society, Columbia University, NY, US) pp, 7-16

PART I. MANAGEMENT FOR DEVELOPMENT pp, 17-18

Chapter 3. Managerial Contribution to Growth in Transition Economies
(Andrzej K. Kozminski, Kozminski University, Warszawa, Poland) pp, 19-32

Chapter 4. Hidden Champions: The Vanguard of Globalia
(Hermann Simon, Simon-Kucher & Partners) pp, 33-52

Chapter 5. How Does Foreign Direct Investment Affect Domestic Entrepreneurship?
(Saul Estrin, London School of Economics, UK) pp, 53-72

Chapter 6. Systemic Effects of Internationalization of Polish Companies
(Mariola Ciszewska-Mlinariè and Krzysztof Obloj, Kozminski University, Warszawa, Poland, pp, 73-94

Chapter 7. How to Improve Management Education for the Purpose of Future Socio-Economic Development?
(Eric Cornuel, European Foundation for Management Development) pp, 95-108

Chapter 8. Entrepreneurship and Job Creation
(Jerzy Cieslik, Kozminski University, Warszawa, Poland) pp, 109-124

Chapter 9. Development Prospects for Hyper-Growth Companies in Poland – The Silicon Valley Experiences
(Dominika Latusek-Jurczak, Kozminski University, Warszawa, Poland) pp, 125-138

Chapter 10. Russian Economy: Between Despair and Hope
(Ruslan Grinberg, Moscow School of Economics, Lomonosov Moscow State University, Russia) pp, 139-148

Chapter 11. The Future of FInance: Lessons from the Crisis for Banks and Enterprises
(Stanislaw Flejterski and Malgorzata Porada-Rochon, Szczecin University, Poland) pp, 149-160

Chapter 12. Impact of Basel III/CRD4 on the Situation in the Banking Sector
(Krzysztof Kalicki and Jan Antczak, Kozminski University, Warszawa, Poland and others) pp, 161-182

PART II. ECONOMIC POLICY FOR DEVELOPMENT pp, 183-184

Chapter 13. Fiscal Policy for Entrepreneurship and Equitable Growth
(Vito Tanzi) pp, 185-202

Chapter 14. Austerity versus Development
(D. Mario Nuti, La Sapienza" University of Rome, Rome, Italy) pp, 203-220

Chapter 15. New Pragmatism or Economics and Policy for the Future
(Grzegorz W. Kolodko, Kozminski University, Warszawa, Poland) pp, 221-238

Chapter 16. A New Political Economy – For Development
(László Csaba, Central European University and Corvinus University of Budapest, Hungary) pp, 239-250

Chapter 17. Kozminski University Index of Balanced Economic and Social Development ("IBESD") for Poland
(Andrzej K. Kozminski, Adam Noga, Katarzyna Piotrowska and Krzysztof Zagórski, Kozminski University, Warszawa, Poland) pp, 251-270

Chapter 18. Sustainable Development – The Role of the State, with Special Attention to Environmental Dimension in the Period of Systemic Transformation
(Boguslaw Fiedor, Wroclaw University of Economics, Poland) pp, 271-292

Chapter 19. Income Inequality and the Current Phase of Globalization
(Jacek Tomkiewicz, Kozminski University, Warszawa, Poland) pp, 293-308

Chapter 20. The Warsaw Consensus: The New European Growth Model
(Marcin Piatkowski, Kozminski University, Warszawa, Poland) pp, 309-332

Conclusions pp, 333-336

Index pp, 339-358

Wpis 2442, 21.IV.2014

Grzegorz W. Kołodko i ćwierćwiecze transformacji

Książka ma dwóch bohaterów. Jednym z nich jest indywidualny człowiek, a drugi to zbiorowy proces – transformacja społeczno-gospodarcza. Tą pierwszoplanową postacią jest Grzegorz W. Kołodko, profesor ekonomii, nauczyciel akademicki i polityk gospodarczy. Najbardziej obecny w świecie współczesny polski ekonomista, znany z wydawanych w wielu językach książek i artykułów, a także bezpośrednio z wykładów, spotkań i wymiany myśli w szerszych lub ekskluzywnych gronach. Drugi bohater, zbiorowy, to transformacja gospodarcza, która przesądza o losach milionów ludzi. Losy obu bohaterów są ze sobą związane w życiu, a więc i w tej książce. Ten związek ogranicza, ale także wzmacnia. Jego uczestnicy, gdyby zachowali autonomię, byliby inni.

Transformacja oznacza całościową zmianę systemu społeczno-gospodarczego. W przypadku posocjalistycznych przemian gospodarczych jest przejściem od systemu +opartego na centralnym planowaniu do systemu rynkowego. Czas tego przejścia zależy od lokalnych warunków, otoczenia geopolitycznego, projektowanego tempa przemian, wyobraźni i umiejętności politycznych sterników, a także od stopnia złożoności obranych celów. Niezależnie od stanu wyjściowego transformacja zakłada, że stary system jest niewłaściwy, a nowy powinien być lepszy. Innymi słowy, transformacja ma być zmianą na lepsze.

Transformacja gospodarcza jest częścią szerzej ujmowanej transformacji systemowej. Nazwa ta bywa używana szeroko i oznacza przejście od starego systemu do innego, nowego. W przypadku Polski i krajów o podobnej historii od zakończenia II wojny światowej transformacja jest odrzuceniem systemu socjalizmu państwowego i przejściem do rynkowego systemu demokratyczno-liberalnego. Sama transformacja gospodarcza, jej przebieg i cel są, a w każdym razie powinny być podporządkowane zmianie szerszej, z czego wynikają określone kryteria oceny zawierające się w odpowiedzi na podstawowe pytanie: czy postulowany i tworzony system gospodarczy sprzyja powstawaniu i ugruntowywaniu społeczeństwa demokratyczno-liberalnego, czy przeciwnie, tworzy społeczeństwo podzielone, kryzysogenne, z władzą wyalienowaną i ludźmi sfrustrowanymi. Ważną kwestią związaną z bilansem transformacji jest ocena towarzyszącej jej modernizacji rozumianej jako tworzenie nowoczesnego społeczeństwa i państwa z dobrym pomysłem na własną przyszłość. Transformacja łączy się ściśle z określeniem strategii dla Polski, która powinna być krajem z innowacyjną gospodarką, nie kierującym się w polityce gospodarczej naśladownictwem, lecz odwagą w myśleniu, nowatorstwem i oryginalnymi pomysłami. Grzegorz W. Kołodko bardzo

często podejmował te zagadnienia w swoich pracach naukowych, w działaniach politycznych, w aktywności eksperckiej i doradczej. Wątki te w ciągu ostatniego ćwierćwiecza stanowiły kluczową, obok globalizacji, oś jego naukowych dociekań.

Transformacja, a zwłaszcza jej gospodarcza część ma nie tylko swoją historię, lecz także prehistorię. Nie zaczęła się w 1989 roku, ale wcześniej. Miała wtedy dwie krępujące ją granice: polityczną, a ściślej geopolityczną, oraz gospodarczą. Pierwsza była konsekwencją rezultatów II wojny światowej, a później – zimnej wojny. Druga wynikała z braku równowagi zarówno na rynku towarów konsumpcyjnych, jak i w sferze produkcji oraz inwestycji. Od 1989 roku te przeszkody zaczęto radykalnie usuwać. W jaki sposób, za jaką cenę oraz z jakimi konsekwencjami to inne zagadnienia.

Grzegorz W. Kołodko był zaangażowany w procesy transformacyjne w wielu wymiarach. Z jednej strony, jest współtwórcą nowej Polski w związku ze swoimi obowiązkami wicepremiera i ministra finansów. Z drugiej strony, należy do konsekwentnych krytyków dokonanych u nas „wyborów", a właściwie decyzji w ten czy w inny sposób narzuconych, również tych najważniejszych, które tworzyły nasz realny kapitalizm. Taka postawa, wymagająca wiedzy i odwagi, jest przejawem dojrzałego krytycyzmu i obiektywnego oglądu spraw takimi, jakimi one są w rzeczywistości.

Właściwym bohaterem tej książki jest Grzegorz W. Kołodko. Autor i działacz, którego można umieścić w sztafecie naszych realistycznych intelektualistów, zaangażowanych i niepokornych. Przed nim byli inni wielcy tworzący polską szkołę ekonomii: Czesław Bobrowski, Józef Pajestka, Tadeusz Kowalik… Nie wymieniamy wszystkich. Tak jak oni profesor Kołodko jest zawsze twórczo obecny w najważniejszych debatach. Uczony i obywatel, współczesny uczestnik tworzącej naszą kulturę i formującą naród inteligencji. Ideowo zaangażowany na rzecz społecznego postępu, moralnie stabilny i nonkonformistyczny, realizujący wzór opisanego przez Tadeusza Kotarbińskiego spolegliwego opiekuna, ale uogólnionego na całą społeczność.

Konterfekt Kołodki zawiera się w jego wystąpieniach, w działalności, a także we wprost formułowanych – jak zamieszczone w tej książce – wypowiedziach. W jego autorstwa diagnozach i planach. Trafnych i wszechstronnych. Uporządkujmy składniki tego portretu intelektualisty i polityka bez kuszenia się o ustalenie, co jest w nich najważniejsze. Wszystkie są istotne i tworzą niepowtarzalną całość.

Jedną z nich jest ciągłość myśli i postawy. Wymieniamy tę właściwość jako pierwszą, bo nie jest ona u nas częsta. A przecież trudno ją przecenić, gdyż tworzy wiarygodność, ten jakże ważki warunek komunikacji w kulturze. Od początków swoich zainteresowań ekonomią i gospodarką G.W. Kołodko uważał, że należy zreformować polski system gospodarczy. I dlatego jako przedstawiciel kolejnego pokolenia szybko znalazł się w szeregu znaczących reformatorów gospodarki socjalistycznej. Wśród ludzi, którzy rozumieli, że reforma jest nie tylko konieczna, lecz i możliwa. Przede wszystkim miała polegać na twórczym połączeniu rynku i państwa, planu i samoregulacji. Jakie ów związek powinien mieć podstawy, jaki miał być rynek, jaki zakres władzy centralnej i autonomii przedsiębiorstw, to stanowiło przedmiot teoretycznych refleksji oraz analiz. Reformując system, posuwano się naprzód także metodą prób i błędów, w warunkach ograniczeń ustanowionych przez system polityczny socjalizmu państwowego. W każdym razie odrzucano zarówno wolny, leseferystyczny rynek, jak i nakazowe, administracyjne planowanie. W toku tych sporów i zabiegów ujawniały się osobowości i wartości. Nie tylko ekonomii. Ciągłość myśli i działań dopuszcza zmiany. Ale ich zaprzeczeniem jest apostazja, rwanie swojej i innych biografii, kolebanie się, na ogół z dużym zapałem prowadzące od egzaltacji do nienawiści lub odwrotnie. Kołodko charakteryzuje się przede wszystkim ciągłością postawy intelektualnej i ideowej, należy do tego najbardziej cennego łańcucha tworzących polską ekonomię, a także szerzej – kulturę.

Taka ciągłość postawy odnosi się również do ciągłości myśli ekonomicznej. Od początku na swojej drodze naukowej Kołodko przywiązywał szczególną wagę do równowagi gospodarczej, do takiego jej stanu, który nazywamy zdrowym. Czy w przeszłości Polski osiągnięcie trwałej równowagi uniemożliwiał system, czy prawdopodobnie słaba, choć autokratyczna władza, to oddzielna sprawa, ważna dla nauki, ale już nieobecna bezpośrednio w teraźniejszości. Istotna jest sama wartość równowagi, ta bowiem w szerszym wymiarze oznacza harmonię i warunkuje rozwój ewolucyjny. Kołodko ujmuje kategorię równowagi dynamicznie, wiążąc ją systemowo ze wzrostem i rozwojem. Podkreśla przy tym, że jest to problem, który może rozwiązywać odpowiednia polityka gospodarcza realizowana we właściwym otoczeniu instytucjonalnym. Aspekty instytucjonalne obecne są w jego myśli ekonomicznej od początku transformacji, pojawiły się bowiem w jego pracach jako prekursorski nurt, zanim powszechnie zaczęto o nich mówić. Nie *quasi*-techniczne mechanizmy, lecz realne społeczne instytucje się liczą.

Inną cechą stosunku Kołodki zarówno do ekonomii, jak i do gospodarki jest prymat perspektywy długoczasowej. Nie powinno to prowadzić do jej wyłączności, bo nierzadko konieczne są działania rozwiązujące problemy bieżące. W każdym razie oznacza to nadrzędność punktu widzenia, który jest szczególnie cenny, a właściwie konieczny w krajach modernizujących się i przechodzących głębokie procesy restrukturyzacyjne, a wiec tam, gdzie szczególnie liczy się trwałość i ciągłość rozwoju.

Celem gospodarowania jest nie tylko wzrost, ważniejszy i nadrzędny bowiem jest zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy. Liczy się pomnażanie, ale i podział wytworzonego bogactwa. Sprawiedliwość społeczna, jej poziom i zasięg, uzasadnia istnienie państwa oraz określonego systemu gospodarczego. To również jedno z zadań polityki. Wszystko to wiąże gospodarkę ze społeczeństwem; podmiotem są przede wszystkim ludzie, a dopiero potem wytwarzane przez nich i dla nich towary. Konieczność dokonywania odpowiedniego podziału dochodu oraz znaczenie sprawiedliwości społecznej podkreślali niemieccy twórcy społecznej gospodarki rynkowej. Nieprzypadkowo tego rodzaju systemem interesuje się G.W. Kołodko i podkreśla, że gospodarka powinna mieć charakter społeczny. W ten sposób odzwierciedlony zostaje ważny pierwiastek osobowości i umysłu Kołodki. Nazwijmy ten pierwiastek postawą antropologiczną. Jego zdaniem gospodarka musi być społecznie zakorzeniona. Wartości, zwłaszcza społeczne, nadają gospodarce znaczenie, ekonomii sens, a polityce kierunek. To jest nie tylko nasze zdanie; ważniejsze, że to jest zdanie Grzegorza W. Kołodki, które w tekstach zamieszczonych w tej książce formułuje on wiele razy. Ekonomia niezależna od wartości jest fikcją, kamuflowaną często scjentystycznym językiem i nieświadomością własnych założeń i funkcji. A przecież ma je również sam scjentyzm, ma je także język pojęciowy. Transformacja Polski, gdyby przebiegała z wartościami wyznawanymi przez Grzegorza W. Kołodkę, byłaby inna, lepsza, poprawiająca życie większej liczby ludzi.

Kołodko formułuje imperatyw oceniania postępu ekonomicznego w nowy sposób, przez wykraczanie poza dotychczasowy paradygmat ilościowego wzrostu. Poszukuje prawideł „popekabowskiej" ekonomii, akcentując rolę kultury oraz systemu wartości dla społeczeństwa gospodarującego. To silny rys metodologiczny jego rozważań, a zarazem istotna, cenna, choć niestety dość rzadka postawa. Podczas dyskusji o kluczowych kwestiach ekonomicznych współczesnej Polski i świata badaczy powinna cechować ta teoriopoznawcza dojrzałość. Jest ona świadectwem profesjonalizmu naukowego warsztatu, a ponadto wymusza interdyscyplinarność w podchodzeniu do problemów badawczych. Podkreślić warto, że to właśnie zdolność do interdyscyplinarnego postrzegania i interpretowania zjawisk i procesów gospodarczych szczególnie wyróżnia Kołodkę na tle innych światowej renomy uczonych. Jest on krytyczny wobec współczesnej ekonomii i polityki gospodarczej, gdyż jest wymagający i nieugięty.

Cechą intelektualisty jest także niezależność. Nie każdy profesor spełnia ten warunek. Wielu charakteryzuje się inną cechą – „wyprzedzającym posłuszeństwem". Trudno o większy kontrast z bohaterem tej książki. Intelektualista, a właściwie każdy człowiek jest zagrożony. Ściślej mówiąc, jego wolność jest zagrożona z dwóch stron: władzy i kręgu społecznego, własnego środowiska. To historyczne spostrzeżenie Johna Stuarta Milla nie straciło nic ze swojej trafności. Nacisk wywierany przez grupę bywa silniejszy niż nacisk władzy. Jest może mniej widoczny, ale za to wszechstronny, a w niektórych okresach bywa bardziej zniewalający. Intelektualista, podobnie jak instytucje akademickie, musi być od niego niezależny. Grzegorz W. Kołodko zachowuje niezależność, a także dba o niezależność instytucji, którymi kieruje lub na które ma wpływ. Należy do tradycji społecznego liberalizmu i dlatego daleki jest od neoliberalizmu.

Niezależność w myśleniu jest jednym z powodów, dla których Grzegorz W. Kołodko staje się dla wielu przedstawicieli młodego pokolenia, nie tylko ekonomistów, wyraźnym punktem odniesienia na ich drodze rozwijania poznawczej pasji. Jest z jednej strony autorytetem, a z drugiej strony wyzwaniem. Jego książki na temat zmieniającego się świata w czasach globalizacji oraz ekonomii politycznej przyszłości to obowiązkowe lektury tych, którzy pragną rozszerzać swoje horyzonty wiedzy o teraźniejszości, a jednocześnie z troską myślą o następnych pokoleniach.

Nonkonformizm zarówno tworzy fundament nauki, jak i stanowi grunt właściwy dla intelektualisty. Grzegorz W. Kołodko jest nie tylko nonkonformistą, nie tylko skutecznie chroni się przed zakamuflowanymi i jawnymi naciskami, a nierzadko atakami. Nie ogranicza się do defensywy ani do bierności. Przeciwnie, aktywizm to jego program obywatelski i naukowy. A także życiowy, który łączy wszystkie role niczym ruch mięśni i myśli podczas kolejnego biegu maratońskiego. Jest racjonalistą wiążącym ekonomię z empiryzmem. Myślenie teoretyczne wywodzi z indukcji, nie z uprzednio przyjętych założeń i przeświadczeń. Zna fakty, związki między nimi, umie posługiwać się liczbami, ale przede wszystkim chce – i potrafi – zrozumieć świat. „Gospodarkę trzeba czuć" – powtarzał Czesław Bobrowski. Grzegorz W. Kołodko ma tę umiejętność „czucia", a także żywi potrzebę tego rodzaju. Podróżuje, ogląda, rozmawia, dotyka. Mieszka w rozmaitych miejscach, pośród różnych ludzi, wędruje i wyciąga rękę do świata. Obejmuje go myślą. Krótko mówiąc, jest odporny na pokusy dogmatyzmu, uwodzące właściwości uproszczeń, dzięki czemu jego jasność myśli nie prowadzi do ekstremizmu.

Jeszcze jedna cecha: Grzegorz W. Kołodko przywiązuje wagę do komunikacji. Uważa, że poprawne oraz udokumentowane myśli i teorie zwyciężą. To wiara oświeceniowa, tworząca podstawę naszej kultury. Jasności komunikacji często przeszkadzają, niestety, media. To bodaj najbardziej newralgiczna część współczesnej demokracji. Media są niezbędne, ale nie w takim stylu, jaki zbyt często im się przytrafia. Grzegorz W. Kołodko im nie ulega. Stara się komunikować jasno i często. Dużo pisze, wydaje książki i publikuje artykuły, wykłada, spotyka się bezpośrednio z różnymi ludźmi.

Ta książka, koncentrująca się przede wszystkim na prezentacji wyboru jego tekstów, w pewnym stopniu to pokazuje – o tyle, o ile może to zrobić tak mały objętościowo zestaw.

Fragment książki „Grzegorz W. Kołodko i ćwierćwiecze transformacji" pod redakcją naukową profesorów Pawła Kozłowskiego z UW i Marcina Wojtysiaka-Kotlarskiego z SGH, Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa 2014, s. 1279

740.Wpis 2441, 19.IV.2014

Jakże szybko wędruje ten czas! Akurat dzisiaj mija sześć lat od dnia, w którym umieściłem na blogu www.wedrujacyswiat.pl swój pierwszy wpis. Do tej pory pojawiło się ich tam aż dwa i pół tysiąca, z czego moich komentarzy prawie 750. By prześledzić ciekawą dyskusję albo

znaleźć wypowiedź na jakieś interesujące internautę zagadnienie, wystarczy wejść na stronę w moimi wpisami http://www.wedrujacyswiat.pl/blog/gwk_BLOG.pdf i wyszukać, posługując się kluczem Ctr F. Zapraszam do ciekawej i poważnej dyskusji!

739. Wpis 2440, 17.IV.2014

Warto przeczytać – a potem studiować, jeśli ktoś interesuje się ustrojową transformacją w Polsce i w naszej części świata na tle globalizacji – obszerne dzieło pod redakcją naukową Pawła Kozłowskiego i Marcina Wojtysiaka-Kotlarskiego pt. "Grzegorz W. Kołodko i ćwierćwiecze transformacji", Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa 2014, s. 1279 (http://scholar.com.pl/sklep.php?md=products&id_p=2408). Książkę rozpoczyna zapis długiej rozmowy o transformacji i globalizacji, nauce i praktyce, rozmyślaniach i polityce, którą przeprowadził ze mną profesor Paweł Kozłowski z Uniwersytetu Warszawskiego. Następne trzy części to wybór moich tekstów naukowych, dokumentów programowych oraz esejów z minionego 25-lecia, okresu, który zmienił nie tylko oblicze Polski. Praca zawiera też niezwykle interesujące wywiady z 13 wybitnymi osobami nauki i praktyki, z Polski z zagranicy, które przeprowadził profesor Marcin Wojtysiak-Kotlarski ze Szkoły Głównej Handlowej. Jego rozmówcami są: Marek Belka, Laszlo Csaba, Saul Estrin, Maria Jarosz, Andrzej K. Koźmiński, Ewa Łętowska, Elżbieta Mączyńska, Mario D. Nuti, Cezary Stypułkowski, Władysław Szymański, Vito Tanzi, Michał G. Woźniak, Jacek Żakowski. Warto mieć tak wszechstronny i bogaty w treści tom w domowej bibliotece.

A oto **Spis treści:**

Paweł Kozłowski, Marcin Wojtysiak-Kotlarski Wprowadzenie 11
Ścieżka czasu 17
Książki i monografie prof. Grzegorza W. Kołodki 20

Część I. Rozmowa na ćwierćwiecze. Z Grzegorzem W. Kołodką rozmawia Paweł Kozłowski

Jak zostaje się ekonomistą 27
Narodowy mebel, czyli jak było przy Okrągłym Stole 53
W poszukiwaniu zdrowego rozsądku 76
Dwie strony Świętokrzyskiej 93
Co by było, gdyby… 110
Kultura i gospodarka 120

Część II. Wybrane teksty Grzegorza W. Kołodki z lat 1989–2014

2.1. Reforma systemu gospodarczego: założenia, bariery, efekty 127
2.2. Przy okrągłym stole 137
2.3. Stabilizacja inflacji i rynkowa transformacja 142
2.4. Polska hiperinflacja i stabilizacja 1989–1990 151
2.5. Kryzys, dostosowanie, rozwój. Wyzwania polityki a dylematy nauk ekonomicznych 181
2.6. Kwadratura pięciokąta 197
2.6.1. Optymizm fałszywej perspektywy 197
2.6.2. Pięciokąt Stabilizacji Makroekonomicznej 205

2.6.3. Przewrotny efekt dostosowania fiskalnego 217
2.6.4. Naiwny liberalizm a niebezpieczeństwo populizmu 232
2.7. Kto i jak zrealizuje *Strategię dla Polski*? 246
2.8. Od szoku do terapii. Ekonomia i polityka transformacji 254
2.8.1. Od socjalizmu do rynku 254
2.8.2. Wielka Depresja Transformacji 282
2.8.3. Konsensus waszyngtoński 308
2.8.4. Strategia transformacji 327
2.8.5. Państwo w nowej roli 347
2.9. Kręte ścieżki załamania i wzrostu produkcji 370
2.10. „Nowa gospodarka" i stare problemy. Perspektywy szybkiego wzrostu w krajach posocjalistycznej transformacji 382
2.11. 2025: dwie historie gospodarczego wzrostu 400
2.12. Globalizacja a odrabianie zaległości rozwojowych 425
2.13. O naprawie naszych finansów 463
2.13.1. Finanse publiczne a rozwój polskiej gospodarki 463
2.13.2. Reformy strukturalne i wzrost gospodarczy 2002–2003. Bilans otwarcia – bilans zamknięcia 490
2.14. Instytucje i polityka a wzrost gospodarczy 499
2.15. Siedem lekcji z polskiej transformacji 523
2.16. Świat, słowa i treści 531
2.17. Sukces na dwie trzecie. Polska transformacja ustrojowa i lekcje na przyszłość 556
2.18. Wielka Transformacja 1989–2009 591
2.19. Neoliberalizm i systemowy kryzys globalnej gospodarki 606
2.20. O społecznej gospodarce rynkowej 617
2.21. Nowy Pragmatyzm, czyli ekonomia umiaru 626
2.22. System jest dla emerytów, nie dla rynków (współautor: *Jacek Tomkiewicz*) 642
2.23. Zarządzanie mikroekonomiczne i polityka makroekonomiczna a wzrost gospodarczy i rozwój społeczny 647

Część III. Programy i dokumenty reform systemowych i rozwoju gospodarczego

3.1. Nowa polityka gospodarcza 655
3.2. Strategia dla Polski 667
3.3. Polska 2000. Strategia dla przyszłości 733
3.4. Strategia dla Polski. Pakiet 2000 748
3.5. Polska na drodze do Europejskiej Unii Walutowej 764
3.6. Program Naprawy Finansów Rzeczpospolitej 773
3.7. List otwarty do Premiera Rzeczypospolitej 851
3.8. Podczas prezydencji zgłośmy w Europie Inicjatywę Warszawską 856
3.9. Nowy plan gospodarczy dla Polski 860
3.10. Strategia dla Polski 2013–2025 862

Część IV. Eseje i felietony

4.1. Rok w polityce 869
Potrzeba zgody 869
Jaka opozycja? 871
Dwa bieguny 873

Ciekawy przypadek 875
Interesy i zasady 877
Prawie wszystkie pieniądze świata 879
Koalicja szerokiego porozumienia 881
Dobijanie inflacji 883
Konfrontacje, negocjacje 885
Między cesarzem a inwestycjami 887
Nowy Rok – nowy pieniądz 889
Pierwsi z czternastu 891
Tego roku w Davos 893
Stół z powyłamywanymi nogami 896
Warunki brzegowe 898
Rok 2019 900
Śniadanie u Kissingera 902
Rok w polityce 904
Im dalej, tym lepiej 906

4.2. Dwa lata w polityce 909
Jeszcze jedno okrążenie 909
Sam rząd czy samorząd? 911
Egzamin praktyczny 913
Kultura i pieniądze 916
Cena spokoju 919
Tu zaczyna się Polska 921
Wsi spokojna, wsi wesoła 923
Na Zachodzie, czyli w Polsce 925
Orzeł wśród tygrysów 928
Polska na szczycie 931
Najlepsza polityka to skuteczna polityka 933
Jak wejść do klubu? 935
Co kangury noszą w torbach? 936
Miss Sajgon 938
Bogactwo narodów 940
Trzy szczęśliwe siódemki 942
Pakiet 2000 944
Gwiazda niejednego sezonu 946
Zaczęły się schody 948
Europa 2000 950

4.3. Trzy lata w polityce 953
Rancho w Małopolsce 953
Chiński syndrom 955
Oko barana 957
Piękna nasza Polska cała 959
Nad modrym Dunajem 961
Dzwonek historii 963
W krzywym zwierciadle 964
Rok szczura 966
Budżet roku wyborów 968
Pogoda dla wszystkich 970

Konkurs piękności 972
Opowieść wigilijna, czyli koalicja kota z psem 974
Euro 2006 976
Ucieczka do Indii 978
Polityka jako interes 980
Pożegnanie z polityką 982
Po siedmiu chudych latach 984
Żyjmy dłużej 986
Wiosna na Oksfordzie 988

4.4. Tygrys z ludzką twarzą 991
Zgrzyt historii 991
Od Adriatyku do Bałtyku 995
Społeczeństwo swego kraju 996
Akademicki sport i zawodowa kariera 1000
Odkrywanie Ameryki 1002
Biegające czapki 1004
Śródziemnomorscy Środkowoeuropejczycy 1005
Skuteczne państwo 1007
Niewolnictwo i rozwój Afryki 1010
Terror i gospodarka 1012
Pięć lat w OECD 1014
Tran, ropa i natura 1016
Po co nam państwo? 1018
Święta w Buenos Aires 1020
Latynoski młyn 1022
Nieludzka twarz globalizacji 1024

4.5. Moja globalizacja, czyli dookoła świata i z powrotem 1027
Z polskich pałaców do ciszy Helsinek 1027
Przez okna Banku Światowego 1035
W 18 dni dookoła świata 1041
Bałtyk Śródziemny 1051
Rosyjski syndrom 1053
Karnawał w Rio 1056
Tam gdzie rośnie herbata 1057
I strategia, i dla Polski 1059
Wirtualna klasa 1062
Globalna gospodarka i narodowe interesy 1064
Triada zrównoważonego rozwoju 1065
Jak obniżyłem podatki 1068
Papers.ssrn.com pod choinkę 1070
Fin de millénaire 1072
Drzemiący kontynent 1074
Czekolada a sprawa polska 1076
Uniwersytecki tryptyk 1078
W pogoni za rozwiniętym światem 1081
Viva Mexico! 1083
Od peryferii do peryferii? 1086

W światowej literaturze o pracach naukowych i polityce gospodarczej Grzegorza W. Kołodki 1089
Światowi uczeni o publikacjach Grzegorza W. Kołodki 1097

Część V. Wywiady Marcina Wojtysiaka-Kotlarskiego z wybitnymi osobistościami zasłużonymi dla procesu transformacji ustrojowej

5.1. Nie było żadnego „big bangu". Rozmowa z Markiem Belką 1105
5.2. Polski Okrągły Stół to sygnał dla całej Europy Środkowo-Wschodniej. Rozmowa z László Csabą 1113
5.3. Konsensus waszyngtoński to coś jak Biblia – nie mówi dokładnie, co robić. Rozmowa z Saulem Estrinem 1120
5.4. Nierówności materialne i wykluczenie społeczne psują owoce transformacji. Rozmowa z Marią Jarosz 1127
5.5. Nikomu nie udało się swego planu zrealizować. Rozmowa z Andrzejem K. Koźmińskim 1135
5.6. Czkawką odbija się nie tyle czas PRL, ile brak przyzwoitego XIX wieku. Rozmowa z Ewą Łętowską 1141
5.7. Każdy rynek musi być regulowany przez państwo. Rozmowa z Elżbietą Mączyńską 1147
5.8. Co kryje się pod pojęciem dobra publicznego, to dyskusja polityczna. Rozmowa z Mario D. Nutim 1154
5.9. Integracja polskiej gospodarki ze światem. Rozmowa z Cezarym Stypułkowskim 1161
5.10. Trzeba wygrać kryzys. Rozmowa z Władysławem Szymańskim1169
5.11. Uczono nas, że zmiany zachodzą stopniowo. Rozmowa z Vito Tanzim 1176
5.12. Budowanie nowego ładu społeczno-ekonomicznego to proces wielowymiarowy. Rozmowa z Michałem Gabrielem Woźniakiem1183
5.13. O rozwoju decydować będzie jakość kapitału społecznego, ludzkiego, kulturowego. Rozmowa z Jackiem Żakowskim 1190

Nota bibliograficzna 1197
Indeks osób 1199
Indeks rzeczowy 1206

738. Wpis 2438, 8,IV.2014

POLSKA GOSPODARKA CORAZ BARDZIEJ W TYLE

Międzynarodowy Fundusz Walutowy prognozuje, że w bieżącym roku najszybciej spośród grupy dużych bogatych krajów, G7, rosła będzie gospodarka Wielkiej Brytanii, bo aż o 2,9 proc. („IMF: UK economic growth to reach 2.9% in 2014" http://www.bbc.com/news/business-26935148). Dla całej gospodarki światowej wzrost ma wynieść więcej, bo aż 3,6 proc. To w roku 2014. W roku 2015 PKB Wielkiej Brytanii powinien zwiększyć się o dalsze 2,5 proc. (a więc w sumie w latach 2014-15 o 5,5 proc.), a dla świata aż o 3,9 proc. (w sumie o 7,5 proc.). A nasz ambitny i kompetentny rząd „zielonej wyspy" zakłada na ten rok tylko 2,5 proc., głosząc przy tym, że to kolejny sukces… Przy okazji słychać głosy nadwiślańskich neoliberałów, że ponoć Polska weszła w „pułapkę średniego poziomu rozwoju". Już z góry przyznają, że nie

mają pomysłu, jak to tempo podwoić. Ciekawe dlaczego Wielka Brytania – z prawie dwukrotnie wyższym PKB na mieszkańca wynoszącym według parytetu siły nabywczej $37.300 wobec $21.100 w Polsce – nie tkwi w zastoju takiej pułapki?

O realiach i mitach tejże pułapki, a zwłaszcza o tym, jak sterować poprzez odpowiednią politykę zrównoważonym i dynamicznym rozwojem po osiągnięciu takiego „średniego poziomu rozwoju", szerzej piszę w książce „Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna przyszłości" (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,66008), s. 366 i nast.

737. Wpis 2437, 7.IV.2014

JAKA PRZYSZŁOŚĆ DLA UKRAINY?

W wielkim skrócie poruszam niektóre związane z ukraińskim kryzyesm wątki w wypowiedzi dla telewizji TVN24 Biznes i Świat: http://tvn24bis.pl/informacje,187/jaka-przyszlosc-dla-ukrainy-kolodko-wiekszosc-oczekuje-odczuwalnej-poprawy-tego-nie-bedzie,416059.html.

736. Wpis 2436 , 7.IV.2014

JAKIE EMERYTURY? POD PALMĄ CZY POD MOSTEM?

Tutaj http://www.tiger.edu.pl/kolodko/artykuly/KNoP-1-2014.pdf możesz przeczytać mój artykuł pt. „Repartycyjny i kapitałowy system emerytalny. Synergia czy antagonizm?", przygotowany wspólnie z dr. Jackiem Tomkiewiczem i opublikowany w pierwszym tegorocznym numerze „Kwartalnika Nauk o Przedsiębiorstwie" (http://www.przedsiebiorstwo.waw.pl/).

735. Wpis 2434 , 5.IV.2014

TAK SIĘ DZIEJE HISTORIA…

Dokładanie 25 lat temu – 5 kwietnia 1989 roku – po podpisaniu wypracowanych podczas dwumiesięcznych debat porozumień wstaliśmy od Okrągłego Stołu. Uczestniczyłem w tym historycznym wydarzeniu, który zmienił nie tylko Polskę, lecz i świat, wiele bowiem innych procesów zostało wtedy zapoczątkowanych, ukierunkowanych, zintensyfikowanych. Gdyby nie nasz Okrągły Stół, mógłby jeszcze trochę dłużej postać mur berliński, potrwałaby jeszcze zimna wojna.

Obrady Okrągłego Stołu odbywały się w Pałacu Namiestnikowskim, gdzie obecnie mieści się siedziba Prezydenta RP. Ćwierć wieku temu o tej porze trwał tam jedyny w swoim rodzaju, nie widziany nigdzie indziej w dziejach ludzkości bankiet, na którym reformatorscy rządowi politycy, elita politycznej wobec nich opozycji, zdroworozsądkowi eksperci dziękowali sobie za dogadanie się i zdolność do kompromisu i życzyli pomyślności. Trochę tak na weselu, jak wtedy zauważyłem, po którym jest noc poślubna, a potem ranek, na kacu i …z całą masą problemów do rozwiązania. Pewne bowiem zostały przy Stole rozwiązane, ale jakże wiele właśnie tam i właśnie dlatego się wyłoniło.

Aczkolwiek od wielu wówczas poczynionych ustaleń, zwłaszcza w odniesieniu do zmiany systemu ekonomicznego i polityki gospodarczej, solidarnościowy rząd premiera Mazowieckiego szybko odszedł poprzez swoją nieudaną szokową „terapię", to właśnie Okrągły Stół zapisał się na kartach dziejów jako wydarzenie przesądzające ustrojową transformację do demokracji politycznej i gospodarki rynkowej w Polsce i w całej naszej części świata. Jak wielce obraz jest po tym ćwierćwieczu zróżnicowany, wystarczy porównać choćby dzisiejsze Polskę i Ukrainę.

Zważywszy na wiek, dla większości dyskutantów na tej stronie Okrągły Stół jest tak odległym wydarzeniem historycznym, że są skłonni nie przywiązywać do niego wagi. Niesłusznie. Nie bylibyśmy dzisiaj tym, kim jesteśmy, nie bylibyśmy tam, gdzie jesteśmy, nie byłoby tak, jak jest, gdyby nie tamte dni sprzed ćwierćwiecza.

Poniżej zdjęcie z uroczystości podpisania porozumień Okrągłego Stołu 5 kwietnia 1989 roku. Gdy zapytał innego, siedzącego obok mnie profesora, dlaczego jest tutaj takie mnóstwo reporterów i dziennikarzy, odrzekł: „Bo to jest najważniejszy dzień w historii Europy po II Wojnie Światowej". Miał rację. Był to taki unikatowy dzień, przynajmniej do czasu, gdy trzynaście i pół roku później było jeszcze więcej mediów wokół nas, gdy 12 grudnia 2002 roku w Kopenhadze sukcesem zwieńczyliśmy negocjacje w sprawie naszego wejścia do Unii Europejskiej. Miałem to szczęcie, że mogłem w obu tych wiekopomnych wydarzeniach brać osobiście aktywny udział.

Co nam dały w sferze ekonomiczno-społecznej, można przeczytać między innymi w moich artykułach "Sukces na dwie trzecie. Polska transformacja ustrojowa i lekcje na przyszłość" (http://www.tiger.edu.pl/aktualnosci/gwk_EKONOMISTA_No6_2007.pdf), "Wielka Transformacja 1989-2029. Uwarunkowania, przebieg, przyszłość" (http://www.tiger.edu.pl/kolodko/artykuly/WIELKA_TRANSFORMACJA_Nr_3_2009.pdf) oraz "Dwie dekady ustrojowej transformacji - i co dalej?" (http://www.tiger.edu.pl/aktualnosci/2010/EKONOMISTA_4_2010.pdf). Niedługo więcej na temat ćwierćwiecza transformacji, także na tej stronie.

A oto wywiad na temat Okrągłego Stołu, który opublikował w dniu 25-ej rocznicy rozpoczęcia historycznych obrad, 6 lutego, portal Onet.pl:

1. Jak według Pana miała wyglądać Polska gospodarka po ustaleniach Okrągłego Stołu (gdyby te założenia zrealizowano)?

Obraz gospodarki polskiej, jaki zaczynał rysować się przy Okrągłym Stole, to układ wielosektorowy, zliberalizowany, bardziej otwarty na zewnętrzne stosunki, przede wszystkim handlowe, ale też inwestycyjne i finansowe. Miały obok siebie funkcjonować równoprawne sektory państwowy i prywatny oraz spółdzielczy, z jakimś dopływem kapitału zagranicznego. Ważne było urynkowienie przedsiębiorstw państwowych i spółdzielczych, a więc wystawienie ich na twarde ograniczenia budżetowe i poddanie profesjonalnemu, odpolitycznionemu zarządzaniu. Bynajmniej nie miały być dyskryminowane, jak to już wkrótce potem, pod pierwszymi solidarnościowymi rządami było praktykowane. Okrągły Stół kładł wielki nacisk na politykę kontrolowanej liberalizacji – cen, handlu, przedsiębiorczości – jako drogi do osiągnięcia stabilizacji, co z kolei było wyjściowym warunkiem poprawy konkurencyjności i przejścia do w miarę zrównoważonego wzrostu gospodarczego.

2.Czy model gospodarczy nakreślony podczas obrad miał szansę funkcjonować? Jakie istniały zagrożenia, np. hiperinflacja?

Okrągły Stół zakładał – i po części zaproponował – tworzenie w Polsce społecznej gospodarki rynkowej, choć różne były interpretacje, co to miało oznaczać w praktyce. Wiele spraw było rozstrzyganych ogólnie, hasłowo, kierunkowo i miało poczekać na doprecyzowanie w ogniu dalszych reform. Niestety, narzucenie przez Solidarność powszechnej indeksacji płacowej **ex post**, połączone ze skokowym wzrostem cen po uwolnieniu cen żywności, musiało doprowadzić do hiperinflacji. Przestrzegałem przed tym.

3. Czy i jakie ustalenia w sferze gospodarczej można uznać za sukces obrad?

Jak na tamte czasy z pewnością sukcesem było porozumienie co do imperatywu wielosektorowości gospodarki, co w praktyce było równoznaczne z przejściem do jej częściowej prywatyzacji. Także uzgodnienia w kwestii liberalizacji cen oraz postępującej miały wtedy duże znaczenie.

4. Jak ustalenia Stołu mają się do reform Balcerowicza? Było to bardzie reformowanie socjalizmu niż budowanie gospodarki rynkowej?

Można opisać całą zmieniającą się rzeczywistość bez używania terminów „socjalizm" i „kapitalizm", ale jeśli już, to bardziej było to prorynkowe reformowanie wciąż jeszcze socjalizmu niż tworzenie kapitalizmu. Dla mnie było to przede wszystkim historyczne pchnięcie procesu przechodzenia od źle reformowanej gospodarki, która już dawno nie była planowa, do społecznej gospodarki rynkowej. Balcerowicz tego nie rozumiał, nie był przygotowany do wyzwań, dlatego też wziął trochę z ustaleń Okrągłego Stołu, trochę z podpowiedzi przysłanych z Zachodu doradców, trochę od kolegów i dlatego popełnił tyle błędów swoim szokiem bez terapii, który tak wiele kosztował polskie społeczeństwo i gospodarkę. Można było wtedy osiągnąć dużo więcej dużo mniejszym kosztem.

5. Podobno w trakcie rozmów to sfera rządowa bardziej parła w stronę reform gospodarki, opozycja była zachowawcza. Czy to prawda?

Tak właśnie było. Zdecydowanie bardziej nowocześnie, prorynkowo, profesjonalnie zorientowani byli niektórzy przedstawiciele tzw. strony rządowej niż ówczesnej opozycji. W gronie tej drugiej bardzo silny był nierealistyczny, nieprofesjonalny nurt populistyczny. Opozycja bynajmniej nie zakładała, że już za pół roku będzie musiała rozwiązywać problemy, a nie tylko mądrzyć się, jak to zrobić. Gdyby nie taka zachowawczość Solidarności osiągnęlibyśmy więcej, mniejszym kosztem, w krótszym czasie.

734. Wpis 2433, 3.IV.2014

Bogatsi są bardziej samolubni, chciwi, egoistyczni, mniej uczciwi. Udowadniają to badania psychologii społecznej. Vide „Does money make you mean?" http://www.ted.com/talks/paul_piff_does_money_make_you_mean#t-266580. Od czasu do czasu poprawiają sobie humor imprezami charytatywnymi, a najczęściej czczym gadaniem, że biedniejsi są zawsze i wszędzie sami sobie winni. Tym bardziej ważne jest to, o czym mądrość ludowa wie od dawna: „Pieniądze szczęścia nie dają." Niestety, ich niedostatek też nie…

733. Wpis 2432, 2.IV.2014
"Roubini Global Economics" publishes my essay on "Emerging Markets or Emancipating Economies?" (http://www.economonitor.com/blog/2014/04/emerging-markets-or-emancipating-economies/). There is also over 30 other articles and essays on the issues of your interests: http://www.economonitor.com/blog/author/gkolodko/.

732. Wpis 2431, 1.04.2014

Amerykański Sekretarz Stanu przestrzega, że "Koszty bezczynności co do zmian klimatu będę 'katastrofalne'" ("The costs of inaction on climate change will be "catastrophic", according to US Secretary of State John Kerry." - http://www.bbc.com/news/science-environment-26824943). Tym razem ma rację. Może więc zamiast podbijać temperaturę antyrosyjskiej gorączki i namawiać nas, także Polskę, do irracjonalnego zwiększania wydatków na zbrojenia, zwiększyć je na ochronę środowiska i przeciwdziałanie zgubnemu ocieplaniu klimatu?

Z punktu widzenia poprawiania koniunktury gospodarczej wydatki zbrojeniowe i na ochronę środowiska dają podobne skutki makroekonomiczne, ale oczywiście kto inny czerpie z nich bezpośrednie korzyści w skali mikroekonomicznej. Z punktu widzenia interesów cywilizacyjnych zapobieganie klimatycznej katastrofie jest koniecznością. Może zatem i nasze media oraz rozmaici eksperci podniosą wrzawę, że trzeba na tym właśnie polu działać, a nie potrząsać głośno starą szabelką, aby wymusić od podatników więcej pieniędzy na nową, przecież w odróżnieniu od normalnego klimatu zupełnie nam (nie licząc zainteresowanych lobby) niepotrzebną.

\Gdyby robiono tyle hałasu wobec realnego zagrożenia dewastacją środowiska i katastrofalnego ocieplania klimatu co wobec urojonego rosyjskiego militarnego zagrożenia, może podjęto by bardziej zdecydowane działania na rzecz naszej i następnych pokoleń przyszłości…

731. Wpis 2428, 28.III.2014
Have a look what I've written on the Ukrainian challenges already two years ago, at the time of spring 2012. It's been published at the "Roubini Global Economics" http://www.economonitor.com/blog/2012/05/the-ukranian-spring/ (see also comment posted on 21.V.2012 at my blog http://www.wedrujacyswiat.pl/blog/kolodko/). The things change, yet not necessary for better...

730. Wpis 2425, 21.III.2014

PRAWDA W OCZY KOLE?

Mgr Kamil Próchnik z Forum Obywatelskiego Rozwoju, wyznaczony do bojowej akcji przez swojego szefa, który z braku argumentów sam nie śmie się odezwać, poucza nas w felietonie opublikowanym w „Rzeczpospolitej" (19.03.14), ubarwionym dla pozorów fachowości paroma zagranicznymi nazwiskami, że „Etykietki nie zastąpią badań", po czym sam od nich pod moim adresem nie stroni. Ot, taki to dziś styl pseudo-polemik. Bezprzedmiotowo i obcesowo na zlecenie swego ideologicznego mentora usiłuje polemizować z moim merytorycznym artykułem „Kto jest dobrym ekonomistą" (http://www.tiger.edu.pl/kolodko/artykuly/RZECZPOSPOLITA_Kto%20jest%20dobrym%20

ekonomista_03_03_2014.pdf). Przypomnijmy, że jest to znany już dyskutantom na tej stronie stenogram wystąpienia na ostatnim Kongresie Ekonomistów Polskich, gdzie głosy a to neoliberałów, a to libertarian, a to anarchokapitalistów było słychać dość rzadko, a już na pewno nie były one dominujące. Gdzieś w tych nurtach plasuje się mój adwersarz z FOR-u. Cóż, jako rzecze staropolskie przysłowie: „uderz w stół, a nożyce się odezwą". No to i się odzywają, bo przecież uderzam nie od wczoraj i uderzał będę nie do jutra…
Mój polemista – adept ekonomii, o której powiadam od lat, że jest piękną nauką, o ile nią jest, a nie staje się instrumentem lobbyingu na rzecz uprzywilejowanych grup czy wyrazem zacietrzewienia ideologicznego – bezskutecznie usiłuje podważać pogląd, że „szkodliwość neoliberalizmu została już jednoznacznie naukowo udowodniona w literaturze". I zaraz potem zadaje pytania godne kogoś wielce niedouczonego: „Jakie to są badania? Tym Grzegorz Kołodko się już z nami nie dzieli." Otóż dzielę się, tylko trzeba to czytać. Może warto zacząć od rozdziału „Upadający neoliberalizm i jego marna spuścizna (czyli dlaczego szkodliwa koncepcja na czas jakiś zawojowała pół świata i jak sobie z tym poradzić)" w „Wędrującym świecie" (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,40999). Niejednemu już młodemu ekonomiście, ta praca oczy otworzyła. To chyba jest dobra recepta na nieuleganie indoktrynacji starszych kolegów, których już nic nie wyprowadzi z błędu. Może przy okazji K. Próchnik powie kolegom z FOR-u itp., że „Wędrujący świat" ukazał się dotychczas w dziesięciu językach, a w USA został nominowany do nagrody Michaela Harringtona „for an outstanding book that demonstrates how scholarship can be used in the struggle for a better world". Okazuje się bowiem, że i polską myśl ekonomiczną – jeśli tylko jest nowatorska i sensowna zarazem – da się eksportować. W FOR-ze tylko importują, w dodatku nie koniecznie sensowną…

Literatura pokazująca manowce neoliberalizmu – który jego apologeci niekiedy eufemistycznie przedstawiają jako „kapitalizm wolnorynkowy", niby lepszy od regulowanego czy też od społecznej gospodarki rynkowej, której istoty albo nie potrafią, albo nie chcą zrozumieć – jest przeogromna. Elementarna warsztatowa przyzwoitość nakazuje, aby zapoznać się z prezentowanymi tam poglądami, zanim się na nie napadnie. Są tysiące interesujących stron, które warto czytać i studiować, nie ograniczając się do tendencyjnie podsuwanych tytułów. Zwłaszcza jak jest się doktorantem i jak chce się być publicznie zabierającym głos ekonomistą. Polecam zatem bogaty zestaw literatury, której przeglądanie pomaga przejrzeć na ekonomiczne oczy. W Bibliografii przedstawionej w NAWIGATOR-ze (http://www.wedrujacyswiat.pl/Bibliografia.php), który towarzyszy moim trzem książkom o świecie (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,69250), zawartych jest ponad 500 pozycji! Naprawdę, jest w czym wybierać. I warto. Bo kto czyta – i myśli – nie błądzi.

729. Wpis 2424, 20.III.2014

Warto przeczytać książkę pod wymownym tytułem „Kryzys bez końca". Jej autorami są John Bellamy Foster oraz Robert McChesney, a wydała ją Książka i Prasa w serii Le Monde Diplomatique Biblioteka Alternatyw Ekonomicznych (Warszawa 2014, s. 382). To jeszcze jedno poważne ostrzerzenie, oparte na rzeczowej analizie zjawisk i procesów występujących współcześnie w gospodarce, że neoliberalny kapitalizm, zdominowany przez ponadnarodowe korporacje i daleko posuniętą finansjeryzację gospodarki, uniemożliwia zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy. Autorzy posuwają się w swoich rozważaniach do konkluzji, że trwanie w takim systemie prowadzi wręcz do katastrofy o wymiarze historycznym. Na tym tle mój sceptycyzm, która doprowadza mnie do sformułowania w moich książkach o świecie (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,69250) postulatu Nowego Pragmatyzmu jako

najlepszego sposobu na ekonomię i politykę przyszłości, zaiste jawi się jako przejaw optymizmu...

728. Wpis 2419, 7.III.2014

Ekonomia dla przyszłości

Ekonomia to piękna nauka pod warunkiem, że jest nauką, a bardzo często nie jest. Wielu ludzi określających siebie i będących przez innych określanymi ekonomistami z nauką ma niewiele wspólnego. Zajmują się bowiem lobbingiem na rzecz grup interesu, których interesy próbują narzucać, czasami niestety skutecznie, jako ogólnospołeczne, a niekiedy wręcz i cywilizacyjne, bądź też wikłają się w zażarte spory ideologiczne i stają się doktrynerami, dogmatykami, a nie teoretykami. Ale tak długo jak to jest nauka, która dochodzi istoty rzeczy, a mianowicie odpowiada na pytanie, co od czego zależy w społecznym procesie gospodarowania, który staje się coraz bardziej skomplikowany w wyniku nieodwracalnej globalizacji, to jest piękną nauką, którą plasuję pomiędzy dwoma królowymi, z jednej strony miękką, abstrakcyjną filozofią, a z drugiej twardą, precyzyjną matematyką.

Kto jest dobrym ekonomistą

Dobry ekonomista musi umieć liczyć, bo jednak chodzi o to, aby w społecznym procesie gospodarowania efekty przewyższały nakłady. I dobry ekonomista musi czuć, co zbliża go do drugiej królowej – filozofii. Ekonomia bowiem odnosi się przede wszystkim do człowieka. To nie jest wiedza o tzw. sentymentach rynków, lecz o ludzkich – indywidualnych i społecznych wartościach, które leżą u podstaw potrzeb, które trzeba zaspokajać. One też bardzo się zmieniają w tym wędrującym świecie człowieka, rodziny rozmaitych grup, społeczeństw.

I na tym tle – co trzeba powiedzieć także na IX Kongresie Ekonomistów Polskich – ekonomia się kompromituje. Takiego blamażu jak obecnie to w dziejach nie było. A na pewno nie w krótkich dziejach mojego życia. Ze świecą szukać, również w Polsce, ekonomistów, którzy na poprzednim kongresie zapowiadali nieuchronność nadchodzącego kryzysu, choć jest to kryzys systemowy, strukturalny, a nie tylko koniunkturalny. Warto spojrzeć, co kto mówił i pisał jakiś czas temu, i zastanowić się, skąd to się brało. Po części właśnie z tego, że niektórzy byli i są uwikłani w lobbing bądź doktrynerstwo, a nie badania naukowe.

Ten kryzys przejdzie, ale kryzysogenność systemu nie. Chcieliśmy kapitalizmu, to go mamy. Gospodarka kapitalistyczna ze swojej istoty jest uwikłana w periodyczne kryzysy, z czego warto sobie zdawać sprawę w teoretycznych rozważaniach oraz w politycznej i biznesowej praktyce, a nie uprawiać apologetykę ustroju, czym para się zbyt wielu ekonomistów. Pozostaje do rozstrzygnięcia, od czego zależy częstotliwość kryzysów i czas ich nadchodzenia, jak je przezwyciężać, jak rozkładać koszty tego przezwyciężania, a także jak gospodarować w zmiennych uwarunkowaniach niekiedy nawet ważniejszych niż gospodarka, jak choćby kultura czy stosunki międzyludzkie.

Jedną z przyczyn kryzysu jest niewłaściwe ustawienie wzajemnych regulacyjnych funkcji rynku i państwa. To zarazem niezbywalny problemem o wymiarze wręcz historycznym, przy czym z biegiem czasu zmieniają się jego charakter i natężenie. Jeśli szukać pierwotnej przyczyny współczesnego kryzysu targającego wciąż w rozmaity sposób różnymi częściami świata, to jest nią właśnie brak odpowiedzi ekonomistów, a w ślad za tym również polityków gospodarczych, jaka ma być relacja pomiędzy super mechanizmami z

jednej strony rynku, a z drugiej państwa. Niejasność, a często konfliktowość podejść do tego dylematu doprowadzi do niejednego jeszcze kryzysu w przyszłości. Będą one tym bardziej dotkliwe, im mniej wyprowadzi się prawidłowych wniosków teoretycznych i praktycznych z lekcji kryzysu lat 2008-13.

Patrząc także w tym kontekście na tę piękną naszą naukę ekonomii, warto zawsze dostrzegać w niej dwa nurty. Po pierwsze, nurt deskryptywny, czyli opisowy, który odpowiada na pytanie, dlaczego jest tak, jak jest. Tym zajmuje się teoria ekonomii z wszystkim bardziej szczegółowymi dyscyplinami nauk ekonomicznych – od finansów po demografię. Ale jest drugi nurt, normatywny, czyli postulatywny. Być może nawet trudniejszy, gdyż opierając się na dorobku ekonomii opisowej – z natury rzeczy skoncentrowanej na analizie zjawisk i procesów z przeszłości – ma proponować, co i jak robić w przyszłości. To na szczeblu makroekonomicznym polityka gospodarcza, a na poziomie mikroekonomicznym zarządzanie. Tak więc dobra współczesna ekonomia musi być ukierunkowana na przyszłość, ma pomagać nam w jej sensownym kształtowaniu.

Popekabowska ekonomia

W książce „Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna przyszłości" zajmuję się przede wszystkim przyszłością, zdając sobie sprawę, że jest to wielce ryzykowne, bo trudno – a niektórzy uważają, iż wręcz nie sposób – uogólniać obserwacje z czegoś, co jeszcze nie zaistniało. Teraźniejszość jest przyszłością przeszłości; także dzisiejszy dzień był kiedyś przyszłością, a już jutro będzie to wczoraj. Stoi zatem przed nami pytanie: czy mamy teraz jakieś ciekawe wątki, inspirujące nurty teoretyczne, które mogłyby być dobrą podstawą do rozwoju ekonomii normatywnej, postulatywnej, a więc i do opierającej się na niej polityki, która ma kształtować rzeczywistość. Rzecz dodatkowo jeszcze bardziej się komplikuje, gdyż w warunkach postępującej globalizacji – a uważam, że jest ona procesem nieodwracalnym i też na tej podstawie buduję swój paradygmat ekonomiczny - o rozwoju w przyszłości trzeba myśleć już nie tylko w kategoriach *pro publico bono,* lecz *pro publico mundiale bono*. Zajmujemy się bowiem w naszych badaniach i formułujemy wynikające z nich oraz ze stosownego wartościowania postulaty pod adresem nie tylko gospodarstwa domowego i przedsiębiorstwa, regionu i gospodarki narodowej, lecz także wobec integracyjnych ugrupowań ponadnarodowych oraz coraz bardziej sprzęgniętej i zarazem skomplikowanej gospodarki globalnej. To największe wyzwanie, które stoi przed naukami ekonomicznymi, które też ewoluują w różny, nie zawsze wielce obiecujący sposób.

Współcześnie głównym zagrożeniem dla ekonomicznego rozsądku i społecznego postępu – a więc dla dynamicznej równowagi gospodarczej – nie jest etatyzm czy populizm, acz i na te odchylenia trzeba zważać, lecz konserwatywny ze swej natury neoliberalizm i lokujące się jeszcze bardziej na prawo od niego libertarianizm i anarchokapitalizm. O ile ten ostatni to po prostu awanturnictwo, z którym trzeba walczyć, o tyle ten drugi to wyraz ograniczonej inteligencji i naiwności, która sama siebie ośmiesza. Natomiast ten pierwszy, neoliberalizm – narobiwszy już szkód co niemiara, przede wszystkim doprowadzając do rozległego światowego kryzysu gospodarczego – nie jest przejawem naiwności czy też w przypadku osób źle wykształconych łatwowierności, lecz cyniczną metodą służącą wzbogacaniu nielicznych kosztem większości. W sposób oczywisty nie sprzyja on zrównoważonemu rozwojowi społeczno-gospodarczemu, a wręcz odwrotnie: hamuje go i mu szkodzi, prowadząc do nieuzasadnionego ekonomicznie zwiększania się rozwarstwienia dochodów i majątków, co skutkuje już sytuacją bez mała przedrewolucyjną. Trzeba uważać. Najlepszym sposobem na przyszłość jest Nowy Pragmatyzm.

Za naszego życia przewija się nowa epoka, również w odniesieniu do ekonomii jako nauki i do polityki gospodarczej. Otóż rzeczywistość, w której się obracamy i którą chcemy

lepiej zrozumieć nie tylko z powodu intelektualnej ciekawości, lecz przede wszystkim ze względu na chęć zmiany jej na lepsze, to dużo więcej niż PKB. Produkt krajowy brutto i jego składowe części ze swej natury nie obejmują wielu ważkich obszarów aktywności gospodarczej człowieka i społeczeństwa. A przecież od tego jak się mierzy, zależy dokąd się zmierza. Ekonomia przyszłości wymaga zatem dużo szerszego, a zarazem bardziej złożonego i interdyscyplinarnego spojrzenia na społeczny proces gospodarowania *sensu largo*. Popekabowska gospodarka wymaga popekabowskiej teorii ekonomicznej, która z kolei powinna być podstawą popekabowskiej polityki gospodarczej. Zawężanie zakresu analizy ekonomicznej do produktu brutto oraz polityki gospodarczej do usiłowań maksymalizacji tempa jego wzrostu na szczeblu makroekonomicznym albo do maksymalizacji stopy zwrotu z zaangażowania kapitału na szczeblu mikroekonomicznym to przepis na kolejne kryzysy, włącznie z tym, który określiłem jako Jeszcze Większy Kryzys, pisząc to nie bez powodu dużymi literami, JWK.

Tak więc teoria ekonomii oraz praktyka rozwoju gospodarczego stanęły w obliczu wielkiego wyzwania. Nie wolno go lekceważyć, gdyż odpowiedź na nie będzie miała znaczenie przełomowe. Pytanie o to jak wnosić nowe wątki do tej popekabowskiej ekonomii, ma fundamentalne znaczenie. Proponuję Nowy Pragmatyzm. Potrzebna nam jest na przyszłość ekonomia umiaru, a nie ekscesów, niedoborów, nierównowag i kryzysów. To wszystko jeszcze nieraz ludzkości i gospodarkom narodowym się przydarzy, ale mają to być wyjątki, a nie reguła. Regułą ma być umiarkowanie i dostosowywanie się do realnych możliwości wzrostu gospodarczego. Regułą mają być umiarkowane różnice w dochodach, a nie skrajności wycieńczające wielkie rzesze ludzi i prowadzące do kolejnych rewolucji. Regułą ma być umiar w marketingowych szaleństwach kreujących potrzeby zupełnie oderwane od realiów efektywnego popytu. Wreszcie regułą ma być umiar w przerabianiu kolejnych kawałków matki Ziemi na towary, które mają być opłacalnie sprzedane przez ich producentów, chociaż ich posiadanie i spożywanie nie poprawia już satysfakcji konsumentów.

W przyszłości ekonomia tylko wtedy będzie miała szanse za spełnienie formułowanych pod jej adresem oczekiwań, gdy będzie interdyscyplinarna i heterodoksyjna. Interdyscyplinarna, nie można bowiem być dobrym ekonomistą, jeśli jest się analfabetą z antropologii albo z historii, z filozofii czy z psychologii społecznej, z socjologii czy matematyki. Najwięcej bowiem dziej się i najciekawiej jest na stykach: na styku gospodarki i społeczeństwa, społeczeństwa i polityki, polityki i technologii, środowiska i gospodarki, gospodarki i kultury, i dlatego trzeba do tego przykładać szkiełko nie tylko jednego uczonego w mowie i piśmie ekonomisty, lecz podchodzić interdyscyplinarnie i zarazem heterodoksyjnie, ponieważ nie ma dobrej przyszłości ekonomia ortodoksyjna, gdyż masa problemów, które wpierw trzeba zrozumieć, a potem stawić im czoła, bynajmniej nie znajduje jednego uniwersalnego rozwiązania.

W stronę Nowego Pragmatyzmu

Nowoczesna myśl ekonomiczna, zarówno od strony opisowej, jak i postulatywnej, musi mieć na uwadze fakt, że rzeczywistość społeczno-gospodarcza obraca się w ramach swoistego trójkąta ograniczonego przez trzy wierzchołki: wartości, instytucje i politykę. Wartości, skądinąd ściśle powiązane z interesami ekonomicznymi, muszą się zmieniać, nie będzie bowiem lepszej przyszłości przy niektórych starych wartościach. Wiele na ten temat można powiedzieć, ale jest oczywiste, że ani gospodarka amerykańska nie poradzi sobie ze skutkami obecnego kryzysu i, co ważniejsze, nie zapobiegnie kolejnym, jeśli nie zmieni swego anachronicznego systemu wartości, poczynając od odrzucenia chciwości jako wartości pozytywnej (*greed is good*), ani Chiny nie unikną twardego lądowania, jeśli nie przesuną

konsumpcji zdecydowanie wyżej w ramach preferencji polityki gospodarczej kosztem relatywnego zmniejszenia inwestycji. W gospodarkach, na których szczególne piętno wywarł neoliberalizm, trzeba przesunąć wartości w stronę spójności społecznej, tam zaś gdzie państwo opiekuńcze rozrosło się nadmiernie, nieodzowne jest dowartościowanie indywidualizmu.

Drugi wierzchołek trójkąta zrównoważonego rozwoju gospodarczego to instytucje; w znaczeniu behawioralnym, nie organizacyjnym, a więc zasady postępowania, reguły gry ekonomicznej. Tu właśnie chodzi o poszukiwanie właściwej synergii pomiędzy państwem z jego rolą regulacyjną i rynkiem. Teraz, w warunkach globalizacji, również w układzie ponadnarodowym, a więc chodzi o stosowne mechanizmy sterowania współzależną gospodarką światową. Klęską ekonomii i ekonomistów byłoby to, gdybyśmy przyznali się, że nie mamy zbyt wiele do powiedzenia na temat aktywnego sterowania współzależnością gospodarczą na skalę globalną. Na szczęście, aż tak źle nie jest. To prawda, że wiele procesów gospodarczych wymyka się spod kontroli rządów i ich ponadnarodowych porozumień, ale prawdą też jest, iż niejeden z nich można i należy poddać określonej kontroli.

I trzeci ogranicznik trójkąta rozwoju – polityka. Chciałoby się, aby w przyszłości nie tylko gospodarka opierała się na wiedzy, lecz i by ta konstatacja odnosiła się w jak największym stopniu także do polityki. Przy tym od polityki nie należy wymagać więcej, niż może ona dać, nawet w sprzyjających warunkach, gdyż zawsze powinna być podporządkowana określonym wartościom i realizowana w konkretnych, historycznie danych ramach instytucjonalnych.

727. Wpis 2418, 7.III.2014

PO WCZORAJSZEJ WYPOWIEDZI NA TEMAT ŚWIATOWYCH REPERKUSJI UKRAIŃSKIEGO KRYZYSU w „Faktach po faktach" w TVN24 (http://faktypofaktach.tvn24.pl/prof-grzegorz-kolodko-karanie-rosji-nie-pomoze-ukrainie-mfw-dziala-pod-polityczna-presja-usa,405209.html) otrzymałem dziesiątki listów i SMS-ów, odebrał sporo telefonów. W przytłaczającej większości popierających mój punkt widzenia i jeszcze dodatkowo wzmacniający zdroworozsądkową argumentację. Także na tej stronie pojawiły się setki mądrych komentarzy, tylko wyjątkowo, w paru przypadkach trącące ksenofobią, awanturnictwem, historyczną ignorancją i irracjonalnym oderwaniem od realiów ekonomicznych i geopolitycznych. Poniżej przytaczam jeden z listów, za który uprzejmie dziękuję, nadesłany z Londynu. Londyn, 7-03-2014

Szanowny Panie Profesorze!

Jestem pełen podziwu, że w obecnej histerycznej atmosferze panującej w polskich mediach, w ostatnich 'Fakty po Faktach' wystąpił Pan z głosem rozsądku. Pomijam Pańską uwagę o podwójnych standardach stosowanych przez Zachód, o których cały świat wie, a których nie dostrzegają albo nie chcą dostrzegać polscy politycy i polskie media.

W odniesieniu do Ukrainy nie dziwię się polityce USA, która tradycyjnie zachowuje się jak 'słoń w składzie porcelany', natomiast dziwię się polskiemu rządowi który uprawia politykę tak, jakby nie zdawał sobie sprawy ze złożoności problemów obecnej Ukrainy, które w znacznej mierze wynikają z jej historii. Wiem coś na ten temat, nie tylko z historii ale też z opowiadań mojego ojca, który urodził się w ówczesnej Galicji niedaleko Lwowa, i który w latach 1917-1918 był w armii Austro-Węgier na froncie włoskim (Trentino), a w 1919 r. jako żołnierz II Korpusu Ukraińskiej Armii Halickiej brał udział w walkach z Armią Hallera, w walkach z Armią Czerwoną (Winnica, Berdyczów, Żytomierz), w krótkotrwałym wyzwoleniu Kijowa w końcu sierpnia 1919 r., aż w końcu zapadł na tyfus. Widział też, jak ówcześni polityczni przywódcy Ukrainy byli skłóceni ze sobą i nie potrafili stworzyć jednolitego frontu.

Widział, jak nadzieje Ukraińców walczących u boku Piłsudskiego spełzły na niczym gdy w Traktacie Ryskim, gdzie Endecja, która zdominowała skład delegacji i była przeciwna koncepcji federacyjnej Piłsudskiego, zadecydowała o bezpośrednim wcieleniu tych terenów do II RP. Widział też, jak to wcielenie wyglądało w praktyce, jak były traktowane mniejszości narodowe, i jak były prześladowane ośrodki kultury ukraińskiej (Prosvita i in.) w II RP.
Obecną Ukrainę, podobnie jak sto lat temu, zamieszkuje wiele narodów. Niestety, polscy politycy nie biorą tego pod uwagę. Pomijając powody przewrotu w Kijowie, rząd utworzyły partie reprezentujące wyłącznie tereny zachodnie. Fatalnym błędem tego rządu było ustanowienie języka ukraińskiego jako jedyny język urzędowy. Spowodowało to falę protestów w tych częściach Ukrainy, gdzie językiem ojczystym jest rosyjski. Język to tylko jeden z problemów. Wiele obywateli Ukrainy to Rosjanie żyjący na tych terenach od stuleci. W obecnym rządzie, zasiadają skrajni nacjonaliści z antyrosyjskimi hasłami w ich programie. Jest to też jedna z przyczyn dlaczego ten rząd nie znajduje u nich poparcia.
Tak zwany Prawy Sektor, który był jednym z organizatorów Majdanu, występuje nie tylko z antyrosyjskimi hasłami, ale również z antysemickimi. Jest zadziwiające, że Zachód, który zwalcza demony przeszłości narodowego socjalizmu i faszyzmu, nie zwraca uwagę na to jakie siły na Ukrainie miały udział w powstaniu obecnego rządu.
Dlatego też uważam, ze obecna polityka polskiego rządu nie służy sprawie Ukrainy. Zamiast być mediatorem, polscy politycy razem z zachodnimi, którzy nie mają pojęcia o złożoności problemów etnicznych tego obszaru, zamiast nawoływać do rozmów ze wszystkimi przedstawicielami grup etnicznych i regionów, a także z Rosją, prowadzą przeciwko niej krucjatę jak za dawnych czasów. Nic też dziwnego, że Rosja wystąpiła w obronie Rosjan którzy poczuli się zagrożeni przez decyzję obecnych władz w Kijowie.
Pomijając sprawę legalności obecnego rządu na Ukrainie, jego zadaniem nie powinno być jątrzenie w stosunkach ukraińsko-rosyjskich, a gruntowna przebudowa systemu rządzenia w oparciu o wybieralnych a nie mianowanych przez rząd przedstawicieli władz regionów, wyeliminowanie oligarchów z tego systemu, oraz walka z korupcją która osiągnęła na Ukrainie niebotyczne rozmiary.
Z poważaniem,
Andrzej Bobeszko

726. Wpis 2413, 2.III.2014

Oto co m.in. pisałem o Ukrainie w "Wędrującym świecie":
„…od czego zależy zastój i rozwój i jakież to „wiele rzeczy” musiałoby dziać się „naraz”, aby…liczne szeregi Ukraińców nie były zmuszane ekonomicznymi i politycznymi presjami do przeprawiania się przez Bug…” (s. 45)
„Gdyby bowiem Chiny poszły drogą pokomunistycznego neoliberalizmu, byłoby tam jeszcze gorzej niż w Rosji, która straciła w latach 1992-99 wskutek nieudacznych eksperymentów około 60 procent swego dochodu narodowego. Przecież spuścizna chińska po dewiacjach maoizmu i rewolucji kulturalnej była większym obciążeniem dla startu do rynkowych reform i szybkiego rozwoju społeczno-gospodarczego niż sytuacja odziedziczona w Rosji – a także na Ukrainie i w innych republikach Wspólnoty Niepodległych Państw – po upadku radzieckiego socjalizmu.” (s. 232)
„Pozostałe republiki byłego Związku Radzieckiego będą w trudnej sytuacji i najprawdopodobniej ich dystans wobec bardziej rozwiniętej części Europy i Azji podczas następnych kilkudziesięciu lat jeszcze bardziej wzrośnie. W szczególnym położeniu znajduje się Ukraina – skądinąd ważna strategicznie w czasach postzimnowojennej współpraco-konfrontacji – której losy zależą od tego, czy zdoła się zintegrować za kilkanaście lat z Unią

Europejską, czy zbliży się bardziej do Rosji (albo czy się nie podzieli). Najkorzystniejszy wariant to integracja z Unią Europejską, pod warunkiem wszak, że nie będzie to wykorzystywane jako instrument osłabiania Rosji, ale jako geopolityczne oczyszczenie pola do wielostronnie korzystnej z nią współpracy. Podobny problem jak z Ukrainą będzie wkrótce z Białorusią." (s. 339)
Można tam znaleźć odpowiedzi na masę innych pytań. Wystarczy sięgnąć po książkę i poczytać: "Wędrujący świat", http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,40999, także e-book na kliknięcie myszą.

725. Wpis 2412, 2.III.2014

ZIMOWA REWOLUCJA, WIOSENNY POKÓJ

W książce „Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna przyszłości" (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,66008) napisałem: „Znaczące konsekwencje – tak ekonomiczne, jak i polityczne, zarówno ludnościowe, jak i kulturowe – miałoby ewentualne przyjęcie do grona członków Turcji (80 milionów mieszkańców i ich liczba rośnie) oraz Ukrainy (45 milionów i spada). Na razie jest to mało prawdopodobne, ale w ogóle możliwe i niewykluczone w trzeciej lub czwartej dekadzie wieku, o ile kraje te naprawdę zechcą się zintegrować, co wcale nie jest takie pewne." (s. 195)

Tak, napisałem „w trzeciej lub czwartej dekadzie wieku". Trzecia rozpocznie się już za siedem lat, czwarta kończyć będzie się za lat siedemnaście. A czas szybko biegnie… W Turcji sytuacja podczas minionego roku ponownie się skomplikowała i perspektywa ewentualnego członkostwa we wspólnocie europejskiej jest teraz bardziej odległa niż rok temu. Niektórzy oczekują, inni chcą, a jeszcze inni obawiają się islamizacji zamiast westernizacji. Na placu Taksim, barykad dziś się nie wznosi, ale spokoju tam również nie ma. I gdy znów pojawią się demonstranci, media będą miały podniecającą je i służącą do ekscytowania innych pożywkę.

Ale czy wtedy., w dekadzie lat 2020. czy 2030, będzie jedna Ukraina, czy dwie – podobnie jak w innej części świata powstały dwa Sudany? To jest naprawdę poważne pytanie, a ostatnie tygodnie ten dylemat stawiają z coraz większą ostrością.

Czas zamętu

O ile zamęt towarzyszący obecnej rewolucji – bo to jest czas zamętu, bo jest rewolucja, tyle że bez klarownej, konstruktywnej wizji alternatywnej wobec rzeczywistości – cofnie poziom produkcji Ukrainy i standard życia jej ludności? A i tak jest on, ogólnie i przeciętnie biorąc, znacznie mniejszy niż ćwierć wieku temu, w ostatnich latach Związku Radzieckiego. Ogólnie i przeciętnie, co oznacza, że skoro dla mniejszości jest wyższy, dla niektórych członków tzw. elit nawet bardzo, to dla większości jest odczuwalnie mniejszy.

Na mieszkańca naszego wschodniego sąsiada przypada dochód narodowy zaledwie w wysokości 7.300 dolarów (liczony jako produkt krajowy brutto, PKB, według parytetu siły nabywczej, co umożliwia porównania międzynarodowe). W Polsce jest to prawie trzykrotnie więcej, podczas gdy w całej Unii Europejskiej wynosi on średnio ponad 34 tysiące dolarów. Innymi słowy, po z górą dwudziestu latach poradzieckiej transformacji, źle ukierunkowanej i niewłaściwie sterowanej, dochód na głowę Ukraińca wynosi marną piątą część dochodu mieszkańca Unii Europejskiej. Nawet w Rosji PKB na głowę jest z górą dwukrotnie większy i wynosi 17.500 dolarów.

To właśnie dlatego Ukraińcy tak bardzo chcą do „Europy”, w swojej naiwności wierząc, że członkostwo w UE szybko owocuje dostatkiem. Nie; bierze się on z wydajnej, dobrze zorganizowanej pracy, z wysokiej jakości zarządzania firmami, z uczciwej przedsiębiorczości, z rozważnej, zorientowanej dalekosiężnie strategii rozwoju społeczno-gospodarczego, z instytucji sprzyjających zrównoważonemu wzrostowi produkcji. Pod każdym z tych względów Ukraina wlecze się w tyle za innymi krajami europejskimi.

Unia Europejska i jej przywódcy – a także niektórzy polscy wpływowi politycy – nie potrafili (i nie chcieli) złożyć przed listopadowym szczytem Unii Europejskiej w Wilnie jednoznacznej deklaracji, że jeśli Ukraina spełni wszystkie kryteria członkostwa, to zostanie do Unii przyjęta. Może w trzeciej, może w czwartej dekadzie, ale że zostanie przyjęta. Tego nie powiedziano, co też pokazuje hipokryzję polityki „wolnego świata”. Także tej, która widzi Ukrainę jako kartę w rozgrywce konserwatywnych sił na Zachodzie (i w Polsce) przeciwko zbyt silnej, ich zdaniem, geopolitycznej pozycji Rosji.

Zachodnia Ukraina demonstruje, a wschodnia pracuje

Moi ukraińscy studenci powiadają, że to nie Ukraińcy protestują, tylko „zachodnia Ukraina demonstruje, a wschodnia pracuje”. Oczywiście, obraz jest dużo bardziej skomplikowany niż ten uproszczony sąd, ale coś w tym jest. To widać, gdy spojrzy się na mapę pokazywaną w rozmaitych serwisach informacyjnych, aczkolwiek sytuacja jest tak dynamiczna, że zmienia się z dnia na dzień i do rozruchów dochodzi także na południu kraju, w Odessie, czy właśnie na wschodzie, między innymi w Dniepropietrowsku.

Jeszcze trochę i będziemy mieli w Europie... No właśnie, co? Aż „drugą Syrię” czy tylko „drugi Egipt?” Aż „drugi Sudan” czy może wystarczy „druga Libia”? Nie tam chcielibyśmy szukać analogii, ale coraz więcej podobieństw z tym czy innym krajem siłą rzeczy będzie się nasuwać. Byłem i na Placu Tahrir w Kairze, i w swoim czasie ma kijowskim Majdanie, więc już pewne analogie dostrzegam. I tu, i tam wyraźnie widać, przeciwko czemu są demonstranci. I że są za lepszą przyszłością. To jasne. Nazwałem to kiedyś „The Cairo Consensus”; w miarę dokładnie wiadomo, kto jest przeciwko czemu, lecz nie za bardzo wiadomo, czego się tak naprawdę – konkretnie i pragmatycznie – chce.

Jak zatem dojść do tej lepszej przyszłości? Na to pytanie opozycja – jak powiedzieliby Polacy, „od Sasa do lasa” – nie ma odpowiedzi. Nawet jeśli nie przetrwa władza z prezydentem Janukowiczem – a nie przetrwa, chociaż, jak pokazuje przykład Syrii z prezydentem al-Asadem, reżim niechciany przez jednych, lecz popierany przez innych potrwać może dużo dłużej, niż wydawało się to możliwe na początku rewolucji – to jej upadek problemu nie rozwiąże. Przejdzie się jedynie do następnej fazy kryzysu.

Nie na barykady, lecz do stołu

Wolałbym szukać analogii nie pomiędzy ukraińskim syndromem a niektórymi krajami uwikłanymi w trwającą już trzecią zimę „arabską wiosnę” czy też w jakimś stopniu również Turcją, lecz pomiędzy teraz na Ukrainie i ćwierć wieku temu w Polsce. To już dokładnie 25 lat, jak 6 lutego 1989 roku zasiedliśmy w Warszawie do negocjacji Okrągłego Stołu. W pałacu, w którym teraz zasiada Prezydent Rzeczypospolitej i choć pozytywnie ocenia go niewiele ponad 50 procent rodaków, to nikt nie okupuje opodal Placu Zamkowego i nie wznosi tam barykad. Też uczestniczyłem w obradach Okrągłego Stołu; jakże różniło się to od rozbijania namiotów na Placu Tahrir w Kairze, starć z policją na Placu Taksim w Istambule, czy napełnianiu worków zmrożonym śniegiem na Majdanie w Kijowie. Namioty się zwinie, śnieg stopnieje, a problemy pozostaną…

Jedyna szansa na ich sensowne rozwiązywanie to negocjacje, które wpierw uwypuklą autentyczne różnice ideologiczne, polityczne i ekonomiczne, a później zaproponują pragmatyczne sposoby rozwiązywania piętrzących się trudności. Twarde, merytoryczne negocjacje przy stole, odpowiedzialnych ludzi o różnych poglądach i sprzecznych interesach, nie są tak telegeniczne jak burzenie muru berlińskiego, starcia z policją w przyłbicach, klęczenie ze wzniesionymi obrazami świętych czy pokazywanie przez uśmiechnięte dziewczyny – w chustach albo i bez – zwycięskiego znaku zajączka, V. To nie jest czas na demagogię i uliczną walkę, ale na polityczną i ekonomiczną strategię. Ukrainie jest tak bardzo potrzebna „Strategia dla Ukrainy", jak kiedyś przydała się nam „Strategia dla Polski", która w latach 1994-97, po nieudanym szoku bez terapii na początku transformacji w latach 1989-91, właściwie ukierunkowała polskie przemiany ustrojowe i politykę rozwoju gospodarczego.

Miało być lepiej, wpierw będzie gorzej

Teraz niestety kompromitują się nie tylko ukraińskie elity władzy i opozycji, lecz także skorzy do dawania „dobrych" rad politycy zachodni. Żeby Ukrainie coś mądrego doradzić, trzeba wpierw ją zrozumieć i prowadzić wobec tego ważnego kraju uczciwą grę polityczną i ekonomiczną. Daleko do tego.

Ukraina to kolejny przypadek pokazujący, jak w tym wędrującym świecie można zrobić wielki problem w miejscu i czasie, gdzie można było w miarę spokojnie sprostać rozlicznym wyzwaniom. Ukraiński teraz już dramat pokazuje, jak przejść z sytuacji, w której rozwiązywanie sprzeczności interesów ekonomicznych i poglądów politycznych było możliwe, do sytuacji, która wymyka się spod kontroli. Ukraina to jeszcze jeden kraj, w którym już zaczynały się rysować perspektywy dobrego jutra, a teraz niestety z dnia na dzień stają się one coraz bardziej odległe, aczkolwiek demonstrujący nadal mogą mieć iluzję, że są coraz bliższe…

„Jedna Ukraina czy dwie" – pod takim tytułem – ukazał się 28 stycznia br. mój powyższy artykuł w „Rzeczpospolitej" (http://www.tiger.edu.pl/kolodko/artykuly/RZECZPOSPOLITA_Jedna%20Ukraina%20czy%20dwie_28_01_2014.pdf). Nic ująć, ale dodać niejedno można i trzeba, gdyż zaiste „sytuacja jest tak dynamiczna, że zmienia się z dnia na dzień", a nawet z godziny na godzinę. W obecnej fazie kryzysu najważniejsze jest zapobieżenie eskalacji. Popełniono już tyle błędów, po wszystkich stronach konfliktu, że należy wystrzegać się dalszych. Najważniejsze jest teraz sięgnięcie do starej mądrości: tylko spokój nas uratuje.

Obecnie kluczowa powinna być deeskalacja konfliktu w jego różnych wymiarach, przede wszystkim deeskalacja konfliktu ukraińsko-rosyjskiego. Jeden nieopaczny ruch i może być dużo gorzej, a i tak jest już bardzo źle. Nie tylko dlatego, że po ulicach Sewastopola chodzą patrole rosyjskich żołnierzy, co tak chętnie eksponują niektóre media, lecz i dlatego że po ulicach Kijowa chodzą uzbrojeni faszystowscy bojówkarze, co relacjonuje chociażby BBC (http://www.bbc.com/news/world-europe-26398112).

Nie na wiele zda się potrząsanie szabelką i mobilizacja ukraińskich rezerwistów czy zamknięcie przestrzeni powietrznej dla lotów cywilnych. Przecież to nie wystraszy Rosji, która nie cofnie swoich wojsk do koszar; nie po to zostały z nich wyprowadzone. Pozostają jedynie negocjacje i kompromisowe zażegnywanie konfliktu. Zważywszy na powagę sytuacji – i status Rosji jako stałego członka Rady Bezpieczeństwa ONZ – mediacji między Ukrainą a Rosją powinien podjąć się osobiście Sekretarz Generalny ONZ, Ban Ki-moon. Oczywiście przyjmując, że wiadomo z kim po stronie ukraińskiej negocjować…

Rosja nie wycofa się z Krymu, nie pozostawi bez gwarancji bezpieczeństwa – gwarancji, nie obietnic czy jakichś iluzji – milionów Rosjan, zwłaszcza na wschodnich

obszarach Ukrainy. Jeśli ktoś uważa, że Rosja zachowuje się prowokacyjnie, to mądrość nakazuje nie dać się sprowokować. Teraz z Rosją można i należy twardo negocjować. I nie krzyczeć, bo w tym wrzasku można nie usłyszeć głosów zdrowego rozsądku, których nie brakuje, jeśli wyeliminować ekstremistów i głupców (również w Polsce). Na Rosję się nie wrzeszczy, tylko się z nią rozmawia.

Tak więc wpierw deeskalacja militarna i polityczna, a potem ogromny, znojny wysiłek na rzecz stabilizacji politycznej, co jest niezbędne, aby Ukraina uniknęła zsuwania się po gospodarczej równi pochyłej. Jeszcze na niej nie jest, ale może wejść bardzo szybko. Ekonomiczna, w tym finansowa sytuacja Ukrainy jest wielce trudna, ale nie beznadziejna. Ten kraj ma potencjał, ale nie ma odpowiednich instytucji i kultury gospodarczej oraz właściwej polityki i politycznych elit, które potrafiłyby ten potencjał wykorzystać. Bardzo wątpliwe, aby kierownicze kadry wyłonione przez chaos Majdanu były w stanie sprostać piętrzącym się wyzwaniom. Dla nich obecna eskalacja napięć politycznych i militarnych z Rosją jest jakby na rękę, bo przecież dużo łatwiej grać na patriotyzmie i nacjonalizmie w obliczu „najazdu wroga" i mobilizować przeciwko niemu nastroje części społeczeństwa, niż mozolnie budować od teraz przez następne pokolenie społeczną gospodarkę rynkową, wykorzystującą swoje unikatowe położenie pomiędzy Wschodem a Zachodem. Naiwność i krótkowzroczność polityczna z tego największego atutu geopolitycznego Ukrainy uczyniła jej największy problem. Niestety, Polska – a dokładniej jej niektórzy politycy i część mediów – mają w tym swój udział.

Ukraińska gospodarka nie poradzi sobie bez partnerskiej współpracy z Rosją, a Zachód niewiele pomoże. Cóż to za pomoc, gdy USA oferuje miliard dolarów gwarancji kredytowych, to jest tyle ile wytwarza się tam przez pół godziny? Gdy trzeba było ratować prywatne banki, które swą nieroztropnością doprowadziły amerykańską gospodarkę na krawędź krachu, lekką ręką wyjmowaną dziesiątki i setki miliardów. Taka jest logika kapitalizmu. Zagranica ma przyjść z określoną pomocą, aby Ukraina teraz nie musiała ogłosić niewypłacalności, ale nie mówmy o Międzynarodowym Funduszu Walutowym i Banku Światowym „Zachód". W tych organizacjach swoje do powiedzenia mają też inne kraje, łączenie z Chinami, Koreą, Brazylią, Indiami, naftowymi krajami arabskimi. No i Rosją… Jeśli uda się pójść ścieżką deeskalacji konfliktu, MFW powinien bezwarunkowo udzielić Ukrainie szybkiego kredytu pomostowego rzędu 8-10 miliardów dolarów na sfinansowanie najpilniejszych potrzeb płatniczych i zahamowanie niekontrolowanego spadku kursu hrywny.

Potem wynegocjowany musi być stosowny program reform strukturalnych i zmian instytucjonalnych jako warunek większego kredytu, rzędu 25-30 miliardów dolarów. Jego niezbywalną częścią powinno być odzyskanie części majątku państwowego rozkradzionego podczas „liberalnych" refom, gdyż bez tego żaden trudny (a łatwych nie ma) program gospodarczy nie zyska akceptacji społeczeństwa. Nie po to tak dzielnie jego aktywiści przezimowali na Majdanie, aby teraz przez lata znowu zaciskać pasa, godząc się na program wyrzeczeń na neoliberalną modłę i na lata dalszego spadku PKB i dochodów indywidualnych. Na to nie ma już na Ukrainie ani społecznej, ani politycznej przestrzeni. „Pomoc" zagraniczna dla Ukrainy na podobieństwo „pomocy" udzielanej Grecji przez tzw. trojkę, czyli MFW, Komisję Europejską i Europejski Bank Centralny, zakrawałaby na szyderstwo, gdyż sprowadzałaby się do pożyczania pieniędzy rządowi po to, aby spłacił, głównie Zachodowi, stare długi. Takie właśnie rolowanie długu wyrolowało greckie społeczeństwo, któremu PKB spadł w trakcie udzielanej przez Zachód pomocy o zatrważające 25 procent. Jedyny sensowny program gospodarczy dla Ukrainy musi równocześnie stabilizować finansowo gospodarkę i utrzymywać ją na ścieżce wzrostu gospodarczego, podobnie jak udawało się to nam podczas realizacji „Strategii dla Polski" w latach 1994-97.

W przypadku Ukrainy dopuszczałbym nawet umorzenie części długu zagranicznego na taką samą skalę, na jaką skarb państwa potrafi odzyskać rozkradziony poprzez źle

poprowadzoną prywatyzację majątek i repatriowanie go z zagranicy. Tylko na Cyprze ukraińscy nowobogaccy – również ci powiązani z nowymi elitami Kijowa – mają więcej pieniędzy niż wynoszą całe rezerwy walutowe tego 45-milionowego kraju (już zaledwie około 12 miliardów dolarów, a więc dramatycznie mało, zważywszy na potrzebę zachowania płynności finansowej).

Zręby programu gospodarczego, zawierające również działania ograniczające skalę biedy (pond 24 procent Ukraińców żyje poniżej poziomu ubóstwa), są w zasadzie gotowe. Opracował je Bank Światowy (przy udziale jednego z ekonomistów z Centrum Badawczego TIGER, którym kieruję w Akademii Leona Koźmińskiego (www.tiger.edu.pl). W żadnym przypadku nie może to być powtórzeniem polskiego neoliberalnego szoku bez terapii z początków lat 1990., co kosztowało nas utratą 20 procent dochodu narodowego. A doradzają to niektórzy ekonomiści i publicyści, z jednej strony wciąż niepojmujący szkodliwości tamtej polityki u nas, z drugiej zaś nierozumiejący istoty problemów gospodarczych Ukrainy. Przecież tam nie ma ani niedoborów towarowych, ani otwartej inflacji cenowej, które tak bardzo doskwierały Polsce ćwierć wieku temu. Jest natomiast niewydolny system fiskalny, nadmiar biurokracji, ogromna korupcja, a w sferze realnej niedostatecznie wykorzystany proeksportowy potencjał gospodarki. Najsłabszą stroną gospodarki są instytucje niedostosowane do wymogów otwartej gospodarki rynkowej funkcjonującej w epoce globalizacji.

Główny problem tkwi zatem nie tyle w braku koncepcji polityki gospodarczej, lecz w braku kadr zdeterminowanych politycznie i zdolnych profesjonalnie do jej wdrażania. Na ich znalezieniu i zorganizowaniu powinny skupić się nowe władze Ukrainy, ale niestety mają teraz inne, pilniejsze sprawy na głowie. Niemniej zmian w gospodarce nie należy odkładać. Zajmując się kryzysem politycznym i konfliktogenną sytuacją militarną, cały czas trzeba ziarno siać i plony zbierać. I dzielić je efektywnie i sprawiedliwie.

Unia Europejska mogłaby skończyć ze swoją hipokryzją i oświadczyć jednoznacznie, że jeśli Ukraina zechce i spełni wszystkie kryteria członkostwa, to zostanie przyjęta do Unii. Od siebie powtórzę, że „w trzeciej lub czwartej dekadzie wieku". Teraz to już chyba nie wcześniej niż w czwartej, jeśli w ogóle. I nie wiadomo o Ukrainę w jakim kształcie geograficznym będzie wtedy chodziło. Gdyby taki kurs zostałby strategicznie obrany, powinien być realizowany przy równoczesnym współdziałaniu z Rosją, a nie traktowany jako instrument polityki antyrosyjskiej. Ta antyrosyjskość – także w Polsce – jest wyjątkowo niemądra. Teraz właśnie mamy jej kolejny skutek.

Co można zrobić niejako z marszu, to zaprosić dziesiątki tysięcy studentów ukraińskich na europejskie uczelnie. Polska może od razu dać przykład. Zaprośmy na koszt państwa, czyli naszego społeczeństwa rok rocznie tysiąc studentów, finansując im wszystkie związane z tym koszty. Nie tylko będą mieli szansę dobrze się wykształcić ku pożytkowi własnemu i na korzyść swego kraju, lecz również będą naszymi dobrymi ambasadorami w przyszłości.

Kto zaś czemu jest winien, kto co robił źle, kto jak powinien postąpić w bliższej czy dalszej przeszłości – o tym dyskutować będzie się przez następne kilkadziesiąt lat albo i dłużej. I nie będzie w tych kwestiach konsensusu. Jak dalece nawet w sprawach zasadniczych zdania i opinie są rozstrzelone, widać choćby w komentarzach umieszczonych przez internautów na tej stronie.

Przy tym wszystkim pamiętać trzeba, że ukraiński syndrom jest ważny, bardzo ważny. Dla Polski jeszcze bardziej niż dla innych krajów – poza Rosją. Aby wszak zrozumieć, co naprawdę się dzieje, trzeba postrzegać ukraińską Zimową Rewolucję tak na osi długiej historii, jak i w kontekście światowym. Poza Ukrainą jest jeszcze konflikt w Wenezueli i Tajlandii, Egipcie i Turcji, Bangladesz i Nigerii, i w paru innych miejscach świata, które tylko z naszej nadwiślańskiej perspektywy wydają się bardzo odległe i mniej istotne. Miejsc tych będzie

więcej, również na obszarze byłego Związku Radzieckiego, jeśli pilnie nie wyciągnie się właściwych wniosków ze spektakularnej ukraińskiej lekcji.

Tu dzieje się historia, tu świat trzeszczy, kompromitują się bowiem dwa najgorsze wydania kapitalizmu: ten neoliberalny, który spowodował światowy kryzys gospodarczy, i skorumpowany kapitalizm państwowy, który jest główną przyczyną ukraińskiego dramatu.

Napisała do mnie internautka: „Boję się wojny". Wojny nie będzie. Będzie coś trudniejszego – pokój.

724. Wpis 2410, 1.III.2014

Rozmowa dnia: prof. Grzegorz W. Kołodko
Radiowa Jedynka 24.02.2014

Przemysław Szubartowicz: Naszym gościem jest prof. Grzegorz Kołodko, były wicepremier i minister finansów, Akademia Leona Koźmińskiego w Warszawie. Witam serdecznie, panie profesorze.

Prof. Grzegorz Kołodko: Dzień dobry państwu.

Ukraina pojawia się na kartach pańskich książek w *Wędrującym* świecie, w *Dokąd zmierza świat* pisał pan o Ukrainie dość dużo. No ale dzisiaj mamy sytuację rewolucyjną i w powietrzu wisi pytanie: na jakim etapie gospodarczym jest Ukraina, jeśli nie jest jeszcze bankrutem?

Bankrutem jeszcze nie jest, natomiast sytuacja jest bardzo dramatyczna i niezwykle dynamiczna, nawet w ciągu tych parunastu minut, które spędzam tutaj u pana redaktora w studio, ta sytuacja może się zmienić w sposób taki, że za godzinę pewnie już niektóre akcenty mogłyby być nieco inaczej rozłożone. Ale ja bym chciał uciec od takiej krótkowzroczności i doraźności i po pierwsze zwrócić uwagę państwa na to, że ten cały syndrom, dramat ukraiński trzeba widzieć w wielowymiarowości, w co najmniej dwóch wielkich... w czasie i przestrzeni. W czasie tu jednak dzieje się historia, moim zdaniem nie można zrozumieć tego, co się dzieje na Ukrainie, w różnych częściach tego wielkiego kraju, jeśli nie zna się dobrze historii tego narodu, tego społeczeństwa, tej kultury. I drugi wymiar jest przestrzenny, to nie jest tylko Ukraina. Trzeba sobie zdawać z tego sprawę, że dzieje się coś na świecie, i to jest coś niedobrego. Nam jest bardzo bliska Ukraina, nie śledzę mediów tak jak państwo pewnie tutaj w studio, serwisów, ale o Ukrainie jest bardzo dużo, a przecież jest Egipt, gdzie odbywa się obecnie kolejna tura osadzonego i oskarżonego przez, było nie było, juntę wojskową, która obaliła demokratycznie wybranego prezydenta. Tak że tych analogii z Egiptem można byłoby znaleźć wiele, podobieństw z Ukrainą.

No tak, ale to jest inna część świata, panie profesorze, i...

Tak, ale ja chcę zwrócić uwagę na to, panie redaktorze, że oprócz tego jest Egipt i jest Turcja, i jest Tajlandia, jest Wenezuela. Tam niestety także są ofiary śmiertelne. Otóż na świecie dzieje się coś bardzo niedobrego, pewne koncepcje polityczne, pewne koncepcje ekonomiczne kompromitują się. I to nie jest tylko kwestia Ukrainy. Dlatego jak ktoś mówi tutaj, co ma zrobić teraz Waszyngton, Bruksela, Moskwa, to trzeba pamiętać, że Ukraina jest częścią geopolityki, to nie jest problem wyrwany z kontekstu...

No tak, ale jeżeliby się trzymać kontekstu aktualnego, no to ktoś jednak wyraźnie wypowiada, o co chodzi. Np. resort finansów Ukrainy mówi wprost: potrzeba 35 mln dolarów pomocy makrofinansowej, Stany Zjednoczone namawiają Ukrainę do pożyczki z Międzynarodowego Funduszu Walutowego, czyli jednak próby takiej doraźnej pomocy czy doraźnych rat się pojawiają.

Najprawdopodobniej tak to się potoczy, choć będzie to obarczone bardzo ostrymi, powiedziałbym rygorystycznymi warunkami, jeszcze bardzo ostrymi niż miało to miejsce we wspomnianym Egipcie czy w odniesieniu do Grecji, dlatego że Ukraina jest arcyskorumpowanym kraje. To jest tak skorumpowany kraj, że jeśli np. ostatnio pojawiła się dobra informacje w rankingu Banku Światowego, że jest tam istotny postęp, jeśli chodzi o warunki prowadzenia biznesu, przedsiębiorczości, dlatego na przykład, że rozpatrywanie spraw w sądach ukraińskich wnoszonych przez przedsiębiorców trwa krócej niż w Polsce. Ale wyjaśnienie jest takie: dlatego że są bardziej skorumpowane i dlatego się sprawy tam załatwia. Po prostu bardzo wielu obawia się tego, że tak na dobrą sprawę posługując się buntem ludu pracującego i niepracującego ukraińskich miast i wsi, a zwłaszcza miast, a w szczególności jednego – Kijowa – zamienia się jedną arcyskorumpowaną elitę na drugą. I za jakiś czas...

Czyli nie widzi pan szans na to, że ta nowa władza, która się konstytuuje bądź za jakiś czas ukonstytuuje...

Szansę widzę, panie redaktorze, ale też trzeba zobaczyć...
...będzie inna, demokratyczna, otwarta...

Wpierw trzeba zobaczyć, kto to będzie ta władza. Już tutaj słyszeliśmy komentarz pani redaktor, że teraz się dowiadujemy, że ten sejm, który... ten ich, ta Rada, która głosuje każdego dnia coś innego, to była też zniewolona. Otóż tam trzeba wymienić od spodu całą administrację. To jest kraj skorumpowany do szpiku kości, to jest proces bardzo długotrwały i teraz jeśli wspólnota międzynarodowa, tak, upoważniona przez kraje znaczące, Unię Europejską, Stany Zjednoczone, na pewno z udziałem Rosji, powie: niech robi to, monitoruje to Fundusz Walutowy, bo Fundusz Walutowy jest do tego przygotowany technicznie i merytorycznie, i mówię to jako ekonomista, tam jest...

Ale czy Unia Europejska powinna inwestować i świat powinien inwestować dzisiaj, w tej chwili pożyczać pieniądze tej władzy?

Pożyczać tak, ale na zasadzie takiej, że będzie dostatecznie duże przekonanie, że zmiany kulturowe, instytucjonalne, polityczne i strukturalne będą z tak żelazną konsekwencją i determinacją realizowane, że to będzie pożyczka, a nie rzucanie pieniędzy naszych podatników w kraj, który jest źle rządzony i który jest nierządny. Więc wpierw musi się pojawić jednak jakaś jaskółka i do tej pory bynajmniej jej nie widać...

Panie profesorze, pan powiedział bardzo ciekawe zdanie, że jedna skorumpowana grupa polityczna wymienia się na inną skorumpowaną grupę...

Tego należy się obawiać.

...polityczną, że być może przy pomocy właśnie ludzi i takiej właśnie rewolucji tak się stanie, ale dzisiaj mamy sytuację taką, że agencja ratingowa Standard & Poors obniżyła notę Ukrainy do CCC-, a to jest ocena przyznawana krajom na skraju bankructwa...
Tu też jest sytuacja bardzo dynamiczna. W czwartek czy w piątek obniżyła do CCC, teraz obniżyła do CCC-

No właśnie.

Otóż Ukraina jest na równi pochyłej. Nastąpił pewien zwrot polityczny, ale bynajmniej to nie zapaliło tzw. światełka w tunelu. Więc teraz trzeba zobaczyć, czy na Ukrainie rysuje się jakaś wizja, a nie iluzja lepszej przyszłości dla tego narodu, który na to zasługuje, ale ma na to się zasłużyć także własną pracowitością, uczciwością i dobrym zorganizowaniem swojej gospodarki. Potem ta wizja musi się przerodzić w strategię dla Ukrainy i musi być jasne przywództwo. Bez silnego przywództwa ukraińskie problemy są nie do rozwiązania. Ile byśmy nie mówili o tym, że ma być społeczeństwo obywatelskie, że ma być demokracja, że mają być dobre regulacje, ludzie już nie chcą słuchać, także podobnie jak w Polsce i na Ukrainie o tych reformach, bo nie wiadomo, o jakie to reformy chodzi. Dzisiaj trzeba przywódcy, który powie: tak, my oczekujemy od zewnętrznego świata, od Wschodu i od Zachodu, nie mówmy tylko o Stanach Zjednoczonych, są jeszcze Chiny, trzeba pamiętać, że pod pewnymi względami, np. jeśli chodzi o import do Ukrainy, który wynosi 90 mld dolarów, drugim krajem z kolei po Rosji są Chiny, to jest ważny partner Ukrainy, jest Rosja. Trzeba powiedzieć: okay, my będziemy wam udzielać warunkowej pomocy zwrotnej finansowej, może w pewnym aspekcie, o czym za sekundę, bezzwrotnej, ale pod warunkiem, że wy uwiarygodnicie się odpowiednimi reformami. I programy co do tego są przygotowane. Ja wiem, że wielu ludzi nie lubi tego słuchać, także w Polsce, o pewnych instytucjach międzynarodowych, ale np. Bank Światowy ma zupełnie niezłe rozpoznanie i zdiagnozowanie sytuacji, jaka jest na Ukrainie, wystąpił z całą masą propozycji, natomiast moja znajomość Ukrainy podpowiada mi to, że problem nie jest w tym, że tam są złe tzw. przepisy czy regulacje. Jeśli ktoś patrzy na Ukrainę od tej strony, to oni czasami mają zupełnie przyzwoite, powiedziałbym wręcz na standardzie europejskim prawo gospodarcze, prawo finansowe, tylko tam nie ma egzekutywy, tam nie ma zdolności do przestrzegania tego prawa. Ten kraj nie rządzi się prawem, i na tym polega największy problem.

No tak, ale mamy dzisiaj sytuację rewolucyjną. Oczywiście tam są różne głosy, jedne kierują się w stronę Unii Europejskiej, drugie kierują się w stronę Rosji i mówią: mam nadzieję, że utrzymamy obecną cenę gazu dla Ukrainy. To akurat mówi pełniący obowiązki ministra energetyki Ukrainy Eduard Stawycki, ale pytanie jest takie: jak się wychodzi gospodarczo na prostą albo przynajmniej pnie się w górę w sytuacji rewolucyjnej, i to w tej części świata? Jeżeli pan mówi, że w różnych miejscach świata są momenty zapalne, no to jest poza tą wiarygodnością jakiś punkt, który powinien wskazywać drogę, to znaczy co się robi w sytuacji rewolucyjnej z pieniędzmi, z finansami, z gospodarką, żeby ją ratować?

Wie pan, przede wszystkim nie należy ich marnować na tej zasadzie, że oszukuje siebie i innych, również Ukraińców, że będzie lepiej. Przecież ta pomoc zagraniczna, o której tutaj jest mowa, pytanie jest: czemu ma służyć te 35 mld dolarów, o już pojawiła się ta kwota? Otóż w pierwszej kolejności ma to służyć sfinansowaniu przypadających na ten rok spłat ukraińskiego długu zagranicznego, a więc ludzie na Majdanie i także w każdej innej miejscowości i biednej wsi ukraińskiej nic z tego nie zobaczą i im się nic nie poprawi. I oni tego nie będą rozumieli i mają prawo tego nie rozumieć, bo oni nie są profesorowie ekonomii

i finansiści rynków międzynarodowych. Następna część pójdzie na wzrost rezerw walutowych, które obniżyły się z ponad 30 mld na koniec roku 2011 do 25-ciu na koniec 2012 i teraz pewnie wynoszą raptem około 14-tu. Co trzeba jeszcze zrobić, to może słuchaczy naszych mniej interesuje, ale trzeba odejść od w tej sytuacji poronionej koncepcji utrzymywania sztywnego kursu walutowego hrywny, który jest bardzo kosztowny i właśnie on powoduje erozję tychże rezerw. I jeśli mają być wzmocnione rezerwy, to trzeba dokonać, i to szybko, na tych dniach, i tego ma zrobić nowa władza, pełniący obowiązki bank centralny, minister finansów, zdewaluować w sposób kontrolowany hrywnę, a potem przejść na mechanizm tzw. kroczącej dewaluacji, sprowadzając z czasem kurs do ok. 10 hrywien za 1 dolara.

Tylko żeby to było wiarygodne dla tzw. rynków finansowych światowych, to to musi być przez kogoś zaakceptowane i zagwarantowane. I tym kimś może być we współczesnym świecie tylko i wyłącznie Międzynarodowy Fundusz Walutowy, i to w dodatku w porozumieniu z Unią Europejską. To trzeba zrobić, ale pod warunkiem, że my zobaczymy z zewnątrz, że i na tym Majdanie, a przede wszystkim w tym ukraińskim parlamencie, jeśli chodzi o inne wysokie urzędy, prezydenta, rządu, banku centralnego, który też nie jestem pewien, czy nie jest w pewnych sprawach skorumpowany, ministra finansów, nie będzie gwarancji, żeby w tym kierunku pójść. Natomiast żeby to jeszcze uwiarygodnić wśród ludzi ukraińskich, to trzeba dobrać się do tych oligarchów. Nie można pozostawić złodziejstwa i rozkradzionego majątku w rękach tych, którzy to rozkradli. Przecież to jest zupełnie oczywiste. I niestety po obu stronach tzw. elity – i tej obalanej, i tej teraz rwącej się do władzy – są tacy, którzy nie mają z tego punktu widzenia czystego sumienia.

Ale oligarchowie będą zapewne chcieli stać przy władzy i za chwilę się okaże, że się z tą władzą w jakiś sposób układają.

A to w takim razie będzie pan miał sytuację, że nie będzie wyjścia, tylko będzie eskalacja rewolucji i ta obecna faza będzie jej fazą początkową, a nie końcową i sytuacja będzie się pogarszała, a nie polepszała. Jeśli ja powiadam, że obecnie te rezerwy wynoszą walutowe 45-milionowego narodu, liczniejszego niż Polska, tylko około 15 mld dolarów, to muszę również dodać, że oligarchowie i inni nowobogaccy ukraińscy mają głównie na Cyprze na swoich kontach dużo więcej pieniędzy. Otóż nowa władza powinna ich skłonić wszelkimi metodami, łącznie z prawnymi, nie tylko trzeba ścigać tych, którzy są winni śmierci niewinnych demonstrantów na Majdanie, ale również tych, którzy są winni okradania tego kraju przez minionych 20 z górą lat, dlatego że syndrom ukraiński, proszę państwa, polega na tym, że tam się skrzyżowały dwie najbardziej chorobliwe patologie współczesnego świata: z jednej strony państwowy kapitalizm, z drugiej strony z pewnymi elementami neoliberalnego kapitalizmu. To jest po prostu recepta na nieszczęście. I Ukraińcy sobie to przez tzw. swoje elity z przymrużeniem oka. Gdzie, panie redaktorze, był ten tzw. Zachód? Gdzie byli ci politycy, także w Polsce, w Brukseli, w Stanach Zjednoczonych, wtedy, kiedy okradano i wywożono stamtąd kapitał? Gdzie byli bankierzy i finansiści, kiedy tamten wykradziony kapitał lokowano? Podobnie jak było to w czasach jelcynowskiej Rosji? Przymykano na to oczy, a teraz wszyscy są wielkimi reformatorami, przyjaciółmi ludu ukraińskiego.

Jeśli chodzi o ten lud, to jeszcze jedno zdanie. Jeśli ma być ta pomoc, która będzie współfinansowana z zasobów Międzynarodowego Funduszu Walutowego i Unii Europejskiej i być może niektórych jeszcze poszczególnych państw, a więc koniec końców z naszych publicznych pieniędzy, to część z tego musi trafić do najbiedniejszych Ukraińców. Tym ludziom trzeba pomóc, tam jest ok. 24% społeczeństwa, które żyje poniżej progu ubóstwa. W Polsce według tych samych szacunków tą samą metodą jest to tylko albo aż, jakby ktoś powiedział, około 10%.

Panie profesorze...

Otóż jeśli ludzie na Ukrainie mają zrozumieć, uwierzyć w to, że ten tzw. Zachód czy ta zagranica w rzeczywistości chce im pomóc, to trzeba pomóc także tym, którzy są naprawdę w bardzo trudnej sytuacji.
I tym apelem, panie profesorze, apelem, a właściwie wskazaniem kończy. Prof. Grzegorz Kołodko, Akademia Leona Koźmińskiego w Warszawie, były wicepremier i minister finansów, z dość jednak pesymistyczną chyba na razie prognozą.

A ja zapraszam do dalszej dyskusji na Facebook.com/kolodko, gdzie odcinków „Czas na rewolucję" ze znakiem zapytania jest już 28.
Dziękuję bardzo, panie profesorze.

To ja dziękuję.
(J.M.)
http://www.polskieradio.pl/13/53/Artykul/1060618/

723. Wpis 2409, 28.II.2014

"The Economist" (March 1) publishes my comments on Argentina, Poland, and G20:http://www.economist.com/news/letters/21597863-argentina-english-cyprus-congress-artificial-limbs-fracking-switzerland-condoms

SIR – Why is Argentina still in the G20 club of countries? Brazil and Mexico could sufficiently represent Latin American countries. If it seemed justified to invite Argentina into the G20 15 years ago, it is not the case anymore. Poland is a much more suitable country for the G20, with sound institutions and responsible policies that helped it avoid recession during the world economic crisis.

Although it has 11 percent less of population, it enjoys 8% higher GDP than Argentina. Unlike Argentina and many others, Poland advanced by ten places in the World Bank's "Doing Business" ranking for 2014. It is the most successful among post-communist transition economies. Out of the 35 countries in this group, only Russia is a member of the G20.

Bring Poland to the G20, and don't cry for Argentina.

Professor Grzegorz Kolodko
Former finance minister of Poland
Warsaw

722. Wpis 2408, 23.II.2014
Aby nie umknęło to Państwa uwadze, przytaczam głos zamieszony na www.facebook.com/kolodko w dyskusji pod moim komentarzem W „GAZECIE WYBORCZEJ" „BYLIŚMY GŁUPI":
Sylwia Emilia Panie profesorze, Marcin Król w „Wyborczej" przyznał „Byliśmy głupi", ale czemu w czasie przeszłym? Nadal są. Czy nie uważa PP, iż coś takiego: „wskutek wybuchu II wojny światowej w Europie tylko zawieszono kapitalizm. Natomiast nie uległy zniszczeniu -

tak jak w socjalizmie - żadne instytucje kapitalizmu ani ludzie związani z tym ustrojem. Zachował się też wysoki poziom kapitału ludzkiego, zniszczono jednak kapitał fizyczny", może stwierdzić tylko ktoś kto cały czas jest głupcem? To co nie było Holokaustu? Nie wymordowano milionów Żydów, także tych należących do elit finansowych i przemysłowych? Nie zginęły miliony ludzi?! Socjalizm był gorszy od wojny światowej? Może i tak skoro w nim takich głupców wykształcono, bo naprawdę trzeba być niemałym głupcem żeby wypowiadać takie brednie jak to, że zachował się wysoki poziom kapitału ludzkiego. Może pan wie, jak ktoś uważający się za guru, w dodatku neoliberalów, może głosić takie „mądrości"?
@Sylwia Emilia. Tak, ma Pani rację, to jest bardzo głupie. Ale który to "mędrzec" głosi takie żenujące poglądy?
Sylwia Emilia Balcerowicz, tym razem nie w Wyborzczej tylko w Rzepie http://www.ekonomia.rp.pl/artykul/705487,1088405-Ukrainy-pieniadze-nie-uratuja.html

721. Wpis 2407, 23.II.2014

Światli internauci dziwią się, skąd bierze się wciąż taki ogrom wyraźnie neoliberalnie ukierunkowanej naiwności wśród ludzi, zwłaszcza młodszego pokolenia, którzy są wykształceni i, wydawałoby się, powinni rozumieć więcej i lepiej. Cóż, neoliberalna i libertariańska pralnia mózgów działa non stop. Nie tylko w rozlicznych mediach, lecz również – i niestety – pośród części środowiska akademickiego, także niektórych osób z tytułami dr czy prof. przed nazwiskiem. I przy okazji ciekawostka. Gdy redaktor Jacek Żakowski z "Polityki" pisząc swą opinię na okładkę mojej książki "Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna przyszłości" (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,66008), użył określenia "naukawego biznesu", korekta poprawiła to na "naukowego", choć chodziło mu właśnie o naukawy: "Największy żal mam do ekonomistów nie o to, że się mylą, lecz o to, że wolą trwać w błędzie, niż się do niego przyznać i konformistycznie milczą, gdy ich koledzy przedstawiają nam ideologiczne głupstwa jako naukowe prawdy. Kołodko jest inny. Ta książka jest tego dowodem. Nie tylko bezlitośnie obnaża mielizny naukawego biznesu uprawianego na pograniczu showbizu, lobbingu i nauk ekonomicznych, ale też pokazuje autorskie propozycje wyjścia z narożnika obecnego kryzysu, do którego zapędzili się ekonomiści, politycy, media i wszyscy, którzy uwierzyli w obiegowe ekonomiczne prawdy dwóch poprzednich dekad."

720. Wpis 2406, 23.II.2014

CZAS NA REWOLUCJĘ? (28)

„…zamożne są elity władzy (bo wiedzą, jak eksploatować nie tylko zasoby naturalne, lecz przede wszystkim własną ludność), ale nie społeczeństwa (bo nie wiedzą, jak sterować rozwojem gospodarczym). Nieumiejętność oparcia się w większym stopniu na wiedzy jest główną przyczyną względnego niedorozwoju Wenezueli…"

„Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna przyszłości", s. 318 (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,66008)

„Wenezuela ma obecnie PKB na mieszkańca na poziomie około 70 procent polskiego, ale to tylko strumień bieżącego dochodu. Zróżnicowanie w standardzie życia jest o wiele większe. A na dodatek biedy i nędzy tam wciąż niemało, podobnie jak w innych krajach regionu."

„Prezydent Wenezueli chce, aby z bogactwa w postaci zasobnych złóż ropy naftowej nie korzystała niewielka, uprzywilejowana część społeczeństwa kosztem biedoty. Wywołuje to falę wrogości w niektórych kręgach establishmentu ekonomicznego i politycznego w kraju

i za granicą. Widać to wyraźnie choćby w dalekich od obiektywizmu relacjach prasowych – wpierw w krajach bezpośrednio zainteresowanych tym, co i jak się dzieje z wenezuelskimi surowcami energetycznymi i dystrybucją czerpanych z nich krociowych dochodów, a później dalej, także w polskich mediach.

Jeśli chodzi o biedotę, to nie jest tak, że prezydent Chávez dał jej jakoby tylko nadzieję. Otóż dał dużo więcej, finansując to w jedynie sensowny ekonomicznie sposób, czyli poprzez redystrybucję części dochodu narodowego. A jakże inaczej finansować rozwój oświaty, publiczną służbę zdrowia i rozbudowę infrastruktury niż poprzez opodatkowywanie bogatych i szczególnych źródeł dochodów (w tym przypadku wydobycia, przetwórstwa i dystrybucji surowców energetycznych)?

Taka redystrybucja to nie jest populizm czy „polityka Janosika", ale sensowna – nie wchodząc w szczegóły – polityka społeczno-gospodarcza. Może nie widać tego z utartych szlaków turystycznych (choć na drogach łatwo to dostrzec), ale w Wenezueli nastąpiła skokowa poprawa w służbie zdrowia. Do jej bezpłatnych usług dostęp ma masa biedaków, także tych z wciąż zbyt licznych wielkomiejskich slumsów i zapuszczonych prowincjonalnych miasteczek. Rząd Wenezueli współpracuje w tej materii z Kubańczykami, którzy w zamian za dostawy ropy naftowej przysłali kilkanaście tysięcy lekarzy. I to niektórych denerwuje jeszcze bardziej.

Finansowany w zasadniczym stopniu wpływami z eksportu ropy naftowej boom gospodarczy lat 2004–08 – kiedy to PKB, rosnąc średnio rocznie o 10,4 procent (w kolejnych latach o 18,3; 10,3; 10,3; 8,4 i 4,8), zwiększył się w sumie o ponad 63 procent – jest podstawą społecznie zorientowanej polityki rozwoju. I choć pozostawia ona wiele do życzenia, to na tle innych krajów eksportujących ropę naftową (a to jest właściwy punkt odniesienia) Wenezuela wypada bardzo korzystnie. Prezentuje się też dobrze w porównaniu z innymi krajami latynoskimi, szczególnie tymi, które idą drogą bardziej proamerykańskiej polityki, jak chociażby sąsiednia Kolumbia. Widać tego skutki, zwłaszcza w lepszym poziomie wykształcenia dzieci i młodzieży oraz w polepszającym się stanie zdrowotności ludności… w Wenezueli żyje się przeciętnie prawie 74 lata (w Polsce prawie 76), a współczynnik Giniego w ostatnich latach się obniża, odwrotnie niż w Kolumbii."

„Świat na wyciągnięcie myśli", s. 173 oraz 318-319 (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,53178)

„W przypadku kilku większych i bardziej w sumie rozwiniętych krajów latynoskich stracona została dla rozwoju „tylko" cała ostatnia dekada. Argentyna i silnie z nią poprzez więzy ekonomiczne sprzężony sąsiedni Urugwaj maja poziom produkcji poniżej 1998 roku, kiedy to z całą mocą zaatakował Argentynę kryzys zadłużeniowy, walutowy i finansowy, a w ślad za tym także kryzys sfery produkcji. Meksyk jeszcze nie przewyższa ze swoją produkcją tego, co już wytwarzał w 2000 roku. W dużo gorszej sytuacji znalazła się Wenezuela. Łączy ona w sobie typowe cechy latynoskie – niestabilność polityczną, silne ruchy populistyczne, słabość zarzadzania makroekonomicznego – z cechami krajów naftowych.

I to jest czwarta grupa, która – wydawałoby się – powinna rwać się do przodu, skoro natura ją tak hojnie obdarowała. Natura tak, ale kultura polityczna i zmysł przedsiębiorczości niekoniecznie. Stad też pomimo dużych i cennych zasobów kraje te nie potrafią utrzymać się na stałe na trajektorii wzrostu gospodarczego."

„Wędrujący świat", s. 79 (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,40999)

BBC, 23.01.2014: "Venezuelan police and opposition activists clash in Caracas"
(http://www.bbc.co.uk/news/world-latin-america-26309917)

719. Wpis 2405, 22.II.2014
Uderz w stół…
A propos stwierdzenia w artykule pt. "Rachunek sumienia" ogłoszonym na portalu forsal. Jego autor stwierdza w odniesieniu do mnie: "Jego strategia dla Polski z 1994 r. mogłaby równie dobrze wyjść spod pióra ekonomisty myślącego w kategoriach neoliberalnego mainstreamu. Bo jest tam mowa o prymacie wzrostu gospodarczego, walce z długiem publicznym czy podtrzymywaniu konkurencyjności polskiej gospodarki i nastawieniu jej na eksport." Czyż to nie trąci wręcz farsą? Teraz neoliberałowie będą twierdzić, że moja strategia dla Polski była neoliberalna?! Kto chce, może tutaj http://tiger.edu.pl/ksiazki/polska_alternatywa.pdf zapoznać się z tą linią polityki gospodarczej, z jej uwarunkowaniami i wynikami (lepszymi niż pierwotnie zakładano).
Otóż opowiadanie się za wzrostem gospodarczym, poprawą konkurencyjności polskiej gospodarki, proeksportową orientacją czy racjonalizacją długu publicznego (tak właśnie, racjonalnym nim sterowaniem, a nie walką z nim) oczywiście było i jest słuszne. Tyle że niewiele ma to wspólnego z neoliberalizmem, którego teraz żałuje także prof. Marcin Król, mówiąc w „Gazecie Wyborczej", że byli głupi. Raz więc jeszcze powtórzę: kto był, ten był; my nie byliśmy. I raz jeszcze dodam: kto jest, ten jest; my nie jesteśmy.
Neoliberalizm – wykorzystując deregulację, prywatyzację i fiskalną redystrybucję, do czego potrzebne mu słabe państwo (stąd hasło „małego" państwa, gdyż zgodnie z neoliberalną doktryną i praktyką wtedy będzie ona słabe w wykonywaniu swoich regulacyjnych powinności) – służy wzbogacaniu nielicznych kosztów większości. Doskonale zdają sobie z tego sprawę jego cyniczni wyznawcy, gdyż dokładnie o to im chodzi, nie rozumieją tego jego naiwni zwolennicy.
Jeśli przyjąć, że celem gospodarowania nie jest wzbogacanie mniejszości kosztem większości, a zrównoważony rozwój gospodarczy, to szkodliwość neoliberalizmu została już jednoznacznie naukowo udowodniona w literaturze. A i bez jej studiowania można to gołym okiem zauważyć – od Stanów Zjednoczonych po Polskę. Dostrzegł to i Marcin Król, stąd to bicie się w piersi. Powinien to dostrzec również redaktor Woś z „Dziennika Gazety Prawnej", a nie męczyć się ubieraniem mnie „pióra ekonomisty myślącego w kategoriach neoliberalnego mainstreamu".
Co zaś naszej Polski się tyczy, to wpierw właśnie „Strategia dla Polski" (http://tiger.edu.pl/ksiazki/strategia.pdf) w latach 1994-97, a później „Program Naprawy Finansów Rzeczypospolitej" (http://www.tiger.edu.pl/kolodko/ksiazki/O_Naprawie_Naszych_Finansow.pdf) w latach 2002-03 zahamowały tendencje do narastania nierówności dochodowych i zasadniczo zawęziły obszar wykluczenia społecznego, wprowadzając gospodarkę na ścieżkę szybkiego i mniej niezrównoważonego rozwoju gospodarczego. To też widać gołym okiem, choć postudiować fachową i rzetelną literaturę nigdy nie zaszkodzi. Mimo to może warto jednak wspomnieć, że w czasie gdy byłem wicepremierem i ministrem finansów, wskutek mojej polityki nowego pragmatyzmu, stanowiącej w istocie zaprzeczenie neoliberalnego kursu, realny PKB na mieszkańca poszedł w górę aż o jedną trzecią.
W odróżnieniu od innych krytyków neoliberalnych manowców – a wobec jego wielkiej kompromitacji będzie ich teraz przybywać – jestem w sytuacji dość komfortowej, gdyż nie tylko odżegnywałem się od samego początku, nie po ćwierćwieczu, od tej szkodliwej gospodarczo i społecznie koncepcji i polityki, lecz zaproponowałem i z powodzeniem wdrażałem odmienny kierunek prorozwojowych reform. No i publikowałem swoje poglądy

nieustannie i nie muszą ich ukrywać, co innym się zdarza, bo nie mam się czego wstydzić. Tutaj http://tiger.edu.pl/onas/ksiazkiPDF.html jest 28 moich książek dostępnych natychmiast w formacie PDF. Nie da się tego zignorować, tak jak nie da się zaprzeczyć faktom.

718. Wpis 2403, 20.II.2014

W „GAZECIE WYBORCZEJ" „BYLIŚMY GŁUPI"

Kto był, ten był. My nie byliśmy…
„Byliśmy głupi", przyznaje w wywiadzie dla „Gazety Wyborczej" (8-9 lutego, „Magazyn", s. 12-14) Marcin Król, filozof i historyk idei związany z „Solidarnością". W świetnie poprowadzonym przez redaktora Grzegorza Sroczyńskiego wywiadzie, którego samokrytyczny tytuł zajmuje pół strony, profesor Król powiada:

„Głupi byliśmy.

W latach 80. zaraziliśmy się ideologią neoliberalizmu, rzeczywiście sporo się tutaj zasłużyłem, namawiałem do tego Tuska, Bieleckiego, całe to gdańskie towarzystwo. Pisma Hayeka im pracowicie podtykałem. Mieliśmy podobne poglądy z Balcerowiczem, dzisiaj się rozjechaliśmy.

Wygasł we mnie ten zapał dość szybko. Zorientowałem się, że w liberalizmie zaczyna dominować składnik indywidualizmu, który po kolei wypiera inne ważne wartości i zabija wspólnotę."

Wyrzuty neoliberalnego sumienia

To dobrze, że pojmują to kolejni luminarze nauk społecznych. Trochę gorzej jest wciąż z politykami i tzw. ekonomistami, o których prof. Król powiada: „nie wierzę im jak psom". Osobiście nie mam tego problemu, bo sam jako ekonomista opieram swoje poglądy na wiedzy, a nie na wierze, ale jeśli już, to zdecydowanie bardziej ufam psom.

Mija akurat 25 lat od pamiętnego 1989 roku, który zmienił bieg dziejów; nie tylko w naszej części świata, choć tu w największym stopniu. Ale przecież już wtedy, ćwierć wieku temu, nie brakowało głosów krytycznych wobec tzw. bezalternatywności neoliberalnego kursu. Przypomina o tym między innymi Karol Modzelewski, profesor historii, który mądry był już dawno i teraz nie musi, jak inni, tłumaczyć się z naiwności i krótkowzroczności. Warto sięgnąć po jego książkę „Zajeździmy kobyłę historii. Wyznania poobijanego jeźdźca" (Iskry, 2013, s. 456).

Liczni inni autorzy przestrzegali przed neoliberalnym kierunkiem polityki, opierającym się na w istocie reakcyjnej ideologii, nieodosobnieni myśliciele – światli filozofowie, socjolodzy, politolodzy i ekonomiści. W Polsce chociażby profesorowie Łagowski, Jarosz, , Kowalik; na świecie między innymi Chomsky, Giddens, Posner, Stiglitz. Jest ich dużo, dużo więcej, również w gronie tworzących za granicą polskich ekonomistów, że wymienię tylko profesorów Łaskiego, Dembińskiego, Podkaminera, Poznańskiego, Pysza. Zaliczyć do tego grona wypada również wybitnego kolegę po fachu profesora Króla – też historyka idei i filozofa – profesora Andrzeja Walickiego, którego esej zatytułowany „Neoliberalna kontrrewolucja" (z podtytułem „Padliśmy ofiarą ideologicznej ofensywy mniejszości dążącej do stałego mnożenia swych bogactw. Bez względu na wszystko i kosztem wszystkich") opublikowała ta sama „Gazeta Wyborcza" (30 listopada-1 grudnia, „Magazyn"). Wyraźnie sumienie gryzie i nie ma się czemu dziwić…

Andrzej Walicki, który niedawno opublikował obszerną książką pt. „Od projektu komunistycznego do neoliberalnej utopii" (Universitas-Polska Akademia Nauk, 2013), pisze: „W początkowym okresie transformacji mylenie neoliberalnego ekonomizmu z

liberalizmem ekonomicznym, ugruntowanym aksjologicznie i promującym głębokie reformy społeczne, było błędem popełnianym często w najlepszej wierze. Dzisiaj jednak zamazywanie fundamentalnej różnicy między liberalizmem demokratycznym i antyliberalną w istocie wolnorynkową prawicą nie ma już żadnych usprawiedliwień i uzasadnień." Niestety, niektórzy nadal próbują to usprawiedliwiać, acz nie potrafią uzasadnić. I tak Bogiem a prawdą, nigdy nie potrafili uzasadnić na gruncie obiektywnej nauki społecznej, dlatego też uciekali się do indoktrynacji w kręgach intelektualnych i nachalnego „prania mózgów" w masmediach. Dobrze zatem, że intelektualista tej klasy co profesor Król to też zrozumiał.

Czas na rewolucję?

Co więcej, jakby podczas ostatnich trzech lat czytając na stronie www.facebook.com/kolodko z górą dwa tuziny moich komentarzy z cyklu „Czas na rewolucję?"/"Time for a revolution?", na pytanie redaktora Sroczyńskiego „Rewolucja?" Marcin Król odpowiada: „Coś… jak się zdarzy to „coś", to możemy wisieć na latarniach. Po prostu… Jest granica, której nie da się wytyczyć przy pomocy ekspertów, ale ona co jakiś czas się ujawnia. Granica – najogólniej mówiąc – niesprawiedliwości. I tak to sobie trwa i trwa, aż pojawi się iskra i następuje wstrząs." Jeszcze nie jak Lenin, który zapowiadał (jak się okazało, słusznie), że z iskry rozgorzeje płomień, ale już prawie…

Tym bardziej trzeba zrozumieć, kogo profesor Król ma na myśli, mówiąc „my". Szeroko o tym traktuje w swojej niedawno wydanej książce, z przesadą zatytułowaną nihilistycznie „Europa w obliczu końca" (Wydawnictwo Czerwone i Czarne, 2013, s. 224), bo przecież końca nie widać; ani dobrego, ani złego. Otóż ci „my" to właśnie solidarnościowi i postsolidarnościowi intelektualiści i politycy, ekonomiści i działacze. Nazwiska niektórych z nich padają w wywiadzie, między innymi Michnika i Balcerowicza. Ale czy oni dojrzeli to tego, aby też przyznać się, że „byli głupi"? Czy też zarazili się ideologią neoliberalizmu do tego stopnia, że już nie są w stanie tego schorzenia przezwyciężyć?

Niektórym do tego wciąż daleko. Współcześnie to nie lewacki populizm jest niebezpieczny, aczkolwiek lekceważyć go bynajmniej nie wolno, ale właśnie prawicowy neoliberalizm stanowi realne zagrożenia sensownego i postępowego ładu społecznego i gospodarczego. To zrozumiawszy, trzeba jednak mieć klasę, aby intelektualnie puknąć się w czoło, moralnie walnąć w piersi, politycznie posypać sobie głowę popiołem. Karol Modzelewski czy Andrzej Walicki – i im podobni, niestety nieliczni – nie muszą tego czynić. Innym, wyjątkom, już się to udało. Ale jest nadal wielu, mniej czy bardziej znaczących w publicznej debacie, którzy tkwią w swoich okopach i walczą o dewastujące gospodarkę i społeczeństwo neoliberalne system i politykę. Niektórzy spośród nich zorganizowani są w konserwatywnych strukturach w rodzaju Centrum Adama Smitha czy Forum Obywatelskiego Rozwoju, inni krążą w libertariańskich gremiach typu Fundacja Instytut Ludwiga von Misesa czy Nowa Prawica.

Te lobbystyczne organizacje wszak nie są najgroźniejsze. Najbardziej niebezpieczne jest skażenie, które w minionych latach wdarło się do wielu innych, skądinąd wydawałoby się rozsądnych organizacji, partii, grup, mediów, ośrodków badawczych, a także – co ważne – opiniotwórczych intelektualistów.

Choć to już niemało, to jednak nie wystarczy przyznać, że było się głupim. Przecież nie wszyscy byli głupi. Byli, i co dużo ważniejsze są wśród nas tacy, co mieli i mają rację. Bo wiedzą, na czym we współczesnym świecie polega istota długofalowego rozwoju zrównoważonego ekonomicznie, społecznie i ekologicznie. Bo rozumieją, co od czego tak naprawdę zależy. Jeśli zatem nadszedł czas – miejmy nadzieję – orzekania, kto był albo i

nadal jest głupi, to dobrze byłoby pójść o krok dalej i powiedzieć kto był i jest mądry. Profesor Król tak daleko się nie posunął, ale za to przestrzega, że „Nic nie robiąc, hodujemy siły, które zmienią swój świat po swojemu”. Czyli na dużo gorszy.

Kto nie robi, ten nie robi. My robimy…

http://www.rp.pl/artykul/9157,1088393-Kolodko--W--Wyborczej--byli-glupi.html?p=1

717. Wpis 2402, 16.II.2014

Warto przeczytać książkę Marcina Króla pt. „Europa w obliczu końca” (Wydawnictwo Czerwone i Czarne, 2013, s. 224). To szczególnie przyda się niepoprawnym neoliberałom, o niewybaczalnych błędach których profesor Król, sam uznając się przez długi czas za neoliberała, w innym miejscu powiada: "W latach 80. zaraziliśmy się ideologią neoliberalizmu, rzeczywiście sporo się tutaj zasłużyłem, namawiałem do tego Tuska, Bieleckiego, całe to gdańskie towarzystwo. Pisma Hayeka im pracowicie podtykałem. Mieliśmy podobne poglądy z Balcerowiczem, dzisiaj się rozjechaliśmy." Autor, historyk idei i filozof, obciąża neoliberalizm odpowiedzialnością za nieudaną szokową "terapię" na początku lat 1990., pokazując naiwność swoich solidarnościowych kręgów. Co więcej, dopatruje się on jego nieuchronnej klęski na tle narastających napięć społecznych biorących się z nieuzasadnionych ekonomicznie i szkodzących gospodarce różnic dochodowych oraz poszerzających się obszarów wykluczenia. Tak jakby czytając nasz cykl na tej stronie - "Czas na rewolucję" – Król zapowiada wręcz nadejście wielkiego, niekontrolowanego buntu. Stąd ten defetystyczny tytuł książki o "końcu" Europy. Końca, oczywiście, nie będzie, ale im dłużej pętał będzie się jeszcze ten upadający już neoliberalizm, tym trudniej będzie wejść na ścieżkę zrównoważonego rozwoju.

Cóż, późno bo późno, ale jeszcze jeden rachunek sumienia ze strony intelektualisty, który pojął, na czym polega oszukańcza beznadziejność neoliberalizmu...

716. Wpis 2400, 13.II.2014

Czy polskie prawo antymonopolowe i polityka konkurencji wymagają poprawy?

OECD porównuje system prawny i zasady polityki w obszarze konkurencji istniejące w 34 państwach OECD i w 15 krajach spoza tej Organizacji. Z przeprowadzonego przez OECD zestawienia wynika, że zakres polskiego prawa konkurencji i nadane UOKiK uprawnienia zbliżone są do tych, jakie charakteryzują Austrię, Belgię czy Portugalię. Okazuje się też, że polskie przepisy dotyczące zachowań antykonkurencyjnych są lepsze niż rozwiązania przyjęte przez Kanadę, Luksemburg, Japonię czy Norwegię. Oznacza to, że obowiązujące w Polsce akty prawne i działania polskiego urzędu antymonopolowego faktycznie skutecznie zapobiegają zachowaniom szkodzącym konkurencji czy też nie dopuszczają do takich fuzji. Polska dobrze również prezentuje się na tle OECD w zakresie działań na rzecz propagowania reguł wolnej konkurencji. W swoim materiale OECD zwraca uwagę, iż pomimo wielu podobieństw między systemami prawnymi w poszczególnych krajach OECD, istotne różnice występują co do sposobu egzekwowania prawa konkurencji.

- Kliknij http://www.oecd-ilibrary.org/economics/new-indicators-of-competition-law-and-policy-in-2013-for-oecd-and-non-oecd-countries_5k3ttg4r657h-en;jsessionid=382j63bgm6go6.x-oecd-live-01, aby uzyskać całą publikację OECD pt. „New Indicators of Competition Law and Policy in 2013 for OECD and non-OECD Countries”

715. Wpis 2399, 9.II.2014

You may be inspired by reading some of 30 or so of mine short articles, essays, and comments on global and international, economic and political, social and cultural issues, which I have contributed recently to the famous ROUBINI GLOBAL ECONOMICS: http://www.economonitor.com/blog/author/gkolodko/. Comments welcome!

714. Wpis 2396, 6.II.2014

Dokładanie 25 lat temu – 6 lutego 1989 roku – zasiedliśmy do Okrągłego Stołu. Uczestniczyłem w tym historycznym wydarzeniu. Choć był do raczej proces, a nie wydarzenie, który zmienił nie tylko Polskę, lecz i świat, wiele bowiem innych procesów zostało wtedy zapoczątkowanych, ukierunkowanych, zintensyfikowanych. Gdyby nie nasz Okrągły Stół, mógłby jeszcze trochę dłużej postać mur berliński.

Obrady Okrągłego stołu – odbywały się w Pałacu Namiestnikowskim, gdzie obecnie mieści się siedziba Prezydenta RP (przeprowadził się tam z Belwederu prezydent Wałęsa 20 lat temu) – trwały dwa miesiące, do 5 kwietnia 1989 roku. I aczkolwiek od wielu ustaleń, zwłaszcza w odniesieniu do zmiany systemu ekonomicznego i polityki gospodarczej późniejszy solidarnościowy rząd premiera Mazowieckiego szybko odszedł poprzez swoją nieudaną szokową „terapię", to właśnie Okrągły Stół zapisał się na kartach dziejów jako wydarzenie przesądzające ustrojową transformację do demokracji politycznej i gospodarki rynkowej w Polsce i w całej naszej części świata. Jak wielce obraz jest po tym ćwierćwieczu zróżnicowany, wystarczy porównać choćby dzisiejsze Polskę i Ukrainę.

Zważywszy na wiek, dla większości dyskutantów na tej stronie Okrągły Stół jest tak odległym wydarzeniem historycznym, że są skłonni nie przywiązywać do niego wagi. Niesłusznie. Nie bylibyśmy dzisiaj tym, kim jesteśmy, nie bylibyśmy tam, gdzie jesteśmy, gdyby nie tamte dni sprzed ćwierćwiecza.

Co nam dały w sferze ekonomiczno-społecznej, można przeczytać między innymi w moich artykułach "Sukces na dwie trzecie. Polska transformacja ustrojowa i lekcje na przyszłość" (http://www.tiger.edu.pl/aktualnosci/gwk_EKONOMISTA_No6_2007.pdf), "Wielka Transformacja 1989-2029. Uwarunkowania, przebieg, przyszłość" (http://www.tiger.edu.pl/kolodko/artykuly/WIELKA_TRANSFORMACJA_Nr_3_2009.pdf) oraz "Dwie dekady ustrojowej transformacji - i co dalej?" (http://www.tiger.edu.pl/aktualnosci/2010/EKONOMISTA_4_2010.pdf).

Niedługo więcej na temat ćwierćwiecza transformacji.

713. Wpis 2392, 28.I.2014

CO WARTO PRZECZYTAĆ?

i. ***Jeśli kogoś interesują Chiny, a w szczególności jak to się stało, że w stosunkowo krótkim czasie, za życia – i ciężkiej pracy – jednego zaledwie pokolenia, potrafiły z kraju zacofanego stać się jedną z większych potęg gospodarczych świata., to na pewno warto przeczytać niebłahą książkę profesora Henryka Chołaja zatytułowaną „Kapitalizm konfucjański? Chińskie reformy ekonomiczne a globalizacja", Poltext, Warszawa 2014, s. 416 (http://www.poltext.pl/b1504-Kapitalizm-konfucjanski.htm). Prowadzi on swoje rozważania z głęboką znajomością także ewolucji myśli ekonomicznej, a zarazem omawia interesujące nas procesy na tle***

globalizacji, co czyni jego sposób analizy i prezentacji jeszcze bardziej ciekawym.

712. Wpis 2390, 25.I.2014

SKĄD TEN ZAMĘT?

„Ludziom wmówiono, że „nie mają alternatywy", …gdy narzucono społeczeństwu tak zwaną terapię szokową z wszystkimi jej ułomnościami koncepcyjnymi i realizacyjnymi. Kosztowało nas to bardzo wiele, dobrych skutków zaś przyniosło bardzo mało. Tamto kłamstwo umożliwiło przeforsowanie dewastującego planu gospodarczego, czego negatywne następstwa odczuwane są do dzisiaj. Teraz ponownie rządowa propaganda i jej medialni poplecznicy twierdzą, że „nie macie alternatywy". Otóż z pewnością są rozmaite możliwości wyboru, także politycznego.

Najlepiej pójść do przodu zgodnie ze zdrowym rozsądkiem i ogólnospołecznym interesem, wchodząc na drogę szybkiego i zrównoważonego rozwoju, którą już kiedyś podążaliśmy. Natomiast bardzo źle byłoby kontynuować obecną błędną i szkodliwą politykę i z czasem stanąć wobec innej alternatywy: druga Grecja czy druga Tajlandia. Tak pisałem zaledwie trzy lata temu w książce „Świat na wyciągnięcie myśli", s. 109-110 (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,53178).

Teraz na Ukrainie chcą nowych wyborów (które niewiele rozwiążą, podobnie jak poprzednim razem, kiedy to też długotrwałe demonstracje na Majdanie wymusiły ponowne wybory po tzw. pomarańczowej rewolucji), a w Tajlandii protestanci zmierzają do zablokowania wcześniejszych wyborów (donosi o tym m.in. serwis BBC Word: „Thailand protesters block early election vote", http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-25900604), które też nie wiele zmienią dla przytłaczającej większości społeczeństwa. Sytuacja gospodarcza Tajlandii jest przy tym znaczenie lepsze niż Ukrainy. Byłem, widziałem.

Na szczęście pod naciskiem rozsądnych argumentów polski rząd ostatnio – szkoda, że tak późno – podjął kilka właściwych decyzji, m. in. odnośnie do skali dopuszczalnego w tej fazie kryzysu deficytu czy też w sprawie OFE, i przestał mamić społeczeństwo, że „nie ma alternatywy". Inne, lepsze możliwości polityki społecznej i gospodarczej zawsze są możliwe; w Grecji i w Tajlandii, w Egipcie i na Ukrainie. I w Polsce. Same wybory, które mamy od czasu do czasu – a w Polsce w tym i przyszłym roku będą aż czterokrotnie – jeszcze nie wystarczają. Formalna demokracja to jeszcze za mało, o czym przekonują się różne narody, nie tylko Egipcjanie, Tajowie czy Ukraińcy, ale także mieszkańcy krajów zamożnych, jak Grecy, czy wręcz bardzo bogatych, choćby Amerykanie. Potrzebne są jeszcze odpowiednie kultura i instytucje, co nie przychodzi ani szybko, ani łatwo. Wiele piszę o tym w trzeciej książce z serii mojej trylogii o świecie (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,69250), „Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna przyszłości" (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,66008). Kto chce zrozumieć, co i dlaczego się dzieje – i co będzie dalej – niech czyta.

711. Wpis 2388, 25.I.2014

CZASAMI TRZEBA CZEKAĆ NA DOBRĄ WIADOMOŚĆ 40 LAT. MIEJMY NADZIEJĘ, ŻE Z UKRAINY NADEJDZIE WCZEŚNIEJ...

„Po latach usilnych prób pojawiła się szansa na normalizację w rejonie Bangsamoro na Filipinach – na południu wyspy Mindanao i na archipelagu ciągnącym się na wschód od niej w stronę Borneo.” Tak piszę w książce „Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna przyszłości”, s. 342 (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,66008). I teraz przynajmniej stamtąd dociera do nas dobra wiadomość, skoro nie można się jej doczekać ani z Kairu, ani z Kijowa, ani z jeszcze wielu innych miejsc, o których też mowa w książce. BBC World donosi: „The Philippines has agreed the final section of a peace deal with Muslim rebels fighting a long-running insurgency in the south of the country. It is the fourth part of a roadmap for peace with the Moro Islamic Liberation Front (MILF) set out in October 2012. The accord details how the rebels will hand over their weapons in exchange for self-rule in parts of the south. The agreement, reached in Kuala Lumpur, paves the way for a final and comprehensive peace treaty.” (http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-25896408)

710. Wpis 2887, 24.I.2014

UKRAIŃSKI SYNDROM

W książce „Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna przyszłości” (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,66008) napisałem: „Znaczące konsekwencje – tak ekonomiczne, jak i polityczne, zarówno ludnościowe, jak i kulturowe – miałoby ewentualne przyjęcie do grona członków Turcji (80 milionów mieszkańców i ich liczba rośnie) oraz Ukrainy (45 milionów i spada). Na razie jest to mało prawdopodobne, ale w ogóle możliwe i niewykluczone w trzeciej lub czwartej dekadzie wieku, o ile kraje te naprawdę zechcą się zintegrować, co wcale nie jest takie pewne.” (s. 195)

Tak, napisałem „w trzeciej lub czwartej dekadzie wieku”. Trzecia rozpocznie się już za siedem lat, czwarta kończyć będzie się za lat siedemnaście. A czas szybko biegnie… W Turcji sytuacja podczas minionego roku ponownie się skomplikowała i perspektywa ewentualnego członkostwa we wspólnocie europejskiej jest teraz bardziej odległa niż rok temu. Niektórzy oczekują, inni chcą, a jeszcze inni obawiają się islamizacji zamiast westernizacji. Na placu Taksim, na którym też bywam, barykad dziś się nie wznosi, ale spokoju tam również nie ma. I gdy znów pojawią się demonstranci, media będą miały podniecającą je i służącą do ekscytowania innych pożywkę.

Ale czy wtedy., w dekadzie lat 2020. czy 2030, będzie jedna Ukraina, czy dwie – podobnie jak w innej części świata powstały dwa Sudany? To jest naprawdę poważne pytanie, a ostatnie tygodnie ten dylemat stawiają z coraz większą ostrością.

O ile zamęt towarzyszący obecnej rewolucji – bo to jest czas zamętu, bo jest rewolucja, tyle że bez klarownej, konstruktywnej wizji alternatywnej wobec rzeczywistości – cofnie poziom produkcji Ukrainy i standard życia jej ludności? A i tak jest on, ogólnie i przeciętnie biorąc, znacznie mniejszy niż ćwierć wieku temu, w ostatnich latach Związku Radzieckiego. Ogólnie i przeciętnie, co oznacza, że skoro dla mniejszości jest wyższy, dla niektórych członków tzw. elit nawet bardzo, to dla większości jest odczuwalnie mniejszy.

Na mieszkańca naszego wschodniego sąsiada przypada dochód narodowy zaledwie w wysokości 7.300 dolarów (liczony jako produkt krajowy brutto, PKB, według parytetu siły nabywczej, co umożliwia porównania międzynarodowe). W Polsce jest to prawie trzykrotnie więcej, podczas gdy w całej Unii Europejskiej wynosi on średnio ponad 34 tysiące dolarów. Innymi słowy, po z górą dwudziestu latach poradzieckiej transformacji, źle ukierunkowanej i niewłaściwie sterowanej, dochód na głowę Ukraińca wynosi marną piątą część dochodu mieszkańca Unii Europejskiej. Nawet w Rosji PKB na głowę jest z górą dwukrotnie większy i wynosi 17.500 dolarów.

To właśnie dlatego Ukraińcy tak bardzo chcą do „Europy”, w swojej naiwności wierząc, że członkostwo w UE szybko owocuje dostatkiem. Nie; bierze się on z wydajnej, dobrze zorganizowanej pracy, z wysokiej jakości zarządzania firmami, z uczciwej przedsiębiorczości,

z rozważnej, zorientowanej dalekosiężnie strategii rozwoju społeczno-gospodarczego, z instytucji sprzyjających zrównoważonemu wzrostowi produkcji. Pod każdym z tych względów Ukraina wlecze się w tyle za innymi krajami europejskimi.
Unia Europejska i jej przywódcy – a także niektórzy polscy wpływowi politycy – nie potrafili (i nie chcieli) złożyć przed listopadowym szczytem Unii Europejskiej w Wilnie jednoznacznej deklaracji, że jeśli Ukraina spełni wszystkie kryteria członkostwa, to zostanie do Unii przyjęta. Może w trzeciej, może w czwartej dekadzie, ale że zostanie przyjęta. Tego nie powiedziano, co też pokazuje hipokryzję polityki „wolnego świata". Także tej, która widzi Ukrainę jako kartę w rozgrywce konserwatywnych sił na Zachodzie (i w Polsce) przeciwko zbyt silnej, ich zdaniem, geopolitycznej pozycji Rosji.
Moi ukraińscy studenci powiadają, że to nie Ukraińcy protestują, tylko „zachodnia Ukraina demonstruje, a wschodnia pracuje". Oczywiście, obraz jest dużo bardziej skomplikowany niż ten uproszczony sąd, ale coś w tym jest. To widać, gdy spojrzy się na mapę, choćby taka jak załączoną do serwisu dzisiejszego serwisu BBC World „Ukraine unrest. New barricades in Kiev as talks stall" (http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-25876807).
Jeszcze trochę i będziemy mieli w Europie... No właśnie, co? Aż „Drugą Syrię" czy tylko „drugi Egipt?" Aż „drugi Sudan" czy może wystarczy „druga Libia"? Nie tam chcielibyśmy szukać analogii, ale coraz więcej podobieństw z tym czy innym krajem siłą rzeczy będzie się nasuwać. Byłem i na Placu Tahrir w Kairze, i w swoim czasie ma kijowskim Majdanie, więc już pewne analogie dostrzegam. I tu, i tam wyraźnie widać, przeciwko czemu są demonstranci. I że są za lepszą przyszłością. To jasne. Nazwałem to kiedyś, także na tej stronie, „The Cairo Consensus"; w miarę dokładnie wiadomo, kto jest przeciwko czemu, lecz nie za bardzo wiadomo, czego się tak naprawdę – konkretnie i pragmatycznie – chce.
Jak zatem dojść do tej lepszej przyszłości? Na to pytanie opozycja – jak powiedzieliby Polacy, „od Sasa do lasa" – nie ma odpowiedzi. Nawet jeśli nie przetrwa władza z prezydentem Janukowiczem – a nie przetrwa, chociaż, jak pokazuje przykład Syrii z prezydentem al-Asadem, reżim niechciany przez jednych, lecz popierany przez innych potrwać może dużo dłużej, niż wydawało się to możliwe na początku rewolucji – to jej upadek problemu nie rozwiąże. Przejdzie się jedynie do następnej fazy kryzysu.
Wolałbym szukać analogii nie pomiędzy ukraińskim syndromem a niektórymi krajami uwikłanymi w trwającą już trzecią zimę „arabską wiosnę" czy też w jakimś stopniu również Turcją, lecz pomiędzy teraz na Ukrainie i ćwierć wieku temu w Polsce. To już dokładnie 25 lat, jak 6 lutego 1989 roku zasiedliśmy w Warszawie do negocjacji Okrągłego Stołu. W pałacu, w którym teraz zasiada Prezydent Rzeczypospolitej i choć pozytywnie ocenia go niewiele ponad 50 procent rodaków, to nikt nie okupuje opodal Placu Zamkowego i nie wznosi tam barykad. Też uczestniczyłem w obradach Okrągłego Stołu; jakże różniło się to od rozbijania namiotów na Placu Tahrir w Kairze, starć z policją na Placu Taksim w Istambule, czy napełnianiu worków zmrożonym śniegiem na Majdanie w Kijowie. Namioty się zwinie, śnieg stopnieje, a problemy pozostaną…
Jedyna szansa na ich sensowne rozwiązywanie to negocjacje, które wpierw uwypuklą autentyczne różnice ideologiczne, polityczne i ekonomiczne, a później zaproponują pragmatyczne sposoby rozwiązywania przezwyciężania piętrzących się trudności. Twarde, merytoryczne negocjacje przy stole, odpowiedzialnych ludzi o różnych poglądach i sprzecznych interesach, nie są tak telegeniczne jak burzenie muru berlińskiego, starcia z policją w przyłbicach, klęczenie ze wzniesionymi obrazami świętych czy pokazywanie przez uśmiechnięte dziewczyny – w chustach albo i bez – zwycięskiego znaku zajączka, V. To nie jest czas na demagogię i uliczną walkę, ale na polityczną i ekonomiczną strategię. Ukrainie jest tak bardzo potrzebna „Strategia dla Ukrainy", jak kiedyś przydała się nam „Strategia dla Polski", która w latach 1994-97, po nieudanym szoku bez terapii na początku transformacji w

latach 1989-91, właściwie ukierunkowała polskie przemiany ustrojowe i politykę rozwoju gospodarczego.

Teraz, niestety, kompromitują się nie tylko ukraińskie elity władzy i opozycji, lecz także skorzy do dawania „dobrych" rad politycy zachodni. Żeby Ukrainie coś mądrego doradzić, trzeba wpierw ją zrozumieć i prowadzić wobec tego ważnego kraju uczciwą grę polityczną i ekonomiczną. Daleko do tego.

Ukraina to kolejny przypadek pokazujący, jak w tym wędrującym świecie można zrobić wielki problem w miejscu i czasie, gdzie można było w miarę spokojnie sprostać rozlicznym wyzwaniom. Ukraiński teraz już dramat pokazuje, jak przejść z sytuacji, w której rozwiązywanie sprzeczności interesów ekonomicznych i poglądów politycznych było możliwe, do sytuacji, która wymyka się spod kontroli. Ukraina to jeszcze jeden kraj, w którym już zaczynały się rysować perspektywy dobrego jutra, a teraz, niestety, z dnia na dzień stają się one coraz bardziej odległe, aczkolwiek demonstrujący nadal mogą mieć iluzję, że są coraz bliższe…

709. Wpis 2384, 21.I.2014

SYSTEM JEST DLA EMERYTÓW, NIE DLA RYNKÓW

Prezydent RP podjął iście salomonową decyzję. Nie rozstrzygnął jednoznacznie i ostatecznie trwającego sporu w sprawie kierunków zmian w systemie emerytalnym, bo rozstrzygnąć ich nie mógł. Zachował się bardziej politycznie niż merytorycznie, przyznając rację po trochu wszystkim uczestnikom debaty – tym, którzy byli za zmianami zaproponowanymi przez rząd, i tym, którzy są przeciw. Ustawa zmieniająca zasady funkcjonowania Otwartych Funduszy Emerytalnych (OFE) więc jest, ale problem też pozostaje. Skierowanie przez prezydenta zapytania do Trybunału Konstytucyjnego stwarza pole do dyskusji zwłaszcza prawników, ale ekonomiści bynajmniej nie zamilkną.

Potrzebna jest chłodna ekonomiczna analiza funkcjonowania systemu zabezpieczenia społecznego. Piszemy o chłodnej analizie, bo dyskusja, która przetacza się w kręgach politycznych i przez media, jest gorąca i zbyt często motywowana zacietrzewieniem ideologicznym. Można usłyszeć, że rząd dokonuje zamachu na oszczędności emerytalne Polaków, że żarłoczny fiskus nas okrada z pieniędzy, które natychmiast zostaną roztrwonione przez państwo. Pojawiały się też doniesienia o rzekomym spisku międzynarodowej finansjery, za przyczyną którego stworzono system służący nabijaniu kasy pazernych finansistów kosztem polskiego społeczeństwa.

Odzywają się też niedorzeczne głosy, że nie jest potrzebny żaden system zorganizowanego zabezpieczenia społecznego, bo niby każdy może i powinien dostać „swoją kasę" i sam zatroszczyć się o własną przyszłość. Nawet gdyby chciał i potrafił, to i tak pozostaje problem, jak sfinansować świadczenie prawie 7,5 miliona emerytów i rencistów, którzy płacąc składki do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (ZUS) w czasie swojej aktywności zawodowej, utrzymywali poprzednie pokolenie emerytów. Takich anarcho-kapitalistycznych poglądów nie można zbywać lekceważąco, gdyż ich głoszenie konfliktuje społeczeństwo.

Lansowanie skrajnych poglądów powoduje, że problemy finansowe czy, szerzej, gospodarcze, nabierają wymiaru politycznego. Tak też niestety stało się już ze sprawą OFE.

Dlaczego filar kapitałowy jest potrzebny

Wprowadzenie do systemu emerytalnego filara kapitałowego miało i wciąż ma ekonomiczny sens, system kapitałowy bowiem jest w dużej mierze niezależny od sytuacji

demograficznej. Ma ona kluczowe znaczenie dla funkcjonowania systemu repartycyjnego, w którym ze składek wpłacanych przez pracujących finansuje się wypłaty emerytur dla pokolenia, które już się napracowało. W przyszłości stosunek pracujących do pobierających świadczenia będzie dużo gorszy niż dziś – głównie ze względu na proces starzenia się ludności. Żyjemy coraz dłużej, średnio 76 lat, kobiety prawie 81, a mężczyźni 73 – i dlatego warto, aby chociaż częściowo emerytury były finansowane ze źródła niezależnego od liczby pracujących i płacących składki.

Nie bez znaczenia jest dopływ środków na rynek kapitałowy. Stały strumień „długiego" pieniądza ułatwia finansowanie długookresowych inwestycji infrastrukturalnych oraz służących ochronie środowiska naturalnego i zwiększa możliwości rozwojowe przedsiębiorstw. Filar kapitałowy to swoiste wymuszone oszczędności, które wspierają możliwości inwestycyjne gospodarki, a tym samym przyczyniają się do wzrostu gospodarczego.

Te zalety systemu nie budzą wątpliwości, ale trzeba na niego spojrzeć przez pryzmat skutków, jakie dla finansów publicznych niesie wprowadzenie filara kapitałowego. Część składek emerytalnych trafia do OFE, a co za tym idzie automatycznie powstaje ubytek w Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (FUS), który finansuje wypłaty bieżących świadczeń. System zabezpieczenia społecznego, który nawet bez OFE jest głęboko deficytowy i wymaga wsparcia dotacją z budżetu państwa, staje się jeszcze bardziej niezbilansowany. Filar kapitałowy, który w przyszłości ma poprawiać sytuację finansów publicznych, obecnie mocno ją pogarsza. Wprowadzenie takiego filaru ma makroekonomiczny sens tylko wtedy, gdy zwiększony przejściowy koszt dla bieżącego funkcjonowania systemu emerytalnego jest finansowany nadwyżką budżetową. Jeśli transfery środków do filara kapitałowego wymagają zaciągania dodatkowego długu publicznego, to zalety systemu kapitałowego są niwelowane przez pogarszającą się sytuację finansów publicznych. Co z tego, że w przyszłości system państwowy będzie częściowo odciążony od wypłaty emerytur, bo wypłacać je będą po części OFE, skoro budżet będzie musiał znaleźć dodatkowe środki na finansowanie dodatkowego długu publicznego, który musiał być zaciągnięty, aby swego czasu pokryć deficyt w FUS spowodowany przekazywaniem części składki do OFE?

Zaciąganie długu publicznego w celu przekazywania środków do OFE miałoby dla przyszłych emerytów sens tylko wtedy, gdyby stopy zwrotu w OFE były znacząco wyższe niż koszt finansowania długu wraz z prowizjami pobieranymi przez zarządzających OFE. W latach 2010-12 średnia stopa zwrotu netto (z uwzględnieniem opłat i prowizji) wyniosła około 7 proc.; mniej więcej na takim samym poziomie ukształtował się w tym czasie koszt finansowania polskiego długu publicznego, więc trudno mówić o korzyściach dla przyszłego emeryta.

Stan finansów publicznych jest nie bez znaczenia dla funkcjonowania rynku kapitałowego i oddziaływania filara kapitałowego na dopływ środków służących rozwojowi przedsiębiorstw. Gdy transfer do OFE jest finansowany nadwyżką budżetową, to dodatkowy strumień wymuszonych oszczędności trafia na rynek finansowy. Jeśli jednak przekazanie środków funduszom kapitałowym wymaga zaciągania długu, to efekt jest co najwyżej neutralny; pieniądze przekazane instytucjom finansowym muszą być wcześniej od nich pożyczone. Gdy weźmiemy pod uwagę opłaty i prowizje pobierane przez zarządzających OFE, efekt netto dla rynku finansowego jest negatywny: minister finansów pożycza 100 zł i przekazuje je do OFE, a z OFE na rynek finansowy trafia 96,5 zł, bo po drodze pobrana jest prowizja 3,5 zł.

Zalety i wady funkcjonowania filara kapitałowego ściśle zależą od stanu finansów publicznych. Jeśli budżet jest w stanie tworzyć przejściową nadwyżkę, to warto ją inwestować na rzecz przyszłych emerytów. Tak postępuje Norwegia: bieżąca nadwyżka budżetowa jest akumulowana w dwóch funduszach emerytalnych, co zabezpiecza wypłacalność systemu emerytalnego w przyszłości. W Polsce wprowadzenie filara

kapitałowego nie zostało wsparte dostosowaniem fiskalnym, co mocno zwiększyło poziom długu publicznego.

Skąd te błędy?

Warto zadać pytanie, czy wskazany wyżej koszt wprowadzenia przed kilkunastu laty filara kapitałowego nie był znany ówczesnym decydentom? Oczywiście te zależności były brane pod uwagę, ale poczyniono szereg założeń, według których nowy system emerytalny miał być stabilny i nie obciążać zanadto budżetu państwa.

Po pierwsze, koncepcja nowego systemu powstawała w latach 1996-97, kiedy gospodarka wskutek pomyślnej realizacji „Strategii dla Polski" rozwijała się w tempie 7 proc. rocznie, a nierównowaga budżetowa z roku na rok malała. W takich okolicznościach trudno było przewidzieć, że już trzy-cztery lata później dynamika wzrostu spadnie praktycznie do zera, a deficyt budżetowy przyjmie ogromne rozmiary.

Po drugie, na przełomie wieków rządy mogły liczyć na znaczące wpływy z prywatyzacji, które miały zostać użyte do sfinansowania przejściowego, spowodowanego przekazywaniem składek do OFE, niedoboru w FUS. Od 2003 roku to założenie wprost jest widoczne w budżecie państwa, gdzie funkcjonuje pozycja „saldo wpływów z prywatyzacji", na które składają się przychody z prywatyzacji i rozchody z tytułu refundacji składek kierowanych do OFE.

Po trzecie, twórcy reformy zakładali umiarkowaną popularność OFE wśród tych, którzy mieli wybór: zostać tylko w systemie repartycyjnym lub zdecydować o wejściu do OFE. Takie założenie oznaczało, że odpływ bieżących składek z FUS do OFE będzie niewielki, a tym samym nieznacznie wzrośnie deficytowość filara repartycyjnego.

Po czwarte, wydawało się, że jest dostateczny konsensus co do tego, że nieodzowne są konsekwentne zmiany strukturalne, które zmniejszają niedobór w systemie wypłat bieżących emerytur i rent. Nie było wątpliwości – przynajmniej w kręgach profesjonalnych – że potrzebne jest usprawnienie i zmniejszenie kosztów funkcjonowania ZUS i KRUS, nie ma ucieczki od zwiększenia skali oskładkowania rolników, ograniczania przywilejów emerytalnych dla służb mundurowych i określonych grup zawodowych, zaostrzenia rygorów przyznawania rent inwalidzkich i podnoszenia wieku emerytalnego. Rzeczywistość zweryfikowała założenia: wszystkie in minus.

Założenia i rzeczywistość

Wzrost PKB w tempie 7 proc. brzmi dziś jak pobożne życzenie. Za sukces uważa się, że nie ma recesji, a poziom 3 proc. wzrostu w roku 2014 jest wskazywany jako górna granica optymistycznych prognoz.

Pozycja w budżecie państwa „saldo wpływów z prywatyzacji" niezmiennie jest ujemna, to znaczy wpływy z prywatyzacji są niższe niż środki transferowane do OFE, więc filar kapitałowy stale przyczynia się do wzrostu długu publicznego.

Skuteczność kampanii marketingowych Powszechnych Towarzystw Emerytalnych (PTE zarządzają środkami w OFE) okazała się bardzo skuteczna. Mnóstwo ludzi uwierzyło w opowiastki o emeryturach pod palmami i do systemu OFE przystąpiło dwukrotnie więcej osób (mowa tutaj o tych, którzy mieli wybór), niż zakładał to rząd AWS-UW, wdrażając swoje rozwiązania.

Wola polityczna kolejnych rządów i parlamentów do wprowadzania zmian strukturalnych ograniczających deficytowość systemu emerytalnego okazała się umiarkowana, jeśli nie żadna. Ograniczono przechodzenie na wcześniejsze emerytury i przystąpiono do podnoszenia wieku emerytalnego, ale w roku 2008 obniżono składkę rentową (po roku 2010 tylko

częściowo wycofano się z tej decyzji). Wciąż polityka nie ma odwagi, aby zmienić niesprawiedliwy z punktu widzenia innych grup społecznych system emerytur dla służb mundurowych, sędziów, prokuratorów i rolników.
W tych okolicznościach zatem decyzja rządu i prezydenta w sprawie OFE jest ekonomicznie racjonalna, choć politycznie ryzykowna. Dysonans polityki gospodarczej i polityki musi niepokoić. Ta druga utrudnia racjonalizację tej pierwszej, a to przecież zadecyduje o przyszłości.

Okazało się, że nie stać nas, aby jednocześnie wypłacać bieżące emerytury i odkładać w OFE na przyszłość w takim systemie, jaki został stworzony. To tak jakbyśmy zaciągali kredyt tylko po to, aby zakładać depozyt, przy czym oprocentowanie lokaty z reguły jest mniejsze niż kredytu. Nie można zapominać, że sytuacja będzie coraz trudniejsza. Struktura demograficzna nadal będzie się pogarszać, wpływy z prywatyzacji są bliskie wyczerpania, o długotrwałym wzroście gospodarczym rzędu 5-7 proc. nie ma co marzyć.

Nie oznacza to, że polskiej gospodarki nie stać na więcej. Przy właściwych reformach strukturalnych i właściwej polityce gospodarczej dochód narodowy może rosnąć o około 4 proc. średnio rocznie. To wszak wymaga mądrości ekonomicznej i politycznej oraz wysiłku. Nie wszyscy na to liczą, skoro OECD zakłada dla Polski do roku 2060 średnie roczne tempo wzrostu PKB zaledwie 1,9 proc.

Jednakże nie należy wylewać dziecka razem z kąpielą. System emerytalny powinien zawierać filar kapitałowy, ma on bowiem zalety, ale pod warunkiem spełnienia kilku warunków. Trzeba pokazać, że w dłuższym horyzoncie czasowym filar repartycyjny może być zbilansowany, ewentualnie wykazywać niewielki deficyt ze wskazaniem źródeł jego pokrycia. Wymaga to szeregu trudnych decyzji zarówno po stronie dochodowej (upowszechnienie systemu składkowego), jak i wydatkowej.

System wynagradzania prywatnych instytucji zarządzających środkami przyszłych emerytów powinien być ściśle powiązany z wynikami, jakie uzyskują fundusze. Nie ma powodu, aby płacić prowizję od samego faktu przekazania składki do OFE. Zysk dla PTE powinien wynikać ze średniej kroczącej stopy zwrotu uzyskanej w ostatnich pięciu latach. W przypadku ponoszenia strat wynagrodzenie dla zarządzających nie powinno być wypłacane.

Trzeba uczciwie i rzeczowo wyjaśnić wszystkim, przed którymi ponownie stanęła alternatywa ZUS czy OFE, że wybierając filar kapitałowy, mają nie tylko szansę na uzyskanie nieco wyższej emerytury, lecz również biorą na siebie ryzyko, że może być ona mniejsza. Nie sposób wycenić tę szansę i to ryzyko. To, tak jak i koniunktura na rynkach kapitałowych, na pstrym koniu będzie jeździć. Można przyjąć, że te rynki podczas następnych kilkudziesięciu lat będą średniorocznie rosły, realnie licząc, o nie więcej niż o jeden punkt procentowy szybciej niż PKB. Od tej średniej będą odchylenia w górę, czasami w dół. Ta więc emerytura może być „pod palmami", ale może i pod mostem. Jeśli ktoś chce uniknąć takiej alternatywy, to powinien wybrać spokój w ZUS, gdzie problem nieustannym będzie to, o ile (jeśli w ogóle) waloryzować wysokość świadczeń. Jeśli ktoś jest skłonny do ryzyka (na własny koszt), to może optować za OFE.

Wybór powinien być wolny, ale nie ma prawdziwej wolności bez pełnej i uczciwej informacji, o co idzie gra. To system ma być podporządkowany interesom obecnych i przyszłych emerytów, a nie ich życiowe sprawy oczekiwaniom rynków finansowych.

prof. Grzegorz W. Kołodko,
dyrektor Centrum Badawczego Transformacji, Integracji i Globalizacji TIGER
Akademia Leona Koźmińskiego
dr Jacek Tomkiewicz, dysrektor ds. naukowych Centrum Badawczego TIGER

RZECZPOSPOLITA**, 20 stycznia 2014, s. 12**

(http://www.ekonomia.rp.pl/artykul/705506,1080284-Filar-kapitalowy-przyczynia-sie-do-wzrostu-gospodarki.html)

708. Wpis 2383, 20.I.2014

Emigracja - strata czy zysk dla kraju pochodzenia?

Wielkość światowej migracji osiągnęła w 2013 r. 3% populacji, czyli ok. 232 mln ludzi stało się emigrantami. Z krajów bałtyckich od 2000 r. wyemigrowało – z Estonii - 6% ludności, z Łotwy - 9% i aż 13% z Litwy. W tym samym czasie przekazy finansowe emigrantów do kraju pochodzenia wyniosły np. w przypadku Litwy 5% GDP. Emigranci przyczyniają się również do rozwoju gospodarczego kraju pochodzenia poprzez lokowanie tam inwestycji. Jednakże długofalowe skutki emigracji dla kraju pochodzenia są zdecydowanie negatywne z uwagi na wyjazdy ludzi młodych, najbardziej energicznych i wykształconych. Dodatkowo emigracja wpływa negatywnie na sytuację demograficzną tych państw – rodzi się mniej dzieci i społeczeństwo starzeje się.

„Coping with Emigration in Baltic and East European Countries", OECD, Paris 2013. Kliknij http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/social-issues-migration-health/coping-with-emigration-in-baltic-and-east-european-countries_9789264204928-en#page2, aby uzyskać całą publikację

707. Wpis 2382, 19.I.2014

Oczywiste jest - a przynajmniej być powinno - że nie należy obarczać przedsiębiorców nadmiernymi kosztami związanymi z pokrywaniem przez nich części kosztów zabezpieczenia zdrowotnego i emerytalnego pracowników. Zawsze będzie dyskusyjne, co to znaczy „nadmierne" i o jaką „część" chodzi, gdyż tutaj właśnie przejawiają się sprzeczności interesów ekonomicznych pracowników i przedsiębiorców, podatników i beneficjentów ubezpieczeń oraz zabezpieczenia społecznego.

By wszak dokonać właściwych wyborów, do sprawy podejść trzeba kompleksowo, dynamicznie i długookresowo, a nie jednostronnie i wybiórczo. Jeśli przedsiębiorcy mają mniej wnosić do ZUS, to skąd mają tam wziąć się brakujące środki? Z większych podatków? Jakich? Kto ma je płacić – ci sami przedsiębiorcy czy inni? A może konsumenci?

Zostaje jeszcze możliwość zmniejszenia wydatków na zabezpieczenie społeczne. Jak? Poprzez zmniejszenie ilości emerytów? Jedyny sensowny sposób to wydłużanie wieku emerytalnego, co należy poprzeć. Czy obrońcy instytucji tzw. umów śmieciowych to popierają? Można też – i należy – obostrzyć przyznawanie rent inwalidzkich i chorobowych. Można – i należy – zreformować zasady funkcjonowania KRUS-u tak, aby był on zdecydowanie mniej deficytowy poprzez zwiększenie obciążeń aktywnej zawodowo, osiągającej przychody z działalności gospodarczej ludności rolniczej.

Można – i należy – ukrócić grupowe przywileje, z których korzystają emeryci służb mundurowych oraz niektóre inne uprzywilejowanych profesje, jak sędziowie czy prokuratorzy, przy czym nie można lansować rozwiązań, które Trybunał Konstytucyjny będzie kwestionował jako działanie prawa wstecz.

Jeśli nawet wiele z tego się zrobi – wielkie „jeśli" – to i tak strumień środków płynący z dotychczasowego sposobu oskładkowania za płac i innych form wynagrodzeń za płace będzie niewystarczający. Czy nie lepiej, aby więcej przedsiębiorców zatrudniających pracowników płaciło niższe składki niż w obecnej sytuacji, kiedy to jednym ich poziom doskwiera, podczas gdy inni nadużywają form zatrudnienia, przy których składek się nie płaci?

706. Wpis 2381, 17.I.2014

ROZMOWA W RADIOWEJ JEDYNCE

Prof. Kołodko o umowach o dzieło i zleceniach: śmieci należy wyrzucać
Zdaniem profesora Grzegorza Kołodki, elastyczność rynku pracy nie może oznaczać wyzysku. **(**http://www.polskieradio.pl/7/473/Artykul/1026897,Prof-Kolodko-o-umowach-o-dzielo-i-zleceniach-smieci-nalezy-wyrzucac **(**http://www.polskieradio.pl/7/473/Artykul/1026897,Prof-Kolodko-o-umowach-o-dzielo-i-zleceniach-smieci-nalezy-wyrzucac**)**

Gość radiowej Jedynki profesor **Grzegorz Kołodko z Akademii Leona Koźmińskiego**, były minister finansów, komentował w magazynie "Z kraju i ze świata" propozycje PO związane z poprawą sytuacji na rynku pracy. Projekt skierowany jest do absolwentów uczelni, bezrobotnych i osób 50+. Ma to być impuls do zakładania własnych firm.

- Jeśli przyjrzeć się krajom względnego sukcesu gospodarczego, to jednak te sukcesy opierają się w większym stopniu na małych i niekiedy bardzo małych firmach rodzinnych, a nie na wielkich przemysłach czy wielkich korporacjach. Im więcej nas będzie prowadziło własną działalność gospodarczą, tym lepiej dla nas samych - powiedział prof. Kołodko. Dodał jednak, że nie każdy może mieć firmę, bo też nie każdy ma potrzebną wiedzę i predyspozycje.

Zapytany o popularne w polskich firmach tzw. umowy śmieciowe były minister finansów odpowiedział stanowczo: - Sama nazwa pokazuje, co należy robić. Śmieci należy wyrzucać. Trzeba sobie z tym poradzić. Im mniejszy będzie zakres tzw. umów śmieciowych, tym lepiej.

Dodał, że niektórzy pod pojęciem elastyczności na rynku pracy rozumieją wyzysk pracowników, a taka sytuacja jest niedopuszczalna, bo każdy powinien być uczciwie wynagradzany za rzetelną pracę.

Zaznaczył jednak, że brakuje w Polsce form pośrednich pomiędzy umowami śmieciowymi a bezterminowym etatem. - Rozumiem wołanie przedsiębiorców, że oni chcą, żeby ten rynek był bardziej elastyczny, ale rozumiem też pewne obawy ludzi pracy, związkowców, którzy pilnują swoich interesów - wyjaśnił.

Prof. Kołodko wypowiedział się też na temat sytuacji gospodarczej w Polsce i na świecie. Jego zdaniem wzmacniać będzie się pozycja rynków wschodzących. Nasz kraj nie ma jednak zbytnich powodów do optymizmu. - Gospodarka światowa od strony ilościowej zwiększy swoją produkcję w tym roku o ponad 3 proc. Niestety w Polsce w porywach może to sięgać 3 proc., więc udział Polski w światowej gospodarce kolejny rok spada. Nie jesteśmy krajem ponadprzeciętnym. Jesteśmy poniżej przeciętnej - powiedział.

- Czy my wykorzystujemy w pełni potencjał polskiej gospodarki? Uważam, że nie. Że można w większym stopniu przyspieszyć tempo wzrostu - dodał.

Rozmawiał Krzysztof Grzesiowski.

705. Wpis 2379, 8.I.2014

Moim trzem książkom o świecie towarzyszy specjalny, okresowo aktualizowany portal internetowy www.wedrujacyswiat.pl (wejście w języku angielskim - www.volatileworld.net). Właśnie zaktualizowałem w oparciu o najświeższe dostępne dane blisko 50 prezentowanych pozycji.

Znaleźć tam można BIBLIOGRAFIĘ

(http://www.wedrujacyswiat.pl/Bibliografia.php) zawierającą ponad 500 pozycji literatury dla tych, którzy studiują zagadnienia dyskutowane w książkach. Są tam informacje o moich publicznych wykładach i spotkaniach autorskich (http://www.wedrujacyswiat.pl/Wyklady.php). Jest też galeria (http://www.wedrujacyswiat.pl/Galeria.php) z górą 180 fotografii podpisanych krótkimi cytatami z "Wędrującego świata". Można też dowiedzieć się więcej o książkach: "Wędrujący świat" (http://www.wedrujacyswiat.pl/oKsiazce.php), "Świat na wyciągnięcie myśli" (http://www.wedrujacyswiat.pl/Swiat.php), "Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna przyszłości" (http://www.wedrujacyswiat.pl/dokad-zmierza-swiat.php).

Przede wszystkim jednak NAWIGATOR to dynamiczny aneks statystyczny oraz ilustracja do wątków omawianych na łamach trylogii o świecie. Przytaczane dane prezentowane są w formie tabel (T), wykresów (W) i map (M). Jest ich w sumie ponad 120, a ujęte są w czterech sekcjach merytorycznych:

Świat i polityka (http://www.wedrujacyswiat.pl/SwiatPolityka.php)
Ludność (http://www.wedrujacyswiat.pl/Ludnosc.php)
Gospodarka (http://www.wedrujacyswiat.pl/Gospodarka.php)
Środowisko (http://www.wedrujacyswiat.pl/Srodowisko.php)

Stosowne informacje podane są zarówno w języku polskim, jak i angielskim.

704. Wpis 237,8 7.I.2014

"BIEGIEM PO ŻELAZNE ZDROWIE"
Pod takim tytułem w styczniowym numerze miesięcznika "Moda na zdrowie" ukazał się wywiad, którego udzieliłem redaktor Urszuli Rzeszutek, a który można przeczytać tutaj:http://tiger.edu.pl/aktualnosci/2014/Moda-na-zdrowie.pdf. Dobrego zdrowia życzę wszystkim w Nowym Roku! I proszę nie zapominać, że zależy ono tak od naszych genów, jak i od naszego charakteru :)

"Aktywny tryb życia daje mu siłę, by sprostać wyzwaniom intelektualnym i zawodowym. Profesor Grzegorz Witold Kołodko opowiada, jak zwiększyć wydajność w pracy i uodpornić się na stres." rozmawia: Urszula Rzeszutek

703. Wpis 2377, 5.I.2014

Coraz więcej jest fanów mojej strony na Facebooku www.facebook.com/kolodko. Kim są? Skąd są? Na dziś jest 7413 osób mówiących w 71 językach (a dokładniej, ich urządzenia komputerowe są zarejestrowane w krajach o tylu językach). Oczywiście, dwa najbardziej popularne języki to polski (5967) i angielski (1186). Następnie idzie rosyjski (53), niemiecki (44), francuski (44) hiszpański (27), Arabski (18), włoski (15), chiński (13), ukraiński (6), turecki (6), węgierski (5) i 59 innych języków z całego świata.

A gdzie Ty jesteś? Według danych dostarczonych przez system co najmniej czterech gości mam tutaj z 45 krajów, ale są jeszcze kraje, skąd jest tylko kilka, do trzech osób. Tak więc mamy tu, na tej stronie, osoby z ponad 100 krajach. WITAM!

W sumie polubiło tę stronę 6429 osób z Polski (to znaczy, ich komputery są zarejestrowane w Polsce) oraz prawie tysiąc z całego świata, w tym 222 z Wielkiej Brytanii, 114 z USA, 66 z Egiptu, 65 z Niemiec, 43 z Irlandii, 31 z Ukrainy, 30 z Rosji, 20 z Francji, 18 z Belgii, 17 ze Zjednoczonych Emiratów Arabskich, 17 z Holandii, 16 z Włoch, 15 z Kanady, 14 z Danii, 14 z Hiszpanii, 13 z Tunezji, 11 ze Szwajcarii, 11 z Austrii, 11 z Norwegii, 10 z Węgier i jeszcze

sporo więcej z innych kilkudziesięciu krajów na wszystkich kontynentach, w tym z Kolumbii, Maroka, Cypru, Izraela, Arabii Saudyjskiej, Indii, Singapuru, Korei Południowej, Japonii, Australii...

A Ty? Skąd jesteś? Zaproś na www.facebook.com/kolodko znajomą osobę i będzie nas razem 15 tysięcy :)

702. Wpis 2376, 5.I.2014

There are more and more fans of my Facebook page www.facebook.com/kolodko. Who are they? Where are they from? As of today, 7,413 persons speak 71 languages (that is, theirs computer devises are registered in the countries of so many spoken languages). Of course, two most popular languages are Polish (5 967) and English (1 186), which are followed by Russian (53), German (44), French (44), Spanish (27), Arabic (18), Italian (15), Chinese (13), Ukrainian (6), Turkish (6), Hungarian (5) and 59 other languages from all over the world.

Where they are from? According to the statistics provided by the system, at least four visitors are from 45 countries, hence there is another group of so many countries with just a few guests, up to three of them. So, we have here, on this page, people form over 100 countries. WELCOME!

All together I have there 6 429 fans from Poland (that is, their computers are registered in Poland) and 944 from all over the world, including 222 from UK, 114 from US, 66 from Egypt, 65 from Germany, 43 from Ireland, 31 from Ukraine, 30 from Russia, 20 from France, 18 from Belgium, 17 from United Arab Emirates, 17 from the Netherlands, 16 from Italy, 15 from Canada, 14 from Denmark, 14 from Spain, 13 from Tunisia, 11 from Switzerland, 11 from Austria, 11 from Norway, 10 from Hungary, and many more from another dozens of countries of all continents, including Colombia, Morocco, Cyprus, Saudi Arabia, India, Singapore, Japan, Australia…

If you are one of them, just bring another person, so there will be already 15 thousand of us ☺

701. Wpis 2375, 5.I.2014

KOLODKO ON „ROUBINI GLOBAL ECONOMICS”
You may be inspired by reading some of 30 or so of mine short articles, essays, and comments on global and international, economic and political, social and cultural issues, which I have contributed recently to the famous ROUBINI GLOBAL ECONOMICS: http://www.economonitor.com/blog/author/gkolodko/. Comments welcome!

700. Wpis 2373, 31.XII.2013

Do Siego Roku!
Happy New Year!
:)

699. Wpis 2372, 29.XII.2013

Pope Francis is strident in his denunciations of neoliberal economic policies that condemned many to abject poverty:
"Francis expanded his critique of the world economy: 'In this system, which tends to devour everything which stands in the way of increased profits, whatever is fragile, like the environment, is defenseless before the interests of a deified market, which becomes the only rule. (...)Inequality eventually engenders a violence which recourse to arms cannot and never will be able to resolve.'

"The New Yorker", ""Who Am I to Judge?", December 23 & 30, p. 88

698. Wpis 2371, 29.XII.2013

PAPIEŻ FRANCISZEK W OSTRYCH SŁOWACH O NEOLIBERALIZMIE
"W tym systemie, który ma tendencję do pożerania wszystkiego, co stoi na drodze do zwiększenia zysków, co jest kruche, jak środowisko naturalne, w systemie, który jest bezbronny wobec interesów gloryfikowanego rynku jako jedynej reguły (…), nierówność w końcu rodzi przemoc, której zbrojne tłumienie nigdy nie będzie w stanie rozwiązać."

"Who Am I to Judge?", "The New Yorker", December 23 & 30, 2013, s. 88

697. Wpis 2369, 23.XII.2013

Droga Studentko!
Po to napisałem całą książkę, aby pomóc w odpowiedzi na tego typu pytania. Proszę, posiedź, pomyśl, napisz – i wtedy daj nam tu, na blogu “Wędrującego świata”, znać, co sądzisz :)

696. Wpis 2368, 23.XII.2013

Opowieść wigilijna, czyli koalicja kota z psem

Nadeszły święta i wszyscy wszystkim życzyli (a przynajmniej tak mówili) wszystkiego najlepszego. Najczęściej słychać było w całym obejściu życzenia „Wesołych Świąt!”, jakby przez cały rok nie było dość wesoło! Wokół słychać było także szepty i czuć wieloznaczne spojrzenia sugerujące, że tak naprawdę to jedni drugim życzą zupełnie czegoś innego, niż głośno o tym pieją i kwiczą, chrząkają i szczekają, muczą i miauczą. Wzięło się także na wspominki o tym, kto komu jaki numer wyciął, jak jedni podkładając świnie przeszkadzali drugim w urzeczywistnianiu masy świetnych pomysłów, zwłaszcza tych zgłaszanych przez stado osłów, jak harowały konie i żerowały hieny. A chomik chodził po podwórku i pomrukiwał: *Mnie nie jest potrzebna żadna opozycja, mnie wystarczy koalicja.*

Koalicja kota z psem trwała już czwarty rok i dreszcze przechodziły wszystkie zwierzątka - jedne dostawały gęsiej skorki, inne się jeżyły, jednym włos stawał dęba, inne szczerzyły zęby, jedne się straszyły, inne ciskały się płochliwie - na samą myśl o tym, że rządy kotów z psami (albo psów z kotami) mogą trwać wiecznie. Pracowitym mrówkom wydawało się, że trzy z górą lata to już wieczność bez mała i dalej pracowały, pracowały i pracowały. Zwłaszcza, że ostatnio nikt im nie wkładał kija w mrowisko, a wielu zajętych było wkładaniem kija w szprychy, aby czasami wóz za daleko nie zajechał. Nie widziały, niestety, że same na tym wozie siedzą i pokrzykiwania na woła, by ciągnął szybciej i żwawiej, na nic się nie zdawały. Tym bardziej, że psy chciały jeszcze szybciej, ale wolniej, koty zaś wrzeszczały, żeby ciągnąć wolniej, lecz szybciej. Psy mówiły, że trzeba bardziej w lewo, na

co koty żądały jazdy bardziej w prawo, twierdząc, iż tylko wtedy dojedziemy do tej - no, jak to się tam nazywa... - Europy. Bo tam ponoć jest takie podwórko, że prawie do wszystkiego się dopłaca. Krowy dały temu wiarę i dalej dawały się potulnie doić. Pszczoły, choć sporo się nalatały i niejedno w życiu widziały, też skrzętnie pracowały, aby podwórko było krajem nie tylko mlekiem, ale i miodem płynące.

I okazało się dziwnym trafem - dla większości wciąż nie do końca pojętym - że na tym podwórku nie tylko da się żyć, ale coraz lepiej się żyje. Coraz też więcej sąsiadów zaglądało przez płot i wzdychało z uznaniem, podziwiając nowe porządki i szukając także dla siebie okazji do robienia interesów na podwórku, gdzie tak sprawnie - wydawałoby się - rządzą koty z psami. Ich gospodarstwo zostało właśnie przyjęte do elitarnego stowarzyszenia 28 najlepszych podwórek świata. Na budach pojawiły się anteny satelitarne, koty bez przerwy miauczały do siebie przez telefony komórkowe, szczeniaki latały z odtwarzaczami kompaktowymi i słuchawkami w uszach, kocięta wylegiwały przed murowanymi posesjami. A mrówki i pszczoły, konie i woły chętnie pracowały, bo wreszcie było warto. Już drugi rok z rzędu efekty ich pracy rosły o 7 procent, co nieustannie skrzętnie podkreślał paw. Na innych podwórkach wzbudzało to aplauz i podziw, inwestowano więc u nas coraz więcej, ale na rodzimym podwórku co rusz jakiś kot albo pies napomykał, że lepiej zamienić by go na kaczkę albo inną kuropatwę. Taką co będzie więcej rozdawać i słuchać, ale nie głosu zdrowego rozsądku.

Było tak dobrze, że psy zaproponowały, aby podwórko podzielić na stany. I od razu będzie jak w Ameryce. Poparły to słonie. Niby chwilowo pozostają w opozycji, ale chyba już się do tego przyzwyczaiły, zwłaszcza że orzeł - chroniąc ten gatunek przed wyginięciem od nieróbstwa – wprowadził zakaz ich odstrzeliwania. Mimo to złośliwe świnie plotkują, że wyginą jak się nie wezmą z psami do roboty, a resztę zrobią kłusownicy. A tych nie brakuje pośród menażerii. Na zamysł psów zareagowały koty, proponując podział na sołectwa. Od razu będzie jak za króla Ćwieczka, mówią. Poparły ich osły, bo zawsze popierają to, co namieszać może w żłobie. Rozpoczęły się narady, małpy z telewizji kręciły audycje najlepiej, jak mogły, a zwierzątka słuchały i nie wiele z tego rozumiały. Dialog trwał.

Raptem na podwórku podniosła się wrzawa, bo oto na stadionie mają decydować, czy znowu będą sprawdzać, kto był jakim zwierzątkiem w czasach, kiedy podwórko nazywało się sprawiedliwe, choć takie nie było, a kości i mleko były tylko na kartki. Psy są przeciw i warczą, koty fałszywie się łaszą i mówią, że wszyscy będą przeglądać się w lusterku prawdy, które pokaże, jakim kto bydlęciem był naprawdę. Słonie i osły kręcą i nie wiadomo do końca, co knują. Ale produkcja rośnie, inflacja spada i kapitał napływa, więc dialog może trwać nadal.

Nudno chyba było, bo raptem psy zażądały zwiększonych ulg podatkowych na budowę bud. W przyszłym roku wybory miejsc na stadionie, a więc obiecujemy, że każdy może dostać tanią budę! Przecież sam paw mówi, że jest coraz lepiej w gospodarce, to niech daje, a nie gada! A on gada, że dalej trzeba harować, oszczędzać i inwestować - w budy też – ale z własnych, zarobionych dochodów, a nie przez ulgi obciążające innych. Dlatego też trzeba wszystkim obniżyć podatki. Co się potem działo, o tym wnuki szczeniąt będą kiedyś z wypiekami na sierści słuchały. Psy mówiły jak muły, koty postawiły się okoniem, słonie przez pomyłkę wlazły do składu z porcelaną i głosowały razem z osłami. Sporo trzeba było odkręcać, ale każdy kierat da się ciągnąć, jeśli wie się jak. I wszyscy na podwórku będą płacić mniejsze podatki. A dialog trwał.

Potem raz jeszcze na boisko wybiegły koty i zażądały dopłat do mleka. Idzie zjazd naszej kociej partii - mówią - i chcemy wybrać na szefa nowego (tzn. starego) kota, a on nam to już trzy lata załatwia. Teraz, albo mleko skwaśnieje! Psy powiedziały, że rozdziobią nas kruki i wrony, jak znowu będziemy do takiego interesu dopłacać, ale za plecami innych zaczęły kombinować, jak by tu twarz psa zachować, ale z kotami też za bardzo nie drzeć.

Okazji im gospodarz podwórka - sam pewnie nie wiedząc wcześniej, co czyni - podsuwał co nie miara. Oto następowały zmiany na piedestale, bo reformował się podwórkowy rząd. Zawsze coś można utargować, na przykład parę stanowisk (takich gdzie dzielą to, co chomik z innych ściąga) za parę zgniłych kompromisów.

Dyskusje trwają, a tu chomik wchodzi raptem z budżetem. I jeszcze bezczelnie mówi, że to budżet preferencji społecznych. Psu na budę taki budżet - miauczą koty. Tyle co kot napłakał - zaszczekały psy. Wszyscy na wszystkich się rzucili, ale chomik i tak wyszedł na swoje i doniósł wspólną kasę na stadion. Teraz wszyscy mogą wystąpić na jego arenie, ale i tak chomikowy budżet w końcu zatwierdzą. Żyć trzeba, a rządzić warto - warczą psy i mruczą koty. Jednak gdy chomik powiedział małpom - a te zaraz wypaplały - że nie ma już koalicji programowej kotów z psami, to się dopiero zrobił zgiełk! Będzie trwała wiecznie, odpowiedzieli koalicjanci, choć na podwórku zaczęły się także inne rozmowy. Nawet usłyszeć można było ludzki głos.

To tylko Wigilia.

21 grudnia 1996 r.

Trudno uwierzyć, ale naprawdę to esej, który napisałem do tygodnika „Polityka” 17 lat temu…

695. Wpis 2363, 12.XII.2013

Moje trzy książki o świecie – "Wędrujący świat", "Świat na wyciągnięcie myśli" oraz "Dokąd zmierza świat" – doczekały się specjalnej edycji, którą wydawnictwo Prószyński i S-ka określa jaka „ekskluzywna i limitowana” (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,69250). Wzbogaca ją DVD z rozmowami, które przeprowadził ze mną Redaktor Kamil Dąbrowa. Dyskutujemy o kulturze i gospodarce, technice i środowisku, nauce i polityce, współczesności i przyszłości. Redaktor Dąbrowa, sam będąc erudytą, potrafi zadawać ciekawe i trudne pytania. A ja próbuję na nie odpowiedzieć, nawiązując przy okazji do wątków poruszanych w książkach. Czekamy na komentarze czytelników, widzów, słuchaczy...

694. Wpis 2357, 8.XII.2013

TVN24: Kołodko chwali rząd. "Zmiany w OFE rozsądne"

Gościem "Faktów po Faktach" był Grzegorz Kołodko
- Ogólnie jestem za, jeśli chodzi o zmiany zaproponowane przez rząd pana premiera Tuska, które większościowo Sejm przyjął - powiedział w "Faktach po Faktach" Grzegorz Kołodko. Zdaniem byłego ministra finansów proponowane zmiany w OFE są "zdroworozsądkowe".
W piątek Sejm przegłosował rządowe propozycje zmian w systemie emerytalnym, zakładające m.in. przejęcie i umorzenie papierów skarbowych w posiadaniu Otwartych Funduszy Emerytalnych oraz wprowadzające wybór między OFE a ZUS. Opozycja zapowiada zaskarżenie ustawy do TK.

Kołodko: Zmiany eliminują wcześniejsze błędy
- Mam nadzieję, że Trybunał Konstytucyjny, gdzie sprawa na pewno trafi, nie znajdzie przepisów niezgodnych z konstytucją - powiedział były wicepremier. Według niego zmiany "eliminują pewne błędy, do których doszło, kiedy kilkanaście lat temu reforma emerytalna była inicjowana". - Rząd naprawia własną wpadkę - dodał, przypominając, że PO wyrosła "z gruzów UW i AWS, które doprowadziły do zapaści za premiera Buzka i ministra

Balcerowicza".

Jak wyjaśniał, Polski nie stać na jednoczesne finansowanie dwóch grup emerytów - bieżących, którzy już są w wieku poprodukcyjnym, w ramach systemu ZUS oraz tych, którzy emerytami dopiero będą.
- My mamy się posługiwać rynkiem kapitałowym, prywatną przedsiębiorczością, profesjonalnym managementem po to, by zabezpieczać emerytalnie ludzi, którzy kiedyś tymi emerytami i rencistami będą - powiedział były minister finansów.

Minister "głównym księgowym"? "To trochę za mało"
Grzegorz Kołodko pytany był również o nowego ministra finansów - Mateusza Szczurka. Ekonomista powiedział, że gdy zajmował to stanowisko, organizował spotkania z ekspertami, na których bywał obecny szef resortu. - Bywał, dyskutował, wypowiadał się bardzo rozsądnie. Na pewno się znał i się zna na funkcjonowaniu rynków kapitałowych, bankowości - ocenił Kołodko.

Zaznaczył jednak, że on sam nie zgodziłby się na układ, w którym minister finansów nie jest jednocześnie wicepremierem. - Kim ma być ten minister? Głównym księgowym? To trochę za mało - powiedział Kołodko

693. Wpis 2356, 7.XII.2013

Drugi Egipt za Bugiem?

Ukraiński syndrom pokazuje, jak nieudolna polityka, nie potrafiąca zapobiec przeradzaniu się sytuacji konfliktogennej w konfliktową, prowadzi do otwartego kryzysu. Źle prowadzona transformacja systemowa i brak jednoznacznie określonych preferencji co do sposobów otwierania się na zewnątrz oraz kierunków integracji gospodarczej skutkują piętrzącymi się trudnościami nie tylko ekonomicznymi, lecz również politycznymi.

Po z górą dwadzieścia lat trwających poradzieckich przekształceniach ustrojowych poziom produkcji na Ukrainie jest nadal drastycznie niższy – o ponad jedną czwartą – niż w schyłkowej fazie Związku Radzieckiego. W obecnie niespełna 45-milionowej, Ukrainie PKB na mieszkańca (licząc parytetem siły nabywczej) wynosi około 7,5 tysiąca dolarów, tj. 36 proc. polskiego poziomu. W *Prosperity Index Ranking 2013* Ukraina została uplasowana dopiero na 64 miejscu na świecie (na 1. jest Norwegia, na ostatnim, 142., Czad; Polska zajmuje pozycję 34.), a w innych ocenach wypada jeszcze gorzej. A przecież mogło być dużo lepiej. Wystarczyło odpowiednio zdefiniować cele polityki rozwojowej i oprzeć ją na poprawnej teorii ekonomicznej. Podążanie w stronę poradzieckiego kapitalizmu państwowego nie jest właściwą strategią.

Można wyobrazić sobie – i działać na rzecz ziszczenia się takich wyobrażeń – dobrą przyszłość Ukrainy albo jako kraju bardziej zintegrowanego z Unią Europejską, albo z Rosją. Jedno albo drugie może mieć sens. Więcej nawet; nie można jednego drugiemu przeciwstawiać, a już w szczególności trzeba wyraźnie opowiedzieć się przeciwko naiwnym, krótkowzrocznym i szkodliwym nie tylko dla Ukraińców próbom rozgrywania karty ukraińskiej jako elementu polityki antyrosyjskiej. To właśnie – obok wewnętrznego rozdarcia społeczeństwa ukraińskiego, które nie ma jednolitego zdania na temat własnej pożądanej geopolitycznej przyszłości – leży u podstaw obecnej kryzysowej sytuacji.

Jeszcze trochę takiej nieodpowiedzialności i będziemy mieli na wschód od Polski drugi Egipt… Oby „ukraińska jesień” tuż za polską granicą nie doprowadziła to tego, do czego

doszło trochę dalej wskutek „arabskiej wiosny”; miało być dużo lepiej, a jest dużo gorzej i może być jeszcze gorzej.

Sytuacja jest wręcz przedrewolucyjna. Oby nie był to proces destrukcyjny. Bo być przeciw – a to na placu Tahrir, a to na Majdanie – jest łatwo, lecz być za czymś rozsądnym, co przychodzi powoli, wskutek żmudnej pracy i postępowej myśli przekuwanej w racjonalną strategię rozwoju społeczno-gospodarczego jest bardzo trudno. Teraz Ukraina ma przed sobą następne wiele, wiele lat, aby wyjść na prostą. I nie na wiele zda się machanie takimi czy innymi flagami przed telewizyjnymi kamerami w Kijowie i innych miastach. Nie na tym polega twórcza rewolucja.

692. Wpis 2355, 7.XII.2013

„PANORAMA 7”, nr 23 z 5 grudnia 2013
Dokąd zmierza świat…
Prestiżową nagrodę im. Fryderyka Skarbka Polska Akademia Nauk przyznała prof. Grzegorzowi Kołodce.

Otrzymał ją za książkę „Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna przyszłości”.
Autor, były wicepremier i minister finansów, należy do grona najwybitniejszych polskich uczonych. Światowy autorytet w dziedzinie ekonomii o imponującym, wielojęzycznym dorobku naukowym. Znany i uznany za granicą – od USA, przez Rosję, po Chiny. Jest członkiem Europejskiej Akademii Nauki, Kultury i Sztuki. To zarazem podróżnik, fotografik, maratończyk, admirator kultury wysokiej. Prof. Stanisław Flejterski - kierownik Katedry Bankowości i Finansów Porównawczych US, członek Komitetu Nauk o Finansach PAN dodaje, że Grzegorz Kołodko jest erudytą, doskonałym wykładowcą, eseistą, tytanem pracy, a zarazem barwną postacią, autorem suwerennym intelektualnie, raczej solistą niż chórzystą. Nie dba o tzw. poprawność polityczną, zatem często bywa kontrowersyjny.

Nagrodzona książka jest trzecią w cyklu - najpierw był bestsellerowy „Wędrujący świat” oraz „Świat na wyciągnięcie myśli”. Co zawiera? Przytaczamy tytuły rozdziałów: Ekonomia uczciwa, czyli czym jest współczesna ekonomia, a czym być powinna; Czy gospodarcza przyszłość da się zaprojektować? Przydatność ekonomii w kreowaniu rzeczywistości. Globalizacja-incydent historii? Rynek i państwo w epoce globalizacji. Gospodarka bez wartości jest jak życie bez sensu. Międzynarodowe porozumienia i nieporozumienia. Społeczne i ekologiczne granice wzrostu; Jeszcze jedna wędrówka ludów. Biedni i bogaci. Czy zbawi nas postęp techniczny. Kto więcej wie, tego na wierzchu, czyli rola mądrości, wiedzy i umiejętności. Zanim wybuchnie pokój. Wiek Azji z cywilizacją euroatlantycką w tle? Nowy Pragmatyzm, czyli ekonomia umiaru. Czy czeka nas happy end? Ostatnie zdanie książki brzmi: Wędrujemy dalej, bo jest dokąd.

Prof. S. Flejterski zachęca do lektury nie tylko osoby interesujące się ekonomią. - „Dokąd zmierza świat...” to bez wątpienia książka niezwykła, błyskotliwa, napisana z rozmachem i fantazją. Książka z definicji naukowa, ale pod względem stylu nawiązująca do tzw. beletrystyki naukowej, esejów naukowych. Tak się współcześnie pisze bestsellery. To manifest antyneoliberalny, lecz nie antyliberalny. Cieszę się, że właśnie ona - w pełni zasłużenie - została uhonorowana przez Polską Akademię Nauk. Otrzymaliśmy trzecią próbę opisu i interpretacji naszego niestabilnego świata. Rzeczy dzieją się tak jak się dzieją, ponieważ wiele rzeczy dzieje się naraz… Czytajmy, naprawdę warto.
JB

691. Wpis 2352, 6.XII.2013

„DOKĄD ZMIERZA ŚWIAT" DUŻYMI LITERAMI!
Wychodząc naprzeciw rosnącemu zainteresowaniu książką „Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna przyszłości", a zarazem życzeniu niektórych czytelników aby książką była dostępna w wersji wydrukowanej dużymi literami, co wielu osobom ułatwia lekturę, Prószyński i S-ka emituję wersję 'duże litery'. Jak informuje wydawca (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,66008):
Nasza cena: 47,00 zł
ISBN: 978-83-7961-276-5
Format: 160 mm x 235 mm
Liczba stron: 876 (w 2 tomach)
Oprawa miękka
Wysyłamy w ciągu: 7 dni

A jak ktoś chce, to jest od razu ebook:
Nasza cena: 21,30 zł ~~**Cena detaliczna: 28,80 zł**~~
ISBN: 978-83-7839-935-3
Format: epub, mobi
W sprzedaży od: 05-03-2013
Wysyłamy natychmiast

690. Wpis 2351, 5.XII.2013

INEQUALITY AND A LACK OF SOCIAL MOBILITY IN THE US – THE ROTTEN FRUIT OF AMERICAN NEOLIBERALISM
President Obama is fully aware that inequality in the US is not only unfair, but it is huge that it has turned already against the American economy competitiveness and prospect for long-term growth. But the conservative republicans, that is the American neoliberals, will do whatever they can to stay the course of system that enriches the few at the cost of many.
"President Barack Obama has called for action to remedy what he described as profound income inequality and a lack of social mobility in the US. He called for a rise in the minimum wage and for stronger collective bargaining laws, among other measures. He also said his embattled healthcare overhaul would ease one part of American families' financial struggle.

The US president said the country had accepted higher levels of economic inequality than other developed nations because Americans "were convinced that America is a place where even if you're born with nothing, with a little hard work you can improve your own situation over time".

But Mr Obama, a Democrat, said rising income inequality had been accompanied in recent decades by diminishing opportunities for social mobility. He faulted tax cuts for wealthy Americans, declining investment in schools and infrastructure, and laws that have weakened labour unions, compounded by broad structural changes in the global economy.

"The combined trends of increased inequality and decreasing mobility pose a fundamental threat to the American Dream, our way of life, and what we stand for around the globe," he said. "The idea that so many children are born into poverty in the wealthiest nation on Earth is heartbreaking enough. The idea that a child may never be able to escape that poverty because

she lacks a decent education or healthcare, or a community that views her future as their own, that should offend all of us and it should compel us to action."
(http://www.bbc.co.uk/news/world-us-canada-25227501)

689. Wpis 2350, 3.XII.2013

JEST I DOBRA WIADOMOŚĆ
OECD, Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju, informuje, że „Polska znalazła się w ścisłej czołówce w ostatnich badaniach PISA, które w obecnej edycji skoncentrowały się przede wszystkim na badaniu umiejętności matematycznych uczniów w wieku 15 lat. Uczniowie polscy nie tylko osiągnęli jeden z najlepszych wyników w matematyce, ale jednocześnie zmniejszył się w Polsce odsetek uczniów nieradzących sobie z tym przedmiotem. Wśród 34 państw OECD Polska zajęła 8 miejsce, Jeszcze lepsze wyniki polscy uczniowie osiągnęli w pozostałych kategoriach: czytaniu (*reading*) i naukach (*science*) - 5 miejsce. W badaniach PISA wzięło udział 34 państw członkowskich OECD i 30 państw partnerskich, co oznacza, ze przebadano na świecie ok. 510 tys. uczniów reprezentujących 28 milionów 15-latków."

Kliknij tutaj http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/education/pisa-2012-results-what-students-know-and-can-do-volume-i_9789264201118-en#page1, aby uzyskać całą publikację.

688. Wpis 2349, 3.XII.2013

JAK BARDZO SKORUMPOWANY JEST TWÓJ KRAJ? ZA BARDZO...
Niestety, w dzisiaj ogłoszonych wynikach oceny skali korupcji - tzw. CPI, Corruption Perception Index - zajmujemy dopiero 38 miejsce na świecie (na 175 ocenianych krajów). Ale przynajmniej wypadliśmy nieco lepiej niż przed rokiem, otrzymując na skali od 1 do 100 60 punktów, podczas gdy w roku 2012 było to 58 (im wyższa punktacja, tym mniej skorumpowany jest kraj). Na czele listy znajdują się – już tradycyjnie – wszystkie kraje skandynawskie, charakteryzujące się znaczną redystrybucją fiskalną ograniczającą skalę nierówności w podziale dochodów oraz silnymi instytucjami państwowymi, co w sumie owocuje dużą dozą spójności społecznej. Kraje z silnym nurtem neoliberalnym w polityce gospodarczej wypadają gorzej. Warto zauważyć, że Stany Zjednoczone są dopiero na miejscu 19-20, ex aequo z Urugwajem, w tyle nie tylko Wielką Brytanią, lecz nawet za Barbados. Polska dzieli są pozycję z Brunei, wyprzedzając Hiszpanie, która w tym roku straciła wyjątkowo dużo (vide http://www.transparency.org/cpi2013/results).

687. Wpis 2346, 23.XI.2013

KONFERENCJA KLIMATYCZNA W WARSZAWIE. CZY POSŁUCHAJĄ DOBRYCH RAD? CZY WEŹMIE GÓRĘ REALIZM?

Choć trwają zagorzałe i niegasnące kontrowersje na temat stopnia, w jakim działalność gospodarcza człowieka przyczynia się do tego ocieplania, jest oczywiste, że rozliczne zmiany klimatyczne są jej konsekwencją. Oczywiste też jest, że negowanie tego faktu, tak w opracowaniach pozornie naukowych, jak i w publicystyce, często jest sponsorowane przez specjalne grupy interesów, związane przede wszystkim z tradycyjnym sektorem

energetycznym. Niektóre z kataklizmów naturalnych, które mogą być wywoływane zawinionymi zmianami klimatycznymi, jak niszczycielskie huragany, powodzie, pożary, a niekiedy trzęsienia ziemi i tsunami, przynoszą skutki w poprzek narodowych gospodarek i ponad państwowymi granicami. Nawet gdy zupełnie niespodziewane konsekwencje ograniczają się do jednego kraju, to bywa, że nie jest on samodzielnie w stanie dźwignąć ekonomicznych następstw wielkiej katastrofy żywiołowej. W takich przypadkach w sukurs powinna przychodzić społeczność międzynarodowa. Nie tylko Pakistanowi po dewastującym trzęsieniu ziemi, lecz i Japonii po tragicznym tsunami, zarówno Gwatemali po niszczycielskim huraganie, jak i Hiszpanii po fali okrutnych pożarów. Niestety, podobnych kataklizmów w przyszłości można spodziewać się więcej.

Skoro tak, to ta społeczność powinna być zorganizowana i dysponować na ten cel określonymi funduszami, kadrami, organizacją, a to wszystko kosztuje. Traci się czas, a przede wszystkim dużo więcej ludzkich istnień, jeśli ex post w humanitarnym odruchu zbiera się pieniądze tu i tam, aby pomóc nieszczęśnikom nie tylko a to w Indonezji, a to w Czadzie, lecz – jak trzeba – również w USA czy w Rosji. Sprawniej, taniej i łatwiej można by zareagować, gdyby funkcjonował dobrze zarządzany globalny fundusz finansujący stosowną pomoc tak szybko, jak jest to technicznie możliwe. Środki nań mogłyby pochodzić ze skromnych opłat, powiedzmy 1 promille PKB, wnoszonych przez kraje ponadprzeciętnie rozwinięte, powiedzmy z PKB na mieszkańca przekraczającym 20 tysięcy dolarów. Dawałoby to około 40 miliardów rocznie. Gdyby dawno już temu – nie później niż na początku wieku – w ramach szerszego pakietu interwencyjnego zastosowano wspomniany podatek Tobina, obkładając nim zwłaszcza transakcje wymiany walut na globalnych rynkach, możliwe byłoby uniknięcie późniejszego kryzysu finansowego. Gdyby nałożyć na międzynarodowy handel towarowy bardzo umiarkowany podatek obrotowy, rzędu jednego procenta – co absolutnie nie zaszkodziłoby dynamice produkcji i dalszej ekspansji handlu – dałoby to blisko 200 miliardów dolarów, a z uzyskanych środków można by sfinansować likwidację plagi głodu, wciąż doskwierającego na olbrzymich połaciach planety.

Od razu trzeba podkreślić, że postulaty co do „uzasadnionych" globalnie koordynowanych celów społecznych i gospodarczych łatwo mnożyć, podobnie jak w sposób nigdy niekończący się ma to miejsce w obrębie poszczególnych gospodarek narodowych od czasów, gdy władcy zaczęli nakładać i ściągać podatki, aby mieć na swoje – oczywiście, w trosce o podległy im lud – wydatki. Trzeba uważać. Dlatego też przytoczone wyżej przykłady pokazują sytuacje, w których odmienny niż uprzednio stosowany sposób (teraz już ponadnarodowy czy wręcz globalny) zorganizowania nieuniknionej i tak redystrybucji (Ziemia będzie się ocieplać, kataklizmy naturalne będą się zdarzać) może zaoszczędzić środki publiczne, a nie je zwiększyć. W odniesieniu zaś do podatku od transakcji finansowych proponowany instrument zmniejsza ryzyko, a więc i koszty funkcjonowania światowej gospodarki; per saldo przy jego zastosowaniu względne (w porównaniu z wartością produkcji) wydatki fiskalne w skali świata byłyby mniejsze, nie większe, pomimo że ktoś uiszczałby opłatę wcześniej nieistniejącą.

To wszystko jest technicznie wykonalne, ekonomicznie sensowne i społecznie pożądane. Nie jest jednak politycznie możliwe. Jak dotychczas. Politycy bowiem są przede wszystkim narodowi i albo muszą od czasu do czasu w swoich krajach wygrać demokratyczne wybory, albo też rządzić tak, aby jakiś kolejny pałacowy przewrót nie pozbawił ich autorytarnej władzy. Gdzież zatem czas i chęć do zajmowania się sprawami globalnymi? Znajdą się, bo taka jest logika globalizacji oraz jej przyszłych związków z demokracją i rozwojem. Powodzenie partycypacyjnej globalizacji wymaga wizji, strategii i skoordynowanej polityki, także w odniesieniu do gromadzenia środków finansowych oraz ich wydatkowania w ramach globalnej polityki publicznej.

Tego trzeba się uczyć. Tego warto się uczyć. Zajmie to pokolenia całe, ale ludzkość i to opanuje. Nauczyły się, jak to robić, współczesne państwa narodowe, a niekiedy

wielonarodowe, nauczy się i przyszły świat. Coraz mniej jest krajów o zupełnej monolityczności etnicznej, choć i tu, podobnie jak w odniesieniu do licznych innych kontekstów, występuje spektrum: od społeczeństw, gdzie cudzoziemiec to wciąż rzadkość po takie unikaty, jak Londyn, w którym żyją – a przy okazji płacą państwu brytyjskiemu podatki i korzystają z jego wydatków publicznych – przedstawiciele 300 narodowości mówiący 270 językami. Nie uda się przerobić świata na taką modłę, bo i potrzeby nie ma, lecz integrować jego rozliczne elementy w bardziej zharmonizowany układ można."
Fragment książki "Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna przyszłości" (), s. 167-169

686. Wpis 2338, 4.XI.2013

KSIĄŻKA ZNOWU WYPRZEDZIŁA WYDARZENIA?

O ile wielka machina najemnej, ściągniętej z zagranicy siły roboczej w miarę sprawnie funkcjonuje w bogatych krajach Półwyspu Arabskiego, o tyle obecny stan jest nie do utrzymania na dłuższą metę. To kraje niedemokratyczne, które w ogóle nie są skłonne przyznawać prawa obywatelskie goszczącym u nich nawet przez długie lata pracownikom. To ogromne wyzwanie kulturowe i polityczne, przed którym stoi region bardzo ważny dla całej światowej gospodarki ze względu na skumulowane pod jego piaskami i przybrzeżnymi wodami złoża ropy naftowej i gazu. W niektórych krajach regionu, jak w Kuwejcie czy Emiratach Arabskich, sezonowi pracownicy przebywają od pokolenia – długi więc to „sezon" – i stanowią większość mieszkańców, powinno więc dojść do ich stopniowej asymilacji. Ich struktura jest bardzo zróżnicowana. Podczas gdy wśród kadr wysoko wykwalifikowanych dominują goście z bogatego Zachodu, pośród pracowników o niższych kwalifikacjach – od służby domowej poprzez robotników przemysłowych po sektor budowlany – są głownie przyjezdni z krajów leżących dalej na wschód: z Pakistanu, Bangladeszu, Sri Lanki, Wietnamu. Bywa i tak, że jedni i drudzy są z tego samego kraju, zwłaszcza z Indii.

Zarazem próbuje się na rożne sposoby skłonić do pracy jak najwięcej własnych obywateli. W Arabii Saudyjskiej prowadzona jest tzw. saudyzacja, która polega na narzucaniu przedsiębiorstwom produkcyjnym i punktom usługowym obowiązkowego limitu zatrudniania rodzimej siły roboczej. Nieważne, czy jest wykwalifikowana i zdyscyplinowana, ale w zależności od branży ma to być a to 30 procent, a to połowa, a to 70 procent pracowników. W Omanie – skądinąd najlepiej rządzonym spośród wszystkich państw arabskich – trwa „omanizacja". Polega także na administracyjnym nakazie zatrudniania Omańczyków bądź zakazie przyjmowania do pracy cudzoziemców, co na jedno wychodzi. Rozwiązania są tak rożne, że o ile w Rijadzie nie sposób spotkać taksówkarza Saudyjczyka, to w Muskacie wszyscy taksówkarze, na mocy prawa, są Omańczykami.

Trzeba mieć świadomość, że tak jak kiedyś okazało się, iż nie można zniewolonych Murzynów, siłą ściągniętych do Ameryki, odesłać z powrotem do Afryki, gdy już nie byli niezbędni białym wyzyskiwaczom, tak jak na Fidżi okazało się, że „czasowo" sprowadzeni na plantacje robotnicy z Indii muszą tam pozostać i teraz ich potomkowie są u siebie, stanowiąc około połowy społeczeństwa, tak jak okazało się, że gastarbeiterzy z Turcji postanowili nie wracać do biednej Anatolii i dzisiaj co czterdziesty Niemiec jest tureckiego pochodzenia, tak i podobnie będzie w krajach arabskich opierających funkcjonowanie swych gospodarek na sile roboczej sprowadzanej z zagranicy. Czy dojdzie do tego, że kiedyś sułtanem Omanu zostanie Pakistańczyk albo emirem Abu Zabi potomek przybysza z Bangladeszu? Dziś nikt takiej przyszłości nie dałby wiary. Ale poł wieku temu, kiedy to do niektórych miejsc nie wolno

było wchodzić „czarnym”, też nikt nie dopuszczał myśli, że Afroamerykanin będzie prezydentem USA.

Fragment książki „Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna przyszłości” (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,66008**), s. 269-270**

A BBC World dziś donosi:

„Saudi Arabia is rounding up thousands of illegal migrant workers, after an amnesty introducing new employment rules expired. Nearly a million Bangladeshis, Indians, Filipinos, Nepalis, Pakistanis and Yemenis are estimated to have left the country in the last three months. Four million others obtained work permits before Sunday's deadline. Some 3,000 Indonesian illegal workers in Jeddah are in detention, awaiting deportation, Indonesian officials say. They had gathered under a flyover with all their belongings, giving themselves up to the authorities. An estimated nine million migrant workers in Saudi Arabia - more than half the workforce - fill manual, clerical, and service jobs.

Saudi Arabia has the Arab world's largest economy, but the authorities are trying to reduce the 12% unemployment rate among native Saudis. The government is carrying out its threat that if any illegal migrants are left they will be punished by fines, prison or deportation. Companies that break the new rules will also face penalties.

Human Rights Watch has denounced the country's labour system as "abusive". "The kafala, or sponsorship system ties migrant workers' residency permits to sponsoring employers, whose written consent is required for workers to change employers or leave the country," it has said." Employers often abuse this power in violation of Saudi law to confiscate passports, withhold wages and force migrants to work against their will or on exploitative terms."
(http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-24810033**)**

685. Wpis 2337, 1.XI.2013

NIE MA TO JAK BIG BROTHER

Czy to nie ciekawe, że nasi odważni politycy i walczący o demokrację dziennikarze milczą? Czekają, aż ktoś inny opublikuje dane na temat amerykańskiego szpiegostwa na zielonej wyspie? A może nas nie podsłuchiwali, bo i tak wszyscy o wszystkim bez przerwy mówią i wiadomo, kto kogo nie lubi i co zamierza?...

Now listen here

The row intensified over revelations that America’s ***National Security Agency*** had spied on leaders of friendly countries. Dianne Feinstein, the chairwoman of the Senate intelligence committee and a staunch defender of America’s surveillance methods, started an investigation. Other claims surfaced that the NSA had obtained phone data in France and Spain with the help of those countries’ intelligence agencies.
(http://www.economist.com/news/world-week/21588963-politics-week)

THE first rule of spying is not to get found out. Stealing a foreign country’s secrets necessarily involves telling lies and breaking their laws. Now America seems to have been caught at two types of spying in Europe, and it looks dreadful. The first charge is that it has tapped the mobile phone of Angela Merkel, Germany’s chancellor—one of up to 35 world leaders it has apparently been bugging. The second is that it hoovers up vast amounts of

information about European citizens' communications: collecting haystacks in case it later needs to look for needles.
"The Economist", Nov. 2nd 2013, "Espionage and America. Rules for spies" (http://www.economist.com/news/leaders/21588861-america-will-not-and-should-not-stop-spying-clearer-focus-and-better-oversight-are-needed)

684. Wpis 2336, 1.XI.2013

CZY LUBISZ FOTOGRAFIE?

A kto nie lubi! Jeśli tak, to zapraszam również do mojej foto galerii (http://www.tiger.edu.pl/kolodko/galeria/galeria.htm) na portalu TIGER-a, Centrum Badawczego Transformacji, Integracji i Globalizacji (www.tiger.edu.pl), którym kieruję od chwili założenia w 2000 roku w Akademii Leona Koźmińskiego (www.alk.edu.pl). Znajdziesz 615 tam zwięźle opisanych zdjęć, które umieszczone są w siedmiu sekcjach:
Rodzina http://www.tiger.edu.pl/kolodko/galeria/rodzina/rodzina.htm (30)
Nauka (38) http://www.tiger.edu.pl/kolodko/galeria/nauka/nauka.htm
Polityka (37) http://www.tiger.edu.pl/kolodko/galeria/polityka/polityka.htm
Podróże (151) http://www.tiger.edu.pl/kolodko/galeria/podroze/podroze.htm
Natura (46) http://www.tiger.edu.pl/kolodko/galeria/natura/natura.htm
Kultura (156) http://www.tiger.edu.pl/kolodko/galeria/kultura/kultura.htm
Sport (79) http://www.tiger.edu.pl/kolodko/galeria/sport/sport.htm

683. Wpis 2335, 1.XI.2013
BIBLIOGRAFIA TRZECH ŚWIATÓW
Na pewno już dużo wiesz, bo dużo czytasz. Ale ani chybi chcesz wiedzieć jeszcze więcej, no to tym bardziej warto jeszcze więcej czytać. Dla zainteresowanych światem – jego historią, teraźniejszością i przyszłością – dla tych, których fascynuje kultura, społeczeństwo, gospodarka, środowisko, technologia, polityka, przygotowałem specjalną bibliografię, która towarzyszy moim trzem książkom o świecie. W NAWIGATOR-ze, okresowo aktualizowanym i wzbogacanym, także o nowe tytuły, znajduje się specjalna zakładka http://www.wedrujacyswiat.pl/Bibliografia.php, gzie można znaleźć odniesienia do ponad 500 pozycji dobrej literatury z interesującego nas obszaru. W wielu przypadkach podają linki www, co ułatwia dotarcie do poszczególnych tytułów. Może się przyda w nauce, na studiach, w życiu?

682. Wpis 2334, 1.XI.2013

TIME FOR A REVOLUTION?

Middle class is defined by the US Census Bureau and by the Fed as a group with an income from 39 to 118 thousand dollars. In a family of three, the average income fell from 72,956 to 69,487 dollars last decade. Considering the inflation rate, such a 5-percent nominal fall means a drastic decrease in real income. As a result, the middle class share of the population fell from 54 percent in 2001 to 51 percent in 2011, with the share increasing for the upper class and, especially, the lower class. In Detroit (and not only) we can hear that if we don't put an

abrupt end to this process of moving a tiny group of people from the middle to the upper class and quite many to the poor, we're in for a revolution. This time not an industrial but a social one. A utopia? Not at all; this is a possible though not a very likely future. Still, if things go back to the rut of neoliberalism over there, which its beneficiaries are working very hard to achieve (as they work hard, too), it will become highly probable.

681. Wpis 2333, 1.XI.2013

WHAT ONE SHOULD READ?

If you want to understand more what has caused the vast financial and economic crisis of the recent years, then the book „Dollars, Euros, and Crisis: How We Got into the Fiscal Crisis, and How We Get Out of it" (Palgrave Mcmillan, New York 2013, pp. 189) written by Professor Vito Tanzi is the one you should read. The author is indeed very well suited to discuss the issues, since he is not only one of the leading world economists in the subject of public finance, but also a pragmatist and practitioner, since he had been for twenty years the Director of the Fiscal Affairs Department of the International Monetary Fund. By the way, I have had the privilege to work with him there in 1991 and again in 1999. In his newest book he presents a comprehensive and convincing analysis of the causes and mechanisms of the crisis in the Euro zone, and compares it with the US crisis. Palgrave Mcmillan announces the book as follows:

"The current economic crisis has been assumed to reflect a cyclical problem, and some economists have asked that it be dealt with 'fiscal stimulus packages', especially packages associated with public spending. This action is similar to that of giving steroids to a patient who suffers from a serious illness. It might make him or her feel temporarily better, but it actually aggravates the illness.

Dollars, Euro's, and Debt suggests that an increase in public spending is the wrong medicine, because it was precisely the increase in public spending that created some of the structural problems that are now confused with, or have led to, the cyclical slowdowns. The book argues that, over the years, and in a growing number of countries, the high and increasing levels of public spending were, first and progressively, being financed by higher tax levels and, subsequently, by increasing borrowing.

In the early years of the twenty-first century governments started facing strong taxpayers' resistance to tax increases. Thus, they relied more and more on public borrowing, pushing the public debts to high levels. More recently they started facing stronger resistance by private lenders, that led to the progressive easing of monetary conditions by central banks. The central banks' actions have made it difficult to separate fiscal from monetary actions and have hidden some of the true deterioration in the fiscal accounts. They have also increased future uncertainty and potential 'time consistency' problems. The book evaluates the effects of 'fiscal stimulus packages', especially when they start from precarious fiscal conditions, and presents a novel 'law of public expenditure growth', and suggests how that law may help in the design of 'exit strategies' from the current crisis. It also discusses similarities and differences between the monetary union that the euro and the monetary union that is the dollar."

680. Wpis 2332, 28.X.2013

W PRZEDDZIEŃ FORUM ODPOWIEDZIALNEGO BIZNESU ODPISAŁEM ORGANIZATOROM NA TRZY PYTANIA:

1. Czy nasze społeczeństwo jest gotowe na przyjęcie produktów (często droższych) wytworzonych w sposób zrównoważony?

Niestety, wciąż jeszcze nie w wystarczającym stopniu. To bowiem wymaga nie tylko wysokiego stopnia świadomości i dojrzałości społecznej, przejawiającej się m. in. troską o losy następnych pokoleń, lecz także dostatecznie wysokiego poziomu rozwoju. Zważywszy na marne tempo wzrostu gospodarczego podczas minionych kilku lat, większość społeczeństwa nadal preferuje poprawę materialnych warunków życia bez oglądania się na społeczne i środowiskowe koszty tej poprawy i nie troszczy się odpowiednio o zrównoważony rozwój.

2. Czy CSR (społeczna odpowiedzialność biznesu) jest słusznie postrzegana przez wielu konsumentów jako „chwyt marketingowy"?

Obawiam się, że słusznie. Rozmaite formy przejawiania tzw. CSR to właśnie nic innego jak „chwyt marketingowy". Etyka biznesu jest niezwykle ważna, jednakże samo wołanie o moralność na tym polu absolutnie nie wystarcza, podobnie jak parę tysięcy lat nawoływania do przestrzegania dekalogu bynajmniej nie wyzwoliło ludzi z grzeszenia. Konieczna jest aktywna polityka państwa, zwłaszcza tworzenie stosownych instytucji (w znaczeniu behawioralnym, a więc zasad i reguł rynkowej gry ekonomicznej). Bez tego „społeczna odpowiedzialność biznesu" pozostawać będzie blichtrem, a nie dominującym zachowaniem goniących za zyskiem firm, właścicieli, inwestorów, menadżerów.

3. Jak zachęciłby Pan Polskich przedsiębiorców, by wdrożyli działania CSR w swoją strategię?

Zachęcać warto, ale przede wszystkim odpowiednią regulacją, czyli właściwymi instytucjami trzeba ich do tego skłaniać, jeśli nie wręcz zmuszać. Dlatego też nie od dziś twierdzę, że najpotężniejszą organizacją regulującą stosunki gospodarcze w Polsce powinien być UOKiK, Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

(http://fob2013.odpowiedzialnybiznes.pl/pl/o-konferencji.html)

679. Wpis 2331, 24.X.2013

NOBLISTA PHELPS W WYWIADZIE DLA MAGAZYNU „FORBES"

Kilka lat temu zgodził się Pan z prof. Grzegorzem Kołodką, że neoliberalizm odszedł do historii i nie będzie ideologią motywującą politykę. W nowej książce zwraca się Pan raczej przeciw socjalizmowi i korporacjonizmowi.

To, że nienawidzę socjalizmu i korporacjonizmu, nie świadczy, że jestem neoliberałem. Sądzę, że rządy mają wciąż wielkie pole do użytecznego działania. Neoliberalizm nie

wiedział, gdzie zatrzymać się w redukowaniu roli rządów. Ja w każdym razie w redukcji roli rządu zatrzymuję się w innym punkcie niż neoliberałowie. Oni uważają zawsze wydatki rządowe za zbyt wielkie, a ja mówię, że jedne wydatki są niepotrzebne, a inne efektywne. Rządy powinny służyć słusznym ideom, a nie grupom nacisku. Choć zawsze, jeżeli chodzi o efektywność, jest przestrzeń do optymalizacji funkcjonowania firmy, instytutu badawczego, instytucji, a także rządu i państwa.

(fragment wywiadu udzielonego red. Grzegorzowi Cydejko http://www.forbes.pl/edmund-phelps-kiedy-ludzie-sa-szczesliwi,artykuly,165051,1,4.html)

678. Wpis 2330, 21.XI.2013

PRZERAŻENI LIBERTARIANIE, WYSTRASZENI NEOLIBERAŁOWIE

Internauta Szymon Sypniewicz (vide komentarz na www.facebook.com/kolodko) jest przerażony. "…jako libertarianin jestem przerażony Pana książkami! Doprawdy, nie wiem co by się stało, gdyby ktoś je kupił i przeczytał". Otóż przejrzeliby na oczy i dużo by zrozumieli. Nie dziwię się wszak, że panikują, bo lektura tych książek zaiste działa na nich jak święcona woda na diabła :) Niektórzy mogą jak ten struś chować głowę w piasek i nie czytać, bo to zwalnia z myślenia i dalej można sobie tkwić w błędzie.

Tymczasem moje trzy książki o świecie po polsku przeczytało już sto kilkadziesiąt tysięcy osób, a na świecie pewnie jeszcze więcej, gdyż sam "Wędrujący świat" ukazał się dotychczas w dziesięciu innych językach.

Blady strach pada na neoliberałów, libertarian, anarchokapitalistów? Nic dziwnego, no bo jakże miałoby być inaczej, skoro tak wielce się mylą. Uginają się pod siłą racjonalnych, trudnych do zbicia argumentów? To dobrze, bo rzecz w tym, aby górę brał rozsądek ekonomiczny i postęp społeczny, a nie irracjonalność i konserwatyzm. Boją się prawdy, bo z kart moich książek kole ich w oczy? Cóż, boi się ten, kto ma czego się bać,. Prawdziwa cnota krytyk się nie boi, ale neoliberalizm z właściwym mu cynizmem i libertarianizm z właściwą mu naiwnością z cnotą i prawdą niewiele przecież mają wspólnego.

Uczestniczy w dyskusji toczącej się na te stronie niejedna osoba, która przejrzała na oczy właśnie po lekturze moich trzech światów i uratowała się, wychodząc z manowców a to neoliberalnych, a to libertariańskich. Może się odezwą i powiedzą tym przerażonym, że zamiast się bać, lepiej zmądrzeć :)

677. Wpis 2325, 18.X.2013

Ukazało się specjalnie wydanie trzech moich książek o świecie. Wydawnictwo Prószyński i S-ka anonsuje je tak:
Ekskluzywna, limitowana edycja bestsellerowej trylogii prof. Grzegorza W. Kołodko z unikatowym dodatkiem w postaci płyty DVD.
„Wędrujący świat", „Świat na wyciągnięcie myśli" oraz „Dokąd zmierza świat" to głębokie, zadziwiające erudycją, a jednocześnie barwne, wciągające i pełne pasji książki, wyjaśniające meandry współczesnej ekonomii w sposób prosty i zrozumiały. Napisane z rozmachem i noszące znamiona nie tylko naukowego, ale przede wszystkim literackiego talentu, zabierają

czytelnika w fascynującą podróż, tłumacząc procesy i zjawiska, które kształtują naszą rzeczywistość.
(http://www.proszynski.pl/Wedrujacy_swiat__Swiat_na_wyciagniecie_mysli__Dokad_zmierza_swiat__Edycja_limitowana-p-32402-.html)

676. Wpis 2323, 14.X.2013

NIE MA JUŻ KOMU PRZYZNAWAĆ NOBLA Z EKONOMII?

Kolejny już raz widać, że skrajne "zamerykanizowanie" nagrody Nobla z ekonomii prowadzi do tego, że przyznaje się to wyróżnienie za mało istotne osiągnięcia, za rezultaty badań prowadzonych niejako na drugim planie. Widać i to, że zamiast doceniać przełomowe osiągnięcie w sferze teorii, komitet przyznający nagrodę woli obdarzać nią mniej istotne – czy wręcz nieistotne – studia. Tym razem za "empirical analysis of asset prices". Nie za teorię, lecz za „empiryczną analizę cen"…

To asekuracyjna postawa, gdyż decydenci wolą się nie opowiadać za autorami poważnych, znaczących prac, wnoszących nowy powiew do kostniejącej ekonomii, dla nich wciąż kontrowersyjne, budzące emocje i medialne czasami zbyt gorliwe reakcje. Wybitnych uczonych zasługujących na Nobla w dziedzinie ekonomii nie brakuje. Także w USA, jak chociażby Dani Rodrik albo Nouriel Roubini, czy też gdzie indziej, jak Janos Kornai, który powinien być nagrodzony już dawno temu, czy Yifu Lin, który być może kiedyś doczeka się nagrody. To jednak wymaga wyjścia z amerykańskiej ekonomicznej enklawy. Po raz kolejny prestiż Nobla maleje…

"The 2013 Nobel Prize in economics has been awarded to Eugene Fama, Lars Peter Hansen and Robert Shiller. It was awarded for their "empirical analysis of asset prices", according to the awarding committee." (http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-24517595)

675. Wpis 2320, 5.X.2013

Trzeba uważać. Ale nade wszystko trzeba wiedzieć. I dlatego potrzebna jest dobra ekonomia. Ekonomia uczciwa.

A co to jest ekonomia uczciwa? Czy ekonomia – nauka przecież! – może być nieuczciwa? Otóż tak długo jak długo jest nauką, ekonomia, ze swej istoty polegającej na wyjaśnianiu obiektywnych prawidłowości rządzących społecznymi procesami gospodarowania, jest uczciwa. Szkopuł w tym, że nader często ekonomia nauką nie jest. Staje się ideologią, uwikłaną w polityczne emocje i doktrynerstwo. Bywa instrumentem walki politycznej o władzę i manipulacji ludźmi w trosce o czyjąś prywatę. Jest – ostatnio jakby częściej niż rzadziej – narzędziem skłaniania ludzi do działań koniec końców nieracjonalnych, a więc, paradoksalnie, jakby swoim własnym zaprzeczeniem. Jest modą, dającą się ponosić falom popularnych doktryn i lansowanych, niebezinteresownie przecież, pseudonaukowych poglądów. Jakże często myśl ekonomiczna płynie po falach mody, nośnych w danym czasie „szkół" albo po prostu dogmatów. Iluż ekonomistów, miast wiedzieć, wierzy w to, co głosi. Uczciwa ekonomia to nie sprawa wiary, lecz wiedzy.

„Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna przyszłości”, s. 25-26
(http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,66008)

674. Wpis 2317, 3.X.2013

DOKTRYNERSTWO I FANATYZM NEOLIBERALNY

Jeden z internautów, nawiązując do komentarza innego, napisał na mojej stronie http://www.facebook.com/kolodko: "jesteśmy przez rząd okradani”. Zastanawiajace skad ten skrot myslowy sie wzial i dlaczego ta bezrefleksyjna opinia tak powszechnie obowiazuje?"

Jak to skąd? Przecież to ogłupiająca jakże wielu neoliberalna mantra, powtarzana ostatnio jakże agresywnie przy pomocy a to bezmyślnych, a to interesownych, a to manipulatorskich mediów. Profesor Łagowski, wybitny filozof i humanista, pisze o tym w bieżącym numerze tygodnika "Przegląd" (s.14) pod znamiennym tytułem „Polskie bajki”), odnosząc się do szczególnie głośnego w swych wypowiedziach L. Balcerowicza, który, niezależnie od przyświecającego mu dogmatyzmu, jako autor wadliwych rozwiązań w systemie OFE broni przecież własnej pozycji: "Zarzucano mu doktrynerstwo i fanatyzm neoliberalny... Uczciwości w dyskusji i nazywania rzeczy właściwymi słowami domaga się od innych bardzo głośno, ale sam się do tego nie stosuje. Rządowi zarzuca - czyni to w niezliczonych wywiadach i artykułach - "wywłaszczanie ludzi z ich oszczędności emerytalnych oraz kłamliwą propagandę"…Jak wszyscy obrońcy OFE określa dążenia rządu słowem "skok", wziętym ze slangu przestępców kryminalnych: "zamach na OFE to skok na nasze prywatne pieniądze", "skok na oszczędności emerytalne" i tak w nieskończoność, a za nim powtarzają to dziennikarze. (A może on za nimi powtarza)."

No właśnie; kto za kim powtarza, także w internecie, na blogach i forach, ten neoliberalny bełkot?... Balcerowicz za „Gazetą Wyborczą” czy odwrotnie? Nadwiślańscy neoliberalni ekonomiści za publicystami TVN czy odwrotnie? W jakim stopniu bierze się on z ekonomicznej ignorancji, a w jakiej mierze jest instrumentem aroganckiego lobbyingu na rzecz grup interesu korzystających na ułomnościach tzw. OFE. Piszę tzw., bo cóż to za „otwarte” fundusze, skoro ludzi w nich zamknięto?

673. Wpis 2316, 1.X.2013

Co z tym OFE?

Poniżej mój komentarz umieszczony na www.facebook.com/kolodko

@Albert Rokicki, Thomas Kuczwalski, Patryk Kisling, Kamil Rakocy

1. Absurdem nie są obecne kontrowersyjne, to prawda – propozycje rządu, ale jest nim nieustanne zadłużanie się po to, aby transferować środki do prywatnych funduszy, które kupują ten dług.
2. Gdy kreśliłem w "Strategii dla Polski" – a to już prawie 20 lat temu – kierunki reformy systemu zabezpieczenia emerytalnego, wychodziliśmy z założenia, że:

a) uda się zrównoważyć budżet (licząc bez kosztów reformy emerytalnej);

b) nowe fundusze emerytalne zostaną zasadniczo dokapitalizowane aktywami państwowymi oczekującymi na prywatyzację.

Żadnego z tych warunków rząd AWS-UW nie spełnił, skazując gospodarkę na strukturalny kryzys finansów publicznych.

3. Przynależność do OFE powinna być dobrowolna; to nie są fundusze "otwarte", skoro ludzie są w nich "zamknięci".

4. Nigdy nie należało ustalać tak irracjonalnie wysokich marż dla firm zarządzających, jak to uczyniono w końcu lat 1990.

5. Należy wprowadzić swobodę wyboru przynależności do OFE lub ZUS. Nie na proponowanej przez rząd zasadzie, że jak się ktoś nie zgłosi, to automatycznie zostanie przeniesiony do ZUS, lecz na zasadzie konieczności dokonania świadomego wyboru.

6. Świadomy wybór wymaga rzetelnego poinformowania wszystkich zainteresowanych, czego ten wybór w istocie dotyczy. Szansy na być może nieco większą emeryturę, ale za cenę ryzyka być może nieco mniejszej niż pewność emerytury według określonych, ustawowych zasad. Jedni wolę ryzykować – i wyjść na tym lepiej lub gorzej – inni wolę spokój, stabilne oczekiwania, gwarancje.

7. Wynagrodzenie firm zarządzających musi być wyraźnie skorelowane z długookresowymi wynikami; podkreślam: długookresowymi wynikami finansowymi.

8. Zdecydowanie należy sprzyjać rozwijaniu III filaru – dobrowolnych, prywatnych oszczędności. To wciąż zaniedbany odcinek niezbędnych zmian.

Pewne z tych zmian można i należało wprowadzić już wcześniej, gdy na jaw wychodziło ewidentne „przestrzelenie" OFE. Polski nie stać na równoczesne finansowanie systemy repartycyjnego (pay-as-you-go) i kapitałowego, skoro nie skorzystano z pomysłu dokapitalizowania filaru kapitałowego zasobami prywatyzacyjnymi; teraz są one już istotnie mniejsze.

Wprowadzenie zasady dobrowolności przynależności do OFE (a więc uczynienie z nich faktycznie 'otwartych' organizacji), co rozważałem będąc w rządzie na przełomie lat 2002/3, nie powiodło się, gdyż był przeciwko temu zasadniczo ówczesny minister pracy (i jeden z projektantów reformy). Wtedy zresztą musiałem koncentrować się na wyprowadzeniu gospodarki ze stagnacji, do której doprowadziły rządy neoliberalno-populistyczne AWS-UW, czyli poprzedników Platformy Obywatelskiej, oraz na korzystnym finalizowaniu negocjacji w sprawie akcesji Polski do Unii Europejskiej.

Cały czas trzeba pamiętać, że reforma systemu emerytalnego ma służyć przede wszystkim emerytom, a przy okazji nie dewastować finansów publicznych. Natomiast rynki kapitałowe mają tu być traktowane instrumentalnie, a nie odwrotnie! Trzon kapitałowy systemu emerytalnego tworzy się nie po to, aby satysfakcjonować rynki i elity ich beneficjentów, lecz rzesze emerytów. Dlatego też potrzebna jest głęboka korekta, zwłaszcza w odniesieniu do OFE, ale nie tylko. Aktualne są postulaty co do zmian strukturalnych w różnych segmentach ZUS-u i zwłaszcza KRUS-u oraz uprzywilejowanych emeryturach państwowych i mundurowych.

Radzę do tej tak ważnej sprawy podchodzić racjonalnie, pragmatycznie, spokojnie, a nade wszystko strategicznie. Sytuacja jest skomplikowana, ale problemy są do rozwiązania, a sprzeczności interesów do przezwyciężenia. Najgorszym doradcom może być teraz emocja i zacietrzewienie doktrynalne. Niestety, tych ostatnich symptomów w toczących się dyskusjach nie brakuje…

Mam nadzieję, że po tej odpowiedzi Pan Rokicki nie zmieni swego zdania: „dotychczas uważałem Pana za największy autorytet wśród ekonomistów w tym kraju ", natomiast zmieni je nieco odnośnie do meritum. Bo rację ma na przykład Pan Kuczwalski, który poniżej komentarza Pana Rokickiego napisał: „**Thomas Kuczwalski** Skad u ludzi narodzila sie idea, ze zmiana zapisu srodkow z OFE do ZUS to "nacjonalizacja". To chyba wynik propagandy

prania mozgow, ze panstwowe jest zawsze gorsze niz prywatne i tego, ze jak juz wszystko bedzie prywatne to zapanuje powszechny raj na Ziemi." Natomiast nie skorzystam z rady **Patryka Kislinga**: „Panie Profesorze, ja popieram. Niech Pan nie wyprowadza kolegi z błędu." Będę. A przynajmniej będę próbował, bo – jak to powtórzyłem również w dzisiejszej audycji telewizyjnej (http://www.tvn24.pl/jeden-na-jeden,44,m/kolodko-chwali-rzad-atakuje-balcerowicza-bledy-ktore-sa-w-systemie-ofe-sa-jego-autorstwa,359077.html) – nie wystarczy mieć rację, trzeba mieć jeszcze większość.

672. Wpis 2315, 01.X.2013

Koniec „zielonej wyspy",
czyli jak długo potrwa jeszcze w Polsce spowolnienie gospodarcze?

W końcu nawet rząd przyznał, ze Polska to już nie zielona wyspa… I nie dlatego, że nastała jesień, lecz ze względu na załamanie się budżetu państwa i konieczność jego głębokiego nowelizacji w trakcie roku. Ta faza kryzysu nieuchronnie musiała nadejść ze względu na słabnącą od kilku lat dynamikę gospodarczą. Było to w większym stopniu skutkiem wewnętrznej polityki gospodarczej – tak rządu, jak i banku centralnego – niż zewnętrznych uwarunkowań związanych ze światowym kryzysem.

Światowa produkcja sukcesywnie rośnie od 2010 roku. Jednakże mimo to kryzys trwa, przy czym przejawia się w pięciu sferach:
- finansowej;
- gospodarki realnej;
- społecznej;
- politycznej;
- kulturowo-ideowej.

Kryzys nie ominął również Polski. Udało się uniknąć recesji, ale nie kryzysu. W polskich warunkach przejawia się on w czterech sferach, które od razu wskazują, na czym skupić muszą się reformy strukturalne i polityka rozwojowa w następnych latach:

1. Z punktu widzenie przedsiębiorców kryzys polega przede wszystkim na niepełnym wykorzystaniu istniejących mocy wytwórczych, co zniechęca do inwestycji, redukując skalę ewentualnego przyspieszenia tempa wzrostu produkcji w następnych latach.
2. Z punktu widzenia gospodarstw domowych najbardziej dokuczliwe jest strukturalne bezrobocie utrzymujące się na poziomie ponad 13 procent, i to pomimo masowej skali emigracji, zwłaszcza ludzi młodych, wykształconych i przedsiębiorczych. Bez odczuwalnego przyspieszenia tempa wzrostu nie uda się odwrócić tych tendencji, które mają silne negatywne implikacje długookresowe.
3. Z punktu widzenia państwa po raz trzeci w okresie transformacji polityka gospodarcza doprowadziła do głębokiej zapaści w systemie finansów publicznych i do deficytu budżetowego, z którego narastaniem rząd zdecydował się walczyć metodami niekonwencjonalnymi, między innym poprzez korzystne dla budżetu zmiany w sektorze OFE.
4. Z punktu widzenie społeczno-politycznego kryzys przejawia się w społecznej apatii, spadku wzajemnego zaufania obywateli i państwa, erozji kapitału społecznego, co także ma zwrotnie ujemny wpływ na przyszły rozwój.

Polska gospodarka funkcjonuje w określonym otoczeniu europejskim oraz globalnym. To stwarza zarówno dodatkowe szanse, jak i zagrożenia. Sposób na odwrócenie tendencji do spowolnienia gospodarczego i poprawy koniunktury musi te uwarunkowania odpowiednio uwzględniać. W szczególności chodzi o politykę wspierania przedsiębiorczości i poprawy międzynarodowej konkurencyjności. Bez poprawy na tych obszarach nie będzie przyspieszenia gospodarczego, nawet w przypadku radyklanej zmiany na lepsze w sferze polityki makroekonomiczne.

Polska na potencjał na średni roczny wzrost PKB o co najmniej 4 procent w perspektywie kilkunastoletniej. Zważywszy na stagnację demograficzną, oznacza to możliwość osiągnięcia w roku 2025 dochodu na głowę nawet o 2/3 wyższego niż obecnie, a więc około 30 tysięcy dolarów, licząc parytetem siły nabywczej. Niestety, na najbliższe lata rząd zakłada powolny wzrost: około 1,2 procent w roku 2013, zaledwie 2,5 procent w roku 2014 i też niewiele, bo tylko 3,8 procent w 2015 roku. To oznacza, że Polska będzie nadal się cofać, gdyż w tym okresie tempo wzrostu światowego produktu brutto przekraczać będzie średnio rocznie 3 procent.

Odczuwalne przyspieszenie tempa wzrostu gospodarczego – do 3-4 procent już w roku 2014 oraz 4-5 w latach następnych – wymaga kompleksowego programu reform strukturalnych, zmian instytucjonalnych i odpowiednich posunięć polityki gospodarczej, a także dalszej poprawy zarządzania mikroekonomicznego. Zarys pożądanych kierunków działań przedstawiłem w przygotowanej dla Prezydenta RP „Strategii dla Polski 2013-2025" (http://www.tiger.edu.pl/kolodko/artykuly/RZECZPOSPOLITA-Strategia-dla-Polski.pdf).

671. Wpis 2314, 01.X.2013

Bardzo dziękuję. Tak proszę czynić. Im więcej nas tutaj dyskutuje, tym więcej zdrowego rozsądku i prawdziwej wiedzy obok.

670. Wpis 2311, 20.IX.2013

POLSKA AKADEMIA NAUK POLECA LEKTURĘ

„Książka Prof. Grzegorza W. Kołodko „Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna przyszłości" powinna być obowiązkową lekturą w kręgach podejmujących decyzje o przyszłości świata i powinna być również obowiązkową lekturą w szkołach średnich i na wyższych uczelniach."
(S p r a w o z d a n i e z posiedzenia Komitetu Nauk Ekonomicznych PAN w dniu 11 czerwca 2013 r. przyjęte na posiedzeniu 19 września 2013 r.)

Cieszy taka sugestia, ale może wystarczy zalecić lekturę? Rozumiem, że w opinii KNE PAN chodzi nie dosłownie o „obowiązkową lekturę", lecz o podkreślenie faktu jej przydatności w otwieraniu oczy na fundamentalne problemy świata i jego przyszłości, a kogo jak kogo, ale młode pokolenia powinno to zainteresować szczególnie. Niedługo będę w jednym z warszawskich liceów, więc zobaczę z bliska, co się tam czyta… Mam nadzieję, że w bibliotece jest „Dokąd zmierza świat…" i uczniowie też do książki (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,66008) sięgają.

669. Wpis 2310, 19.IX.2013

Utrzymywanie nadmiernych rezerw walutowych – a w Polsce są one ewidentnie zbyt duże – jest wielce kosztowne. Prowadzenie takiej polityki jak dotychczas kojarzy się z sytuacją, kiedy to mąż co miesiąc odkłada w banku 100 złotych „na wszelki wypadek", a żona z tegoż banku pożycza, w istocie swoje, 50 złotych „na życie". Rzecz w tym, że mąż lokuje, dajmy na to, na 2 proc., a żona pożycza na 6 proc. Niewiele się wysilając i prawie nic nie ryzykując bank zarabia 4 proc., czyli 4 złote. Od 100 złotych, ale tu chodzi nie o 100 złotych, lecz o ponad 100 miliardów dolarów, bo nasze rezerwy oscylują wokół równowartości 110 miliardów dolarów (równowartości, bo przetrzymywane są w koszyku kilku walut).

Rozwiązanie, które proponuję – nie od dziś – nie polega na wydaniu środków z rezerw walutowych na różne "słuszne" cele ani też na ich inwestowaniu, oczywiście w "lepszą" przyszłość, lecz na przeznaczeniu ich części, około połowy, na spłatę części zagranicznego długu publicznego. Gdyby użyć w tym celu połowy obecnych rezerw, dług publiczny spadłby o około 10 punktów – z 55 do 45 procent PKB.

Natychmiast też stosownie obniżają się budżetowe (a więc podatkowe) koszty obsługi długu, o jakieś 10 miliardów złotych, czyli 0,6-0,7 proc. PKB (albo o równowartość około 1-1,5 punktu procentowego VAT).

Korzyść dla nas wszystkich, w skali makro, jest oczywista. Nie tylko ciążyłby na nas dług mniejszy o jedną piątą – a to na pewno uspokaja i poprawia samopoczucie, a więc i perspektywy rozwojowe – ale można by zaoszczędzone 10 miliardów złotych przeznaczyć albo na zmniejszenie podatków, albo na zwiększenie wydatków, albo na zmniejszenie deficytu budżetowego; albo na wszystkie te cele po trochu. Najlepiej wszak na zmniejszenie deficytu.

Jeśli zyskuje polskie państwo i społeczeństwo – albo, jak wolą inni, podatnik – to kto traci? Otóż tracą ci, który przy okazji zostaliby pozbawieni przychodów z tytułu różnicy stóp procentowych płaconych od lokat przedmiotowej części polskich rezerw (bardzo niskie, bo z reguły są to bezpieczne, krótkoterminowe papiery) i płaconych przez Polskę od zaciąganego długu zagranicznego.

Przyjmując, że starczyłyby rezerwy w wysokości połowy ich obecnego poziomu, a więc około 55 miliardów dolarów – a z pewnością takie są bezpieczne – rok rocznie kosztuje to nas wszystkich, wszystkich, bo niektórzy na tym naszym kosztem zarabiają, nawet krocie, ponad dwa miliardy euro albo około 3 miliardów dolarów.

668. Wpis 2309, 18.IX.2013

REZERWY WALUTOWE POLSKI WYNOSZĄ OKOŁO 110 MILIARDÓW DOLARÓW. KTO NA TYM ZARABIA? ILE NAS TO KOSZTUJE? CO Z TYM ZROBIĆ?

Jeśli bank centralny utrzymuje stopy procentowe na relatywnie wyższym poziomie niż w innych państwach o podobnej inflacji, to taką polityką pieniężną przyciąga zagraniczny kapitał spekulacyjny, zachęcając go perspektywą łatwego i szybkiego zysku. Zagraniczni inwestorzy, aby nabyć papiery dłużne danego kraju, kupują wpierw jego walutę. Skoro popyt na nią rośnie, rośnie też ich cena. Jest nią kurs walutowy, który idzie w górę. Pieniądz się wzmacnia, choć gospodarka może słabnąć. Do obiegu weszły zagranicznego środki płatnicze, które teraz skupowane są przez bank centralny i osiadają w administrowanych przezeń rezerwach. Budżet ma doraźnie więcej środków na wydatki, a zagraniczni inwestorzy papiery dające im dochód. Odsetki dla nich są procentami wypłacanymi przez budżet na koszt

podatnika. Tak oto rząd (i społeczeństwo) mają większy dług, a bank centralny większe rezerwy.

Dodajmy od razu, że rezerwy walutowe – uzasadnione czy nie – jednych krajów są wyjątkowo łatwym źródłem dużych dochodów banków i funduszy inwestycyjnych w innych krajach oraz służą finansowaniu deficytów budżetowych państw bogatych. Rezerwy takie przetrzymuje się nie w gotówce w podziemiach banków centralnych (abstrahując od rezerw złota, które w dzisiejszej dobie odgrywają znikomą rolę), lecz w niskooprocentowanych, ale pewnych, bezpiecznych obligacjach innych krajów (na przykład w papierach amerykańskich, niemieckich czy japońskich) lub w postaci depozytów w renomowanych zachodnich bankach.

Nie jest niczym niecodziennym, że ten sam bank – dokładnie ten sam – jedną ręką bierze pod swoją pieczę rezerwy jakiegoś państwa, powiedzmy w wysokości miliarda dolarów, wypłacając od niego odsetki w wysokości 3 procent rocznie, a drugą kupuje jego obligacje, od których to państwo jemu z kolei płaci 5 procent rocznie. Tak, ten bank kupuje te obligacje za te rezerwy. Tak, on na tym zarabia bez większego wysiłku 20 milionów dolarów na czysto. Tak, tyle kosztuje to obywateli tego państwa w postaci ściągniętych z nich podatków. Gdy rezerwy i dług wynoszą po 50 miliardów dolarów, to choć finansiści powiadają, że zadłużenie netto jest zerowe, zyski pośredników finansowych za granicą (a także kompensaty ich miejscowych rzeczników) zerowe bynajmniej nie są. Wynoszą miliard dolarów. I o tyleż więcej (w walucie krajowej) wynoszą podatki.

To z tych przede wszystkim względów zarządzające rezerwami walutowymi banki centralne robią to w owianej nimbem tajemniczości ceremonii, podczas gdy rządy ślęczą nad sterowaniem przepływami strumieni budżetowych przy otwartych drzwiach, pod krytycznym publicznym ostrzałem i pod kontrolą demokratycznie wybranych parlamentów. W zabiegach międzynarodowej finansjery i ich medialnych rzeczników o tzw. niezależność banków centralnych ten czynnik ma niemniejsze znaczenie niż racjonalne argumenty o ich niskiej podatności na presje polityczne w kierunku emisji zbyt dużej ilości pieniądza, co podsyca inflację.

Współcześnie banki centralne popełniają dużo więcej błędów w odniesieniu do zarządzania będącymi w ich dyspozycji rezerwami walutowymi niż w odniesieniu do będącej w ich jedynej gestii podaży pieniądza. To wyjaśnia, dlaczego tak wiele jest zgiełku wokół mało istotnych spraw, łącznie z manipulacjami przy zmianie stóp procentowych o frakcję procenta, czego lekceważyć nie można, ale i przeceniać nie należy. On zagłusza skąpe wołania o racjonalizację polityki rezerw walutowych i podporządkowanie jej interesowi publicznemu oraz sprawie rozwoju społeczno-gospodarczego. Instytucjonalne rozwiązania w odniesieniu do państwowych rezerw walutowych wymagają fundamentalnego zreformowania.

Fragment książki „Wędrujący świat", s. 187-188
(http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,40999)

CO ZROBIĆ?
Znaczącą część rezerw – nawet połowę – przeznaczyć na spłatę części polskiego zadłużenia zagranicznego. Wówczas odczuwalnie spadnie tak ogólny ciężar dotkliwego długu publicznego, jak i bieżące koszty obsługi. No i, oczywiście, łatwe dochody niektórych zagranicznych pośredników finansowych…

667. Wpis 2308, 16.IX.2013

CZAS NA REWOLUCJĘ?

Gdy patrzy się na niekorzystne zmiany w relacjach dochodów w niektórych krajach, trudno się nie zdumiewać. Przyzwalanie – a nawet więcej, bo sprzyjanie narzucanym systemem gospodarczym i uprawianą polityką – na powiększanie się już i tak nadmiernych, konfliktogennych dysproporcji w podziale dochodów, to cecha szkodliwego neoliberalizmu. Opiera się on na wyrachowanym cynizmie i chciwości, a to że bywa skuteczny – do czasu i dla nielicznych – raz jeszcze dowodzą twarde dane statystyczne. Dodać wszak trzeba, że również w niektórych gospodarkach państwowego kapitalizmu nierówności dochodowe są nadmierne i też nie będą akceptowane.

Pomimo że to właśnie neoliberalizm – ze swoimi złymi wartościami i polityką – doprowadził wpierw do amerykańskiego, a później światowego kryzysu gospodarczego, który wciąż się toczy, również w Polsce, proces wzbogacania nielicznych kosztem większości trwa. Jak się bardzo chce – i potrafi – to udaje się tę ułomną tendencję przełamać, chociażby w Brazylii, ale bynajmniej nie w centrum globalnego kapitalizmu, w USA. Kolejny rok z rzędu część dochodu przejmowana tam przez najbogatsze warstwy społeczeństwa rośnie. Nie dlatego że odpowiednio zwiększa się ich wkład do tworzonego dochodu narodowego, ale z tej przyczyny, iż tak działa system fiskalny i inne instrumenty redystrybucji, czyli wtórnego podziału dochodów. Koniec końców bogatsi są coraz bogatsi, a średniacy i biedacy latami jakby drepczą w miejscu.

Według amerykańskich źródeł górny jeden procent uzyskujących najwyższe dochody przejął 19,3% dochodów gospodarstw domowych, bijąc rekord z roku 1927, a więc z okresu poprzedzającego bezpośrednio Wielki Kryzys 1929-33. Nierówności dochodowe w USA rosną już od trzech dekad. W roku 2012 przychody tego jednego procenta zamożnych skoczyły znowu w górę, aż o 19,6%, podczas gdy dla pozostałych 99 procent społeczeństwa wzrosły o śladowy, niezauważalny 1%. Gdy neoliberalizm począł dominować amerykańska politykę, wraz z nastaniem tzw. Reaganomiki, 10 procent najzamożniejszych Amerykanów przejmowało niespełna jedną trzecią, około 32 procent dochodów, teraz jest to prawie połowa, bo aż 48 procent.

Czy te uprzywilejowane neoliberalizmem tzw. elity żadnych inteligentnych wniosków nie potrafią wyciągnąć z protestów w rodzaju Occupy Wall Street czy Occupy London? Na nic zdają się masowe manifestacje na ulicach Madrytu czy Warszawy? Arabska Wiosna też nic nie mówi? Arogancja możnych tego świata to już nie tylko przejaw ich zadufania i chciwości. To przejaw krótkowzroczności i głupoty, gdyż prowokując innych, podcinają przy okazji gałąź, na której sami siedzą. Ile jeszcze trwać może taka fanaberia w sferze dochodów, zanim rzeczy wymkną się spod kontroli?

Jeszcze trochę i zaprawdę przyjdzie czas na jeszcze jedną rewolucję. Może ona być dewastująca...

666. Wpis 2307, 14.IX.2013

CO WARTO PRZECZYTAĆ?

Spośród licznych deficytów doskwierających polskiemu społeczeństwu rzuca się w oczy deficyt Przywódców. Przywódców dużym P, gdyż tych pisanych mniejszym nie brakuje. I bezsprzecznie niektórzy z nich w swoich sferach, dziedzinach, obszarach, dyscyplinach są wybitni. 29 przywódców – od szefowej samorządu studenckiego i wójta oraz menedżera i kolarza poprzez generała i biskupa po premiera i prezydenta – upatrzył sobie profesor Andrzej K. Koźmiński jako grupę, choć nie reprezentatywną, to bogatą co do zakresu i treści, jako cel do badań na temat istoty przywództwa. A raczej nie cel, lecz środek do celu, którym jest

odpowiedź na serię pytań: na czym polega przywództwo? Skąd i jak pojawią się przywódcy? Jakie są ich typy? Z czym "trzeba się urodzić", a czego – gdzie i jak?, od kogo i z czego? – można się nauczyć. O tym wszystkim pisze on w książce opublikowanej przez Wydawnictwo Poltext (Warszawa 2013, s. 258), którą zatytułował "Ograniczone przywództwo. Studium empiryczne".

Bynajmniej nie chodzi o to, że przywódcy są ograniczeni; więc odwrotnie. Ewidentnie, co autor podkreśla, wyróżniają się swoimi zdolnościami i umiejętnościami, które właśnie predestynują ich do pełnienia rozmaitych ról przywódczych w polityce, administracji, nauce, sporcie, biznesie, religii, samorządzie, wojsku, kulturze, dobroczynności. Brakuje tylko – choć doradzałem to autorowi – przestępcy. Przywódcy są zawsze i wszędzie – tak było, jest i będzie – ograniczeni w swych możliwościach przez otoczenie w jakże przeróżnych wymiarach: kulturowym i społecznym, geopolitycznym i informacyjnym, etycznym i finansowym. Chcieliby – i niby mogliby – więcej i lepiej, ale jednak nie udało się, bo… Wszystkie cytowane w książce wypowiedzi z założenia autora są przytaczane anonimowo i czytelnik ma dużą zabawę, usiłując się domyśleć, co kto powiedział, wyjaśniając, dlaczego nie mógł więcej i lepiej.

Profesor Koźmiński lokuje źródła przywództwa swoich 29 gości (gdyby był mafioso, byłoby okrągłe 30…) w dziewięciu kategoriach: polityczne (7 osób), instytucjonalne (5), przedsiębiorcze i instytucjonalne (3), przedsiębiorcze i duchowe (3), eksperckie i przedsiębiorcze (3), duchowe i instytucjonalne (2), eksperckie i instytucjonalne (2), polityczne i eksperckie (2), polityczne i przedsiębiorcze (2). Ocenia on ich kompetencje w skali od 1 do 5 przeciętnie na 3,42 – taka trója z plusem – analizując je w pięciu kategoriach: antycypacyjne (średnia 3,42), wizjonerskie (3,00), wartościotwórcze (3,14), mobilizacyjne (4,28) oraz autorefleksyjne (2,85).

Mnie najbardziej w tym przywódczym areopagu brakuje kategorii – i dobrego przykładu czy reprezentanta – przywództwa intelektualnego. Czyżby autor uznał, że we współczesnej Polsce – bo jego próbka badawcza ogranicza się wyłącznie do Polaków w kraju – nie ma żadnego przywódcy intelektualnego? Czyżby o tym też świadczyły dość marne powyższe średnie w odniesieniu do takich zbitek pojęciowych, jak kompetencje wizjonerskie (3,00) czy wartościotwórcze (3,14)? Czy jak trąbka do boju gra, to te mobilizacyjne są wysokie (4,28), a jak o liderów intelektualnych chodzi, to nie ma z kim gadać?... No bo chyba pominięcie przywództwa intelektualnego nie jest przypadkowe? A może te wspomniane ograniczenia są tak wielkie, że żaden potencjalnie wielki lider intelektualny nie jest w stanie rozwinąć skrzydeł? Nie sądzę i tym bardziej szkoda, że zabrakło autorowi tego trzydziestego rozmówcy – nie gangstera, lecz intelektualisty. Chyba że przyjmuje, iż każdy z pozostałych jest nim po trochu, ale przecież nie w tym rzecz.

Przytoczmy dla porządku pełną listę rozmówców profesora Koźmińskiego, których rozmaite wypowiedzi obficie w swojej książce cytuje i interesująco komentuje (s. 41-43):
prof. **Leszek Balcerowicz**, ekonomista i polityk, były wicepremier i minister finansów,
Jolanta Batycka-Wąsik, wójt gminy Lesznowola,
Jan K. Bielecki, były premier rządu Rzeczypospolitej Polskiej,
Henryka Bochniarz, CEO Boeing International na Europę Środkową i Wschodnią i prezydent Konfederacji Lewiatan,
generał broni **Andrzej Ekiert**, były dowódca Wielonarodowej Dywizji Centrum-Południe Polskiego Kontyngentu Wojskowego w Iraku, były zastępca dowódcy Wojsk Lądowych,
Adam Góral, twórca i prezes Asseco Poland,
Konrad Jaskóła, były prezes Polimexu-Mostostalu i Petrochemii Płock,
Agata Kaczmarek, studentka V roku Akademii Leona Koźmińskiego, przewodnicząca Samorządu Studentów,
Emilian Kamiński, aktor, reżyser, szef Teatru Kamienica,

Andrzej Klesyk, prezes PZU,
prof. **Grzegorz W. Kołodko**, ekonomista, wykładowca Akademii Leona Koźmińskiego, były wicepremier i minister finansów,
Bogusław Kott, prezes Banku Millennium,
Piotr Krzystek, prezydent Szczecina,
Aleksander Kwaśniewski, były prezydent Rzeczypospolitej Polskiej,
Sławomir Lachowski, twórca mBanku, były prezes BRE Banku,
Czesław Lang, były kolarz zawodowy, szef i twórca Tour de Pologne jako zawodowego wyścigu kolarskiego,
prof. **Alberto Lozano Platonoff**, wykładowca Uniwersytetu Szczecińskiego, działacz Opus Dei,
Leszek Miller, były premier rządu Rzeczypospolitej Polskiej,
ksiądz kardynał **Kazimierz Nycz**, arcybiskup metropolita warszawski,
Jerzy Owsiak, twórca, animator i prezes zarządu Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy,
Grażyna Piotrowska-Oliwa, prezes PGNiG,
Tomasz Sadowski, przewodniczący zarządu Fundacji Pomocy Wzajemnej „Barka",
ksiądz prałat **Leszek Slipek** – proboszcz parafii Świętego Andrzeja Męczennika w Warszawie,
prof. **Jerzy Szaflik**, kierownik Katedry i Kliniki Okulistyki Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego, dyrektor Samodzielnego Publicznego Klinicznego Szpitala Okulistycznego w Warszawie, zastępca przewodniczącego Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów,
prof. **Tadeusz Tyszka,** kierownik Katedry Psychologii Ekonomicznej oraz dyrektor Centrum Psychologii Ekonomicznej i Badań Decyzji Akademii Leona Koźmińskiego,
Lech Wałęsa, były prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, legendarny przywódca „Solidarności",
Antoni Wit, dyrygent, dyrektor naczelny i artystyczny Filharmonii Narodowej,
Maciej Witucki, prezes Orange Polska,
prof. **Jerzy Woźnicki**, były rektor Politechniki Warszawskiej, były przewodniczący Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich, prezes Fundacji Rektorów Polskich i dyrektor Instytutu Społeczeństwa Wiedzy.

Autor przy tym stwierdza, że spośród nich (nas, bo też tam jestem) „Większość ma już swoje lata, dlatego dołączyłem do badania także kogoś, kogo można zakwalifikować jako osobę młodą." (s. 41) Przez chwilę chciałem już uwierzyć, że profesor Koźmiński mnie ma na myśli, lecz z pewnością chodziło mu o Agatę, naszą studentkę i zarazem przewodniczącą samorządu studenckiego w Akademii Leona Koźmińskiego, której nie trzeba „zakwalifikować jako młodą osobę", bo nią jest…

A co do mnie, to aczkolwiek nie jestem tego pewien, to podejrzewam, że autor klasyfikuje mnie w kategorii źródeł przywództwa „polityczne i eksperckie". Swoje wypowiedzi natomiast rozpoznaję między innymi pod kodami X2, Z23, V16. Tak oto dorobiłem się jeszcze paru ksywek…

Cóż, książka jest opublikowana, warto ją przeczytać i się zadumać. Może dzięki jej lekturze nie tylko zrozumiemy nieco więcej, skąd biorą się przywódcy – dobrzy, bo hersztów złej sprawy też nie brakuje, również w polityce i administracji, w gospodarce i finansach – lecz także co robić, na co zwracać uwagę, aby było ich jeszcze więcej i byli jeszcze lepsi. Problem w tym, aby nie byli oni ograniczeni, a radzili sobie jak najlepiej z licznymi otaczającymi ich ograniczeniami.

665. Wpis 2306, 2.IX.2013

WHAT ONE SHOULD READ?

At my invitation the Nobel Prize-winning Professor Edmund S. Phelps from Columbia University is coming soon to Warsaw to participate in the conference on "Management and Economic Policy for Development" we host at the Kozminski University (http://www.tiger.edu.pl/english/konferencje/main.htm). On this occasion he present a Distinguished lecture on "How Dynamism Was Born and How It Has Been Dying". It is indeed very good timing that his newest book has just been published. If you are interested in economics, especially the issues of economic growth and development, this may be the book for you.

The book, called "Mass Flourishing: How Grassroots Innovation Created Jobs, Challenge, and Change", is announced by the publisher, , Princeton, as follows:

"In this book, Nobel Prize-winning economist Edmund Phelps draws on a lifetime of thinking to make a sweeping new argument about what makes nations prosper--and why the sources of that prosperity are under threat today. Why did prosperity explode in some nations between the 1820s and 1960s, creating not just unprecedented material wealth but "flourishing"--meaningful work, self-expression, and personal growth for more people than ever before? Phelps makes the case that the wellspring of this flourishing was modern values such as the desire to create, explore, and meet challenges. These values fueled the grassroots dynamism that was necessary for widespread, indigenous innovation. Most innovation wasn't driven by a few isolated visionaries like Henry Ford; rather, it was driven by millions of people empowered to think of, develop, and market innumerable new products and processes, and improvements to existing ones. Mass flourishing--a combination of material well-being and the "good life" in a broader sense--was created by this mass innovation.

Yet indigenous innovation and flourishing weakened decades ago. In America, evidence indicates that innovation and job satisfaction have decreased since the late 1960s, while postwar Europe has never recaptured its former dynamism. The reason, Phelps argues, is that the modern values underlying the modern economy are under threat by a resurgence of traditional, corporatist values that put the community and state over the individual. The ultimate fate of modern values is now the most pressing question for the West: will Western nations recommit themselves to modernity, grassroots dynamism, indigenous innovation, and widespread personal fulfillment, or will we go on with a narrowed innovation that limits flourishing to a few?

A book of immense practical and intellectual importance, *Mass Flourishing* is essential reading for anyone who cares about the sources of prosperity and the future of the West."

664. Wpis 2305, 2.IX.2013

@Piotr (wpis 2304). Tzw. emisja - tzw., gdyż nie jest to dosłownie emisja - "pieniędzy przez banki komercyjne" polega na udzielaniu kredytów. Poprzez zadłużanie się klientów w banku komercyjnym do ich rąk trafia pieniądz bezgotówkowy, który w dalszej kolejności obraca się w normalnych transakcjach kupna-sprzedaży.

663. Wpis 2303, 31.VIII.2013

LONG LIFE DEMOCRACY!

„Washington has always had a permanent establishment of politicians, lobbyists and journalists. But this class has exploded in size in recent decades, and has become more introspective and self-serving. The news media have produced a hydra of talking heads who

are forever yelling at each other (debate) or pontificating about who is up and who is down (analysis). The lobbying industry has spent billions greasing the revolving door: in 2009 alone, special interests spent $3.47 billion lobbying the federal government. In 1974 3% of retiring policymakers became lobbyists. Now 50% of senators and 42% of congressmen do."

"American politics. Something rotten. The hustlers and parasites who make up Washington's political establishment", "The Economist", August 24th 2013, on the book "This Town: Two Parties and a Funeral - Plus, Plenty of Valet Parking! - in America's Gilded Capital" by Mark Leibovich, *Blue Rider Press, 2013* (**http://www.economist.com/news/books-and-arts/21583978-hustlers-and-parasites-who-make-up-washingtons-political-establishment-something**)

662. Wpis 2302, 31.VIII.2013

DEMOCRACY! WHAT DEMOCRACY?

"In 2011 the median household wealth (comprising cash, investments, homes, cars and other assets) for America's white families was $110,500. For blacks it was $6,314 (Hispanics were similarly badly off). A separate study by the Urban Institute found that between 2004 and 2010 blacks lost 23% of their average wealth, while whites lost 1%. (…)

Being poorer, black children are more likely to attend substandard schools, and less likely to graduate from college, than whites. This depresses future earning power, and keeps blacks over-represented in jobs that offer no benefits or retirement plans. (…)

On average white families buy homes eight years earlier, and tend to be able to put down more money, thus lowering interest rates and mortgage payments. (…)

America's over-punitive criminal-justice system also stymies black accumulation of wealth, as well as social mobility. In 2011, 478 of every 100,000 white men and 51 of every 100,000 white women were imprisoned. For black men the rate was 3,023 per 100,000 and for black women 129 per 100,000. This disparity cannot simply be put down to differences in crime rates: blacks are often more likely than whites to be arrested for the same crime. Young whites and blacks use marijuana, for instance, at roughly the same rate, but across the country blacks are almost four times more likely to be arrested for marijuana possession (…)

...in 2011 black women who worked full-time earned, on average, 64 cents for every dollar a white man earned (…)

Discrimination has not vanished…"

„Waking life. With his "I have a dream" speech, Martin Luther King threw out a challenge to America. How has it been met, 50 years on?", „The Economist", August 24th 2013 (http://www.economist.com/news/briefing/21584003-his-i-have-dream-speech-martin-luther-king-threw-out-challenge-america-how-has-it)

661. Wpis 2301, 29.VIII.2013

@ wpis (2299) jasny gwint. Pisze Pan: "…czytałem Pana trzy ostatnie dzieła. Zachęcałem także do czynienia tego wielu moich bliskich. W ostatnim dziele znalazłem znalazłem Pana zachwyt tzw "Wiosną Arabską". Niby w książce "Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna

przyszłości”. No to niech Pan jeszcze raz przeczyta, ale uważnie. Tam nie ma żadnego zachwytu, tylko spokojna, profesjonalna ocena uwarunkowań i perspektyw.

660. Wpis 2300, 28.VIII.2013

Was the world economic crisis avoidable?

It is frequently asked whether it was possible to avoid the present crisis which is still shaking the Western economies, yet it has a negative influence upon a number emancipating and developing economies, including China. Such a general question cannot be answered correctly, since it is necessary to define the timeframe it refers to, that is from which *ex ante* time perspective it would have been possible to avoid the current crisis. In other words, that is a complex question: not really “when”, but “how” was it possible to avoid the crisis of 2008-2013?

What if?

The answer to this question will be different if one asked about such a possibility three years ago, if we were to analyse the period thirteen years ago, and yet again different if we looked at the future, which has already become the present, from the perspective of thirty years ago. And such a threefold approach of three, thirteen and thirty years’ periods emphasizes the essence of the current crisis by revealing its causes, mechanisms and consequences. Above all, it is extremely illuminating from the point of view of conclusions related to the future and proposals for actions to prevent similar disturbances in the future – in three, thirteen and thirty years. It is worth remembering that the present is nothing more than the future of the past.

It is obvious that three years ago the world crisis was not possible to avoid. The scale of detachment of the speculative financial sector from the productive real economy, which provides all goods and services necessary for life, as well as for further production, was so great that the required adjustment to level the size of such detachment could occur only through crisis shock. What politics could not fix *ex ante,* was achieved *ex post* by crisis. It is an extremely expensive way of making adjustments.

Three years ago

Three years ago, the values related to good economic practice were already devastated; even if it was not the case everywhere, it affected many segments of the economically inter-related world, and particularly its epicentre, which still is in the United States, although year after year the distance between USA and China is shrinking. In 2010 the financial and economic devastation was so advanced, that there were no political powers, which within the existing institutions would have been able to re-direct the economy to the path of non-crisis development. The imbalance in the world economy was also too large. The world as such is in fact the only truly closed economy (at least as long as we do not establish extra-terrestrial economic links, definitely not in this millennium…). However, despite well-advanced globalisation, the planet’s economy is still divided into almost two hundred national economies rather than into several large integrating structures such as the advanced European Union or the institutionally backward sub-Saharan African countries.

The characteristic feature of all economies is the lack of external balance, which is expressed in the deficit (more often) or surplus (rarely) of the current account balance. If we pass over any accounting errors and omissions or extraordinary losses, in the planetary scale the surpluses and deficits balance each other and the final result is zero. However, if we sum up the values of all deficits and all surpluses of current accounts and then if we refer such an aggregate to the GWP, then in 2008 it oscillated around 6 per cent! And how is it possible not to fall at this scale of structural imbalances?

Thirteen years ago

And thirteen years ago? Was it possible then, in the late 1990., at the turn of century, to avoid the present crisis? In this case the answer is more complicated. Some attempts had been made. There was contentious debate between monetarism (which is the basis of neoliberalism) and neo-Keynesianism, which seems to be enjoying rejuvenation in many circles but as such it is not a panacea for contemporary complaints. In particular, there was a major battle between the advocates of far reaching uncontrolled de-regulation on the one hand, and the advocates of justified intervention of the government on the other hand; between the apologists of unbridled market and supporters of the active role of government. In numerous countries it was possible to resist the neoliberal attack in total – for example, in large China, or in tiny Slovenia.

In other countries it was only possible periodically, for example in India or in the largest post-socialist country of Eastern Europe during the implementation of "The Strategy for Poland" from 1994 to 1997. In several Latin American countries, which as an act of goodwill trusted the Washington Consensus or allowed its imposition upon them, unorthodox actions were taken and they dominated later on, and not only in Brazil and Argentina. In the USA, attempts were made to create a different concept of development. So was the case in the Great Britain. However, neither the "Clintonism" – after former American president, Bill Clinton, inspired by the Democrats in US, nor the Labourite "Blairism", after the former British prime minister, Tony Blair, could manage the neoliberal storm. Hence, at the turn of the century neoliberalism won the mainstream position in economics as well as in economic policies. The flight of the moth to the flame was not stopped…

Thirty years ago

What about thirty years ago? Was then the present multi-layer crisis possible to avoid? The answer is of course positive. In the conditions of increasing globalisation, it was enough – bagatelle! – not to follow the ruts of neoliberalism, which were quite shallow then, but instead to go forward towards the future along the path marked out by the model of the social market economy. The characteristic features of the social market economy include the imperative of social cohesion and economic institutionalisation, which allow for the development of private entrepreneurship while maintaining the State's supervision over the balanced division of results coming from increased work productivity and improvement of capital efficiency. It also takes genuine care of the natural environment and cultural aspects of development.

However, the world went along a different track – due to aggressive greed and spreading short-sightedness, due to the relatively weak position of the Scandinavian countries on the international arena, who enjoyed a social market economy that functioned well, due to the fact that Germany (united) and Japan (during structural crisis) were busy with their own challenges, due to the gullibility of intellectual and political elites in the countries of the so-

called emerging markets (more in the countries of post-socialist transformation than in other parts of the world). It is necessary to be able to draw conclusions for future. “To be able,” means the intellectual skill and political will. One does not have the guarantee that it is going to happen. It calls for a great intellectual and political effort. Yet there is a chance that the lesson will be learned. It the USA and in China, in the European Union and Russia, in Japan and in India.

659. Wpis 2296, 18.VIII.2013

JAKA CZEKA NAS PRZYSZŁOŚĆ?

Nie licząc wróżbitów, od nikogo nie oczekuje się tylu wieści odnoszących się do przyszłości co od ekonomistów. Jest to tym bardziej zdumiewające, że mało kto tak często jak oni myli się nie tylko w sprawach teraźniejszości, ale nawet co do lepiej czy gorzej rozpoznanej przeszłości. Wróżka, gdy źle odczyta co tam w fusach napisane, może stracić klienta. Ekonomiści nigdy. Aczkolwiek nie potrafią dojść do porozumienia w sprawie źródeł Wielkiego Kryzysu lat 1929-33, są pytani o przyczyny tego z lat 2008-13. Podczas gdy wydawać by się mogło, że w czasach rozległego kryzysu zainteresowanie skupia się na teraźniejszości, są nieustannie nagabywani o przyszłość. A jak nikt ich nie pyta, to i tak sami zajmują stanowisko. Ilekolwiek by popełnili błędów w formułowanych hipotezach, wnioskach, teoriach, skutecznie potrafią kreować niegasnący popyt na swoje usługi. Skoro ekonomistów nie można się pozbyć, trzeba ich wykorzystać dla dobra sprawy.

Czy ekonomia w ogóle powinna zajmować się przyszłością? A jeśli tak – to jak? Ma ją tylko przewidywać czy też współtworzyć? Jedno i drugie musi być niełatwe, skoro przyszłość nie jest ani cykliczna, jak w zamierzchłych czasach, ani nie jest procesem liniowym, w którym zdarzenia następują po sobie w sekwencji wyznaczonej przez ich kolejność w niedawnej przeszłości. Przyszłość jest przede wszystkim zmienna, a skala tej zmienności jeszcze będzie rosła. Ale to nie oznacza, że żyjemy w czasach nieprzewidywalnych i nic z tym zrobić nie można.

Projektowanie przyszłości to nie to samo co jej przewidywanie czy odgadywanie. To dużo więcej niż bierne przewidywanie, ale zarazem zaledwie wstępny warunek jej kształtowania, bez czego marne czekałyby nas czasy. Przyjmowanie, że ludzie utracili kontrolę nad biegiem własnej przyszłości, to coś więcej niż defetyzm. To strategiczny błąd. Niektórzy go popełniają, twierdząc, że nie tylko nie mamy w zasadzie wpływu na to, co się wydarzy, lecz nawet nie jesteśmy w stanie tego przewidzieć. Nie podzielam takiego stanowiska.

Nie potrafimy przewidzieć poziomu wskaźników odzwierciedlających przyszły stan pewnych zjawisk i procesów. Można zgadywać, jakie będę notowania dolara do euro w noc sylwestrową roku 2023, ale wiedzieć tego ex ante nie sposób. Możemy natomiast przewidzieć – a przynajmniej powinniśmy potrafić – czy wtedy jeszcze będzie istniało euro, czyli czy przetrwa poważny kryzys z początków bieżącej dekady. Rzecz bowiem nie w przewidywaniu poszczególnych konkretnych wydarzeń, ale procesów charakteryzujących się rozpoznaną przez ekonomię logiką wzajemnych powiązań. To drugie ujęcie ma charakter dynamiczny, co odróżnia je od pierwszego, statycznego. Można się pomylić, bo znowu wiele zależy od trafności czynionych założeń, ale to bynajmniej nie oznacza, że przyszłość jest nieprzewidywalna.

Nieprzewidywalna jest masa przyszłych konkretów, nieuniknionych incydentów i swoistych wypadków przy ekonomicznej pracy, o których nadejściu nie mamy – bo mieć zawczasu nie możemy – pojęcia. Niekiedy mogą one mieć daleko idące konsekwencje dla determinantów i wyników gospodarowania. Nieprzewidywalność, lub ograniczona

przewidywalność, tam gdzie ona występuje, zwiększa pole niepewności i niestabilności warunków, w których prowadzona jest działalność gospodarcza. I choć pole to w przyszłości będzie większe niż dotychczas, nie czeka nas totalny chaos i jakaś wielka ekonomiczna loteria. Nie można przewidzieć kolejnego wielkiego tsunami czy katastrofalnego trzęsienia ziemi, ale jak będzie ocieplała się Ziemia, przewidywać można i trzeba. Nie sposób przewidzieć szczegółowych notowań wskaźnika Dow Jonesa na nowojorskiej giełdzie, ale wiedzieć, od czego zależą ewentualne zmiany ogólnego trendu, można. Nie można przewidzieć, która kobieta kiedy zajdzie w ciążę, ale nie tak trudno prognozować, że pomiędzy rokiem 2045 a 2050 któraś z nich urodzi 9-miliardowego mieszkańca globu. Z tego punktu widzenia przyszłość to gigantyczny zbiór potencjalnych i realnych zjawisk, i procesów rozciągający się od totalnie nieprzewidywalnych do zupełnie oczywistych.

Ciekawe, że w odróżnieniu od języka angielskiego, język polski, podobnie jak rosyjski i inne języki słowiańskie, uznaje wyłącznie „przyszłość" w liczbie pojedynczej. Podobnie jest ze słowem „polityka", choć przecież tak naprawdę to jest wiele „polityk". Także co do tego, co będzie, nie czeka nas wszystkich jedna i ta sama przyszłość, a wiele – no właśnie, czego? Skoro nie wiele rozmaitych „przyszłości", to na pewno niejednolita przyszłość, czyli różne jej rodzaje. Wracając na moment do semantyki języka angielskiego, to nawet wyodrębniona w tym nurcie kulturowym dyscyplina wiedzy, którą tutaj poniekąd się paramy, nazywa się *futures studies*, a więc (wiele, nie jedne) „studia nad przyszłościami" (wieloma, nie jedną) „albo studia o przyszłościach" czy też „studia (wielu) przyszłości". My zaś lingwistycznie upieramy się, że studiujemy jedną przyszłość, choć czeka nas ich sporo…

Studia nad przyszłością – obojętnie jakakolwiek by ona była albo ilekolwiek by ich było – to interdyscyplinarny przedmiot. Aby jeszcze bardziej namieszać, w literaturze przedmiotu napotkać można wyróżnienie futurologii i futurystyki, określając tę pierwszą jako obecną wiedzę o przyszłości i drogach do niej prowadzących, a tę drugą jako wykorzystywanie wiedzy o przyszłości w kształtowaniu teraźniejszych procesów społeczno-gospodarczych. Według takiego rozróżnienia występuje tu jakby analogia pomiędzy politologią a polityką, acz można powiedzieć, że takie rozróżnienie bardziej kojarzy się z ekonomią teoretyczną i stosowaną czy też, idąc wcześniej zaprezentowaną linią rozumowania, z ekonomią opisową (deskryptywną) i postulatywną (normatywną).

Gdy zatem mowa o przyszłości, łatwo o nieporozumienia, bo mieszają się wyobrażenia z pragnieniami, prognozy z projekcjami, oczekiwania z ekstrapolacją, wizje z iluzjami, plany ze strategią. Wymieniłem aż dziesięć pojęć, a ich listę można by wydłużyć, przy czym nie wszystkie z nich są domeną ekonomii zajmującej się przyszłością. W ekonomii politycznej przyszłości należy wystrzegać się iluzji, ale warto mieć wizję. Dobrze jest mieć wyobraźnię, ale nie wolno dać się uwieść nierealistycznym pragnieniom. Można czegoś oczekiwać, antycypując prawdopodobne wydarzenia, lecz nie wypada opierać się na inercyjnej ekstrapolacji trendu z przeszłości. Warto sobie ten krajobraz nieco uporządkować, aby lepiej pojąć, jakie widoki roztaczają się przed nami na przyszłość. Ze społecznego i ekonomicznego punktu widzenia przyszłość nieustannie będzie się przed nami wyłaniać jako wypadkowa przenikania się interesów, wartości i wiedzy, przy czym w poprzek tych wszystkich trzech domen idzie wyobraźnia. Zacznijmy więc od niej.

Fragment II rozdziału książki „Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna przyszłości" (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,66008) pt. „Czy gospodarcza przyszłość da się zaprojektować?" (s. 53-55)

658. Wpis 2295, 15.VIII.2013

IN QUEST OF CAIRO CONSENSUS…

"…while being with the Egyptians at Tahrir Square on the very special day of the first anniversary of the revolution, I've coined the term "The Cairo Consensus" (see http://www.facebook.com/kolodko#!/editnote.php?draft&note_id=323431221036205&id=164187983627307). I have written: "A year ago The Spring of Nations has come to Cairo. At that time people gathering here, at Tahrir Square – now world famous – were against. Against a non-democratic regime, against corruption, against poverty, inequality, unemployment, and exclusion. Now, here at the same but different Tahrir Square, they are in favor. Of what? In favor of a better future. To this end, there is a consensus; let's call it the Cairo Consensus. Yet how to move to a better future from here, there are as many views as people crowding over here.

Indeed, a long way to go. A challenge comparable with building a new pyramid. It takes even more than a generation."

Now – after the regretful drama of August 14th, 2013 – I am sure it will take more time than a generation span…

In the interview for the Arabic language journal "Alyoum Alsabe7" I said that "I'm afraid Egypt could be heading to the unknown". Now I am not only afraid of it, I am convinced that this future is unknown and by all means challenging.

657. Wpis 2294, 11.VIII.2013

WHAT ONE SHOULD READ?

There are many good books and there are certain very good books. One of the latter is "No One's World. The West, the Rising Rest, and the Coming Global Turn" by Charles A. Kupchan (Oxford University Press, New York 2012, 258 pp.). You don't have to read neither the mumbo-jumbo about collapsing West, nor the blah-blah about coming dominance of BRIC, but an intelligent, well-argued story which explains how during several centuries the West has come to its current position, how and why the other parts of the world, including China, India, Russia, the Muslim countries, Africa, and Latin America, are quite different, and what the coming global turn implies for the foreseeable future. The author correctly claims is going to be "no one's world', but rather a multi-polar world, in which there must be a room – if we want it to peaceful and prosperous – not only for Western-style liberal democracy but also for the countries with responsible governance, based on various values, traditions, religious and geopolitical strategies.

Mr. Kupchan writes: "But just that the capitalism has prevailed against socialism does not mean that the world is heading toward p homogenous end-point. For the foreseeable future, China's brand of authoritarian capitalism may well outperform – at least hold its own against – the democratic alternative. Strongman in Africa are hardly producing impressive results on the economic front – but they will decisively shape the politics of the continent for decades to come. The same goes for populists in Latin America and theocrats in the Middle East.

The bottom line is that states around the world are on very different political trajectories. The divergence is a function of profound variation of many dimensions, including political culture, path of socioeconomic development, and religion. Even among states that share a commitment to liberal democracy, competing interests and jockeying for position and status will not march to the Washington Consensus, the Beijing Consensus, or the Brasilia Consensus. It will march to no consensus. Rather, the world is headed toward a global dissensus." (p. 145)

656. Wpis 2292, 6.VIII.2013
REALISTYCZNE PLANOWANIE BUDŻETOWE CZY PO PROSTU SKUTECZNA POLITYKA?
Na mojej stronie www.facebook.com/kolodko, od mapą z odwiedzonymi krajami, internauta umieścił wpis, który cytuję:
Kajetan Kajetanowicz Panie Profesorze, dziś w PB jest artykuł o "prognozach" ministrów. Jest też o panu. Można prosić o komentarz?
http://www.gazetaprawna.pl/galerie/723659,duze-zdjecie,2,najbardziej_optymistyczni_ministrowie_finansow_w_iii_rp_sprawdz_o_ile_sie_pomylili_planujac_budzet.html

Cóż tu komentować? Widzimy, że pod moim zdjęciem jest informacja, że w czterech budżetach, które przygotowałem, w sumie zabrakło tylko 4,5 miliarda złotych, a więc zaledwie śladowy 1 miliard rocznie! Gdzież mi zatem do moich kolegów po fachu… Czyżby zaiste moje planowanie budżetowe było aż tak perfekcyjne?

Ważniejsze jest wszakże polityka, a nie sam plan. Tu chodzi przede wszystkim nie o błędy prognozy, które „Puls Biznesu" wytyka innym ministrom finansów, lecz o błędy polityki gospodarczej. Zajęcie w tym rankingu 5-go, ostatniego miejsca, oznacza, że byłem najmniej „optymistyczny", czyli najbardziej realistyczny, bo rzeczywistość w najmniejszym stopniu odchyliła się od jej założonego kształtu. Tak więc „DGP" przyznała 1-sze miejsce na podium…

Nic dziwnego, skora lata „Strategii dla Polski" 1994-97 i ponownie początek wdrażania „Programu Naprawy Finansów Rzeczypospolitej" 2002-03 to z gospodarczego, w tym finansowego punktu widzenia były najlepsze lata minionego prawie ćwierćwiecza. Ranking „Pulsu Biznesu" i „Dziennika Gazety Prawnej" chcąc, nie chcąc, tylko to potwierdza.

655. Wpis 2291, 01.08.2013

If you are interesting in the matter of differences between the ways the Asians, especially of the East, the Chinese, Japanese, and Koreans) and the Westerners reason, this is the book worth reading. It's fascinating to take a deeper look how the ancient times, of Confucius in China and Aristotle in Greece, have influenced the way we see the world contemporary. After reading the book "The Geography of Thought. How Asians and Westerners Think differently… and Why" by Richard E. Nisbett (Free Press, New York, 2003, s. 264) you will be able to see the current state of affairs in somehow different, that is more accurate way.

The authors, based on comprehensive comparative studies, "observes: "...the social organization and practices of modern Asians resemble those of the ancient Chinese and the social organization and practices of modern Europe resemble those of the ancient Greece. ...the modern Asians, like the ancient Chinese, view the world in holistic terms: They see a great deal of the field, especially background events; they regard the world as complex and highly changeable and its components as interrelated; they see events as moving in cycles between extremes; and they feel that control over events requires coordination with others. Modern Westerners, like the ancient Greeks, see the world in analytic, atomistic terms; they see objects as discrete and separate from their environments; they see events as moving in linear fashion when they move at all; and they feel themselves to be personally in control of events even when they are not. Not only are worldviews different in a conceptual way, but also the world is literally **viewed** in different ways. Asians see the big picture and they see objects in relation to their environments. Westerners focus on objects while slighting the field

and they literally see fewer objects and relationships in the environment than do Asians." (p. 108-9)

It seems to me that I must be both, one in two at the same time: the Westerner **and** the Easterner...

So, read this thought-provoking book, and then, while travelling or doing business between so-called East and West, we should be more rational, though not always in an identical way.

654. Wpis 2289, 29.VII.2013

MEETING THE CHINA'S PRIME MINISTER, MR. LI KEQIANG

While recently in Beijing, I have had a privilege to meet the new Prime Minister of China, Mr. Li Keqiang. We agree that if the rebalancing of Chinese economy will be conducted successfully and if the West will be able to avoid economic depression, there is a chance to sustain this year GDP growth – 7.5 percent – for 10 years and, hence, double it during the next decade.

Paying the working visits to China since 1989, I am indeed impressed how the leading policymakers and economists always are able to ask proper questions at the right time. This time the questions are about the way the economy must be rebalanced and the policy to reverse growing income inequality. There is plenty of other problems too, but the new Chinese leadership is fully aware of the challenges.

653. Wpis 2288, 29.VII.2013

SPOTKANIE Z PREMIEREM CHIN

Goszcząc ponownie w Pekinie, spotkałem się z nowym premierem Chin, Li Keqiangiem. Korzystając ze sposobności, wręczyłem mu moją ostatnią książkę w języku chińskim pt. „Zhen Xiang, Miu Wu yu Huang Yan. Duo Bian Shi Jie Zhong de Zheng Zhi yu Jing Ji" (http://product.dangdang.com/product.aspx?product_id=22538463); to tłumaczenie „Wędrującego świata". Postępuję sprawiedliwie, bo poprzedniemu premierowi, Wen Jiabao, dałem moje dwie wcześniejsze książki po chińsku: "Quan Qiu Hua Yu Hou She Hui Zhu Yi Guo Jia Da Yu Ce, Shi Jie Zhi Shi Chu Ban She" oraz "Cong Xiu ke Dao Liao fa: Hou she hui zhu yi de Zheng zhi jin gji" (http://www.tiger.edu.pl/aktualnosci/Premier_Jiabao_WEN.jpg). Przecież warto eksportować polską postępową myśli społeczno-ekonomiczną, czyż nie?

Z premierem Li rozmawialiśmy o uwarunkowaniach i perspektywach utrzymania przez Chiny wysokiej dynamiki gospodarczej, co ma ogromne znaczenie również dla całej gospodarki światowej. Zgodziliśmy się, że jeśli uda się realizowany obecnie manewr gospodarczy, określany jako „równoważenie" (ang. „rebalancing"), i o ile nie dojdzie do załamania i depresji na Zachodzie, to Chiny mają szansę utrzymać tegoroczne tempo wzrostu PKB w wysokości 7,5 procent (tyle zaplanowano na rok 2013, tyle będzie) przez kolejne 10 lat. Gdyby tak się stało, to jeszcze przed połową następnej dekady PKB na mieszkańca Chin (a będzie ich wtedy ponad 1,4 miliarda…) sięgnie obecnego polskiego poziomu, przekraczając 20 tysięcy dolarów (licząc parytetem siły nabywczej).

Premier Li Keqiang jest nie tylko w pełni świadomy problemów i zagrożeń chińskiej gospodarki, ale ma pragmatyczne i merytoryczne podejście do ich rozwiązywania. Kontynuowana jest polityka przesuwania popytu z zagranicy w stronę rynku wewnętrznego i

z inwestycji do konsumpcji, trwa umiarkowana polityka aprecjacji juana (RMB), co doradzałem już kilka lat temu (chińska waluta jest obecnie o ponad jedną trzecią mocniejsza niż w roku 2005), przyhamowany został proces zadłużania się władz lokalnych i municypalnych, zliberalizowane zostały zasady ustalania przez banki stóp procentowych, podejmowane są wysiłki na rzecz przyspieszenie tempa wzrostu dochodów uboższej ludności w celu zmniejszania nadmiernego zróżnicowania materialnego rozwarstwienia ludności (to uważam za chiński problem numer 1), intensyfikowane są działania na rzecz poprawy stanu środowiska, choć akurat nie można było tego odczuć w przykrytym w czasie mego pobytu smogiem Pekinie.

Problemów jest mnóstwo, ale – raz jeszcze – jeśli polityka gospodarcza prawidłowo formułuje swoje cele, nie myląc ich ze środkami, i zarazem opiera się na poprawnym rozumowaniu teoretycznym, na dobrej ekonomii, są poważne szanse na ich sukcesywne przezwyciężanie. Co zawsze wzbudza moje uznanie u Chińczyków, to umiejętność zadawania przez ich czołowych polityków i ekonomistów właściwych pytań we właściwym czasie, a obserwuję to konsekwentnie i czynnie już od 1989 roku, kiedy odwiedziłem ten wielki kraj po raz pierwszy. Tak było i tym razem podczas spotkania z premierem Li Keqiangiem.

652. Wpis 2287, 27.VII.2013

Catching-up in the emancipating economies: How fast? How far?

Looking at things from the perspective of development economics and political economy of the future, I suggest we talk of "emancipating" economies. It's a huge difference compared to "emerging" markets, as this time they are treated like subjects rather than objects. While in the case of "emerging markets" society is something less significant, a part of the game where the lynchpin is speculation, money and profits, then with respect to an "emancipating economy", society becomes crucial. The lynchpin here is a society that allocates its resources. Obviously, one existing in market economy conditions, in financial environment, without turning our back to the unavoidable market speculations and pursuit of gain, but also without submitting to them as the master of the whole system.

Emancipating economies

What does it implicate for the future? How may the position of respective country groups in the world evolve? Will the earlier division into "three worlds" disappear completely and will the present division into "two worlds" of highly developed countries and "emerging markets" fade away? Will the future course of globalization contribute to these differences vanishing gradually?

Undoubtedly, with reference to emancipating countries, these processes must continue for many, many years to come, while keeping a fast economic growth. In this case, there will be no development and progress without a significant increase in the output. What does a "fast growth" mean? It's not an absolute but rather a relative term. "Fast" should be defined as emancipating economies growing twice, three times higher than rich countries that enjoy a GDP per capita of USD 30 thousand. This means a growth dynamic of almost the double of the world average. In terms of quality, fast growth is a rate which provides economies at a medium level of development with a chance to achieve the present level of highly developed countries over the span of one or two generations and, in a similar time horizon, poorly

developed countries with a chance to achieve the level now typical of medium developed countries.

Doubling the income in one decade

Let's emphasize the power of the compound interest here. To double the income level in just one decade, an average annual growth of 7.2 per cent is enough. To double the output level in twenty years, you need to maintain an average of 3.5 per cent rate. In the former case, after half a century the income is 32 times higher (sic!), in the latter it's also higher, by a pretty impressive 460 per cent. Let's stress, right away, that, in the economic practice, the dynamic of the former kind is impossible in such a long period on a macro scale, while nearly a six-fold increase of production in five decades under certain very favorable circumstances should not be ruled out. Of course, this observation does not hold good for the world as a whole, as in this case maintaining such a high growth rate for the whole fifty years is neither possible, nor desirable. There are emancipating countries that are able to double their income, and, at the same time, consumption, although this is neither automatic nor tantamount, in just one decade, for example Taiwan in the past, and Vietnam recently.

In my country, in Poland – where I had been four times at the helm of economic policy as the deputy prime minister and minister of finance – when the mid-term reform and development program was underway in the years 1994-97, known as the "Strategy for Poland", the average GDP growth per capita was 6.4 per cent and by the end of that period, it stood at 7.5 per cent. So it would be enough to maintain that dynamic to get the income twice as high in 2007 and fourth as high in 2017. Instead of being still an "emerging market", Poland could have already become an emancipated economy.

Policy and politics versus growth and development

Unfortunately, a faulty economic policy based on wrong economic theories and with badly formulated goals, made it impossible. Even if objective external circumstances also had some adverse effect, then, undoubtedly, chances were wasted mostly due to subjective errors caused sometimes by the neoliberal bias, some other times by populism, and yet some other times, worse, by a hybrid mutation of them both. This was particularly the case during the rule of post-Solidarity AWS–UW (Solidarity Electoral Action – Freedom Union) coalition in the years 1998-2001, as a result of which the growth rate fell in the last quarter of 2001 down to the stagnation-level of 0.2 per cent. It turns out that when somebody can commit enough errors in the economic policy, then they will manage, in four years, to drag a country down from a fast growth path of 7.5 per cent to a stagnation of measly 0.2 per cent. Hence, no way to catch-up.

Yet there are some countries able to catch-up with the advanced economies. Just in 2003 the per capita GDP in China stood at modest 8 percent of the American GDP. In 20123 it is approaching 20 percent. Quite remarkable, isn't it? But is such a trajectory sustainable? Only to the extent and at much slower pace in the foreseeable future. I don't think there is a serious risk for China for so-called hard-lending, yet for sure a period of slower growth is coming. It's disputable what "Hard-lending" implies, but I agree with my friend, the leading Chinese economist, professor Justin Yifu Lin, that slowing down below annual rate of growth of 5 percent would be indeed a sort of hard-lending.

What economic growth for China?

While I visited recently Beijing again, I had also a chance to meet and chat with China's Prime Minister, Mr. Li Keqiang. I do agree also with him, that there is a chance for sustaining the average annual rate of growth around 7.5 percent for the next ten years. If this is going to be the case, the Chinese GDP per person, an purchasing power parity basis, PPP, will reach almost 20,000 USD in 2023. Consequently, the share of Chinese economy in the world output will be significantly larger than now, since the world economy most likely will expand by no more that 2.5-3 percent during the next decade. Such catching-up for China will be difficult yet feasible, and depending a lot on the success of undergoing rebalancing of the economy.

Interestingly enough, "The Economist" weekly ("The Great Deceleration", "The Economist", July 27th, 2013) is somehow pessimistic towards the future. "China will be lucky if it manages to hit its official target of 7.5% growth in 2013, a far cry from the double-digit rates that the country had come to expect in the 2000s. Growth in India (around 5%), Brazil and Russia (around 2.5%) is barely half what it was at the height of the boom. Collectively, emerging markets may (just) match last year's pace of 5%. That sounds fast compared with the sluggish rich world, but it is the slowest emerging-economy expansion in a decade, barring 2009 when the rich world slumped. This marks the end of the dramatic first phase of the emerging-market era, which saw such economies jump from 38% of world output to 50% (measured at purchasing-power parity, or PPP) over the past decade. Over the next ten years emerging economies will still rise, but more gradually. The immediate effect of this deceleration should be manageable. But the longer-term impact on the world economy will be profound."

Indeed, the time we must consider the long-term consequences of slowing down the pace of growth in the leading emancipating economies has already arrived.

651. Wpis 2283, 20.VII.2013

CZAS NA REWOLUCJĘ? (c.d.)

"Otumanianie ma granice" - pod takim tytułem tygodnik WPROST opublikował wywiad, którego udzieliłem redaktorowi Rafałowi Piserze (http://tiger.edu.pl/kolodko/wywiady/wprost-VII.pdf). Rozmowa zaczyna się od odpowiedzi na pytanie redakcji: „W swojej ostatniej książce „Dokąd zmierza świat" krytykuje pan analityków i ekonomistów za to, że są gotowi powiedzieć i udowodnić każdą brednię, jeśli to jest wygodne dla ich mocodawców."

Odpowiedziałem: „No, jednak nie każdą brednię. Otumanianie ma granice, bo ludzie są przecież coraz bardziej wykształceni." Sądzę, że coraz powszechniejsze jest zorientowanie się społeczeństwa co do istoty obecnej wpadki rządu oraz jego propagandystów i apologetów, także wielu „znanych ekonomistów" i ich internetowych papug.

Znajduje się tam i takie stwierdzenie: „Sytuacja jest przedrewolucyjna. Przecież oprócz arogancji władzy to właśnie zbyt duże nierówności dochodowe leżały u źródeł arabskiej wiosny, protestów w Turcji czy Brazylii, a także nie pierwszego (i nie ostatniego) strajku w Polsce. U nas też może wybuchnąć jakaś wiosna".

650. Wpis 2280, 19.VII.2013

Rząd jest nagi

Zaoferowane nam przez ministra finansów zamiast sezonu ogórkowego letnie "atrakcje" budżetowe to nie tyle błąd prognozy, ile błąd polityki. Rządowi ekonomiści i ich medialne propagandowe zaplecze (coraz słabsze w obliczu niepowodzenia i powoli wycofujące się z wcześniej zajmowanych pozycji) usiłują argumentować, że obszar niepewności jest tak olbrzymi, iż nie sposób było prawidłowo przewidzieć kształtowanie się makroproporcji gospodarczych i stąd wzięło się załamanie budżetu. Oczywiste nieprawda; można było i należało to uczynić, jak zresztą robił to niejeden rzetelny analityk i ekonomista. To załamanie na poważną skalę, największą od czasów tzw. dziury Bauca, którą zrobił swą szkodliwą polityką w końcu lat 1990. L. Balcerowicz. Historia jakby się powtarza, tyle że tym razem jest to „dziura Rostowskiego", bo ten nie zdążył uciec i resztki sprzyjających mu mediów nie mogą zwalać odpowiedzialności na jego następcę, choć nadejście nowego ministra finansów to już nieodległa sprawa.

Błąd prognozy czy polityki?

Miałem okazję niedawno spotkać się z premier Chin, Li Keqiangiem, z którym dyskutowaliśmy o uwarunkowaniach i perspektywach rozwoju chińskiej gospodarki oraz jej implikacjach dla gospodarki światowej. Podzielam pogląd, że możliwe jest utrzymanie tempa wzrostu PKB w latach 2013-22, a więc przez następną dekadę, na poziomie około 7,5 procent średnio rocznie. Dałoby to podwojenie obecnego poziomu dochodu narodowego na głowę (do poziomu bliskiego obecnemu w Polsce), tyle że za lat dziesięć tych chińskich głów będzie z górą miliard 400 milionów. Co zaś tyczy się bieżącego roku, to nadal rząd Chin przewiduje – i słusznie – przyrost PKB o 7,5 procent; tak jak to założył wcześniej. Natomiast nasz rząd już po niespełna pół roku od przepchnięcia (bo to było przepchnięcie) przez parlament źle przygotowanego budżetu rewiduje prognozę – własną, nie cudzą – dzieląc zakładany wskaźnik przez ponad dwa. Miało być 2,5 procent, dobrze będzie, jak nie będzie mniej niż 1 procent…

Co do błędu prognozy, to przecież nie tylko ja pisałem już pół roku temu, że budżet na rok 2013 oparty jest na fałszywych założeniach i będzie latem nowelizowany. Jest niedobrze, ale bynajmniej nie ma powodów do paniki. Opinie niektórych "znanych ekonomistów", że Polska gospodarka już jakoby weszła na grecką ścieżkę, są nieodpowiedzialne. Szkoda, że wtedy gdy należało zgłaszać alternatywne propozycje, uprawiali apologetykę nadwiślańskiego neoliberalizmu, którego błędu leżą u podstaw obecnego kryzysu.

Topniejące baza podatkowa

Baza podatkowa wskutek pogarszających koniunkturę błędów polityki makroekonomicznej, również po stronie polityki pieniężnej NBP, jak i wadliwych rozwiązań systemowych, m. in. pozbawiających budżet niebagatelnych wpływów z VAT-u, uległa dramatycznemu zawężeniu. Różnica pomiędzy planowanymi dochodami budżetowymi, nierealistycznie zakładanymi jeszcze pół roku temu na dużo wyższym poziomie, a ich rzeczywistym poziomem jest ogromna. Faktycznie sięga aż 29 miliardów złotych, gdy uwzględnić wpłatę z zysku NBP w wysokości prawie 5 miliardów złotych. Innymi słowy, gdyby nie ten niezakładany przychód, deficyt wzrósłby w stosunku do planowanego o prawie 30, a nie o 25 miliardów złotych. To prawie 2 proc. PKB; ogromna dziura…

Teraz już – w obliczu ideologicznej awersji rządu do zwiększania wpływów z podatków bądź niemożliwości ich podnoszenia w trakcie roku – oraz nieumiejętności zmniejszenia

nadmiernych wydatków (wciąż jest ich wiele, jak chociażby wydatki zbrojeniowe czy niektóre pozycje alokowane na utrzymywanie rozdętej administracji centralnej i samorządowej, a także pewne rodzaje wydatków socjalnych, jak chociażby tzw. becikowe) – pozostało jedynie zwiększenie deficytu. Co oczywiste, pociąga to za sobą stosowny przyrost długu publicznego.

Fundamentalne błędy rządowej polityki

Tak więc rząd, chcąc nie chcąc, przyznaje się do fundamentalnego błędu swojej dotychczasowej polityki fiskalnej (podatki, transfery, wydatki, zarządzanie długiem publicznym). To nie są kwestie techniczne związane z zarządzaniem sektorem finansów publicznych. To blamaż źle pomyślanej i na dodatek źle realizowanej polityki gospodarczej.

W podobnej sytuacji każdy normalny rząd uciekłby się również do podniesienia podatków od zamożniejszych warstw ludności, ale rząd PO-PSL unika tego jak diabeł święconej wody, bo kampania wyborcza przed serią czterech powszechnych wyborów w latach 2014-15 już rozwinęła swoje skrzydełka. Rząd też nie potrafi przeciwstawić się naciskom rozmaitych lobby. Toleruje bądź nawet wprowadza – jak na przykład w odniesieniu do obrotu wyrobami stalowymi w sektorze budownictwa, co pozbawiło tegoroczny budżet miliardowych dochodów – rozwiązania techniczne odnośnie do regulacji zobowiązań należności z tytułu podatku od wartości dodanej, VAT, które służą nie całej gospodarce i społeczeństwu, ale sprzyjają grupowym interesom.

„Zielona wyspa" na oceanie światowej gospodarki

Sytuacja komplikuje się ponadto zewnętrznie, gdyż obecnie rząd ogłasza, że zamierza podążać w zgoła odmiennym kierunku niż ten, który kilka zaledwie miesięcy temu zadeklarował nie tylko społeczeństwu polskiemu – i swoim ulubionym rynkom finansowym – lecz także Unii Europejskiej. Wkrótce po złożeniu na arenie międzynarodowej odmiennej co do treści deklaracji ogłasza się, że rzeczywistość „zielonej wyspy" jest istotnie gorsza niż ta uprzednio nagłaśniana, bo rząd jest nagi. No, prawie nagi. Jako że lato gorące, to jeszcze paraduje w bikini, ale już stoi w obliczu dylematu: góra czy dół? Proponuję wpierw dół, bo w telewizji nie będzie tego widać…

649. Wpis 2277, 25.VI.2013

Awans kierunku finanse w rankingu „Financial Times". Dyplom z certyfikatem ACCA gwarancją wyższych zarobków. 19. miejsce na świecie przyznał „Financial Times" studiom magisterskim z finansów prowadzonym przez Akademię Leona Koźmińskiego (ALK) w Warszawie. Rok wcześniej „FT" sklasyfikował ten sam kierunek jako 21. na świecie. Opublikowany 24 czerwca br. ranking otwierają najlepsze uczelnie europejskie z HEC Paris na czele. Przy ocenie „FT" analizuje poziom kształcenia, osiągnięcia naukowe wykładowców, mobilność studentów, możliwość odbywania praktyk, umiędzynarodowienie uczelni, a nawet zróżnicowanie kadry dydaktycznej i studentów pod względem płci. Jednym z najistotniejszych czynników jest kariera absolwentów trzy miesiące po ukończeniu studiów, wyrażająca się wskaźnikiem zatrudnienia.
(Więcej zob. http://rankings.ft.com/businessschoolrankings/masters-in-finance-pre-experience-2013)

648. Wpis 2277, 25.VI.2013

The Kozminski University Program in Finance advanced to global top 20 in the "Financial Times" Global Masters in Finance ranking. This degree certified by the ACCA has a guarantee of higher income. 19th place in the world, that is the position of Kozminski University Master Program in Finance according to the new "Financial Times" ranking. Last year the program ranked 21st in the world. The ranking, published on June 24th, 2013 includes the best European universities such as HEC Paris, which took first place. In the process of evaluation "FT" analyzes the level of quality of educational services, academic achievements of faculty, student mobility, internship opportunities, the internationalization of a university, even gender diversity of faculty and students. One of the most important criterions is alumni careers three months after graduation, expressed as the level of employment.
(More see http://rankings.ft.com/businessschoolrankings/masters-in-finance-pre-experience-2013)

647. Wpis 2273, 24.VI.2013
Atak neoliberalnych trolli, czyli dlaczego rozprawiam się z prawicowym populizmem. Bo warto i trzeba.
W ślad za umieszczoną na moim profilu www.facebook.com/kolodko notatką o błędności i szkodliwości neoliberalizmu oraz masową – i agresywną, trzeba podkreślić – na nią reakcją otrzymałem taki oto e-mail, za który uprzejmie dziękuję:
„Panie Profesorze,
Zauważyłem, że na wzięły sobie Pana na cel libertariańskie trolle. Czy tego chcemy czy nie, szkoła austriacka w swojej najbardziej radykalnej odmianie zaczyna stanowić w polskim internecie coś w rodzaju ekonomii ludowej, podobnie jak swego czasu popularna w USA szkoła podażowa, z którą ochoczo rozprawia się tam prof. Krugman. Także u nas ktoś powinien rozprawić się z tymi populistycznymi doktrynami, zanim nabiorą one większej popularności.
Zgadzam się z pańską interpretacją dorobku Hayeka. Potwierdzenie znajdujemy w jego dziełach. U Hayeka dzięki systemowi cen rynek efektywnie posiada całą niezbędną informację, tak jak Pan o opisuje. Nawet posuwa się do stwierdzenia, że w efekcie rynek działa jak jeden umysł posiadający pełną informację."
Jeden z internautów – Pan **Krzysztof Celiński** – napisał: W sumie trochę smutne, że profesor daje się trollować takim nieukom jak Kisiel, Malinowski czy Prawdziwe Fiołki. Określając ich itp. jako „niedouczonych libertarian". No właśnie daltego, że są niedouczeni, próbuje douczać. Ale „trollować" z nimi już nie będę. Co do tego to jednak Pan ma rację.
Jeszcze jeden z dyskutantów – Pan Mikołaj Kobryński – stwierdził: „Widząc powyższe komentarze, naprawdę dziwię się, jak pan profesor dał się wciągnąć w tak jałową dyskusję.".
Cóż, usunąwszy kilka ordynarnych i chamskich wpisów, bo nie tej stronie na nie miejsce, oraz przeczytawszy parę epitetów i natarczywych wycieczek osobistych, podjąłem merytoryczną polemikę, udzielając odpowiedzi na wątpliwości i pytania. Tam, gdzie one były, bo najczęściej to mnie pouczano, grzmiąc przy okazji, że jestem jakoby jedną z najnieprzyjemniejszych osób". To pewnie też element kultury tychże trolli. Komentarzy pojawiło się pod moimi trzema notatkami sto kilkadziesiąt i choć one tam są, to krótką żyją. Dlatego też kilka z nich wyciągam tutaj na wierzch, aby w tym dyskusyjnym ferworze nie przeszły nie zauważone. Tym bardziej, że nie zgadzam się z tymi z Państwa, którzy zarzucacie mi, że szkoda na dyskusję z tymi „trollami" czasu. Nie szkoda, gdyż co najmniej

kliku zaczęło wątpić w słuszność swoich dotychczasowych poglądów, które przecież ktoś im wmówił. Teraz pewnie się zastanawiają, jak to się stało, że tak łatwo dali się zwieść neoliberalnej indoktrynacji.

I raz jeszcze w tym miejscu. Neoliberalizm to nie wolny rynek, to nie liberalizm. To jego dewiacja, która żerując na pięknych liberalnych ideałach – takich jak wolność, swoboda wyboru, demokracja, prywatna własność, konkurencja, przedsiębiorczość – poprzez redystrybucję fiskalną, a przede wszystkim osłabianie państwa (ma być „małe", aby było słabe, niezdolne do stosownej regulacji rynków) służy wzbogacaniu nielicznych kosztem większości. Jest to udowodnione teoretycznie i łatwo weryfikowalne statystycznie. Wystarczy przypomnieć, że neoliberalizm – prowadząc do amerykańskiego, i w ślad za tym światowego kryzysu już nie tylko gospodarczego – podniósł udział 1 proc. najbogatszych Amerykanów w PKB z około 9 proc. w roku 1980, roku zwycięstwa Reagana, do około 23 proc. w roku 2007, w przeddzień kryzysowej eksplozji.

Z kolei libertarianizm to nie liberalizm. O ile ten pierwszy jest najzwyczajniej przejawem skrajnej ekonomicznej naiwności, ten drugi jest wyrafinowanie nieuczciwy, gdyż służy czemuś zgoła innemu, niż głosi, służby bowiem poprawie sytuacji nielicznych kosztem większości. Do tego potrzebne jest mu „małe" państwo, brak interwencji, zaniechanie regulacji. Oczywiście, naiwności neoliberalizmowi po części też nie brakuje, skoro chce jakoby zwiększać sprzedaż i produkcję, obniżając dochody i popyt, co jest powszechnym jego postulatem w dobie kryzysu. Dziś błąd takiego podejścia, w świetle pogłębiania się kryzysu nie tylko w Grecji czy Hiszpanii, pojęli nawet ortodoksi z MFW.

To niesamowite, że nie pojmują tego nasi rodzimi neoliberałowie. Dlaczego ci starsi, jest oczywiste; żyją z tego. Natomiast ciekawe jest, że wciąż ich tak dużo pośród młodszych. Hurmem pojawili się także ostatnio na tej stronie; WITAMY! Pod niektórymi ich komentarzami pojawiało się od razu kilkanaście „like'ów". Dzięki forom społecznościowym są lepiej zorganizowani niż kiedyś Komsomolcy. Jak to jest powiedziane w powyższym liście, neoliberalizm, posiłkujący się tendencyjnie interpretowaną tzw. szkołą austriacką ww ekonomii, to „coś w rodzaju ekonomii ludowej". I dalej: „Także u nas ktoś powinien rozprawić się z tymi populistycznymi doktrynami, zanim nabiorą one większej popularności." Tak, to jest populizm, tyle że prawicowy. Więc się z nim rozprawiam.

O tym – i o wielu, wielu, bardzo wielu innych sprawach związanych z wyzwaniami, przed jakimi stoi Polska i świat, ekonomia i polityka, społeczeństwo i kultura, środowisko naturalne i technologia, migracje i bezpieczeństwo piszę w ostatnich książkach, ale gdy o tym przypominam, to trolle pouczają mnie, że niby nie wypada, że reklamuję. A ja po prostu radzę im, by jednak czytali trochę więcej niż tylko guru podsuwanych ich przez ich mentorów. Kto czyta (to co warto), naprawdę mniej błądzi.

A oto kilka ciekawych komentarzy, które powtarzam w tym miejscu, aby i te nasz „libertariańskie trolle" pojęły jak najwięcej z tej dyskusji. Im szybciej, tym lepiej, bo sytuacja na świecie robi się już iście przedrewolucyjna.

Thomas Kuczwalski Neoliberalizm to nie zaden porzadek gospodarczy oparty na nauce, lecz chaos (hulaj dusza piekla nie ma) ktory zawladnal swiatem po upadku centralnie planowanej gospodarki, tradycyjnie zacofanej cywilizacyjnie lecz dobrze uzbrojonej czesci swiata za tzw zelazna kurtyna. To syndrom zwolnionych wszelkich ograniczen, norm i standardow. To czas odrabiania straconych zyskow w powojennym okresie panstwa rownomiernie rozlozonego dobrobytu i geopolitycznie wymuszonych samo-ograniczen. Przypisywanie temu haniebnemu epizodowi cywilizacji czlowieka jakis naukowych podstaw to wygodne naduzycie.

Michał Lewandowski Kiedyś prof. Kolodko bardzo dobrze podsumował libertarianizm (w tym przypadku korwinistyczną odmianę):

"Co się tyczy libertarianizmu Pana Jana Korwina-Mikke (@ problem podniesiony przez Pana Macieja K. S.), to nie należy ich traktować poważnie. W bardzo wąskich kręgach zyskują one

czasami zwolenników poprzez swą pozorną prostotę, choć w istocie libertarianizm jest prostacki. A to, że pewne, wyrwane z kontekstu jego tezy i postulaty mogą mieć sens, bynajmniej nie zaprzecza temu, że całość tej filozofii jest bezsensowna. Nie bez powodu nigdy nigdzie taki kierunek nie zdominował ani teorii, ani tym bardziej praktyki gospodarczej. Jestem pewien – pewien jestem – że z praktycznej niedorzeczności libertarianizmu zdaje sobie sprawę sam Pan Korwin-Mikke, ale go głosi, bo jest na to zapotrzebowania części publiczności. Podobnie jak na każdym dworze kiedyś potrzebny był stańczyk; nawet wtedy, a może zwłaszcza wtedy, gdy było ciężko i smutno. Stańczyk nigdy nie jest szkodliwy, bo mówić może, co chce, lecz rządzić nie będzie nigdy. Ale przynajmniej jest weselej… Jeśli zatem zaiste Dr Rybiński stwierdził a propos pomysłów Pana Mikke, że "przez pół roku byłby chaos po czym mielibyśmy wzrost gospodarczy 10%", to się także fundamentalnie myli. Byłby wielki chaos i wkrótce potem albo rewolucja, albo porządek przywrócony silną ręką, niekoniecznie w sposób demokratyczny. Na szczęście to nam nie grozi, zagraża nam bowiem nie libertarianizm, ale neoliberalizm. Wciąż jeszcze, pomimo wielkiego blamażu ostatnich lat."
Nie ma, nie było i nie będzie dobrych owoców libertarianizmu/neoliberalizmu. Wszystkie kraje, które odniosły sukces gospodarczy zawdzięczają go światłemu współdziałaniu rynku i państwa. Praktyka pokazuję czyje argumenty mają większą wartość. Szkoda, że libertarianinie nawet nie chcą ich poznać i wolą krzyczeć w internetowych kłótniach zamiast przeczytać parę mądrych książek (lub chcą by im je kopiować wklejać przypisami- lenistwo umysłowe).
Aleksander Ksantopulos Szanowny Panie Profesorze. Miałem niewątpliwą przyjemność uczestniczenia niedawno na Pana przemówieniu na Politechnice Gdańskiej. Od tamtego czasu z przyjemnością przeglądam Pana wpisy na facebooku (oraz oglądam niesamowite zdjęcia, które "wrzucił" Pan ze wszystkich stron świata) i muszę się przyznać że czekałem na moment, w którym dojdzie do jakiejś konfrontacji z przedstawicielami ciemnej masy, która formowana jest przez "polityków" typu Korwin-Mikke. Zresztą podejrzewam, że ugrupowania te w wyborach nigdy nie wyjdą poza błąd statystyczny i ze swoimi utopijnymi hasłami mamić jedynie będą gimnazjalistów, licealistów lub też innych, zwykle rozgoryczonych ludzi. Podziwiam Pana, że chce się Panu odpowiadać na te wpisy. Marzy mi się również, prawdziwa konfrontacja Pana niesamowitej wiedzy z czołowymi przedstawicielami ugrupowań typu Nowa Prawica, podczas której/których ukazała by się cała głupota tego co głoszą Ci ludzie. Z poważaniem. PS. Czekam na kolejne zdjęcia z kolejnej wyprawy. ;)
Katarzyna Borosiuk • mikroblog Neoliberalizm to doktryna prowadząca do faszyzmu i dążąca do zakłady ludzkości. Jak każda forma liberalizmu gospodarczego, tak nieuchronnie kończy się każde spuszczenie rynku ze smyczy państwa. Natomiast libertarianizm to ideologia, która trafia do umysłów słabo wykształconych proli, oparty jest na twierdzeniach typowych dla mitomanów i domorosłych onanistów. ZAORANE. EOT.
Tomasz Ciborowski @Tomasz 'Cieciu' Malinowski Termin neoliberalizm nie jest stworzony przez propagandę mainstreamową czy socjalistów. Termin ten ukuł w 1938 r. niemiecki uczony Alexander Rüstow z Colloque Walter Lippmann. On uznał się za neoliberała, tj. kontynuatora i reformatora liberalizmu klasycznego. Wszystkie ruchy proliberalne zyskały ten termin, począwszy od marginalistów. Okazało się jednak, że ekonomiści innych nurtów i szkół nazwali go liberalizmem wulgarnym (patrz O. Lange - Ekonomia polityczna), ponieważ neoliberalizm wyrzekł się etycznej płaszczyzny życia gospdarczego, dając "uzasadnienie" dla najgorszych i najohydniejszych postępków. Dlatego neoliberalizm jest nacechowany pejoratywnie. Ideologia ta jest co roku przyczyną niepotrzebnych 30 mln zgonów kobiet i dzieci.
Maciej Muszalski Panie Profesorze - z tzw. libertarianami i innymi piewcami zbrodniczego neoliberalizmu nie da sie dyskutowac. Ciezko jest prowadzic dyskusje ze zwolennikami strzelania do socjalistow (socjalista jest kazdy, kto nie godzi sie na neoliberalny kapitalizm)

oraz dyktatury na wzor Pinocheta. To sa ludzie chorzy.Skrajnie egoistyczni i gotowi poswiecic cale narody dla realizacji swojej utopii. Historia zna takie ideologie i ich piewcow. Do ich "zrozumienia" pomocny jest ten film:http://www.youtube.com/watch?v=Jxq7hiHi1cE
Podziwiam Pana za cierpliwosc i chec uświadamiania libertarian oraz wszelkiej masci neoliberalow.
Libertariano-wolnorynkowcy pisza Panu o kryzysie i o bance kredytowej. Wielokrotnie widzialem ich komentarze. Wspolna ich cecha jest twierdzenie,ze to nadmierna regulacja sektora finansowego spowodowala kryzys. Pewnego dnia postanowilem zebrac pare opracowac i odpowiedziec im w ponizszy sposob (Nie jestem ekonomista,wiec i moje pojecie jest w tej dziedzinie bardziej oparte na obserwacji i dostepnych opracowaniach niz na usystematyzowanej wiedzy akademickiej.)
Dedykuje to wszystkim neoliberalom.
Deregulacja, ktorej nie bylo:
Nie zarzucono poprawki Douglasa. Pozwalajac tym samym na ekspansje sektora bankowego wlasnie w obszary bez regulacji.
Tak samo nigdy nie nastapila deregulacja w oparciu o Interstate Banking and Branching Efficiency Act of 1994
Tak samo jak nie zmodyfikowano "National Bank Act" w celu uwolnienia mozliwosci inwestowania bankow w rozne "przedsięwzięcia" .
Tak samo nie zaistnial Garn-St Germain Act z ztcp poczatku lat 80tych.
Tak samo jak nigdy nie nastapil wzrost zyskow/ekonomiczny po wprowadzeniu tych deregulacji. Oczyciwicie byl to taki wzrost,ktory finalnie zakonczyl sie ostatnim kryzysem.
Tak samo jak nigdy nie nastapila deregulacja londynskiej dzielnicy finansowej przez nigdy nieistniejaca M.Thatcher, a przeprowadzanej przez rowniez nieistniejacego Gordona Browna.
Tak samo nigdy nie bylo orzeczenia "Securities and Exchange Commission" z chyba 2005 r. ,ktore to nigdy nie istniejac nie otworzylo drogi sektorowi do dalszego "rozwoju".
Tak samo nigdy nie zaistniala deregulacja zapisana w "Depository Institutions Deregulation and Monetary Control Act of 1980"
Aha... i nigdy nie wykorzystano luki w Bank Holding Company Act of 1956 celem legalizacji dzialan uprzednio nielegalnych w swietle reguacji Glass-Steagall.
Tak samo nigdy nie stworzono regulacji majacej na celu pomoc bankom (Community Reinvestment Act of 1977).
Tak samo nigdy nie nastapila ustawa Sen. Phila Gramma,ktora dala pole do popisu sektorowi finansowemu (Gramm-Leach-Bliley Act)... i wszystko za komunisty Clintona. Pssst tylko nikomu nie mowcie: w Kanadzie tez przeprowadzono deregulacje (w 2giej polowie lat 80tych)No i nie mowcie tez nikomu,ze ten komunista Regan tak regulowal,ze az deregulowal. PArkinson! God damn it! Prawda jest,ze nastapil wzrost aktow prawnych dotyczacych sektora finansowego (mowa o najwazniejszych krajach) ale ich wydzwiek mial charakter uwalniajacy,zdejmujacy kajdany z tegoz sektora, co w efekcie doprowadzilo nas do obecnego kryzysu.
Karol Kalecki Dla mnie sprawa jest dość prosta. U Hayeka dopóki mamy system cen, dopóty rynek ma całą informację potrzebną do tego by równoważyć popyt z podażą, etc. Nawet przyrównuje to z sytuacją gdyby całym rynkiem zarządzał jeden umysł. Efektywnie dostajemy tutaj jakąś bardziej dynamiczną i nie idealizowaną wersję aukcji walrasowskiej (slogan misesowców, że rynek dąży do równowagi, ale nigdy jej nie osiąga), gdzie żaden zewnętrzny podmiot nie może doprowadzić do Pareto-poprawy. Asymetria informacji może i w tym modelu jest, ale nie są wyciągnięte jej pełne implikacje co do efektywności.
Ci poważniejsi ekonomiści szkoły austriackiej, w przeciwieństwie do ich internetowych, słabo wyedukowanych fanów, zauważają, że Stiglitz podszedł do problemu asymetrii od innej strony. Jak pisze prof. Boettke:

"Whereas Hayek argues that the standard model underestimates the informational role of disequilibrium prices, Stiglitz argues that the standard model overestimates the functional significance of equilibrium prices in ensuring Pareto efficient resource allocation. http://factsandotherstubbornthings.blogspot.com/2010/05/boettke-stiglitz-hayek-and-socialism.html A tu nam się już otwiera pole do popisu dla regulatora, dla którego Hayek miejsca nie widział.

646. Wpis 2272, 22.VI.2013

NEOLIBERALIZM UPADA, LIBERTARIANIZM SIĘ KOMPROMITUJE, A JEGO NADWIŚLAŃSCY ZWOLENNICY DYSZĄ I WIERZGAJĄ

Wyciągam na wierzch niektóre komentarze umieszczone pod plakatem z Francisem Fukuyamą na moim profilu www.facebook.com/kolodko, aby pokazać jak największej rzeszy internautów, jak nasi nadwiślańscy neoliberałowie oraz libertarianie (jeśli dotknięci czuję się ci nadodrzański i znad innych rzek, to od razu dodam, że do nich też to się odnosi) tkwią w swoich błędnych zapatrywaniach. A również dlatego, że jak któryś z nich przestraszy się własnego cienia i wycofa swoje nieroztropne uwagi, to stąd już ich nie usunie. Niektóre komentarze pomijam, inne usunąłem, gdyż – powtórzę – nie ma miejsca na tej stronie na arogancję i ignorancję, którą z braku merytorycznych argumentów podpierają się bojownicy neoliberalizmu. Pośród niżej przytoczonych wypowiedzi też zdarza się arogancja (choćby to, że jakoby nie znam się na tym, o czym piszę, czy też coś neoliberalnego nie pasuje mi „do dogmatów", których przecież nie głoszą, bo słuszności swoich twierdzeń dowodzę naukowo). Ale cóż; to pewnie jeszcze jedna cecha neoliberałów, którym nie starcza autorytetu argumentów.

Z tego też powodu tak chętnie uciekają się do argumentu (swoich) autorytetów. Stąd tak dużo tutaj Hayeka, którego – jak można się domyślać – większość z nich, sugerowana li tylko przez swoich ideowych inspiratorów, po prostu nie czytała i nie rozumie jego teorii. Teorii, która nie wytrzymała nie tylko konfrontacji z twórczym i sprzyjającym rozwojowi keynesizmem czy ekonomią rozwoju, lecz przede wszystkim nie dała sobie rady z próbą czasu. Trzeba bowiem podkreślić, że Hayek formułował swoje poglądy w innej epoce. O ile niektóre z nich – podobnie jak zapatrywania innych myślicieli z dawnych czasów – są uniwersalne i w pełni zachowują aktualność, to większość sformułowana została w odmiennej od współczesnej rzeczywistości.

Nie tylko ludzkość liczyła trzykroć mniej niż aktualnie i produkcja była kilkadziesiąt razy mniejsza, lecz nie była to gospodarka ani zglobalizowana, ani postindustrialna, ani sieciowa, ani uwikłana w finansializację, ani podległa w nadmiernej mierze światowym korporacjom, ani skonfrontowana tak jak obecnie pomiędzy Zachodem i Wschodem i tymi słynnymi „wyłaniającymi się rynkami". Była to gospodarka niepomiernie mniej złożona i skomplikowana niż współczesna, a tym bardziej przyszła, o której piszę w swoich książkach. I nie ulega wątpliwości, że na obecnym rynku – zglobalizowanym i przebogatym w dobra i usługi, którymi się handluje – jedne informacje są wielce rozproszone, inne ewidentnie asymetryczne, także dlatego, iż niektóre z nich są niebezpiecznie zmonopolizowane. To drugie dotyczy zwłaszcza rynków finansowych, którego ogromnego zakresu wcześni neoliberałowie – guru tych współczesnych, nie najlepiej wykształconych – nie tylko przewidzieć, lecz nawet wyobrazić sobie nie mogli.

Gdyby Hayek pisał swe działa dzisiaj – ucząc się na obserwacji dynamicznie ewoluującej rzeczywistości – głosiłby zapewne coś innego, w odróżnieniu od jego zwolenników i bezkrytycznych apologetów z okolic Centrum im. Adama Smitha, Unii Polityki Realnej, Fundacji Obywatelskiego Rozwoju oraz podobnych prawicowych ośrodków ideologicznych i grup lobbystycznych służących wzbogacaniu nielicznych kosztem większości. Bo do tego przecież sprowadza się neoliberalizm, kompromitujący się na naszych oczach poprzez doprowadzenie do światowego kryzysu – już nie tylko gospodarczego. I nie da się uciec od intelektualnej i politycznej odpowiedzialności za spowodowanie tego kryzysu – ile by nie rozumieć, ile by nie kręcić, ile by się mylić, ile by nie kłamać…

A oto wymiana wspomnianych komentarzy:

- **Krzysztof Podgórski** książka jest odważna, miażdżąco krytyczna dla neoliberalizmu, wizjonerka.
- **Tomasz Paweł Czapla** może dla neoliberalizmu "miażdżąco krytyczna", ale nie dla liberalizmu klasycznego vel libertarianizmu
- **Grzegorz W. Kolodko** @Krzysztof Podgórski & Tomasz Czapla. Jeśli książka jest - no bo jest "miażdżąco krytyczna dla neoliberalizmu", to tym bardziej dla libertarianizmu, który jest prymitywną wersją XIX-wiecznego liberalizmu. Powrót do tego nurtu, także niektórych nadwiślańskich neoliberałów, zwalnia z myślenia, natomiast książka "Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna przyszłości" (http://www.proszynski.pl/Dokad_zmierza_swiat__Ekonomia_polityczna_przyszlosci-p-32066-.html) - oraz jej dwie poprzedniczki: "Wędrujący świat" i "Świat na wyciągnięcie myśli" - do myślenia skłaniają
- **Tomasz 'Cieciu' Malinowski** wśród ludzi kulturalnych obiwiązuje zasada, aby nie wypowiadać się na tematy na których się nie zna. dotyczy to zarówno Pańskich przemyśleń nt. libertarianizmu, jak i Pańskich równie celnych przemyśleń nt. Hayeka
- **Tomasz Paweł Czapla** no chyba nie chce Pan ściągnąć na siebie gromów oburzenia nie tylko za niezrozumienie myśli Hayeka odnośnie występowania asymetrii informacji, ale również nieznajomości tego, czym faktycznie jest libertarianizm? Libertarianie to bardzo inteligentni, pamiętliwi i mściwi adwersarze - nie popuszczą. Stosowanie nacechowanego emocjonalnie określenia "prymitywny" w wymianie poglądów nie pomaga.
- **Tomasz 'Cieciu' Malinowski** chciałem Panu zwrócić też uwagę, że ekonomiści współcześni nie powołują się na teorię podwójnego wartościowania Smitha nie dlatego, że "nie pasuje to do neoliberalnych dogmatów", tylko dlatego, że jest ona najzwyczajniej w świecie błędna, co wiadomo już od lat 70. XIX wieku i ówczesnej rewolucji marginalistycznej.
  ale najwyraźniej ten fakt nie pasuje Panu do Pańskich dogmatów.

Jeden z wypowiadających się wręcz mi grozi: „Libertarianie to bardzo inteligentni, pamiętliwi i mściwi adwersarze - nie popuszczą.” Co do tej inteligencji, to – jak widać choćby z wyżej przytoczonych komentarzy – różnie z tym bywa. Co zaś do ich pamiętliwości i mściwości – nie wątpię. Przecież pojawienie się naraz aż kilkudziesięciu przeciwników (komentarze, zwłaszcza te złośliwe, od razu miały po kilkunastu „like’ów”), podobnie intelektualnie błądzących i agresywnych, niekiedy aż do chamstwa, nie jest efektem przypadkowym. To zamierzone działanie określonej grupy, zacietrzewionej ideologią, którą przecież ktoś im zaszczepił. Tak, tak nadwiślańscy neoliberałowie dzielnie trwają w swoich okopach… Do czasu.

Wobec tego dwie dobre rady:

1. Zastanowiliście się, kto – I DLACZEGO! – wam to wszystko, w co wierzycie (bo to przecież religia, ideologiczna wiara, a nie wiedza) wmówił? Sami wpadliście na Hayeka i, ot tak sobie,

zgłębiliście jego myśl? Jak można tak łatwo dać się zindoktrynować?! Kiedyś (im prędzej, tym lepiej) sami będziecie się temu dziwić… Proponuję ZASTANOWIĆ SIĘ, a nie dawać wodzić się za nos tym, którym potrzebna jest armia bojowników walczących o ICH SPRAWY – tak te ideologiczne, jak i przede wszystkim materialne interesy, bo koniec końców to się za tym kryje. Historia dowodzi tego jednoznacznie. Wystarczy, bagatela, ją zrozumieć… Wasza waleczność nie może nie kojarzyć się z aktywnością i agresywnością z czasów Komsomołu czy hunwejbinów…

2. Moim adwersarzom proponuję jednak przeczytać książkę „Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna przyszłości" (http://www.proszynski.pl/Dokad_zmierza_swiat__Ekonomia_polityczna_przyszlosci-p-32066-.html), a także poprzedzające ją prace" „Wędrujący świat" (nakład już prawie 60 tys. egz. i publikacja dotychczas w 10 językach) oraz „Świat na wyciągnięcie myśli". Tam są odpowiedzi, również na pytania stawiane w cytowanych tu komentarzach. Nie będę się powtarzał, bo byłoby to niegrzeczne wobec światłych czytelników i dyskutantów.

I proszę mnie nie straszyć „inteligencją, pamiętliwością i mściwością" neoliberałów i libertarian. Z ich inteligencją radzimy sobie z łatwością logiką prezentowanych argumentów i rzetelnością obiektywnej naukowej analizy. Ich pamiętliwości jesteśmy pewni, ale ją spokojnie przeżyjemy. A ich mściwości się nie obawiamy, bo bojaźń jest cechą obcą uczciwym ludziom, którzy troszczą się o racjonalność i postęp. Tu chodzi o prawdę, a prawda jest po tej stronie.

645. Wpis 2270, 16.VI.2013

ARABSKA WIOSNA TRWA…

Ponownie jestem w Tunezji. Krótka robocza wizyta na zaproszenie tunezyjskiego rządu. Konsultacje i seminarium dla rządowych ekspertów i polityków na temat reform strukturalnych i instytucjonalnych oraz polityki rozwoju społeczno-gospodarczego. Tunezja wydaje się mieć lepsze szanse na zrównoważony rozwój niż inne kraje regionu, acz problemów tutaj bynajmniej nie brakuje.

To tu – w Tunisie, gdzie teraz wciąż trwa wiosna, i ta atmosferyczna, i ta Arabska – rozpoczął się proces tzw. Arabskiej Wiosny. Zanim ukuło się to określenie, nazwałem ten proces, w ślad za tym co dawno temu działo się w naszej części świata – Wiosną Ludów. Przecież swoiste przebudzenie z politycznego i społecznego letargu ma miejsce nie tylko w krajach arabskich. I nie tylko w islamskich, bo na Turcji to też się nie skończy. W kolejce drzemią inne społeczeństwa, także w innych regionach wędrującego świata…

Ta „wiosna" trwa już kilka sezonów i kilka lat. I długo jeszcze potrwa. Choć w samym Tunisie to jakby już lato: jest aż 36 stopni Celsjusza! Trudno biegać… Co zaś do atmosfery politycznej, to nie jest ona teraz aż tak gorąca jak w Turcji. Poszukuje się sposobów rozwoju gospodarczego i temu tez poświęcone jest moje seminarium.

644. Wpis 2269, 16.VI.2013

10 LAT BEZ POLITYKI

Dokładanie dziesięć lat temu – 16 czerwca 2003 roku – odszedłem z polityki, jak to się gwarowo powiada. Zrobiwszy swoje – tyle ile w istniejących warunkach było możliwe –

zrezygnowałem z pracy w rządzie; to był już czwarty raz, kiedy byłem wicepremierem, ministrem finansów i przewodniczącym Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów (ostatnim razem był to Komitet Rady Ministrów).

Decyzję w tej sprawie podjąłem już wiele miesięcy wcześniej, określając ten krok w gronie jedynie dwu osób, które o tym wiedziały, mianem „awans". Moment „awansu" ze sfery polityki na powrót do nauki, skąd do tej polityki przyszedłem, wyznaczyłem na dzień po pierwszym posiedzeniu rządu po zwycięskim referendum w sprawie przystąpienia do Unii Europejskiej, którego to przystąpienia warunki w końcowej, krytycznej fazie koordynowałem jako wicepremier ds. gospodarczych. Wtedy też był już przyjęty przez Radę Ministrów przygotowany przeze mnie, wraz z zespołem współpracowników, „Program Naprawy Finansów Rzeczypospolitej" (http://www.tiger.edu.pl/kolodko/ksiazki/O_Naprawie_Naszych_Finansow.pdf). Jego zainicjowanie dało już w I kwartale 2004 roku przyrost PKB aż o 7 procent – zgodnie z moją zapowiedzią: 3-5-7 (tzn. wzrost PKB o kolejno 3,5,7 procent w latach 2002-04). Nie wolno zapominać, że ówczesna koalicja SLD-PSL przejęła rządy po doprowadzeniu przez neoliberalno-populistyczny rząd UW-AWS do stagnacji na poziomie 0,2 procent w IV kwartale 2001 roku.

Warto też przypomnieć, że podobnym sukcesem zwieńczona została wcześniej „Strategia dla Polski" (http://tiger.edu.pl/ksiazki/strategia.pdf) realizowana w latach 1994-97. Wtedy to – po zapaści spowodowanej „szokiem bez terapii" na początku lat 1990. – zostawiałem gospodarkę z tempem wzrostu PKB aż 7 ,5 procent na przedwiośniu 1997 roku. Nic dziwnego, że więcej Rodaków do kraju wracało, niż z niego wyjeżdżało – odwrotnie niż podczas ostatnich lat…

Zaiste, z polityki lepiej odchodzić w poczuciu dobrze wykonanego obowiązku. Wtedy raz i drugi to się udało. Dla jasności dodam jeszcze, że tak pierwszym, jak i drugim razem z polityki odchodziłem z własnej woli, w przez siebie wybranym terminie. Jeśli ktoś głosi coś innego, mija się z prawdą.

Aż trudno uwierzyć, że to już dziesięć lat temu! Ten czas nie wędruje; on pędzi…

643. Wpis 2267, 4.VI.2013

TURCJA NA HISTORYCZNYM ZAKRĘCIE, CZYLI O CO TAK NAPRAWDĘ CHODZI W TYM CAŁYM ZAMIESZANIU

W Turcji ścierają się dwa megatrendy: z jednej strony autentyczne dążenie do integracji z Unią Europejską, z drugiej natomiast chęć do przewodzenia państwom islamskim. Jest oczywiste, że tej drugiej roli odgrywać nie może ani biedny i skonfliktowany wewnętrznie Egipt, ani bogata i konserwatywna Arabia Saudyjska, ani też odległa - i bardziej wielokulturowa - Indonezja. W sposób oczywisty te dwa projekty są nie do pogodzenia, przy czym działania intencjonalnie proeuropejskie, niby integracyjne, są umiejętnie wykorzystywane do wdrażania postępowych reform strukturalnych oraz instytucjonalnego wzmocnienia państwa, a zwłaszcza gospodarki.

W konsekwencji obecnych zaburzeń - jeśli nie zostaną szybko przezwyciężone i o ile nie zostaną z nich wyciągnięte właściwe polityczne wnioski - prawdopodobnie nie uda się zrealizować ani jednego. To rozdarcie jest najgłębszą przyczyną obecnego konfliktu, przy czym podziały tylko na pozór biegną pomiędzy władzą i protestantami. Podzielone co do wizji przyszłości są zarówno elity władzy, jak i społeczeństwo. Burzliwe zajścia na ulicach Istambułu, Ankary, Adany i innych miast to tylko powierzchnia zjawisk.

Rzecz idzie o sprawy zupełnie fundamentalne, strategiczne, dalekosiężne. Warto zdawać sobie z tego sprawę w obliczu zalewu agencyjnych informacji o dramatycznych - i telegenicznych - wydarzeniach.

642. Wpis 2265, 2.VI.2013

CO SIĘ DZIEJE W ISTAMBULE? CO DALEJ Z TURCJĄ?

Jak zawsze tak i tym razem rzeczy dzieją się tak, jak się dzieją, ponieważ wiele dzieje się naraz. Powody protestów – wpierw w Istambule, a potem także w innych miastach – są inne niż w pobliskich krajach, czy to arabskich na Bliskim Wschodzie, czy też sąsiednich śródziemnomorskich na południu (Cypr) i wschodzie (Grecja) oraz na północy (Bułgaria). Często jednak dzieje się tak, że jakiś pretekst wywołuje zamieszanie, z którego później dochodzi do buntu albo nawet rewolucji; już nie raz „z iskry rozgorzał płomień".

Tym razem, w Istambule - tym pięknym i żywym mieście łączącym uroki Wschodu z atmosferą Paryża - ludzie, głównie młodzi, bo tak najczęściej bywa, zostali sprowokowaniu niemądrą i arogancką decyzją o przebudowie przylegającego do centralnego placu Taksim parku. Gezi Park jest fajnym miejscem relaksu, spacerów, spotkań towarzyskich, weekendowych wypadów rodzinnych; biegałem tam podczas niedawnej wizyty w Istambule. Niemądry zamiar stawiania w takim miejscu jakichś budowli – spory i nieporozumienia co do tego jakich, to też jedna z przyczyn wpierw niewinnych przepychanek, a potem już ostrych starć – skłonił ludzi do protestów. Arogancja zaś władz polegała na tym, że zamiast wyjaśnić, co i dlaczego chcą zrobić, polega na tym, iż zlekceważyły *vox populi*, podtrzymując uparcie swoje stanowisko. Potem szybko doszło do konfrontacji demonstrujących z siłami porządkowymi i do eskalacji zamieszek. Jest blisko dwa tysiące zatrzymanych i aresztowanych, są ranni, trwają demonstracje – także rozróby, jak to najczęściej przy takich okazjach bywa, i nieuniknione w takich przypadkach interwencje policji.

Ze sprzeczki lokalnej robi się kryzys państwowy, gdyż teraz już zarzuca się premierowi Recepowi Tayyipa Erdoganowi (rządzi od marca 2003 roku) zapędy autokratyczne i ciągoty do islamizacji Turcji. Zarzuca się i dlatego, że niektórzy sądzą, że chciałby kandydować w przyszłym roku na prezydenta republiki. Nie należy mieć żadnych złudzeń, że od tej chwili obecny konflikt będzie już bezlitośnie rozgrywany również pod tym kątem. Obecne rozruchy to teraz już nie jest kwestia, którą da się rozwiązać cofnięciem nierozsądnej, podjętej wbrew opinii publicznej decyzji o zabudowie części Geza Park. To tak jakby prezydent Warszawy postanowiła zbudować galerię handlową w Łazienkach i potem upierała się przy takiej głupiej decyzji.

Teraz jest to już poważny kryzys, który w dodatku nasila się w kontekście kryzysu w Unii Europejskiej, a zwłaszcza w sąsiednich krajach, w Grecji, na Cyprze, w Bułgarii; w kontekście wojny domowej w Syrii, z której masa ludzi uszła do wschodnich regionów Turcji; w kontekście od lat nierozwiązanego konfliktu z mniejszością Kurdów na pograniczu Syrii, Iraku i Iranu; na tle nieprzezwyciężonej od dziesiątków lat kwestii relacji z Armenią (granica wciąż jest zamknięta); i oczywiście na tle Arabskiej Wiosny, ciągnącej się już od kilku lat poprzez wszystkie pory roku po drugiej stronie Morza Śródziemnego.

To ciekawe, ale sytuacja gospodarcza Turcji jest względnie dobra, nie tylko na tle okolicznych państw, zwłaszcza arabskich, ale również w porównaniu do Unii Europejskiej. Tempo wzrostu PKB w ostatnich latach jest tam bardzo szybkie, bez mała „chińskie". W roku 2010 wyniosło imponujące 9,2, a w roku 2011 kolejne 8,5 proc. Gdzież do takiej dynamiki krajom UE, także tej polskiej „zielonej wyspie"! W rezultacie poziom PKB jest relatywnie wysoki. Licząc parytetem siły nabywczej, PSN, wynosi około 15 tysięcy dolarów na

mieszkańca (a jest ich dużo, bo Turcja to ludny kraj, liczący już ponad 80 milionów obywateli), podczas gdy w Egipcie jest to zaledwie 6.600, a w Bułgarii 14.200 (dla porównania, w Polsce PKB na głowę wynosi około 21 tysięcy dolarów PSN). Prognozy Międzynarodowego Funduszu Walutowego zakładały na rok 2013 i 2014 wzrost PKB odpowiednio o 3,5 oraz 5,0 proc., ale nie wykluczone, że w przypadku destabilizacji sytuacji politycznej spowodowanej obecnymi rozruchami będą musiały być zweryfikowane w dół. W ślad za taką dynamiką w Turcji spada – spada, nie rośnie, jak w UE, w tym w Polsce – bezrobocie, które wynosi obecnie (luty 2013) tylko 10,5 proc. Tylko, bo w Grecji jest ponad dwuipółkrotnie większe. Poniżej progu ubóstwa żyje relatywnie mało ludzi, bo mniej niż 17 procent. Zróżnicowanie dochodów jest większe niż w Polsce, ale mniejsze niż po drugiej stronie Morza Czarnego w Rosji czy w bogatych Stanach Zjednoczonych; współczynnik Giniego oscyluje wokół 0,40. Inflacja obniża się i wynosi ostatnio (kwiecień 2013) 6,1 proc.

To nie ekonomiczna mizeria wywołała obecne bunty, ale przede wszystkim zaskakująca nierozwaga i arogancja władzy, choć z pewnością na placach i ulicach Istambułu, Ankary i innych tureckich miast jest relatywnie więcej ludzi bez pracy niż tych, dla których zajęć nie brakuje. Zaskakująca, gdyż premier Erdogan doprawdy ma na swoim koncie znaczące osiągnięcia, zwłaszcza jeśli chodzi o prowadzoną podczas ostatnich kilkunastu lat sensowną politykę rozwoju społeczno-gospodarczego.

Teraz już to, co się dzieje na placu Taksim, to nie jakaś „zadyma", lecz przejaw poważnego konfliktu społecznego i politycznego. Nie mam żadnych wątpliwości, że psychologicznie motywowanego również efektem naśladownictwa płynącym z innych części Europy i świata. Taksim Square w Istambule to nie Tahrir Square w Kairze – a byłem w tych ciekawych czasach na obu – ale i tym razem rzeczy mogą wymykać się spod kontroli. Nie dobrze by było…

641. Wpis 2263, 28.V.2013

BETTER LIFE INDEX

Since several years I am arguing in favor of broader approach to the evaluation of economic – and social – progress. We are already in the postGDP economy hence we do need the postGDP economics. Along such a line I'm discussing the issues in my newest book called "Whither the World? Political Economy of the Future" (in Polish http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,66008; English edition forthcoming). As for the alternative measures of socio-economic progress, several of them have been proposed in the literature, including my proposition of the ZIP, that is Integrated Well-Being Index (see more in "Truth, Errors, and Lies: Politics and Economics in a Volatile World" http://www.cup.columbia.edu/book/978-0-231-15068-2/truth-errors-and-lies). For some years also the OECD runs comparative analysis of its member states, as well as some more countries, preparing the Better Life Index. According to this method, the happiest nation in the world are Australians, followed by . You can find more here: http://www.oecdbetterlifeindex.org/.

"HOW 'S LIFE?
There is more to life than the cold numbers of GDP and economic statistics – This Index allows you to compare well-being across countries, based on 11 topics the OECD has identified as essential, in the areas of material living conditions and quality of life.

EXECUTIVE SUMMARY

HISTORY

For over fifty years, the Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD) has helped governments design better policies for better lives for their citizens. It provides a forum in which leaders and policy makers can work together to share experiences and seek solutions to common problems, and produces high-quality internationally comparable statistics used to understand what drives economic, social and environmental change.

Ever since the OECD started out in 1961, GDP has been the main factor by which it has measured and understood economic and social progress. But it has failed to capture many of the factors that influence people's lives, such as security, leisure, income distribution and a clean environment.

Is life really getting better? How can we tell? What are the key ingredients to improving life – is it better education, environment, healthcare, housing, or working hours? Does progress mean the same thing to all people or in all countries and societies? A pioneer in this emerging field of research, the OECD has been working for almost ten years to identify the best way to measure the progress of societies – moving beyond GDP and examining the areas that impact everyday people's lives. Today, the fruit of this work is manifested in the OECD Better Life Initiative.

BETTER LIFE INITIATIVE

The OECD Better Life Initiative allows a better understanding of what drives the well-being of people and nations and what needs to be done to achieve greater progress for all. Drawing upon the recommendations of the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress (to which the OECD has been an important contributor), the OECD has identified 11 dimensions as being essential to well-being, from health and education to local environment, personal security and overall satisfaction with life, as well as more traditional measures such as income. These 11 dimensions are explored and analysed in detail in the How's Life report, the first attempt at an international level to present the best set of comparable and comprehensive well-being indicators.

At the same time, the OECD has created the "Your Better Life Index" to support policy making to improve the quality of life.

YOUR BETTER LIFE INDEX

A key instrument of the Better Life Initiative, Your Better Life Index is reaching out to those most affected by this research: you. Your voice is critical in this debate on what matters most for the progress of our societies.

Your Better Life Index is an interactive tool that allows you to see howcountries perform according to the importance you give to each of 11 topics –community, education, environment, civic engagement, health, housing, income, jobs, life satisfaction, safety, work-life balance– that contribute to well-being.

Your Better Life Index currently profiles the 34 OECD member countries as well as key partners Brazil and Russia across the 11 topics of well-being, and will eventually include other key OECD partner countries (, China, India, Indonesia and South Africa), representing the world's major economies. The Index contains an overall description of the quality of life in each country, followed

by its performance across the 24 individual indicators that make up the 11 topics of well-being. The Index also lets you see how life compares for men and women, and for those at the top and bottom of the social and economic ladder.

Your Better Life Index allows you to put different weights on each of the topics, and thus to decide for yourself what contributes most to well-being. It also helps show how prioritising

specific issues of well-being affects the overall picture. By comparing your vision of a better life with the actual progress of your country, you can become a better-informed citizen and better impact the policymaking process. You can also compare your personal Index with those of other people in your own country and elsewhere, as well as sharing it with your friends and telling us how you would improve it. It is a pioneering, interactive tool combining OECD substance with modern technology in order to educate, promote dialogue and encourage consensus on the balance between societal and economic well-being. Freely-accessible OECD reports and other sources of information are just a click away if you want to delve even further into a particular topic.

YOUR FUTURE

Your Better Life Index will be maintained on an ongoing basis. Already the geographical coverage has been expanded beyond the OECD to include Brazil and Russia, key partners and major world economies. The data has been updated in 2012 to include the latest figures, with added dimensions such as earnings and water quality, as well as comparisons for gender and inequality. We aim to continue to provide updated data when available, add in new indicators representing the priorities that matter to you, and fine tune our research methodologies as this field of study evolves. We, as an organisation, will continue to listen closely to your feedback on this exciting project and are eager to learn what matters most to citizens worldwide.

Over more than 50 years, the OECD has developed a rich set of recommendations on policies that can best support economic growth. The task that we face today is to develop an equally rich set of policies to support societal progress. We hope you will join us in this mission to deliver better policies for better lives."

(See more: http://www.oecdbetterlifeindex.org/)

640. Wpis 2262, 28.V.2013

POLAND: How's Life?

Poland performs moderately well in overall measures of well-being, and ranks higher than average in some of the topics in the Better Life Index.

Money, while it cannot buy happiness, is an important means to achieving higher living standards. In Poland, the average household net-adjusted disposable income is 15 371 USD a year, less than the OECD average of 23 047 USD a year. But there is a considerable gap between the richest and poorest – the top 20% of the population earn nearly five times as much as the bottom 20%.

In terms of employment, around 60% of people aged 15 to 64 in Poland have a paid job, less than the OECD employment average of 66%. Some 66% of men are in paid work, compared with 53% of women. People in Poland work 1 937 hours a year, more than the OECD average of 1 776 hours. Approximately 7% of employees work very long hours, slightly less than the OECD average of 9%, with 11% of men working very long hours compared with just 3% for women.

Having a good education is an important requisite for finding a job. In Poland, 89% of adults aged 25-64 have earned the equivalent of a high-school degree, higher than the OECD average of 74%. This is equally true of men and women. In terms of the quality of the educational system, the average student scored 501 in reading literacy, maths and science in the OECD's Programme for International Student Assessment (PISA), higher than the OECD average of 497. On average in Poland, girls outperformed boys by 18 points, higher than the average OECD gap of 9 points.

In terms of health, life expectancy at birth in Poland is 77 years, three years below the OECD average of 80 years. Life expectancy for women is 81 years, compared with 73 for men. The

level of atmospheric PM10 – tiny air pollutant particles small enough to enter and cause damage to the lungs – is 34 micrograms per cubic meter, considerably higher than the OECD average of 21 micrograms per cubic meter. Poland also performs below the OECD average in terms of water quality, as 79% of people say they are satisfied with the quality of their water, below the OECD average of 84%.
Concerning the public sphere, there is a strong sense of community and a moderate level of civic participation in Poland, where 91% of people believe that they know someone they could rely on in time of need, slightly more than the OECD average of 90%. Voter turnout, a measure of public trust in government and of citizens' participation in the political process, was 55% during recent elections; this figure is one of the lowest in the OECD where average participation is of 72%. Social and economic status can affect voting rates; voter turnout for the top 20% of the population is 68% and for the bottom 20% it is 43%, broader than the OECD average gap of 12 percentage points and suggesting there is room for broader social inclusion in Poland's democratic institutions.
In general, Poles are more satisfied with their lives than the OECD average, with 83% of people saying they have more positive experiences in an average day (feelings of rest, pride in accomplishment, enjoyment, etc) than negative ones (pain, worry, sadness, boredom, etc), more than the OECD average of 80%.
(Quoted after http://www.oecdbetterlifeindex.org/countries/poland/)

639. Wpis 2261, 22.V.2013

HONEST ECONOMICS (my recent comment posted on "Roubini Global Economics" http://www.economonitor.com/blog/2013/05/honest-economics/)

Can you be wrong a thousand times? You can, if your reasoning is based on media concoctions, wherein some events receive excessive and biased coverage and other, less sensational events are ignored, according to the whims of advertising contracts. What sells is the information "commodity" supposedly expected by the undiscerning public: sensations interlaced with commercials. No wonder we have the impression that accidental deaths far outnumber deaths from diabetes, when in fact accidental deaths are four times less likely.

Driven by the media, these kinds of biases also occur within economics, and can be particularly costly. The biggest issue is that not everybody has access to the full suite of data, nor the relevant economic knowledge necessary to correctly interpret economic phenomena and processes. Only large and affluent organizations can afford high-level analysis. That's why professional economists are needed. But we should watch their prognostications, which have the power to influence decision-making by discerning people, from individuals, to a president of a concern, to a government minister to a social organization activist. We need good economics to help support decision-making by these stakeholders that benefits the economy. We need honest economics.

And what is honest economics? Can economics, a science, after all, be dishonest? Well, as long as it's a science, economics, wherein its essence is to explain objective regularities governing social-economic processes, is honest. The problem is that, all too often, it is not a science. It becomes an ideology, embroiled in political emotions and dogmatism. It is, at times, a self-serving instrument of political strife and social manipulation. In recent years, it has been a tool for coaxing people into taking potentially irrational actions. It's a fashion shaped by waves of popular doctrines and pseudoscientific views promoted with ulterior

motives. Economic thought often follows fads, “schools” that are trendy at a given time, or plain dogmas. How many economists, instead of knowing, only believe the thing they are advocating. Honest economics is a matter of knowledge, not belief.

But then things get complicated again as a fundamental question presents itself: What is the purpose of economics? What is the purpose of economic activity of human beings and of society? Views diverge on that matter; and they always have, but a satisfactory answer is that the purpose of economic activity is to satisfy needs. Such a common sense approach can be found thousands of kilometers away from the intellectual centers of the world, and era behind developed economies, when asking the same question of an illiterate peasant cultivating a plot of land on the Andean plateau or grazing his goats on the sands of Sahel. He knows why he toils and makes something for himself or to trade with others for something he needs. But the present-day developed economy compares to the simplest one like a supercomputer compares to a hoe; new needs are followed by more complex questions and ever-changing ways to satisfy them.

638. Wpis 2258, 19.V.2013

@Łukasz (wpis 2257). Nie widziałem filmu "Doktryna szoku", natomiast czytałem książkę Naomi Klein. Uważam, że jest populistyczna, w wielu punktach naciągana, ale atrakcyjnie napisana. Co do diagnozy, autorka ma rację tylko po części, co zaś do propozycji działań - nie ma żadnych pragmatycznych sugestii. I t jest zasadnicza słabość książki.

637. Wpis 2255, 11.V.2013

WHAT ONE SHOULD READ?

This is the book – or handbook, as the title suggests – rather to be studied than read. The comprehensive work of a team of distinguished scholars has prepared “Handbook of the Economics and Political Economy of Transition”, edited by Paul Hare and Gerard Turley (Routledge, London and New York, 2013, pages 495). The closing section (37) of the volume is my chapter on “The Great Transformation 1989-2029” (p. 456-467). This is what the publisher announces:

“Transition from central planning to a market economy, involving large-scale institutional change and reforms at all levels, is often described as the greatest social science experiment in modern times. As more than two decades have passed since the fall of the Berlin Wall and the collapse of the Soviet Union, it is now an excellent time to take stock of how the transition process has turned out for the economies that have moved on from socialism and the command economy.

This new handbook assembles a team of leading experts, many of whom were closely involved in the transition process as policymakers and policy advisors, to explore the major themes that have characterized the transition process. After identifying the nature of initial conditions and the strengths and weaknesses of institutions, the varying paths and reforms countries have taken are fully analyzed – from the shock therapy, privatization or gradualism of the early years to the burning issues of the present including global integration and sustainable growth.

Topics covered include the socialist system pre-transition, economic reforms, institutions, the political economy of transition, performance and growth, enterprise restructuring, and

people and transition. The country coverage is also extensive, from the former socialist countries of the USSR and the satellite states of Central and Eastern Europe to the Asian countries of China, Vietnam and others. The rise of China as a key actor in the drama is chronicled, along with the emergence of a new, more confident, oil-rich Russia. The comparative prosperity of the Central European countries such as Poland and the Czech Republic is contrasted with the mixed fortunes of the former USSR, where some countries are stagnating while others boom.

This *Handbook of the Economics and Political Economy of Transition* is the definitive guide to this new order of things in the former Communist world."

636. Wpis 2252, 5.V.2013
WHAT ONE SHOULD READ?
There is a new book published by Oxford University Press within the WIDER Studies in Development Economics. The book, edited by Augustin K. Fosu, is called "Development Success: Historical Accounts from More Advanced Countries" (Oxford, 2013;ISBN 978-0-19-966070-4) and includes my chapter on "A Two-thirds Rate of Success: Polish Transformation and Economic Development, 1989-2008" (p. 277-307).

WIDER – World Institute for Development Economics Research – and the Oxford University Press announce the book as follows: "What lessons can be learnt from 'developed' countries that might be useful for developing and emerging economies? With an emphasis on long-term growth and development, this book provides historical accounts of the development strategies of a select set of advanced countries. Each case study typically presents the country's 'successes' and the root causes of those successes. Organized into three parts, it covers four of the Nordics (Denmark, Finland, Norway, and Sweden), other industrially advanced countries (Japan, Ireland, and Switzerland), and transition economies (Czech, Hungary, and Poland). Although the book stresses that development strategies are, by and large, country and context-specific, the historical accounts are full of recurrent themes, which should provide useful lessons for developing countries and emerging economies."

It's worth to be studied if one is indeed interested in the matters of theory and policy of socio-economic development".

635. Wpis 2350, 2.V.2013
BEZROBOCIE TO DLA RZĄDU TYLKO EFEKT UBOCZNY
Rozmowa z prof. Grzegorzem W. Kołodko, „Dziennik Trybuna", 1 maja 2013, s. 10-11
Dlaczego w Polsce jest za mało pracy?
Cóż, można by powiedzieć: chcieliście kapitalizmu, to macie! Wcześniej w Polsce panował ustrój, którego strukturalną cechą był niedobór rąk do pracy. Strukturalną i niezbywalną cechą ustroju kapitalistycznego jest zaś to, że towarzyszy mu bezrobocie – nawet w skandynawskich socjaldemokracjach. Nie da się go całkowicie wyeliminować ani w Szwecji, ani w Polsce. W naszym kraju ustrój socjalistyczny został odrzucony, także w wyniku wielkich protestów ludzi pracy. Gdyby jednak wtedy powiedzieć protestującym, że ich strajki przyczynią się do powstania systemu, w którym będzie 3 mln bezrobotnych, przypuszczam, że nie tylko nie daliby temu wiary, ale i szybko zaniechali demonstracji.
Bezrobocie bezrobociu nierówne. U nas jest aż dwa razy większe niż w Szwecji.

Trzeba starać się, by było jak najniższe, trwało jak najkrócej, a ci, których spotka to nieszczęście, mieli środki umożliwiające związanie końca z końcem. Nawet w trudnych czasach, takich jak obecne, bezrobocie może spadać, co pokazuje choćby przykład USA, najważniejszego kraju kapitalistycznej gospodarki rynkowej. Tam nikt jednak nie opowiadał głupot o zielonej wyspie, lecz próbowano, z różnym zresztą skutkiem, rozwiązywać problemy.

W Polsce niestety bezrobocie wciąż rośnie.

Rośnie, ponieważ nasza gospodarka, w obecnym kształcie, nie stwarza możliwości pracy dla wielu z tych, którzy chcieliby pracować. Wynika to i z jej strukturalnych słabości, i z marnej koniunktury gospodarczej, obejmującej nie tylko Polskę. Bezrobocie w naszym kraju częściowo jest spowodowane zmianami mikroekonomicznymi – znikają pewne gałęzie przemysłu i przedsiębiorstwa, które w warunkach otwarcia i międzynarodowej konkurencji nie potrafią sobie poradzić. Państwo ich nie wspomaga, bo jest to obce obecnemu systemowi gospodarczemu, a niekiedy formalnie niedopuszczalne, ze względu na obowiązujące Polskę unijne regulacje dotyczące pomocy publicznej.

Pod tym względem Unia jest chyba surowa?

Panują tu podwójne standardy. Jak trzeba było ratować niemiecki przemysł motoryzacyjny, to Niemcy nie pytali Brukseli, czy im wolno, tylko sięgnęli do kasy państwowej, by nie dopuścić do ograniczania produkcji i zwalniania ludzi. Gdy natomiast w Polsce ginął przemysł stoczniowy, bo rząd i NBP przyzwolili na przewartościowanie złotego – a przy cenie 3,20 zł za euro nawet najlepiej prowadzona stocznia nie mogła w sposób opłacalny budować statków – to Komisja Europejska uznała naszą pomoc dla stoczni za nielegalną. W rezultacie stocznie upadły, produkcję zwinięto, a pracownicy poszli na bruk.

Co należy zatem robić, by zwiększyć zatrudnienie w Polsce?

To wymaga głębokich zmian strukturalnych i instytucjonalnych w gospodarce. Trzeba inwestycji, działań sprzyjających koniunkturze – a niekiedy zmiany kwalifikacji u tych, którzy pracy szukają, ich przeniesienia się w inne miejsce (choć to trudne z powodów finansowych, logistycznych, kulturowych). Ludzie szukają zwykle pracy tam, gdzie ją stracili – albo za granicą. Migracja wewnątrz kraju wciąż ma ograniczony zakres. Bezrobocie w Polsce byłoby dużo wyższe, gdyby nie emigracja zarobkowa. Trzeba też w sposób odmienny niż dotychczas, i w innej sekwencji, redukować wydatki publiczne.

Czyli jak?

Mówiąc najkrócej, wymagają one racjonalizacji, jedne trzeba przyciąć, inne zwiększać. Cztery lata temu, widząc uciekający czas i marnowane szanse, w liście otwartym do premiera Tuska proponowałem kontrolowane zwiększenie nakładów budżetowych państwa. Powinny one sprzyjać wzrostowi zaangażowania krajowej bazy wytwórczej i wywoływać efekt mnożnikowy – czyli każdy zainwestowany złoty byłby odzyskiwany z czasem z naddatkiem dzięki większemu popytowi na towary produkowane w Polsce. Chodziło m. in. o dokapitalizowanie Banku Gospodarstwa Krajowego i Korporacji Ubezpieczeń Kredytów Eksportowych, co służyłoby zwiększaniu akcji kredytowej dla małych i średnich przedsiębiorstw oraz wspomaganiu naszej ekspansji eksportowej. A także o przekazanie dodatkowych środków samorządom terytorialnym, z przeznaczeniem na inwestycje infrastrukturalne, zwłaszcza drogi, kanalizację i oczyszczalnie ścieków.

Nie wiadomo, czy przedsiębiorcy korzystaliby z tych kredytów. Deklarują raczej niechęć do inwestowania.

Nie zamierzają inwestować, bo nie mają możliwości wykorzystania już istniejących mocy wytwórczych. Polska gospodarka kręci się na jakieś 80 procent swego potencjału. Można więc zwiększać produkcję i zatrudnienie bez większych inwestycji, pod warunkiem lepszej koniunktury. Koniunktura zewnętrzna od nas zasadniczo nie zależy, ale krajową możemy stymulować za pomocą odpowiednich działań budżetowych rządu i polityki pieniężnej banku centralnego. Dziś jednak rząd koncentruje się w większym stopniu na cięciu wydatków, bez

zwracania dostatecznej uwagi na poziom zatrudnienia i dynamikę produkcji. W rezultacie i tak deficyt budżetowy rośnie, miast spadać. Podczas gdy do obniżania się bezrobocia potrzebujemy czteroprocentowego wzrostu PKB, w tym roku wzrośnie on minimalnie, poniżej progu odczuwalności społecznej.

Kiedy i jak mogłoby dojść do 4-procentowej dynamiki PKB?

Taki wzrost mógłby nastąpić i w tym roku, gdybyśmy prowadzili politykę nakręcania zagregowanego popytu państwa, producentów i gospodarstw domowych, gdyby niższymi stopami procentowymi przedsiębiorcy byli skłaniani do inwestowania, co automatycznie zwiększałoby aktywność zawodową ludności. Dzięki temu można byłoby uruchamiać efekty mnożnikowe, które z kolei zapewniłyby wzrost zatrudnienia w przyszłości. Tak się jednak nie stanie, w tym roku tempo wzrostu PKB wyniesie około 1 proc., w przyszłym poniżej 2 proc. Bezrobocie będzie rosnąć, a rząd będzie zwalać odpowiedzialność na kryzys światowy, zamiast na kryzys własnej polityki gospodarczej.

Myślę, że członkowie rządu chcieliby mieć wzrost PKB na poziomie 4 proc. i mniejsze bezrobocie. Łatwiej by im się rządziło.

Chcieliby, ale nie są w stanie tego osiągnąć – ze względu na brak umiejętności i rozmaite uwarunkowania polityczne, ideologiczne, psychologiczne. A niektórzy wcale by nie chcieli, bo mają na uwadze inne cele. Nie interesuje ich wzrost gospodarczy i zatrudnienie, lecz zyski z kapitału. Bezrobocie dotyczy tych, którzy są bezrobotni oraz ich bliskich. Opłacalność kapitału dotyczy zaś tych, którzy go mają. Z ich punktu widzenia zyski z kapitału mają być jak najwyższe, co często kłóci się z wydatkami na wynagrodzenia. Dla obecnego rządu bezrobocie to tylko efekt uboczny, gdyż przedkłada on ponad aktywizację zawodową ludności zmniejszanie deficytu budżetowego, chociaż i tego nie potrafi skutecznie zrobić. W tym roku nie tylko bezrobocie będzie większe niż zakładane, ale i deficyt finansów publicznych znacznie przekroczy wielkość uchwaloną w budżecie. Pod rządami PO – odwrotnie niż w latach „Strategii dla Polski", 1994-97, czy „Programu Naprawy Finansów Rzeczypospolitej" dekadę temu – co powinno spadać, rośnie, a co rosnąć – przede wszystkim zatrudnienie – spada.

Co więc dla niego jest ważne?

Najważniejsze jest utrzymanie możliwie niskiego deficytu budżetowego – także kosztem wydatków, które mogłyby sprzyjać ożywieniu koniunktury i podniesieniu poziomu zatrudnienia. Reszta się mniej liczy. Preferencją obecnego rządu z pewnością nie jest zwiększenie poziomu zatrudnienia. Nie jest tym także zainteresowany NBP, który troszczy się głównie o to, że nie może trafić w cel inflacyjny, który sam sobie nakreśla. W USA konstytucyjnym obowiązkiem Fed – tamtejszego banku centralnego – jest troska zarówno o stabilność cen, jak i o wysoki poziom zatrudnienia oraz dobrą koniunkturę. My nie potrafiliśmy wpisać takiego zadania ani do konstytucji, ani do ustawy o NBP. Trzeba to pilnie zmienić.

Czy pilnowanie niskiego poziomu inflacji nie jest istotne?

Dziś stoimy w Polsce przed dylematem: czy można zgodzić się na pewne przyśpieszenie inflacji i przejściowe zwiększenie deficytu budżetowego po to, by mieć niższy poziom bezrobocia i wyższe zatrudnienie. Polityka realizowana przez obecny rząd odpowiada: nie. W USA, Niemczech, Wielkiej Brytanii, Francji, w państwach skandynawskich i wielu innych, odpowiedziano, że tak. Inflacja obecnie nie stanowi istotnego zagrożenia i nie jej tłumieniu, ale ożywianiu gospodarki powinna być podporządkowana zarówno polityka fiskalna rządu, jak i pieniężna NBP.

Pamiętam, jak ponad cztery lata temu mówił Pan, że bestię neoliberalizmu trzeba dobić. No i co?

Niestety, nie dobito jej ani u nas, ani na świecie. Cały czas bryka i fika, mimo że kompletnie kompromituje się w oczach ludzi uczciwych i roztropnych. To neoliberalizm doprowadził do

obecnego kryzysu, który doskwiera również w Polsce; nie mamy jeszcze recesji, ale kryzys trwa od kilku lat. By dobić neoliberalizm, trzeba jednak zaproponować coś lepszego, zamiast tylko werbalnie potępiać tę dewiację gospodarki rynkowej, która polega na celowym osłabianiu państwa, by poprzez rozregulowanie rynków finansowych i redystrybucję budżetową sprzyjać wzbogacaniu się nielicznych kosztem większości. Neoliberalizm to wielkie oszustwo naszych czasów, to także współautor narastania masowego bezrobocia.

A niskie podatki nie poprawiają sytuacji gospodarczej?

To zależy; na pewno nie zawsze, nie wszędzie, nie bezwarunkowo. Najczęściej nie poprawiają, a przyczyniają się do większych nierówności dochodowych i konfliktują społeczeństwo. Załóżmy, że ktoś z dochodem 1 miliona złotych dochodu rocznego zapłacił 100 tys. podatku więcej (podatki są zatem wyższe) i jednocześnie została podniesiona kwota wolna od podatku w taki sposób, że tysiąc ludzi ubogich będzie mieć o 100 zł więcej dochodu do dyspozycji. Wielkość zagregowanego popytu zostaje taka sama – u bogatych o 100 tysięcy mniej, u biednych o tyleż więcej), ale zmienia się jego struktura. Ci ludzie, ponieważ są ubożsi, przeznaczą swe 100 zł przede wszystkim na podstawowe dobra i usługi wytwarzane w kraju. Dzięki temu, że wzrośnie popyt na te dobra, wzrośnie ich produkcja, a do tego potrzebne jest zwiększenie zatrudnienia. Ten zaś, komu zostałoby 900 tysięcy do dyspozycji, nadal będzie bogaty i nie będzie przenosił się do Rosji jak Depardieu… Taki właśnie, prowzrostowy, byłby efekt zmiany struktury podatków i wydatków poprzez umiarkowane podniesienia podatku dla zamożnych przy równoczesnym zmniejszeniu go dla uboższych. Neoliberalizm – a także rząd PO – zmierza w przeciwnym kierunku. Zbyt niskie podatki poprawiają sytuację materialną bogatych kosztem większości; widać to gołym okiem choćby w USA. Przy okazji pozbawiają państwa środków, które mogłyby zostać skierowane na tworzenie warunków dla rozkwitu prywatnej przedsiębiorczości i aktywizację zawodową ludności.

Dlaczego więc nie podejmujemy takich działań fiskalnych w Polsce?

Dlatego że potrzeba do tego państwa sprawnego, wolnego od korupcji, niezbiurokratyzowanego, skutecznego – czyli nie takiego jakie jest pod obecną władzą. Dlatego że wymaga to wyższego poziomu spójności społecznej. Takie ożywcze i społecznie nośne działania byłyby sprzeczne z poglądami nadwiślańskich neoliberałów, niektórych tzw. znanych ekonomistów oraz z interesem tych, którzy nie chcą tracić wspomnianych przykładowych stu tysięcy. Oni mogą sobie pozwolić na skuteczne przekonywanie, sponsorowanie niektórych instytutów, uczelni i wydziałów, dawanie reklam do niektórych gazet. Polscy neoliberałowie nie chcą przyznać, że już dwa razy – po latach 1989-93 i 1998-2001 – trzeba było wyprowadzać Polskę z zapaści gospodarczej, w jaką ją wtrącili swą polityką. Dziś po raz trzeci zmierzają w kierunku stagnacji gospodarczej, której towarzyszy i narastanie bezrobocia, i zwiększanie się napięć budżetowych. Nie tędy droga.

Jakimi jeszcze sposobami można odwrócić tę tendencję?

W nowej książce „Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna przyszłości" proponuję odrzucenie zarówno doktryny i praktyki neoliberalnej, jak i państwowego kapitalizmu i pójście drogą, którą określam jako nowy pragmatyzm. To koncepcja polityki gospodarczej, która pokazuje, jak równocześnie sprzyjać i łączyć rozkwit prywatnej przedsiębiorczości oraz pogłębianie spójności społecznej. Jest to możliwe nie tylko w bogatych krajach nordyckich, gdzie od lat sprawdza się społeczna gospodarka rynkowa, lecz i w niektórych dopiero emancypujących się gospodarkach, jak w Brazylii, Turcji, Malezji. Trzeba też rozważyć – w dalszej perspektywie – dzielenie się pracą tak, by starczało jej dla większej grupy ludzi. W przyszłości możliwe będzie wydłużenie weekendu do trzech dni lub skracanie dziennego czasu pracy do sześciu czy siedmiu godzin; pozwalać na to będzie dalszy wzrost wydajności pracy. Odchodzić można od nadgodzin i nie zatrudniać dziesięciu osób na dwanaście godzin,

lecz piętnaście na osiem. Nie będzie to proste, zwłaszcza że może powodować przejściowy spadek zarobków, ale jest to możliwe, zwłaszcza w krajach o relatywnie wyższym poziomie rozwoju. Polska do nich jeszcze nie należy, ale z czasem do tego dojdziemy. By wszakże stało się to w miarę szybko, potrzebna jest nowa strategia dla Polski.
Dziękuję za rozmowę.
Rozmawiał Andrzej Dryszel

634. Wpis 2349, 1.V.2013

TIME FOR A REVOLUTION? (13)

Another couple of years like the recent years – of arrogant and socially irresponsible policies – and the time for a revolution may come. What kind of revolution? – this is the question…
From Istanbul to Moscow to Hong Kong:
May Day action has been taking place across in the world:

- In central Moscow, at least 70,000 people turned out for a trade union parade backed by the governing United Russia Party, according to police figures
- In Istanbul, police used tear gas and water cannon after protesters defied a ban on May Day demonstrations. Officials say the ban is to protect renovation work taking place at Taksim square, a traditional rallying point
- Protesters demanding the execution of factory bosses over the deaths of hundreds in a recent building collapse in Bangladesh marched in their thousands in the capital, Dhaka
- Rallies have been called in more than 80 cities in Spain
- Thousands of Filipinos marched in Manila demanding the government protect jobs and improve worker contracts
- Cambodian workers rallied in Phnom Penh, calling for higher wages
- Some 55,000 marched in Indonesia's capital, Jakarta, protesting at low wages and outsourcing
- Trade unions held demonstrations in Tokyo, with calls for more youth employment one of the main focuses
- In Hong Kong, trade unions said they were expecting 5,000 people to march in support of striking dock workers

(http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-22362757)

633. Wpis 2347, 30.IV.2013

BY ZMNIEJSZYĆ BEZROBOCIE, TRZEBA PODZIELIĆ SIĘ PRACĄ

„Gdyby Bóg tworzył świat teraz, na pewno uczyniłby go nie tylko sprawiedliwym, co za pierwszym razem się nie udało, lecz zrobiłby to w cztery dni, a nie w sześć. I, odpoczywając, cieszyłby się swym dziełem nie tylko w szabas, lecz przez całe trzy dni. A to dlatego że w międzyczasie wzrost wydajności pracy – który pewnie sam uznałby za cudowny – okazał się tak wielki, iż współcześnie przez jedną ośmiogodzinną szychtę człowiek wytwarza tyle, ile tysiąc lat temu przez cały rok. A może zadumałby się, czy ludzie wolą cztery dni pracy po siedem i pół godziny i potem trzydniowy weekend, czy też lepiej jest pracować po sześć godzin przez pięć dni?

Dotychczas od zarania dziejów dokonała się tylko jedna wielka zmiana w tym zakresie. Niektórzy z nas doświadczyli jej, innych wciąż jeszcze oczekuje. Ta zmiana to przejście na system pięciodniowego tygodnia pracy i wolnego końca tygodnia – dwudniowego weekendu.

W zasadniczym stopniu była spowodowana idącym w ślad za postępem technicznym wzrostem wydajności pracy. W rezultacie w tym samym czasie można było wytworzyć coraz więcej towarów albo – i w tym rzecz – wyprodukować nie mniej dóbr i wyświadczyć nie mniej usług w krótszym okresie. Jednakże to nie dobroduszność kapitalistów i nie wspaniałomyślność uległych wobec nich ustawodawców były kołem napędowym systemowego wydłużania czasu wolnego w krajach wysoko rozwiniętego kapitalizmu. Za wprowadzeniem weekendu stały przede wszystkim interesy. Chodziło zwłaszcza o stworzenie strukturalnych podstaw do wzrostu popytu na samochody, co było warunkiem ekspansji przemysłu motoryzacyjnego, wpierw w USA, potem w innych krajach. Naturalnie, ludzie musieli odczuwać nie tylko potrzebę posiadania samochodu, lecz także odpowiednio zarabiać, co było możliwe dzięki szybko rosnącej wydajności pracy. Światły mechanizm sterowania potrzebami i ich stopniowego przekształcania wpierw w popyt potencjalny, a potem – wraz ze zrównoważonym wzrostem produkcji i płac – w popyt efektywny zaowocował w dwójnasób: wzrostem i konsumpcji, i czasu wolnego.

Trzeba to powtórzyć, bo oto nadchodzi czas na kolejne rewolucyjne skrócenie czasu pracy do czterech dni w tygodniu lub do sześciu godzin dziennie. Przemawia za tym szereg czynników – nie tylko stosunkowo wysoki poziom konsumpcji w krajach najbardziej rozwiniętych, lecz również wysoki poziom bezrobocia. Z jednej strony dalszy wzrost spożycia w społeczeństwach bogatych nie pociąga już za sobą prawie wcale wzrostu poziomu satysfakcji z życia (i z pracy), z drugiej zaś na świecie co najmniej co dziesiąty człowiek w wieku produkcyjnym pozostaje bez pracy. Ekonomicznym i społecznym nonsensem jest utrzymywanie układu, w którym jedni są przepracowani i zarazem wielu spośród nich zarabia dostatecznie dużo, aby zaspokajać rozsądne potrzeby, a inni są bez pracy i minimalnych nawet dochodów, aby móc zaspokajać potrzeby elementarne. Trzeba podzielić się pracą. I, oczywiście, dochodowymi konsekwencjami zmian, które stąd wynikają.

Tak więc czasu wolnego od pracy w przyszłości będzie więcej. I to jest dobra nowina. Ale to bynajmniej nie oznacza, że będzie to czas w pełni wolny, który będzie można poświęcić na samorealizację – nie tylko na konsumpcję skądinąd i tak większej ilości dóbr i usług niż obecnie. Krócej będziemy zarobkować, ale niekoniecznie – a już na pewno nie wszyscy – mniej czasu poświęcać na gotowość do pracy. Z jednej strony, w cyklu życiowym dłużej będziemy się kształcić oraz więcej, już pracując, dokształcać. Z drugiej strony, w cyklu dziennym, więcej czasu zajmować będzie nam docieranie do miejsca pracy i powrót, chyba że będziemy tymi szczęśliwcami, których warsztat pracy zostanie przeniesiony do domu, wskutek tegoż samego postępu technicznego oraz zmian organizacji pracy. To wszak, że masowo pracę wykonywać będzie się w domu, a nie w fabrykach, biurach, punktach usługowych, trzeba włożyć między bajki. Nawet Bóg musiałby w te cztery dni wychodzić z domu, by stworzyć wędrujący świat przyszłości, a cóż dopiero my, zwykli śmiertelnicy w XXI wieku."

„Świat na wyciągnięcie myśli. Ekonomia polityczna przyszłości" (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,66008), s. 401-402.

632. Wpis 2345, 21.IV.2013

VICTORIA! Orlen Warsaw Marathon mastered! Professor Grzegorz W. Kolodko has completed his 39th marathon. This time in five hours he ran a beautiful route of 26,2 miles from Warsaw's National Stadium to Wilanow and Konstancin, then Ursynow and Mokotow, and via Downtown back to the National Stadium. After all this was the National Running Day. Great party! The TIGER Director was crossing the finish line with the wonderful company of his two daughters, Julia and Gabi, and the latter little dog, Vegas, which earlier have bravely

run the distance of 10 kilometers. This marathon is also Professor Kolodko's respond for the barbaric attack on the Boston Marathon earlier in the week…

631. Wpis 2344, 21.IV.2013
ZWYCIĘSTWO! WARSZAWSKI MARATON ORLENU POKONANY!!
I tak oto mam za sobą już 39-ty zwycięsko ukończony maraton, tym razem w 5 godzin przebiegłem piękną trasą ze Stadionu Narodowego przez Wilanów i blisko Konstancina, potem Ursynów i Mokotów, Śródmieście, z powrotem na Stadion Narodowy. Bo do Narodowe Święto Biegania. Piękna impreza! A na metę wpadłem we wspaniałym towarzystwie moich dwu córek, Julii i Gabrielki, oraz malej suni Vegas, które wcześniej dzielnie przebiegły dystans 10 kilometrów. Ja na natomiast, wraz z kilkoma tysiącami biegaczy, mam za sobą ich aż 42 i jeszcze 195 metrów :)

630. Wpis 2341, 19.IV.2013
NASZA O WĘDRUJĄCYM ŚWIECIE ROZMOWA
Ten świat – nasz świat – nie wędruje, lecz pędzi! Akurat dzisiaj mija pięć lat od chwili, kiedy to 19 kwietnia 2008 roku umieściłem pierwszy komentarz na blogu www.wedrujacyswiat.pl. Od tamtego czasu pojawiło się na nim w sumie ponad 2.300 wpisów, w tym 630 moich (http://www.wedrujacyswiat.pl/blog/gwk_BLOG.pdf). Choć ich całkowita objętość to jakby jeszcze jedna obszerna książka – prawie dwa miliony znaków! – to interesujące internautów wątki łatwo odnaleźć, posługując się kluczem Ctrl F.
Debata trwa. Wszystkich zainteresowanych, tym co się dzieje wokół nas – tutaj, blisko, dalej i bardzo daleko – zapraszam do nieustającej dyskusji!

629. Wpis 2332, 5.IV.2013
„Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna przyszłości" (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,66008) została „nominowana do nagrody w kategorii najlepsza książka szerząca wiedzę o gospodarce. Laureatów Economicusa 2013 poznamy w połowie maja w czasie Warszawskich Targów Książki. „Dziennik Gazeta Prawna" co roku nagradza najlepsze książki ekonomiczno-biznesowe, które ukazały się na polskim rynku."
(DZIENNIK GAZETA PRAWNA, 2013-04-05)

628. Wpis 2331, 5.IV.2013
Dziękuję za list, który otrzymałem od Profesor Elżbiety Mączyńskiej, Prezes Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego:
Szanowny Panie Profesorze,
jeszcze raz dziękuję z wczorajsze wystąpienie w PTE. Seminarium zostało wręcz entuzjastycznie przyjęte przez Uczestników. Kilku z nich w rozmowach telefonicznych wyrażało uznanie dla Pana Dzieła i podziw dla Pana tytanicznej pracy. Przyłączam się z pełnym przekonaniem do takich opinii. Dla mnie szczególnie ważne jest to, ze wskazuje Pan na etykę, wartości, moralność jako czynniki nieodłączne od ekonomii. Niestety, od kilku dekad są to kwestie marginalizowane i w teorii, i w praktyce. Mam nadzieje, że Pana książka przyczyni się do zmiany tego absurdalnego stanu. W pełni podzielam pogląd, że „gospodarka bez wartości jest jak życie bez sensu". Bez wartości gospodarka staje się celem samym w sobie, co prowadzi do rozmaitych wynaturzeń, w tym pogłębiania się anomii w społeczeństwie. Nieprzypadkowo też począwszy od starożytności ekonomia była integralnie związana z etyką. Z przekonaniem będę nadal zalecała lekturę Pana dzieł, m.in. wśród studentów i słuchaczy studiów podyplomowych w SGH.
Dziękuję też za materiały, które niezwłocznie zostaną zamieszczone na www PTE.
Z wyrazami wielkiego podziwu

Serdecznie pozdrawiam
Elżbieta Mączyńska
http://www.pte.pl/
http://www.sgh.waw.pl/katedry/kzfp/katedra/

627. Wpis 2328, 2.IV.2013
Na razie tylko trzy uwagi a propos przystępowania przez Polskę do euro, choć aż wstyd tak ciągle się powtarzać. Niestety, internauci nie czytają wcześniejszych komentarzy, tylko wciąż pod wpływem medialnej „pralni mózgów" zadają te same pytania.
Po pierwsze, nigdy nigdzie nie powiedziałem/napisałem, że mamy przystępować do euro jak najszybciej. Zawsze – od lat – podkreślam, że najważniejsze jest to, przy jakim kursie to się stanie. Zrozumieli to już nawet niektórzy „znani ekonomiści" i paru dziennikarzy. Wyjaśniałem też wielokrotnie, jaki kurs jest pożądany i uzasadniony.
Po drugie, co do Paula Krugmana, to nie ma racji. Nie radzi on przy tym powściągliwość w przystępowaniu do euro, lecz w ogóle zaniechanie w tej sprawie. Myli się, a jego znajomość naszych realiów jest tak słaba, że aż dziw, iż wypowiada się w tej sprawie. Nie ma racji.
Po trzecie, jak można wciąż straszyć ludzi mamieniem, że po wprowadzeniu euro spadną im płace i emerytury realne?! Przecież przez kurs w dniu wejścia podzielone zostaną zarówno dochody (i oszczędności), jak i ceny, a więc realnie siła nabywcza płac i dochodów będą identyczne.
Więcej wkrótce.

626. Wpis 2326, 31.III.2013
@Kamil Oleszek (wpis 2322).
Szkoda, że podając link do Krugmana nawet Pan nie zerknął na poprzedzający go komentarz, w którym już odniosłem się do jego (błędnej) opinii.

625. Wpis 2321, 28.III.2013
NAZAJUTRZ PO WYKŁADZIE NA LUBELSKIM UNIWERSYTECIE MARII CURIE-SKŁODOWSKIEJ (28.III.2013) OTRZYMAŁEM TAKI OTO EMAIL:
Szanowny Panie Profesorze,
po Pana wykładzie rozmawiałem z trojgiem asystentów z mojego Wydziału, młodymi ludźmi przed doktoratem, którzy byli pod wielkim wrażeniem. Pan im uświadomił (a także i mnie, w pewnym sensie), że podstawowe prawdy, takie jak:
• dotychczasowa nauka ekonomii zawiodła,
• ekonomia jest zakorzeniona w polityce,
• ekonomia jest nauką o gospodarce, a nie o modelach i teoriach wymyślonych przez ekonomistów,
• wszelka ortodoksja prowadzi na manowce,
• problem nie w tym „ile państwa, ile rynku", ale w jakości państwowych regulacji,
wcale nie są powszechne i oczywiste wśród ekonomistów akademickich.
Podziwiamy też Pana „pracę u podstaw". Pana wykłady, spotkania z młodymi ludźmi, to edukacja, która niesie wiele dobrego w czasach takiego chaosu intelektualnego, jak obecnie.
Życzymy zdrowia i Spokojnych Świąt.
Prof. Maciej Bałtowski, Wydz. Ekonomiczny UMCS w Lublinie.

DZIĘKUJĘ I RÓWNIEŻ MIŁYCH ŚWIĄT!

624. Wpis 2319, 28.III.2013

W swoim blogu prof. Paul Krugman wystąpił ostro przeciwko przystępowaniu Polski do obszaru wspólnej waluty euro. Choć noblista, to w sprawie euro się myli. Pomylił się jakiś czas temu i nie potrafi wycofać się z własnego błędu. Właściwym rozwiązaniem jest odpowiednia ucieczka do przodu, a nie wycofywanie się, gdy pojawiają się trudności i trzeba wspiąć się pod ostrą górkę.
Lew Tołstoj w "Wojnie i pokoju" napisał tak: "It is far more noble to admit your own mistakes than to let the situation go on so long that's impossible to fix it". I ten właśnie cytat wysłałem Paulowi, polemizując z jego wpisem na blogu. Nie ma racji, a już wciskanie analogii z szarżą kawalerii jest niepoważne...
Ale ta myśl Tołstoja ma też w pełni zastosowanie do projektu euro. Pora przyznać się w Brukseli i Frankfurcie do popełnionych błędów instytucjonalnych i politycznych i nie brnąć w złe rozwiązania, lecz właśnie uciec do przodu poprzez stworzenie daleko idącej unii fiskalnej, takiej prawdziwszej i głębszej Unii Europejskiej. Wtedy jej pozycja konkurencyjna będzie silniejsza w zglobalizowanej gospodarce. No, ale na tym nie każdemu zależy. Są tacy, którzy już zacierają ręce na myśl o rozkładzie euro. Bardzo źle byłoby, gdyby polskie politykowanie do tego się przyczyniło.
W Polsce nie jest potrzebne kolejne referendum (raz już poparliśmy euro, głosując za wejściem do UE na warunkach ustalonych w Traktacie Ateńskim, który przesądza, że wszyscy nowi członkowie Unii przystąpią do euro po spełnieniu kryteriów z Maastricht), lecz spokojna, racjonalna dyskusja i profesjonalne wyjaśnienie społeczeństwu całokształtu procesu przystąpienia do unii walutowej oraz obiektywne przedstawienie kompleksowego rachunku korzyści i kosztów. Zdecydowanie w dłuższej perspektywie przewyższają te drugie, ale pod określonymi warunkami, przede wszystkim pod warunkiem wejście do euro przy odpowiednim kursie walutowym, który umożliwi polskim przedsiębiorstwom konkurencyjność. Wiele razy już o tym pisałem i nie raz jeszcze przyjdzie zabrać głos.
To zdumiewające, że zamiast rozsądnie przybliżać się do euro i euro przybliżać do nas, Polska się od niego oddala… Prezydent Komorowski zaprosił na spotkanie w czwartek, 4 kwietnia. Pójdę, odpowiem, powiem. Ale to nie Prezydent będzie decydował o tym, co o jak zrobić.

623. Wpis 2317, 24.III.2013

Portal Forsal opublikował rozmowę ze mną, tytułując wywiad:

KOŁODKO: Nowy Pragmatyzm ostatnim gwoździem do trumny neoliberalizmu?

Komu powinna służyć ekonomia?

Na szczeblu państwowym – społeczeństwu, a na szczeblu ogólnym – cywilizacji, ludzkości, a nie grupom specjalnych interesów.

Tylko pod tym mógłby podpisać się właściwe każdy.

Nie, pod tym nie może się podpisać każdy i pod tym się większość nie podpisuje. Większość opiniotwórczych osób traktuje ekonomię jak instrument załatwiania różnych spraw, które służą konkretnym interesom, niejednokrotnie kosztem ogółu czy też innych grup, słabszych graczy uczestniczących w rynkowej gospodarce.
Ekonomia, rozumiana jako dziedzina wiedzy o społecznym procesie gospodarowania, ma służyć dochodzeniu do prawdy. Jeśli ktoś potrafi zbudować większy gmach z rozpoznanych naukowo i uogólnionych prawiwdłowości i praw obiektywnie rządzących procesami gospodarczymi, to wtedy mamy teorię. Tak być powinno, natomiast w wielu przypadkach tak nie jest. Dla niektórych ekonomia nie jest dyscypliną naukową, lecz instrumentem lobbingu, czyli zabiegania o interesy poszczególnych grup, albo instrumentem ideologii, a więc walki o forsowanie jakiegoś systemu wyznawanych wartości, który jedni chcą narzucać drugim, niekoniecznie we wspólnym interesie.

Które grupy interesu są dziś najsilniejsze w Polsce?

W Polsce jest wiele grup interesu, natomiast najbardziej wpływowa z punktu widzenia manipulowania opinią publiczną i posługiwania się w tych manipulacjach pseudoekonomią, jest skompromitowany zarówno moralnie jak i profesjonalnie nurt neoliberalny. Czasami z przekąsem nazywam go nadwiślańskim neoliberalizmem, gdyż ma swą lokalną konotację, który poprzez swoje wpływy w polityce, w mediach i w niektórych sektorach gospodarki – zwłaszcza w organizacjach pośrednictwa finansowego i konsultingu – troszczy się o poprawę sytuacji materialnej nielicznych kosztem większości. Do tego sprowadza się istota neoliberalizmu.

A jednak w swojej książce pisze Pan, że dobiega nas dźwięk wbijania przedostatnich gwoździ do trumny neoliberalizmu.

Neoliberalizm jest główną, zasadniczą przyczyną obecnego kryzysu. Jest to kryzys bardzo rozległy, dotyczący nie tylko sfer finansowej i produkcji, lecz również sfery społecznej, politycznej oraz ideowo-moralnej. To jest kryzys systemowy, ale nie kapitalizmu i nie gospodarki rynkowej w ogóle, tylko ich dewiacji w postaci neoliberalizmu.

Neoliberalizm przy pomocy różnych wyrafinowanych metod – złej regulacji albo deregulacji rynku, odrzucanie interwencjonizmu państwa i osłabianiu jego pozycji, manipulacji systemem fiskalnym – sprzyja wzbogacaniu się wąskich grup, często poprzez pogarszanie, częściej relatywne, ale bywa, że i bezwzględne, szerokich grup społeczeństwa. Wystarczy wspomnieć, że w USA w roku dojścia Reagana do Białego Domu, 1 proc. najbogatszych Amerykanów zawłaszczał około 9 proc. całkowitego dochodu, a w roku 2007, w przeddzień eksplozji kryzysu finansowego, było to już około 23 proc.

Za neoliberalnym pięknosłowiem kryją się wielkie interesy, dlatego zrozumiałe jest, że przy wbijaniu tego przedostatniego gwoździa do trumny neoliberalizmu wierzga on nogami. A już powinien wylądować tam, gdzie jego miejsce, czyli na śmietniku historii. Aby jednak tak się stało, trzeba mieć w to miejsce do zaproponowania coś odmiennego.

Co jest zatem realną alternatywą dla neoliberalizmu?

Jedni proponują kapitalizm państwowy takiej czy innej proweniencji – inaczej on wygląda w Rosji, inaczej w Chinach, a jeszcze inaczej na Bliskim Wschodzie. Nie sądzę, aby którykolwiek z tych modeli zasługiwał na lansowanie jako recepta na lepszą przyszłość ludzkości. Natomiast kontrpropozycje – nie tylko teoretyczna, ale przecież i realna – w postaci nordyckiej społecznej gospodarki rynkowej z pewnością jest atrakcyjną, godną naśladowania formacją.

W swoich ostatnich książką o światowych problemach proponuję Nowy Pragmatyzm (www.wedrujacyswiat.pl). Koncepcję tę rozwijam szerzej w najnowszej książce pt. „Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna przyszłości" (http://www.proszynski.pl/Dokad_zmierza_swiat__Ekonomia_polityczna_przyszlosci-p-32066-.html). Z jednej strony zasadniczo odrzucam neoliberalizm – czy też, jak chcą inni, współczesny leseferyzm – z drugiej natomiast dystansuję się od kapitalizmu państwowego. Nowy pragmatyzm opieram na eklektycznej koncepcji, w której można znaleźć pewne elementy zarówno neokeynesizm jak i ekonomii strony podażowej czy monetaryzmu, tak instytucjonalizmu, jak i ekonomii behawioralnej. To ujęcie z gruntu heterodoksyjne. Nowy Pragmatyzm prowadzić ma do tworzenia społecznej gospodarki rynkowej, ale teraz już uwikłanej w nieodwracalny – bo taki ma on charakter – proces globalizacji. Na tej podstawie rozwijam dalsze propozycje co do instrumentacji długofalowego i potrójnie zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego – nie tylko ekonomicznie, a więc odnośnie do finansów, handlu i inwestycji, lecz również w sferze społecznej oraz ekologicznej.

A co jeśli nie się uda przeforsować tych alternatywnych koncepcji?

Jeśli się nie uda – na co liczą przede wszystkim niepoprawni w swojej naiwności neoliberałowie, dążąc do powrotu do *business as usual* według ich szkodliwych z punktu widzenia zrównoważonego rozwoju recept – czeka nas Jeszcze Większy Kryzys.

Zapowiadając w „Wędrującym świecie” (http://www.wedrujacyswiat.pl/oKsiazce.php) nadejście tego obecnego, tak właśnie określiłem ten potencjalny przyszły; dużymi literami – JWK. Dzisiaj wielka gra idzie o to, aby tego uniknąć. Innymi słowy, chodzi o racjonalizację zglobalizowanej gospodarki i jej podstawowych ogniw.
Wiele podmiotów gospodarczych, konsumentów, inwestorów, przedsiębiorców, menedżerów, polityków dało się wytrącić z racjonalnego myślenia. A racjonalny jest ten, kto działa na własną korzyść, zważywszy na informacje. Jeśli dokładnie przyjrzymy się, kto i jakie informacje nagłaśnia, to możemy podać wiele przykładów, od USA do Polski, manipulowania opinią publiczną. Chodzi w tym o to, aby ludzie na pozór zachowując się racjonalnie i sądząc, że działają na własną korzyść, działali na cudzą korzyść i własnym kosztem.
Dlatego neoliberalizm jest tak niebezpieczny i szkodliwy. Aby jednak wbić ten ostatni gwóźdź do jego trumny, trzeba mieć nie tylko lepszą koncepcję; trzeba ją również spopularyzować, trzeba uczynić z niej nurt dominujący, a do tego wciąż daleko.
PoPKBowska gospodarka wymaga poPKBowskiej ekonomii, a ta poPKBowskiej polityki gospodarczej. Co to oznacza?
Żyjemy w czasach poPKBowskich w tym znaczeniu, że maksymalizacja PKB to nie jest dobra recepta na przyszłość. Zbyt często posługujemy się tą kategorią dlatego, że jest łatwa i wyraźna. Rzeczywistość jednak wymaga istotnie odmiennej koncepcji i nowoczesnej strategii rozwoju, zarówno w skali całego świata, jak i poszczególnych gospodarek narodowych.
Jeśli to ma być nowa strategia, to musi opierać się na nowej teorii, która właściwie definiuje cele i jest poprawna z logicznego i metodologicznego punktu widzenia. Nie może być dobrej polityki – ani w Polsce, ani gdziekolwiek indziej – jeśli nie będzie opierała się na właściwej teorii ekonomicznej.
Skoro stosowanie miary PKB jest łatwe i powszechne, czemu mielibyśmy ją porzucać?
Przy PKB gubi się z pola widzenia to, co jest coraz ważniejsze w społecznym procesie gospodarowania. PKB nie mówi nam nic na temat relacji czasu wolnego i czasu pracy. Amerykanie mają wyższe PKB na mieszkańca nie dlatego, że są znacznie bardziej wydajni w jednostce czasu, czy też mają wyższy poziom zarządzania, ale przede wszystkim dlatego, iż dłużej pracują.
PKB nie mówi też nic o tym, jak kosztowna jest maksymalizacja dochodu z punktu widzenia nadmiernej eksploatacji zasobów i dewastacji środowiska naturalnego, co stanowi już egzystencjalne zagrożenie – jeśli nie dla nas, to dla następnych pokoleń.
PKB nie mówi nam nic na temat tego, jak ten dochód się dzieli. Inna jest bowiem sytuacja, gdy współczynnik Giniego, mierzący rozwarstwienie społeczne, oscyluje wokół 0,7, jak w Namibii, a zupełnie inna, jak jest na poziomie 0,25, jak ma to miejsce w Szwecji. Albo inaczej; zdecydowanie lepsza jest sytuacja w kraju A, gdzie PKB jest, dajmy na to, niższy o 10 procent, niż w kraju B, jeśli równocześnie w tym drugim współczynnik Giniego jest jakościowo większy, np. w kraju A wynosi 0,30, a w kraju B 0,50.
Jest jeszcze szereg innych zjawisk związanych z jakością życia społecznego, z kulturą, ze społeczeństwem obywatelskim, ale także z efektywnością kapitału, z konkurencyjnością przedsiębiorstw, z dynamiką tradycyjnie rozumianego wzrostu, które leżą poza obszarem PKB.
Musimy zatem spojrzeć nie tylko dalej, ale i szerzej. Istnieje pilna potrzeba konstruowania nowych mierników postępu społecznego i rozwoju gospodarczego, bo od tego jak się mierzy, zależy dokąd się zmierza. I w tej sprawie zgłaszam w książce pewne propozycje w postaci ZIP – Zintegrowanego Indeksu Pomyślności.
A dokąd zmierzać powinniśmy?
Abyśmy nie zmierzali w kierunku kolejnego kryzysu, musimy odejść do fałszywych wartości typu „chciwość jest dobra” (*greed is good*). Musimy odejść od schematu, w którym celem nadrzędnym każdej gospodarki narodowej jest maksymalizacja tempa wzrostu gospodarczego

bez oglądania się na koszty społeczne, a celem każdej firmy jest maksymalizacja stopy zwrotu z zaangażowanego kapitału bez oglądania się na efekty zewnętrzne. Powinniśmy zmierzać do takiego układu w ramach trójkąta wartości-instytucje-polityka, aby w globalnej gospodarce sprawnie funkcjonowały instrumenty rozładowywania sytuacji konfliktogennych, zanim staną się konfliktowe. Powinniśmy zmierzać do społecznej gospodarki rynkowej, w której państwo tak reguluje aktywność ukierunkowanego na zyski sektora prywatnego, że sprzyja to wzmacnianiu spójności społecznej. Rozkwit prywatnej przedsiębiorczości ma być sprzęgnięty z interesami ogólnospołecznymi. I o to właśnie chodzi w Nowym Pragmatyzmie.

Jak Pan widzi przyszłość strefy euro?

Euro stanowi dobry sposób wpisania się w nieodwracalną globalizację. Dzięki temu powstaje – fakt, nie bez problemów, w znojnym wysiłku – większy i silniejszy podmiot, który z czasem powinien być jeszcze bardziej zdolny do konkurencji z innymi częściami współzależnej gospodarki ogólnoświatowej. Świat przyszłości – za kilkadziesiąt lat, pod koniec wieku, w odróżnieniu od starego już świata z początków tego stulecia – nie będzie dzielił się na blisko dwieście gospodarek narodowych, ale będzie się składał z kilkunastu dużych regionalnych ugrupowań integracyjnych oraz Chin, które są tak olbrzymim rynkiem, że nie muszą się integrować z nikim, poza całą resztą świata.

Czy wstąpienie do strefy euro jest korzystne dla polskiego społeczeństwa?

Wszystko co jest korzystne dla polskiej gospodarki, jest korzystne dla polskiego społeczeństwa, a więc także przystąpienie do europejskiej unii walutowej.

Dlaczego zatem Polska powinna przyjąć wspólną walutę?

Po pierwsze, wspólna waluta zmniejsza koszty transakcyjne, które są olbrzymie. W Polsce ponosimy rok rocznie koszty przekraczające 40 mld zł tylko z tytułu wymiany pieniądza. Każdy importer i eksporter musi nieustannie wymieniać pieniądze. Czynimy to samo jako turyści. To jest łatwy, w zasadzie pozbawiony ryzyka, przychód pośredników finansowych – sektora bankowego, kantorów. Grupy te nie będą szczęśliwe nazajutrz po tym, jak zniknie złoty, bo zniknie znaczna część tak intratnego dla nich rynku wymiany złotego na euro. Ale na dłuższą metę i dla nich jest to korzystne.

Po drugie – i, co ważniejsze – funkcjonowanie w ramach obszaru euro eliminuje ryzyko kursowe. Dziś bardzo wielu polskich przedsiębiorców nie decyduje się na uruchomienie dłuższych serii produkcji eksportowej, a przede wszystkim nie podejmuje decyzji inwestycyjnych, nie mając gwarancji co do tego, jaki będzie kurs w przyszłości. Po co mają zwiększać moce wytwórcze, skoro w obliczu kryzysu te istniejące nie mogą być w pełni wykorzystane? A zwłaszcza po co – ile?, w co?, jak? – mają inwestować, skoro nie wiadomo, co będzie opłacalne w handlu zagranicznym, bo nie wiadomo, ile będą otrzymywać za euro uzyskane w eksporcie?

Mówiliśmy o pewnych teoretycznych zaletach wejścia do strefy euro. Jakie praktyczne warunki powinny zostać spełnione, aby Polska faktycznie na tym dobrze wyszła?

Po pierwsze, politykę w Polsce musimy opierać na założeniu, że euro przetrwa obecny kryzys. Osobiście przyjmuję takie założenie, ale stuprocentowej pewności mieć nie możemy. Euro może nie przetrwać – to mało prawdopodobne, ale niewykluczone. Jeśli zepchnie się wpierw Hiszpanię, a potem Włochy w zapaść w stylu greckim, to euro nie przetrwa. Nie musi do tego dojść. Jeśli Niemcy dojdą do wniosku, że utrzymywanie euro jest dla nich zbyt kosztowne, to euro nie przetrwa. Nie powinni dojść do takiego wniosku, bo jak dotychczas najbardziej na euroizacji skorzystały.

Po drugie, politykę tę musimy prowadzić tak, aby idąc do euro, dokonać określone zmiany strukturalne poprawiające konkurencyjność naszej gospodarki i wzmacniając pozycję konsumenta, o którego interesy wciąż dba się za mało.

I po trzecie, należy wejść do strefy euro przy właściwym kursie – to jest sprawa najważniejsza. Nie kiedy, ale z jakim kursem. Powtarzam to od lat.

Co to oznacza?

Właściwy jest taki kurs, który dobrze prowadzonym firmom, o zdyscyplinowanej załodze i dobrej klasy zarządzaniu, umożliwi konkurencyjność międzynarodową. Polska – będąc wciąż tylko umiarkowanie otwartą gospodarką – jeśli chce rosnąć w ponadprzeciętnym tempie, musi oprzeć się na strategii wzrostu napędzanego przez eksport. Tymczasem w ostatnich latach rośnie wolniej niż gospodarka światowa. Warto uzmysłowić sobie, że w czasach rządowego bajdurzenia o „zielonej wyspie" światowa produkcja rośnie szybciej niż w Polsce i w rezultacie nasz udział w światowej produkcji spada, a nie zwiększa się. Podczas ćwierćwiecza posocjalistycznej transformacji, w latach 1989-2013, średnie roczne tempo wzrostu osławionego PKB wynosiło zaledwie około 3 procent; tyle co dla całego globu. I to przede wszystkim dzięki wysokiej dynamice osiągniętej w latach realizacji „Strategii dla Polski", 1994-97 (http://tiger.edu.pl/ksiazki/polska_alternatywa.pdf), oraz przyspieszeniu uzyskanym po zainicjowaniu „Programu Naprawy Finansów Rzeczypospolitej" (http://www.tiger.edu.pl/kolodko/ksiazki/O_Naprawie_Naszych_Finansow.pdf). Gdyby nie to, to wskutek chybionego szoku bez terapii z początku lat 1990. i szkodliwego przechłodzenia gospodarki w końcu tamtej dekady, zostawalibyśmy jeszcze bardziej w tyle.

Patrząc zaś w przyszłość pod kątem wprowadzenie Polski do euro i euro do Polski, eksport musi być dla dobrze prowadzonych firm opłacalny, co zasadniczo zależy od poziomu kursu. Nie możemy zgodzić się na przystąpienie do euro przy nadmiernej aprecjacji złotego, nie można zaakceptować kursu przewartościowanego złotego przy ustalaniu jego referencyjnego poziomu z partnerami z Unii Europejskiej. Będzie to przedmiotem negocjacji i będziemy podczas tego procesu pod bardzo silnym naciskiem określonych grup interesu.

Jakich?

Tym, których interesy związane są z firmami i krajami eksportującymi do Polski. Grupom tym będzie zależało, aby Polska weszła do strefy euro z silnym złotym. Znów tzw. znani ekonomiści i skorumpowani publicyści – a także najzwyczajniej w świecie lobbyści, bo lobbying jest czymś normalnym, jeśli nie posługuje się kłamstwem i nie wprowadza cyniczną premedytacją opinii publicznej, a zwłaszcza decydentów politycznych i menedżerów w błąd – będą opowiadać bzdury w mediach, że „złotówka" (polski pieniądz nazywa się złoty) się wzmacnia i że jest to dobre. Otóż jeśli złoty wzmacnia się nadmiernie, to polska gospodarka słabnie. Nadmierne wzmocnienie złotego już przechodziliśmy, gdy polski eksporter uzyskiwał za euro 3,2 zł, zaś za dolary 2 zł. Rozłożyło to m. in. przemysł stoczniowy i teraz statki, które nadal można by produkować w Polsce, wodowane są gdzieindziej. Tak bardzo proeksportowy sektor w tych warunkach nie mógł wytrzymać zagranicznej konkurencji, nawet gdyby był perfekcyjnie zarządzany i bazował na najlepszej technologii.

Komu się opłaca wejście Polski do strefy euro przy kursie 3,5?

Niemcom, Francji i wszystkim tym, którzy sprzedają swoje towary nam, bo to tam eksport do Polski nakręca koniunkturę, podnosi zyski, tworzy dodatkowe miejsca pracy, poszerza bazę podatkową, daje wyższe dochody do budżetu. Tego nikt nie będzie mówił głośno, tylko będziemy słuchać pseudonaukowych argumentów nieuczciwych (i „znanych") ekonomistów, że im silniejszy złoty, tym lepiej.

Przy kursie 3,5 za euro będziemy taniej wyjeżdżać na narty w Alpy.

Oczywiście to prawda – jak i to, że również taniej będzie na snowboardzie, na którym ja zjeżdżam – ale tutaj niezbędny jest kompleksowy rachunek. Jak kurs wpłynie na wielkość długu publicznego, którego część jest długiem zagranicznym? Jak kurs wpłynie na import i eksport, a w rezultacie na saldo obrotów towarowych z zagranicą? Jak oddziaływać będzie na rozmaite transfery i, koniec końców, na bilans płatniczy? A jak na zadłużenie gospodarstw domowych? Jak kurs wymiany w dłuższym okresie wpłynie na dynamikę gospodarczą?

Zbyt silny złoty byłby niekorzystny, ale słaby złoty również byłby niekorzystny. Przy zbyt słabym pieniądzu drożeje wsad importowy, który podnosi koszty produkcji, co prowadzi do nasilania inflacji kosztowej. Oczywiście byłaby to dobra nowina dla turystyki przyjazdów, ale już zła dla wyjazdowej – dla tych szlusujących w Alpach narciarzy. Słaby złoty nakręca też inflację bezpośrednio, bo niejako automatycznie wszystko co z importu staje się droższe. Uprawniony jest tylko rachunek kompleksowy, a nie wybiórcze manipulowania raz tym, raz innym wycinkiem współzależnego układu gospodarczego.

Gdzie jest zatem złoty środek?

To nie jest jakiś jeden punkt, to jest raczej wąski przedział – obecnie znajduje się gdzieś pomiędzy 4,10-4,20 złotego za euro. Akurat aktualny kurs jest dobry, korzystny dla naszej gospodarki. Natomiast co do przyszłej konwergencji, to nie należy się godzić na kurs mniejszy niż 4 złote za euro. A już lobbyści złej sprawy „prognozują" za kilka lat kurs 3,50. To by poważnie zaszkodziło Polsce.

Gdyby wszak w ciągu najbliższych kilku lat wskutek żywiołowych mechanizmów na rynkach finansowych, a także wskutek szybszego wzrostu wydajności pracy w Polsce niż na Zachodzie, co jest dobrą wiadomościa, tak się stało, że euro będzie kosztowało 3,5 złotego, to wówczas trzeba opóźnić wejście do strefy euro. Jak trzeba będzie, to nawet poprzez zwiększenie deficytu budżetowego, aby nie spełniać kryteriów z Maastricht.

26 lutego podczas posiedzenia Rady Gabinetowej ustalono, że Polska skupi się na spełnieniu kryteriów z Maastricht, zaś dyskusję o dacie przyjęcia euro odłożono na okres po wyborach prezydenckich 2015 r.

I słusznie. Ta dyskusja będzie wracała wielokrotnie – z różnym nasileniem, z różnych powodów, zarówno wewnętrznych jak i zewnętrznych. Jeśli Grecja ogłosi niewypłacalność – a uważam, że tak się stanie po wyborach parlamentarnych w Niemczech i po tym, jak osiągnie (już prawie jej się to udaje) równowagę pierwotnego budżetu, a więc nie licząc kosztów obsługi długu publicznego – to będziemy sobie zadawać pytanie, po co wchodzić do takiej strefy euro? Będzie tu dużo fajerwerków, także zupełnie jałowej dyskusji, ale także – mam nadzieję – coraz więcej zrozumienia istoty sprawy zarówno wśród szerokiej publiczności, jak i w gronie wpływowych polityków. Dyskusja ta będzie się również toczyć po wejściu do unii walutowej.

Kiedy to się stanie?

Przy obecnych realiach politycznych Polska może wejść do strefy euro około roku 2018. Nie sądzę, aby stało się to wcześniej, natomiast możliwe jest, że stanie się to jeszcze później. Przy czym – raz jeszcze – nie termin jest tu najważniejszy, lecz kroczenie do strefy euro w sposób sensowny. Najważniejsze jest, przy jakim stanie się to kursie.

1 marca minister Rostowski zaproponował, aby oprócz kryteriów z Maastricht określić własne warunki, które pokażą gotowość Polski do przyjęcia euro – na przykład trwałe obniżenie bezrobocia do poziomu niższego od średniej w strefie euro lub korzystny rating polskiej gospodarki.

Koncert życzeń. To nie są poważne propozycje i nie wymyślałbym takich dodatkowych warunków. Ważny jest kurs wymiany i kryteria z Maastricht, które trzeba spełnić w sposób strukturalny, trwały, na bazie zdrowej, konkurencyjnej gospodarki, a nie koniunkturalny. Bez kuglarstwa i twórczej księgowości, którą po części uprawia minister Rostowski. Wszystko to, o czym mówimy od dawna – nie od ostatnich narad politycznych – jak poprawa konkurencyjności, obniżanie bezrobocia, wzrost gospodarczy itp. to są słuszne i szlachetne cele. Szkoda tylko, że polityka obecnego rządu doprowadziła do olbrzymiego wzrostu bezrobocia; mogło być jednocyfrowe, zbliża się do 15 procent, i to po tym, jak blisko dwa milionów ludzi, głównie młodych i wykształconych, wyemigrowało. Notabene, nie licząc Wielkiej Brytanii, w z górą 90 procentach do krajów strefy euro.

Przy tym wszystkim jest jeszcze jedno kryterium, tym razem pozaekonomiczne, a mianowicie zmiana konstytucji, co wymaga 2/3 większości parlamentarnej. Przy dysfunkcjonalności polskiej demokracji może być to trudne. Harce polityczne już się zaczęły i nie mam żadnych złudzeń, że trwać będę nie tylko do czasu przystąpienia do euro, lecz i potem. Podobnie jak to było i jest z naszym członkostwem w Unii Europejskiej. Ileż to razy jako wicepremier i minister finansów w latach 2002-03 musiałem ścierać się z przejawami irracjonalności politycznej dziesięć lat temu, kiedy to trzeba było pokonywać większe niż obecnie trudności – z z jednej strony w finalizacji trudnych negocjacji przedakcesyjnych, z drugiej zaś pozyskiwania przed referendum sprzed dziesięciu lat większości społeczeństwa dla słusznej sprawy przystąpienia do Unii Europejskiej. Wtedy zachowało się racjonalnie, wbrew wezwaniem różnych fałszywych patriotów. Podobnie będzie i tym razem. Ale samo się to nie stanie. Trzeba wciąż argumentować i przekonywać nawet do tego, co lepsze.

Ministerstwo pracy ogłosiło niedawno, że poziom bezrobocia w lutym wyniósł 14,4 proc. Pisze Pan w swojej książce, że bezrobocie strukturalne wymaga radykalnych kroków. Jakich?

Proponuję przyspieszenie tempa wzrostu gospodarczego przy pomocy metod, które zaproponowałem niedawno w „Strategii dla Polski 2013-2025" (http://www.tiger.edu.pl/kolodko/artykuly/RZECZPOSPOLITA-Strategia-dla-Polski.pdf).

Program ten powstał w odpowiedzi na pytanie zadane przez Prezydenta Komorowskiego, co zrobić, aby Polska gospodarka rosła (znowu to PKB) w tempie co najmniej 4 procent średnio rocznie do roku 2025.

Problem strukturalnego, dwucyfrowego bezrobocia w sytuacji, jest nierozwiązywalny przy stagnacyjnych tendencjach gospodarczych, do których doprowadziła przesiąknięta nadwiślańskim neoliberalizmem polityka. W polskich warunkach nie da się zmniejszać bezrobocia i zwiększać zatrudnienia (to nie to samo), jeśli tempo wzrostu PKB schodzi poniżej 3-4 proc. Taki wzrost jest zadowalający w USA lub Niemczech, bo tam wówczas mocno spada bezrobocie, co miało znaczący wpływ na reelekcję prezydenta Obamy i, być może, uratuje też jesienią tego roku kanclerz Merkel. W Polsce natomiast przy dynamice, która obecnie jest śladowa, bo tegoroczny wzrost, który według NBP ma sięgnąć zaledwie 1,3 proc., to przecież stagnacja, czeka nas dalszy wzrost, a nie spadek bezrobocia.

Oczywiście, można stosować rozmaite instrumenty mikroekonomiczne, w postaci rozsądnego uelastycznianie rynku pracy, zatrudniania w niepełnym wymiarze, udogodnień przy angażowaniu absolwentów, wprowadzanie aktywnych form zatrudnienia, skracania czasu pracy po to, aby w sumie była ona dostępna dla większej liczby poszukującej zarobkowego zajęcia ludności. To wszystko jednak nie jest receptą na rozwiązanie problemu bezrobocia, jeśli wzrost gospodarczy schodzi poniżej 2 proc. Mówię to, bo gdy sterowałem polityką gospodarczą w latach „Strategii dla Polski" (http://tiger.edu.pl/ksiazki/strategia.pdf), obniżyliśmy bezrobocie o ponad 1/3, z 17 proc. do jednocyfrowego wskaźnika. Powstało wtedy ponad milion miejsc pracy, bo tempo wzrostu, gdy odchodziłem z rządu sięgnęło aż 7,5 procent. Po raz drugi udało się to, gdy „Program Naprawy Finansów Rzeczypospolitej" dynamizował gospodarkę po stagnacji spowodowanej przechłodzeniem. Tempo wzrostu skoczyło z 0,2 proc, w IV kwartale 2001 roku do 7,0 proc. w I kwartale 2004 roku. Teraz też możliwe jest istotne przyspieszenie wzrostu – i, szerzej, zdynamizowanie wspomnianego poPKBowskiego rozwoju, ale nie poprzez kontynuację polityki rządu, choć i ta jest już nieco lepsza niż parę lat temu, lecz na ścieżce zaproponowanej w mojej „Strategii dla Polski 2013-2025" (http://www.tiger.edu.pl/kolodko/artykuly/RZECZPOSPOLITA-Strategia-dla-Polski.pdf).

Albo wyjdzie na ulice tak jak w Bułgarii.

Narastające niezadowolenia bierze się nie tylko z masowego bezrobocia i poszerzającego się zakresu wykluczenia społecznego oraz stagnacji dochodów realnych olbrzymiej części

społeczeństwa. Dla wielu ludzi już od kilku lat one bezwzględnie spadają. Narastają nierówności w podziale dochodów i określające je współczynnik Giniego w Polsce już tak wysoki, że obraca się to przeciwko wzrostowi gospodarczemu. Dobrze, żeby zrozumieli to także ludzie biznesu – finansiści, bankowcy, inwestorzy, przedsiębiorcy, menedżerowie i ich lobbyści. Im prędzej to pojmą, tym lepiej i dla nich. Bo ludzie najpierw wyjdą z siebie, a potem na ulice w proteście przeciw nadmiernemu poziomowi rozwarstwienia materialnego, tak jak to się stało w Bułgarii. Będziemy mieli „polską wiosną"; nie aż tak burzliwą jak ta trwająca już parę lat arabska, ale też nie najspokojniejszą.

A może demokracja przestała działać?

W warunkach demokracji – którą skądinąd jest wartością samą w sobie, bez względu na to, jak wpływa na funkcjonowanie i wzrost gospodarczy – oprócz tego, że ma się rację, trzeba mieć jeszcze większość. Polska demokracja nie jest wielce funkcjonalna; utrudnia rozwiązywanie wielu problemów, ale nie będziemy przecież z tego powodu od niej się odżegnywać. Cóż, już powiedziałem, że toczy się nieustanny bój o racjonalność. I w gospodarce Polski, i w ten naszej Unii Europejskiej, i na tym naszym powiązanym w fascynujący sposób, o czym piszę w nowej książce, świecie.

W obliczu kryzysu często mamy do czynienia, także w Polsce, z ideą powoływania rządu fachowców.

Rząd fachowców w trudnych czasach może mieć sens, ale trzeba pamiętać, że polega to również na ograniczaniu prerogatyw demokracji. Inaczej jest to rząd polityczny, który nieustannie musi się układać i szukać większości poprzez pewne kompromisy i półśrodki.

W przypadku niedawnej propozycji rządu fachowców w Polsce problem tkwił w tym, że tam w ogóle nie było fachowców od polityki gospodarczej, a przecież o to powinno chodzić. Mamy pozytywny przykład rządu fachowców w innym kraju Unii Europejskiej, a mianowicie włoski rząd Mario Montiego.

Który był kiedyś związany z kontrowersyjnym, szczególnie w kontekście kryzysu finansowego, bankiem Goldman Sachs.

To, że ktoś był związany z Goldman Sachs, czy z amerykańskim kompleksem militarno-przemysłowym lub też był radcą w Kijowie, nie powinno go dyskwalifikować. Pytanie brzmi, czy ma odpowiednie kompetencje. Proszę się rozejrzeć, kogo mamy w Sejmie i w rządzie, z czym ci ludzie byli powiązani, skąd się wzięli. Na tej zasadzie możemy bardzo wielu zdyskwalifikować. Z pewnością Mario Monti był w przypadku Włoch człowiekiem, który pomógł w rozwiązaniu paru problemów i stworzeniu przesłanek do sprostaniu innym wyzwaniom. Pomimo to – wskutek obecnego, stworzonego przez demokrację galimatiasu – nikt rozsądny nie chciałby teraz być ministrem finansów we Włoszech. Monti też nie. Tzw. rządy fachowców zawsze wymagają nie tylko fachowców, lecz i określonych warunków politycznych.

Na koniec spójrzmy w przyszłość. Mamy szansę na polską Nokię?

To nie są czasy, w których moglibyśmy stworzyć polski produkt, który będzie mógł rywalizować na podobnej zasadzie do finlandzkiej Nokii czy niemieckiego Volkswagena. Owszem, mieliśmy w przeszłości konkurencyjne przemysły, o które należało się zatroszczyć, ale nadwiślański neoliberalizm przyczynił się wręcz do ich zniszczenia, choćby przemysłu stoczniowego czy wcześniej elektromaszynowego albo przemysłu maszyn budowlanych, który przecież jeszcze w schyłkowych latach Polski Ludowej miał dość silną międzynarodową pozycją konkurencyjną.

W wyobrażalnej przyszłości nie będzie żadnej „polskiej Noki". Co więcej, nawet gdyby ktoś coś równie rewelacyjnego w Polsce wymyślił i skonstruował, to nie będzie to polskie, tylko zanim wejdzie na rynki, zostanie przejęte przez obcy kapitał i międzynarodowe korporacje. Aby tak się nie stało, trzeba mieć właściwą instytucjonalną obudowę gospodarki rynkowej i prowadzić politykę przemysłową, a tego – jak wiemy – neoliberalizm się brzydzi. To przecież

jeden z nadwiślańskich neoliberałów w czasach szoku bez terapii wypowiedział idiotyzm, że „najlepsza polityka, to brak polityki". No a jaka polityka, taka i gospodarka.

Czy widzi Pan zatem obszary, w których Polska mogłaby budować swoje przewagi konkurencyjne na międzynarodowych rynkach?

Tak, są takie obszary. Dziś polska gospodarka powinna być zdywersyfikowana, czyli zamiast jednej specjalizacji, mieć ich wiele różnych w rozmaitym zakresie. Żadnego wystrzału *a la* Nokia, ale niejeden produkt, usługa, technologia. Powinniśmy rozwijać przemysły przetwórcze i produkty oparte na miedzi, bo mamy tu pewną przewagę. To nie jest co prawda wielce *high-tech*, ale produkty nośne i zawsze potrzebne. Mamy pewne osiągnięcia i w niektórych niszach rynkowych niezłą – i dlatego też godną wsparcia – pozycję w przemyśle farmaceutycznym, sprzętu medycznego i paru innych. Są też przemysły, którym warto się przyjrzeć ze względu na to, że radzą sobie świetnie bez żadnego wsparcia rządowego w czasach kryzysu, jak np. przemysł meblarski, który potrafi wyeksportować do pand stu krajów towary o wartości przekraczającej rocznie 10 mld dolarów.

Kolejny obszar to żywność ekologiczna. Polska powinna być pod tym względem wręcz potentatem, jeśli nie światowym, to co najmniej europejskim. Popyt na tego typu żywność będzie rósł. Można znakomicie wykorzystać niszczejące tereny po dawnych PGR-ach na zasadzie wieloletnich kontraktów, które będą dostarczały żywność do potentatów surowcowych na Bliskim Wschodzie w zamian za długoletnie dostawy surowców energetycznych. Chętnie zawarły by z nami 99-letnie kontrakty typu ropa albo gaz za żywność takie kraje, jak Arabia Saudyjska, Katar, Zjednoczone Emiraty Arabskie, Oman.

Dużo więcej natomiast niż po nowinkach produktowych obiecywałbym sobie po istotnej zmianie struktury naszego eksportu.

Dziś jesteśmy uzależnieni od Niemiec.

Za bardzo. Nie można dopuszczać do sytuacji, w której ponad 25 proc. eksportu zależy od dużego sąsiada na Zachodzie, podczas gdy na Wschodzie mamy głęboki strukturalny deficyt i niskie obroty handlowe. Ekspansja polskiej gospodarki, polskich przedsiębiorców i inwestycji w sposób zdecydowany musi skierować się na sąsiadujący z nami Wschód, czyli Białoruś, Ukrainę i Rosję, a także na ten wschód dalszy, zwłaszcza Indie, Chiny i kraje ASEAN-u. Wymaga to wszakże innego podejścia do pewnych problemów politycznych. Trudno, aby rozkwitały stosunki gospodarcze w czasie, gdy marne są stosunki polityczne. A tu pojawia się naprawdę olbrzymia szansa na ekspansję polskich przedsiębiorców.

Zaiste, niejedno trzeba zmienić w polityce, aby sytuacja wyraźnie znowu poprawiała się w gospodarce. Nie tylko w Polsce. I o tym wszystkim piszę w książce „Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna przyszłości". Zapraszam Czytelników do dyskusji na mojej stronie www.facebook.com/kolodko oraz na blogu http://www.wedrujacyswiat.pl/blog/kolodko/. Jest o czym rozmawiać.

Rozmawiał: Kamil Nowak

622. Wpis 2313, 18.III.2013

Cypr: Najgroźniejsza faza europejskiego kryzysu, czyli jak uciec przed lawiną

Niebywale nieracjonalny, by nie rzec po prostu głupi, i w rzeczy samej prowokujący ludzi do buntu, sposób uwarunkowania udzielenia nadmiernie zadłużonemu Cyprowi pomocy kredytowej przez Unię Europejską stwarza niezwykle niebezpieczny moment. Uważam, że w całym dotychczasowym toku europejskiego kryzysu finansowego i politycznego (bo jest to też ewidentny kryzys polityczny) jest to najgroźniejsza chwila. Sytuacja, do której doprowadzili i dopuścili europejscy politycy – łącznie z kanclerz Niemiec Angelą Merkel, której partia powinna przegrać nadchodzące jesienne wybory – grozi wymknięciem się spod kontroli.

Tak, Cypryjczycy – niektórzy, bogatsza większość – żyła ponad stan i musi ponieść tego konsekwencje. Tak, tolerowane – także przez Komisję Europejską i jej organa – było i jest wykorzystywanie banków cypryjskich jako pralni brudnych pieniędzy, głównie pochodzących z Rosji, z rozmaitych „przekrętów", zwłaszcza z tzw. złodziejskiej prywatyzacji podczas skompromitowanego epizodu kremlowskiego neoliberalizmu w latach prezydentury Jelcyna. Tak, Cyprowi należałoby pomóc w wyjściu z impasu, bo sam sobie nie poradzi, a ogłoszenie przez ten mały kraj (mieszkańców mniej niż liczy Warszawa, a dochód narodowy, PKB czterdzieści razy mniejszy niż w Polsce, czyli w skali całej Unii Europejskiej to miejsce po przecinku…) niewypłacalności będzie miało olbrzymie konsekwencje. Już ma.
Jest wiele sposobów egzekwowania spłaty długów, w tym długu publicznego, ale konfiskata części oszczędności ludności ulokowanych w bankach jest jednym z najgorszych z możliwych. Trzymajmy kciuki, aby ludzie nie ruszyli hurmem na banki w innych krajach, no bo skoro przywódcy unijni mogli zaakceptować coś tak niedorzecznego w przypadku Cypru, to może i przydałoby się w Hiszpanii, Włoszech, a nawet w Polsce? No bo na pewno nie w Niemczech albo Francji… U nas też kasa państwowa trzeszczy i zbyt wielu żyje z długów, więc może spłacić część tego publicznego, z którym rząd nie najlepiej sobie radzi, poprzez zajęcie części naszych depozytów bankowych…
Dług publiczny jest z definicji długiem całej publiczności, a więc koszty jego obsługi ciążą na całym społeczeństwie. Tu – i chyba tylko tu – jest pełen egalitaryzm. Każdy Cypryjczyk, podobnie jak i każdy Polak, ma identyczny udział w długu publicznym. Ale jest oczywiste, że nie każdy jest w stanie partycypować w takim samym stopniu w jego spłacie, bo ludzie mają różne dochody i różne majątki. Jest także oczywiste, że bogatsze warstwy społeczeństwa muszą w obsłudze długu publicznego partycypować w ponad proporcjonalnym stopniu. I od tego właśnie jest progresywny system podatkowy. Tymczasem neoliberalne sprzyjanie najzamożniejszym poprzez spłaszczanie progresji podatkowej prowadzi z jednej strony do wzbogacania się bogatych (jest takich trochę na Cyprze i co nieco w Rosji) kosztem średniaków i biedaków (tych wszędzie jest dużo więcej).
Tak więc od ściągania stosownej masy pieniędzy do kasy publicznej jest uczciwy system podatkowy, a nie skok na kasę, tyle że tym razem nie z ulicy, a od środka systemu bankowego. Abstrahuję już od tego, że jest to absolutne łamanie legalnych umów zawartych uprzednie między bankami i deponentami. Przypomina to grabież w stylu nieekwiwalentnej wymiany pieniądza czy też unieważniania banknotu o najwyższym nominale, co niedawno zastosowano w Korei Północnej. Tego na Cyprze zrobić nie można, no bo są tam w obiegu właśnie euro, ale może by tak ogłosić tuż przed północą, że po jej minięciu nieważne są banknoty dwustuzłotowe…
Popełniono także koszmarny błąd polityczny. Powinno być jak w westernie, a jest jak w tragifarsie. Jak się wyciąga colta, to się strzela, a nie deliberuje! Gdyby nawet przez chwilę przyjąć, że cypryjska grabież jest słuszna – a nie jest! – to należało ją przeprowadzić z żelazną konsekwencją (aż strach powiedzieć; po koreańsku?). Tymczasem kompromituje się cypryjska demokracja, europejska polityka, „rynkowa" gospodarka, rozmaici eksperci. Swoją drogą, ciekaw jestem, jak winni tej awantury będą wyłgiwali się z odpowiedzialności za to zamieszanie… Wszyscy powinni zostać zdymisjonowani, bo nie igra się nie tylko z ogniem. Z pieniędzmi, a zwłaszcza z ludźmi także.
Teraz wszak najważniejsze jest zapanowanie nad groźną sytuacją. Cyprowi warto pomóc, bo jak „zbankrutuje", to koszty tego będą większe – większe, nie mniejsze – niż w przypadku wyciągnięcia twardej pomocnej dłoni. Twardej, bo w drugiej musi być określone obwarowanie kredytowej pomocy, ale nie tak głupie jak konfiskata a to 6,75 procent oszczędności (w przypadku depozytów bankowych w wysokości do 100 tysięcy euro), a to 9,9 procent (dla depozytów ponad stutysięcznych). „Zbankrutuje" w cudzysłowie, bo państwa

nie bankrutują, lecz ogłaszają niewypłacalność i, w odróżnieniu od firm, na przykład w rodzaju Lehman Brothers, istnieją dalej.
Konieczne jest skonsolidowanie wysiłków i skoncentrowanie restrukturyzacji długów, w tym ich częściowego skreślenie, nie tylko wobec Grecji, a teraz już także i Cypru. Irracjonalną decyzją europejskich szefów państw i rządów uruchomione lawinę. Zostaje już tylko ucieczka do przodu, a jak i ta się nie uda, to koniec końców euro zostanie przez nią zmiecione. Szkoda by było, bo pomysł był dobry, lecz wykonanie złe, a w ostatnich dniach fatalne.

621. Wpis 2310, 18.III.2013
Rafał Woś, dziennikarz „Dziennika Gazety Prawnej", w sobotnim wydaniu pisze o mnie jako autorze książki „Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna przyszłości" (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,66008) i o samej książce: „Jest w polskiej debacie ekonomicznej postacią nietuzinkową. Otrzaskany w świecie akademik erudyta, a jednocześnie praktyk z rządowym doświadczeniem (wicepremier w latach 1994–1997 i 2002–2003). Głos stanowiący przeciwwagę wobec dominującego przez ostatnie 20 lat nurtu neoliberalnego. Moment mamy na dodatek szczególny. Krach 2008 r. wstrząsnął zachodnią debatą ekonomiczną. Bezwarunkowa wiara w wolny rynek i konieczność deregulacji nie jest już dziś jedyną prawdą objawioną. To przesunięcie powoli dociera również do Polski.
A Grzegorz Kołodko jest przedstawicielem tej szkoły myślenia o gospodarce, która zwraca uwagę na półcienie. Mówi, że pozostawiony sobie wolny rynek nie jest idealny. Ale myli się również ten, kto podnosi interwencjonizm do roli panaceum na wszystkie bolączki współczesnej gospodarki. Rzeczywistość ekonomiczna jest przecież jak uczestniczenie jednocześnie w kilku partiach szachowych. I to za każdym razem na potrójnej szachownicy."
To dobrze, że to dostrzega i podkreśla. Szkoda tylko, że w swym omówieniu książki nie dodaje przy okazji, że również „Gazeta Prawna" wniosła w minionych latach swój niemały wkład do neoliberalnej manipulacji opinią publiczną…
Za to szczerze przyznaje, że po lekturze książki „zostaje z chaosem w głowie". Uważa, że za dużo w niej wątków (jakby o przyszłości świata i cywilizacji można było pisać jak o wysokości słupa) i radzi postępować tak, jak wielu jego dziennikarskich kolegów po fachu, czyli w sposób prostacki: „Naczelna zasada dziennikarskiego rzemiosła jest prosta: tekst musi być o czymś. Wybranie jednego tematu daje paradoksalnie dużo większe pole do popisu. O wszystkim napisać się nie da, a im sprawa bardziej zawężona, tym ciekawiej możemy ją pogłębić." W rzeczy samej tak postępuje wielu publicystów i „znanych ekonomistów" – także tych z łam „Dziennika Gazety Prawnej". Żal, że percepcja wielowątkowej i interdyscyplinarnej książki „Dokąd zmierza świat…" niektórych z nich przerasta. Najlepiej wybrać jeden temat i go wałkować, a nie trudzić się pokazywaniem inteligentnym, ciekawym świata Czytelnikom w sposób przystępny i zrozumiały, co naprawdę od czego zależy i dokąd naprawdę podąża nasz świat ze wszystkimi swymi sprzecznościami. Najlepiej nie angażować Czytelników do intelektualnej dysputy, bo po co mają zbyt wiele zrozumieć, skoro gazety wszystko wiedzą najlepiej…
Pewien jestem, że moi Czytelnicy – w odróżnieniu od redaktora Rafała Wosia, który lubi, bo rozumie tylko „Wybranie jednego tematu" – nie mają trudności z odbiorem tego, co i fascynujące, i inspirujące do przemyśleń, bo napisane klarownym językiem.
Co Państwo na to? W trakcie lektury czy już po? A może się mylę i ktoś jeszcze oprócz dziennikarza „GDP" wolałby zamiast bogatej tematycznie i wszechstronnej książki „Wybranie jednego tematu"?...

620. Wpis 2309, 17.III.2013
Płaca minimalna – w jednych krajach, jak w Polsce, ustalana jako miesięczne wynagrodzenie, w innych, jak w USA, jako stawka godzinowa – jest uzasadnionym instrumentem polityki

społeczno-gospodarczej. Służy on takiej redystrybucji dochodów, aby nie dopuszczać do nadmiernego materialnego rozwarstwienia dochodów, co obraca się także przeciwko wzrostowi gospodarczemu. Dobrze byłoby, gdyby zdali sobie z tego sprawę również ludzie biznesu, którzy niestety zbyt często dają się zwieść prostackim argumentom neoliberałów i lobbystów złej sprawy.
Oczywiście, kategoria płacy minimalnej – podobnie jak każda inna – spełnia właściwie swe funkcje pod pewnymi warunkami. W szczególności, po pierwsze, musi być konsekwentnie i uczciwie stosowana i dlatego płacy minimalnej często nadaje się charakter regulacji ustawowej. Po drugie, nie może być ustalana na zbyt wysokim poziomie, gdyż mogłoby to szkodzić prywatnej przedsiębiorczości i stanowić zbyt duże budżetowe obciążenie w odniesieniu do sektora publicznego. Po trzecie, nie wolno się godzić na indeksowanie innych kategorii w stosunku do płacy minimalnej, a praktyka taka jest zbyt często stosowana i wówczas w przypadku wzrostu ustawowej płacy minimalnej wiele kategorii, nierzadko też i takich, które nie mają z nią żadnego związku, też musi iść w górę. Notabene, będąc wicepremierem i ministrem finansów wiele takich nieracjonalnych powiązań indeksacyjnych zlikwidowałem w ramach „Programu Naprawy Finansów Rzeczypospolitej" (http://www.tiger.edu.pl/kolodko/ksiazki/O_Naprawie_Naszych_Finansow.pdf).
To oczywiste, że płaca minimalna musi być ustalana na realistycznym i sensownym z punktu widzenia procesów reprodukcji poziomie. Uważam, że oscyluje on wokół 40 proc. płacy średniej. Motywowane populizmem postulaty ustalania minimum płacowego na poziome 60 czy nawet 75 procent przeciętnego wynagrodzenia są niedorzeczne i dlatego należy im się przeciwstawiać. Ale także neoliberalne domaganie się likwidacji kategorii płacy minimalnej jest błędem. Jest to użyteczny instrument, który w przypadku właściwej wartości i zdyscyplinowanego stosowania sprzyjać może zarówno poprawie długookresowej efektywności gospodarczej, jak i spójności społecznej. Jest przy tym oczywiste, że wymaga to eliminacji rozmaitych sposobów uciekania od tej kategorii społecznej gospodarki rynkowej poprzez tzw. umowy śmieciowe i inne dewiacje źle uregulowanego rynku pracy.

619. Wpis 2303, 9.III.2013
Chyba nigdy nie za dużo przypominania faktów. A więc raz jeszcze warto spojrzeć, co dała Polakom polityka urzeczywistniania w ramach mojej "Strategii dla Polski" (tej pierwszej, z lat 1994-97) i "Program Naprawy Finansów Rzeczypospolitej" zainicjowany w latach 2002-03, a jak marne rezultaty przyniósł szok bez terapii i przechłodzenie bez potrzeby na początku i końcu lat 1990. Prawdę, by stała się prawdą, też trzeba wielokrotnie powtarzać; podobnie jak czynią to neoliberałowie, powtarzając swoje dyrdymałki i kłamstwa tak często, że niejeden naiwny skłonny bywa dawać im wiarę. Słyszę, że wraz z ogłoszeniem przeze mnie programu "Strategia dla Polski 2013-2025" (http://www.tiger.edu.pl/kolodko/artykuly/RZECZPOSPOLITA-Strategia-dla-Polski.pdf) i ukazaniem się nowe książki (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,66008) zaktywizowali się nadwiślańscy neoliberałowie - ci talibowie skompromitowanego kryzysem i innymi niepowodzeniami rynkowego fundamentalizmu - i panoszą się ze swymi fałszywymi poglądami i szkodliwymi receptami w lansujących ich mediach. Ciekawe, ilu daje się na to nabrać kolejny już raz…

618. Wpis 2301, 4.III.2013
@Paweł Froehlich.
Oczywiście, że wstęp jest wolny. Zapraszam!
700. Wpis 2373, 31.XII.2013

Do Siego Roku!

Happy New Year!
:)

699. Wpis 2372, 29.XII.2013
Pope Frnacis is strident in his denunciations of neoliberal economic policies that condemned many to abject poverty:
"Francis expanded his critique of the world economy: 'In this system, which tends to devour everything which stands in the way of increased profits, whatever is fragile, like the environment, is defenseless before the interests of a deified market, which becomes the only rule. (...)Inequality eventually engenders a violence which recourse to arms cannot and never will be able to resolve.'

"The New Yorker", ""Who Am I to Judge?", December 23 & 30, p. 88

698. Wpis 2371, 29.XII.2013
PAPIEŻ FRANCISZEK W OSTRYCH SŁOWACH O NEOLIBERALIZMIE
"W tym systemie, który ma tendencję do pożerania wszystkiego, co stoi na drodze do zwiększenia zysków, co jest kruche, jak środowisko naturalne, w systemie, który jest bezbronny wobec interesów gloryfikowanego rynku jako jedynej reguły (…), nierówność w końcu rodzi przemoc, której zbrojne tłumienie nigdy nie będzie w stanie rozwiązać."

"Who Am I to Judge?", "The New Yorker", December 23 & 30, 2013, s. 88

697. Wpis 2369, 23.XII.2013

Droga Studentko!
Po to napisałem całą książkę, aby pomóc w odpowiedzi na tego typu pytania. Proszę, posiedź, pomyśl, napisz – i wtedy daj nam tu, na blogu "Wędrującego świata", znać, co sądzisz :)

696. Wpis 2368, 23.XII.2013

Opowieść wigilijna, czyli koalicja kota z psem
Nadeszły święta i wszyscy wszystkim życzyli (a przynajmniej tak mówili) wszystkiego najlepszego. Najczęściej słychać było w całym obejściu życzenia „Wesołych Świąt!", jakby przez cały rok nie było dość wesoło! Wokół słychać było także szepty i czuć wieloznaczne spojrzenia sugerujące, że tak naprawdę to jedni drugim życzą zupełnie czegoś innego, niż głośno o tym pieją i kwiczą, chrząkają i szczekają, muczą i miauczą. Wzięło się także na wspominki o tym, kto komu jaki numer wyciął, jak jedni podkładając świnie przeszkadzali drugim w urzeczywistnianiu masy świetnych pomysłów, zwłaszcza tych zgłaszanych przez stado osłów, jak harowały konie i żerowały hieny. A chomik chodził po podwórku i pomrukiwał: *Mnie nie jest potrzebna żadna opozycja, mnie wystarczy koalicja*.

Koalicja kota z psem trwała już czwarty rok i dreszcze przechodziły wszystkie zwierzątka - jedne dostawały gęsiej skorki, inne się jeżyły, jednym włos stawał dęba, inne szczerzyły zęby, jedne się straszyły, inne ciskały się płochliwie - na samą myśl o tym, że rządy kotów z psami (albo psów z kotami) mogą trwać wiecznie. Pracowitym mrówkom wydawało się, że trzy z górą lata to już wieczność bez mała i dalej pracowały, pracowały i pracowały. Zwłaszcza, że ostatnio nikt im nie wkładał kija w mrowisko, a wielu zajętych było wkładaniem kija w szprychy, aby czasami wóz za daleko nie zajechał. Nie widziały, niestety,

że same na tym wozie siedzą i pokrzykiwania na woła, by ciągnął szybciej i żwawiej, na nic się nie zdawały. Tym bardziej, że psy chciały jeszcze szybciej, ale wolniej, koty zaś wrzeszczały, żeby ciągnąć wolniej, lecz szybciej. Psy mówiły, że trzeba bardziej w lewo, na co koty żądały jazdy bardziej w prawo, twierdząc, iż tylko wtedy dojedziemy do tej - no, jak to się tam nazywa... - Europy. Bo tam ponoć jest takie podwórko, że prawie do wszystkiego się dopłaca. Krowy dały temu wiarę i dalej dawały się potulnie doić. Pszczoły, choć sporo się nalatały i niejedno w życiu widziały, też skrzętnie pracowały, aby podwórko było krajem nie tylko mlekiem, ale i miodem płynące.

I okazało się dziwnym trafem - dla większości wciąż nie do końca pojętym - że na tym podwórku nie tylko da się żyć, ale coraz lepiej się żyje. Coraz też więcej sąsiadów zaglądało przez płot i wzdychało z uznaniem, podziwiając nowe porządki i szukając także dla siebie okazji do robienia interesów na podwórku, gdzie tak sprawnie - wydawałoby się - rządzą koty z psami. Ich gospodarstwo zostało właśnie przyjęte do elitarnego stowarzyszenia 28 najlepszych podwórek świata. Na budach pojawiły się anteny satelitarne, koty bez przerwy miauczały do siebie przez telefony komórkowe, szczeniaki latały z odtwarzaczami kompaktowymi i słuchawkami w uszach, kocięta wylegiwały przed murowanymi posesjami. A mrówki i pszczoły, konie i woły chętnie pracowały, bo wreszcie było warto. Już drugi rok z rzędu efekty ich pracy rosły o 7 procent, co nieustannie skrzętnie podkreślał paw. Na innych podwórkach wzbudzało to aplauz i podziw, inwestowano więc u nas coraz więcej, ale na rodzimym podwórku co rusz jakiś kot albo pies napomykał, że lepiej zamienić by go na kaczkę albo inną kuropatwę. Taką co będzie więcej rozdawać i słuchać, ale nie głosu zdrowego rozsądku.

Było tak dobrze, że psy zaproponowały, aby podwórko podzielić na stany. I od razu będzie jak w Ameryce. Poparły to słonie. Niby chwilowo pozostają w opozycji, ale chyba już się do tego przyzwyczaiły, zwłaszcza że orzeł - chroniąc ten gatunek przed wyginięciem od nieróbstwa – wprowadził zakaz ich odstrzeliwania. Mimo to złośliwe świnie plotkują, że wyginą jak się nie wezmą z psami do roboty, a resztę zrobią kłusownicy. A tych nie brakuje pośród menażerii. Na zamysł psów zareagowały koty, proponując podział na sołectwa. Od razu będzie jak za króla Ćwieczka, mówią. Poparły ich osły, bo zawsze popierają to, co namieszać może w żłobie. Rozpoczęły się narady, małpy z telewizji kręciły audycje najlepiej, jak mogły, a zwierzątka słuchały i nie wiele z tego rozumiały. Dialog trwał.

Raptem na podwórku podniosła się wrzawa, bo oto na stadionie mają decydować, czy znowu będą sprawdzać, kto był jakim zwierzątkiem w czasach, kiedy podwórko nazywało się sprawiedliwe, choć takie nie było, a kości i mleko były tylko na kartki. Psy są przeciw i warczą, koty fałszywie się łaszą i mówią, że wszyscy będą przeglądać się w lusterku prawdy, które pokaże, jakim kto bydlęciem był naprawdę. Słonie i osły kręcą i nie wiadomo do końca, co knują. Ale produkcja rośnie, inflacja spada i kapitał napływa, więc dialog może trwać nadal.

Nudno chyba było, bo raptem psy zażądały zwiększonych ulg podatkowych na budowę bud. W przyszłym roku wybory miejsc na stadionie, a więc obiecujemy, że każdy może dostać tanią budę! Przecież sam paw mówi, że jest coraz lepiej w gospodarce, to niech daje, a nie gada! A on gada, że dalej trzeba harować, oszczędzać i inwestować - w budy też – ale z własnych, zarobionych dochodów, a nie przez ulgi obciążające innych. Dlatego też trzeba wszystkim obniżyć podatki. Co się potem działo, o tym wnuki szczeniąt będą kiedyś z wypiekami na sierści słuchały. Psy mówiły jak muły, koty postawiły się okoniem, słonie przez pomyłkę wlazły do składu z porcelaną i głosowały razem z osłami. Sporo trzeba było odkręcać, ale każdy kierat da się ciągnąć, jeśli wie się jak. I wszyscy na podwórku będą płacić mniejsze podatki. A dialog trwał.

Potem raz jeszcze na boisko wybiegły koty i zażądały dopłat do mleka. Idzie zjazd naszej kociej partii - mówią - i chcemy wybrać na szefa nowego (tzn. starego) kota, a on nam

to już trzy lata załatwia. Teraz, albo mleko skwaśnieje! Psy powiedziały, że rozdziobią nas kruki i wrony, jak znowu będziemy do takiego interesu dopłacać, ale za plecami innych zaczęły kombinować, jak by tu twarz psa zachować, ale z kotami też za bardzo nie drzeć. Okazji im gospodarz podwórka - sam pewnie nie wiedząc wcześniej, co czyni - podsuwał co nie miara. Oto następowały zmiany na piedestale, bo reformował się podwórkowy rząd. Zawsze coś można utargować, na przykład parę stanowisk (takich gdzie dzielą to, co chomik z innych ściąga) za parę zgniłych kompromisów.

Dyskusje trwają, a tu chomik wchodzi raptem z budżetem. I jeszcze bezczelnie mówi, że to budżet preferencji społecznych. Psu na budę taki budżet - miauczą koty. Tyle co kot napłakał - zaszczekały psy. Wszyscy na wszystkich się rzucili, ale chomik i tak wyszedł na swoje i doniósł wspólną kasę na stadion. Teraz wszyscy mogą wystąpić na jego arenie, ale i tak chomikowy budżet w końcu zatwierdzą. Żyć trzeba, a rządzić warto - warczą psy i mruczą koty. Jednak gdy chomik powiedział małpom - a te zaraz wypaplały - że nie ma już koalicji programowej kotów z psami, to się dopiero zrobił zgiełk! Będzie trwała wiecznie, odpowiedzieli koalicjanci, choć na podwórku zaczęły się także inne rozmowy. Nawet usłyszeć można było ludzki głos.

To tylko Wigilia.

21 grudnia 1996 r.

Trudno uwierzyć, ale naprawdę to esej, który napisałem do tygodnika „Polityka” 17 lat temu…

695. Wpis 2363, 12.XII.2013

Moje trzy książki o świecie – "Wędrujący świat", "Świat na wyciągnięcie myśli" oraz "Dokąd zmierza świat" – doczekały się specjalnej edycji, którą wydawnictwo Prószyński i S-ka określa jaka „ekskluzywna i limitowana” (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,69250). Wzbogaca ją DVD z rozmowami, które przeprowadził ze mną Redaktor Kamil Dąbrowa. Dyskutujemy o kulturze i gospodarce, technice i środowisku, nauce i polityce, współczesności i przyszłości. Redaktor Dąbrowa, sam będąc erudytą, potrafi zadawać ciekawe i trudne pytania. A ja próbuję na nie odpowiedzieć, nawiązując przy okazji do wątków poruszanych w książkach. Czekamy na komentarze czytelników, widzów, słuchaczy...

694. Wpis 2357, 8.XII.2013

TVN24: Kołodko chwali rząd. "Zmiany w OFE rozsądne"

Gościem "Faktów po Faktach" był Grzegorz Kołodko
- Ogólnie jestem za, jeśli chodzi o zmiany zaproponowane przez rząd pana premiera Tuska, które większościowo Sejm przyjął - powiedział w "Faktach po Faktach" Grzegorz Kołodko. Zdaniem byłego ministra finansów proponowane zmiany w OFE są "zdroworozsądkowe".
W piątek Sejm przegłosował rządowe propozycje zmian w systemie emerytalnym, zakładające m.in. przejęcie i umorzenie papierów skarbowych w posiadaniu Otwartych Funduszy Emerytalnych oraz wprowadzające wybór między OFE a ZUS. Opozycja zapowiada zaskarżenie ustawy do TK.

Kołodko: Zmiany eliminują wcześniejsze błędy
- Mam nadzieję, że Trybunał Konstytucyjny, gdzie sprawa na pewno trafi, nie znajdzie przepisów niezgodnych z konstytucją - powiedział były wicepremier. Według niego zmiany

"eliminują pewne błędy, do których doszło, kiedy kilkanaście lat temu reforma emerytalna była inicjowana". - Rząd naprawia własną wpadkę - dodał, przypominając, że PO wyrosła "z gruzów UW i AWS, które doprowadziły do zapaści za premiera Buzka i ministra Balcerowicza".

Jak wyjaśniał, Polski nie stać na jednoczesne finansowanie dwóch grup emerytów - bieżących, którzy już są w wieku poprodukcyjnym, w ramach systemu ZUS oraz tych, którzy emerytami dopiero będą.
- My mamy się posługiwać rynkiem kapitałowym, prywatną przedsiębiorczością, profesjonalnym managementem po to, by zabezpieczać emerytalnie ludzi, którzy kiedyś tymi emerytami i rencistami będą - powiedział były minister finansów.

Minister "głównym księgowym"? "To trochę za mało"
Grzegorz Kołodko pytany był również o nowego ministra finansów - Mateusza Szczurka. Ekonomista powiedział, że gdy zajmował to stanowisko, organizował spotkania z ekspertami, na których bywał obecny szef resortu. - Bywał, dyskutował, wypowiadał się bardzo rozsądnie. Na pewno się znał i się zna na funkcjonowaniu rynków kapitałowych, bankowości - ocenił Kołodko.

Zaznaczył jednak, że on sam nie zgodziłby się na układ, w którym minister finansów nie jest jednocześnie wicepremierem. - Kim ma być ten minister? Głównym księgowym? To trochę za mało - powiedział Kołodko

693. Wpis 2356, 7.XII.2013

Drugi Egipt za Bugiem?

Ukraiński syndrom pokazuje, jak nieudolna polityka, nie potrafiąca zapobiec przeradzaniu się sytuacji konfliktogennej w konfliktową, prowadzi do otwartego kryzysu. Źle prowadzona transformacja systemowa i brak jednoznacznie określonych preferencji co do sposobów otwierania się na zewnątrz oraz kierunków integracji gospodarczej skutkują piętrzącymi się trudnościami nie tylko ekonomicznymi, lecz również politycznymi.

Po z górą dwadzieścia lat trwających poradzieckich przekształceniach ustrojowych poziom produkcji na Ukrainie jest nadal drastycznie niższy – o ponad jedną czwartą – niż w schyłkowej fazie Związku Radzieckiego. W obecnie niespełna 45-milionowej, Ukrainie PKB na mieszkańca (licząc parytetem siły nabywczej) wynosi około 7,5 tysiąca dolarów, tj. 36 proc. polskiego poziomu. W *Prosperity Index Ranking 2013* Ukraina została uplasowana dopiero na 64 miejscu na świecie (na 1. jest Norwegia, na ostatnim, 142., Czad; Polska zajmuje pozycję 34.), a w innych ocenach wypada jeszcze gorzej. A przecież mogło być dużo lepiej. Wystarczyło odpowiednio zdefiniować cele polityki rozwojowej i oprzeć ją na poprawnej teorii ekonomicznej. Podążanie w stronę poradzieckiego kapitalizmu państwowego nie jest właściwą strategią.

Można wyobrazić sobie – i działać na rzecz ziszczenia się takich wyobrażeń – dobrą przyszłość Ukrainy albo jako kraju bardziej zintegrowanego z Unią Europejską, albo z Rosją. Jedno albo drugie może mieć sens. Więcej nawet; nie można jednego drugiemu przeciwstawiać, a już w szczególności trzeba wyraźnie opowiedzieć się przeciwko naiwnym, krótkowzrocznym i szkodliwym nie tylko dla Ukraińców próbom rozgrywania karty ukraińskiej jako elementu polityki antyrosyjskiej. To właśnie – obok wewnętrznego rozdarcia

społeczeństwa ukraińskiego, które nie ma jednolitego zdania na temat własnej pożądanej geopolitycznej przyszłości – leży u podstaw obecnej kryzysowej sytuacji.

Jeszcze trochę takiej nieodpowiedzialności i będziemy mieli na wschód od Polski drugi Egipt… Oby „ukraińska jesień" tuż za polską granicą nie doprowadziła to tego, do czego doszło trochę dalej wskutek „arabskiej wiosny"; miało być dużo lepiej, a jest dużo gorzej i może być jeszcze gorzej.

Sytuacja jest wręcz przedrewolucyjna. Oby nie był to proces destrukcyjny. Bo być przeciw – a to na placu Tahrir, a to na Majdanie – jest łatwo, lecz być za czymś rozsądnym, co przychodzi powoli, wskutek żmudnej pracy i postępowej myśli przekuwanej w racjonalną strategię rozwoju społeczno-gospodarczego jest bardzo trudno. Teraz Ukraina ma przed sobą następne wiele, wiele lat, aby wyjść na prostą. I nie na wiele zda się machanie takimi czy innymi flagami przed telewizyjnymi kamerami w Kijowie i innych miastach. Nie na tym polega twórcza rewolucja.

692. Wpis 2355, 7.XII.2013

„PANORAMA 7", nr 23 z 5 grudnia 2013
Dokąd zmierza świat…
Prestiżową nagrodę im. Fryderyka Skarbka Polska Akademia Nauk przyznała prof. Grzegorzowi Kołodce.

Otrzymał ją za książkę „Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna przyszłości".
Autor, były wicepremier i minister finansów, należy do grona najwybitniejszych polskich uczonych. Światowy autorytet w dziedzinie ekonomii o imponującym, wielojęzycznym dorobku naukowym. Znany i uznany za granicą – od USA, przez Rosję, po Chiny. Jest członkiem Europejskiej Akademii Nauki, Kultury i Sztuki. To zarazem podróżnik, fotografik, maratończyk, admirator kultury wysokiej. Prof. Stanisław Flejterski - kierownik Katedry Bankowości i Finansów Porównawczych US, członek Komitetu Nauk o Finansach PAN dodaje, że Grzegorz Kołodko jest erudytą, doskonałym wykładowcą, eseistą, tytanem pracy, a zarazem barwną postacią, autorem suwerennym intelektualnie, raczej solistą niż chórzystą. Nie dba o tzw. poprawność polityczną, zatem często bywa kontrowersyjny.

Nagrodzona książka jest trzecią w cyklu - najpierw był bestsellerowy „Wędrujący świat" oraz „Świat na wyciągnięcie myśli". Co zawiera? Przytaczamy tytuły rozdziałów: Ekonomia uczciwa, czyli czym jest współczesna ekonomia, a czym być powinna; Czy gospodarcza przyszłość da się zaprojektować? Przydatność ekonomii w kreowaniu rzeczywistości. Globalizacja-incydent historii? Rynek i państwo w epoce globalizacji. Gospodarka bez wartości jest jak życie bez sensu. Międzynarodowe porozumienia i nieporozumienia. Społeczne i ekologiczne granice wzrostu; Jeszcze jedna wędrówka ludów. Biedni i bogaci. Czy zbawi nas postęp techniczny. Kto więcej wie, tego na wierzchu, czyli rola mądrości, wiedzy i umiejętności. Zanim wybuchnie pokój. Wiek Azji z cywilizacją euroatlantycką w tle? Nowy Pragmatyzm, czyli ekonomia umiaru. Czy czeka nas happy end? Ostatnie zdanie książki brzmi: Wędrujemy dalej, bo jest dokąd.

Prof. S. Flejterski zachęca do lektury nie tylko osoby interesujące się ekonomią. - „Dokąd zmierza świat..." to bez wątpienia książka niezwykła, błyskotliwa, napisana z rozmachem i fantazją. Książka z definicji naukowa, ale pod względem stylu nawiązująca do tzw. beletrystyki naukowej, esejów naukowych. Tak się współcześnie pisze bestsellery. To manifest antyneoliberalny, lecz nie antyliberalny. Cieszę się, że właśnie ona - w pełni

zasłużenie - została uhonorowana przez Polską Akademię Nauk. Otrzymaliśmy trzecią próbę opisu i interpretacji naszego niestabilnego świata. Rzeczy dzieją się tak jak się dzieją, ponieważ wiele rzeczy dzieje się naraz… Czytajmy, naprawdę warto.
JB

691. Wpis 2352, 6.XII.2013

„DOKĄD ZMIERZA ŚWIAT" DUŻYMI LITERAMI!
Wychodząc naprzeciw rosnącemu zainteresowaniu książką „Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna przyszłości", a zarazem życzeniu niektórych czytelników aby książką była dostępna w wersji wydrukowanej dużymi literami, co wielu osobom ułatwia lekturę, Prószyński i S-ka emituję wersję 'duże litery'. Jak informuje wydawca (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,66008):
Nasza cena: 47,00 zł
ISBN: 978-83-7961-276-5
Format: 160 mm x 235 mm
Liczba stron: 876 (w 2 tomach)
Oprawa miękka
Wysyłamy w ciągu: 7 dni

A jak ktoś chce, to jest od razu ebook:
Nasza cena: 21,30 zł ~~**Cena detaliczna: 28,80 zł**~~
ISBN: 978-83-7839-935-3
Format: epub, mobi
W sprzedaży od: 05-03-2013
Wysyłamy natychmiast

690. Wpis 2351, 5.XII.2013

INEQUALITY AND A LACK OF SOCIAL MOBILITY IN THE US – THE ROTTEN FRUIT OF AMERICAN NEOLIBERALISM
President Obama is fully aware that inequality in the US is not only unfair, but it is huge that it has turned already against the American economy competitiveness and prospect for long-term growth. But the conservative republicans, that is the American neoliberals, will do whatever they can to stay the course of system that enriches the few at the cost of many.
"President Barack Obama has called for action to remedy what he described as profound income inequality and a lack of social mobility in the US. He called for a rise in the minimum wage and for stronger collective bargaining laws, among other measures. He also said his embattled healthcare overhaul would ease one part of American families' financial struggle.

The US president said the country had accepted higher levels of economic inequality than other developed nations because Americans "were convinced that America is a place where even if you're born with nothing, with a little hard work you can improve your own situation over time".

But Mr Obama, a Democrat, said rising income inequality had been accompanied in recent decades by diminishing opportunities for social mobility. He faulted tax cuts for wealthy Americans, declining investment in schools and infrastructure, and laws that have weakened labour unions, compounded by broad structural changes in the global economy.

"The combined trends of increased inequality and decreasing mobility pose a fundamental threat to the American Dream, our way of life, and what we stand for around the globe," he said. "The idea that so many children are born into poverty in the wealthiest nation on Earth is heartbreaking enough. The idea that a child may never be able to escape that poverty because she lacks a decent education or healthcare, or a community that views her future as their own, that should offend all of us and it should compel us to action."
(http://www.bbc.co.uk/news/world-us-canada-25227501)

689. Wpis 2350, 3.XII.2013

JEST I DOBRA WIADOMOŚĆ
OECD, Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju, informuje, że „Polska znalazła się w ścisłej czołówce w ostatnich badaniach PISA, które w obecnej edycji skoncentrowały się przede wszystkim na badaniu umiejętności matematycznych uczniów w wieku 15 lat. Uczniowie polscy nie tylko osiągnęli jeden z najlepszych wyników w matematyce, ale jednocześnie zmniejszył się w Polsce odsetek uczniów nieradzących sobie z tym przedmiotem. Wśród 34 państw OECD Polska zajęła 8 miejsce, Jeszcze lepsze wyniki polscy uczniowie osiągnęli w pozostałych kategoriach: czytaniu (*reading*) i naukach (*science*) - 5 miejsce. W badaniach PISA wzięło udział 34 państw członkowskich OECD i 30 państw partnerskich, co oznacza, ze przebadano na świecie ok. 510 tys. uczniów reprezentujących 28 milionów 15-latków."

Kliknij tutaj http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/education/pisa-2012-results-what-students-know-and-can-do-volume-i_9789264201118-en#page1, aby uzyskać całą publikację.

688. Wpis 2349, 3.XII.2013

JAK BARDZO SKORUMPOWANY JEST TWÓJ KRAJ? ZA BARDZO...
Niestety, w dzisiaj ogłoszonych wynikach oceny skali korupcji - tzw. CPI, Corruption Perception Index - zajmujemy dopiero 38 miejsce na świecie (na 175 ocenianych krajów). Ale przynajmniej wypadliśmy nieco lepiej niż przed rokiem, otrzymując na skali od 1 do 100 60 punktów, podczas gdy w roku 2012 było to 58 (im wyższa punktacja, tym mniej skorumpowany jest kraj). Na czele listy znajdują się – już tradycyjnie – wszystkie kraje skandynawskie, charakteryzujące się znaczną redystrybucją fiskalną ograniczającą skalę nierówności w podziale dochodów oraz silnymi instytucjami państwowymi, co w sumie owocuje dużą dozą spójności społecznej. Kraje z silnym nurtem neoliberalnym w polityce gospodarczej wypadają gorzej. Warto zauważyć, że Stany Zjednoczone są dopiero na miejscu 19-20, ex aequo z Urugwajem, w tyle nie tylko Wielką Brytanią, lecz nawet za Barbados. Polska dzieli są pozycję z Brunei, wyprzedzając Hiszpanie, która w tym roku straciła wyjątkowo dużo (vide http://www.transparency.org/cpi2013/results).

687. Wpis 2346, 23.XI.2013

KONFERENCJA KLIMATYCZNA W WARSZAWIE. CZY POSŁUCHAJĄ DOBRYCH RAD? CZY WEŹMIE GÓRĘ REALIZM?

Choć trwają zagorzałe i niegasnące kontrowersje na temat stopnia, w jakim działalność gospodarcza człowieka przyczynia się do tego ocieplania, jest oczywiste, że rozliczne zmiany klimatyczne są jej konsekwencją. Oczywiste też jest, że negowanie tego faktu, tak w opracowaniach pozornie naukowych, jak i w publicystyce, często jest sponsorowane przez specjalne grupy interesów, związane przede wszystkim z tradycyjnym sektorem energetycznym. Niektóre z kataklizmów naturalnych, które mogą być wywoływane zawinionymi zmianami klimatycznymi, jak niszczycielskie huragany, powodzie, pożary, a niekiedy trzęsienia ziemi i tsunami, przynoszą skutki w poprzek narodowych gospodarek i ponad państwowymi granicami. Nawet gdy zupełnie niespodziewane konsekwencje ograniczają się do jednego kraju, to bywa, że nie jest on samodzielnie w stanie dźwignąć ekonomicznych następstw wielkiej katastrofy żywiołowej. W takich przypadkach w sukurs powinna przychodzić społeczność międzynarodowa. Nie tylko Pakistanowi po dewastującym trzęsieniu ziemi, lecz i Japonii po tragicznym tsunami, zarówno Gwatemali po niszczycielskim huraganie, jak i Hiszpanii po fali okrutnych pożarów. Niestety, podobnych kataklizmów w przyszłości można spodziewać się więcej.

Skoro tak, to ta społeczność powinna być zorganizowana i dysponować na ten cel określonymi funduszami, kadrami, organizacją, a to wszystko kosztuje. Traci się czas, a przede wszystkim dużo więcej ludzkich istnień, jeśli ex post w humanitarnym odruchu zbiera się pieniądze tu i tam, aby pomóc nieszczęśnikom nie tylko a to w Indonezji, a to w Czadzie, lecz – jak trzeba – również w USA czy w Rosji. Sprawniej, taniej i łatwiej można by zareagować, gdyby funkcjonował dobrze zarządzany globalny fundusz finansujący stosowną pomoc tak szybko, jak jest to technicznie możliwe. Środki nań mogłyby pochodzić ze skromnych opłat, powiedzmy 1 promille PKB, wnoszonych przez kraje ponadprzeciętnie rozwinięte, powiedzmy z PKB na mieszkańca przekraczającym 20 tysięcy dolarów. Dawałoby to około 40 miliardów rocznie. Gdyby dawno już temu – nie później niż na początku wieku – w ramach szerszego pakietu interwencyjnego zastosowano wspomniany podatek Tobina, obkładając nim zwłaszcza transakcje wymiany walut na globalnych rynkach, możliwe byłoby uniknięcie późniejszego kryzysu finansowego. Gdyby nałożyć na międzynarodowy handel towarowy bardzo umiarkowany podatek obrotowy, rzędu jednego procenta – co absolutnie nie zaszkodziłoby dynamice produkcji i dalszej ekspansji handlu – dałoby to blisko 200 miliardów dolarów, a z uzyskanych środków można by sfinansować likwidację plagi głodu, wciąż doskwierającego na olbrzymich połaciach planety.

Od razu trzeba podkreślić, że postulaty co do „uzasadnionych" globalnie koordynowanych celów społecznych i gospodarczych łatwo mnożyć, podobnie jak w sposób nigdy niekończący się ma to miejsce w obrębie poszczególnych gospodarek narodowych od czasów, gdy władcy zaczęli nakładać i ściągać podatki, aby mieć na swoje – oczywiście, w trosce o podległy im lud – wydatki. Trzeba uważać. Dlatego też przytoczone wyżej przykłady pokazują sytuacje, w których odmienny niż uprzednio stosowany sposób (teraz już ponadnarodowy czy wręcz globalny) zorganizowania nieuniknionej i tak redystrybucji (Ziemia będzie się ocieplać, kataklizmy naturalne będą się zdarzać) może zaoszczędzić środki publiczne, a nie je zwiększyć. W odniesieniu zaś do podatku od transakcji finansowych proponowany instrument zmniejsza ryzyko, a więc i koszty funkcjonowania światowej gospodarki; per saldo przy jego zastosowaniu względne (w porównaniu z wartością produkcji) wydatki fiskalne w skali świata byłyby mniejsze, nie większe, pomimo że ktoś uiszczałby opłatę wcześniej nieistniejącą.

To wszystko jest technicznie wykonalne, ekonomicznie sensowne i społecznie pożądane. Nie jest jednak politycznie możliwe. Jak dotychczas. Politycy bowiem są przede wszystkim narodowi i albo muszą od czasu do czasu w swoich krajach wygrać demokratyczne wybory, albo też rządzić tak, aby jakiś kolejny pałacowy przewrót nie pozbawił ich autorytarnej władzy. Gdzież zatem czas i chęć do zajmowania się sprawami globalnymi? Znajdą się, bo taka jest logika globalizacji oraz jej przyszłych związków z demokracją i rozwojem.

Powodzenie partycypacyjnej globalizacji wymaga wizji, strategii i skoordynowanej polityki, także w odniesieniu do gromadzenia środków finansowych oraz ich wydatkowania w ramach globalnej polityki publicznej.

Tego trzeba się uczyć. Tego warto się uczyć. Zajmie to pokolenia całe, ale ludzkość i to opanuje. Nauczyły się, jak to robić, współczesne państwa narodowe, a niekiedy wielonarodowe, nauczy się i przyszły świat. Coraz mniej jest krajów o zupełnej monolityczności etnicznej, choć i tu, podobnie jak w odniesieniu do licznych innych kontekstów, występuje spektrum: od społeczeństw, gdzie cudzoziemiec to wciąż rzadkość po takie unikaty, jak Londyn, w którym żyją – a przy okazji płacą państwu brytyjskiemu podatki i korzystają z jego wydatków publicznych – przedstawiciele 300 narodowości mówiący 270 językami. Nie uda się przerobić świata na taką modłę, bo i potrzeby nie ma, lecz integrować jego rozliczne elementy w bardziej zharmonizowany układ można."

Fragment książki "Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna przyszłości" (), s. 167-169

686. Wpis 2338, 4.XI.2013

KSIĄŻKA ZNOWU WYPRZEDZIŁA WYDARZENIA?

O ile wielka machina najemnej, ściągniętej z zagranicy siły roboczej w miarę sprawnie funkcjonuje w bogatych krajach Półwyspu Arabskiego, o tyle obecny stan jest nie do utrzymania na dłuższą metę. To kraje niedemokratyczne, które w ogóle nie są skłonne przyznawać prawa obywatelskie goszczącym u nich nawet przez długie lata pracownikom. To ogromne wyzwanie kulturowe i polityczne, przed którym stoi region bardzo ważny dla całej światowej gospodarki ze względu na skumulowane pod jego piaskami i przybrzeżnymi wodami złoża ropy naftowej i gazu. W niektórych krajach regionu, jak w Kuwejcie czy Emiratach Arabskich, sezonowi pracownicy przebywają od pokolenia – długi więc to „sezon" – i stanowią większość mieszkańców, powinno więc dojść do ich stopniowej asymilacji. Ich struktura jest bardzo zróżnicowana. Podczas gdy wśród kadr wysoko wykwalifikowanych dominują goście z bogatego Zachodu, pośród pracowników o niższych kwalifikacjach – od służby domowej poprzez robotników przemysłowych po sektor budowlany – są głownie przyjezdni z krajów leżących dalej na wschód: z Pakistanu, Bangladeszu, Sri Lanki, Wietnamu. Bywa i tak, że jedni i drudzy są z tego samego kraju, zwłaszcza z Indii.

Zarazem próbuje się na rożne sposoby skłonić do pracy jak najwięcej własnych obywateli. W Arabii Saudyjskiej prowadzona jest tzw. saudyzacja, która polega na narzucaniu przedsiębiorstwom produkcyjnym i punktom usługowym obowiązkowego limitu zatrudniania rodzimej siły roboczej. Nieważne, czy jest wykwalifikowana i zdyscyplinowana, ale w zależności od branży ma to być a to 30 procent, a to połowa, a to 70 procent pracowników. W Omanie – skądinąd najlepiej rządzonym spośród wszystkich państw arabskich – trwa „omanizacja". Polega także na administracyjnym nakazie zatrudniania Omańczyków bądź zakazie przyjmowania do pracy cudzoziemców, co na jedno wychodzi. Rozwiązania są tak rożne, że o ile w Rijadzie nie sposób spotkać taksówkarza Saudyjczyka, to w Muskacie wszyscy taksówkarze, na mocy prawa, są Omańczykami.

Trzeba mieć świadomość, że tak jak kiedyś okazało się, iż nie można zniewolonych Murzynów, siłą ściągniętych do Ameryki, odesłać z powrotem do Afryki, gdy już nie byli niezbędni białym wyzyskiwaczom, tak jak na Fidżi okazało się, że „czasowo" sprowadzeni na plantacje robotnicy z Indii muszą tam pozostać i teraz ich potomkowie są u siebie, stanowiąc około połowy społeczeństwa, tak jak okazało się, że gastarbeiterzy z Turcji postanowili nie wracać do biednej Anatolii i dzisiaj co czterdziesty Niemiec jest tureckiego pochodzenia, tak i

podobnie będzie w krajach arabskich opierających funkcjonowanie swych gospodarek na sile roboczej sprowadzanej z zagranicy. Czy dojdzie do tego, że kiedyś sułtanem Omanu zostanie Pakistańczyk albo emirem Abu Zabi potomek przybysza z Bangladeszu? Dziś nikt takiej przyszłości nie dałby wiary. Ale poł wieku temu, kiedy to do niektórych miejsc nie wolno było wchodzić „czarnym", też nikt nie dopuszczał myśli, że Afroamerykanin będzie prezydentem USA.

Fragment książki „Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna przyszłości" (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,66008**), s. 269-270**

A BBC World dziś donosi:

„Saudi Arabia is rounding up thousands of illegal migrant workers, after an amnesty introducing new employment rules expired. Nearly a million Bangladeshis, Indians, Filipinos, Nepalis, Pakistanis and Yemenis are estimated to have left the country in the last three months. Four million others obtained work permits before Sunday's deadline. Some 3,000 Indonesian illegal workers in Jeddah are in detention, awaiting deportation, Indonesian officials say. They had gathered under a flyover with all their belongings, giving themselves up to the authorities. An estimated nine million migrant workers in Saudi Arabia - more than half the workforce - fill manual, clerical, and service jobs.

Saudi Arabia has the Arab world's largest economy, but the authorities are trying to reduce the 12% unemployment rate among native Saudis. The government is carrying out its threat that if any illegal migrants are left they will be punished by fines, prison or deportation. Companies that break the new rules will also face penalties.

Human Rights Watch has denounced the country's labour system as "abusive". "The kafala, or sponsorship system ties migrant workers' residency permits to sponsoring employers, whose written consent is required for workers to change employers or leave the country," it has said." Employers often abuse this power in violation of Saudi law to confiscate passports, withhold wages and force migrants to work against their will or on exploitative terms."
(http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-24810033**)**

685. Wpis 2337, 1.XI.2013

NIE MA TO JAK BIG BROTHER

Czy to nie ciekawe, że nasi odważni politycy i walczący o demokrację dziennikarze milczą? Czekają, aż ktoś inny opublikuje dane na temat amerykańskiego szpiegostwa na zielonej wyspie? A może nas nie podsłuchiwali, bo i tak wszyscy o wszystkim bez przerwy mówią i wiadomo, kto kogo nie lubi i co zamierza?...

Now listen here
The row intensified over revelations that America's ***National Security Agency*** had spied on leaders of friendly countries. Dianne Feinstein, the chairwoman of the Senate intelligence committee and a staunch defender of America's surveillance methods, started an investigation. Other claims surfaced that the NSA had obtained phone data in France and Spain with the help of those countries' intelligence agencies.
(http://www.economist.com/news/world-week/21588963-politics-week)

THE first rule of spying is not to get found out. Stealing a foreign country's secrets necessarily involves telling lies and breaking their laws. Now America seems to have been caught at two types of spying in Europe, and it looks dreadful. The first charge is that it has tapped the mobile phone of Angela Merkel, Germany's chancellor—one of up to 35 world leaders it has apparently been bugging. The second is that it hoovers up vast amounts of information about European citizens' communications: collecting haystacks in case it later needs to look for needles.
"The Economist", Nov. 2nd 2013, "Espionage and America. Rules for spies" (http://www.economist.com/news/leaders/21588861-america-will-not-and-should-not-stop-spying-clearer-focus-and-better-oversight-are-needed)

684. Wpis 2336, 1.XI.2013

CZY LUBISZ FOTOGRAFIE?

A kto nie lubi! Jeśli tak, to zapraszam również do mojej foto galerii (http://www.tiger.edu.pl/kolodko/galeria/galeria.htm) na portalu TIGER-a, Centrum Badawczego Transformacji, Integracji i Globalizacji (www.tiger.edu.pl), którym kieruję od chwili założenia w 2000 roku w Akademii Leona Koźmińskiego (www.alk.edu.pl). Znajdziesz 615 tam zwięźle opisanych zdjęć, które umieszczone są w siedmiu sekcjach:
Rodzina http://www.tiger.edu.pl/kolodko/galeria/rodzina/rodzina.htm (30)
Nauka (38) http://www.tiger.edu.pl/kolodko/galeria/nauka/nauka.htm
Polityka (37) http://www.tiger.edu.pl/kolodko/galeria/polityka/polityka.htm
Podróże (151) http://www.tiger.edu.pl/kolodko/galeria/podroze/podroze.htm
Natura (46) http://www.tiger.edu.pl/kolodko/galeria/natura/natura.htm
Kultura (156) http://www.tiger.edu.pl/kolodko/galeria/kultura/kultura.htm
Sport (79) http://www.tiger.edu.pl/kolodko/galeria/sport/sport.htm

683. Wpis 2335, 1.XI.2013
BIBLIOGRAFIA TRZECH ŚWIATÓW
Na pewno już dużo wiesz, bo dużo czytasz. Ale ani chybi chcesz wiedzieć jeszcze więcej, no to tym bardziej warto jeszcze więcej czytać. Dla zainteresowanych światem – jego historią, teraźniejszością i przyszłością – dla tych, których fascynuje kultura, społeczeństwo, gospodarka, środowisko, technologia, polityka, przygotowałem specjalną bibliografię, która towarzyszy moim trzem książkom o świecie. W NAWIGATOR-ze, okresowo aktualizowanym i wzbogacanym, także o nowe tytuły, znajduje się specjalna zakładka http://www.wedrujacyswiat.pl/Bibliografia.php, gzie można znaleźć odniesienia do ponad 500 pozycji dobrej literatury z interesującego nas obszaru. W wielu przypadkach podają linki www, co ułatwia dotarcie do poszczególnych tytułów. Może się przyda w nauce, na studiach, w życiu?

682. Wpis 2334, 1.XI.2013

TIME FOR A REVOLUTION?

Middle class is defined by the US Census Bureau and by the Fed as a group with an income from 39 to 118 thousand dollars. In a family of three, the average income fell from 72,956 to 69,487 dollars last decade. Considering the inflation rate, such a 5-percent nominal fall means a drastic decrease in real income. As a result, the middle class share of the population fell from 54 percent in 2001 to 51 percent in 2011, with the share increasing for the upper class and, especially, the lower class. In Detroit (and not only) we can hear that if we don't put an abrupt end to this process of moving a tiny group of people from the middle to the upper class and quite many to the poor, we're in for a revolution. This time not an industrial but a social one. A utopia? Not at all; this is a possible though not a very likely future. Still, if things go back to the rut of neoliberalism over there, which its beneficiaries are working very hard to achieve (as they work hard, too), it will become highly probable.

681. Wpis 2333, 1.XI.2013

WHAT ONE SHOULD READ?

If you want to understand more what has caused the vast financial and economic crisis of the recent years, then the book „Dollars, Euros, and Crisis: How We Got into the Fiscal Crisis, and How We Get Out of it" (Palgrave Mcmillan, New York 2013, pp. 189) written by Professor Vito Tanzi is the one you should read. The author is indeed very well suited to discuss the issues, since he is not only one of the leading world economists in the subject of public finance, but also a pragmatist and practitioner, since he had been for twenty years the Director of the Fiscal Affairs Department of the International Monetary Fund. By the way, I have had the privilege to work with him there in 1991 and again in 1999. In his newest book he presents a comprehensive and convincing analysis of the causes and mechanisms of the crisis in the Euro zone, and compares it with the US crisis. Palgrave Mcmillan announces the book as follows:

"The current economic crisis has been assumed to reflect a cyclical problem, and some economists have asked that it be dealt with 'fiscal stimulus packages', especially packages associated with public spending. This action is similar to that of giving steroids to a patient who suffers from a serious illness. It might make him or her feel temporarily better, but it actually aggravates the illness.

Dollars, Euro's, and Debt suggests that an increase in public spending is the wrong medicine, because it was precisely the increase in public spending that created some of the structural problems that are now confused with, or have led to, the cyclical slowdowns. The book argues that, over the years, and in a growing number of countries, the high and increasing levels of public spending were, first and progressively, being financed by higher tax levels and, subsequently, by increasing borrowing.

In the early years of the twenty-first century governments started facing strong taxpayers' resistance to tax increases. Thus, they relied more and more on public borrowing, pushing the public debts to high levels. More recently they started facing stronger resistance by private lenders, that led to the progressive easing of monetary conditions by central banks. The central banks' actions have made it difficult to separate fiscal from monetary actions and have hidden some of the true deterioration in the fiscal accounts. They have also increased future uncertainty and potential 'time consistency' problems. The book evaluates the effects of 'fiscal

stimulus packages', especially when they start from precarious fiscal conditions, and presents a novel 'law of public expenditure growth', and suggests how that law may help in the design of 'exit strategies' from the current crisis. It also discusses similarities and differences between the monetary union that the euro and the monetary union that is the dollar."

680. Wpis 2332, 28.X.2013

W PRZEDDZIEŃ FORUM ODPOWIEDZIALNEGO BIZNESU ODPISAŁEM ORGANIZATOROM NA TRZY PYTANIA:

4. Czy nasze społeczeństwo jest gotowe na przyjęcie produktów (często droższych) wytworzonych w sposób zrównoważony?

Niestety, wciąż jeszcze nie w wystarczającym stopniu. To bowiem wymaga nie tylko wysokiego stopnia świadomości i dojrzałości społecznej, przejawiającej się m. in. troską o losy następnych pokoleń, lecz także dostatecznie wysokiego poziomu rozwoju. Zważywszy na marne tempo wzrostu gospodarczego podczas minionych kilku lat, większość społeczeństwa nadal preferuje poprawę materialnych warunków życia bez oglądania się na społeczne i środowiskowe koszty tej poprawy i nie troszczy się odpowiednio o zrównoważony rozwój.

5. Czy CSR (społeczna odpowiedzialność biznesu) jest słusznie postrzegana przez wielu konsumentów jako „chwyt marketingowy"?

Obawiam się, że słusznie. Rozmaite formy przejawiania tzw. CSR to właśnie nic innego jak „chwyt marketingowy". Etyka biznesu jest niezwykle ważna, jednakże samo wołanie o moralność na tym polu absolutnie nie wystarcza, podobnie jak parę tysięcy lat nawoływania do przestrzegania dekalogu bynajmniej nie wyzwoliło ludzi z grzeszenia. Konieczna jest aktywna polityka państwa, zwłaszcza tworzenie stosownych instytucji (w znaczeniu behawioralnym, a więc zasad i reguł rynkowej gry ekonomicznej). Bez tego „społeczna odpowiedzialność biznesu" pozostawać będzie blichtrem, a nie dominującym zachowaniem goniących za zyskiem firm, właścicieli, inwestorów, menadżerów.

6. Jak zachęciłby Pan Polskich przedsiębiorców, by wdrożyli działania CSR w swoją strategię?

Zachęcać warto, ale przede wszystkim odpowiednią regulacją, czyli właściwymi instytucjami trzeba ich do tego skłaniać, jeśli nie wręcz zmuszać. Dlatego też nie od dziś twierdzę, że najpotężniejszą organizacją regulującą stosunki gospodarcze w Polsce powinien być UOKiK, Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

(http://fob2013.odpowiedzialnybiznes.pl/pl/o-konferencji.html)

679. Wpis 2331, 24.X.2013

NOBLISTA PHELPS W WYWIADZIE DLA MAGAZYNU „FORBES"

Kilka lat temu zgodził się Pan z prof. Grzegorzem Kołodką, że neoliberalizm odszedł do historii i nie będzie ideologią motywującą politykę. W nowej książce zwraca się Pan raczej przeciw socjalizmowi i korporacjonizmowi.

To, że nienawidzę socjalizmu i korporacjonizmu, nie świadczy, że jestem neoliberałem. Sądzę, że rządy mają wciąż wielkie pole do użytecznego działania. Neoliberalizm nie wiedział, gdzie zatrzymać się w redukowaniu roli rządów. Ja w każdym razie w redukcji roli rządu zatrzymuję się w innym punkcie niż neoliberałowie. Oni uważają zawsze wydatki rządowe za zbyt wielkie, a ja mówię, że jedne wydatki są niepotrzebne, a inne efektywne. Rządy powinny służyć słusznym ideom, a nie grupom nacisku. Choć zawsze, jeżeli chodzi o efektywność, jest przestrzeń do optymalizacji funkcjonowania firmy, instytutu badawczego, instytucji, a także rządu i państwa.

(fragment wywiadu udzielonego red. Grzegorzowi Cydejko http://www.forbes.pl/edmund-phelps-kiedy-ludzie-sa-szczesliwi,artykuly,165051,1,4.html)

678. Wpis 2330, 21.XI.2013

PRZERAŻENI LIBERTARIANIE, WYSTRASZENI NEOLIBERAŁOWIE

Internauta Szymon Sypniewicz (vide komentarz na www.facebook.com/kolodko) jest przerażony. "…jako libertarianin jestem przerażony Pana książkami! Doprawdy, nie wiem co by się stało, gdyby ktoś je kupił i przeczytał". Otóż przejrzeliby na oczy i dużo by zrozumieli. Nie dziwię się wszak, że panikują, bo lektura tych książek zaiste działa na nich jak święcona woda na diabła :) Niektórzy mogą jak ten struś chować głowę w piasek i nie czytać, bo to zwalnia z myślenia i dalej można sobie tkwić w błędzie.

Tymczasem moje trzy książki o świecie po polsku przeczytało już sto kilkadziesiąt tysięcy osób, a na świecie pewnie jeszcze więcej, gdyż sam "Wędrujący świat" ukazał się dotychczas w dziesięciu innych językach.

Blady strach pada na neoliberałów, libertarian, anarchokapitalistów? Nic dziwnego, no bo jakże miałoby być inaczej, skoro tak wielce się mylą. Uginają się pod siłą racjonalnych, trudnych do zbicia argumentów? To dobrze, bo rzecz w tym, aby górę brał rozsądek ekonomiczny i postęp społeczny, a nie irracjonalność i konserwatyzm. Boją się prawdy, bo z kart moich książek kole ich w oczy? Cóż, boi się ten, kto ma czego się bać,. Prawdziwa cnota krytyk się nie boi, ale neoliberalizm z właściwym mu cynizmem i libertarianizm z właściwą mu naiwnością z cnotą i prawdą niewiele przecież mają wspólnego.

Uczestniczy w dyskusji toczącej się na te stronie niejedna osoba, która przejrzała na oczy właśnie po lekturze moich trzech światów i uratowała się, wychodząc z manowców a to neoliberalnych, a to libertariańskich. Może się odezwą i powiedzą tym przerażonym, że zamiast się bać, lepiej zmądrzeć :)

677. Wpis 2325, 18.X.2013

Ukazało się specjalnie wydanie trzech moich książek o świecie. Wydawnictwo Prószyński i S-ka anonsuje je tak:

Ekskluzywna, limitowana edycja bestsellerowej trylogii prof. Grzegorza W. Kołodko z unikatowym dodatkiem w postaci płyty DVD.
„Wędrujący świat", „Świat na wyciągnięcie myśli" oraz „Dokąd zmierza świat" to głębokie, zadziwiające erudycją, a jednocześnie barwne, wciągające i pełne pasji książki, wyjaśniające meandry współczesnej ekonomii w sposób prosty i zrozumiały. Napisane z rozmachem i noszące znamiona nie tylko naukowego, ale przede wszystkim literackiego talentu, zabierają czytelnika w fascynującą podróż, tłumacząc procesy i zjawiska, które kształtują naszą rzeczywistość.
(http://www.proszynski.pl/Wedrujacy_swiat__Swiat_na_wyciagniecie_mysli__Dokad_zmierza_swiat__Edycja_limitowana-p-32402-.html)

676. Wpis 2323, 14.X.2013

NIE MA JUŻ KOMU PRZYZNAWAĆ NOBLA Z EKONOMII?

Kolejny już raz widać, że skrajne "zamerykanizowanie" nagrody Nobla z ekonomii prowadzi do tego, że przyznaje się to wyróżnienie za mało istotne osiągnięcia, za rezultaty badań prowadzonych niejako na drugim planie. Widać i to, że zamiast doceniać przełomowe osiągnięcie w sferze teorii, komitet przyznający nagrodę woli obdarzać nią mniej istotne – czy wręcz nieistotne – studia. Tym razem za "empirical analysis of asset prices". Nie za teorię, lecz za „empiryczną analizę cen"…

To asekuracyjna postawa, gdyż decydenci wolą się nie opowiadać za autorami poważnych, znaczących prac, wnoszących nowy powiew do kostniejącej ekonomii, dla nich wciąż kontrowersyjne, budzące emocje i medialne czasami zbyt gorliwe reakcje. Wybitnych uczonych zasługujących na Nobla w dziedzinie ekonomii nie brakuje. Także w USA, jak chociażby Dani Rodrik albo Nouriel Roubini, czy też gdzie indziej, jak Janos Kornai, który powinien być nagrodzony już dawno temu, czy Yifu Lin, który być może kiedyś doczeka się nagrody. To jednak wymaga wyjścia z amerykańskiej ekonomicznej enklawy. Po raz kolejny prestiż Nobla maleje…

"The 2013 Nobel Prize in economics has been awarded to Eugene Fama, Lars Peter Hansen and Robert Shiller. It was awarded for their "empirical analysis of asset prices", according to the awarding committee." (http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-24517595)

675. Wpis 2320, 5.X.2013

Trzeba uważać. Ale nade wszystko trzeba wiedzieć. I dlatego potrzebna jest dobra ekonomia. Ekonomia uczciwa.

A co to jest ekonomia uczciwa? Czy ekonomia – nauka przecież! – może być nieuczciwa? Otóż tak długo jak długo jest nauką, ekonomia, ze swej istoty polegającej na wyjaśnianiu obiektywnych prawidłowości rządzących społecznymi procesami gospodarowania, jest uczciwa. Szkopuł w tym, że nader często ekonomia nauką nie jest. Staje się ideologią, uwikłaną w polityczne emocje i doktrynerstwo. Bywa instrumentem walki politycznej o władzę i manipulacji ludźmi w trosce o czyjąś prywatę. Jest – ostatnio jakby częściej niż

rzadziej – narzędziem skłaniania ludzi do działań koniec końców nieracjonalnych, a więc, paradoksalnie, jakby swoim własnym zaprzeczeniem. Jest modą, dającą się ponosić falom popularnych doktryn i lansowanych, niebezinteresownie przecież, pseudonaukowych poglądów. Jakże często myśl ekonomiczna płynie po falach mody, nośnych w danym czasie „szkół" albo po prostu dogmatów. Iluż ekonomistów, miast wiedzieć, wierzy w to, co głosi. Uczciwa ekonomia to nie sprawa wiary, lecz wiedzy.

„Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna przyszłości", s. 25-26
(http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,66008)

674. Wpis 2317, 3.X.2013

DOKTRYNERSTWO I FANATYZM NEOLIBERALNY

Jeden z internautów, nawiązując do komentarza innego, napisał na mojej stronie http://www.facebook.com/kolodko: "jesteśmy przez rząd okradani". Zastanawiajace skad ten skrot myslowy sie wzial i dlaczego ta bezrefleksyjna opinia tak powszechnie obowiazuje?"

Jak to skąd? Przecież to ogłupiająca jakże wielu neoliberalna mantra, powtarzana ostatnio jakże agresywnie przy pomocy a to bezmyślnych, a to interesownych, a to manipulatorskich mediów. Profesor Łagowski, wybitny filozof i humanista, pisze o tym w bieżącym numerze tygodnika "Przegląd" (s.14) pod znamiennym tytułem „Polskie bajki"), odnosząc się do szczególnie głośnego w swych wypowiedziach L. Balcerowicza, który, niezależnie od przyświecającego mu dogmatyzmu, jako autor wadliwych rozwiązań w systemie OFE broni przecież własnej pozycji: "Zarzucano mu doktrynerstwo i fanatyzm neoliberalny... Uczciwości w dyskusji i nazywania rzeczy właściwymi słowami domaga się od innych bardzo głośno, ale sam się do tego nie stosuje. Rządowi zarzuca - czyni to w niezliczonych wywiadach i artykułach - "wywłaszczanie ludzi z ich oszczędności emerytalnych oraz kłamliwą propagandę"…Jak wszyscy obrońcy OFE określa dążenia rządu słowem "skok", wziętym ze slangu przestępców kryminalnych: "zamach na OFE to skok na nasze prywatne pieniądze", "skok na oszczędności emerytalne" i tak w nieskończoność, a za nim powtarzają to dziennikarze. (A może on za nimi powtarza)."

No właśnie; kto za kim powtarza, także w internecie, na blogach i forach, ten neoliberalny bełkot?... Balcerowicz za „Gazetą Wyborczą" czy odwrotnie? Nadwiślańscy neoliberalni ekonomiści za publicystami TVN czy odwrotnie? W jakim stopniu bierze się on z ekonomicznej ignorancji, a w jakiej mierze jest instrumentem aroganckiego lobbyingu na rzecz grup interesu korzystających na ułomnościach tzw. OFE. Piszę tzw., bo cóż to za „otwarte" fundusze, skoro ludzi w nich zamknięto?

673. Wpis 2316, 1.X.2013

Co z tym OFE?

Poniżej mój komentarz umieszczony na www.facebook.com/kolodko

@Albert Rokicki, Thomas Kuczwalski, Patryk Kisling, Kamil Rakocy

1. Absurdem nie są obecne kontrowersyjne, to prawda – propozycje rządu, ale jest nim nieustanne zadłużanie się po to, aby transferować środki do prywatnych funduszy, które kupują ten dług.

2. Gdy kreśliłem w "Strategii dla Polski" – a to już prawie 20 lat temu – kierunki reformy systemu zabezpieczenia emerytalnego, wychodziliśmy z założenia, że:

a) uda się zrównoważyć budżet (licząc bez kosztów reformy emerytalnej);

b) nowe fundusze emerytalne zostaną zasadniczo dokapitalizowane aktywami państwowymi oczekującymi na prywatyzację.

Żadnego z tych warunków rząd AWS-UW nie spełnił, skazując gospodarkę na strukturalny kryzys finansów publicznych.

3. Przynależność do OFE powinna być dobrowolna; to nie są fundusze "otwarte", skoro ludzie są w nich "zamknięci".

4. Nigdy nie należało ustalać tak irracjonalnie wysokich marż dla firm zarządzających, jak to uczyniono w końcu lat 1990.

5. Należy wprowadzić swobodę wyboru przynależności do OFE lub ZUS. Nie na proponowanej przez rząd zasadzie, że jak się ktoś nie zgłosi, to automatycznie zostanie przeniesiony do ZUS, lecz na zasadzie konieczności dokonania świadomego wyboru.

6. Świadomy wybór wymaga rzetelnego poinformowania wszystkich zainteresowanych, czego ten wybór w istocie dotyczy. Szansy na być może nieco większą emeryturę, ale za cenę ryzyka być może nieco mniejszej niż pewność emerytury według określonych, ustawowych zasad. Jedni wolę ryzykować – i wyjść na tym lepiej lub gorzej – inni wolę spokój, stabilne oczekiwania, gwarancje.

7. Wynagrodzenie firm zarządzających musi być wyraźnie skorelowane z długookresowymi wynikami; podkreślam: długookresowymi wynikami finansowymi.

8. Zdecydowanie należy sprzyjać rozwijaniu III filaru – dobrowolnych, prywatnych oszczędności. To wciąż zaniedbany odcinek niezbędnych zmian.

Pewne z tych zmian można i należało wprowadzić już wcześniej, gdy na jaw wychodziło ewidentne „przestrzelenie" OFE. Polski nie stać na równoczesne finansowanie systemy repartycyjnego (pay-as-you-go) i kapitałowego, skoro nie skorzystano z pomysłu dokapitalizowania filaru kapitałowego zasobami prywatyzacyjnymi; teraz są one już istotnie mniejsze.

Wprowadzenie zasady dobrowolności przynależności do OFE (a więc uczynienie z nich faktycznie 'otwartych' organizacji), co rozważałem będąc w rządzie na przełomie lat 2002/3, nie powiodło się, gdyż był przeciwko temu zasadniczo ówczesny minister pracy (i jeden z projektantów reformy). Wtedy zresztą musiałem koncentrować się na wyprowadzeniu gospodarki ze stagnacji, do której doprowadziły rządy neoliberalno-populistyczne AWS-UW, czyli poprzedników Platformy Obywatelskiej, oraz na korzystnym finalizowaniu negocjacji w sprawie akcesji Polski do Unii Europejskiej.

Cały czas trzeba pamiętać, że reforma systemu emerytalnego ma służyć przede wszystkim emerytom, a przy okazji nie dewastować finansów publicznych. Natomiast rynki kapitałowe mają tu być traktowane instrumentalnie, a nie odwrotnie! Trzon kapitałowy systemu emerytalnego tworzy się nie po to, aby satysfakcjonować rynki i elity ich beneficjentów, lecz rzesze emerytów. Dlatego też potrzebna jest głęboka korekta, zwłaszcza w odniesieniu do OFE, ale nie tylko. Aktualne są postulaty co do zmian strukturalnych w różnych segmentach ZUS-u i zwłaszcza KRUS-u oraz uprzywilejowanych emeryturach państwowych i mundurowych.

Radzę do tej tak ważnej sprawy podchodzić racjonalnie, pragmatycznie, spokojnie, a nade wszystko strategicznie. Sytuacja jest skomplikowana, ale problemy są do rozwiązania, a sprzeczności interesów do przezwyciężenia. Najgorszym doradcom może być teraz emocja i

zacietrzewienie doktrynalne. Niestety, tych ostatnich symptomów w toczących się dyskusjach nie brakuje…

Mam nadzieję, że po tej odpowiedzi Pan Rokicki nie zmieni swego zdania: „dotychczas uważałem Pana za największy autorytet wśród ekonomistów w tym kraju ”, natomiast zmieni je nieco odnośnie do meritum. Bo rację ma na przykład Pan Kuczwalski, który poniżej komentarza Pana Rokickiego napisał: „**Thomas Kuczwalski** Skad u ludzi narodzila sie idea, ze zmiana zapisu srodkow z OFE do ZUS to "nacjonalizacja". To chyba wynik propagandy prania mozgow, ze panstwowe jest zawsze gorsze niz prywatne i tego, ze jak juz wszystko bedzie prywatne to zapanuje powszechny raj na Ziemi.” Natomiast nie skorzystam z rady **Patryka Kislinga**: „Panie Profesorze, ja popieram. Niech Pan nie wyprowadza kolegi z błędu.” Będę. A przynajmniej będę próbował, bo – jak to powtórzyłem również w dzisiejszej audycji telewizyjnej (http://www.tvn24.pl/jeden-na-jeden,44,m/kolodko-chwali-rzad-atakuje-balcerowicza-bledy-ktore-sa-w-systemie-ofe-sa-jego-autorstwa,359077.html) – nie wystarczy mieć rację, trzeba mieć jeszcze większość.

672. Wpis 2315, 01.X.2013

Koniec „zielonej wyspy”,
czyli jak długo potrwa jeszcze w Polsce spowolnienie gospodarcze?

W końcu nawet rząd przyznał, ze Polska to już nie zielona wyspa… I nie dlatego, że nastała jesień, lecz ze względu na załamanie się budżetu państwa i konieczność jego głębokiego nowelizacji w trakcie roku. Ta faza kryzysu nieuchronnie musiała nadejść ze względu na słabnącą od kilku lat dynamikę gospodarczą. Było to w większym stopniu skutkiem wewnętrznej polityki gospodarczej – tak rządu, jak i banku centralnego – niż zewnętrznych uwarunkowań związanych ze światowym kryzysem.

Światowa produkcja sukcesywnie rośnie od 2010 roku. Jednakże mimo to kryzys trwa, przy czym przejawia się w pięciu sferach:
- finansowej;
- gospodarki realnej;
- społecznej;
- politycznej;
- kulturowo-ideowej.

Kryzys nie ominął również Polski. Udało się uniknąć recesji, ale nie kryzysu. W polskich warunkach przejawia się on w czterech sferach, które od razu wskazują, na czym skupić muszą się reformy strukturalne i polityka rozwojowa w następnych latach:

5. Z punktu widzenie przedsiębiorców kryzys polega przede wszystkim na niepełnym wykorzystaniu istniejących mocy wytwórczych, co zniechęca do inwestycji, redukując skalę ewentualnego przyspieszenia tempa wzrostu produkcji w następnych latach.
6. Z punktu widzenia gospodarstw domowych najbardziej dokuczliwe jest strukturalne bezrobocie utrzymujące się na poziomie ponad 13 procent, i to pomimo masowej skali emigracji, zwłaszcza ludzi młodych, wykształconych i przedsiębiorczych. Bez odczuwalnego przyspieszenia tempa wzrostu nie uda się odwrócić tych tendencji, które mają silne negatywne implikacje długookresowe.
7. Z punktu widzenia państwa po raz trzeci w okresie transformacji polityka gospodarcza doprowadziła do głębokiej zapaści w systemie finansów publicznych i do deficytu

budżetowego, z którego narastaniem rząd zdecydował się walczyć metodami niekonwencjonalnymi, między innym poprzez korzystne dla budżetu zmiany w sektorze OFE.

8. Z punktu widzenie społeczno-politycznego kryzys przejawia się w społecznej apatii, spadku wzajemnego zaufania obywateli i państwa, erozji kapitału społecznego, co także ma zwrotnie ujemny wpływ na przyszły rozwój.

Polska gospodarka funkcjonuje w określonym otoczeniu europejskim oraz globalnym. To stwarza zarówno dodatkowe szanse, jak i zagrożenia. Sposób na odwrócenie tendencji do spowolnienia gospodarczego i poprawy koniunktury musi te uwarunkowania odpowiednio uwzględniać. W szczególności chodzi o politykę wspierania przedsiębiorczości i poprawy międzynarodowej konkurencyjności. Bez poprawy na tych obszarach nie będzie przyspieszenia gospodarczego, nawet w przypadku radyklanej zmiany na lepsze w sferze polityki makroekonomiczne.

Polska na potencjał na średni roczny wzrost PKB o co najmniej 4 procent w perspektywie kilkunastoletniej. Zważywszy na stagnację demograficzną, oznacza to możliwość osiągnięcia w roku 2025 dochodu na głowę nawet o 2/3 wyższego niż obecnie, a więc około 30 tysięcy dolarów, licząc parytetem siły nabywczej. Niestety, na najbliższe lata rząd zakłada powolny wzrost: około 1,2 procent w roku 2013, zaledwie 2,5 procent w roku 2014 i też niewiele, bo tylko 3,8 procent w 2015 roku. To oznacza, że Polska będzie nadal się cofać, gdyż w tym okresie tempo wzrostu światowego produktu brutto przekraczać będzie średnio rocznie 3 procent.

Odczuwalne przyspieszenie tempa wzrostu gospodarczego – do 3-4 procent już w roku 2014 oraz 4-5 w latach następnych – wymaga kompleksowego programu reform strukturalnych, zmian instytucjonalnych i odpowiednich posunięć polityki gospodarczej, a także dalszej poprawy zarządzania mikroekonomicznego. Zarys pożądanych kierunków działań przedstawiłem w przygotowanej dla Prezydenta RP „Strategii dla Polski 2013-2025" (http://www.tiger.edu.pl/kolodko/artykuly/RZECZPOSPOLITA-Strategia-dla-Polski.pdf).

671. Wpis 2314, 01.X.2013

Bardzo dziękuję. Tak proszę czynić. Im więcej nas tutaj dyskutuje, tym więcej zdrowego rozsądku i prawdziwej wiedzy obok.

670. Wpis 2311, 20.IX.2013

POLSKA AKADEMIA NAUK POLECA LEKTURĘ

„Książka Prof. Grzegorza W. Kołodko „Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna przyszłości" powinna być obowiązkową lekturą w kręgach podejmujących decyzje o przyszłości świata i powinna być również obowiązkową lekturą w szkołach średnich i na wyższych uczelniach."
(S p r a w o z d a n i e z posiedzenia Komitetu Nauk Ekonomicznych PAN w dniu 11 czerwca 2013 r. przyjęte na posiedzeniu 19 września 2013 r.)

Cieszy taka sugestia, ale może wystarczy zalecić lekturę? Rozumiem, że w opinii KNE PAN chodzi nie dosłownie o „obowiązkową lekturę”, lecz o podkreślenie faktu jej przydatności w otwieraniu oczy na fundamentalne problemy świata i jego przyszłości, a kogo jak kogo, ale młode pokolenia powinno to zainteresować szczególnie. Niedługo będę w jednym z warszawskich liceów, więc zobaczę z bliska, co się tam czyta… Mam nadzieję, że w bibliotece jest „Dokąd zmierza świat…” i uczniowie też do książki (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,66008) sięgają.

669. Wpis 2310, 19.IX.2013

Utrzymywanie nadmiernych rezerw walutowych – a w Polsce są one ewidentnie zbyt duże – jest wielce kosztowne. Prowadzenie takiej polityki jak dotychczas kojarzy się z sytuacją, kiedy to mąż co miesiąc odkłada w banku 100 złotych „na wszelki wypadek”, a żona z tegoż banku pożycza, w istocie swoje, 50 złotych „na życie”. Rzecz w tym, że mąż lokuje, dajmy na to, na 2 proc., a żona pożycza na 6 proc. Niewiele się wysilając i prawie nic nie ryzykując bank zarabia 4 proc., czyli 4 złote. Od 100 złotych, ale tu chodzi nie o 100 złotych, lecz o ponad 100 miliardów dolarów, bo nasze rezerwy oscylują wokół równowartości 110 miliardów dolarów (równowartości, bo przetrzymywane są w koszyku kilku walut).

Rozwiązanie, które proponuję – nie od dziś – nie polega na wydaniu środków z rezerw walutowych na różne "słuszne" cele ani też na ich inwestowaniu, oczywiście w "lepszą" przyszłość, lecz na przeznaczeniu ich części, około połowy, na spłatę części zagranicznego długu publicznego. Gdyby użyć w tym celu połowy obecnych rezerw, dług publiczny spadłby o około 10 punktów – z 55 do 45 procent PKB.

Natychmiast też stosownie obniżają się budżetowe (a więc podatkowe) koszty obsługi długu, o jakieś 10 miliardów złotych, czyli 0,6-0,7 proc. PKB (albo o równowartość około 1-1,5 punktu procentowego VAT).

Korzyść dla nas wszystkich, w skali makro, jest oczywista. Nie tylko ciążyłby na nas dług mniejszy o jedną piątą – a to na pewno uspokaja i poprawia samopoczucie, a więc i perspektywy rozwojowe – ale można by zaoszczędzone 10 miliardów złotych przeznaczyć albo na zmniejszenie podatków, albo na zwiększenie wydatków, albo na zmniejszenie deficytu budżetowego; albo na wszystkie te cele po trochu. Najlepiej wszak na zmniejszenie deficytu.

Jeśli zyskuje polskie państwo i społeczeństwo – albo, jak wolą inni, podatnik – to kto traci? Otóż tracą ci, który przy okazji zostaliby pozbawieni przychodów z tytułu różnicy stóp procentowych płaconych od lokat przedmiotowej części polskich rezerw (bardzo niskie, bo z reguły są to bezpieczne, krótkoterminowe papiery) i płaconych przez Polskę od zaciąganego długu zagranicznego.

Przyjmując, że starczyłyby rezerwy w wysokości połowy ich obecnego poziomu, a więc około 55 miliardów dolarów – a z pewnością takie są bezpieczne – rok rocznie kosztuje to nas wszystkich, wszystkich, bo niektórzy na tym naszym kosztem zarabiają, nawet krocie, ponad dwa miliardy euro albo około 3 miliardów dolarów.

668. Wpis 2309, 18.IX.2013

REZERWY WALUTOWE POLSKI WYNOSZĄ OKOŁO 110 MILIARDÓW DOLARÓW. KTO NA TYM ZARABIA? ILE NAS TO KOSZTUJE? CO Z TYM ZROBIĆ?

Jeśli bank centralny utrzymuje stopy procentowe na relatywnie wyższym poziomie niż w innych państwach o podobnej inflacji, to taką polityką pieniężną przyciąga zagraniczny

kapitał spekulacyjny, zachęcając go perspektywą łatwego i szybkiego zysku. Zagraniczni inwestorzy, aby nabyć papiery dłużne danego kraju, kupują wpierw jego walutę. Skoro popyt na nią rośnie, rośnie też ich cena. Jest nią kurs walutowy, który idzie w górę. Pieniądz się wzmacnia, choć gospodarka może słabnąć. Do obiegu weszły zagranicznego środki płatnicze, które teraz skupowane są przez bank centralny i osiadają w administrowanych przezeń rezerwach. Budżet ma doraźnie więcej środków na wydatki, a zagraniczni inwestorzy papiery dające im dochód. Odsetki dla nich są procentami wypłacanymi przez budżet na koszt podatnika. Tak oto rząd (i społeczeństwo) mają większy dług, a bank centralny większe rezerwy.

Dodajmy od razu, że rezerwy walutowe – uzasadnione czy nie – jednych krajów są wyjątkowo łatwym źródłem dużych dochodów banków i funduszy inwestycyjnych w innych krajach oraz służą finansowaniu deficytów budżetowych państw bogatych. Rezerwy takie przetrzymuje się nie w gotówce w podziemiach banków centralnych (abstrahując od rezerw złota, które w dzisiejszej dobie odgrywają znikomą rolę), lecz w niskooprocentowanych, ale pewnych, bezpiecznych obligacjach innych krajów (na przykład w papierach amerykańskich, niemieckich czy japońskich) lub w postaci depozytów w renomowanych zachodnich bankach.

Nie jest niczym niecodziennym, że ten sam bank – dokładnie ten sam – jedną ręką bierze pod swoją pieczę rezerwy jakiegoś państwa, powiedzmy w wysokości miliarda dolarów, wypłacając od niego odsetki w wysokości 3 procent rocznie, a drugą kupuje jego obligacje, od których to państwo jemu z kolei płaci 5 procent rocznie. Tak, ten bank kupuje te obligacje za te rezerwy. Tak, on na tym zarabia bez większego wysiłku 20 milionów dolarów na czysto. Tak, tyle kosztuje to obywateli tego państwa w postaci ściągniętych z nich podatków. Gdy rezerwy i dług wynoszą po 50 miliardów dolarów, to choć finansiści powiadają, że zadłużenie netto jest zerowe, zyski pośredników finansowych za granicą (a także kompensaty ich miejscowych rzeczników) zerowe bynajmniej nie są. Wynoszą miliard dolarów. I o tyleż więcej (w walucie krajowej) wynoszą podatki.

To z tych przede wszystkim względów zarządzające rezerwami walutowymi banki centralne robią to w owianej nimbem tajemniczości ceremonii, podczas gdy rządy ślęczą nad sterowaniem przepływami strumieni budżetowych przy otwartych drzwiach, pod krytycznym publicznym ostrzałem i pod kontrolą demokratycznie wybranych parlamentów. W zabiegach międzynarodowej finansjery i ich medialnych rzeczników o tzw. niezależność banków centralnych ten czynnik ma niemniejsze znaczenie niż racjonalne argumenty o ich niskiej podatności na presje polityczne w kierunku emisji zbyt dużej ilości pieniądza, co podsyca inflację.

Współcześnie banki centralne popełniają dużo więcej błędów w odniesieniu do zarządzania będącymi w ich dyspozycji rezerwami walutowymi niż w odniesieniu do będącej w ich jedynej gestii podaży pieniądza. To wyjaśnia, dlaczego tak wiele jest zgiełku wokół mało istotnych spraw, łącznie z manipulacjami przy zmianie stóp procentowych o frakcję procenta, czego lekceważyć nie można, ale i przeceniać nie należy. On zagłusza skąpe wołania o racjonalizację polityki rezerw walutowych i podporządkowanie jej interesowi publicznemu oraz sprawie rozwoju społeczno-gospodarczego. Instytucjonalne rozwiązania w odniesieniu do państwowych rezerw walutowych wymagają fundamentalnego zreformowania.

Fragment książki „Wędrujący świat", s. 187-188
(http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,40999)

CO ZROBIĆ?

Znaczącą część rezerw – nawet połowę – przeznaczyć na spłatę części polskiego zadłużenia zagranicznego. Wówczas odczuwalnie spadnie tak ogólny ciężar dotkliwego długu

publicznego, jak i bieżące koszty obsługi. No i, oczywiście, łatwe dochody niektórych zagranicznych pośredników finansowych…

667. Wpis 2308, 16.IX.2013

CZAS NA REWOLUCJĘ?

Gdy patrzy się na niekorzystne zmiany w relacjach dochodów w niektórych krajach, trudno się nie zdumiewać. Przyzwalanie – a nawet więcej, bo sprzyjanie narzucanym systemem gospodarczym i uprawianą polityką – na powiększanie się już i tak nadmiernych, konfliktogennych dysproporcji w podziale dochodów, to cecha szkodliwego neoliberalizmu. Opiera się on na wyrachowanym cynizmie i chciwości, a to że bywa skuteczny – do czasu i dla nielicznych – raz jeszcze dowodzą twarde dane statystyczne. Dodać wszak trzeba, że również w niektórych gospodarkach państwowego kapitalizmu nierówności dochodowe są nadmierne i też nie będą akceptowane.

Pomimo że to właśnie neoliberalizm – ze swoimi złymi wartościami i polityką – doprowadził wpierw do amerykańskiego, a później światowego kryzysu gospodarczego, który wciąż się toczy, również w Polsce, proces wzbogacania nielicznych kosztem większości trwa. Jak się bardzo chce – i potrafi – to udaje się tę ułomną tendencję przełamać, chociażby w Brazylii, ale bynajmniej nie w centrum globalnego kapitalizmu, w USA. Kolejny rok z rzędu część dochodu przejmowana tam przez najbogatsze warstwy społeczeństwa rośnie. Nie dlatego że odpowiednio zwiększa się ich wkład do tworzonego dochodu narodowego, ale z tej przyczyny, iż tak działa system fiskalny i inne instrumenty redystrybucji, czyli wtórnego podziału dochodów. Koniec końców bogatsi są coraz bogatsi, a średniacy i biedacy latami jakby drepczą w miejscu.

Według amerykańskich źródeł górny jeden procent uzyskujących najwyższe dochody przejął 19,3% dochodów gospodarstw domowych, bijąc rekord z roku 1927, a więc z okresu poprzedzającego bezpośrednio Wielki Kryzys 1929-33. Nierówności dochodowe w USA rosną już od trzech dekad. W roku 2012 przychody tego jednego procenta zamożnych skoczyły znowu w górę, aż o 19,6%, podczas gdy dla pozostałych 99 procent społeczeństwa wzrosły o śladowy, niezauważalny 1%. Gdy neoliberalizm począł dominować amerykańska politykę, wraz z nastaniem tzw. Reaganomiki, 10 procent najzamożniejszych Amerykanów przejmowało niespełna jedną trzecią, około 32 procent dochodów, teraz jest to prawie połowa, bo aż 48 procent.

Czy te uprzywilejowane neoliberalizmem tzw. elity żadnych inteligentnych wniosków nie potrafią wyciągnąć z protestów w rodzaju Occupy Wall Street czy Occupy London? Na nic zdają się masowe manifestacje na ulicach Madrytu czy Warszawy? Arabska Wiosna też nic nie mówi? Arogancja możnych tego świata to już nie tylko przejaw ich zadufania i chciwości. To przejaw krótkowzroczności i głupoty, gdyż prowokując innych, podcinają przy okazji gałąź, na której sami siedzą. Ile jeszcze trwać może taka fanaberia w sferze dochodów, zanim rzeczy wymkną się spod kontroli?

Jeszcze trochę i zaprawdę przyjdzie czas na jeszcze jedną rewolucję. Może ona być dewastująca...

666. Wpis 2307, 14.IX.2013

CO WARTO PRZECZYTAĆ?

Spośród licznych deficytów doskwierających polskiemu społeczeństwu rzuca się w oczy deficyt Przywódców. Przywódców dużym P, gdyż tych pisanych mniejszym nie brakuje. I bezsprzecznie niektórzy z nich w swoich sferach, dziedzinach, obszarach, dyscyplinach są wybitni. 29 przywódców – od szefowej samorządu studenckiego i wójta oraz menedżera i kolarza poprzez generała i biskupa po premiera i prezydenta – upatrzył sobie profesor Andrzej K. Koźmiński jako grupę, choć nie reprezentatywną, to bogatą co do zakresu i treści, jako cel do badań na temat istoty przywództwa. A raczej nie cel, lecz środek do celu, którym jest odpowiedź na serię pytań: na czym polega przywództwo? Skąd i jak pojawią się przywódcy? Jakie są ich typy? Z czym "trzeba się urodzić", a czego – gdzie i jak?, od kogo i z czego? – można się nauczyć. O tym wszystkim pisze on w książce opublikowanej przez Wydawnictwo Poltext (Warszawa 2013, s. 258), którą zatytułował "Ograniczone przywództwo. Studium empiryczne".

Bynajmniej nie chodzi o to, że przywódcy są ograniczeni; więc odwrotnie. Ewidentnie, co autor podkreśla, wyróżniają się swoimi zdolnościami i umiejętnościami, które właśnie predestynują ich do pełnienia rozmaitych ról przywódczych w polityce, administracji, nauce, sporcie, biznesie, religii, samorządzie, wojsku, kulturze, dobroczynności. Brakuje tylko – choć doradzałem to autorowi – przestępcy. Przywódcy są zawsze i wszędzie – tak było, jest i będzie – ograniczeni w swych możliwościach przez otoczenie w jakże przeróżnych wymiarach: kulturowym i społecznym, geopolitycznym i informacyjnym, etycznym i finansowym. Chcieliby – i niby mogliby – więcej i lepiej, ale jednak nie udało się, bo… Wszystkie cytowane w książce wypowiedzi z założenia autora są przytaczane anonimowo i czytelnik ma dużą zabawę, usiłując się domyśleć, co kto powiedział, wyjaśniając, dlaczego nie mógł więcej i lepiej.

Profesor Koźmiński lokuje źródła przywództwa swoich 29 gości (gdyby był mafioso, byłoby okrągłe 30…) w dziewięciu kategoriach: polityczne (7 osób), instytucjonalne (5), przedsiębiorcze i instytucjonalne (3), przedsiębiorcze i duchowe (3), eksperckie i przedsiębiorcze (3), duchowe i instytucjonalne (2), eksperckie i instytucjonalne (2), polityczne i eksperckie (2), polityczne i przedsiębiorcze (2). Ocenia on ich kompetencje w skali od 1 do 5 przeciętnie na 3,42 – taka trója z plusem – analizując je w pięciu kategoriach: antycypacyjne (średnia 3,42), wizjonerskie (3,00), wartościotwórcze (3,14), mobilizacyjne (4,28) oraz autorefleksyjne (2,85).

Mnie najbardziej w tym przywódczym areopagu brakuje kategorii – i dobrego przykładu czy reprezentanta – przywództwa intelektualnego. Czyżby autor uznał, że we współczesnej Polsce – bo jego próbka badawcza ogranicza się wyłącznie do Polaków w kraju – nie ma żadnego przywódcy intelektualnego? Czyżby o tym też świadczyły dość marne powyższe średnie w odniesieniu do takich zbitek pojęciowych, jak kompetencje wizjonerskie (3,00) czy wartościotwórcze (3,14)? Czy jak trąbka do boju gra, to te mobilizacyjne są wysokie (4,28), a jak o liderów intelektualnych chodzi, to nie ma z kim gadać?... No bo chyba pominięcie przywództwa intelektualnego nie jest przypadkowe? A może te wspomniane ograniczenia są tak wielkie, że żaden potencjalnie wielki lider intelektualny nie jest w stanie rozwinąć skrzydeł? Nie sądzę i tym bardziej szkoda, że zabrakło autorowi tego trzydziestego rozmówcy – nie gangstera, lecz intelektualisty. Chyba że przyjmuje, iż każdy z pozostałych jest nim po trochu, ale przecież nie w tym rzecz.

Przytoczmy dla porządku pełną listę rozmówców profesora Koźmińskiego, których rozmaite wypowiedzi obficie w swojej książce cytuje i interesująco komentuje (s. 41-43):
prof. **Leszek Balcerowicz**, ekonomista i polityk, były wicepremier i minister finansów,
Jolanta Batycka-Wąsik, wójt gminy Lesznowola,
Jan K. Bielecki, były premier rządu Rzeczypospolitej Polskiej,

Henryka Bochniarz, CEO Boeing International na Europę Środkową i Wschodnią i prezydent Konfederacji Lewiatan,
generał broni **Andrzej Ekiert**, były dowódca Wielonarodowej Dywizji Centrum-Południe Polskiego Kontyngentu Wojskowego w Iraku, były zastępca dowódcy Wojsk Lądowych,
Adam Góral, twórca i prezes Asseco Poland,
Konrad Jaskóła, były prezes Polimexu-Mostostalu i Petrochemii Płock,
Agata Kaczmarek, studentka V roku Akademii Leona Koźmińskiego, przewodnicząca Samorządu Studentów,
Emilian Kamiński, aktor, reżyser, szef Teatru Kamienica,
Andrzej Klesyk, prezes PZU,
prof. **Grzegorz W. Kołodko**, ekonomista, wykładowca Akademii Leona Koźmińskiego, były wicepremier i minister finansów,
Bogusław Kott, prezes Banku Millennium,
Piotr Krzystek, prezydent Szczecina,
Aleksander Kwaśniewski, były prezydent Rzeczypospolitej Polskiej,
Sławomir Lachowski, twórca mBanku, były prezes BRE Banku,
Czesław Lang, były kolarz zawodowy, szef i twórca Tour de Pologne jako zawodowego wyścigu kolarskiego,
prof. **Alberto Lozano Platonoff**, wykładowca Uniwersytetu Szczecińskiego, działacz Opus Dei,
Leszek Miller, były premier rządu Rzeczypospolitej Polskiej,
ksiądz kardynał **Kazimierz Nycz**, arcybiskup metropolita warszawski,
Jerzy Owsiak, twórca, animator i prezes zarządu Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy,
Grażyna Piotrowska-Oliwa, prezes PGNiG,
Tomasz Sadowski, przewodniczący zarządu Fundacji Pomocy Wzajemnej „Barka",
ksiądz prałat **Leszek Slipek** – proboszcz parafii Świętego Andrzeja Męczennika w Warszawie,
prof. **Jerzy Szaflik**, kierownik Katedry i Kliniki Okulistyki Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego, dyrektor Samodzielnego Publicznego Klinicznego Szpitala Okulistycznego w Warszawie, zastępca przewodniczącego Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów,
prof. **Tadeusz Tyszka,** kierownik Katedry Psychologii Ekonomicznej oraz dyrektor Centrum Psychologii Ekonomicznej i Badań Decyzji Akademii Leona Koźmińskiego,
Lech Wałęsa, były prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, legendarny przywódca „Solidarności",
Antoni Wit, dyrygent, dyrektor naczelny i artystyczny Filharmonii Narodowej,
Maciej Witucki, prezes Orange Polska,
prof. **Jerzy Woźnicki**, były rektor Politechniki Warszawskiej, były przewodniczący Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich, prezes Fundacji Rektorów Polskich i dyrektor Instytutu Społeczeństwa Wiedzy.

Autor przy tym stwierdza, że spośród nich (nas, bo też tam jestem) „Większość ma już swoje lata, dlatego dołączyłem do badania także kogoś, kogo można zakwalifikować jako osobę młodą." (s. 41) Przez chwilę chciałem już uwierzyć, że profesor Koźmiński mnie ma na myśli, lecz z pewnością chodziło mu o Agatę, naszą studentkę i zarazem przewodniczącą samorządu studenckiego w Akademii Leona Koźmińskiego, której nie trzeba „zakwalifikować jako młodą osobę", bo nią jest…

A co do mnie, to aczkolwiek nie jestem tego pewien, to podejrzewam, że autor klasyfikuje mnie w kategorii źródeł przywództwa „polityczne i eksperckie". Swoje wypowiedzi natomiast rozpoznaję między innymi pod kodami X2, Z23, V16. Tak oto dorobiłem się jeszcze paru ksywek…

Cóż, książka jest opublikowana, warto ją przeczytać i się zadumać. Może dzięki jej lekturze nie tylko zrozumiemy nieco więcej, skąd biorą się przywódcy – dobrzy, bo hersztów

złej sprawy też nie brakuje, również w polityce i administracji, w gospodarce i finansach – lecz także co robić, na co zwracać uwagę, aby było ich jeszcze więcej i byli jeszcze lepsi. Problem w tym, aby nie byli oni ograniczeni, a radzili sobie jak najlepiej z licznymi otaczającymi ich ograniczeniami.

665. Wpis 2306, 2.IX.2013

WHAT ONE SHOULD READ?

At my invitation the Nobel Prize-winning Professor Edmund S. Phelps from Columbia University is coming soon to Warsaw to participate in the conference on "Management and Economic Policy for Development" we host at the Kozminski University (http://www.tiger.edu.pl/english/konferencje/main.htm). On this occasion he present a Distinguished lecture on "How Dynamism Was Born and How It Has Been Dying". It is indeed very good timing that his newest book has just been published. If you are interested in economics, especially the issues of economic growth and development, this may be the book for you.

The book, called "Mass Flourishing: How Grassroots Innovation Created Jobs, Challenge, and Change", is announced by the publisher, , Princeton, as follows:

"In this book, Nobel Prize-winning economist Edmund Phelps draws on a lifetime of thinking to make a sweeping new argument about what makes nations prosper--and why the sources of that prosperity are under threat today. Why did prosperity explode in some nations between the 1820s and 1960s, creating not just unprecedented material wealth but "flourishing"--meaningful work, self-expression, and personal growth for more people than ever before? Phelps makes the case that the wellspring of this flourishing was modern values such as the desire to create, explore, and meet challenges. These values fueled the grassroots dynamism that was necessary for widespread, indigenous innovation. Most innovation wasn't driven by a few isolated visionaries like Henry Ford; rather, it was driven by millions of people empowered to think of, develop, and market innumerable new products and processes, and improvements to existing ones. Mass flourishing--a combination of material well-being and the "good life" in a broader sense--was created by this mass innovation.

Yet indigenous innovation and flourishing weakened decades ago. In America, evidence indicates that innovation and job satisfaction have decreased since the late 1960s, while postwar Europe has never recaptured its former dynamism. The reason, Phelps argues, is that the modern values underlying the modern economy are under threat by a resurgence of traditional, corporatist values that put the community and state over the individual. The ultimate fate of modern values is now the most pressing question for the West: will Western nations recommit themselves to modernity, grassroots dynamism, indigenous innovation, and widespread personal fulfillment, or will we go on with a narrowed innovation that limits flourishing to a few?

A book of immense practical and intellectual importance, *Mass Flourishing* is essential reading for anyone who cares about the sources of prosperity and the future of the West."

664. Wpis 2305, 2.IX.2013

@Piotr (wpis 2304). Tzw. emisja - tzw., gdyż nie jest to dosłownie emisja - "pieniędzy przez banki komercyjne" polega na udzielaniu kredytów. Poprzez zadłużanie się klientów w banku

komercyjnym do ich rąk trafia pieniądz bezgotówkowy, który w dalszej kolejności obraca się w normalnych transakcjach kupna-sprzedaży.

663. Wpis 2303, 31.VIII.2013

LONG LIFE DEMOCRACY!

„Washington has always had a permanent establishment of politicians, lobbyists and journalists. But this class has exploded in size in recent decades, and has become more introspective and self-serving. The news media have produced a hydra of talking heads who are forever yelling at each other (debate) or pontificating about who is up and who is down (analysis). The lobbying industry has spent billions greasing the revolving door: in 2009 alone, special interests spent $3.47 billion lobbying the federal government. In 1974 3% of retiring policymakers became lobbyists. Now 50% of senators and 42% of congressmen do."

"American politics. Something rotten. The hustlers and parasites who make up Washington's political establishment", "The Economist", August 24th 2013, on the book "This Town: Two Parties and a Funeral - Plus, Plenty of Valet Parking! - in America's Gilded Capital" by Mark Leibovich, *Blue Rider Press, 2013* (**http://www.economist.com/news/books-and-arts/21583978-hustlers-and-parasites-who-make-up-washingtons-political-establishment-something**)

662. Wpis 2302, 31.VIII.2013

DEMOCRACY! WHAT DEMOCRACY?

"In 2011 the median household wealth (comprising cash, investments, homes, cars and other assets) for America's white families was $110,500. For blacks it was $6,314 (Hispanics were similarly badly off). A separate study by the Urban Institute found that between 2004 and 2010 blacks lost 23% of their average wealth, while whites lost 1%. (…)

Being poorer, black children are more likely to attend substandard schools, and less likely to graduate from college, than whites. This depresses future earning power, and keeps blacks over-represented in jobs that offer no benefits or retirement plans. (…)

On average white families buy homes eight years earlier, and tend to be able to put down more money, thus lowering interest rates and mortgage payments. (…)

America's over-punitive criminal-justice system also stymies black accumulation of wealth, as well as social mobility. In 2011, 478 of every 100,000 white men and 51 of every 100,000 white women were imprisoned. For black men the rate was 3,023 per 100,000 and for black women 129 per 100,000. This disparity cannot simply be put down to differences in crime rates: blacks are often more likely than whites to be arrested for the same crime. Young whites and blacks use marijuana, for instance, at roughly the same rate, but across the country blacks are almost four times more likely to be arrested for marijuana possession (…)

...in 2011 black women who worked full-time earned, on average, 64 cents for every dollar a white man earned (…)

Discrimination has not vanished…"

„Waking life. With his "I have a dream" speech, Martin Luther King threw out a challenge to America. How has it been met, 50 years on?", „The Economist", August

24th 2013 (http://www.economist.com/news/briefing/21584003-his-i-have-dream-speech-martin-luther-king-threw-out-challenge-america-how-has-it)

661. Wpis 2301, 29.VIII.2013

@ wpis (2299) jasny gwint. Pisze Pan: "…czytałem Pana trzy ostatnie dzieła. Zachęcałem także do czynienia tego wielu moich bliskich. W ostatnim dziele znalazłem znalazłem Pana zachwyt tzw "Wiosną Arabską". Niby w książce "Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna przyszłości". No to niech Pan jeszcze raz przeczyta, ale uważnie. Tam nie ma żadnego zachwytu, tylko spokojna, profesjonalna ocena uwarunkowań i perspektyw.

660. Wpis 2300, 28.VIII.2013

Was the world economic crisis avoidable?

It is frequently asked whether it was possible to avoid the present crisis which is still shaking the Western economies, yet it has a negative influence upon a number emancipating and developing economies, including China. Such a general question cannot be answered correctly, since it is necessary to define the timeframe it refers to, that is from which *ex ante* time perspective it would have been possible to avoid the current crisis. In other words, that is a complex question: not really "when", but "how" was it possible to avoid the crisis of 2008-2013?

What if?

The answer to this question will be different if one asked about such a possibility three years ago, if we were to analyse the period thirteen years ago, and yet again different if we looked at the future, which has already become the present, from the perspective of thirty years ago. And such a threefold approach of three, thirteen and thirty years' periods emphasizes the essence of the current crisis by revealing its causes, mechanisms and consequences. Above all, it is extremely illuminating from the point of view of conclusions related to the future and proposals for actions to prevent similar disturbances in the future – in three, thirteen and thirty years. It is worth remembering that the present is nothing more than the future of the past.

It is obvious that three years ago the world crisis was not possible to avoid. The scale of detachment of the speculative financial sector from the productive real economy, which provides all goods and services necessary for life, as well as for further production, was so great that the required adjustment to level the size of such detachment could occur only through crisis shock. What politics could not fix *ex ante*, was achieved *ex post* by crisis. It is an extremely expensive way of making adjustments.

Three years ago

Three years ago, the values related to good economic practice were already devastated; even if it was not the case everywhere, it affected many segments of the economically inter-related world, and particularly its epicentre, which still is in the United States, although year after year the distance between USA and China is shrinking. In 2010 the financial and economic

devastation was so advanced, that there were no political powers, which within the existing institutions would have been able to re-direct the economy to the path of non-crisis development. The imbalance in the world economy was also too large. The world as such is in fact the only truly closed economy (at least as long as we do not establish extra-terrestrial economic links, definitely not in this millennium…). However, despite well-advanced globalisation, the planet's economy is still divided into almost two hundred national economies rather than into several large integrating structures such as the advanced European Union or the institutionally backward sub-Saharan African countries.

The characteristic feature of all economies is the lack of external balance, which is expressed in the deficit (more often) or surplus (rarely) of the current account balance. If we pass over any accounting errors and omissions or extraordinary losses, in the planetary scale the surpluses and deficits balance each other and the final result is zero. However, if we sum up the values of all deficits and all surpluses of current accounts and then if we refer such an aggregate to the GWP, then in 2008 it oscillated around 6 per cent! And how is it possible not to fall at this scale of structural imbalances?

Thirteen years ago

And thirteen years ago? Was it possible then, in the late 1990., at the turn of century, to avoid the present crisis? In this case the answer is more complicated. Some attempts had been made. There was contentious debate between monetarism (which is the basis of neoliberalism) and neo-Keynesianism, which seems to be enjoying rejuvenation in many circles but as such it is not a panacea for contemporary complaints. In particular, there was a major battle between the advocates of far reaching uncontrolled de-regulation on the one hand, and the advocates of justified intervention of the government on the other hand; between the apologists of unbridled market and supporters of the active role of government. In numerous countries it was possible to resist the neoliberal attack in total – for example, in large China, or in tiny Slovenia.

In other countries it was only possible periodically, for example in India or in the largest post-socialist country of Eastern Europe during the implementation of "The Strategy for Poland" from 1994 to 1997. In several Latin American countries, which as an act of goodwill trusted the Washington Consensus or allowed its imposition upon them, unorthodox actions were taken and they dominated later on, and not only in Brazil and Argentina. In the USA, attempts were made to create a different concept of development. So was the case in the Great Britain. However, neither the "Clintonism" – after former American president, Bill Clinton, inspired by the Democrats in US, nor the Labourite "Blairism", after the former British prime minister, Tony Blair, could manage the neoliberal storm. Hence, at the turn of the century neoliberalism won the mainstream position in economics as well as in economic policies. The flight of the moth to the flame was not stopped…

Thirty years ago

What about thirty years ago? Was then the present multi-layer crisis possible to avoid? The answer is of course positive. In the conditions of increasing globalisation, it was enough – bagatelle! – not to follow the ruts of neoliberalism, which were quite shallow then, but instead to go forward towards the future along the path marked out by the model of the social market economy. The characteristic features of the social market economy include the imperative of social cohesion and economic institutionalisation, which allow for the development of private

entrepreneurship while maintaining the State's supervision over the balanced division of results coming from increased work productivity and improvement of capital efficiency. It also takes genuine care of the natural environment and cultural aspects of development.

However, the world went along a different track – due to aggressive greed and spreading short-sightedness, due to the relatively weak position of the Scandinavian countries on the international arena, who enjoyed a social market economy that functioned well, due to the fact that Germany (united) and Japan (during structural crisis) were busy with their own challenges, due to the gullibility of intellectual and political elites in the countries of the so-called emerging markets (more in the countries of post-socialist transformation than in other parts of the world). It is necessary to be able to draw conclusions for future. "To be able," means the intellectual skill and political will. One does not have the guarantee that it is going to happen. It calls for a great intellectual and political effort. Yet there is a chance that the lesson will be learned. It the USA and in China, in the European Union and Russia, in Japan and in India.

659. Wpis 2296, 18.VIII.2013

JAKA CZEKA NAS PRZYSZŁOŚĆ?

Nie licząc wróżbitów, od nikogo nie oczekuje się tylu wieści odnoszących się do przyszłości co od ekonomistów. Jest to tym bardziej zdumiewające, że mało kto tak często jak oni myli się nie tylko w sprawach teraźniejszości, ale nawet co do lepiej czy gorzej rozpoznanej przeszłości. Wróżka, gdy źle odczyta co tam w fusach napisane, może stracić klienta. Ekonomiści nigdy. Aczkolwiek nie potrafią dojść do porozumienia w sprawie źródeł Wielkiego Kryzysu lat 1929-33, są pytani o przyczyny tego z lat 2008-13. Podczas gdy wydawać by się mogło, że w czasach rozległego kryzysu zainteresowanie skupia się na teraźniejszości, są nieustannie nagabywani o przyszłość. A jak nikt ich nie pyta, to i tak sami zajmują stanowisko. Ilekolwiek by popełnili błędów w formułowanych hipotezach, wnioskach, teoriach, skutecznie potrafią kreować niegasnący popyt na swoje usługi. Skoro ekonomistów nie można się pozbyć, trzeba ich wykorzystać dla dobra sprawy.

Czy ekonomia w ogóle powinna zajmować się przyszłością? A jeśli tak – to jak? Ma ją tylko przewidywać czy też współtworzyć? Jedno i drugie musi być niełatwe, skoro przyszłość nie jest ani cykliczna, jak w zamierzchłych czasach, ani nie jest procesem liniowym, w którym zdarzenia następują po sobie w sekwencji wyznaczonej przez ich kolejność w niedawnej przeszłości. Przyszłość jest przede wszystkim zmienna, a skala tej zmienności jeszcze będzie rosła. Ale to nie oznacza, że żyjemy w czasach nieprzewidywalnych i nic z tym zrobić nie można.

Projektowanie przyszłości to nie to samo co jej przewidywanie czy odgadywanie. To dużo więcej niż bierne przewidywanie, ale zarazem zaledwie wstępny warunek jej kształtowania, bez czego marne czekałyby nas czasy. Przyjmowanie, że ludzie utracili kontrolę nad biegiem własnej przyszłości, to coś więcej niż defetyzm. To strategiczny błąd. Niektórzy go popełniają, twierdząc, że nie tylko nie mamy w zasadzie wpływu na to, co się wydarzy, lecz nawet nie jesteśmy w stanie tego przewidzieć. Nie podzielam takiego stanowiska.

Nie potrafimy przewidzieć poziomu wskaźników odzwierciedlających przyszły stan pewnych zjawisk i procesów. Można zgadywać, jakie będę notowania dolara do euro w noc sylwestrową roku 2023, ale wiedzieć tego ex ante nie sposób. Możemy natomiast przewidzieć – a przynajmniej powinniśmy potrafić – czy wtedy jeszcze będzie istniało euro, czyli czy przetrwa poważny kryzys z początków bieżącej dekady. Rzecz bowiem nie w przewidywaniu

poszczególnych konkretnych wydarzeń, ale procesów charakteryzujących się rozpoznaną przez ekonomię logiką wzajemnych powiązań. To drugie ujęcie ma charakter dynamiczny, co odróżnia je od pierwszego, statycznego. Można się pomylić, bo znowu wiele zależy od trafności czynionych założeń, ale to bynajmniej nie oznacza, że przyszłość jest nieprzewidywalna.

Nieprzewidywalna jest masa przyszłych konkretów, nieuniknionych incydentów i swoistych wypadków przy ekonomicznej pracy, o których nadejściu nie mamy – bo mieć zawczasu nie możemy – pojęcia. Niekiedy mogą one mieć daleko idące konsekwencje dla determinantów i wyników gospodarowania. Nieprzewidywalność, lub ograniczona przewidywalność, tam gdzie ona występuje, zwiększa pole niepewności i niestabilności warunków, w których prowadzona jest działalność gospodarcza. I choć pole to w przyszłości będzie większe niż dotychczas, nie czeka nas totalny chaos i jakaś wielka ekonomiczna loteria. Nie można przewidzieć kolejnego wielkiego tsunami czy katastrofalnego trzęsienia ziemi, ale jak będzie ocieplała się Ziemia, przewidywać można i trzeba. Nie sposób przewidzieć szczegółowych notowań wskaźnika Dow Jonesa na nowojorskiej giełdzie, ale wiedzieć, od czego zależą ewentualne zmiany ogólnego trendu, można. Nie można przewidzieć, która kobieta kiedy zajdzie w ciążę, ale nie tak trudno prognozować, że pomiędzy rokiem 2045 a 2050 któraś z nich urodzi 9-miliardowego mieszkańca globu. Z tego punktu widzenia przyszłość to gigantyczny zbiór potencjalnych i realnych zjawisk, i procesów rozciągający się od totalnie nieprzewidywalnych do zupełnie oczywistych.

Ciekawe, że w odróżnieniu od języka angielskiego, język polski, podobnie jak rosyjski i inne języki słowiańskie, uznaje wyłącznie „przyszłość" w liczbie pojedynczej. Podobnie jest ze słowem „polityka", choć przecież tak naprawdę to jest wiele „polityk". Także co do tego, co będzie, nie czeka nas wszystkich jedna i ta sama przyszłość, a wiele – no właśnie, czego? Skoro nie wiele rozmaitych „przyszłości", to na pewno niejednolita przyszłość, czyli różne jej rodzaje. Wracając na moment do semantyki języka angielskiego, to nawet wyodrębniona w tym nurcie kulturowym dyscyplina wiedzy, którą tutaj poniekąd się paramy, nazywa się *futures studies*, a więc (wiele, nie jedne) „studia nad przyszłościami" (wieloma, nie jedną) „albo studia o przyszłościach" czy też „studia (wielu) przyszłości". My zaś lingwistycznie upieramy się, że studiujemy jedną przyszłość, choć czeka nas ich sporo…

Studia nad przyszłością – obojętnie jakakolwiek by ona była albo ilekolwiek by ich było – to interdyscyplinarny przedmiot. Aby jeszcze bardziej namieszać, w literaturze przedmiotu napotkać można wyróżnienie futurologii i futurystyki, określając tę pierwszą jako obecną wiedzę o przyszłości i drogach do niej prowadzących, a tę drugą jako wykorzystywanie wiedzy o przyszłości w kształtowaniu teraźniejszych procesów społeczno-gospodarczych. Według takiego rozróżnienia występuje tu jakby analogia pomiędzy politologią a polityką, acz można powiedzieć, że takie rozróżnienie bardziej kojarzy się z ekonomią teoretyczną i stosowaną czy też, idąc wcześniej zaprezentowaną linią rozumowania, z ekonomią opisową (deskryptywną) i postulatywną (normatywną).

Gdy zatem mowa o przyszłości, łatwo o nieporozumienia, bo mieszają się wyobrażenia z pragnieniami, prognozy z projekcjami, oczekiwania z ekstrapolacją, wizje z iluzjami, plany ze strategią. Wymieniłem aż dziesięć pojęć, a ich listę można by wydłużyć, przy czym nie wszystkie z nich są domeną ekonomii zajmującej się przyszłością. W ekonomii politycznej przyszłości należy wystrzegać się iluzji, ale warto mieć wizję. Dobrze jest mieć wyobraźnię, ale nie wolno dać się uwieść nierealistycznym pragnieniom. Można czegoś oczekiwać, antycypując prawdopodobne wydarzenia, lecz nie wypada opierać się na inercyjnej ekstrapolacji trendu z przeszłości. Warto sobie ten krajobraz nieco uporządkować, aby lepiej pojąć, jakie widoki roztaczają się przed nami na przyszłość. Ze społecznego i ekonomicznego punktu widzenia przyszłość nieustannie będzie się przed nami wyłaniać jako wypadkowa

przenikania się interesów, wartości i wiedzy, przy czym w poprzek tych wszystkich trzech domen idzie wyobraźnia. Zacznijmy więc od niej.

Fragment II rozdziału książki „Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna przyszłości" (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,66008) pt. „Czy gospodarcza przyszłość da się zaprojektować?" (s. 53-55)

658. Wpis 2295, 15.VIII.2013

IN QUEST OF CAIRO CONSENSUS…

"…while being with the Egyptians at Tahrir Square on the very special day of the first anniversary of the revolution, I've coined the term "The Cairo Consensus" (see http://www.facebook.com/kolodko#!/editnote.php?draft&note_id=323431221036205&id=164187983627307). I have written: "A year ago The Spring of Nations has come to Cairo. At that time people gathering here, at Tahrir Square – now world famous – were against. Against a non-democratic regime, against corruption, against poverty, inequality, unemployment, and exclusion. Now, here at the same but different Tahrir Square, they are in favor. Of what? In favor of a better future. To this end, there is a consensus; let's call it the Cairo Consensus. Yet how to move to a better future from here, there are as many views as people crowding over here.

Indeed, a long way to go. A challenge comparable with building a new pyramid. It takes even more than a generation."

Now – after the regretful drama of August 14th, 2013 – I am sure it will take more time than a generation span…

In the interview for the Arabic language journal "Alyoum Alsabe7" I said that "I'm afraid Egypt could be heading to the unknown". Now I am not only afraid of it, I am convinced that this future is unknown and by all means challenging.

657. Wpis 2294, 11.VIII.2013

WHAT ONE SHOULD READ?

There are many good books and there are certain very good books. One of the latter is "No One's World. The West, the Rising Rest, and the Coming Global Turn" by Charles A. Kupchan (Oxford University Press, New York 2012, 258 pp.). You don't have to read neither the mumbo-jumbo about collapsing West, nor the blah-blah about coming dominance of BRIC, but an intelligent, well-argued story which explains how during several centuries the West has come to its current position, how and why the other parts of the world, including China, India, Russia, the Muslim countries, Africa, and Latin America, are quite different, and what the coming global turn implies for the foreseeable future. The author correctly claims is going to be "no one's world', but rather a multi-polar world, in which there must be a room – if we want it to peaceful and prosperous – not only for Western-style liberal democracy but also for the countries with responsible governance, based on various values, traditions, religious and geopolitical strategies.

Mr. Kupchan writes: "But just that the capitalism has prevailed against socialism does not mean that the world is heading toward p homogenous end-point. For the foreseeable future, China's brand of authoritarian capitalism may well outperform – at least hold its own against – the democratic alternative. Strongman in Africa are hardly producing impressive results on

the economic front – but they will decisively shape the politics of the continent for decades to come. The same goes for populists in Latin America and theocrats in the Middle East.

The bottom line is that states around the world are on very different political trajectories. The divergence is a function of profound variation of many dimensions, including political culture, path of socioeconomic development, and religion. Even among states that share a commitment to liberal democracy, competing interests and jockeying for position and status will not march to the Washington Consensus, the Beijing Consensus, or the Brasilia Consensus. It will march to no consensus. Rather, the world is headed toward a global dissensus." (p. 145)

656. Wpis 2292, 6.VIII.2013

REALISTYCZNE PLANOWANIE BUDŻETOWE CZY PO PROSTU SKUTECZNA POLITYKA?

Na mojej stronie www.facebook.com/kolodko, od mapą z odwiedzonymi krajami, internauta umieścił wpis, który cytuję:

Kajetan Kajetanowicz Panie Profesorze, dziś w PB jest artykuł o "prognozach" ministrów. Jest też o panu. Można prosić o komentarz?
http://www.gazetaprawna.pl/galerie/723659,duze-zdjecie,2,najbardziej_optymistyczni_ministrowie_finansow_w_iii_rp_sprawdz_o_ile_sie_pomylili_planujac_budzet.html

Cóż tu komentować? Widzimy, że pod moim zdjęciem jest informacja, że w czterech budżetach, które przygotowałem, w sumie zabrakło tylko 4,5 miliarda złotych, a więc zaledwie śladowy 1 miliard rocznie! Gdzież mi zatem do moich kolegów po fachu… Czyżby zaiste moje planowanie budżetowe było aż tak perfekcyjne?

Ważniejsze jest wszakże polityka, a nie sam plan. Tu chodzi przede wszystkim nie o błędy prognozy, które „Puls Biznesu" wytyka innym ministrom finansów, lecz o błędy polityki gospodarczej. Zajęcie w tym rankingu 5-go, ostatniego miejsca, oznacza, że byłem najmniej „optymistyczny", czyli najbardziej realistyczny, bo rzeczywistość w najmniejszym stopniu odchyliła się od jej założonego kształtu. Tak więc „DGP" przyznała 1-sze miejsce na podium…

Nic dziwnego, skora lata „Strategii dla Polski" 1994-97 i ponownie początek wdrażania „Programu Naprawy Finansów Rzeczypospolitej" 2002-03 to z gospodarczego, w tym finansowego punktu widzenia były najlepsze lata minionego prawie ćwierćwiecza. Ranking „Pulsu Biznesu" i „Dziennika Gazety Prawnej" chcąc, nie chcąc, tylko to potwierdza.

655. Wpis 2291, 01.08.2013

If you are interesting in the matter of differences between the ways the Asians, especially of the East, the Chinese, Japanese, and Koreans) and the Westerners reason, this is the book worth reading. It's fascinating to take a deeper look how the ancient times, of Confucius in China and Aristotle in Greece, have influenced the way we see the world contemporary. After reading the book "The Geography of Thought. How Asians and Westerners Think differently… and Why" by Richard E. Nisbett (Free Press, New York, 2003, s. 264) you will be able to see the current state of affairs in somehow different, that is more accurate way.

The authors, based on comprehensive comparative studies, "observes: "...the social organization and practices of modern Asians resemble those of the ancient Chinese and the social organization and practices of modern Europe resemble those of the ancient Greece. ...the modern Asians, like the ancient Chinese, view the world in holistic terms: They

see a great deal of the field, especially background events; they regard the world as complex and highly changeable and its components as interrelated; they see events as moving in cycles between extremes; and they feel that control over events requires coordination with others. Modern Westerners, like the ancient Greeks, see the world in analytic, atomistic terms; they see objects as discrete and separate from their environments; they see events as moving in linear fashion when they move at all; and they feel themselves to be personally in control of events even when they are not. Not only are worldviews different in a conceptual way, but also the world is literally **viewed** in different ways. Asians see the big picture and they see objects in relation to their environments. Westerners focus on objects while slighting the field and they literally see fewer objects and relationships in the environment than do Asians." (p. 108-9)

It seems to me that I must be both, one in two at the same time: the Westerner **and** the Easterner...

So, read this thought-provoking book, and then, while travelling or doing business between so-called East and West, we should be more rational, though not always in an identical way.

654. Wpis 2289, 29.VII.2013

MEETING THE CHINA'S PRIME MINISTER, MR. LI KEQIANG

While recently in Beijing, I have had a privilege to meet the new Prime Minister of China, Mr. Li Keqiang. We agree that if the rebalancing of Chinese economy will be conducted successfully and if the West will be able to avoid economic depression, there is a chance to sustain this year GDP growth – 7.5 percent – for 10 years and, hence, double it during the next decade.

Paying the working visits to China since 1989, I am indeed impressed how the leading policymakers and economists always are able to ask proper questions at the right time. This time the questions are about the way the economy must be rebalanced and the policy to reverse growing income inequality. There is plenty of other problems too, but the new Chinese leadership is fully aware of the challenges.

653. Wpis 2288, 29.VII.2013

SPOTKANIE Z PREMIEREM CHIN

Goszcząc ponownie w Pekinie, spotkałem się z nowym premierem Chin, Li Keqiangiem. Korzystając ze sposobności, wręczyłem mu moją ostatnią książkę w języku chińskim pt. „Zhen Xiang, Miu Wu yu Huang Yan. Duo Bian Shi Jie Zhong de Zheng Zhi yu Jing Ji" (http://product.dangdang.com/product.aspx?product_id=22538463); to tłumaczenie „Wędrującego świata". Postępuję sprawiedliwie, bo poprzedniemu premierowi, Wen Jiabao, dałem moje dwie wcześniejsze książki po chińsku: "Quan Qiu Hua Yu Hou She Hui Zhu Yi Guo Jia Da Yu Ce, Shi Jie Zhi Shi Chu Ban She" oraz "Cong Xiu ke Dao Liao fa: Hou she hui zhu yi de Zheng zhi jin gji" (http://www.tiger.edu.pl/aktualnosci/Premier_Jiabao_WEN.jpg). Przecież warto eksportować polską postępową myśli społeczno-ekonomiczną, czyż nie?

Z premierem Li rozmawialiśmy o uwarunkowaniach i perspektywach utrzymania przez Chiny wysokiej dynamiki gospodarczej, co ma ogromne znaczenie również dla całej gospodarki światowej. Zgodziliśmy się, że jeśli uda się realizowany obecnie manewr

gospodarczy, określany jako „równoważenie" (ang. „rebalancing"), i o ile nie dojdzie do załamania i depresji na Zachodzie, to Chiny mają szansę utrzymać tegoroczne tempo wzrostu PKB w wysokości 7,5 procent (tyle zaplanowano na rok 2013, tyle będzie) przez kolejne 10 lat. Gdyby tak się stało, to jeszcze przed połową następnej dekady PKB na mieszkańca Chin (a będzie ich wtedy ponad 1,4 miliarda…) sięgnie obecnego polskiego poziomu, przekraczając 20 tysięcy dolarów (licząc parytetem siły nabywczej).

Premier Li Keqiang jest nie tylko w pełni świadomy problemów i zagrożeń chińskiej gospodarki, ale ma pragmatyczne i merytoryczne podejście do ich rozwiązywania. Kontynuowana jest polityka przesuwania popytu z zagranicy w stronę rynku wewnętrznego i z inwestycji do konsumpcji, trwa umiarkowana polityka aprecjacji juana (RMB), co doradzałem już kilka lat temu (chińska waluta jest obecnie o ponad jedną trzecią mocniejsza niż w roku 2005), przyhamowany został proces zadłużania się władz lokalnych i municypalnych, zliberalizowane zostały zasady ustalania przez banki stóp procentowych, podejmowane są wysiłki na rzecz przyspieszenie tempa wzrostu dochodów uboższej ludności w celu zmniejszania nadmiernego zróżnicowania materialnego rozwarstwienia ludności (to uważam za chiński problem numer 1), intensyfikowane są działania na rzecz poprawy stanu środowiska, choć akurat nie można było tego odczuć w przykrytym w czasie mego pobytu smogiem Pekinie.

Problemów jest mnóstwo, ale – raz jeszcze – jeśli polityka gospodarcza prawidłowo formułuje swoje cele, nie myląc ich ze środkami, i zarazem opiera się na poprawnym rozumowaniu teoretycznym, na dobrej ekonomii, są poważne szanse na ich sukcesywne przezwyciężanie. Co zawsze wzbudza moje uznanie u Chińczyków, to umiejętność zadawania przez ich czołowych polityków i ekonomistów właściwych pytań we właściwym czasie, a obserwuję to konsekwentnie i czynnie już od 1989 roku, kiedy odwiedziłem ten wielki kraj po raz pierwszy. Tak było i tym razem podczas spotkania z premierem Li Keqiangiem.

652. Wpis 2287, 27.VII.2013

Catching-up in the emancipating economies: How fast? How far?

Looking at things from the perspective of development economics and political economy of the future, I suggest we talk of "emancipating" economies. It's a huge difference compared to "emerging" markets, as this time they are treated like subjects rather than objects. While in the case of "emerging markets" society is something less significant, a part of the game where the lynchpin is speculation, money and profits, then with respect to an "emancipating economy", society becomes crucial. The lynchpin here is a society that allocates its resources. Obviously, one existing in market economy conditions, in financial environment, without turning our back to the unavoidable market speculations and pursuit of gain, but also without submitting to them as the master of the whole system.

Emancipating economies

What does it implicate for the future? How may the position of respective country groups in the world evolve? Will the earlier division into "three worlds" disappear completely and will the present division into "two worlds" of highly developed countries and "emerging markets" fade away? Will the future course of globalization contribute to these differences vanishing gradually?

Undoubtedly, with reference to emancipating countries, these processes must continue for many, many years to come, while keeping a fast economic growth. In this case, there will be no development and progress without a significant increase in the output. What does a "fast growth" mean? It's not an absolute but rather a relative term. "Fast" should be defined as emancipating economies growing twice, three times higher than rich countries that enjoy a GDP per capita of USD 30 thousand. This means a growth dynamic of almost the double of the world average. In terms of quality, fast growth is a rate which provides economies at a medium level of development with a chance to achieve the present level of highly developed countries over the span of one or two generations and, in a similar time horizon, poorly developed countries with a chance to achieve the level now typical of medium developed countries.

Doubling the income in one decade

Let's emphasize the power of the compound interest here. To double the income level in just one decade, an average annual growth of 7.2 per cent is enough. To double the output level in twenty years, you need to maintain an average of 3.5 per cent rate. In the former case, after half a century the income is 32 times higher (sic!), in the latter it's also higher, by a pretty impressive 460 per cent. Let's stress, right away, that, in the economic practice, the dynamic of the former kind is impossible in such a long period on a macro scale, while nearly a six-fold increase of production in five decades under certain very favorable circumstances should not be ruled out. Of course, this observation does not hold good for the world as a whole, as in this case maintaining such a high growth rate for the whole fifty years is neither possible, nor desirable. There are emancipating countries that are able to double their income, and, at the same time, consumption, although this is neither automatic nor tantamount, in just one decade, for example Taiwan in the past, and Vietnam recently.

In my country, in Poland – where I had been four times at the helm of economic policy as the deputy prime minister and minister of finance – when the mid-term reform and development program was underway in the years 1994-97, known as the "Strategy for Poland", the average GDP growth per capita was 6.4 per cent and by the end of that period, it stood at 7.5 per cent. So it would be enough to maintain that dynamic to get the income twice as high in 2007 and fourth as high in 2017. Instead of being still an "emerging market", Poland could have already become an emancipated economy.

Policy and politics versus growth and development

Unfortunately, a faulty economic policy based on wrong economic theories and with badly formulated goals, made it impossible. Even if objective external circumstances also had some adverse effect, then, undoubtedly, chances were wasted mostly due to subjective errors caused sometimes by the neoliberal bias, some other times by populism, and yet some other times, worse, by a hybrid mutation of them both. This was particularly the case during the rule of post-Solidarity AWS–UW (Solidarity Electoral Action – Freedom Union) coalition in the years 1998-2001, as a result of which the growth rate fell in the last quarter of 2001 down to the stagnation-level of 0.2 per cent. It turns out that when somebody can commit enough errors in the economic policy, then they will manage, in four years, to drag a country down from a fast growth path of 7.5 per cent to a stagnation of measly 0.2 per cent. Hence, no way to catch-up.

Yet there are some countries able to catch-up with the advanced economies. Just in 2003 the per capita GDP in China stood at modest 8 percent of the American GDP. In 20123 it is approaching 20 percent. Quite remarkable, isn't it? But is such a trajectory sustainable? Only to the extent and at much slower pace in the foreseeable future. I don't think there is a serious risk for China for so-called hard-lending, yet for sure a period of slower growth is coming. It's disputable what "Hard-lending" implies, but I agree with my friend, the leading Chinese economist, professor Justin Yifu Lin, that slowing down below annual rate of growth of 5 percent would be indeed a sort of hard-lending.

What economic growth for China?

While I visited recently Beijing again, I had also a chance to meet and chat with China's Prime Minister, Mr. Li Keqiang. I do agree also with him, that there is a chance for sustaining the average annual rate of growth around 7.5 percent for the next ten years. If this is going to be the case, the Chinese GDP per person, an purchasing power parity basis, PPP, will reach almost 20,000 USD in 2023. Consequently, the share of Chinese economy in the world output will be significantly larger than now, since the world economy most likely will expand by no more that 2.5-3 percent during the next decade. Such catching-up for China will be difficult yet feasible, and depending a lot on the success of undergoing rebalancing of the economy.

Interestingly enough, "The Economist" weekly ("The Great Deceleration", "The Economist", July 27th, 2013) is somehow pessimistic towards the future. "China will be lucky if it manages to hit its official target of 7.5% growth in 2013, a far cry from the double-digit rates that the country had come to expect in the 2000s. Growth in India (around 5%), Brazil and Russia (around 2.5%) is barely half what it was at the height of the boom. Collectively, emerging markets may (just) match last year's pace of 5%. That sounds fast compared with the sluggish rich world, but it is the slowest emerging-economy expansion in a decade, barring 2009 when the rich world slumped. This marks the end of the dramatic first phase of the emerging-market era, which saw such economies jump from 38% of world output to 50% (measured at purchasing-power parity, or PPP) over the past decade. Over the next ten years emerging economies will still rise, but more gradually. The immediate effect of this deceleration should be manageable. But the longer-term impact on the world economy will be profound."

Indeed, the time we must consider the long-term consequences of slowing down the pace of growth in the leading emancipating economies has already arrived.

651. Wpis 2283, 20.VII.2013

CZAS NA REWOLUCJĘ? (c.d.)

"Otumanianie ma granice" - pod takim tytułem tygodnik WPROST opublikował wywiad, którego udzieliłem redaktorowi Rafałowi Piserze (http://tiger.edu.pl/kolodko/wywiady/wprost-VII.pdf). Rozmowa zaczyna się od odpowiedzi na pytanie redakcji: „W swojej ostatniej książce „Dokąd zmierza świat" krytykuje pan analityków i ekonomistów za to, że są gotowi powiedzieć i udowodnić każdą brednię, jeśli to jest wygodne dla ich mocodawców."

Odpowiedziałem: „No, jednak nie każdą brednię. Otumanianie ma granice, bo ludzie są przecież coraz bardziej wykształceni.” Sądzę, że coraz powszechniejsze jest zorientowanie się społeczeństwa co do istoty obecnej wpadki rządu oraz jego propagandystów i apologetów, także wielu „znanych ekonomistów” i ich internetowych papug.

Znajduje się tam i takie stwierdzenie: „Sytuacja jest przedrewolucyjna. Przecież oprócz arogancji władzy to właśnie zbyt duże nierówności dochodowe leżały u źródeł arabskiej wiosny, protestów w Turcji czy Brazylii, a także nie pierwszego (i nie ostatniego) strajku w Polsce. U nas też może wybuchnąć jakaś wiosna”.

650. Wpis 2280, 19.VII.2013

Rząd jest nagi

Zaoferowane nam przez ministra finansów zamiast sezonu ogórkowego letnie "atrakcje" budżetowe to nie tyle błąd prognozy, ile błąd polityki. Rządowi ekonomiści i ich medialne propagandowe zaplecze (coraz słabsze w obliczu niepowodzenia i powoli wycofujące się z wcześniej zajmowanych pozycji) usiłują argumentować, że obszar niepewności jest tak olbrzymi, iż nie sposób było prawidłowo przewidzieć kształtowanie się makroproporcji gospodarczych i stąd wzięło się załamanie budżetu. Oczywiste nieprawda; można było i należało to uczynić, jak zresztą robił to niejeden rzetelny analityk i ekonomista. To załamanie na poważną skalę, największą od czasów tzw. dziury Bauca, którą zrobił swą szkodliwą polityką w końcu lat 1990. L. Balcerowicz. Historia jakby się powtarza, tyle że tym razem jest to „dziura Rostowskiego”, bo ten nie zdążył uciec i resztki sprzyjających mu mediów nie mogą zwalać odpowiedzialności na jego następcę, choć nadejście nowego ministra finansów to już nieodległa sprawa.

Błąd prognozy czy polityki?

Miałem okazję niedawno spotkać się z premier Chin, Li Keqiangiem, z którym dyskutowaliśmy o uwarunkowaniach i perspektywach rozwoju chińskiej gospodarki oraz jej implikacjach dla gospodarki światowej. Podzielam pogląd, że możliwe jest utrzymanie tempa wzrostu PKB w latach 2013-22, a więc przez następną dekadę, na poziomie około 7,5 procent średnio rocznie. Dałoby to podwojenie obecnego poziomu dochodu narodowego na głowę (do poziomu bliskiego obecnemu w Polsce), tyle że za lat dziesięć tych chińskich głów będzie z górą miliard 400 milionów. Co zaś tyczy się bieżącego roku, to nadal rząd Chin przewiduje – i słusznie – przyrost PKB o 7,5 procent; tak jak to założył wcześniej. Natomiast nasz rząd już po niespełna pół roku od przepchnięcia (bo to było przepchnięcie) przez parlament źle przygotowanego budżetu rewiduje prognozę – własną, nie cudzą – dzieląc zakładany wskaźnik przez ponad dwa. Miało być 2,5 procent, dobrze będzie, jak nie będzie mniej niż 1 procent…

Co do błędu prognozy, to przecież nie tylko ja pisałem już pół roku temu, że budżet na rok 2013 oparty jest na fałszywych założeniach i będzie latem nowelizowany. Jest niedobrze, ale bynajmniej nie ma powodów do paniki. Opinie niektórych "znanych ekonomistów", że Polska gospodarka już jakoby weszła na grecką ścieżkę, są nieodpowiedzialne. Szkoda, że wtedy gdy należało zgłaszać alternatywne propozycje, uprawiali apologetykę nadwiślańskiego neoliberalizmu, którego błędu leżą u podstaw obecnego kryzysu.

Topniejące baza podatkowa

Baza podatkowa wskutek pogarszających koniunkturę błędów polityki makroekonomicznej, również po stronie polityki pieniężnej NBP, jak i wadliwych rozwiązań systemowych, m. in. pozbawiających budżet niebagatelnych wpływów z VAT-u, uległa dramatycznemu zawężeniu. Różnica pomiędzy planowanymi dochodami budżetowymi, nierealistycznie zakładanymi jeszcze pół roku temu na dużo wyższym poziomie, a ich rzeczywistym poziomem jest ogromna. Faktycznie sięga aż 29 miliardów złotych, gdy uwzględnić wpłatę z zysku NBP w wysokości prawie 5 miliardów złotych. Innymi słowy, gdyby nie ten niezakładany przychód, deficyt wzrósłby w stosunku do planowanego o prawie 30, a nie o 25 miliardów złotych. To prawie 2 proc. PKB; ogromna dziura…

Teraz już – w obliczu ideologicznej awersji rządu do zwiększania wpływów z podatków bądź niemożliwości ich podnoszenia w trakcie roku – oraz nieumiejętności zmniejszenia nadmiernych wydatków (wciąż jest ich wiele, jak chociażby wydatki zbrojeniowe czy niektóre pozycje alokowane na utrzymywanie rozdętej administracji centralnej i samorządowej, a także pewne rodzaje wydatków socjalnych, jak chociażby tzw. becikowe) – pozostało jedynie zwiększenie deficytu. Co oczywiste, pociąga to za sobą stosowny przyrost długu publicznego.

Fundamentalne błędy rządowej polityki

Tak więc rząd, chcąc nie chcąc, przyznaje się do fundamentalnego błędu swojej dotychczasowej polityki fiskalnej (podatki, transfery, wydatki, zarządzanie długiem publicznym). To nie są kwestie techniczne związane z zarządzaniem sektorem finansów publicznych. To blamaż źle pomyślanej i na dodatek źle realizowanej polityki gospodarczej.

W podobnej sytuacji każdy normalny rząd uciekłby się również do podniesienia podatków od zamożniejszych warstw ludności, ale rząd PO-PSL unika tego jak diabeł święconej wody, bo kampania wyborcza przed serią czterech powszechnych wyborów w latach 2014-15 już rozwinęła swoje skrzydełka. Rząd też nie potrafi przeciwstawić się naciskom rozmaitych lobby. Toleruje bądź nawet wprowadza – jak na przykład w odniesieniu do obrotu wyrobami stalowymi w sektorze budownictwa, co pozbawiło tegoroczny budżet miliardowych dochodów – rozwiązania techniczne odnośnie do regulacji zobowiązań należności z tytułu podatku od wartości dodanej, VAT, które służą nie całej gospodarce i społeczeństwu, ale sprzyjają grupowym interesom.

„Zielona wyspa” na oceanie światowej gospodarki

Sytuacja komplikuje się ponadto zewnętrznie, gdyż obecnie rząd ogłasza, że zamierza podążać w zgoła odmiennym kierunku niż ten, który kilka zaledwie miesięcy temu zadeklarował nie tylko społeczeństwu polskiemu – i swoim ulubionym rynkom finansowym – lecz także Unii Europejskiej. Wkrótce po złożeniu na arenie międzynarodowej odmiennej co do treści deklaracji ogłasza się, że rzeczywistość „zielonej wyspy” jest istotnie gorsza niż ta uprzednio nagłaśniana, bo rząd jest nagi. No, prawie nagi. Jako że lato gorące, to jeszcze paraduje w bikini, ale już stoi w obliczu dylematu: góra czy dół? Proponuję wpierw dół, bo w telewizji nie będzie tego widać…

649. Wpis 2277, 25.VI.2013

Awans kierunku finanse w rankingu „Financial Times”. Dyplom z certyfikatem ACCA gwarancją wyższych zarobków. 19. miejsce na świecie przyznał „Financial Times” studiom

magisterskim z finansów prowadzonym przez Akademię Leona Koźmińskiego (ALK) w Warszawie. Rok wcześniej „FT" sklasyfikował ten sam kierunek jako 21. na świecie. Opublikowany 24 czerwca br. ranking otwierają najlepsze uczelnie europejskie z HEC Paris na czele. Przy ocenie „FT" analizuje poziom kształcenia, osiągnięcia naukowe wykładowców, mobilność studentów, możliwość odbywania praktyk, umiędzynarodowienie uczelni, a nawet zróżnicowanie kadry dydaktycznej i studentów pod względem płci. Jednym z najistotniejszych czynników jest kariera absolwentów trzy miesiące po ukończeniu studiów, wyrażająca się wskaźnikiem zatrudnienia.
(Więcej zob. http://rankings.ft.com/businessschoolrankings/masters-in-finance-pre-experience-2013)

648. Wpis 2277, 25.VI.2013

The Kozminski University Program in Finance advanced to global top 20 in the "Financial Times" Global Masters in Finance ranking. This degree certified by the ACCA has a guarantee of higher income. 19th place in the world, that is the position of Kozminski University Master Program in Finance according to the new "Financial Times" ranking. Last year the program ranked 21st in the world. The ranking, published on June 24th, 2013 includes the best European universities such as HEC Paris, which took first place. In the process of evaluation "FT" analyzes the level of quality of educational services, academic achievements of faculty, student mobility, internship opportunities, the internationalization of a university, even gender diversity of faculty and students. One of the most important criterions is alumni careers three months after graduation, expressed as the level of employment.
(More see http://rankings.ft.com/businessschoolrankings/masters-in-finance-pre-experience-2013)

647. Wpis 2273, 24.VI.2013
Atak neoliberalnych trolli, czyli dlaczego rozprawiam się z prawicowym populizmem. Bo warto i trzeba.
W ślad za umieszczoną na moim profilu www.facebook.com/kolodko notatką o błędności i szkodliwości neoliberalizmu oraz masową – i agresywną, trzeba podkreślić – na nią reakcją otrzymałem taki oto e-mail, za który uprzejmie dziękuję:
„Panie Profesorze,
Zauważyłem, że na wzięły sobie Pana na cel libertariańskie trolle. Czy tego chcemy czy nie, szkoła austriacka w swojej najbardziej radykalnej odmianie zaczyna stanowić w polskim internecie coś w rodzaju ekonomii ludowej, podobnie jak swego czasu popularna w USA szkoła podażowa, z którą ochoczo rozprawia się tam prof. Krugman. Także u nas ktoś powinien rozprawić się z tymi populistycznymi doktrynami, zanim nabiorą one większej popularności.
Zgadzam się z pańską interpretacją dorobku Hayeka. Potwierdzenie znajdujemy w jego dziełach. U Hayeka dzięki systemowi cen rynek efektywnie posiada całą niezbędną informację, tak jak Pan o opisuje. Nawet posuwa się do stwierdzenia, że w efekcie rynek działa jak jeden umysł posiadający pełną informację."
Jeden z internautów – Pan **Krzysztof Celiński** – napisał: W sumie trochę smutne, że profesor daje się trollować takim nieukom jak Kisiel, Malinowski czy Prawdziwe Fiołki. Określając ich itp. jako „niedouczonych libertarian". No właśnie daltego, że są niedouczeni, próbuje douczać. Ale „trollować" z nimi już nie będę. Co do tego to jednak Pan ma rację.

Jeszcze jeden z dyskutantów – Pan Mikołaj Kobryński – stwierdził: „Widząc powyższe komentarze, naprawdę dziwię się, jak pan profesor dał się wciągnąć w tak jałową dyskusję.”. Cóż, usunąwszy kilka ordynarnych i chamskich wpisów, bo nie tej stronie na nie miejsce, oraz przeczytawszy parę epitetów i natarczywych wycieczek osobistych, podjąłem merytoryczną polemikę, udzielając odpowiedzi na wątpliwości i pytania. Tam, gdzie one były, bo najczęściej to mnie pouczano, grzmiąc przy okazji, że jestem jakoby jedną z najnieprzyjemniejszych osób”. To pewnie też element kultury tychże trolli. Komentarzy pojawiło się pod moimi trzema notatkami sto kilkadziesiąt i choć one tam są, to krótką żyją. Dlatego też kilka z nich wyciągam tutaj na wierzch, aby w tym dyskusyjnym ferworze nie przeszły nie zauważone. Tym bardziej, że nie zgadzam się z tymi z Państwa, którzy zarzucacie mi, że szkoda na dyskusję z tymi „trollami” czasu. Nie szkoda, gdyż co najmniej kliku zaczęło wątpić w słuszność swoich dotychczasowych poglądów, które przecież ktoś im wmówił. Teraz pewnie się zastanawiają, jak to się stało, że tak łatwo dali się zwieść neoliberalnej indoktrynacji.

I raz jeszcze w tym miejscu. Neoliberalizm to nie wolny rynek, to nie liberalizm. To jego dewiacja, która żerując na pięknych liberalnych ideałach – takich jak wolność, swoboda wyboru, demokracja, prywatna własność, konkurencja, przedsiębiorczość – poprzez redystrybucję fiskalną, a przede wszystkim osłabianie państwa (ma być „małe”, aby było słabe, niezdolne do stosownej regulacji rynków) służy wzbogacaniu nielicznych kosztem większości. Jest to udowodnione teoretycznie i łatwo weryfikowalne statystycznie. Wystarczy przypomnieć, że neoliberalizm – prowadząc do amerykańskiego, i w ślad za tym światowego kryzysu już nie tylko gospodarczego – podniósł udział 1 proc. najbogatszych Amerykanów w PKB z około 9 proc. w roku 1980, roku zwycięstwa Reagana, do około 23 proc. w roku 2007, w przeddzień kryzysowej eksplozji.

Z kolei libertarianizm to nie liberalizm. O ile ten pierwszy jest najzwyczajniej przejawem skrajnej ekonomicznej naiwności, ten drugi jest wyrafinowanie nieuczciwy, gdyż służy czemuś zgoła innemu, niż głosi, służby bowiem poprawie sytuacji nielicznych kosztem większości. Do tego potrzebne jest mu „małe” państwo, brak interwencji, zaniechanie regulacji. Oczywiście, naiwności neoliberalizmowi po części też nie brakuje, skoro chce jakoby zwiększać sprzedaż i produkcję, obniżając dochody i popyt, co jest powszechnym jego postulatem w dobie kryzysu. Dziś błąd takiego podejścia, w świetle pogłębiania się kryzysu nie tylko w Grecji czy Hiszpanii, pojęli nawet ortodoksi z MFW.

To niesamowite, że nie pojmują tego nasi rodzimi neoliberałowie. Dlaczego ci starsi, jest oczywiste; żyją z tego. Natomiast ciekawe jest, że wciąż ich tak dużo pośród młodszych. Hurmem pojawili się także ostatnio na tej stronie; WITAMY! Pod niektórymi ich komentarzami pojawiało się od razu kilkanaście „like’ów”. Dzięki forom społecznościowym są lepiej zorganizowani niż kiedyś Komsomolcy. Jak to jest powiedziane w powyższym liście, neoliberalizm, posiłkujący się tendencyjnie interpretowaną tzw. szkołą austriacką ww ekonomii, to „coś w rodzaju ekonomii ludowej”. I dalej: „Także u nas ktoś powinien rozprawić się z tymi populistycznymi doktrynami, zanim nabiorą one większej popularności.” Tak, to jest populizm, tyle że prawicowy. Więc się z nim rozprawiam.

O tym – i o wielu, wielu, bardzo wielu innych sprawach związanych z wyzwaniami, przed jakimi stoi Polska i świat, ekonomia i polityka, społeczeństwo i kultura, środowisko naturalne i technologia, migracje i bezpieczeństwo piszę w ostatnich książkach, ale gdy o tym przypominam, to trolle pouczają mnie, że niby nie wypada, że reklamuję. A ja po prostu radzę im, by jednak czytali trochę więcej niż tylko guru podsuwanych ich przez ich mentorów. Kto czyta (to co warto), naprawdę mniej błądzi.

A oto kilka ciekawych komentarzy, które powtarzam w tym miejscu, aby i te nasz „libertariańskie trolle” pojęły jak najwięcej z tej dyskusji. Im szybciej, tym lepiej, bo sytuacja na świecie robi się już iście przedrewolucyjna.

Thomas Kuczwalski Neoliberalizm to nie zaden porzadek gospodarczy oparty na nauce, lecz chaos (hulaj dusza piekla nie ma) ktory zawladnal swiatem po upadku centralnie planowanej gospodarki, tradycyjnie zacofanej cywilizacyjnie lecz dobrze uzbrojonej czesci swiata za tzw zelazna kurtyna. To syndrom zwolnionych wszelkich ograniczen, norm i standardow. To czas odrabiania straconych zyskow w powojennym okresie panstwa rownomiernie rozlozonego dobrobytu i geopolitycznie wymuszonych samo-ograniczen. Przypisywanie temu haniebnemu epizodowi cywilizacji czlowieka jakis naukowych podstaw to wygodne naduzycie.
Michał Lewandowski Kiedyś prof. Kolodko bardzo dobrze podsumował libertarianizm (w tym przypadku korwinistyczną odmianę):
"Co się tyczy libertarianizmu Pana Jana Korwina-Mikke (@ problem podniesiony przez Pana Macieja K. S.), to nie należy ich traktować poważnie. W bardzo wąskich kręgach zyskują one czasami zwolenników poprzez swą pozorną prostotę, choć w istocie libertarianizm jest prostacki. A to, że pewne, wyrwane z kontekstu jego tezy i postulaty mogą mieć sens, bynajmniej nie zaprzecza temu, że całość tej filozofii jest bezsensowna. Nie bez powodu nigdy nigdzie taki kierunek nie zdominował ani teorii, ani tym bardziej praktyki gospodarczej. Jestem pewien – pewien jestem – że z praktycznej niedorzeczności libertarianizmu zdaje sobie sprawę sam Pan Korwin-Mikke, ale go głosi, bo jest na to zapotrzebowania części publiczności. Podobnie jak na każdym dworze kiedyś potrzebny był stańczyk; nawet wtedy, a może zwłaszcza wtedy, gdy było ciężko i smutno. Stańczyk nigdy nie jest szkodliwy, bo mówić może, co chce, lecz rządzić nie będzie nigdy. Ale przynajmniej jest weselej… Jeśli zatem zaiste Dr Rybiński stwierdził a propos pomysłów Pana Mikke, że "przez pół roku byłby chaos po czym mielibyśmy wzrost gospodarczy 10%", to się także fundamentalnie myli. Byłby wielki chaos i wkrótce potem albo rewolucja, albo porządek przywrócony silną ręką, niekoniecznie w sposób demokratyczny. Na szczęście to nam nie grozi, zagraża nam bowiem nie libertarianizm, ale neoliberalizm. Wciąż jeszcze, pomimo wielkiego blamażu ostatnich lat."
Nie ma, nie było i nie będzie dobrych owoców libertarianizmu/neoliberalizmu. Wszystkie kraje, które odniosły sukces gospodarczy zawdzięczają go światłemu współdziałaniu rynku i państwa. Praktyka pokazuję czyje argumenty mają większą wartość. Szkoda, że libertarianinie nawet nie chcą ich poznać i wolą krzyczeć w internetowych kłótniach zamiast przeczytać parę mądrych książek (lub chcą by im je kopiować wklejać przypisami- lenistwo umysłowe).
Aleksander Ksantopulos Szanowny Panie Profesorze. Miałem niewątpliwą przyjemność uczestniczenia niedawno na Pana przemówieniu na Politechnice Gdańskiej. Od tamtego czasu z przyjemnością przeglądam Pana wpisy na facebooku (oraz oglądam niesamowite zdjęcia, które "wrzucił" Pan ze wszystkich stron świata) i muszę się przyznać że czekałem na moment, w którym dojdzie do jakiejś konfrontacji z przedstawicielami ciemnej masy, która formowana jest przez "polityków" typu Korwin-Mikke. Zresztą podejrzewam, że ugrupowania te w wyborach nigdy nie wyjdą poza błąd statystyczny i ze swoimi utopijnymi hasłami mamić jedynie będą gimnazjalistów, licealistów lub też innych, zwykle rozgoryczonych ludzi. Podziwiam Pana, że chce się Panu odpowiadać na te wpisy. Marzy mi się również, prawdziwa konfrontacja Pana niesamowitej wiedzy z czołowymi przedstawicielami ugrupowań typu Nowa Prawica, podczas której/których ukazała by się cała głupota tego co głoszą Ci ludzie. Z poważaniem. PS. Czekam na kolejne zdjęcia z kolejnej wyprawy. ;)
Katarzyna Borosiuk • mikroblog Neoliberalizm to doktryna prowadząca do faszyzmu i dążąca do zakłady ludzkości. Jak każda forma liberalizmu gospodarczego, tak nieuchronnie kończy się każde spuszczenie rynku ze smyczy państwa. Natomiast libertarianizm to ideologia, która trafia do umysłów słabo wykształconych proli, oparty jest na twierdzeniach typowych dla mitomanów i domorosłych onanistów. ZAORANE. EOT.
Tomasz Ciborowski @Tomasz 'Cieciu' Malinowski Termin neoliberalizm nie jest stworzony przez propagandę mainstreamową czy socjalistów. Termin ten ukuł w 1938 r. niemiecki

uczony Alexander Rüstow z Colloque Walter Lippmann. On uznał się za neoliberała, tj. kontynuatora i reformatora liberalizmu klasycznego. Wszystkie ruchy proliberalne zyskały ten termin, począwszy od marginalistów. Okazało się jednak, że ekonomiści innych nurtów i szkół nazwali go liberalizmem wulgarnym (patrz O. Lange - Ekonomia polityczna), ponieważ neoliberalizm wyrzekł się etycznej płaszczyzny życia gospdarczego, dając "uzasadnienie" dla najgorszych i najohydniejszych postępków. Dlatego neoliberalizm jest nacechowany pejoratywnie. Ideologia ta jest co roku przyczyną niepotrzebnych 30 mln zgonów kobiet i dzieci.
Maciej Muszalski Panie Profesorze - z tzw. libertarianami i innymi piewcami zbrodniczego neoliberalizmu nie da sie dyskutowac. Ciezko jest prowadzic dyskusje ze zwolennikami strzelania do socjalistow (socjalista jest kazdy, kto nie godzi sie na neoliberalny kapitalizm) oraz dyktatury na wzor Pinocheta. To sa ludzie chorzy.Skrajnie egoistyczni i gotowi poswiecic cale narody dla realizacji swojej utopii. Historia zna takie ideologie i ich piewcow. Do ich "zrozumienia" pomocny jest ten film:http://www.youtube.com/watch?v=Jxq7hiHi1cE
Podziwiam Pana za cierpliwosc i chec uświadamiania libertarian oraz wszelkiej masci neoliberalow.
Libertariano-wolnorynkowcy pisza Panu o kryzysie i o bance kredytowej. Wielokrotnie widzialem ich komentarze. Wspolna ich cecha jest twierdzenie,ze to nadmierna regulacja sektora finansowego spowodowala kryzys. Pewnego dnia postanowilem zebrac pare opracowac i odpowiedziec im w ponizszy sposob (Nie jestem ekonomista,wiec i moje pojecie jest w tej dziedzinie bardziej oparte na obserwacji i dostepnych opracowaniach niz na usystematyzowanej wiedzy akademickiej.)
Dedykuje to wszystkim neoliberalom.
Deregulacja, ktorej nie bylo:
Nie zarzucono poprawki Douglasa. Pozwalajac tym samym na ekspansje sektora bankowego wlasnie w obszary bez regulacji.
Tak samo nigdy nie nastapila deregulacja w oparciu o Interstate Banking and Branching Efficiency Act of 1994
Tak samo jak nie zmodyfikowano "National Bank Act" w celu uwolnienia mozliwosci inwestowania bankow w rozne "przedsięwzięcia" .
Tak samo nie zaistnial Garn-St Germain Act z ztcp poczatku lat 80tych.
Tak samo jak nigdy nie nastapil wzrost zyskow/ekonomiczny po wprowadzeniu tych deregulacji. Oczyciwicie byl to taki wzrost,ktory finalnie zakonczyl sie ostatnim kryzysem.
Tak samo jak nigdy nie nastapila deregulacja londynskiej dzielnicy finansowej przez nigdy nieistniejaca M.Thatcher, a przeprowadzanej przez rowniez nieistniejacego Gordona Browna.
Tak samo nigdy nie bylo orzeczenia "Securities and Exchange Commission" z chyba 2005 r. ,ktore to nigdy nie istniejac nie otworzylo drogi sektorowi do dalszego "rozwoju".
Tak samo nigdy nie zaistniala deregulacja zapisana w "Depository Institutions Deregulation and Monetary Control Act of 1980"
Aha... i nigdy nie wykorzystano luki w Bank Holding Company Act of 1956 celem legalizacji dzialan uprzednio nielegalnych w swietle reguacji Glass-Steagall.
Tak samo nigdy nie stworzono regulacji majacej na celu pomoc bankom (Community Reinvestment Act of 1977).
Tak samo nigdy nie nastapila ustawa Sen. Phila Gramma,ktora dala pole do popisu sektorowi finansowemu (Gramm-Leach-Bliley Act)... i wszystko za komunisty Clintona. Pssst tylko nikomu nie mowcie: w Kanadzie tez przeprowadzono deregulacje (w 2giej polowie lat 80tych)No i nie mowcie tez nikomu,ze ten komunista Regan tak regulowal,ze az deregulowal. PArkinson! God damn it! Prawda jest,ze nastapil wzrost aktow prawnych dotyczacych sektora finansowego (mowa o najwazniejszych krajach) ale ich wydzwiek mial charakter

uwalniajacy,zdejmujacy kajdany z tegoz sektora, co w efekcie doprowadzilo nas do obecnego kryzysu.
Karol Kalecki Dla mnie sprawa jest dość prosta. U Hayeka dopóki mamy system cen, dopóty rynek ma całą informację potrzebną do tego by równoważyć popyt z podażą, etc. Nawet przyrównuje to z sytuacją gdyby całym rynkiem zarządzał jeden umysł. Efektywnie dostajemy tutaj jakąś bardziej dynamiczną i nie idealizowaną wersję aukcji walrasowskiej (slogan misesowców, że rynek dąży do równowagi, ale nigdy jej nie osiąga), gdzie żaden zewnętrzny podmiot nie może doprowadzić do Pareto-poprawy. Asymetria informacji może i w tym modelu jest, ale nie są wyciągnięte jej pełne implikacje co do efektywności.
Ci poważniejsi ekonomiści szkoły austriackiej, w przeciwieństwie do ich internetowych, słabo wyedukowanych fanów, zauważają, że Stiglitz podszedł do problemu asymetrii od innej strony. Jak pisze prof. Boettke: "Whereas Hayek argues that the standard model underestimates the informational role of disequilibrium prices, Stiglitz argues that the standard model overestimates the functional significance of equilibrium prices in ensuring Pareto efficient resource allocation. http://factsandotherstubbornthings.blogspot.com/2010/05/boettke-stiglitz-hayek-and-socialism.html A tu nam się już otwiera pole do popisu dla regulatora, dla którego Hayek miejsca nie widział.

646. Wpis 2272, 22.VI.2013

NEOLIBERALIZM UPADA, LIBERTARIANIZM SIĘ KOMPROMITUJE, A JEGO NADWIŚLAŃSCY ZWOLENNICY DYSZĄ I WIERZGAJĄ

Wyciągam na wierzch niektóre komentarze umieszczone pod plakatem z Francisem Fukuyamą na moim profilu www.facebook.com/kolodko, aby pokazać jak największej rzeszy internautów, jak nasi nadwiślańscy neoliberałowie oraz libertarianie (jeśli dotknięci czuję się ci nadodrzański i znad innych rzek, to od razu dodam, że do nich też to się odnosi) tkwią w swoich błędnych zapatrywaniach. A również dlatego, że jak któryś z nich przestraszy się własnego cienia i wycofa swoje nieroztropne uwagi, to stąd już ich nie usunie. Niektóre komentarze pomijam, inne usunąłem, gdyż – powtórzę – nie ma miejsca na tej stronie na arogancję i ignorancję, którą z braku merytorycznych argumentów podpierają się bojownicy neoliberalizmu. Pośród niżej przytoczonych wypowiedzi też zdarza się arogancja (choćby to, że jakoby nie znam się na tym, o czym piszę, czy też coś neoliberalnego nie pasuje mi „do dogmatów", których przecież nie głoszą, bo słuszności swoich twierdzeń dowodzę naukowo). Ale cóż; to pewnie jeszcze jedna cecha neoliberałów, którym nie starcza autorytetu argumentów.

Z tego też powodu tak chętnie uciekają się do argumentu (swoich) autorytetów. Stąd tak dużo tutaj Hayeka, którego – jak można się domyślać – większość z nich, sugerowana li tylko przez swoich ideowych inspiratorów, po prostu nie czytała i nie rozumie jego teorii. Teorii, która nie wytrzymała nie tylko konfrontacji z twórczym i sprzyjającym rozwojowi keynesizmem czy ekonomią rozwoju, lecz przede wszystkim nie dała sobie rady z próbą czasu. Trzeba bowiem podkreślić, że Hayek formułował swoje poglądy w innej epoce. O ile niektóre z nich – podobnie jak zapatrywania innych myślicieli z dawnych czasów – są uniwersalne i w pełni zachowują aktualność, to większość sformułowana została w odmiennej od współczesnej rzeczywistości.

Nie tylko ludzkość liczyła trzykroć mniej niż aktualnie i produkcja była kilkadziesiąt razy mniejsza, lecz nie była to gospodarka ani zglobalizowana, ani postindustrialna, ani sieciowa,

ani uwikłana w finansializację, ani podległa w nadmiernej mierze światowym korporacjom, ani skonfrontowana tak jak obecnie pomiędzy Zachodem i Wschodem i tymi słynnymi „wyłaniającymi się rynkami". Była to gospodarka niepomiernie mniej złożona i skomplikowana niż współczesna, a tym bardziej przyszła, o której piszę w swoich książkach. I nie ulega wątpliwości, że na obecnym rynku – zglobalizowanym i przebogatym w dobra i usługi, którymi się handluje – jedne informacje są wielce rozproszone, inne ewidentnie asymetryczne, także dlatego, iż niektóre z nich są niebezpiecznie zmonopolizowane. To drugie dotyczy zwłaszcza rynków finansowych, którego ogromnego zakresu wcześni neoliberałowie – guru tych współczesnych, nie najlepiej wykształconych – nie tylko przewidzieć, lecz nawet wyobrazić sobie nie mogli.

Gdyby Hayek pisał swe działa dzisiaj – ucząc się na obserwacji dynamicznie ewoluującej rzeczywistości – głosiłby zapewne coś innego, w odróżnieniu od jego zwolenników i bezkrytycznych apologetów z okolic Centrum im. Adama Smitha, Unii Polityki Realnej, Fundacji Obywatelskiego Rozwoju oraz podobnych prawicowych ośrodków ideologicznych i grup lobbystycznych służących wzbogacaniu nielicznych kosztem większości. Bo do tego przecież sprowadza się neoliberalizm, kompromitujący się na naszych oczach poprzez doprowadzenie do światowego kryzysu – już nie tylko gospodarczego. I nie da się uciec od intelektualnej i politycznej odpowiedzialności za spowodowanie tego kryzysu – ile by nie rozumieć, ile by nie kręcić, ile by się mylić, ile by nie kłamać…

A oto wymiana wspomnianych komentarzy:

- **Krzysztof Podgórski** książka jest odważna, miażdżąco krytyczna dla neoliberalizmu, wizjonerka.
- **Tomasz Paweł Czapla** może dla neoliberalizmu "miażdżąco krytyczna", ale nie dla liberalizmu klasycznego vel libertarianizmu
- **Grzegorz W. Kolodko** @Krzysztof Podgórski & Tomasz Czapla. Jeśli książka jest - no bo jest "miażdżąco krytyczna dla neoliberalizmu", to tym bardziej dla libertarianizmu, który jest prymitywną wersją XIX-wiecznego liberalizmu. Powrót do tego nurtu, także niektórych nadwiślańskich neoliberałów, zwalnia z myślenia, natomiast książka "Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna przyszłości" (http://www.proszynski.pl/Dokad_zmierza_swiat__Ekonomia_polityczna_przyszlosci-p-32066-.html) - oraz jej dwie poprzedniczki: "Wędrujący świat" i "Świat na wyciągnięcie myśli" - do myślenia skłaniają
- **Tomasz 'Cieciu' Malinowski** wśród ludzi kulturalnych obiwiązuje zasada, aby nie wypowiadać się na tematy na których się nie zna. dotyczy to zarówno Pańskich przemyśleń nt. libertarianizmu, jak i Pańskich równie celnych przemyśleń nt. Hayeka
- **Tomasz Paweł Czapla** no chyba nie chce Pan ściągnąć na siebie gromów oburzenia nie tylko za niezrozumienie myśli Hayeka odnośnie występowania asymetrii informacji, ale również nieznajomości tego, czym faktycznie jest libertarianizm? Libertarianie to bardzo inteligentni, pamiętliwi i mściwi adwersarze - nie popuszczą. Stosowanie nacechowanego emocjonalnie określenia "prymitywny" w wymianie poglądów nie pomaga.
- **Tomasz 'Cieciu' Malinowski** chciałem Panu zwrócić też uwagę, że ekonomiści współcześni nie powołują się na teorię podwójnego wartościowania Smitha nie dlatego, że "nie pasuje to do neoliberalnych dogmatów", tylko dlatego, że jest ona najzwyczajniej w świecie błędna, co wiadomo już od lat 70. XIX wieku i ówczesnej rewolucji marginalistycznej.
  ale najwyraźniej ten fakt nie pasuje Panu do Pańskich dogmatów.

Jeden z wypowiadających się wręcz mi grozi: „Libertarianie to bardzo inteligentni, pamiętliwi i mściwi adwersarze - nie popuszczą.” Co do tej inteligencji, to – jak widać choćby z wyżej przytoczonych komentarzy – różnie z tym bywa. Co zaś do ich pamiętliwości i mściwości – nie wątpię. Przecież pojawienie się naraz aż kilkudziesięciu przeciwników (komentarze, zwłaszcza te złośliwe, od razu miały po kilkunastu „like'ów”), podobnie intelektualnie błądzących i agresywnych, niekiedy aż do chamstwa, nie jest efektem przypadkowym. To zamierzone działanie określonej grupy, zacietrzewionej ideologią, którą przecież ktoś im zaszczepił. Tak, tak nadwiślańscy neoliberałowie dzielnie trwają w swoich okopach… Do czasu.

Wobec tego dwie dobre rady:

1. Zastanowiliście się, kto – I DLACZEGO! – wam to wszystko, w co wierzycie (bo to przecież religia, ideologiczna wiara, a nie wiedza) wmówił? Sami wpadliście na Hayeka i, ot tak sobie, zgłębiliście jego myśl? Jak można tak łatwo dać się zindoktrynować?! Kiedyś (im prędzej, tym lepiej) sami będziecie się temu dziwić… Proponuję ZASTANOWIĆ SIĘ, a nie dawać wodzić się za nos tym, którym potrzebna jest armia bojowników walczących o ICH SPRAWY – tak te ideologiczne, jak i przede wszystkim materialne interesy, bo koniec końców to się za tym kryje. Historia dowodzi tego jednoznacznie. Wystarczy, bagatela, ją zrozumieć… Wasza waleczność nie może nie kojarzyć się z aktywnością i agresywnością z czasów Komsomołu czy hunwejbinów…
2. Moim adwersarzom proponuję jednak przeczytać książkę „Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna przyszłości” (http://www.proszynski.pl/Dokad_zmierza_swiat__Ekonomia_polityczna_przyszlosci-p-32066-.html), a także poprzedzające ją prace” „Wędrujący świat” (nakład już prawie 60 tys. egz. i publikacja dotychczas w 10 językach) oraz „Świat na wyciągnięcie myśli”. Tam są odpowiedzi, również na pytania stawiane w cytowanych tu komentarzach. Nie będę się powtarzał, bo byłoby to niegrzeczne wobec światłych czytelników i dyskutantów.

I proszę mnie nie straszyć „inteligencją, pamiętliwością i mściwością” neoliberałów i libertarian. Z ich inteligencją radzimy sobie z łatwością logiką prezentowanych argumentów i rzetelnością obiektywnej naukowej analizy. Ich pamiętliwości jesteśmy pewni, ale ją spokojnie przeżyjemy. A ich mściwości się nie obawiamy, bo bojaźń jest cechą obcą uczciwym ludziom, którzy troszczą się o racjonalność i postęp. Tu chodzi o prawdę, a prawda jest po tej stronie.

645. Wpis 2270, 16.VI.2013

ARABSKA WIOSNA TRWA…

Ponownie jestem w Tunezji. Krótka robocza wizyta na zaproszenie tunezyjskiego rządu. Konsultacje i seminarium dla rządowych ekspertów i polityków na temat reform strukturalnych i instytucjonalnych oraz polityki rozwoju społeczno-gospodarczego. Tunezja wydaje się mieć lepsze szanse na zrównoważony rozwój niż inne kraje regionu, acz problemów tutaj bynajmniej nie brakuje.

To tu – w Tunisie, gdzie teraz wciąż trwa wiosna, i ta atmosferyczna, i ta Arabska – rozpoczął się proces tzw. Arabskiej Wiosny. Zanim ukuło się to określenie, nazwałem ten proces, w ślad za tym co dawno temu działo się w naszej części świata – Wiosną Ludów. Przecież swoiste przebudzenie z politycznego i społecznego letargu ma miejsce nie tylko w krajach arabskich. I nie tylko w islamskich, bo na Turcji to też się nie skończy. W kolejce drzemią inne społeczeństwa, także w innych regionach wędrującego świata…

Ta „wiosna” trwa już kilka sezonów i kilka lat. I długo jeszcze potrwa. Choć w samym Tunisie to jakby już lato: jest aż 36 stopni Celsjusza! Trudno biegać… Co zaś do atmosfery politycznej, to nie jest ona teraz aż tak gorąca jak w Turcji. Poszukuje się sposobów rozwoju gospodarczego i temu tez poświęcone jest moje seminarium.

644. Wpis 2269, 16.VI.2013

10 LAT BEZ POLITYKI

Dokładanie dziesięć lat temu – 16 czerwca 2003 roku – odszedłem z polityki, jak to się gwarowo powiada. Zrobiwszy swoje – tyle ile w istniejących warunkach było możliwe – zrezygnowałem z pracy w rządzie; to był już czwarty raz, kiedy byłem wicepremierem, ministrem finansów i przewodniczącym Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów (ostatnim razem był to Komitet Rady Ministrów).

Decyzję w tej sprawie podjąłem już wiele miesięcy wcześniej, określając ten krok w gronie jedynie dwu osób, które o tym wiedziały, mianem „awans”. Moment „awansu” ze sfery polityki na powrót do nauki, skąd do tej polityki przyszedłem, wyznaczyłem na dzień po pierwszym posiedzeniu rządu po zwycięskim referendum w sprawie przystąpienia do Unii Europejskiej, którego to przystąpienia warunki w końcowej, krytycznej fazie koordynowałem jako wicepremier ds. gospodarczych. Wtedy też był już przyjęty przez Radę Ministrów przygotowany przeze mnie, wraz z zespołem współpracowników, „Program Naprawy Finansów Rzeczypospolitej” (http://www.tiger.edu.pl/kolodko/ksiazki/O_Naprawie_Naszych_Finansow.pdf). Jego zainicjowanie dało już w I kwartale 2004 roku przyrost PKB aż o 7 procent – zgodnie z moją zapowiedzią: 3-5-7 (tzn. wzrost PKB o kolejno 3,5,7 procent w latach 2002-04). Nie wolno zapominać, że ówczesna koalicja SLD-PSL przejęła rządy po doprowadzeniu przez neoliberalno-populistyczny rząd UW-AWS do stagnacji na poziomie 0,2 procent w IV kwartale 2001 roku.

Warto też przypomnieć, że podobnym sukcesem zwieńczona została wcześniej „Strategia dla Polski” (http://tiger.edu.pl/ksiazki/strategia.pdf) realizowana w latach 1994-97. Wtedy to – po zapaści spowodowanej „szokiem bez terapii” na początku lat 1990. – zostawiałem gospodarkę z tempem wzrostu PKB aż 7 ,5 procent na przedwiośniu 1997 roku. Nic dziwnego, że więcej Rodaków do kraju wracało, niż z niego wyjeżdżało – odwrotnie niż podczas ostatnich lat…

Zaiste, z polityki lepiej odchodzić w poczuciu dobrze wykonanego obowiązku. Wtedy raz i drugi to się udało. Dla jasności dodam jeszcze, że tak pierwszym, jak i drugim razem z polityki odchodziłem z własnej woli, w przez siebie wybranym terminie. Jeśli ktoś głosi coś innego, mija się z prawdą.

Aż trudno uwierzyć, że to już dziesięć lat temu! Ten czas nie wędruje; on pędzi…

643. Wpis 2267, 4.VI.2013

TURCJA NA HISTORYCZNYM ZAKRĘCIE, CZYLI O CO TAK NAPRAWDĘ CHODZI W TYM CAŁYM ZAMIESZANIU

W Turcji ścierają się dwa megatrendy: z jednej strony autentyczne dążenie do integracji z Unią Europejską, z drugiej natomiast chęć do przewodzenia państwom islamskim. Jest oczywiste, że tej drugiej roli odgrywać nie może ani biedny i skonfliktowany wewnętrznie

Egipt, ani bogata i konserwatywna Arabia Saudyjska, ani też odległa - i bardziej wielokulturowa - Indonezja. W sposób oczywisty te dwa projekty są nie do pogodzenia, przy czym działania intencjonalnie proeuropejskie, niby integracyjne, są umiejętnie wykorzystywane do wdrażania postępowych reform strukturalnych oraz instytucjonalnego wzmocnienia państwa, a zwłaszcza gospodarki.

W konsekwencji obecnych zaburzeń - jeśli nie zostaną szybko przezwyciężone i o ile nie zostaną z nich wyciągnięte właściwe polityczne wnioski - prawdopodobnie nie uda się zrealizować ani jednego. To rozdarcie jest najgłębszą przyczyną obecnego konfliktu, przy czym podziały tylko na pozór biegną pomiędzy władzą i protestantami. Podzielone co do wizji przyszłości są zarówno elity władzy, jak i społeczeństwo. Burzliwe zajścia na ulicach Istambułu, Ankary, Adany i innych miast to tylko powierzchnia zjawisk.

Rzecz idzie o sprawy zupełnie fundamentalne, strategiczne, dalekosiężne. Warto zdawać sobie z tego sprawę w obliczu zalewu agencyjnych informacji o dramatycznych - i telegenicznych - wydarzeniach.

642. Wpis 2265, 2.VI.2013

CO SIĘ DZIEJE W ISTAMBULE? CO DALEJ Z TURCJĄ?

Jak zawsze tak i tym razem rzeczy dzieją się tak, jak się dzieją, ponieważ wiele dzieje się naraz. Powody protestów – wpierw w Istambule, a potem także w innych miastach – są inne niż w pobliskich krajach, czy to arabskich na Bliskim Wschodzie, czy też sąsiednich śródziemnomorskich na południu (Cypr) i wschodzie (Grecja) oraz na północy (Bułgaria). Często jednak dzieje się tak, że jakiś pretekst wywołuje zamieszanie, z którego później dochodzi do buntu albo nawet rewolucji; już nie raz „z iskry rozgorzał płomień".

Tym razem, w Istambule - tym pięknym i żywym mieście łączącym uroki Wschodu z atmosferą Paryża - ludzie, głównie młodzi, bo tak najczęściej bywa, zostali sprowokowaniu niemądrą i arogancką decyzją o przebudowie przylegającego do centralnego placu Taksim parku. Gezi Park jest fajnym miejscem relaksu, spacerów, spotkań towarzyskich, weekendowych wypadów rodzinnych; biegałem tam podczas niedawnej wizyty w Istambule. Niemądry zamiar stawiania w takim miejscu jakichś budowli – spory i nieporozumienia co do tego jakich, to też jedna z przyczyn wpierw niewinnych przepychanek, a potem już ostrych starć – skłonił ludzi do protestów. Arogancja zaś władz polegała na tym, że zamiast wyjaśnić, co i dlaczego chcą zrobić, polega na tym, iż zlekceważyły *vox populi*, podtrzymując uparcie swoje stanowisko. Potem szybko doszło do konfrontacji demonstrujących z siłami porządkowymi i do eskalacji zamieszek. Jest blisko dwa tysiące zatrzymanych i aresztowanych, są ranni, trwają demonstracje – także rozróby, jak to najczęściej przy takich okazjach bywa, i nieuniknione w takich przypadkach interwencje policji.

Ze sprzeczki lokalnej robi się kryzys państwowy, gdyż teraz już zarzuca się premierowi Recepowi Tayyipa Erdoganowi (rządzi od marca 2003 roku) zapędy autokratyczne i ciągoty do islamizacji Turcji. Zarzuca się i dlatego, że niektórzy sądzą, że chciałby kandydować w przyszłym roku na prezydenta republiki. Nie należy mieć żadnych złudzeń, że od tej chwili obecny konflikt będzie już bezlitośnie rozgrywany również pod tym kątem. Obecne rozruchy to teraz już nie jest kwestia, którą da się rozwiązać cofnięciem nierozsądnej, podjętej wbrew opinii publicznej decyzji o zabudowie części Geza Park. To tak jakby prezydent Warszawy postanowiła zbudować galerię handlową w Łazienkach i potem upierała się przy takiej głupiej decyzji.

Teraz jest to już poważny kryzys, który w dodatku nasila się w kontekście kryzysu w Unii Europejskiej, a zwłaszcza w sąsiednich krajach, w Grecji, na Cyprze, w Bułgarii; w

kontekście wojny domowej w Syrii, z której masa ludzi uszła do wschodnich regionów Turcji; w kontekście od lat nierozwiązanego konfliktu z mniejszością Kurdów na pograniczu Syrii, Iraku i Iranu; na tle nieprzezwyciężonej od dziesiątków lat kwestii relacji z Armenią (granica wciąż jest zamknięta); i oczywiście na tle Arabskiej Wiosny, ciągnącej się już od kilku lat poprzez wszystkie pory roku po drugiej stronie Morza Śródziemnego.

To ciekawe, ale sytuacja gospodarcza Turcji jest względnie dobra, nie tylko na tle okolicznych państw, zwłaszcza arabskich, ale również w porównaniu do Unii Europejskiej. Tempo wzrostu PKB w ostatnich latach jest tam bardzo szybkie, bez mała „chińskie". W roku 2010 wyniosło imponujące 9,2, a w roku 2011 kolejne 8,5 proc. Gdzież do takiej dynamiki krajom UE, także tej polskiej „zielonej wyspie"! W rezultacie poziom PKB jest relatywnie wysoki. Licząc parytetem siły nabywczej, PSN, wynosi około 15 tysięcy dolarów na mieszkańca (a jest ich dużo, bo Turcja to ludny kraj, liczący już ponad 80 milionów obywateli), podczas gdy w Egipcie jest to zaledwie 6.600, a w Bułgarii 14.200 (dla porównania, w Polsce PKB na głowę wynosi około 21 tysięcy dolarów PSN). Prognozy Międzynarodowego Funduszu Walutowego zakładały na rok 2013 i 2014 wzrost PKB odpowiednio o 3,5 oraz 5,0 proc., ale nie wykluczone, że w przypadku destabilizacji sytuacji politycznej spowodowanej obecnymi rozruchami będą musiały być zweryfikowane w dół. W ślad za taką dynamiką w Turcji spada – spada, nie rośnie, jak w UE, w tym w Polsce – bezrobocie, które wynosi obecnie (luty 2013) tylko 10,5 proc. Tylko, bo w Grecji jest ponad dwuipółkrotnie większe. Poniżej progu ubóstwa żyje relatywnie mało ludzi, bo mniej niż 17 procent. Zróżnicowanie dochodów jest większe niż w Polsce, ale mniejsze niż po drugiej stronie Morza Czarnego w Rosji czy w bogatych Stanach Zjednoczonych; współczynnik Giniego oscyluje wokół 0,40. Inflacja obniża się i wynosi ostatnio (kwiecień 2013) 6,1 proc.

To nie ekonomiczna mizeria wywołała obecne bunty, ale przede wszystkim zaskakująca nierozwaga i arogancja władzy, choć z pewnością na placach i ulicach Istambułu, Ankary i innych tureckich miast jest relatywnie więcej ludzi bez pracy niż tych, dla których zajęć nie brakuje. Zaskakująca, gdyż premier Erdogan doprawdy ma na swoim koncie znaczące osiągnięcia, zwłaszcza jeśli chodzi o prowadzoną podczas ostatnich kilkunastu lat sensowną politykę rozwoju społeczno-gospodarczego.

Teraz już to, co się dzieje na placu Taksim, to nie jakaś „zadyma", lecz przejaw poważnego konfliktu społecznego i politycznego. Nie mam żadnych wątpliwości, że psychologicznie motywowanego również efektem naśladownictwa płynącym z innych części Europy i świata. Taksim Square w Istambule to nie Tahrir Square w Kairze – a byłem w tych ciekawych czasach na obu – ale i tym razem rzeczy mogą wymykać się spod kontroli. Nie dobrze by było…

641. Wpis 2263, 28.V.2013

BETTER LIFE INDEX

Since several years I am arguing in favor of broader approach to the evaluation of economic – and social – progress. We are already in the postGDP economy hence we do need the postGDP economics. Along such a line I'm discussing the issues in my newest book called "Whither the World? Political Economy of the Future" (in Polish http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,66008; English edition forthcoming). As for the alternative measures of socio-economic progress, several of them have been proposed in the literature, including my proposition of the ZIP, that is Integrated Well-Being Index (see more in "Truth, Errors, and Lies: Politics and Economics in a Volatile World" http://www.cup.columbia.edu/book/978-0-231-15068-2/truth-errors-and-lies). For some years

also the OECD runs comparative analysis of its member states, as well as some more countries, preparing the Better Life Index. According to this method, the happiest nation in the world are Australians, followed by . You can find more here: http://www.oecdbetterlifeindex.org/.

"HOW 'S LIFE?
There is more to life than the cold numbers of GDP and economic statistics – This Index allows you to compare well-being across countries, based on 11 topics the OECD has identified as essential, in the areas of material living conditions and quality of life.

EXECUTIVE SUMMARY

HISTORY
For over fifty years, the Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD) has helped governments design better policies for better lives for their citizens. It provides a forum in which leaders and policy makers can work together to share experiences and seek solutions to common problems, and produces high-quality internationally comparable statistics used to understand what drives economic, social and environmental change.

Ever since the OECD started out in 1961, GDP has been the main factor by which it has measured and understood economic and social progress. But it has failed to capture many of the factors that influence people's lives, such as security, leisure, income distribution and a clean environment.

Is life really getting better? How can we tell? What are the key ingredients to improving life – is it better education, environment, healthcare, housing, or working hours? Does progress mean the same thing to all people or in all countries and societies? A pioneer in this emerging field of research, the OECD has been working for almost ten years to identify the best way to measure the progress of societies – moving beyond GDP and examining the areas that impact everyday people's lives. Today, the fruit of this work is manifested in the OECD Better Life Initiative.

BETTER LIFE INITIATIVE
The OECD Better Life Initiative allows a better understanding of what drives the well-being of people and nations and what needs to be done to achieve greater progress for all. Drawing upon the recommendations of the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress (to which the OECD has been an important contributor), the OECD has identified 11 dimensions as being essential to well-being, from health and education to local environment, personal security and overall satisfaction with life, as well as more traditional measures such as income. These 11 dimensions are explored and analysed in detail in the How's Life report, the first attempt at an international level to present the best set of comparable and comprehensive well-being indicators.

At the same time, the OECD has created the "Your Better Life Index" to support policy making to improve the quality of life.

YOUR BETTER LIFE INDEX
A key instrument of the Better Life Initiative, Your Better Life Index is reaching out to those most affected by this research: you. Your voice is critical in this debate on what matters most for the progress of our societies.

Your Better Life Index is an interactive tool that allows you to see howcountries perform according to the importance you give to each of 11 topics –community, education,

environment, civic engagement, health, housing, income, jobs, life satisfaction, safety, work-life balance– that contribute to well-being.

Your Better Life Index currently profiles the 34 OECD member countries as well as key partners Brazil and Russia across the 11 topics of well-being, and will eventually include other key OECD partner countries (, China, India, Indonesia and South Africa), representing the world's major economies. The Index contains an overall description of the quality of life in each country, followed
by its performance across the 24 individual indicators that make up the 11 topics of well-being. The Index also lets you see how life compares for men and women, and for those at the top and bottom of the social and economic ladder.

Your Better Life Index allows you to put different weights on each of the topics, and thus to decide for yourself what contributes most to well-being. It also helps show how prioritising specific issues of well-being affects the overall picture. By comparing your vision of a better life with the actual progress of your country, you can become a better-informed citizen and better impact the policymaking process. You can also compare your personal Index with those of other people in your own country and elsewhere, as well as sharing it with your friends and telling us how you would improve it. It is a pioneering, interactive tool combining OECD substance with modern technology in order to educate, promote dialogue and encourage consensus on the balance between societal and economic well-being. Freely-accessible OECD reports and other sources of information are just a click away if you want to delve even further into a particular topic.

YOUR FUTURE

Your Better Life Index will be maintained on an ongoing basis. Already the geographical coverage has been expanded beyond the OECD to include Brazil and Russia, key partners and major world economies. The data has been updated in 2012 to include the latest figures, with added dimensions such as earnings and water quality, as well as comparisons for gender and inequality. We aim to continue to provide updated data when available, add in new indicators representing the priorities that matter to you, and fine tune our research methodologies as this field of study evolves. We, as an organisation, will continue to listen closely to your feedback on this exciting project and are eager to learn what matters most to citizens worldwide.

Over more than 50 years, the OECD has developed a rich set of recommendations on policies that can best support economic growth. The task that we face today is to develop an equally rich set of policies to support societal progress. We hope you will join us in this mission to deliver better policies for better lives."

(See more: http://www.oecdbetterlifeindex.org/)

640. Wpis 2262, 28.V.2013

POLAND: How's Life?

Poland performs moderately well in overall measures of well-being, and ranks higher than average in some of the topics in the Better Life Index.

Money, while it cannot buy happiness, is an important means to achieving higher living standards. In Poland, the average household net-adjusted disposable income is 15 371 USD a year, less than the OECD average of 23 047 USD a year. But there is a considerable gap between the richest and poorest – the top 20% of the population earn nearly five times as much as the bottom 20%.

In terms of employment, around 60% of people aged 15 to 64 in Poland have a paid job, less than the OECD employment average of 66%. Some 66% of men are in paid work, compared with 53% of women. People in Poland work 1 937 hours a year, more than the OECD average of 1 776 hours. Approximately 7% of employees work very long hours, slightly less than the

OECD average of 9%, with 11% of men working very long hours compared with just 3% for women.

Having a good education is an important requisite for finding a job. In Poland, 89% of adults aged 25-64 have earned the equivalent of a high-school degree, higher than the OECD average of 74%. This is equally true of men and women. In terms of the quality of the educational system, the average student scored 501 in reading literacy, maths and science in the OECD's Programme for International Student Assessment (PISA), higher than the OECD average of 497. On average in Poland, girls outperformed boys by 18 points, higher than the average OECD gap of 9 points.
In terms of health, life expectancy at birth in Poland is 77 years, three years below the OECD average of 80 years. Life expectancy for women is 81 years, compared with 73 for men. The level of atmospheric PM10 – tiny air pollutant particles small enough to enter and cause damage to the lungs – is 34 micrograms per cubic meter, considerably higher than the OECD average of 21 micrograms per cubic meter. Poland also performs below the OECD average in terms of water quality, as 79% of people say they are satisfied with the quality of their water, below the OECD average of 84%.
Concerning the public sphere, there is a strong sense of community and a moderate level of civic participation in Poland, where 91% of people believe that they know someone they could rely on in time of need, slightly more than the OECD average of 90%. Voter turnout, a measure of public trust in government and of citizens' participation in the political process, was 55% during recent elections; this figure is one of the lowest in the OECD where average participation is of 72%. Social and economic status can affect voting rates; voter turnout for the top 20% of the population is 68% and for the bottom 20% it is 43%, broader than the OECD average gap of 12 percentage points and suggesting there is room for broader social inclusion in Poland's democratic institutions.
In general, Poles are more satisfied with their lives than the OECD average, with 83% of people saying they have more positive experiences in an average day (feelings of rest, pride in accomplishment, enjoyment, etc) than negative ones (pain, worry, sadness, boredom, etc), more than the OECD average of 80%.
(Quoted after http://www.oecdbetterlifeindex.org/countries/poland/)

639. Wpis 2261, 22.V.2013

HONEST ECONOMICS (my recent comment posted on "Roubini Global Economics" http://www.economonitor.com/blog/2013/05/honest-economics/)

Can you be wrong a thousand times? You can, if your reasoning is based on media concoctions, wherein some events receive excessive and biased coverage and other, less sensational events are ignored, according to the whims of advertising contracts. What sells is the information "commodity" supposedly expected by the undiscerning public: sensations interlaced with commercials. No wonder we have the impression that accidental deaths far outnumber deaths from diabetes, when in fact accidental deaths are four times less likely.

Driven by the media, these kinds of biases also occur within economics, and can be particularly costly. The biggest issue is that not everybody has access to the full suite of data, nor the relevant economic knowledge necessary to correctly interpret economic phenomena and processes. Only large and affluent organizations can afford high-level analysis. That's why professional economists are needed. But we should watch their prognostications, which

have the power to influence decision-making by discerning people, from individuals, to a president of a concern, to a government minister to a social organization activist. We need good economics to help support decision-making by these stakeholders that benefits the economy. We need honest economics.

And what is honest economics? Can economics, a science, after all, be dishonest? Well, as long as it's a science, economics, wherein its essence is to explain objective regularities governing social-economic processes, is honest. The problem is that, all too often, it is not a science. It becomes an ideology, embroiled in political emotions and dogmatism. It is, at times, a self-serving instrument of political strife and social manipulation. In recent years, it has been a tool for coaxing people into taking potentially irrational actions. It's a fashion shaped by waves of popular doctrines and pseudoscientific views promoted with ulterior motives. Economic thought often follows fads, "schools" that are trendy at a given time, or plain dogmas. How many economists, instead of knowing, only believe the thing they are advocating. Honest economics is a matter of knowledge, not belief.

But then things get complicated again as a fundamental question presents itself: What is the purpose of economics? What is the purpose of economic activity of human beings and of society? Views diverge on that matter; and they always have, but a satisfactory answer is that the purpose of economic activity is to satisfy needs. Such a common sense approach can be found thousands of kilometers away from the intellectual centers of the world, and era behind developed economies, when asking the same question of an illiterate peasant cultivating a plot of land on the Andean plateau or grazing his goats on the sands of Sahel. He knows why he toils and makes something for himself or to trade with others for something he needs. But the present-day developed economy compares to the simplest one like a supercomputer compares to a hoe; new needs are followed by more complex questions and ever-changing ways to satisfy them.

638. Wpis 2258, 19.V.2013

@Łukasz (wpis 2257). Nie widziałem filmu "Doktryna szoku", natomiast czytałem książkę Naomi Klein. Uważam, że jest populistyczna, w wielu punktach naciągana, ale atrakcyjnie napisana. Co do diagnozy, autorka ma rację tylko po części, co zaś do propozycji działań - nie ma żadnych pragmatycznych sugestii. I t jest zasadnicza słabość książki.

637. Wpis 2255, 11.V.2013

WHAT ONE SHOULD READ?

This is the book – or handbook, as the title suggests – rather to be studied than read. The comprehensive work of a team of distinguished scholars has prepared "Handbook of the Economics and Political Economy of Transition", edited by Paul Hare and Gerard Turley (Routledge, London and New York, 2013, pages 495). The closing section (37) of the volume is my chapter on "The Great Transformation 1989-2029" (p. 456-467). This is what the publisher announces:
"Transition from central planning to a market economy, involving large-scale institutional change and reforms at all levels, is often described as the greatest social science experiment in modern times. As more than two decades have passed since the fall of the Berlin Wall and the

collapse of the Soviet Union, it is now an excellent time to take stock of how the transition process has turned out for the economies that have moved on from socialism and the command economy.

This new handbook assembles a team of leading experts, many of whom were closely involved in the transition process as policymakers and policy advisors, to explore the major themes that have characterized the transition process. After identifying the nature of initial conditions and the strengths and weaknesses of institutions, the varying paths and reforms countries have taken are fully analyzed – from the shock therapy, privatization or gradualism of the early years to the burning issues of the present including global integration and sustainable growth.

Topics covered include the socialist system pre-transition, economic reforms, institutions, the political economy of transition, performance and growth, enterprise restructuring, and people and transition. The country coverage is also extensive, from the former socialist countries of the USSR and the satellite states of Central and Eastern Europe to the Asian countries of China, Vietnam and others. The rise of China as a key actor in the drama is chronicled, along with the emergence of a new, more confident, oil-rich Russia. The comparative prosperity of the Central European countries such as Poland and the Czech Republic is contrasted with the mixed fortunes of the former USSR, where some countries are stagnating while others boom.

This *Handbook of the Economics and Political Economy of Transition* is the definitive guide to this new order of things in the former Communist world."

636. Wpis 2252, 5.V.2013

WHAT ONE SHOULD READ?

There is a new book published by Oxford University Press within the WIDER Studies in Development Economics. The book, edited by Augustin K. Fosu, is called "Development Success: Historical Accounts from More Advanced Countries" (Oxford, 2013;ISBN 978-0-19-966070-4) and includes my chapter on "A Two-thirds Rate of Success: Polish Transformation and Economic Development, 1989-2008" (p. 277-307).

WIDER – World Institute for Development Economics Research – and the Oxford University Press announce the book as follows: "What lessons can be learnt from 'developed' countries that might be useful for developing and emerging economies? With an emphasis on long-term growth and development, this book provides historical accounts of the development strategies of a select set of advanced countries. Each case study typically presents the country's 'successes' and the root causes of those successes. Organized into three parts, it covers four of the Nordics (Denmark, Finland, Norway, and Sweden), other industrially advanced countries (Japan, Ireland, and Switzerland), and transition economies (Czech, Hungary, and Poland). Although the book stresses that development strategies are, by and large, country and context-specific, the historical accounts are full of recurrent themes, which should provide useful lessons for developing countries and emerging economies."

It's worth to be studied if one is indeed interested in the matters of theory and policy of socio-economic development".

635. Wpis 2350, 2.V.2013

BEZROBOCIE TO DLA RZĄDU TYLKO EFEKT UBOCZNY

Rozmowa z prof. Grzegorzem W. Kołodko, „Dziennik Trybuna", 1 maja 2013, s. 10-11
Dlaczego w Polsce jest za mało pracy?
Cóż, można by powiedzieć: chcieliście kapitalizmu, to macie! Wcześniej w Polsce panował ustrój, którego strukturalną cechą był niedobór rąk do pracy. Strukturalną i niezbywalną cechą ustroju kapitalistycznego jest zaś to, że towarzyszy mu bezrobocie – nawet w skandynawskich socjaldemokracjach. Nie da się go całkowicie wyeliminować ani w Szwecji, ani w Polsce. W naszym kraju ustrój socjalistyczny został odrzucony, także w wyniku wielkich protestów ludzi pracy. Gdyby jednak wtedy powiedzieć protestującym, że ich strajki przyczynią się do powstania systemu, w którym będzie 3 mln bezrobotnych, przypuszczam, że nie tylko nie daliby temu wiary, ale i szybko zaniechali demonstracji.
Bezrobocie bezrobociu nierówne. U nas jest aż dwa razy większe niż w Szwecji.
Trzeba starać się, by było jak najniższe, trwało jak najkrócej, a ci, których spotka to nieszczęście, mieli środki umożliwiające związanie końca z końcem. Nawet w trudnych czasach, takich jak obecne, bezrobocie może spadać, co pokazuje choćby przykład USA, najważniejszego kraju kapitalistycznej gospodarki rynkowej. Tam nikt jednak nie opowiadał głupot o zielonej wyspie, lecz próbowano, z różnym zresztą skutkiem, rozwiązywać problemy.
W Polsce niestety bezrobocie wciąż rośnie.
Rośnie, ponieważ nasza gospodarka, w obecnym kształcie, nie stwarza możliwości pracy dla wielu z tych, którzy chcieliby pracować. Wynika to i z jej strukturalnych słabości, i z marnej koniunktury gospodarczej, obejmującej nie tylko Polskę. Bezrobocie w naszym kraju częściowo jest spowodowane zmianami mikroekonomicznymi – znikają pewne gałęzie przemysłu i przedsiębiorstwa, które w warunkach otwarcia i międzynarodowej konkurencji nie potrafią sobie poradzić. Państwo ich nie wspomaga, bo jest to obce obecnemu systemowi gospodarczemu, a niekiedy formalnie niedopuszczalne, ze względu na obowiązujące Polskę unijne regulacje dotyczące pomocy publicznej.
Pod tym względem Unia jest chyba surowa?
Panują tu podwójne standardy. Jak trzeba było ratować niemiecki przemysł motoryzacyjny, to Niemcy nie pytali Brukseli, czy im wolno, tylko sięgnęli do kasy państwowej, by nie dopuścić do ograniczania produkcji i zwalniania ludzi. Gdy natomiast w Polsce ginął przemysł stoczniowy, bo rząd i NBP przyzwolili na przewartościowanie złotego – a przy cenie 3,20 zł za euro nawet najlepiej prowadzona stocznia nie mogła w sposób opłacalny budować statków – to Komisja Europejska uznała naszą pomoc dla stoczni za nielegalną. W rezultacie stocznie upadły, produkcję zwinięto, a pracownicy poszli na bruk.
Co należy zatem robić, by zwiększyć zatrudnienie w Polsce?
To wymaga głębokich zmian strukturalnych i instytucjonalnych w gospodarce. Trzeba inwestycji, działań sprzyjających koniunkturze – a niekiedy zmiany kwalifikacji u tych, którzy pracy szukają, ich przeniesienia się w inne miejsce (choć to trudne z powodów finansowych, logistycznych, kulturowych). Ludzie szukają zwykle pracy tam, gdzie ją stracili – albo za granicą. Migracja wewnątrz kraju wciąż ma ograniczony zakres. Bezrobocie w Polsce byłoby dużo wyższe, gdyby nie emigracja zarobkowa. Trzeba też w sposób odmienny niż dotychczas, i w innej sekwencji, redukować wydatki publiczne.
Czyli jak?
Mówiąc najkrócej, wymagają one racjonalizacji, jedne trzeba przyciąć, inne zwiększać. Cztery lata temu, widząc uciekający czas i marnowane szanse, w liście otwartym do premiera Tuska proponowałem kontrolowane zwiększenie nakładów budżetowych państwa. Powinny one sprzyjać wzrostowi zaangażowania krajowej bazy wytwórczej i wywoływać efekt mnożnikowy – czyli każdy zainwestowany złoty byłby odzyskiwany z czasem z naddatkiem dzięki większemu popytowi na towary produkowane w Polsce. Chodziło m. in. o dokapitalizowanie Banku Gospodarstwa Krajowego i Korporacji Ubezpieczeń Kredytów Eksportowych, co służyłoby zwiększaniu akcji kredytowej dla małych i średnich

przedsiębiorstw oraz wspomaganiu naszej ekspansji eksportowej. A także o przekazanie dodatkowych środków samorządom terytorialnym, z przeznaczeniem na inwestycje infrastrukturalne, zwłaszcza drogi, kanalizację i oczyszczalnie ścieków.

Nie wiadomo, czy przedsiębiorcy korzystaliby z tych kredytów. Deklarują raczej niechęć do inwestowania.

Nie zamierzają inwestować, bo nie mają możliwości wykorzystania już istniejących mocy wytwórczych. Polska gospodarka kręci się na jakieś 80 procent swego potencjału. Można więc zwiększać produkcję i zatrudnienie bez większych inwestycji, pod warunkiem lepszej koniunktury. Koniunktura zewnętrzna od nas zasadniczo nie zależy, ale krajową możemy stymulować za pomocą odpowiednich działań budżetowych rządu i polityki pieniężnej banku centralnego. Dziś jednak rząd koncentruje się w większym stopniu na cięciu wydatków, bez zwracania dostatecznej uwagi na poziom zatrudnienia i dynamikę produkcji. W rezultacie i tak deficyt budżetowy rośnie, miast spadać. Podczas gdy do obniżania się bezrobocia potrzebujemy czteroprocentowego wzrostu PKB, w tym roku wzrośnie on minimalnie, poniżej progu odczuwalności społecznej.

Kiedy i jak mogłoby dojść do 4-procentowej dynamiki PKB?

Taki wzrost mógłby nastąpić i w tym roku, gdybyśmy prowadzili politykę nakręcania zagregowanego popytu państwa, producentów i gospodarstw domowych, gdyby niższymi stopami procentowymi przedsiębiorcy byli skłaniani do inwestowania, co automatycznie zwiększałoby aktywność zawodową ludności. Dzięki temu można byłoby uruchamiać efekty mnożnikowe, które z kolei zapewniłyby wzrost zatrudnienia w przyszłości. Tak się jednak nie stanie, w tym roku tempo wzrostu PKB wyniesie około 1 proc., w przyszłym poniżej 2 proc. Bezrobocie będzie rosnąć, a rząd będzie zwalać odpowiedzialność na kryzys światowy, zamiast na kryzys własnej polityki gospodarczej.

Myślę, że członkowie rządu chcieliby mieć wzrost PKB na poziomie 4 proc. i mniejsze bezrobocie. Łatwiej by im się rządziło.

Chcieliby, ale nie są w stanie tego osiągnąć – ze względu na brak umiejętności i rozmaite uwarunkowania polityczne, ideologiczne, psychologiczne. A niektórzy wcale by nie chcieli, bo mają na uwadze inne cele. Nie interesuje ich wzrost gospodarczy i zatrudnienie, lecz zyski z kapitału. Bezrobocie dotyczy tych, którzy są bezrobotni oraz ich bliskich. Opłacalność kapitału dotyczy zaś tych, którzy go mają. Z ich punktu widzenia zyski z kapitału mają być jak najwyższe, co często kłóci się z wydatkami na wynagrodzenia. Dla obecnego rządu bezrobocie to tylko efekt uboczny, gdyż przedkłada on ponad aktywizację zawodową ludności zmniejszanie deficytu budżetowego, chociaż i tego nie potrafi skutecznie zrobić. W tym roku nie tylko bezrobocie będzie większe niż zakładane, ale i deficyt finansów publicznych znacznie przekroczy wielkość uchwaloną w budżecie. Pod rządami PO – odwrotnie niż w latach „Strategii dla Polski", 1994-97, czy „Programu Naprawy Finansów Rzeczypospolitej" dekadę temu – co powinno spadać, rośnie, a co rosnąć – przede wszystkim zatrudnienie – spada.

Co więc dla niego jest ważne?

Najważniejsze jest utrzymanie możliwie niskiego deficytu budżetowego – także kosztem wydatków, które mogłyby sprzyjać ożywieniu koniunktury i podniesieniu poziomu zatrudnienia. Reszta się mniej liczy. Preferencją obecnego rządu z pewnością nie jest zwiększenie poziomu zatrudnienia. Nie jest tym także zainteresowany NBP, który troszczy się głównie o to, że nie może trafić w cel inflacyjny, który sam sobie nakreśla. W USA konstytucyjnym obowiązkiem Fed – tamtejszego banku centralnego – jest troska zarówno o stabilność cen, jak i o wysoki poziom zatrudnienia oraz dobrą koniunkturę. My nie potrafiliśmy wpisać takiego zadania ani do konstytucji, ani do ustawy o NBP. Trzeba to pilnie zmienić.

Czy pilnowanie niskiego poziomu inflacji nie jest istotne?

Dziś stoimy w Polsce przed dylematem: czy można zgodzić się na pewne przyśpieszenie inflacji i przejściowe zwiększenie deficytu budżetowego po to, by mieć niższy poziom bezrobocia i wyższe zatrudnienie. Polityka realizowana przez obecny rząd odpowiada: nie. W USA, Niemczech, Wielkiej Brytanii, Francji, w państwach skandynawskich i wielu innych, odpowiedziano, że tak. Inflacja obecnie nie stanowi istotnego zagrożenia i nie jej tłumieniu, ale ożywianiu gospodarki powinna być podporządkowana zarówno polityka fiskalna rządu, jak i pieniężna NBP.

Pamiętam, jak ponad cztery lata temu mówił Pan, że bestię neoliberalizmu trzeba dobić. No i co?

Niestety, nie dobito jej ani u nas, ani na świecie. Cały czas bryka i fika, mimo że kompletnie kompromituje się w oczach ludzi uczciwych i roztropnych. To neoliberalizm doprowadził do obecnego kryzysu, który doskwiera również w Polsce; nie mamy jeszcze recesji, ale kryzys trwa od kilku lat. By dobić neoliberalizm, trzeba jednak zaproponować coś lepszego, zamiast tylko werbalnie potępiać tę dewiację gospodarki rynkowej, która polega na celowym osłabianiu państwa, by poprzez rozregulowanie rynków finansowych i redystrybucję budżetową sprzyjać wzbogacaniu się nielicznych kosztem większości. Neoliberalizm to wielkie oszustwo naszych czasów, to także współautor narastania masowego bezrobocia.

A niskie podatki nie poprawiają sytuacji gospodarczej?

To zależy; na pewno nie zawsze, nie wszędzie, nie bezwarunkowo. Najczęściej nie poprawiają, a przyczyniają się do większych nierówności dochodowych i konfliktują społeczeństwo. Załóżmy, że ktoś z dochodem 1 miliona złotych dochodu rocznego zapłacił 100 tys. podatku więcej (podatki są zatem wyższe) i jednocześnie została podniesiona kwota wolna od podatku w taki sposób, że tysiąc ludzi ubogich będzie mieć o 100 zł więcej dochodu do dyspozycji. Wielkość zagregowanego popytu zostaje taka sama – u bogatych o 100 tysięcy mniej, u biednych o tyleż więcej), ale zmienia się jego struktura. Ci ludzie, ponieważ są ubożsi, przeznaczą swe 100 zł przede wszystkim na podstawowe dobra i usługi wytwarzane w kraju. Dzięki temu, że wzrośnie popyt na te dobra, wzrośnie ich produkcja, a do tego potrzebne jest zwiększenie zatrudnienia. Ten zaś, komu zostałoby 900 tysięcy do dyspozycji, nadal będzie bogaty i nie będzie przenosił się do Rosji jak Depardieu… Taki właśnie, prowzrostowy, byłby efekt zmiany struktury podatków i wydatków poprzez umiarkowane podniesienia podatku dla zamożnych przy równoczesnym zmniejszeniu go dla uboższych. Neoliberalizm – a także rząd PO – zmierza w przeciwnym kierunku. Zbyt niskie podatki poprawiają sytuację materialną bogatych kosztem większości; widać to gołym okiem choćby w USA. Przy okazji pozbawiają państwa środków, które mogłyby zostać skierowane na tworzenie warunków dla rozkwitu prywatnej przedsiębiorczości i aktywizację zawodową ludności.

Dlaczego więc nie podejmujemy takich działań fiskalnych w Polsce?

Dlatego że potrzeba do tego państwa sprawnego, wolnego od korupcji, niezbiurokratyzowanego, skutecznego – czyli nie takiego jakie jest pod obecną władzą. Dlatego że wymaga to wyższego poziomu spójności społecznej. Takie ożywcze i społecznie nośne działania byłyby sprzeczne z poglądami nadwiślańskich neoliberałów, niektórych tzw. znanych ekonomistów oraz z interesem tych, którzy nie chcą tracić wspomnianych przykładowych stu tysięcy. Oni mogą sobie pozwolić na skuteczne przekonywanie, sponsorowanie niektórych instytutów, uczelni i wydziałów, dawanie reklam do niektórych gazet. Polscy neoliberałowie nie chcą przyznać, że już dwa razy – po latach 1989-93 i 1998-2001 – trzeba było wyprowadzać Polskę z zapaści gospodarczej, w jaką ją wtrącili swą polityką. Dziś po raz trzeci zmierzają w kierunku stagnacji gospodarczej, której towarzyszy i narastanie bezrobocia, i zwiększanie się napięć budżetowych. Nie tędy droga.

Jakimi jeszcze sposobami można odwrócić tę tendencję?

W nowej książce „Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna przyszłości” proponuję odrzucenie zarówno doktryny i praktyki neoliberalnej, jak i państwowego kapitalizmu i pójście drogą, którą określam jako nowy pragmatyzm. To koncepcja polityki gospodarczej, która pokazuje, jak równocześnie sprzyjać i łączyć rozkwit prywatnej przedsiębiorczości oraz pogłębianie spójności społecznej. Jest to możliwe nie tylko w bogatych krajach nordyckich, gdzie od lat sprawdza się społeczna gospodarka rynkowa, lecz i w niektórych dopiero emancypujących się gospodarkach, jak w Brazylii, Turcji, Malezji. Trzeba też rozważyć – w dalszej perspektywie – dzielenie się pracą tak, by starczało jej dla większej grupy ludzi. W przyszłości możliwe będzie wydłużenie weekendu do trzech dni lub skracanie dziennego czasu pracy do sześciu czy siedmiu godzin; pozwalać na to będzie dalszy wzrost wydajności pracy. Odchodzić można od nadgodzin i nie zatrudniać dziesięciu osób na dwanaście godzin, lecz piętnaście na osiem. Nie będzie to proste, zwłaszcza że może powodować przejściowy spadek zarobków, ale jest to możliwe, zwłaszcza w krajach o relatywnie wyższym poziomie rozwoju. Polska do nich jeszcze nie należy, ale z czasem do tego dojdziemy. By wszakże stało się to w miarę szybko, potrzebna jest nowa strategia dla Polski.
Dziękuję za rozmowę.
Rozmawiał Andrzej Dryszel

634. Wpis 2349, 1.V.2013

TIME FOR A REVOLUTION? (13)

Another couple of years like the recent years – of arrogant and socially irresponsible policies – and the time for a revolution may come. What kind of revolution? – this is the question…
From Istanbul to Moscow to Hong Kong:
May Day action has been taking place across in the world:

- In central Moscow, at least 70,000 people turned out for a trade union parade backed by the governing United Russia Party, according to police figures
- In Istanbul, police used tear gas and water cannon after protesters defied a ban on May Day demonstrations. Officials say the ban is to protect renovation work taking place at Taksim square, a traditional rallying point
- Protesters demanding the execution of factory bosses over the deaths of hundreds in a recent building collapse in Bangladesh marched in their thousands in the capital, Dhaka
- Rallies have been called in more than 80 cities in Spain
- Thousands of Filipinos marched in Manila demanding the government protect jobs and improve worker contracts
- Cambodian workers rallied in Phnom Penh, calling for higher wages
- Some 55,000 marched in Indonesia's capital, Jakarta, protesting at low wages and outsourcing
- Trade unions held demonstrations in Tokyo, with calls for more youth employment one of the main focuses
- In Hong Kong, trade unions said they were expecting 5,000 people to march in support of striking dock workers

(http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-22362757)

633. Wpis 2347, 30.IV.2013

BY ZMNIEJSZYĆ BEZROBOCIE, TRZEBA PODZIELIĆ SIĘ PRACĄ

„Gdyby Bóg tworzył świat teraz, na pewno uczyniłby go nie tylko sprawiedliwym, co za pierwszym razem się nie udało, lecz zrobiłby to w cztery dni, a nie w sześć. I, odpoczywając, cieszyłby się swym dziełem nie tylko w szabas, lecz przez całe trzy dni. A to dlatego że w międzyczasie wzrost wydajności pracy – który pewnie sam uznałby za cudowny – okazał się tak wielki, iż współcześnie przez jedną ośmiogodzinną szychtę człowiek wytwarza tyle, ile tysiąc lat temu przez cały rok. A może zadumałby się, czy ludzie wolą cztery dni pracy po siedem i pół godziny i potem trzydniowy weekend, czy też lepiej jest pracować po sześć godzin przez pięć dni?

Dotychczas od zarania dziejów dokonała się tylko jedna wielka zmiana w tym zakresie. Niektórzy z nas doświadczyli jej, innych wciąż jeszcze oczekuje. Ta zmiana to przejście na system pięciodniowego tygodnia pracy i wolnego końca tygodnia – dwudniowego weekendu. W zasadniczym stopniu była spowodowana idącym w ślad za postępem technicznym wzrostem wydajności pracy. W rezultacie w tym samym czasie można było wytworzyć coraz więcej towarów albo – i w tym rzecz – wyprodukować nie mniej dóbr i wyświadczyć nie mniej usług w krótszym okresie. Jednakże to nie dobroduszność kapitalistów i nie wspaniałomyślność uległych wobec nich ustawodawców były kołem napędowym systemowego wydłużania czasu wolnego w krajach wysoko rozwiniętego kapitalizmu. Za wprowadzeniem weekendu stały przede wszystkim interesy. Chodziło zwłaszcza o stworzenie strukturalnych podstaw do wzrostu popytu na samochody, co było warunkiem ekspansji przemysłu motoryzacyjnego, wpierw w USA, potem w innych krajach. Naturalnie, ludzie musieli odczuwać nie tylko potrzebę posiadania samochodu, lecz także odpowiednio zarabiać, co było możliwe dzięki szybko rosnącej wydajności pracy. Światły mechanizm sterowania potrzebami i ich stopniowego przekształcania wpierw w popyt potencjalny, a potem – wraz ze zrównoważonym wzrostem produkcji i płac – w popyt efektywny zaowocował w dwójnasób: wzrostem i konsumpcji, i czasu wolnego.

Trzeba to powtórzyć, bo oto nadchodzi czas na kolejne rewolucyjne skrócenie czasu pracy do czterech dni w tygodniu lub do sześciu godzin dziennie. Przemawia za tym szereg czynników – nie tylko stosunkowo wysoki poziom konsumpcji w krajach najbardziej rozwiniętych, lecz również wysoki poziom bezrobocia. Z jednej strony dalszy wzrost spożycia w społeczeństwach bogatych nie pociąga już za sobą prawie wcale wzrostu poziomu satysfakcji z życia (i z pracy), z drugiej zaś na świecie co najmniej co dziesiąty człowiek w wieku produkcyjnym pozostaje bez pracy. Ekonomicznym i społecznym nonsensem jest utrzymywanie układu, w którym jedni są przepracowani i zarazem wielu spośród nich zarabia dostatecznie dużo, aby zaspokajać rozsądne potrzeby, a inni są bez pracy i minimalnych nawet dochodów, aby móc zaspokajać potrzeby elementarne. Trzeba podzielić się pracą. I, oczywiście, dochodowymi konsekwencjami zmian, które stąd wynikają.

Tak więc czasu wolnego od pracy w przyszłości będzie więcej. I to jest dobra nowina. Ale to bynajmniej nie oznacza, że będzie to czas w pełni wolny, który będzie można poświęcić na samorealizację – nie tylko na konsumpcję skądinąd i tak większej ilości dóbr i usług niż obecnie. Krócej będziemy zarobkować, ale niekoniecznie – a już na pewno nie wszyscy – mniej czasu poświęcać na gotowość do pracy. Z jednej strony, w cyklu życiowym dłużej będziemy się kształcić oraz więcej, już pracując, dokształcać. Z drugiej strony, w cyklu dziennym, więcej czasu zajmować będzie nam docieranie do miejsca pracy i powrót, chyba że będziemy tymi szczęśliwcami, których warsztat pracy zostanie przeniesiony do domu, wskutek tegoż samego postępu technicznego oraz zmian organizacji pracy. To wszak, że masowo pracę wykonywać będzie się w domu, a nie w fabrykach, biurach, punktach usługowych, trzeba włożyć między bajki. Nawet Bóg musiałby w te cztery dni wychodzić z domu, by stworzyć wędrujący świat przyszłości, a cóż dopiero my, zwykli śmiertelnicy w XXI wieku.”

„Świat na wyciągnięcie myśli. Ekonomia polityczna przyszłości” (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,66008), s. 401-402.

632. Wpis 2345, 21.IV.2013
VICTORIA! Orlen Warsaw Marathon mastered! Professor Grzegorz W. Kolodko has completed his 39th marathon. This time in five hours he ran a beautiful route of 26,2 miles from Warsaw's National Stadium to Wilanow and Konstancin, then Ursynow and Mokotow, and via Downtown back to the National Stadium. After all this was the National Running Day. Great party! The TIGER Director was crossing the finish line with the wonderful company of his two daughters, Julia and Gabi, and the latter little dog, Vegas, which earlier have bravely run the distance of 10 kilometers. This marathon is also Professor Kolodko's respond for the barbaric attack on the Boston Marathon earlier in the week…

631. Wpis 2344, 21.IV.2013
ZWYCIĘSTWO! WARSZAWSKI MARATON ORLENU POKONANY!!
I tak oto mam za sobą już 39-ty zwycięsko ukończony maraton, tym razem w 5 godzin przebiegłem piękną trasą ze Stadionu Narodowego przez Wilanów i blisko Konstancina, potem Ursynów i Mokotów, Śródmieście, z powrotem na Stadion Narodowy. Bo do Narodowe Święto Biegania. Piękna impreza! A na metę wpadłem we wspaniałym towarzystwie moich dwu córek, Julii i Gabrielki, oraz malej suni Vegas, które wcześniej dzielnie przebiegły dystans 10 kilometrów. Ja na natomiast, wraz z kilkoma tysiącami biegaczy, mam za sobą ich aż 42 i jeszcze 195 metrów :)

630. Wpis 2341, 19.IV.2013
NASZA O WĘDRUJĄCYM ŚWIECIE ROZMOWA
Ten świat – nasz świat – nie wędruje, lecz pędzi! Akurat dzisiaj mija pięć lat od chwili, kiedy to 19 kwietnia 2008 roku umieściłem pierwszy komentarz na blogu www.wedrujacyswiat.pl. Od tamtego czasu pojawiło się na nim w sumie ponad 2.300 wpisów, w tym 630 moich (http://www.wedrujacyswiat.pl/blog/gwk_BLOG.pdf). Choć ich całkowita objętość to jakby jeszcze jedna obszerna książka – prawie dwa miliony znaków! – to interesujące internautów wątki łatwo odnaleźć, posługując się kluczem Ctrl F.
Debata trwa. Wszystkich zainteresowanych, tym co się dzieje wokół nas – tutaj, blisko, dalej i bardzo daleko – zapraszam do nieustającej dyskusji!

629. Wpis 2332, 5.IV.2013
„Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna przyszłości” (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,66008) została „nominowana do nagrody w kategorii najlepsza książka szerząca wiedzę o gospodarce. Laureatów Economicusa 2013 poznamy w połowie maja w czasie Warszawskich Targów Książki. „Dziennik Gazeta Prawna” co roku nagradza najlepsze książki ekonomiczno-biznesowe, które ukazały się na polskim rynku.”
(DZIENNIK GAZETA PRAWNA, 2013-04-05)

628. Wpis 2331, 5.IV.2013
Dziękuję za list, który otrzymałem od Profesor Elżbiety Mączyńskiej, Prezes Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego:
Szanowny Panie Profesorze,
jeszcze raz dziękuję z wczorajsze wystąpienie w PTE. Seminarium zostało wręcz entuzjastycznie przyjęte przez Uczestników. Kilku z nich w rozmowach telefonicznych wyrażało uznanie dla Pana Dzieła i podziw dla Pana tytanicznej pracy. Przyłączam się

z pełnym przekonaniem do takich opinii. Dla mnie szczególnie ważne jest to, ze wskazuje Pan na etykę, wartości, moralność jako czynniki nieodłączne od ekonomii. Niestety, od kilku dekad są to kwestie marginalizowane i w teorii, i w praktyce. Mam nadzieje, że Pana książka przyczyni się do zmiany tego absurdalnego stanu. W pełni podzielam pogląd, że „gospodarka bez wartości jest jak życie bez sensu". Bez wartości gospodarka staje się celem samym w sobie, co prowadzi do rozmaitych wynaturzeń, w tym pogłębiania się anomii w społeczeństwie. Nieprzypadkowo też począwszy od starożytności ekonomia była integralnie związana z etyką. Z przekonaniem będę nadal zalecała lekturę Pana dzieł, m.in. wśród studentów i słuchaczy studiów podyplomowych w SGH.
Dziękuję też za materiały, które niezwłocznie zostaną zamieszczone na www PTE.
Z wyrazami wielkiego podziwu
Serdecznie pozdrawiam
Elżbieta Mączyńska
http://www.pte.pl/
http://www.sgh.waw.pl/katedry/kzfp/katedra/

627. Wpis 2328, 2.IV.2013
Na razie tylko trzy uwagi a propos przystępowania przez Polskę do euro, choć aż wstyd tak ciągle się powtarzać. Niestety, internauci nie czytają wcześniejszych komentarzy, tylko wciąż pod wpływem medialnej „pralni mózgów" zadają te same pytania.
Po pierwsze, nigdy nigdzie nie powiedziałem/napisałem, że mamy przystępować do euro jak najszybciej. Zawsze – od lat – podkreślam, że najważniejsze jest to, przy jakim kursie to się stanie. Zrozumieli to już nawet niektórzy „znani ekonomiści" i paru dziennikarzy. Wyjaśniałem też wielokrotnie, jaki kurs jest pożądany i uzasadniony.
Po drugie, co do Paula Krugmana, to nie ma racji. Nie radzi on przy tym powściągliwość w przystępowaniu do euro, lecz w ogóle zaniechanie w tej sprawie. Myli się, a jego znajomość naszych realiów jest tak słaba, że aż dziw, iż wypowiada się w tej sprawie. Nie ma racji.
Po trzecie, jak można wciąż straszyć ludzi mamieniem, że po wprowadzeniu euro spadną im płace i emerytury realne?! Przecież przez kurs w dniu wejścia podzielone zostaną zarówno dochody (i oszczędności), jak i ceny, a więc realnie siła nabywcza płac i dochodów będą identyczne.
Więcej wkrótce.

626. Wpis 2326, 31.III.2013
@Kamil Oleszek (wpis 2322).
Szkoda, że podając link do Krugmana nawet Pan nie zerknął na poprzedzający go komentarz, w którym już odniosłem się do jego (błędnej) opinii.

625. Wpis 2321, 28.III.2013
NAZAJUTRZ PO WYKŁADZIE NA LUBELSKIM UNIWERSYTECIE MARII CURIE-SKŁODOWSKIEJ (28.III.2013) OTRZYMAŁEM TAKI OTO EMAIL:
Szanowny Panie Profesorze,
po Pana wykładzie rozmawiałem z trojgiem asystentów z mojego Wydziału, młodymi ludźmi przed doktoratem, którzy byli pod wielkim wrażeniem. Pan im uświadomił (a także i mnie, w pewnym sensie), że podstawowe prawdy, takie jak:
• dotychczasowa nauka ekonomii zawiodła,
• ekonomia jest zakorzeniona w polityce,
• ekonomia jest nauką o gospodarce, a nie o modelach i teoriach wymyślonych przez ekonomistów,
• wszelka ortodoksja prowadzi na manowce,

• problem nie w tym „ile państwa, ile rynku”, ale w jakości państwowych regulacji,
wcale nie są powszechne i oczywiste wśród ekonomistów akademickich.
Podziwiamy też Pana „pracę u podstaw”. Pana wykłady, spotkania z młodymi ludźmi, to edukacja, która niesie wiele dobrego w czasach takiego chaosu intelektualnego, jak obecnie.
Życzymy zdrowia i Spokojnych Świąt.
Prof. Maciej Bałtowski, Wydz. Ekonomiczny UMCS w Lublinie.

DZIĘKUJĘ I RÓWNIEŻ MIŁYCH ŚWIĄT!

624. Wpis 2319, 28.III.2013
W swoim blogu prof. Paul Krugman wystąpił ostro przeciwko przystępowaniu Polski do obszaru wspólnej waluty euro. Choć noblista, to w sprawie euro się myli. Pomylił się jakiś czas temu i nie potrafi wycofać się z własnego błędu. Właściwym rozwiązaniem jest odpowiednia ucieczka do przodu, a nie wycofywanie się, gdy pojawiają się trudności i trzeba wspiąć się pod ostrą górkę.
Lew Tołstoj w "Wojnie i pokoju" napisał tak: "It is far more noble to admit your own mistakes than to let the situation go on so long that’s impossible to fix it". I ten właśnie cytat wysłałem Paulowi, polemizując z jego wpisem na blogu. Nie ma racji, a już wciskanie analogii z szarżą kawalerii jest niepoważne...
Ale ta myśl Tołstoja ma też w pełni zastosowanie do projektu euro. Pora przyznać się w Brukseli i Frankfurcie do popełnionych błędów instytucjonalnych i politycznych i nie brnąć w złe rozwiązania, lecz właśnie uciec do przodu poprzez stworzenie daleko idącej unii fiskalnej, takiej prawdziwszej i głębszej Unii Europejskiej. Wtedy jej pozycja konkurencyjna będzie silniejsza w zglobalizowanej gospodarce. No, ale na tym nie każdemu zależy. Są tacy, którzy już zacierają ręce na myśl o rozkładzie euro. Bardzo źle byłoby, gdyby polskie politykowanie do tego się przyczyniło.
W Polsce nie jest potrzebne kolejne referendum (raz już poparliśmy euro, głosując za wejściem do UE na warunkach ustalonych w Traktacie Ateńskim, który przesądza, że wszyscy nowi członkowie Unii przystąpią do euro po spełnieniu kryteriów z Maastricht), lecz spokojna, racjonalna dyskusja i profesjonalne wyjaśnienie społeczeństwu całokształtu procesu przystąpienia do unii walutowej oraz obiektywne przedstawienie kompleksowego rachunku korzyści i kosztów. Zdecydowanie w dłuższej perspektywie przewyższają te drugie, ale pod określonymi warunkami, przede wszystkim pod warunkiem wejście do euro przy odpowiednim kursie walutowym, który umożliwi polskim przedsiębiorstwom konkurencyjność. Wiele razy już o tym pisałem i nie raz jeszcze przyjdzie zabrać głos.
To zdumiewające, że zamiast rozsądnie przybliżać się do euro i euro przybliżać do nas, Polska się od niego oddala… Prezydent Komorowski zaprosił na spotkanie w czwartek, 4 kwietnia. Pójdę, odpowiem, powiem. Ale to nie Prezydent będzie decydował o tym, co o jak zrobić.
623. Wpis 2317, 24.III.2013
Portal Forsal opublikował rozmowę ze mną, tytułując wywiad:
KOŁODKO: Nowy Pragmatyzm ostatnim gwoździem do trumny neoliberalizmu?
Komu powinna służyć ekonomia?
Na szczeblu państwowym – społeczeństwu, a na szczeblu ogólnym – cywilizacji, ludzkości, a nie grupom specjalnych interesów.
Tylko pod tym mógłby podpisać się właściwe każdy.
Nie, pod tym nie może się podpisać każdy i pod tym się większość nie podpisuje. Większość opiniotwórczych osób traktuje ekonomię jak instrument załatwiania różnych spraw, które służą konkretnym interesom, niejednokrotnie kosztem ogółu czy też innych grup, słabszych graczy uczestniczących w rynkowej gospodarce.

Ekonomia, rozumiana jako dziedzina wiedzy o społecznym procesie gospodarowania, ma służyć dochodzeniu do prawdy. Jeśli ktoś potrafi zbudować większy gmach z rozpoznanych naukowo i uogólnionych prawiwdłowości i praw obiektywnie rządzących procesami gospodarczymi, to wtedy mamy teorię. Tak być powinno, natomiast w wielu przypadkach tak nie jest. Dla niektórych ekonomia nie jest dyscypliną naukową, lecz instrumentem lobbingu, czyli zabiegania o interesy poszczególnych grup, albo instrumentem ideologii, a więc walki o forsowanie jakiegoś systemu wyznawanych wartości, który jedni chcą narzucać drugim, niekoniecznie we wspólnym interesie.

Które grupy interesu są dziś najsilniejsze w Polsce?

W Polsce jest wiele grup interesu, natomiast najbardziej wpływowa z punktu widzenia manipulowania opinią publiczną i posługiwania się w tych manipulacjach pseudoekonomią, jest skompromitowany zarówno moralnie jak i profesjonalnie nurt neoliberalny. Czasami z przekąsem nazywam go nadwiślańskim neoliberalizmem, gdyż ma swą lokalną konotację, który poprzez swoje wpływy w polityce, w mediach i w niektórych sektorach gospodarki – zwłaszcza w organizacjach pośrednictwa finansowego i konsultingu – troszczy się o poprawę sytuacji materialnej nielicznych kosztem większości. Do tego sprowadza się istota neoliberalizmu.

A jednak w swojej książce pisze Pan, że dobiega nas dźwięk wbijania przedostatnich gwoździ do trumny neoliberalizmu.

Neoliberalizm jest główną, zasadniczą przyczyną obecnego kryzysu. Jest to kryzys bardzo rozległy, dotyczący nie tylko sfer finansowej i produkcji, lecz również sfery społecznej, politycznej oraz ideowo-moralnej. To jest kryzys systemowy, ale nie kapitalizmu i nie gospodarki rynkowej w ogóle, tylko ich dewiacji w postaci neoliberalizmu.

Neoliberalizm przy pomocy różnych wyrafinowanych metod – złej regulacji albo deregulacji rynku, odrzucanie interwencjonizmu państwa i osłabianiu jego pozycji, manipulacji systemem fiskalnym – sprzyja wzbogacaniu się wąskich grup, często poprzez pogarszanie, częściej relatywne, ale bywa, że i bezwzględne, szerokich grup społeczeństwa. Wystarczy wspomnieć, że w USA w roku dojścia Reagana do Białego Domu, 1 proc. najbogatszych Amerykanów zawłaszczał około 9 proc. całkowitego dochodu, a w roku 2007, w przeddzień eksplozji kryzysu finansowego, było to już około 23 proc.

Za neoliberalnym pięknosłowiem kryją się wielkie interesy, dlatego zrozumiałe jest, że przy wbijaniu tego przedostatniego gwoździa do trumny neoliberalizmu wierzga on nogami. A już powinien wylądować tam, gdzie jego miejsce, czyli na śmietniku historii. Aby jednak tak się stało, trzeba mieć w to miejsce do zaproponowania coś odmiennego.

Co jest zatem realną alternatywą dla neoliberalizmu?

Jedni proponują kapitalizm państwowy takiej czy innej proweniencji – inaczej on wygląda w Rosji, inaczej w Chinach, a jeszcze inaczej na Bliskim Wschodzie. Nie sądzę, aby którykolwiek z tych modeli zasługiwał na lansowanie jako recepta na lepszą przyszłość ludzkości. Natomiast kontrpropozycje – nie tylko teoretyczna, ale przecież i realna – w postaci nordyckiej społecznej gospodarki rynkowej z pewnością jest atrakcyjną, godną naśladowania formacją.

W swoich ostatnich książką o światowych problemach proponuję Nowy Pragmatyzm (www.wedrujacyswiat.pl). Koncepcję tę rozwijam szerzej w najnowszej książce pt. „Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna przyszłości" (http://www.proszynski.pl/Dokad_zmierza_swiat__Ekonomia_polityczna_przyszlosci-p-32066-.html). Z jednej strony zasadniczo odrzucam neoliberalizm – czy też, jak chcą inni, współczesny leseferyzm – z drugiej natomiast dystansuję się od kapitalizmu państwowego. Nowy pragmatyzm opieram na eklektycznej koncepcji, w której można znaleźć pewne elementy zarówno neokeynesizm jak i ekonomii strony podażowej czy monetaryzmu, tak instytucjonalizmu, jak i ekonomii behawioralnej. To ujęcie z gruntu heterodoksyjne. Nowy

Pragmatyzm prowadzić ma do tworzenia społecznej gospodarki rynkowej, ale teraz już uwikłanej w nieodwracalny – bo taki ma on charakter – proces globalizacji. Na tej podstawie rozwijam dalsze propozycje co do instrumentacji długofalowego i potrójnie zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego – nie tylko ekonomicznie, a więc odnośnie do finansów, handlu i inwestycji, lecz również w sferze społecznej oraz ekologicznej.

A co jeśli nie się uda przeforsować tych alternatywnych koncepcji?

Jeśli się nie uda – na co liczą przede wszystkim niepoprawni w swojej naiwności neoliberałowie, dążąc do powrotu do *business as usual* według ich szkodliwych z punktu widzenia zrównoważonego rozwoju recept – czeka nas Jeszcze Większy Kryzys. Zapowiadając w „Wędrującym świecie" (http://www.wedrujacyswiat.pl/oKsiazce.php) nadejście tego obecnego, tak właśnie określiłem ten potencjalny przyszły; dużymi literami – JWK. Dzisiaj wielka gra idzie o to, aby tego uniknąć. Innymi słowy, chodzi o racjonalizację zglobalizowanej gospodarki i jej podstawowych ogniw.

Wiele podmiotów gospodarczych, konsumentów, inwestorów, przedsiębiorców, menedżerów, polityków dało się wytrącić z racjonalnego myślenia. A racjonalny jest ten, kto działa na własną korzyść, zważywszy na informacje. Jeśli dokładnie przyjrzymy się, kto i jakie informacje nagłaśnia, to możemy podać wiele przykładów, od USA do Polski, manipulowania opinią publiczną. Chodzi w tym o to, aby ludzie na pozór zachowując się racjonalnie i sądząc, że działają na własną korzyść, działali na cudzą korzyść i własnym kosztem.

Dlatego neoliberalizm jest tak niebezpieczny i szkodliwy. Aby jednak wbić ten ostatni gwóźdź do jego trumny, trzeba mieć nie tylko lepszą koncepcję; trzeba ją również spopularyzować, trzeba uczynić z niej nurt dominujący, a do tego wciąż daleko.

PoPKBowska gospodarka wymaga poPKBowskiej ekonomii, a ta poPKBowskiej polityki gospodarczej. Co to oznacza?

Żyjemy w czasach poPKBowskich w tym znaczeniu, że maksymalizacja PKB to nie jest dobra recepta na przyszłość. Zbyt często posługujemy się tą kategorią dlatego, że jest łatwa i wyraźna. Rzeczywistość jednak wymaga istotnie odmiennej koncepcji i nowoczesnej strategii rozwoju, zarówno w skali całego świata, jak i poszczególnych gospodarek narodowych.

Jeśli to ma być nowa strategia, to musi opierać się na nowej teorii, która właściwie definiuje cele i jest poprawna z logicznego i metodologicznego punktu widzenia. Nie może być dobrej polityki – ani w Polsce, ani gdziekolwiek indziej – jeśli nie będzie opierała się na właściwej teorii ekonomicznej.

Skoro stosowanie miary PKB jest łatwe i powszechne, czemu mielibyśmy ją porzucać?

Przy PKB gubi się z pola widzenia to, co jest coraz ważniejsze w społecznym procesie gospodarowania. PKB nie mówi nam nic na temat relacji czasu wolnego i czasu pracy. Amerykanie mają wyższe PKB na mieszkańca nie dlatego, że są znacznie bardziej wydajni w jednostce czasu, czy też mają wyższy poziom zarządzania, ale przede wszystkim dlatego, iż dłużej pracują.

PKB nie mówi też nic o tym, jak kosztowna jest maksymalizacja dochodu z punktu widzenia nadmiernej eksploatacji zasobów i dewastacji środowiska naturalnego, co stanowi już egzystencjalne zagrożenie – jeśli nie dla nas, to dla następnych pokoleń.

PKB nie mówi nam nic na temat tego, jak ten dochód się dzieli. Inna jest bowiem sytuacja, gdy współczynnik Giniego, mierzący rozwarstwienie społeczne, oscyluje wokół 0,7, jak w Namibii, a zupełnie inna, jak jest na poziomie 0,25, jak ma to miejsce w Szwecji. Albo inaczej; zdecydowanie lepsza jest sytuacja w kraju A, gdzie PKB jest, dajmy na to, niższy o 10 procent, niż w kraju B, jeśli równocześnie w tym drugim współczynnik Giniego jest jakościowo większy, np. w kraju A wynosi 0,30, a w kraju B 0,50.

Jest jeszcze szereg innych zjawisk związanych z jakością życia społecznego, z kulturą, ze społeczeństwem obywatelskim, ale także z efektywnością kapitału, z konkurencyjnością

przedsiębiorstw, z dynamiką tradycyjnie rozumianego wzrostu, które leżą poza obszarem PKB.
Musimy zatem spojrzeć nie tylko dalej, ale i szerzej. Istnieje pilna potrzeba konstruowania nowych mierników postępu społecznego i rozwoju gospodarczego, bo od tego jak się mierzy, zależy dokąd się zmierza. I w tej sprawie zgłaszam w książce pewne propozycje w postaci ZIP – Zintegrowanego Indeksu Pomyślności.

A dokąd zmierzać powinniśmy?

Abyśmy nie zmierzali w kierunku kolejnego kryzysu, musimy odejść do fałszywych wartości typu „chciwość jest dobra" (*greed is good*). Musimy odejść od schematu, w którym celem nadrzędnym każdej gospodarki narodowej jest maksymalizacja tempa wzrostu gospodarczego bez oglądania się na koszty społeczne, a celem każdej firmy jest maksymalizacja stopy zwrotu z zaangażowanego kapitału bez oglądania się na efekty zewnętrzne. Powinniśmy zmierzać do takiego układu w ramach trójkąta wartości-instytucje-polityka, aby w globalnej gospodarce sprawnie funkcjonowały instrumenty rozładowywania sytuacji konfliktogennych, zanim staną się konfliktowe. Powinniśmy zmierzać do społecznej gospodarki rynkowej, w której państwo tak reguluje aktywność ukierunkowanego na zyski sektora prywatnego, że sprzyja to wzmacnianiu spójności społecznej. Rozkwit prywatnej przedsiębiorczości ma być sprzęgnięty z interesami ogólnospołecznymi. I o to właśnie chodzi w Nowym Pragmatyzmie.

Jak Pan widzi przyszłość strefy euro?

Euro stanowi dobry sposób wpisania się w nieodwracalną globalizację. Dzięki temu powstaje – fakt, nie bez problemów, w znojnym wysiłku – większy i silniejszy podmiot, który z czasem powinien być jeszcze bardziej zdolny do konkurencji z innymi częściami współzależnej gospodarki ogólnoświatowej. Świat przyszłości – za kilkadziesiąt lat, pod koniec wieku, w odróżnieniu od starego już świata z początków tego stulecia – nie będzie dzielił się na blisko dwieście gospodarek narodowych, ale będzie się składał z kilkunastu dużych regionalnych ugrupowań integracyjnych oraz Chin, które są tak olbrzymim rynkiem, że nie muszą się integrować z nikim, poza całą resztą świata.

Czy wstąpienie do strefy euro jest korzystne dla polskiego społeczeństwa?

Wszystko co jest korzystne dla polskiej gospodarki, jest korzystne dla polskiego społeczeństwa, a więc także przystąpienie do europejskiej unii walutowej.

Dlaczego zatem Polska powinna przyjąć wspólną walutę?

Po pierwsze, wspólna waluta zmniejsza koszty transakcyjne, które są olbrzymie. W Polsce ponosimy rok rocznie koszty przekraczające 40 mld zł tylko z tytułu wymiany pieniądza. Każdy importer i eksporter musi nieustannie wymieniać pieniądze. Czynimy to samo jako turyści. To jest łatwy, w zasadzie pozbawiony ryzyka, przychód pośredników finansowych – sektora bankowego, kantorów. Grupy te nie będą szczęśliwe nazajutrz po tym, jak zniknie złoty, bo zniknie znaczna część tak intratnego dla nich rynku wymiany złotego na euro. Ale na dłuższą metę i dla nich jest to korzystne.
Po drugie – i, co ważniejsze – funkcjonowanie w ramach obszaru euro eliminuje ryzyko kursowe. Dziś bardzo wielu polskich przedsiębiorców nie decyduje się na uruchomienie dłuższych serii produkcji eksportowej, a przede wszystkim nie podejmuje decyzji inwestycyjnych, nie mając gwarancji co do tego, jaki będzie kurs w przyszłości. Po co mają zwiększać moce wytwórcze, skoro w obliczu kryzysu te istniejące nie mogą być w pełni wykorzystane? A zwłaszcza po co – ile?, w co?, jak? – mają inwestować, skoro nie wiadomo, co będzie opłacalne w handlu zagranicznym, bo nie wiadomo, ile będą otrzymywać za euro uzyskane w eksporcie?

Mówiliśmy o pewnych teoretycznych zaletach wejścia do strefy euro. Jakie praktyczne warunki powinny zostać spełnione, aby Polska faktycznie na tym dobrze wyszła?

Po pierwsze, politykę w Polsce musimy opierać na założeniu, że euro przetrwa obecny kryzys. Osobiście przyjmuję takie założenie, ale stuprocentowej pewności mieć nie możemy. Euro może nie przetrwać – to mało prawdopodobne, ale niewykluczone. Jeśli zepchnie się wpierw Hiszpanię, a potem Włochy w zapaść w stylu greckim, to euro nie przetrwa. Nie musi do tego dojść. Jeśli Niemcy dojdą do wniosku, że utrzymywanie euro jest dla nich zbyt kosztowne, to euro nie przetrwa. Nie powinni dojść do takiego wniosku, bo jak dotychczas najbardziej na euroizacji skorzystały.
Po drugie, politykę tę musimy prowadzić tak, aby idąc do euro, dokonać określone zmiany strukturalne poprawiające konkurencyjność naszej gospodarki i wzmacniając pozycję konsumenta, o którego interesy wciąż dba się za mało.
I po trzecie, należy wejść do strefy euro przy właściwym kursie – to jest sprawa najważniejsza. Nie kiedy, ale z jakim kursem. Powtarzam to od lat.

Co to oznacza?

Właściwy jest taki kurs, który dobrze prowadzonym firmom, o zdyscyplinowanej załodze i dobrej klasy zarządzaniu, umożliwi konkurencyjność międzynarodową. Polska – będąc wciąż tylko umiarkowanie otwartą gospodarką – jeśli chce rosnąć w ponadprzeciętnym tempie, musi oprzeć się na strategii wzrostu napędzanego przez eksport. Tymczasem w ostatnich latach rośnie wolniej niż gospodarka światowa. Warto uzmysłowić sobie, że w czasach rządowego bajdurzenia o „zielonej wyspie" światowa produkcja rośnie szybciej niż w Polsce i w rezultacie nasz udział w światowej produkcji spada, a nie zwiększa się. Podczas ćwierćwiecza posocjalistycznej transformacji, w latach 1989-2013, średnie roczne tempo wzrostu osławionego PKB wynosiło zaledwie około 3 procent; tyle co dla całego globu. I to przede wszystkim dzięki wysokiej dynamice osiągniętej w latach realizacji „Strategii dla Polski", 1994-97 (http://tiger.edu.pl/ksiazki/polska_alternatywa.pdf), oraz przyspieszeniu uzyskanym po zainicjowaniu „Programu Naprawy Finansów Rzeczypospolitej" (http://www.tiger.edu.pl/kolodko/ksiazki/O_Naprawie_Naszych_Finansow.pdf). Gdyby nie to, to wskutek chybionego szoku bez terapii z początku lat 1990. i szkodliwego przechłodzenia gospodarki w końcu tamtej dekady, zostawalibyśmy jeszcze bardziej w tyle.
Patrząc zaś w przyszłość pod kątem wprowadzenie Polski do euro i euro do Polski, eksport musi być dla dobrze prowadzonych firm opłacalny, co zasadniczo zależy od poziomu kursu. Nie możemy zgodzić się na przystąpienie do euro przy nadmiernej aprecjacji złotego, nie można zaakceptować kursu przewartościowanego złotego przy ustalaniu jego referencyjnego poziomu z partnerami z Unii Europejskiej. Będzie to przedmiotem negocjacji i będziemy podczas tego procesu pod bardzo silnym naciskiem określonych grup interesu.

Jakich?

Tym, których interesy związane są z firmami i krajami eksportującymi do Polski. Grupom tym będzie zależało, aby Polska weszła do strefy euro z silnym złotym. Znów tzw. znani ekonomiści i skorumpowani publicyści – a także najzwyczajniej w świecie lobbyści, bo lobbying jest czymś normalnym, jeśli nie posługuje się kłamstwem i nie wprowadza cyniczną premedytacją opinii publicznej, a zwłaszcza decydentów politycznych i menedżerów w błąd – będą opowiadać bzdury w mediach, że „złotówka" (polski pieniądz nazywa się złoty) się wzmacnia i że jest to dobre. Otóż jeśli złoty wzmacnia się nadmiernie, to polska gospodarka słabnie. Nadmierne wzmocnienie złotego już przechodziliśmy, gdy polski eksporter uzyskiwał za euro 3,2 zł, zaś za dolary 2 zł. Rozłożyło to m. in. przemysł stoczniowy i teraz statki, które nadal można by produkować w Polsce, wodowane są gdzieindziej. Tak bardzo proeksportowy sektor w tych warunkach nie mógł wytrzymać zagranicznej konkurencji, nawet gdyby był perfekcyjnie zarządzany i bazował na najlepszej technologii.

Komu się opłaca wejście Polski do strefy euro przy kursie 3,5?

Niemcom, Francji i wszystkim tym, którzy sprzedają swoje towary nam, bo to tam eksport do Polski nakręca koniunkturę, podnosi zyski, tworzy dodatkowe miejsca pracy, poszerza bazę

podatkową, daje wyższe dochody do budżetu. Tego nikt nie będzie mówił głośno, tylko będziemy słuchać pseudonaukowych argumentów nieuczciwych (i „znanych") ekonomistów, że im silniejszy złoty, tym lepiej.

Przy kursie 3,5 za euro będziemy taniej wyjeżdżać na narty w Alpy.

Oczywiście to prawda – jak i to, że również taniej będzie na snowboardzie, na którym ja zjeżdżam – ale tutaj niezbędny jest kompleksowy rachunek. Jak kurs wpłynie na wielkość długu publicznego, którego część jest długiem zagranicznym? Jak kurs wpłynie na import i eksport, a w rezultacie na saldo obrotów towarowych z zagranicą? Jak oddziaływać będzie na rozmaite transfery i, koniec końców, na bilans płatniczy? A jak na zadłużenie gospodarstw domowych? Jak kurs wymiany w dłuższym okresie wpłynie na dynamikę gospodarczą?

Zbyt silny złoty byłby niekorzystny, ale słaby złoty również byłby niekorzystny. Przy zbyt słabym pieniądzu drożeje wsad importowy, który podnosi koszty produkcji, co prowadzi do nasilania inflacji kosztowej. Oczywiście byłaby to dobra nowina dla turystyki przyjazdów, ale już zła dla wyjazdowej – dla tych szlusujących w Alpach narciarzy. Słaby złoty nakręca też inflację bezpośrednio, bo niejako automatycznie wszystko co z importu staje się droższe. Uprawniony jest tylko rachunek kompleksowy, a nie wybiórcze manipulowania raz tym, raz innym wycinkiem współzależnego układu gospodarczego.

Gdzie jest zatem złoty środek?

To nie jest jakiś jeden punkt, to jest raczej wąski przedział – obecnie znajduje się gdzieś pomiędzy 4,10-4,20 złotego za euro. Akurat aktualny kurs jest dobry, korzystny dla naszej gospodarki. Natomiast co do przyszłej konwergencji, to nie należy się godzić na kurs mniejszy niż 4 złote za euro. A już lobbyści złej sprawy „prognozują" za kilka lat kurs 3,50. To by poważnie zaszkodziło Polsce.

Gdyby wszak w ciągu najbliższych kilku lat wskutek żywiołowych mechanizmów na rynkach finansowych, a także wskutek szybszego wzrostu wydajności pracy w Polsce niż na Zachodzie, co jest dobrą wiadomościa, tak się stało, że euro będzie kosztowało 3,5 złotego, to wówczas trzeba opóźnić wejście do strefy euro. Jak trzeba będzie, to nawet poprzez zwiększenie deficytu budżetowego, aby nie spełniać kryteriów z Maastricht.

26 lutego podczas posiedzenia Rady Gabinetowej ustalono, że Polska skupi się na spełnieniu kryteriów z Maastricht, zaś dyskusję o dacie przyjęcia euro odłożono na okres po wyborach prezydenckich 2015 r.

I słusznie. Ta dyskusja będzie wracała wielokrotnie – z różnym nasileniem, z różnych powodów, zarówno wewnętrznych jak i zewnętrznych. Jeśli Grecja ogłosi niewypłacalność – a uważam, że tak się stanie po wyborach parlamentarnych w Niemczech i po tym, jak osiągnie (już prawie jej się to udaje) równowagę pierwotnego budżetu, a więc nie licząc kosztów obsługi długu publicznego – to będziemy sobie zadawać pytanie, po co wchodzić do takiej strefy euro? Będzie tu dużo fajerwerków, także zupełnie jałowej dyskusji, ale także – mam nadzieję – coraz więcej zrozumienia istoty sprawy zarówno wśród szerokiej publiczności, jak i w gronie wpływowych polityków. Dyskusja ta będzie się również toczyć po wejściu do unii walutowej.

Kiedy to się stanie?

Przy obecnych realiach politycznych Polska może wejść do strefy euro około roku 2018. Nie sądzę, aby stało się to wcześniej, natomiast możliwe jest, że stanie się to jeszcze później. Przy czym – raz jeszcze – nie termin jest tu najważniejszy, lecz kroczenie do strefy euro w sposób sensowny. Najważniejsze jest, przy jakim stanie się to kursie.

1 marca minister Rostowski zaproponował, aby oprócz kryteriów z Maastricht określić własne warunki, które pokażą gotowość Polski do przyjęcia euro – na przykład trwałe obniżenie bezrobocia do poziomu niższego od średniej w strefie euro lub korzystny rating polskiej gospodarki.

Koncert życzeń. To nie są poważne propozycje i nie wymyślałbym takich dodatkowych warunków. Ważny jest kurs wymiany i kryteria z Maastricht, które trzeba spełnić w sposób strukturalny, trwały, na bazie zdrowej, konkurencyjnej gospodarki, a nie koniunkturalny. Bez kuglarstwa i twórczej księgowości, którą po części uprawia minister Rostowski. Wszystko to, o czym mówimy od dawna – nie od ostatnich narad politycznych – jak poprawa konkurencyjności, obniżanie bezrobocia, wzrost gospodarczy itp. to są słuszne i szlachetne cele. Szkoda tylko, że polityka obecnego rządu doprowadziła do olbrzymiego wzrostu bezrobocia; mogło być jednocyfrowe, zbliża się do 15 procent, i to po tym, jak blisko dwa milionów ludzi, głównie młodych i wykształconych, wyemigrowało. Notabene, nie licząc Wielkiej Brytanii, w z górą 90 procentach do krajów strefy euro.
Przy tym wszystkim jest jeszcze jedno kryterium, tym razem pozaekonomiczne, a mianowicie zmiana konstytucji, co wymaga 2/3 większości parlamentarnej. Przy dysfunkcjonalności polskiej demokracji może być to trudne. Harce polityczne już się zaczęły i nie mam żadnych złudzeń, że trwać będę nie tylko do czasu przystąpienia do euro, lecz i potem. Podobnie jak to było i jest z naszym członkostwem w Unii Europejskiej. Ileż to razy jako wicepremier i minister finansów w latach 2002-03 musiałem ścierać się z przejawami irracjonalności politycznej dziesięć lat temu, kiedy to trzeba było pokonywać większe niż obecnie trudności – z z jednej strony w finalizacji trudnych negocjacji przedakcesyjnych, z drugiej zaś pozyskiwania przed referendum sprzed dziesięciu lat większości społeczeństwa dla słusznej sprawy przystąpienia do Unii Europejskiej. Wtedy zachowało się racjonalnie, wbrew wezwaniem różnych fałszywych patriotów. Podobnie będzie i tym razem. Ale samo się to nie stanie. Trzeba wciąż argumentować i przekonywać nawet do tego, co lepsze.
Ministerstwo pracy ogłosiło niedawno, że poziom bezrobocia w lutym wyniósł 14,4 proc. Pisze Pan w swojej książce, że bezrobocie strukturalne wymaga radykalnych kroków. Jakich?
Proponuję przyspieszenie tempa wzrostu gospodarczego przy pomocy metod, które zaproponowałem niedawno w „Strategii dla Polski 2013-2025" (http://www.tiger.edu.pl/kolodko/artykuly/RZECZPOSPOLITA-Strategia-dla-Polski.pdf).
Program ten powstał w odpowiedzi na pytanie zadane przez Prezydenta Komorowskiego, co zrobić, aby Polska gospodarka rosła (znowu to PKB) w tempie co najmniej 4 procent średnio rocznie do roku 2025.
Problem strukturalnego, dwucyfrowego bezrobocia w sytuacji, jest nierozwiązywalny przy stagnacyjnych tendencjach gospodarczych, do których doprowadziła przesiąknięta nadwiślańskim neoliberalizmem polityka. W polskich warunkach nie da się zmniejszać bezrobocia i zwiększać zatrudnienia (to nie to samo), jeśli tempo wzrostu PKB schodzi poniżej 3-4 proc. Taki wzrost jest zadowalający w USA lub Niemczech, bo tam wówczas mocno spada bezrobocie, co miało znaczący wpływ na reelekcję prezydenta Obamy i, być może, uratuje też jesienią tego roku kanclerz Merkel. W Polsce natomiast przy dynamice, która obecnie jest śladowa, bo tegoroczny wzrost, który według NBP ma sięgnąć zaledwie 1,3 proc., to przecież stagnacja, czeka nas dalszy wzrost, a nie spadek bezrobocia.
Oczywiście, można stosować rozmaite instrumenty mikroekonomiczne, w postaci rozsądnego uelastycznianie rynku pracy, zatrudniania w niepełnym wymiarze, udogodnień przy angażowaniu absolwentów, wprowadzanie aktywnych form zatrudnienia, skracania czasu pracy po to, aby w sumie była ona dostępna dla większej liczby poszukującej zarobkowego zajęcia ludności. To wszystko jednak nie jest receptą na rozwiązanie problemu bezrobocia, jeśli wzrost gospodarczy schodzi poniżej 2 proc. Mówię to, bo gdy sterowałem polityką gospodarczą w latach „Strategii dla Polski" (http://tiger.edu.pl/ksiazki/strategia.pdf), obniżyliśmy bezrobocie o ponad 1/3, z 17 proc. do jednocyfrowego wskaźnika. Powstało wtedy ponad milion miejsc pracy, bo tempo wzrostu, gdy odchodziłem z rządu sięgnęło aż 7,5 procent. Po raz drugi udało się to, gdy „Program Naprawy Finansów Rzeczypospolitej"

dynamizował gospodarkę po stagnacji spowodowanej przechłodzeniem. Tempo wzrostu skoczyło z 0,2 proc, w IV kwartale 2001 roku do 7,0 proc. w I kwartale 2004 roku. Teraz też możliwe jest istotne przyspieszenie wzrostu – i, szerzej, zdynamizowanie wspomnianego poPKBowskiego rozwoju, ale nie poprzez kontynuację polityki rządu, choć i ta jest już nieco lepsza niż parę lat temu, lecz na ścieżce zaproponowanej w mojej „Strategii dla Polski 2013-2025" (http://www.tiger.edu.pl/kolodko/artykuly/RZECZPOSPOLITA-Strategia-dla-Polski.pdf).

Albo wyjdzie na ulice tak jak w Bułgarii.

Narastające niezadowolenia bierze się nie tylko z masowego bezrobocia i poszerzającego się zakresu wykluczenia społecznego oraz stagnacji dochodów realnych olbrzymiej części społeczeństwa. Dla wielu ludzi już od kilku lat one bezwzględnie spadają. Narastają nierówności w podziale dochodów i określające je współczynnik Giniego w Polsce już tak wysoki, że obraca się to przeciwko wzrostowi gospodarczemu. Dobrze, żeby zrozumieli to także ludzie biznesu – finansiści, bankowcy, inwestorzy, przedsiębiorcy, menedżerowie i ich lobbyści. Im prędzej to pojmą, tym lepiej i dla nich. Bo ludzie najpierw wyjdą z siebie, a potem na ulice w proteście przeciw nadmiernemu poziomowi rozwarstwienia materialnego, tak jak to się stało w Bułgarii. Będziemy mieli „polską wiosną"; nie aż tak burzliwą jak ta trwająca już parę lat arabska, ale też nie najspokojniejszą.

A może demokracja przestała działać?

W warunkach demokracji – którą skądinąd jest wartością samą w sobie, bez względu na to, jak wpływa na funkcjonowanie i wzrost gospodarczy – oprócz tego, że ma się rację, trzeba mieć jeszcze większość. Polska demokracja nie jest wielce funkcjonalna; utrudnia rozwiązywanie wielu problemów, ale nie będziemy przecież z tego powodu od niej się odżegnywać. Cóż, już powiedziałem, że toczy się nieustanny bój o racjonalność. I w gospodarce Polski, i w ten naszej Unii Europejskiej, i na tym naszym powiązanym w fascynujący sposób, o czym piszę w nowej książce, świecie.

W obliczu kryzysu często mamy do czynienia, także w Polsce, z ideą powoływania rządu fachowców.

Rząd fachowców w trudnych czasach może mieć sens, ale trzeba pamiętać, że polega to również na ograniczaniu prerogatyw demokracji. Inaczej jest to rząd polityczny, który nieustannie musi się układać i szukać większości poprzez pewne kompromisy i półśrodki.

W przypadku niedawnej propozycji rządu fachowców w Polsce problem tkwił w tym, że tam w ogóle nie było fachowców od polityki gospodarczej, a przecież o to powinno chodzić. Mamy pozytywny przykład rządu fachowców w innym kraju Unii Europejskiej, a mianowicie włoski rząd Mario Montiego.

Który był kiedyś związany z kontrowersyjnym, szczególnie w kontekście kryzysu finansowego, bankiem Goldman Sachs.

To, że ktoś był związany z Goldman Sachs, czy z amerykańskim kompleksem militarno-przemysłowym lub też był radcą w Kijowie, nie powinno go dyskwalifikować. Pytanie brzmi, czy ma odpowiednie kompetencje. Proszę się rozejrzeć, kogo mamy w Sejmie i w rządzie, z czym ci ludzie byli powiązani, skąd się wzięli. Na tej zasadzie możemy bardzo wielu zdyskwalifikować. Z pewnością Mario Monti był w przypadku Włoch człowiekiem, który pomógł w rozwiązaniu paru problemów i stworzeniu przesłanek do sprostaniu innym wyzwaniom. Pomimo to – wskutek obecnego, stworzonego przez demokrację galimatiasu – nikt rozsądny nie chciałby teraz być ministrem finansów we Włoszech. Monti też nie. Tzw. rządy fachowców zawsze wymagają nie tylko fachowców, lecz i określonych warunków politycznych.

Na koniec spójrzmy w przyszłość. Mamy szansę na polską Nokię?

To nie są czasy, w których moglibyśmy stworzyć polski produkt, który będzie mógł rywalizować na podobnej zasadzie do finlandzkiej Nokii czy niemieckiego Volkswagena.

Owszem, mieliśmy w przeszłości konkurencyjne przemysły, o które należało się zatroszczyć, ale nadwiślański neoliberalizm przyczynił się wręcz do ich zniszczenia, choćby przemysłu stoczniowego czy wcześniej elektromaszynowego albo przemysłu maszyn budowlanych, który przecież jeszcze w schyłkowych latach Polski Ludowej miał dość silną międzynarodową pozycją konkurencyjną.
W wyobrażalnej przyszłości nie będzie żadnej „polskiej Noki". Co więcej, nawet gdyby ktoś coś równie rewelacyjnego w Polsce wymyślił i skonstruował, to nie będzie to polskie, tylko zanim wejdzie na rynki, zostanie przejęte przez obcy kapitał i międzynarodowe korporacje. Aby tak się nie stało, trzeba mieć właściwą instytucjonalną obudowę gospodarki rynkowej i prowadzić politykę przemysłową, a tego – jak wiemy – neoliberalizm się brzydzi. To przecież jeden z nadwiślańskich neoliberałów w czasach szoku bez terapii wypowiedział idiotyzm, że „najlepsza polityka, to brak polityki". No a jaka polityka, taka i gospodarka.
Czy widzi Pan zatem obszary, w których Polska mogłaby budować swoje przewagi konkurencyjne na międzynarodowych rynkach?
Tak, są takie obszary. Dziś polska gospodarka powinna być zdywersyfikowana, czyli zamiast jednej specjalizacji, mieć ich wiele różnych w rozmaitym zakresie. Żadnego wystrzału *a la* Nokia, ale niejeden produkt, usługa, technologia. Powinniśmy rozwijać przemysły przetwórcze i produkty oparte na miedzi, bo mamy tu pewną przewagę. To nie jest co prawda wielce *high-tech*, ale produkty nośne i zawsze potrzebne. Mamy pewne osiągnięcia i w niektórych niszach rynkowych niezłą – i dlatego też godną wsparcia – pozycję w przemyśle farmaceutycznym, sprzętu medycznego i paru innych. Są też przemysły, którym warto się przyjrzeć ze względu na to, że radzą sobie świetnie bez żadnego wsparcia rządowego w czasach kryzysu, jak np. przemysł meblarski, który potrafi wyeksportować do pand stu krajów towary o wartości przekraczającej rocznie 10 mld dolarów.
Kolejny obszar to żywność ekologiczna. Polska powinna być pod tym względem wręcz potentatem, jeśli nie światowym, to co najmniej europejskim. Popyt na tego typu żywność będzie rósł. Można znakomicie wykorzystać niszczejące tereny po dawnych PGR-ach na zasadzie wieloletnich kontraktów, które będą dostarczały żywność do potentatów surowcowych na Bliskim Wschodzie w zamian za długoletnie dostawy surowców energetycznych. Chętnie zawarły by z nami 99-letnie kontrakty typu ropa albo gaz za żywność takie kraje, jak Arabia Saudyjska, Katar, Zjednoczone Emiraty Arabskie, Oman.
Dużo więcej natomiast niż po nowinkach produktowych obiecywałbym sobie po istotnej zmianie struktury naszego eksportu.
Dziś jesteśmy uzależnieni od Niemiec.
Za bardzo. Nie można dopuszczać do sytuacji, w której ponad 25 proc. eksportu zależy od dużego sąsiada na Zachodzie, podczas gdy na Wschodzie mamy głęboki strukturalny deficyt i niskie obroty handlowe. Ekspansja polskiej gospodarki, polskich przedsiębiorców i inwestycji w sposób zdecydowany musi skierować się na sąsiadujący z nami Wschód, czyli Białoruś, Ukrainę i Rosję, a także na ten wschód dalszy, zwłaszcza Indie, Chiny i kraje ASEAN-u. Wymaga to wszakże innego podejścia do pewnych problemów politycznych. Trudno, aby rozkwitały stosunki gospodarcze w czasie, gdy marne są stosunki polityczne. A tu pojawia się naprawdę olbrzymia szansa na ekspansję polskich przedsiębiorców.
Zaiste, niejedno trzeba zmienić w polityce, aby sytuacja wyraźnie znowu poprawiała się w gospodarce. Nie tylko w Polsce. I o tym wszystkim piszę w książce „Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna przyszłości". Zapraszam Czytelników do dyskusji na mojej stronie www.facebook.com/kolodko oraz na blogu http://www.wedrujacyswiat.pl/blog/kolodko/. Jest o czym rozmawiać.
Rozmawiał: Kamil Nowak

622. Wpis 2313, 18.III.2013

Cypr: Najgroźniejsza faza europejskiego kryzysu, czyli jak uciec przed lawiną

Niebywale nieracjonalny, by nie rzec po prostu głupi, i w rzeczy samej prowokujący ludzi do buntu, sposób uwarunkowania udzielenia nadmiernie zadłużonemu Cyprowi pomocy kredytowej przez Unię Europejską stwarza niezwykle niebezpieczny moment. Uważam, że w całym dotychczasowym toku europejskiego kryzysu finansowego i politycznego (bo jest to też ewidentny kryzys polityczny) jest to najgroźniejsza chwila. Sytuacja, do której doprowadzili i dopuścili europejscy politycy – łącznie z kanclerz Niemiec Angelą Merkel, której partia powinna przegrać nadchodzące jesienne wybory – grozi wymknięciem się spod kontroli.

Tak, Cypryjczycy – niektórzy, bogatsza większość – żyła ponad stan i musi ponieść tego konsekwencje. Tak, tolerowane – także przez Komisję Europejską i jej organa – było i jest wykorzystywanie banków cypryjskich jako pralni brudnych pieniędzy, głównie pochodzących z Rosji, z rozmaitych „przekrętów", zwłaszcza z tzw. złodziejskiej prywatyzacji podczas skompromitowanego epizodu kremlowskiego neoliberalizmu w latach prezydentury Jelcyna. Tak, Cyprowi należałoby pomóc w wyjściu z impasu, bo sam sobie nie poradzi, a ogłoszenie przez ten mały kraj (mieszkańców mniej niż liczy Warszawa, a dochód narodowy, PKB czterdzieści razy mniejszy niż w Polsce, czyli w skali całej Unii Europejskiej to miejsce po przecinku…) niewypłacalności będzie miało olbrzymie konsekwencje. Już ma.

Jest wiele sposobów egzekwowania spłaty długów, w tym długu publicznego, ale konfiskata części oszczędności ludności ulokowanych w bankach jest jednym z najgorszych z możliwych. Trzymajmy kciuki, aby ludzie nie ruszyli hurmem na banki w innych krajach, no bo skoro przywódcy unijni mogli zaakceptować coś tak niedorzecznego w przypadku Cypru, to może i przydałoby się w Hiszpanii, Włoszech, a nawet w Polsce? No bo na pewno nie w Niemczech albo Francji… U nas też kasa państwowa trzeszczy i zbyt wielu żyje z długów, więc może spłacić część tego publicznego, z którym rząd nie najlepiej sobie radzi, poprzez zajęcie części naszych depozytów bankowych…

Dług publiczny jest z definicji długiem całej publiczności, a więc koszty jego obsługi ciążą na całym społeczeństwie. Tu – i chyba tylko tu – jest pełen egalitaryzm. Każdy Cypryjczyk, podobnie jak i każdy Polak, ma identyczny udział w długu publicznym. Ale jest oczywiste, że nie każdy jest w stanie partycypować w takim samym stopniu w jego spłacie, bo ludzie mają różne dochody i różne majątki. Jest także oczywiste, że bogatsze warstwy społeczeństwa muszą w obsłudze długu publicznego partycypować w ponad proporcjonalnym stopniu. I od tego właśnie jest progresywny system podatkowy. Tymczasem neoliberalne sprzyjanie najzamożniejszym poprzez spłaszczanie progresji podatkowej prowadzi z jednej strony do wzbogacania się bogatych (jest takich trochę na Cyprze i co nieco w Rosji) kosztem średniaków i biedaków (tych wszędzie jest dużo więcej).

Tak więc od ściągania stosownej masy pieniędzy do kasy publicznej jest uczciwy system podatkowy, a nie skok na kasę, tyle że tym razem nie z ulicy, a od środka systemu bankowego. Abstrahuję już od tego, że jest to absolutne łamanie legalnych umów zawartych uprzednie między bankami i deponentami. Przypomina to grabież w stylu nieekwiwalentnej wymiany pieniądza czy też unieważniania banknotu o najwyższym nominale, co niedawno zastosowano w Korei Północnej. Tego na Cyprze zrobić nie można, no bo są tam w obiegu właśnie euro, ale może by tak ogłosić tuż przed północą, że po jej minięciu nieważne są banknoty dwustuzłotowe…

Popełniono także koszmarny błąd polityczny. Powinno być jak w westernie, a jest jak w tragifarsie. Jak się wyciąga colta, to się strzela, a nie deliberuje! Gdyby nawet przez chwilę przyjąć, że cypryjska grabież jest słuszna – a nie jest! – to należało ją przeprowadzić z żelazną konsekwencją (aż strach powiedzieć; po koreańsku?). Tymczasem kompromituje się cypryjska demokracja, europejska polityka, „rynkowa" gospodarka, rozmaici eksperci. Swoją drogą, ciekaw jestem, jak winni tej awantury będą wyłgiwali się z odpowiedzialności za to

zamieszanie… Wszyscy powinni zostać zdymisjonowani, bo nie igra się nie tylko z ogniem. Z pieniędzmi, a zwłaszcza z ludźmi także.
Teraz wszak najważniejsze jest zapanowanie nad groźną sytuacją. Cyprowi warto pomóc, bo jak „zbankrutuje", to koszty tego będą większe – większe, nie mniejsze – niż w przypadku wyciągnięcia twardej pomocnej dłoni. Twardej, bo w drugiej musi być określone obwarowanie kredytowej pomocy, ale nie tak głupie jak konfiskata a to 6,75 procent oszczędności (w przypadku depozytów bankowych w wysokości do 100 tysięcy euro), a to 9,9 procent (dla depozytów ponad stutysięcznych). „Zbankrutuje" w cudzysłowie, bo państwa nie bankrutują, lecz ogłaszają niewypłacalność i, w odróżnieniu od firm, na przykład w rodzaju Lehman Brothers, istnieją dalej.
Konieczne jest skonsolidowanie wysiłków i skoncentrowanie restrukturyzacji długów, w tym ich częściowego skreślenie, nie tylko wobec Grecji, a teraz już także i Cypru. Irracjonalną decyzją europejskich szefów państw i rządów uruchomione lawinę. Zostaje już tylko ucieczka do przodu, a jak i ta się nie uda, to koniec końców euro zostanie przez nią zmiecione. Szkoda by było, bo pomysł był dobry, lecz wykonanie złe, a w ostatnich dniach fatalne.

621. Wpis 2310, 18.III.2013

Rafał Woś, dziennikarz „Dziennika Gazety Prawnej", w sobotnim wydaniu pisze o mnie jako autorze książki „Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna przyszłości" (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,66008) i o samej książce: „Jest w polskiej debacie ekonomicznej postacią nietuzinkową. Otrzaskany w świecie akademik erudyta, a jednocześnie praktyk z rządowym doświadczeniem (wicepremier w latach 1994–1997 i 2002–2003). Głos stanowiący przeciwwagę wobec dominującego przez ostatnie 20 lat nurtu neoliberalnego. Moment mamy na dodatek szczególny. Krach 2008 r. wstrząsnął zachodnią debatą ekonomiczną. Bezwarunkowa wiara w wolny rynek i konieczność deregulacji nie jest już dziś jedyną prawdą objawioną. To przesunięcie powoli dociera również do Polski.
A Grzegorz Kołodko jest przedstawicielem tej szkoły myślenia o gospodarce, która zwraca uwagę na półcienie. Mówi, że pozostawiony sobie wolny rynek nie jest idealny. Ale myli się również ten, kto podnosi interwencjonizm do roli panaceum na wszystkie bolączki współczesnej gospodarki. Rzeczywistość ekonomiczna jest przecież jak uczestniczenie jednocześnie w kilku partiach szachowych. I to za każdym razem na potrójnej szachownicy."
To dobrze, że to dostrzega i podkreśla. Szkoda tylko, że w swym omówieniu książki nie dodaje przy okazji, że również „Gazeta Prawna" wniosła w minionych latach swój niemały wkład do neoliberalnej manipulacji opinią publiczną…
Za to szczerze przyznaje, że po lekturze książki „zostaje z chaosem w głowie". Uważa, że za dużo w niej wątków (jakby o przyszłości świata i cywilizacji można było pisać jak o wysokości słupa) i radzi postępować tak, jak wielu jego dziennikarskich kolegów po fachu, czyli w sposób prostacki: „Naczelna zasada dziennikarskiego rzemiosła jest prosta: tekst musi być o czymś. Wybranie jednego tematu daje paradoksalnie dużo większe pole do popisu. O wszystkim napisać się nie da, a im sprawa bardziej zawężona, tym ciekawiej możemy ją pogłębić." W rzeczy samej tak postępuje wielu publicystów i „znanych ekonomistów" – także tych z łam „Dziennika Gazety Prawnej". Żal, że percepcja wielowątkowej i interdyscyplinarnej książki „Dokąd zmierza świat…" niektórych z nich przerasta. Najlepiej wybrać jeden temat i go wałkować, a nie trudzić się pokazywaniem inteligentnym, ciekawym świata Czytelnikom w sposób przystępny i zrozumiały, co naprawdę od czego zależy i dokąd naprawdę podąża nasz świat ze wszystkimi swymi sprzecznościami. Najlepiej nie angażować Czytelników do intelektualnej dysputy, bo po co mają zbyt wiele zrozumieć, skoro gazety wszystko wiedzą najlepiej…

Pewien jestem, że moi Czytelnicy – w odróżnieniu od redaktora Rafała Wosia, który lubi, bo rozumie tylko „Wybranie jednego tematu” – nie mają trudności z odbiorem tego, co i fascynujące, i inspirujące do przemyśleń, bo napisane klarownym językiem.
Co Państwo na to? W trakcie lektury czy już po? A może się mylę i ktoś jeszcze oprócz dziennikarza „GDP” wolałby zamiast bogatej tematycznie i wszechstronnej książki „Wybranie jednego tematu”?...

620. Wpis 2309, 17.III.2013
Płaca minimalna – w jednych krajach, jak w Polsce, ustalana jako miesięczne wynagrodzenie, w innych, jak w USA, jako stawka godzinowa – jest uzasadnionym instrumentem polityki społeczno-gospodarczej. Służy on takiej redystrybucji dochodów, aby nie dopuszczać do nadmiernego materialnego rozwarstwienia dochodów, co obraca się także przeciwko wzrostowi gospodarczemu. Dobrze byłoby, gdyby zdali sobie z tego sprawę również ludzie biznesu, którzy niestety zbyt często dają się zwieść prostackim argumentom neoliberałów i lobbystów złej sprawy.
Oczywiście, kategoria płacy minimalnej – podobnie jak każda inna – spełnia właściwie swe funkcje pod pewnymi warunkami. W szczególności, po pierwsze, musi być konsekwentnie i uczciwie stosowana i dlatego płacy minimalnej często nadaje się charakter regulacji ustawowej. Po drugie, nie może być ustalana na zbyt wysokim poziomie, gdyż mogłoby to szkodzić prywatnej przedsiębiorczości i stanowić zbyt duże budżetowe obciążenie w odniesieniu do sektora publicznego. Po trzecie, nie wolno się godzić na indeksowanie innych kategorii w stosunku do płacy minimalnej, a praktyka taka jest zbyt często stosowana i wówczas w przypadku wzrostu ustawowej płacy minimalnej wiele kategorii, nierzadko też i takich, które nie mają z nią żadnego związku, też musi iść w górę. Notabene, będąc wicepremierem i ministrem finansów wiele takich nieracjonalnych powiązań indeksacyjnych zlikwidowałem w ramach „Programu Naprawy Finansów Rzeczypospolitej” (http://www.tiger.edu.pl/kolodko/ksiazki/O_Naprawie_Naszych_Finansow.pdf).
To oczywiste, że płaca minimalna musi być ustalana na realistycznym i sensownym z punktu widzenia procesów reprodukcji poziomie. Uważam, że oscyluje on wokół 40 proc. płacy średniej. Motywowane populizmem postulaty ustalania minimum płacowego na poziome 60 czy nawet 75 procent przeciętnego wynagrodzenia są niedorzeczne i dlatego należy im się przeciwstawiać. Ale także neoliberalne domaganie się likwidacji kategorii płacy minimalnej jest błędem. Jest to użyteczny instrument, który w przypadku właściwej wartości i zdyscyplinowanego stosowania sprzyjać może zarówno poprawie długookresowej efektywności gospodarczej, jak i spójności społecznej. Jest przy tym oczywiste, że wymaga to eliminacji rozmaitych sposobów uciekania od tej kategorii społecznej gospodarki rynkowej poprzez tzw. umowy śmieciowe i inne dewiacje źle uregulowanego rynku pracy.

619. Wpis 2303, 9.III.2013
Chyba nigdy nie za dużo przypominania faktów. A więc raz jeszcze warto spojrzeć, co dała Polakom polityka urzeczywistniania w ramach mojej "Strategii dla Polski" (tej pierwszej, z lat 1994-97) i "Program Naprawy Finansów Rzeczypospolitej" zainicjowany w latach 2002-03, a jak marne rezultaty przyniósł szok bez terapii i przechłodzenie bez potrzeby na początku i końcu lat 1990. Prawdę, by stała się prawdą, też trzeba wielokrotnie powtarzać; podobnie jak czynią to neoliberałowie, powtarzając swoje dyrdymałki i kłamstwa tak często, że niejeden naiwny skłonny bywa dawać im wiarę. Słyszę, że wraz z ogłoszeniem przeze mnie programu "Strategia dla Polski 2013-2025" (http://www.tiger.edu.pl/kolodko/artykuly/RZECZPOSPOLITA-Strategia-dla-Polski.pdf) i ukazaniem się nowe książki (http://ksiegarnia.proszynski.pl/product,66008) zaktywizowali się nadwiślańscy neoliberałowie - ci talibowie skompromitowanego kryzysem i innymi

niepowodzeniami rynkowego fundamentalizmu - i panoszą się ze swymi fałszywymi poglądami i szkodliwymi receptami w lansujących ich mediach. Ciekawe, ilu daje się na to nabrać kolejny już raz…

618. Wpis 2301, 4.III.2013
@Paweł Froehlich.
Oczywiście, że wstęp jest wolny. Zapraszam!

617. Wpis 2297, 26.II.2013

Nakładem wydawnictwa Prószyński i S-ka ukazała się trzecia z serii moich książek o światowych procesach i przekształceniach. Po bestsellerowym „Wędrującym świecie" (http://www.proszynski.pl/Wedrujacy_swiat-p-31704-.html), opublikowanym dotychczas w dziesięciu językach, oraz „Świecie na wyciągnięcie myśli" (http://www.proszynski.pl/Swiat_na__wyciagniecie_mysli-p-30449-.html) przyszedł czas na „Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna przyszłości" (s. 447; http://www.proszynski.pl/Dokad_zmierza_swiat__Ekonomia_polityczna_przyszlosci-p-32066-.html). To wielowątkowa książka o tym, co nas czeka i o zmierzaniu się z rozlicznymi wyzwaniami przyszłości. Oto spis treści:

DOKĄD ZMIERZA ŚWIAT
Ekonomia polityczna przyszłości

Spis treści

Na dobry początek 9

Część pierwsza
Dlaczego ekonomiści tak często nie mają racji 15

I. Ekonomia uczciwa, czyli czym jest współczesna ekonomia, a czym być powinna 16
II. Czy gospodarcza przyszłość da się zaprojektować? 53
III. Przydatność ekonomii w kreowaniu rzeczywistości 70
IV. Globalizacja – incydent historii? 91
V. Rynek i państwo w epoce globalizacji 126

Część druga
Zagrożenia i szanse – czego więcej? 163

VI. Gospodarka bez wartości jest jak życie bez sensu 164
VII. Międzynarodowe porozumienia i nieporozumienia 190
VIII. Społeczne i ekologiczne granice wzrostu 212
IX. Jeszcze jedna wędrówka ludów 243
X. Biedni i bogaci 274
XI. Czy zbawi nas postęp techniczny? 298
XII. Kto więcej wie, tego na wierzchu, czyli rola mądrości, wiedzy i umiejętności 316
XIII. Zanim wybuchnie pokój 339

Część trzecia
Jak uciec do przodu 351

XIV. Wiek Azji z cywilizacją euroatlantycką w tle? 352
XV. Nowy Pragmatyzm, czyli ekonomia umiaru 377
XVI. Czy czeka nas happy end? 396
Na jeszcze lepszy koniec 408

Przypisy bibliograficzne 411
Indeks 423

616. Wpis 2296, 25.II.2013

@Solumpik: " Czy w chwili obecnej widzi Pan którąkolwiek siłę (partię, ugrupowanie polityczne lub chociażby znaczącą osobistość polityczną, społeczną lub zawodową), która chciałaby to urzeczywistnić?"
Nie widzę.

615. Wpis 2293, 23.II.2013

WHAT ONE SHOULD READ?
At the time of overwhelming 'short-termism' the book by Jorgen Randers about long-term processes is a must reading. It's been already 40 years since the publication of widely discussed first report of the Club of Rome called "The Limits to Growth". Among the team of authors of that book was young Norwegian scholar, Jorgen Randers. Now – four decades later – with great deal of experience and comprehensive knowledge, with the assistance of a bulk of experts from various fields of sciences and researches, he has written a great book called "2052: A Global Forecast for the Next Forty Years" (Chelsea Green Publishing, White River Junction, Vermont, 2012, p. 392).
As the author clearly declares, this is not a normative approach, nor any proposition what is to be done to improve the course of the events in the long-term future and what to do to avoid some misfortunes. This is the best of its kind forecast what is going to happen – do we like it or not – vis-à-vis economy, population, technology, environment. Exiting reading!
It ought to be the mandatory reading in every high school and university all over the world, yet it was published by small publishing house in Vermont, what itself is telling… Why it is so? Well, it is not about the future of the financial markets till the end of this year; it is about the future of mankind in the next two generations. Don't miss it!

614. Wpis 2290, 22.II.2013

Moje reakcje na wpisy umieszczane pod moimi komentarze na stronie www.facebook.com/kolodko na szybko są "przykrywane" kolejnymi wpisami internautów i dyskutantów, więc w tym miejscu powtórzę, co właśnie napisałem nieco niżej, w odpowiedzi na uwagi Pana Wojciecha Białka pod "STRATEGIA DLA POLSKI" W "RZECZPOSPOLITEJ" ORAZ W "PRZEGLĄDZIE" (http://www.facebook.com/notes/grzegorz-w-kolodko/strategia-dla-polski-w-rzeczpospolitej-oraz-w-przegl%C4%85dzie/508856535827005):

Warto przypomnieć, że gdy obecny prezes tzw. Forum Obywatelskiego (a nie 'odpowiedzialnego'?) Rozwoju kierował polityką gospodarczą wpierw w latach 1989-91 PKB spadł o około 20 proc., a później, przy drugim podejściu, z rekordowego tempa wzrostu 7,5 proc. (osiągniętego w wyniku "Strategii dla Polski") dynamikę prawie wyzerowano, do 0,2 proc. w IV kwartale 2001 roku.

Ludzie związani z FOR nie potrafią chyba wyjść poza komunały o zmniejszaniu podatków i wydatków, choć ich szef dowiódł już dwakroć w praktyce, co daje taka polityka. Warto też przypomnieć, że już dwukrotnie – w roku 1991 oraz 2000 – to właśnie L. Balcerowicz swą błędnie pomyślaną i źle realizowaną "odpowiedzialną" polityką doprowadził do głębokiego deficytu budżetowego. Cały ten dzisiejszy zgiełk tzw. FOR ma służyć m. in zacieraniu pamięci o tamtych niepowodzeniach. I, rzecz jasna, ukrywania tego, że podatki w największym stopniu zostały obniżone kilkukrotnie w wyniku moich działań jako wicepremiera i ministra finansów.

Może tylko przypomnę, że gdy objąłem to stanowisko po raz pierwszy 19 lat CIT, ustalony przez mego poprzednika, obecnego szefa FOR, wynosił aż 40 proc.! Wpierw obniżyłem go do 32 proc., potem rząd premiera Buzka zaledwie o 4 punkty do 28 proc., i ponownie z mojej inicjatywy CIT zredukowany został z 28 do obecnych 19 proc. Już darują sobie przypominanie, że wyeliminowałem podatek giełdowy i importowy, obniżyłem PIT, a przy tym wszystkim w sumie w tych latach (1994-97 i 2002-03) zmniejszył się fiskalizm i dług publiczny w relacji do dochodu narodowego.

Polemika FOR-u – i wszelka inna podobnych prawicowych ośrodków ideologicznych i lobbies specjalnych grup interesów – z moją "Strategią dla Polski 2013-2025" mogłaby być potraktowana poważnie, gdyby była kompleksami i merytoryczna oraz osadzona w realiach tak finansowych, jak i kulturowych, a nie wybiórcza i dyktowana ideologicznymi uprzedzeniami czy osobistymi uprzedzeniami ludzi, których się nie udało to, co mi się powiodło z pożytkiem dla polskiej gospodarki i społeczeństwa.

Jeśli gdzieś pojawią się jakieś racjonalne, godne rozważenia argumenty czy alternatywne propozycje, chętnie podejmę dyskusję. Na razie słyszę, że odpowiedzią rządu premiera Tuska jest awansowanie (?) ministra finansów na wicepremiera, co przecież jeszcze bardziej psuje i tak już wadliwy mechanizm koordynacji polityki strukturalnej i finansowej na szczeblu makroekonomicznym. Tym bardzie cenię sobie reakcję Prezydenta Komorowskiego, który chce i potrafi rozmawiać i zaprasza mnie za kilka dni na dyskusję ze swymi ministrami i doradcami.

613. Wpis 2289, 18.II.2013

Z "NAWIGATOREM" NIE POBŁĄDZISZ!

NAWIGATOR - www.wedrujacyswiat.pl oraz w wersji angielskiej www.volatileworld.net - to specjalny portal internetowy dla Czytelników moich książek o świecie. W formie tabel (T), wykresów (W) i map (M) znaleźć w nim można wiele danych ilustrujących zjawiska i procesy, o których mowa na kartach tych książek. Co ważne, prezentowane dane są okresowo aktualizowane, tak aby Czytelnik łatwo i szybko odnaleźć mógł najświeższe, adekwatne informacje. Przed ukazaniem się najnowszej książki pt. "Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna przyszłości" zaktualizowałem 47 pozycji, aby w możliwie jak największym stopniu zawarte tam dane były pomocne podczas lektury dla tych, którzy chcą zagłębiać się w informacjach statystycznych. **NAWIGATOR** to urządzenie dla tych, którzy lubią sami zaglądać w liczby i wskaźniki, przyglądać się krzywym i obserwować trendy, patrzeć na kształty i barwy na mapach. ZAPRASZAM!

612. Wpis 2284, 29.I.2013

Na mojej stronie www.facebook.com/kolodko Pan Marek Gucik w komentarzu pod zamieszczoną tam notatką pt. „CZY MOŻLIWY JEST WZROST PKB O 60% W CIĄGU 12 LAT?" zapytuje: „Szanowny Panie Profesorze, może niech Pan przypomni, co Pan konkretnie zrobił? Z czego składała się Pańska "skuteczna polityka gospodarcza oparta na poprawnej teorii ekonomicznej". Kilka, kilkanaście punktów. Może nawet kilkadziesiąt. No i oczywiście, co to za teoria ekonomiczna stanowiła podwalinę Pańskiej polityki gospodarczej? Choć kilka głównych twierdzeń. I dowodów."

Przecież te fakty są powszechnie znane, czego dowodzą także setki opinii na tej stronie. Po spadku PKB aż o 20 proc. w latach 1989-91 w wyniku „szoku bez terapii" dochód narodowy skoczył w górę o 28 proc. wskutek realizacji „Strategii dla Polski" w latach 1994-97. Postęp instytucjonalny i reformy strukturalne doprowadziły Polskę do OECD w roku 1996. Więcej o tym w dostępnej w internecie książce „Polska alternatywa. Stare mity, twarde fakty, nowe strategie" (http://tiger.edu.pl/ksiazki/polska_alternatywa.pdf).

Potem po przechłodzeniu bez potrzeby i doporowadzeniu do stagnacji w końcu roku 2001 wskutek „Programu Naprawy Finansów Rzeczypospolitej" PKB już w I kwartale 2004 roku rósł o 7 proc. Wszystkie szczegóły dostępne są online w książce „O Naprawie Naszych Finansów" (http://www.tiger.edu.pl/kolodko/ksiazki/O_Naprawie_Naszych_Finansow.pdf). W obu przypadkach zasadniczo spadło bezrobocie, rosła konsumpcja i inwestycje, rozwijała się prywatna przedsiębiorczość, zostały obniżone podatki, wynegocjowaliśmy korzystne warunki przystąpienia do Unii Europejskiej. Jak powiadają, co miało rosnąć, rosło, a co miało spadać, spadało. Rosło zatrudnienie, inwestycje, produkcja, standard życia, zadowolenie społeczne, spadała inflacja, bezrobocie, emigracja, deficyt budżetowy i dug publiczny. I nawet samobójstwa, co podkreśla profesor Maria Jarosz.

Czy o tym wszystkim trzeba przypominać? Jeśli tak, to polecam m. in. książki profesora Tadeusza Kowalika „www. polskatransformacja.pl" oraz profesora Witolda Kieżuna „Patologia transformacji" oraz wielowątkową pracę zbiorową „20 lat transformacji. Osiągnięcia, problemy, perspektywy", którą współredagowałem wraz z Jackiem Tomkiewiczem (http://tiger.edu.pl/kolodko/ksiazki/20_lat_transformacji.pdf). No i książkę profesora Woźniaka „„Gospodarka Polski 1990–2011. Droga do spójności społeczno-ekonomicznej", do lektury której zachęcam w notatce poniżej na tej straonie. Kto czyta, nie błądzi.

611. Wpis 2283, 27.I.2013

WHAT ONE SHOULD READ?

If you want to know why so many experts – including the economic gurus and financial markets analysts – are so often wrong, you should read the book "WRONG: Why Experts[6] Keep Failing Us – And How to Know When Not to Trust Them" by David H. Freedman (Little, Brown and Company, New York-Boston-London 2010, 295 p). Maybe it will help you to avoid some mistakes and will be helpful in not relaying upon wrong advice and guidance.

[6] Scientists, finance wizards, doctors, relationship gurus, celebrity CEOs, high-powered consultants, health officials, and more

610. Wpis 2278, 26.I.2013

SOME LIKE IT HOT… "KOLODKO OBSERVER" IN CHINESE

Not everything is going these days in English. Some like it hot… Here http://www.tiger.edu.pl/english/kolodko/artykuly.htm#in_chinese you can read my January article in Chinese. It's called "Di Si Ci Gong Ye Ge Ming He Shi Dao Lai?" what means "Will the technological progress save us?". My essays are published each month under the title KOLODKO OBSERVER in "China Economic Weekly". Over dozen of them are available here http://www.ceweekly.cn/html/Article/2013011420979970.html.

609. Wpis 2277 , 26.I.2013

KOLODKO ON "ROUBINI GLOBAL ECONOMICS"

You may read two dozens of my articles, essays and comments on the world affairs at "Roubini Global Economics": http://www.economonitor.com/blog/author/gkolodko/. The "RGE" is extensive and inspiring portal devoted to the most important issues of global economy and economic challenges of our time. If you are interested in economics of crisis, I think this is the place worth to be visited from time to time.

My last essay on "The New Pragmatism and the Future of World Economy" has been just posted therehttp://www.economonitor.com/blog/2013/01/the-new-pragmatism-and-the-future-of-world-economy/.

608. Wpis 2288, 23.I.2013

CZY MOŻLIWE JEST WZROST PKB O 60 PROCENT PRZEZ 12 LAT?

Tak, to jest możliwe, jednakże pod warunkami, których spełnienie w polskich realiach jest mało prawdopodobne. Chyba że założyć, iż inicjatywa Prezydenta, który o to zapytuje, jest zwiastunem działań prowadzących do zasadniczej przebudowy polskiej sceny i jej klasy politycznej. Wątpię…

Jedenaście lat temu gospodarka była w gorszym stanie niż obecnie, choć nie było światowego kryzysu. Wystarczyła czteroletnia polityka koalicji AWS-UW i fatalna koordynacja polityki gospodarczej przez ówczesnego wicepremiera i ministra finansów, aby sprowadzić gospodarkę z pułapu rekordowego wzrostu PKB o 7,5 proc. na wiosnę 1997 roku, z czym zostawiałem ją po zrealizowaniu „Strategii dla Polski", do stagnacji w końcu 2001 roku. Wtedy – gdy tempo wzrostu było śladowe i wynosiło ułamek procenta – powiedziałem nie „1-3-5" (takie hasło rzucił wicepremier Belka, przejmując przechłodzoną gospodarkę), a „3-5-7". Po kpinach szyderczych opozycyjnych polityków i ich usłużnych mediach (notabene, i o dziwo, niektórzy z nich goszczą dziś na spotkaniu u Prezydenta RP) już w I kwartale 2004 roku było 7,0 proc., a jeszcze w IV roku 2001 marne 0,2 procent! Oto co można osiągnąć skuteczną polityką gospodarczą opartą na poprawnej teorii ekonomicznej.

PAN PREZYDENT PYTA…

Pan Prezydent Bronisław Komorowski zaprosił na spotkanie, na którym poszukuje się odpowiedzi na pytanie: „Jak uruchomić nasze nowe czynniki rozwoju, aby Polska rosła w

tempie co najmniej 4% PKB średniorocznie w perspektywie lat 2014-2025?" Z tą kluczową SPRAWĄ powiązane są dwie kolejne kwestie: „2. Jakie przewagi konkurencyjne Polski musimy rozwijać korzystając z ekosystemu gospodarczego Europy? 3. Jakie reformy są niezbędne aby uelastycznić gospodarkę i przygotować Polskę do wejścia do strefy euro?"

Oczywiście, narada u Prezydenta nie udzieli sensownej odpowiedzi na te zagadnienia, gdyż biorą w niej udział ekonomiści o nawzajem wykluczających się opcjach i systemach wartości, z poglądami nawzajem sobie zaprzeczającymi. Jeśli kilku wybranych spośród nich będzie miało po kilka minut na zaprezentowanie poglądów, to będą one ustawione głównie pod kątem mediów, które w spotkaniu uczestniczą i je relacjonują (po swojemu, jak zawsze). Bardziej rzeczowe byłoby spotkanie w mniejszym gronie i za zamkniętymi drzwiami. A potem – gdy już się otworzą – i tak każdy „znany ekonomista" może mówić, co chce.

Najważniejsze wszak jest to, że Prezydent pyta o tak zasadnicze sprawy gospodarcze. Zdaje sobie przecież sprawę, że gospodarka straciła impet i w latach 2012-13 dochód narodowy rośnie zaledwie o około 2 procent rocznie, choć mógłby dwakroć szybciej. Skoro Prezydent chce wiedzieć, jak osiągnąć długookresową – przez dwanaście lat – dynamikę na poziomie powyżej 4 procent, to sygnalizuje, że uważa on, iż jest to możliwe. I ma rację; teoretycznie jest to możliwe. Ale praktycznie – w obliczu istniejących realiów politycznych paraliżujących układ ekonomiczny – nie. Możliwe to byłoby wyłącznie w przypadku opracowania i konsekwentnego wdrażania autorskiego programu rozwoju, który zyskałby poparcie społeczne.

Polskę w latach 2013-25 stać na średnie roczne tempo wzrostu co najmniej 4 procent – co dałoby w sumie przyrost PKB na mieszkańca (ich liczba nieco spadnie) o ponad 60 procent – ale nie przy kontynuacji obecnej polityki. Wpierw zmienić musi się rządząca ekipa, aby zmieniły się priorytety i instrumenty polityki rozwojowej. I tak:

1. Wzrost PKB nie jest najważniejszy, ale pozostaje on podstawą poprawy standardu życia społeczeństwa.
2. Nie mniej ważny niż ilościowy przyrost PKB jest jego bardziej sprawiedliwy podział, co oznacza, że dochody ludności uboższej muszą rosnąć szybciej niż ludności zamożnej. Wymaga to dużych państwowych nakładów na kapitał ludzki, zwłaszcza edukację, oraz przebudowy systemu podatkowego pod kątem rozciągnięcia skali podatkowej. Dodatkowe nakłady na edukację i kulturę mają być finansowane z dodatkowych przychodów fiskusa.
3. Przyspieszenie wzrostu wymaga zwiększenia zasobów kapitału. Niezależnie od stymulowania wzrostu skłonności do oszczędzania na dłuższą metę niezbędne jest wykorzystanie zasobów OFE do finansowanie długoterminowych inwestycji, zwłaszcza infrastrukturalnych, w tym w sferze ochrony środowiska. Bez takiego zaangażowania OFE nie ma sensu.
4. Natomiast na krótszą metę należy zachęcać gospodarstwa domowe do zwiększania wydatków konsumpcyjnych w celu wykorzystania istniejących mocy wytwórczych. W tym celu należy ograniczyć nadmierne cięcia wydatków budżetowych, co osłabia efektywny popyt.
5. Gorliwie muszą być realizowane zapowiedzi uruchamiania środków publicznych, z wykorzystaniem pośrednictwa finansowego BGK, PKO BP, PZU, w celu pobudzania dodatkowego popytu inwestycyjnego.
6. „Więcej Polski w świecie"; zasadniczą kwestią jest zwielokrotnienie obrotów handlowych i intensyfikacja wspólnych przedsięwzięć z partnerami ze Wschodu, zwłaszcza z Rosją (co wymaga przełomu w stosunkach politycznych) oraz z Indiami i Chinami.
7. Pożądane są dalekosiężne, kilkudziesięcioletnie kontrakty „energia za żywność" z państwami Zatoki Perskiej, co z jednej strony umożliwi komercyjne, na przemysłową

skalę wykorzystanie terenów rolnych na północy i zachodzie Polski, z drugiej zaś zagwarantuje stabilne dostawy energii po korzystnych cenach.

8. Polska, wykorzystując naturalne warunki, ma stawać się regionalnym, a nawet światowym potentatem w produkcji i eksporcie ekologicznej żywności.
9. „Więcej świata w Polsce"; radykalnie zmienić trzeba politykę wizową, otwierając szeroko wrota dla dopływu talentów z zagranicy. W Polsce ma kształcić się ponad sto tysięcy studentów, głównie z dynamicznych gospodarek Azji, a także z WNP i Afryki. We wszystkich krajach z ponadstutysięczną ludnością musi powstać przy placówkach dyplomatycznych specjalne stanowisko informacyjno-promocyjne.
10. Pilnie – i głęboko, o co najmniej 100 punktów bazowych – RPP musi obniżyć stopy procentowe, aby ożywiać inwestycje i obrót.
11. Polska ma wejść do strefy walutowej euro z realnym korzystnym kursem umożliwiającym konkurencyjność gospodarki.
12. Znacząca część rezerw walutowych, administrowanych przez NBP, ma być wykorzystana na istotne zmniejszenie zagranicznej części długu publicznego.
13. Banki zagraniczne działające w Polsce mają być skłonione do szerszego finansowania obrotów oraz reinwestowania zysków. W tym celu m. in. trzeba wymagać, aby ich dyspozycyjne centrale były ulokowane w Polsce.
14. Zasadniczo wzmocniona musi być pozycja regulacyjna i nadzorcza Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, który ma wymuszać uczciwą konkurencję na dobrze uregulowanym rynku. (UOKiK powinien być jedną z najpotężniejszych instytucji w kraju.
15. Poprzez odbiurokratyzowanie gospodarki konsekwentnie poprawiać trzeba klimat przedsiębiorczości, tak by w ciągu 2-3 lat awansować na co najmniej 30. miejsce w rankingu Banku Światowego *Doing Business*, gdyż ma to znaczenie dla dopływu inwestycji zagranicznych i towarzyszącej im nowoczesnej technologii.

Tak więc niezbędny jest kompleksowy, technokratyczny program wieloletniego zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego – „Strategia dla Polski 2014-25". Nie może to być zlepek różnych koncepcji budowany na negatywnym kompromisie wykluczających się postulatów grup interesów. Potrzebna jest aktywna polityka państwa, która potrafi wykorzystywać siłę rynku *pro publico bono*, a nie wpływowe grupy interesy, które na swoją korzyść eksploatują państwo.

To tylko piętnaście punktów; jest ich więcej. To przede wszystkim powiedziałbym na naradzie u Prezydenta, za zaproszenie na którą bardzo dziękuję. Niestety, akurat w tym samym czasie będę mówił w Brukseli o przyszłości Europy i świata na konferencji wieńczącej program badawczy Unii Europejskiej – AUGUR. Tu natomiast raz jeszcze powtórzę: w Polsce jest możliwe tempo wzrostu powyżej 4 procent rocznie przez kilkanaście kolejnych lat, możliwy jest zrównoważony rozwój na bazie rozkwitu prywatnej przedsiębiorczości i spójności społecznej, natomiast nie ma to to szans w istniejącym układzie politycznym.

607. Wpis 2277, 23.I.2013

ROZSĄDEK BIERZE GÓRĘ?

Jeszcze jeden kraj, gdzie rozsądek wydaje się brać górę? Na to wychodzi, bo tak właśnie się dzieje, gdy wybory wygrywają postępowe formacje polityczne, opowiadające się za sensownym programem społeczno-gospodarczym i poprawnymi stosunkami z zagranicą. Właśnie dzisiaj, w cieszących się rekordową frekwencją wyborach parlamentarnych, w Izraelu sukces odniosły partie lewicowo-centrowe, pokonując prawicowych konserwatystów,

z dotychczasowym premierem Benjaminem Netanyahu. Najlepiej wypadła Partia Pracy, za którą tuż-tuż uplasowała się centrowa partia o wdzięcznej nazwie Yesh Atid (Przed Nami Przyszłość). Może i w Polsce by się taka przydała?... W przypadku Izraela zmiana ekipy rządzącej może oznaczać nie tylko zwrot w wewnętrznej polityce, lecz także pragmatyczne podejście do rozwiązania nabrzmiałej sprawy niepodległości Palestyny.

Trzeba poczekać na końcowe, potwierdzone wyniki (oparłem się na doniesieniach BBC ("Exit polls from Israel's election suggest Prime Minister Benjamin Netanyahu's right-wing alliance has lost ground to centre-left parties.", http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-21152124). Jednakże można mieć nadzieję, że prawicowa - a więc nierozsądna - polityka ostatnich lat po nowym rozdaniu w Knesecie nie będzie mogła być kontynuowana.

Sytuacja jest bardzo dynamiczna i status quo jest nie do utrzymania. Dlatego też przegrana prawicy może - może, nie musi - stworzyć szansę na pragmatyczne wychodzenia ze zbyt długo trwającego klinczu.

CZY ROZSĄDEK WEŹMIE GÓRĘ?

W Izraelu „do przodu", w Wielkiej Brytanii…? No właśnie, w którą stronę? Jeśli torysi wygrają wybory, to – jak zapowiedział po długim okresie podbijania bębenka publicznych oczekiwań konserwatywny premier David Cameron – będziemy mieli referendum w sprawie udziału Wielkiej Brytanii w Unii Europejskiej. Jego rezultaty można przewidzieć. Do czasu, gdy do takiego głosowania ewentualnie dojdzie, sytuacja się zmieni, ale chyba nie tyle, aby odwrócić obecne krytyczne podejście Brytyjczyków do europejskiego projektu. Jak donosi BBC (http://www.bbc.co.uk/news/uk-politics-21148282), „David Cameron is to promise an in/out referendum on the EU if the Conservatives win the next election. The Conservative leader wants to renegotiate the UK's relationship with the EU, before asking people to vote. Once a new settlement has been achieved, the British people can vote either to accept it, or to leave the EU, Mr Cameron will say."

Zdumiewający jest ten egoizm i krótkowzroczność brytyjskiej prawicy. Czasy imperialne nie wrócą, a z konkurencją zewnętrzną przecież łatwiej można sobie radzić, będąc silnym członkiem najbardziej zaawansowanego na świecie ugrupowania integarcyjnego - Unii Europejskiej. Nadzieja tylko w tym, że wyspiarze pójdą śladem Amerykanów, Francuzów, Izraela i zachowają się rozsądnie w najbliższych wyborach, obstawiając koalicję z Partią Pracy na czele. Wtedy referendum nie będzie, bo lewica nie robi takich głupstw w takich czasach. Walka o to, aby rozsądek brał górę, trwa…

606. Wpis 2276, 21.I.2013

Oto w czasach szkodliwego upolitycznienia ekonomii i zacietrzewienia ideologicznego, utrudniającego nie tylko zrozumienie, ale przede wszystkim zmianę otaczającej nas rzeczywistości na lepszą, pokazuje się fundamentalne dzieło jednego z czołowych polskich ekonomistów profesora Michała G. Woźniaka – może mniej znanego niż inni, gdyż miast pisywać w gazetach i występować w telewizji, wykłada na uniwersytetach i redaguje poważne książki. Dzieło traktuje o istocie, meandrach i konsekwencjach, a także dalszych losach systemowej transformacji w naszej części świata. Bezpretensjonalnie zatytułowaną trylogię „Gospodarka Polski 1990–2011" otwiera autorski tom „Transformacja". Następnie powstał tom 2, „Modernizacja", napisany wspólnie z grupą autorów. Najnowsza, także zbiorowa praca, tom 3-ci pt. „Droga do spójności społeczno-ekonomicznej" (Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2013, s. 350), powinna stać się książką referencyjną, ponieważ w sposób obiektywny, wszechstronny i wielowątkowy analizuje ustrojowe przemiany zarówno od strony przebiegu procesów realnych, jak i z punktu widzenia przebudowy instytucjonalnej.

605. Wpis 2274, 20.I.2013

To a propos konkursu na okładkę mojej nowej książki:

Witam!
Zadaliście mi Państwo – fakt, na moje własne życzenie – trudne zadanie do rozwiązania. W konkursie na wybór okładki wypowiedziało się prawie dwieście osób i konkurs odbił się echem aż w TVN… Jak wszyscy dobrze wiedzę, jestem za sprawiedliwością, ale raz jeszcze okazuje się, że być sprawiedliwym – niełatwa to rzecz. Starałem się… Tak czy inaczej, pora rozstrzygnąć konkurs i przyznać nagrody (wyróżnione osoby proszę o przysłanie adresu emailem, który jest obok: http://www.facebook.com/kolodko/info). Nagrodę za komentarze, które cytuję poniżej, czyli nową książkę pt. „Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna przyszłości z osobistą dedykacją, uzyskali Państwo: Mikołaj Dorożała, Beata Kaczmarska, Jacek Drewniak, Dorota Lipinska, Radosław Zalewski , Kinga Ewa Laura Kustra, Mariusz Marchliński, Joanna Gwiazda, Jacek Nowak oraz Pan Pstryczek za inwencję i podesłanie własnego projektu okładki. DZIĘKUJĘ, GRATULUJĘ, POZDRAWIAM!

P.S.
Co najciekawsze, nadal nie wiadomo, jakiego koloru będzie okładka...

Mikołaj Dorożała "Gospodarka bez wartości jest jak życie bez sensu" Sam się prosi kolor czerwony:) Tak, jak napisałem wcześniej pokaże on emocje, które bez watpienia towarzyszą globalnym wyzwaniom. Ponadto czerwony to kolor krwi, ktora nie raz musiala splynac, aby ludzie doszli w koncu do porozumienia i zaczeli budowac na filarach moralnosci. Jest to też dla mnie mimo wszystko kolor milosci, ktorej podstawawmi nalezaloby się kierowac ksztaltujac dzisiejsza globalna ekonomie, aby stala się ludzka i pomogla uniknac kolejnej krwawej rewolucji, aby w ostatnim podrozdziale części trzeciej zamiast znaku zapytania postawić kropkę:)
Czerwony pokaze emocje, ktore bez watpienia towarzysza globalnym wyzwaniom. Ponadto czerwony to kolor krwi, ktora nieraz musiala splynac, aby ludzie doszli w koncu do porozumienia i zaczeli budowac na filarach moralnosci. Jest to też dla mnie mimo wszystko kolor milosci, ktorej podstawawmi nalezaloby się kierowac ksztaltujac dzisiejsza globalna ekonomie, aby stala się ludzka i pomogla uniknac kolejne krwawej rewolucji...

Beata Kaczmarska To ja pozwolę sobie na małą wycieczkę w niedaleką przyszłość : kwiecień , 2013 .
Właśnie ukazała się najnowsza książka Prof. Grzegorza Kołodko pt: "Dokąd zmierza świat ? Ekonomia polityczna przyszłości", która jest zwieńczeniem trylogii , poruszającej wielowymiarowe aspekty rozwoju świata. Szaro- żółta okładka nawiązuje grafiką do poprzedniczek- słynnego "Wędrującego Świata" i nie mniej znanej , drugiej książki "Świat na wyciągnięcie myśli". Wszystkie trzy pozycje łączy pewna nieziemska historia – list do osoby z przyszłości , który jest pretekstem do dyskusji o tym, jak zmienia się świat, co ma na to wpływ i jak te procesy przebiegają. Niezwykle interesująca próba prognozy przyszłości z pewnością zainteresuje wszystkich , bez względu na wiek i wykształcenie . Warto przeczytać..

Jacek Drewniak Szanowny Panie Profesorze, Jako ze nie jestem fanem facebooka, zaglądam tu dość rzadko. Tym nie mniej w takiej ankiecie bardzo chętnie wezmę udział. Ad Rem. Książka "Wędrujący świat" jest koloru białego, "Świat myśli" jest szara, zatem jakby

naturalną konsekwencją jest by nowa książka była koloru czarnego. Zwłaszcza ze jak sądzę wszystkie trzy stanowią swego rodzaju całość. Dodatkowo za tym wyborem przemawia ogólna szata graficzna okładek, zarówno poprzednich jak i tej książki: rozmieszczenie treści na stronie, użyte czcionki. etc. Kolejnym argumentem za czernią jest bardzo dobra widoczność liter i takie tło nie "kłuje w oczy". Minusem tego rozwiązania jest skojarzenie koloru: czerń wyklucza nadzieję (przynajmniej w kulturze europejskiej). Jednakże wg mnie świat nie zmierza w dobrym kierunku i niewiele (eufemistycznie mówiąc) wskazuje by ten kierunek miał się zmienić. Z serdecznymi życzeniami dobrego roku 2013. Jacek P. Drewniak

Dorota Lipinska Przejrzałam na Amazonie okładki książek o podobnej tematyce, dominują białe z dość krzykliwymi tytułami, z elementami graficznymi, zdjęciem, zielone lub niebieskie. Kolor niebieski zaproponowany przez Pana jest trochę jak Tiffany blue, a ten kolor będzie jednym z wiodących w wiosennych kolekcjach modowych. Spowoduje to na pewno przyciągnięcie wzroku pań, które, poszukując tego koloru, wyłowią go również w księgarniach. Poza tym ten kolor nie jest jednoznaczny, co koresponduje z Pańską zachętą do własnej oceny czytelnika, czy jest Pan, w swych przewidywaniach optymistą, czy pesymistą. Kierując się zaś kryterium negatywnym: żółta okładka kojarzy się z książkami z lat 90, czerwonej brak elegancji, granatowa jest bardzo " garniturowa" i oficjalna, popielata- ciekawa, ale może pozostać niezauważona. Nie wykluczam czarnej i zielonej. Zielona kojarzy mi się z Pańskimi zdjęciami, ale moją faworytką pozostaje niebieska. Ciekawe, którą Pan wybierze. Niezależnie od wyniku, Ci którzy tu się wypowiedzieli zapewne podążą do księgarń

Radosław Zalewski CZERWONA. Po pierwsze - zasugeruje, że książka jest "dynamiczna" i pisana żywym językiem. Po drugie - zwróci uwagę na półkach i przyciągnie wzrok. Po trzecie - sugeruje, że mamy do czynienia z treścią pilną, która aż prosi się o przeczytanie. Czerwony to kolor ostrzeżenia. A WIĘC KAŻDY KTO CHCE CHOĆ TROCHĘ ODGADNĄĆ PRZYSZŁOŚĆ MUSI KSIĄŻKĘ PROFESORA PRZECZYTAĆ! Podsumowując: ważna treść, pilne do przeczytania, zwraca uwagę.

Kinga Ewa Laura Kustra Jestem za czarną. Aktualnie żyjemy w takich czasach, gdzie mamy raczej czarne myśli na przyszłość. Uważam, że lepiej założyć "czarny" scenariusz i być miło zaskoczonym, gdy pójdzie lepiej niż zakładać powodzenie i rozczarować się, że nie wyszło (z różnych powodów). Inna sprawa, że czarny to kolor elegancki i klasyczny, a taka okładka wizualnie będzie pasowała do pozostałych, ale to już pobudki czysto estetyczne
Mariusz Marchliński Mam dwie poprzednie Pana Profesora książki. Są przeczytane i niezwykle wiele mi pokazały. Czytałem większość pańskich dzieł. Dzięki również Panu postanowiłem zrobić drugi dyplom, tym razem z finansów i rachunkowości. Bardzo zainteresowała mnie ta dziedzina nauki. Na okładce narysowalbym dwie drogi, jedną z zakretami i pod górę, a drugą bardziej łagodną, a kolor okładki błękitny jak woda w lazurze. Czekam z niecierpliwością.

Joanna Gwiazda Dołączając się do grona komentatorów napiszę, że moim pierwszym naturalnym wyborem był kolor zielony , bo jak wielu moich poprzednikom zielony kojarzy się ma wieloma pozytywnymi zjawiskami - nadzieją , wiosną , budzeniem się przyrody do życia ... Ale nie mam pewności czy te proste skojarzenia można odnieść do treści książki a poza tym jaki miałby być tego sens? Moim zdaniem walor marketingowy koloru okładki ma drugorzędne znaczenie, więc konserwatywnie pozostałabym przy szarej okładce, poszłabym obraną wcześniej drogą, ta stylistyka wydaje mi się najbardziej adekwatna do tematyki serii, moim zdaniem Panie Profesorze okładki "Wędrującego świata" i "Świata na wyciągnięcie myśli" są idealne, a kompozycja srebrno- szarego tła i żółtego druku doskonale się komponuje,

jest "przyjemna dla oka" , świeża, przejrzysta, z niecierpliwością czekam na jej debiut w księgarniach
Pan Pstryczek Wysyłam na Pana maila mój projekt okładki, który godzi te wszystkie przedstawione tu propozycje. Uwzględnia że świat zmierza zwłaszcza do zmian, że zmiany mają charakter cykliczny, różne zabarwienia, że świat raz się stacza by potem się wznieść, że błyszczy w jasności ale i ginie w ciemnościach. Niestety pod względem ekonomicznym , mój projekt ma marne szanse w zderzeniu z osobą umiejącą liczyć (koszt okładki). Niemniej to tylko zabawa , a nuż się spodoba. Co do ofert tu pokazanych, ja stawiam na wersję szarą jako właściwą dla osoby (autora) która opiera się wszelkim skrajnościom; zarówno tym prawicowo-nacjonalistycznym, skrajnie lewicowo-populistycznym, oraz utopijnym wizjom neoliberalnym. Tyle że dodałbym większą skale szarości, która lepiej oddaje szerokie spektrum prezentowanych poglądów i wizji . Pozdrawiam i życzę osiągnięcia zamierzonego celu.
Wcześniej oddałem swój głos na kolor zielony. Nie wiem czy można dwukrotnie głosować i który oddany głos będzie ważny? Z niecierpliwością czekam na pierwsze wydanie tej książki i chyba moja ciekawość tkwi we mnie do tego stopnia, że sięga podświadomości. Dzisiaj zbliżając się autem do sygnalizacji świetlnej, z daleka dostrzegłem żółty (pomarańczowy?) kolor sygnalizatora i w tym momencie pomyślałem – które światło zaświeci się następne: zielone czy czerwone? Zwolniłem na tyle, aby móc odpowiednio zareagować na następny sygnał świetlny. Zaświeciło się czerwone światło, a ja spokojnie zatrzymałem się przed linią, której nie powinienem przekroczyć. Przy sygnalizacji wyświetlił się czas (40 sekund) oczekiwania na zmianę światła, a w tym czasie zaświtało mi skojarzenie zaistniałej sytuacji w ruchu drogowym właśnie z zapowiadaną książką Pana Profesora i wyborem koloru jej obwoluty. Pomyślałem, a może jednak zagłosować na kolor żółty? Właśnie jaskrawo żółty, w tym przypadku symbolizujący ostrzeżenie przed wielką niewiadomą przyszłości światowej ekonomii politycznej Świata. Co nas czeka: zielona przyszłość z nadzieją na lepsze jutro, czy nakaz zatrzymania istniejącego trendu poczynań ekonomii politycznej? Ile mamy czasu na zastanowienie się do najbliższych wyborów ludzi odpowiedzialnych za ekonomiczne losy mieszkańców naszego kraju, kontynentu i świata?
Dotychczas wydane książki Pana Profesora znakomicie diagnozowały istniejącą sytuację ekonomiczną, a zarządzanie polską gospodarką wówczas, gdy miał na nią bezpośredni wpływ – przynosiło korzystne zmiany odczuwalne przez społeczeństwo. Nie wiem jakie prognozy ekonomiczne przedstawi Pan Profesor w najnowszej książce, ale wielu jej przyszłych czytelników chciałoby, oprócz ekonomicznych prognoz, przeczytać o możliwościach rozwiązań tych problemów… Może dla wielu z nas przeczytanie tej książki będzie tym żółtym światłem – ostrzegającym, że wkrótce nastąpi zmiana? Tylko jaka??? A zatem głosuję na żółty (pomarańczowy?) kolor okładki…
Serdecznie pozdrawiam.

604. Wpis 2271, 20.I.2013

@ Pan Michał Budzyński.
Tak, sądzę, że bywają ludzie podobnego kalibru, lecz są tłamszeni przez media, tak neoliberalne, jak i populistyczne i nacjonalistyczne. A także (i niestety) eroduje się ich potencjał wskutek podlegania komercjalizacji i zalewu importowanych „autorytetów”.

603. Wpis 2270, 20.I.2013

Światli ekonomiści w odróżnieniu od konserwatystów od dawna wiedzą, że nadmierne nierówności w podziale dochodów – i w konsekwencji na dłuższą metę majątku – są nie tylko trudne do zaakceptowania ze względów etycznych, lecz także obracają się przeciwko wzrostowi gospodarczemu. Neoliberałowie tego nie potrafią pojąć albo po prostu nie chcą pogodzić się z prawdą, z której być może zdają sobie sprawę, ale służąc partykularnym interesom i kierując się krótkowzrocznością, wolą nadal głosić nonsensy i opowiadać się za narastającymi nierównościami jako rzekomym warunku ekspansji gospodarczej. W rzeczywistości zaś, tam gdzie nierówności są mniejsze – choćby w Skandynawii czy Kanadzie – żyje się lepiej, a zmniejszenie ich skali jedynie o 10 procent wydłuża okresy wzrostu gospodarczego aż o połowę. Innymi słowy, gdyby w Polsce wskaźnik Giniego, przy pomocy którego mierzymy rozkład dochodów, spadł z około 38 – bo już chyba sięgnął tak wysokiego poziomu – do około 34, to po wejściu na ścieżkę szybszego wzrostu (co skądinąd nie wchodzi w rachubę przy kontynuacji obecnej polityki społeczno-gospodarczej) można by kroczyć nią dłużej, podnosząc standard życia prawie całego społeczeństwa na większą skalę.

Tym bardziej ważne i ciekawe jest to, że nie jakaś lewicowa formacja polityczna czy postępowa organizacja pozarządowa, ale zdecydowanie wolnorynkowo zorientowane World Economic Forum uznało w swoim dorocznym raporcie ukazującym się w przeddzień szczytu w Davos, że największe zagrożenie dla światowego ładu i rozwoju stanowią zbyt duże dysproporcje w stosunkach podziału. Rychło w czas, mógłby ktoś rzec… Przecież rozsądni ekonomiści – i najzwyczajniej mądrzy ludzi – przestrzegali przed tym od lat. Jeszcze jeden przejaw hipokryzji; teraz możni tego świata troszczyć będą się o walkę z biedą i bardziej równomierny podział dochodów…

To dobrze, że i do tych kręgów – choć najpewniej w poczuciu strachu – dociera świadomość, że podejście do kwestii relacji dochodowych musi ulec istotnej zmianie. Nie oznacza to bynajmniej jakiejś zasadniczej reorientacji ideologicznej i głębszego przeobrażenia wartości, a jest jedynie wyrazem pragmatyzmu. Pojmuje się bowiem wreszcie, że po wielkim blamażu neoliberalizmu nie można próbować wracać do *business as usual* i dalej sprzyjać wzbogacaniu się nielicznych kosztem większości. Nie sądzę wszak, by był to zwrot strategiczny; bynajmniej. To trochę więcej pragmatyzmu, ale przede wszystkim retoryka w obliczu poszerzania się obszarów wykluczenia społecznego i narastania fali protestów – od „Arabskiej Wiosny" po *Occupy Wall Street*. Strach przed rewolucją?

602. Wpis 2268, 14.I.2013

Wkrótce ukazuje się trzecia moja książka o globalnych wyzwaniach – o kulturze i polityce, gospodarce i polityce, ludności i środowisku, nauce i technologii. Po "Wędrującym świecie" (http://www.proszynski.pl/Wedrujacy_swiat-p-31704-.html) i "Świecie na wyciągnięcie myśli" (http://www.proszynski.pl/Swiat_na__wyciagniecie_mysli-p-30449-.html) przyszedł czas na rozwinięcie dyskusji o tym, co nasz czeka na pewno, a co być może i co w związku z tym czynić, aby było lepiej. Czas na książkę pt. „Dokąd zmierza świat. Ekonomia polityczna przyszłości". Czytelnicy ocenią, czy jest to opowieść optymistyczna, czy pesymistyczna. A może po prostu realistyczna? Zanim jednak książka pójdzie do druku, trzeba wybrać kolor okładki. Który? I dlaczego? Siedem propozycji przedstawionych jest na mojej stronie www.facebook.com/kolodko. **Za najciekawsze uzasadnienie proponowanego wyboru specjalna nagroda: książka z osobistą dedykacją autora!** A więc którą okładkę wybieramy? Granatową? Żółtą? Szarą? Czerwoną? Niebieską? Czarną? Zieloną?

ii.

iii. 601. Wpis 2267, 14.I.2013

iv. Although I do not share the opinion that a time of the end of growth has arrived already, I do share most of concern of Richard Heinberg presented in his inspiring book called "The End of Growth: Adapting to Our New Economic Reality" (New Society Publishers, Gabriola Island, BC, pp. 320). I think that there is still a lot of steam to economic expansion, even if measured in traditional way by the increase of GDP, of which I am also very skeptical.

v. Depletion of non-renewable resources, the limits to exploitation of fossil fuels, constraints for materials' substitution, declining role of technological progress in pushing up the quantity of production, and other factors undoubtedly will bring slowing of the world economy. Yet it will be growing in the years to come – and I mean not just a couple of years but rather several generations – though the GDP growth must be slower than it's been in the past.

vi. Whatever, one can learn a great deal from "The End of Growth…" and if you are concerned about the future you should read this well-argued book. It is a valuable and comprehensive study showing where and why the mainstream economics is wrong, especially why it is wrong while assuming that the growth can continue forever. Richard Heinberg has proved that it cannot.

vii.

600. Wpis 2265, 12.I.2013

Obecnie już zdecydowana większość greckiego długu to zobowiązania wobec instytucji publicznych: Unii Europejskiej, Europejskiego Banku Centralnego i MFW. A więc - koniec końców - wobec państw (i ich budżetów) tworzących te organizacje. I o to zasadniczo chodzi w całej toczącej się grze. Każda kolejna transza "pomocy" dla Grecji przesuwa dług z nieroztropnych banków (głównie właśnie niemieckie i francuskie) na instytucje publiczne. W finalnym rezultacie koszty niewypłacalności Grecji mają ponieść podatnicy, a nie akcjonariusze i zarządy banków oraz innych organizacji pośrednictwa finansowego, które w swej zachłanności i krótkowzroczności nierozsądnie udzielały Grecji kredytów.

599. Wpis 2264, 12.I.2013

Grecki dramat trwa. W obliczu już od pięciu lat trwającej recesji – i nieuchronnie idącym w ślad za tym zawężaniem się bazy podatkowej – rząd ponownie podniósł podatki, miedzy

innymi wprowadzając nowy próg podatkowy – 42 procent od dochodów osobistych powyżej 42 tysięcy euro. W zaistniałej sytuacji być może słusznie. Rzecz w tym, że nie musiała ona zaistnieć, nie doszłoby to obecnej fazy greckiego dramatu ekonomiczno-politycznego, gdyby nie błędna polityka nadmiernego cięcia wydatków i nierozważnego ograniczania deficytu budżetowego wymuszana na Grecji przez Unię Europejską i Międzynarodowy Fundusz Walutowy. MFW już skłonny jest przyznawać się do błędów. Czas na UE…
Pomimo spadku PKB o ponad 20 procent (sic!) w latach 2008-12 Grekom udaje się doprowadzić do zrównoważenia pierwotnego budżetu, tzn. zbilansowania dochodów i wydatków budżetowych, nie licząc wciąż ogromnych kosztów obsługi długu publicznego. Ten dług jest niespłacalny. Dlatego też Grecja ogłosi niewypłacalność, gdy tylko ugruntuje się pierwotna zrównoważony budżet (a więc rząd będzie miał wystarczające dochody na finansowanie bieżących wydatków) i gdy będziemy mieli za sobą wybory w Niemczech (wrzesień 2013). Koszty takiego posunięcia będą większe niż w przypadku podjęcia zawczasu takiej decyzji, w twórczym porozumieniu z innymi. Niestety, brak rozwagi, krótkowzroczność, fałszywe doktryny ekonomiczne i polityczne partykularyzmy (czytaj „patriotyzmy”) to uniemożliwiły.
Czekamy zatem na kolejny akt greckiego dramatu…

598. Wpis 2263, 12.I.2013

The history of the world is fascinating. So A lot of interesting things happened in different part of the globe at different time of the course of mankind. To be sure, there is not a better way to feel the telling touch of history than travelling and visiting the places written in our past. Just below I have referred to such places as Yucatan of the great civilization of Maya Indians, or Timbuktu, once upon a time a center of Islamic culture.
Yet there is one place on Earth where it is possible to see so many artifacts from all over the world; none of them have been created there, but all of them are collected over there and now described in a literary way in exciting book written by the director of British Museum. “A History of World in 100 Objects” by Neil MacGregor (707 pp.) attempts impossible – to encompass the history of civilizations through the prism of just one hundred objects being now in the possession of the richest of all collections – at the British Museum. The book is written in enlightening, engaging way. 100 objects, 100 stories, 100 essays on what, how, when and where was going on the long trek our culture from the remote past into present.
But “A History of World in 100 Objects” is not only the book; it’s been a special joint project of the British Museum and BBC, and now one can listen and watch to this amazing story at http://www.bbc.co.uk/ahistoryoftheworld/.

597. Wpis 2262, 10.I.2013

@ Solumpik (wpis 2259).
Za opóźnienia w pojawianiu się komentarzy dyskutantów - przepraszam. Już zmitygowałem administratora (któremu jesteśmy wdzięczni za pomoc), by się zdyscyplinował.
Co do moich komentarzy - tutaj, na blogu, i na www.Facebook.com/Kolodko - od nowego semestru będzie ich więcej. Sądzę, że także nieco częściej pojawię się w telewizji. Akurat dzisiaj "złamana" została moja nowa książka, która wyjdzie w marcu. Teraz jeszcze kilka zadań na koniec semestru, potem dłuższa podróż na jeszcze jeden "kraniec świata" - i, jak rzekłem, od nowego semestru znowu żywa dyskusja. Zapraszam :)

596. Wpis 2261, 8.I.2012

CO WARTO OBEJRZEĆ?
„Mój rower”. Za tym nieco dziwnym i w zasadzie nic nie mówiącym tytułem kryje się piękna opowieść filmowa. O życiu. O przemijaniu i nadchodzeniu. Dla wszystkich pokoleń – od licealistów poprzez ich rodziców po dziadków. „Mój rower” to świetny polski film. Aż szkoda, że z takim trudem przebijają się na światowe ekrany filmy nieamerykańskie, bo ten obraz ani chybi zainteresowałby widzów z przeróżnych kultur. Polski, ale przede wszystkim głęboko humanistyczny. To się ogląda, tym bardziej że jest świetnie zagrany, pięknie sfotografowany, znakomicie muzycznie zilustrowany.

Taki film powinien iść przy pełnych salach kinowych, do czego jakże wielu zniechęcają irracjonalnie wyśrubowane ceny biletów. Przy tańszych biletach nie tylko widzów byłoby dużo więcej, na czym korzysta kultura, ale i producent oraz kina zarobiliby dużo więcej.

Michał Urbaniak, występujący w jednej z trzech głównych ról, znany mi dotychczas jako pierwszej klasy jazzowy kompozytor i instrumentalista, jest równie doskonały jako aktor. Piotr Trzaskowski, reżyser i współscenarzysta wraz z Wojciechem Lepianką zasługują na uznanie.

Czym prędzej zatem hurmem walimy wszyscy do kina, aby przy okazji nakręcić choć trochę koniunkturę na coś świetnego, a zarazem Made in Poland!

595. Wpis 2260, 8.I.2013

THE ONLY NEWS FROM POLAND?
This is the first and thus far the only ‘news’ from Poland broadcasted by the opinion-leading BBC NEWS WORLD (http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-20949949):

“A mobile phone operator in Poland has pulled an advertising campaign that featured images of Vladimir Lenin after it provoked a wave of anger. The campaign featured the former Russian leader issuing the command to "Keep Talking!" …in one television commercial, a young couple's romantic meal is disrupted by a miniature version of an actor playing a red-flag-waving Lenin, who urges them to take advantage of the company's new offer. Later, a cartoon image of Lenin's head shouts: "Keep Talking!" …the campaign was meant to appeal to the company's youthful target audience, those too young to remember communism in Poland. (…) However, Lukasz Kaminski, the director of the Institute of National Remembrance…wrote in an open letter: "The social effects of this campaign could also be more dangerous because it is addressed to young people, among whom it builds positive associations with Lenin."

Saudi Arabia has her morality police, mutaween, and Poland has the Institute of National Remembrance. Such a pity…

594. Wpis 2257, 2.I.2013

@Paweł. Nic nie wiem o wykładzie, o który Pan pyta. Wtedy będę na innym krańcu świata...
Pomylił się Pan :) Sprawdziłem; 15.02 MIAŁEM tam wykład w roku minionym, 2012.
Do Siego Roku!

593. Wpis 2553, 13.XII.2012

13 GRUDNIA, DZIESIĘĆ LAT TEMU: POLSKA W UNII EUROPEJSKIEJ!

Skoro telewizja odwołuję wcześniej umówioną rozmowę o budżecie i przyszłości, bo potrzebny jest czas antenowy do roztrząsania nieokrągłej rocznicy wprowadzenia stanu wojennego, to tutaj wypada wspomnieć wiekopomne wydarzenie sprzed dziesięciu lat. Otóż 13 grudnia 2002 roku na szczycie Unii Europejskiej w Kopenhadze przesądzone zostało poszerzenie UE o 10 nowych państw. Największym nowym członkiem Unii, od kwietnia 2004 roku, stawała się Polska.

Jako wicepremier i minister finansów RP uczestniczyłem aktywnie w procesie integracji Polski z Unią Europejską, w tym w zwieńczonym sukcesem szczytem w Kopenhadze. Nie było łatwo, ale było skutecznie i owocnie. Udało się wtedy rozwiązać dużo więcej dużo poważniejszych problemów niż na ostatnim szczycie w Brukseli…

13 grudzień 2002 roku to najważniejszy dzień w powojennej historii Europy. To ciekawe, że już wtedy zdawał sobie z tego sprawę nawet tłum dziennikarzy i reporterów (vide zdjęcie), a dziś wciąż nie potrafią tego pojąć niektórzy, celebrujący pod tą datą rocznicę innego wydarzenia.

592. Wpis 2247, 3.XII.2012

„DOKĄD ZMIERZA ŚWIAT. Ekonomia polityczna przyszłości" to tytuł mojej kolejnej, trzeciej już książki o świecie. Po „Wędrującym świecie" i „Świecie na wyciągnięcie myśli" przyszedł czas na książkę o przyszłości… Jest już prawie gotowa i w odpowiedzi na życzenia poniżej zamieszczam spis treści:

DOKĄD ZMIERZA ŚWIAT
ekonomia polityczna przyszłości

Spis treści

Na dobry początek

CZĘŚĆ PIERWSZA
Dlaczego ekonomiści tak często nie mają racji

I. Ekonomia uczciwa, czyli czym jest współczesna ekonomia, a czym być powinna

II. Czy gospodarcza przyszłość da się zaprojektować?

III. Przydatność ekonomii w kreowaniu rzeczywistości

IV. Globalizacja – incydent historii?

V. Rynek i państwo w epoce globalizacji

CZĘŚĆ DRUGA
Zagrożenia i szanse – czego więcej?

VI. Gospodarka bez wartości jest jak życie bez sensu

VII. Międzynarodowe porozumienia i nieporozumienia

VIII. Społeczne i ekologiczne granice wzrostu

IX. Jeszcze jedna wędrówka ludów

X. Biedni i bogaci

XI. Czy zbawi nas postęp techniczny?

XII. Kto więcej wie, tego na wierzchu, czyli rola mądrości, wiedzy i umiejętności

XIII. Zanim wybuchnie pokój

CZĘŚĆ TRZECIA
Jak uciec do przodu

XIV. Wiek Azji z cywilizacją euroatlantycką w tle?

XV. Nowy Pragmatyzm, czyli ekonomia umiaru

XVI. Czy czeka nas ‘happy end’?

Na jeszcze lepszy koniec

Indeks

591. Wpis 2242, 8.XI.2012

Mój referat zatytułowany „Ekonomia kryzysu, kryzys ekonomii – i co dalej?” otwiera konferencję naukową na temat "Czego nauczył nas kryzys? Polityka gospodarcza w kryzysie czy kryzys polityki gospodarczej?". Współorganizatorzy konferencji to Centrum Badawcze Transformacji, Integracji i Globalizacji TIGER oraz Katedra Europeistyki Akademii Leona Koźmińskiego. Program konferencji jest dostępny tutaj: http://tiger.edu.pl/konferencje/program.pdf. Zapraszamy wszystkich zainteresowanych!

590. Wpis 2341, 1.XI.2012

"Truth, Errors, and Lies: Politics and Economics in a Volatile World” (http://www.amazon.com/Truth-Errors-Lies-Politics-Economics/dp/0231150695/ref=sr_1_1?ie=UTF8&qid=1351787008&sr=8-1&keywords=kolodko) is now published in paperback edition. It’s also available as e-book (http://www.amazon.com/Truth-Errors-Lies-Economics-ebook/dp/B0064CZ9KY/ref=tmm_kin_title_0?ie=UTF8&qid=1351787008&sr=8-1).

It has been nominated for the Michael Harrington Award for an outstanding book that demonstrates how scholarship can be used in the struggle for a better world.

589. Wpis 2337, 29.X.2012

@ Gustawww (wpis 2336) pyta, co sądzę „o planach utworzenia Spółki Inwestycje Polskie i podwyższeniu kapitału BGK?" Generalnie, to dobry pomysł. Sam proponowałem coś podobnego trzy i pół roku temu w liście otwartym do Premiera Tuska, publikowanym także na naszym blogu. Szkoda, że dopiero teraz i szkoda, że to ten rząd zlikwidował wcześniej funkcjonujący tam – przy BGK – fundusz poręczeń kredytowych dla małych przedsiębiorstw.

Co zaś do pytania Kacpra (wpis 2335), to powinien znać moją odpowiedź, skoro pisze, że przeczytał kilka moich książek. Może pominął te, w których znajdzie przekonującą – obiektywną i naukową – odpowiedź na temat błędów i szkodliwości tzw. terapii szokowej. W szczególności polecam „Od szoku do terapii. Ekonomia i polityka transformacji" (jest w całości dostępne w internecie na stronie TIGERa: http://tiger.edu.pl/ksiazki/ekonomiapolitykatrans.pdf) oraz „Wędrujący świat". Kacper przy tym nie ma szczęścia. Pisze, że na zajęciach, na które chodzi na uczelni, „stwierdzono, że terapia szokowa zwana planem Balcerowicza, była z ekonomicznego punktu widzenia bardzo dobra." Nie ma szczęścia, bo musiał trafić na niekompetentnego wykładowcę. Niestety, tacy też się zdarzają…

588. Wpis 2234, 25.X.2012

@ Piasek125 (wpis 2232).

Nie postuluję - a już na pewno nie "cały czas" - "więcej Państwa w gospodarce", lecz bardziej SKUTECZNE Państwo, zwłaszcza w jego funkcjach regulacyjnych. Proszę uważniej czytać, co piszę.

Notabene, w nowej książce, którą kończę, jest cały rozdział na temat właściwej, czyli prorozwojowej SYNERGII państwa i rynku.

587. Wpis 2233, 24.X.2012

Pan Andrzej M. Szumiło (wpis 2230) chce wiedzieć, co sądzę „na temat Szkockiej gospodarki po uzyskaniu niepodleglosci w 2014 roku." Otóż mam nadzieję, że Szkoci dokonają racjonalnego wyboru i w referendum 2014 roku większość powie NIE. Odłączenie się Szkocji od Wielkiej Brytanii – jednej z czołowych gospodarek świata – pogorszyłoby na długą metę jej pozycję konkurencyjną i perspektywy rozwojowe. Liczenie na ropę spod Morza Północnego to nie jest dobra strategia. W przyszłości trzeba poszerzać i pogłębiać europejską integrację, a nie dzielić istniejące kraje. Podział Czechosłowacji na Czechy i Słowację nie przyniósł specjalnych rezultatów gospodarczych żadnemu z tych państw. Stało się tak ze względów pozaekonomicznych, choć Czesi spekulowali na coś innego. Szkocja jako część Wielkiej Brytanii liczy się na arenie międzynarodowej. Jako kraj niepodległy sama siebie by marginalizowała. Wszystkie szkockie ambicje – łącznie z gospodarczymi – mogą z powodzeniem być zaspokajane w ramach istniejącej struktury państwowej, co nie oznacza, że

niemożliwe jest dalsze zwiększenie prerogatyw autonomiczności Szkocji jako integralnej części większego kraju.

Andrzej (wpis 2229) pisze: „A czy Andrzej i znajomi chcieliby mieć na przykład po 1000 dolarów w gotówce? Albo jeszcze lepiej milion na koncie? Właśnie dlatego, że jest bardzo dużo takich, którzy mimo trudnej sytuacji w sferze finansów publicznych mają i chcieliby mieć, nieustannie utrzymuje się duże zapotrzebowanie na dolary jako międzynarodowy środek rozrachunkowy i płatniczy oraz pieniądz rezerwowy. Świat zewnętrzny z pewnością też patrzy na to, że „dług USA jest większy niż PKB tego kraju", ale wie, iż wciąż jest to najpotężniejsze gospodarka świata, z ogromnym potencjałem zasobów naturalnych, kapitału ludzkiego, fizycznego i finansowego. Amerykańskie zasoby finansowe są większe niż zadłużenie. Trzeba też pamiętać, że każdy dług ma dwie strony. To państwo amerykańskie ma ponad 100 procent PKB długu, ale znakomita część wynikających stąd zobowiązań jest w posiadaniu amerykańskich banków i innych organizacji finansowych oraz u amerykańskich obywateli. Problem pojawiłby się dopiero wówczas, gdyby Skarb USA nie był w stanie obsługiwać długu i w ślad za tym utracono by zaufanie do dolara. Do tego wszakże nie dojdzie, choć na wszelki wypadek ci, którzy mają dużo płynnych zasobów, dywersyfikują je i nie przetrzymują wszystkiego w dolarach, wkładając do swego koszyka także inne waluty. Albo – jak kto woli – trzymając swoje rezerwy w kilku różnych koszykach, podobnie jak te przysłowiowe jajka.

586. Wpis 2228, 18.X.2012

@ Jacek (wpis 2227) i Elżbieta (wpis 2225).
Słusznie Pan pyta o społeczną odpowiedzialność biznesu, bo to ważna sprawa. Proszę tylko nie mieć złudzeń, że biznes wielce się tym przejmuje. Nieodzowne jest instytucjonalne zmuszenie go przez regulacje państwowe do poczucia i dźwigania tejże odpowiedzialności. Nieco więcej na ten temat w podrozdziale o wartościach w nowej książce, nad którą pracuję. Tam też więcej o rządach prawa i praworządności, do czego nawiązuje Elżbieta (wpis 2225).

585. Wpis 2223, 12.10.2012

Witam!

Tak, piszę nową książkę... O przyszłości. Zatytułowałem ją „Dokąd zmierza świat? Ekonomia polityczna przyszłości". Już jest zaawansowana, prawie milion znaków. Siedem rozdziałów już gotowe, kilka jeszcze przede mną. Sądzę, że książką ukaże się w marcu.

Oczywiście, oprócz pisania ciągle coś się dzieje. Wczoraj m. in. spotkanie ze Studenckim Kołem Naukowym TYGRYSKI w Akademii Leona Koźmińskiego, ALK, i wieczorem kolacja u Prezydenta Komorowskiego z okazji wizyty Prezydenta Czech Vaclava Klausa. Rano lecę do Gdańska, na wykład specjalny na XII Międzynarodowym Forum Gospodarczym w Gdyni.

W ATRIUM ALK wystawa moich fotografii pt. „Módlmy się". Do ekspozycji fotografii pod takim właśnie tytułem skłoniło mnie zarówno zamiłowanie do wielokulturowości, jak i przekonanie o konieczności lansowania jak największej dozy tolerancji, której we współczesnym świecie, o którego przemianach piszę, jest zbyt mało.

584. Wpis 2210, 27.VIII.2012

Witam WSZYSTKICH!

Jestem jak najbardziej przeciwko MARAZMOWI! (vide Solumpik, wpis 2209). Proszę jednak dyskutować na razie beze mnie, gdyż - jak już wyjaśniałem - zaangażowany jestem bardzo w pewien projekt (o co pyta Michał we wpisie 2208). Piszę "pewien", a nie "inny", bo te jest część TEGO projektu, którego częścią jest także nasz blog i tocząca się tutaj debata.

Michał pyta o szczegóły projektu. Otóż piszę trzecią część trylogii o świecie. Po książka "Wędrujący świat" i "Świat na wyciągnięcie myśli" nadszedł czas na tom o przyszłości. I właśnie go piszę. Kiedy się ukaże? Najprawdopodobniej wczesną wiosną, a może nawet na przedwiośniu...

Tak więc nie będę komentował "tejże rzeczywistości" i "bieżących wydarzeń w naszym kraju", bo teraz piszę książkę o przyszłości świata. Państwo natomiast komentujcie jak najwięcej, bo nie chcemy żadnego marazmu!

:)

583. Wpis 2204, 13.VIII.2012

Witam wszystkich gości blogu „Wędrującego świata". Teraz trochę mniej moich komentarzy i nie od razu odpowiadam na wszystkie pytania, bo skupiam się na większym projekcie. Mam nadzieję, że znajdziecie Państwo tam odpowiedzi na prawie wszystkie swoje wątpliwości i podnoszone tu kwestie i także nasunie się przy tej sposobności wiele nowych pytań…

582. Wpis 2199, 23.VII.2012

@ Mirek (Wpis 2198)
Można – i trzeba! – jeszcze bardzo wiele zrobić, by chronić konsumenta przed manipulacjami producentów i dystrybutorów przy pomocy skorumpowanych mediów. Niektóre regulacje, które mamy, są wcale dobre, jak Pan słusznie zauważa, ale tu chodzi o coś więcej. O rzetelną równowagę między sprzedającymi i kupującymi. Ci drudzy mają mniej informacji i jakże często po prostu oszukiwani.

Co zaś do stwierdzenia, że „Gdybym był racjonalnym konsumentem, to nie kupiłbym ani „Wędrującego świata", ani „Świata na wyciągnięcie myśli", tylko wypożyczyłbym te książki z biblioteki :)", to nie do końca ma Pan rację. Wtedy bowiem nie mógł by Pan zajrzeć do książek wtedy, kiedy ma na to ochotę, a tylko wówczas, gdy akurat miałby Pan książkę wypożyczoną ☺

581. Wpis 2196, 19.VII.2012

Kryzys nie ma wakacji. A już na pewno nie udali się na nie spekulanci, którzy dalej hasają na rynkach finansowych, bynajmniej nie przyczyniając się do przezwyciężania piętrzących się problemów, a wręcz odwrotnie.

Pomimo daleko posuniętych cięć wydatków budżetowych – z punktu widzenia koniunktury gospodarczej zbyt daleko posuniętych, bo wpędza to gospodarkę w recesję, zawężając bazę podatkową – obciążona dużym długiem Hiszpania musiała zaakceptować wysokie koszty kolejnej pożyczki zaciągniętej na rynku. Sprzedając w sumie obligacje za prawie 3 miliardy euro, musiało zapłacić aż 6,46 procent (przed miesiącem było to „tylko" 6,07) za obligacje 5-letnie i 6,7 procent (miesiąc temu 4,83) za papiery 7-letnie.

Wakacje też muszą na chwilę przerwać niemieccy parlamentarzyści, aby przegłosować poparcie dla 100-miliardowego pakietu pomocowego Unii Europejskiej dla Hiszpanii.

Potem znowu wakacje (dla niektórych) i kryzys powróci z całą mocą z końcem lata. Bo to jest systemowy kryzys współczesnego neoliberalnego kapitalizmu. I tylko poprzez fundamentalne zmiany w sferze wartości, instytucji i polityki można go przezwyciężyć. Przelewanie kolejnych dziesiątek i setek miliardów z pustego w próżne powoduje, że koszty walki z kryzysem rosną. Dowodzi tego także dzisiejszy letni dzień…

580. Wpis 2192, 13.VII.2012

My visit to Madrid was indeed short yet it happened at the special moment. On the same day when I was addressing the Summer School of the European Federation of Financial Analysts Associations, EFFAS, and delivering lecture on "Globalization, Crisis, and What Next?", the police was shooting, luckily the rubber bullets, at the people demonstrating against additional austerity measures proposed on the same morning by Spanish conservative prime minister, Mariano Rajoy. When he and his party was running in the last election there was – of course!, how otherwise? – a promise of the old Bush-like style: "no more taxes". And now surprise! The VAT is growing again up by as much as 3 points. No taxes for the reach, like in France, but for everybody, what implies that most of the addition tax burden is going to be imposed upon the people who spend most of their income on consumption, that is on the medium class and poor households. And there are other moves too, as not paying so-called Christmas pay, etc. Certain of these instrument are rational and justified, some others are at least disputable.

And all these and other austerity and fiscal measures, including cutting the subsidies for the coal industry, occur when unemployment rate is approaching 25 percent and is much higher among the young people, most of them educated, skilled, and ambitious. Surprise that the people are on the streets? Not for the first and not for the last time. The more so, since orthodox fiscal adjustment is eroding further purchasing power of population, thus slowing even more economic activity. The fiscal base is shrinking, together with the GDP, which is in recession. Spanish economy is contracting this year by about 1.5 percent and, according to some forecast, by another 1 percent in 2013. Hence, one can expect further grow of unemployment and hardly an increase of fiscal revenue from falling output.
And what about the "market sentiments"? Bullish after recent move of Spanish policy? Not at all. The interest rate for 10-years government bonds doesn't like to go below the 7-percent. What's worse, the financial market contagion goes from Greece to Spain and then to Italy, for which today the Moody's rating agency has cut its grading by two notches – down from A3 to Baa2.

By the way, all these rating agencies now keep trying to be more Catholic than the pope, believing in their naivetés that if they will be acting in this phase of crisis with evident exaggeration (what makes the situation even more difficult) it can made them look better against the background of their mistakes from a couple of years before, when they weren't not acting and warning the markets on time. The Moody's and alike do share the responsibility

for the current crisis. To undershot then and overshot now doesn't add up and doesn't make a nice average…

It would be much better for Spain if it rather follows the suit of a mixture of French and Italian approach to tackle the crisis instead of keep talking, as Mr. Rajoy repeats after each bailout (which according to him, earlier was not needed…), that it is 'a victory of Euro", etc. No, it is not. Much more of the bad news are to come.

579. Wpis 2191, 12.VII.2012

CZAS NA REWOLUCJĘ?

Właśnie zagadnął mnie, wychodząc ze spotkania z uczestnikami Światowego Kongresu Międzynarodowego Stowarzyszenia Biznesu, Ekonomii i Etyki, który odbywa się na naszej uczelni, Lech Wałęsa. Zaskoczył mnie nieco, gdy podszedł i powiada: „Myślę podobnie jak pan premier. To tak nie może być". Otóż jak się okazuje, zgadzamy się , że tak dalej nie może być, przy czym są tu dwa duże problemy. Pierwszy, co to znaczy „tak"; drugi, co to znaczy „dalej nie może być". Pan Wałęsa dodał, że słuchał mnie rano w „Sygnałach dnia" (a już myślałem, że też przeczytał „Wędrujący świat", a może nawet śledzi tę stronę…) i zasadniczo podziela moje poglądy, choć nie co do wszystkich szczegółów. Trzeba coś razem zrobić, porozmawiać. Chętnie. No bo jak nie, to będzie jeszcze jedna rewolucja. Zgadzam się. To przecież już 10-ty odcinek mego cyklu „Time for a revolution?"

Oczywiście, że będzie. I to niejedna. Już są, choćby w krajach arabskich. Także dlatego, że również w Polsce postsolidarnościowe rządy odeszły skrajnie daleko od tego, co w czasach przywództwa Lecha Wałęsy, wpierw jako przewodniczącego NSZZ „Solidarność", a później jako Prezydenta RP, naiwnie – a niekiedy cynicznie – obiecywano. O tym nie mówiliśmy, ale wymieniliśmy poglądy o konieczności zgoła odmiennego niż dominujące podejścia do sposobów rozwiązywania piętrzących się problemów społeczno-gospodarczych i towarzyszącej im konfliktogenności, tak w Polsce, jak i na świecie. Nawiązałem do sytuacji w Hiszpanii, gdzie wczoraj doszło do otwartego już konfliktu na ulicach Madrytu; policja strzelała do ludzi, na szczęście nieostrą amunicją. Oto do czego może doprowadzić zgubna mieszanina tendencji neoliberalnych i populistycznych. Dobrze, że rozumie to coraz więcej osób.

578. Wpis 2190. 12.VII.2012

@ Mirek (wpis 2186)
Oceny prof. Poznańskiego co do przebiegu procesów prywatyzacji w Polsce w latach 1990., przedstawione ponad dziesięć już lat temu w jego książce pt. „Wielki przekręt", są w jaskrawy sposób przesadzone. O ile ma rację, że znakomita część majątku została sprywatyzowana poniżej swej rzeczywistej wartości, to szacunki skali tego niedowartościowania niewiele mają wspólnego z rzeczywistością.
Niestety, to prawda, że wiele państwowych firm zostało sprzedanych kapitałowi prywatnemu – zarówno krajowemu, jak i zagranicznemu – za mniej, niekiedy znacznie mniej – niż można było za nie osiągnąć. Działo się tak niekiedy z motywacji ideologicznej, z zawzięcia doktrynalnego, że własność prywatna automatycznie – zawsze, sama z siebie, bezwarunkowo – jest lepsza niż publiczna, innym razem ze względu na partykularne interesy, a jeszcze kiedy indziej wskutek korupcji. Zwłaszcza neoliberalny nurt – tak aktywny w polskiej polityce gospodarczej na początku lat 1990., podczas szoku bez terapii, i w końcu tamtej dekady, w

trakcie niepotrzebnego i szkodliwego przechłodzenia gospodarki – odegrał na tym polu swą niechlubną rolę. Lansowana politykę „szybkiej prywatyzacji", a kto szybko sprzedaje – tani sprzedaje. Rozumie to każda sprzedawczyni na targu, powinni to także rozumieć wszyscy ministrowie prywatyzacji i finansów.
Taką szybką prywatyzację, a więc wyprzedaż poniżej wartości, mocno wspierały neoliberalne media – raz to niewiele rozumiejąc z istoty ekonomii transformacji, innym razem będąc po prostu rzecznikiem specjalnych grup interesu. Warto może przypomnieć w istocie jakże głupie i szkodliwe ataki „Gazety Wyborczej" z połowy lat 1990., kiedy to wówczas, gdy rząd racjonalizował procesy przekształceń własnościowych, pisała, że „prywatyzacji wyrwana zęby".

577. Wpis 2188, 12.VII.2012

@ Karol (wpis 2184). Nie warto marno czasu na komentowanie zachowań „czołowych" mediów, gdyż te same dostatecznie już nie raz się skompromitowały, wspierając niechlubne działania polityki i manipulując opinia publiczną. Co zaś do meritum pytania Karola, to bynajmniej państwo nie powinno zajmować się „budową fabryk", ale też nie powinno niszczyć tych, które wcześniej zbudowało. A tak działo się w niejednym przypadku wskutek uprawiania neoliberalnej polityki, którą niektóry z tych „czołowych" mediów wspierały. Współcześnie państwo powinno stwarzać systemowe i makroekonomicznie warunki sprzyjające „budowaniu fabryk" przez kapitał prywatny, samo zaś powinno budować, niekiedy w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego, twardą infrastrukturę niezbędną do prawidłowego funkcjonowania i rozwoju gospodarczego.

576. Wpis 2187, 12.VII.2012

Kuba – kraj gdzie łatwiej kupić rum niż mleko

Nie lubię powtarzanego przez niektórych zbyt często stwierdzenia, wszyscy są inni, że blisko dwieście krajów na tym wędrującym świecie od siebie się różni, gdyż w rzeczywistości sporo z nich jest bardzo do siebie podobnych. Ale są zdecydowane wyjątki. Kuba jest odmienna od wszystkich innych krajów po wieloma względami. I to bardzo. To klasa sama w sobie. Kuba jest latynoska i karaibska, afro-amerykańska i tropikalna, a także socjalistyczna (lub komunistyczna, jak to jest najczęściej nazywane na Zachodzie, a od pewnego czasu również u nas). Z tego ostatniego powodu także zagraniczne relacje Kuby są specyficzne: fatalne relacje z USA, wyjątkowo dobre zaś z Wenezuelą. Bardzo dobre też z Chinami i Wietnamem. Te ostatnie kraje, które ostatnio odwiedził kubański przywódca Raula Castro, są również zaszufladkowane na Zachodzie jako „komunistyczne", choć w wymiarze ekonomicznym zasadniczo różnią się od Kuby i raczej należałoby je zakwalifikować jako kraje kapitalizmu państwowego, co zresztą czyni wielu nie zaprzątających się ideologią ekonomistów.

W indeksie mojej książki „Wędrujący Świat" można znaleźć termin „Kuba" aż osiem razy. Z wielu powodów. Jednym z nich jest bardzo wysoki wskaźnik rozwoju społecznego HDI (ang. Human Development Indeks), wynoszący 0,776, co stawia ten kraj na 51 miejscu na świecie. HDI jest ważonym wskaźnikiem określonym w 1/3 przez wykształcenie, w 1/3 przez stan zdrowotny ludności mierzony jej długowiecznością i w 1/3 przez wielkość PKB na

mieszkańca. To niezwykłe, ponieważ liczony parytetem siły nabywczej, PSN, PKB na głowę wynosi około 10.000 USD, co stanowi mniej więcej 90 procent średniej światowej. Z takim dochodem narodowym Kuba plasuje się dopiero na 89-ym miejscu na świecie. Tak przynajmniej wyceniają to organizacje międzynarodowe – ONZ i Bank Światowy.

W odniesieniu do HDI Kuba prezentuje się o wiele lepiej niż, powiedzmy, Ukraina (77 miejsce), Kolumbia (88) czy Turcja (92 miejsce). Lokuje się ona zaledwie dziesięć miejsc po Polsce – z HDI w wysokości 0,813, ale z PKB per capita z górą dwakroć większym). Bez wątpienia jest to pozytywny wynik polityki społecznej prowadzonej przez rząd zgodnie z socjalistycznymi wartościami. Na Kubie nie ma analfabetyzmu; został szybko wykorzeniony po zwycięstwie rewolucji na początku lat 1960. Jednakże nie widziałem zbyt wielu ludzi czytających książki, których wybór jest skądinąd bardzo skromny. Gazet jest zaledwie i są raczej monotonne.

Istnieje również rozwinięta sieć publicznej opieki zdrowotnej. Daje to dobre skutki, co widać miedzy innymi po imponującej długości życia Kubańczyków: średnio 80,6 lat dla kobiet i 76,2 dla mężczyzn. Jest to żywotność rzadko bywała; jedna z najdłuższych na świecie, podobna jak w Danii i …większa niż w USA. Zaiste przeciętnie ludzie na Kubie żyją trochę dłużej niż Amerykanie, aczkolwiek oczywiste jest, że jakość życia daleko nadal nie dorównuje zachodnim standardom. Przynajmniej tak jest, jeśli mierzy się je w tradycyjny sposób, ponieważ wiele Kubańczyków bardzo cieszy się życiem, pomimo niskiego poziomu konsumpcji materialnej. Jednak nie z USA należy porównywać warunki życia na Kubie, ale z innymi krajami regionu i na tym tle – choćby w zestawieniu z sąsiednim Haiti czy Jamajką, Kuba prezentuje się dobrze.

Sądzę, że ogromna większość nie zdaje sobie sprawy, że tempo wzrostu w posocjalistycznych krajach naszej części świata, czyli dla około 400 milionów ludzi w Europie Środkowo-Wschodniej i byłym Związku Radzieckim, w trakcie minionych dwudziestu lat wynosiło średnio rocznie marne 1,8 proc. I tak też było w przypadku liczącej 11,5 mln osób Kuby. Tak powolny wzrost był wynikiem wstrząsu, jaki nastąpił dwie dekady temu wskutek rozpadu ZSRR, który wcześniej, przez trzydzieści lat był znaczącym politycznym i gospodarczym sojusznikem Kuby, na co nakładają się skutki amerykańskiego embargo, skądinąd irracjonalnego i potępianego przez przytłaczającą większość światowej opinii publicznej i prawie przez wszystkie inne państwa. Nie dziwi przy tym, że sami Kubańczycy amerykańskie sankcje nader chętnie obwiniają odpowiedzialnością za słabości swojej gospodarki, choć te biorę się w niemniejszym stopniu z niskiej sprawności zdominowanej przez państwo i biurokratycznie sterowanej gospodarki. Niegospodarności i wadliwego zarządzania bynajmniej nie brakuje.

Kubańska gospodarka nie będzie miała dobrej przyszłości, jeśli rząd uparcie będzie trzymać się koncepcji tzw. aktualizacji (hiszp. actualizacion). Przypomina to w pewnej mierze nieudane reformy podejmowane w Polsce i innych krajach socjalistycznych w latach 1970. i 1980., a w jakimś sensie nawet, idąc jeszcze bardziej wstecz, w drugiej połowie lat 1950. System gospodarczy zatem szwankuje i możliwości rozwoju nie są wykorzystywane. Bądźmy realistami; to bardzo trudne, jeśli w ogóle możliwe, osiągnąć w tropikalnym regionie Karaibów wydajność pracy tak wysoką jak, powiedzmy, w Skandynawii, lecz nie naturalny klimat o nie amerykańskie restrykcje są główną przyczyną niskiej efektywności ekonomicznej.

To prawda, że Kuba coś jednak osiągnęła w ciągu ostatnich dwudziestu lat, będąc w tym okresie po raz pierwszy raz w historii tak naprawdę niezależna. Może z tym

zastrzeżeniem, że ostatnimi laty jej uzależnienie z kolei od pomocy z Wenezueli jest zbyt daleko idące. Jeśli ta pomoc ustanie – a z czasem ustanie – ponownie znajdzie w poważnych tarapatach.

Co do reform ustrojowych, to główny kierunek „aktualizacji" systemu jest poprawny. Reformy mają na celu deregulację i zachętę dla prywatnej działalności gospodarczej, jednakże zmiany – ich zakres, skala i głębia – nie są satysfakcjonujące. Istnieje pilna potrzeba znacznie dalej idącej liberalizacji gospodarczej. Na tym polu akurat prezydent Castro i kubańscy reformatorzy powinni sporo nauczyć się od Chin (w odniesieniu do obrotów handlowych drugi partner gospodarczy po Wenezueli), a zwłaszcza od Wietnamu. Tym bardziej, że istnieje pilna konieczność wyjścia z dewastującego syndromu gospodarki niedoborów.

W porównaniu z tym, co widziałem na Kubie podczas moich poprzednich wizyt – wpierw w roku 1978, a później w 1984 i 1989 – obecnie przynajmniej funkcjonuje tam swego rodzaju rynek konsumencki, choć z bardzo ograniczoną podażą. Niektóre podstawowe artykuły – na przykład ryż lub mleko w proszku – są dostępne po wysokich cenach w wolnej sprzedaży, ale zasadniczą cześć dostaw nadal jest rozprowadzana w sposób administracyjny, poprzez system kuponów (i, oczywiście, przy skrajnie niskich cenach). Z drugiej strony, rynek samochodów czy turystyki zagranicznej nie istnieje w ogóle, więc nawet za pieniądze nie można kupić wszystkiego.

Egalitaryzm zatem? Nie bardzo, a nawet zupełnie odwrotnie. Nikt dokładnie nie wie, jaka jest skala nierówności w podziale dochodów na Kubie, ale współczynnik Giniego, który informuje nas o ich rozkładzie, jest zbliżony do 0,40; być może, jest to nawet więcej. To wciąż mniejsza nierównomierność w stosunkach podziału niż w Meksyku czy Brazylii, ale jest to zdecydowanie więcej niż w europejskich krajach posocjalistycznych.

Jeden z kubańskich paradoksów polega na tym, że pośród złożonych przyczyn tak dużej nierówności ważką rolę odgrywa pragnienie …ratowania zdobyczy rewolucji. To ona wypędziła sporo ponad milion, może nawet dwa miliony Kubańczyków za granicę, głównie do USA i to przesyłana przez nich waluta podtrzymuje jakoś bilans płatniczy i zasila socjalistyczną gospodarkę. Bez tych transferów Kuba już nie dałaby sobie rady.

W ślad za tym powstał względnie rozwinięty system równoległej gospodarki i podwójnej waluty. Choć oficjalna socjalistyczna ideologia podkreśla imperatyw sprawiedliwego podziału dochodów i opowiada się za egalitarnym społeczeństwem, rzeczywistość idzie w przeciwnym kierunku.

W obiegu funkcjonują dwie waluty. Peso kubańskie i tzw. peso wymienialne, CUC, oficjalnie w parytecie z dolarem. Notabene, stosowany jest haracz w formie 10-procentowej prowizji przy wymianie dolarów; taka „kara" (?) za złe zachowanie się USA… A więc jeśli ktoś leci na piękną Kubę, to nie z tymi złymi dolarami, a z Euro, funtami brytyjskimi czy kanadyjskimi dolarami.

Dwuwalutowość pociąga za sobą podział społeczeństwa na dwie części: jedni (mniejszość), którzy mają dostęp do twardej waluty, a tym samym do rosnącej części lepiej w miarę dobrze zaopatrzonego rynku, i drudzy (przytłaczająca większość), którzy nie posiadają takiego przywileju.

Wymienialne peso – pieniądz, w którym dokonywane są bez mała wszystkie transakcje obcokrajowców, czyli przede wszystkim turystów – są dostępne dla osób otrzymujących przekazy pieniężne i inne zagraniczne przelewy oraz dla relatywnie wąskiej grupy ludzi pracujących na styku z turystami. Co do tych ostatnich, jest ich coraz więcej i już w połowie lat 1990. turystyka prześcignęła pod względem tak zatrudnienia, jak i dochodów przemysł cukrowy. Było to o tyle łatwiejsze, że szoki zewnętrzne wymusiły prawie dziewięciokrotne zmniejszenie produkcji cukru, będącego wcześniej ostają gospodarki, ale jednocześnie znacznie trudniejsze niż restrukturyzacja przemysłu węglowego w Wielkiej Brytanii lub w Polsce, albo przemysłu obronnego w Rosji czy na Słowacji. Tak więc podczas gdy jedna część gospodarki się rozwijała, druga podlegała radyklanym ograniczeniom.

System dwuwalutowości, z wszystkimi swoimi osobliwościami, działa. Ale nie ma on przyszłości. Miesięczne wynagrodzenie adiunkta ekonomii na Universidad de Habana wynosi 800 pesos, czyli równowartość 24 dolarów US! Pani pracująca w muzeum zarabia zaledwie 10-12 USD miesięcznie… Biorąc pod uwagę dotacje i niskie ceny wielu dóbr i usług, można przyjąć, że faktyczna siła nabywcza krajowego pieniądza jest 10-15 razy wyższa, czyli te 24 dolary doktora nauk ekonomicznych jest warte w warunkach rynku kubańskiego jakieś 240-360 dolarów. Może nawet więcej, ale wciąż mało. To jest nie do utrzymania.

Ten system wynagrodzeń, podziału dochodów i dystrybucji musi się zmienić. Im szybciej zapoczątkowane zostaną stosowne zmiany, tym lepiej. Jest tylko jeden sposób, by to zrobić sensownie: swoista ucieczka do przodu, czyli uwolnienie cen i odpowiednie dostosowanie płac i dochodów, bez utraty dobrej ochrony socjalnej i przy podtrzymaniu inwestycji w kapitał ludzki. Nie należy wylewać dziecka z kąpielą. W tym celu Kuba może się uczyć z obu doświadczeń – tak Europy Środkowo-Wschodniej, jak i Chin oraz Wietnamu. Myślę, że od tych drugich krajów nawet więcej niż od tych pierwszych. Kiedy byłem pierwszy raz w Wietnamie – w 1990 roku – rynek konsumencki wyglądał tam jeszcze gorzej niż obecnie na Kubie. A teraz funkcjonuje nieźle, jest głęboki i zrównoważony, a tempo wzrostu gospodarczego pozwala na podwojenie PKB co dziesięć lat. Podczas gdy na Kubie dochód narodowy jest tylko o 40 procent wyższy niż dwadzieścia lat temu, w Wietnamie jest to aż czterokrotnie więcej…

Kuba jest i pozostanie na zawsze wyspą. Bardzo piękną. I o tak bogatej kulturze! Ale w dobie globalizacji i ogromnych zmian gospodarczych, kulturalnych i politycznych nie może tkwić w systemie, który ten tak dzielny skądinąd naród był w stanie utrzymywać przez tak długi okres. System musi się zmienić. Jeśli Kuba chce uniknąć nieszczęścia chaosu i stania się po raz kolejny pół-kolonią USA, musi ukierunkować swe zmiany instytucjonalne w stronę specyficznej karaibskiej – latynoskiej i tropikalnej – społecznej gospodarki rynkowej. To trudne, ale wykonalne. Obawiam się, że wciąż jeszcze jest tam za mało determinacji, aby pójść w takim kierunku. Istnieje zbyt wiele naiwnego przekonania, że „aktualizacja" może sprawdzić się na tyle, aby sprostać wyzwaniom rozwojowym i rozwiązać piętrzące się problemy. Tak nie będzie.

Tak więc zatem? Co dalej? Kolejna rewolucja? Nie sądzę. Kiedy pytałem ludzi – od profesora uniwersytetu po taksówkarza – jakie jest prawdopodobieństwo, że zobaczymy na Plaza Revolucion spontanicznie demonstrujący tłum na podobieństwo tego, który co jakiś czas zjawia sia na placu Tahrir w Kairze, odpowiedź była krótka i jasna: minimalne, jeden procent. No, może trochę więcej, ale tylko trochę.

Na Kubie nie należy spodziewać się żadnego wybuchu, jeszcze jednej rewolucji. Chyba że… Chyba że muzyka i taniec zostałyby zabronione. Ale takie fanaberie nikomu przecież nie przychodzą do głowy. Więc choć towarów mało, to muzyki mnóstwo. Kubańczycy – wielce gościnni przyjaźni – kochają muzykę. Widać to na co drugim rogu. Kochają cieszyć się życiem. Po swojemu. I do tej pory jakoś im się udaje. Również dlatego, że Kuba to taki inny od wszystkich kraj, gdzie łatwiej kupić słynny rum, *el ron cubano* niż mleko... Miejmy nadzieję, że z czasem równie łatwo będzie można dostać jedno i drugie.

575. Wpis 2185, 11.VII.2012

Ależ ten czas mija! On nie wędruje, on pędzi! Kilka dni temu - 7 lipca - minęło 10 lat, kiedy to po raz czwarty zostałem wicepremierem RP i ministrem finansów. Tak, po raz czwarty, gdy premierem był Leszek Miller, bo wcześniej pełniłem te funkcję po kolei w rządach premierów: Waldemara Pawlaka, Józefa Oleksego i Włodzimierza Cimoszewicza. Dwie nominacje otrzymałem z rąk prezydenta Wałęsy, dwie od prezydenta Kwaśniewskiego.

Gdy odchodziłem z rządu na przedwiośniu 1997 roku, Polska była jednym z najszybciej rozwijających się krajów Europy; w II kwartale 1997 tempo wzrostu PKB wynosiło rekordowe 7,5 proc. Gdy wróciłem do niego pięć lat później, latem 2002 roku, Polska gospodarka była w stanie stagnacji. W IV kwartale 2001 roku, kiedy to Leszek Miller został premierem, wzrost był w granicach błędu statystycznego. W półroczu poprzedzającym moją nominację było śladowe 0,8 proc. Wicepremier Belka rzucił wtedy hasło 1-3-5, sugerując taką sekwencję dynamiki PKB kolejno w latach 2002, 2003, 2004. Gdy przejąłem sterowanie reformami i polityką gospodarczą dekadę temu przygotowałem kompleksowy „Program Naprawy Finansów Rzeczypospolitej", PNFR (zob. http://www.tiger.edu.pl/kolodko/ksiazki/O_Naprawie_Naszych_Finansow.pdf), zapowiadając znaczne przyspieszenie według ścieżki 3-5-7. I tak było. Już w I kwartale 2004 roku, wskutek uruchomienia PNFR, PKB zwiększył się o 7,0 procent…

574. Wpis 2184, 10.VII.2012

Today I'm going to Madrid. The moment is special since one more time – and, to be sure, not the last one – Spain is a target of speculating financial markets. While the finance ministers of the Eurozone try to fix the technicalities of 100 billion Euro bail-out for the Spanish banks, agreed recently at the European Union summit held on June 28-29, the Spanish 10-year bond yields rose – contradictory to expectations – to risky level of over 7 percent, hardly sustainable for any longer period. The markets – driven by greed and shortsightedness, that is by stupidity – are attempting to do with Spain what they have been able to do with Greece, with assistance of ill-advised EU and certain countries, especially Germany, policy. Hopefully, it won't happen, yet if "business as usual will continue" – it will. Unfortunately, thus far it does continue; the fly of a moth to the candle light goes on…

So, what is to be done? Aside of far (maybe too far) going austerity measures, already being imposed by the Spain's government, a bulk of this country debt must be taken by the EU special funds and the European Central Bank, and letter served with a sensible interest rate, much lower than the killing 7 percent. If the "investors" – that is, the speculators – don't want

to make a decent profit of, say, around 5 percent, and their greed calls for 7+ percent, they can buy more German bonds, which currently bear a negative interest rate…

While in Madrid, I have the privilege to deliverer the keynote lecture at the opening of annual Summer School of the European Federation of the Financial Analysts Societies, EFFAS. Surprise that the financial analysts have invited me to give the keynote speech? Well, I think it's telling that they want to know a little bit more about how indeed the markets work in this volatile world.

573. Wpis 2183, 8.VII.2012

As you must know already from my earlier note 'Back to Warsaw (21)', posted at (http://www.facebook.com/kolodko#!/notes/grzegorz-w-kolodko/back-to-warsaw-21/400621373317189), I've been recently to Libya. The country was getting ready for the election. Which has taken place, with some delay, yesterday? "Vote-counting is under way after Libya held its first free national election for 60 years on Saturday. The first results are expected on Monday, with some unofficial exit polls suggesting a liberal alliance was doing better than Islamist parties. Sunday has been declared a holiday, amid celebrations after a largely peaceful election with a 60% turnout. The 200-member assembly will choose the first elected government since Col Gaddafi came to power in 1969." (http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-18758389)

So, what next? A long way up the hill. Democracy doesn't come easy and it is not only solving some problems; it does create certain problems too. Yet there is a hope that the future for the Libyan people will be better than the past – if only the new authorities will be pragmatic and progressive and the people will not have too far going expectations. It seems to be easier to manage the economy, since Libya is rich with the oil, but it can turn to be so-called 'resource curse'. Thus, after a fiesta day of election a number of years of hard work. And if so, maybe satisfaction from attempting at democracy in stills one more Arab country.

The economy is critical for the future of Libya. There is an urgent need for economic decentralization and proper regulation of business activities. There is a need for strengthening the market institutions. There is a need for further going liberalization and opening of the economy. And what the outside world can do to help Libya? This country doesn't need foreign assistance of the kind Afghanistan has been promised today (16 billion USD during next four years). What can help is an investment in the education of Libyan professionals. We - both in the West and in the East - should open our gates for a flow of Libyan students at our universities and colleges because a lack of proper human capital there is a fact. Instead of teaching and preaching, let's do it! This will be the best way of true support for infant Libyan democracy.

572. Wpis 2181, 6.VII.2012

The milk and the rum, or economic reforms the Cuban way

I don't like to claim that as far as almost 200 countries in this volatile world are concerned, all of them are different, since a lot indeed are similar to each other. But Cuba is different. Very. It's a class for itself. Cuba is Latino and Caribbean, Afro-American and tropical, and

socialist (or communist, as it is most often called in the West). For the latter reason, also the external relations of Cuba are specific: good links with Venezuela as well as with China and Vietnam. The latter couple – being visited these days by the Cuban leader, Raul Castro – are also labeled in the West as "communist", yet they are rather state capitalist countries.

One can find the term "Cuba" as many as eight times in the Index in my book "Truth, Errors, and Lies: Politics and Economics in a Volatile World" (www.volatileworld.net). There are many reasons for it. One of them is very high Human Development Index (HDI) of 0.776 (for its meaning and methodology see p. 157-66 in my book; in short – HDI is a weighted measure decided in 1/3rd by education, 1/3rd healthcare, and 1/3rd GDP) which places this country on the 51st position in the world. It's remarkable, since the GDP per capita (in purchasing power parity) is hovering around 10,000 USD, that is about 90 percent of the world average. Regarding the HDI, Cuba is by far better than, say, Ukraine (77th), Colombia (88th), or Turkey (92nd), and only ten places after Poland (HDI of 0,813). No doubt, this is the positive result of social policy carried forward by the government according to the socialist values. In Cuba illiteracy is not existing. However I haven't seen many people reading the books, the selection of which is very miserable, and the newspapers are just a few (and rather boring…). There is also developed network of public healthcare service and it shows; the life expectancy in Cuba – 80.6 years for women and 76.2 for men – is one of the longest in the world, matching Denmark and better than in the USA. Yes, indeed, on the average the Cuban people are living a little bit longer that the Americans… To be sure, the quality of live is still lagging a lot behind the Western standard. At least it is so, if measured in traditional way, because a lot of Cubans enjoy their life, despite a lower level of material consumption.

I'm afraid that most of the people don't realize that the rate of growth in post-socialist countries in transition, that is for about 400 million people of East Central Europe and the former Soviet Union, for last 20 years was on the average a miserable 1.8 percent. And so it was for the Caribbean nation of 11.5 million. Such slow growth has been the result of breaking down two decades ago of the Soviet Union – until then for 30 years a significant political and economic ally of Cuba – and the ill-advised American embargo. The latter factor is the most often quoted explanation of weak economic progress and too often used as an excuse for the economic mismanagement.

The Cuban economy will not have a good future if the government will stick just to its concept of so-called *actualizacion*. It reminds me somehow the failed reforms efforts undertaken in Poland and elsewhere in the region in the 1970. and 1980, and with some regard even as far as in the second half of 1950. Yet the system is not working. It's very difficult – if at all possible – to have at the tropical Caribbean region the labor productivity as high as, say, in Scandinavia, but not the climate and not the American sanctions are the main reason of economic inefficiencies. This is the systemic challenge.

True, Cuba has accomplished a lot over last twenty years, being at this time first ever a truly independed country, although its reliance on assistance from Venezuela is too far going. Will it cease, the country will be in dire straits again. However, the main direction of '*actualizacion*' is correct. The reforms are aiming at deregulation and encouraging private economic activity, yet the changes are far from satisfying. There is an urgent need of much farther going economic liberalization and to this end President Castro should learn a lot from China (second economic partner after Venezuela) and especially from Vietnam. The more so because there is a necessity to get rid of economy of shortages. If compared with what I've seen there during my previous visits – in 1978, 1984, and 1989 – at least now there is a kind

of consumer market, although very limited. Certain basic goods – for instance, rice or powder milk – are still distributed in an administered way, through the system of coupons (and, of course, extremely low pricess). At the other end, the market for cars or foreign tourism doesn't exist at all, so even the money cannot buy everything.

Egalitarianism then? Not really; just to the contrary. Nobody exactly knows what is the stance of income inequality in Cuba, but the Gini coefficient must be close to 0.40, or even higher than that. It's not yet as much as in Mexico or Brazil but by far it is more than in the European post-socialist countries. Of many Cuban paradoxes one is that such large inequality has been created by the desire to save the Revolution. For this reason a system of parallel economy and double-currency has been established. Although the Revolution ideology points decisively to fair income distribution – and rather egalitarian and not elitarian society – the reality is going into the opposite direction.

Two currencies are in circulation. The Cuban peso and so-called peso convertible, officially on the par with USD (however, there is a ridiculous policy to charge hefty 10 percent 'penalty' commission while changing dollars – because of bad Cuba-US relations, as the pseudo-argument goes – so don't go there with the greenbacks; take euro, GBP, or Canadian dollars). And now there are two parts of society: the ones (minority) which has access to hard currency – and therefore to growing share of much better supplied market – and the ones (overwhelming majority) which doesn't enjoy such a privilege. Convertible peso – the currency actually all transactions for the foreigners are taken place in – are available for the people receiving the remittances and other overseas transfers and for the narrow part of society having access to the tourists. As for the latter, there is a growing number of them and already in mid-1900s. tourism has taken over the sugar as the main industry. It wasn't easy, since the production of sugar was cut down almost nine-fold, hence it was much more difficult that the restructuring of the coal industry in Britain or Poland, or defense industry in Russia or Slovakia.

The system – yet weird – does work for the time being. Hardly but it works. However, the monthly salary of assistant professor of economics at famous *Universidad de Habana* is a low 800 pesos, that is an equivalent of 24 USD! A woman in museum makes just 10-12 USD per month! You can bet that – considering the subsidies and low prices for a number of goods and services – the purchasing power is 10-15 times higher. But the system in unsustainable. It must be changed, and the sooner the better. And there is only one way to do it: a kind of escape forward, that is freeing the prices and proper wage and income adjustment, without losing the good social protection and investment in the human capital system. Don't throw away the baby together with a bath. To this end Cuba can learn from the experience of both, East Central Europe and China and Vietnam. I think that from the latter even more than from the former. When I was first time in Vietnam – in 1990 – the consumer market there looked similar (or rather worse) than now in Cuba. And now Vietnam market works and the rate of economic growth allows for doubling the GDP every ten years. While in Cuba it is only about 40 percent higher than twenty years ago, in Vietnam it is fourfold more…

Cuba is and will remain forever an island. The beautiful one. And so rich in culture! But at the time of globalization and vast economic, cultural and political changes it cannot stay the course this brave nation was able to do for such long period. The system must change. If Cuba wants to avoid the calamity of chaos and being once again a semi-colony of the US, it should go towards a specific Caribbean – and Latino, and tropical – social market economy. It's difficult but feasible. My concern is that there is still not enough determination to go into such

direction. There is too much of a naïve belief that '*actualizacion*' can work enough to meet the challenges and address the issues of durable growth. It won't.

Thus, what next? Another revolution? Hardly. When I was asking the people – from university professor to taxi driver – what chance is there to see a crowd of people spontaneously demonstrating at the *Plaza Revolucion* in the way Egyptians do at the Tahrir Square in Cairo, the answer was short and clear: one percent. Well, maybe a little bit more, but just a little. There barely is going to be soon and kind of 'revolution', unless playing the music and dancing is forbidden. But this is not going to happen. The Cuban people – so hospitable and friendly – love music. It does show at every second corner. They love to enjoy the live their way. So far somehow they manage, also because it is easier to buy the famous rum, or *el ron cubano* than milk… I wish it will be easy to get both of them.

571. Wpis 2180, 6.VII.2012

Bywają ciekawe książki, które wszakże nie wszystkich interesują ze względu na charakter i zakres omawianych spraw. Taką pracą, którą polecam zainteresowanym, jest krótkie dzieło Tomasza Sobczaka pt. "Ekonomiści czytani, ale nie słuchani. Działalność organów doradczych przy Radzie Ministrów w Polsce w latach 1957-2006" (Wydawnictwo Key Text, Warszawa 2012, s. 161). Autor, w oparciu o rzetelne źródła materiałów źródłowych, analizuje i ocenia pięćdziesięcioletniej działalność ekspercką i doradczą kilku gremiów, począwszy od Rady Ekonomicznej przy Radzie Ministrów w latach 1957-61 do utworzonej na mój wniosek, zgodnie ze „Strategią dla Polski", Rady Strategii Społeczno-Gospodarczej, która funkcjonowała w latach 1994-2006, przynosząc znaczący dorobek, m. in. w postaci aż 50 książkowych raportów.

Przy innej okazji autor cytuje fragment mego listu otwartego z lutego 2009 roku skierowanego do premiera Donalda Tuska: "'...jeśli nie jest Pan pewien, z jakich instrumentów polityki gospodarczej korzystać, bo sytuacja jest rzeczywiście trudna, to niech Pan pyta. W Polsce nie brakuje światłych ekonomistów. Pański poprzednik zlikwidował Radę Strategii Społeczno-Gospodarczej, która z pożytkiem funkcjonowała w latach 1994-2005. Tych, co czasami myślą inaczej, nie trzeba się obawiać. Ich warto słuchać. Natychmiast powinien Pan Premier reaktywować to ciało, bo jest potrzebne jako forum wymiany niezależnej myśli społeczno-ekonomicznej. Środowisko polskich ekonomistów jest gotowe służyć radą każdemu rządowi Rzeczypospolitej'. Nie wiemy, w jakim stopniu list Kołodki i powołanie w roku 2009 Rady Społeczno-Gospodarczej przez prezydenta Lecha Kaczyńskiego zainspirowały premiera do działania, ale 4 marca 2010 r. powołał on do życia Radę Gospodarczą przy Prezesie Rady Ministrów." (s. 118). Trzeba dodać, że niestety, ta ostatnia Rada skupia głównie ludzi myślących podobnie jak premier, więc bardziej ma służyć w utwierdzaniu go w złudnym przekonaniu co do słuszności podejmowanych decyzji niż ich twórczej krytyce i formułowaniu alternatywnych propozycji co do kierunków i metod polityki społeczno-ekonomicznej.

Z lektury całości książki T. Sobczaka wynika ważny wniosek, że potrzebne są gremia doradcze. Ale wynika z niej i to, że ich skuteczność zależy nie tylko od mądrości udzielających rad – i ich praktycznej przydatności, z czym różnie bywa – lecz również od zdolności rządzących do wysłuchiwania, co sądzą i proponują inni. Jak wielokrotnie podkreślałem, odpowiedź ekonomisty jest pytaniem dla polityka (czego wciąż nie pojmuje

wielu ekonomistów). Politycy mają prawo nie znać wielu odpowiedzi, więc tym bardziej powinni pytać. Problem w tym, że niejednokrotnie nie znają także pytań...

570. Wpis 2177, 17.VI.2012

Od dawna sądzę, że umiejętność patrzenia w przyszłość warunkowana jest między innymi zdolnością trafnej interpretacji przeszłości. Z tym większym zainteresowaniem śledzę najciekawsze pozycje literatury opisującej procesy przekształceń ustrojowych w naszej części świata - w Europie Środkowo-Wschodniej i na obszarach byłego Związku Radzieckiego. Najczęściej ujmowane są one konwencjonalnie od roku 1989, bezsprzecznie już zapisanego w annałach ludzkości. Jedankże jest to duże uproszczenie, gdyż korzenie zmian przyspieszonych na przełomie lat 1980. i 1990. tkwią w czasach nieco wcześniejszych. Ivan T. Berend w interesującej monografii pt. "Od bloku sowieckiego do Unii Europejskiej. Transformacja ekonomiczna i społeczna Europy Środkowo-Wschodniej od 1973 roku" (Wydawnictwa Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2011) zaczyna swoją wszechstronną analizę od roku 1973, w którym to roku światem wstrząsnął pierwszy kryzys energetyczny (w ślad za kolejną fazą konfliktu bliskowschodniego). Kraje socjalistycznych centralnie planowanych gospodarek nie potrafiy się do tego szoku zewnętrznego dostosować i to zapoczątkowało utratę konkurencyjności, spowolnienie wzrostu gospodarczego i stopniową utratę wsparcia społecznego. Lata 1989-91 to zaś okres wielkiego przełomu politycznego, który pchnął proces zmian silnie do przodu - od nieudanych reform systemowych region, począwszy od Polski, przeszedł do ustrojowej transformacji do pełnej gospodarki rynkowej.

Profesora Berenda, węgierskiego emigranta, który mieszka od dawna w USA, znam osobiście. Mieliśmy okazję współpracować, gdy wykładałem ekonomię polityczną globalizacji na kalifornijskim uniwersytecie w Los Angeles, UCLA. Wtedy kierował tam Centrum Studiów Wschodnioeuropejskich. Jest historykiem gospodarczym, ale świetnie rozumie tak ekonomię, jak i ekonomię polityczną, co także widać z lektury jego ostatniej książki. Nie jest on zbyt wielkim optymistą, jeśli chodzi o perspektywy rozwojowe i, jak sądzę, bywa zbyt ostry, niekiedy jednostronny w swoich ocenach niedawnej przeszłości. Chyba jedno z drugiego w jego podejściu w jakimś stopniu wynika. Książkę wszakże na pewno warto przeczytać.

569. Wpis 2176, 15.VI.2012

And yet I'm again back to Warsaw from another overseas trip, this time to Libya and Tunisia. Not without problems. A day before I was scheduled to leave Tripoli, dozens of armed with machine guns militia had taken over the airport which, no surprise, was closed in the aftermath of such affair... Luckily, I was able to take off next evening to Tunis. While there, the outraged by certain art exhibition - too frivolous for some Salafists - the Muslim fundamentalists had made a street demonstration, which become volatile and, after the police intervention and some clashes, the curfew was imposed. Until next day 5 o'clock in the morning when I must leave for the airport... Otherwise, peaceful and quiet? Well, not really.

It’s rather quiet in Tunisia - a country which seems to have more than any other country in the Arab region conditions for sustained economic growth – but hardly so in Libya. The latter looks if not hopeless than for sure much larger challenge. There is an overwhelming need for change of the values, institutions, and policies. But first things first. And in both countries

these “first things” is an urgent need for political stability and proper, supportive for social development, constitutional adjustments. It supposed to be easier in Tunisia, with relatively good quality of human capital and certain positive values the French colonialism has left on people’s mentality, but even there is a long shot. Yet there is the light at the end in the tunnel, and such a light is hardly seeable in the neighboring Libya. The latter country, in turn, has vast resources of oil, supplying before the revolution approximately 2 percent of the world output, but if it will turn fruitful if the economic policy will be able to get rid of the resource curse. To do so, Libya must invest a bulk of funds into diversification of the real economy. And how to do it, it can be learnt from the positive example of Tunisia.

During my working visit I have met with the members of governments, governor of the central bank of Libya and with several professors and political as well as intellectual leaders. As always, it’s been very inspiring. In certain government organizations there are responsible professionals who seem to know what is to be done to put their countries on the path of growth and stability. Yet it calls for a long term vision, leadership – this time a democratic one – medium-term development strategy and short-plan of pragmatic actions. These countries, no doubt, need, respectively, “Strategy for Libya” and “Strategy for Tunisia”. How these should be outlined and implemented, it was the subject of my consultations, interviews, and a series of lectures in both countries.

There is an exaggerated optimism that after a political breakthrough of last year, the economic success is around the corner. The people are keen to learn from Poland and East-Central Europe experience how we have managed our transition, what has worked and what has failed, and why. For sure, there is a great deal one can learn from the other, however the differences between my part of the world a generation ago and North Africa and Middle East now is even wider than the Mediterranean Sea. Whatever, I do hope that at least some part of my message which I left on the southern bank of the sea will be useful...

568. Wpis 2175, 13.VI.2012

@ Maria Dora. Pojecie ‘unia fiskalna’ w kontekscie Unii Europejskiej zaiste nie jest klarowne. Wymaga doprecyzowania, a do tego dluga droga… Jeden z filarow skutecznej polityki makroekonomicznej to tzw. policy-mix, czyli wlasciwa koordynacja polityki pienieznej (monetarnej), ktora prowadzi bank centralny (w tym przypadku ECB) z polityka fiskalna (budzetowa). W przypadku panstwa narodowego prowadzi ja rzad. W przypadku UE brak takiej polityki, co skadinad jest jedna z przyczyn obecnego kryzysu. Stad potrzeba lepszej koordynacji polityki budzetowej (fisklanej) w obszarze euro, a takze w calej Unii. Minium ‘unii fiskalnej’ to egzekuscja ustalen co do dopuszczlengo poziomu deficytow budzetowych i dlugow publicznych, a wiec w istocie honorowanie przez panstwa czlonkowskie kryteriwo z Maastricht otaz paktu Stabilizacji i Wzrostu. Teraz wszak chodzi o wprowadzenie dodatkowych - ponadnarodowych, unijnych - instrumentow kontroli przestrzegania tych zasad. Ale rzez rowniez w dalej niz dotychczas posunietej harmonizacji podatkowej. Do tej pory ma ona miejsce tylko w odniesieniu do VAT-u, a i to z rozmaitymi ograniczeniami i wyjatkami. ‘Unia fiskalna’ bynajmniej nie oznacza oddania przez kraje czlonkowskie suwerennosci nad sowimi budzetami, ale wymusza zaawansowana koordynacje polityki budzetowej i, w pewnym zakresie, solidarna (godna UNII) wspolodpowiedzialnosc. (przepraszam za brak polskich czcionek), gdyz pisze te slowa na lotnisku w Trypolisie. Wiadomo, “Arabska Wiosna”…

567. Wpis 2171, 1.VI. 2012

The Ukrainian Spring?

How long one can stand at the crossroads? How long it is sensible to consider which way to go? Well, quite a long time. At least this is the case of Ukraine, a vast country of over 600,000 square kilometers and approximately 45 million people, strategically positioned between the West and the East. Of course, aside the largest countries and strongest economies, as the United States, China, Japan, Germany, Great Britain, India, Russia, there is several countries more important form from the global point of view than Ukraine – say, Brazil, Egypt, Turkey, Pakistan, Iran, Indonesia – this country plays an important role not only in the European affairs. While history supposedly had "ended" twenty years ago, according to very well known claim by American political scientist, Francis Fukuyama – in Ukraine it continues. And it does so with confusing results.

Between East and West

A month ago I returned from brief visit to Lvov, a beautiful city in Western Ukraine, located close to the border with Poland, which since certain times is seen by the Ukrainians as " the West". (Before the World War II this part of Ukraine was an integrated part of Poland, so Lvov used to be the Polish town for a long period of time, and there are still several places and monuments linked to the Polish history and culture.) A couple of weeks ago I came back from another important Ukrainian city – Dnipropetrovs'k, in Eastern Ukraine, closer to the border with Russia. Some 360 years ago it was very near the then border with the Republic of Poland, or *Rzeczpospolita*, as it has been known since. Dnepropetrovsk – the closed for foreigners until mid-1980s due to the defense industry, especially the factory of ballistic Soviet missiles – has recently made it to the news. Unfortunately, the reason was a series of three bombs explosions. The incident so far has not been explained by the authorities and the rumors that did it and why still abounds. In general, in Dnepropetrovsk the feelings of people are mixed – pro-Western and pro-Eastern at the same time.

The Identity Crisis

Hence, a kind of identity crisis still prevails, although much less within the younger generation than among their parents and grandparents. The youth – especially the students and young professionals are definitely most of the time pro-Western, while among their parents and great-parents a sentiment towards to east is rather strong. That is, to the Russian East. Not a few times, but not too often either, it is possible to hear that at the time of the Soviet Union it was better… Of course, such an opinion is not heard within the circles of emerging medium class, and for sure not among the businessmen and entrepreneurs, which do take the young post-Soviet market economy to their advantage.

Thus there is a huge question mark: whither Ukraine? Towards the European Union or to further re-integration with Russia, and possibly some other post-Soviet republics? As of today both scenarios are plausible and a lack of a clear destiny is a major factor for policy reforms

muddling-through. While in the Western part of country the wish to join the European Union dominates, in the Eastern part, it is not so clear. And even if a lot of people – from the universities and financial sector to the industrialist and investors – talks about their desire to join the mainstream economy of European Union, they would like to do it as they are, without accepting a set of difficult reforms which are needed if the country really wants to be compatible with the EU. Of course, for now it is far from such.

One entirely unrealistic dream is to soon join the EU with the existing institutions. This is absolutely impossible. It looks like Poland would like to become a member of the EU in 1994, when I was for the first time Deputy Premier and Minister of Finance. It had taken us another ten years of tough structural reforms and institutional building before it was agreed, in 2002, when I was again at the helm of economic reforms and policies, that we can join the grouping in 2004. No doubt, it's been fruitful for the Polish economy. I think something within the range of 1-1.5 percent of additional GDP growth in 2004-12 is due to our membership in the European Union. And our neighbors in Ukraine seem to be aware of these benefits.

Structural Flaws

So far, the Ukrainian style of market economy and political organization is dominated by oligarchical structures and corrupted bureaucracy. Although there is a lot of local democracy and certain fundamentals for civil society, these are far away from the values and institutions which are at the core of the European Union. Much change is still needed and the changes take time, as the experience of other countries show. Though to execute the required changes, one needs a true commitment and determination of political leadership. However, these – unlike in Poland or China – are rather lacking in the case of Ukraine. Instead of a strong drive towards building the social market economy institutions and adjusting along such a line the regulation of various economic activities, the Ukrainian authorities are wasting a lot of precious time – the more so at the era of globalization and growing competition – for a futile political arguing and rather strengthening the old-style bureaucracy.

Nevertheless, Ukraine – a beautiful country, with rich culture and nature – has great potential for economic growth. Presuming proper structural reforms and institutional building occur, one may envisage the feasibility of doubling national income in a decade. Thus far, it is still very low. From the Chinese perspective it must be difficult to believe that in Ukraine the GDP is currently …below the 1989 level. It is because of the mismanagement of transition to a market system. GDP per capita, at the purchasing power parity, stands currently at just 7,200 USD while in Poland almost three times that at 20,000, and in Russia 16,700. Twenty years ago GDP per person in Ukraine was much higher than in China, now it is lower. It stands now even lower than in 2008 due to sharp contraction in 2009 when GDP fell by as much as 14.5 percent – one of the largest dips in the world at that time. In 2010-11 it increased, on average, by 4.7 percent. A pity, since – considering relatively good quality of the human capital and vast natural resources, mainly metals – with better market regulations and reasonable policies as well as alternative, more market-oriented values – it could be much more. Production can grow in the medium term by 6-7 percent per year, but it will not happen if the current structural and political stalemate continues.

How to Win?

It’s already June 2012 and a gorgeous spring is in bloom, though it’s still difficult to feel in the economic and political air. Hopefully, Ukraine will prosper in the long-run and will send to the world more good news. For the time being, it is on the minds of many as it is jointly with Poland hosting the event of the Euro-2012 football championship. It is not as great event as the Beijing 2008 Olympic Games, yet the eyes of millions of people from around the world will turn towards Ukraine, especially to the capital city of Kiev, where the final match of Euro-2012 takes place. Kiev is in the middle of the road between Lvov at the West of the country and Dnepropetrovsk at the East. It is the time to make a choice which direction the country should go towards a better future. Change does not come with the passing of time alone. Change calls for vision and leadership, long-term strategy and political commitment. No doubt, it is much more difficult than to win the Europe championship in football. But it is possible.

566. Wpis 2166, 27.V.2012

@ Adam (wpis 2164)
Dziękuję za uwagę, ale sądzę, że określenie "jednego procenta od tego procenta" jest poprawne. Tuż obok piszę "jedna dziesięciotysięczna", a więc chodzi o jedną setną jednej setnej, czyli "jeden procent od tego procenta".

565. Wpis 2165, 27.V.2012

@ Mirek (wpis 2162)
W "Wędrującym świecie" rozdział VI zatytułowany jest "Upadający neoliberalizm i jego marna spuścizna (czyli dlaczego szkodliwa koncepcja na czas jakiś zawojowała pół świata i jak sobie z tym poradzić)". "Upadający", a więc bynajmniej nie "upadły". Niekiedy na wykładach dobitnie mówię, że jeśli słychać stukanie młotkiem, to jest to wbijanie PRZEDostatniego gwoździa do trumny neoliberalizmu. By wbić gwóźdź ostatni nie wystarczy pokazać cynizm i głupotę tej orientacji ideowo-politycznej i ekonomicznej. Trzeba w to miejsce zaproponować coś nie tylko innego, lecz lepszego. I proponuję - Nowy Pragmatyzm.

564. Wpis 2160, 22.V.2012

A must! One ought to read an excellent book „Why Marx Was Right” by Terry Eagleton (Yale University Press, New Haven & London 2011, pp. 258). It's amazing how useful one can find the Marx thoughts at the current stage of developments. There is nobody in the recent history who's made such great influence at the course of worldwide changes as Karl Marx. To this end everybody must agree. And from here most of the people – that is, the people thinking a little bit more than necessary – have their own views and they believe, most of the time, that such views are either non-Marxist or just clear anti-Marxist. That is so because of dominating social thinking stereotypes, overwhelming misinterpretation of the true Marxist train of thought which contemporary, in most of the cases, is as accurate as some century and a half ago. Surprise? Indeed, it is…

True; the world has changed since "Communist Manifesto" and "Das Kapital" in a way even the God wouldn't expect. All the more so the greatest philosophers. Interestingly enough, Karl

Marx has written very little about the future. He hadn't design any blueprint neither for socialism nor the communism, yet he envisaged the collapse of capitalism under the burden of its own flaws.

It would be exciting to read a book attempting to show what somebody like Marx – or still better, Karl Marx himself – would say now, at the time of great neoliberal capitalism crisis of 2008-12. The author of this splendid work, "Why Marx Was Right", doesn't try to do it. After all, it would be the fiction, and Terry Eagleton is far from it. In an intelligent way, with great deal of knowledge of both, the facts and the theory, even with good sense of humor wherever appropriate, he analyzes the actuality of ten most standard claims where Marx supposedly was wrong while indeed he was right.

By applying his analyzes through the prism of contemporary events and processes – from competitiveness to natural environment, from position of working class to the stance of financial sector, from globalization to politics, etc. – he proves that actually most of the time (if not all of the time) Marx was right.

Was or has been? Has been or still is? Is or will be? These are not just grammatical or linguistic questions. To find your own answer just do read the book and get out of the dominating stereotypes! To be sure, it won't made you a Marxist yet it will help to understand what and WHY is going around. It's worth your time. Even if some will stay his or her course, one must understand that there is a need to have much more strong counter-arguments to discuss the issue of our permanent concern.

563. Wpis 2159, 21.V.2012

How long one can standstill at the crossroads? Well, quite a long time. At least this is the case of Ukraine, the vast country off area of slightly over 600,000 square kilometers and about 45 million people, with strategic position between the West and the East. While the history supposedly had ended already twenty years ago, in Ukraine it does continue. With a confusing results.

Only three weeks ago I'd returned from a brief visit to Lviv, in Western Ukraine, close to border with Poland, which since certain time is seen there as "West" – the direction towards looking seems to predominate. Yesterday I've come back from Dnepropetrovs'k, in Eastern Ukraine, closer to border with Russia (yet some 360 years ago nearby was the border with Republic of Poland, or *Rzeczpospolita* as it's been known), where the feelings of the people are mixed – pro-Western and pro-Eastern at the same time. A kind of crisis of identity still prevails, although much less within the young generation than among their parents and great-parents. Thus, there is a huge question mark: whither Ukraine? Towards the European Union or to further reintegration with Russia, and possibly some other post-Soviet republics? As of today both scenarios are plausible and lack of a clear destiny is one major factor of reforms policy muddling-through.

One entirely unrealistic dream is to join the EU soon, with the existing institutions. This is absolutely impossible. The Ukrainian style of market economy and political organization is dominated by oligarchical structures and corrupted bureaucracy. Although there is a lot of local democracy and certain fundaments for civil society, all these are far away from the values and institutions which are at the core of the European Union. The things must change a lot, and changing the things a lot doe take time.

Ukraine – a beautiful country, with rich culture and nature – has great potential for economic growth. Presuming proper structural reforms and institutional building occur, one may envisage feasibility to double national income in a decade. It is still very low, firmly below the 1989 level because of mismanagement of transition thus far. GDP per capita, at the purchasing power parity, stands currently at just 7,200 USD while in Poland almost three time that much, 20,000, and in Russia 16,700. It stands now even lower than in 2008 due to sharp contraction in 2009 when GDP fell by as much as 14.5 percent – one of the largest dip in the world at that time. In 2010-11 it increased, on average, by 4.7 percent. A pity, since under better market institutions and reasonable policies – as well as an alternative, more market-oriented values – it could be much more. Production can grow in the medium term by 6-7 percent per year, but it will not happen if the current structural and political stalemate continues.

It's May 2012 already, so the gorgeous spring has come to Ukraine too, although still it's difficult to feel it in the economic and political air. Hopefully, Ukraine will be in a long-run as much on the mouth of the world as a prosperous country as it will be soon due to co-hosting with Poland the Euro-2012 football championship. The thing change but not by just passing of the time. The change calls for a vision and leadership, long-term strategy and political commitment. Unfortunately, all these are in a deficit.

562. Wpis 2157, 14.V.2012

@ Pan Frohlich (wpis 2154).
Latam do Chin rozmaitymi liniami. Ostatnio m. in. Aerofłotem, Austrian, Lufthansa, China Air - w zależności od rozkładu zajęć, bo mój budżet czasu jest wyjątkowo napięty. Kiedyś - pierwszy raz, w 1989 roku - leciałem LOTem bezpośrednio z Warszawy. I cieszę się, że znowu jest to możliwe. Likwidacja tego połączenia była oczywistym błędem.

561. Wpis 21 , 9.V.2012

"Rada Polityki Pieniężnej (RPP) podwyższyła w środę stopy procentowe o 25 pb do 4,75% w przypadku głównej stopy referencyjnej, podał Narodowy Bank Polski (NBP) w komunikacie w środę."

Podnoszenie stóp procentowych w obecnej sytuacji to poważny błąd polityki gospodarczej. To nie jest żadna "przełomowa" decyzja, jak głoszą ponoć niektóre media, tylko decyzja nierozważna, wręcz szkodliwa. Podwyższenie stóp procentowych nie wywrze żadnego wpływu na wysokość stopy inflacji, przyczynić się natomiast może do jeszcze większego spowolnienia dynamiki gospodarczej niż to, na które skazała nas już zbyt restrykcyjna polityka budżetowa rządu. Tempo wzrostu produkcji obniży się jeszcze bardziej, poniżej 2,5 proc. (zmiany PKB) i znowu wzrośnie bezrobocie.

560. Wpis 2147, 7.V.2012

Wyborcze zwycięstwo Hollande'a było powszechnie oczekiwane. Stoi on w obliczu trudnych wyzwań, ale ma w pełni rację, gdy akcentuje konieczność prowadzenia prowzrostowej polityki gospodarczej. Łatwo powiedzieć, trudniej zrobić w obliczu istniejących ograniczeń, w tym budżetowych.

We Francji aż 56 procent PKB (najwięcej spośród krajów Unii Europejskiej) przechodzi przez budżet poprzez podatki i wydatki, nie byłoby zatem rozsądne dalsze zwiększanie tych ostatnich. W tych pozycjach, gdzie muszą one wzrosnąć w celu rozkręcania koniunktury, środki powinny brać się z ograniczania innych pozycji po stronie wydatków.

Dodam, że ocenia się, iż w USA w roku bieżącym w porównaniu z 2009 PKB jest o około 3 proc. większy, a gdyby nie było agresywnego pakietu fiskalnego, byłby o jakieś 2 proc. mniejszy. Te 5 punktów procentowych może wciąż jeszcze doprowadzić do reelekcji Baracka Obamy, tak jak brak dostatecznej dynamiki gospodarczej uniemożliwił ponowny wybór Nicholasa Sarkoz'yego.

Co zaś tyczy się francuskiego prezydenta-elekta Françoisa Hollande'a, to z pewnością zachowa się pragmatycznie i szybko zmodyfikuje niektóre ze swoich zapowiedzi. Szkód nie narobi, ale ile pożytku uda mu się uczynić, zobaczymy. Bardzo wiele zależy od pierwszych kroków, także od tego, jak prawicowa kanclerz Niemiec, Angela Merkel, będzie wkrótce w Berlinie przyjmowała lewicowego francuskiego prezydenta. Został nim, bo duet "Merkozy" nie potrafił skutecznie stawić czoła kryzysowym wyzwaniom. Czy uda się to jego w połowie odmienionej postaci, która teraz nazywać się będzie "Merkoland"? Zaiste, sytuacja jest trudna i to, co dziać będzie się we Francji, zależy również od tego, co dzieje się w innych krajach - od Grecji i Węgier poprzez Hiszpanię i Włochy po kraje arabskie, zwłaszcza te silnie z Francją związane.

559. Wpis 2146, 7.V.2012

And again I'm back to Warsaw, this time from a true green island, from 'Ilha Formosa', as once upon a time the Portuguese sailors called Taiwan. How interesting! The 'green island' here, in Poland – at least from Polish government point of view – true green island 10 thousand kilometers far away…

My working visit was very, very busy, with a series of meetings and consultations as well as a TV interview and lecture at the National Chengchi University. The talks I had in the ministries of Foreign Affairs and Finance, and in couple of think tanks, including Institute of Political Studies of Academia Sinica and Cross-Strait Interflow Prospect Foundation, have been not only very interesting but just inspiring.

It seems that now Taiwan needs the People Republic of China, PRC – with her paramount market – even more that PRC needs Taiwan. There are 82 thousand projects created by the Taiwanese entrepreneurs in PRC as a result of 210 billion (according to the Taiwanese statistics) or 300 billion USD (according the China's data) direct investments, FDI. About million Taiwanese work in mainland China, sharing their experience in technology, business management and marketing skills. And it shows not only in the vast growth of cross-strait trade but in the Chinese remarkable growth too. Already 40 percent of Taiwanese trade is with China. On the one hand, it's good, since it brings Taiwan and PRC closer to each other. I've heard several times the opinion that economic re-integration is actually so advanced that it may be considered almost completed. Yet as for the political re-integration, although the opinions vary, it is a very long shot... On the other hand, such high share of trade is causing too much of dependence, which is good in the good times, yet they are not given for ever.

For the time being, over 300 flights per week (sic!) link now mainland China with the green island. And it shows. When I had a chance to visit the gorgeous marble canyon of Liwu river in the Taroko National Park, I could see so many bus tours of Chinese from mainland, visiting Taiwan for the first time. This surge has been also made possible by signing couple of years ago the Economic Cooperation Framework Agreement (ECFA). It's pragmatic and it works on the behalf on all sides involved. Hence, as for the foreseeable future one should expect a political *status quo* and still further going economic re-integration, supported by tourism and cultural change. Good for China, good for the world.

558. Wpis 2058, 16.IV.2012

Na mojej stronie www.facebook.com/kolodko pojawiła się polemika z komentarzem nt. „krzywej Laffera". Oto moja odpowiedź:

@ Mateusz Wnuk. Nadal Pan nie rozumie bałamutności tzw. krzywej Laffera i neoliberalnej krucjaty o niskie podatki, czyli w istocie o to, aby ułatwiać wzbogacanie się jednych kosztem drugich. Obok deregulacji rynków finansowych pod kątem sprzyjania spekulacji, to właśnie obniżanie podatków w USA – i nie tylko – służyło określonemu kierunkowi redystrybucji, a mianowicie wzbogacaniu się nielicznych kosztem licznych. O ile w 1979 roku, kiedy Ronald Reagan wygrywał wybory prezydenckie, najbogatszy 1 procent Amerykanów przejmował około 10 procent PKB, to obecnie jest to około 24 procent. W istotnej mierze to tak drastycznych zmian, bynajmniej nieuzasadnionych zmianami we wkładzie w tworzenie dochodu narodowego, przyczyniły się źle pomyślane, podyktowane troską o partykularne interesy wąskich elit i podbudowane iluzją „krzywej Laffera", obniżki podatków, zwłaszcza od dochodów kapitałowych. I dziś mamy taką sytuację, że prezydent USA płaci ponad 20-toprocentowy podatek od swoich dochodów w wysokości około 700 tysięcy dolarów rocznie (połowa to prezydenckie wynagrodzenia, połowa honoraria autorskie za cieszące się popularnością na całym świecie książki), podczas gdy jego przeciwnik w nadchodzących wyborach od 30-krotnie większych dochodów, głównie kapitałowych, ze spekulacji na rynkach finansowych, zaledwie nieco ponad 14 procent.

Bezsprzecznie takie złe relacje są jedną z przyczyn niedostatecznych przychodów w finansach publicznych USA, przy okazji bowiem spadły – spadły, nie wzrosły! – wpływy podatkowe. Podobnie było w Polsce po zlikwidowaniu trzeciego progu podatkowego; podatki z PIT-u spadły, czego skutki budżet odczuwa do dziś i próbuje je sobie kompensować między innymi poprzez podnoszenie stawek VAT-u. Czy trzeba przypominać, że najwyższy próg podatkowy od dochodów osobistych dotyczył zaledwie 1,4 procent podatników, i to zaledwie przez kilka miesięcy w roku, a VAT płacą wszyscy od swoich wydatków przez cały rok?

Trudno pojąć, jak można zaprzeczać ewidentnemu obrazowi, który pokazują dane zamieszczone powyżej w mojej notatce. Jak można nadal twierdzić coś fałszywego wbrew faktom? Jeśli to nie wystarcza, to polecam wszechstronnie uargumentowane wywody zaprezentowane w książce Richarda Wilkinsona i Kate Pickettt pt. "Tam gdzie panuje równość, wszystkim żyje się lepiej" (pisałem o niej na tej stronie w serii komentarzy "Co warto przeczytać?"). Może nie wszystkim od razu żyje się lepiej, ale z pewnością przytłaczającej większości na długą metę. Pokazują to wyraźnie przytoczone dane. Naprawdę, warto przeczytać tę książkę, jeśli komuś zaiste zależy na prawdzie i zanim pochopnie zajmuje się własne stanowisko… Po co się mylić? Chyba że ktoś wie, że nie ma racji i się nie myli, tylko celowo chce manipulować opiniami po to, aby skłaniać ludzi do popierania nieracjonalnych, szkodliwych dla nich wyborów. W tym akurat neoliberalizm jest dobry i

jego nadwiślańscy zagorzali zwolennicy nawet częściej powołują się na niedorzeczności „krzywej Laffera” niż amerykańscy apostołowie współczesnego leseferyzmu.

Dodać jeszcze warto, że Dania, gdzie aż 49 procent PKB przechodzi przez budżet poprzez wydatki i podatki, znajduje się na pierwszym miejscu na świecie z punktu widzenia poczucia satysfakcji z warunków pracy i życia (tzw. Subjective Well-Being Index, SWI), podczas gdy USA (28 proc. redystrybucji PKB) plasuje się na 23-ej pozycji, a Wielka Brytania z podatkami w wysokość 37 proc. PKB ląduje na odległej 48 pozycji. I teraz jeszcze konserwatywny rząd obniża górny próg podatkowy z 50 do 45 procent, błędnie twierdząc, że jego zmiana w drugą stronę nie zwiększyła przychodów. Zwiększyłaby, gdyby próg ten pozostał dłużej, czego dowodzą także polemiki zamieszczone ostatnio w „The Economist”. No, ale rząd premiera Camerona chce w ten sposób kupić sobie trochę poparcia niektórych kręgów opiniotwórczych, a spowodowany tym ubytek przychodów zrekompensuje sobie windując inne dochody fiskalne.

Co do kolejnego mitu, że podatnicy „uciekają” do krajów o niższych podatkach, to bardzo ciekawe, dlaczego ich masy nie uciekły z większości krajów Zachodu, choćby z wspomnianej Wielkiej Brytanii, do Polski, gdzie podatki od dochodów osobistych oraz od zysków przedsiębiorstw są niższe? I dlaczego Pan Wnuk nie przeniósł się, dajmy na to, na Papuę Nową Gwineę czy też do kilkudziesięciu innych krajów, gdzie podatki dochodowe w ogóle nie istnieją?

Na koniec, polecam również komentarz Pani Marii Dora na moim blogu http://www.wedrujacyswiat.pl/blog/?p=6#comment-28635. Może logika jej wywodu trafi do tych, którzy naprawdę chcą zrozumieć, co od czego zależy?

557. Wpis 2057, 16.IV.2012

Uwaga:
System poprzesuwał nagłówki w tabeli w moim wpisie 2056. "Państwa małe" to Australia, USA, Japonia, Szwajcaria, a "duże" to Belgia, Holandia, Norwegia, Szwecja, Włochy. Pierwsze wskaźniki odnoszą się do "państw dużych", drugie do "małych".

556. Wpis 2056, 16.IV.2012

Tzw. krzywa Laffera głosząca, że po przekroczeniu pewnego progu dochody podatkowe spadają i odwrotnie, po spadku poniżej pewnego progu rosną, to zamysł neoliberalny, który ma pod pozorem troski o interes publiczny (rzekomy wzrost dochodów z podatków, a więc i wielkości wydatków publicznych) zmniejszyć podatki dla bogatszych warstw kosztem większości społeczeństwa. By tak się stało, trzeba jednakże uprzednio tę większość otumanić. W sposób oczywisty postępowanie zgodnie z „logiką” Laffera prowadzi (bo ma, zgodnie z ideologią neoliberalną, prowadzić) do spadku dochodów fiskalnych, a w rezultacie zmniejszenia wydatków budżetowych poprzez przede wszystkim zmniejszenie transferów socjalnych. Dowodów na to nie brakuje, począwszy od fatalnej w skutkach redukcji podatków w ramach tzw. Reaganomiki, która podpierała się złudną "krzywą Laffera".

Zdarzyć się może, w specyficznych warunkach, że redukcja podatków zwiększa dochody, ale musi dziać się coś jeszcze. Tak na przykład stało się w Polsce, kiedy to w 2002 roku, jako wicepremier i minister finansów, obniżyłem akcyzę na alkohol i wpływy podatkowe z tego tytułu wzrosły. Nadwiślańscy neoliberałowie – jedni niewiele rozumiejąc, inni świadomie manipulując opinią publiczną w celach partykularnych – lubią z braku innych argumentów powoływać się na ten przykład jako na ...dowód słuszności "zależności Laffera"! A przecież rzeczy działy się tak, jak się działy, ponieważ wiele działo się naraz i

równocześnie zostały podjęte inne działania, zwłaszcza ograniczające przemyt taniego alkoholu i bimbrownictwo. W rezultacie wzrosła produkcja i sprzedaż rodzimego alkoholu, a w ślad za tym dochody budżetowe. Od razu dodam, że nie wzrosła konsumpcja alkoholu, bo odpowiednio spadło picie tegoż ze szmuglu i własnego wyrobu.

Poniższa tabela zadaje totalny kłam pseudonaukowym neoliberalnym twierdzeniom, że lepiej dzieje się w krajach o niższych podatkach. Jest odwrotnie, o ile tylko sensownie wykorzystywane są wyższe dochody podatkowe. Gdzie zatem tkwi problem? W czym różnica? Otóż w tym, że w krajach o tzw. dużych rządach (ok. 50 proc. udział podatków i wydatków w PKB) wyraźnie mniej zróżnicowany jest podział dochodów, mniejsze są nierówności. W krajach, które poszły drogą neoliberalnej ułudy, relacja przeciętnego dochodu 20 najbogatszych procent społeczeństwa do 20 procent najbiedniejszych (tzw. relacja kwintylowa) ma się jak 8,3:1, podczas gdy w krajach z tzw. dużym rządem tylko 5:1.

I O TO CHODZI!

Big Government	Small Government
taxing & spending	
ca 50% of GDP	<33% of GDP
Belgium, Italy,	Australia, Japna
Netherlands,	USA, Switzerland
Norway, Sweden	

GDP per capita (.000 $PPP)	
39,4	39.2
Average annual rate of growth since 1960 (in %)	
ca. 2.5	ca. 2.5
Gross fixed capital formation (in % of GDP)	
20.5	20.7
Rate of inflation (in 1986-96)	
3.9	3.7
Life expectancy at birth (in years)	
78.0	77.8
Infant mortality rates per 1,000 live births	
6.7	6.4
Secondary school enrolment (in %)	
92.8	89.0
Weighted share of children of various ages attending school	
85.0	82.0

555. Wpis 2055, 13.IV.2012

"Escape Forward to Global Social Market Economy", under such title my interview given in Abu Dhabi for the Emirates Center for Strategic Studies and Researach has been published (http://ecssr.com/ECSSR/appmanager/portal/ecssr?_nfpb=true&_pageLabel=featuredTopicsPage&ftId=%2FFeatureTopic%2FECSSR%2FFeatureTopic_1529.xml&_event=viewFeaturedTopic&lang=en&_nfls=false**).**

In an exclusive interview with the Emirates Center for Strategic Studies and Research (ECSSR), Grzegorz W. Kolodko, Professor of International Political Economy at Warsaw-based Kozminski University and Former Deputy Prime Minister and Minister of Finance, Republic of Poland, talks about Polish economic reforms, European debt crisis and the future of capitalism. The interview was conducted following Prof. Kolodko's lecture – Politics and Economics in a Volatile World – at the ECSSR on April 2, 2012.

You played an important role in Poland's integration into the European Union. Is the country going ahead with its plans to join the Eurozone by 2015?

I'm afraid Poland won't join the Eurozone before 2017 or 2018. Afraid because currency convergence would be good for Polish competitiveness and growth. It's so since a common currency decreases transaction costs and eliminates the exchange rate risk between the Eurozone partners. For Poland it implies about 75 percent of foreign trade. The best time for Poland to join the Eurozone was 2008. Again it was possible since this year, but the government policy has made it impossible.

You have been an architect of Polish economic reforms. What, according to you, has been the key to these reforms and where do things stand today?

The key to Poland's relative success has been complexity in structural change and institution building as well as gradualism and lasting commitment to go toward social market economy. Despite the early shock-without-therapy on the onset of 1990s and mistaken overcooling in the late 1990s, we were able to streamline private entrepreneurship and support it by smart government intervention. This combination, together with caring for social cohesion, is what I call New Pragmatism, as an alternative to both the neoliberalism and right or left populism. Recently, the economy is, unfortunately, losing momentum again and this year GDP growth will be only around 2.5 percent, yet there is a potential for 5-6 percent. Under my stewardship, at the time of 'Strategy for Poland,' it was even as much as 7.5 percent and Poland was called 'Tiger of Europe.' The current slowing down is resulting not from the world economic crisis, but is rather due to wrong government policy – a mixture of neoliberalism and populism. It doesn't fit, so it doesn't deliver.

How would you describe the European financial/debt crisis? What has triggered it and can the recently announced firewall arrest the slide?

The European crisis has been different from the American one. If in the latter case it was caused by neoliberal policies, the former basically has been caused by fiscal irresponsibility and living beyond the means. Additionally, wrong regulation of the financial sector, especially banking and a lack of proper supervision have led to reckless lending. Things happen the way they do because many things happen at the same time. Hence the combination of these driving forces, with a series of too-late and too-little bail-outs has brought the overall crisis. This is the structural crisis, not just an accident in policy-making. Therefore, the firewall, as developed thus far, may turn to be insufficient to stabilize the situation. One must go deeper, into the systemic roots of the imbalances, and not just act superficially, to cure the symptoms of the disease.

Could you briefly explain the truths, errors and lies you are broadly referring to in

your bestselling book Truth, Errors and Lies: Politics and Economics in a Volatile World? What is the basic premise of the book and what prompted you to write it?

The book is tour de force across time and space answering the question of the substance of long term development. It is a quest for the question about the successes and failures. In my unorthodox, interdisciplinary approach, I am going through issues and disciplines, regions and countries, ages and generations, cultures and values, from the past into the future, to find a way forward to a better world. The book can be also read as a kind of political economy of globalization and new development economics. It's published already in 10 languages and now is also available in the Arabic language under the title Hkaak w Akhtaa w Akazeeb. Al Siasah W Al Ektsad F Aalam Motahawel. Columbia University Press has nominated it for the Michael Harrington Book Award for an outstanding book that demonstrates how scholarship can be used in the struggle for a better world. I'm looking forward to learn the critical comments of the Arab readers.

A lot of people have started questioning capitalism these days, but few propose the desired reforms or the framework for an alternative system. What are your views on this matter?

Capitalism – that is the market economy based on dominance of private property and profit maximization as the driving force for economic activity – will survive. Yet the neoliberal capitalism – that is the systemic bias which manipulates the market and public opinion, and works on behalf of a few at the cost of many, using for this end such liberal ideas as freedom, democracy, private ownership, market competition – is failing. The current crisis is caused by neoliberalism, hence going back to 'business as usual' would be just a recipe for an Even Grander Crisis, as I call it in my book. So, there isn't a future either for neoliberal capitalism or for state capitalism. What remains, is an escape forward, along the lines of New Pragmatism. It's a heterodox concept, leading toward a global social market economy, properly regulated on the worldwide scale. It's a long way to go, but the only sensible way forward.

In your view, why did we have the global financial crisis? Do you agree that only a fundamental overhaul of institutions and mechanisms can bring things back to normal?

Yes, indeed. You are right that we need 'a fundamental overhaul of institutions and mechanisms.' However I would challenge the claim that it should bring things back to normal. What's been recently and what we have now is not normal. It's an aberration of sound market economy which serves the needs of a minority at the cost of majority. To overhaul the syndrome we must go forward, and not back. The future should be designed and shaped within the triangle of values, institutions (in the behavioral meaning) and policies. All three must change substantially to stand the mounting challenges of the civilization and interdependent planetary economy.

Do you think the power of global corporations and big banks are undermining the sovereignty of nation-states? How can we tackle this issue?

What we face in the contemporary global economic and political game is the lack of

compatibility of the nation states and worldwide economy. It's a kind of flaw, showing that even if the national economies are rational (and most of the time they are not) the sum of them doesn't create global rationality. How can it be tackled? It can, but only if there is a proper mechanism of transnational, or worldwide, policy coordination set in motion. Again, a long way to go, but to a certain extent a shift from G-7 to G-20 is a step in the right direction. To be sure, it calls for much more. Thus, the 21st century must be the century of a quest for global policy coordination, for a supra-national mechanism to negotiate different, quite often colliding purposes. One more time; it calls for the change of values, institutions and policies.

You seem to question the lionizing of so-called BRICS states. Can one call it an artificial framework created by a global corporate construct? How different is it from organizations such as OECD when it comes to representing the interests of a group of countries? What role are they likely to play in the aftermath of the global financial crisis?

BRICS is not an organization. It is not institutionalized structure. It does not have common, agreed values. It does not propose any coherent policies. It is just a group of different countries which have been put under the same denominator, because they are big, populous, and emerging. Yet if they decide to discuss the crucial global issues among themselves, and will come to the world forum with an agreed agenda and progressive propositions how to change the values, regulations, and policies, it will make important input in our quest for performing global governance.

As head of a think-tank – Transformation, Integration and Globalization Economic Research (TIGER) – how do you look at research institutions around the world? What role do they play in forming public opinion and policymaking?

The research organizations and various think-tanks are so much needed. Much more the former, than the latter since some so-called think-tanks too often happen to be just the instruments of lobbying on behalf of groups of special interests and not on behalf of sustained growth and equitable development. But I can't see any way forward, toward a better future if the policy (and not just the economy) is not knowledge-based. Wherefrom such a knowledge is supposed to come if not from the universities and research centers? Definitely not from the biased media, particular lobbies and narrow-minded political parties. The latter must rely on the former and the former be subordinated to the latter.

554. Wpis 2052, 11.IV.2012

Już zaspokajam ciekawość Wojciecha (wpis 2051). Nie zasiadałem i nie zasiadam w radach nadzorczych OFE - ani w żadnych innych - a więc i nie dostawałem i nie dostaję z tego tytułu żadnych "pieniążków". Pracuję na jednym jedynym etacie na uczelni, w Akademii Leona Koźmińskiego.

553. Wpis 2050, 7.IV.2012

At my Facebook page (http://www.facebook.com/kolodko), under my note "Back to Warsaw (17)" (http://www.facebook.com/kolodko/notes#!/notes/grzegorz-w-kolodko/back-to-warsaw-17/355633471149313), Ms. Danka Nasr hast posted the note: "Dr. Jamal Al-Suwaidi, Director General of the Emirates Center for Strategic Studies and Research , and the girls asking questions in AUD - one from Afghanistan and the other from Egypt are all worried about their own respective countries in... their questions so the question that I wanted to ask is. How do you reconcile the retention of National Identity with Globalization?"

I don't think there is a structural contradiction between globalization and respect for cultural freedom and its vast diversification. This is the world of global cultural melting pot, and not of 'clash of civilizations' or 'macdonaldization', as I argue in my book "Truth, Errors, and Lies: Politics and Economics in a Volatile World" (http://www.amazon.com/Truth-Errors-Lies-Politics-Economics/dp/0231150687/ref=sr_1_1?ie=UTF8&qid=1295525437&sr=8-1). Although there is an urgent need for better coordination of economic policy worldwide, at the same time there is plenty of room for cultivating one's national or local culture. And most of the people across the world do so. Just have a glance into the photo albums presented at my Facebook page (http://www.facebook.com/kolodko#!/kolodko/photos). Actually, I'm posting them to show how multicultural we are and to help us the learn, respect and like the customs, styles, tastes of the others.

The most important thing with this regards is the tolerance of each other. People must learn more of the open-mindedness and tolerance, that is mutual understanding and respect towards the culture and values of other people. Globalization appear to be at the same time a threat and a chance, yet I hope more the latter than the former. Due to globalization we can enrich our local culture with the values coming from other part of independent world, but it calls for openness and learning each from the other, and not for xenophobia, conservatism and false patriotism. One can love her or his country and customs, even more so if one is able to know more about what and why is appreciated in other cultures.

It's time of Easter, so important in some parts of the planet for over billion people, while a couple of billion more don't pay any attention to this holiday; they do have their own – in China, in Middle East and North Africa, and in so many places within the countries where Easter is so important. In my great country – Poland – even in the most avant-garde homes and among forward looking educated circles thousands of people dye and paint the eggs, according to hundreds years old tradition. For an ignorant from elsewhere it may seem silly, similar like painting the palms by some Middle Eastern women. Yet I don't do either, I do respect the both, and I don't see that globalization has happened to be a threat to such customs.

While travelling extensively, I have had plenty of occasions to see how heterogeneous values perform in diverse parts of contemporary world. Recently, following the publication of my book in the Arabic language ("Hkaak w Akhtaa w Akazeeb. AL Siasah W AL Ektsad F Aalam Motahawel" http://www.neelwafurat.com/itempage.aspx?id=egb174684-5187051&search=books), I have visited a number of the Arab countries: Egypt, Lebanon, Jordan, Saudi Arabia, Oman, and the United Arab Emirates, UAE. By all means, the multicultural landscape is most advanced in Lebanon and least enhanced in Saudi Arabia. Traditional culture is protected and taken care of in Oman, while there is not much room for intercultural exchange and tolerance for alternative values in the neighboring Saudi Arabia. The difference between the latter and the UAE is just striking. So close, yet so far away... I must to admit that such approach to multiculture does have economic implications. No doubt, the nations which exercise more openness and exchange more values, they also exchange more goods, capital, know-how and technologies, and – consequently – are developing faster.

Intercultural dialogue and reciprocated tolerance – in Europe and Middle East, in Africa and North America, in Far East and Latin America, everywhere – is a must for the peaceful future, if we indeed are looking for more sustained, equitable and durable long-term social and economic development. There is only one way out of the existing threats and risk of intolerance of "clash of civilization": an escape forward towards planetary cultural melting pot. It should occur along the line of heterogeneous values and policies I'm suggesting in my book as *the New Pragmatism*. Though it is basically an economic proposition, it requires a proper cultural environment. Otherwise, it's only a matter of time when we will face an Even Grander Crisis, with all its devastating consequences.

552. Wpis 2049, 6.IV.2012

W czasach zamętu, kiedy zastanawiam się nad losami ludzkości i piszę o przyszłości świata, często jestem sprowadzany na ziemię pytaniami o przyszłość najbliższą, także tę na polskiej ziemi. Niekiedy są to pytania bardzo doraźne. Najczęściej tak jest w przypadku wywiadów dla mediów, choć najbliższy, dla „Przeglądu Powszechnego", będzie dotyczył spraw fundamentalnych i dalekosiężnych, wartości i instytucji, przyszłości i długofalowych wyzwań. Gdy zatem po wykładzie „Globalizacja, kryzys i co dalej? Wartości, instytucje i polityka" wygłoszonym dla słuchaczy i absolwentów studiów doktoranckich w Akademii Leona Koźmińskiego padło pytanie „o przyszłość", czyli jaki będzie kurs dolara na koniec roku, załamałem się tylko trochę, nie do końca. Prawie tak jakby ktoś mnie zapytał, po ile będą jajka na Wielkanoc… No właśnie, po ile te jajka?

Odpowiedziałem, pokazując, jakie mechanizmy o tym będą decydować. Złoty (złoty, nie „złotówka"!) może się wzmacniać wskutek szybszego wzrostu wydajności pracy w Polsce niż w USA i, przeciętnie licząc, na Zachodzie, oraz w wyniku dopływu netto kapitału zagranicznego do Polski, co zwiększa popyt na rodzimy pieniądz i w rezultacie ciągnie w górę jego cenę, czyli kurs wymienny. Tak więc występują obiektywne uwarunkowania, wskutek których kurs złotego do dolara US może zmierzać w kierunku 3 złotych i około 4 złotych za euro. Oczywiście, wzmacniając się na długą metę, wahać będzie się przez cały czas wokół takiego trendu i jutro albo za miesiąc złoty może być słabszy niż wczoraj albo przed miesiącem. Może też być odwrotnie. Ale za rok powinien być mocniejszy. Podobnie jak dolar wobec euro. Powinien, nie musi, bo determinanty mogą się zmienić. Wystarczy na przykład, że upadnie obecna koalicja i dojdzie do kolejnych wyborów, to i tendencja do wzmacniania kursu na jakiś czas się odwróci. Co zaś do kursu krzyżowego dolara wobec euro, to bardzo dużo zależy od tego, kto zostanie prezydentem USA za siedem miesięcy. Jeśli ponownie Barack Obama, to dolar będzie się wzmacniał wobec euro, a więc patrząc z naszej perspektywy szybciej będzie szła aprecjacja złotego wobec euro niż wobec dolara.

Warto dodać, że rząd przyjął w „Strategii zarządzania długiem publicznym" i w tegorocznym budżecie kurs dolara do złotego w wysokości 2,96 oraz do euro 4,00. Tym razem wydają się to być założenia w miarę realistyczne, choć rząd ulega pokusie zawyżania kursu złotego – i to właśnie na koniec roku – gdyż to właśnie według stanu na ostatni dzień roku oblicza się wartość zobowiązań zewnętrznych decydujących o poziomie długu publicznego z punktu widzenia barier ostrożnościowych zapisanych w ustawie o finansach publicznych. Im więc silniejszy złoty, tym niższy dług zagraniczny, a na koniec ubiegłego roku jego udział w polskim długu publicznym przekroczył już 27 procent. Tak więc z kursem 2,96 łatwiej uciec przed barierą 55 proc. długu publicznego w stosunku do PKB niż przy nieco tylko słabszym złotym, na przykład 3,00. O tym, czy dług publiczny w relacji do PKB jest większy czy mniejszy niż 55 proc. zadecydować może jeden grosz na kursie złotego w tę albo we w tę…

Odpowiadając na pytanie „o przyszłość”, sam je zadałem audytorium zebranemu w Sali wykładowej. Blisko czterdziestu fachowców, bardzo dobrze wykształconych, wielu z doktoratami, odpowiedziało w anonimowej mini-ankiecie na pytanie, jaki będzie kurs dolara na Sylwestra 2012. To ciekawe, ale średnia prognoza to aż 3,30 złotego. Tak więc to gremium fachowców – choć bardziej z zakresu zarządzania niż finansów, marketingu niż makroekonomii – zakłada słabnięcie złotego, a nie jego stopniowe wzmacnianie, który to proces skądinąd ponownie trwa od jakiegoś czasu (ankieta została przeprowadzona przed moimi wyjaśnieniami, od czego zmienność tego kursu zależy w naszych realiach ekonomicznych i politycznych). Ta średnia jest wypadkową sporego rozstrzelenia opinii: od 2,85 aż do 3,87.

Cóż, poczekamy, zobaczymy, czas szybko wędruje. Do Bożego Narodzenia i końca roku jeszcze prawie dziewięć miesięcy, a za pasem Wielkanoc.

Zatem WESOŁYCH ŚWIAT WIELKANOCNYCH!

551. Wpis 2048, 6.IV.2012

Zaskoczony jestem nieco komentarzem Krzysztofa (wpis 2046), który dziwi się czemuś, czego nie ma i zarzuca mi coś, co nie istnieje, a mianowicie „nostalgię do Keynesismu”. Swoje poglądy opieram przecież nie na uczuciach, a na wiedzy. I tak w „Wędrującym świecie” wyraźnie pokazuję nie tylko, skąd wziął się neoliberalizm, akcentując ograniczoną przydatność Keynesizmu do uporania się ze stagflacją lat 1970. i pewne zalety monetaryzmu i ekonomii strony podażowej (w Indeksie termin ‘Keynesism” i pochodne występuje wiele razy). Formułuję też zarys Nowego Pragmatyzmu, heterodoksyjnej i postępowej koncepcji, która w taki zakresie, w jakim jest toi uzasadnione czerpie także z niektórych aspektów neokeynesismu i monetartyzmu (Rozdział IX „Koincydencji teoria rozwoju i nowy pragmatyzm”, s. 315-332).

550. Wpis 2047, 6.IV.2012

There and back, there and back, so I am again back to Warsaw. This time from yet another visit to the Middle East, or to very unique place in this volatile world as indeed are the United Arab Emirates, UAE. Although there are different places in this country – from green oasis at the Arabian Peninsula desert to American style shopping malls, from glass skyscrapers to wandering camels – the UAE are known mostly by their two mighty cities – Dubai and Abu Dhabi, the latter the capital city. Unfortunately, overwhelming majority of the visitors doesn't see anything else but these two places. For sure, both – a kind of mixture of the Middle East and North America, or, if you wish, sometimes and Arab culture and American style amusement park – are exciting and thus worth a visit but one shouldn’t say "I've been to the Emirates" as long as one wasn't elsewhere in the country, from the seaside to the desert. However, only in Abu Dhabi or Dubai it’s possible to see a girl wearing abaya and hijab while driving Ferrari convertible…

I have visited with lectures, seminars, consultations, and my Arabic book presentations several important research and education institutions (see details at http://www.facebook.com/kolodko#!/kolodko/events). At the Abu Dhabi INSEAD Abu Dhabi I presented a seminar on “Globalization, Crisis, and What Next?” In the prestigious Emirates Center for Strategic Studies and Research I was talking on “Politics and Economics in a Volatile World”. At the campus of American University in Dubai I had a lecture on “Whither the World? Globalization at the Crossroad”. At each place the discussion following my lecture was inspiring, thought-provoking and interesting. One can learn a lot from such

exchange. It was my pleasure to sign so many copies of my book, now published also in the Arabic Language, **"**Hkaak w Akhtaa w Akazeeb. AL Siasah W AL Ektsad F Aalam Motahawel" (see http://www.neelwafurat.com/itempage.aspx?id=egb174684-5187051&search=books), and not only at the universities and think tanks, but also at the Abu Dhabi International Book Fair, attended by a crowd of people.

You can be sure that I've visited as well the famous Burj Khalifa, the tallest (828 meters!) building in the world. Indeed, it's amazing – and beautiful! – structure. And the lift up to 124 floor (there is 160 of them, and the total high is equivalent to 200 floors) costs 110 USD… Unless you have a time to book it in advance.

549. Wpis 2044, 29.III.2012

Co warto przeczytać?

To dobrze, że ukazała się jeszcze jedna książka obnażająca prowadzące do kryzysu praktyki nierzetelnych banków i przyzwalające na to ułomności polityki. Pouczająca jest lektura krótkiej rozprawy francuskiego autora Francois Chesnais, „Bezprawne długi. Jak banki sterują demokracją" (Instytut Wydawniczy Książka i Prasa, Warszawa 2012, s. 168), choć fragmentami jest ona jednostronna, niekiedy nawet tendencyjna. Ale przy odpowiedniej dozie krytycyzmu to nie musi przeszkadzać, jak i to, że odwołuje się ona często do doświadczeń francuskich. Może to i dobrze, gdyż przypadek Francji bynajmniej nie jest najgorszy, jeśli chodzi o niecności neoliberalizmu.

Słabością książki są jej wątki populistyczne. Ale przewrotnie i to jest ciekawe, choćby dlatego, by zobaczyć, jak nie należy walczyć z neoliberalizmem. Jedyna skuteczna droga to racjonalny pragmatyzm i żadnego anarchizmu czy taniej pseudorewolucyjności.

Z lektury "Bezprawnych długów dowiadujemy się m.in.: „Kryzys długów publicznych uderzył w wiele krajów Europy. Według popularnego wyjaśnienia wszystko dlatego, że społeczeństwa Grecji, Portugalii, Irlandii, Hiszpanii czy Włoch „żyły ponad stan". W rzeczywistości zadłużenie państw nie ma nic wspólnego z wydatkami socjalnymi i wysokością płac. Długi spowodowała wieloletnia neoliberalna polityka rządów: obniżki podatków dla najbogatszych i od kapitału, deregulacje rynków finansowych, prywatyzacje usług publicznych i systemów emerytalnych. Doprowadziła ona do poważnego zmniejszenia źródeł finansowania budżetów, a akcje ratowania zagrożonych upadkiem banków prywatnych w 2008-2009 r. gwałtownie pogorszyły sytuację. Aby zasypać powstałe w ten sposób dziury budżetowe, państwa pożyczają na rynkach finansowych, a spekulacje działających na nich funduszy inwestycyjnych jeszcze powiększają zadłużenie."

548. Wpis 2034, 18.III.2012

@ Piotr z Białegostoku (wpis 2030)

Tempo wzrostu gospodarczego rzędu 5-7 proc. w najbliższych latach nie jest możliwe w obliczu kontynuacji polityki obecnego rządu, choć byłoby ono możliwe przy odmiennej strategii rozwoju, tak jak było to możliwe w latach 1994-97 czy ponownie w związku z realizacją "Programu Naprawy Finansów Rzeczypospolitej", kiedy to po zapaści lat 2000-01 już w I kwartale 2004 roku PKB zwiększył się o 7,0 proc. Tak więc w najbliższych latach jesteśmy skazani na tempo wzrostu około 3 proc., co w naszych warunkach oznacza stagnację.

547. Wpis 2033, 17.III.2012

Columbia University Press nominated my book "Truth Errors and Lies: Politics and Economics in a Volatile World" (http://cup.columbia.edu/book/978-0-231-15068-2/truth-errors-and-lies/webFeatures) for the Michael Harrington Book Award from the New Political Science section of the American Political Science Association. The Michael Harrington Book Award is given for an **outstanding book that demonstrates how scholarship can be used in the struggle for a better world.**

546. Wpis 2032, 17.III.2012

Columbia University Press nominowała amerykańskie wydanie "Wędrującego świata" (http://cup.columbia.edu/book/978-0-231-15068-2/truth-errors-and-lies/webFeatures) do Michael Harrington Book Award from the New Political Science section of the American Political Science Association. Nagroda przyznawana jest **za wybitną książkę, która pokazuje, jak nauka może być wykorzystana w walce o lepszy świat.**

545. Wpis 2029, 16.III.2012

And again back to Warsaw. This time from a working visit – lectures, seminars, consultations, interviews, book signings - to extremely interesting Middle East countries, the Kingdom of Saudi Arabia and the Sultanate of Oman. The former is one of the most populous Arab countries, with over 26 million people, and 8 million expats, and the latter sparsely populated area, similar to Poland, with just 3 million inhabitants. Both countries – with their people, culture, and political system as well as beautiful nature, are so different from any other region of the world, yet they are also very different from each other.

Saudi Arabia, sevenfold larger in terms of territory than Poland, with an arable land of less than 1 percent, is a traditional, actually very conservative Arab country, with strict Muslim code of Sharia, when any other religion bar Wahhabi Islam is forbidden, and where women are not allowed to drive and must cover their faces in public places with burka. Only recently first coeducation university was opened. I presented a lecture at Al Uloom University, where the men and female students are separated by screen, so not to see each other (see my relevant note and photo at www.facebook.com/kolodko). Yet it must be admitted that slowly but with determination King Abdullah attempts to introduce certain limited reforms. However, this country looks like an unusual mix of the middle ages and USA…

Oman, in turn, is much more open, if compared with Saudi Arabia, yet still conservative from the Western viewpoint. There are, unlike in the northern neighbor, cinemas – and in gorgeous capital city of Muscat there is not only beautiful new Grand Mosque but also splendid Royal Opera - and women can drive. There is much of British influence in the legal system, but it still is under strong influence of Sharia. Women can drive and are not forced to wear burka. Some of them do, since so strong is tradition. Diversification of economy is more advanced here and the dependence on oil is lower than in orthodox Saudi Arabia, which recently also invests a lot into development of alternative forms of economic activity. It's worth to mention that some 120,000 Saudis study overseas, including over 800 in Poland. And more are welcome!

In both countries, with similar GDP per capita, hovering around 26,000 $ per capita (on purchasing power parity), a great role play immigrant labor. The foreigners are leading a kind of parallel life, though there are kept much more strictly aside of the Muslim society in Saudi Arabia than in Oman. Both countries are very clean, with high standard of roads (free,

no toll). While in the former there is plenty of American style skyscrapers (see note and photo from Riyadh on my page www.facebook.com/kolodko) ain the latter there is a strict regulation not allowing to build high structures, but just a couple of floors, and all buildings must keep in line with traditional Arab architecture. And it shows, quite beautifully. No doubt, the best of these two countries are their people, with their commitment to old traditions and openness for modernity at strange mixture at the same time. It works better Oman.

It's been the 151st country I have explored thus far, and by all means it is number one country from the viewpoint of mixing the old with the new, lack of democracy with performing economy, seclusion with openness, the past with the future. Of course, the oil wealth helps, but there are other countries where it is just a curse, not a blessing, as seems to be the case of Nigeria or Venezuela, and Saudi Arabia too. In case of Oman one may see how constructive can be progressive leadership of Sultan Qaboos (since 1970), with a vision, and not an illusion, how much means long lasting commitment to carry forward gradual reforms and opening of the economy and society, with the respect for own culture and tradition. And the country is just beautiful! Don't miss to go there.

544. Wpis 2024, 27.II.2012

If you are interesting in the challenge of globalization and you are looking for a reasonable hint what we may – and we may not – expect in the forthcoming future, the book "The Globalization Paradox: Democracy and the Future of the World Economy" (W.W. Norton & Company, New York 2011) by Harvard economist, Dani Rodrik, is indeed a good readings. Professor Rodrik points to the most important dilemmas, or rather trilemmas, as he calls the cases where there is a choice of no more than two situations out of three we would like to occur. He explains, and he does so in very convincing way, that to happen the globalization working on the behalf of many, and not just for so-called elites, this process must not be left to the spontaneous forces of market. Globalization a la neoliberalism is rather a recipe for another crisis, and not for a durable growth and social progress.

543. Wpis 2023, 27.II.2012

Konsensus Kairski

Jeśli ktoś dużo podróżuje, może zaobserwować, jak wiele stereotypów rozpościera się wokół, a tym samym zauważyć, na ile dyskurs o pewnych ważnych kwestiach lub regionach naszego wędrującego świata jest tendencyjny i zafałszowany. Zdarza się dość często, że idą za tym intelektualne skróty (czyli lenistwo), nieprawidłowe interpretacje i złe rady, najczęściej w rodzaju „nie ma wyjątków, jedna droga dla każdego" (ang. *one size fits all*). Tak było w przypadku uwikłanej w strukturalny kryzys Ameryki Łacińskiej w latach 1980., tak też było w odniesieniu do Europy Środkowo-Wschodniej pokolenie temu, kiedy krajom tak różnym jak Polska i Rumunia czy Ukraina i Słowenia podobnie – i kiepsko – doradzali neoliberalni apostołowie „Konsensusu Waszyngtońskiego", znajdując niestety gorliwym słuchaczy, zwłaszcza w Warszawie.

Szkodliwe stereotypy

Podobnie jest obecnie, kiedy to Międzynarodowy Fundusz Walutowy krajom dotkniętym kryzysem fiskalnym najpierw sugerował daleko idące środki oszczędnościowe, a teraz – gdy

kolejne z nich wchodzą ponownie w fazę recesji – działanie te są postrzegane przez tą samą organizację jako posunięte zbyt daleko. A przecież zgoła odmienna jest sytuacja Hiszpanii i Niemiec czy Grecji i Irlandii. My zapłaciliśmy drogo za błędy popełnione na przełomie lat 1980. i 90., podczas szoku bez terapii, a teraz zapłacić muszą społeczeństwa niektórych krajów Europy Zachodniej za swoje błędy, jakże często wynikające ze stereotypów. Polityka w stylu „jedna droga dla każdego" zdecydowanie nie pasuje do wszystkich sytuacji, konteksty wyzwań strukturalnych i instytucjonalnych są bowiem różne. Ani posocjalistyczna Europa ponad dwie dekady temu, ani dzisiaj wysoko rozwinięta Europa Zachodnia nie są na tyle homogeniczne, aby narzucać im identyczne rozwiązania.

Tym bardziej odnosi się to do krajów arabskich, które też nie powinny podlegać stereotypem, gdyż nie można umieszczać ich na tej samej półce. Znając już nieco ten region z autopsji i z wcześniejszych studiów, po opublikowaniu mojej książki „Wędrujący Świat" w języku arabskim na zaproszenie rozmaitych uniwersytetów i organizacji podróżuję intensywnie po Bliskim Wschodzie i Afryce Północnej. Ostatnio, podczas trwającej trzy tygodnie podróży, odwiedziłem różne miejsca – nie tylko stolice, uczelnie, sale seminaryjne, studia telewizyjne i pałace rządowe – w Egipcie, Libanie i Jordanii. Aktualnie odwiedzam Królestwo Arabii Saudyjskiej i Sułtanat Oman. Wkrótce lecę do Zjednoczonych Emiratów Arabskich oraz do Libii i Tunezji. Potem ponownie do Algierii i Maroka. Nieco wcześniej byłem w także w Katarze, Bahrajnie i Kuwejcie.

Podobieństwa i różnice

Wszystkie te państwa to kraje arabskie, to muzułmańska kultura oraz Bliski Wschód i Afryka Północna. Taki w zasadzie wspólny mianownik etniczny, kulturowy i geograficzny to pokusa, zwłaszcza na Zachodzie – od Waszyngtonu do Warszawy – aby umieszczać je w tym samym worku. A stąd już tylko jeden łatwy krok do wyciągania ogólnych, schematycznych wniosków. Jeden krok do używania – i nadużywania – pojęcia „Arabska Wiosna". Jest to podejście podobne – i podobnie błędne – jak w przypadku Europy Środkowo-Wschodniej i byłego Związku Radzieckiego w 1990 roku, kiedy to Zachód też nie wysilał się nadmiernie, aby pojąć zróżnicowanie kulturowe, polityczne i ekonomiczne w naszej części świata. Wtedy była to „pokomunistyczna transformacja", teraz jest to „arabska wiosna".

Jeśli chodzi o region państw arabskich, zamieszkiwany przez około ćwierć miliarda ludzi, istnieje wiele podobieństw, ale jest i niemało różnic, niekiedy jakościowych. Kulturowo patrząc, ortodoksyjny Rijad, stolica Arabii Saudyjskiej, różni się od kosmopolitycznego Bejrutu, stolicy Libanu, nie mniej niż Bukareszt od Budapesztu pokolenie temu. Z ekonomicznego punktu widzenia dochód narodowy w najbogatszym Katarze jest z górą czterdziestokrotnie większy niż w nieodległym Jemenie, najbiedniejszym arabskim kraju czy też na palestyńskich terytoriach Gazy i Zachodniego Brzegu. Europa Środkowo-Wschodnia nie znała takich różnic. O ile w Jordanii, jednej z nielicznych obok Maroka w miarę sprawnie funkcjonującej demokracji, panujący władca cieszy się powszechnym szacunkiem swych podwładnych, w sąsiedniej Syrii, w trwających od roku demonstracjach i toczonych walkach z niechcianym autorytarnym reżimem, giną każdego dnia dziesiątki ludzi. Wszystkie te kraje i każdy z osobna są ważne. Na razie poczyńmy kilka obserwacji dotyczących Libanu i Jordanii oraz Egiptu, kraju kluczowego dla całego regionu.

Wielokulturowy Liban

W Libanie, kraju z 4,2 mln mieszkańców, sprawy nie mają się łatwo, ale można im podołać. Pomaga w tym wielokulturowość i dość daleko posunięta liberalizacja polityczna i ekonomiczna. Jednakże wskutek kryzysu w sąsiedniej Syrii drastycznie spadły przychody z

tranzytu, rośnie za to ilość imigrantów. Do masy uchodźców – głównie Palestyńczyków, żyjących w złych warunkach w obozach i peryferyjnych dzielnicach miast – dołączają następni. Nie tylko biedacy, bo także zamożni uciekinierzy, którzy wręcz podbijają ceny nieruchomości w lepszych dzielnicach Bejrutu.

Libańczycy cieszą się stosunkowo wysokimi dochodami, z PKB na mieszkańca (według parytetu siły nabywczej, PSN) w wysokości około 16 tysięcy dolarów (75 proc. polskiego poziomu). PKB wzrósł w 2009 i 2010 roku odpowiednio o 7,5 i 8,5 proc., ale w 2011 roku było to zaledwie 1,5 proc. Oczywiście, nikt tam nie opowiadał bajek o „zielonej wyspie"… Dystrybucja dochodów jest bardzo nierównomierna. Chociaż nie ma dostatecznie wiarygodnych danych, wystarczy dostrzec fakt, że aż jedna czwarta ludności Libanu żyje poniżej granicy ubóstwa (zgodnie z definicją ONZ), a jednocześnie po ulicach jeździ wiele aut prestiżowych marek, głównie Mercedesów i BMW.

Libańczycy są energiczni, pełni wigoru, wielokulturowi i zorientowani na biznes. Są w odróżnieni od innych Arabów bardziej tolerancyjni i otwarci na rozmaite wartości. Niektórzy wręcz twierdzą, że nie są Arabami, lecz Fenicjanami. To tu onegdaj wyłonił się pieniądz. Taki kulturowy tygiel pomaga. Widziałem znaczną część tego pięknego kraju. Jest rzeczywiście bardzo zróżnicowany. Dystans między wioską w Dolinie Beeka, gdzie widać wpływy Partii Boga, Hezbollah – w tym także pozytywne, w postaci autentycznej troski o kapitał ludzki (edukacja, ochrona zdrowia) i spójność społeczną – a nadmorską promenadą *Corniche* w kosmopolitycznym Bejrucie to cała epoka.

Wrażenie robi, jak bardzo i jak szybko udało się odbudować kraj po wyniszczającej wojnie domowej w latach 1980. i 1990. Podczas gdy niektóre dzielnice Bejrutu są imponujące i przypominają raczej Zurych niż inne bliskowschodnie metropolie, inne mają wiele zaległości i życie tam jest naprawdę trudne. A co z „Arabską Wiosną"? Myślę, że nie powinniśmy się spodziewać, że i tutaj ona nadejdzie. Już lada dzień znowu zakwitną owocowe gaje w Dolinie Beeka, ale politycznie bardziej prawdopodobna jest dalsza ewolucja niż rewolucja. Ma to również związek z długim psychologicznym cieniem wojny domowej. Nawet jeśli można wybaczyć, nie można zapomnieć. Tak więc dominuje raczej nastrój do pracy i biznesu, a nie do walki i rewolucji.

Królestwo Jordanii

A jak jest w przypadku Jordanii, narodu 6,5-milionowego? Ze wszystkimi różnicami, podobnie. I tu nie należy oczekiwać rewolty. Choć wiele osób ma powody do niezadowolenia – od bezrobocia (12,3 proc.; dokładnie tyle samo co w Polsce) i nierówności (współczynnik Giniego na poziomie około 40; w Polsce nie mniej niż 35), ubóstwa i wykluczenia społecznego (co najmniej 15 proc. ludzi żyje w biedzie) – to jednak gospodarka się rozwija, a standard życia ulega poprawie, choć PKB *per capita* wynosi zaledwie niecałe 6 tysięcy dolarów PSN. Produkcja rośnie, a PKB w latach kryzysowych 2009-11 zwiększył się w sumie o ponad 10 proc., bez żadnego roku recesji. I korupcji jest tu mniej niż w wielu innych krajach arabskich. To wszystko sprawia, że analfabetyzm, najniższy w całym regionie, wynosi „tylko" 10 proc., a długość życia przekracza 80 lat. Zaskakujące, ale to wartość wyższa niż w USA (78,5), Unii Europejskiej (79,8), czy w Polsce (76,3). Dla całej siedmiomiliardowej ludzkości średnia długość życia wynosi niespełna 68 lat.

Jordańczycy szanują swojego króla i królewską rodzinę. Wymowne było choćby doświadczenie z entuzjastycznymi reakcjami jordańskich internautów pod komentarzem o moim spotkaniu z Jego Królewską Wysokością Księciem El Hassan bin Talalem, byłym następcą tronu (*vide* www.facebook.com/kolodko). Jordania zbiera owoce dobrze funkcjonującej, demokratycznej monarchii konstytucyjnej. Ostatnie reformy polityczne – łącznie ze zmianami konstytucyjnymi – przeprowadzone w Maroku były inspirowane przez pozytywne doświadczenia Jordanii.

Niestety, również dla Jordanii chaos syryjski jest wielce niepokojący. Bez względu na ostateczny wynik trwających tam zamieszek, których przecież nie przerwie ostatnie „referendum konstytucyjne", zawsze będzie to jakieś mniejsze zło, bo nie widać tu dobrego rozwiązania. Przemysł turystyczny – tak istotny dla Jordanii, nie tylko z unikatową Petrą, lecz choć kraj pustynny także z dwoma morzami, Czerwonym i Martwym – już odczuwa negatywny wpływ „Arabskiej Wiosny" w Damaszku i innych miastach Syrii. Podczas gdy ja raduję się Wadi Rum, wspaniałą pustą, bez tłumu turystów wokół, pustynią, to dla gospodarki jest to katastrofalne. Sektor transportu również odczuwa słabnący w ślad za mniejszą aktywnością handlową tranzyt towarowy i osobowy.

Rewolucyjny Egipt

Kluczowy dla całego regionu jest Egipt, kraj liczący 84 miliony mieszkańców. Już niedługo, wkrótce po Wietnamie, dołączy do grona państw z ponad stu milionami obywateli. ONZ-owskie prognozy głoszą, że w 2050 roku Egipcjan będzie aż 130 milionów. W jakim kraju będą żyć? Jaki rodzaj gospodarki i społeczeństwa może się nad Nilem rozwinąć do tego czasu? W tej materii dominujące wśród ludzi oczekiwania są zdecydowanie przesadne. Niektórzy, nawet profesjonaliści, naiwnie wierzą, że Egipt może dogonić Turcję, z PKB *per capita* już teraz wynoszącym 15 tysięcy dolarów PSN, w ciągu siedmiu lat. Turcja – też muzułmański kraj, też ponad 80-milionowy, po drugiej stronie Morza Śródziemnego – to szybko rozwijającą się gospodarką (średnio w okresie 2009-11 stopa wzrostu PKB wyniosła aż 7,7 proc., co dało w sumie wzrost o 25 proc.), a dystans między Egiptem i Turcją w roku 2012 jest większy niż kilka lat temu. Dogonienie Turcji wymaga co najmniej dwudziestu-trzydziestu lat szybkiego wzrostu. Nie jest to niemożliwe, ale bardzo trudne.

Kiedy egipska dziennikarka z „Alyoum Alsabe7" przeprowadzała ze mną wywiad (dostępny na www.tiger.edu.pl), zapytała, jak długo będzie trzeba czekać na rezultaty ekonomiczne „wiosny egipskiej", no bo rok już minął, i jak prędko ludzie zaczną odczuwać poprawę jakości życia. Moja odpowiedź brzmiała: pokolenie, a i to zależy od złożonych warunków. Wydawała się być w szoku. Przy okazji; podobnie naiwne oczekiwania formułowane były w Polsce dwadzieścia lat temu *vis-à-vis* możliwości dogonienia Niemiec czy na Węgrzech, gdzie ckniło się rychłe zrównanie z Austrią albo w Estonii, gdzie ludziom marzyła się „druga Finlandia"…

Gdzie Egipt jest teraz, jeśli chodzi o gospodarkę? PKB na głowę jest skromy, około 6,5 tysięcy dolarów PSN; podobnie jak w Jordanii, trzy razy mniej niż w Polsce, jakieś 60 proc. średniej światowej. W ciągu ostatnich trzech lat globalnego kryzysu wzrósł on w sumie o 11,4 proc., choć w zeszłym roku o skromne 1,2 proc. W konsekwencji znowu rośnie bezrobocie, oficjalnie wynoszące 11,2 proc., ale w rzeczywistości znacznie wyższe. Wśród osób w wieku 18-35 lat mocno przekracza 20 proc., a w niektórych regionach oscyluje wokół zatrważających 40 proc. Dla kobiet wskaźnik ten jest jeszcze wyższy. To oczywiste, że bezrobocie, szczególnie wśród młodszego pokolenia, było najważniejszym czynnikiem prowokującym wybuch rewolucji. Sprowokowały ją także nierówności społeczne. ONZ nie podaje współczynnika Giniego dla ostatnich lat, a dekadę temu, w 2001 roku, szacowano go na poziomie 34,1, wtedy jeszcze akceptowalnym. Można sądzić, że dziesięć lat później jest on zbliżony do 40. Jest to tym bardziej prawdopodobne, skoro aż co piąty człowiek żyje poniżej granicy ubóstwa.

Jak dotychczas egipska rewolucja w ogóle nie przyczyniła się do poprawy w sferze akumulacji kapitału i alokacji inwestycji, efektywności przedsiębiorstw i wydajności pracy.

Aby od demonstracji na Placu Tahrir przejść do lepszych instytucji i racjonalnej polityki gospodarczej, do rozkwitu przedsiębiorczości i profesjonalnego zarządzania, do rosnącej konkurencyjności i wyższej kultury pracy, trzeba nie tylko czasu, lecz przede wszystkim stosownych działań. Rok rewolucyjnych zapędów nic tu nie zmienia. Akurat na tym obszarze doświadczenia posocjalistycznej transformacji w Europie Środkowo-Wschodniej – co działa i dlaczego oraz co i dlaczego się nie sprawdza – mogą być przydatne, jeśli tylko będę inteligentnie zastosowane. Dzieliłem się swoją wiedzą o tych sprawach z intelektualistami i politykami, z liderami biznesu i mediami. Moją książkę o uwarunkowaniach długofalowego procesu rozwoju społeczno-gospodarczego, z pismem przewodnim skierowanym do każdego posła, otrzymali wszyscy członkowie obu izb demokratycznie wybranego parlamentu egipskiego. Uczenie się poprzez wyciąganie wniosków z osiągnięć innych, ale także z ich błędów, to dowód inteligencji politycznej i menedżerskich umiejętności. Miejmy nadzieję, że nie będzie ich tam brakować.

Arabska Wiosna

Rok temu, zanim pojęcie „Arabskiej Wiosny" stało się sławne, w jednej z publikacji przywoływałem pojęcie „Wiosny Ludów", odnosząc je do wydarzeń na Bliskim Wschodzie i w Afryce Północnej (*vide* www.economonitor.com/blog/author/gkolodko). Podkreślałem przy tym, że nie powinno być ograniczone tylko do tego regionu świata, ponieważ w sposób nieunikniony będzie się rozprzestrzeniać w innych miejscach, zwłaszcza w Subsaharyjskiej Afryce i w Azji Centralnej. Tym razem, będąc z Egipcjanami na Placu Tahrir w bardzo szczególnym dniu pierwszej rocznicy rewolucji, ukułem pojęcie „Konsensus Kairski", pisząc na moim blogu (www.wedrujacyswiat.pl): „Rok temu Wiosna Ludów przybyła do Kairu. W tym czasie ludzie gromadzili się tutaj, na Placu Tahrir – teraz światowej sławy – i byli przeciw. Przeciw niedemokratycznemu reżimowi, przeciw korupcji, przeciw ubóstwu, nierówności, bezrobociu i wykluczeniu. Teraz, tutaj na tym samym, ale innym Placu Tahrir, są za. Za czym? Za lepszą przyszłością. W tej sprawie zaistniał konsensus; nazwijmy go Konsensus Kairski. Ale w jaki sposób przenieść się stąd do lepszej przyszłości, istnieje tyle poglądów, ilu jest ludzi tłoczących się tutaj."

Zaiste, długa jest droga do przebycia stąd do lepszej przyszłości. To wyzwanie porównywalne z budową nowej piramidy. Potrwa to więcej niż jedno pokolenie. Jednak tym razem, miejmy nadzieję, stanie się to w ramach demokracji i *pro publico bono*, w imieniu i na korzyść społeczeństwa. Nie tylko w Egipcie, lecz i w innych krajach arabskich. Arabowie na to zasługują, ale muszą tego dokonać sami. To także lekcje z naszych doświadczeń, gdzie ze stereotypami też jeszcze sobie do końca nie poradziliśmy.

542. Wpis 2017, 22.II.2012

The Greek Syndrome

How much is enough, or how much is not enough? This is the question…

The Greek drama evolves at our eyes as the train crash in a slow motion. On the one hand, there are irrational expectations of the foreigners – be it the Eurozone finance ministers

or the IMF, the private banks, driven by reckless greed in the past while borrowing too much and too easy, or certain opinion-influential media – which would like the Greek austerity measures to go yet further. On the other hand, there is a brave and responsibly acting new government of Greece, which seems to be pushing its society to the limits. How far one can go to this end?

I'm afraid there is no more room for further going cuts of public expenditures. Enough is enough. Imposing the budgetary cuts the government is cutting the branch upon which it is sitting. The fifth consecutive year of recession has eroded the tax basis significantly and the fiscal revenue, instead of growing, can only shrink further, even taking the tax increase into account. Austerity is recessionary, what now is acknowledged even by the IMF. Three years of Greek austerity raised the debt over GDP ratio from 113 to 163 percent. The Greek are spending less and their debt is higher by a half of their GDP! Such policy doesn't make much of sense.

As a consequence the rate of unemployment is one of the highest in the world among industrialized countries and stands at 21 percent, with staggering 48 percent of young people out of work. Expecting that they will be watching TV, and not demonstrating and fighting at the streets, is an extreme naïve. The homelessness has jumped over last three years by 25 percent. Even more, close to 28 percent of population, is at the brink of social exclusion…

Thus expecting that the Greeks will fasten their belts more and more is unrealistic. One should not push the people beyond the limit of their tolerance. Such pressure is not a policy. This is stupidity. If one wants to have "the Greek Spring" – and, later, "the European Spring", why not? – one can continue an illusion that people of a great nation are so unwise that they will starve to pay an exorbitant debt to the foreign creditors forever. It must be stressed that a lion share of public debt results not from the fact that indeed the Greeks were living beyond their own means for quite long, but from speculatively high interest rates imposed on refinancing credits. Therefore a plan – or rather a fiction – that the Greek debt from current 160 percent of GDP will be brought down to 120 percent by 2020 is another sign of lack of pragmatism. Even if it would happen (and it won't), such financial burden would remain unmanageable.

It's true that Greek macroeconomic policy prior to the crisis was unaccountable. And the Greek people must pay for it dearly. They already do. But is also true that the foreign bankers haven't shown a great deal of intelligence and responsibility when they were lending too much money to Greece. And they must pay for it dearly too. So far they don't. It is also true that the Western leaders – especially Chancellor Angela Merkel and President Nicholas Sarkozy – have made a series of policy mistakes by postponing the decision to cut down nonperforming Greek debt and by trying to protect the interests of private investors. As for the debt reduction too little has been done too late. Some politicians and policymakers must pay for their mistakes too, and the forthcoming elections in France and Germany make good occasion to draw a proper conclusions…

So, where we stand now? At the crossroad, of course. As usually, one may say. But I think it is indeed the time to face the truth: the Greece syndrome is like a train crash in slow motion. Hence, is there still a chance to avoid it? Definitely not by believing in completely unrealistic scenarios that the Greeks will fast as much as it needs to pay the mounting debt, with completely unacceptable high private debt interest rates that would make a rich man poor. And not by keeping lying and sweeping part of the challenge under the carpet, as the Eurozone finance ministers and certain leaders of the European Union are tempted to do again and again.

The only chance for a working solution is an escape forward. That implies a comprehensive – and executed very fast, in a matter of weeks, not months – reduction of 80 percent of foreign debt, and significant loan, provided by the EU, with zero interest rate. The easiest solution

would be for the European Central Bank to buy new issues of Greek government bonds, but its hyper-liberal statutes and German establishment will not allow to do so. The ECB has off-balance-sheet resources of 3.3 trillion Euros, an equivalent of the current value of its seigniorage (or times the Greece's GDP). If it is only used properly the issue of sovereign debt can be resolved for the whole Eurozone.

Otherwise there will be misguiding policy of restructuring the debt by raising it amount that already is unsustainable. Hence the name of alternative is default and chaotic bankruptcy. It will be followed by serious, and unpredictable, consequences not just for Greece, but for the Eurozone and other partners from the EU and from elsewhere, starting from East South Europe, Turkey, and – due to the contagion, domino effect, and psychological influence upon the market expectations – from a number of other regions and countries. My point is clear: let's help Greece – and ourselves – now, with the lower price tag attached, or it will cost us much more, though just a little bit later. Cheating the public opinion, and miscalculating and misleading the market, is neither a strategy, nor the policy. It is the sheer stupidity.

After the subsequent meeting of the Eurozone finance ministers, and decisions about releasing the new tranche of Euro 130 billion bailout, one may keep talking that the things are on the right track. No, they are not. They are on the track of a catastrophe which we are already witnessing, yet the picture is shown in a slow motion…

541. Wpis 2016, 22.II.2012

Grecki syndrom, czyli katastrofa w zwolnionym tempie

Już dość czy jeszcze za mało? Oto jest pytanie…

Grecki dramat rozwija się na naszych oczach jak katastrofa kolejowa w zwolnionym tempie. Z jednej strony mamy irracjonalne oczekiwania obcokrajowców – czy to ministrów finansów strefy euro oraz funkcjonariuszy Międzynarodowego Funduszu Walutowego, czy to prywatnych banków, nadgorliwych do niedawna w swojej lekkomyślnej chciwości, kiedy pożyczały za dużo i zbyt łatwo, czy też niektórych opiniotwórczych mediów – którzy chcieliby, aby greckie działania oszczędnościowe poszły dużo dalej niż dotychczas. Z drugiej strony znajduje się odważny i odpowiedzialnie działający nowy rząd Grecji, stojący w obliczu zbliżających się kwietniowych wyborów, który przyciska własne społeczeństwo do granic wytrzymałości. Jak daleko można zajść w taki sposób?

Ile można zaciskać pasa?

Obawiam się, nie ma już miejsca na dalsze cięcia bieżących wydatków publicznych. Już dość. Tnąc wydatki budżetowe, rząd podcina gałąź, na której siedzi. Piąty rok z rzędu recesji spowodował poważną erozję podstawy podatkowej i przychodów fiskalnych, które zamiast rosnąć, mogą kurczyć się dalej, nawet biorąc pod uwagę wzrost niektórych podatków. Drastyczne środki oszczędnościowe są prorecesyjne, co jest obecnie przyznawane nawet przez MFW. Trzy lata cięć wydatków podniosły relację długu publicznego wobec spadającego PKB ze 113 procent w roku 2008 do 163 procent obecnie. Grecy wydają i konsumują mniej, redukując odczuwalnie swój standard życia, a ich zadłużenie jest wyższe o połowę PKB! Taka polityka nie ma większego sensu, bo nie ma dobrych perspektyw.

W rezultacie prowadzonych działań, w zasadniczym stopniu narzucanych z zewnątrz, stopa 21-procentowa stopa bezrobocia jest jedną z najwyższych wśród krajów uprzemysłowionych, z oszałamiającym, 48-procentowym wskaźnikiem młodych ludzi

pozostających bez pracy. Wskaźnik bezdomności wzrósł w ciągu ostatnich trzech lat o jedną czwartą. Blisko 28 procent ludności jest na krawędzi wykluczenia społecznego. Liczenie na to, że będą oni oglądać telewizję, a nie demonstrować i walczyć na ulicach, jest skrajną naiwnością.

Dlatego oczekiwanie, że Grecy będą coraz bardziej zaciskać pasa, jest nierealne. Nie można przeć na ludzi ponad granice ich tolerancji. Taka presja to nie polityka. To głupota. Jeśli ktoś chce mieć „Grecką Wiosnę" – a później „Europejską Wiosnę", dlaczego nie? – niech tkwi w iluzji i usiłuje przed innymi ją rozpościerać, że ludzie są tak niemądrzy, iż będą głodować, aby w nieskończoność – bo do tego sprowadza się dictum – płacić odsetki od wygórowanego wcześniej ich nadmiernym poziomem zadłużenia wobec zagranicznych wierzycieli. Lwia część długu, lawinowo narastającego w ostatnich latach, jest bowiem rezultatem nie faktu, że Grecy rzeczywiście żyli ponad stan, lecz wynika ze spekulacyjnie wysokiego oprocentowania kredytów refinansowanych. Dlatego plan – albo raczej fikcja – że grecki dług z obecnego poziomu z górą 160 procent PKB zostanie sprowadzony do 120 procent do roku 2020 jest kolejną oznaką braku pragmatyzmu. Nawet gdyby tak się stało (a się nie stanie), takie obciążenie finansowe nadal będzie nie do udźwignięcia.

Wina i kara

To prawda, że grecka polityka makroekonomiczna przed kryzysem była nieodpowiedzialna. I Grecy muszą za to zapłacić wysoką cenę. Już płacą. Ale jest również prawdą, że zagraniczni bankierzy nie wykazali się nadmierną inteligencją i odpowiedzialnością, gdy pożyczali Grecji zbyt łatwo i zbyt dużo. I muszą za to również słono zapłacić. Do tej pory nie płacą dostatecznie drogo. Prawdą jest wreszcie i to, że zachodni przywódcy – zwłaszcza niemiecka kanclerz Angela Merkel i francuski prezydent Nicolas Sarkozy – popełnili serię politycznych błędów poprzez odraczanie niezbędnych decyzji umożliwiających na czas redukcję już uprzednio niespłacalnego długu. Ulegając naciskom interesów partykularnych, starali się chronić przede wszystkim interesy inwestorów prywatnych, a nie własnych społeczeństw i europejskiej wspólnoty. W rezultacie odnośnie do zmniejszenie skali nie tylko greckiego zadłużenia zrobiono za mało i za późno. Politycy i decydenci też muszą zapłacić za swoje błędy. Nie płacą. Jednakże zbliżające się wybory prezydenckie we Francji i parlamentarne w Niemczech są dobrą okazją do wyciągnięcia właściwych wniosków...

Tak więc na czym teraz stoimy? Na skrzyżowaniu, oczywiście. Jak zwykle, można powiedzieć. Ale myślę, że to jest rzeczywiście czas, aby spojrzeć prawdzie w oczy: grecki syndrom jest jak katastrofa kolejowa w zwolnionym tempie. Czy istnieje zatem jeszcze jakaś szansa, aby jej uniknąć? Ewentualne przezwyciężenie greckiego syndromu nie może dokonać się poprzez wiarę w całkowicie nierealne scenariusze, że Grecy będą pościć na taką skalę, jak żąda tego zagranica, aby obsługiwać wciąż rosnący, przy nader wysokich, de facto nie do wytrzymania stopach procentowych, dług. Takie spekulacyjne oprocentowanie, którego żądają rynki, bogatego człowieka zrobiłaby biednym. Żądanie ministrów finansów strefy Euro, aby Grecja wpisała do swojej konstytucji klauzulę, gwarantującą priorytet obsługi zagranicznych zobowiązań (automatycznie także wobec spekulantów, którzy powinni wiedzieć, co ryzykują) wobec zobowiązań – przecież też konstytucyjnych! – wobec własnych obywateli, jest tyleż głupotą, co bezczelnością. Nie da się też pokonywać syndromu przez utrzymywanie kłamstw i zamiatanie części wyzwań pod dywan, jak wspomniani ministrowie i niektórzy liderzy Unii Europejskiej są wciąż skłonni czynić.

Z pustego w próżne

Jedyną szansą na skuteczne rozwiązanie jest ucieczka do przodu. W tym przypadku oznacza to kompleksową – i wykonywaną bardzo szybko, w ciągu kilku tygodni, nie miesięcy – redukcję 80 procent długu zagranicznego oraz znaczącą pożyczkę z Unii Europejskiej, z niskim oprocentowaniem. Najprostszym rozwiązaniem byłby zakup nowych, długoterminowych greckich obligacji rządowych przez Europejski Bank Centralny, ale jego hiper-liberalny statut i niemiecki establishment nie pozwalają na to. EBC ma pozabilansowe zasoby w wysokości 3,3 biliona Euro, odpowiadające aktualnej wartości jego renty emisyjnej. Jeśli tylko zostałyby one użyte właściwie, kwestia długu mogłaby być rozwiązana dla całej strefy wspólnego europejskiej pieniądza.

W przeciwnym wypadku czeka nas kontynuacja – do czasu – zwodniczej polityki restrukturyzacji zadłużenia poprzez w istocie podnoszenie jego wysokości, choć już obecnie jest to trudne do przeprowadzenia. Zatem alternatywa to niewypłacalność Grecji i jej chaotyczne bankructwo. Następstwem będą poważne i nieprzewidywalne konsekwencje nie tylko dla Grecji – począwszy od dewastującego gospodarkę opuszczenia strefy Euro – lecz również dla całego obszaru wspólnej waluty. Dotknie to też pozostałych partnerów z UE, Polski nie wyłączając, oraz z innych państw, poczynając od południowo-wschodniej Europy oraz Turcji. Ze względu na rozprzestrzenianie się kryzysu poprzez efekt domina i czynniki psychologiczne, wpływające na oczekiwania rynku, dotkliwe okaże się to dla wielu innych regionów i krajów.

Ucieczka do przodu

Mój punkt widzenia jest jasny: pomóżmy Grecji – i sobie – teraz, gdy do możliwego wciąż do zrealizowania pakietu antykryzysowego załączona jest jeszcze metka z niższą, akceptowalną ceną. Jeśli nie, to będzie nas to kosztować nie mniej, ale znacznie więcej, tyle że trochę później. Oszukiwanie opinii publicznej, błędne kalkulacje, usiłowanie wprowadzania w błąd rynku, który z kolei szantażuje rządy i organizacje międzynarodowe, nie jest ani strategią, ani polityką. Jest to czysta głupota.

Po kolejnym spotkaniu ministrów finansów strefy Euro oraz decyzji o uruchomieniu nowej transzy 130 miliardów Euro, ktoś może mówić, że wszystko zmierza w dobrym kierunku. Nie, nie zmierza. Taki „plan ratunkowy" rokuje źle. Wszystko jest na drodze do katastrofy, której już jesteśmy świadkami, tylko jej obraz jest wyświetlany w zwolnionym tempie...

540. Wpis 2013, 18.II.2012

If one travels a lot, as I do, one finds too often how much of stereotypes are around and, hence, how much a discourse on certain important issues or regions of our volatile world is biased. It happens quite often that it is followed by intellectual short-cut (that means laziness), misinterpretation, and wrong policy advice, most often of the erroneous kind "one size fits all". That was the case of East Central Europe a generation ago, when countries as different as Poland, Romania, and Ukraine where ill-advised by the apostles of so-called Washington Consensus, this is the case contemporary when a number of countries affected by fiscal crisis, first were suggested by the IMF to execute far going austerity measures, and now are warned by the same organization that they shouldn't go with such endeavor too far. For these mistakes at the turn of 1980. and 90. we paid dearly, as now the societies of certain West European countries must pay too. Definitely, one size does not fit all. Neither the post-socialist Europe over two decades ago, nor the Arab countries now can be easy put on the same shelf.

Following the publication of my book "Truth, Errors, and Lies: Politics and Economics in a Volatile World" (http://www.amazon.com/Truth-Errors-Lies-Politics-Economics/dp/0231150687/ref=sr_1_1?ie=UTF8&qid=1295525437&sr=8-1) in the Arabic language, under the same title, "Hkaak w Akhtaa w Akazeeb. AL Siasah W AL Ektsad F Aalam Motahawel" (http://www.neelwafurat.com/itempage.aspx?id=egb174684-5187051&search=books), I'm just back from the first part of my *Middle East & North Africa Book Tour*. During three weeks lasting journey I've visited various places – not only the capital cities, and not only the universities seminar rooms and government palaces – in Egypt, Lebanon, and Jordan. Soon, I'm going to pay a visit to the Kingdom of Saudi Arabia and Oman, and later to the United Arab Emirates, Libya, Tunisia, Algeria, and Morocco. Not long ago I paid a visit also to Qatar, Bahrain, and Kuwait. All these countries are the Arab countries, Muslim culture, and Middle East and North Africa. Thus there is a temptation, especially in the West – from Warsaw to Los Angeles – to put them into the same basket. And from here is just one too east step to draw general, uniform conclusions, one short step to the "concept" of so-called Arab Spring. Similar, yet mistaken approach as was in the case of East Central Europe and former Soviet Union in the 1990.

As for the region of a quarter billion people of the Middle East and North Africa there are a lot of similarities, yet I think there is even more difference. For the time being, let's make some observations for Egypt, Lebanon, and Jordan. All and each country is important but by all means the most complex, difficult, and challenging is situation in Egypt.

In Lebanon, a country with 4.2 million inhabitants, things are not easy either, but absolutely not as difficult to be managed. Even despite the ongoing crisis in neighboring Syria does make a negative impact. There is much less of transit-related business, more of refugees and migrants – mainly the Palestinians, which are living in much worse conditions – and, no doubt, growing uncertainty as for the future due to the conflicts in the countries across the borders. Lebanon enjoys relatively higher income, with GDP *per capita* at about $16,000 (measured at the Purchasing Power Parity, PPP). GDP has jumped in 2009 and 2010 by 7.5 and 8.5, respectively, but in 2011 it was a miserable 1.5 percent. The distribution of it is very unequal. Although there isn't any reliable data, just the fact that as many as a quarter of the Lebanon population lives below the poverty line (according to the UN definition), confronted with the vast number of favored car brands – you bet, Mercedes and BMW – is telling.

However, the Lebanese people are vigorous, energetic, business-oriented and multicultural. They seem to be also much more tolerant and open for various values. It helps. I've seen a good part of this beautiful country. It is indeed much differentiated. The distance between a village in Beeka Valley, where one can see the influence of Hezbollah – including the positive one in the form of taking care of for human capital (education, healthcare) and social cohesion – and the cosmopolitan Beirut seaside *Corniche* is a whole epoch. I am impressed how much and how fast Lebanon has been able to rebuild the country after devastating civil war of the 1980. and 90. However, if some parts of Beirut are indeed very impressive, reminding rather Zurich than a Middle East metropolitan city, some other districts are a lot lagging behind and living there is true hardship. And what about "the Arab Spring"? I think one should rather not expect it to come here. More likely is an evolution than revolution. This is so too because of the long psychological shadow of the civil war. Even if you can forgive, you cannot forget… Thus the mood is rather to work and made business, and not a revolution.

What about Jordan, a nation of 6.5 million people? With all due differences, similar. One should not expect a revolt coming there. Although many people have a lot to be dissatisfied with – starting from unemployment (12.3 percent; exactly the same as in Poland) and inequality (Gini coefficient hovering around 40), poverty (at least 15 percent below poverty line) and social exclusion – the economy is growing and the standard of leaving is

improving. GDP per capita is PPP $5,900. The economy is growing and during the crisis years, 2009-11, GDP increased by over 10 percent, without a single year of recession. I think there is also less of corruption than in a number of other Middle East countries. All these delivers: there is only 10 percent illiteracy, the lowest in whole region, and the life expectancy exceeds 80 years. Surprising, but it's higher than in USA (78.5) or EU (79.8). For the mankind of seven billion the average is 67.6 years.

The Jordan people truly do respect their King and the royal family. Just take a look at the enthusiastic reactions to the post (http://www.facebook.com/kolodko#!/notes/grzegorz-w-kolodko/meeting-with-his-royal-highness-prince-el-hassan-bin-talal/323413024371358) about my meeting with His Royal Highness, Prince El Hassan Bin Talal. Jordan is ripping the fruits of well-performing constitutional monarchy. It is one of the most democratic countries in the region. The recent progressive structural and institutional changes implemented in Morocco have been inspired by the positive experience of Jordan. Having said so, one must be aware that also for Jordan the unpredictable situation in Syria is of great concern. Whatever the outcome there, it will be a kind of second best solution. The tourism industry – so vital for the Jordanian people – is negatively affected already. You may enjoy gorgeous Wadi Rum for yourself, without a crowd of tourist around, yet for the business it's devastating. The transit sector of the economy feels falling trade activities too.

Critical for the whole region is Egypt, country with 84 million people and fast growing population. After Vietnam soon, later Egypt will join the club of countries with over 100 million people. There is a forecast that by 2050 there can be as many as 130 million Egyptians. In what kind of country they will be leaving? What type of economy and society may be established by this time? To this end there are paramount expectations. To be sure, there are overwhelmingly exaggerated. Some people, even the professionals, naïve believe that Egypt can catch with Turkey, with GDP *per capita* PPP $15,000, in a matter of seven years… Turkey, across the Mediterranean Sea, is also fast growing economy (GDP rate of growth 7.7 percent, on average, in 2009-11) and the distance between Egypt and Turkey in 2012 is larger, not smaller, than it was couple of years ago. So, to catch up with it calls for at least twenty years of very fast growth. Not impossible, but quite challenging. When I was interviewed by a journalist from "Alyoum Alsabe7" (see http://www.facebook.com/kolodko#!/notes/grzegorz-w-kolodko/interview-on-the-world-affairs-and-the-arab-spring-in-the-arabic-language/323431221036205) she's asked me how long it will take to see thee economic results of "the Egyptian Spring" (it's been already one year, wasn't?) and how soon the people will feel improvement of their live quality? My answer was: a generation and it depends on complex conditionality. She seemed to be shocked. By the way, so much naïve expectation were in Poland twenty years ago *vis-à-vis* a possibility to catch-up with Germany, or in Hungary to get to the level of Austria's income.

Where Egypt is now as far as the economy is concerned? GDP *per capita* stands low, at around PPP $6,500 – similar to Jordan, three times less than in Poland, ca. 60 percent of the world average. Over last three years of global crisis it grew altogether by 11.4 percent, although last year by a meager 1.2 percent. As a consequence, unemployment is growing again and stands officially at 11.2 percent, but in reality it is much higher and among the people of age 16-35 is firmly over 20 percent, and in some regions over 40 percent. For the women it is still higher. It goes without saying that unemployment, especially among younger generation, was most important – the most important – single factor causing the revolution. It's a pity that the UN doesn't quote the Gini coefficient for recent years. A decade ago, in 2001, it was evaluated at high, yet still acceptable 34.1, but I'm afraid that ten years later it is close to 40. It is more likely if every fifth citizen lives below the poverty line.

The problem is that thus far the Egyptian revolution has not at all contributed to the improvement of capital accumulation and investment allocation, business efficiency, and

labor productivity. To go from the Tahrir Square demonstrations (yes, several times, especially a year ago, it was demanding a lot of courage and determination) to better institutions and sound economic policy, to raising entrepreneurship and professional management, to growing competitiveness and higher working culture takes time. Here the experience from post-socialist transformation in East Central Europe – what works and why and what doesn't work and why – can be useful, if only applied intelligently. I've been sharing my knowledge on these matters with the politicians, business and intellectual leaders, and the media. I have sent my book, with a head letter, to each new member of the parliament, just elected in a democratic procedure for the first time. Learning by drawing the proper conclusions from the achievements of the others, as well from the mistakes committed elsewhere, is a proof of political and managerial intelligence. Hopefully, there will be not a deficit of such.

A year ago, before the notion of "Arab Springs" became famous, I've re-coined a notion "The Spring of Nations", addressing it towards the developments in the Middle East and North Africa, but stressing too that it won't be limited only to the countries of this region of the world, since unavoidable it will spread elsewhere too: to sub-Saharan Africa or Central Asia (see my essay "The Spring of Nations" on "Roubini Global Economics" http://www.economonitor.com/blog/2011/04/the-spring-of-nations/). This time, while being with the Egyptians at Tahrir Square on the very special day of first anniversary of revolution, I've coined the notion "The Cairo Consensus" (see http://www.facebook.com/kolodko#!/editnote.php?draft&note_id=323431221036205&id=164187983627307). I have written: "A year ago The Spring of Nations has come to Cairo. At that time people gathering here, at Tahrir Square – now world famous – were against. Against non-democratic regime, against corruption, against poverty, inequality, unemployment, and exclusion. Now, here at the same but different Tahrir Square, there are in favor. Of what? In favor of better future. To this end, there is a consensus; let's call it the Cairo Consensus. Yet how to move to better future from here, there are as many views as people crowding over here."

Indeed, a long way to go. A challenge comparable with building a new pyramid. It takes even more than a generation. However, this time, hopefully, it will happen within the framework of democracy and *pro publico bono*, on the behalf of the people. They do deserve it. But they have to accomplish it themselves.

539. Wpis 2012, 17.II.2012

Do you speak Russian? If so, you may welcome a good news that the second edition of my book, called in Russian "Globalizaciya, Transformaciya, Krizis - shto dlashe?" (http://www.mdk-arbat.ru/bookcard?book_id=693873), is coming at the end of February! This is the Russian adaptation of my Polish book "Świat na wyciągnięcie myśli" ("The World at the Extent of Tgought"), and a sequel to "Truth, Errors, and Lies: Politics and Economics in a Violatile World" (http://www.amazon.com/Truth-Errors-Lies-Politics-Economics/dp/0231150687/ref=sr_1_1?ie=UTF8&qid=1295525437&sr=8-1), also available in Russian under the title "Mir v dvizhenii" (http://www.mdk-arbat.ru/bookcard?book_id=630516). Enjoy the reading and share here your critical views with us.

538. Wpis 2011, 17.II.2012

WIDER znaczy szerzej

Teraz - gdy powracam ze świata polityki do świata nauki – pamiętam dokładnie swoją drogę w odwrotną stronę - od nauki do polityki. Jeśli ktoś uprawia ekonomię jako naukę, która ma nie tylko opisać i wytłumaczyć niezwykle złożoną otaczającą nas rzeczywistość, ale także wpływać na nią i zmieniać na lepsze, to ma duże szanse trafić do polityki. Skoro wie, jak się rzeczy mają i co od czego zależy, to niech czyni swoją powinność i wprawia swoimi decyzjami mechanizmy gospodarcze w ruch.

W przeszłości już kilkakrotnie czyhało na mnie takie niebezpieczeństwo, ale nigdy przedtem - ani w roku 1988 czy 1989, ani też później w 1993 - nie uważałem, aby uwarunkowania polityczne dawały dostateczne szanse urzeczywistniania koncepcji gospodarczych, powstałych właśnie na gruncie praktycznie zorientowanych badań ekonomicznych. Dopiero na początku 1994 roku takie możliwości dostrzegłem i wtedy trafiłem z nauki do polityki. Teraz podobnie do sprawy podchodzi mój znakomity następca – profesor Marek Belka - który prowadził studia nie tylko wartościowe teoretycznie, ale często nastawione praktycznie. Proponując jego osobę ponad rok temu na doradcę ekonomicznego prezydentowi Aleksandrowi Kwaśniewskiemu (co podkreślił on podczas niedawnej uroczystości zmiany finansowej warty), szczególne znaczenie przypisywałem umiejętności kojarzenia w myśleniu o gospodarce wątków makro- i mikroekonomicznych. W tym profesor Belka jest szczególnie dobry, a to ułatwia rozumienie prawidłowości rządzących funkcjonowaniem oraz rozwojem gospodarki, jak i zwiększa zdolność do sterowania procesami ekonomicznymi.

Droga jednak od nauki do polityki zawsze zawiera olbrzymie ryzyko wynikające z właściwej intelektualistom naiwności (właśnie tak, naiwności), polegającej na wierze, że znajomość praw i prawidłowości może już wystarczyć do uprawiania polityki gospodarczej. To ciekawe, że nie ma się na ogół pretensji do dobrze wykształconych i poprawnie przygotowanych do zawodu lekarzy, którym pacjenci nie potrafią wyzdrowieć, do agronomów, którym nie chce sypnąć urodzaj, czy też do prawników, którzy nie potrafią zapanować nad przestępczością, natomiast ma się żal do ekonomistów - przede wszystkim do polityków gospodarczych - że nie zawsze kraj jest mlekiem i miodem płynący. Nikt nie zwala odpowiedzialności za grypę na lekarza, wielu zaś obarcza politykę odpowiedzialnością za własne niepowodzenia w pracy czy biznesie.

Ekonomista teoretyk odczuwa satysfakcję intelektualną, gdy ma rację, a moralną, gdy mu się tę rację powszechnie przyznaje. Ekonomista polityk ma satysfakcję intelektualną wtedy, kiedy jest w stanie swoje koncepcje wdrożyć do praktyki, zaś satysfakcję moralną wówczas, gdy jego poglądy na temat tego, co zrobił, podzielają inni. Specjalnie piszę inni, a nie wszyscy, gdyż to z istoty rzeczy nie jest możliwe. Polityka gospodarcza – przynajmniej ja tak ją rozumiem - to zdolność do rozwiązywania problemów strukturalnych i rozwojowych dotyczących całego społeczeństwa i jego podstawowych grup. Skoro jednak mają one różne, często sprzeczne z sobą interesy, różnorakie są też oceny rezultatów prowadzonej polityki. Polityka to wojna, a co najmniej gra z udziałem licznych przeciwników, a nie intelektualne debatowanie, choć niekiedy próbuje się wywoływać takie wrażenie a to w parlamencie, a to w mediach, a to w środowiskach opiniotwórczych. W polityce liczy się skuteczność i dlatego większość stosuje metody nie zawsze czyste, zgoła odmienne niż w świecie nauki, gdzie liczą się przede wszystkim fakty i prawda.

Gdy dziś zatem patrzę na minione trzy lata, to wyraźnie dostrzegam trwającą przez cały ten czas nie tylko nieustanną walkę, ale i proces uczenia się tego, czego nikt nie jest w stanie nauczyć się w żadnym uniwersytecie. Przez to trzeba po prostu przejść. Podobnie jak przez wojnę, bo ta analogia nasuwa się nieodparcie. Tym bardziej trzeba próbować przekazać swoją wiedzę innym, zarówno tym, którzy do polityki przychodzą później i powinni wiedzieć,

jak to jest naprawdę, jak i tym, którzy pobierają nauki w uniwersytetach. Inaczej wykłada się taktykę walki, kiedy samemu było się na froncie, inaczej gdy tylko się o tym całe życie czytało, słuchało i mówiło.

Nie mam najmniejszych wątpliwości, że spora doza niepowodzeń w transformacji rynkowej w wielu innych krajach naszego regionu bierze się właśnie z braku wiedzy praktycznej i korzystania z zupełnie nieprzystających do wczesnych posocjalistycznych realiów koncepcji – niekiedy bardzo eleganckich formalnie i na swej powierzchni bardzo sugestywnych - opisujących wszakże inną rzeczywistość. Doświadczyliśmy tego też w Polsce na początku lat dziewięćdziesiątych z wiadomymi skutkami.

Teraz wracam z polityki do nauki. Droga w odwrotną stronę też nie jest łatwa, choć jest to zupełnie inna trudność niż przedtem. Trzeba znaleźć klucz do usystematyzowania nagromadzonych doświadczeń praktycznych, skonfrontowania ich z myślą teoretyczną - a jest ona bardzo bogata i przez ostatnie trzy lata świat nauki też bynajmniej nie stał w miejscu - i dokonania syntezy. Podjąć trzeba nowe wyzwania, prawdą bowiem jest to, że im wie się więcej, tym mniej się wie. Warto też upowszechniać jak najszerzej polskie sprawdzone rozwiązania z zakresu transformacji i polityki rozwoju. Inni nie tylko zazdroszczą nam osiągnięć, ale przede wszystkim pragną z polskich doświadczeń skorzystać. Trzeba temu wyjść naprzeciw. I to są powody, dla których - po wygraniu międzynarodowego konkursu – objąłem stanowisko naukowe, które nazywa się Sasakawa Chair and Distinguished Research Professor in Development Policy na Uniwersytecie ONZ w World Institute for Development Economics Research. W skrócie WIDER, co oznacza **szerzej.** Tak właśnie trzeba i warto spojrzeć teraz na świat, tym razem bardziej od strony nauki, wyciągając także właściwe wnioski z jedynej w swoim rodzaju lekcji polityki.

Helsinki, 17 lutego 1997 r.

Źródło: G. W. Kołodko, **Trzy lata w polityce**, Kraków,1997, **s. 117**

537. Wpis 2010, 16.II.2012

W nawale pojawiających się tytułów niedobrze byłoby pominąć książkę wybitnego uczonego, nestora polskiej nauki o zarządzaniu, Profesora Witolda Kieżuna. Z kart jego najnowszej książki, zatytułowanej "Patologia transformacji" (Wydawnictwo POLTEXT, Warszawa 2012, s. 433), bije nie tylko wiedza teoretyczna, lecz także doświadczenie praktyczne z doradzania i wykładania w wielu miejscach tego naszego wędrującego świata, i to w tak różnych, jak Kanada i Rwanda, USA i Polska.

Wbrew sugestii tytułu - przynajmniej na naszym krajowym podwórku - rzecz jest nie tylko o posocjalistycznych przeobrażeniach. W odniesieniu do oceny ich przebiegu i rezultatów w Polsce, Autor polemizuje za mną, gdy stwierdzam, że to "sukces na dwie trzecie" (*vide* http://www.tiger.edu.pl/aktualnosci/gwk_EKONOMISTA_No6_2007.pdf), twierdząc, że – niestety – jedynie na 50 proc. Warto poznać stojąca za tym argumentację, prezentowaną w kontekście tak rozważań hipotetycznych, jak i porównawczych.

536. Wpis 2002, 6.02.2012

Dokladnie 15 lat temu, 4-go lutego 1997 roku, zakonczylem z powodzeniem swa pierwsza misje w rzadzie SLD-PSL jako wicepremier ds. gospodarczych i minister finansow. Podczas czterech lat realizacji “Strategii dla Polski” – 1994-97 – PKB na mieszkanca zwiekszyl sie o 28 proc., inflacja spadla o 2/3, a bezrobocie obnizone zostalo o 1/3. W wyniku postepu instytucjonalnych reform Polska zostala przyjeta w 1996 roku do OECD. W latach 1996-97 wiecej Polakow do kraju wracalo, niz zen wyjezdzalo, a to za wzgledu na ogolna poprawe klimatu politycznego i dominujacy optymizm zarowno konsumentow, jak i producentow. Tak chetnie obecnie dyskutowany dlug publiczny spadl w stosunku do PKB az o 13,2 pkt., z 85,6

proc. na koniec 1993 roku do 72,4 proc. w koncu roku 1997. Uwzgledniajac zas redukcje zagranicznego dlugu wobec prywatnych bankow komercyjnych (po pomyslnym zakonczeniu trudnych negocjacji stosowne porozumienie z Klubem Londynskim podpisalem we wrzesniu 1994 roku), relacja ta spadla radykalnie, bo az do okolo 47 proc.! Malo kto o tym wie, bo przeciez lepiej naglasniac inne "osiagniecia"…
Gdy odchodzilem pierwszy raz z rzadu, tempo wzrostu PKB wynosilo 7,5 proc. To najwyzsza dynamika za zycia ponad trzech czwartych gosci tej strony www.facebook.com/kolodko. Niestety, niedlugo potem - w koncu 2001 roku – wkutek skrzyzowania nadwislankiego neoliberalizmu z prawicowym populizme AWS (z obu tych formacji po ich klesce wyborczej w 2001 roku zrodzila sie PO) byla juz tylko stagnacja; wzrost wynosil sladowe 0,2 proc. Jednakze po kilku latach postepowych reform i skutecznej polityki gospodarczej, w wyniku wdrazania "Programu Naprawy Finansow Rzeczypospolitej", juz w I-ym kwartale 2004 roku PKB znowu rosl o 7 proc.
Komu to przeszkadzalo? Dlaczego z taka tendencyyjnoscia niektorzy komentuja tamte okresy, usilujac zaklamac rzeczywistosc? Czy dlatego, ze rowniez udalo sie wtedy zatrzymac proces narastania nierownowsci dochodowych dzieki bardziej racjonalnemu, a zarazem sprawiedliwszemu podzialowi owocow wzrostu gospodarczego? A moze rowniez dlatego, ze na tamtym tle dopiero w pelni widac ulomnosc polityki spoleczno-gospodarczej okresow wczesniejszych i pozniejszych, obecnego nie wylaczajac? Prawda w oczy kole, czyz nie?

535. Wpis 1998, 2.II.2012

Time for a revolution?

Always there is a good time for revolution, one may say, if there are reasons to be against existing order. Or a chaos, as it happens from time to time. To be sure, there are plenty of reasons to be against the current situation in Egypt. Is it social exclusion or poverty, income inequality or a lack of job, bureaucracy or corruption, the people don't like it. But now, this is the time for hard work.

A year after the uprising at the Tahrir Square, a week after inaugural meeting of new, democratically elected parliament, the challenge of discussing and agreeing the ways out of current crisis and the ways to improve the people living standard have come. It can be achieved only in the long-run, and only when there will be realistic vision - and not an illusion - for durable and sustainable socio-economic development.

There is an urgent need for professionally designed, yet politically feasible "Strategy for Egypt" - a comprehensive program to upgrade the quality of market institutions and encourage domestic and foreign investment in both, human capital and hard infrastructure. It is a must for the sake of raising competitiveness of Egyptian firms. Such "Strategy for Egypt" must not rely neither on failing neoliberalism, nor on the state capitalism, but on the New Pragmatism, about which I write in my book "Truth, Errors, and Lies: Politics and Economics in a Volatile World", just published in the Arabic language by Kalimat Arabia (www.kalimat.org).

The Arab Spring of Nations and the Egyptian Tahrir Revolution have raised people's expectations. It won't be possible to meet them in the short-run. Now the time of pragmatism is coming and a generation-lasting effort of smart policies, progressive reforms, gradual institutional building, and hard work are needed. And then, in due time, it will be better.

534. Wpis 1997, 02.II.2012

@ Ewa (wpis 1994). Co mysle o polityce ekonomicznej Margaret Thatcher? Przeciez pisze o tym w "Wedrujacym swiecie". Jej slynne TINA - There Is No Alternative - to jeden z

najglupszych sloganow drugiej polowy XX wieku. To wlasnie Thatcher po tej stronie Atlantyku - wraz z Ronaldem Reaganem po tamtej - przeniosla neoliberalizm ze sfery ideologii do polityki. Z wiadmomywmi skutkami...

533. Wpis 1988, 22.I.2012

At the time of great failure of neoliberal ideology and policy, which has led to the world economic crisis, there is a natural quest for an alternative economic concept. Not surprisingly, after the fiasco of neoliberal-based "Washington Consensus" the attention has drifted somewhere else. After all, one cannot learn that much good from DC recently, can one? Against such background a growing number of papers and books focus on different economic and political systems, especially the experience of the successful ones. Hence, the case of China must come to the fore first. The China's values, institutions, and policies have been already coined "the Beijing Consensus", yet there is hardly any consensus in economic thinking either in Beijing or elsewhere.

Intersecting book Stefan Halper tries to argue that after the collapse of "Washington Consensus" there is a real threat of anti-(neo)liberal state capitalism. According to author's interpretation it exists, yet in different forms, in China and Russia, Venezuela and Iran, most of the Arab countries and post-Soviet republics, in several sub-Saharan African countries and in some Asian states, and – what's important – growing symptoms of which do show also in advanced capitalist countries. Hence the risk of a spread of so-called Beijing Consensus, that is a non-democratic political regime mixed with market economy, with strong presence of the state property and bureaucratic control.

No doubt, several countries can learn a lot from China what works and why and what doesn't. In particular, emerging markets in Middle East and North Africa should follow certain practices which have worked in China. Nobody is able neither to repeat or to copy the China's story, but I am positive that there is a lot to take, with proper adjustment to local conditions, from China lessons and apply in certain countries. Absolutely, Egypt can learn more from China than from, say, France. But it can - and should - learn too from Brazil and from other good examples.

The book by Stefan Halper, "The Beijing Consensus: How China's Authoritarian Model Will Dominate the Twenty-First Century" (Basic Books, New York 2010), although controversial, is worth reading, despite certain parts are written from somehow biased Western perspective and therefore not always the author is objective.

532. Wpis 1983, 18.I.2012

Although I'm not a great fan of the Freedom House, FH, because I do have certain reservations for the methodology implied by this US government sponsored think tank, I'm following its reports from time to time. Hence, keeping a proper distance to the rankings presented periodically by FH (and to the rankings generally, about what I'm writing also in the book "Truth, Errors, and Lies: Politics and Economics in a Volatile World"; see page 167 and next), I've found, both interesting and bothering, that my country, Poland, contrary to the expectations and against the picture presented by mainstream media, recently is doing worse, not better (see "Nations In Transit", http://www.freedomhouse.org/images/File/nit/2011/NIT-2011-Poland.pdf). And it so from the democratic institutions and practice viewpoint. A pity…

So called Democracy Score – scaled from 1 to 7, where one is the best and seven the worst evaluation – has deteriorated between 2002-03, when I was deputy prime minister and minister of finance, and 2010-11 from 1.69 down to 2.29. Sadly, virtually all particular indexes have worsened too. The counteracting of corruption, this malady of institutionally underdeveloped countries, was scored on average in 2002-03 at 2.37 points while in 2010-11 it was only 3.25. Evaluation of electoral processes fell from 1.37 to 1.62. The media

independence was then as good as 1.50 and as bad as 2.25 now. The civic society ten years ago got score of 1.25 and a year ago of 1.50.

By all means, along the timeline of systemic transformation one should expect an improvement of the quality of democracy – both, its institutions and policies – and not an aggravation, yet the latter is the case. What's wrong with my country? Is the policy of the governing already for the second term Civic Platform, or PO, so bad not only towards the economy, but also vis-à-vis polity and society?

531. Wpis 1981, 16.I.2012

If you indeed want to find out what's going on in Washington behind the closed door, why certain decisions were taken and certain others have failed – despite they shouldn't – do read the excellent book by Ron Suskind, "Confidence Men: Wall Street, Washington, and the Education of a President" (Harper, New York 2011, p. 517). This is the best story of its kind, a perfect investigative journalism. The author has interviewed dozens of politicians and policymakers, bankers and lobbyist, analysts and scholars, regulators and officials to be able to tell us a fascinating, and almost for sure a true story about the way Barack Obama managed to be nominated by the Democrats, how he was working during the campaign to establish the top working team of his administration, and why and how he and his White House was not up to the challenge of the financial crisis. A must reading! After you will do it, you'll know much more who, and for whose behalf, actually runs the show of the American and, to the extent, the world economy. And you will also learn how it's been possible that part of the "elite" actually responsible for recent crisis is even richer now than before this calamity.

530. Wpis 1978, 13.I.2012

Co się dzieje z moim krajem?...

Prawie już przebrzmiały rządowe dyrdymały o „zielonej wyspie" – tak chętnie lansowane przez premiera i jego specjalistów od reklamy, a także przez niektóre usłużne im media – więc wydawać by się mogło, że prezentowane opinii publicznej oceny sytuacji i ich interpretacje będą bardziej rzetelne, bliższe prawdy. Tym bardziej, że minął okres nieustannych, rządzących się swoimi prawami, kampanii wyborczych i – jak dobrze pójdzie, zgodnie z konstytucyjnymi terminami – to przez trzy lata nie będzie żadnych powszechnych głosowań, ani samorządowych, ani państwowych, ani europejskich. Nie będzie zatem i politycznej konieczności (?) aż takiego jak ostatnimi laty manipulowania opinią publiczną poprzez propagandowe zakłamywania rzeczywistego obrazu społecznych i ekonomicznych zjawisk i procesów.

Trochę prawdy

Jak można było oczekiwać, nazajutrz po wygranych wyborach rządząca formacja zaczęła głosić inne niż wcześniej opinie, pokazując nieco więcej prawdy na temat realiów gospodarczych. A wybory wygrać czasami jest łatwiej nie wskutek stworzenia korzystnej dla większości sytuacji, lecz poprzez przekonanie tej większości, że jest dobrze albo też, iż pod innymi rządami może być tylko jeszcze gorzej. Otóż gorzej może być też pod tymi samymi rządami.

Zaraz po skonsolidowaniu parlamentarnej większości przyznano oficjalnie, że dynamika gospodarcza wyraźnie słabnie i tempo wzrostu gospodarczego w tym roku będzie odczuwalnie mniejsze aniżeli w przeszłości. I, oczywiście, dużo wolniejsze niż zapowiadane do chwili wyborów. Nie był to jednak błąd prognozy, tylko świadome głoszenie nieprawdy.

Niska dynamika – być może, że tempo wzrostu PKB w 2012 roku nie sięgnie nawet 2 proc., choć rząd zweryfikował swoje założenia z wcześniejszych 4 proc. do 2,5 proc. – pociąga za sobą ponowne narastanie bezrobocia. Dzieje się tak dlatego, że przy dokonujących się zmianach mikroekonomicznych stopa wzrostu PKB poniżej 4 proc. rocznie nie starcza, by rosło na trwałe zatrudnienie i obniżało się bezrobocie.

Powiedziano też trochę – ale tylko trochę – prawdy o rzeczywistej sytuacji finansów państwa, które polityka rządu PO doprowadziła do strukturalnej zapaści. Nadal minister finansów utrzymuje, że deficyt sektora finansów publicznych w stosunku do PKB w roku 2012 zejdzie do 3 proc., ale tak nie będzie. Wie o tym i on, i Komisja Europejska, ale można jeszcze przez czas jakiś udawać, że nieprawda jest prawdą. Przecież później zawsze będzie można powiedzieć, że sytuacja ogólna, zwłaszcza światowa koniunktura, jest zła, więc gdzie drwa rąbią, tam i wióry lecą. Rachityczne tempo wzrostu nie daje dostatecznego poszerzenia bazy fiskalnej i nawet przy zakładanych przez rząd cięciach wydatków budżetowych nie starczy strumienia dochodów, aby w oficjalnie zakładanej skali zmniejszyć deficyt. Trzeba go zmniejszać, ale w innym tempie, w innej sekwencji, w inny sposób.

Trochę ekonomii

Minie pół roku, przyjdzie lato, dowiemy się od rządu, że jest znowu gorzej, niż „miało być". Oczywiście, winny będzie kryzys – ten za granicą, bo w Polsce ponoć go nie ma – a nie nieudolność własnej polityki gospodarczej. Działania polegające na ograniczaniu zagregowanego popytu w gospodarce narodowej – te słynne „cięcia" nadmiernych wydatków budżetowych i „szkodliwych" transferów socjalnych – w istocie podcinają gałąź, na której opierają się finanse publiczne. Nie da się ich zrównoważyć w warunkach pokoju społecznego przy dalszym zmniejszaniu tempa wzrostu gospodarczego.

Bez wątpienia, należy eliminować niekonieczne czy wręcz zbyteczne wydatki publiczne, trzeba racjonalizować ich strukturę, która musi być bardziej prorozwojowa, ale zarazem sensownie prospołeczna – tak jak udawało się nam to w trakcie realizacji „Strategii dla Polski". Nie należy jednak ciąć takich rodzajów wydatków, które poprzez zmniejszanie efektywnego popytu konsumentów i producentów – albo, inaczej, ludności i przedsiębiorców – obniżają możliwości zbytu, a więc poziom produkcji i zatrudnienia. A w rezultacie z czasem – choć może on nadejść dopiero po 2012 roku – również wielkość dochodów i wydatków, których funkcją są podatki i, koniec końców, dochody budżetowe.

To nie jest dobry czas dla ekspansji fiskalnej; wręcz odwrotnie. Ale to nie jest też właściwy moment dla polityki nadmiernego „zaciskania pasa". Jeśli już, to należy dopuszczalnymi instrumentami polityki fiskalnej zwiększać dochody budżetowe i zarazem redukować wydatki konsumpcyjne najbardziej dochodowych, z istoty nielicznych, grup, a nie szerokich rzesz konsumentów. Tym bardziej, że znacząca część dochodów grup najwyżej uposażonych przeznaczona jest na zakup towarów – dóbr i usług – wytwarzanych za granicą, a więc tam nakręca koniunkturę, a nie tutaj. I tam, nie u nas, poprzez podatki pośrednie łagodzi napięcia budżetowe.

Trochę faktów

No, ale mógłby ktoś dać wiarę temuż mumbo-jumbo o „zielonej wyspie", choć ostatnio strasznie tu szaro-buro... I oto jak prysznic zimnej wody zadziałać powinny wieści ze źródeł,

których przecież nikt nie uzna za tendencyjnie nieżyczliwie Polsce, a już na pewno nie obecnemu rządowi i jego zapleczu politycznemu. Wpierw Bank Światowy ogłosił swój doroczny raport „*Doing Business 2011*". Prorządowe media nie zrobiły wokół tego wrzawy, no bo mizernie tam Polska wypadła. Okazuje się, że jedynie w roku 2003 – podczas realizacji „Programu Naprawy Finansów Rzeczypospolitej" – kraj nasz znalazł się w TOP-10, w pierwszej dziesiątce krajów szczycących się największym postępem w zakresie tworzenia warunków dla rozwoju prywatnej przedsiębiorczości. W roku minionym, 2011, Polska w rankingu 183 państw świata spadła o trzy pozycje i uplasowała się na nieskłaniającym do dumy 62. miejscu, pomiędzy Panamą (wzrost PKB w trzyleciu 2008-10 o ponad 22 proc.) a Ghaną (odpowiednio o 20 proc.).

Dla wielu ludzi – również dla w miarę skrupulatnych obserwatorów rodzimej sceny ekonomicznej, jednakże karmionych dzień w dzień przez najbardziej, niestety, opiniotwórcze media pseudo-fachową papką – to duże zaskoczenie. Jak to? Przecież nie tylko w krajowej prasie, ale nawet na Zachodzie wciąż musimy czytać, jaki to też ten PO-wski rząd jest probiznesowy! Jak to swoimi reformami wspiera przedsiębiorczość! A tu raptem okazuje się, że jest nie tylko gorzej niż w znaczącej grupie innych gospodarek, ale jest gorzej z roku na rok. I tego już nie da się zwalić ani na pogodę, ani na zagranicę, ani na opozycję, ani na żadnych innych „onych".

Trochę z nieekonomicznej beczki

Nie przesadzajcie już z tą gospodarką, ktoś powie. Ileż można! Są ważniejsze rzeczy niż produkcja, inflacja, bezrobocie, deficyt, dług, etc. Demokracja się liczy. Społeczeństwo obywatelskie. Praworządność. Tak, jak najbardziej. Sam o tym, zwłaszcza o związkach pomiędzy demokratyzacją a urynkowieniem oraz demokracją a rozwojem społeczno-gospodarczym, sporo piszę w książkach „Wędrujący świat" i „Świat na wyciągnięcie myśli" (www.wedrujacyswiat.pl). Może zatem doskonalenie naszej młodej demokracji daje powody do satysfakcji? Może wzmacnianie jej instytucji szybko przyniesie z sobą dynamizację gospodarki? Na pewno tu jest lepiej niż w sferze gospodarczej? Otóż, niestety, nie.

I znowu wieści nadchodzą nie z nieżyczliwych nam krajów i stolic, ale z samego Waszyngtonu. Podobnie jak Bank Światowy, również tamże umiejscowiona organizacja *Freedom House* (oczywiście, bardzo wiarygodna, bo *non-profit* i *non-government*, acz zasadniczo finansowana przez amerykańską administrację) ogłosiła niedawno swój doroczny raport „*Nations in Transit 2011*". Wynika z niego, że pod obecnymi rządami w Polsce nie tylko nie poprawia się odczuwalnie sytuacja gospodarcza, lecz równocześnie pogarsza się sytuacja polityczna. I to w jej najważniejszym punkcie, jakim jest jakość demokracji.

Otóż tzw. ocena demokracji (ang. *Democracy Score*), która jest skalowana od 1 (najwyższy stopień postępu demokracji) do 7 (najniższy stopień), pogorszyła się wyraźnie. O ile w latach 2002-03 wynosiła ona już średnio 1,69, to ostatnio, w latach 2010-11, spadła do 2,29. W latach rządów koalicji PO-PSL prawie wcale sytuacja nie zmieniła się na lepsze, gdyż wskaźnik ten zmniejszył się śladowo, z 2,36 w roku 2006 do 2,21 w zeszłym.

Na co by nie spojrzeć, to pod obecnymi rządami – jakżeż hołubiącymi wolność i demokrację, praworządność i polityczną uczciwość – jest gorzej niż w czasach koalicji kierowanej przez SLD. Wystarczy wspomnieć, że przeciwdziałania korupcji w latach 2002 i 2003 *Freedom House* ocenił na średnio 2,37, a w minionych dwu latach jest to aż 3,25. Procesy wyborcze wtedy miały przeciętne notowanie 1,37, a teraz 1,62. Nawet „niezależność mediów" była większa w roku 2002, wynosząc 1,25, podczas gdy w minionym roku było dużo gorzej i zasłużyliśmy jedynie na 2,25. „Społeczeństwo obywatelskie" przed dekadą zaskarbiło sobie stopień 1,25, a przed rokiem 1,50.

Raz jeszcze; ten raport, podobnie jak i poprzedni, nie powstał w Teheranie czy Caracas (gdzie skądinąd rzeczone oceny są dużo gorsze, ale małe to pocieszenie), lecz w Waszyngtonie. Okazuje się, że tam jednak przy formułowaniu ocen i opinii bazuje się na faktach, a nie na ich tendencyjnej interpretacji w krzywym zwierciadle mediów z dużym udziałem lobbystów grup interesu znanych jako „niezależni eksperci".

Trochę optymizmu

Trochę optymizmu? No tak, przydałoby się. Ale skąd go brać? Z tego, że gdzieindziej jest gorzej, co lubi podkreślać rząd? Ale w innym gdzieindziej jest lepiej, niekiedy dużo lepiej. Bo lepiej określone są cele rozwoju i lepsza jest jakość polityki społeczno-gospodarczej. Natomiast kontynuacja dotychczasowej polityki – a przecież to ma miejsce – do optymizmu bynajmniej nie skłania. Wobec tego pozostaje tylko życzyć sobie go więcej w Nowym Roku. Ale, niestety, same życzenia to za mało.

Co się dzieje z moim krajem?...

529. Wpis 1977, 12.I.2012

Kilka dni temu internauta na stronie www.facebook.com/kolodko zadał mi pytanie: „…czy molgby pan polecic dobra ksiazke w jezyku angielskim traktujaca o mikroekonomii, rozwoju wlasnej firmy i zasad rzadzacych rynkiem?" Obiecałem odpowiedzieć, co czynię.

Otóż pozycji jest wiele, ale Pan Letos pyta o „dobrą książkę". A tych już mniej, choć wciąż sporo. Nie sądzę, żeby chodziło tu o wiedzę ogólną czy podstawową. Jeśli tak, to warto zajrzeć do takich podręczników, jak "Microeconomics" Franka Cowella czy też Gregory Mankiwa i Marka P. Taylora. Nieco bliżej praktyki są książki: Scott Shane, „A General Theory of Entrerprenuership. The Individual-Opportunity Nexus" (u dołu na okładce amerykańskiego wydania jest dopisek: „A New Horizons in Enterpteneurship"), Gary Hamel, "The Future of Management" czy John Sloman i Kevin Hinde, "Economics for Business".

Ale czy nie ma nic bliżej nas? Otóż jak najbardziej. Cudze chwalicie, swego nie znacie. Polecam książkę Profesora Jerzego Cieślika z Akademii Leona Koźmińskiego. Książka pt. ***„Przedsiębiorczość dla ambitnych. Jak uruchomić własny biznes"*** **(**Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2006, s. 448) to chyba to, czego potrzebują osoby myślące o własnym biznesie, o jego uruchomieniu i ekspansji w warunkach narastającej konkurencji globalnej, ale zarazem w polskich realiach instytucjonalnych i kulturowych.

Autor daje wszak dużo więcej niż tę ciekawą, potrzebną książkę. Wystarczy zawitać na specjalny portal internetowy www.cieslik.edu.pl, aby tam znaleźć nie tylko tę książkę łatwo dostępną, lecz również szereg użytecznych informacji. Można też wysłuchać całego cyklu wykładów autora, które prowadzą punkt po punkcie, krok po kroku do przodu.

528. Wpis 1976, 12.I.2012

Pod informacją o mojej wizycie w radio TOK FM (we wtorek, 10 lutego) trwa ożywiona i ciekawa dyskusja o poprzednich dekadach, o zadłużeniu w „dekadzie Gierka" i obecnie, o różnicach i podobieństwach między wtedy i teraz, o tym co wtedy zbudowane za zaciągane kredyty i za ile to potem sprzedano. Podobne wątki pojawiają się także przy innych komentarzach i wpisach. Utwierdza mnie to w przekonaniu, że warto sięgać do bardzo nielicznych, niestety, pozycji literatury, które obiektywnie pokazują posocjalistyczną transformację na tle dokonań i zaniedbań poprzednich okresów. Taką książką – bardzo mocno osadzoną w faktach i rzetelnej analizie porównawczej – jest praca Józefa Główczyka pod

wymownym tytułem „Szalbierczy urok transformacji”. Pokazuje ona niepodkolorowaną prawdę o okresie po 1989 roku, porównując ten czas z okresem tym razem nieoczernianym sprzed 1989 roku. Naprawdę, jeśli ktoś chce znać prawdę, to powinien to przeczytać. Tym bardziej, że książka choć cienka (132 strony), to bardzo wymowna. Przydałoby się wznowienie tej książki, ale zdaje się, że wciąż jest dostępna w niektórych księgarniach internetowych, choćby tutaj http://www.ksiazki-historia.pl/opis.php?t=Szalbierczy+urok+transformacji&towID=2715&katID=25.

527. Wpis 1975, 12.I.2012

Książkom „Wędrujący świat” i „Świat na wyciągnięcie myśli” towarzyszy specjalny portal internetowy NAWIGATOR (www.wedrujacyswiat.pl). Najważniejszą jego część stanowi dynamiczny aneks statystyczny. Ujęty w czterech sekcjach – „Świat i polityka” (http://www.wedrujacyswiat.pl/SwiatPolityka.php), „Ludność” (http://www.wedrujacyswiat.pl/Ludnosc.php), „Gospodarka” (http://www.wedrujacyswiat.pl/Gospodarka.php) i „Środowisko” (http://www.wedrujacyswiat.pl/Srodowisko.php) – zawiera ponad 120 tabel, wykresów i map. Z biegiem czasu są one weryfikowane i ostatnio kolejny już raz ponad 50 ponownie zostało zaktualizowanych, tak więc można tam znaleźć ogrom informacji dotyczących współczesnego świata oraz zachodzących zjawisk procesów.

Chcesz wiedzieć? Czytaj. Chcesz być na bieżąco? Zaglądaj na portal. Z **NAWIGATOREM** w ręku – a raczej pod palcem – trudno pobłądzić!

526. Wpis 1974, 11.I.2012

Właśnie odpowiedziałem na mojej stronie www.facebook.com/kolodko, że będąc wicepremierem i ministrem finansów, miałem zagranicznego doradcę. A pytania było sprowokowane tym, że ponoć Prof. Kowalik w swojej książce „www.Transformacja.pl” twierdzi, że nie miałem. Był nim Profesor Mario D. Nuti, z Universita di Roma 'La Sapienza' i London Business School, z którym znałem się już kilka lat. Nikt mi go nie narzucił, nikt go nie "przywiózł w teczce". Sam go zaangażowałem, bo i wtedy, i teraz uważam, że to wybitny uczony, najlepszy na świecie znawca problematyki transformacji systemowej, a zarazem człowiek o nieskazitelnej etyce. Po realizacji "Strategii dla Polski" napisaliśmy wspólnie książkę, po angielsku, która ukazała się także po polsku i w całości jest dostępne online pod linkiem http://tiger.edu.pl/ksiazki/polska_alternatywa.pdf (jest tam http://www.tiger.edu.pl/onas/dyrektor.htm jeszcze 27 innych moich książek po polsku). Prof. Nuti był również moim doradcą podczas realizacji „Programu Naprawy Finansów Rzeczypospolitej” w latach 2002-03. Mądra polityka to także sztuka otaczania się mądrymi ludźmi. Pod warunkiem wszak, że i oni służą dobrej sprawie.

Ponadto zareagowałem tamże – na www.facebook.com/kolodko, na inne pytania i komentarze, które przytaczam i tutaj, na naszym blogu „Wędrującego świata”, gdyż poruszają istotne kwestie.

Funduszami publicznymi zawsze trzeba gospodarować racjonalnie. Oczywiście, że trzeba być oszczędnym. Oczywiście, że trzeba eliminować zbędne wydatki, czyli takie, bez których gospodarka i społeczeństwo może funkcjonować nie gorzej, a czasami i dużo lepiej. Oczywiście, że nie należy również w Polsce żyć ponad stan, co implikuje potrzebę rozumnego kontrolowania skali deficytu budżetu państwa i samorządów terytorialnych.

Ale oczywiste też musi być, że nieracjonalne są "cięcia" wydatków pod hasłem "oszczędności", które obracają się przeciwko wzrostowi gospodarczemu, osłabiają konkurencyjność i, koniec końców, zawężają bazę podatkową. Oczywiste też powinno być, że trzeba podnosić dyscyplinę i poprawiać ściągalność należnych państwu podatków i innych opłat. I wreszcie oczywisto powinno być, że w trosce o równowagę finansową można wprowadzać pewne nowe lub podwyższać istniejące podatki.

A to, o co chodzi mi w dzisiejszym komentarzu w radio TOK FM, też powinno być oczywiste. Obecnych problemów – a Polsce, w Europie, na świecie – nie da się przezwyciężyć poprzez manipulacje budżetowe; ani te po stronie wydatków, ani te po stronie wydatków. To jest kryzys systemowy i czas skończyć z iluzjami, że jakieś „cięcia wydatków" czy „zaciskanie pasa" wystarczy dla pokonania kryzysowego syndromu.

Arbitralny deficyt 3% PKB, tak w kryteriach Maastricht, jak i w Pakcie Stabilizacji i Wzrostu (PSW) wziął się stąd, że z jednej strony trzeba było się na czymś zatrzymać, więcej zdecydowano się na okrągłe 3 procent, ale z drugiej strony wynika on z przekonania, iż gdzieś w tych granicach są rozsądne granice dopuszczalnego deficytu. W więc maksymalnego, bo przecież może być mniejszy. Dlaczego rozsądne? Ano dlatego, że przy takim deficycie i realnym wzroście gospodarczym także na poziomie 3 proc. nie ma problemu z narastaniem długu publicznego. Jeśli deficyt nie przekracza 3 proc. i gospodarka jest na ścieżce wzrostu, to nominalny przyrost długu publicznego nie powinien być większy niż nominalny wzrost PKB i nie pogarsza się relacja długu do PKB. Gdyby kryteria Maastricht i PSW były przestrzegane, nie byłoby obecnego kryzysu finansów publicznych w Unii Europejskiej.

A co do polityki antycyklicznej, to przedział manipulowania deficytem od 0 do 3% PKB jest dostatecznie duży. Teraz wszak sytuacja jest inna, kryzysowa i tak, obniżanie deficytu na siłę, zbyt szybko, przy złej strukturze redukcji wydatków może spowodować więcej szkód niż pożytku, prowadząc do dalszego zawężenia bazy podatkowej, czyli podcinania gałęzi, na której się siedzi.

525. Wpis 1970, 8.I.2011

CAŁY „ŚWIAT NA WYCIĄGNIĘCIE MYŚLI" POD TWOIM PALCEM

Pan Michał Lewart napisał ostatnio, pod krótkim wykładem video zaprezentowanym na mojej stronie www.facebook.com/kolodko: „Na obronie miałem pytanie właśnie o wzrost i rozwój gospodarczy. Po lekturze "Świata na wyciągniecie myśli" odpowiedziałem na nie śpiewająco." To świetnie! Ale przecież każdy – nie tylko dobry student – może wiedzieć więcej na temat Polski i świata, naszej teraźniejszości i przyszłości, gospodarki i polityki, kultury i społeczeństwa. Lektura tej książki (http://www.proszynski.pl/Swiat_na__wyciagniecie_mysli-p-30449-.html) temu właśnie służy. Jest dostępna nie tylko w sprzedaży wysyłkowej pod tym i innymi linkami, lecz również we wszystkich większych księgarniach EMPiKu na terenie całego kraju. Proszę czytać, a potem pytać na tej stronie i na blogu www.wedrujacyswait.pl, jako że każda odpowiedź stare wątpliwości rozwiewa, a do nowych powinna skłaniać. W odróżnieniu od Pana Michała, który jako student musiał swojemu profesorowi odpowiadać na jego pytania, tutaj każdy może przeegzaminować profesora. Wpierw jednak przeczytać warto zadaną lekturę, łatwą, bo przystępnie napisaną, aby potem zadawać trudne, bo wzbogacone własną wiedzą, pytania.

524. Wpis 1969, 8.I.2012

Do you like photos? Who doesn't! It helps to communicate and makes possible to show each other the places worth to see. The world – its culture and nature – is so fascinating I wish we have only enough time and money to explore it…

If you do, don't hesitate to visit from time to time my Photo Gallery at TIGER portal http://www.tiger.edu.pl/english/kolodko/gallery/gallery.htm where you can see 540 pictures taken worldwide. They are presented in seven sections: 1. Family (30 photos), http://www.tiger.edu.pl/english/kolodko/gallery/family/family.htm 2. Research http://www.tiger.edu.pl/english/kolodko/gallery/research/research.htm (38), 3. Politics http://www.tiger.edu.pl/english/kolodko/gallery/politics/politics.htm (37), 4. Travel http://www.tiger.edu.pl/english/kolodko/gallery/travel/travel.htm (151), 5. Nature http://www.tiger.edu.pl/english/kolodko/gallery/nature/nature.htm (46), 6. Culture http://www.tiger.edu.pl/english/kolodko/gallery/culture/culture.htm (159), and 7. Sport http://www.tiger.edu.pl/english/kolodko/gallery/sport/sport.htm (79). All these photo are briefly explained and in the case of UNESCO sites, of which there are many, a proper link are provided. Tell me which one is your favor and why. For the best comment the award – my book "Truth, Error, and Lies: Politics and Economics in a Volatile World" (http://www.cup.columbia.edu/book/978-0-231-15068-2/truth-errors-and-lies) with special dedication – will be given!

Another set of pictures – over 100 altogether – is available as the screen savers, or wall papers, at http://www.tiger.edu.pl/wallpaper/wallpapersen.php. Enjoy!

Yet one more collection you can find at NAVIGATOR (www.volatileworld.net), special internet portal supporting the book "Truth, Error, and Lies: Politics and Economics in a Volatile World". More than 180 photographs exposed here, at the Gallery (http://www.wedrujacyswiat.pl/Galeria_en.php), are described with short quotes from the book, together with the page number from where the citations is borrowed.

And almost thousand pictures, in dozen albums, are under the click of mouse at my Facebook page http://www.facebook.com/kolodko?sk=notes#!/media/albums/?id=164187983627307. And there will be more! Don't miss to see them and share with your Facebook fans!

523. Wpis 1968, 8.I.2012

Below are my comments in reaction to the comments of my "fans" at the page www.facebook.com/kolodko, following the comment about Hungary which also posted below (as Comment #1967). I'm doing so not to allow them to "sink" on the Facebook page.

I just mean what I've just said. Fidesz, as right of the center populist party, is hardly music to my ears; you can bet on it. However, I don't like such double standard that the any party (elected in a democratic way) nominations are bad, because it is not "our" party, and it is good when it is so. Remember what FDR said about Somoza, this "democracy lover", that is bloody dictator of Nicaragua? "He's s.o.b., but he's our s.o.b.".

I may agree with somebody as long as he would agree with me that one can't attempt to build a prosperous society and economy based on lies. This is not purely ideological claim; it's also the pragmatic one, because to prosper, one must at least know the facts and the casual relations. And "no news is a good news"? For how long? For quite a while there had been only good news from Wall Street and the City, and there were no news from Greece or Hungary. And there supposedly are not (so far) from Poland, because of the lie about "green island". If a country indeed aspires to build knowledge-based economy it must not be lies-

based economy. These two bases are incompatible. It's only a matter of time to see it clearly. And to pay the costs. In Poland, elsewhere, anywhere.

If one is deliberately misleading the public opinion, or, if you wish, the electorate, by stating the false information – be it short-term forecast of economic growth or rate of unemployment, the size of budget deficit or public debt, the intended public expenditures and socials transfers, the actually planned tax burden and magnitude of social transfers, etc. – these are not the mistakes, or shortcomings. This are the lies. So are the intentionally misguiding the people interpretations about certain past processes, before year 1989, or from the time when current establishment had been in political opposition, or recently, about the actual causes of crisis. I'm not taking about presenting the reality in a little bit more rosy colors; I'm taking about purposely presenting the black as white, or the white as black. The lies should not be an instrument of PR. This is the matter of ethical principles.

More on the matter, please, do read again the first chapter of "Truth, Errors, and Lies: Politics and Economics in a Volatile World". If it is too long (it shouldn't) have a look into the interview I've given for "Gazeta Finansowa" (http://tiger.edu.pl/kolodko/wywiady/wywiad_nadwislanski_neoliberalizm_nie_sluzy_polsce_nr51-52.pdf), available also on this page below.

522. Wpis 1977, 7.I.2012

DOUBLE STANDARD AGAIN? HUNGARY AND POLAND AS SEEN BY WESTERN MEDIA

"Fidesz …allies have been appointed to almost every independent institution, including the presidency, the State Prosecutor's Office, the State Audit Office and the Media Authority. The government has reduced the jurisdiction of the constitutional court and sacked scores of judges. Officials say that the new appointees will exercise their mandates independently. But they cannot explain why it is only friends of Fidesz who can be safely entrusted with such responsibilities." ("The Economist", "The long march of Fidesz", January 7th). It's quite interesting why "The Economist" never asks similar questions about Poland's Civic Platform, PO, and our country blooming democracy?... Because Fidesz is not sufficiently pro-Western, unlike PO, which is so much pro-Western that sometimes is almost forgetting what's been promised to the own society?

521. Wpis 1963, 5.I.2012

Czas szybko wędruje. I tak prędko minęło drugie półrocze 2011, podczas którego Polska pełniła funkcję przewodniczącego Unii Europejskiej, tzw. prezydencję. Nie wiadomo, czy się cieszyć, że okres ten mamy już za sobą i udało się przezeń przejść bez żadnej większej wpadki (nie licząc niemądrego – i dlatego, niestety, cytowanego przez światowe media – wystąpienia ministra finansów, w którym mówił o wojennym zagrożeniu jakoby wynikającym z kryzysu gospodarczego), czy też martwić się, że wielka, historyczna szansa została zaprzepaszczona. Następna zdarzy się dopiero za kilkanaście lat, ale to już będzie inna Polska, inna Europa, inny świat.

Uważam, że to drugie: zaprzepaszczona szansa. Rząd Platformy Obywatelskiej zmarnował jedyną w swoim rodzaju sposobność, aby wyjść z godnymi znaczącego partnera stosunków międzynarodowych inicjatywami. Niestety, Polska niczym szczególnym podczas prezydencji

nie potrafiła się wykazać. Nie wyszła z żadnym poważnym projektem. Nie wniosła niczego istotnego do przezwyciężania kryzysowego syndromu. Z inspiracji polskiego rządu w żadnej sprawie gorąco dyskutowanej na forum europejskim nie pojawiło się nic szczególnego, co pozostawiałoby bardziej długotrwały ślad czy stymulowało dalsze dyskusje. A można i warto było zaznaczyć swoją pozycję polityczną w sposób widoczny, a przede wszystkim pożyteczny dla zrównoważonego rozwoju europejskiego obszaru społeczno-gospodarczego i kulturowo-politycznego. Co więcej, można i należało wykorzystać dany nam czas, by wnieść coś wartościowego do procesu światowego. Żyjemy przecież w epoce globalizacji i trzeba umieć troszczyć się o swój zaścianek, pamiętając wszakże cały czas o innych.

Wychodząc z takich przesłanek, zaproponowałem osiem miesięcy temu „Inicjatywę Warszawską". Próbowano mnie nawet zapewniać, że w jakiejś mierze została ona podjęta. Przekonywała mnie o tym wiceminister spraw zagranicznych, gdy spotkaliśmy się jeszcze w czerwcu w Pekinie. Bynajmniej nie zauważyłem takich starań. Polska mogła wnieść coś cennego do trwających w innych częściach świata procesów regionalnych integracji, inicjując serię akcji wspomagających znojny proces instytucjonalnego wzmacniania się gospodarki rynkowej i społeczeństwa obywatelskiego. Mamy w tej materii doświadczenia i osiągnięcia, przy czym chodzi o coś więcej niż li tylko chwalenie swojego ogonka. Chodzi o pokazania z europejskiej perspektywy innym regionom świata, że równoczesna postępowa transformacja systemowa i regionalna integracja gospodarcza to najlepszy sposób na twórcze wykorzystanie globalizacji na własną korzyść, a zarazem z korzyścią dla innych, a nie ich kosztem. Obecny kryzys, który dotkliwie odczuwa Unia Europejska, temu nie zaprzecza.
Te pół roku było po to, aby to zaproponować, zacząć myśleć i dyskutować, ukierunkować rozmowę, zaprogramować główne kierunki i sposoby działań na następne kilka, a nawet kilkanaście lat. Do tego nie potrzebne były pieniądze, tylko postępowa myśl i chęć praktycznego działania. Już dziś po świecie krążyłoby określenie „The Warsaw Initiative", z oczywistymi także dalekosiężnymi korzyściami dla Polski. Nie tylko w Europie wiadomo, z czym kojarzy się Kopenhaga, Maastricht, Bolonia, Nicea. Z czym po tej prezydencji kojarzy się Warszawa?

Niedowład koncepcyjny rządzących kręgów, tak ich decydentów, jak i doradców, koncentracja na wyborczych potyczkach toczonych na krajowym podwórku, zapatrzenie we własne partykularne interesy, kulturowy brak zdolności patrzenia na wyzwania współczesności w kontekście ponadnarodowym, nie tylko europejskim, lecz również światowym – to przyczyny zaprzepaszczenia danej nam szansy. Co prawda, odbyło się trochę skądinąd wartościowych imprez kulturalnych, z których i tak większość miałaby miejsce. Popodróżowali sobie trochę więcej niż zazwyczaj niektórzy politycy i dyplomaci, ich eksperci i doradcy, ale nie na wiele się to zdało. Oczywiście, oprócz obfitych sprawozdań, które teraz się pisze…

Ideę „Inicjatywy Warszawskiej" starałem się nagłośnić we właściwym czasie, pisząc o tym również na tej stronie. Była publikowana w prasie, m. in. dziennik „Polska – The Times" wydrukował mój artykuł zatytułowany „Podczas prezydencji zgłośmy w Europie Inicjatywę Warszawską" (13-15 maja 2011, s. IV; artykuł jest dostępny pod linkiem http://www.tiger.edu.pl/aktualnosci/2011/05/KOLODKO_Warszawska_Inicjatywa_Polska_Times_13-15_maja_2011.pdf). Tekst został ogłoszony również po angielsku na poczytnym, śledzonym na całym świecie portalu profesora Nouriela Roubiniego – „Roubini Global Economics" (www.economonitor.com/blog/author/gkolodko/). No cóż, szansa była, nie została wykorzystana. Róbmy zatem dalej swoje, acz zawsze *pro publico bono*. Nie udało się

nam tym razem, by w tych ciężkich czasach stało się coś pozytywnego *pro publico mundiale bono*, trzeba więc starać się, by powiodło się to innym w przyszłości. Wędrujemy dalej.

520. Wpis 1962, 3.I.2012

I wish you can read also here the comments just posted at my Facebook page www.facebook.com/kolodko, where you're always welcome:

THERE ARE 4.000 OF US! WHO ARE WE? WHERE WE COME FROM? WHERE ARE WE GOING TO?

We've just said goodbye! to the old year and we've welcomed the new, 2012, among the 4.000 fans of this page. Is that a lot or a few? As always, it depends on the point of view. Yet let it be as many as possible! On my Chinese social network, www.weibo.com/kolodko, I have gathered more than 25 thousand of fans in one month. Well, China is a huge country. So invite the new friends, your fans and the fans of their fans, to make our company even larger. And more people will participate in our interesting debate on this changing and volatile world – its politics and economics, society and culture, nature and environment.

My webpage on Facebook has been launched in late January 2011. Even a year has not passed yet and I put on 425 comments here, usually illustrated with photographs made by myself (otherwise, source is always indicated), as well as many news about the events I attended in the country and worldwide, and several photo albums containing almost 900 photographs. There will be more. You can also see here also dozen of my short and long interviews, both in Polish and English. They are also some in Russian and Chinese.

Answering questions and participating in discussions, I wrote also a few hundred – or maybe it counts already in thousands? – comments and remarks. Some are short (never trite), other extended. Unfortunately, Facebook has the major disadvantage that the comments "sink", as they live in a very short time and their circulation is time-limited as long as they are exposed. Therefore, I present some of the most important comments from this page also on my blog, which I invite you to visit: www.volotileworld.net. Some of them have been published as newspaper articles or op-ed, including in English on the portal "Roubini Global Economics" (http://www.economonitor.com/blog/author/gkolodko/) as well as in "The Economist" and "Financial Times".

Who are we? Where are these thousands of fans coming from? According to data from the section "Users" on Facebook page, 3,196 people declare Polish as their language. From what I know, it is determined by the IP location. Thus, more than 800 fans of this site are the guests from all over the world. Mostly from where? From the UK 120, U.S. 89, Germany 36, Ireland 28, Russia 23, 13 from Canada and Italy, 12 from the Netherlands and Thailand, 10 from Ukraine, 7 France, 6 from Brazil, Austria, Hungary, Belgium, and Spain, and 5 from Switzerland and the Czech Republic, and more than a hundred of people from the next nearly 30 countries. So fans have come here to visit the site from about 50 countries from all continents. WELCOME!

While Facebook is a global structure, and although I run it both, in Polish as well as in lingua franca, in English, it is dominated by Poles. The second, in turn, language is English, which declares nearly 600 people, the third is Russian (26 people), and then go: German (21),

Spanish (20), French (14), Italian (10) and yet more than twenty others, outside Europe including Chinese, Thai, Japanese, and Korean. Apart from Polish cities, most of fans from abroad I attracted in London (47) and Dublin (25). HELLO!

I'm not sure about the data on the age and sex structure, because probably this information do not change for some time. The Facebook's statistics imply that the women are still only 25 percent of my fans. Could it be so? Also the quarter of guests is 18-24 years old and almost 41 percent is 25-34 years old. At the edges there is 1.1 percent 13-17 years old and 8.5 percent aged over 55 years. Therefore, we all are young, but I try to write my views, interpretations and arguments to satisfy the interest of the 17-year-olds and the 70-year-olds alike. DO I SUCCEED?

What else? The number of so-called active participants on my page reached in December 10,000. There were many comments posted in the last month and a record day – with 85 comments by the fans of this page – have appeared on 15th. In general, over the past 11 months there have been a few (?) thousand of comments. THANK YOU!

And what next? We go further, since our debate how to create a better future must go on. Let everyone present here take for her or his is ambition attracting at least one new guest in every subsequent week! And I wish you all the most successful all 52 weeks of this dragon year! :)

520. Wpis 1962, 3.I.2012

I wish you can read also here the comments just posted at my Facebook page www.facebook.com/kolodko, where you're always welcome:

THERE ARE 4.000 OF US! WHO ARE WE? WHERE WE COME FROM? WHERE ARE WE GOING TO?

We've just said goodbye! to the old year and we've welcomed the new, 2012, among the 4.000 fans of this page. Is that a lot or a few? As always, it depends on the point of view. Yet let it be as many as possible! On my Chinese social network, www.weibo.com/kolodko, I have gathered more than 25 thousand of fans in one month. Well, China is a huge country. So invite the new friends, your fans and the fans of their fans, to make our company even larger. And more people will participate in our interesting debate on this changing and volatile world – its politics and economics, society and culture, nature and environment.

My webpage on Facebook has been launched in late January 2011. Even a year has not passed yet and I put on 425 comments here, usually illustrated with photographs made by myself (otherwise, source is always indicated), as well as many news about the events I attended in the country and worldwide, and several photo albums containing almost 900 photographs. There will be more. You can also see here also dozen of my short and long interviews, both in Polish and English. They are also some in Russian and Chinese.

Answering questions and participating in discussions, I wrote also a few hundred – or maybe it counts already in thousands? – comments and remarks. Some are short (never trite), other extended. Unfortunately, Facebook has the major disadvantage that the comments "sink", as they live in a very short time and their circulation is time-limited as long as they are exposed. Therefore, I present some of the most important comments from this page also on my blog, which I invite you to visit: www.volotileworld.net. Some of them have been published as

newspaper articles or op-ed, including in English on the portal ”Roubini Global Economics” (http://www.economonitor.com/blog/author/gkolodko/) as well as in “The Economist” and “Financial Times”.

Who are we? Where are these thousands of fans coming from? According to data from the section “Users” on Facebook page, 3,196 people declare Polish as their language. From what I know, it is determined by the IP location. Thus, more than 800 fans of this site are the guests from all over the world. Mostly from where? From the UK 120, U.S. 89, Germany 36, Ireland 28, Russia 23, 13 from Canada and Italy, 12 from the Netherlands and Thailand, 10 from Ukraine, 7 France, 6 from Brazil, Austria, Hungary, Belgium, and Spain, and 5 from Switzerland and the Czech Republic, and more than a hundred of people from the next nearly 30 countries. So fans have come here to visit the site from about 50 countries from all continents. WELCOME!

While Facebook is a global structure, and although I run it both, in Polish as well as in lingua franca, in English, it is dominated by Poles. The second, in turn, language is English, which declares nearly 600 people, the third is Russian (26 people), and then go: German (21), Spanish (20), French (14), Italian (10) and yet more than twenty others, outside Europe including Chinese, Thai, Japanese, and Korean. Apart from Polish cities, most of fans from abroad I attracted in London (47) and Dublin (25). HELLO!

I'm not sure about the data on the age and sex structure, because probably this information do not change for some time. The Facebook's statistics imply that the women are still only 25 percent of my fans. Could it be so? Also the quarter of guests is 18-24 years old and almost 41 percent is 25-34 years old. At the edges there is 1.1 percent 13-17 years old and 8.5 percent aged over 55 years. Therefore, we all are young, but I try to write my views, interpretations and arguments to satisfy the interest of the 17-year-olds and the 70-year-olds alike. DO I SUCCEED?

What else? The number of so-called active participants on my page reached in December 10,000. There were many comments posted in the last month and a record day – with 85 comments by the fans of this page – have appeared on 15th. In general, over the past 11 months there have been a few (?) thousand of comments. THANK YOU!

And what next? We go further, since our debate how to create a better future must go on. Let everyone present here take for her or his is ambition attracting at least one new guest in every subsequent week! And I wish you all the most successful all 52 weeks of this dragon year! :)

519. Wpis 1961, 3.I.2012

Poniżej wpis, którym umieściłem na mojej stronie www.facebook.com/kolodko, na którą zapraszam wszystkich zainteresowanych:

JEST NAS 4.000! KIM JESTEŚMY? SKĄD POCHODZIMY?

Stary rok pożegnaliśmy i nowy, 2012, powitaliśmy w gronie 4.000 fanów tej strony. To dużo czy mało? Jak zawsze, zależy to od punktu widzenia. Oby było jak najwięcej! Na moim chińskim portalu społecznościowy – www.weibo.com/kolodko - zgromadziłem ich w jeden miesiąc ponad 25 tysięcy. Cóż, Chiny to ogromny kraj.

Zapraszajmy więc znajomych i przyjaciół, naszych fanów i fanów tych fanów, to będzie nas jeszcze więcej. I jeszcze więcej osób będzie uczestniczyło w naszej interesującej debacie na temat wędrującego, zmieniającego się świata – polityki i kultury, społeczeństwa i gospodarki, kultury i natury.

Moja strona na Facebooku ruszyła w końcu stycznia 2011 roku. Nie minął jeszcze cały rok, a umieściłem na niej 425 komentarzy, z reguły ilustrowanych wykonanymi przeze mnie fotografiami (jeśli jest inaczej, zawsze jest to zaznaczone), kilkadziesiąt informacji o wydarzeniach, w których uczestniczyłem w kraju i za granicą, kilkanaście foto albumów zawierających prawie 900 fotografiami. Będzie ich więcej. Obejrzeć tutaj można ponadto kilkanaście moich krótszych i dłuższych wywiadów, tak po polsku, jak i angielsku. Są także w języku rosyjskim i chińskim.

Odpowiadając na pytania i uczestnicząc w dyskusjach, napisałem także kilkaset – a może to już też tysiące? – komentarzy. Niektóre krótkie (nigdy zdawkowe), inne rozwinięte. Niestety, Facebook ma tę istotną wadę, że one „wsiąkają", żyją bardzo krótko i ich obieg jest znikomy. Dlatego też od pewnego czasu niektóre z najważniejszych komentarzy z tej strony prezentuję też na moim blogu, na który zapraszam: www.wedujacyswiat.pl. Niektóre z nich ukazały się również jako artykuły prasowe.

Kim jesteśmy? Skąd te tysiące fanów? Według danych z rubryki „Użytkownicy" 3.196 osób deklaruje język polski jako własny. Z tego co wiem, decyduje lokalizacja IP. Tak więc ponad 800 fanów tej strony to goście ze świata. Skąd najwięcej? Z Wielkiej Brytanii 120, z USA 89, z Niemiec 36, z Irlandii 28, z Rosji 23, po 13 z Kanady i Włoch, po 12 z Holandii i Tajlandii, 10 z Ukrainy, 7 z Francji, po 6 z Brazylii, Austrii, Węgier, Belgii, Hiszpanii, po 5 ze Szwajcarii i Czech, i jeszcze ponad sto osób z kolejnych blisko 30 krajów. Tak więc fani przywędrowali tutaj aż z około 50 krajów ze wszystkich kontynentów. ZAPRASZAM!

Choć Facebook jest strukturą globalną i choć prowadzę go zarówno po polsku, jak i w lingua franca, po angielsku, to dominują Polacy. Drugim z kolei językiem jest angielski, który deklaruje prawie 600 osób, trzeci jest rosyjski (26 osób), a następnie idą: niemiecki (21), hiszpański (20), francuski (14), włoski (10) oraz jeszcze ponad dwadzieścia innych, w tym spoza Europy chiński, tajski, japoński, koreański. Nie licząc polskich miast, z zagranicy najwięcej fanów pozyskałem w Londynie (47) i w Dublinie (25). WITAM!

Nie jestem pewien aktualności danych co do struktury wieku i płci, bo chyba od jakiegoś czasu się te informacje się nie zmieniają. Ze statystyki Facebooka wynikałoby, że płeć piękna to wciąż zaledwie 25 proc. moich fanów. Czyżby? Również jedna czwarta gości mieści się w przedziale wieku 18-24 lata, a prawie 41 proc. w przedziale 25-34. Na skrajach jest 1,1 proc. w przedziale 13-17 i 8,5 proc. w wieku powyżej 55 lat. Wszyscy zatem jesteśmy młodzi, przy czym staram się tak pisać, aby trafiać z poglądami, interpretacjami i argumentami tak do 17-to-, jak i do 70-ciolatków. UDAJE SIĘ?

Co jeszcze? Tzw. liczba aktywnych uczestników mojej strony sięgnęła w grudniu 10 tysięcy. Komentarzy jest wiele; w ostatnim miesiącu rekordowa ilość – 85 – pojawiła się 15 grudnia. Przez minione 11 miesięcy było ich kilka (?) tysięcy. DZIĘKUJĘ!

Co dalej? Dalej wędrujemy. ZAPRASZAM! Niech każdy za swą ambicję poczyta ściągnięcie na tę stronę co najmniej jednego nowego gościa w każdym kolejnym tygodniu! A życzę wszystkim, aby wszystkie 52 tygodnie w tym roku smoka były jak najbardziej udane! :)

518. Wpis 1960, 2.I.2012

Dobrych lektur nigdy za dużo. Warto nowy, 2012 rok rozpocząć od książki Profesora Władysława Szymańskiego zatytułowanej "Niepewność i niestabilność gospodarcza. Gwałtowny wzrost i co dalej?" (Difin, Warszawa 2011, s. 279). To kolejne nadzwyczaj interesująca praca jednego z najwybitniejszych polskich ekonomistów, który zamiast wygrzewać się w telewizyjnych jupiterach, jak wielu "analityków", czy pisywać w gazetach,

jak czynią to "znani" publicyści, piszę wartościowe książki. Praca "Niepewność i niestabilność gospodarcza...", choć naukowa, jest napisana przystępnie, zrozumiałem dla wszystkich (prawie) językiem. Autor sugestywnie pokazuje, tak z pozycji mikroekonomicznej - przedsiębiorstwa - jak i makroekonomicznej - gospodarki narodowej i globalnej - skąd wzięła się rosnąca skala niepewności i jak sobie z tym radzić. Na świecie, w Polsce, w firmie. Naprawdę, warto przeczytać. Polecam!

517. Wpis 1959, 31.XII.2011

Dosiego Roku! Niech każdy pod to staropolskie ”dosiego” podłoży sobie takie treści, jakich pragnie!
☺

516. Wpis 1957, 29.XII.2011

kuba (wpis 1956)
Dziękuję. I pozdro! :)

515. Wpis 1955, 28.XII.2011

"Nadwiślański" neoliberalizm nigdy nie był ani jego pełną, ani czystą formą. Zresztą taki w praktyce nie zaistniał nigdy. Jednakże do określenia "neoliberalizm" - albo, jak wolą inni, współczesny leseferyzm czy amerykański neokonserwatyzm - upoważnia to, co w tym nurcie jest kluczowe, wiodące. Decyduje wykorzystywanie liberalnych idei - wolność, demokracja, prywatna własność, przedsiębiorczość, konkurencja - do wzbogacania nielicznych kosztem większości, wykorzystując w tym celu budżetową dystrybucję oraz deregulację rynków. Żal (i wstyd), że wciąż w wielu uczelniach - także w Polsce - nadal wykłada się idee neoliberalizmu, podpierane wybiórczymi przypadkami, jako "teorię ekonomiczną". Ofiarą takiej indoktrynacji pada wielu skądinąd inteligentnych i otwartych na poszukiwania intelektualne studentów, co można dostrzec też od czasu do czasu w treści komentarzy zamieszczanych na tej stronie.

514. Wpis 1953, 28.XII.2011

"Nadwiślański neoliberalizm nie służy Polsce", pod takim tytułem "Gazeta Finansowa" w numerze świąteczno-noworocznym (nr 51-52, 23 grudnia 2011 - 4 stycznia 2012, s. 10-13) publikuje obszerny wywiad (http://tiger.edu.pl/kolodko/wywiady/wywiad_nadwislanski_neoliberalizm_nie_sluzy_polsce_nr51-52.pdf), w którym odpowiadam na pytania zastępcy redaktora naczelnego tygodnika, Pana Romana Mańka. Zapraszam do lektury i do dyskusji.

P.S.
@ marboz (wpis 1951)
Nie dalej jak dwa tygodnie temu poniżej odpowiadałem na podobne pytanie… Proszę czytać też wcześniejsze komentarze, gdyż wiele z nich nic nie traci na aktualności. Dla ułatwienia wszystkie moje komentarze są zgromadzone obok, w jednym miejscu pod linkiem http://www.wedrujacyswiat.pl/blog/gwk_BLOG.pdf. Wystarczy posłużyć się kluczem CtrlF, aby znaleźć to, czego szukamy. Chociażby hasło „złoty” albo „euro” czy „kurs”.

513. Wpis 1950, 23.XII.2012

@Adam (wpis 1949).
Ad. „Otwarcie nie zgadzam się z tezą Pana Profesora że takiego sukcesu już nikomu nie uda się powtórzyć. Byłem wręcz w szoku kiedy usłyszałem z Pana ust takie twierdzenie.”

Oczywiście, że nikt nigdy nie powtórzy takiego sukcesu na taką skalę. Nie usłyszał Pan tej frazy nas „taką skalę”? Nie czytał Pan „Wędrującego świata”? Otóż „na taką samą skalę” oznacza ponad 10-krotne (sic!) zwiększenie dochodu na mieszkańca w ciągu jednego pokolenia (30 lat) dla obecnie już ponad 1,3 miliarda ludzi! A więc, dajmy na to, Afryka (już od roku-dwu też ponad miliard mieszkańców) musiała by udziesięciokrotnić swój realny dochód per capita do roku 2040. Absurd!
To co powiedziałem – i w całej rozciągłości podtrzymuję – to teza, że na coś podobnego nie starczy już surowców i energii. Nie można w ciągu pokolenia dla 20 proc. ludzkości – nawet gdyby znalazły się kraje o znakomitej strategii rozwoju i szczęście by im sprzyjało – pomnożyć realnego dochodu dziesięć razy. Jak to może być dla kogoś szokujące?...

512. Wpis 1948, 22.XII.2011

Opowieść wigilijna, czyli koalicja kota z psem

Nadeszły święta i wszyscy wszystkim życzyli (a przynajmniej tak mówili) wszystkiego najlepszego. Najczęściej słychać było w całym obejściu życzenia „Wesołych Świąt!”, jakby przez cały rok nie było dość wesoło! Wokół słychać było także szepty i czuć wieloznaczne spojrzenia sugerujące, że tak naprawdę to jedni drugim życzą zupełnie czegoś innego, niż głośno o tym pieją i kwiczą, chrząkają i szczekają, muczą i miauczą. Wzięło się także na wspominki o tym, kto komu jaki numer wyciął, jak jedni podkładając świnie przeszkadzali drugim w urzeczywistnianiu masy świetnych pomysłów, zwłaszcza tych zgłaszanych przez stado osłów, jak harowały konie i żerowały hieny. A chomik chodził po podwórku i pomrukiwał.

Koalicja kota z psem trwała już czwarty rok i dreszcze przechodziły wszystkie zwierzątka - jedne dostawały gęsiej skorki, inne się jeżyły, jednym włos stawał dęba, inne szczerzyły zęby, jedne się straszyły, inne ciskały się płochliwie - na samą myśl o tym, że rządy kotów z psami (albo psów z kotami) mogą trwać wiecznie. Pracowitym mrówkom wydawało się, że trzy z górą lata to już wieczność bez mała i dalej pracowały, pracowały i pracowały. Zwłaszcza, że ostatnio nikt im nie wkładał kija w mrowisko, a wielu zajętych było wkładaniem kija w szprychy, aby czasami wóz za daleko nie zajechał. Nie widziały, niestety, że same na tym wozie siedzą i pokrzykiwania na woła, by ciągnął szybciej i żwawiej, na nic się nie zdawały. Tym bardziej, że psy chciały jeszcze szybciej, ale wolniej, koty zaś wrzeszczały, żeby ciągnąć wolniej, lecz szybciej. Psy mówiły, że trzeba bardziej w lewo, na co koty żądały jazdy bardziej w prawo, twierdząc, iż tylko wtedy dojedziemy do tej - no, jak to się tam nazywa... - Europy. Bo tam ponoć jest takie podwórko, że prawie do wszystkiego się dopłaca. Krowy dały temu wiarę i dalej dawały się potulnie doić. Pszczoły, choć sporo się nalatały i niejedno w życiu widziały, też skrzętnie pracowały, aby podwórko było krajem nie tylko mlekiem, ale i miodem płynące.

I okazało się dziwnym trafem - dla większości wciąż nie do końca pojętym - że na tym podwórku nie tylko da się żyć, ale coraz lepiej się żyje. Coraz też więcej sąsiadów zaglądało przez płot i wzdychało z uznaniem, podziwiając nowe porządki i szukając także dla siebie okazji do robienia interesów na podwórku, gdzie tak sprawnie - wydawałoby się - rządzą koty z psami. Ich gospodarstwo zostało właśnie przyjęte do elitarnego stowarzyszenia 28 najlepszych podwórek świata. Na budach pojawiły się anteny satelitarne, koty bez przerwy miauczały do siebie przez telefony komórkowe, szczeniaki latały z odtwarzaczami kompaktowymi i słuchawkami w uszach, kocięta wylegiwały przed murowanymi posesjami. A mrówki i pszczoły, konie i woły chętnie pracowały, bo wreszcie było warto. Już drugi rok z rzędu efekty ich pracy rosły o 7 procent, co nieustannie skrzętnie podkreślał paw. Na innych

podwórkach wzbudzało to aplauz i podziw, inwestowano więc u nas coraz więcej, ale na rodzimym podwórku co rusz jakiś kot albo pies napomykał, że lepiej zamienić by go na kaczkę albo inną kuropatwę. Taką co będzie więcej rozdawać i słuchać, ale nie głosu zdrowego rozsądku.

Było tak dobrze, że psy zaproponowały, aby podwórko podzielić na stany. I od razu będzie jak w Ameryce. Poparły to słonie. Niby chwilowo pozostają w opozycji, ale chyba już się do tego przyzwyczaiły, zwłaszcza że orzeł - chroniąc ten gatunek przed wyginięciem od nieróbstwa – wprowadził zakaz ich odstrzeliwania. Mimo to złośliwe świnie plotkują, że wyginą jak się nie wezmą z psami do roboty, a resztę zrobią kłusownicy. A tych nie brakuje pośród menażerii. Na zamysł psów zareagowały koty, proponując podział na sołectwa. Od razu będzie jak za króla Ćwieczka, mówią. Poparły ich osły, bo zawsze popierają to, co namieszać może w żłobie. Rozpoczęły się narady, małpy z telewizji kręciły audycje najlepiej, jak mogły, a zwierzątka słuchały i nie wiele z tego rozumiały. Dialog trwał.

Raptem na podwórku podniosła się wrzawa, bo oto na stadionie mają decydować, czy znowu będą sprawdzać, kto był jakim zwierzątkiem w czasach, kiedy podwórko nazywało się sprawiedliwe, choć takie nie było, a kości i mleko były tylko na kartki. Psy są przeciw i warczą, koty fałszywie się łaszą i mówią, że wszyscy będą przeglądać się w lusterku prawdy, które pokaże, jakim kto bydlęciem był naprawdę. Słonie i osły kręcą i nie wiadomo do końca, co knują. Ale produkcja rośnie, inflacja spada i kapitał napływa, więc dialog może trwać nadal.

Nudno chyba było, bo raptem psy zażądały zwiększonych ulg podatkowych na budowę bud. W przyszłym roku wybory miejsc na stadionie, a więc obiecujemy, że każdy może dostać tanią budę! Przecież sam paw mówi, że jest coraz lepiej w gospodarce, to niech daje, a nie gada! A on gada, że dalej trzeba harować, oszczędzać i inwestować - w budy też – ale z własnych, zarobionych dochodów, a nie przez ulgi obciążające innych. Dlatego też trzeba wszystkim obniżyć podatki. Co się potem działo, o tym wnuki szczeniąt będą kiedyś z wypiekami na sierści słuchały. Psy mówiły jak muły, koty postawiły się okoniem, słonie przez pomyłkę wlazły do składu z porcelaną i głosowały razem z osłami. Sporo trzeba było odkręcać, ale każdy kierat da się ciągnąć, jeśli wie się jak. I wszyscy na podwórku będą płacić mniejsze podatki. A dialog trwał.

Potem raz jeszcze na boisko wybiegły koty i zażądały dopłat do mleka. Idzie zjazd naszej kociej partii - mówią - i chcemy wybrać na szefa nowego (tzn. starego) kota, a on nam to już trzy lata załatwia. Teraz, albo mleko skwaśnieje! Psy powiedziały, że rozdziobią nas kruki i wrony, jak znowu będziemy do takiego interesu dopłacać, ale za plecami innych zaczęły kombinować, jak by tu twarz psa zachować, ale z kotami też za bardzo nie drzeć. Okazji im gospodarz podwórka - sam pewnie nie wiedząc wcześniej, co czyni - podsuwał co nie miara. Oto następowały zmiany na piedestale, bo reformował się podwórkowy rząd. Zawsze coś można utargować, na przykład parę stanowisk (takich gdzie dzielą to, co chomik z innych ściąga) za parę zgniłych kompromisów.

Dyskusje trwają, a tu chomik wchodzi raptem z budżetem. I jeszcze bezczelnie mówi, że to budżet preferencji społecznych. Psu na budę taki budżet - miauczą koty. Tyle co kot napłakał - zaszczekały psy. Wszyscy na wszystkich się rzucili, ale chomik i tak wyszedł na swoje i doniósł wspólną kasę na stadion. Teraz wszyscy mogą wystąpić na jego arenie, ale i tak chomikowy budżet w końcu zatwierdzą. Żyć trzeba, a rządzić warto - warczą psy i mruczą koty. Jednak gdy chomik powiedział małpom - a te zaraz wypaplały - że nie ma już koalicji programowej kotów z psami, to się dopiero zrobił zgiełk! Będzie trwała wiecznie, odpowiedzieli koalicjanci, choć na podwórku zaczęły się także inne rozmowy. Nawet usłyszeć można było ludzki głos.

To tylko Wigilia.

21 grudnia 1996 r.

Źródło: Grzegorz W. Kołodko, "Trzy lata w polityce", Kraków,1996, s. 99.

511. Wpis 1945, 22.XII.2011

Nigdy nigdzie – poza kasynem czy jakąś loterią – nie można z dnia na dzień uczciwie zarobić na inwestowanym kapitale 100%. A tak ponoć nauczają jacyś „profesorowie", opowiadając o Polsce wczesnych lat 1990, jak wynika to z jednego z komentarzy umieszczonych na mojej stronie www.facebook.com/kolodko. Jeśli coś takiego się zdarzało, jest kosztem podobnej straty kogoś innego na giełdzie, albo – jak to bywało w początkowym okresie "wyłaniana się rynku" – kosztem państwa, czyli budżetu, czyli społeczeństwa (ostatnio często nazywanego „podatnikami", o których interesy troszczą się, oczywiście, wszyscy…). W tym drugim przypadku działo się to poprzez prywatyzację majątku państwowego znacznie poniżej jego rzeczywistej wartości, której rynkowy wymiar uzewnętrzniał się w pełni dopiero po wejściu firmy na giełdę.

W Polsce natomiast można było szybko stracić ¾ oszczędności całego życia, jak ktoś dał się naciągnąć na amok nadwiślańskiego neoliberalizmu i na początku lat 1990. „zainwestował na giełdzie". Nigdy nigdzie żaden naród nie wzbogacił się poprzez inwestowanie na giełdzie, tylko dzięki dobrze zorganizowanej i sprawnie zarządzanej pracy i przedsiębiorczości, co z kolei wymaga skutecznej polityki gospodarczej opartej na właściwej teorii ekonomicznej.

Studentom zaś, którym rozmaici „profesorowie" opowiadają niedorzeczności na gazetowym poziomie, radzę, aby zanim nadejdzie sesja egzaminacyjna i zaczną ich odpytywać z dyrdymałek, które wciąż wykładane są w wielu uczelniach, poczytali więcej i dowiedzieli się, jak było naprawdę. Proszę zajrzeć do rzetelnej literatury. Polecam w szczególności książkę Jana Główczyka pt. "Szalbierczy urok transformacji" bądź niedawno opublikowaną pracę Tadeusza Kowalika "www.Transformacja.pl". Jest wiele innych książek na ten temat, w tym także ciekawe prace zbiorowe pod redakcją Prof. Marii Jarosz (pisane z socjologicznej perspektywy). A najszybciej dotrzeć można do moich książek dostępnych gratis w internecie: „Polska alternatywa: Stare mity, twarde fakty, nowe strategie„ (współautor Mario D. Nuti) (http://tiger.edu.pl/ksiazki/polska_alternatywa.pdf), która pokazuje osiągnięcia „Strategii dla Polski" w latach 1994-97 na tle niepowodzeń „szoku bez terapii" w latach 1989-93, „Od szoku do terapii. Ekonomia i polityka transformacji" (http://tiger.edu.pl/ksiazki/ekonomiapolitykatrans.pdf) czy też „Polska z globalizacją w tle" (http://www.tiger.edu.pl/aktualnosci/Polska_z_globalizacja_w_tle.pdf). Jest ich tam więcej. Proszę czytać, to znajdą się nie tylko odpowiedzi na liczne pytania, których wciąż nie brakuje, lecz przy okazji i następne się wyłonią.

510. Wpis 1944, 21.XII.2011

@ Paweł (wpis 1943)
W polityce kadrowej nie należy stosować zasady "zbiorowej odpowiedzialności". Na stanowiska należy powoływać ludzi o odpowiednich kwalifikacjach zawodowych i moralnych. Jeśli ktoś pracował w firmie, która jest skompromitowana, ale sam jest profesjonalistą i ma czyste sumienie, to oczywiście, że kogoś takiego można angażować.

509. Wpis 1942, 19.XII.2011

W jednym z komentarzy na mojej stronie www.facebook.com/kolodko pojawiła się taka opinia: "nie możemy konkurować z chinami bo tam stawki dla pracownika są głodowe do tego państwo dotuje firmy i takiej konkurencji nikt nie wytrzyma". Jakie "głodowe stawki"? To nie wiadomo, że ponad 300 milionów Chińczyków zostało za czasów jednego pokolenia wyprowadzonych z obszaru ubóstwa? To nie wiadomo, że w Chinach zlikwidowana głód, którego tam kiedyś bynajmniej nie brakowało? To nie wiadomo, że nigdy nigdzie dla tak wielu ludzi nie wzrosły dochody realne i standard życia? Jakie "państwo dotuje firmy"? Te, które produkuję jedwab czy iPod? Plantacje herbaty czy fabryki rowerów? A jeśli gdzieś dotuje, to musi skądś na to mieć środki, bo nie można wszystkiego dotować. Jakiej „konkurencji nikt nie wytrzyma", skoro potrafi ją wytrzymać przytłaczająca większość świata?

Proszę nie używać argumentacji w stylu "Gazety Wyborczej", bo dyskutujemy na poważnie. I na poważnie, to jest oczywiste, że Chiny prowadzą świadomą – i skuteczną – politykę przemysłową i handlową. Na swoją korzyść, a nie na korzyść „rynków". Gdyby dały się nabrać na neoliberalizm, to może nadal, podobnie jak dwadzieścia lat temu, PKB Chin byłby trzy razy MNIEJSZY od PKB Rosji, a tak jest pięć razy WIĘKSZY. Chiny swą polityką gospodarczą celowo wspierają swoich producentów zorientowanych na eksport, nie przyzwalając na zbyt szybką aprecjację juana (choć i tak, uwzględniając inflację, wzmocnił się on podczas ostatnich sześciu lat aż o 50 proc.), ale to nie jest „dotowanie", tylko wykorzystanie kursu walutowego jako instrumentu podtrzymywania własnej konkurencyjności. Tak samo jak Amerykanie poprzez świadome osłabianie dolara nie uprawiają protekcjonizmu, tylko walczą ze stagnacją i zagrożeniem powtórnej recesji.
Wszyscy „grają" w ekonomiczną grę naszych czasów, w globalizację i – jak widać – Chińczycy grają dużo lepiej od innych. Więc zamiast opowiadać o głodowych płacach, dotacjach, przymusie, wyzysku, etc., może warto się też czegoś od nich nauczyć? Przecież chińsku sukces gospodarczy nie jest przypadkiem, lecz rezultatem odrzucenia neoliberalnej doktryny ekonomicznej i umiejętnej synergii potęgi niewidzialnej ręki rynku i widzialnej ręki państwa.

Nie pojmuję, jak można nie zgodzić się z faktem, że jeśli ktoś inny gdzieś indziej wytwarza taniej, to innych nie skłania to do obniżki kosztów i zwiększenia wydajności pracy? A jak ktoś tego nie potrafi, to wypada z rynku. Tak działa gospodarka rynkowa. Wymiana miedzynarodowa ZWIĘKSZA, NIE ZMNIEJSZA WYDAJNOŚĆ PRACY. Dalej; przecież Chińczycy i inni też IMPORTUJĄ, za grube miliardy, dając zatrudnienie innym! Stosunkowo dobra koniunktura w Afryce, też już od roku-dwu liczącej ponad miliard mieszkańców, w dużej mierze jest skutkiem chińskiego boomu. I może jednak Pan przeczyta, co obok piszą inni. Choćby Pan Kuczwalski pod notatką "O Polsce i Chinach w TVN24" na tejże stronie: „Thomas Kuczwalski @Pawel Rad to ze chinskie towary zalewaja nasze sklepy to nie wynik gospodarczej dywersji tylko odpowiedz rynku na lokalny popyt. To pan swoimi preferencjami przy sklepowej polce codziennie decyduje o saldzie biezacej handlowej wymiany. (Pan tego nie zauwaza bo tak dziala niewidzialna reka rynku)."

Albo, tamże, Pan Chlebicki: „Andrzej Chlebicki Panie Pawle na wymianie handlowej zawsze się zarabia . Niemcy dla przykładu mają mniej więcej zrównane obroty w eksporcie i imporcie z Chinami na poziomie 60mld $ za 2010 rok. Bez tego importu nie były by największym exporterem świata po Chinach (w 2010 roku , dawniej pierwszym). Holandia zaimportowała

od Chin za 54 mld $, sama eksportując do ułamek tego importu i może być Pan pewien że nikt tam na takie saldo nie narzeka a wręcz przeciwnie każdy się cieszy że interes się kręci . Rynek wymiany towarów i produkcji dóbr nie kończy się na Chinach i to trzeba zrozumieć . Bardzo ujemne saldo Holandii w obrocie z Chinami , nie przeszkadza a wręcz pomaga generować wielką 15%ową nadwyżkę w jej całkowitym exporcie. Rynek i ekonomia gospodarowania nie polega włącznie na wyszukiwaniu dzielących różnic ale na znajdywaniu wspólnych celów i korzyści. Oczywiście podstawa to znalezienie swojego miejsca na ziemi i swojej swojej specjalizacji zamiast utyskiwań. Taka Kuba z jednej strony jest skazana na pożarcie żyjąc z ograniczeniami bojkotu amerykańskiego w strefie państw gdzie panuje bieda , głód i niedorozwój, a z drugiej strony ma najlepiej wykształcone społeczeństwo na świecie i "exportuje" więcej lekarzy do państw ubogich niż cała reszta świata. Mimo że ich jest tylko 11 mln mieszkańców. Nie bójmy się Chin , Rosji, Niemiec, szukajmy wspólnych dróg z tymi którzy znajdują i chcą znajdywać.”.

508. Wpis 1940, 19.XII.2011

Jeden ze znakomitszych sposobów budowy u siebie gospodarki opartej na wiedzy i wspomagania w tym innych, a zarazem wkładem w rozwój cywilizacji kulturowego tygla w skali globalnej, to publikacje w obcych językach. Dorzucam swój kamyczek do tego ogródka, także chińskiego. Dotychczas ukazało się w chińskich periodykach naukowych 16 moich artykułów, z których korzysta masa studentów i po którą sięgają badacze i profesjonaliści. Wszystkie udostępniłem w internecie (http://www.tiger.edu.pl/english/kolodko/artykuly.htm#in_chinese). O dziesiątkach wywiadów nie wspominam, acz niektóre z nich są dostępne również na moim portalu internetowym (). Ostatnio wyszedł „Wędrujący świat”, już trzecia moja książka po chińsku (http://product.dangdang.com/product.aspx?product_id=22538463). Tuż przed oficjalną wizytą Prezydenta Komorowskiego ogłoszono, że znalazła się na 12-ej pozycji na liście bestsellerów ekonomicznych TOP-20! To, dowodząc, że polska myśl społeczno-ekonomiczna jest ceniona i wykorzystywana w Chinach, też nieco wzmacnia grunt dla tej wizyty.

507. Wpis 1938, 19.XII.2011

Zdumiewa, jak wciąż jeszcze krąży duch neoliberalizmu. Wydawać by się mogło, że ta doktryna i praktyka gospodarcza, doprowadziwszy do największego kryzysu naszych czasów, powinna być już doszczętnie skompromitowana, ale tak nie jest. Nadal pod zwodniczym hasłem troski o efektywność, równowagę i rozwój usiłuje manipulować opinią publiczną po to, by dbać o interesy ekonomiczne nielicznych kosztem większości. A do tego sprowadza się istota neoliberalizmu. Niestety, czasami to się udaje. Można to nawet zauważyć po niektórych nasiąkniętych neoliberalnym dogmatem komentarzach zamieszczonych na stronie www.facebook.com/kolodko pod moją notatką pt. „Czy w Polsce możliwy jest 7-procentowy wzrost gospodarczy?” (http://www.facebook.com/kolodko#!/notes/grzegorz-w-kolodko/czy-w-polsce-mo%C5%BCliwy-jest-7-procentowy-wzrost-gospodraczy/287641874615140).

O ile nie brakuje zapiekłych, ideologicznie bądź interesownie motywowanych bojowników neoliberalizmu – jego swoistych hunwejbinów – o tyle trzeba nieustannie wyjaśniać, na czym polega cynizm i szkodliwość tego współczesnego leseferyzmu. W najprzeróżniejszy sposób usiłuje on uzasadniać „potrzebę” dużych nierówności, głosząc takie fanaberie jak to, że podatek progresywny jest niesprawiedliwy czy też, że ekspansja gospodarcza wymaga wzrostu nierówności w podziale dochodów. Jak najmniej państwa i i jego interwencji, jak najwięcej „wolnego” rynku i deregulacji – i będzie dobrze! Przytłaczająca większość argumentów neoliberałów jest takiej doktrynie podporządkowana.

A jaka jest prawda? Otóż w krajach z tzw. dużym państwem w porównaniu z „małym państwem", a więc odpowiednio z dużą i małą skalą redystrybucji fiskalnej poprzez podatki i wydatki budżetowe, pod każdym bez mała względem sytuacja społeczno-gospodarcza jest lepsza, a jedyna różnica sprowadza się do tego, że tam gdzie są niższe podatki i wydatki, dużo większe jest zróżnicowanie dochodów, co skutkuje także relatywnie dużo większym obszarem wykluczenia społecznego czy wręcz biedy. Pisałem o tym już ponad dziesięć lat temu w książce „Od szoku do terapii. Ekonomia i polityka posocjalistycznej transformacji", s. 250 i nast. (http://tiger.edu.pl/ksiazki/ekonomiapolitykatrans.pdf). Obecnie nawet w bogatych Stanach Zjednoczonych co szósty Amerykanin żyje poniżej progu biedy według ocen amerykańskich agencji rządowych.

Tutaj wszakże raz jeszcze chcę zarekomendować niedawno wydaną po polsku książkę dwojga brytyjskich (brytyjskich, nie północno-koreańskich czy kubańskich) autorów, Richarda Wilkinsona i Kate Picket, zatytułowaną „Duch równości. Tam gdzie panuje równość wszystkim żyje się lepiej" (Wydawnictwo Czarna Owca, Warszawa 2011, s. 309, http://www.czarnaowca.pl/psychologia/duch_rownosci,p616353557). Dowodzi ona jednoznacznie i dobitnie, że w krajach charakteryzujących się mniejszymi nierównościami w podziale dochodów i majątków żyje się lepiej. Jak twierdzą i przekonująco, a zarazem ciekawie i przystępnie dowodzą autorzy wszystkim, a nie tylko bogatym, o których interesy tak troszczy się neoliberalizm. Doprawdy, warto to zrozumieć i może nawet niektórym neoliberałom uda się w końcu pojąć, że również ich klienteli może powodzić się dobrze niekoniecznie kosztem innych, ale w synergii z troską o dobro ogólne i interesy większości, a nie tylko tzw. elit.

„Duch równości" to lektura obowiązkowa dla każdego dochodzącego prawdy i pragnącego zrozumieć, jak jest naprawdę w odniesieniu do funkcjonowania i rozwoju współczesnych gospodarek. Powinna to być dosłownie lektura obowiązkowa dla studentów nauk społecznych, ekonomii i biznesu. Obawiam się wszak, że tak nie będzie. Wystarczy zajrzeć do działu EKONOMIA największych księgarni i zobaczyć, czym zawalone są tam półki. Wystarczy zajrzeć do sylabusów kursów ekonomii, socjologii, psychologii społecznej, nauk politycznych i sprawdzić, jaki nurt literatury tam dominuje. Jeśli jednak ktoś naprawdę chce poznać prawdę o zależnościach pomiędzy stosunkami podziału a dynamiką gospodarczą i dobrostanem społeczeństw, nie może nie przeczytać „Ducha równości".

506. Wpis 1936, 19.XII.2011

Wykup części polskiego długu jest operacją jak najbardziej pożądaną. Pod warunkiem wszak, że są na to środki pochodzące ze strumienia bieżących przychodów, a nie z odsuwania na przyszłość innych istotnych wydatków, zwłaszcza na inwestycje infrastrukturalne. Taka restrukturyzacja wydatków w ostatnich dniach roku nie jest przejawem dobrego stanu finansów publicznych. Niestety, tak jest w tym przypadku. Pieniądze na wcześniejsze wykupienie części długu, co ma ochronić nas przed przekroczeniem pułapu 55 proc. długu publicznego w stosunku do PKB, pochodzą z niezrealizowania pewnych projektów infrastrukturalnych („oszczędności"). Ich podjęcie lub kontynuacja w roku 2012 i następnym spowodują stosowny wzrost wydatków. Tak więc operacja „wykup długów" sprowadzić może się tylko do przerzucenia jego cząstki z końca roku 2011 na przyszłość, ale na Sylwestra może udać się rachunkowo ograniczyć dług publiczny do 54,9 proc. PKB. I o to chodzi.

505. Wpis 1930, 18.XII.2011

Nie ma ani teoretycznych, ani empirycznych dowodów przemawiających na korzyść tzw. podatku liniowego. Jego wprowadzenie w polskich realiach, tak jak to bałamutnie obiecywała Platforma Obywatelska, oznaczałoby wzrost dochodów netto dla około 15 proc. bogatszych warstw społeczeństwa kosztem ich spadku dla około 85 proc. społeczeństwa. Tu http://www.youtube.com/watch?v=Kt0UGDyo0hs jest króciutkie video, gdzie to wyjaśniam.

W I kwartale 2004 tempo wzrostu PKB wyniosło 7 proc. wskutek zainicjowania Programu Naprawy Finansów Rzeczypospolitej. Istotne znaczenie miało:
1. oddłużenia 60 tysięcy przedsiębiorstw (z czego 99,3 proc. to małe i średnie firmy prywatne).
2. Zmiana struktury wydatków budżetowych na bardziej prorozwojową.
3. Obniżenie podatków dla przedsiębiorców do 19 proc.
4. Eliminacja licznych barier biurokratycznych (rok 2003 to jedyny, kiedy Polska znalazła się w pierwszej dziesiątce rankingu Banku Światowego "Doing Business").
Więcej – proszę przejrzeć książkę pt. "O Naprawie Naszych Finansów", która jest dostępna pod linkiem http://www.tiger.edu.pl/kolodko/ksiazki/O_Naprawie_Naszych_Finansow.pdf.

504. Wpis 1929, 18.XII.2011

W publicznych dyskusjach nie da się niestety uciec od ekscesów. Zwłaszcza w internecie nieuniknione jest pojawianie się komentarzy ignorantów i arogantów, czyli głupców i chamów. Na to nie ma miejsca, a już na pewno nie na mojej stronie www.facebook.com/kolodko, na której zawsze mile widziani są wszyscy, także ci o zgoła odmiennych od moich poglądach. Obowiązuje wszakże kultura i rzeczowość. Również dzisiaj pojawiło się przecież wiele polemicznych, kontrowersyjnych wpisów pod moim tekstem o możliwej do osiągnięcia dynamice rozwoju w Polsce. ALE NIE MA TU MIEJSCA DLA CHAMÓW I GŁUPCÓW. Dlatego też usunąłem dwa komentarze, w których zarzuca mi się, że będąc w latach 1980. doradcą Prezesa NBP, miałem swój udział w ...doprowadzeniu do hiperinflacji! Taki pogląd może sformułować tylko ktoś, kto jest idiotą i chamem równocześnie.

Ze swojej pracy doradczej w NBP w latach 1983-88 jestem dumny, jak i z tego, co robiłem zawodowo i społecznie przedtem i potem. A jakie poglądy głosiłem, można przecież sprawdzić. Wystarczy minimum uczciwości i dobra chęć. Otóż w odróżnieniu od wielu innych mądrzących się wokół udostępniłem wszystkim naprawdę zainteresowanym moje publikacje książkowe, począwszy od książki, której pierwsze wydanie ukazało się jeszcze w 1984 roku. Nie mam się czego wstydzić, nie mam czego ukrywać; wręcz odwrotnie, jest się czym pochwalić.

Poniżej przytaczam fragment strony internetowej TIGERa http://tiger.edu.pl/onas/ksiazkiPDF.html, na której jest *in extenso* 28 książek po polsku mego autorstwa bądź współautorstwa, opublikowanych pod moją redakcją naukową. Są tam też książki z lat 1980. i początku 1990., które zawierają nowatorskie jak na tamte czasy rady, jak walczyć z inflacją, jak reformować gospodarkę, jak stymulować wzrost gospodarczy. Kto chce, zawsze może poczytać. Jest książka „Polska w świecie inflacji" (http://www.tiger.edu.pl/kolodko/ksiazki/Kolodko-Polska_w_swiecie_inflacji.pdf), jest i „Kryzys, dostosowanie, rozwój" (http://www.tiger.edu.pl/kolodko/ksiazki/GWK-kryzys_dostosowanie_rozwoj.pdf), jest „Inflacja, reforma, stabilizacja" (http://www.tiger.edu.pl/kolodko/ksiazki/Kolodko-inflacja_reforma_stabilizacja.pdf), jest i „Hiperinflacja i stabilizacja w gospodarce posocjalistycznej" (http://www.tiger.edu.pl/kolodko/ksiazki/Kolodko-HiperinflacjaStabilizacjaWgospodarce.pdf). To dzięki tym m. in. pracom torowało sobie

drogę właściwe podejście do polityki antyinflacyjnej. Gdyby moje rady były wysłuchane na czas, nigdy nie doszłoby do epizodu krótkiej hiperinflacji w drugiej połowie 1989 roku i w roku 1990, kiedy to skądinąd byliśmy już w fazie i wtedy, i teraz merytorycznie krytykowanego przeze mnie szoku bez terapii.

W drugiej połowie lat 80. trwały ożywione debaty na temat kierunków i dynamiki rynkowych reform strukturalnych w krajach socjalistycznych. Szczególnie intensywny i twórczy był ich przebieg w Polsce, co zaowocowało najlepszym, obok Węgier, przygotowaniem intelektualnego i politycznego gruntu do późniejszej kompleksowej transformacji ustrojowej. Na przełomie dekad lat 80. i 90. decydowały się losy transformacji systemowej, powstawały jej teoretyczne podstawy, kreślone były kierunki działań, pojawiały się pierwsze rozwinięte interpretacje naukowe. W tych nurtach ukazało się również wiele interesujących prac z ekonomii i polityki gospodarczej. Tutaj, w formacie PDF, udostępniamy zainteresowanym czytelnikom sześć książek prof. Grzegorza W. Kołodko opublikowanych w latach 1986-92: "Cele rozwoju a makroproporcje gospodarcze", Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1986 (wydanie II), s. 212 ; "Polska w świecie inflacji", Książka i Wiedza, Warszawa 1987, s. 312; "Kryzys, dostosowanie, rozwój", Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1989, s. 148 - praca została także wydana po angielsku przez WIDER; "Inflacja, reforma, stabilizacja", Alma-Press, Warszawa 1990, s.136; "Hiperinflacja i stabilizacja w gospodarce postsocjalistycznej" (współautorzy: Danuta Gotz-Kozierkiewicz i Elżbieta Skrzeszewska-Paczek), Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1991, s. 184 - praca ukazała się także po angielsku nakładem Kluwer Academic Publishers; "Transformacja polskiej gospodarki. Sukces czy porażka?", Polska Oficyna Wydawnicza BGW, Warszawa 1992, s. 200 . Zapraszamy do lektury on-line!

503. Wpis 1921, 18.XII.2011

Niektórzy internauci, dyskutując o kryzysie, mieszają jego pierwotne przyczyny z wtórnymi. Nie rozróżniają kryzysu amerykańskiego od europejskiego. Powtarzają bezkrytycznie neoliberalne "argumenty" (warto się choć przez chwilę zadumać, kto je podsuwa...), wyrywając je z kontekstu kulturowego, politycznego, społecznego i ekonomicznego. Formułują pochopnie swoje opinie, nie zapoznając się z innymi. Pisząc na przykład o kryzysie greckim, mogliby przynajmniej przeczytać moje notatki, których sporo zamieściłem tutaj, a także na stronie www.facebook.com/kolodko. Notabene, nikt rozsądny nie twierdzi, że to neoliberalizm spowodował kryzys grecki; bynajmniej. Ale przecież Wall Street nie leży pod Akropolem, czyż nie?

Jeśli już odsyłać kogoś do filmów, to naprawdę radzę przed zabieraniem głosu obejrzeć film „The Inside Job" (http://www.sonyclassics.com/insidejob/). To nie jest film Made in Russia albo Made in China, to nie film z Iranu czy Wenezueli, nie reżyserował go ani Łukaszenko, ani Kadafi. To film amerykański, który dostał tegorocznego Oscara za najlepszy film dokumentalny. Bo w sposób obiektywny, a zarazem fascynujący pokazuję prawdę, kto – jakie to wartości, ludzie, mechanizmy, jaki system – doprowadził do kryzysu. Wpierw w sektorze finansowym, potem realnym, a następnie społecznym, politycznym i ideowo-kulturowym. Wpierw w USA, a potem – poprzez powiązania i sprzężenia wynikające z globalizacji – także w wielu innych krajach.

Pierwotne przyczyny kryzysu, który ma charakter systemowy, tkwią właśnie w neoliberalizmie – z jego marnymi wartościami, jego cynizmem, jego głupotą i krótkowzrocznością. Niech więc dyskutanci nie powołują się na wątpliwe „autorytety"

nadwiślańskich neoliberałów, którzy są raz to dogmatykami, innym razem lobbystami współczesnego leseferyzmu. Nie oczekuję od nich, że posypią sobie głowę popiołem, czy też walną się w piersi albo stukną w czoło. Nie jeden z nich wie, że nie ma racji. A kto jej nie ma, stoi w obliczu paskudnej alternatywy: albo się myli, albo kłamie. Wybór odpowiedzi pozostawiam tym, którzy dają się wciąż jeszcze – pomimo takiej kompromitacji neoliberalnej polityki! – na to mumbo-jumbo nabierać. A zgoła odmiennie polemizuje się z kimś, kto się tylko myli, inaczej zaś z kimś, kto po prostu bezczelnie kłamie.

* * *

Kraje skandynawskie są najlepszym przykładem społecznej gospodarki rynkowej (to też kapitalizm, tyle że z sensem). I to realnej, a nie teoretycznej. Są na szczytach wszystkich rankingów - od konkurencyjności firm po poczucie szczęścia, od poziomu PKB po wskaźnik studiującej młodzieży, od stanu środowiska po sprawność nieskorumpowanej administracji. Zarazem cechują się tzw. dużym państwem, gdyż podatki względem PKB są na ponadprzeciętnym poziomie. Tym samym wysokie są wydatki, tyle że sensownie, prorozwojowo i prospołecznie, alokowane. Socjaldemokracje skandynawskie to zaprzeczenie neoliberalizmu, a zarazem dowód na to, że można łączyć wysoką efektywność kapitału z wysokim poziomem spójności społecznej.

* * *

Polecam zwolennikom neoliberalizmu lekturę książki, która ukazała się ostatnio po polsku pt. "Duch równości". Dowodzi czarno na białym, że lepiej jest (także bogatym) w krajach niedopuszczających do nadmiernych nierówności. Najlepszym tego przykładem są społeczne gospodarki rynkowe. Co zaś do kryzysu, to oczywiste jest, że doprowadził do niego neoliberalizm. Miast powoływać się na polskich neoliberałów - raz to lobbystów grup interesu, innym razem doktrynerów - radzę przeczytać książkę Nouriela Roubiniego i Stephana Mihma, która też ukazała się już po polsku - "Ekonomia kryzysu".

502. Wpis 1919, 17.XII.2011

@ Paweł (wpis 1915)
Gdyby USA popełniły taki karkołomny błąd, jak wprowadzenie importowych taryf celnych, to – abstrahując już od tego, że złamałyby zasady i porozumienia w sprawie wolnego handlu, do zawarcia których same istotnie się przyczyniły – to szybko zrobiliby to wszyscy inni. Doprowadziłoby to ogólnego wzrostu kosztów i spadku obrotów, co jest współcześnie jednym z ważniejszych kół zamachowych światowej (także amerykańskiej) gospodarki.
@ Pan Paweł Fröhlich (wpis 1917)
Informacje o wykładach w roku 2012 będą – tak jak dotychczas – pojawiać się sukcesywnie na moich stronach internetowych: tam, gdzie Pan je zauważył, w NAWIGATORZE do „Wędrującego świata" (http://www.wedrujacyswiat.pl/Wyklady.php), jak również na portalu TIGERa (www.tiger.edu.pl) oraz na moim profilu Facebooka (www.facebook.com/kolodko).

501. Wpis 1918, 17.XII.2011

Tak jak demokracja sama z siebie nie eliminuje głupoty i błędów, tak i rynek nie wyklucza automatycznie nieuczciwości i nieracjonalności. Bywa wręcz odwrotnie, bo zdarza się

niekiedy, że rynek jest irracjonalny. Profesor Szymański napisał świetną książkę pt. "Czy globalizacja musi być nieracjonalna?"

Gdy przyjrzeć się z tego punktu widzenie obecnemu kryzysowi zarówno w USA, jak i w Unii Europejskiej – tworach z politycznego punktu widzenia nie tylko demokratycznych, lecz również skłonnych innych w sprawie tejże demokracji pouczać – to akurat obecnie trochę trudniej dowodzić ekonomicznej racjonalności i społecznej skuteczności demokracji.

Jednakże to, że są kraje niedemokratyczne, który odniosły lub odnoszą sukcesy gospodarcze – na przykład kiedyś Korea Południowa i Singapur, obecnie Chiny i Wietnam – nie dowodzi bynajmniej słuszności tezy odwrotnej: że brak demokracji sprzyja racjonalności, efektywności i rozwojowi. Częściej niż rzadziej zdarza się odwrotnie: od Korei Północnej po Arabię Saudyjską, od Zimbabwe po Libię.
O skomplikowanych związkach pomiędzy demokracją, rynkiem i rozwojem szerzej piszę w „Wędrującym świecie".

* * *

Ekonomia – w odróżnieniu od nauk ścisłych – jest dyscypliną z zakresu nauk społecznych. Jest wręcz ekonomią polityczną. Tam zaś, gdzie jest ekonomią matematyczną, jednoznacznie i ściśle określona jest funkcja celu. Poglądami, niekiedy wzajemnie wykluczającymi się, mogą różnić się nawet wybitni ekonomiści, gdyż mogą swoje rozważania podporządkowywać właśnie rozmaitym celom, jak i plasować je w odmiennych horyzontach czasowych. Na pozór sprzeczają się o to samo, faktycznie traktują o czymś innym.

Ponadto w przypadku ekonomii - inaczej niż w matematyce – nieustannie zmienia się sama badana materia. To o to chodzi, gdy piszę, że ważne jest by mieć rację we właściwym czasie. Stąd też bierze się to, że ekonomia jako nauka często nie nadąża za rzeczywistością, a niekiedy – rzadziej – ją wyprzedza. To nie przypadek, że w ekonomii nie ma odpowiednika cząstek Higgsa i nikt czegoś podobnego na tym polu nie poszukuje.
Trzeba też nieustannie pamiętać, że wielu ekonomistów – także tych sławnych (czego nie należy mylić z wybitnymi) – to ideolodzy lub lobbyści grup specjalnych interesów, którzy swoimi teoriami, niby naukowo obiektywnymi, usiłują narzucić partykularny interes jako interes ogólny.

* * *

Uproszczenie rozmaitych przepisów, bardziej funkcjonalne uregulowanie gospodarki to jeden z kluczy do dynamicznego rozwoju. Przecież także dlatego udało się podczas realizacji Programu Naprawy Finansów Rzeczypospolitej przyspieszyć tempo wzrostu PKB z niewiele ponad 0 proc., do czego doprowadziło szkodliwe przechłodzenie w latach 1998-2001, do 7 proc. na początku 2004 roku. Tak przedsiębiorcy, jak i zewnętrzni obserwatorzy (Bank Światowy, OECD, Unia Europejska, MFW) podkreślali to w swoich ocenach. A teraz? Według dominującej opinii przedsiębiorców i inwestorów klimat dla biznesu ulega pogorszeniu. Nic zatem dziwnego, że tempo wzrostu miast przyspieszać i przekraczać za rok 5 proc., spada i pod koniec 2012 roku może zejść poniżej 2 proc. Oczywiści, winna będzie nie polityka rządu i NBP, ale "oni", czyli w tym przypadku zagranica...

* * *

Nie można zrobić "rządu ekspertów" z ludzi, którzy mają zgoła odmienne systemu wartości, a tym samym inaczej widzą cele. Nie jest możliwe oparcie spójnej polityki i strategii rozwoju na niekiedy zasadniczo odmiennych teoriach czy koncepcjach ekonomicznych. Ponadto niektóre nazwiska, które Pan wymienia, trudno zaliczyć do właściwych. Są wśród nich również ci, którzy już udowodnili, że nie potrafią skutecznie i właściwie sterować gospodarką, czy chociażby na nią wpływać.

Tzw. rząd ekspertów może – może, nie musi – mieć sens wtedy, gdy jest to w miarę spójna intelektualnie i politycznie ekipa. Jednym razem może ona okazać się bardzo kiepska, jak chociażby w Polsce podczas szoku bez terapii na początku lat 1990., innym razem może coś z tego wyjść, na co niektórzy liczą w przypadku obecnego rządu premiera Monti we Włoszech. Z chwilą wszakże, gdy "eksperci" zaczynają podejmować decyzje, które uwikłane są w próby rozwiązywania sprzecznych interesów, zaczyna się polityka. Tak więc nie ma "rządów ekspertów".

Dobra polityka to taka, która opiera się na poprawnej teorii ekonomicznej i właściwie definiuje swoje cele. Do tego mogą się przydać prawdziwi eksperci jako doradcy polityków. No, ale proszę się przyjrzeć gremium doradczemu premiera Tuska. Jaka wiedza i interesy, taka i polityka. A jaka polityka, taka i gospodarka...

500. Wpis 1914, 17.XII.2011

@ Piotr (wpis 1913).
Zapomina Pan, że "rzeczy dzieją się tak, jak się dzieją, ponieważ wiele dzieje się naraz". Niech Pan przeczyta "Program Naprawy Finansów Rzeczypospolitej" (http://www.tiger.edu.pl/kolodko/ksiazki/O_Naprawie_Naszych_Finansow.pdf) i zobaczy, na czym polegała jego kompleksowość i odmienność od tego, co się działo wcześniej i później.
Co do zapowiadanego przeze mnie dziewięć lat temu tempa wzrostu PKB 3-5-7 proc. (w odróżnieniu od hasła Marka Belki 1-3-5), to co założyłem, zrealizowałem. Tempo wzrostu skoczyło ze stagnacyjnego 0,2 proc. w IV kwartale 2001 roku i 0,8 proc. w I półroczu 2002 do 7,0 proc. w I kwartale 2004 roku. Także z tej przyczyny, że w roku 2003 bardzo poprawiły się warunki przedsiębiorczości ; był to jedyny rok, kiedy Polska w rankingu Banku Światowego "Doing Bussines" znalazła się w pierwszej dziesiątce. Niestety, potem spadło ze względu na niedociągnięcia polityki gospodarczej rządu już w czasie, gdy kto inny ją koordynował.
A że teraz "mamy słabą złotówkę, a wzrost jest znacząco niższy, niż te 7%."? Czy naprawdę Piotr nie pojmuje, że dynamika gospodarcza jest funkcją wielu zmiennych? Dodam tylko tyle, że gdyby obecnie złoty był silniejszy, to tempo produkcji byłoby niższe. Ale przecież o poziomie i dynamice produkcji decyduje kompleks czynników! Niestety, nie ma obecnie nawet namiastki kompleksowego ujęcia właściwego "Strategii dla Polski" (http://tiger.edu.pl/ksiazki/polska_alternatywa.pdf) i "Programowi Naprawy Finansów Rzeczypospolitej". Nic dziwnego zatem, że nawet przy kursie złotego do euro rzędu 4,2-4,6 w roku przyszłym PKB nie wzrośnie więcej jak o marne 2 procent...

499. Wpis 1911, 15.XII.2011

Warto wiedzieć, że od czasu gdy Bank Światowy analizuje warunki dla rozwoju przedsiębiorczości, “Doing Business”, był tylko jeden jedyny rok, kiedy Polska (obecnie na

62. miejscu) znalazła się w pierwszej dziesiątce, TOP-10. Był to rok 2003, kiedy jako wicepremier i minister finansów realizowałem "Program Naprawy Finansów Rzeczypospolitej". Szeroko o tym piszę w książce „O Naprawie Naszych Finansów" http://www.tiger.edu.pl/kolodko/ksiazki/O_Naprawie_Naszych_Finansow.pdf.

498. Wpis 1898, 11.XII.2011

@ Krzysztof (Wpis 1897)
Widzę, że Pan nie czytał wywiadu opublikowanego w miesięczniku "Bieganie" (http://wedrujacyswiat.pl/dokumenty/Maraton_bez_mety_wywiad_BIEGANIE_IV_2009_s.%2054-59.pdf). Tam wyjaśniam szeroko, skąd wzięło się to moje bieganie. Dzisiaj (a w zasadzie wczoraj, bo już 1-sza w nocy) też przebiegłem 11 kilometrów…

497. Wpis 1896, 9.XII.2011

W odniesieniu do kryzysu zadłużenia mogłaby zostać wykorzystana również nieortodoksyjna droga, o której w ogóle się nie mówi, gdyż byłoby to rozwiązanie rewolucyjne. Najważniejsze wszak, że byłoby racjonalne. Przecież istnieje nie tylko góra długów publicznych, lecz również gigantyczne, w wielu przypadkach (w Polsce też) nadmierne państwowe rezerwy finansowe w postaci rezerw walutowych. Rzecz w tym, aby w sposób sensowy wykorzystać je w trudnych chwilach. Przecież to są rezerwy czynione na ciężkie czasy! A jeśli to czasy nie są ciężkie, to na co czekać? Aż będą jeszcze cięższe?!

Gdyby na przykład Polska na spłatę części zadłużenia zagranicznego (a jego udział w długu publicznym przekracza już 27 proc.) przeznaczyła połowę swoich rezerw walutowych, które wynoszą równowartość ponad 100 miliardów dolarów (równowartość, gdyż przetrzymywane są one w kilku walutach i częściowo w złocie), to stosunek długu publicznego do PKB spadłby radykalnie, z obecnych 55 do 45 procent PKB. Właścicielem rezerw jest naród polski, podczas gdy Narodowy Bank Polski jedynie w jego imieniu nimi administruje. Tak więc społeczeństwo nie tylko ma dług publiczny, którym martwi się i zarządza minister finansów z ramienia rządu, lecz i rezerwy finansowe, którymi cieszy się i zarządza NBP. Dwie strony medalu, dwie strony ulicy Świętokrzyskiej. Podobnie – przy oczywiście zróżnicowanych wartościach i relacjach – jest w wielu innych zadłużonych krajach, także w tych, które obecnie w sposób klasyczny z obsługą piętrzących się zobowiązań nie są w stanie sobie poradzić.

W czym zatem problem w tym i jemu podobnych przypadkach? Ano w tym, że rezerwy walutowe ulokowane są przede wszystkim w konkretnych papierach dłużnych (głównie w obligacjach amerykańskich i państw zachodnioeuropejskich, zwłaszcza tych z wciąż jeszcze z notą wiarygodności kredytowej AAA) i złożone na krótkoterminowych depozytach w zachodnich bankach. Polska uzyskuje z tego tytułu oprocentowanie poniżej 3 punktów. Równocześnie – finansując część deficytu budżetowego i rolowania starych długów – Polska pożycza te same (czyli swoje!) pieniądze, emitując i sprzedając zagranicy obligacje, od których płaci około dwukrotnie wyższe odsetki. Różnica – jakieś 3 miliardy dolarów, a więc około 10 miliardów złotych (dochód roczny równoważny 1,5 proc. VAT) – to nasz koszt i czysty zysk zagranicy.

Po zredukowaniu rezerw o połowę, do wysokości około 50 miliardów dolarów, byłby one w zupełności wystarczające dla zachowania bezpieczeństwa finansowe Państwa i płynnej obsługi przepływów walutowych. Zarazem zmniejszony zostałby nie tylko aż o 10 proc. PKB dług publiczny (i radykalnie dług zagraniczny, co zwiększyłoby nasze bezpieczeństwo

finansowe), lecz również o około 5 miliardów złotych rocznie spadłyby obciążenia budżetu (a więc podatników) z tytułu obsługi długu publicznego. To przykład Polski, która – jak dotychczas – radzi sobie z obsługą zobowiązań wewnętrznych i zewnętrznych. Ale przecież inne kraje dysponują również rezerwami, niekiedy znacznymi, a równocześnie toną pod lawiną długu, który w pewnych przypadkach już po części jest niespłacalny, w innych natomiast mają miejsce frykcje z zachowanie płynności.

Problem przeto *de facto* w tym, że ucieknięcie się do tak wielkiego zabiegu redystrybucji strumieni i zasobów oraz redukcji rezerw państwowych i długu publicznego w sposób oczywisty narusza interesy lobby finansowego. Przy pojawieniu się takiego planu na oficjalnej scenie politycznej grupa partykularnych interesów finansowych, jej polityczni rzecznicy i propagandowe zaplecza w mediach, podniosą natychmiast niebywały zgiełk: że to populizm, grabież, zamach na „świętą" niezależność banków centralnych i jakież to tam jeszcze bezeceństwa!

Protesty przeciwko słusznemu skądinąd postulatowi wprowadzenia podatku obrotowego (rzędu promila, a nawet mniej) od transakcji finansowych (po to by ograniczyć temperaturę i zakres spekulacji) są utrącane u zarania. Brytyjska odpowiedź na ten postulat – powtórzony w przeddzień grudniowego szczytu Unii Europejskiej w liście niemieckiej kanclerz i francuskiego prezydenta do prezydenta UE – że Londyn (ze swoim City) zgodzi się wyłącznie pod warunkiem, że będzie to rozwiązanie ogólnoświatowe, sprowadza się do tego, że brytyjskie lobby finansowe wie, iż uzgodnienie zastosowania takiego instrumentu w skali globalnej jest prawie niemożliwe, bo w tym przypadku dużo łatwiej je zablokować. Ze względu na „poprawność polityczną" nie mówi się zatem głośno „nie", ale „nie" brytyjskiego premiera powtórzone po spotkaniu G-20 w Cannes na szczycie UE w Brukseli oznacza, przynajmniej na razie, przyblokowanie zamysłu opodatkowania transakcji finansowych. Notabene, jego wprowadzenie w skali ogólnoświatowej byłoby dużo lepszym rozwiązaniem niż tylko regionalne zastosowanie, na obszarze UE-27 czy zaledwie UE-17 (na co jest jeszcze szansa), co wszakże nie oznacza, że stoimy w obliczu alternatywy: wszędzie albo nigdzie. Bynajmniej.

Wracając do kwestii ewentualnego wykorzystania części rezerw finansowych do częściowego rozładowania syndromu nadmiernego zadłużenia, to decyzje w tej sprawie leżą zasadniczo w rękach zainteresowanych krajów. Tu nie są konieczne trudne i żmudne negocjacje między- i ponadnarodowe. W odniesieniu do Polski wymagałoby to uzgodnionej decyzji rządu i parlamentu oraz banku centralnego, a także prezydenta oraz niekwestionowania takiego posunięcia przez Trybunał Konstytucyjny. Podobnie jest w przypadku Włoch, Hiszpanii, Węgier, Portugalii i wielu innych krajów. Teoretycznie jest to możliwe, praktycznie pożądane, ekonomicznie sensowne, społecznie użyteczne, ale politycznie prawdopodobnie niemożliwe, gdyż realna polityka bardziej podporządkowana jest interesom partykularnym niż ogólnospołecznym.

496. Wpis 1895, 9.XII.2011

Tak tu, na naszym forum „Wędrującego świata", jak i na mojej stronie Facebooka (www.facebook.com/kolodko) powtarza się pytanie, jak to się dzieje, że pomimo rozległego kryzysu w strefie euro, polska waluta jest wobec niego znacząca słabsza. Otóż kurs złotego (złotego, nie złotówki!) jest funkcją popytu na polski pieniądz i jego podaży. W ostatnich kwartałach, pod wpływem kilku czynników, sporo kapitału z Polski zostało wycofane ("uciekło"). Zasadniczo dlatego, że jego właścicieli i/lub dysponenci potrzebują go gdzie indziej. W różnych celach; aby dokapitalizować swoje firmy, aby utrzymać płynność tam, gdzie jest im niezbędnie potrzebna, aby pospekulować w innych częściach współzależnej gospodarki światowej, bo tam, jak sądzą, mogą zarobić więcej albo zaryzykować mniej.

Po części kapitał jest wycofywany z Polski również dlatego, że inwestorzy tracą zaufanie do naszej gospodarki, gdyż słabnie dynamika, bezrobocie nie spada, inflacja wzrosła,

skokowo w latach 2010-11 powiększył się deficyt budżetowy, poszerzają się biurokratyczne bariery dla przedsiębiorców. Spadł zatem popyt na polskiego złotego, wzrosła jego podaż, a więc złoty staniał. Słabnie wraz ze słabnięciem polskiej gospodarki. Jaki jest jej rzeczywisty stan, piszę obok, w artykule opublikowanym w "Gazecie Finansowej".

Co zaś tyczy się euro, to z jednej strony ostatnio osłabło ono wobec dolara, ale z polskiego punktu widzenia się wzmocniło, gdyż akurat część kapitału, który został wcześniej ulokowany przez niektóre banki zachodnioeuropejskie i rozmaite fundusze inwestycyjne ze strefy euro, została przeniesiona stąd, od nas, tam, do nich. Inwestorzy i spekulanci potrzebują euro, więc sprzedają inne waluty (także złote, których podaż rośnie, a w rezultacie cena spada) po to, by kupować euro (a więc popyt na nie rośnie, a w rezultacie cena też wzrasta).

Na długą metę – w horyzoncie kilkuletnim – można oczekiwać ponownego wzmocnienia złotego wobec euro. Oczywiście, czyniąc wiele założeń, poczynając od najważniejszego, że euro wyjdzie obronną ręką z obecnego kryzysu. Takie założenie przyjmuję.

495. Wpis 1886, 3.XII.2011

W czasach, kiedy przez część świata przetaczają się kolejne fale kryzysu finansowego i uwaga koncentruje się na jego gospodarczych i politycznych konsekwencjach, nie można zapominać o dużo poważniejszym kryzysie, w który od lat uwikłana jest globalna gospodarka. O implikacjach nadmiernej eksploatacji środowiska i zgubnych następstwach jego dewastacji wskutek działalności gospodarczej człowieka fachowo i ciekawie piszę Jerzy Witold Pietrewicz w książce pt. „Ochrona środowiska w warunkach globalizacji" (Oficyna Wydawnicza – Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, 2011, s. 240, http://www.poczytaj.pl/211963).

Dr Pietrewicz pisze: „W przypadku zasobów odnawialnych skala ich zużycia jest tak duża, że razem z emisją zanieczyszczeń przekracza już 1,5 raza eksploatacyjną pojemność środowiska. Jeśli dotychczasowe trendy będą kontynuowane przy obecnie rozpoznanych zasobach, w perspektywie obecnego pokolenia całkowitemu wyczerpaniu ulegną rezerwy miedzi, cynku, ołowiu. Dwie trzecie ludzkiej populacji będzie odczuwało niedobór wody. W perspektywie około dwudziestu lat przekroczony zostanie szczyt wydobycia ropy naftowej. Już obecnie następuje ograniczanie eksportu metali ziem rzadkich. Wspólnota ludzka staje wobec coraz bliższej perspektywy bezwzględnego wyczerpania coraz większej części surowców. Nasuwa to pytanie: czy współczesny świat jest przygotowany do działania w warunkach bezwzględnego ograniczenia dostępności zasobów Jest ono jednym z podstawowych pytań niniejszej pracy. Naruszenie ekologicznej równowagi, której przejawem obok bezwzględnego wyczerpywania zasobów jest też wiele innych czynników, jak ogromna skala zanieczyszczeń wody, ziemi, powietrza, skutkująca pogorszeniem ich jakości i naturalnej produktywności, zanikanie bioróżnorodności, deforestacja, zmiany klimatyczne, osiągnęło rozmiary globalne. W takim wymiarze muszą być więc podejmowane działania równoważące."

Wolałbym polecić jakąś książkę nie tylko dobrą – a „Ochrona środowiska w warunkach globalizacji" bezsprzecznie jest dobrą książką – lecz i wesołą. Jednakże w obecnych czasach jakoś bardzo trudno taką napisać. Dla odmiany więc martwy się stanem środowiska naturalnego, pozostawiając inne zmartwienia na boku. Nie ulega bowiem wątpliwości, że top właśnie ochrona naturalnego środowiska człowieka jest problemem numer jedne naszych czasów.

494. Wpis 1885, 2.XII.2011

Nie martwicie się Państwo tym, że "za chwilę" nas zabraknie? Wpierw dziewcząt, a zaraz potem wszystkich?...

Nie tylko w bogatszych krajach wiele kobiet preferuje samotne życie, a przynajmniej nie zakłada dwupokoleniowej rodziny. I żadne „becikowe” czy równie chybione pomysły nic tu nie pomogą Nie pomoże też „ulga” na trzecie dziecko, co obiecywał w expose premier Tusk, bo już podczas sejmowej debaty ktoś mu szybko wyliczył, że daje to 1,50 złotego dziennie. Nic tylko się rozmnażać!

Według szacunków ONZ w 83 krajach – w tym w Polsce – kobiety nie rodzą dostatecznie wiele córek, aby utrzymać stan populacji. Na przykład w Hongkongu tysiąc kobiet rodzi zaledwie 547 córek. Jeśli nic się nie zmieni, to one z kolei przyniosą na ten nasz wędrujący świat 299 dziewczynek. Ekstrapolując ten ciąg, wystarczy 25 pokoleń, aby żeńska część ludności Hongkongu spadła z obecnego do poziomu 3,75 miliona do jednej panienki! Biorąc pod uwagę, że mieszkanka Hongkongu, przeciętnie licząc., rodzi w wieku 31 lat, ostatnia dziewczyna urodziłaby się tam w roku 2798. Przy podobnych założeniach, w świetle obecnie występujących tendencji, również Polacy – a także Hiszpanie, Niemcy, Włosi, Rosjanie i Japończycy – nie ujrzą następnego millenium.

Trzeba coś – wiadomo co – robić…

493. Wpis 1881, 30.XI.2011

@ Tadeusz (wpis 1879) i inni.
Przecież pisałem o książce "Wojna o pieniądz" na naszym forum. Wystarczy zajrzeć do moich wpisów http://www.wedrujacyswiat.pl/blog/gwk_BLOG.pdf i, używając klucza Ctr F, znaleźć stosowny komentarz (Wpis 1567, 21.VI.2011). .

492. Wpis 1880, 30.XI.2011

@ Pan Łukasz Stelmach (wpis 1873)
Pomija Pan w swych rozważaniach to, co jest w systemie emerytalnym newralgiczne. System ten musi mieć zapewnione finansowanie. Stąd przecież bierze się postulat (słuszny) o wydłużaniu wieku emerytalnego, tym bardziej, że jeszcze bardziej wydłuża się okres życia. Z pozostałymi Pańskimi uwagami wypada się zgodzić.

@ Ania (wpis 1874)
Budowanie dróg – także tych wielkich, autostrad i arterii szybkiego ruchu – już samo z siebie, tworząc nową wartość, przyczynia się do wzrostu gospodarczego. Najważniejsze wszak jest to, że dzięki temu zmniejsza się, a niekiedy eliminuje wąskie gardła transportowe, co przyczynia się znacząco do usprawnienia dystrybucji i produkcji, a więc do wzrostu PKB. Gdyby w Polsce drogi były w takim stanie jak, dajmy na to, w Niemczech, to już z tej tylko przyczyny produkcja byłaby większa i rosła szybciej.

@ Karol (wpis 1875)
Trafnie Pan podejrzewa, że ukraińska stagnacja i strukturalna niemoc spowodowana jest słabością klasy politycznej. Na to nakłada się słabość instytucjonalna i relatywnie niska jakość zarządzania. Stąd z kolei wynika wolne tempo modernizacji realnej sfery gospodarki oraz narastające zacofanie technologiczne, po części biorące się również z niedostatku transferu nowoczesnych technik produkcji wskutek wąskiego strumienia bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Jeśli na to nałożyć jeszcze olbrzymią skalę korupcji, to mamy zakreślony obraz tego kraju, gdzie produkcja wciąż jest znacząco poniżej poziomu sprzed

dwudziestu lat, kiedy to upadał Związek Radziecki. Piszę o tych zagadnieniach w „Wędrującym świecie”.

@ Sylwester (wpis 1876)
Cóż, różni ludzie piszą różne rzeczy… Dr Rybiński w lipcu 2002 roku napisał komentarz zatytułowany „Kryzys a la Kołodko”, który z lubością „Gazeta Wyborcza” wydrukowała na pierwszej stronie. Wtedy – w pierwszej połowie 2002 roku – PKB wykazywał stagnację, prawie wcale nie było wzrostu produkcji i narastało bezrobocie, a wskutek zmiany polityki gospodarczej, którą przeprowadziłem, już w I kwartale 2004 roku przyrost PKB wynosił 7 proc. Taki to był „kryzys”…

Nie przejmowałbym się więc nadmiernie przepowiedniami, tym razem o kryzysie ‘a la eurogedon’. Sytuacja wszakże jest poważna, o czym przecież nieustannie dyskutujemy także na tym blogu. Ale jest ona do opanowania, przy czym najbliższe tygodnie i miesiące mogą okazać się decydujące.

Co zaś do tego, co robić ze skromnymi oszczędnościami, to najlepiej je zwiększać. Nie muszą chyba przypominać, że to złoty – ta waluta „zielonej wyspy” – osłabił się ostatnio aż o kilkanaście procent wobec euro, a nie odwrotnie. Niech Sylwester tylko przemnoży sobie swoje oszczędności, powiedzmy 10 tysięcy euro, przez 3,80 złotego. Mógł dać się wystraszyć różnym „fachowcom” i „ekspertom” i miałby 38 tysięcy złotych. Nie wystraszył się, więc teraz może wymienić na 45 tysięcy.

491. Wpis 1868, 29.XI.2011

@ Paweł (wpis 1867).
Nie, nie poleciłbym książki Naomi Klein "Doktryna szoku". To populizm i dziennikarstwo, ale - trzeba przyznać - dobrze napisane. Natomiast polecam m. in. książki, wydane również po polsku, Nouriela Roubiniego i Stephena Mihma, "Ekonomia kryzysu", oraz Davida Harveya, która u nas ukazała się pt. "David Harvey. Neoliberalizm, krótka historia katastrofy".
@ Paweł (wpis 1867).

490. Wpis 1865, 27.XI.2011

The East Caribbean islands are just beautiful! And the further one is from the beach, the more interesting one finds their culture and nature. Good advice: as long as you are not forced, never go there with a cruise! Just wander with local people, using the public means of transport, and hip hop from island to island, from place to place. There is so much to see and enjoy! Have a look on my profile www.facebook.com/kolodko at the photos I’ve taken there while visiting six countries: Saint Kitts and Nevis, Antigua and Barbuda, Dominica, Saint Lucia, Saint Vincent and the Grenadines, and Grenada (the photo album called “**THE WONDERS OF EASTERN CARRIBEAN ISLANDS**”, http://www.facebook.com/kolodko#!/media/set/?set=a.275309565848481.64188.164187983627307&type=1). All of them belong to the Organization of Eastern Caribbean States and together make a common currency zone of East Caribbean Dollar (XCD). It has been pegged the US$ since 1976 and the exchange rate is US$1 = EC$2.70. You can read more on this subject in my book “Truth, Errors, and Lies: Politics and Economics in Volatile World”, p. 117 & 431) (or in Polish in “Wedrujacy swiat”, s. 127 & 137). Maybe the Eurozone can learn a little bit from these tiny inlands, with just slightly over half a million population, how to manage the currency zone in a reasonable way?...

489. Wpis 1863, 26.XI.2011

Obniżenie ratingu Węgier przez Moody's jest błędne. To jedynie pogarsza i tak już trudną sytuację tego kraju. Podobnie jak obniżenie oceny z AA+ do AA dla Belgii przez Standard &

Poors. Agencje ratingowe swoją nadgorliwością jakby chciały zatrzeć pamięć o swej niechlubnej roli w doprowadzeniu do obecnego kryzysu poprzez tolerowanie neoliberalnych ekscesów spekulantów, w tym największych banków inwestycyjnych, którym nie obniżały ratingów wtedy, kiedy powinny to czynić.

Co do Węgier zaś, to sytuacja tego kraju jest trudna, na pewno trudniejsza niż Polski (której rating też może być obniżony, gdyż zapowiedzi premiera Tuska z jego expose, intencjonalnie radosne dla "inwestorów", są traktowane przez "rynki" powściągliwie, jako mało wiarygodne

O ile nasze obligacje 10-letnie są już oprocentowane na alarmującym poziomie 5,98 proc., to u naszych bratanków jest to aż 8,60. Taka wyśrubowana cena pozyskiwania środków na rynkach jest nie do wytrzymania. Spekulanci sami strzelą sobie gola, jeśli Węgry ogłoszą niewypłacalność i zmuszą wierzycieli do redukcji zagranicznego długu. Swoją drogą, Węgrzy popełnili wielki błąd, że nie poszli na redukcję długu na początku transformacji, podobnie jak uczyniła to Polska. Wtedy mówili, że będą krwawić, ale spłacą długi. Niepotrzebnie. Była inna droga. A że rzeczy dzieją się tak, jak się dzieją, ponieważ wiele dzieje się naraz, to teraz węgierski kryzys się pogłębia.

To skądinąd zdumiewające, że kraj, który w naszej części świata ćwierć wieku temu był wraz z Polską w awangardzie rynkowych reform ekonomicznych i demokratycznych przeobrażeń, znajduje się teraz w jednej z najtrudniejszych sytuacji pośród krajów posocjalistycznej transformacji.

488. Wpis 1862, 26.XI.2011

Pod notką "Rzeczpospolita" o "Wędrującym świecie", zamieszoną w www.facebook.com/kolodko, rozwinęła się ciekawa wymiana myśli z Panem Dawidem Adamczykiem. Napisałem, że ma wiele racji, choć co do klasyków, zwłaszcza Marksa, to można znaleźć lepsze cytaty niż ten przez niego przytoczony, które dziś brzmią jak trafne diagnozy i prognozy. Na pewno takim jest opis współczesnej Marksowi światowej gospodarki, który jak ulał pasuje do globalizacji naszej ery. Przede mną książka pod znamiennym tytułem "Why Marx Was Right". Jej autorem jest angielski uczony, wykładający także w USA, a mieszkający w Dublinie, Terry Eagleton. Książkę – napisaną interdyscyplinarnie, znakomitą i wartą przeczytania – kupiłem w akademickiej księgarni londyńskiego uniwersytetu, gdzie byłem niedawno z wykładem. Została opublikowana przez Yale University Press, a nie przez jakieś partyjne wydawnictwo. Ale, ale; kiedyś widziałem w kiosku z prasą i słodyczami książkę o Marksie sprzedawaną jako dodatek do "Gazety Wyborczej"! Czyżby to jej kolejny sposób na dorabianie wobec nieustannie spadającego zapotrzebowania na jej własną neoliberalną twórczość?...

487. Wpis 1861, 26.XI.2011

Następnym, dewastującym etapem kryzysu finansowego w Europie, może być run na banki i panikarskie wycofywanie oszczędności przez ludność. Nie wiadomo, w którym kraju to się zacznie (oby nie w Polsce), choć nie ma to większego znaczenia, gdyż od razu zacznie działać efekt domina i przerzucania runu się z banku do banki i z kraju do kraju. Sprowokuje to zawieszenie, a co najmniej ograniczenie wypłacania depozytów i załamie akcję kredytową. Po recesji nadejdzie faza depresji, dłuższego okresu głęboko obniżonej aktywności gospodarczej. Najbliższe tygodnie i miesiące będą decydujące. Taki czarny scenariusz jest jeszcze do uniknięcia. Wciąż jeszcze, ale czas ucieka…

486. Wpis 1860, 26.XI.2011

@ Michał (wpis 1859).

Jest tak, jak Pan podejrzewa. O większym wzroście wydatków konsumpcyjnych niż wynosi tempo wzrostu wynagrodzeń w zasadniczej mierze decyduje przyrost kredytów. Nakładają się na to jeszcze inne strumienie, zwłaszcza dopływ pieniędzy zarobionych za granicą lub stamtąd przysłanych.

485. Wpis 1855, 25.XI.2011

ZIELONA WYSPA Z WIĘDNĄCYMI LIŚĆMI

Przez parę lat musieliśmy wysłuchiwać premiera Tuska i jego medialnych propagandystów – niestety, również niektórych „ekonomistów" – opowiadających nam historyjkę o „zielonej wyspie". Oto polska gospodarka i społeczeństwo była jakoby oazą czy też tą rzeczoną „zieloną wyspą", na której jest dobrze, bo gdzie indziej jest gorzej. Skądinąd marny to argument polegający na cieszeniu się tym, że gdzie indziej jest gorzej. Jeśli nawet tak bywa (bo jest również wiele krajów, gdzie jest lepiej), to politycznie błędne, a moralnie naganne jest radowanie się z tego, że komuś innemu powodzi się gorzej. To tak jakby cieszyć, że własny syn dostał z egzaminu z ekonomii tróję z minusem, no ale córka sąsiadki dostała pałę. A więc – jest dobrze, choć wstyd, a to, syn się nie wysilił, choć stać go najwięcej, to nieważne.

Teraz już bajdurzenia o „zielonej wyspie" słuchać nie będzie, aczkolwiek jego echo na pewno jeszcze przez jakiś czas będzie telepało się po mediach i rządowych korytarzach. Teraz – a expose premiera już to pokazało – będziemy coraz częściej słyszeć, że niestety jest gorzej. Ale dlatego – oczywiście – że jeszcze gorzej jest gdzieindziej. Teraz rząd od czasu do czasu (następnym razem na przełomie wiosny i lata, przy okazji nowelizacji źle, o czym już wiadomo, zaplanowanego budżetu) będzie przyznawał, że jest gorzej, niż premier i jego ministrowie (oraz ich PR-owska tuba) zakładali i obiecywali. Skoro ponownie głoszą nieprawdę, to mylą się, czy kłamią? Jedno i drugie; zależy kto i w odniesieniu do której konkretnej sprawy.

Siedemnaście lat temu, gdy sukcesem wieńczyliśmy realizację „Strategii dla Polski", która dała dwukrotnie większy wzrost produkcji i konsumpcji niż okres „zielonej wyspy", po wyborach 1997 roku ówczesny partyjny przywódca Unii Wolności i wicepremier-minister finansów, L. Balcerowicz, zapowiadał podwojenie PKB w ciągu następnych dziesięciu lat. Wystarczyło do tego tylko utrzymać tempo wzrostu, z którym zostawiłem gospodarkę; wynosiło ono wówczas rekordowe 7,5 proc. Niestety, pomieszanie celów ze środkami i nieudolna polityka oparta na mieszance neoliberalizmu UW z prawicowym populizmem AWS sprowadziła dynamikę do zera! W IV-ym kwartale 2001 roku mamy już stagnację; PKB zwiększa się o śladowe 0,2 proc.

Przejmując ekonomiczne stery jesienią 1997 roku L. Balcerowicz, autor wcześniejszego (szok bez terapii 1989-93) i późniejszego (przechłodzenie bez potrzeby 1998-2001) załamania gospodarczego, zwołał pseudofachową konferencję z tzw. autorytetami – oczywiście, prawie sami nadwiślańscy neoliberałowie, usłużni wobec władzy – aby ocenić stan gospodarki. Gospodarki, którą na Zachodzie określano mianem „tygrysa", którą w 1996 roku przyjęto do OECD w uznaniu postępowych reform strukturalnych, w której podczas lat 1994-97 inflacja spadła o dwie trzecie, a bezrobocie o jedną trzecią, do której więcej ludzi z zagranicy wracało, niż tam wyjeżdżało. „Eksperci", na polityczne zamówienie, ocenili stan gospodarki surowo. Do dziś powinni wstydzić się za taką polityczną dyspozycyjność, ideologiczną zapiekłość i ekonomiczną nieobiektywność…

Może więc tak teraz też zwołać konferencję? Prawdziwych fachowych, niezależnych ekonomistów i socjologów, którzy ocenią stan Państwa, społeczeństwa i gospodarki po czterech i przed czteroma, być może, laty rządów PO i koalicjanta? Może jednak warto powiedzieć społeczeństwu całą prawdę o rzeczywistym stanie rzeczy? O tym, że pogłębiający się w Polsce kryzys jest w zasadniczej mierze spowodowany błędną polityką gospodarczą, a nie – jak będzie to kłamliwie „wyjaśniało" propagandowe zaplecze rządu, apologetyczne media i serwilistyczne środowiska pseudonaukowe – tzw. obiektywnych uwarunkowań, czyli zagranicy i kryzysu zewnętrznego. Najgroźniejszy bowiem jest wewnętrzny, polski kryzys polityki społeczno-gospodarczej, w tym finansowej, uprawianej prze polskie władze.

To jak jest na tej żółknącej i brunatniejącej „zielonej wyspie"? Skąd tyle więdnących i gnijących liści? Jest już źle, a będzie jeszcze gorzej. Słabnie dynamika gospodarcza. Po wzroście o 3,1 proc. średniorocznie w latach 2009-11 w przyszłym roku tempo wzrostu spaść może nawet poniżej 2 proc. Jest to tym bardziej prawdopodobne, gdyż rząd zamierza jeszcze bardziej ograniczyć popyt poprzez cięcia wydatków publicznych i redukowanie dochodów netto przedsiębiorców i niektórych gospodarstw domowych. Podczas gdy kraj nasz ma potencjał do przyspieszenia tempa wzrostu, rząd idzie w kierunku jego ograniczania. W rezultacie Polska miast sforować się do przodu, na co byłoby nas stać przy dobrej polityce makroekonomicznej i prorozwojowych zmianach strukturalnych, zostaje coraz bardziej w tyle. Światowa gospodarka tak w poprzednich kilku latach, jak i w tych nadchodzących rośnie szybciej – szybciej, nie wolniej! – niż gospodarka polska. Podczas gdy produkcja światowa w latach 2010-12 zwiększa się w sumie o ponad 13 proc., to u nas zaledwie o około 10 proc. (PKB).

Rachityczny wzrost pociąga za sobą utrzymywanie się bezrobocia na poziomie około 12 proc., jednym z najwyższych w Unii Europejskiej. Nie będzie ono spadać, a nie rośnie wyłącznie wskutek trwającej na dużą skalę emigracji zarobkowej. Na krótką metę rozładowuje to napięcia na rynku pracy, na długą zaś pozbawia Polskę części tego co do rozwoju niezbędne i co najcenniejsze – kapitału ludzkiego.

Na wysokim poziomie – dużo powyżej tzw. celu inflacyjnego Narodowego Banku Polskiego – utrzymuje się inflacja. Wskaźnik cen konsumpcyjnych wynosi 4,3 proc. (o ponad połowę więcej niż rok temu) i długo jeszcze nie spadnie do zakładanej przez bank centralny wysokości 2,5 proc. Kolejny już raz NBP sam sobie wyznacza cel i nie potrafi weń trafić. Tzw. wskaźnik mizerii ekonomicznej (ang. misery index), czyli suma stóp bezrobocia i inflacji wynosi z górą 16 proc.! To jednej z najgorszych – najgorszych, nie najlepszych! – wskaźników w Unii Europejskiej.

Ewidentne błędy polityki finansowej pogłębiły nierównowagę gospodarczą. Pomimo braku recesji, co sprowokowało propagandową hucpę o „zielonej wyspie", załamał się budżet. Deficyt sektora finansowego w roku 2010 sięgnął 8 proc., w tym roku jest bliski 6 proc., a w przyszłym najprawdopodobniej oscylował będzie wokół 4,5 proc. PKB. Premier i minister finansów uparcie utrzymują, że będzie to jedynie 3 proc., choć wiedzą, że to nieprawda. W połowie roku to przyznają, twierdząc, że …sytuacja za granicami jest gorsza, niż oczekiwano (?), więc i u nas jest gorzej. Do tego dochodzi odzwierciedlający nierównowagę zewnętrzną deficyt na rachunku obrotów bieżących. Wynosi on już 5,6 proc. PKB i, co gorsza, w zwiększającym się stopniu jest finansowany nie inwestycjami bezpośrednimi, lecz krótkoterminowymi inwestycjami portfelowymi, często o charakterze czysto spekulacyjnym.

Tak więc tzw. podwójny deficyt – suma ujemnego salda finansów publicznych oraz obrotów bieżących z zagranicą – wynosi prawie 12 proc. PKB!

To może lepiej jest na rynkach kapitałowych, o które tak chętnie troszczy się rząd? Ileż to razy musimy słuchać o tym, że to te rynki mają być zadowolone, a społeczeństwo niekoniecznie, skoro wciąż ma zaciskać pasa. Okazuje się, że tu też się nie udaje, notowania giełdowe (WIG) bowiem od początku tego roku spadły w Polsce o 30,9 proc. (w przeliczeniu na USD), podczas gdy w tej targanej kryzysem strefie euro o 24,4 proc. (indeks FTSE Euro 100).

No tak, ale przecież rząd PO-PSL miał tylko cztery lata, więc może nie mógł zdążyć z poprawą sytuacji na lepsze? Może jego słynne reformy – słynne, bo powiedziano o nich zdecydowanie więcej niż w tej materii zrobiono – poprawiają klimat i warunki rozwoju przedsiębiorczości? Przecież to rząd sprzyjający ekspansji sektora prywatnego, prawdziwie reformatorski i autentycznie probiznesowy, jak głoszą jego poplecznicy. Jeśli tak, to dlaczego przedsiębiorcy są coraz bardziej – bardziej, nie mniej! – niezadowoleni z warunków, jakie stwarza im polityka? Dlaczego powszechne jest narzekanie, że mnożą się biurokratyczne przeszkody i administracyjne bariery? Może dlatego teraz jakby ciszej o tak chętnie przy innych okazjach nagłaśnianym rankingu Banku Światowego „Doing Business", który w swej najnowszej edycji obniżył miejsce Polski z 59-go rok wcześniej na 62-gie teraz, plasując nas w godnym towarzystwie, pomiędzy Panamą (wzrost PKB w trzyleciu 2008-10 o ponad 22 proc.) a Ghaną (wzrost o 20 proc.). Na naszej zielonej wyspie PKB przyrósł zaledwie o niespełna 11 proc. I choć tam u wybrzeży są prawdziwie zielone wyspy – byłem, widziałem – to się o nich nie opowiada w parlamencie i telewizji, tylko skutecznie działa w polityce.

484. Wpis 1854, 24.XI.2011

Nie sądzę, aby pomysł odkupowania za państwowe pieniądze niektórych banków, sprzedanych wcześniej kapitałowi zagranicznemu, był słuszny. Jeśli ma mieć miejsce ich "repolonizacja", to poprzez inwestycje rodzimego kapitału prywatnego. A dlaczego pomysł taki poopierają nadwiślańscy neoliberałowie, jak trafnie zauważył na moim profilu www.facebook.com/kolodko Pan Hołody? Bo im nie tyle chodzi o to, aby banki, których sprzedaż obcemu kapitałowi kiedyś gorliwie wspierali, stały się polskie, lecz o to, aby ułatwić zagranicznym bankom korzystną sprzedaż tego, co im teraz, w obliczu kryzysu niepotrzebne. Niejeden zagraniczny bank chce szybko wyzbyć się swojej polskiej inwestycji, bo kapitał jest mu potrzebny gdzieindziej. No to trzeba znaleźć nabywców.

483. Wpis 1849, 23.XI.2011

@ Małgorzata (wpis 1847)
:)
482. Wpis 1846, 22.XI.2011
@ Piotr Kawala (wpis 1842)
Nowa książka Prof. Władysława Szymańskiego jest bardzo dobra. Jak zawsze zresztą, bo jeden z najlepszych, jeśli na najlepszy polski ekonomista. Co do Stiglitza, to nie wiem o jego nowej książce. Ale na pewno coś się szykuje, bo on lubi (i umie) pisać.481.

481. Wpis 1845, 22.XI.2011

Under the title "Zhen Xiang, Miu Wu yu Huang Yan. Duo Bian Shi Jie Zhong de Zheng Zhi yu Jing Ji" my book "Truth, Errors, and Lies: Politics and Economics in a Volatile World" (http://www.cup.columbia.edu/book/978-0-231-15068-2/truth-errors-and-lies has been published in Chinese!

For sure, you speak the language of this emerging giant, don't you?... Here http://book.360buy.com/10862065.html and here http://product.dangdang.com/product.aspx?product_id=22538463, as well as through the Chinese Amazon http://www.amazon.cn/%E7%9C%9F%E7%9B%B8%E8%B0%AC%E8%AF%AF%E4%B8%8E%E8%B0%8E%E8%A8%80-%E5%A4%9A%E5%8F%98%E4%B8%96%E7%95%8C%E4%B8%AD%E7%9A%84%E6%94%BF%E6%B2%BB%E4%B8%8E%E7%BB%8F%E6%B5%8E-%E6%A0%BC%E6%B3%BD%E9%AB%98%E6%BB%8B%E2%80%A2W%E2%80%A2%E7%A7%91%E5%8B%92%E5%BE%B7%E5%85%8B/dp/B0068BOR9U/ref=sr_1_1?ie=UTF8&qid=1321929678&sr=8-1 you can buy the book online. And here http://www.flp.com.cn/main/ you can find the publisher, Foreign Languages Press, information about the book.

While recently in Beijing, I have given a couple of interviews for major Chinese media, which you may find here http://finance.ifeng.com/news/special/xzzsdcz/20111111/5048955.shtml, http://www.chinadaily.com.cn/hqgj/jryw/2011-11-11/content_4342896.html, http://international.caixin.cn/2011-11-14/100326167_all.html, and here http://www.ceweekly.cn/html/Article/2011112120539686.html.

And the most important news: now I'm discussing the issues of our concern also with my Chinese readers at the WEOBO blog http://www.weibo.com/kolodko/profile?leftnav=1&wvr=3.6. You are welcome to join the debate!

480. Wpis 1844, 22.XI.2011

"Wędrujący świat" ukazał się po chińsku! Dokładniej, pt. "Zhen Xiang, Miu Wu yu Huang Yan. Duo Bian Shi Jie Zhong de Zheng Zhi yu Jing Ji" ukazało się tłumaczenie amerykańskiej wersji książki "Truth, Errors, and Lies: Politics and Economics in a Volatile World" (http://www.cup.columbia.edu/book/978-0-231-15068-2/truth-errors-and-lies). Tutaj http://book.360buy.com/10862065.html i tutaj http://product.dangdang.com/product.aspx?product_id=22538463, a także w Amazon.cn http://www.amazon.cn/%E7%9C%9F%E7%9B%B8%E8%B0%AC%E8%AF%AF%E4%B8%8E%E8%B0%8E%E8%A8%80-%E5%A4%9A%E5%8F%98%E4%B8%96%E7%95%8C%E4%B8%AD%E7%9A%84%E6%94%BF%E6%B2%BB%E4%B8%8E%E7%BB%8F%E6%B5%8E-%E6%A0%BC%E6%B3%BD%E9%AB%98%E6%BB%8B%E2%80%A2W%E2%80%A2%E7%A7%91%E5%8B%92%E5%BE%B7%E5%85%8B/dp/B0068BOR9U/ref=sr_1_1?ie=UTF8&qid=1321929678&sr=8-1 można kupić chińską książkę w internecie. Z kolei tu http://www.flp.com.cn/main/ jest informacja Foreign Languages Press, wydawcy książki, a tutaj http://finance.ifeng.com/news/special/xzzsdcz/20111111/5048955.shtml, http://www.chinadaily.com.cn/hqgj/jryw/2011-11-11/content_4342896.html, http://international.caixin.cn/2011-11-14/100326167_all.html i tutaj http://www.ceweekly.cn/html/Article/2011112120539686.html przeczytać można kilka wywiadów dla chińskich mediów, udzielonych podczas niedawnego pobytu w Pekinie. No i, jakżeby inaczej!, prowadzę już dyskusję z chińskimi czytelnikami na blogu WEIBO http://www.weibo.com/kolodko/profile?leftnav=1&wvr=3.6. Zapraszam!

479. Wpis 1842, 21.XI.2011

TVN24, zaledwie trzy miesiące temu: „W październiku okaże się, że sytuacja finansowa Polski jest dużo gorsza niż się mówi, a rząd winę za to zrzuci na "resztę świata" - uważa prof. Grzegorz Kołodko. - Pan Kołodko kłamie, bo absolutnie tak nie jest - odpowiada mu minister finansów Jacek Rostowski."

Po sejmowej debacie nad stanem gospodarki, 19 sierpnia br., zostałem zaproszony do TVN24, aby odpowiedzieć na pytania dotyczące rzeczywistego stanu polskiej gospodarki i finansów Państwa. Później, po audycji z moim udziałem, pojawił się tam również minister finansów Rostowski. W rozmowie z nim prowadzący dziennikarz przywołuje moją wypowiedź, w której dowodziłem, że rząd i minister finansów pewne rzeczy w odniesieniu do faktycznej sytuacji gospodarki i finansów publicznych ukrywają i dopiero po wyborach powiedzą, że jest dużo gorzej i zaczną ciąć wydatki. Minister Rostowski odpowiedział, że ja kłamię, gdyż absolutnie tak nie jest (dosłowny fragment cytuję poniżej, podając także stosowny link internetowy).

Jak jest naprawdę, przyznał – choć wciąż nie wszystko i nie do końca – premier Tusk w swoim expose, czyli wkrótce po wyborach, które łatwiej było wygrać, manipulując cynicznie opinią publiczną. Jest źle, będzie jeszcze gorzej, więc cięcia, cięcia i cięcia…

I kto tu kłamie, Panie Rostowski? Chyba że Pan się tylko mylił, ale to jeszcze większy wstyd, bo profesjonalistom tak ogromnych błędów popełniać nie wypada. A czym się różnią i skąd się biorą błędy i kłamstwa w ekonomii i polityce, o tym piszę szerzej w I rozdziale „Wędrującego świata".

Swoją drogą ciekawe, czy minister finansów przeprosi telewidzów za to, że świadomie wprowadzał ich w błąd… Jak Państwo sądzicie? Można na coś takiego liczyć? Byłbym zaskoczony!

TVN 24 – 19 sierpnia 2011 (http://www.tvn24.pl/-1,1714600,0,1,rostowski-pan-kolodko-klamie-nic-nie-ukrywamy,wiadomosc.html**):**
Red. Morozowski: *Pan Kołodko dla przykładu twierdzi, że niektóre rzeczy nie są znane, ponieważ ukrywacie je przed wyborcami, bo dopiero po wyborach niektóre rzeczy można będzie prosto wyborcom powiedzieć. Te nieprzyjemne, prawda? Czy może będzie jeszcze gorzej? I pewne cięcia trzeba będzie przeprowadzić?*
Rostowski: *To ja powiem jasno, że pan Kołodko kłamie, bo absolutnie tak nie jest.*

478. Wpis 1841, 20.XI.2011

China, due to comprehensive structural reforms and gradual institutional building, has been a market economy since some time. Actually, such status was confirmed by welcoming this emerging giant to the World Trade Organization, WTO, already ten years ago. The more so China deserves now to be recognized as market economy by the West, both the USA and the European Union. Forthcoming (mid-December) state visit to Beijing of Poland's President, Bronislaw Komorowski, is good opportunity to support decisively the Chinese claim to be acknowledged as market economy. And it should not be linked to the otherwise justified call for further going democratization. This should be said at the time of Poland's European Presidency, which is coming to conclusion by the end of this year.

477. Wpis 1834, 19.XI.2011

@ Piotr (wpis 1833)

Tak, "Margin Call" to film godny obejrzenia. "A must", jak powiadają Amerykanie. Pokazuje on z jeszcze innej perspektywy moralną miernotę współczesnego leseferyzmu, czyli neoliberalizmu. Ciekawe, dlaczego nie ma go i nie jest nagłaśniany w Polsce?...

476. Wpis 1835, 17.XI.2011

Twenty years after the collapse of Soviet Union I've been asked some questions by "Mir Pieremien" ("The Changing World"), the quarterly of Russian Academy of Science, where I serve on the International Scientific Board. Here are the answer:

1. What did you feel when you learnt of the collapse of the USSR? How did you think it would affect personally you, the country, the world?

Although I was expecting such event, I was taken by a surprise. It came sooner than I did foresee it at that time. When I came back from my visit to Moscow in December 1990, where I discussed the economic challenges with Russian colleagues after the plan "500 days to market system" was published, I organized at the Institute of Finance (of which I was director in 1989-93) seminar called "In 500 days to hyperinflation". And then I was concerned that a combination of hyperinflation, severe recession, and breaking of the Soviet Union hardly will go peacefully. Yet, in general, it was so.

I hadn't care even for a second how it may affect myself personally. As for my country, Poland, my train of thought had been that it will make post-socialist transformation easier than otherwise. As for the world, I didn't expect such great changes in the economic position of particular countries and regions, especially I didn't anticipate that the output in the former Soviet Union will collapse by over half and the Chinese production will grow so fast. If one told me twenty years ago that Russia's GDP – being then three times higher than China's – will be just a fifth of Chinese GDP two decades later, I wouldn't believe it. And as for the globe, I wasn't betting that the world, under the Western influence, will be for so long to such big extent following the neoliberal model of capitalism – with all the devastating outcome we face contemporary.

2. Currently, the former Soviet republics (apart of the Baltic States) are trying to interact within the CIS framework in accordance with the Byelovezha agreement (1991). So far, it does not satisfy the member countries, although some of these days some of them signed the Agreement on Free trade zone. Does this unification have prospect of real integration?

The most sensible way forward for the countries of former Soviet Union – aside of these which are already, or have a realistic chance to be in the future, the members of European Union – is to reintegrate. Of course, this time it must be a process of voluntary integration, based on the principles of market economy and democratic institutions. I do hope it will go into such direction. This is the only chance – a chance, and not the guarantee – for this region to stand the winds of irreversible globalization. As I argue in my books, including "Mir v dvizhenii", the world of the future will be even more inter-depended planetary economy than it is now. Instead of being divided into more or less integrated and cooperating 200 national economies, it will consist of dozen of large regional integration groupings (and, of course, China, which is big enough without integrating with any particular country, but just with the entire world). CIS should be one of them.

3. Unification processes in the post-Soviet space are sometimes presented in the West as an attempt to recreate "the empire of evil". Does it correspond to real political and economic imperatives of joint development of the states of the region?

An accusation of 'an attempt to recreate "the empire of evil"' is ridiculous, yet it is – and will be – repeated from time to time, by some Polish newspapers too. Why regional integration is good in EU or ASEAN, in Mercosur or NAFTA, in SADC or ECOWAS, and it supposed to be 'evil empire' in the case of post-Soviet countries? Because they are former SOVIET republics? Because it will be under the dominance of regional giant, that is Russia? The regional integration process must be seen as a reasonable escape forward, not as a journey back in the past. The former is possible, the latter unrealistic. It is on the behalf of the world economy that there will be a prosperous, market-based regional grouping at the lion share of the former USSR territory. Such integration process should be supported and assisted, and not torpedoed.

4. 20 years ago the CEE states coexisted with the USSR within the framework of the Warsaw Pact and COMECON. Today, some of them are in EU and NATO, others – members of the CIS and the Collective Security Treaty Organization (CSTO). Mutual connections have been significantly curtailed, which affects particularly the economic sphere. Perhaps, such phenomena correspond to the current state of mutual relations, but are there fundamental grounds for their significant expansion in the future?

The world of the future will definitely be the multi-pillars world. It will be more complex that the world at the time of Cold War and the world during two decades since the collapse of state socialism in East Central Europe and the Soviet Union. Some of the organizations will evolve and mature, some of them will become obsolete and will vanish. One cannot be at the same time in the EU and CIS, in NATO and CSTO, but one can belong to certain structures, if they serve different purposes.

But in the future there will be more integration – not only at the economic fields – but for sure some of contemporary structures, intentionally aiming at co-operation and integration, will find their place in the store of history. In my part of word a such is co-called Central European Initiative, going all the way down from Finland and Estonia in the north through Slovakia and Austria in the center to Croatia and Italy in the south. Nobody needs such structure anymore. So will be the case with certain political structures trying still to find their place in the new world. They won't. But the CIS will. Even if it will be called by another name.

475. Wpis 1834, 17.XI.2011

One week in Moscow and Beijing was extremely busy. Lectures, interviews, books presentations, meetings, consultations, and yet there was a time to enjoy three performances! From Philip Kirkorov show at Kremlin Palace, through classical Russian opera at Bolshoi, to Polish piano music played by Krzysztof Jablonski in Beijing. Yet the main reason for this trip was hard work, not having fun…

As for the lectures in Moscow, both at the Lomonosov University and University of Technology and Management (the latter in Russian) I have found the students very well prepared, intelligent and interested in the topics of globalization and development. They ask difficult questions and, since they do read the literature, they know what to ask about. The same impression one has in Beijing. These are the new generations, with different values, different views, different agendas than their fathers and grandfathers. Yet, aside of

universities and academia circles – with all due caveats about so many differences between contemporary Russia and China, and between robust in different ways culture in Moscow and Beijing – one has this growing feeling that there is a limit for state capitalism, which indeed is the current economic system in both these countries. It must change. And it will, though it may take another generation-lasting time.
In Beijing, I have presented my just published in Chinese book, the translation from English "Truth, Errors, and Lies: the Politics and Economics in a Volatile World." There were two presentations: one hosted by the Poland's embassy and H.E. Tadeusz Chomicki (on the right at attached photo) and attended by the directors of the publisher, the Foreign Languages Press, and another one, in the lobby of the "Caixin Summit: China and the World". Because of the book and because of the summit, at which I presented a keynote speech on the ways out of global crisis, I have given a dozen interviews, answering the questions of Chinese media. There is a great desire to learn from our experience what works and why and what doesn't as well as keen interests in understanding the dynamics of European and world crisis. Now, we have to read the Chinese papers and watch Chinese TV.
The Chinese professionals – from academia, financial sector, managers, media, and politicians – are catching-up with the world. The discussion at the Caixin Summit was pure pragmatic and technocratic, without much of ideology and politics. Sometimes I have the feeling that certain debates in Poland are more ideologically driven, as strange as it may be. But there is an urgent need not only to discuss, but to overhaul the current state of affairs, namely too much of inequality and too great interference into the economic matters by the government (central and local) bureaucracy.
Both, Russia and China, are indeed at the crossroads. And they will be there for a while. But it is impossible to stay there forever. Better to escape forward.

474. Wpis 1832, 15.XI.2011

I wonder what would be like the reaction of media and Western political circles if now China and Russia would start to preach and teach about the civil rights, and criticize the USA government for a lack of respect for democratic protests and human rights to express people thoughts? The ideological and political hypocrisy is unlimited, as it is proved again and again, this time by recent police actions taken against the protesters across the USA (http://www.bbc.co.uk/news/world-us-canada-15732661).

As for London, the tent city is still at the steps of Saul Paul cathedral. For how long? And where is the financial transaction tax, promised by the European Union President, Mr. Barroso, and supported by both, French President, Nicolas Sarkozy, and German Chancellor, Angela Merkel. Pity that Poland, at the Presidency of the European Union, stays silent at such extraordinary time.

473. Wpis 1831 14.XI.2011

If you speak Russian, and if you are interested in the future matters, as you ought to, you may find interesting and inspiring the book called "Strategicheskiy globalnyi prognoz 2030" ("The Strategic Global Forecast 2030"), written by a team of Russian social scientists and edited by professor Aleksandr A. Dynkin. The book, issued recently by the publishing house MAGISTR (478 pp.), covers a wide range of issues – from politics to economics, from environment to migration, from technology to security – and attempts to show how and by what trends and forces the world future can be shaped.
Interestingly, the authors reveal (I don't) the opinion, dominant among the demographers, that Russia's population in 2030 will be smaller than it is now (just 140 million people), while the Russia's share in the world output (in terms of GDP) will remain at the current level,

while the Chinese output's part in the planetary production is expected to double. If the latter scenario is possible, the former seems the be too pessimistic, and strange it is that this is the opinion of Russian leading professionals. Notwithstanding, it is very interesting to learn how the Russian scholars see the next two decades of the world affairs and further course of globalization.
Do have another glance at the book's cover. It shows the painting (1936) by Rene Magritte, the great Belgian surrealist, and it's so much telling. One can try to show the future just through extrapolation of the recent trends, which so often happens to be a serious error, because there is sometime much more of change than of continuation. If continuity prevails, the painter should just draw a larger egg… Yet the future is much more about the qualitative and quantative changes, and instead of larger egg there will be the bird! So, what, where, why, for whom, and by what mean there will be around in the world of 2030? The Dynkin's team book says a lot of interesting things about it.

472. Wpis 1830, 14.XI.2011

@ Piotr (wpis 1824): "Minister finansów poinformował dziś, że przygotował na przyszły rok trzy wersje budżetu. Jedna zakłada w 2012 r. wzrost PKB 3,2 proc., druga - 2,5 proc., a trzecia - spadek PKB o 1 proc. Która wersja - Pańskim zdaniem - jest najbardziej prawdopodobna?"

Jeśli minister finansów głosi takie prognozy – natychmiast po wyborach parlamentarnych, podczas kampanii wyborczej do których wraz z premierem świadomie manipulowali opinią publiczną, wprowadzając ją w błąd – to powinien ze wstydu zapaść się pod ziemię. Do wyborów upierano się, że wzrost PKB w 2012 roku wyniesie 4 proc. i na takim, celowo fałszywym założeniu oparto projekt budżetu. Od początku było oczywiste, że to nierealistyczne. Skądinąd, to zdumiewające, jak tak jawne okłamywanie ludzi uchodzi w polskiej polityce nie tylko bezkarnie, ale jeszcze jest nagradzane wygraną w wyborach…

Co zaś do przebiegu realnych procesów gospodarczych w 2012 roku, to można oczekiwać wzrostu PKP w granicach 1-2 proc. w. zależności od dynamiki eksportu. Po krajowej polityce gospodarczej, ze względu na kontynuację dotychczasowej linii, nie należy spodziewać się niczego przełomowego. Miast możliwego, zważywszy na potencjał gospodarki i społeczeństwa, przyspieszenia tempa wzrostu, skazani jesteśmy na jego powolne zwolnienie. Oczywiście, winny będą „ono", czyli kryzys i zagranica….

471. Wpis 1811, 6.XI.2011

So, I'm back to Warsaw again. Not for long, since already today I must go further. You know; the world wanders, so do I…

London, as always, seems to be feverish, inspiring, and challenging. There were three intensive days of lectures, meeting, and consultations, but also a time to enjoy in Duke of York's Theatre the "Backbeat" show, the story of the birth of the greatest band ever – "The Beatles".

Aside of my lectures at the University of London and at the Hult International School of Business, I have had a chance to discuss the issues of our joint concerns with some Londoners. They seem to be much less concern about the economic crisis than they should, considering the exposition of the British economy for the world turbulence. Perhaps they put too much trust in Mr. Cameron, their prime minister, who's said on his arrival to Cannes for the G20

meeting (that is the GLOBAL meeting): “I’m here to support British economy”. A pity. The British leader, taking into account the meaning of his country in the world affairs, should attend the global summit at the time of chaos to contribute to the global cause, with the UK at the background, not the other way around. If each and every one leader of the G20 would be keen to protect his or her country business, we won’t find any sensible way out of the current crisis. No surprise that the Cannes G20 haven’t brought anything neither new or significant.

Being a “participating economics” no wonder that I’ve visited the “tent city”, established around St. Paul cathedral, to find out what it is all about. I do understand the protesters, being myself critical toward the pathologies of neoliberal capitalism for long time. After chatting with some of them, I am convinced, even more than before, that this is “a revolution without agenda”, yet “revolution” is evidently an exaggeration. The campaigners know against what they are demonstrating, but there is hardly any agenda where the world should go from here? To be in favor of the Tobin tax is fine, and it’s fine too that the archbishop of Canterbury has supported the claim. No doubt, it was heard also in Cannes. Hence, the quest for ideology, agenda, and leadership continue. Continue, because I’m sure it is just the beginning, since there will be more problems and challenges soon. Also in UK, where the public sector workers’ trade union has just decided to organize a strike later this month. There will be more of strikes, protests, and demonstrations elsewhere as well. This is the time of chaos. In London too, yet aside from the St. Paul cathedral “tent city” people attempt to believe that it is the crisis of somebody else.

470. Wpis 1810, 5.XI.2011

@ Karol (wpis 1808)
O tym, że książka jest bestsellerem, nie decydują czyjeś subiektywne poglądy, lecz fakt znaczącej popularności i sprzedaży. Przecież "bestseller" dosłownie znaczy "najlepiej sprzedająca się". A, jak donosi wydawnictwa PRÓSZYŃSKI na pasku książki "Świat na wyciągnięcie myśli", nakład "Wędrującego świata" sięga 60 tysięcy egzemplarzy, co jest rekordem nie tylko dla tego rodzaju literatury. W takich nakładach rozchodziły się książki Lema czy Kapuścińskiego, z nie pozycje z zakresu literatury społeczno-ekonomicznej. Co więcej, książka ukazuje się w kolejnych językach: w tym tygodniu wyszła po turecku, w przyszłym będzie po chińsku. Wyobraźmy sobie, co by było (klęska!), gdybym nie pisał o tym, co Karol określa jako "ogólne" (?), lecz, jak proponuje o tym, że "dziś nakaz zapłaty w sądach warszawskich czeka na wysłanie już po wydaniu (na techniczną czynność - tylko wysłanie) średnio 2 miesiące". Pewnie zamiast setek tysięcy czytelników na świecie miałbym kilkuset w Polsce. Ale za wszystkie uwagi Karola na temat lektury obu moich światów dziękuję!

469. Wpis 1803, 31.X.2011

WĘDRUJĄCE MYŚLI

Dwie trzecie osób goszczących na moim profilu www.facebook.com/kolodko ma nie więcej niż 34 lata. Blisko 600 spośród nich liczy lat nie więcej niż 24, a 40 osób to młodzież co najwyżej 17-toletnia, która w roku 1994, kiedy to po raz pierwszy byłem wicepremierem i ministrem finansów, dopiero przywędrowała na ten wędrujący świat. Nie dziwi przeto, że dla tak wielu ludzi tamte czasy – dla innych wcale nieodległe – wydają się jeśli nie prehistorią, to przynajmniej zamierzchłą epoką. Skąd wiedzieć, co się wtedy działo? A wiedzieć warto.

Traktując sprawy bardzo poważnie i odpowiedzialnie, w latach 1994-97, sprawując wysoki urząd państwowy, prowadziłem stały dialog ze społeczeństwem, wyjaśniając, co od czego zależy oraz co i dlaczego robię w sferze polityki społeczno-gospodarczej. Jedną z form tego dialogu były cotygodniowe eseje publikowane na łamach „POLITYKI" przez ponad trzy lata, od wiosny 1994 do lata 1997 roku (ani razu się z tekstem nie spóźniłem). Cykl ten nazwałem „Odpowiedzi i pytania", akcentując w ten sposób, że odpowiedź ekonomisty jest pytaniem dla polityka. I dzisiaj do niektórych z tych artykułów chcę wrócić.

Warto je przytaczać, tym bardziej, że i tu, na tym profilu, pojawiają się komentarze w rodzaju: „a co pan wtedy robił?", „a zapomniał pan, jak to było, jak pan był w rządzie?" albo też zdania dowodzące braku znajomości faktów sprzed lat. Wiele opinii jest przy tym efektem medialnego zakłamywania przeszłości i świadomego manipulowania opinią publiczną po to, aby wybielać błędy okresu poprzedniego, czyli szoku bez terapii, oraz następnego, czyli przechłodzenia bez potrzeby, jak również okresu bieżącego, kiedy to popełnia się inne błędy, o których tu często dyskutujemy.

Tak więc uruchamiam cykl: Jak było? 17 lat temu. 16 lat temu. 15 lat temu. Jak było naprawdę? Co kto myślał i mówił? Co kto pisał i robił? Przede wszystkim zaś pokazuję, co sam w tamtym kontekście historycznym, geopolitycznym, społecznym, kulturowym i ekonomicznym myślałem, mówiłem, pisałem, a zwłaszcza co robiłem. To, co czyniłem, miało sprzyjać w miarę harmonijnemu i dynamicznemu rozwojowi społeczno-gospodarczemu. I – jak odpowiedziałem jednemu z dyżurnych oponentów podczas debaty sejmowej nad „Strategią dla Polski" – po owocach najlepiej sądzić trafność wyznawanych wtedy koncepcji ekonomicznych i skuteczność realizowanej polityki. Troska o równowagę jest dobrą wskazówką tak w odniesieniu do gospodarki, jak i w stosunku do społeczeństwa i środowiska naturalnego. Tak było wówczas, tak jest i teraz.

Wszystkie te eseje – w sumie blisko 160 – zostały opublikowane w trzech książkach, które ukazały się pod tytułami: „Rok w polityce", „Dwa lata w polityce", „Trzy lata w polityce". Książki te są dostępne *in extenso* na portalu TIGERa pod linkiem http://tiger.edu.pl/onas/ksiazkiPDF.html. Proszę tam zaglądać, gdyż jest tam ich więcej. Nie mam bowiem żadnego powodu, by ukrywać się ze swoimi wcześniejszymi poglądami. Wręcz odwrotnie.

468. Wpis 1801, 31.X.2011

@ Zdzisław (wpis 1800).
Proszę sięgnąć do książki pt. "Szalbierczy urok transformacji", Jan Główczyk, WSSE 2003 (http://www.kliosklep.pl/opis.php?t=Szalbierczy+urok+transformacji&towID=2715&katID=25).

467. Wpis 1797, 29.X.2011

Polskie obligacje 10-letnie są na rynkach oprocentowane na 5,7%, a włoskie do wczoraj były na 5,9, a wczoraj (piątek, 28.X, nazajutrz po „rozstrzygającym" szczycie Unii Europejskiej) 6,0%. Dla porównania czeskie na 3,11%, a węgierskie aż 7,74%. Co do konsekwencji, to - po pierwsze - przy tak wysokim oprocentowaniu nawet w przypadku braku deficytu budżetowego (a w odniesieniu do całego sektora finansów publicznych oscyluje on w granicach 5-6% PKB) zwiększa się dług publiczny tak bezwzględnie (kwotowo), jak i relatywnie, w stosunku do PKB. Grozi to zatem przekroczeniem pułapu 55% PKB, z wszystkim tego konsekwencjami wynikającymi z zapisaniem go w ustawie o finansach

publicznych (przede wszystkim zablokowanie możliwości udzielania gwarancji rządowych, co zaszkodziłoby finansowaniu licznych projektów inwestycyjnych, także ko-finansowanych środkami z Unii Europejskiej). Po drugie, jeśli rząd nie odwróci niekorzystnych tendencji w sferze realnej i w finansach publicznych, to lokowanie polskich papierów na rynku będzie coraz droższe, pochłaniając więcej wydatków budżetowych (a już jest to około 3% wydatków budżetu) i, tym samym, ograniczając możliwości ich wydatkowania na cele społeczne (kapitał ludzki) i rozwojowe (infrastruktura). Po trzecie, jeśli niekorzystna sytuacja będzie utrzymywała się zbyt długo, Polska może dołączyć do krajów cechujących się trudnościami z płynnością finansową.

466. Wpis 1796, 29.X.2011

P.S. do szczytu Unii Europejskiej i c.d. odpowiedzi na pytania, które nie padły na antenie TVN 24:
1) Dług grecki należy zredukować, gdyż w innym przypadku Grecja byłaby szybko zmuszona do jednostronnego ogłoszenia niewypłacalności, co spowodowałoby chaotyczne konsekwencje, bardziej dotkliwe zarówno dla Grecji, jak i dla jej wierzycieli.
2) Zmniejszenie długu o połowę to za mało. Powinien być zredukowany o około dwie trzecie, do 50-60 proc. PKB, tak aby po tej operacji (i odpowiednich dostosowaniach wewnętrznych porządkujących finanse publiczne) kraj ten mógł w miarę sprawnie obsługiwać zewnętrzne zobowiązania, nie gnębiąc nadmiernym zaciskaniem pasem własnego społeczeństwa.
3) Grecki rząd i parlament musieli wykazać, że są zdeterminowani i zdolni do przeprowadzenia trudnych działań dostosowawczych, polegających na zmniejszeniu wydatków i nałożeniu dodatkowych podatków po to, aby odwrócić tendencję do narastania deficytu budżetowego.
4) Skąd takie opóźnienie decyzji o obcięciu zadłużenia Grecji? Niezależnie od konieczności wymuszenia na władzach greckich odpowiednich działań, jest i druga przyczyna. Otóż – co chcę podkreślić, gdyż ten wątek nie bez powodu jest pomijany w publicznej debacie – chodzi o to, aby jak największą część zadłużenia Grecji przejęły instytucje publiczne. Po to, aby w jak najmniejszym stopniu konsekwencje obniżenia długu poniosły prywatne banki. I to już się stało na taką skalę, że teraz politycy podjęli decyzję, spora część greckich zobowiązań bowiem odnosi się do tzw. trojki, czyli publicznych organizacji: Komisji Europejskiej, Europejskiego Banku Centralnego i Międzynarodowego Funduszu Walutowego.
5) Równocześnie – również kosztem budżetów państw członkowskich i funduszy europejskich (niekiedy finansowanych z tworzenia nowego długu) – ze środków publicznych dokapitalizowane zostaną banki, aby zrekompensować im w jak największym stopniu ponoszone straty wskutek braku zwrotu części kapitałów pożyczonych nieroztropnie Grecji.
6) Banki w pewnej mierze należy dokapitalizować, aby z kolei one nie utraciły płynności bądź, co jeszcze gorsze, wypłacalności. To bowiem ogranicza ich zdolności kredytowania gospodarki (zarówno przedsiębiorstw, jak i ludności), a w skrajnych wypadkach mogłoby spowodować trudności z wypłacaniem depozytów ludności.
7) Szczyt Unii Europejskiej nie oświadczył ostro i jednoznacznie: ŻADNYCH DYWIDEND DLA UDZIAŁOWCÓW, ŻADNYCH BONUSÓW DLA ZARZĄDÓW BANKÓW KORZYSTAJĄCYCH Z JAKICHKOLWIEK FORM POMOCY PUBLICZNEJ. To poważny błąd ekonomiczny i polityczny. Pokazuje to też, że polityka boi się decyzji dotykających interesów właścicieli wielkiego kapitału.
8) Szczyt Unii Europejskiej – pod oczywistym wpływem grup interesu związanych z lobby finansowym – nie podjął decyzji (choć przewodniczący UE Barroso to zapowiadał) o wprowadzeniu umiarkowanego (nie szkodzącego produkcji i realnym inwestycjom) podatku

obrotowego od transakcji kapitałowych (spekulacji na rynkach finansowych). TO WIELKI BŁĄD, gdyż była ku takiemu postępowemu i racjonalnemu posunięciu szczególna okazja.
9) Wszystko to bynajmniej nie usuwa przyczyn kryzysu. Co więcej, to nawet nie eliminuje jego skutków. Kolejna fala kryzysu może być jeszcze bardziej destrukcyjna. Wciąż wszakże jest czas na ucieczkę do przodu. Tyle że czasu tego jest coraz mniej, choć pozornie zyskano go co nieco po październikowym szczycie Unii Europejskiej.

465. Wpis 1795, 28.X.2011

Pani Barbara Śliwińska-Saniuk z Poznania zapytuje na www.facebook.com/kolodko: 'Czy będzie wznowienie "Wędrującego świata"?', bo „książka jest nie do kupienia". (Rozumiem, że w Poznaniu, skąd – jak podejrzałem – jest Pani Barbara). Natychmiast zainterweniowałem i oto, co odpowiedział wydawca moich dwu światów: „Osoby, które kupiły książkę, nie informują nas o tym, więc trudno wyciągać wnioski. Właśnie wjechał kolejny dodruk, więc książka już jest dostępna". Wiem także, że książka „Świat na wyciągnięcie myśli" od poniedziałku będzie wystawiona w sieci księgarni HDS w całym kraju. Ponadto bardzo łatwo kupić obie książki poprzez internet. Merlin wysyła je natychmiast! Wystarczy parę razy kliknąć tu „Wędrujący świat" http://merlin.pl/Wedrujacy-Swiat/download/product/223,960261.html i tu http://merlin.pl/Swiat-na-wyciagniecie-mysli_Grzegorz-W-Kolodko/browse/product/1,813251.html. A jak ktoś pragnie zdobyć amerykańskie wydanie „Wędrującego świata", zatytułowane „Truth, Errors, and Lies: Politics and Economics in a Volatile World", to można zrobić to tu " http://www.amazon.co.uk/gp/product/0231150687/ref=s9_simh_gw_p14_d0_g14_i1?pf_rd_m=A3P5ROKL5A1OLE&pf_rd_s=center-2&pf_rd_r=02SK04X74338X2EBCX6K&pf_rd_t=101&pf_rd_p=467128533&pf_rd_i=468294, przy czym książka jest dostępna również w Polsce w sieci American Bookstores. Zapraszam zatem do lektury i dalszej dyskusji.

464. Wpis 1784, 27.X.2011

When I was born, I was the 2,497,820,676th person alive on Earth, and the 75,556,824,163rd person to have lived since history began. What about you? Check at http://www.bbc.co.uk/news/world-15391515.

463. Wpis 1792, 27.X.2011

@ Karol (wpis 1791)
Widzę, że Karol nie czytał "Wędrującego świata", gdzie przecież piszę o zagadnieniu hipotetycznego światowego pieniądza. Nawet zaproponowałem jego nazwę: global. Ale to bardzo odległa, jeśli w ogóle realistyczna wizja. Zwłaszcza na tle obecnych problemów euro. Wspólny pieniądz ma ekonomiczny sens w przypadku tzw. optymalnego obszaru walutowego, a współczesny, jakże zróżnicowany świat, jest wręcz jego zaprzeczeniem.

462. Wpis 1784, 25.X.2011

AND THEN THERE WAS 7 BILLION OF US...

I have the feeling that any day soon the United Nations will announce that we are the world of seven billion people! And I think she, famous since the birth day, will be Indian. She, since I bet too that a girl will be declared the No. 7 billion citizen of the planet. And I believe she will be from a nice, rural family of five: the parents, two siblings, and her. Just to point that such ought to be a family in the future, and not a one with six or seven children, as it still happens in Africa.

It's taken only half a generation, a bare twelve years, to increase the number of our planet inhabitants by this 7th billion. It's taken almost the entire story of the mankind, several million years, to bring it to just one billion in 1800 or so. And, according to the UN forecast, there will be 9 billion of us in less than two generations time, that is around 2045. It's getting congested…

Let's be careful since in the middle of century there won't be enough neither the room, nor the resources to sustain development. Unless… Unless the future will be based on globalization with a human face and, instead of relying on neoliberal capitalism, it will change the values, institutions, and policies towards more socially oriented market system. It is possible, if the New Pragmatism will be applied widely, it is not sure if there won't be enough intellectual pressure and political commitment.

I wish the 7th billion citizen of our Earth will have long and happy life! Yet is not going been as many as about 80, as the life expectancy stands in the rich countries, but rather mere 53, as it is sub-Saharan Africa. But if she is an Indian, she may walk around for next 68 years. So has improved the life expectancy in India which will overtake China as the most populous country in a matter of about twenty years.

461. Wpis 1783, 25.XI.2011

For quite a long time I've been arguing in favor of writing of a proper part of the Greek debt, since Greece is insolvent, and not just having problems with liquidity, like some other European countries. And now – that implies quite late, but still not too late – it looks that the European Union at the October 26th, 2011 summit at last will acknowledge that the Greek debt must be cut and cut it will be.

It's happening so late for several reasons – one of them, and maybe the most important one, which won't be officially admitted, is the time needed for transferring as much as possible of outstanding obligations from private banks to public institutions, that is the European Union, European Central Bank, and the International Monetary Fund. Now, when so-called troika is in possession of not a minor part, but a substantial share of the debt, it can be written down. Because now it makes such operation less painful for commercial banks. Of course, it's going to happen at the cost of the taxpayer money; whose else? Yet there are still three major challenges.

First, how to sell this costly action (although much more reasonable than alternative chaotic default) to the people, so often called "the electorate". It is especially difficult politically in France and Germany – two countries with the banks most exposed for losing money lent to Greece, and countries where next year there are the elections, respectively for the president and the parliament.

Second, since just a conviction by logical arguments is not going to work, how to enforce particular banks to accept a loss of certain money they've lent so recklessly to a country living beyond its own means. They must pay the price for such mismanagement, since it's been a severe mismanagement on the behalf of these banks management and supervising boards. Who is to be protected these are the clients of the banks, first of all the depositors with their savings, and not the shareholders and managers. The President of EU,

Manuel Barosso, is absolutely right while calling for not paying any dividends and bonuses in cases of bailed-out banks. Will it happen or not – this will be another test for economic common sense and political honesty and tough commitment to the right cause.

Third, a part of the loss of the commercial banks must be compensated by the EU and the governments, mainly the French and the German. And again, it's going to occur at the costs of taxpayer money, whose else? What part, by what technics, under what conditionality? – these are as much political as technical questions which must be answered as soon as possible. Better in the matter of days or weeks, and not again in months or quarters.

And – what supposed to go without saying – the Greek people ought to accept unescapable austerity measures bringing their standard of living along the line of their economy abilities. That means that they must accept certain fall of income and welfare. I'm positive it will be easier for them to understand and agree if the outside world, mainly the rest of Europe, will come to rescue with partial forgiveness of anyhow nonperforming and non-payable debt.

So, what's a proper part of the debt to be reduced? If the advice to cut it dawn was followed earlier in the year – as I've argued hear and elsewhere, including my comments published by "The Economist" and "Financial Times" – a reduction by haft could work. Now I think it should be more, about two third. The trimming of the obligations must bring the debt over GDP ratio down to manageable 50 percent. Otherwise, it doesn't make much sense.

Let's do it now, at the long-waited so-called decisive meeting of the EU leaders. Otherwise, Europe may be not able much longer to ride the capricious bull, even more volatile due to the enfolding crisis…

P.S.
When I've just drafted this note, I was struck one more time while reading on BBC World service: "The EU's 27 finance ministers and the 17-nation Eurogroup will not now meet on Wednesday, although a full emergency heads-of-government summit will happen. This could mean a delay to final announcements on solutions." (http://www.bbc.co.uk/news/business-15451328) Yet another joint delay instead of joint action? If so, I'm afraid Europe may be not able to ride a volatile bull and fall even deeper in the abyss of economic and political crisis…

460. Wpis 1781, 24.X.2011

Jeśli ktoś jeszcze się dziwi, skąd wziął się nagle taki wybuch niezadowolenia społecznego i rozszerzająca się akcja protestów przeciwko istniejącemu stanowi rzeczy, to lepiej niech się dziwi, dlaczego dzieje się to dopiero teraz? Wystarczy popatrzeć dane prezentowane tutaj: http://www.businessinsider.com/what-wall-street-protesters-are-so-angry-about-2011-10?op=1. Warto sobie – i innym – uświadomić, że udział dochodów z pracy, czyli wynagrodzenia, w dochodzie narodowym (PKB) spadł w USA podczas ostatnich 40 lat aż o 10 punktów procentowych. Znakomita ilustracja dowodząca, jak dzięki neoliberalnym manipulacjom – poprzez system budżetowy, a zwłaszcza deregulację rynków finansowych – nieliczne "elity" przejmowy efekty wzrostu wydajności pracy licznych pracowników, czyli najemnej siły roboczej.

Dlaczego do rewolty nie doszło wcześniej, skoro nieuzasadnione ekonomicznie nierówności narastały przez lata. Nie tylko w USA, głównym sprawcy obecnego kryzysu. W Polsce też w niektórych okresach, zwłaszcza podczas szoku bez terapii na początku lat 1990. i podczas przechłodzenie bez potrzeby pod ich koniec, jak i w ostatnich latach nieumiejętnego dostosowania się do niekorzystnych warunków zewnętrznych. Poza oczywistą winą szkodliwej polityki opierającej się na błędnej doktrynie ekonomicznej mają w tym swój niebagatelny udział niektóre opiniotwórcze media, które lansowały neoliberalizm, a teraz usiłują szybko przefarbować się na obrońców jego ofiar… Zaiste, obłuda nie ma granic!

Już nawet niedawni apologeci i czołowi propagandyści neoliberalizmu mówią, że go w Polsce …w ogóle nie było! Ich też nie było?

459. Wpis 1779, 23.X.2011

@ Klaudia (wpis 1777)
Uwagi co do treści "Ekonomii kryzysu" Rouboniego & Mihma proszę kierować do Autorów i wydawcy, ewentulanie tłumacza. Już dzisiaj wyjaśniałem na www.facebook.com/kolodko: " @ Norbet Obara. Nie czytałem polskiej wersji. Rozdział wprowadzający pisałem, znając wcześniej oryginał ksiązki Roubiniego i Mihma. Jeśli tak jak Pan pisze, jest w tekście książki, to oczywisty błąd tłumaczenia i redakcji. Amerykański 'bill...ion' to polski 'miliard', a polski 'bilion' to amerykański 'trillion'. Na przykład Polski PKB, liczony według parytetu siły nabywczej (PPP), wynosi około 721 miliardów USD, czyli po amerykańsku '$721 billion'. Światowy produkt brutto wynosi około 75 bilionów USD wg PPP (po amerykański $75 trillion) albo około 63 biliony ($63 trillion) według kursów rynkowych." (http://www.facebook.com/kolodko#!/notes/grzegorz-w-kolodko/kto-przewidzia%C5%82-kryzys/249579225088072)
Ja napisałem Wstęp do polskiego wydania i chętnie poznam ewentualne komentarze na ten temat.

458. Wpis 1778, 23.X.2011

Często jestem pytany, co warto czytać? Otóż dobrych książek nie brakuje. Jeśli czegoś nam nie starcza, to czasu, aby je wszystkie przeczytać. To jest niemożliwe, więc trzeba inteligentnie wybierać w tym „towarze", który zawala księgarnie. Kilka tytułów godnych uwagi podałem już wcześniej; proszę zajrzeć do moich dawniejszych wpisów. Kilka następnych tytułów, nie tylko w języku polskim, zasygnalizuję wkrótce.

Dziś chciałbym zarekomendować książkę dwojga brytyjskich autorów, Kate Picket i Richarda Wilkinsona, zatytułowaną „Duch równości" (Wydawnictwa Czarna Owca, Warszawa 2011, s. 309). W tych czasach nierówności jest to pozycja szczególnie cenna, gdyż dobitnie pokazuje, że „tam gdzie panuje równość, wszystkim żyje się lepiej." Polecam tę pozycję szczególnej uwadze nadwiślańskich neoliberałów, libertarian, anarcho-kapitalistów i tzw. nowej prawicy. By przejrzeli na oczy. A wszystkim myślącym rozsądnie i postępowo, by poznali jeszcze więcej argumentów i logicznych wywodów pokazujących klarownie, że nie tylko możliwe jest połączenie efektywności gospodarczej ze spójnością społeczną, lecz że jedno posiłkuje drugie.

Poniżej spis treści książki Picket i Wilkinsona.

Spis treści

Przedmowa.....9
Uwagi na temat wykresów.....13

CZĘŚĆ PIERWSZA
Materialny sukces, społeczna porażka 17

1 Koniec pewnej epoki 19
2 Ubóstwo czy nierówności 31
3 Jak nierówność załazi nam za skórę 48

CZĘŚĆ DRUGA
Koszty nierówności 63

4 Aktywność obywatelska i stosunki społeczne 65
5 Zdrowie psychiczne i narkotyki 80
6 Zdrowie ciała i oczekiwane przeciętne trwanie życia 90
7 Otyłość: szersza luka dochodowa – szersza talia 107
8 Wyniki nauczania 120
9 Nastoletnie matki: zamknięty obieg biedy 136
10 Przemoc – zdobywanie szacunku 146
11 Więzienia i kary 162
12 Mobilność społeczna: nierówne szanse 175

CZĘŚĆ TRZECIA
Lepsze społeczeństwo 189

13 Społeczeństwa dysfunkcjonalne 191
14 Nasze społeczne dziedzictwo 213
15 Równość a przetrwanie świata 232
16 Budowanie przyszłości 247

Dodatek 285
Przypisy 288
Podziękowania 309

457. Wpis 1773, 19.X.2011

Here http://richmedia.lse.ac.uk/publicLecturesAndEvents/20111013_1830_truthErrorsAndLies.mp4 you may watch my LSE lecture on "Truth, Errors, and Lies: Politics and Economics in a Volatile World".

456. Wpis 1769, 18.X.2011

@ Robert (wpis 1762)

Obecnie ani zagraniczne, ani krajowe podmioty nie wymieniają walut zagranicznych na złote w NBP, ale czynią to w bankach komercyjnych. Bank centralnym, czyli NBP, zawiera transakcje walutowe tylko w dwóch przypadkach:

- gdy przeprowadza interwencje walutowe w celu umocnienia lub osłabienia złotego;
-gdy kupuje waluty zagraniczne od instytucji rządowych (np. z tytułu zagranicznych emisji obligacji skarbowych lub z tytułu wpływu funduszy unijnych, przy czym część tych środków może być też wymieniana na rynku walutowym).

Tak więc skup walut zagranicznych przez NBP (wzrost rezerw walutowych) zwiększa podaż waluty krajowej. Nie jest to dosłowne "dodrukowywanie pieniędzy", ale na rachunkach banków krajowych lub rządu (bo tylko te podmioty mogą być kontrahentami NBP) pojawiają się dodatkowe płynne rezerwy złotowe.

455. Wpis 1767, 16.X.2011

@ Pan Karl Ola Mårtensson (wpis 1763)
W języku polskim używam określenia "koincydencji teoria rozwoju".

454. Wpis 1765, 16.X.2011

A MUST! DO READ IT AND SEE THE CHARTS! Here's What The Wall Street Protesters Are So Angry About...

CEO pay has skyrocketed 300% since 1990. Corporate profits have doubled. Average "production worker" pay has increased 4%. The minimum wage has dropped. (All numbers adjusted for inflation).

See more: http://www.businessinsider.com/what-wall-street-protesters-are-so-angry-about-2011-10?op=1

453. Wpis 1761, 15.X.2011

I've got email. From Prof. Kamran Mofid from Dalhousie School of Business, Dalhousie University, Canada. We've met only couple of days ago in Greece and discuss the issues, including the "revolution without agenda". Professor Mofid has just sent me one. Well, if not an agenda, at least a manifesto:

A manifesto for regime change on behalf of all humanity

Inspired by protests from Tunis to New York, activists and people's assemblies have collaborated on a vision for a new global governance

"Today (15 October 2011), people will be taking to the streets in almost a thousand cities, 82 countries and six continents. In London, people plan to occupy the Stock Exchange. We are united for global change and united for global democracy: global governance of the people, by the people."

People, everywhere, are rising against slavery to the so-called "efficient" markets, used to exploit the masses for the benefit of the top 1%. People, everywhere, are discovering that there is no path, but the path of the common good and the dialogue of civilisations. People, everywhere, are revolting against the falsehood of the so-called "American Dream": worshipping at the shrine of value-free life, a life that is all for wealth, money, tax-avoidance and evasion, power, position, bonuses, large inheritances, consumerism, materialism, individualism, and greed is good. Today, in thousand cities, 82 countries, six continents, people are demanding a different life, a life guided by values, principles and moral compass.

The youth, the students, the society and the community are also revolting against the universities, the business schools, departments of economics and more who have, by and large, failed in their teachings to show the students the path to sustainability, value-based education and wisdom. Lest we forget, the seeds of the current global crises were sown by those who had MBAs from the so-called "Prestigious" business schools!! Surely there must be better ways of teaching. This calls for a bit of humility and sole-searching on the part of the educators.

Today, people will be celebrating love, sympathy, empathy, generosity, kindness, caring, sharing, giving, humanity, friendship and dialogue. A life that is for the common good.

Let us wish all those struggling for the common good well: those occupying the Wall Street, those in Athens, Madrid, Rome, London, Sydney, Mexico, Brazil, the Middle East and North Africa, the Persian Gulf, Africa, Asia,..., everywhere.

See the article: http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2011/oct/14/manifesto-global-regime-change

452. Wpis 1460, 15.X.2011

London is exciting as always. Pity there wasn't more time to enjoy it. Hence, until next visit! (soon, on November 1st-4th I'll be there again…)

The mood of the city seems to be fine and robust, at least at the surface. Yet if only one takes a deeper look, one sees and hears that it is not as good as it gets. My impressions – from the subject people are talking about and the questions being asked during the BBC interview, and first of all from discussions at the London School of Economics and the issues raised after my Department of Management Public Lecture – are that as for the future, there is much less confidence than just half a year ago, and at the same time there is much more concerns. Indeed, not only the world is volatile; so is Britain. But the British fundamentals are relatively solid and the country's economy seems to be better managed than many other economies in the European Union. The UK unemployment is entire two points lower than in the Eurozone, respectively 8.1 and 10.0 percent (and by a third lower than in Poland, despite hundreds of thousands of Poles working in UK, and being idle in their home country). But the British fiscal deficit (8.8 percent) is twice as big as in the Eurozone (4.2 percent; weighted average).

Whatever, the professionals within the economic circles – both, in the academia and at the market place – are aware that there is not business as usual and something must happen to get rid of of all this mess. The problem is that here is the end of consensus and the beginning of different views.

Discussion after my LSE lecture has pointed towards a need for further going unorthodox approach into economic research and economic policy. This is my understanding of the comments and the mood of the questions. The markets should calm a little bit down and not overreact too much and too often, and the governments should act more vigorously and, instead of joint delays, exercise more frequent joint actions. Easy to say, difficult to do.

451. Wpis 1759, 15.X.2011

@ Kamil (wpis 1757)

Łączenie ministerstwa gospodarki z ministerstwem ochrony środowiska nie ma żadnego sensownego uzasadnienia. W polityce natomiast, która polega na stymulowaniu aktywności w różnych sferach, trzeba umiejętnie wykorzystywać inwestycje w ochronę środowiska dla ożywiania koniunktury, zaś politykę przemysłową i handlową uprawiać w sposób sprzyjający właściwemu kształtowaniu i ochronie środowiska naturalnego. Od koordynacji tych sfer polityki jest premier i ewentualne "udoskonalenia" organizacyjne miast pomóc, mogą zaszkodzić.

450. Wpis 1755, 12.X.2011

Agora. Here, at this political and commercial heart of ancient Athens, Socrates discussed the issues of his time with anybody willing to do so. He was warning – driving some of his interlocutors nervous – that money and business is not everything what does matter. There are also other values – the spiritual and cultural – deserving to be taken care of; such was his message. In today's language he would say that there is a lot of things aside of maximizing the money profits and rate of GDP growth, the material wealth and financial stocks. Yet today, as over 24 centuries ago, most of the people taking care of their businesses wouldn't listen to great philosopher. So boring! After all, Greece must (must? really?...) pay back its foreign debt, the Greek people must tighten the belt, and the European taxpayers must accept the burden of macroeconomic mismanagement happening far away from Agora.

However, this time while being geographically in Greece, I've been in the world, attending the 9th World Public Forum "Dialogue of Civilizations". So good, that the gathering was about the 'dialogue' and not about the 'clash'. Hence, what are the main points of such dialogue at the time of such chaos?

First, there seems to be quite a lot of optimism, according to the rule that each cloud has a silver lining. This cloud, of course, is the global economic crisis, which for a couple of years to come will be a major topic at each and every big conference.

Second, most of the economists are warning that crisis is escalating and may get out of control, but very few of them is able to draw in details the black scenario if it will happen. It is bad, it will be worse, and the politicians are guilty. However, as for the prescriptions they vary a lot and thus it's not a surprise that the politicians are even more concerned.

Third, the philosophers – so different from Socrates! – talk about post-modernism and a true need for globalization with a human face. Since ancient times philosophers used to believe in a better, if not perfect, world. And good it is, because without such belief the world never will be better. The problem, however, is that due to only such belief it won't be better either.

The clergy says – interesting – that we've entered the post-secular world. I'm not so sure, or I'm seeing the processes rather to the contrary. There is hardly a strong resurgence of religiousness, but there is a surge of nonmaterial values and concerns about the issues the religions traditionally take care of.

Whatever, it's been a great couple of days. To be within the circle of smart people from different fields of science and politics, NGS and think-tanks, views and values, generations and races, and discuss a plethora of issues is inspiring. Maybe it is not yet the global melting pot, but absolutely such "dialogue of civilizations" is an interdisciplinary initiative of merits that is worth to be continued. It's encouraging that at this volatile world such debate takes place. The more, the better. Because the dialogue of civilizations seems to the only sensible way to avoid the clash of civilizations, especially at the time of crisis.

449. Wpis 1752, 11.X.2011

Również na pytanie Ewy (wpis 1749) odpowiadam szerzej w rozmowie z redaktorem Kamilem Dąbrową w TOK FM. Proszę posłuchać: http://www.tok.fm/TOKFM/0,93051.html lub http://bi.gazeta.pl/im/8/10447/m10447818.mp3. Dużo niższe od dotychczas zapowiadanego będzie tempo wzrostu PKB (około 2 zamiast 4 proc.), wyższe będzie bezrobocie, deficyt budżetowy wyniesie o około połowę więcej, niż obiecywał to rząd; bliżej 4,5 proc. niż 3 proc. PKB. Wzrosną obciążenia podatkowe, przede wszystkim wskutek eliminacji rozmaitych ulg i upowszechniania podstawowej, 23-procentowej stawki VAT.

448. Wpis 1751, 11.X.2011

@ Piotr (wpis 1745)
O tegorocznej Nagrodzie Nobla w dziedzinie ekonomii mówię w audycji TOK FM, do której link podałem we wpisie 1747.

447. Wpis 1750, 11.X.2011

Politycy sprawujący władzę – także w Polsce, choć u nas z opóźnieniem, zahamowaniami i niekonsekwentnie – coraz bardziej odchodzą od zgubnego neoliberalizmu. Jedni wreszcie pojęli, jak bardzo się mylili i zaszkodzili swoim krajom (choć mało kto się do tego potrafi przyznać), inni po prostu postępują bardziej praktycznie pod ogromnym ciśnieniem faktów i wyzwań. Niedawno jeden z internautów napisał o „guru" neoliberalizmu w Polsce, że ostatnio nawet on "mówi Kołodką". Inni apologetyk tego nurtu stwierdził w "Gazecie Wyborczej", tej tubie nadwiślańskiego neoliberalizmu, że w Polsce...w ogóle go nie było! I z pewnością polityka gospodarcza lat 2010-11 jest mniej obciążona neoliberalizmem niż w latach poprzednich.

Najważniejsze wszak jest nie to, czy zwolennicy błędnych koncepcji i autorzy szkodliwej polityki do końca pojęli swoje błędy (co wątpliwe, gdyż wielu z nich pozostaje pod amokiem zacietrzewienia ideologicznego, czyli doktrynerstwa, oraz kieruje się motywem sprzyjania interesom grupowym) i autentycznie zweryfikowali wyznawane poglądy. Nie chodzi o to, aby ktoś posypał sobie głowę popiołem, walnął się w piersi, czy stuknął w czoło. Na to nie liczmy. Trzeba mieć klasę Alana Greenspana, by przyznać się do błędnego rozumowania i wadliwych decyzji.

Chodzi o to, by pomóc nie do końca wyzwolonym z neoliberalnej dewiacji politykom i ekonomistom w sukcesywnym przechodzeniu na pozycje pragmatyczne i postępowe. I to się już dzieje, co widać może bardziej w USA niż Polsce, bardziej nawet w MFW niż w naszym MF, bardziej w „The Economist" niż w polskich najbardziej opiniotwórczych (niestety) tygodnikach, w większej mierze w BBC World niż w TVN 24. Ale i u nas zmiany są nieuniknione. Szkoda tylko, że z takim opóźnieniem i tak dużym kosztem.

446. Wpis 1748, 11.X.2011

@ 'prosta recepta' Rafała (wpis 1741). Spowolnienie obrotów znakomicie ograniczyłoby jałowe spekulacje, ale zarazem utrudniłoby kreatywne i potrzebne obroty kapitałowe. Zdarza się, że dla ostudzenia atmosfery blokuje się giełdy, ale wyjątkowo i na krótko. Obecnie proponowany jest - ponownie, bo to przecież nie nowy pomysł - specjalny podatek obrotowy, który ograniczyłby zakres niezdrowych spekulacji na rynkach kapitałowych. Tym razem z propozycją wyszła Komisja Europejska, co jest znaczącym faktem, ale od razu od tego zamysłu odcięła się Wielka Brytania. Trudno będzie wprowadzić takie rozwiązanie, choć jest ona słuszne. Partykularne interesy wielkich spekulantów najprawdopodobniej znowu wezmą górę.

445. Wpis 1747, 11.X.2011

@ Andrzej (wpis 1739), Wojciech (1740) i Urszula (1742)
Dziękuję. Staram się, bo trzeba rozmawiać, dyskutować, wyjaśniać, odpowiadać na pytania. Także tu, ale nie tylko. Proszę pamiętać o innych moich stronach: www.tiger.edu.pl, www.wedrujacyswiat.pl, www.facebook.com/kolodko. Na tej ostatniej stronie właśnie umieściłem linki do mego ostatniego wywiadu (prawie 50 minut!), którego udzieliłem na antenie TOK Redaktorowi Kamilowi Dąbrowie. Oto link http://www.tok.fm/TOKFM/0,93051.html, a tutaj http://bi.gazeta.pl/im/8/10447/m10447818.mp3 jest mp3 do ściągnięcia.

444. Wpis 1746, 11.X.2011

@ problem postawiony przez Basię (wpis 1744): "Czy fakt, że Polska w 1990 roku była wyraźnie uboższa od państw Europy Zachodniej, był efektem tylko i wyłącznie 45 lat realnego socjalizmu w naszym kraju?" Oczywiście, że nie. Kreślenie takiego zakłamanego obrazu to część tzw. czarnej legendy, który w złym, ale fałszywym świetle przedstawia poprzedni okres. Lata Polski Ludowej - 1944-89 - cechowały się, przeciętnie biorąc, wysoką dynamiką gospodarczą, tempo wzrostu w tamtym 45-leciu było wyższe - wyższe, nie niższe - niż podczas minionych 22 lat, kiedy to wyniosło ono średnio 3 procent. Dodam, że do wzrostu PKB w latach 1990-2010 w sumie o nieco ponad 80 proc. (o tyle samo zwiększyła się światowa produkcja, a więc Polska relatywnie jest na takiej samej pozycji jak w 1989 roku) w ponad połowie przyczynił się wzrost osiągnięty podczas zaledwie ośmiu lat rządów SLD (1994-97 i 2002-05.
O rozwoju polskiej gospodarki w latach 1994-89 na tle innych krajów i w porównaniu z okresem przedwojennym oraz latami po 1989 roku interesująco pisze Jan Główczyk w książce pt. „Szalbierczy urok transformacji" (Fundacja Innowacja / WSSE, 2003_. W świetle dominującego nurtu propagandy nic dziwnego, że książka ta jest mało znana. Jest wszakże dostępna w niektórych księgarniach internetowych, np. http://www.kliosklep.pl/opis.php?t=Szalbierczy+urok+transformacji&towID=2715&katID=25.
Proszę też zajrzeć do mojej książki pt. „Globalizacja a perspektywy rozwoju krajów posocjalistycznych", która jest w całości (wraz z Aneksem Statystycznym) dostępna w internecie pod linkiem http://www.tiger.edu.pl/kolodko/ksiazki/Globalizacja_a_perspektywy_rozwoju.pdf. Tam też można znaleźć stosowane dane, pokazujące tempo wzrostu gospodarczego w czterech dekadach poprzedzających rok 1989 w Polsce i innych krajach socjalistycznych.

443. Wpis 1738, 6.X.2011

Time to go to Greece! I should be there already yesterday, but due to the general strike I'm forced to reschedule my flight for today's morning. Hopefully, I'll be able to make it.

There shouldn't be surprise why the Greek people are on general strike again – not for the first and, to be sure, not for the last time. Would you go on strike being in the Greek shoes?

The mishandling of the debt crisis by the international agencies is obvious. How so-called troika, that is the European Union, the European Central Bank, and the International Monetary Fund, can expect that the Greeks will accept so harsh austerity measures which is not only cutting sharply their current consumption but also have been driven their country's economy into even deeper recession? No doubt, the Greeks must learn how to live within the means and not beyond them, and they must learn how to pay taxes instead of avoiding them, but there is a limit of enforced austerity and there is a case for sharing with them the burden of necessary adjustment.

I suggested to keep the IMF out of this case, and to deal with it through European institutions. Unfortunately, they've committed also a series of mistakes, including the last one yesterday. Not only the Brussels bureaucrats but especially chancellor Merkel and president Sarkozy and their advisors are responsible for this mismanagement. The delay of release of next tranche of earlier agreed bail-out is a severe mistake. It should not happen.

The contraction of GDP in 2011 could be as much as 6 percent. Hence, the fiscal basis is shrinking still farther and no wonder that the government can't meet the target of bringing this year deficit down to 7.5 percent. Fair enough that is has stated so itself.

At the same time the false claim is repeated over and over again, that there won't be a default of the Greek foreign debt. It must be. It is unavoidable, and the sooner it is admitted, the better, since the overall costs of dealing with such messy situation will be less dear. It is the high time to accept the reduction of the Greek debt by a half, what I've been suggesting since half a year here and elsewhere, including my comments published several months ago in "The Economists", "Financial Times", and on '"Roubini Global Economics".

Of course, the reduction must be based on tough, yet sensible conditionality, calling for a proper fiscal adjustment. It must be carried forward by the Greek government in a way understandable and acceptable by the Greek people. Otherwise, there won't be a calm solution to the challenge but rather a revolution. If it has not started already. And not only in Greece…

P.S.
"Protesters are gathering for a march on New York's financial district, with rallies also planned in several other US cities. Occupy Wall Street organisers hope to attract thousands of people to the rally in lower Manhattan, having won the backing of powerful unions. The demonstrations are now in their third week and show no sign of fading. (…) Protests have also been held recently in Las Vegas, Chicago, Ohio and Florida, where a rally last weekend drew a crowd carrying signs that read, "End Corporate Welfare" and "It is Time for a Revolution"." (http://www.bbc.co.uk/news/world-us-canada-15187257)

442. Wpis 1735, 4.X.2011

@ Piotr (wpis 1734)
"Czy bankierzy Dexi będą musieli zrezygnować z części pensji, premii, miejsc w I klasie samolotów, limuzyn, sekretarek, biur w centrach miast etc.?" POWINNI

"I ostatnie pytanie: Gdzie tu sprawiedliwość?" NIE MA.

Przedłuża się ogłoszenie niewypłacalności Grecji (bo JEST niewypłacalna) m. in. po to, aby mieć czas na przerzucenie poniesienia części jej kosztów (poza ich zasadniczym ciężarem, które musi ponieść żyjące ponad stan greckie społeczeństwo) z prywatnych banków na sektor publiczny (Unia Europejska, Europejski Bank Centralny, Międzynarodowy Fundusz Walutowy), a więc koniec końców na barki podatników.

Wspomaganie środkami publicznymi (czyli pieniędzmi podatników) banków, które ponoszą duże straty wskutek nieopacznego ulokowania zdeponowanych u nich pieniędzy (na przykład w greckich papierach dłużnych) chronić ma przede wszystkim interesy depozytariuszy. Co więcej, pozostawienie tych banków samych sobie wywołałoby negatywny efekt domina i ograniczyło płynność całego sektora finansowego, z oczywistymi negatywnymi konsekwencjami dla sfery realnej gospodarki, zarówno dla produkcji, jak i konsumpcji. Stąd też w pewnym zakresie - do dyskusji i konkretnego rozważenia w jakim, w zależności od uwarunkowań i kontekstu - słuszne jest wspomaganie banków, nawet jeśli po części są one współwinne utraty płynności bądź jej zagrożeniem.

Wpis 441, 3.X.2011

Po umieszczeniu wywiadu, którego udzieliłem portalowi "Manager na obcasach" (http://managernaobcasach.pl/klub-wiedzy/1044-czas-zametu-czyli-dokad-zmierza-swiat-i-

polska-rozmowa-z-profesorem-grzegorzem-w-kolodko.html), jeden z internautów na moim profilu www.facebook.com/kolodko stwierdził, że "PO dobrze rządzi krajem". Gdyby tak było, nie byłoby tak niskiego wykorzystania mocy wytwórczych i tak wysokiego bezrobocia, tak niskiego tempa wzrostu (prawdopodobnie mniej niż 2 proc. w przyszłym roku) i tak... wysokiej inflacji, tak dużego spodku zaufania inwestorów i tak dużej emigracji zarobkowej, tak znacznego osłabienia złotego i tak dużego rozrostu biurokracji, tak głębokiego załamania budżetu i tak szybkiego wzrostu zadłużenia publicznego. I nie byłoby tak często słychać premiera Tuska, mówiącego, że u nas jest dobrze, bo ...gdzie indziej jest gorzej. Dzisiaj też czytałem, że w Polsce jest dobrze, bo w Hiszpanii i Grecji jest wyższe bezrobocie. Premier nie chce dostrzec tego, że poza kilkoma krajami to właśnie w Polsce bezrobocie jest największe spośród krajów Unii Europejskiej. I w dużej mierze jest to skutkiem polityki gospodarczej PO. Gdyby z takimi wynikami kadencję kończyła inna formacja polityczna, zostałaby teraz rozniesiona przez proPO-wskie media i z kretesem przegrałaby wybory. Podobnie jak stało się to z Unią Wolności i Akcją Wyborczą Solidarność, z których wyłoniła się Platforma Obywatelska dziesięć lat temu.

440. Wpis 1732, 2.X.2011

@ Pan Jacek Panasiewicz (wpis 1730)
O nieuchronności kryzysowego załamania mówiłem już na spotkaniu w Banku Światowym z Prof. Joesephem Stiglitzem w 2000 roku. Powiedziałem wtedy, że prędzej Dow Jones spadnie poniżej 7 tysięcy niż przekroczy 14. Tylko trochę się pomyliłem. Analitycy wówczas zapowiadali, a gazety wręcz trąbiły – przy wskaźniku wynoszącym wówczas około 12 tysięcy – że Dow poszybuje powyżej 14 tysięcy. Pojawiały się nawet takie wpadki jak książka pt. „Why It Is Different This Time" z krzyczącym nadrukiem na okładce: „Dow Jones 30,000 by 2008!" Autor? Robert Zuccaro.

Pracując latem 2007 roku nad książką „Wędrujący świat", pisałem: „Niedawny kryzys finansowy i jego zgubne skutki dla realnej sfery gospodarowania – wielkości zatrudnienia, produkcji i spożycia – wpierw w krajach Azji Południowo-Wschodniej, a pożniej, w następstwie przetaczającej się fali, także w niektórych innych częściach świata, to jak najbardziej przejaw działania takiego mechanizmu dostosowującego *ex post* poziom inwestycji do wielkości oszczędności. Zważywszy na stan nierównowagi finansowej – zwłaszcza olbrzymi deficyt budżetowy i handlowy USA – przed nami kryzysy na jeszcze większa skalę. Przed ich następstwami teraz już nie sposób uciec, a to akurat ze względu na równocześnie występującą antagonistyczną sprzeczność interesów oraz współzależność zjawisk i procesów." (s. 109). I dalej: „…zostaliśmy z dysfunkcjonalnym światowym systemem walutowym, który podraża koszty funkcjonowania globalnej gospodarki, spowalnia relatywnie tempo jej wzrostu i jeszcze niejednym kryzysem nam dokuczy…" (s. 130).

Piszę tam również: „Na dobrą sprawę warto byłoby przyspieszyć nadejście amerykańskiego – i, w ślad za nim, światowego – kryzysu finansowego. A to dlatego, że nie widać perspektyw na inne, bardziej twórcze i sensowne wyjście ze stanu tak głębokiej nierównowagi. Polegać ono musiałoby na głębokich cięciach wydatków budżetowych (w USA zwłaszcza militarnych) i na podwyższeniu podatków (najlepiej ekologicznych, by upiec dwie pieczenie na jednym ogniu). Niezbędne jest wyhamowanie wzrostu gospodarczego, a nawet ograniczenie bezwzględnego poziomu dochodów, a w ślad za tym konsumpcji, zwłaszcza lepiej sytuowanych grup. Skoro, jak się wydaje, nie ma co liczyć na podjęcie twardych działań dostosowawczych *ex ante*, zanim uderzy kryzys, to należy pomóc w jego nadejściu, aby wymusić pożądane zmiany *ex post*." (s. 204).

439. Wpis 1731, 2.X.2011

Odpowiadam na pytania Kuby (wpis 1729).

1. Siła nabywcza przeciętnej płacy w stosunku do ceny metra kwadratowego mieszkania i litra paliwa będzie istotnie, odczuwalnie wyższa niż obecnie, choć nie sposób odpowiedzieć na to pytanie dokładnie. Kuba podkreśla, że w takim ujęciu spadła ona w minionej dekadzie, ale w dwu następnych będzie rosła w tempie 1 do proc. rocznie, co podczas dwudziestu lat da zauważalne efekty. Sądzę, że będą one większe w odniesieniu do przeliczenia na metry kwadratowe mieszkania niż na ceny paliw.
2. Przy utrzymaniu średniego tempa wzrostu z lat 1990-2010 (wynosiło ono prawie 3 proc., pomimo spadku o 18 proc. podczas „szoku bez terapii" i sprowadzenia dynami do zera wskutek niepotrzebnego przechłodzenia) PKB na mieszkańca będzie wyższy aż o 80 proc., co oznaczałoby znaczną poprawę materialnych warunków życia. Zważywszy na obecny poziom PKB per capita wynoszący blisko 19 tys. dolarów, licząc parytetem siły nabywczej, wzrósłby on do około 34 tysięcy. Jednakże przy kontynuacji polityki gospodarczej lat NIE MA gwarancji, a nawet szans na utrzymanie takiego przeciętnego tempa. W przyszłym roku może być nawet mniej niż 2 proc.
3. Czy Polska (i inne kraje posocjalistyczne na podobnym poziomie rozwoju) ma szanse osiągnąć poziom życia zachodnich krajów Unii Europejskiej za 20-30 lat? Nie ma przy kontynuacji obecnej polityki. Osiągnięcie „poziomu życia" bogatych krajów UE w takiej perspektywie czasowej wymaga co najmniej dwukrotnie szybszego tempa wzrostu w krajach transformacji, a więc 4 do 6 proc. (na co nas stać), a nie 2-3 (na co się zanosi). Pamiętajmy przy tym, że „poziom życia" jest nie tylko funkcją dynamiki dochodów (strumień), lecz również wielkości majątku (zasób). Innymi słowy, gdybyśmy już teraz mieli PKB na głowę na poziomie Zachodu, to i tak standard życia byłby znacznie niższy, ponieważ duże skromniejszy jest nasz zasób w postaci majątku konsumpcyjnego.

   Więcej o tym piszę o uwarunkowaniach, mechanizmach i strategiach zmniejszania różnic rozwojowych w książce „Globalizacja a perspektywy rozwoju krajów posocjalistycznych", Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa, Toruń 2001 (notabene opublikowanej w 12 językach), która jest dostępna pod linkiem http://www.tiger.edu.pl/kolodko/ksiazki/Globalizacja_a_perspektywy_rozwoju.pdf.

438. Wpis 1726, 30.IX.20211

A propos możliwości i potrzeby dywersyfikacji angażowania środków publicznych w celu ożywiania koniunktury i podnoszenia konkurencyjności. Prezydent Obama w swym znakomitym State of the Union wygłoszonym dokładnie osiem miesięcy temu wskazywał na potrzebę sięgania do różnych form finansowania wielkich projektów inwestycyjnych, zarówno w odniesieniu do kapitału ludzkiego, jak i twardej infrastruktury (m. in. system szybkich kolei na podobieństwo systemu autostrad, których budowę za publiczne pieniądze uruchomił prezydent Eisenhower).

Kilka dni po przemówieniu prezydenta USA czytałem w metrze komuś przez ramię w gazecie: „To nie inwestycje w przyszłość, tylko marnowanie pieniędzy podatnika." I czytałem to nie w warszawskim metrze i nie w „Gazecie Wyborczej", lecz w metrze waszyngtońskim w amerykańskiej gazecie. Raz jeszcze okazuje się, że w polityce nie wystarczy mieć dobry pomysł. Trzeba jeszcze mieć większość.

437. Wpis 1724, 29.IX.2011

@ Piotr Kawala
Opinia o Samoa jako najczystszym kraju świata to moje subiektywne zdanie. Chodzi mi o czystość 'na powierzchni', w dosłownym znaczeniu, jak czystość ulic, domów, miejsc publicznych, plaż. Z ponad 150 krajów, które spenetrowałem, do tych najczystszych zaliczyłbym jeszcze Bhutan i Brunei w Azji oraz – zaskoczenie! – Erytreę w Afryce. Oczywiście, także kraje nordyckie.

Co do pytania o Profesora Szymańskiego, to napisał kolejną książkę, znowu świetną. Roboczo nazywa się "Narastanie niepewności i niestabilności gospodarczej". Jeszcze się nie ukazała, ale wyjdzie wkrótce.

436. Wpis 1723, 28.IX.2011

@ Janusz, wpis 1718
Nadal uważam, że deficyt na rachunku obrotów bieżących (CA) rzędu 2-3 procent jest nie tylko dopuszczalny, ale sprzyjać może rozwojowi gospodarczemu. I nadal sądzę, że korzystny dla polskiej gospodarki kurs złotego wobec euro to około 4. Janusz w sowim ciekawym wywodzie abstrahuje od struktury deficytu CA, który w ostatnich latach w rosnącej mierze jest, niestety, finansowany portfelowymi inwestycjami o charakterze spekulacyjnym, a nie bezpośrednimi inwestycjami zagranicznymi o charakterze rozwojowym. Przy takich saldach CA, jak w ostatnich latach (nie przypadkowo są to lata rządów PO) zwiększa się uzależnienie polskiej gospodarki od zagranicy. Tak więc choć gospodarka narodowa nie została wytrącona ze stanu równowagi (dopuszczalnej nierównowagi), to coraz więcej podmiotów własności znajduje się poza Polską. W swoim czasie Prof. Kazimierz Poznański z University of Washington określił taki stan jako ‘dependent capitalism’. Trzeba z tym uważać, bo są granice, których przekroczenie może strategicznie zagrozić procesowi zrównoważonego rozwoju. Jeszcze ich nie przekroczyliśmy, ale po kolejnych kilku latach z deficytem CA 4-6 proc., finansowanym głównie dopływem kapitału spekulacyjnego, może do tego dojść.

435. Wpis 1722, 28.IX.2011

@ Wpis 1719
Nie uczestniczyłem z żadnej dyskusji Panów Napieralskiego i Rostowskiego. Własne poglądy zgłaszam innymi sposobami, chociażby na tym forum.

434, Wpis 1720, 28.IX.2011

Ekonomia jest piękną nauką, którą plasuję gdzieś pomiędzy jedną królową nauk, ścisłą matematyką, a drugą królową, abstrakcyjną filozofią. Te "brzegi" wyznaczają nurt 'dobrej ekonomii', która musi potrafić i liczyć, i czuć. Ekonomia ma swoją stronę opisową (deskryptywną), wyjaśniającą, co od czego, jak i dlaczego zależy, ale również normatywną (postulatywną), mówiącą, co robić, aby było lepiej. W tej drugiej sferze zaczyna się już 'zła' ekonomia, gdyż niejeden posługuje się nią w trosce o grupowe interesy (lobbying) czy też kieruje się zacietrzewieniem ideologicznym (doktrynerstwo i dogmatyzm). Problem w tym,

że większość tzw. ekonomistów - od dziennikarzy poprzez analityków po autorów - to w istocie nie ekonomiści, tylko propagandyści, lobbyści, ideolodzy, politycy, a niekiedy także (niestety) ekonomiczni półanalfabeci. Sporo piszę o tym w "Wędrującym świecie", a zwłaszcza w "Świecie na wyciągnięcie myśli", więc nie ma potrzeby powtarzać się tutaj.

433. Wpis 1716, 27.IX.2011

Today: "G20 leaders met over the weekend to discuss the best way forward, but EU officials stressed that no grand plan of action had been agreed. A number of ideas were reportedly discussed, including a 50% write-down of Greece's government debts." (http://www.bbc.co.uk/news/business-15072025)
Five months ago: this is what I've been advising since several times, including my comments published in "The Economist" already five months ago:

May 12th 2011,
Poland's lesson for Greece

SIR – When pondering the Greek debt crisis you were right to suggest that "the economics point to…a steep write-down as part of a broader package of reforms" (Economics focus, April 23rd). Yet I am not sure why you drew an analogy with Uruguay in 2003? A better example would be the case study of restructuring Poland's non-performing foreign debt.

As finance minister I signed in 1994 a pragmatic accord with the London Club. It was not easy to strike the deal, but it did work. Half of the outstanding debt was written off and paved the way for the smooth service of the remaining obligations. This came with very tough conditions and enforced far-reaching structural reforms.

The difference is that in the case of Greece it is not only the matter of outstanding foreign debt, but forthcoming domestic insolvency, too. Hopefully our Greek friends have learnt by now that the inescapable invoice has already arrived.
Professor Grzegorz Kolodko
Kozminski University Warsaw

432. Wpis 1714, 25.IX.2011

Emerging markets to the rescue?

Even at the time of the grand world crisis and evolving institutional and political chaos – at the time when the USA and Italy's debts are downgraded by the rating agencies and the European Union time and again shows that it is not up to the challenge of mounting financial crunch – there are some good news coming from elsewhere. So-called emerging markets prove that they are indeed the growing economies, pulling the world out of the edge of yet another recession. It's true not only – and as usual – for China, but also for Brazil and a number of other developing countries. The year of 2011 can turn to be the year in which the India's GDP overcome the GDP of Japan and becomes the third largest economy after USA and China. It is also the year during which the planetary economy is growing exclusively to the growth of developing countries since the GDP of advanced countries is flat.

But "emerging markets" – these time in fact truly "developing" countries – are much more than BRICS, that is Brazil, Russia, India, China, and South Africa. I've just come back from another visit to one of such type of economy: Vietnam. This fast expanding nation –

exceeding already 90 million people and by the end of the 2010s decade joining the club of countries with over 100 million populations – has been growing during the time of global crisis, in 2008-11, by 6.3 percent on average. The 25 percent jump in output over four years of the world crisis is a remarkable achievement, event among the other fast growing economies of the "emerging world".

Of course, considering still very low level of development (the Vietnamese GDP per capita, on purchasing power parity, is hovering around 3,300 dollars, or a miserable 28 percent of the world average) such occurrences don't make any significant impact on the global economy, since Vietnam's contribution to the overall output is meaningless. However, regionally it does matter. If even a poor country, as Vietnam still is, grows for a long time at such speed, it enforces the entire regional grouping of Association of South East Asian Nations, ASEAN, with the population of over 600 million. Vietnam is able to double its GDP every ten years, so in two decades time it can deliver over a billion of dollars of goods and services. Since its growth path relies on export-led strategy – and correctly so – it has positive consequences for other trading nations too; regionally and worldwide.

As much as it is naïve to believe that China, the other BRICS economies, and broadly the emerging markets will save the world – because they won't, and the rich Western nations must find their own way out of the current mess – one more time it is true that little by little does the trick. The fast expanding developing countries have helped in recent years the world economy to go up and save it, for the time being, from another contraction. Yet they, in turn, depend on the growth in advance economies too. It's virtually impossible for giants like China and India, or middle open economies, like Vietnam or Thailand, to hold on with their growth, if the markets for their output stagnate or shrink. It is necessary in all these countries to shift towards swifter growing domestic demand and in some of them, including China and Vietnam, to modify the extreme version of export-led growth model. Though, if they want to sustain the current rate of growth, the aggregate demand of the rich countries must restart to grow as well.

As for Vietnam, the biggest economic challenges are the escalating fiscal deficit, which, if properly counted, may exceed this year 10 percent of GDP (general government balance, including local governments), the soaring inflation, which can reach in 2011 as much as 20 percent (CPI), growing income inequality, with the Gini coefficient somewhere between 37-39, and the malaise of corruption. The latter can eat out a lion share of positive results of structural reforms executed in the recent years in many countries. It also erodes the social support for further going market-oriented reforms, without which the success story will not continue.

Thus, there is also a time for change in leading emerging markets: from the BRICS countries to other economies all over the world. Further going economic liberalization and institutional streamlining is a must. Corruption must be fight with full commitment and the issue of income inequality must be addressed properly. And not only because of the moral concern, but because too much of inequality is harmful for capital formation and turn against the business expansion.

The worst thing which may happen for the world economy at the current age of chaos is a collapse of economic dynamism in emerging markets: the huge ones, as China, in the medium ones, as Vietnam, and in the small ones, as Costa Rica. Hopefully, it won't happen, because it do not must occur. Yet it may. Hence also in these cases it is not a time for business as usual. This is the time for change.

431. Wpis 1713, 25.IX.2011

The limits of the man's endurance

Bravo! Yet another record! The Kenyan runner, Patrick Makau, has won the Berlin marathon in a world record time of 2 hours 3 minutes and 38 seconds! How remarkable! I do know what it means since just two weeks ago after such time I was in the middle of the course on mine 37th marathon, in Krynica. And not because it was partially uphill… Thus far my best time – flat run in perfect weather, as were today's marathons both, in Berlin and in Warsaw – was Toronto Waterfront Marathon, that I finished in 3:38.22 That is 1 hour and 35 minutes behind the master runner Makau…

So, where are the limits of the man's endurance? Is it possible that in two generations, sometime in 2061, someone will run 26,2 miles (42,2 kilometres) in 1:59.59? Hardly! It would require to cut slightly over 5 seconds for each kilometre. Next to impossible. It took three years just to shave 21 seconds of the previous record hold till today by another great runner, Haile Gebrselassie from Ethiopia.

Anyhow, KEEP RUNNING! If not from time to time 42 kms, hence at least every second day 4,2 kms. You will feel better (and you will look better!).

430. Wpis 1712, 25.IX.2011

Trzeba znać ekonomię, by się o niej wypowiadać. Jest ogromna, rozwinięta i wyrafinowana dziedzina ekonomii - ekonomia matematyczna. Są wśród nas nawet tacy (sam się do nich nie zaliczam), którzy uważają, że ekonomia w ogóle nie powinna zajmować się zjawiskami czy kategoriami, których nie da się zmierzyć czy wyliczyć. Dlatego też niektórzy ekonomiści lekceważą sobie trudno mierzalne lub wręcz niemierzalne zjawiska i procesy kulturowe, które maja ogromny wpływ na bieg spraw. Akurat do tego przykładam wielką wagę. Dobra ekonomia to interdyscyplinarna ekonomia. Na czym polega, pokazuję w "Wędrującym świecie". I chyba trafia to do Czytelników, skoro jest ich w Polsce już ponad 100 tysięcy i chyba drugie tyle na całym świecie (ukazują się kolejne wydania obcojęzyczne).

429. Wpis 1710, 23.IX.2011

@ Basia (wpis 1707)

Zbyt mocny pieniądz, czyli jego przewartościowany kurs, szkodzi dynamice gospodarczej, bo osłabia konkurencyjność. Dlatego właśnie USA starają się (i skutecznie) utrzymywać słabego dolara, a Chiny z kolei konsekwentnie sprzeciwiają się naciskom na upłynnienie juana, gdyż doprowadziłoby to do jego znacznej aprecjacji. W rezultacie eksport stałby się mniej opłacalny (a dla niektórych producentów nieopłacalny), import stałby się bardziej korzystny i tempo wzrostu byłoby niższe. Z wszystkimi tego konsekwencjami dla zatrudnienia i stanu budżetu.

Co do Polski, to obecny kurs z pewnością sprzyja podtrzymaniu ekspansji sektora eksportowego i zniechęca do importu. Gdyby złoty był istotnie mocniejszy, słabsza byłaby kondycja polskiej gospodarki. Notabene 'złoty', nie 'złotówka', jak pisze Basia (i, niestety, przytłaczająca większość).

O ile wyższe jest tempo wzrostu wskutek deprecjacji złotego? Basia pyta konkretnie: „Czy to wzmocnienie euro wobec zł, z 4 zł do 4,5 zł, zwiększa wzrost gospodarczy np. o 0,5%, czy 2%"? W zależności od przyjętych założeń i zastosowanego modelu otrzymać można różne wyniki. Bardzo ważny jest przy tym horyzont czasu, dla którego dokonujemy rachunku. W krótkim okresie takie osłabienie złotego – aż o 12,5 procent – przy obecnej, wciąż zbyt słabo proeksportowo ukształtowanej strukturze naszej gospodarki, mogłoby dać, jak sądzę, dodatkowy przyrost PKB rzędu 0,6-0,8 proc. Ale to w krótkim okresie, powiedzmy w

pierwszym roku. Na dłuższą metę tego rzędu deprecjacja narodowej waluty nakręciłaby jeszcze bardziej i tak już względnie wysoką inflację, co z kolei podnosząc koszty produkcji, erodowałoby konkurencyjność gospodarki i obracało się przeciwko dynamice gospodarczej.

Kurs 4,5 złotego za euro byłby w sumie szkodliwy; to za słaby złoty, tak samo jak przy kursie 3,5 był on zdecydowanie za mocny. Dlatego też niejednokrotnie – również na tym forum – pisałem, że optymalny kurs złotego wobec euro oscyluje wokół 4 złotych, gdzieś w przedziale 3,90-4,10. To też się zmienia wraz z biegiem czasu i szybszym wzrostem wydajności pracy w Polsce niż w strefie euro.

428. Wpis 1709, 23.IX.2011

@ Adam (wpis 1703)

Adam nie tylko nie odróżnia neoliberalizmu od liberalizmu (za którym trzeba się opowiadać), lecz jest też wyraźnie na bakier z historią gospodarczą. Potęga gospodarcza USA wyrosła nie na neoliberalizmie czy też jego wcześniejszej wersji leseferyzmu, lecz na polityce opierającej się na Keynesizmie uprawianej od połowy lat 1930. Przez pół wieku. Natomiast neoliberalizm jest przyczyną upadku potęgi gospodarczej USA, której współcześnie jesteśmy świadkami. Co do Chin zaś, to nie ma tam bynajmniej polityki neoliberalnej, gdyż jest to swoisty kapitalizm państwowy z elementami gospodarki socjalistycznej . I

Co zaś się tyczy euro w Polsce, to Adam też nie rozumie istoty rzeczy. Gdyby wprowadzone euro do obiegu we właściwym czasie (najlepszy był początek 2008 roku) i przy właściwym kursie (około 4 złote za euro), to nie było by szkodliwych wahań kursu od 3,20 do 4,90 i potem do 3,80 i znów do 4,40, nie byłoby niepewności przedsiębiorców, nie było by wpadek z opcjami walutowymi i kredytami hipotetycznymi w obcej walucie. Gospodarka byłaby dużo bardziej stabilna, nie byłoby ryzyka kursowego, niższe byłyby koszty transakcyjne. Tak więc gdybyśmy wprowadzili we właściwy sposób euro, to nie „mielibyśmy się fatalnie", jak chce Adam, tylko dużo lepiej. I mielibyśmy więcej do powiedzenia w Unii Europejskiej, będąc w strefie euro. I obecny kryzys euro nie zaprzecza takim argumentom. Co więcej, pozostawanie poza euro umożliwia nieustanne spekulacje na kursie polskiego złotego, co w sposób oczywisty szkodzi naszej gospodarce, spowalniając tempo rozwoju.

427. Wpis 1704, 21.IX.2011

@ Paweł (wpis 1702)

Oczywiście, że Sekretarz Skarbu USA został oficjalnie zaproszony do udziału w posiedzeniu ECOFIN przez ministra finansów państwa sprawującego prezydencję w UE, co bynajmniej nie oznacza, że była to inicjatywa tegoż ministra czy Unii Europejskiej.

426. Wpis 1701, 20.IX.2011

Vietnam is doing fine. While the advanced, rich countries are struggling with the crisis, the Vietnamese GDP has jumped in 2009-11 by remarkable 25 percent. Yet it is still very poor country, with the GDP per capita only about 3,300 dollars (on purchasing power parity) and over half of people still working in agriculture, which contributes only about 20 percent of GDP. Inequality is high and still growing. However, market-oriented reforms and the government-led strategy for development are showing visible results, with expanding private sector, reducing poverty, and extensive investments in human capital and infrastructure.

Vietnam was lucky enough never to follow the ill-advised neoliberalism and for sure is a successful story, due to the wise combination of the power of invisible hand of market and the visible hand of the government. It is one the fastest growing emerging market, but it faces severe challenges too, especially vast corruption, increasing fiscal deficit, and high inflation.

It was my fifth visit to this country. The first one was in 1990. At that time Hanoi was a sleepy, dark city, and now is robust and full of vigor, with plenty of young people enjoying the life. The countryside is beautiful and worth a visit too. There is so much to see, so tourism is getting momentum and it would be wise to go there before there will be too many visitors…

While advising the Vietnamese government and experts on a number of issues related to the institutional building, structural reforms, and development policies, this time I've attended the international conference to which I've contributed a keynote speech on "Fiscal Management Reforms in Transition Countries. Overview of the Issues". The debate was very professional and hot ,and there were many occasions to answer the questions about taxation and budgetary expenditures, about regulations and policies.

I had also the privilege to sign for a number of the conference participants my book on the world economy published recently in Vietnamese. Yes, there is "Truth, Errors, and Lies: Politics and Economics in a Volatile World" (in Polish "Wedrujacy swiat") in Vietnamese!
And what a pleasure to have a little bit of free time to visit splendid old town Hoi An, the ruins of ancient civilization of the Champ people, and the Hanoi central citadel. All three places got have the status of UNESCO Cultural Heritage sites. The pictures from my recent visits to Vietnam – soon at www.facebook.com/kolodko!

425. Wpis 1699, 19.IX.2011

@ Jakub (wpis 1695)
O Grecji piszę na www.facebook.com/kolodko, porównując jej sytuację nie do pacjenta w ciężkim stanie, lecz do katastrofy kolejowej pokazywanej nam w zwolnionym tempie...

424. Wpis 1698, 19.IX.2011

@ Paweł (wpis 1697)
Przecież "ten zjazd" to było kolejne spotkanie ECOFIN, czyli ministrów finansów krajów członkowskich Unii Europejskiej, w którym rutynowo uczestniczy prezes Europejskiego Banku Centralnego. Amerykański sekretarz Skarbu sam się wprosił, więc został powitany. A Chińczycy się nie wpraszają...

423. Wpis 1696, 17.IX.2011

Spośród krajów europejskich najgorzej z transformacją systemową radzą sobie Ukraina oraz Bośnia i Hercegowina. A Czechy wcale nie wypadają gorzej w porównaniu z Polską. Najlepiej zaś poradziła sobie Słowenia (ad. wpis Pana Piotra Kawala poniżej).

422. Wpis 1693, 14.IX.2011

It is a waste of time to claim that the private sector – banks and other investors speculating on the Greek drama – can escape its share of responsibility for the crisis. In the grand theatre

of international finance and debt trading there is always a risk. And sometimes one must pay for playing it unwisely. The sooner it's admitted, the better. Also for the French and German banks and taxpayers. And for their political leaders who have contributed to the current malaise and deterioration of the situation by their indecisiveness. Hence, Chancellor Angela Merkel and President Nicolas Sarkozy are wrong to say that any private sector involvement should be voluntary, not compulsory. I call it indispensable. Instead of wasting more time betting on an unrealistic scenario, let's start restructuring of the Greek debt right away. Unquestionably, it must imply writing off a slice of it. Yet how big a slice? That's a good question.

In 1994, when I was Poland's finance minister, I signed an accord with the London Club of private creditors. Under the accord as much as half of non-performing debt had been reduced. However, it was reliant on demanding conditionality, calling for far-reaching structural reforms and progress in building liberal institutions. After hard work, we succeeded. And what about the foreign creditors? Have they lost a lot of money? I don't think so. They were the winners too, since from their perspective it happened to be a sound long-term investment. Such an agreement continues to pay even today for both sides of the transaction.

So it can be in the case of Greece and its creditors. Yes, it is already a "credit event". The alternatives are not "voluntary" or "compulsory". The choice is between inevitable restructuring by design or by chaos. It goes without saying that the latter will be much dearer.

The above text is my comment written almost three months ago. The fact that it was published by "Financial Times" could be seen as a deliberate signal send by this influential paper that it support such viewpoint, yet it was much easier to say so using somebody's else arguments. And now not only Greece is in dire straits. The way the authorities and banking sector deals with the European financial crisis is not working.

And now what? China to the rescue?

As for Greece, the Greek default is like a train crash in slow motion...

421. Wpis 1691, 12.IX.2011

I'm going to Vietnam. Again. It's already my fifth visit to this exciting country, with splendid culture and nature. Hopefully, there will be a little bit of time to enjoy both, yet the main reason of my visit is the presentation of key note speech on "Fiscal Management Reforms in Transition Countries. Overview of the Issues" at "The International Conference on Fiscal Reform in Transition Countries. Lessons for Vietnam". The conference is attended for about one hundred of Vietnamese MPs and Ministry of Finance officials as well as a group of scholars and experts. The event takes place in beautiful Noi Ha, in central Vietnam, the old city which is awarded the status of UNESCO Culture World Heritage Site. The visit is also a good occasion for some consultations and interviews, following recent publication of the Vietnamese translation of my book "Truth, Errors, and Lies: Economics and Politics in a Volatile World".

420. Wpis 1690 , 12.IX.2011

Jak było w Krynicy na Forum Ekonomicznym?

Interesująco. Ale program Forum już tak się rozrósł, że nie sposób ogarnąć nie tylko całość, ale dużego wysiłku wymaga wychwycenie ogólnych tendencji. O ile jeszcze w roku 2008 nurt neoliberalny buńczucznie się panoszył, a w roku 2009 usiłował umknąć od odpowiedzialności za kryzys gospodarczy, w tym roku jakby w ogóle zamilkł. Zdecydowanie mniej było w Krynicy nadwiślańskich neoliberałów, a ci co przyjechali, udawali, że już w ogóle nie pamiętają, co głosili zaledwie parę lat temu. I oczywiście, neoliberałami już niby nie są, albo nawet nigdy nie byli…

Wątkiem, który zdominował Forum – które skądinąd nie powinno już określać się jako Ekonomiczne, gdyż dyskutowana problematyka jest dużo szersza – był, oczywiście, kryzys. Przebijał się też mocno nurt europejski i problematyka energetyki. Wyraźnie było widać, że tutaj są do zrobienia największe interesy…
Pojawiło się również kilku polityków, by wykorzystać Forum do swojej kampanii wyborczej. Nie oczarowali publiczności: ani ci z rządzącej koalicji, ani ci z opozycji. Wyraźnie widać spadek zainteresowania kręgów biznesowych tym, co politycy obiecują ze względu na niską ich wiarygodność.

Pamiętam jedne z pierwszych krynickich zjazdów. Od tamtego czasu impreza nabrała olbrzymiego rozmachu, charakteru w pełni międzynarodowego (choć z wyraźną dominacją Europy; innych kontynentów jakby nie było, co tylko po części usprawiedliwia tytuł XXI Forum – „European Dilemma: Partnership or Rivalry”).

Uruchomiono także kilka równoległych programów towarzyszących: Forum Regionów, Forum Młodych Liderów, ciekawy program kulturalny i sportowy. Uczestniczyłem w bez mała wszystkich tych nurtach: cztery wykłady, trzy panele, dwie wystawy, jeden maraton…

Czy na XXI Forum Ekonomiczne warto było pojechać? Bez wątpienia tak. Żadnego panaceum z tamtej strony nikt rozsądny nie może oczekiwać, ale jest z kim i o czym podyskutować. Tak podczas oficjalnych punktów programu, jak i w kuluarach.

419. Wpis 1686, 8.IX.2011

Tak, to ZDUMIEWAJĄCE, że dotychczas nikt nie potrudził się o film o Kościuszce (@ Piotr, wpis 1683). Jego życie jest bardziej pasjonujące niż najciekawszy nawet film. Choćby to, że to jedyny człowiek w dziejach, który rozmawiał i z amerykańskimi prezydentami, i z rosyjskimi carami, i z francuskim cesarzem, i z polskim królem. Kiedyś ktoś opowie to filmem, bo nie sposób pominąć takiej POSTACI i takiego TEMATU.

418. Wpis 1680, 6.IX.2011

Pan Piotr Kawala (wpis 1678) chce wiedzieć, czy mam "do polecenia jakieś nowe ciekawe filmy i książki?" Filmy - poza "Inside Job" - chyba nie, ale książek godnych przeczytania jest kilka:
Freedman, David. H. (2010). "Wrong: Why Experts Keep Failing Us – And How to Know When Not to Trust Them", Little, Brown and Company, New York-Boston-London.
Jackson, Tim (2009). "Prosperity without Growth: Economics for a Finite Planet", Earthscan, London.
King, Stephen D. (2010). "Losing Control: The Emerging Threats to Western Prosperity", Yale University Press, New Haven and London.
Posner, Richard A. (2009). "A Failure of Capitalism: The Crisis of '08 and the Descent into Depression”, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts, and London, England.
Prestowitz, Clyde (2010). "The Betrayal of American Prosperity: Free Market Delusions, America's Decline, and How We Must Compete in the Post-Dollar Era", Free Press, New York.
Rajan, Raghuram (2010). "Fault Lines: How Hidden Fractures Still Threaten the World Economy", Princeton University, Princeton and Oxford.
Ridley, Matt (2010). "The Rational Optimist: How Prosperity Evolves", Harper-Collins, New York.

Rodrik, Dani (2011). "The Globalization Paradox: Democracy and the Future of the World Economy", W. W. Norton, New York and London.
Sięgając do literatury innego typu, znakomite są biografie Chopina i Kościuszki, obie napisane przez rodaków z zagranicy: "Chopin: Prince of the Romantics" Adama Zamoyskiego oraz „The Peasant Prince: Thaddeus Kosciuszko and the Age of Revolution" Alexa Strozynskiego". Ta pierwsza na pewno jest już wydana także po polsku.

417. Wpis 1677, 5.IX.2011

Co sądzę o mediach? Wzmiankuję kwestię mediów w drugim komentarzu powyżej, a także w notce "Dlaczego nie wracam do polityki" poniżej. I przy innych okazjach. Więcej piszę o tym w I rozdziale "Wędrującego świata", zgłębiając istotę prawdy, błędu i kłamstwa w ekonomii i polityce. To niełatwe odróżniać kto ma rację, a kto jej nie ma, a pośród tych, którzy jej nie mają, kto się myli, a kto kłamie, czyli celowo wprowadza innych w błąd.

Media – kierując się ekonomicznymi i politycznymi interesami swoich mocodawców czy też zapatrywaniami, niekiedy dogmatycznymi, swych redaktorów – niejednokrotnie bardziej manipulują opinią publiczną, niż ją wyrażają. Bardzo niski bywa poziom etyki mediów, co przyznają też najwybitniejsi, cechujący się wysokimi standardami profesjonalnymi i moralnymi (szkoda, że nieliczni) publicyści i dziennikarze. Najgorsze jest to, że w powszechnym odbiorze przyjmuje się, że dobry dziennikarz to słynny dziennikarz (podobnie jest z komentatorami ekonomicznymi, z których niejeden jest zatrważająco niekompetentny czy skrajnie zideologizowany, ostatnio głównie prawicowo). Bynajmniej. Zdarza się i tak, że sławny dziennikarz czy ekonomista jest marny tak z zawodowego, jak i etycznego punktu widzenia.

To wszystko powoduje szumy informacyjne i interpretacyjne, wskutek czego ludzie – także ci inteligentni i logicznie myślący – dokonują zbyt często nieracjonalnych wyborów. Tak ekonomicznych, jak i politycznych, niejednokrotnie opowiadając się za rozwiązaniami, które są dla nich niekorzystne, jeśli nie wręcz szkodliwe. Przykłady można by mnożyć – od wyboru niekompetentnych czy cynicznych posłów po opcje walutowe przedsiębiorców. Racjonalny bowiem jest ten – od jednostki poprzez grupy społeczne po naród – kto działa na własną korzyść, zważywszy na informacje. Kluczowe zatem są informacje, a te zasadniczo dystrybuują media. Mało kto ma dostęp do źródłowych informacji i zdolność do ich samodzielnej i obiektywnej interpretacji. To przerażające, ale dziś nawet profesorowie powołują się na gazety, miast gazety na profesorów! Pomijając te gazety, które świadomie powołują się na tych profesorów, którzy racji nie mają, czyli albo się mylą, albo mijają z prawdą, bo to się politycznie bądź materialnie opłaca…

Dramat polega na tym, że nie może sprawnie funkcjonować współczesna demokracja ani społeczeństwo obywatelskie bez rzetelnych mediów. Pod tym względem sytuacja nie tylko w Polsce pozostawia jakże wiele do życzenia! Przed nami długa i trudna droga…

416. Wpis 1676, 5.IX.2011

Żadnej gwarancji to nie daje, ale jakieś szanse stwarza: trzeba domagać się od kandydujących w nadchodzących wyborach parlamentarnych, aby KONKRETNIE deklarowali, co i jak zamierzają w sprawie przeciwdziałania bezrobociu robić. Nie każdy z nich ma cokolwiek do zaproponowania w tej sprawie, ale niech to jednoznacznie przyzna. Jest to także dobra okazja,

by obecnie sprawujące partie rozliczyć ze składanych przed wyborami cztery lata temu obietnic co do redukcji bezrobocia i wzrostu zatrudnienia. I niech nie tłumaczą się kryzysem, skoro głoszą, że go w Polsce ponoć nie ma. Niestety, jest. Także głęboki kryzys polityki społeczno-gospodarczej.

Na media, zwłaszcza te najbardziej opiniotwórcze gazety i kanały telewizyjne, niech Pani nie liczy, gdyż one mają inne priorytety. W końcu to nie bezrobotni dają im ogłoszenia. Wystarczy przewertować tę gazetę czy tamten dziennik i w oczy się rzuca, że troska tam wielka o notowania rynkowe i wahania kursów, o wpływy z prywatyzacji i cięcia wydatków socjalnych (także na walkę z bezrobociem!), a nie o procesy realne, które decydują o poziomie zatrudnienia.

415. Wpis 1673, 4.IX.2011

Poniżej umieszczam kilka odpowiedzi udzielonych po komentarzach na www.facebook.com/kolodko w związku z dzisiejszą audycją radiową w TOK FM, by nie umknęły uwadze.

@ Robert Łodygowski. A Pan sądzi, że "ład i postęp można zagwarantować przy pomocy kija" czy "marchewki"? Dobrze wsłuchiwać się w argumenty, które przedstawiam. Wspomniałem w audycji TOK FM o trójkącie „wartości – instytucje – polityka", co szerzej wyjaśniam w książkach i innych publikacjach. Radzę sięgać i czytać, wtedy łatwiej zrozumieć, co od czego zależy… Trudno zaiste pojąć, dlaczego Pan Łodygowski jest zaszokowany tak oczywistą prawdą, że ład i postęp można zagwarantować poprzez właściwy system wartości i towarzyszące mu bodźce, motywacje oraz regulacje.

@ Maciek Szamowicz „co tworzy swiatle spoleczenstwo obywatelskie, swiatly rzad rozwija swiatle spoleczenstwo, czy swiatle spoleczenstwo wybiera swiatly rzad". To dylemat w rodzaju co jest wcześniej: kura czy jajko? Występuje sprzężenie zwrotne pomiędzy kulturą władzy a stanem społeczeństwa. Odpowiednie interakcje tworzy się przez pokolenia i trudno spodziewać się „światłego rządu" przy „nieświatłym społeczeństwie". Szczególną rolę mają na tym polu do odegrania elity intelektualne i bardzo źle się dzieje, gdy ich nie starcza albo gdy same się zagubiły w ferworze nieustannych sporów ideologicznych i niedostatecznie praktycznego podejścia do trapiących ludzi problemów. Gdzie indziej powiedziałem, że w kraju, w którym hołota robi za elitę, nie może być dobrze. A zjeździwszy prawie cały świat, mógłbym wymienić parę takich krajów… Tu tylko dodam, że na manowce prowadzi dyskurs sprowadzający się do wzajemnego oskarżania się przez władzę i społeczeństwo, że nie dorosło do wyzwań czasów, w których żyjemy.

@ Piotr Stanek: „Z tego co pamiętam w ubiegłych latach zasiadał Pan 4 razy w rządzie. I co Pan zrobił w ciągu tego czasu by w Polsce był ład i postęp... ?" Dobrze Pan pamięta. I wystarczy chcieć wiedzieć, aby łatwo znaleźć odpowiedź na takie pytanie, choćby poniżej w notce „Dlaczego nie wracam do polityki". A dużo więcej w licznych publikacjach, także w Internecie.

Widzę, że nie zdaje Pan sobie sprawy z tego, iż to akurat w „moich" czasach nie tylko najszybciej rozwijała się gospodarka i poprawiał standard życia ludzi (np. w latach 1994-97 PKB na mieszkańca skoczył w górę aż o 28 proc.!, bezrobocie spadło o 1/3, a inflacja o 2/3 i zasadniczo obniżył się dług publiczny), ale dokonał się również wielki postęp instytucjonalny. Akurat teraz Polska obchodzi 15-lecie przystąpienia do OECD, do której to organizacji wprowadziłem nasz kraj latem 1996 roku dzięki postępowym reformom strukturalnym. Później, gdy w latach 2002-03 po raz czwarty byłem wicepremierem, ponownie wzrost

gospodarczy przyspieszył z stagnacyjnego 0,2 proc. w IV kwartale 2001 roku (skutek błędnej polityki posolidarnościowego rządu AWS-UW) do 7,0 w I kwartale 2004 roku (za rządów SLD-PSL). Sukcesem zostały zwieńczone negocjacje o przystąpieniu do Unii Europejskiej, co zdecydowana większość społeczeństwa poparła w narodowym referendum.

Dodam jeszcze, że w latach 1996-97 – wskutek pomyślnej realizacji „Strategii dla Polski" – dzięki której było coraz więcej ładu społecznej gospodarki rynkowej i coraz większy postęp – więcej Polaków wracało do kraju, niż zeń wyjeżdżało. Nie byliśmy wtedy bogatsi, ale było zdecydowanie więcej optymizmu i realistycznej wiary w lepszą przyszłość. Panu Stankowi – jeśli naprawdę chce wiedzieć, co zrobiłem dla rozwoju i postępu w czasach, gdy byłem w rządzie – polecam m. in. dostępne w Internecie moje książki, a zwłaszcza „Od szoku do terapii. Ekonomia i polityka transformacji" oraz „O Naprawie Naszych Finansów" (http://tiger.edu.pl/onas/ksiazkiPDF.html). Jak pisze w jednej ze swoich prac Pani Profesor Maria Jarosz, w tamtych latach, gdy byłem wicepremierem i ministrem finansów, rosło, co miało rosnąć (produkcja, inwestycje, konsumpcja, zatrudnienie), a spadało, co miało spadać (inflacja, bezrobocie, deficyt). Dodam jeszcze, że kultura – no bo o tym tutaj powinniśmy dyskutować – kwitła.

414. Wpis 1672, 4.IX.2011

Tutaj http://bi.gazeta.pl/im/7/10226/m10226987.mp3 jest link do audycji na falach radia TOK FM, w której z Redaktorem Kamilem Dąbrowa rozmawiam o kulturze i jej wpływie na procesy rozwoju oraz przemiany cywilizacyjne.

413. Wpis 1669, 1.IX.2011

To poważny problem, skoro coraz więcej osób defetystycznie stwierdza, że "nie ma na kogo głosować", pokazując przy sposobności, jak ułomna bywa demokracja. W książce "Świat na wyciągnięcie myśli" piszę, że przy całym uzasadnionym krytycyzmie co do stanu gospodarki rynkowej, jaką sobie stworzyliśmy w Polsce przez ćwierćwiecze transformacji, sprawdza się ona bardziej niż nasza demokracja. Podtrzymuję ten pogląd. Rynek jest bardziej funkcjonalny niż demokracja. Ale pamiętajmy zawsze o tym, że ani rynek nie eliminuje nieuczciwości, ani demokracja głupoty. Do tego potrzebne jest coś więcej: kultura. O tym z kolei dużo piszę w "Wędrującym świecie". Co zaś do dramatycznego pytania Pani Magdaleny – PO czy PiS, bo do tego te partia i de facto im wysługujące się media usiłują sprowadzić problem wyboru – to można przecież uciec przed takim koszmarnym wyborem: dżuma czy cholera. Jest bardziej łagodna alternatywa: kaszel czy katar, a więc SLD czy PSL. Warto naprawdę dokonać wyboru między tymi partiami i ich orientacjami programowymi i politycznymi. Skoro skazani jesteśmy na koalicyjny rząd z "cholerykiem" albo "zadżumionym" na czele, to niech znaczy jak najwięcej ten mniejszy partner, który będzie tylko "kichał" albo "kaszlał". Im silniejszy mniejszy partner rządzącej koalicji, tym mniej będzie tej nonszalancji, z którą wcześniej panoszyło się PiS, a teraz wręcz już szaleje PO, „dla którego nie ma alternatywy".

412. Wpis 1667, 30.VIII.2011

Tzw. zrównoważony rozwój (ang. 'sustainable developmment') najczęściej rozumiany jest jako proces wzrostu, w którym zachowana jest równowaga pomiędzy działalnością gospodarczą człowieka a jego naturalnym środowiskiem. By tak było, absolutnie niezbędne jest podejście długofalowe. Wymaga to umiejętności politycznego myślenia i działania w

skali kilkunastu i kilkudziesięciu lat. A tego brakuje w polityce realnej (nie mówię o nieustannych obietnicach bez pokrycia). Przy okazji dodam – zwłaszcza że rozmawiamy pod komentarzem na temat podatków – iż rozwój zrównoważony wymaga sukcesywnego przechodzenia od podatków dochodowych do ekologicznych. Daleka do tego droga. Wszędzie: i w USA, i w UE, i w Polsce. Dodam też, co ważne, że w swoich książkach traktuję "rozwój zrównoważony" szerzej, a mianowicie jako długofalowy proces rozwoju przy zachowaniu harmonii na trzech wielkich obszarach: ekonomicznym, środowiskowym i społecznym. W wymiarze pokoleniowym nie będzie możliwe zachowanie żadnej z tych równowag bez troski o pozostałe. Konieczne jest podejście kompleksowe, długookresowe i dynamiczne. O tym piszę w „Wędrującym świecie" i w „Świecie na wyciągnięcie myśli". Także o istocie podatków ekologicznych.

411. Wpis 1665, 28.VIII.2011

@ Bubu 1664

Na temat diety (m.in.) jest cały wywiad opublikowany w miesięczniku "Vege"
http://www.facebook.com/kolodko#!/notes/grzegorz-w-kolodko/wywiad-niecodzienny-my%C5%9Bli-biegn%C4%85-razem-ze-mn%C4%85-a-ja-z-nimi/218476121531716

410. Wpis 1461, 27.VIII.2011

Wiele moich propozycji programowych można znaleźć na tym profilu, na moim blogu www.wedrujacyswiat.pl, w książce "Świat na wyciągnięcie myśli", więc ze względu na szacunek do czytelników i internautów nie będę się w tym miejscu powtarzał. Jeśli krytykuję działania innych, to zawsze i wyłącznie z pozycji merytorycznych, proponując działania alternatywne. W sposób sensowny. Nie uprawiam polityki, zajmuję się nauką, a tym, którzy się parają polityką z tej czy innej opozycyjnej perspektywy, zawsze radzę: NIGDY nie postulujcie czegoś, czego nie bylibyście w stanie zrobić, będąc u władzy. Nie słuchają, obiecują niedorzeczności i jest, jak jest. Dlatego polityka, jej marna jakość tak bardzo ludzi rozczarowuje…

W odróżnieniu od innych mam ten komfort, że już dwakroć – w latach 1994-97, kiedy PKB na mieszkańca skoczył aż o 28 proc., a w uznaniu reform strukturalnych przyjęto nasz kraj do OECD, oraz w latach 2002-03, kiedy ponownie udało się zdynamizować gospodarkę i zwieńczyć sukcesem reformy i negocjacje doprowadzające Polskę do Unii Europejskiej – zajmowałem się polityką ekonomiczno-społeczną czynnie. Produkcja i zatrudnienie rosły coraz szybciej, inflacja i bezrobocie spadały coraz bardziej i więcej rodaków do ojczyzny wracało, niż z niej wyjeżdżało. Mówiąc po ludzku: nie tylko gadałem, lecz i robiłem to, co *pro publico bono* należy. I, sądzę, z niezłym skutkiem. A z punktu widzenia tempa wzrostu gospodarczego z pewnością z najlepszym skutkiem podczas minionego z górą ćwierćwiecza.

Stąd też uważam, że w polityce swoje już zrobiłem. Ale wraca nieustanie pytanie (i również jakże często wyrażane przez ludzi prośby, też tu, na tej stronie) o mój powrót do polityki. Już na nie wielokrotnie odpowiadałem i nie chciałbym się powtarzać. Ale powtórzę. Człowiek odpowiedzialny – a ja jestem odpowiedzialny – idzie do polityki, gdy spełnione są dwa warunki na raz. Po pierwsze, gdy ma się realistyczną koncepcję rozwoju społeczno-gospodarczego na miarę aspiracji i możliwości narodu i gospodarki. I taką koncepcję mam; piszę o niej ogólnie w „Świecie na wyciągnięcie myśli", choć – co oczywiste – wymaga ona konkretyzacji (jak to się robi, pokazałem już w przeszłości). Po drugie, muszą istnieć warunki

polityczne umożliwiające wdrożenie zakładanej strategii. Przynajmniej jej masy krytycznej, zasadniczej części. Ten drugi warunek jest niespełniony. I nie będzie spełniony także po wyborach. Poprzednio, gdy realizowaliśmy „Strategię dla Polski" w latach 1994-97 oraz „Program Naprawy Finansów Rzeczypospolitej" w latach 2002-03, oba warunki zostały spełnione. Rządzące kolacje przyjęły moje warunki programowe i to one realizowały mój program, a nie ja ich. Gdy tak było, przystąpiłem do rządu (dwukrotnie tak nie było, więc odmówiłem wejścia do rządu w 1989 i 1993 roku). Gdy warunki te przestały być spełniane, na własne życzenie z czynnej polityki odszedłem w roku 1997 i ponownie w 2003.

Rozumiem, skąd się bierze u niektórych to pragnienie „do trzech razy sztuka". Skoro już dwa razy – po szoku bez terapii początku lat 1990. i ponownie po przechłodzeniu bez potrzeby w ich końcu – udało się wydobyć polską gospodarkę z zapaści i wprowadzić ją na ścieżkę szybkiego i zrównoważonego rozwoju, to niech pan profesor zrobi to trzeci raz. Innymi słowy, po raz trzeci „posprząta" po podbudowanej neoliberalną doktryną błędnej polityce gospodarczej. Niestety, nie ma ku temu warunków.

409. Wpis 1659, 27.VIII.2011

Panu Piotrowi Falkowskiemu (komentarz umieszczony pod informacją o mojej rozmowie w POLSAT w piątek, 26.08) ponoć "chodzi tylko o obiektywizm". Szkoda zatem, że nie starcza go w jego wywodzie. Wynika zeń, że Polski z punktu widzenie dynamiki gospodarczej nie ma do kogo porównywać (choć na świecie jest prawie 200 gospodarek narodowych) i że "obecny wzrost gospodarczy Polski jest (...) więcej niż dobry". Ta ostatnia opinia różni się od oficjalnej propagandy rządu tylko tym, że dodaje do niej jeszcze obraźliwe stwierdzenia, o "chorym psychicznie Kaczyńskim" itp. Takie insynuacje nie powinny być umieszczane na tej stronie. Według Pana Falkowskiego należy głosować na PO, ale tu też nie miejsce na kampanię wyborczą.

Co zaś do meritum – potencjalnej i realnej dynamiki gospodarczej w Polsce – to w sposób oczywisty jest ona poniżej potencjału. Jeśli 3,5 proc. rocznego przyrostu PKB miałoby być wszystkim, na co nas stać, to marna przed nami przyszłość. Przy takim rachitycznym wzroście, o co najmniej 2 punkty poniżej możliwości, większość społeczeństwa nie odczuwa żadnej poprawy swej sytuacji materialnej, dla wielu ona wręcz się pogarsza, wzrost ma charakter bezzatrudnieniowy i nie spada bezrobocie, a trwać będzie fala emigracji, erodująca bez mała substancję narodową.

Gdy w roku 2002, gdy po raz czwarty zostałem wicepremierem i ministrem finansów – po doprowadzeniu przez poprzedników Platformy Obywatelskiej, Akacji Wyborczej Solidarność i Unię Demokratyczną, do stagnacji, gdyż wskutek nieracjonalnego przechłodzenia gospodarki przez L. Balcerowicza wzrost w czwartym kwartale 2001 roku wynosił śladowe 0,2 proc. oraz po haśle M. Belki „1-3-5" – zaproponowałem politykę przyspieszającą wzrost do „3-5-7", to ileż musiałem wysłuchiwać, że to niemożliwe! I już w 2003 roku było prawie 4 proc., a w pierwszym kwartale 2004 aż 7 procent! Notabene, ciekawe czy Pan Falkowski również w 2001 roku uważał, że Polski nie było stać na więcej?...

Teraz też Polska mogłaby odczuwalne przyspieszać tempo wzrostu, idzie natomiast w kierunku jego spadku. Narastanie biurokratycznych przeszkód, zła struktura wydatków budżetowych, niedorozwój instytucji partnerstwa publiczno-prywatnego, niedostatek państwowych inwestycji w kapitał ludzki i infrastrukturę, zbyt wysokie stopy procentowe – to tylko niektóre z przyczyn niewykorzystywania potencjału wzrostu. Niestety, zanosi się na to, że makroekonomiczna polityka de facto ograniczania zagregowanego popytu będzie kontynuowana (bo będą kontynuowane rządy PO), trudno więc oczekiwać przyspieszenia gospodarczego. Nie będziemy już, miejmy nadzieję, musieli słuchać bajdurzeń o „zielonej

wyspie”, skoro świat, przeciętnie biorąc, rozwija się szybciej niż Polska, ale będziemy brnąć dalej, miast szybko kroczyć do przodu.
Na koniec polecam Pan Falkowskiemu cotygodniowy rzut oka na przedostatnią stronę opiniotwórczego tygodnika "The Economist". Znajdzie tam m. in. dane o oczekiwanym na ten i przyszły rok wzroście PKB. Gdy inni przyspieszją, Polska zwalnia. O ile w roku 2009 na 25 państw tzw. emerging markets tylko w czterech tempo wzrostu PKB było wyższe niż w Polsce, a w pozostałych 20 niższe – co skłoniło rząd PO do głoszenia mumbo-jumbo o "zielonej wyspie” miast do korekty polityki gospodarczej i porzucenia jej neoliberalnego nurtu – to w roku 2010 było dokładnie odwrotnie: zaledwie w czterech krajach tempo wzrostu było mniejsze niż w Polsce, podczas gdy aż w 20 było ono wyższe. W tym roku jest niewiele lepiej. Ale, jak chce Pan Falkowski i bezkrytyczni apologeci polityki rządu PO, porównywać należy się jedynie z gorszymi od nas. Jakież to wygodne, nieprawdaż? I jakże dalekie, od tego, że "chodzi tylko o obiektywizm".

408. Wpis 1655, 26.VIII.2011

@ Bubu (wpis 1650)
Uważam, że kontrolowany rozwój żywności GM jest jak najbardziej pożądany. Wymaga to wszakże odpowiedniej regulacji i nadzoru. W obliczu 10-ciomiliardowej populacji Ziemi w końcu wieku tędy m. in. droga do zapewnienia ludzkości wyżywienia.
@ aziard (wpis 1651)
Wypisywanie takich rzeczy: „” dowodzi zupełnego braku zrozumienia roli Państwa i regulacji w gospodarce kapitalistycznej. Określanie zaś takich praktyk mianem „faszyzm” świadczy, że aziard ma kłopoty z analizą, oceną i argumentacją, więc ucieka się do bezsensownych w tym kontekście epitetów.

407. Wpis 1654, 26.VIII.2011

Żadnego "frycowego" zagranicznym inwestorom płacić nie musimy, co nie oznacza, że przy złym rządzeniu – choćby takim jak podczas ostatnich kilku lat – nie płacimy. Trzeba umieć wykorzystywać kapitał zagraniczny na swoich warunkach, a więc na własną, a nie cudzą korzyść. Powinien on trafiać tam, gdzie my go potrzebujemy (infrastruktura, modernizacja przemysłu, postęp techniczny, ochrona środowiska), a nie tam, gdzie mu się to najbardziej opłaca (bankowość, ubezpieczenia, telekomunikacja, media, używki, napoje). To ciekawe, że potrafią to robić bardzo dobrze południowi Koreańczycy, Chińczycy, a ostatnio także Wietnamczycy i nawet Katar, a neoliberalne czy prawicowo-populistyczne rządy Polski nie... Zresztą, to nie jest li tylko kwestia umiejętności; to również sprawa chęci. A tej może nie starczać przy dużym stopniu skorumpowania polityki i administracji, także przez kapitał zagraniczny.

406. Wpis 1653, 26.VIII.2011

Na antenie telewizji, a także tutaj, muszę odpowiadać bardzo krótki i zwięźle, a nie chciałbym, aby było to zbyt ogólne, trzeba bowiem odpowiadać konkretnie. Dlatego też, niezależnie od wywiadów i wymiany poglądów tu i na moim profilu www.facebook.com/kolodko, zachęcam do zajrzenia do książki "Świat na wyciągnięcie myśli". Zwłaszcza rozdziały VI, "O społecznej gospodarce rynkowej", oraz VII, "Rozwój i

postęp. W poszukiwaniu strategii dla Polski", zawierają odpowiedź na pytania dotyczące sposobów dynamizacji polskiej gospodarki.

By wrócić na ścieżkę wzrostu rzędu 5-7 procent, zwiększyć się musi stopa inwestycji, a więc wpierw wzrosnąć muszą oszczędności krajowe. Nie można pod tym względem liczyć tylko na kapitał zagraniczny. Nie można też przyzwolić na nadmierną aprecjację złotego, gdyż to eroduje konkurencyjność sektora eksportowego, a strategia szybkiego rozwoju musi opierać na wzroście ciągnionym przez eksport. W szczególności istotnie musi zwiększyć się eksport poza kraje UE, głównie na Wschód.

Nie będę już wspominał o takich oczywistościach, jak odbiurokratyzowanie gospodarki. Pod tym względem podczas rządów PO sytuacja bardzo się pogorszyła. Trudno uwierzyć, że jest aż tak źle, jak twierdzi związek pracodawców. Ostatni raport IHS Global Insight (z 23.08) donosi: „The latest annual review of Poland's legal framework by the Polish Confederation of Private Employers has highlighted an increase of administrative and legal barriers to businesses operating in Poland. According to the report, businesses now have to face almost 100 more obstacles than in 2009, while most of the business-related laws passed in 2010 are not business friendly." To musi bardzo zniechęcać zagraniczny kapitał, a nade wszystko hamuje rozkwit rodzimej przedsiębiorczości.

405. Wpis 1645, 22.VIII.2011

Bezsprzecznie sukces niektórych gospodarek azjatyckich – w tym także w regionie ASEANu – jest efektem pozytywnej synergii rynku i państwa. Przy wszystkich ogromnych różnicach, choćby między małym i bogatym Singapurem oraz ludnym i biednym Wietnamem czy też między Malezją i Indonezją, zawsze o rozwoju decydowało współgranie spontaniczności rynku opartego na własności prywatnej z aktywną strategiczną rolą państwa.

Inwestycje infrastrukturalne finansowane ze środków publicznych i rządowe wsparcie dla wzbogacania kapitału ludzkiego odegrały ogromną rolę w cywilizacyjnym skoku Korei Południowej i Chin, a wcześniej Japonii. Czynnik ten obecnie daje o sobie wyraźnie znać w Wietnamie. W żadnym z tych krajów – w żadnym – góry nie wziął neoliberalizm. Choć mają różne orientacje polityczne, żaden też nie dał podporządkować się interesom Zachodu.

Pragmatyzm, połączony ze specyficznymi wartościami właściwymi tamtejszej kultury ceniącej sobie zbiorowy wysiłek, daje dobre efekty. Również obecnie, w czasach gdy bogaty Zachód sam siebie wpędził w poważny kryzys strukturalny i instytucjonalny.

Niewiele można nauczyć się od Birmy czy Brunei, ale na pewno co nieco z innych krajów ASEAN-u. Nikt nie proponuje, aby przenosić stamtąd buddyzm albo taoizm – które skądinąd sprzyjają spójności społecznej, a ta z kolei rozwojowi społeczno-gospodarczemu – ale zdolność rządów do realizowania długookresowych strategii rozwoju i umiejętność sprzęgania potęgi niewidzialnej ręki rynku z potęgą widzialnej głowy państwa.

404. Wpis 1643, 22.VIII.2011

Czy dałoby się doprecyzować polską neoliberalną mniejszość? Dałoby się, choć nie jest to jednorodna grupa.

Jej trzon stanowi grupa interesów związana głównie z sektorem finansowym i spekulacjami rynkowi, która skoncentrowana jest nie tyle na wytwarzaniu dochodu (nowej wartości dodanej), ile na jej przechwytywaniu w procesach redystrybucji, zarówno rynkowej (czysta spekulacja), jak i budżetowej (walka z sektorem publicznym i podatkami, z których finansuje się dobra publiczne).

Główny sposób działania neoliberałów to narzucanie własnych partykularnych interesów jako interesu ogólnospołecznego. Posługują się w tym celu wylansowanymi przez siebie „guru" i fałszywi autorytetami, manipulacjami medialnymi, penetracją środowiska nauk społecznych i – oczywiście – polityki. Co ważne (i wspomagające), mają swoich możnych i wpływowych sojuszników międzynarodowych, gdyż neoliberalizm jest fenomenem globalnym, a do Polski został tylko zaimportowany. By tak się stało, musieli się jednak tutaj pojawić jego zagorzali zwolennicy, jedni motywowani chciwością, inni zaciekłością ideologiczną.

Istotną część tego nurtu stanowią niektóre media, które są finansowane przez grupy interesy i które są pod przemożnym wpływem neoliberalnych doktrynerów i dogmatyków w postaci pseudonaukowców, analityków rynkowych, tendencyjnych komentatorów. To rozpacz, gdy dominują i terroryzują ludzi spragnionych prawdy nie ci kaznodzieje, którzy powinni. Niejeden dołączył to tej grupy, stając się naiwną ofiarą nawałnicy propagandowej i wierząc teraz głęboko, że ma rację i czyni dobrze, choć jej nie ma i postępuje szkodliwie z punktu widzenia harmonijnego i długofalowego rozwoju.

Ta „neoliberalna mniejszość" (gdyż w sposób oczywisty stanowi ona mniejszość społeczeństwa, ale ma potężną siłę, dysponując wpływami w finansach i mediach, a więc środkami i informacjami) czyni z Państwa wroga publicznego Nr 1 po to, by w myśl demagogii współczesnego leseferyzmu, osłabiać regulacje gospodarki pod hasłami wyższości „wolnego rynku". Do czego to prowadzi, widzimy w postaci obecnego wielkiego kryzysu, który nie jest kryzysem koniunkturalnym, lecz strukturalnym i systemowym kryzysem neoliberalnego kapitalizmu. W Polsce zaś skutkuje to ponownie spowalnianiem gospodarki i pogłębianiem się i tak już nadmiernego zróżnicowania materialnego ludności. Neoliberalizm jest nie tylko przejawem chciwości, lecz także głupoty, bo koniec końców zagraża gospodarce rynkowej, bez której przecież sam nie ma ani szans, ani sensu.

Wszędzie – także w Polsce – neoliberalizm na swoich ideologów, lobbystów, polityków. Od strony partyjnej ten nurt jest silnie reprezentowany w PO, skądinąd heterogenicznej partii władzy, w kilku opiniotwórczych tytułach prasowych i innych mediach, jak i w niektórych ośrodkach (pseudo)badawczych. Tytuły, nazwy i nazwiska proszę sobie samemu wpisywać…

403. Wpis 1642, 22.VIII.2011

Poniższy skrót (omówienie) mego dzisiejszego wystąpienia na antenie TVP Info przytoczony jest na portalu tejże telewizji. Tam też (http://tvp.info/informacje/biznes/nigdy-nie-bylismy-zielona-wyspa/5143813) można obejrzeć audycję w całości.

„Nigdy nie byliśmy zieloną wyspą"

– Nie porównujmy się z gorszymi. Co by było, gdyby córka przyniosła do domu tróję z minusem, a żona chwaliłaby się sąsiadce: „widzisz jakie mam wspaniałe dziecko, trója z minusem, a syn Kowalskiej dostał dwóję". Trzeba równać w górę, do tych co mają piątki i czwórki – powiedział w TVP Info prof. Grzegorz Kołodko. Były wicepremier i b. minister finansów odniósł się do światowego kryzysu gospodarczego. Podkreślił, że Polska – wbrew deklaracjom rządu – znajduje się w jego poważnej fazie i zamiast gonić kraje szybko się rozwijające, równa do tych, gdzie rozwój jest wolniejszy.

Prof. Grzegorz Kołodko był gościem TVP Info

– Nigdy żadną zieloną wyspą nie byliśmy. Tak się złożyło w wyniku szczęśliwego zbiegu okoliczności – co miało niewiele wspólnego, albo i nic, z polityką rządu Platformy Obywatelskiej – że Polska nie weszła w czasie światowego kryzysu gospodarczego w falę recesji, a więc bezwzględnego spadku poziomu produkcji. Ale byliśmy i jesteśmy w fazie poważnego kryzysu – mówił prof. Kołodko.

Według niego przedstawia się on w naszym kraju w co najmniej trzech aspektach. – *Po pierwsze dużym niewykorzystaniem istniejących mocy wytwórczych, co zniechęca do inwestowania. Po co inwestować i tworzyć nowe moce wytwórcze, nowe miejsca pracy, skoro istniejące są nie do wykorzystania, bo nie ma tego jak i komu sprzedać* – zauważył gość „Info Poranka".

– Po drugie, co jest bardziej dotkliwe już dla nas, dla ludzi, mamy strukturalnie wysoki poziom bezrobocia. No jeśli to nie jest przejawem kryzysu, to co nim jest? No i po trzecie jest to, czego będziemy jeszcze dużo odczuwać i to przez dłuższy okres, to jest na dobrą sprawę załamanie – przy tej polityce, jaką się w ostatnich latach uprawia – w finansach publicznych, budżecie. W zeszłym roku było 8 proc. deficytu sektora finansów publicznych w stosunku do produkcji brutto. W tym roku blisko 6 proc, a założenie, że to będzie 2,9 proc. w roku przyszłym, to jest po prostu przedwyborczy blichtr – podkreślił.

Prof. Kołodko uważa jednak, że ludzie już to dostrzegają. – *To nie była „zielona wyspa" i to zauważają przede wszystkim polscy przedsiębiorcy i polscy konsumenci, czyli my wszyscy, że gospodarka niejako siada. My tracimy tę dynamikę, miast przyspieszać tempo wzrostu, w sytuacji gdy światowa gospodarka mocno poszła do przodu w zeszłym roku i w tym* – mówił.

Według byłego ministra finansów nasze gospodarcze znaczenie w świecie jest coraz mniejsze. – *Jest taki zgiełk, że jesteśmy krajem wielkiego sukcesu i idziemy bardzo mocno do przodu. Otóż udział polskiej gospodarki w światowej gospodarce spada. My mamy coraz mniej do powiedzenia i coraz mniej wkładu, bo światowa gospodarka, gospodarka 7 miliardów ludzi, rośnie szybciej, niż polska gospodarka. Więc napis: „przeciętna świata", który jest przed nami, albo obok nas, to my się do niego nie zbliżamy, tylko oddalamy* – obrazowo przedstawił.

– To bardzo wygodne. Zawsze można znaleźć kogoś, u kogo dzieje się gorzej. Jakby się działo gorzej na Białorusi, czy w Rosji, jeśli chodzi o dynamikę gospodarczą, to byśmy powiedzieli: „widzicie Państwo, u naszych wschodnich sąsiadów dzieje się gorzej". A obecnie mamy szybszy wzrost gospodarczy nie tylko w takich krajach, jak Litwa, czy Rosja, ale też w takich jak Turcja, czy Szwecja, która jest od nas dużo bogatsza. Więc jeśli mówimy o Zachodzie, to trzeba pokazać te kraje, gdzie tempo wzrostu jest wyższe niż w Polsce, chociażby we wspomnianej Szwecji – podkreślał prof. Kołodko. Dodał, że nie ma co porównywać się z gorszymi krajami.

Więc jeśli mamy się porównywać, to nie porównujmy się z gorszymi. Co by było gdyby czyjaś córka przyniosła do domu tróję z minusem, a żona będzie się chwaliła sąsiadce: widzisz jakie mam wspaniałe dzieci, trója z minusem, a syn Kowalskiej dostał dwóję. Trzeba równać w górę, do tych co mają piątki i czwórki.

– To, że Polska szybciej się rozwija w tempie ilościowym, niż np. Niemcy czy Francja, to nie dowodzi tego, że w Polsce jest słuszna polityka gospodarcza – mówił.

Profesor Kołodko widzi jednak pewne pozytywy dla naszego kraju. – *Uważam, że jest o klasę*

lepsza jakość materiału ludzkiego w Polsce, niż jeszcze kilka, czy kilkanaście lat temu – zakończył.

402. Wpis 1640, 22.VIII.2011

Rezerwy walutowe Polski, które już przekraczają 100 miliardów dolarów, są zbyt wysokie. Utrzymywanie ich na takim wygórowanym poziomie jest nieracjonalne i kosztowne dla polskiego podatnika, a bardzo zyskowne dla zagranicy.

Upraszczając, rezerwy te nie są w ogóle oprocentowane (gotówka) lub dają bardzo niskie odsetki z tytułu krótkoterminowych depozytów w zachodnich bankach i krótkoterminowych papierach dłużnych, które potem za te same – nasze – pieniądze kupują polskie obligacje, oprocentowane na dużo wyższym poziomie. Przykładowo, 100 mld USD (przetrzymywane w różnych walutach) daje 2,5 proc., a więc rocznie około 7 miliardów złotych, podczas gdy jako społeczeństwo (i podatnicy) płacimy aż 6 proc., a więc prawie 17 miliardów złotych, za pożyczenie poniekąd tych samych 100 mld USD (na potrzeby finansowania deficytu budżetowego i rolowania długu w czasie). Takie są koszty, które ponosimy, a zarazem zyski "inwestorów".

Oczywiście, rezerwy trzeba utrzymywać, ale gdyby wynosiły połowę obecnego stanu, co zupełnie wystarcza, to koszt dla podatnika wyniósłby nie 10, a 5 mld złotych. Mechanizmy te szerzej wyjaśniam w "Wędrującym świecie".

Co zaś do konkretnego pytania Pana Mateusza Hauke (vide www.facebook.com/kolodko, komentarz pod wydarzeniem TVP Info z 22-go sierpnia), to wartość rezerw (oraz zobowiązań dłużnych wobec Polski) odlicza się od długu publicznego (brutto) i wtedy mówimy o długu netto.

401. Wpis 1634, 20.VIII.2011

Odpowiadając na wpisy 1612 i 1630, uważam, że nie ma konieczności powrotu do pieniądza opartego na złocie. Gospodarka może w miarę sprawnie funkcjonować, opierając się na papierowym pieniądzu, którego "twardość" gwarantowana jest przez masę towarów wytwarzanych w społecznym procesie produkcji i przez istniejące oraz nowo tworzone w procesie inwestycyjnym moce produkcyjne.

Notabene, dlatego uważam, że dodatkowa emisja dolara w ramach tzw. luzowania ilościowego (ang. Quantative Easing, QE) nie jest drukowaniem inflacyjnego pieniądza bez pokrycia, gdyż ma on pokrycie w istniejących, a nie wykorzystanych mocach wytwórczych amerykańskiej gospodarki, która pracuje zaledwie na około dwie trzecie swojej mocy.

400. Wpis 1633, 20.VIII.2011

Tutaj http://www.tvn24.pl/28377,1714589,0,1,fakty-po-faktach,fakty_wiadomosc.html można obejrzeć audycję TVN 24 „Fakty po faktach”, a której odpowiadam na pytania o gospodarce światowej i polskiej, o kryzysie i nieudanej polityce rządu PO, o przyszłości Polski i receptach odnośnie do polityki rozwoju.

399. Wpis 1631, 20.VIII.2011

Oto skrótowa, pisemna relacja z moich wczorajszych wypowiedzi w audycji “Fakty po faktach” na antenie TVN 24:

„Prof. Grzegorz Kołodko ostro atakuje rząd obwiniając go, że zamiast o ludzi, dba o rynki. - Robienie wrażenia, że losy Polaków zależą od chaotycznych procesów na rynkach to mydlenie oczu - powiedział w "Faktach po Faktach". Według byłego ministra finansów, po wyborach okaże się, że sytuacja gospodarcza Polski jest dużo gorsza niż ta, którą obecnie rysuje rząd.

Zdaniem prof. Kołodki, obecna sytuacja na świecie to nie kolejna fala kryzysu, ale strukturalne, historyczne przesunięcia. - To czas zamętu, kiedy następują tektoniczne przesunięcia w gospodarce światowej - powiedział. Zauważył, że bogaty Zachód, do którego aspiruje także Polska, żył i żyje mocno ponad stan. - Finansował swój przedmuchany standard życia na koszt innych, czyli wyłaniających się rynków, traktowanych instrumentalnie. Ta epoka się kończy i nie może się skończyć w sposób łagodny - dodał profesor.

Robienie wrażenia, że losy Polaków zależą od chaotycznych procesów na rynkach to mydlenie oczu. Rząd zrzuca wszystko na rynki i zrobi to także po wyborach.

Profesor zachęca do zadawania mu pytań na Facebooku
Skrytykował również sposób pokazywania zagadnień finansowych przez media. - W telewizji chodzi, by pokazać, że nasze życie zależy od spontanicznych notowań na rynkach, że rynki rządzą procesami gospodarczymi. A to polityka powinna wpływać na to, co dzieje się na rynkach - powiedział. Jak podkreślał, trzeba troszczyć się o ludzi, a nie rynki, a "jeśli polityka Tuska ma satysfakcjonować rynki, a nie polskie społeczeństwo, to jest stawianie wszystkiego na głowie".

Rząd zrzuci winę na resztę świata?

Jego zdaniem w Polsce brakuje troski o to, jak można poprawić sytuację. - Robienie wrażenia, że losy Polaków zależą od chaotycznych procesów na rynkach to mydlenie oczu. Rząd zrzuca wszystko na rynki i zrobi to także po wyborach - uważa Kołodko.

Jak zaznacza, już w październiku okaże się, że sytuacja finansowa Polski jest dużo gorsza niż się mówi, a wina za to zostanie zrzucona na "resztę świata". Według profesora, zapewnianie o niezłej kondycji Polski to chwyt przedwyborczy, bo nasza sytuacja finansowa jest trudna. Kołodko przypomniał też, że zaraz po wygranej Bronisława Komorowskiego w wyborach rząd podniósł podatek VAT.

"Prezydencja przechodzi nam między palcami"
Co zatem czeka Polskę w przyszłości? Zdaniem b. ministra finansów będzie to dalsze rozwarstwienie w sytuacji materialnej Polaków, a tempo wzrostu gospodarczego pójdzie w dół.

Co zatem należy zrobić? Jak powiedział Kołodko, trzeba zmniejszyć uzależnienie od gospodarki niemieckiej i lepiej wykorzystać okres naszej prezydencji w UE. - Polska

prezydencja przechodzi nam miedzy palcami. Mówi się o europejskim rządzie bez Polski. Byłoby wstyd, gdyby takie inicjatywy wychodziły za polskiej prezydencji, bo to oznaczałoby, że Polska stała się trochę prowincjonalne - wyjaśnił.
Na koniec zaprosił internautów do dyskusji i zadawania pytań na jego profilu na Facebooku."

398. Wpis 1622, 19.VIII.2011

Pan Tomasz Tyrajski pyta na http://www.facebook.com/kolodko, "czy tempo wzrostu gospodarczego podawane przez obecny rząd jest realnie możliwe"? Tak, jest możliwe. Nawet wyższe tempo jest możliwe, zważywszy na obiektywne uwarunkowania, z jednej strony, oraz potencjał polskiej gospodarki, z drugiej. Nie aż tak wysokie, z jakim zostawiałem polską gospodarkę, odchodząc z rządu w 1997 roku (PKB wzrósł w II drugim kwartale aż o 7,5 proc.), czy też w roku 2003 (wzrost w I kwartale 2004 roku ponownie wyniósł 7 proc.), ale stać nas na wzrost niemniejszy niż 5 proc. średnio rocznie. Niestety, nie przy takiej polityce, jaką uprawia rząd (i bank centralny) w ostatnich latach. W rezultacie w roku 2009 PKB zwiększył się zaledwie o 1,8 proc., choć mógł wzrosnąć o jakieś 3,5. W zeszłym roku było 3,8, w tym więcej nie będzie (rząd utrzymuje, że będzie nie mniej niż 4 proc.), w przyszłym jeszcze mniej, około 3 proc. (rząd dalej twierdzi, że będzie przynajmniej 4 proc. przyrostu; oby!). W sumie w latach 2009-12 PKB zwiększa się zaledwie o ok. 13 proc., choć przy lepszej polityce przyrost mógłby wynieść co najmniej 20 proc. To niepowetowane straty. Nie wykorzystujemy danych nam szans, marnujemy bezcenny czas. Szkoda. A rząd się chwali, bo gdzie indziej jest gorzej…

397. Wpis 1621, 18.VIII.2011

Well, well, well... When something like this will happen in Poland? "Warren Buffett raised a few eyebrows by asserting that "a billionaire-friendly Congress" had "coddled" the wealthy for too long and should raise taxes on the rich. The investor, believed to be the world's third-richest man, said his income-tax rate amounted to 17.4% last year, whereas the average burden on others in his offices was 36%." („The Economist", August 20th)

396. Wpis 1620, 16.VIII.2011

Maciej (wpis 1604) słusznie używa określenia „harmider" w odniesieniu do irracjonalnego pomysłu likwidacji mechanizmu subsydiowania gmin uboższych, co z natury rzeczy musi być finansowane przychodami uzyskiwanymi w regionach bardziej zamożnych. Zaniechanie takich transferów utrwaliłoby i tak już zbyte duże regionalne nierówności w dochodach, najczęściej niezawinione przez mieszkań danej gminy czy województwa. Określanie mechanizmu wyrównawczego, który skądinąd w rozmaitych formach stosuje się w krajach gospodarczo rozwiniętych i instytucjonalnie oraz kulturowo zaawansowanych, „janosikowe" dowodzi daleko posuniętej arogancji i ignorancji aktywistów domagających się likwidacji tego instrumentu, a także dziennikarzy popierających takie zamysły. Otwarta natomiast pozostaje kwestia doskonalenia mechanizmów redystrybucji regionalnej, którymi posługujemy się w naszym systemie finansów publicznych.

395. Wpis 1619, 15.VIII.2011

After six weeks of travelling in Southeast Asia I'm back. One more fascinating trip, this time to several ASEAN countries. ASEAN (Association of South East Asian Nations) is a loose (if compared to the European Union) regional integration grouping. Loose so far, yet there are ambitious plans to establish a common free market in 2015. Maybe again too ambitious a target, but in the second half of this decade it could be achievable. If so, it will further facilitate the abilities for fast economic expansion of this region of ten countries with all together more than 600 thousand inhabitants.

As for the people, the conditions of leaving vary from country to country and within the countries from place to place. There is still a great deal of inequality, yet much more in the Philippines than in Myanmar, for sure more in Thailand than in Brunei. These are the four countries I have visited on this occasion. To other six – that is the richest Singapore and the poorest Laos as well as Indonesia, Malaysia, Vietnam, and Cambodia – I paid visits several times before. So, what are the main observations and conclusions this time?

First, there is a huge diversifications within the region from not only economic but also political and cultural viewpoints. The gap between the average income in Singapore and Brunei, at the one end, and Cambodia and Laos, at the other end, is unsustainable. Following successful example of regional development policy within the European Union, which indeed is contributing to more equitable growth, the ASEAN must introduce the policy of assisting the catching up process of the regions lagging behind the most advanced parts.

Second, the political spectrum is large and it doesn't help to coordinate the regional policies. From more or less successful democracies (now with a chance for a true progress after recent election also in Thailand, with the new coalition government headed first time by woman), to post-communist transition countries of Indochina to non-democratic Myanmar and Brunei (each so different from the other!), there is a kaleidoscope of political regimes. Interestingly enough, the link between democracy and development is as complex there as elsewhere.

Third, further regional integration progress calls for a revision of the principle of not intervening into ones country internal matter. Definitely, with all due respect, there are the issues *vis-à-vis* which the grouping should have a say, even if it seems to be a given country domestic, or internal matter.

Fourth, only two countries (Brunei and Singapore) have pegged their currencies to each other, although I would advise – for the longer run – to move towards the ASEAN currency union. It may be feasible in the second half of decade; the more so considering relatively stable exchange rates in the aftermath of Southeast Asian crisis of the late 1990s.

Fifth, ASEAN is and as well should be in the future one of the engine of global economy. At the time of a great stress in USA, EU, and Japan, it is the ASEAN, aside of course of China and India, that pulls the world economy out of recession and forward. After last year growth of 6.5 percent, this year to total regional GDP of ten countries expands again by about 6.5 percent. It is possible to sustain such pace of growth in the following years too.

Having said that, I must stress that aside of couple of lectures in Bangkok and a series of consultations on the issues related to structural reforms and development policies (of course, along the line of my New Pragmatism) this journey was mostly about the nature and culture. It varies so much from Buddhist Myanmar through Catholic Philippines to Muslim Brunei though everywhere it is fascinating.

People are quite open and friendly, yet for sure in Brunei they are not that hectic and in rush as they seem to be on the Philippines islands. The latter country reminds much more Mexico or Columbia than Myanmar. And, as always and elsewhere, the history does matter. There is a lot to see in all these countries, yet the amazing Bagan (Pagan) is hardly comparable with anything else on this Earth, with the exception of Angkor in Cambodia. The unique rice terraces of the Ifugao people in north Luzon on the Philippines are worth a

separate visit just for their beauty. Wandering the wooden paths, between the stilt houses in the water village of Kampong Ayer in Brunei is just a unique experience. I should mention also scuba diving on Palawan island on the Philippines, or the elephant ride in the working camp in Myanmar, or canopy walking in the Brunei jungle, and so on, so on…

Even the raining season and typhoon seems to be less a problem against all these and other attractions. Different, beautiful, inspiring. If you only can go – do go! And remember: travelling is comparing and comparing means knowledge.

394. Wpis 1618, 15.VIII.2011

@ Andrzej, wpis 1617.
Tak, to prawda, że w określonych sytuacjach zadłużanie się w obcej walucie (a nie w pieniądzu, w którym się zarabia) może mieć sens i dla dłużnika okazać się bardziej opłacalne niż ciężar zobowiązań w rodzimej walucie. W wyjątkowo sprzyjających okolicznościach okazać nawet się może, że spłacona kwota, wraz z odsetkami, jest nominalne mniejsza niż nominalnie zaciągnięty dług. Ale jeśli tak jest, to regułą też jest, że dzieje się to kosztem innych wierzycieli. Przecież nie banków, bo one nie zajmują się dotacjami dla KOGOŚ, tylko maksymalizacją SWOICH zysków.
Jeśli więc ktoś CHCE być spekulantem i RYZYKOWAĆ, to może. Na własny rachunek. Ale potem – gdy okazuje się, że spekulacje się nie pokrywają się z rzeczywistością (tak jak obecnie dzieje się w Polsce; obecnie, bo na długą metę sytuacja może być zgoła odmienna) – to pretensje tylko DO SIEBIE.
A złośliwość Andrzeja, że w miejsce RPP „…zatrudniłbym prostego magistra i astrologa - skutek byłby taki sam a koszty wiele niższe", nie jest pozbawiona sensu...

393. Wpis 1616, 14.VIII.2011

Odpowiadam Renacie Cygan (wpis 1606): Europejski Fundusz Walutowy (European Monetary Fund) nie powstał, pomimo propozycji zgłaszanych w pierwszej połowie 2010 roku. Natomiast obecnie funkcjonuje European Financial Stabilization Mechanism (EFSM) oraz European Financial Stability Facility (EFSM). Obie te organizacje pozyskują środki z rynku (głównie poprzez emisję obligacji), dysponując gwarancjami krajów członkowskich.
Od 2013 roku obie obecnie działające formy mają zostać zastąpione przez European Stability Mechanism (ESM).

392. Wpis 1615, 14.VIII.2011

Gdy dyskutujemy o globalizacji - i spieramy się o jej współczesne oblicze oraz przyszłość - warto uporządkować kwestie definicyjne. Przypomnę więc tylko tutaj, że w "Wędrującym świecie" określam globalizację w następujący sposób: „...globalizacja to historyczny i spontaniczny proces liberalizacji i postępującej wraz z nią integracji dotychczas w odosobnieniu i w luźnym powiązaniu funkcjonujących rynków towarów, kapitału i – z opóźnieniem i na mniejszą skalę – siły roboczej oraz technologii i informacji w jeden współzależny rynek światowy. Trzy słowa są tutaj kluczowe: liberalizacja, integracja i współzależność, a dodatkowo dwa – historyczny i spontaniczny – ważne.” (s. 98)

391. Wpis 1614, 13.VIII.2011

Czy dożyjemy następnego stulecia? – stawia kwestię dramatycznie Michał (wpis 1609). A NO (wpis 1608) chciałby poznać moje przewidywania co najbliższej przyszłości. Doczekaliśmy czasów, które już w „Wędrującym świecie" określiłem czasem zamętu. I tam zapowiadam Jeszcze Większy Kryzys, o ile nie zostaną podjęte na czas odpowiednie środki zaradcze, odsuwające na margines historii neoliberalną dewiację gospodarki rynkowej. Niestety, to się jak dotychczas nie udało i sprzeczności narastają. Zgodnie z koincydencji teorią rozwoju, którą w ostatnich książkach – tych dwu światach – sygnalizuję, równocześnie zachodzi wiele negatywnych zjawisk i procesów, które pogarszają sytuacją w szybkim tempie i na wielu odcinkach. Nie można zatem oczekiwać w najbliższej przyszłości niczego wielce zbawiennego. Ale na pewno można spodziewać się, że choć nie my, to inni doczekają następnego wieku… I mieć nadzieje, że będzie lepszy.

Coś natomiast nie tak jak trzeba jest z pamięcią Pawła (wpis 1611), który pisze: „Panie Profesorze, pamiętam jak zachwalał Pan globalizację i te pieniądze latające nad naszymi głowami, które rodzić miały tylko pytanie: co zrobić, by część ich spadła na Polskę?" Globalizację zawsze na chłodno analizowałem, pokazując jej różne strony, ale również jej nieuchronność. Wskazuję przy tym, jak należy zreinstytucjonalizować współczesną, współzależną gospodarkę światową, aby sprzyjała ona w miarę zrównoważonemu rozwojowi. Niech więc Paweł zajrzy do niektórych moich wcześniejszych prac (książki o globalizacji są dostępne *in extenso* w internecie pod linkiem), a zwłaszcza niech wnikliwie przeczyta „Wędrujący świat" i „Świat na wyciągnięcie myśli".

Przecież to nie globalizacja kompromituje się na naszych oczach, lecz neoliberalny model kapitalizmu. To trzeba wyraźnie rozróżniać, by nie wylewać dziecka z kąpielą. Nie dziwię się goryczy – także tej bijącej z komentarza Pawła – ale to nie usprawiedliwia mylenia przejawów z przyczynami oraz przyczyn sprawczych z mechanizmami. Gospodarka rynkowa może mieć dobrą przyszłość, neoliberalizm – albo jak inni wolą, współczesny leseferyzm – nie.

390. Wpis 1613, 13.VIII.2011

Piotr (wpis 1603) pyta, czy nie obawiam się „tego, co wyłoni się z pokryzysowego pyłu, tzn. ksenofobii, rasizmu, nietolerancji?" Obawiam się. I to bardzo. Ale przecież z całokształtu mego toku rozumowania – prezentowanego w publikacjach i także tu, na naszym forum – wynika, że choć wszystko ma swoją przyczynę, to jednakże wiele zjawisk i procesów nie jest *ex ante* jednoznacznie zdeterminowanych. Dlatego też warto czynić, co tylko potrafimy, aby rodzące się obawy tylko obawami pozostały. Przecież wciąż jeszcze jest dobre wyjście z sytuacji, która skąd inąd staje się coraz bardziej złożona i niebezpieczna – tak ekonomicznie, jak i politycznie.

389. Wpis 1605, 8.VIII.2011
Co jest tzw. Janosikowe?

388. Wpis 1602, 28.VII.2011
Niedawno zwrocila sie do mnie "Rzeczpospolita" z kilkoma pytaniami dotyczacymi moich podrozy. Odpowiedzialem na wszystkie. Potem, na lamach gazety, ukazal sie artykul, w ktorym mozna przeczyatc, ze "sie chwale". Otoz nie, gdyz po prostu odpowiadam na zadane mi pytania. Dodano do tego pare falszywych stwierdzen na temat moich podrozy

panstwowych w czasie, gdy bylem w rzadzie i jeszcze kilka nieprawdiziwych stwierdzen. Dlatego tez ponizej przytaczam in extenso zadane mi pytania i moje na nie odpowiedzi:
Szanowny Panie Profesorze,
Jak już wspomniałem w rozmowie telefonicznej, jestem dziennikarzem "Rzeczpospolitej" i przygotowuję publikację na temat polityków będących jednocześnie zapalonymi podróżnikami. Dużo na temat Pańskich wypraw można dowiedzieć się, oglądając galerię zdjęć na Pana stronie internetowej. Mimo to chciałbym zadać Panu kilka pytań. Byłoby mi niezmiernie miło, gdyby Pan odpowiedział na nie w dogodnej dla Pana formie, mogłaby być to forma mailowa.
1. Dlaczego Pan podróżuje?
To wartość sama w sobie. Fascynuje mnie natura i kultura, zwłaszcza jej różnorodność, którą chcę lepiej poznać, zgłębić, zrozumieć. Dla mnie też podróżowanie to okazja do nieustannych porównań, a kto porównuje, ten więcej wie.
2. Kto towarzyszy Panu w podróżach?
Najczęściej wędruję sam, choć czasami towarzyszy mi żona lub któraś z córek. Ze starszą byłem niedawno w Szanghaju, Boliwii, Ekwadorze, z młodszą w Pekinie, Moskwie, Petersburgu.
3. Które z Pańskich podróży uważa Pan za najcenniejsze? Dlaczego?
Nie rozróżniam ich w taki sposób. Prawie wszystkie są frapujące, niepowtarzalne. Czy to jest Iran czy Senegal, Meksyk czy Samoa, Kamczatka czy Alaska, Spitsbergen czy Sahara – to zawsze są unikatowe i niesamowite wrażenia, przeżycie. I kontakty – tak z ludźmi i ich kulturą, jak i z przyrodą i jej pięknem.
4. Z jakich środków transportu Pan korzysta? W jednym z Pańskich wywiadów czytałem, że podróżował Pan autostopem. Gdzie te podróże miały miejsce? Czy nadal korzysta Pan z tego środka transportu?
Z wszystkich. To wynika z kontekstu. W Ugandzie jeździłem rowerem, w Maroko na osiołku. W Mongolii konno, na wielbłądzie i jeepem. Na Karaibach awionetką, łodzią, ale i ciężarówkami. W Australii, USA, Kanadzie wynajętym samochodem. Niemało pieszo. A do autostopu uciekam się często, tam gdzie to jedyny czasami sposób przemieszczania się, jak chociażby w odległych zakątkach Burkina Faso czy na wyspie Dominka albo też w Etiopii i Dżibuti. Jeździłem też motocyklem, ostatnio w Kolumbii.
5. W jednym z wywiadów przeczytałem też, że podczas podróży trzykrotnie został Pan napadnięty. Czy mógłbym prosić o opisanie tych zdarzeń?
Nie, nie będę o tym opowiadał. Jak widać, wybroniłem się. Cóż, zdarza się. Mnie przytrafiło się to w Panamie, Gujanie i na Jamajce. Świat współczesny nie tylko z tego powodu jest mniej bezpieczny niż kiedyś. Ale wciąż porywający i piękny.
6. Skąd wziął się pomysł, by zdjęcia z podróży pokazać na wystawach?
To nie moja idea, to pomysł rektora mojej uczelni, Prof. Koźmińskiego.
7. Ile tych wystaw było, gdzie je można było zobaczyć i czy planuje Pan kolejne wystawy?
Pierwszą wystawę – „Świat jaki jest…" – obejrzeć można było aż w 17 galeriach, od Szczecina do Rzeszowa, od Wrocławia do Olsztyna, a jej zwieńczeniem była gościna w „jaskini lwa", w warszawskiej Akademii Sztuk Pięknych. Wkrótce udostępnię ja na moim profilu http://www.facebook.com/kolodko, gdzie już można znaleźć kilka albumów, także z absolutnie przepięknego (i zamkniętego dla kobiet) Mt. Athos. Druga – „Sąsiedzi" – wędruje teraz po Polsce. Fotografie będą eksponowane w czasie Forum Ekonomicznego w Krynicy i zaraz potem, 10 września, wernisaż w Galerii Sztuki w Krynicy. Potem Gliwice – i dalej… Wiele fotografii, niektóre o charakterze kronikarskim, znaleźć można na stronie TIGERa, centrum badawczego, którym kieruję w Akademii Leona Koźmińskiego. Bardzo ciekawa jest galeria w NAWIGATORZE, http://www.wedrujacyswiat.pl, specjalnym portalu towarzyszącym moim książkom „Wędrujący świat" i „Świat na wyciągnięcie myśli". Ponad

180 zamieszczonych tam zdjęć podpisanych jest króciutkimi cytatami z „Wędrującego świata”. A czy będą następne wystawy? Cóż, jest co pokazywać, ponad tysiąc zdjęć już zostało wyselekcjonowanych przez artystę-fotografika, Tomasza Terleckiego. To on wybierał obrazy na poprzednie wystawy. Ja nie. Tu jestem amatorem. Zajmuję się nauką i piszę. Ale i wędruję. A jak wędruję, to i fotografuję. Jest co!
Z góry dziękuję za pomoc.
Pozdrawiam serdecznie,
Wiktor Ferfecki
“Rzeczpospolita”

387. Wpis 1596, 25.VII.2011
Marcin Tomasz (wpis 1592) chce wiedziec, jak to bylo mozliwe, ze w okresie miedzywojennym potrafilismy zbudawac Gdynie i po II wojnie swiatowej odbudowac kraj ze zniszczen bez pomocy w rodzaju “Panu Marshalla”. Otoz przy wielu istotnych roznicach w obu tych okresach aktywne bylo panstwo i plan centralny (indykatywny w pierwszym przypadku, nakazowy w drugim). Wtedy nie krolowala naiwna, typowa dla wspolczesnego leseferyzmu, czyli noeliberalizmu wiara, ze spontaniczne sily rynkowe i prywatny kapital rozwiaza samoistnie tego typu zadania, lecz ze niezbedny do tego jest zbiorowy, odpowiednio zorganizowany i ukierunkowany poprzez strategie panstwowa wysilek. Brak takiego myslenia i dzialania - i to na dluga mete, bo chodzi tu o wielkie przedsiewziecia infrastrukturalne - powoduje, ze niejeden wzbogacil sie indywidualnie co nie miara, ale jako spoleczenstwo mamy sporo problemow, i to nawet wiekszych niz brak obwodnicy warszawskiej…

386. Wpis 1595, 25.VII.2011
Andrzej (wpis 1593) ma racje co do kursu franka szwajcarskiego, jego wahan i wynikajacych stad kosztow zadluzenia w tej walucie. Wysrubowany kurs CHF ma charakter wyraznie spekulacyjny, ale jest takze skutkiem slabosci dolara i zamieszania wokol euro zwiazanego z kryzysem fiskalnym w kilku krajach tego obszaru. Powtorze - bo pisalem juz o tym tak tutaj, na blogu “Wedrujace swiata”, jak i na stronie http://www.facebook.com/kolodko - ze jesli juz ktos chce sie zadluzac (a wielu chce, bo to jedyny sposob wprowadzenia sie do “wlasnego” mieszkania w mlodym wieku), to pozyczki nalezy brac w tym samym pieniadzu, w ktorym sie zarabia. W innym przypadku - takze kredytow w CHF - uczestniczy sie w ryzykownej grze spekulacyjnej. Przeciez zaden bank nie udziela kredytow mieszkaniowych po to, aby dofinansowywac kredytobiorcow!!! Zachecanie do zadluzania sie we frankach - z argumentacja, ze “nie stac cie na kredyt w zlotych” - to po czesci manipulacja, z ktorej trzeba zdawac sobie sprawe.
Jednakze sytuacje trzeba analizowac w dlugim okresie i spokojnie, nie dajac sie ponosic falom emocji, jeszcze dodatkowo (i nie bezinteresownie) podkrecana przez media. A w dlugim okresie kurs franka sie obnizy. I to w wiekszym jeszcze stopniu wobec zlotego niz w stosunku do dolara i euro. Moze wiec - moze, ale nie musi - okazac sie w perspektywie kilkunastu i wiecej lat, ze zadluzeni we frankach szwajcarskich wyjda na tym relatywnie dobrze. Ale cena za to (jesli tak bedzie) to nerwowka od czasu do czasu.

385. Wpis 1591, 20.VII.2011
According to the self-imposed rules, the data presented on the portal of “Truth, Errors, and Lies. The Politics and Economics in a Volatile World” has been again updated. Hence you may browse the set of tables, charts and maps - of which almost 50 has been renewed - and study the issues of our concern.

384. Wpis 1590, 20.VII.2011

Zgodnie z obietnicą kolejna partia danych - prawie 50 tabel, wykresów i map prezentowanch w portalu "Wedrującego świata" zostala zaktualizowana. Tak wiec przytaczane pod linkiem http://www.wedrujacyswiat.pl informacje statystyczne oraz analizy sa na bieżąco.

383. Wpis 1586, 11.VII.2011
Z niecierpliwoscia oczekiwane polskie wydanie znakomitej ksiazki Nouriela Roubiniego i Stephana Mihma pt. "Crisis Economics" trafia dzieki wydawnictwu Kluwer Wolters Polska do rak czytelnikow! Jak zapewnia wydawca, ksiazka juz jest w sprzedazy internetowej, a do ksiegarni dotrze za dwa tygodnie, 22 lipca.

382. Wpis 1581, 2.VII.2011
Now time to travel again! I'm going for a week to present couple of lectures in Bangkok and Yangon (Rangoon), and then to wander at Myanmar, the Philippines, and Brunei until mid-August…

381. Wpis 1578, 27.VI.2011

Maniek (wpis 1573) chcialby wiedziec, kiedy i gdzie bedzie mozna wysluchac mego kolejnego wykladu w Warszawie. Dopiero jesienia, w paxdzierniku, nie wczesniej, bo teraz bede podrozowal. Zanim znowu podyskutujemy na zywo w Warszawie i w innych miejscach w Polsce, mam wyklady m. in. w Bangkoku, Yangon (Rangun, stolica Myanmar [Burma]), ponownie w Pekinie (gdzie obecnie jestem i przy okazji przepraszam za brak polskich czcionek i przeoczone literowki, bo obca mi tu klawiatura), w Wietnamie, Moskwie, Holandii...

Oczywiscie, caly czas pracuje, ale jeszcze nie pisze nowej ksiazki. Chociaz, mowiac dokladniej, pisze ja caly czas, ale wciaz jeszcze tylko w myslach.
Najciekawsze ksiazki ostatnio? Nie liczac ksiazki Janusza Szewczaka, o ktorej wspominaj na mojej stronie www.facebook.com/kolodko, wszystkie po angielsku: Stephen D. King, "Losing Control: The Emerging Threats to Western Prosperity", Yale University Press, New Haven and London 2010; Dani Rodrik, "The Globalization Paradox: Democracy and the Future of the World Economy", W. W. Norton, New York and London 2011; Ian Bremmer, "The End of the Free Market: Who Wins the War Between States and Corporations?", Portfolio, New York 2010. Prosze wszak pamietac, ze – zgodnie z zapewnieniami, ktore otrzymalem od wydawcy, Kluwer Wolters polska – w lipcu ukazuje sie znakomita ksiazka Nouriela Roubiniego i Stepehena Mihma pt. "Ekonomia kryzysu". Trzeba przeczytac!

380. Wpis 1577 , 27.VI.2011

Nie wiem, ktora z gazet znowu mija sie z prawda (Piotr, wpis 1576), ale nie stoje "na czele grupy wybitnych ekonomistow …tworzacych program gospodarczy tej partii [SLD]" i tym bardziej nie bede ani go prezentowal, ani nawet uczestniczyl w konwencjach. Jesli zas ktos mnie pyta o poglady i rady, to dyskutuje i podpowiadam - do rozwazenia.
Nie rozumiem, dlaczego Bernard (wpis 1575) uwaza, ze w swych rozwazanich i propozycjach polityki gospodarczej nie biore pod uwage chciwosci? Jak najbardziej jestem swiadom tej ulomnej cechy, ktora zbyt czesto lezy u podstaw blednych i szkodliwych - tak spolecznie, jak i ekonomicznie - decyzji. I bynajmniej nie postuluje ograniczenia pomocy ekonomicznej panstwa dla slabszych i ubozszych grup spolecznych! Takie rady pozostawiam neoliberalom i

konserwatystom. Jestem natomiast za racjonalizacja polityki spolecznej, ktorej niezbywalnym atrybutem jest nienaruszanie rownowagi makroekonomicznej.

Otrzymalem tez emaila (prosilem, aby nadawczyni zamiescila go tutaj, na naszym forum, ale nie widze), w ktorym zarzuca mi sie, ze postulujac w "Planie dla Polski" likwidacje wszystkich ulg, domagam sie w ten sposob wyeliminowania pewnych form pomocy dla srednich i ubozszych grup ludnosci. Bynajmniej! W tym samym zdaniu bowiem podkreslam, ze uzasadnione spolecznie - i znajdujace sfinansowanie! - ulgi nalezy potem wprowadzic. Ale jedynie wpierw "opcja zero', a potem racjonalne ulgi ma sens. W innym przypadku wlec sie beda takie formy "pomocy spolecznej", jak chybione "becikowe', ktore nie ma nic wspolnego ani ze sprawiedliwoscia spoleczna, ani z troska o rozwoj polskich rodzin. Obecnie funkcjonujacy system ulg podatkowy jest dysjunkcjonalny i zle zaadresowany, czesto transferujac srodki publiczne do grup ludnosc, ktore moga sobiebez nich poradzicv, kosztem tych, ktorym sie ona naprawde potrzebna.

Ponadto trzeba czesciej pomagac poprzez odpowiednio skonstruowane i zaadresowane subwencje i doplaty, a nie tzw. ulgi podatkowe, ktore psuja i komplikuja system fiskalny.

379. Wpis 1567, 21.VI.2011

Sądzę, że do wszystkich kwestii poruszonych w pytaniach Kuby (wpis 1562) – z wyjątkiem pytania 7) – już się odniosłem, bezpośrednio lub pośrednio, w książkach "Wędrujący świat" i "Świat na wyciągnięcie myśli". Nie ma więc konieczności powtarzania tutaj tam przytoczonych ocen, argumentów, wniosków.

Także na naszym blogu wiele o niektórych kwestiach, o które pyta Kuba, pisałem. Proszę tylko kliknąć na link 'Wpisy prof. G.W. Kołodko na blogu „Wędrującego świata" (http://www.wedrujacyswiat.pl/blog/gwk_BLOG.pdf) i tam, posługując się wyszukiwarką, znaleźć, co piszę chociażby o Klub Bildeberga.

Co zaś do samej książki „Wojna o pieniądz" Song Hongbing, do lektury której nadal zachęcam, to z pewnością autor przesadza z akcentowaniem roli spiskowego działania w dziejach. Nie można do wszystkiego, co pisze, podchodzić bezkrytycznie. Zarazem celnie pokazuje, jak często i jak bardzo decyzje podporządkowywane są grupowym interesom, które są prezentowane i narzucane jako interesy makroekonomiczne i ogólnospołeczne. Odnosi się to także do „szoku bez terapii", lansowanego jako „plan Balcerowicza", choć nie on był jego autorem, gdyż sam żadnego planu początkowo nie miał, na co z kolei wskazuje w swojej książce prof. Kowalik („Polskatransformacja.pl", Wydawnictwo Muza 2009).

378. Wpis 1560, 19.VI.2011

„Zielona wyspa czy ruchome piaski. Prawda o polskiej gospodarce" to tytuł książki Janusza Szewczaka, prawnika, ale i zarazem niezłego znawcy problematyki ekonomicznej. Wydawca – Zysk i S-ka, Poznań 2011 – anonsuje autora m. in. jako „nieugiętego krytyka procesu prywatyzacji polskich banków". Ale ta książka to coś więcej; to totalna bez mała krytyka polskiej transformacji, a zwłaszcza ostatnich kilku lat. Autor skupia się prawie wyłącznie na negatywnych stronach tego procesu, wyolbrzymiając czarne strony naszej rzeczywistości. Przez to nie sposób uznać zaprezentowanej oceny za obiektywną, gdyż jest jednostronna i bywa fragmentami tendencyjna. Jednakże „Zielona wyspa…" jest lekturą ciekawą, po którą warto sięgnąć. To jakby antidotum na szalejącą w mediach propagandę sukcesu i cały ten PO-wski blichtr o rzekomej słuszności i skuteczności uprawianej przez tę formację polityki. Dla

odmiany – i równowagi – warto i tę pozycję przejrzeć, choć mogłaby być lepiej zredagowana. Zbyt wiele tam powtórzeń, niekonsekwencji, zaprzeczeń. Ale – co najważniejsze – faktów i argumentów też nie brakuje. A okładka znakomita!

377. Wpis 1559, 18.VI.2011

Naród nie jest głupi. To nieprawda i tak nie należy mówić. Należy natomiast pamiętać o prawdzie ogólnej, obowiązującej we wszystkich krajach i wszystkie społeczeństwa. W kraju, w którym hołota robi za elitę, nie może być dobrze. Ta uniwersalna zasada ma zastosowanie tak do niektórych krajów arabskich, jak i słowiańskich, tak w pewnych państwach Ameryki Łacińskiej, jak i w Subsaharyjskiej Afryki.

376. Wpis 1557, 18.VI.2011

Sądzę, że jeśli Andrzej (wpis 1565) dokładnie przeczyta "Świat na wyciągnięcie myśl", a zwłaszcza "Wędrujący świat", to tam znajdzie odpowiedź na swoje pytania, w tym również na to, jak to się dzieje, że do władzy wybiera się niekoniecznie tych, którzy grzeszą mądrością i uczciwością. Ludzie przy swoich wyborach – wszelkich, i tych politycznych, i ekonomicznych – starają się zachowywać racjonalnie, ale przecież zawsze opierają się na jakichś informacjach. A skąd je biorą? Na jakiej gazecie, kanale telewizyjnym, radiostacji, portalu internetowym się opierają? Przecież główne media opinii publicznej nie wyrażają, tylko nią manipulują, będąc podporządkowanymi określonej ideologii, a nade wszystko grupowym interesom, które narzucają jako ogólnospołeczne. I stąd jakże często fałszywe wybory z dobrą wiarą…

375. Wpis 1566, 17.VI.2011

The Greek Drama: Don't waste more time. It's more precious than money

And we've got yet another news… "The leaders of Germany and France have said that they want a new rescue package for debt-laden Greece to be agreed as soon as possible…. But Angela Merkel and Nicolas Sarkozy said any private sector involvement should be "voluntary" not compulsory. It was unclear under what terms private investors might voluntarily take part in a Greek bail-out." (http://www.bbc.co.uk/news/business-13809433, June 17th). Of course, it is unclear, how it could be otherwise? The private sector must – must, it's imperative – to bear a part of the burden of Greek debt restructuring. And by all means restructuring implies downsizing, or cutting it down, because the Greek problem is not just a lack of liquidity. It's already the challenge of insolvency, even with the execution of tough austerity measures, what is not sure, to say it mild.

It is a waste of time to claim that the private sector – banks and other investors speculating on this drama – can escape their part of responsibility for the crisis. In the theatre of international finance and debt trading there is always a risk. And, as it happens, sometimes one must pay for playing it unwisely. The sooner it's admitted, the better. Also for the French and German banks and taxpayers. And for their political leaders which have contributed to the current malaise and deterioration of the situation by their indecisiveness over last year.

'…the comments by Mrs Merkel and Mr Sarkozy were seen as a signal to banks and bondholders that they will not be made to incur losses on Greek debt.' Again, wrong comment,

wrong conclusion. They will. There is no way that through the policies' maneuvering, Made in France and Made in German (you bet; these two countries are holding almost 60 percent of outstanding Greece's debt), the private sector won't be forced to accept the truth. And the truth is that in the medium term it must to lose certain money due to the earlier reckless borrowing.

Hence, chancellor Merkel and president Sarkozy are wrong while saying that 'any private sector involvement should be "voluntary" not compulsory.' Well, by the nature of the case at the end of the day it must be negotiated and agreed. You can call it 'voluntary', not 'compulsory'. I call it indispensable. Instead of wasting more time for betting for unrealistic scenario, better let's start the restructure the Greek debt right away. It must imply writing of a slice of it. And how big a slice, that's good question.

While I was Poland's finance minister I had signed in 1994 an accord with the London Club of private creditors. Until the agreement as much as a half of nonperforming debt had been reduced. However, it was done under very demanding conditionality, calling for far going structural reforms and progress in liberal institutional building. After hard work, we succeeded. And what about the foreign creditors? Have they lost a lot of money? I don't think so. They were the winners too, since it happened to be sound long-term investment. Such agreement pays until today for both sides of the transaction.

So it can be in the case of Greece and its creditors. Yes, it is already a 'credit event'. The alternative is not 'voluntary' or 'compulsory'. The choice is between restructuring 'by design' or 'by chaos'. It goes without saying that the latter will be much dearer.

374. Wpis 1564, 17.VI.2011

Wydawnictwo Kluwer Wolters Polska zapewnia, że książka Nouriela Roubiniego i Stephena Mihma ukaże się w lipcu. Na prośbę polskiego wydawcy napisałem do tej znakomitej książki wprowadzenie.

373. Wpis 1563, 16.VI.2011

Też dopytuję, kiedy ukaże się wreszcie książka Roubiniego i Mihma po polsku. Chyba już jest gotowa do druku i wkrótce powinna trafić do polskiego czytelnika. Najwyższy czas! Może wydawca nam odpowie? Kluwer Wolters Polska. Ale najważniejsze, że wydaje. To naprawdę znakomita książka.

372. Wpis 1560, 12.VI.2011

The Ukraine membership in the European Union is a long shot... It may happen (and if, than not before the next decade, i.e., in the 2020s), but it may not happen, either. It depends. First of all on the will and commitment to go to this end of the Ukrainian people. And they seem to be still in a kind of crisis of identity: Who we are? Who we want to be? And with whom, in this more and more interdependent word we would like to developed more close relations? But the union, initially just a custom, and, on a later date, much more of true reintegration – this time on the basis of post-Soviet market economy and post-Soviet democracy – does make sense. And why only Russia, Ukraine, and Kazakhstan? There is another set of post-Soviet republics, taking a part in the Commonwealth of Independent States, or CIS. which should integrate much further than thus far. I think this is the most sensible (and possible) scenario.

But the CIS has a future disregarding where Ukraine will be. Of course, it will be much stronger and more influential in the world affairs, if Ukraine will reintegrate with other former Soviet republics within the framework CIS. The issue remains open.

371. Wpis 1559, 12.VI.2011

Only today Prof. Stanley Fischer, the Bank of Israel Governor, has joined the race for the top job at the International Monetary Fund. Hopefully, it's not too late, especially taking into consideration the world promotion tour of the most serious counter candidate, the French Finance Minister, Mrs. Christine Lagarde. By all means, Professor Fischer is the best man among the candidates. Both, his theoretical knowledge, proved by a number of influential publications in macroeconomics and finance, and his unparalleled practical experience, including his work in the Bretton Woods organizations, predestine him much more than anybody else for the post of the Managing Director of the IMF.

Knowing him personally for over 20 years, I am positive that he is perfectly suitable to carry forward the difficult challenge of heading the IMF at this volatile world. Well, maybe not perfectly, since he is non-European, but the true global citizen. Born in Africa, in Northern Rhodesia, now Zambia, professor at leading USA universities, including MIT, and currently the Governor of Bank of Israel. That should help but – I am afraid – it can make the nomination more difficult or even impossible. You know, politics… What should be done? Well, the best way forward would be if Mrs. Lagarde declared her support for Prof. Fischer. Feasible?...

370. Wpis 1558, 12.VI.2011

History in the making: eight years after referendum, on the eve of the European Union presidency

Eight years ago we won the referendum on the accession to the European Union. I say 'we won', because it was indeed a success and great step forward for the Polish nation, yet there were people which doubted it and there where the politicians which were acting against such a move. Immediately after the referendum I stepped down from the government in which I was – for the fourth time, following three subsequent governments in 1994-97 – deputy prime minister and minister of finance. I decided to leave the government already in January, yet not before winning the referendum and not before securing the return of Polish economy on the path of fast growth.

And we'd done it! After ill-advised neoliberal policy of overcooling – if not overkilling – of the years 1998-2001, the economy was brought to stagnation at the end of 2001. The rate of growth was miserable – as was the policy leading to stagnation – since the GDP increased in the fourth quarter of that year by just 0.2 percent.

Yet after changing the policy and launching the program of structural reforms and socio-economic development, known as "Program of Public Finance Reform", or PNFR (see in Polish at and in English at), the economy had got momentum. And it was rather fast. In the aftermath of policies' shift, the GDP grew by 7.0 percent already in the first quarter of 2004. It was possible, because the strategic economic and social aims were defined properly, and because policy relied on proper economic theory. These are also the lessons for the future. Be sure to design the targets of economic policy adequately, and don't base the policy on wrong theoretical concerns.

You may read more on this successful approach online. In Polish in my books "O Naprawie Naszych Finansów" (http://www.tiger.edu.pl/aktualnosci/Polska_z_globalizacja_w_tle.pdf),

and “Polska z globalizacją w tle” (http://www.tiger.edu.pl/aktualnosci/Polska_z_globalizacja_w_tle.pdf), and in English, *inter alia*, in my papers,: “Two-thirds Rate of Success. Polish Transformation and Economic Development, 1989-2008” (http://www.tiger.edu.pl/kolodko/working/wider/RP2009-14.pdf) and “Two Decades of Great Postsocialist Transformation - and What Next?" (http://www.tiger.edu.pl/aktualnosci/2011/03/Transformation_and_What_Next_No4_2010.pdf).

If not the then - the winning referendum - there wouldn't be the now, forthcoming Poland's presidency in the European Union. History in the making…

369. Wpis 1557, 10.VI.2011

It’s amazing that the nation which has bestowed to the civilization such giants as Tchaikovsky and Shostakovich, Tolstoy and Bulgakov is not able to provide great economists and policymakers. If only the Russian economy was as splendid and robust as its culture, this country would be doing just great! Unfortunately, it’s not the case. The resource course is affecting the economy in a negative way and even more seriously than certain counterproductive habits and mental inertia from the old times of statist, centrally planned economy.

I’m afraid there is not much time left for Russia. If it wants to catch up with the advanced world – and become a true member of the G8 group of developed countries – it must use wisely for investment in restructuring and diversification of its economy the windfall revenue from exploitation of vast natural resources. Otherwise, the process of deindustrialization without offsetting by the nowadays service sector will continue and this great country – with huge potential for fast, durable, and sustainable development – will miss the chance to become one of the leaders of world economy. This decade will decide the fate of Russia for the whole 21st century. And the time runs fast.

The inflation remains too high, at over 9%, while the official rate of unemployment is above 7%. The true unemployment seems to be higher, somewhere between 10-12%, bringing so-called misery index, i.e., the sum of inflation and unemployment, to around 20%. Even with extraordinary energy means, the budget is in red and there is a deficit of 2.7% of GDP, yet this balance should be in surplus.

Two decades ago, at the dusk of the Soviet Union, Russia’s GDP was three times of China’s. Today it’s one third… In 2010-12, when China is able to grow by 10% per year, Russia’s GDP expands only by 4.0-4.5%. Hence, the Russian contribution to the world GDP is stagnant, since the world output does increase by similar rate. In China after three years the output is higher in real terms by 33, while in Russia only by 12.5%. Over a decade with such pace of growth it implies 260 and 48%, respectively… And that does make a difference. Very much because Russia has so much of natural resources, whilst China must import most of them what has forced her to restructure and diversify the economy. If China did have such enormous raw materials and energy means as Russia, I doubt it would be so successful. If Russia had much less of resource, it could be more prosperous.

Russia is accumulating the foreign reserves, already close to a half trillion dollars, what’s it the most inefficient way of managing financial resource. A bulk of them should be spent for investment in hard infrastructure, technological progress, and human capital. Of course, just investing is not enough to break the current drift. There is an urgent call for far going structural reforms and institutional building for the sake of uplifting the competitiveness of Russian firms and quality of management. There is a necessity to fight corruption and decentralize the administration. There is a must to further liberalize economic regulation, yet not to attempt the neoliberal utopia, as it was erroneously done in the 1990s.

This is the time to use profound surplus (the positive trade balance for last 12 months exceeds $155 billion) for investment in high-tech industry. It must be done through encouragement for joint ventures with foreign partners, private-public partnership and boost for small and medium businesses, so much lacking in the presence of long shadow of the late Soviet model of heavy industrialization.

What's worse, the inequality in Russia is continuously increasing, not only beyond the point of social acceptance, but to the point when it turns against efficiency and growth. Hence, it must be an alert not only for social activists but for the business people as well. Income disparity is as large as it was during the czar times, before the Bolshevik revolution almost a century ago… This is the time to get rid of ill-advised flat income tax and introduce a healthy progressive tax, friendly for private entrepreneurship and at the same time contributing to the social cohesion. There is not a single nation in the West which came to the affluence with flat tax, and there won't be a such in the East.

Additional fiscal revenue must be channeled to public services sector, especially education and healthcare, for the purpose to sustain the social capital. It's not only value *per se*; it's indispensable ingredient for private business to flourish. For the revenue from export of oil and gas one can buy Scotch whisky and even *Lamborghini* car or villa in pushy London district, but not necessary the qualified workforce, without which there won't be any good future for the entrepreneurship and sensible economic expansion.

Only under such circumstances – supported by further going political democratization and enhancing the civic society – there will be a chance to counteract the growing wave of professionals' emigration and to reverse the devastating trend of population decline. Otherwise, Russia may altogether lose momentum for the foreseeable future.

368. Wpis 1556, 02.VI.2011

The Greek drama: Act No. X…

„The Economist" (May 18th 2011) continues the presentation of subsequent acts of lasting Greek financial drama… Accordingly, there supposed to be five options, although only the last one – "serious haircut on the value of the Greek debt" – seems to be a way out of the deep fiscal crisis. This is what I've suggested in my comment published in "The Economist" a month ago (http://www.economist.com/node/18679417?story_id=18679417). Now, "The Economist" calls it "hard" restructuring. Indeed, it must be hard, deep, and well managed. The sooner it's acknowledged, the better.

Moody's rating agency cut its rating for Greece again. And, to be sure, not for the last time. It's been downgraded significantly, by as many as three notches, to Caa1 from B1. There are only five more notches left to default. Following the Moody's methodology, Caa1 implies that there is 50/50 chance to restructure or default on Greek debts in the next five years. According to my methodology, there is 100 percent chance for such, and rather in months than years…

While Moody's with its stance is on the safe side (there is 100 percent chance that one is right if one says that there 50/50 chance for something; how smart! isn't it?), "The Economist" is developing the Greek drama a step further. It writes: "A year after Greece was bailed out by its euro-area partners and the IMF, even more help is being considered, given the impossibility of the Greek government raising money from the bond markets in 2012 as originally envisaged. Despite objections from the European Central Bank to any form of debt writedown, German politicians have been airing this idea as they face opposition from taxpayers at home to opening their wallets again. The terms used—"restructuring" or "reprofiling"—are fancy words for saying the money will not be paid back in full or on time."

("The Greek debt crisis**.** Fingers on the trigger**.** How the credit-default market will judge a deal on Greece**",** Jun 2nd 2011**)**

Let's be clear: soft "reprofiling" or, better, hard "restructuring" would be superior for the taxpayers, for gains of which the German politicians seem to be so much concerned, than the 'stay the course' option. I bet 80/20 that they will come to such conclusion in a matter of next five months.

367. Wpis 1553, 31.V.2011

One of the great values of "Crisis Economics: A Crash Course in the Future of Finance", the book by Nouriel Roubini and Stephen Mihm (http://www.amazon.com/Crisis-Economics-Course-Future-Finance/dp/014311963X/ref=sr_1_1?ie=UTF8&qid=1306881560&sr=8-1) – as I believe in no way inferior to the interesting and reliable description of the conditions, causes, mechanism, the process, temporary effects, and long-term consequences of the present worldwide economic crises – is demonstrating that periodic crises are usual in capitalism. We live in a world that moves from one crisis to another. A world between crises. There may be fewer crises in the future and they may affect us less intensively and less frequently. That is the point. In order for it to happen, one must know the sequence of correlations and always remember that things happen the way they do because many things happen at the same time.

The craftsmanship of Nouriel Roubini and Stephen Mihm hinge on a perfect combination of the past and future. The authors use historical analysis – and I believe it is necessary not only in this case – not as a tool of intellectual discussion on the past, which itself may be fascinating, but a tool to show the present. They escape the risk of extrapolation error which frequently happens in economics: it has been, it is, hence, consequently, it will be so. Well, not really, as the processes of macroeconomic reproduction are not absolutely continuous. Being more precise, we experience overlapping and infiltration of continuity and change. Yet another coincidence in time and space. Things happen the way they do because many things happen at the same time. The future is not a simple function of a trend, as because of the nature of long-term development processes (and, from time to time, stagnation or even regression) it cannot be such a function.

The extrapolation error lies beneath the fact that it is Roubini who is successful around the world as the person who "foresaw the crisis". It is true, although he was not the only one. Nevertheless, he was determined to present his opinions – unconventional as they were at that time and place, the time of boom of the supposedly harmonious market – in the cradle of financial orthodoxy, both theoretical and practical. With his evidently unchallengeable arguments he demonstrated in the den of the lions, i.e. Wall Street and International Monetary Fund, that the financial market, particularly in the USA, was an overinflated bubble already in 2005-06, and the air forced in it increasingly contaminated. In the middle of the past decade the financial bubble has already been full of "securities" that were no more secure or trustworthy capital investment and that were to occur of low value or even worthless over time.

Roubini understood that and tried to share his argumentation with circles that were able to make something rational through adequate reaction of economic policy. As regards the USA, it was mainly about actions in the area of the central bank's monetary policy, i.e. the Federal Reserve System, Fed, and in the area of fiscal policy of the government, i.e. administration of president George W. Bush. Exactly two years before the collapse of Lehman Brothers, one of the flagships of Wall Street, at a seminar organised in September 2006 at the

IMF, Roubini was persuading of the inevitability of upcoming crisis. No one listened to him, especially as a few streets away the management of Fed, being under an excessive influence of monetary orthodoxy on the one hand and, under preponderant pressure of special interest groups of Wall Street, on the other, was not able or had no intention to act in a way that would limit inflating of the speculative bubble. Additionally, the U.S. Department of the Treasury also did not dare to oppose the swelling storm. The IMF once again turned out to be more an organisation serving the interests of the USA or, more precisely, the U.S. financial and political elites. Soon, they were to learn that it was not in their best interests.

366. Wpis 1551, 30.V.2011

Nie grozi nam przekroczenie 60 proc. PKB (próg zapisany w Konstytucji), natomiast 55 proc. PKB poprawnie liczony dług publiczny już osiągnął. Poprawnie liczony, a więc bez uciekania się do tzw. twórczej księgowości, która w przypadku ministra finansów polega m. in. na wyprowadzeniu Krajowego Funduszu Drogowego, KFD, poza sektor finansów publicznych. Gdy zaś liczyć bilans KFD w sektorze finansowym – a tak powinno się to robić zgodnie z obowiązująca i nas metodologią Komisji Europejskiej, ESA-95 – to relacja długu do produktu brutto już jest większa od 55 proc.

Czy jest się czego obawiać? Tak, ale panikować też nie należy. Kontynuacja polityki lat 2008-11 szybko doprowadziłaby nas do ponad 60-procentowego w stosunku do PKB zadłużenia, ale - miejmy nadzieję - takiej kontynuacji nie będzie. przecież rząd już istotnie zmienił politykę, dążąc do istotnego zmniejszenia deficytu. Oczywiście, nie uda się zejść poniżej 3 proc. już w roku 2012, co zakłada nieracjonalnie rząd premiera Tuska, ale deficyt powinien odczuwalnie spaść.

365. Wpis 1546, 26.V.2011

If only the Russian economy was as splendid and robust as is its culture, this country would be doing just great! Unfortunately, it's not the case. The resource course is affecting the economy in a negative way. Instead of taking care of diversification of the real sector, and using the windfall income form export of oil and gas at very favorable prices, for the purpose of investing in economy's modernization, Russia's government seems to be happy with the current state of affairs. And this state is an inertia, allowing for a miserable, considering the potential and the challenges, growth of GDP of only 4.0-4.5 percent in 2010-12. The current account surplus hovers around 5.5 percent, which is a wasteful way of using the economic surplus. At least in part it ought to be invested in high-tech industry to bring it to the modern standard of 21st century. The more so, since the process of de-industrialization of Russian economy continues.

The inflation remains too high, at over 9 percent, while the official rate of unemployment is over 7 percent. What's worse, even with extraordinary income form energy resources, the budget is in red and there is a deficit of 2.7 percent of GDP. This balance should be in surplus. The new salon of *Lamborghini* at Tverskaya street doesn't change otherwise meager picture.

But the culture flourishes! Theatres, galleries, exhibitions, shows, concerts, new books… So much to choose from! Thus, after my lecture, seminar and the books signing at the Lomonosov University, I've bought some new Russian fiction and I went to the Tchaikovsky Concert Hall to listen to the music. Splendid!

364. Wpis 1497, 22.V.2011

Though "The Economist" correctly emphasize that Poland's ability to avoid recession in 2009 "stems partly from history and geography", it is quite wrong while claiming there was "a classic Keynesian response to the downturn" (*Few woes in Warsaw*, April 28th). It's a fact that there is big budget deficits (7.3% in 2009 and 7.9% last year), but the conclusion that it meant "a hefty fiscal stimulus" is mistaken. If there only was such, the picture would be much nicer. Indeed, in 2009 Poland was the only country in the EU with positive rate of GDP growth (1.7%). However, it was a miserable 0.8 percent in 1Q of 2009, while still robust 7.4 percent only two years earlier. Thus, falling from the 'eight floor' it stopped at the 'ground floor', above zero, while other countries, falling from lower altitude, plunged in the basement, that is in recession.

If there was any serious fiscal stimulus the annual rate of growth in 2009 would be app. 3.5%. Unfortunately, it did not happen, because the government, following the ill-advised policy of fiscal constraints, was very reluctant to run any special stimulus. The suggestions to do so were right away rejected by the finance minister as counterproductive and inflationary. Yet it is true that the fiscal deficit jumped to staggering 7.9% of GDP in 2009. But it occurred due to the fast shrinkage of tax base as the aftermath of a lack of stimulus package! Large and unsustainable budget deficit of recent years is not a by-effect of smart, ex ante Keynesian policy. It is the result of erroneous macroeconomic policy. A dearth of strong fiscal stimulus led to significant slowing down of output and falling budgetary revenue.

One should not confuse the consequences with the causes. Only now, ex post, the government asserts that it ran deliberately large deficit. It didn't. So, now we have a huge deficit with sluggish growth. While in 2009 Poland was a 'green island', because out of the 25 emerging markets, to which "The Economist" refers weekly to at last two pages, only in four the rate of growth was higher, in 2010 it was opposite: only in four countries the GDP was growing slower.

363. Wpis 1477, 14.V.2011

The Warsaw Initiative

Through its forthcoming European Union presidency Poland should inspire an offer for technical assistance to other regions of the world that seek their own development path. By no means do current upheavals and crisis disturbances shatter the need for European integration. Just the opposite; they make it stronger. European integration works and will get through this confusion.

When confronted with globalization, regional integration movements have more chances to succeed in using the benefits resulting from the process and, at the same time, more opportunities to efficiently oppose the threats that emerge. The case of the EU is a distinct example thereof. It is at ease to tackle the challenges while in a group. The processes of regional integrations are neither a contradiction nor brake on globalization, yet merely its vehicle, which may attribute a progressive nature to this epoch-making process.

During my many journeys throughout the world, I face the ever growing interest in the process of European integration, its institutional development and geographical spreading. Whether it is Argentina in MERCOSUR or Senegal in ECOWAS, Mozambique in SADC or Malaysia in ASEAN, Qatar in GCC or Kazakhstan in CIS, Grenada in CARICOM or Nepal in SAARC – political, business and intellectual elites wish to know more on why and how some things succeed and others not. What are the profits of integration for countries that are at a lower level of development? Do they benefit from or rather pay extra for the integration? Where do achievements come from and why do problems occur? What is the mission of the state and international agreements and what is the role of private business relations? What

should be subjected to state control and inter-governmental regulation and what should be left to spontaneous market forces? How much interventionism (and how to coordinate it in the supranational, regional scale) and how much *laissez-faire*? Which institutions (in the behavioral meaning) and what structures (in the organizational meaning) should support the regional integration? Answers to these questions are being sought in Brazil and Indonesia, Nigeria and India, Thailand and Tanzania but also in Russia and Ukraine as well as in China and Vietnam. Who knows them better – well, at least partially – than the countries that are the most experienced in the nuances of European integration and at the same time in the paramount systemic transformation?

There is no use in repeating that the current situation cannot continue, that corruption shouldn't rage and inequalities deepen, that we can't accept the fact that over a billion of people live in extreme poverty and so many children go to bed hungry. There is nothing new in saying that the help must not be offered by giving a fish but instead ought to be provided by instructing how to fish and maybe offering a fishing rod. Such assistance should be a well-coordinated, dash and long-term technical consulting and personnel training offered to regional integration groups. All of that instead of another visiting group of experts willing to teach and preach on the salutary role of privatization and the lowest possible taxes. What counts is professional technical consulting based on experience and the new pragmatism. It will not come spontaneously; it must be encouraged, assisted and directed.

Poland has more to offer to the world than just one hundredth of global production and one two-hundredth of its inhabitants. We know how to use our own experience of implementing structural reforms, exercising regional integration to spur growth, establishing democratic institutions, and, last but not least, building of a civil society. Now is the time – and a must – to show initiative in these areas. Where should it emerge from if not the European Union? Given the Polish presidency and our achievements this should be **the Warsaw Initiative.** All the more so, because nowhere in the world is Poland associated with imperial inclinations, which is still so inevitable in the case of the former colonial and neo-colonial superpowers such as France, Germany, Great Britain, Italy as well as the USA.

I do not claim that Poland has better experts than any other country; it doesn't. But we do have experienced practitioners. Participation in the Warsaw Initiative is to take place on *toutes proportions gardées* basis, but it should be offered to the world during our EU presidency and in our capital city. Why? Because Poland has benefitted a lot on European integration. Due to benefits resulting from the establishment of modern market institutions and opening to broad external contacts, cultural, political, and economic, this is a country of relative success. We have grasped many skills we should share, also with the nations of remote countries, on other continents. It is no doubt, however, that the channel of transfer of this unique know-how must be the European Union. Poland must not jump the gun on the one hand, but must not remain at the tail end, on the other. Since we are not able to help other nations financially, it is more natural to help them learn how to help themselves. We may have no money, but we should never run out of initiative. Polish initiative, European project, worldwide gains.

Published at „Let's Talk Development", the World Bank blog at https://blogs.worldbank.org/developmenttalk/team/grzegorz-w-kolodko and at "Roubini Global Economics" http://www.roubini.com/author/grzegorz_w__kolodko.

362. Wpis 1476, 14.V.2011

"Inicjatywa Warszawska" – tak określiłem projekt, z którym powinna *pro publico mundiale bono* wystąpić Unia Europejska podczas nadchodzącej polskiej prezydencji. Istota projektu

polega na zaoferowaniu szerokiej pomocy technicznej uławiającej procesy regionalnej integracji w mniej rozwiniętych częściach świata.

“Inicjatywa Warszawska” została opublikowana na łamach “POLSKA - TIMES” (13-15 maja 2011)”. “The Warsaw Initiative” jest zaprezentowany również na opiniotwórczych portalach i blogach Banku Światowego: „Let’s Talk Development” https://blogs.worldbank.org/developmenttalk/team/grzegorz-w-kolodko oraz Profesora Nouriela Roubiniego: „Roubini Global Economics” http://www.roubini.com/author/grzegorz_w__kolodko.

Inicjatywa Warszawska

W szybkim tempie zbliża się krótki okres – semestr zaledwie – kiedy to Polska może mieć relatywnie duże znaczenie na arenie międzynarodowej. Co więcej, możemy zrobić coś pożytecznego nie tylko dla siebie i europejskiego sąsiedztwa, lecz także dla świata. I to w czasach tak niepewnych, że już wydaje się trwać licytacja, kiedy to uderzy kolejna fala kryzysu. Ten semestr to drugie półrocze, gdy po raz pierwszy będziemy sprawować przewodnictwo w Unii Europejskiej, tzw. prezydencję. Jest jeszcze czas, by nie zmarnować tej okazji. Następna – w nieodgadnionym dziś otoczeniu wewnętrznym i zewnętrznym – nadarzy się dopiero w roku 2025.
Europeizacja versus peryferyzacja

Jakże paradoksalnie dla wielu z nas Polska stała się podczas minionego pokolenia krajem peryferyjnym w skali światowej. Nieźle się w tym czasie zeuropeizowaliśmy, dołączając wskutek przemian ustrojowych do głównego nurtu procesu integracji europejskiej, której wyrazem organizacyjnym jest Unia Europejska. Niestety, doszło także do zmarginalizowania ekonomicznej pozycji Polski w świecie. W końcu lat 1980. nasze firmy ze swoimi produktami i usługami były bowiem bardziej obecne w pozaeuropejskich regionach globalnej gospodarki niż współcześnie. To Polacy budowali autostrady na Bliskim Wschodzie i w Północnej Afryce oraz wznosili nowoczesne kompletne obiekty przemysłowe na innych kontynentach, przy okazji także eksportując fachowe usługi w dziedzinach dziś zaliczanych do sektorów opartych na wiedzy, jak chociażby medycyna, informatyka czy agrotechnika, a nawet – o dziwo! – ekonomia.

Ponad połowa obrotów naszego handlu zagranicznego – zasadniczo odmiennie niż w przypadku byłego Związku Radzieckiego, Bułgarii czy Rumunii – dokonywała się z Zachodem i krajami rozwijającymi się, a więc poza obszarem RWPG i Układu Warszawskiego. Obecnie zaś prawie 80 proc. naszego eksportu i importu dokonuje się w ramach Unii Europejskiej, która wytwarza tylko około 20 proc. światowego produktu brutto (licząc według parytetu siły nabywczej), podczas gdy zaledwie jakieś 20 proc. sprzedajemy i kupujemy na całym pozostałym ogromnym obszarze świata, który wytwarza aż 80 proc. planetarnej produkcji. Tak więc – wytwarzając mniej niż 1 procent (dokładnie 0,97 proc.) światowej produkcji i licząc tylko 0,55 proc. ludzkości – jesteśmy dumnym członkiem Unii Europejskiej, ale zarazem peryferiami tego wędrującego świata. Można i warto to zmienić, nie tylko z myślą o własnych korzyściach, lecz również z troską o innych, znajdujących się w dużo gorszej sytuacji.
Integracje regionalne jako wehikuł globalizacji

Polska, korzystając z epizodu swej prezydencji w UE, powinna zainspirować europejską ofertę pomocy technicznej dla innych regionów świata, które poszukują własnego sposobu na

rozwój. Obecne turbulencje oraz kryzysowe zaburzenia bynajmniej nie przekreślają potrzeby europejskiej integracji, a wręcz ją galwanizują. Ona się sprawdza i wyjdzie obronną ręką z obecnego zamieszania, a głęboki sens tego historycznego procesu na kontynencie doświadczonym w dziejach rozmaitymi kataklizmami politycznymi znajduje swoje potwierdzenie także w obliczu nieodwracalnej globalizacji.

W konfrontacji z globalizacją – czyli liberalizacją i postępującą wraz z nią integracją dotychczas w dużej mierze w odosobnieniu funkcjonujących gospodarek narodowych w jeden współzależny rynek ogólnoświatowy – regionalne ugrupowania integracyjne mają większe szanse wykorzystania korzyści płynących z tego procesu i większe możliwości skutecznego przeciwstawiania się równocześnie pojawiającym się zagrożeniom. Przykład Unii Europejskiej dowodzi tego wyraziście. Razem łatwiej i raźniej. Procesy regionalnych integracji nie są ani zaprzeczeniem, ani hamulcem globalizacji, tylko jej wehikułem, który przy okazji może nadawać temu epokowemu procesowi postępowy charakter, oddalając nas od zgubnego modelu neoliberalnego kapitalizmu poprzez nasycanie ogólnoświatowej gospodarki treściami właściwymi społecznej gospodarce rynkowej.
Pro publico bono totus mundi

Podróżując nieustannie po świecie, spotykam się bez mała wszędzie z rosnącym zainteresowaniem procesem integracji europejskiej – jej instytucjonalnym pogłębianiem i geograficznym poszerzaniem. Obojętnie czy jest to Argentyna w MERCOSUR, czy Senegal w ECOWAS, Mozambik w SADC czy Nepal w SAARC, Malezja w ASEAN czy Katar w CCASG, Kazachstan w WNP czy Grenada w CARICOM, we wszystkich tych krajach elity polityczne, intelektualne i biznesowe chcą wiedzieć więcej, co i dlaczego się udaje, a co i dlaczego nie. Jakie pożytki z integracji mają kraje mniej zaawansowane w rozwoju? Czerpią korzyści czy dopłacają do tego interesu? Skąd i jak biorą się osiągnięcia, jak i dlaczego rodzą się problemy? Jaka w tym rola państwa i porozumień międzyrządowych, a jaka partnerskich stosunków biznesowych? Co trzeba poddać kontroli państwa i regionalnej quasi-rządowej regulacji, a co pozostawić spontanicznym siłom rynkowym? Ile interwencjonizmu (i jak go koordynować w ponadnarodowej, regionalnej skali), ile leseferyzmu? Jakie instytucje (w znaczeniu behawioralnym) i jakie struktury (w znaczeniu organizacyjnym) powinny wspomagać regionalną integrację? Na te pytania poszukuje się odpowiedzi w Brazylii i Indonezji, w Nigerii i Indiach, w Tajlandii i Tanzanii, w Rosji i na Ukrainie.

Już nie ma co powtarzać, że tak dalej być nie może, by szalała korupcja i narastały nierówności, a miliard ludzi żył w nędzy i dzieci chodziły głodne spać i że nie należy im pomagać, dając rybę, lecz trzeba nauczać, jak łowić ryby i, jeśli już coś dawać, to wędkę. Taką wędką właśnie powinno być dobrze skoordynowane, długofalowe i zaoferowane z rozmachem za pośrednictwem regionalnych ugrupowań integracyjnych doradztwo techniczne i kształcenie kadr. Nie kolejne wycieczki ekspertów, skłonnych wygłaszać kazania na temat zbawiennej roli totalnej prywatyzacji, „małego państwa" i jak najmniejszych podatków, lecz profesjonalne doradztwo techniczne, sensownie ustrukturyzowane, w oparciu o najlepszą wiedzę z zakresu neoinstytucjonalnej ekonomii rozwoju i nowego pragmatyzmu. Trzeba także na koszt krajów zamożniejszych (w Polsce też) kształcić na poziomie wyższym następną generację zawodowych elit, miast marnować czas na kreślenie iluzji o samoczynnie nadchodzącym złotym wieku „emerging markets". Samoczynnie to przychodzą głównie problemy…

Nie twierdzę bynajmniej, że Polska ma lepszych fachowców niż inne kraje, bo nie ma. Jednakże doświadczonych praktyków i sprawdzonych teoretyków nam nie brakuje. W

realizacji Warszawskiej Inicjatywy mamy uczestniczyć *toutes proportions gardées*, ale może i powinna ona zostać zaproponowana światu z naszej inspiracji, podczas naszej prezydencji, w naszej stolicy. Dlaczego? Ano dlatego, że Polska szczególnie wiele na procesie regionalnej integracji skorzystała. Przede wszystkim wskutek korzyści płynących z towarzyszącej jej budowy nowoczesnych instytucji rynkowych i otwarcia na szerokie kontakty zewnętrzne: kulturowe, polityczne, ekonomiczne. Jako kraj względnego sukcesu mamy wiele doświadczeń, którymi powinniśmy być gotowi się podzielić. Także ze społeczeństwami z odległych krajów, z innych kontynentów.

Oczywiste jest przy tym, że kanałem transferu jedynego w swoim rodzaju know-how musi być Unia Europejska. My nie mamy wychodzić przed orkiestrę, ale też nie mamy się co dalej wlec za nią gdzieś na końcu. Zapoczątkowanie tego rodzaju projektu europejskiego służyć może nie tylko narodom wciąż szukającym swojej drogi w lepszą przyszłość, lecz przyczyniłoby się także do ogromnego podniesienia prestiżu Polski w świecie. A to korzyść pod każdym względem, zwłaszcza że rosnące zainteresowanie naszą prowincją z czasem stawałoby się dodatkowym czynnikiem rodzimego rozwoju społeczno-gospodarczego. Polska inicjatywa, europejski projekt, światowe korzyści

Na polu międzynarodowym trudno teraz o większy błąd polityczny niż próba wykorzystania króciutkiego okresu formalnej prezydencji w celu wyłudzenia jakichś dodatkowych środków finansowych z trzeszczącej i tak w szwach kasy Unii Europejskiej czy też próżne usiłowania zmierzające do zaspokojenia megalomańskich ciągot do uzyskania bardziej znaczącej niż jest to naprawdę pozycji geopolitycznej. Akurat jej poprawa dokonać może się wskutek Inicjatywy Warszawskiej, a nie nacisków na największe i najpotężniejsze ekonomicznie państwa UE, by zechciały uznać, że jesteśmy jednym z nich. Nie jesteśmy. Nie może też prezydencja przeciec nam przez palce poprzez przyzwolenie na instrumentalne potraktowanie przez czołowe państwa UE, które prowadzą własną grę zarówno kontynentalną, jak i globalną.

Mamy coś więcej do zaoferowania światu niż jedna setna jego produkcji i jedna dwusetna jego mieszkańców. Własne doświadczenie z dokonywania strukturalnych reform gospodarczych i wykorzystywania integracji regionalnej dla rozwoju, z tworzenia instytucji demokratycznych oraz budowy społeczeństwa obywatelskiego. Teraz można – i trzeba – wyjść na tych obszarach z inicjatywą. Skąd ma ona wyjść, jeśli nie z Unii Europejskiej? By jednak tak się stało, nie ma co czekać na kolejne *spiritus movens* a to prezydenta Francji, a to kanclerz Niemiec, a to premiera Wielkiej Brytanii.

To powinna być Inicjatywa Warszawska, The Warsaw Initiative. Tym bardziej, że Polska nikomu nigdzie nie kojarzy się z imperialnym zapędami, od których to konotacji jeszcze przez dekady, jeśli nie zawsze, nie uda się uciec dawnym kolonialnym i neokolonialnym mocarstwom Francji, Niemiec, Wielkiej Brytanii, a także Stanom Zjednoczonym. Jeśli inicjatywa ta będzie sensownie zgłoszona i dobrze poprowadzona, to na pewno zapisze się w pamięci naszych bliższych i dalszych sąsiadów lepiej niż Układ Warszawski. Skoro nie możemy innym narodom pomóc materialnie, to tym bardziej trzeba im pomagać tak, aby sami szybciej nauczyli się, jak sobie pomagać. Pieniędzy nie mamy, ale inicjatywy nam zabraknąć nie powinno. Polska inicjatywa, europejski projekt, światowe skutki.

Wszystko ma swój czas. Kiedyś kryteria z Maastricht, później proces boloński, traktat ateński, układ z Nicei. A teraz Inicjatywa Warszawska.

361. Wpis 1474, 13.V.2011

THE ECONOMIST
May 12th 2011
http://www.economist.com/node/18679417?story_id=18679417

Poland's lesson for Greece

When pondering the Greek debt crisis you were right to suggest that "the economics point to…a steep write-down as part of a broader package of reforms" (Economics focus, April 23rd). Yet I am not sure why you drew an analogy with Uruguay in 2003? A better example would be the case study of restructuring Poland's non-performing foreign debt.

As finance minister I signed in 1994 a pragmatic accord with the London Club. It was not easy to strike the deal, but it did work. Half of the outstanding debt was written off and paved the way for the smooth service of the remaining obligations. This came with very tough conditions and enforced far-reaching structural reforms.

The difference is that in the case of Greece it is not only the matter of outstanding foreign debt, but forthcoming domestic insolvency, too. Hopefully our Greek friends have learnt by now that the inescapable invoice has already arrived.

Professor Grzegorz Kolodko
Kozminski University
Warsaw

360. Wpis 1472, 12.V.2011

Nie, nie zamierzam angażować się politycznie, a już na pewno nie w kampanię wyborczą (która przecież już trwa). Niewykluczone natomiast, że w ważkich sprawach społeczno-gospodarczych prezentował będę - podobnie jak dotychczas - swoje stanowisko i autorskie koncepcje postępowych i prorozwojowych działań, które mogą być odbierane jako aktywność polityczna. W polityce swoje już zrobiłem. To nie ja szukam polityki. To ona szuka mnie.

359. Wpis 1470, 11.V.2011

Niezależność banku centralnego Norwegii jest ograniczona w porównaniu do całkowitej niezależności w Polsce. Z wiadomymi skutkami. Wystarczy porównać efektywność i społeczny wymiar gospodarowania rezerwami finansowymi państwa, która w przypadku Norwegii jest wręcz wzorowa i godna naśladowania.

Co zaś tyczy się decyzji o podniesieniu stopy procentowej przez NBP, to moja opinia jest dokładnie taka sama, jak w przypadku podobnej decyzji sprzed kwartału. Są to decyzje błędne (zob. mój wpis 1149, 15.II.2011, a także rozwinięta wokół tego zagadnienia dyskusja w sąsiednich wpisach).

358. Wpis 1469, 11.V. 2011

The World Bank blog "Let's Talk Development" (http://blogs.worldbank.org/developmenttalk/the-warsaw-initiative) and the Roubini Global

Economics portal (http://www.roubini.com/globalmacro-monitor/260939/the_warsaw_initiative) publish "The Warsaw Initiative", in which I'm outlining my project of systemic and long lasting assistance for developing countries. This initiative should be launched during forthcoming Poland's presidency in the European Union.

357. Wpis 1462, 08.V.2011

Proszono, abym uprzedzał o swoich wywiadach telewizyjnych, więc informuję, że w poniedziałek, 9 maja, o godz. 21:30 goszczę u red. w TVN CNBC w programie 90 MINUT (www.tvncnbc.pl & http://www.facebook.com/TV). Rozmowa będzie dotyczyła głównie projektu budżetu na rok 2012, więc będzie to także dobra okazja, abym odniósł się do kwestii poruszonych przez Piotra (wpis 1456). Zapraszam też na serię wykładów i spotkań autorskich w najbliższym tygodniu. Wszystkie są zaanonsowane w NAWIGATORZE (http://www.wedrujacyswiat.pl/Wyklady.php), na portalu TIGERa (http://tiger.edu.pl/aktualnosci/2010/12/TdP_semestr_letni_2011.pdf & http://tiger.edu.pl/aktualnosci/2010/12/www_Tour_de_America_2011.pdf) oraz na moim profilu w Facebooku (http://www.facebook.com/kolodko). Proszę tam zaglądać jak najczęściej!

356. Wpis 1461, 07.V.2011

Tao Yang, the Chinese student, now in Poland, has made a post on my http://www.facebook.com/kolodko: "I wish China could also have a political structure change as Poland, i am waiting for that day as a level-headed Chinese young man!". And here is my comment: The China's 'political structure' must evolve. It will change, but in much more gradual way than it happened in Poland and other East Central European countries. I write more on the feedback between economic and political liberalization, that is between the marketization and democratization, in my book "Truth, Errors, and Lies: Politics and Economics in a Volatile World", where one can find a lot of analyses and comments about China. Hence, I think it is just great than the Chinese edition of this book will be published soon. I hope that Tao Yang and her friends will be among the first to read it and they will share their opinions on Facebook and on the blog www.volatileworld.net.

355. Wpis 1460, 07.V.2011

Jak było w Nysie? Po drodze z wrocławskiego lotniska – przepięknie! Jakże śliczne są falujące pola pokryte łanami żółtego i zielonego rzepaku… W samej Nysie sympatycznie. Ciekawie i spokojnie. I, co cieszy, czysto tam. Widać efekty troski władz samorządowych i lokalnych działaczy – tak społeczników, jak i przedsiębiorców – o środowisko naturalne oraz zabytki i obiekty kultury. A skarby w dzwonnicy bazyliki, które pokazał mi ksiądz proboszcz, bardzo interesujące! Aż trudno uwierzyć, że niektóre z nich odnalazły się w zaskakujący sposób, pod schodami na plebanii, zaledwie siedem lat temu.

Dyskusja po wykładzie na miejscowej, sprawnie funkcjonującej uczelni, nie została zdominowana bieżącymi sprawami narzucanymi przez media, lecz troską o kwestie długofalowe. Tak być powinno, skoro wykład był zatytułowany „Uwarunkowania i perspektywy rozwoju gospodarczego Polski". A rozwój to z natury rzeczy proces długookresowy.

Pytania mediów typowe: dlaczego u nas, na Opolszczyźnie jest gorzej (choć faktycznie jest lepiej) niż w innych regionach Polski i jak konkurować o więcej inwestycji z zagranicznych?

A na samej uczelni, w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej, chyba najciekawiej – nawet ciekawiej niż na Zarządzaniu – jest na Kosmetologii. Być może, nawet warto byłoby poddać się zabiegom podczas ćwiczeń, w których uczestniczące liczne studentki z całej Polski…

354. Wpis 1459, 07.V.2011

You may wish to read – indeed, you should! – interesting and inspiring comments by Professor Mario D. Nuti at his blog: http://dmarionuti.blogspot.com. The recent post is on the threat of populism: http://dmarionuti.blogspot.com/2011/04/spectre-of-populism_30.html.

353. Wpis 1454, 04.V.2011

I'm afraid that while considering the Greek public finance crisis "The Economist" (A question of maturity, April 20th) is right while suggesting that "the economics point to a harsher solution: a steep write-down as part of a broader package of reforms." I'm afraid, because such obvious argument will hardly be understand and supported for some time. And the elapsing time makes the whole unavoidable adjustment only more costly for both, the Greek taxpayers and the domestic and international creditors. Yet I'm not sure why you're bringing to the fore a seeming analogy with the sample of Uruguay from 2003? I would rather learn from the case of restructuring of Poland's nonperforming foreign debt. It was not easy to strike the deal, yet – as then the deputy premier and finance minister – I signed in 1994 a pragmatic accord with the London Club. And it did work. Half of outstanding debt was written off what paved the road for smooth service of the remaining obligations. Yet such significant reduction was based on very tough conditionality and enforced far-going structural reforms which enabled us not to go again in the debt trap through living beyond the means. The difference is that in the case of Greece it's not only the matter of outstanding foreign debt, but forthcoming domestic insolvency too, but – hopefully – our Greek friends have learnt by now that the inescapable invoice has already arrived.

352. Wpis 1451, 03.IV.2011

Podkreślić przy okazji trzeba, że tzw. podatek liniowy ewidentnie pogłębia nierówności w podziale dochodów. A im więcej nierówności, tym niższy poziom kapitału społecznego i mniejszy stopień życiowej satysfakcji. Jest to jednoznacznie udowodnione w bogatej (niestety, nie w Polsce) literaturze przedmiotu. Tim Jackson w książce "Prosperity without growth. Economics for a Finite Planet" pisze: "Life expectancy, child well-being, literacy, social mobility, obesity, teenage pregnancy, homicide rates and incidence of mental illness are all worse in less equal ones. Tackling systemic inequality is vital, ... and not just for the least well-off. Society as a whole suffers in the face of inequality." Szerzej o tych zagadnieniach, w tym o przygniatających dowodach słuszności tych obserwacji zob. Richard Wilkinson i Kate Picket (2009). "The Spirit Level: why more equal societies almost always do better", London: Penguin.

351. Wpis 1450, 03.IV.2011

Magda (wpis 1446) chciałaby wiedzieć, czy jestem „zwolennikiem czy przeciwnikiem podniesienia od 1 stycznia 2012 roku do 1500 zł. Z pewnością jestem zwolennikiem kategorii płacy minimalnej i uważam, że musi ona rosnąć wraz ze wzrostem przeciętnej wydajności pracy. Natomiast ile konkretnie ma wynosić, to musi być wyprowadzone z kompleksowego programu zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego. Dlatego też nie spieram się o jakieś propozycje szczegółowych rozwiązań z takiego kontekstu wyrwane. Niestety, ostatnie rządy – ani te przesiąknięte prawicowym populizmem z PiS na czele, ani te wyznające prawicowy neoliberalizm z PO na czele – takiego programu nie potrafiły społeczeństwu zaproponować. Teraz w to miejsce trwać będzie przepychanka rozmaitych pomysłów, no bo wiadomo – wybory. Znowu dużo pary pójdzie w gwizdek, mało w tłoki, a czas ucieka…

350. Wpis 1449, 03.V.2011

Przejściowe przyspieszenie tempa wzrostu na Litwie, Łotwie i w Estonii, a także w Czechach i na Słowacji, nie miało nic wspólnego z wprowadzeniem tzw. podatku liniowego. Wyciąganie takiego wniosku to logiczny błąd typu: *post hoc, ergo propter hoc*, czyli „po tym, a więc wskutek tego” (więcej piszę o tym w "Wędrującym świecie", s. 109 i nast.). Zaiste, warto zakończyć już tę dyskusję i zaniechać bredni o domniemanej wyższości tzw. podatku liniowego nad progresywnym (w całych dziejach żadna – żadna! – z wysoko rozwiniętych gospodarek nie dochodziła do zamożności, stosując podatek liniowy). W sposób oczywisty ten poroniony neoliberalny pomysł miałby być instrumentem redystrybucji dochodów od uboższych do bogatszych warstw ludności. A że w ferworze kampanii wyborczej opowiadają się za nim również niektórzy przedstawiciele partii w istocie populistycznych? To dlatego, że prostactwo podatku liniowego wydawać może się części zamanipulowanej opinii publicznej dla niej korzystne i, w ślad za tym, niektórzy mogą zagłosować za rozwiązaniami, które szybko okażą się dla nich szkodliwe. Trzeba wobec tego teraz kłamać, aby potem czerpać z tych kłamstw materialne korzyści. Ale gdy to już stanie się oczywiste, odwrócić sytuację będzie trudno. Dlatego też trzeba blokować takie irracjonalne rozwiązania *ex ante*.

349. Wpis 1445, 01.V.2011

It was exactly eight years ago – in May 2003 – when I’ve met the late Pope John Paul II. Today’s beatification, or declaring a person blessed, is the necessary run-up to sainthood. Though the first question I was asked then was about the stance of Poland’s public finance, what we particularly discussed was the chance for globalization with a human face. The pope believed that such may be found. I know that it does not exist (unless a miracle will happen) yet it is worth to be looked after. Hence, let’s keep looking…

348. Wpis 1443, 30.IV.2011

Michał właśnie zadał mi trzy pytania (wpis 1442). Oto trzy odpowiedzi:
1. Jaka widzę „przyjemność w uprawianiu ekonomii i jaką satysfakcję czerpię, oprócz tego, że dzięki dobrym teoriom w ekonomii w praktyce ludziom żyje się lepiej?” To, że ludziom żyje się lepiej, powinno już wystarczyć, ale jeśli mam coś dodać „oprócz tego”, to tyle, iż

wtedy więcej wiemy na temat, co od czego zależy i jesteśmy bliżej prawdy. A prawda ma dla mnie fundamentalne znaczenie.
2. Jaką książkę poleciłbym do przeczytania? Skoro tylko jeden tytuł, to „Chopin. Książę romantyków" Adama Zamoyskiego. Wspaniała i jakże ciekawa lektura!
3. „Jak dziś nie tracić na inflacji?" Jeśli bez ryzyka, to najprościej kupując obligacje rządowe.

347. Wpis 1441, 30.IV.2011

Renata, jeśli ktoś nie ma logicznych argumentów – a szef ideologicznego Centrum Adama Smitha z pewnością ich nie ma, gdyż uprawia apologetykę neoliberalizmu i zajmuje się lobbingiem, a nie ekonomią – to cóż mu pozostaje, jak nie ucieczka to demagogii, że coś tam to „pomysł zaczerpnięty od Lenina" (wpis 1138). Nawet gdyby tak było, to z tego jeszcze nie wynikałoby, że jest to błędny pomysł. Ale tak nie jest, gdyż działania prezydenta Obamy są rozsądne i podyktowane pragmatyzmem, a nie doktrynerstwem, które jest właściwe neoliberałom. Co zaś tyczy się Oil and Gas Price Fraud Working Group, to została ona utworzona "to help identify civil or criminal violations in the oil and gasoline markets, and to ensure that American consumers are not harmed by unlawful conduct". Szkoda tylko, że nie wcześniej. I tym bowiem razem okazuje się, że państwo musi interweniować, bo spraw nie można pozostawić niedoskonałym mechanizmom niekontrolowanego rynku, na którym przecież w oczywisty sposób spekuluje się ze szkodą dla nabywców i konsumentów. Chyba nikt rozsądny nie ma żadnych wątpliwości co do tego, że przecież nie ich dobro jest przedmiotem troski propagandystów z Centrum Adama Smitha. Renata ma?

346. Wpis 1440, 30.IV.2011

In Brussels I was attending the Scientific Council gathering of FEPS, the Foundation for European Progressive Studies which discussed the agenda of forthcoming conference "Call to Europe". I've suggested that the only sensible way forward, that is the progressive way, is more of multiculturalism, further enlargement and deepening integration of the European Union. As for the economics of progressive Europe, my advice is to create the post-GDP-economy, which of course needs the post-GDP-economics and political economy (the issues I touch in my most recent books). Enlarged European Union of the future – including western Balkan countries, Turkey, and Ukraine – must be based on equitable growth, sustainable development, and inclusive society. It must rely upon the New Pragmatism, and escape forward from the risk of both, neoliberalism and populism.

345. Wpis 1429, 24.IV.2011

WESOŁYCH ŚWIĄT!

344. Wpis 1428, 23.IV.2011

I've been warning that a mass migration will be getting out of control if the challenge of poverty and inequality isn't tackled appropriately. In "Truth, Errors, and Lies…" two of the twelve Great Issues for the Future, GIF, are: 7. demographic processes and human migration, 8. poverty, misery, and social inequality (p. 358-381). And now what? Now "France says it wants a mechanism to suspend visa-free travel around the European Union, after an influx of

thousands of migrants fleeing the upheaval in Libya and Tunisia. A French official said there should be a means to put the Schengen accord into abeyance when there is a systemic failure at an external EU border." (www.bbc.co.uk/news/world-africa-13173995) And this is just the beginning…

343. Wpis 1426, 21.IV.2011

Wydawnictwo Prószyński i S-ka na swoim portalu www.proszynski.pl zadaje Czytelnikom pytanie: „Z jakim Autorem chciałbyś się spotkać podczas Warszawskich Targów Książki (12-15 maja)?" No właśnie, z jakim?...

342. Wpis 1425, 21.IV.2011

Na wszelki wypadek - gdyby ktoś z blogowiczów/forumowiczów to przeoczył, a zarazem był zainteresowany - zwracam uwagę, że dyskusja toczy się także na profilu www.facebook.com/kolodko na który wszystkich tu bywających (i ich społeczności internetowe) serdecznie zapraszam!

341. Wpis 1424, 21.IV.2011

Trudno ocenić wpływ członkostwa w Unii Europejskiej – a to już siedem lat, ani chudych, ani tłustych – na dynamikę gospodarczą Polski (to a propos pytania Magdy, wpis 1422). Jeśli sprowadzić rozważania do tempa wzrostu PKB, to sądzę, że dało nam to około półtora punktu średnio rocznie. Przede wszystkim dzięki pośredniemu wpływowi w postaci wzmocnienia sprzyjających poprawie konkurencyjności instytucji gospodarki rynkowej. Dopiero na drugim miejscu wymieniłbym czynniki bezpośrednie, zwłaszcza bardziej wartki niż uprzednio dopływ inwestycji zagranicznych (nie tylko z obszaru UE, lecz i z innych krajów, do czego przyczyniła się większa stabilność i przewidywalność gospodarki i polityki) oraz funduszy europejskich. W sumie więc można przyjąć, że w latach 2004-11 co najmniej 10 proc. przyrostu PKB – a to niemało – to rezultat naszej przynależności do Unii Europejskiej.

340. Wpis 1423, 21.IV.2011

Co do refleksji '„czy inni mają być " świniami " i mają milczeć"' (Piasek125, wpis 1421), to może Piasek jednak rozwinie tę myśl, gdyż obawiam się, że arcydzieło Orwella nie jest współcześnie tak znane, jak powinno. Co skądinąd interesujące, bo ilekroć jadę warszawskim metrem i jestem otoczony niewyłączalnymi monitorami – wiadomo z czyjej inspiracji i w czyim interesie zainstalowanymi – to kojarzy mi się to z „1984" i Wielkim Bratem. Pewnie i przed tym Orwell nas przestrzegał…

339. Wpis 1420, 21.IV.2011

O którą książkę chodzi (redjack, wpis 1419)? O "Świat na wyciągnięcie myśli" czy o "Wędrujący świat"? Przecież chyba nie "Wędrującego świata" dotyczy pogląd, że "Nie podjął

Pan próby wyjaśnienia jak jest, ale wskazuje Pan, jak być powinno." Akurat ta książka kompleksowo wyjaśnia nie tylko "jak jest", lecz również dlaczego tak jest, jakie są sprawcze przyczyny zjawisk i procesów.
"Świat na wyciągnięcie myśli" stanowi poniekąd ciąg dalszy "Wędrującego świata" i najlepiej przestudiować obie książki. Nie bez powodu pierwsza część ostatniej książki nosi tytuł "Wędrujący świat. Postscriptum".
Chyba stąd bierze się stwierdzenie redjacka, że – jak sam przyznaje – „przeczytałem jedne fragmenty Pańskiej książki pobieżnie, inne bardziej wnikliwie". To proszę przeczytać obie książki bardziej wnikliwie. Wtedy znajdzie się tam odpowiedź na pytanie nie tylko dlaczego jest tak, jak jest i jak do tego doszło, lecz również co czynić, aby było lepiej.

338. Wpis 1417, 19.IV.2011

W środę, 20 kwietnia, rano o 8:38 odpowiadam red. Chęcińskiemu w programie TVP Info Świat na serię pytań dotyczących światowej gospodarki i polityki, m.in kryzysu fiskalnego w państwach Unii Europejskiej (Grecja, Portugalia, Irlandia), zagrożenia S&P możliwością obniżenia ratingu długu USA i ostrzeżeniami dla Polski, rewolucji w krajach arabskich oraz międzynarodowych implikacji wyborów w Finlandii i Nigerii.

337. Wpis 1416, 17.IV.2011

Rację ma Solumpik (wpis 1413), podkreślając, że niektóre tzw. niekwestionowane autorytety to nic innego jak doktrynerzy czy demagodzy, a jakże często przy okazji również nieźle opłacani lobbyści i rzecznicy grupowych interesów. Partykularne interesy narzucane są jako ogólne, społeczne, makroekonomiczne. By to wszak było możliwe w warunkach formalnej demokracji, trzeba posługiwać się manipulacjami medialnymi i prostacką publicystyką, zniekształcając percepcję inteligentnych skądinąd ludzi. Do tego właśnie sprowadza się każda demagogia, także neoliberalna.

I oby Solumpik – i inni podobnie sądzący – mieli rację, gdy głosi, że koniec końców prawda musi wziąć górę. Może, nie musi. A nawet gdy bierze, to niekiedy z takim opóźnieniem, że całe pokolenie albo i życie można przejść w otoczeniu kłamstwa.

Skąd to się bierze, czemu służy i jak sobie z tym radzić, o tym piszę szeroko w I rozdziale "Wędrującego świata" zatytułowanym "Świat, słowa i treści (czyli jak się rodzi prawda, błąd i kłamstwo w ekonomii i polityce i co czynić, aby prawda brała górę)" (s. 11-39). Sądzę, że warto wrócić do lektury tego fragmentu, jeśli ktoś chce więcej zrozumieć, co i dlaczego dzieje się wokół nas – nie tylko w Polsce – i dlaczego wciąż jeszcze autorzy błędnych koncepcji i politycznych kłamstw są lansowani przez niektóre środowiska jako „autorytety". Wtedy też każdy od razu pojmie, dlaczego ta książka tak irytuje tych, którzy nie mają racji i dlaczego jest takim postrachem również dla środowiska nadwiślańskich neoliberałów i ich medialnych apologetów udających „autorytety".

Co ciekawe, amerykański wydawca książki – Columbia University Press – idąc tym śladem, zatytułował całą pracę "Truth, Errors, and Lies: Politics and Economics in a Volatile World" (http://cup.columbia.edu/book/978-0-231-15068-2/truth-errors-and-lies/webFeatures).

336. Wpis 1412, 16.IV.2011

"The Economist" publishes the review of my book "Truth, Errors, and Lies: Politics and Economics in a Volatile World":

Essential reading

Books for the Easter break

Spring is here (even in London) and I am taking this opportunity to provide some mini-reviews of a bunch of excellent books that have crossed my desk in recent months. Anyone taking a few days off at Easter is warmly recommended to add them to the holiday reading list. Poland is also the theme of my next choice, Truth, Errors, and Lies: Politics and Economics in a Volatile World by Grzegorz Kołodko, once Poland's finance minister and later at the World Bank. Mr Kołodko is one of the heavyweight economic thinkers of post-communist Europe, and has maintained a vigorous intellectual rivalry with Leszek Bałcerowicz, author of Poland's famous (or if you dislike it, infamous) shock therapy. Mr Kolodko's latest book paints a on a wide canvas. I find it maddening in places but never dull. Here's a sample.

ECONOMISTS are supposed to describe and explain what's happening. The best ones know what's going on and can convince us. Problems begin to crop up when they: Know, but cannot convince us. Don't know but try to convince us anyway. Know that things are different from what they are trying to convince us of.

In the first case, there is nothing to do except to try to help them get the message across. Appearances notwithstanding, this is no easy task. The effort needs to be supported by publications, informational programs, teaching, the independent media, progressive nongovernmental organizations, and people of good will...

In the second case, when people don't know how things really stand but try to convince us of their concept, they're just plain wrong. Then it's necessary to argue calmly with them and to pay attention to the other side, because anyone can be wrong—including us. We can tell that the people propounding the mistaken views have good intentions. As they see it, they are trying to get at the truth and to share it with others. Therefore, they are allies in the struggle for truth, and all it takes to bring them (or ourselves) into line is to make them aware of their mistakes and work out a common position.

The worst case is the third one, when people deliberately proclaim falsehoods. In politics, this is an everyday occurrence—politics is about results, not truth. Evading the latter sometimes serves the former, which is why veracity and lying are treated instrumentally in politics. This explains why many of the economists who enter politics become enmeshed in falsehood. Truth is a fine thing at a scientific conference, but not at political rallies, which, in our day, usually take place in front of the spotlights and the TV cameras. After all, it would have been unthinkable in Polish government policy at the turn of 1989–90 to announce that the national income would fall by almost 20 percent over the next two years and that there would be 3 million unemployed within four years. The public would not have accepted such policies, or those responsible for them. Honest economists issued warnings, only to be shouted down by their more obeisant colleagues.

Mr Kołodko, it would be fair to say, is not plagued by self-doubt, nor by an excessively genial manner in dealing with his opponents. That comes across quite clearly in his prose. But this book is well worth reading, even if you disagree with its arguments and dislike its conclusions.

Apr 12th 2011, 19:40 by E.L. (Edward Lucas)

http://www.economist.com/blogs/easternapproaches/2011/04/essential_reading

335. Wpis 1393, 15.IV.2011

Are you vege? No? But if you can read Polish, you may find interesting the interview in monthly magazine called VEGE (http://tiger.edu.pl/aktualnosci/2011/04/VEGE_kwiecien_2011.pdf) about the healthy style of life, sport, and good diet as well as about my globetrotting across the world and the thoughts

running with me while jogging. And if you don't speak Polish, just do enjoy the pictures – from Vietnam to Bolivia, from Nepal to Ethiopia, from Hungary to Djibouti…

334. Wpis 1371, 13.IV.2011

Tak, odpowiem podczas wykładu na SGH (za tydzień, 20 kwietnia o 17:00, aula VII) na wszystkie pytania zadane tutaj, na naszym forum dyskusyjnym "Wędrującego świata", jak i na moim profilu www.facebook.com/kolodko. To à propos wpisu Karola (1366).

333. Wpis 1365, 12.IV.2011

Na portalu SGH pod linkiem http://www.sgh.waw.pl/instytuty/ip/wyklady/sprawozdania/view?searchterm=Kołodko) znalazłem poniższy – wcześniej mi nieznany – opis wygłoszonego tam niedawno wykładu publicznego. Wkrótce będę tam gościł ponownie, tym razem na zaproszenie studentów, z wykładem zatytułowanym „Świat i Polska: po czy przed kryzysem?", więc może warto zapoznać się z relacją z poprzedniego spotkania opracowaną przez Prof. Irenę Lichniak. Wykład odbywa się w Auli VII w budynku głównym SGH przy Alei Niepodległości 162. Zainteresowanych zapraszam!
Prof. zw. dr hab. Grzegorz Kołodko

PO CZY PRZED KRYZYSEM?

Podczas wykładu publicznego, wygłoszonego 4 listopada 2010 r., profesor G.W.Kołodko omówił przyczyny i mechanizmy współczesnego kryzysu gospodarczego oraz przedstawił oblicze świata międzykryzysowego. Odpowiadając na pytanie: po czy przed kryzysem? Profesor stwierdził bowiem, że żyjemy w epoce międzykryzysowej.

Współczesny kryzys gospodarczy, to według Profesora, nie tylko przejściowe załamanie aktywności gospodarczej i zmniejszenie bezwzględnego poziomu produktu brutto.

Jest to kryzys najbardziej rozległy w okresie powojennym. Kryzys finansowy przeniósł się do sfery produkcji, i dalej do sfer społecznej, politycznej i sfery wartości.
Kryzys ten w większym stopniu dotyczy redystrybucji niż produkcji: miał miejsce absolutny spadek wielkości konsumpcji i inwestycji, spadki produkcji były mniejsze, ponadto wystąpiły duże przesunięcia międzynarodowe, regionalne, branżowe i w odniesieniu do różnych grup społecznych. Przyspieszył on proces zmniejszania luki między przeciętnym poziomem produkcji i życia w krajach najwyżej rozwiniętych i krajach ubogich. Światowy układ gospodarczy zmienia się więc na lepsze. W większym stopniu dotknął Europę Zachodnią niż Amerykę Północną, Europę Wshodnią niż Zachodnią. Duże efekty redystrybucyjne kryzys wywołał zwłaszcza w USA, zarówno w sferze realnej jak też psychologicznej i mentalnej.

Skutkiem kryzysu jest spadek zatrudnienia i wzrost bezrobocia, które w wielu krajach nadal rośnie, mimo, że gospodarka wychodzi z recesji. Na przełomie lat 2009/2010 na świecie było o 80 milionów więcej bezrobotnych niż w roku 2007. W USA i w Unii Europejskiej stopa bezrobocia sięga 10%.

Nie jest to jeszcze jeden kryzys koniunktury. Jest to systemowy kryzys współczesnego kapitalizmu, jego neoliberalnej odsłony. Przyczyny kryzysu tkwią w neoliberalnym modelu kapitalizmu. Właśnie w tym modelu możliwe było nawarstwienie się niekorzystnych kryzysogennych zjawisk ze sfery wartości, instytucji i polityki. Oderwanie się sfery finansowej od sfery realnej, głęboka skala nierównowagi, to skutki prymatu indywidualizmu, lekceważenia społecznych aspektów gospodarowania, marginalizacji człowieka, rezygnacji z sensownej interwencji państwa, które neoliberalizm ogłosił wrogiem publicznym numer

jeden. Skutkiem osłabiania państwa, drugiej obok rynku, superinstytucji współczesnej gospodarki i niekontrolowanej deregulacji jest narastanie nieracjonalności i kryzysy.

Profesor stwierdził, że zwiększenie podaży pieniądza było posunięciem słusznym, wpłynęło na rozruszanie gospodarki. Jest to jednak działanie na przejawy i skutki kryzysu. Potrzebne są natomiast działania uwzględniające systemowe źródła kryzysu: przebudowa systemu wartości, przeorientowanie instytucji oraz zmiana sposobów uprawiania polityki.
Jeśli chodzi o wartości, to w gospodarowaniu trzeba uwzględniać uwarunkowania kulturowe i otoczenie społeczne, na nowo trzeba zdefiniować cele rozwoju.
Konieczna jest zasadnicza zmiana reguł gry w gospodarce światowej, coraz bardziej wewnętrznie powiązanej. Instytucje, w ramach których obecnie funkcjonuje gospodarka bardziej sprzyjają bałaganowi niż ładowi globalnemu.

Potrzebne jest nowe podejście do sposobów i instrumentów uprawiania polityki. Zasadniczą rolę musi odgrywać koordynacja ponadnarodowa.

Sposobem na unikanie w przyszłości wielkich kryzysów jest poruszanie się po trajektorii zrównoważonego rozwoju, rozwoju zrównoważonego społecznie, ekologicznie, gospodarczo. Wyznaczają ją: wartości, instytucje, polityka. Skuteczna strategia rozwoju i polityka gospodarcza opierać się musi na poprawnej teorii ekonomicznej. W tym kontekście nawiązał do koincydencji teorii rozwoju, przedstawionej w książce „Wędrujący świat". Mówił o potrzebie nowego pragmatyzmu i nowego podejścia do interwencjonizmu państwowego. Zaprezentowana została nowa książka Profesora „Świat na wyciągnięcie myśli".

W dyskusji, w której udział wzięli m.in. profesorowie A. Herman, T. Oleksyn, S. Kasiewicz, W. Szymański, R. Sobiecki, dr Z. Krysiak zwrócono uwagę na następujące zagadnienia:
> wielkie dysproporcje dochodowe wyzwaniem dla polityki gospodarczej,
> zmiany w regulacjach przeciwdziałające kolejnym kryzysom,
> kryzys koncepcji polityki antycyklicznej,
> potęga kapitału uniemożliwiająca koordynację państwową i globalną,
> mechanizm przejścia na ścieżkę rozwoju zrównoważonego,
> wpływ kryzysu na kondycję polskiej gospodarki.

Opracowanie: prof. dr hab. Irena Lichniak

332. Wpis 1363, 12.IV.2011

Drogi Michale! Zwolnij mnie, proszę, z obowiązku ustosunkowania się do Twych uwag (wpis 1354). A czegóż innego spodziewałeś się po „Gazecie Wyborczej" jak nie tego, że jej dziennikarz w „bezczelny sposób kpił sobie" z moich prognoz, które teraz znowu się potwierdzają? Szkoda tylko, że odnosiły się do wysokiego, przekraczającego 13 procent bezrobocia, które przecież mogłoby być już znacznie niższe, gdyby nie błędy polityki gospodarczej, które pod propagandowe niebiosa wynosił ten organ prasowy nadwiślańskich neoliberałów. Przecież gdybym się mylił, to nic by nie napisali, a że znowu miałem rację, to zapytali, „czy Kołodko odszczeka, czy uzna, że gospodarka wzrosła, gdyż Donald Tusk przeczytał książkę 'Wędrujący świat'". Wiem, że książkę czyta wielu – nawet wrogowie – bo też chcieliby wiedzieć coś więcej, dlaczego im nie wychodzi. To wręcz zdumiewające, ale przy tamtej okazji przez nieuwagę chyba gazeta wzmiankowała o „Wędrującym świecie", bo przecież boi się zawartej w niej prawdy jak diabeł święconej wody…

Zgadzam się przeto z Michałem, gdy proponuje: „Pomińmy prostackie uwagi nt. książki, a skupmy się może na prognozie." Tak właśnie, bo książce już nic nie zaszkodzi

(publikowana w dziesięciu językach, nakład w Polsce zbliża się do 60 tysięcy egzemplarzy), a zatrudnieniu ludzi poszukujących pracy błędy polityki i medialne manipulacje opinią publiczną zaszkodzić mogą jeszcze nieraz. Gdy pisałem przed rokiem, że za rok – a więc w lutym – stopa bezrobocia oscylować będzie wokół 13 procent, a tak właśnie jest, antycypowałem kontynuację polityki makroekonomicznej i przewidywalne uwarunkowania egzogeniczne. Taki poziom bezrobocia czy – szerzej – skala dezaktywizacji zawodowej to już problem cywilizacyjny. I to pomimo masowej emigracji zarobkowej, która zmniejsza statystycznie bezrobocie, ale przy okazji także eroduje po części kapitał ludzki, bez czego trudno będzie powrócić na ścieżkę szybkiego wzrostu, rzędu 5-7 procent. To jest możliwe, ale nie przy kontynuacji polityki rządu PO, której apologetykę uprawia gazeta. Miast zajmować się propagandą „zielonej wyspy", która szybko poczerwieniała, należało krytykować błędy tej polityki. No, ale żeby tak czynić, to – bagatela! – trzeba potrafić i chcieć, a przecież żaden z tych warunków nie jest spełniony.

Na końcu, mając na uwadze przede wszystkim trafność mojej prognozy, Michał dodaje: „Nic dodać nic ująć - Brawo Panie Profesorze! Ciekaw tylko jestem, czy dziennikarz "odszczekał" swoje słowa?" Rozumiem, że to też jest pytanie retoryczne. Ja nie „odszczekuję", bo nie mam czego, oni też nie, bo i po co? Najważniejsze, że cała ta karawana idzie dalej. Tylko dokąd w ten sposób zajdzie?

331. Wpis 1362, 12.IV.2011

„…czy rząd kraju średniej wielkości, jakim jest Polska, ma szanse obronić się przed tego typu szantażem?", zapytuje Piotr (wpis 1353), odnosząc się do tego, że agencja ratingowa Standard & Poor's „zagroziła obniżeniem ratingu Polski". Ma nie tylko szansę, ale sądzę, że się obroni. Oczywiście, ta czy inna agencja może nam obniżyć rating, kierując się swoją wizją świata i Polski. Jeśli wszakże tak by uczyniła, to nie dlatego, że rząd jakoby „majstruje" przy OFE, co niby zagrażać ma stabilności finansów publicznych, gdyż jest dokładnie odwrotnie, lecz z tego powodu, że już doszło do załamania równowagi budżetowej i teraz, bez tego „majstrowania", byłoby jeszcze gorzej.

Wobec zapaści finansów publicznych – dodajmy, że spowodowanych błędami polityki makroekonomicznej, zarówno rządu, jak i NBP, popełnionymi podczas minionych pięciu lat – ograniczenie finansowanych z przyrostu długu publicznego transferów do OFE jest słusznym posunięciem. Słusznym na zasadzie mniejszego zła. To ratuje (w miarę) budżet nie tylko na krótką metę – na kilka najbliższych lat – lecz stwarza przesłanki opanowania sytuacji w długim okresie. Dzięki zabiegowi ograniczającemu roczną wpłatę do OFE o kilkanaście miliardów złotych, a więc o ponad 1 proc. PKB, na jeszcze większą skalę (bo powiększoną o skumulowane odsetki) zmniejsza się przyrost zadłużenie państwa. Nielogiczny jest argument agencji, że "rząd dokonał zmian, by uniknąć reform fiskalnych" i dlatego „w średnim terminie poziomy długu w relacji do PKB mogą się pogorszyć." Tak, ten rząd nie był i nie jest w stanie dokonać pożądanych reform, o czym fachowcy z S&P powinni wiedzieć już od kilku lat. Ale powinni też wiedzieć, że akurat zmniejszenie obciążających sektor finansowy państwa wpłat do OFE hamuje, a nie przyspiesza relację długu do PKB.

Gdyby stać li tylko i wyłącznie na gruncie chłodnej analizy ekonomicznej, to można być zapytać, gdzie był Standard & Poor's wtedy, gdy ewidentne błędy rządu, prowadzące nieuchronnie do strukturalnego zawężenia bazy podatkowej, zbliżały nas do obecnego kryzysu finansowego? Znowu nie widział i nie wiedział, jak w przypadku niektórych amerykańskich banków inwestycyjnych spekulujących zatrutymi aktywami, które łatwą rękę obdarzane były potrójnym AAA, co się dzieje? Od tego są – a przynajmniej być powinny –

agencje ratingowe, aby ostrzegać na czas i pomagać w unikaniu błędów, a nie zajmować się lobbyingiem po niewłaściwej stronie.

330. Wpis 1361, 12.IV.2011

Joanna nie wie, „czy takie rankingi maja dla Pana znaczenie", przy czym chodzi jej o ranking polskich ekonomistów opublikowany ostatnio przez „Gazetę Bankową" (wpis 1334), w którym zostałem uplasowany na bardzo wysokiej, bo czwartej pozycji, tuż za znakomitym Profesorem Kazimierzem Łaskim, którego osobę szanuję, a dorobek cenię. Dzielą mnie od niego zaledwie 3 punkty na zdobytych (?) 173. Przy okazji wielu komentatorów dziwi się, że ekonomiści głośni – znani z gazet i telewizji – znaleźli się na odległych pozycjach. Ale to przecież dlatego, że są znani, a nie wybitni. Ale to mało ważne, bo ten ranking jest niewiarygodny.

Tym bardziej on, i jemu podobne, nie mają dla mnie znaczenia, gdy pominąć to, że przeszkadzają, bo chcąc, nie chcąc – a ta moja odpowiedź też tego dowodzi – trzeba się niekiedy odnieść do takich „konkursów piękności". A ten akurat trąci dużą tendencyjnością i na pewno nie odzwierciedla istniejącego stanu rzeczy. Może dlatego został ogłoszony 1 kwietnia? Przecież wystarczy poszperać po systemowo poprawnie przeprowadzonych rankingach międzynarodowych – a tak naprawdę to prawdziwe i istotne osiągnięcia naukowe weryfikować się muszą w konkurencji ogólnoświatowej – albo poserfować po internecie i zobaczyć, kto i gdzie się naprawdę ze swoim autentycznie naukowym dorobkiem plasuje. Wszak dostępne są indeksy cytowań. Można też – jak ktoś chce – zajrzeć do najpoważniejszych bibliotek i sprawdzić, co i kogo mają w swych zbiorach, czyli kto *de facto* się liczy.

Ile wart jest ten „ranking", dowodzi nieobecność na liście (przynajmniej w pierwszej dziesiątce, bo całej listy nie znam) tak wybitnych ekonomistów, jak chociażby profesor Władysław Szymański czy Witold Małecki. Albo Michał Gabriel Woźniak czy Stanisław Flejterski.

A tak przy okazji to ciekawe, czy ktoś już zapytał organizatorów tego rankingu, kto go finansował? Bo to często wiele wyjaśnia.

329. Wpis 1360, 12.IV.2011

Gdy czytam takie oto stwierdzenie: „Jestem za podatkiem liniowym, bo bogaci mówią, że to jest dobre, a ja chcę być jak bogaci." (Marti Polina, wpis 1329) jako próbę wyjaśnienia powodów, „dla których tzw. przeciętni ludzie (niezbyt lub średnio zamożni, nie mówiąc o biednych, którzy milczą) wypowiadają się na wrażliwe społecznie tematy wbrew własnym interesom. Np. są za podatkiem liniowym" (Hanka, wpis 1323), to jestem zdumiony. Marti Polina wpadła na jeszcze dalej idące „wyjaśnienie", bo oto „Są biedni, więc chcą naśladować bogatych, nawet jeśli szkodzą samym sobie." Szkodzą, ale nie dlatego, że chcą naśladować bogatych, lecz dlatego, iż ich się okłamuje. Nie można więc ich za to winić! Przecież wiadomo, że celowo manipuluje się opinią publiczną – wykorzystując do tego media i niektóre tzw. autorytety ekonomiczne – aby narzucać większości swój własny, partykularny interes grupowy. Mamy demokrację, a więc decyduje większość. Trzeba zatem tak pisać i mówić, aby ludzie nie dysponujący z natury rzeczy ani stosownymi informacjami, ani wiedzą niezbędną do poprawnej interpretacji tych informacji dokonywali wyborów dla nich niekorzystnych, jeśli nie wręcz szkodliwych.

Stąd właśnie takie prostackie pomysły, jak wspomniany podatek liniowy, sugerujący jakoby mniejsze obciążenia fiskalne, choć tak naprawdę to byłyby one dla niżej uposażonych grup ludności większe (przede wszystkim wskutek kompensacyjnego podniesienia podatków pośrednich, zwłaszcza VAT, oraz innych opłat). I o to w tym z gruntu neoliberalnym zamyśle chodzi. Miałby on służyć mniejszości kosztem większości, ale w warunkach demokracji nie da się tego narzucić, trzeba więc ludzi oszukiwać tak długo, aż uwierzą w takie kłamstwa i będą działać na własną szkodę.

Piszę o tych mechanizmach manipulowania opinią publiczną szerzej w pierwszym rozdziale „Wędrującego świata", pokazując, że jeśli ktoś nie ma racji, to albo się myli, albo kłamie. A to nie to samo. Ktoś w swojej naiwności może wierzyć w jakieś niedorzeczne rozwiązanie ekonomiczne, bo tak mu wmówiła poczytna gazeta czy popularna telewizja, korzystając z pseudoargumentów usłużnych, często nieźle wynagradzanych analityków, komentatorów, ekonomistów, dziennikarzy opowiadających swoje mumbo-jumbo, czyli dyrdymały. A, jak wiemy, stukrotnie powtarzane kłamstwo staje się prawdą.

Trzeba przeto również po stokroć powtarzać prawdę, aby się przebiła. I dlatego linia wywodu obnażająca takie zakłamanie tak porażająco i irytująco zadziałała na tych, co kłamią. Bo ci, co się mylą, dają się przecież przekonać racjonalnymi argumentami. Słusznie więc pisze Hanka, że „trzeba tak zrobić, żeby zrozumieli." Robimy. A my na naszym blogu szczególnie dużo. I nie jest to syzyfowa praca.

328. Wpis 1359, 12.IV.2011

Zbigniew wie, że jestem „zwolennikiem podatku progresywnego PIT", ale chciałby też dowiedzieć się, co sądzę „o podatku CIT, czy powinien być progresywny, czy liniowy i dlaczego" (wpis 1328). To fundamentalne pytanie, gdyż w istocie dotyczy najbardziej żywotnych zasad funkcjonowania społeczeństwa, gospodarki i państwa. Zanim krótko odpowiem, to wpierw polecę długą – i bardzo dobrą! – książkę wybitnego znawcy prawnych i ekonomicznych aspektów systemu finansów publicznych, prof. Cezarego Kosikowskiego. Właśnie ukazała się nakładem Wydawnictwa Temida 2 obszerna (s. 554) monografia jego autorstwa zatytułowana „Naprawa finansów publicznych w Polsce (przyczyny, metodologia, kierunki i propozycje)". Kto chce więcej i naprawdę zrozumieć, co od czego zależy, jeśli chodzi o podatki i inne dochody państwa, z jednej strony, oraz jego rozchody i wydatki, z drugiej, niech czyta, bo warto.

Jestem zwolennikiem progresywnego podatku od dochodów osobistych, o trzech lub czterech stawkach rozciągających skalę progresji i zachęcających do maksymalizacji dochodów (co oznacza, że również skrajna, najwyższa stawka, nie powinna zniechęcać do zarabiania), a zarazem liniowego podatku od dochodów przedsiębiorstw. Dlaczego? Otóż trudna sztuka wpierw stworzenia, a potem sterowania sprawnym systemem fiskalnym polega na skutecznym połączeniu jego funkcji redystrybucyjnej oraz stymulacyjnej. Dobry system podatkowy to taki, który sprzyja zarówno spójności społecznej, jak i formowaniu się kapitału. To pierwsze wymaga progresywnego opodatkowania dochodów osobistych, to drugie liniowego podatku pobieranego od przedsięwzięć komercyjnych.

Wobec pierwotnego, rynkowego podziału dochodów, z natury rzeczy bardzo nierównomiernego, konieczny jest wtórny podział dokonywany poprzez budżet. Bez takiego instrumentu nie ma mowy o spójności społecznej, a więc i o rozwoju gospodarczym. Część dochodów (sztuka polega na tym, aby wiedzieć jaka i jak ściągana?) musi być przejęta przez działające w interesie publicznym państwo tam, gdzie dochody powstają, i transferowana tam (sztuka polega na tym, aby wiedzieć dokąd i jak?), gdzie ich wydatkowanie jest nieodzowne dla utrzymania i rozwoju odpowiedniej jakości kapitału ludzkiego i społecznego oraz

infrastruktury. Nie trzeba dodawać, że wszystkie te trzy elementy są absolutnie niezbędne dla rozkwitu prywatnej przedsiębiorczości, nawet jeśli jacyś przedsiębiorcy nie zdają sobie z tego do końca sprawy, a jacyś ich naiwni lobbyści uważają, iż im więcej będzie narzekania na „obciążenia" podatkowe, tym będą one niższe.
Progresywne opodatkowanie dochodów osobistych w skali, która nie zniechęca do zarobkowania – a przy dużym udziale podatków pośrednich wliczanych w ceny towarów zachęca do oszczędzania – sprzyja takiej wzrostowej, sprzyjającej spójności społecznej gospodarce rynkowej. Dzieje się tak ze względu na malejącą krańcową „dotkliwość" opodatkowania. Innymi słowy, pewnie Zbigniew też płaciłby chętnie na przykład 50 procent podatku od dochodów ponad milion złotych rocznie i cieszył się wciąż każdą pozostającą mu potem netto połówką miliona. Odwrotnie działoby się, gdyby każdy tysiączłotowy dochód obłożony był niską stawką na przykład 25-procentową, stawki procentowe podatków są bowiem względne.
Z drugiej strony, jeśli chodzi o dochody uzyskiwane z działalności gospodarczej, muszą one sprzyjać sprawnemu funkcjonowaniu przedsiębiorczości, zwłaszcza prywatnej, a więc kierującej się motywem zysku, oraz tworzeniu kapitału. Innymi słowy, musi być z czego odkładać na inwestycje i musi się to opłacać. Każdy światły ekonomista powinien wiedzieć, że nie będzie się opłacać, jeśli całokształt polityki makroekonomicznej nie będzie sprzyjał utrzymywaniu na odpowiednim poziomie zagregowanego popytu. Dlatego też państwo również musi regulować poziom swoich wydatków. Liniowe opodatkowanie zysków przedsiębiorców, przy łagodnej stawce, zachęca zatem do ekspansji, wzrostu produkcji i obrotów (i, w konsekwencji, zatrudnienia), nakręcając koniunkturę gospodarczą. Łagodna stawka bynajmniej nie oznacza sytuacji, że im jest ona niższa, tym lepiej. Istnieje jej dolny próg, wyznaczany przez kryteria bilansowe całego systemu fiskalnego i zejście poniżej takiego progu obraca się przeciwko wzrostowi gospodarczemu.
Nie znam kraju, w którym istnieje idealny system podatkowy. Taki może system powstać może wyłącznie w ujęciu modelowym. W praktyce trzeba zatem zdążać w kierunku właściwych rozwiązań i odpowiednich proporcji zapewniających dwie rzeczy na raz: dynamikę i równowagę. Może warto w tym kontekście przypomnieć, że gdy po raz pierwszy zostałem wicepremierem i ministrem finansów, zastałem nie tylko wolno rosnącą gospodarkę i głęboko niezrównoważony budżet, lecz również wygórowaną stawkę CIT w wysokości 40 procent! To też był rezultat sławetnej „szokowej terapii". Wpierw zainicjowałem proces redukcji CIT do 32 procent (ustawowo przesądzono, począwszy od 1997 roku, obniżkę o dwa punkty rocznie), a potem – gdy rząd AWS-UW zredukował ją zaledwie o 4 punkty, do 28 procent – CIT został radykalnie obcięty do obecnych 19 procent, począwszy od 2004 roku. Tak oto na 21 punktów, a więc o ponad połowę, zmniejszenia stawki CIT, aż 17 punktów to dzieło lewicowych rządów wskutek realizacji wpierw „Strategii dla Polski", a później „Programu Naprawy Finansów Rzeczypospolitej" (szeroko o tym piszę w dwu książkach dostępnych w formacie pdf w internecie: „Polska alternatywa. Stare mity, twarde fakty, nowe strategie" http://tiger.edu.pl/ksiazki/polska_alternatywa.pdf i „O Naprawie Naszych Finansów" http://www.tiger.edu.pl/kolodko/ksiazki/O_Naprawie_Naszych_Finansow.pdf). Wtedy też – w latach 1994-97 – wyeliminowałem 6-procentowy podatek importowy oraz obniżyłem stawki PIT z 45, 33 i 21 procent do odpowiednio 40, 30 i 19 procent. Pomimo to rosły przychody budżetowe wraz z poszerzającą się wskutek szybkiego wzrostu produkcji i sukcesywnej absorbcji szarej strefy bazą podatkową. A zatem odwrotnie niż w ostatnich latach, które doprowadziły do obecnej zapaści budżetu.
Dodam jeszcze, że jestem zwolennikiem zintegrowanego traktowania wszystkich dochodów osobistych i ich jednakowego opodatkowania, a także jak najmniejszej skali wyłączeń i tzw. ulg. Tzw., bo podatki to nie jakieś obciążenie, tylko swoista cena, jaką się płaci za usługi społeczne. Rzecz w tym, aby ich zakres był ekonomicznie racjonalny, a służący mu system

redystrybucji przejrzysty. I prosty, a nie prostacki, jak sugerowany przez neoliberałów podatek liniowy. Czyż bowiem jest ktoś, kto potrafi obliczyć należny podatek w wysokości 18 procent, a nie potrafiłby wyliczyć opłat wynoszących, dajmy na to, 27, 38 i 50 procent? System czytelny to taki, w którym łatwo można określić podstawę opodatkowania, a nie taki, w którym jest jedna stawka podatkowa. Jednakże w odniesieniu do CIT, ze względów ekonomicznych sprzyjających formowaniu kapitału, ma ona uzasadnienie. PIT natomiast musi pozostać progresywny. I tak będzie.

327. Wpis 1355, 11.IV.2011

The new book by Professor Francis Fukuyama – now at Stanford University – has just been published. It's called "The Origins of Political Order: From Prehuman Times to the French Revolution" (Farrar, Straus and Giroux, New York 2011). This time it's a captivating story on the political order. Or – as it unfortunately happens more often – on the political mess.

Fukuyama in his newest work, covering the times since the onset of mankind until the French Revolution (the second volume, still to be written, will bring us to the modern times), discusses the conditions for performing social structures and political regimes pointing to three indispensable conditions for such: strong state, the rule of law, and accountable leadership.

Just take a look around and ask what you're missing in your part of this volatile world? Maybe there is too strong leader and too weak government, with inadequate institutions? Or not the law is ruling the political process but the people, so-called elites, which mainly take care of their particular interests, ignoring the *publico bono*?

The Fukuyama book is not only – as usual – a scholarly work but at the same time it's absorbing and enjoyable reading. So, don't be afraid to go through these 608 fascinating pages!

326. Wpis 1332, 05.IV.2011

How old are you? 20? 30? 40? Older?...

On this day – April the 5th – 22 years ago we, the Poles, have turned the wheel of history. After two months lasting tough negotiations, on April 5th, 1989, the historical agreement of Polish Round Table, was signed. It led to the first post-communist government in our part of the changing world. How far we've moved forward and how much have changed since!

I did participate in these historical events in person and I must admit that 22 years ago no one had expected that the following changes will be so fast and so far going. And – I'm afraid – most of the people around did not expect that 22 years later we'll still have so many problems. Structural and institutional; political and cultural; economic and social. Yet by all means it's been worth to sit around the table and push the things then to be where we are now. So, how old are you? If just 20, that must look for you like a dawn of history. If you're 30, you may remember from TV news the picture attached to this note. If you're 40, at that time you've been already 18 and, I believe, you've been following the development with some interests.

But if you're today just 20 or so, have a look: how fast the times go! Soon, in 2033, it will be again 22 years later, 22 years after the changes of 2011 when the world, not only Poland, is as it is, yet it wouldn't be so if not this April day 22 years ago…

325. Wpis 1324, 04.IV.2011

Kwietniowy numer miesięcznika FORBES drukuje wywiad “20 pytań do Grzegorza W. Kołodki”, anonsując rozmowę słowami: “Japonia poradzi sobie ze skutkami kataklizmu – przekonuje Grzegorz Kołodko w rozmowie z „Forbesem”. Znacznie bardziej dramatyczne następstwa będzie miało polityczne tsunami w Afryce Północnej i na Bliskim Wschodzie. Wyzwoli ono gigantyczną falę migracji.” W tekście wyeksponowane są trzy wyimki, cytaty z moich odpowiedzi na pytania redaktor Krystyny Doliniak:
“Kapitalizm przetrwa. Przechodził już trudniejsze próby. Liberalizm nie jest dla niego ratunkiem, lecz śmiertelnym zagrożeniem.”
“Globalizacja na neoliberalną modłę, która doprowadziła do powstania wielkich obszarów wykluczenia społecznego, sprawi, że przez świat przetoczy się fala protestów społecznych.”
“Kolejnego kryzysu nie da się uniknąć. Jak dotkliwy będzie i kiedy nadejdzie – nie wiemy. Ale to już tylko kwestia czasu, bo sprzeczności narastają.”

324. Wpis 1321, 03.IV.2011

Dokładnie trzy lata temu – 3-go kwietnia 2008 roku – nazajutrz po ukazaniu się pierwszego wydania „Wędrującego świata”, ruszył nasz blog. Od tego czasu trwa nasza ciekawa debata i wszystko wskazuje na to, że tematów do jej kontynuacji nie zabraknie. Ten wpis to już 1321 na naszym forum, a mój z kolei 324. W sumie moje komentarze liczą ponad 870 tysięcy znaków, a więc byłaby to książka o grubości tak pomiędzy „Wędrującym światem” a „Światem na wyciągnięcie myśli”…

więc do pełnego tysiąca komentarzy wszystkich pozostałych blogowiczów i forumowiczów brakuje nam tylko trzech wpisów! Mamy jeszcze czas do północy! Zapraszam! I potem do następnego tysiąca i do kolejnych…
☺

323. Wpis 1320, 01.IV.2011

Moje dwa światy – "Wędrujący świat" http://www.wedrujacyswiat.pl/index.php (teraz wydany również w wielu innych językach, w tym po angielsku przez Columbia University Press jako "Truth, Errors, and Lies: Politics and Economics in a Volatile World" http://cup.columbia.edu/book/978-0-231-15068-2/truth-errors-and-lies/webFeatures) oraz "Świat na wyciągniecie myśli" http://www.wedrujacyswiat.pl/Swiat.php – nieustannie przyciągają wielkie zainteresowanie zarówno w Polsce, jak i na świecie. Potwierdzają to liczne wizyty na specjalnym portalu internetowym NAWIGATOR – www.wedrujacyswiat.pl. Jak dotychczas, od czasu ukazania się książek, złożono 89 476 wizyt ze 105 krajów, w tym tylko w pierwszym kwartale bieżącego roku mieliśmy 7 083 gości odwiedzających nas z 55 krajów. Stosowną mapkę można zobaczyć pod linkiem http://www.tiger.edu.pl/aktualnosci/main.htm.

322. Wpis 1319, 01.IV.2011

My two worlds "Truth, Errors, and Lies: Politics and Economics in a Volatile World" http://cup.columbia.edu/book/978-0-231-15068-2/truth-errors-and-lies/webFeatures and "Swiat na wyciagniecie mysli" http://www.wedrujacyswiat.pl/Swiat.php ("The World at the Extent of Thought", in Polish) – drive continuously great interests worldwide. It's been confirmed again and again by the numerous visits at the special website portal, the NAVIGATOR - www.volatileworld.net. So far, since the books were published, there have been as many as 89 476 visits from 105 countries (see the map at http://www.tiger.edu.pl/english/aktualnosci/main.htm to be sure that your country is already marked!).

321. Wpis 1317, 31.III.2011

Czy używam OpenSource? Nie. Korzystam tradycyjnie z Windows.

320. Wpis 1315, 31.III.2011

Polska nie ma żadnego interesu – ani ekonomicznego, ani jakiegokolwiek innego – w popieraniu zbrojnej interwencji w Libii. To a propos wpisu 1311.

P.S. Co do kwestii rozwoju energetyki jądrowej (wpis 1308), to zajmowałem już w tej sprawie niedawno stanowisko (wpis 1226).

319. Wpis 1314, 31.III.2011

Columbia University Press has posted at its blog my essay called "Money never sleeps" (http://www.cupblog.org/?p=3330), based on an earlier post presented here, on our blog.

318. Wpis 1312, 31.III.2011

Droga Mileno, drożenie cukru w Polsce ma tyle wspólnego z sytuacją w Libii, co błędy w polityce gospodarczej PO z wybuchem rewolucji w Libii...

317. Wpis 1309, 31.III. 2011

Now you can watch the interview (16:38) on the most important issues: the volatile world, course of civilization, aftermath of global economics crisis, the Arab countries awakening, lessons from post-socialist transformation, the American foreign policies and the ways the Obama administration deals with financial crisis. I'm talking also about the feedback between the politics and economics, and the meaning of culture for economic performance and development, especially about the changing values in this changing world. And, last but not least, about the peace and war.
The interview was given to the Institute for Cultural Policy in Berlin during the recent Berlin International Economics Congress and is available at
http://www.culturaldiplomacy.org/index.php?the-berlin-international-economics-congress-interviews. Be sure to share it with everybody interested in these issues.

316. Wpis 1302, 29.III.2011

Under the title "Lessons of the past" the weekly "Warsaw Business Journal" (March 21-27, p. 8-9). has been published the interview in which I look at the situation in North Africa and the Middle East in light of Poland's own political and economic transformation. Here http://tiger.edu.pl/aktualnosci/2011/03/Warsaw_Business_Review_21-27_March_2011.pdf you can read it.

315. Wpis 1300, 28.III.2011

At last a very good news! According to BBC, "The number of tigers in India's wild has gone up by 20%, according to the latest tiger census, which has surveyed the whole of India for the first time. The census puts the population of the big cat at 1,706. There were 1,411 tigers at the last count in 2007." (http://www.bbc.co.uk/news/world-south-asia-12877560) This is indeed a great news, the more so for somebody who's the Director of TIGER -- Transformation, Integration and Globalization Economic Research www.tiger.edu.pl :)

314. Wpis 1298, 27.III.2011

My book "Truth, Errors, and Lies: Politics and Economics in Volatile World" www.volatileworld.net, published by Columbia University Press, New York 2011, is available online, including the ebook in Amazon KINDLE format at http://www.amazon.com/Truth-Errors-Lies-Economics-ebook/dp/B004NBXU5Y/ref=tmm_kin_title_0?ie=UTF8&m=A2ZHC53Q5OYSS4&qid=1301254850&sr=8-1 and in Barnes & Noble NOOK format at http://search.barnesandnoble.com/Truth-Errors-and-Lies/Grzegorz-W-Kolodko/e/9780231521567/?itm=1 format. You can download the book not only to the tablet, either the Kindle, or the NOOK, but also directly into the iPhone or PC. And it's very reasonable priced! Enjoy!

313. Wpis 1297, 27.III.2011

Moja książka "Truth, Errors, and Lies: Politics and Economics in Volatile World" www.volatileworld.net, wydana ostatnio przez Columbia University Press, New York 2011, jest już dostępna w księgarniach internetowych jako ebook w popularnych formatach Amazon KINDLE http://www.amazon.com/Truth-Errors-Lies-Economics-ebook/dp/B004NBXU5Y/ref=tmm_kin_title_0?ie=UTF8&m=A2ZHC53Q5OYSS4&qid=1301254850&sr=8-1 oraz Barnes & Noble NOOK http://search.barnesandnoble.com/Truth-Errors-and-Lies/Grzegorz-W-Kolodko/e/9780231521567/?itm=1. I to po bardzo przystępnych cenach!

312. Wpis 1297, 27.III.2011

Jak było w Kielcach?

W Kielcach było przede wszystkim roboczo. Tym razem nie był to ani wykład czysto akademicki, ani też ogólne spotkanie z czytelnikami (choć książek podpisałem ponad 60!), tylko wystąpienie wprowadzające do Forum „Inwestycje w Polsce Wschodniej", której organizatorem były Targi Kielce SA. W imprezie uczestniczyło blisko dwustu inwestorów, przedsiębiorców, samorządowców i profesjonalistów – marketingowców, analityków, finansistów, bankowców – z regionów Polski wschodniej. Chętnie do niej zaliczyła się także gospodarna Kielecczyzna, jakby wyczuwając, że nadchodzą lepsze czasy dla tego regionu Polski. Wiele wskazuje, że tak właśnie będzie.

Mówiąc o „Uwarunkowaniach i perspektywach rozwoju gospodarczego Polski", pokazałem nie tylko kontekst lokalny i narodowy, lecz również regionalny i globalny. Co zaś do Polski wschodniej – albo jak ją tam niektórzy sugestywnie określają „Eastern European Gateway" – to połączenie coraz lepszej infrastruktury i dobrej jakości kapitału ludzkiego z korzystnym w tej fazie transformacji, integracji i globalizacji położeniem sprzyjać powinno inwestycjom. Zarówno tym z rosnącej wewnętrznej akumulacji, jak i tym finansowanym dopływem kapitału zagranicznego, nie tylko z krajów Unii Europejskiej.

311. Wpis 1295, 26.III.2011

Jak było w Lublinie?

W Lublinie było dobrze. Tłumnie podczas wykładu, bo sala na UMCS ledwie pomieściła – a w zasadzie nie pomieściła – licznie przybyłych studentów. Ciekawie w trakcie dyskusji, bo pytania były ważne i stawiane w sposób kompetentny. Przyjemnie po wykładzie, kiedy podpisałem czytelnikom sporo książek. Konkretnie, gdy odpowiadałem mediom na tzw. „tylko dwa pytania, panie profesorze!" Sympatycznie w kuluarach, gdzie z gospodarzami można było porozmawiać nie tylko o wielkich problemach świata i Europy, lecz także o życiowych sprawach miasta i uniwersytetu.

310. Wpis 1294, 26.III.2011

This is the fragment of CHAPTER SIX, "The Withering of Neoliberalism and Its Tattered Legacy", of my book "Truth, Errors, and Lies: Politics and Economics in a Volatile World" (pp. 235-241), on the murky USA dealing at the time of plundering of Russia, and the challenge of rising China and India. Sensational but absolutely non-fiction. If you want to know more, just read the book!

"Today China and India are the two countries that are changing the face of the world. Statistically speaking, their mushrooming share of world output is having a powerful impact on the averages. Their combined share of world GDP in 2008 was 20 percent, more or less as much as that of the United States or the European Union. Their population mass influences the statistics. The combined 2.5 billion Chinese and Indians constitute almost 37 percent of the world population. As a result, all data coming out of these countries immediately affect the averages. Yet these countries are changing the face of the world in other ways beyond the statistics. Their presence, in terms of people, goods, restaurants, and recently, capital, can be seen almost everywhere in the world, no matter how remote. Above all, they are a model, and a guide.

There is also a third vast country, Russia, which has a particular kind of experience of neoliberalism. It was a disastrous experience. Not as a result of the Soviet legacy, but more as a result of the erroneous policies of the 1990s, production fell by a total of about 60 percent during that decade. This is astounding in peacetime conditions. Amazingly, however, the advocates of neoliberalism in both the East and the West hail it as an achievement. There is a plain psychological explanation: The many economists, analysts, advisers, and politicians who played a role in that era want desperately to save face. There are two more reasons for trying to place things in context.

First, neoliberalism is an ideology and an economic program with a definite agenda. Beneath the lovely slogans about freedom, democracy, and enterprise, it is an instrument not only for enforcing effectiveness, but also for redistributing income for the benefit of the elite, at the cost of the general population. Second, neoliberalism is a tool for plunder on a gigantic scale. The depletion of the national wealth on a scale like that in Russia is a rare event in history. No reasonable person, of course, will insinuate that neoliberalism in its essence is an instrument of plunder and theft. However, the weakness of economic institutions makes such things possible. This is why it happened in Russia, and why it could not happen in China.

For some people, the neoliberal policy in Russia was great business. Zbigniew Brzezinski, the influential political scientist who was President Jimmy Carter's adviser, admits as much. Placing the key words in quotation marks, he notes that a swarm of Western "consultants," most of them Americans, often conspired in "privatization" with Russian "reformers" and made themselves rich, especially through privatization of energy assets. I know that warnings to this effect reached the very top of the political establishment in Washington but were ignored. This "larcenous" privatization, the role that American partners played in it, and the tolerance shown by the American authorities have all been described in analytical and specialist studies, and elsewhere. However, the cacophony of neoliberal propaganda and the pressure from the interest groups that benefited drowned out these warnings. High ranking American officials, right up to the White House, sounded the alarm about the disastrous consequences of pathological Russian-American neoliberalism. Fritz M.

Earmath, a former senior CIA officer, told me at a Jamestown Foundation conference in Washington in the summer of 1999 that one such urgent report came back with a one word annotation by the vice president: "Bullshit." Zbigniew Brzezinski was also present at this conference and criticized the discreet sympathies between some elements of the American establishment and corrupt Russian politicians.

Why did dubious excesses take place on such an enormous scale in Russia, but not, for example, in Poland? The fact that structural reform policy was much better carried out there, especially in the mid-1990s, had something to do with it. Mainly, however, it was because Russia neoliberal trend combined with the general disarray made things all the easier. The one-of-a-kind Russian-American "public-private partnership" was in its element. Earmath wrote to me in the fall of 1999 that, "The fortunes to be made and moved out of Russia were so huge that they, like gravitation attraction of mass bodies, attracted powerful Western stakeholders. Perhaps Poland benefited not only from better initial conditions and policy, but by not being so rich in plunderable resources." He had no doubts either then or now—how could he?—that the truth about the Russian transformation was known to those in the United States with a need to know. He stated that "the whole top echelon of our administration pretty much knew the true picture in Russia all along. They have to have known that, at least after late 1997, the GKO (Russian short-term securities) market was being used by Russian officials and all speculators as a means of plundering the Russian budget and the IMF money. What do you think Talbott, Summers, Lipton, Chubais, and Berezovsky chatted about when they got together in July 1998?"

There can be no doubt that we were dealing not so much with neoliberal obtuseness as with simple criminality. This, it should be added, was superorganized crime. Earmath concluded:

"I have come to understand another dimension of this, which is more crime than folly. From various very credible Russian sources it is now clear that the short-term government debt (GKOs) that was soaking up so much public money in 1997–98 became, not a grotesquely irresponsible and risky means of bringing money into the budget, but a means by which government officials, Central Bank bonzes, and speculators (Russian and Western) plundered the state budget . . . deliberately. And the clear purpose of the last IMF tranche in summer 1998 was to keep the bubble up for a last round of profiteering and a well-timed collapse for the benefit of insiders, Russian and Western. This is so widely understood in Russia now that they are bored with the topic. The really interesting question is what USG and IMF leaders knew and thought about what was going on, especially when Chubais came to Washington in July to arrange the last tranche with Summers, Lipton, and Talbott. There are only two possibilities: Either they were ignorant of activities that involved dozens of knowing players, and hundreds of speculators and this was, hence, a hugely expensive blunder of intelligence and policy; or they wittingly bought into the scheme for some reasons of greed or pressure. I am convinced this picture is true."

So am I.

Earmath added:

"You could have a considerable voice when the discussion turns to the question of future policy. …Maybe wait and see if any debate is provoked and reconsider this… But, by all means, write a fresh piece, and offer alternatives to the IMF. Maybe we could provoke

Congressional hearings on this topic. …The most important thing: It is vital that you and others who can do so get into this debate to educate the politicians about what did and did not work in the most successful transition so far, Poland. …Call it chance, call it Allah's mysterious ways: It is our job to take advantage. …People must be reminded over and over again about the real Polish story, as well as the folly of the IMF in Russia.

When I was working on this book eight years later, I asked Earmath for permission to use excerpts from our correspondence. He consented without hesitation, because he is more convinced than ever that he was right. He added: "American political and business interests got involved with Russian corruption and plundering from the beginning. It has continued to this day." Nevertheless, Russia repudiated the naïve neoliberal line that it followed through most of the 1990s, and enjoyed seven fat years from 2001 to 2007. People laughed when President Vladimir Putin announced that GDP would double within a decade, but it started coming true. Yet isn't this more a matter of the high price of Russia's key exports, oil and gas, than of structural reform? Well, that only shows that the country is capable of taking advantage of opportunities and circumstances—both those that turn out to be favorable regardless of policy choices and those that the right policies can bring about. Even if those policies have been insufficiently reformist and did not squeeze all the possible benefits out of an oil boom that turned out to be impermanent, they are nevertheless fundamentally different and qualitatively superior policies.

In the current decade, Russia is trying in its own way to combine its policies for systemic change with policies for development, while too quickly, or too cheaply. The country wants to profit as much as possible from hitting the ground running in the international economic arena while coming out ahead on globalization, rather than allowing others to take advantage of it. It is refusing to allow itself to be turned into another "emerging market," which would mean forfeiting its economic sovereignty and submitting to pressure from supranational capital. It's hardly surprising to hear the arrogant question, "Who lost Russia?" still being asked in the West. People started asking this question when it became clear that Russia was going its own way, that the country with the largest land area and the richest natural resources in the world was not going to allow itself to be sucked into the neoliberal whirlpool. The fact is that some companies lost what had looked like a good chance of gaining access to vast natural resources at bargain basement prices. No one lost Russia, however, because no one ever had Russia. It is Russia that is slowly finding its way among the post-Soviet and postsocialist realities, in the reality of globalization and the game for its own future place in the world. That place will be increasingly important.

As a side note, it is embarrassing to see neoliberal publications of the stature of **The Financial Times** or **The Economist** advocate the sanctioning of lawbreaking under the cloak of a concern for democracy. They admit over and over again that one oligarch or another is no saint and that some of the things done during the Russian privatization of the 1990s cry out for punishment. Yet, at the same time, they call for leaving the present state of those oligarchs' holdings untouched in exchange for the payment of a quasi-fiscal "windfall profits tax." As much as this might be justified for small businesses moving out of the shadow area and into the official, registered, and taxed economy, it amounts in the case of the oligarchs to tolerance for economic crimes. Of course, this would safeguard the interests of companies with a "pro-Western orientation." Companies should have a pro-profit orientation and not worry about points on the compass. Unfortunately, there are those who are always willing to treat democracy not as a value in itself, but as an instrument useful for protecting private

interests. Or are “pro-Western” energy companies automatically associated with “freedom” and “democracy,” and all others with “authoritarian tendencies”?

Taxes are paid on legitimately earned income and profits from capital with honest origins. Taxes may also occasionally be applied to assets circumstances that have nothing to do with their owners. The British government did precisely this in regard to certain energy companies in the recent past. Yet this is not the right way to treat wealth arising in large part from fraudulent transfers that cheat a country and its citizens. Taxes are not a way of settling the accounts for crime, but rather a means of redistribution in the name of economic and social equality. Prosecutors and judges, not tax collectors and the revenue service, deal with criminals. Illegal deals in the style of some of the Russian oligarchs in whose defense **The Economist** has amazingly spoken out would earn sentences of ninety years in the United States, not nine, and no one would accuse the judges of being politically motivated.

Things are worst when the abnormal becomes the norm. Yet what is normal, and what is abnormal, and who has the right to decide this? History? Certainly, but we have no time to wait for history’s verdict, because some matters must be settled here and now, and not in the distant future, when the controversy has died down. Controversy springs from emotion and from cold calculation, from differences of values and from intractable conflicts of interest. Much controversy derives simply from radically different interpretations of what is happening.

This is the conclusion that Peter Mandelson, then European Commissioner for Trade, arrived at fifteen years after the fall of the Soviet Union. Following a visit to Moscow, he realized that the Russian skepticism about the introduction of Western-style democracy and free markets was based to a large extent on the negative experiences of the systemic transformation. What looked normal in the West did not necessarily look that way in Russia, and vice versa. Above all, Russians assess the facts in cold, concrete terms, “in view,” as the BBC reported, “of the unhappiness caused by economic liberalization and privatization during the 1990s.” 27 This is indeed true of a considerable part of the Russian public and political elite, and also of the many economists who, in their unsparing criticism, certainly did not treat the misguided choices made during the 1990s as something normal. Forced democratization and free markets **à la Russe** were a far cry from what the West regards as normal democracy and a normal market.

The missionaries and warriors of the neoliberal ideology continue to regard the Russian economy as nonmarket and the country as undemocratic. They are less picky in regard to China, which has learned to deal with them. They act like sixteenth-century Spanish conquistadors who wondered whether the natives they encountered were people with souls, or whether it would be better to chop off their heads than to go to the trouble of trying to convert them. However, as the old Polish folk saying goes, “He who laughs last laughs best.”

We do not know who will have the last laugh, since history is ongoing and the roles will reverse many times more, but it will surely not be the neoliberals, neither the orthodox ones from the West nor the naïve ones from the East who think that following the ideology is the best way to turn themselves into the West. They don’t have much to laugh about when it is not some Beijing or Moscow party organ, or even an English-language newspaper from New Delhi, but rather the CIA that writes in an online report that “global output rose by 5 percent in 2006, largely thanks to growth in China (10.5), India (8.5), and Russia (6.6)”.

These three great countries do not follow the Washington Consensus because they did not cave in to pressure from special interest groups and the associated neoliberal ideology. The population of these three growing economies is 40 percent of the world's total, and their share of world output is almost one fourth. These are three dynamic societies with ever-greater human capital, and the first person to stand on Mars will come from one of them. He who laughs last will last best."

309. Wpis 1293, 26.III.2011

Wracając do wpisu Piotra Kawala (1284), spieszę poinformować, że wykład pt. "Świat i Polska: po czy przed kryzysem?" w Szkole Głównej Handlowej, wcześniej planowany na 12 kwietnia, został przez organizatorów przeniesiony na 20 kwietnia, godz. 17:00. Miejsce wykładu do Aula VII w gmachu głównym SGH, al. Niepodległości 162. ZAPRASZAMY!

308. Wpis 1292, 26.III.2011

Nie sądzę, aby miały sens jakieś próby kwantyfikowania wartości otoczenia przyrodniczego w ofercie adresowanej do potencjalnych inwestorów (a propos wpis Piotra, 1291). A przynajmniej nie potrafimy tego jeszcze zrobić. Jego walory trzeba pokazać w sposób opisowy, zaznaczając, że są inne miejsca, które mogą być podobnie atrakcyjne z punktu widzenia efektywności inwestycji, ale ta nasza lokalizacja ma wszystkie tamte atrybuty oraz coś jeszcze! Choćby ten śpiew ptaków, o którym napomknąłem podczas wykładu na forum inwestycyjnym w Kielcach, a o czym piszę w "Wędrującym świecie". Przecież jeśli alternatywne lokalizacje inwestycji A i B zapewniają dzięki infrastrukturze, jakości kapitału ludzkiego, lokalnym opłatom, dostępowi do rynków zbytu stopę zwrotu zaangażowanego kapitału, dajmy na to, 12 procent, to inwestor z pewnością wybierze miejsce, gdzie słychać nie uliczny zgiełk, ale śpiew ptaków.

307. Wpis 1289, 24.III.2011

Piotr Kawala (wpis 1284) dopytuje, "Czy wykłady: 28 marca w ALK i 12 kwietnia w SGH są dostępne dla wszystkich. Jestem studentem SGGW, ale bardzo chciałbym przyjść na jakiś wykład/spotkanie z Panem Profesorem!" Tak, są otwarte i choć nie jestem ich gospodarzem, tylko gościem, to serdecznie zapraszam! Szczegóły na www.facebook.com/kolodko.

306. Wpis 1287, 24.III.2011

„Truth, Errors, and Lies: Politics and Economics in a Volatile World" in American Bookstore. Now you can get my book not only online and you don't have to fly to New York or Londod. The books is available in the American Bookstores in Warsaw: Nowy Świat 61; Galeria Mokotów, Wołoska 12; Arkadia, Jana Pawła II; Sadyba Best Mall, Powsińska 31; and in Kraków: Galeria Krakowska, Pawia 5.

305. Wpis 1280, 22.III.2011

Pytania wracają. A jak ktoś akurat teraz musi zaciągnąć długoterminowy kredyt mieszkaniowy, to w jakiej walucie powinien to uczynić? Podtrzymuję pogląd, że najlepiej nie spekulować i jeśli już ktoś musi się zadłużać – a wielu z nas nie ma innego wyjścia – to dobrze jest czynić to w tej samej walucie, w której się zarabia. Natomiast przy obecnym wyśrubowanym kursie CHF może być korzystne zaciągnięcie kredytu w tym właśnie pieniądzu, gdyż, jak sądzę, jej wartość się obniży. Tak więc o ile przewalutowanie z franka na złotego byłoby obecnie wielce nieroztropne, to pożyczka we frankach może mieć sens.

304. Wpis 1273, 21.III.2011

Katarzyna zaprasza do kina na “The Inside Job”! Trochę późno, by zorganizować silną grupę na seans w środę lub w czwartek, ale wici rozpuszczone… No i dobrze, że wiemy, iż film grają już tylko parę dni w kinie FEMINA. Trzeba obejrzeć!

303. Wpis 1269, 20.III.2011

Wracając jeszcze do kwestii podniesionej przez Marti Polinę (wpis 1254) i moją odpowiedź (wpis 1267). Proszę sięgnąć do "Świata na wyciągnięcie myśli", gdzie w końcowych fragmentach części drugiej (s. 277-282) także piszę o związkach między demokracją a rozwojem i, w tym kontekście, o przypadku Chin.

Czy Marti Polina czytała już tę książkę?

302. Wpis 1268, 20.III.2011

ePiasek125 (wpis 1255) chce wiedzieć, „Jakby Pan prof. Kołodko odpowiedział na takie pytanie prof. F. Dysona "Klimat się ociepla, przyznaję, ale poza tym wiemy naprawdę niewiele. Mamy poważniejsze problemy – głód, bieda, choroby – do rozwiązania w pierwszej kolejności"? Cóż, jedni wiedzą mniej, inni więcej. A w stwierdzeniach, że mamy więcej problemów niż tylko te wynikające z ocieplania się klimatu nie ma ani nic nowego, ani nic oryginalnego. Ustawianie natomiast dyskusji w kategoriach rankingu problemów – co jest najważniejsze czy najpilniejsze – jest niezwykle trudne i ryzykowne. Miast ułatwiać pragmatyczne działania, może je utrudniać. Wielkie problemy bowiem – a tych nam nie brakuje – należy rozwiązywać równocześnie. Absolutnie nie można odkładać na potem działań zapobiegających nadmiernemu ocieplaniu się klimatu. Ale to nie oznacza, że na później trzeba przesuwać walkę z głodem.

Gdy pisałem „Wędrujący świat" sporo zastanawiałem się nad kolejnością ujęcia tego, co w rozdziale X, „Niepewna przyszłość", nazywam Wielkimi Sprawami Przyszłości, WSP. Jest ich tuzin, przy czym uszeregowanie nie oznacza ważności czy pilności. Wszystkim trzeba się zajmować:

1. Tempo i granice wzrostu gospodarczego.
2. Ewolucja wartości i ich kulturowe implikacje dla procesów rozwojowych.
3. Instytucjonalizacja globalizacji *versus* narastający brak koordynacji i chaos.
4. Integracje regionalne i ich sprzężenie z globalizacją.
5. Pozycja i rola organizacji pozarządowych.
6. Środowisko przyrodnicze i konkurencja o wyczerpujące się zasoby naturalne.
7. Procesy demograficzne i migracje ludności.
8. Bieda, nędza i nierówności społeczne.
9. Gospodarka i społeczeństwo oparte o wiedzę.
10. Postęp naukowo-techniczny.
11. Ewolucja sieci i jej gospodarcze konsekwencje.
12. Konflikty i bezpieczeństwo, wojna i pokój.

Teraz już, gdy ukazało się nakładem Columbia University Press amerykańskie wydanie książki, „Truth, Eroror, and Lies: Politics and Economics in a Volatile World", każdy – prof. Dyson też – może się do tych zagadnień odnieść. Moja rada wszak pozostaje ta sama: tylko kompleksowe przedsięwzięcia rokują szanse na powodzenie. Oczywiście, są sprawy ważne i ważniejsze, pilne i pilniejsze, ale to nie oznacza, że można je wyrywać z kontekstu. Bo – jak wiemy – rzeczy dzieją się tak, jak się dzieją, ponieważ wiele dzieje się naraz.

301. Wpis 1267, 20.III.2011

Marti Polina (wpis 1254) chce się upewnić, czy proponowana przeze mnie „…teoria nowego pragmatyzmu nie jest czasem przyzwoleniem na relatywizm moralny?” Pytanie to zadaje w kontekście Chin i stwierdza, że „po lekturze Pana książki ten problem mnie frapuje”. Chyba jednak niedokładnie przeczytała oba światy – i ten „wędrujący”, i ten „na wyciągnięcie myśli” – gdyż sądzę, że klarownie pokazuje w nich, że demokracja jest wartością samą w sobie i dlatego warto o nią zabiegać. Zarazem pokazuję, że inaczej się do niej podchodzi, gdy się już ją ma, inaczej natomiast gdy ma dopiero nadejść. Tak więc nowy pragmatyzm bynajmniej nie stanowi jakiegokolwiek przyzwolenia na relatywizm moralny; wręcz odwrotnie.

Szeroko piszę o wzajemnych związkach pomiędzy demokracją a rynkiem oraz, w odniesieniu do krajów ustrojowej transformacji (a takim są także Chiny) i tzw. wyłaniających się rynków (ang. emerging markets), między demokratyzacją a urynkowieniem. Na bardzo długą metę demokracja sprzyja rozwojowi, podczas gdy w krótszych okresach różnie z tym bywa. Trzeba zawsze pamiętać, że demokracja sama z siebie nie eliminuje głupoty, a rynek nieuczciwości. Widać to i w wysoko rozwiniętych Stanach Zjednoczonych, i w średnio rozwiniętej Polsce, i w mało rozwiniętym Bangladesz. A jeśli ktoś chciałby wiedzieć, co wolą ludzie – czy demokrację taką jak w Iraku, z towarzyszącym jej poziomem życia i tempem wzrostu, czy też taką jak w Chinach, z ograniczonymi swobodami politycznymi i nadzwyczaj szybko poprawiającymi się warunkami życia – to wystarczy o to popytać Irakijczyków i Chińczyków.

Nowy pragmatyzm podkreśla konieczność ekonomicznego podchodzenia do rozwiązywania problemów piętrzących się na każdym poziomie rozwoju, ale bynajmniej nie za cenę rezygnacji z wartości nadrzędnych. Dotyczy to tak lekceważenia sobie ludzkich potrzeb i społecznych aspektów rozwoju przez współczesny leseferyzm, czyli neoliberalizm, jak i poprzez niedemokratyczne reżimy o rozmaitych orientacjach, których niestety wciąż nie brakuje. Ale jeśli już je potępiać, to konsekwentnie. Nie tylko te, które nie są prozachodnie, jak Chiny czy Białoruś, ale również i te, które prozachodnie są bardzo, jak Arabię Saudyjską czy Pakistan.

Marti Polina chce też wiedzieć, czy będę „…na Targach Książki w Warszawie w tym roku, żeby ewentualnie tam zdobyć Pana dedykację (imienną, nie pseudonimową)?” Tak, będę. I z przyjemnością podpiszę książkę wszystkim zainteresowanym. Zapraszam zatem!

300. Wpis 1263, 19.III.2011

Wysokie bezrobocie w Polsce – w tym zwłaszcza wśród młodszego pokolenie, tego w wieku poniżej 30 lat, do czego nawiązuje Piotr z Białegostoku (wpis 261) – ma swoje uwarunkowania koniunkturalne i strukturalne.
Jeśli chodzi o przesłanki strukturalne, to przezwyciężać można je tylko w dłuższym okresie, głównie poprzez inwestycje zwiększające moce wytwórcze i, w ślad za tym, zapotrzebowanie na siłę roboczą. Trzeba także podejmować działania kształtujące właściwą strukturę podaży wykwalikowanej siły roboczej. Jak znowu widać, sam rynek ze swoją niewidzialną ręką bynajmniej nie rozwiązuje tego problemu, a wręcz odwrotnie – tworzy go.
W Polsce w niektórych sektorach gospodarki nie starcza fachowców w „twardych", inżynierskich dziedzinach, zbyt wielu natomiast jest absolwentów tzw. niepublicznych uczelni, które namnożyły się nam w minionych dwu dekadach jak grzyby po deszczu, a które wypuszczają liczne rzesze specjalistów w zakresie marketingu, administracji, zarządzania, finansów i innych podobnych „miękkich" specjalności. Aby wszakże było co reklamować i sprzedawać, to trzeba wpierw to zaprojektować i wyprodukować. A tu gospodarka nasza w zakresie fachowców od marketingu i dystrybucji jest coraz bliższa pełnego nasycenie, a w pewnych regionach wręcz już doszło do przesycenia. W takich przypadkach szczególnie trudno, a bywa że i nie sposób znaleźć pracę. Wtedy trzeba wędrować – do innego regionu, do innego kraju… Nie jest to łatwe, ale niekiedy nieuniknione.
W odniesieniu natomiast do determinantów koniunkturalnych niezbędne jest przyspieszenie tempa wzrostu gospodarczego. Tylko wtedy bowiem wzrost realnych dochodów gospodarstw domowych, przedsiębiorców i państwa poprzez zwiększenie efektywnego popytu pociągnie w górę wpierw sprzedaż, potem produkcję i zatrudnienie. Wszystko to uruchomi wzrostową sprężynę bez podnoszenia dynamiki cen.
Niestety, przy kontynuacji obecnej polityki gospodarczej rządu i banku centralnego zanosi się na to w niewielkiej skali. Dużo szybciej niż produkcja rosnąć będzie niezadowolenie społeczne. Aby tak nie było, budżet, zwłaszcza na szczeblach samorządowych, powinien być bardziej aktywny w tworzeniu alternatywnych miejsc pracy, sprzyjając także przemieszczaniu się ludności i zmianie kwalifikacji. NBP natomiast nie powinien podwyższać stóp procentowych, ale je obniżyć.
Przy tempie wzrostu rzędu 3-4 procent rocznie, co aplikuje nam polityka rządu, mamy do czynienia z tzw. bezzatrudnieniowym wzrostem. Taka dynamika byłaby bardzo dobra w krajach wysokorozwiniętych, ale nie w gospodarce z naszymi słabościami instytucjonalnymi. W USA czy w zamożnych krajach UE zatrudnienie rośnie już przy wzroście PKB o 1-2 procent, choć podczas wychodzenie z obecnego kryzysu obserwujemy tam też wzrost bezzatrudnieniowy. U nas zaś zwiększanie się rozmiarów produkcji bierze się przede wszystkim ze wzrostu wydajności pracy, co jest bardzo dobrym zjawiskiem, ale – niestety – nie towarzyszy mu absorbowanie nadwyżkowej siły roboczej na innych segmentach rynku. Stąd też stopa bezrobocia utrzymuje się na jednym z najwyższym poziomów w Unii Europejskiej, przekraczając kryzysowe 13 procent (w Niemczech wynosi 7,3, a w Austrii zaledwie 4,3procent; przeciętnie dla krajów obszaru euro wynosi 9,9 procent), a wśród młodszych roczników przekracza nawet 20 procent.
W Polsce dopiero gdy PKB zwiększa się w tempie powyżej 4 procent, bezrobocie zaczyna spadać odczuwalnie. Im szybszy wzrost, tym lepiej z tego punktu widzenia. Tak właśnie działo się podczas „Strategii dla Polski", kiedy to bezrobocie obniżyło się o ponad milion osób (!), spadając ze stopy sięgającej w końcu 1993 roku 17 procent (licząc według obecnie stosowanej metodologii było to blisko 20 procent) do około 10 procent w końcu roku 1997. Dodam od razu, że w tym samym czasie inflacja zmniejszyła się o około jednej trzeciej i

zasadniczo spadło zadłużenie publiczne – odwrotnie niż dzieje się to podczas ostatnich kilku lat.
Podobne zdrowe tendencje poprzez skuteczną politykę interwencyjną państwa udało się uruchomić w wyniku przystąpienia do realizacji „Programu Naprawy Finansów Rzeczypospolitej" zapoczątkowanego w latach 2002-03. W rezultacie już w pierwszym kwartale 2004 roku dynamika PKB ponownie przekroczyła 7 proc., co znakomicie poprawiło sytuację na rynku pracy, zmniejszając bezrobocie i zwiększając zatrudnienie.
Jest to możliwe i tym razem, ale bynajmniej nie poprzez uprawianie neoliberalnej polityki gospodarczej, ani też populistycznej, obojętnie czy lewicowego, czy też prawicowego zabarwienia. Potrzebny jest – jak zawsze – pragmatyzm.
Z pewnością wiele będzie dyskusji – i sporów – na temat sposobów przezwyciężania bezrobocia, zarówno strukturalnego, jak i koniunkturalnego, w już rozpoczętej kampanii poprzedzającej październikowe wybory parlamentarne. Z tego punktu widzenie warto domagać się programów, które sensowne będą proponowały nieinflacyjne przyspieszenie tempa wzrostu produkcji i, w ślad za tym, zatrudnienia. Wzrost gospodarczy w Polsce bowiem musi mieć dwojaki charakter. Z jednej strony musi to być wzrost intensywny, owocujący coraz bardziej efektywnym wykorzystaniem istniejącego kapitału ludzkiego, rzeczowego i finansowego, a więc skutkujący szybko rosnącą wydajnością pracy osób już zatrudnionych. Tylko to stwarza szanse na długofalowy sukces w coraz bardziej konkurencyjnej globalnej gospodarce.
Z drugiej strony potrzebny jest wzrost ekstensywny, polegający na jak najszerszym sięganiu do niewykorzystywanych zasobów, w tym do bezczynnej siły roboczej. W innym bowiem przypadku narastać będzie stan frustracji, coraz więcej będzie demonstracji i – co szczególnie ważne – odpłynie poza granice kolejna fala ludzi. Już, po wejściu do Unii Europejskiej, wyjechało ich grubo ponad milion, z czego – jak można szacować – aż około 80 procent to fachowcy z co najmniej zawodowym wykształceniem. To między innymi ci słynni polscy hydraulicy, co tak wystraszyli Francuzów. Teraz, począwszy od maja – po okresie siedmioletniej derogacji – otwiera się w pełni rynek pracy w Niemczech i Austrii, tradycyjnych miejscach polskiej emigracji zarobkowej. Ruszy więc tam – „za chlebem", „na Saksy" – kolejna grupa ludzi. Jak liczna, na jak długo – to się okaże. Ale wiadomo przecież, że nie mało; wiadome też, że niektórzy na zawsze.
Stąd też sprawą narodową, polską racją stanu, jest tworzenie strukturalnych i koniunkturalnych przesłanek zasadniczego, przełomowego obniżenia poziomu bezrobocia. Już powinno – i mogło – być ono o połowę mniejsze. Wystarczy tylko realizować odpowiednią politykę gospodarczą. By tak jednak było, trzeba mieć strategię. I musi to być ona dla Polski. Wtedy znowu będzie podobnie jak w latach 1996-97, kiedy to nie tylko drastycznie spadało bezrobocie i rosło zatrudnienie, ale więcej rodaków do ojczyzny z zagranicy wracało, niż zeń wyjeżdżało…

299. Wpis 1262, 19.III.2011

NEW PRAGMATISM VERSUS FAILING NEOLIBERALISM

The source of the current global economic crisis lies in the failure of America's neoliberal capitalism. It could not have occurred in countries with a social market economy, but only under the conditions of the neoliberal Anglo-American model. The intense shock the world experienced took place as a result of the coincidence of numerous political, social, technological and economic circumstances. The intersection of these conditions was possible only under a special combination of values, institutions, and policies made possible under the United States special brand of neoliberalism.

First and foremost, neoliberalism definitely overestimates the power, purpose and usefulness of individualism. It unnecessarily supports greed — by elevating this vice to the level of an economy propelling virtue. It neglects the social cohesion aspects of the economy and does not perceive of human beings as the center of economic activities. In the place of people, there is money. Values are not accounted for under neoliberalism almost everything translates into monetary worth. According to the doctrine of neoliberalism it is possible and worthwhile to trade in everything which may bring profit, including expectations both rational and irrational.

From the institutional side, neoliberalism converted the government with its regulatory powers into a kind of a public enemy number one. By using (quite brilliantly, one has to admit) media to manipulate public opinion and, unfortunately, by using the opinion-forming capacity of some groups of social science experts, particularly economists, it imposes the idea of a small (read: weak) government and diminishes its interventions in the spontaneous market processes. However, lasting success is possible only due to an intelligent synergy of the power of the invisible hand of the market and the visible mind of the government. This applies particularly, though not exclusively, in the countries of emerging markets. Institutional intervention is the necessary corollary of contemporary capitalism. That principle is not valued by neoliberalism due to its intense focus on serving the needs of special interests groups.

As for neoliberal policy it confuses its purposes with its measures. The purpose of economic policy is sustainable long-term development. It should be sustainable not only economically, but also socially and ecologically. Low inflation, positive interest rates, a balanced budget, fast privatization, currency exchange rate, — these are instruments and tools of policies. It is not possible to subordinate any economic strategy or policy to indices, which only illustrate phenomena and processes from those areas. To improve the financial standing of narrow groups of elites at the expense of the majority of society, neoliberalism espouses ideas such as liberty and democracy, private ownership and entrepreneurship, competition and economic freedom. However, declaring such ideas as pro bono publico, but actually using them for the benefit of the minority at the expense of the majority, is a common tactic of neoliberals.

We are not in the midst of a crisis of capitalism, since capitalism has special capacities for adaptation. It has been proven on many occasions in the past — and will so be the case in the future. But the current crisis is a fundamental breakdown of the neoliberal model. Wherever neoliberal tendencies dominate — from the United States in the times of Reaganomics, to the United Kingdom during the primacy of Thatcherism, in Latin American countries which allowed the imposition of the Washington Consensus in the 1990s, to Russia during Yeltsin's term of office or Poland during the "shock without therapy" period at the beginning of the post-communist transformation — the ensuing financial crisis has been most acute.

It is most important now to prevent the neoliberal doctrine, which attempts to lead the global political and economic recovery after minor cosmetic changes and insignificant adjustments, from imposing its trajectory on the world economy again. There is only one rational way to move forward, that is to adopt a post-GDP economics since we are already in the post-GDP economy. The new paradigm for development economics must exercise interdisciplinary and heterodox approaches, of the many choices available to replace neoliberalism I believe New Pragmatism is the most sensible way to move the world forward into a future looking economy.

298. Wpis 1260, 19.III.2011

„...co powinni robić ludzie, co mają kredyty we franku, bo np dużo moich znajomych ma i panikuje!" (wpis 1228) Przede wszystkim zachować spokój i niczego nie robić pochopnie.

W krótkim okresie kurs złotego wobec franka będzie oscylował – i to raczej z dość dużą amplitudą – wokół linii trendu, ale w długim okresie powinien się stabilizować, z uwzględnieniem dysparytetu stóp procentowych, ponieważ obie waluty są ściśle powiązane z euro. Obecne wahania są zasadniczo funkcją spekulacyjnych przepływów kapitałów i ogólnej destabilizacji związanej z problemami fiskalnymi wielu krajów UE i USA, zamętem politycznym w krajach arabskich, kataklizmem w Japonii. Część płynnego kapitału dopływa do „oazy spokoju", jaką wydaje się w tym czasie zamętu być Szwajcaria, windując kurs franka w górę. Ta tendencja wkrótce powinna się odwrócić, zwłaszcza gdy zacznie uspokajać się sytuacja w Afryce Północnej i na Bliskim Wschodzie (zakładając, że tak właśnie będzie) i gdy uda się opanować zagrożenie wynikające ze spowodowanej trzęsieniem ziemi awarii elektrowni nuklearnej w Japonii (na co też powinniśmy liczyć).

Jeśli CHF jest zbyt drogi, to nie kompensuje tego nawet dużo bardziej korzystne oprocentowanie długu we frankach niż w odniesieniu do kredytów złotowych. Jednakże kurs franka szwajcarskiego spadnie. Może jeszcze w tym roku nawet o całe pół złotego. W dalszej perspektywie jeszcze bardziej. Na długiej fali to złoty będzie się umacniać (nie tylko w stosunku do franka), ponieważ to w Polsce wyższe (niż w Szwajcarii, na zachodzie Europy, w USA) będzie tempo wzrostu wydajności pracy.

Najgorsze, co można uczynić, to przewalutować zadłużenie teraz, kiedy CHF jest wyjątkowo mocny, a dokładniej mówiąc przewartościowany. Kiedy kurs będzie bardziej korzystny, warto rozważyć zasadność przepisania kredytu na złote. Zasadniczo bowiem należy zaciągać pożyczki w walucie, w której ma się dochody. Wtedy nie ma ryzyka takich wahań i związanej z tym huśtawki (także nastrojów). Czasami są korzyści, innym razem straty i wtedy nie dziwi pojawiające się nerwówka. Ale panikować nie wolno!

297. Wpis 1258, 18.III.2011

We Włocławku było ciekawie, przede wszystkim pracowicie. Dwa wykłady, spotkania z samorządowcami, przedsiębiorcami, studentami, mediami, kilka wywiadów, no i oczywiście podpisywanie książek. To ponad stutysięczne miasto radzi sobie zupełnie dobrze. W jaki sposób? Otóż i w tym przypadku widać, jak wiele można osiągnąć poprzez dobre współdziałanie lokalnych władz z miejscowymi przedsiębiorcami, jak twórcza jest pozytywna, pragmatyzmem inspirowana synergia przedsiębiorczości i samorządności. Podobnie jak na szczeblu kraju i gospodarki narodowej sukces opierać się musi na współgraniu rynku z państwem, tak na szczeblu lokalnym warunkuje go współgranie prywatnej przedsiębiorczości z publiczną samorządnością.

296. Wpis 1257, 18.III.2011

OK, sugestia Piotra (wpis 1256) jest zasadna. Więc od razu pragnę doradzić lekturę znakomitej książki profesora Władysława Szymańskiego pt. „Kryzys globalny. Pierwsze przybliżenie" (Difin, Warszawa 2009). Moim zdaniem jest to najlepsza praca polskiego ekonomisty o źródłach, przebiegu i wyzwaniach wynikających ze światowego kryzysu finansowego i gospodarczego. I – co ważne – napisana w przystępny sposób. A jeśli kogoś ta problematyka interesuje szczególnie, to polecam też książkę pt. „Globalizacja, kryzys – i co dalej?" pod moją redakcją naukową (Poltext, Warszawa 2010). Jest to tym razem praca heterogeniczna, prezentująca różne punkty widzenia, niekiedy przeciwstawne, ale celowo tak to ujęliśmy w tym zbiorowym dziele, aby jednych skłonić do dyskusji, innym ją ułatwić, a jeszcze innym utrudnić. Pośród autorów poszczególnych rozdziałów znajdują się: Jan Czekaj, Stanisław Flejterski, Krzysztof Kalicki, Tadeusz Kowalik, Arkadiusz Krześniak, Kazimierz Łaski, Witold Małecki, Ryszard Michalski, Witold M. Orłowski, Jerzy Osiatyński, Sylwia Para, Marcin Piątkowski, Leon Podkaminer, Dariusz Rosati, Władysław Szymański, Jacek Tomkiewicz i Jerzy Żyżyński.

295. Wpis 1252, 15.III.2011

Nie należy utożsamiać kryzysu z recesją. Ani Polska, ani świat nie jest w fazie recesji, ale kryzys trwa. Ma on charakter strukturalny i instytucjonalny. To przecież głęboki kryzys neoliberalnego kapitalizmu i zlekceważenie płynących stąd zagrożeń doprawdy może wiele kosztować. Z takim kryzysem nie walczy się poprzez przeciwdziałanie objawom i zamiatanie pod dywan. To wymaga sięgnięcie do przyczyn sprawczych i ich eliminacje poprzez dokonywanie istotnych zmian w trójkącie współzależnych determinantów rozwoju: wartości, instytucji i polityki. Jeśli to się nie stanie, to tylko kwestią czasu jest nadejście tego, co w „Wędrującym świecie" określam jako Jeszcze Większy Kryzys – JWK. Rację ma, niestety, Paweł H. (wpis 1251), kiedy zauważa, że dotychczas bynajmniej nie sięgnięto to systemowych źródeł kryzysu.

Największe wyzwanie, jakie stoi przed światową gospodarką, to jej reinstytucjonalizacja pod kątem dostosowania reguł ekonomicznej gry do nowych warunków stworzonych przez nieodwracalny proces globalizacji. Chodzi o to, że wskutek globalizacji wyłoniła się współzależna ogólnoświatowa gospodarka, nie powstał natomiast żaden podmiot zdolny do skutecznej koordynacji polityki w skali globalnej. Rzecz idzie zatem o stworzenie reguł i mechanizmów sterowania globalną gospodarką. Długa i znojna do tego droga, ale coś się dzieje, chociażby próby koordynacji działań i regulacje sugerowane czy wręcz wprowadzane w ramach grupy G-20.

Na tym tle dopiero trzeba widzieć inne piętrzące się wyzwania: kryzys ekologiczny, ocieplanie klimatu, wymykającą się spod kontroli masową migrację ludności, zbyt wielkie rozpiętości dochodowe, miliardową masę niedożywionej i głodującej ludności, nierównowagę finansową.

Paweł pisze, że …pojedyncze wstrząsy, nawet o wielkim wpływie na system rynków finansowych, nie wywołują kryzysu na wielką skalę, natomiast ich jednoczesne nagromadzenie, może być przyczyną krachu." Tak to jest. To właśnie mam na myśli, gdy w „Wędrującym świecie" powtarzam, że rzeczy dzieją się tak, jak się dzieją, ponieważ wiele dzieje się naraz.

294. Wpis 1250.15.III.2011

WIEEEEELKI KONKURS!!!! Dla wszystkich! Oto zbliża się trzecia rocznica uruchomienia naszego blogu „Wędrującego świata” albo – jak ostatnio słychać – „dwu światów profesora Kołodko”. Pierwszy wpis pojawił się tutaj 3 kwietnia 2008 roku. Jego autorem jest Jan. Sam jestem ciekaw, ile razy od tamtej chwili tutaj gościł…

Ogłaszam zatem konkurs na najciekawszy zdaniem blogowiczów wpis tego trzylecia. Jednym kliknięciem można otworzyć wszystkie wpisy, a posługując się wyszukiwarką CtrlF, łatwo znaleźć tematy, nazwy, wątki naszej debaty. Oczywiście, proszę pomijać moje wpisy. Zgłaszając propozycje (jedną), w formie wpisu na blogu, proszę podawać numer wpisu i syntetyczne uzasadnienie wyboru. Zwycięzca konkursu, czyli autor wpisu, który uzyska najwięcej głosów, zostanie nagrodzony książkami z osobistą dedykacją. Podobanie nagrodzonych zostanie również trójka losowo wybranych uczestników konkursu.

Konkurs trwa do 3 kwietnia włącznie. Zapraszam w szranki!

☺

293. Wpis 1249, 15.III.2011

Marian (wpis 1246) chce wiedzieć, czy „…książka po rosyjsku ‘Globalizacja, transformacja, kryzys, co dalej?’ jest dokładnym tłumaczeniem ‘Świata na wyciągniecie myśli?’” Otóż nie. Pokrywa się w zasadniczej mierze z pierwszą częścią polskiej książki, „Wędrujący świat. Postscriptum”, ale jest tam też jeszcze inny rozdział, jak również wprowadzenie napisane przez członka Rosyjskiej Akademii Nauk, dyrektora Instytutu Ekonomii, prof. Rusłana Grinberga.

292. Wpis 1248, 15.III.2011

„…o jakiej książce Roubiniego Pan wspominał wczoraj w Tok FM?”, pyta Michał (wpis 1247). O książce, której jest autorem wraz ze Stephenem Mihmem, zatytułowanej „Crisis Economics. A Crash Course in the Future of Crisis” (The Penguin Press, New York 2010). Wkrótce ukazuje się po polsku nakładem wydawnictwa Wolters Kluwer Polska. Trzeba przeczytać!
Michał chce też wiedzieć, „czy jest szansa zorganizować spotkanie …również w mniejszych miejscowościach”? Oczywiście, tak. Jeśli tylko czas pozwala. Piszę o jednym takim spotkaniu, w małej gminie Witnica na zachodzie Polski w „Świecie na wyciągnięcie myśli” (s. 238-240). Spotkań takich było więcej. Podróże kształcą, również do małych miejscowości.

291. Wpis 1245, 15.III.2011

Choć sam jestem gościem, to zapraszam jutro, w środę 16 marca, o godz. 8:45 na kwadrans do telewizji POLSAT. Będę tam gościem Redaktor Agnieszki Mosór w programie „Graffiti”.

290. Wpis 1244, 15.III.2011

Tak, moje ostatnie książki też z czasem będę dostępne online, ale nieprędko. Tak więc radzę okazać intelektualną ciekawością inspirowaną niecierpliwość i je zdobyć – i czytać! – teraz.

289. Wpis 1241, 4.III.2011

Ponawiają się pytania o dostępność moich książek w wersji elektronicznej. „Truth, Errors, and Lies. Politics and Economics in a Volatile World" jest dostępna jako ebook w formacie Kindle http://www.amazon.com/Truth-Errors-Lies-Economics-ebook/dp/B004NBXU5Y/ref=tmm_kin_title_0?ie=UTF8&m=A2ZHC53Q5OYSS4&qid=1300106110&sr=8-1-spell, a także w kilku innych księgarniach online.

Co do ostatnich książek po polsku, to podaję linki do stron, na których już są w wersji ebook. „Wędrujący świat":
http://www.eclicto.pl/szukaj.php?fraza=ko%C5%82odko&search=1&searchbtn=szukaj
„Świat na wyciągnięcie myśli":
http://virtualo.pl/swiat_na_wyciagniecie/grzegorz_kolodko/ebook/a3115c2i7178/

Książki te są również dostępne w aplikacji Woblink na Ipad i telefony komórkowe. Ciągle rozszerzana jest dystrybucja ebooków, tak więc sytuacja jest dynamiczna i wkrótce takich linków będzie więcej.

Przy okazji przypomnę, że 26 moich książek (po polsku) w formacie PDF jest nieustannie dostępnych na portalu TIGERa pod linkiem http://tiger.edu.pl/onas/ksiazkiPDF.html.

288. Wpis 1240, 14.III.2011

Tak jak odpowiedziałem już wczoraj Emilii na jej pytanie (wpis 1236), japoński kataklizm nie wywarł istotniejszego wpływu na kurs jena. Po porannym szarpnięciu, szybko w ciągu dnia wrócił do swego poprzedniego poziomu powyżej 82 jenów za dolara. By jednak tak się stało, niezbędna była znacząca interwencja banku centralnego, BOJ, który wpompował do gospodarki w celu utrzymania odpowiedniej płynności rynku aż 15 bilionów jenów (około 183 miliardów dolarów, tj. równowartość prawie 40 proc. PKB Polski). Ma to służyć ustabilizowaniu rynków finansowych, bo te odreagowały bardziej nerwowo. Index Nikkei 225 spadł o 6,18 proc. (z 10 254 do 9620). Niemało, ale nie oznacza to ani paniki, ani tendencji długofalowej. Sytuacja wszakże jest bardzo dynamiczna i niepewna.

287. Wpis 1239, 14.III.2011

Dzisiaj wieczorem, o 21:00, odwiedzam radio TOK FM na godzinną rozmowę z redaktorem Kamilem Dąbrową, a zaraz potem, o 22:30 pojawiam się w TVP INFO w programie „Podsumowanie dnia”, gdzie moim rozmówcą jest redaktor Robert Walenciak.

286. Wpis 1237, 13.III.2011

Sądzę, że na giełdach będzie spokój i japoński kataklizm nie wywoła panikarskich reakcji ani też jakichś większych spekulacyjnych ruchów. To na krótką metą. Co natomiast zajdzie w dłuższym okresie, o tym pisałem poniżej, we wcześniejszym komentarzu na naszym blogu (a także wypowiadam się w jutrzejszej, poniedziałkowej "Rzeczpospolitej").

285. Wpis 1235, 13.III.2011

Piotr (wpis 1232) prosi o wyjaśnienie rzeczywiście nie całkiem zrozumiałego fragmentu (s. 38) książki “Wojna o pieniądz” Songa Hongbinga, którą każdy interesujący się istotą pieniądza i kryzysami gospodarczymi powinien przeczytać.

Nasuwa się tu chyba tylko jedno wyjaśnienie. Otóż kluczowe w przytoczonym cytacie wydaje się zdanie: "Gdy brak jest długu rządowego, który stanowi zastaw dla pobierania kredytów...", a w nim w szczególności sformułowanie "zastaw dla pobierania kredytów". Sądzę, że nie chodzi o udzielanie przez banki kredytów ani też o mechanizm kreacji pieniądza, lecz o możliwości zaciągania przez banki pożyczek przede wszystkim na rynku pieniężnym, w tym może w jakimś stopniu również od banku centralnego. Dług rządowy (współcześnie przede wszystkim w postaci obligacji skarbowych) wykorzystywany jest jako w pełni bezpieczny zastaw w operacjach typu REPO i REVERSE REPO, co umożliwia bankom łatwiejsze pozyskiwanie brakującej im płynności lub lokowanie nadwyżkowej płynności niż w przypadku funkcjonowania tylko rynku tradycyjnych (niezabezpieczonych) depozytów międzybankowych. Żadne inne instrumenty nie są w stanie w pełni zastąpić długu rządowego – zwłaszcza państw o najwyższej wiarygodności kredytowej – w tej funkcji.

283-4. Wpisy 1233-1234, 13.III.2011

This is the fragment of chapter V, "The World As It Is: How People Are Coping in Various Corners of a Changing World", of my book (pp.145-156), comparing the life for less than a dollar per day and for more than 2,000 dollars per day. Just read it:

"Those who do not die remain alive in various ways. Those various ways range from misery and poverty through a middle-class existence and relative affluence, all the way to wealth and great riches. At one extreme, existence on the boundary of life; at the other, a life of total satiation. Every day, unfortunately, people die of hunger and malnutrition by the tens of thousands. Every day, as well, people wonder how to squander or invest their money. Unfortunately, there are far more of the former than of the latter. While some, the few, live from project to project, from deal to deal, from one great political event to the next social gala, others, a great many, live from morning to night. Others still, also a great many, live from one paycheck or harvest to the next.

The area of Niger is twice as great as that of Texas or four times as great as that of Poland. It lies partly in the Sahara and partly in the Sahel, on the boundary between the desert sands and the somewhat more productive land to the south. Thirteen million people live there. The poorest 10 percent has an average annual income estimated at 10,700 units of the local currency, the CFA. This is about $22 per person at the official exchange rate, or $76 at PPP.

Among the more than a million people at this income level are the eight members of Sani Barre's family. Their entire annual income, the outcome of statistical analysis and their own hard work, is equal to $600 in terms of purchasing power, which is a concept that no one here understands, and why should they? Here it simply means 86,000 CFA or about 235 CFA per day for the whole household. They seldom see money, however, because the village has a predominantly natural economy. Nevertheless, the relationship between goods and money has been flourishing recently. The waves of globalization have even been reaching here, in the form of needs originating far away. There is a need for their labor, because it yields products that are in demand elsewhere.

Sani is thirty-five and his wife Fatimata is thirty-four. She has given birth to seven children, but one died at birth and another before turning five. They also have Fatimata's sick mother to look after. She is fifty and has trouble getting around. She doesn't have much longer, because no one has very long here. She is the only one in the family who can read a little, but there is nothing to read. None of them can write. However, they can draw, especially the children. They can even draw a rhino, which no one here has ever seen.

There might seem to be an excess of children, but this is not true. It's better that way, because there will always be someone to look after the parents in their old age, just as Fatimata is caring for her mother now. Old age is just around the corner.

They live in Okedede village in the Aïr Mountains, a lovely basalt mountain range and plateau covering an area as large as Switzerland. On the horizon is the endless Sahara. A stone wall, resting on sand, surrounds their homestead, and offers at least a hint of protection against the frequent high winds that blow sand into people's eyes. The Polish proverb about the wind always blowing into poor people's faces could have been coined here.

In one corner of the yard is a little flock of eight chickens, and in the opposite corner are three goats, under a roof on sticks. A nondescript dog, thin but cheerful, plays among the pack of children. Unlike people, dogs can always be cheerful, even when the poverty grinds them down their whole lives long. The one-room dwelling stands at the back of the yard, to the right. The walls are stone, with a mixture of desert vegetation and sun-cracked clay stuffed into the cracks. The roof is made of fiber-cement board, but there are houses nearby thatched with branches dragged here from the savannah.

The house is almost unfurnished aside from a beat-up plastic cabinet, a scratched mirror, and some hooks on which a couple of pots and some clothing hang. Modern conveniences, as they say elsewhere, are completely absent, unless we count the hammock, and an oil lamp that smokes terribly. On the wall is a yellowed Air France calendar, from the year 2000. It shows the Eiffel Tower. If you stacked up all the houses from the three nearest villages, they wouldn't reach to the top of it. In the yard there are two beds, made of boards, covered with blankets older than anyone in the family, but without mattresses. The fireplace is outdoors, in front of the house. In the fourth corner of the yard, there is nothing. Holding her second-youngest child, who tries in vain to suckle at her sagging breast, Fatimata can go over to the wall there and chat with a neighbor woman returning from the desert with a bundle of dry sticks on her back.

Half the people in the village are younger than fifteen. No one is over sixty. Aside from the homesteads, there is nothing here except for a small, attractive mosque, renovated and painted a pale spring-green color, with a graceful minaret. It is only slightly larger than the village houses. A dozen or more kilometers away is a larger mosque, with a Koranic school attached. That is a big thing: as the children copy out verses from the Koran on their tablets, they learn to write. They learn in Arabic, but also pick up Hausa, which is more important than French here, along the way. With Hausa you can make yourself understood at every marketplace. The mosque and the school were built with financial aid from Saudi Arabia.

And then there's the shop. What this means is that one of the houses has a window facing the road. It is hung with every imaginable kind of merchandise, and stays open from dawn until night. There are matches and candles, canned beans and tins of sardines, peanuts and bundles of dried hot peppers. There are always tea and sugar. There is some kind of colorful sweet drink in clear plastic containers. There is Coca-Cola, too. Everything is at room temperature. We are in the mountains, so the temperature is only 85 degrees Fahrenheit. There really isn't much merchandise here, but 8 kilometers away, at the Thursday market—tomorrow—they'll have everything. Tomatoes and peas, chicken and goat meat, material and towels, plastic buckets and tin teapots, sweet mangos and figs, oil and soap, crayons and notebooks. They also have Chinese flashlights.

We get up at dawn, with the chickens. A couple of village roosters begin crowing when the sky is still dark. Everyone who has the strength to do so gets up. No one dawdles, because days are short all year long at this latitude, never more than two hours longer than the nights. You have to fight to survive. It's a slow struggle. Everybody goes their own way, without emotion. The chickens wander wherever they please. So do the goats, but it's a good idea to shoo them to a place where they can find something to pluck at. The Sahel is no alpine meadow. These goats make life possible; they take care of themselves and eat almost anything. They give milk, and when they can't do that any more, they make it possible to have a little meat once a week for half the year. The goats are a matter for the children, that is, for those old enough to have stopped clinging to their mother's only skirt. They don't go to school, so there's a lot of time, right up to dusk. At night, you sleep. You sleep a long time because the evenings are short without lighting, and, besides, you're tired. Why wouldn't you be?

At dawn, there is no breakfast, but the children get a piece of hardtack each, and a tomato to share. Fatimata wraps her youngest daughter, Leilat, in a scarf (imported from China) and slings her across her back. Leilat looks very frail. Fatimata places a wine-skin sewn from goat leather (a local product) on her head, along with a plastic cup (manufactured domestically), and heads out to get water. The well is not close at hand. What that means is that, this year, it is 3 kilometers each way, because the nearer ones are dry. Other women are also on their way, making everything chatty, colorful, merry, and lively. There they go.

They'll be back in two hours. It'll be after eight then, but it won't be oppressively hot yet. That is when the women and the children will eat their meager morning fare.

Other women go to the fields. They're not very big, more like garden plots. Stones still need to be cleared away here and there. That's a good thing, because the stones come in handy for reinforcing the low walls and the houses, but only the heavy ones, and they have to be carried because there aren't enough wheelbarrows to go around.

The fields are like fields everywhere. There are both women and men there. Sani grows onions. Others grow carrots, or a few tomatoes, but most of all there is millet. There is nothing more. Life without millet is impossible. And onions! They said they needed onions. They even
came in motor vehicles and gave instructions on how to plant and weed them. There aren't many weeds here, because few things grow at all. The onions, red onions, the best ones in the world, grow. They keep nothing for themselves. It's all for export. They always take a few onions to the market, but those go for export, too. Every so often a couple of men show up with mules. Some of them, the rich ones, even have camels. They take the onions away in sacks. They take them down to the road, to the pickups. From there big trucks take them farther. In the village, no one knows that "farther" refers to the capital, Niamey, and that airplanes take them from there to France, or even farther. That's how good the onions are. Yet no one here knows where they go. They know that it's beyond the desert, but the desert has no end. Or they've even heard that it's beyond the equally great water, but how is it even possible for water to be great?

As long as there isn't a drought or floods from violent rainstorms, things are okay. It's better in the dry season and worse in the rainy season. Then there's less work and more time, and what is there to do? When it pours down rain, there's not even anywhere to go, because the house is crowded when everyone's inside. The worst thing is when the locusts attack, as they did last year. They eat everything. Just like goats, except a goat won't eat a person, because you can drive a goat away. Not the locusts.

Yet perhaps the worst thing of all is when the local wars and border conflicts come here. At such times, more people die than are born. It's a nightmare. It's a good thing that the borders are distant. Here all borders are dangerous. The worst ones are with Mali and Algeria, but the ones with Benin and Libya are almost as bad. Niger can't agree with any of its neighbors except Cameroon about where the border is. It was the French and the English who drew those lines on the map.

All the work in the fields is handwork. There are no farm machines, although there is irrigation equipment, but it doesn't work because there's no money to buy diesel fuel. You have to use a hoe. The rainwater fills up the holes, and you pump it out by hand. It's unfit for drinking, but just right for watering plants. It's pumped into wooden troughs, and from there ingenious chutes carry it to the left and right, among the rows of crops, just like 1,000 years ago.

Fatimata comes to the fields at eleven. There is a twenty-four-hour supply of drinking water at home. It's enough for everyone, because they don't need much. Nobody bathes very often here. You have to wash sparingly. Fatimata has given her children and mother their first meal and now brings her husband his portion. The plastic bowl contains a kind of African pap made of millet soaked in water mixed with goat milk. This is the African equivalent of corn flakes. There's added sugar, because it's healthy that way, and you need a source of energy. It's easy to eat if you don't eat anything else. You get used to it.

Sani remains in the field with his onions until late afternoon. Fatimata returns home. It will soon be two o'clock. The sun is beating down. It's necessary to sit in the shade, but there isn't much of it. Fortunately, an acacia tree growing near the road casts a bit of shadow into

the yard at this time of the day. Fatimata sits there with one of her friends to have a lunch that consists of a few peanuts and some tea with sugar.

It is time to clean up the yard. With the goats and the chickens, there will always be dirt. She keeps it clean, really clean, with no litter. There's not much to do in the room, except to sweep and tidy up, and help her mother. There's no toilet here, but people must do what is necessary. Others run to spots far away from the village, but old people don't have the strength. They need help—either to lead them outside, or to clean up.

The children, along with the goats and the dog, are in other yards. They're all over the place. The older ones are in the field, because there's work to do. The middle children spend hours walking around near the village, gathering branches blown on the wind so that they will have something to cook the evening meal with. It's always worth checking the window, that is, the shop. They might have new merchandise. Sometimes they do. There are hairpins, lighters, mirrors, and plastic containers. It doesn't look as if anyone is buying anything, but the shop stays in business.

It's getting chilly, because it's late. It's getting dark. On his way back from the field, Sani stops at the mosque for a moment, squats down, and bows his head to the ground, facing east, toward Mecca. It's his fourth prayer today. He prays for Leilat, for his family, for his village, for the Aïr Mountains, for everyone. A day after tomorrow is Friday, so there will be more people here. It is a holy day. Once again, he will be able to pray for everyone.

The village is buzzing. The farmers have returned from the fields. The goats are home, too. It's not clear who led whom, but perhaps it was the children leading the goats, because the goats are full and the children are hungry. They dropped in during the day for their pap, and now it's time for more pap—couscous. It's made from millet, served with carrots and cooked in a pot over the fi replace. To give it some flavor, a little paprika has been added, just enough. Sometimes Fatimata manages to add an egg, but not today. Tomorrow is market day, so she'll need to sell a couple of eggs. A few CFA will come in handy. She'll be able to buy batteries for the Chinese flashlight, which hasn't been working for a couple of days now. And she'll need more for sugar, peas, and perhaps some second-hand clothes for the children.

It's evening. People are meeting up, chattering, and joking. After all, there's so much to tell about! They sit on the sand near the fi re. No one drinks alcohol, and few smoke. However, all the grownups drink strong, sweet tea in tiny glass cups. The men talk business; they talk onions. What's making the merchants with the mules so stubborn that they don't want to pay more? You can see the men's eyes sparkling when they say that the merchants with the mules will be ready to haggle when they learn about the other buyers, the ones with camels.

If there's no demand, they can't sell any more, or at a higher price. The demand for local goods—natural resources and human skill—must stimulate supply. Isn't that how it works? They won't come, not the ones with the mules and not the ones with the camels, unless there are enough onions. So the supply of local goods and services must stimulate demand. Isn't that how it works?

Well, if they had a little more money, then they'd have to decide: a cart, or a wheelbarrow?

The evening doesn't last long, because it's dark and they need to be thrifty with their wood. There's so little of it here. It's time to sleep, on the beds outside the house or on the ground. Inside are only the old lady, sleeping in the hammock, and two of the children on the earthen floor. When the last of the fi re stops glowing, you can see the myriad stars sparkling in the sky. Only here, in the Sahel, can you have stars like this on less than a dollar a day. This must be total darkness, not only in our village, but within a radius of dozens of kilometers, and total silence. That's what it is.

Another day has passed, and passed fortunately. There's no drought. Swarms of locusts are not flying their way. Unfortunately, there are few such days. All of them are times of hard work, of the struggle for survival, of the lack of any prospect beyond simple reproduction. Children are the only new thing that comes along. There are also bad days, when people cannot cope. You can keep going around and around within the same horizon, but you can't live on nothing. There are many days full of troubles and misfortunes, of not enough to eat and no strength, of sickness. But the most important thing is that no one fell sick today, and no one died. Leilat will die on Sunday.

The Barre family created and consumed a gross income of $1.60 that day. They even managed to save a bit, in the form of two chicken eggs for the Chinese batteries. For their hearty hospitality—for the African pap, the couscous, a mat in the courtyard, for watching the camel, for the fi res of home, a guest from a far country left them 10,000 CFA. For him, that is not quite 60 Polish zloty, or about $20, but for them it is as much as their income for today and the rest of the month. It's enough for them to buy a new lamp and a three-month supply of oil.

They manage from day to day, from market to market, from one visit by the merchants with mules to the next, from rainy season to dry and back again. They spend a lot. Their marginal propensity to consume is equal to 100 percent, and their marginal propensity to save is equal to zero. They accumulate nothing, invest nothing, and eat up everything. If you do not invest, you stagnate.

Before them are more days like this. This is as good as it gets. In Niger, they live an average of no fewer than forty-four years.

So how does one live with a per capita income of more than $2,000 a day? We are not talking about billionaires, but about millions and millions of people. Taken together, they expend $2 or $3 billion a day. They have big problems, because it's impossible to keep spending at that rate, which means that they have to save. Because those savings quickly turn into big money, they have to invest. That's always stressful. Yet no matter how much you spend, you've always got more. Is this the source of the old proverb about how you can't buy happiness?

Switzerland is a small country. Its mountainous area is a little less than twice that of New Jersey, or a mere 13 percent of the area of Poland. Its population is 7.5 million, with an average income of $35,000. Among them are 750,000 people with an annual income at the level of 160,000 Swiss francs (CHF), or about $133,000. That works out to 440 CHF, or $365, a day. Within this category is a subgroup of about 50,000 people with an income of over 850,000 CHF, or $733,000 annually. This is more than 2,400 CHF per day—about $2,000. There are also a few thousand people with an income on the order of 8.5 million CHF, or $7.3 million, which means 24,000 CHF, or $20,000, per twenty-four-hour period, because at this level, you're making money around the clock.

Franz Lendenbaum and his family live in a sixteen-room house with lovely grounds in the exclusive Seefeld district of Zurich. Franz is forty six, and his wife, Ruth, is forty-two. Their two children attend the most elite of private secondary schools. They have several domestics. The English governess, a native of Oxford, looks after the two daughters' English accents and drives them to school. The French cook comes from Provence. The driver, in keeping with the fact that they own a Maybach, is from Germany. The gardener is local, and the two bodyguards come from Italy. They are Sicilians.

Franz gets up at six. After swimming a hundred laps in his pool, he has breakfast: muesli with skim milk—a kind of European pap, without sugar, because it's healthy that way—and toast. At the table, he joins an intelligent conversation with Ruth, a successful oculist at a private clinic, and the children. How are things in school? "Cool," they say in

English. They both like asking their teachers hard questions. What's up at the clinic? There are lots of patients. They all want to see what's going on in the world around them.

It's time to go to work. In the car, he listens to the morning news on Schweizer Radio and skims the *Neue Zürcher Zeitung*. That's enough newspaper time for the day, because too much clutters up the mind. He occasionally looks at a magazine at home. He's in his office by a quarter to eight. It's supercontemporary and elegant, with a stunning view. After briefing his secretary, he briefs his personal assistant. Both women are Swiss from head to toe. There are many technical details to cover, and all of them are important. The meetings begin at nine. For the first one, he has called in the market analysts, department heads, and the financial director. Business is great. Franz is president and majority shareholder in a company that uses high, or, more precisely, the very highest technology to produce and service custom-made equipment for enriching uranium. The company is unrivalled, in global terms, in processing uranium from the deposits in Niger. It also offers sophisticated consulting services, which often makes it necessary to fly to various places. He flies not only to Washington, Moscow, Paris, Vienna, and London, but also to Beijing, and even to the Middle East and Africa. Most frequently of all, he flies to Niamey in Niger.

There are times when he even manages to stay on for the weekend, as he will do a few days from now. He will rent a helicopter from a French company and make at least a short hop into the sublime Aïr Mountains, so different from the Alps he sees every day. A helicopter for two days, a hotel in Agadez, a jeep, a guide, camels with their tenders, and so on comes to a total of 4,500 CHF, a pittance for so much pleasure. There's the atmosphere in Agadez, where Jack Nicholson dies in a little hotel in Antonioni's *The Passenger*. They wanted to know why he was interested in who was selling arms to the Tuareg rebels, which wasn't any of his business.

Franz has a Ph.D. in nuclear physics from the prestigious Zurich Polytechnic. Ruth holds an M.D. from the university in Basel. She earns about half a million Swiss francs a year, but that's her business. She has to buy herself a new car every few years, and her current one is a Jaguar XJ. That's pocket change. Zurich ranks at the top of every survey taken among the business elite on the best places to live. It's also the most expensive, at least in terms of women's apparel, jewelry, and cosmetics. Beverley Hills is cheaper. Even in Zurich, however, you have to go shopping—not because it's cheap, but because it's a good way to run into friends. In a single day, an elegant woman like Ruth can spend several thousand francs on clothes and perfume. Fortunately, she doesn't do it every day.

Phone calls, e-mails, and videoconferences with partners take up the rest of the morning. In this business, the bigger or more important matters are settled face to face. You have to travel, and you have to receive visitors. Today there are three of them. They come from another country and are very important. If there's demand for the company's goods and services, then there must be a supply. Isn't that how it is? Or could it be that the wonderful supply means that there's never a shortage of demand? Isn't that how it is?

Time for lunch: Today Franz joins a friend from the Polytechnic who keeps an eye on what's happening in the field and kindly shares his knowledge. He's also a physicist, but a theorist. He's wasting his talents in academia, so he likes to keep in touch with practical matters and show off in the business world. They have lunch in the Haus zum Rüden. All the waiters are native-born Swiss. This is a place where even someone from Liechtenstein would be considered a Gastarbeiter. It's a light lunch. The best choice is a French dish of foie gras served with incredibly tasty rings of red onion. Where does that onion come from? The chef says that it's shipped in fresh from France, and that the French import it from Niger. It's the best in the world.

Lunch is on Franz's expense account, which means, because he owns the company, that he's paying. The wine was almost as expensive as the onion, and the bill, together with

the tip, comes to 200 CHF. Back where the delicious onion comes from, that would be the equivalent of 81,000 CFA. Here, one onion, sliced and presented on a plate, costs as much as what Sani gets for ten sackfuls. Those who buy the sacks from him turn a tidy profit, and those who import them to Europe realize a 300 percent annual return on their capital. It's like the East India Company in the seventeenth century. After all, "trade, not aid" is the basis of development, isn't it?

The lunch costs the equivalent of the Barre family's yearly income. At the moment, Franz has no idea that the Barres even exist. If he did, then what? Switzerland was also a poor country once, and it pulled itself up by its own bootstraps, just as Franz worked hard for his own company, and for his own money, and it all comes down to partnership, honesty, reciprocity, and liberality. He pays his taxes. Out of these taxes, Switzerland assigns $1.7 billion, no less than 0.43 percent of its GDP, for foreign aid. Some of that aid takes the form of the services his company delivers to the governments of some developing countries in the field of the peaceful uses of nuclear technology.

After lunch comes a meeting with a representative of a consortium of banks financing a discreet operation. This is not a business that craves publicity. You have to get along with the media, but it's better if they don't know too much. Franz prefers to steer clear, because rash commentaries cause more trouble than they're worth. Nevertheless, some media need to be cultivated, and questions are being raised this afternoon about a country that someone has recently placed on the wrong axis.

After another series of professional exchanges with staff about complex technological issues, it's time to head home. After a few last exchanges of private gossip on the computer, he leaves, stopping along the way to pick up a 2,300 CHF suit from Zegna and to look in at the Maserati dealer, because it's time to decide: Maserati or Lamborghini?

The dog, always ebullient, meets his master at the threshold. It's a Doberman. Dogs are always cheerful, even when they're rich. How are the children doing at school?

Supper is at home. It's Wednesday, the traditional day for a visitor. This time it's a friend of Ruth's from Berlin—nothing formal, but you have to take care of guests and show them a good time.

Supper is served in a spacious salon overlooking the Zürichsee. A concert Bechstein stands in one corner, just in case one of the daughters decided to become the next Martha Argerich, although the girls have other ideas. On the wall hangs an original Warhol, and there's some Tiffany glass in view. In the opposite corner are Bang & Olufsen speakers, and Vangelis's *The City* is playing. The drinks table to the right holds the best brands. There is Armagnac, and Dalmore single malt. To the left is a suite of Nicoletti chairs, a sofa, and a table on which *The National Geographic*, *The New Yorker*, *The American Scientist*, *The Economist*, Le Carré's *The Mission Song*, and Hawking's *A Brief History of Time* may be discerned.

Franz sits late in the evening at the computer, alone in his study and with his thoughts, until midnight. He is mostly thinking about the company, the competition, political aspects, risk, finances, technological advances, and his staff. He has little time for himself or for his family.

One more glance at the markets—the Osaka exchange is opening just as New York closes. As to what's happening in Zurich, everyone knows without making any special effort. What he does not plow back into his own firm, he invests on the exchange. "At market," he says. He doesn't do so personally; he has his people. He only keeps an eye on things, simply out of curiosity. Never, as a matter of principle, does he invest in companies in his own field. Then he'd have to pray for others to prosper—for the competition's profits to rise! Let others pray for that. He prays for himself, his family, his company, for Zurich, and for Switzerland.

Soon the holy day will come, and when all of them pray together for themselves, it will be just as if they were praying for everyone.

Who could add up what he spends daily? Yet if you add up all the fixed and one-time outlays, it comes to something in the neighborhood of 10,000 CHF. That is, more than $2,000 per person. It's a day like any other. In the course of it, the Lendenbaums created a gross income on the order of $20,000. Here, however, people calculate things in the long term, strategically, whole years at a time.

They spend little, because their marginal propensity to consume is a mere 40 percent, which leaves a 60 percent marginal propensity to save. They accumulate a lot, invest a lot, and eat up little of it. Those who invest develop.

Before us are more days like this. This is as good as it gets. In Switzerland, they live an average of only eighty-one years."

282. Wpis 1229, 12.III.2011

A propos stwierdzenia Joanny (poprzedni wpis, 1228), że „Wojciech Giełżyński chyba dość dokładnie przestudiował ‘Wędrujący Świat’”, to z pewnością tak, skoro napisał ciekawą recenzję książki. Jest w NAWIGATORZE pod linkiem http://www.wedrujacyswiat.pl/dokumenty/przeglad6.pdf.

281. Wpis 1227, 12.III.2011

Odbudowa zniszczonych elementów japońskiej gospodarki to sprawa kilku lat. W sferze infrastruktury straty są wręcz gigantyczne, ale przecież tylko na części terytorium. W najlepszym przypadku to jednak kwestia 2-4 lat znojnego wysiłku i wielomiliardowych nakładów, tak prywatnych, jak i publicznych. Nie ulega też wątpliwości, że to wyjątkowy kosztowny okres dla firm ubezpieczeniowych.

Sytuacja w krajach arabskich wpływać będzie na Japonię podobnie jak na inne kraje importujące zasadniczą porcję zużywanej ropy naftowej. Pogarszać nadal będzie się japońskie *terms of trade* , gdyż szybciej w górę pójdą, przeciętnie licząc, ceny towarów importowanych przez Japonią niż przez nią eksportowanych. Pociągnie to za sobą presję na wzrost cen, co może przełamać syndrom deflacji, ale nie w taki sposób, o jaki chodzi, a mianowicie nie poprzez mechanizm wzrostu cen ciągnionych w górę przez rosnący popyt efektywny, lecz wskutek ich pchania w górę przez zwiększone koszty produkcji.

Japonia jest przy tym krajem nadwyżkowym w handlu i bilansie płatniczym i jej kapitał inwestowany za granicą spotyka się tam z kapitałem państw eksportujących ropę naftową. Dotyczy to obecnie głównie Arabii Saudyjskiej (Libia to tylko ok. 2 proc. światowego wydobycia). Tu zmienia się relatwyna siła państw: pozycja krajów OPEC, także tych arabskich, się wzmacnia, pozycja Japonii może ulec pewnemu osłabieniu.

280. Wpis 1226, 12.III.2011

Oczywiście, odpowiem na pytanie Joanny (wpis 1225), wszak pod warunkiem, że już nigdy więcej nie będzie pisała (ani też nikt na naszym blogu) „zglobalizowany świat". To tautologia, a więc błąd i językowy, i logiczny polegający na definiowaniu pojęcia przy pomocy tegoż pojęcia. Takie „masło maślane". „Zglobalizowany świat" to tyle samo co „zglobalizowany glob" albo „uświatowiony świat". A świat jest globalny z definicji, tak jak i glob z definicji jest globalny. To, co Joanna ma na myśli, to świat powiązany współzależnościami. Zglobalizowana w nim jest kultura, polityka, gospodarka, środowisko, a nawet moda, ale nie świat!

A teraz do rzeczy. Japoński kataklizm. Jego skala – wciąż nieogarnięta – jest tak wielka, że gdyby takie trzęsienie ziemi z następującą po nim falą tsunami i pożarami uderzyło w archipelag Filipin albo Indonezji, to rzuciłoby te kraje na kolana. W przypadku Japonii natomiast – nieraz już ciężko przez los doświadczonej podobnymi katastrofami, acz nie na taką aż skalę – ten bogaty kraj i jego dzielni ludzie sobie poradzą. Poradzą sobie również dlatego, że reakcja władz centralnych i lokalnych oraz wszystkich stosownych służb jest natychmiastowa i dobrze skoordynowana, inaczej niż miało to na przykład miejsce za prezydenta Busha w USA po uderzeniu huraganu Katrina i dewastacji Nowego Orleanu w 2005 roku. Wysoki poziom dyscypliny oraz autentycznej spójności społecznej i prawdziwej solidarności Japończyków też w tak trudnych chwilach jest bezcenny.

Następstw trzęsienia ziemi w Japonii w żadnej mierze nie można bagatelizować. To kataklizm. Ale – jak wyjaśniam to w „Wędrującym świecie" (s. 144) – kraje zamożne i zasobne łatwiej znoszą takie nieszczęścia i szybciej przezwyciężają ich skutki. Tak też było chociażby z tragicznym w skutkach trzęsieniem ziemi w Kobe w roku 1995, kiedy to zginęło 6,5 tysiąca osób. Ślady tamtej katastrofy nadal widać, ale poradzono sobie z nią zgoła odmienne niż w przypadku ubiegłorocznej tragedii na Haiti, w której zginęło zatrważające ponad 300 tysięcy ludzi, a konsekwencje ekonomiczne tego dramatu będą dawać o sobie znać przez bardzo długo; dłużej niż przez pokolenie. Zniszczony został kraj, skądinąd już przedtem jeden z najbiedniejszych.

Jakie będą gospodarcze konsekwencje trzęsienia ziemi w Japonii? Dla tego kraju znaczące, gdyż poniesione zostały ogromne straty materialne. Odbudowa wielu miejscowości i infrastruktury pociągnie za sobą istotne wydatki tak prywatne, jak i publiczne. Dla państwa – i tak już zadłużonego ponad rozsądną miarę (dług publiczny wynosi aż 195 proc. PKB) – oznacza to konieczność zwiększonego finansowania z deficytu, który zbliża się do 7 proc. PKB. Miast spadać, teraz znowu wzrośnie. Niewykluczone, że trzeba będzie sięgnąć – i byłoby to uzasadnione – do nadzwyczajnego zwiększenia podatków w celu pozyskania środków na usuwanie następstw kataklizmu. Znam tereny nawiedzone katastrofą, byłem także w najbardziej chyba poszkodowanym z większych miast Sendai i gdy teraz przychodzi oglądać niszczycielską falę tsunami przelewającą się od wybrzeża Pacyfiku w głąb lądu, to wydaje się to wręcz nieprawdopodobne… A to rzeczywistość.

Każde z tych rozwiązań – zwiększenie finansowanie poprzez emisję dodatkowego długu albo wzrost opodatkowania – może (choć nie musi) utrudnić przyspieszenie tempa wzrostu, tak potrzebnego Japonii do wyrwania się z kręgu stagnacji i deflacji (ceny są tam obecnie niższe w porównaniu ze stanem sprzed roku o 1,3 proc., podczas gdy w Chinach są wyższe o 1,5, a w USA o 2,6 proc.). Zakładane na ten rok tempo wzrostu gospodarczego 1,7 proc. zostanie zrewidowane w dół. To prawda, że wielki zakres robót infrastrukturalnych i budowlanych będzie sprzyjał nakręcaniu koniunktury, ale równocześnie olbrzymie straty poniesione w istniejących mocach produkcyjnych i usługowych oraz pozrywanie więzi kooperacyjnych ograniczyć musi poziom produkcji. Pomimo to wzrośnie zatrudnienie i spadnie bezrobocie, wynoszące zaledwie 4,9 proc., które w samej Japonii jest postrzegane

jako bardzo wysokie, aczkolwiek w standardach międzynarodowych uchodzi za nader niskie (około dwakroć mniejsze niż w USA czy w Unii Europejskiej).

Przerwanie więzów kooperacyjnych ma także negatywne konsekwencje międzynarodowe, zważywszy na powiązania z firmami operującym w innych częściach zglobalizowanego rynku. Niektóre przedsiębiorstwa – zwłaszcza w przemyśle elektronicznym, fotooptycznym i motoryzacyjnym, działające przede wszystkim, choć nie tylko w Azji – odczują zakłócenia w ciągłości produkcji. Jednakże nie należy przesadzać z globalnymi konsekwencjami japońskiej katastrofy. Poza wspomnianymi aspektami ma ona o tyle znaczenie, a ile wciąż bardzo liczy się gospodarka japońska. Kraj ten wytwarza PKB w wysokości 5,4 biliona dolarów (ponad 11-tokrotnie więcej niż Polska), choć dla celów porównawczych lepiej stosować przelicznik parytetu siły nabywczej i wtedy jest to o bilion mniej, około 4,3 biliona (sześć razy więcej niż Polska), co daje Japonii trzecie – po USA, Chinach, przed Indiami i Niemcami – miejsce na świecie.

Japonia, mocno zorientowana na strategię wzrostu ciągnioną przez eksport, cechuje się strukturalną nadwyżką w bilansie handlowym, która wynosi za ostatnie 12 miesięcy około 85 miliardów dolarów. W odniesieniu do rachunku obrotów bieżących dodatni bilans to aż 191 miliardów. Dla porównania, w odniesieniu do Chin nadwyżka ta sięga 331 miliardów dolarów, a w przypadku USA mamy do czynienia z deficytem przekraczającym 460 miliardów. Teraz – w tym roku i prawdopodobnie przez kilka następnych lat – nadwyżka będzie mniejsza, bo Japończycy będą zmuszeni nieco więcej zaimportować, a zarazem będą przejściowo mniej eksportować. O ile, to się okaże, gdyż zależy to nie tylko od fizycznych rozmiarów poniesionych strat, ale również od światowej koniunktury i popytu innych krajów oraz od tego, jak ruchy strumieni i zasobów ekonomicznych wpłyną na kurs waluty japońskiej.

Podczas minionych dwunastu miesięcy jen aprecjonował o około 9 proc., wzmacniając się z 90,7 za dolara amerykańskiego do 82,6. Teraz można spodziewać się tendencji odwrotnej, czyli osłabienia jena. To zaś wzmocni na światowym rynku zerodowaną w ostatnich latach konkurencyjność firm japońskich. Przy tak mocnym bowiem jenie bardzo trudno było konkurować nie tylko z producentami z Chin, Tajwanu, Malezji, Korei Południowej czy Indonezji, ale także z USA, Wielkiej Brytanii czy Francji. Wiele przedsiębiorstw motoryzacyjnych, poczynając od potentatów Toyota czy Honda, radziło sobie nieźle, ale coraz więcej z sektora elektronicznego, jak na przykład Toshiba czy Sharp, coraz słabiej.

Tak więc kataklizm trzęsienia ziemi o skali 8,9 – a to oznacza kilkaset razy silniejsze uderzenie niż niedawne na Południowej Wyspie Nowej Zelandii (6,3 stopnia) czy prawie stukrotnie potężniejsze aniżeli ubiegłoroczny Armagedon na Haiti, kiedy to siła głównego wstrząsu wynosiła 7,0 stopni – i monstrualna skala tsunami zaaplikowały japońskiej gospodarce potężny cios. Ale Japończycy sobie z tym poradzą. Świat też.

Dużo dalej idące – i mniej obecnie przewidywalne – będą konsekwencje politycznego trzęsienia ziemi w krajach arabskich i w Iranie. Pamiętać trzeba bowiem zawsze o tym, że rzeczy dzieją się tak, jak się dzieją, ponieważ wiele dzieje się naraz. Zwyżka cen ropy naftowej dotyka także japońską gospodarkę, w zasadniczej mierze importującą ten podstawowy surowiec. I dla całego świata akurat ekonomiczne konsekwencje politycznych wstrząsów w Północnej Afryce i na Bliskim Wschodzie są i będę większe niż tych naturalnych na wschodzie Japonii. O ile? – nie wiemy, tym bardziej, że nikt jeszcze nie opracował powszechnie stosowanej skali przydatnej do mierzenia wstrząsów politycznych i ich gospodarczych następstw. Ale to też wstrząsy o znacznej sile, z górnych przedziałów skali.

Co zaś do pytania Joanny w sprawie elektrowni atomowych, to konsekwentnie jestem za sięganiem do nich jako do jednego ze źródeł energii. Joanna pisze: „Z kart ‘Wędrującego Świata’ wywnioskowałam, że nie jest Pan przeciwko nim. Czy jednak to straszne wydarzenie nie powinno zweryfikować podejścia do energii nuklearnej?” Podtrzymuję pogląd, że przy

całej złożoności problematyki energia atomowa to dobre rozwiązanie. O ile, co zrozumiałe, zachowane są wszystkie niezbędne normy ostrożnościowe. A tak właśnie jest w przypadku najwyżej zaawansowanych technologii. W przyszłości zatem z energii atomowej bynajmniej nie należy rezygnować, a wręcz poszerzać zakres jej stosowania. A już na pewno do czasu, kiedy to wymyślimy coś lepszego.

279. Wpis 1223, 11.III.2011

Piasek125 (wpis 1217) ma wiele racji, gdy stwierdza: “wiadomo ze Pan od szoku bez terapii nie ma racji, wspiera interesy lobby kapitałowego, a rząd przedstawił propozycje która na nim została wymuszona, wiadomo ze słuszną. Jest to jakiś kompromis, który neoliberalizm zmuszony został zaproponować, albo miał wyjście zaproponować drugi szok bez terapii.

278. Wpis 1222, 11.III.2011

Piotr (wpis 1115) chce wiedziec, “czy w Warszawie będzie można w najbliższych tygodniach Pana Profesora gdzieś posłuchać?”. Tak, chociazby na konferencji organizowanej u nas na uczelni, w Akademii Leona Kozminskiego, w ramch obchodow 10-lecia studiow prawa, na ktorej wyglaszam referat zatytulowany “Panstwo i jego interesariusze”. Impreza odbywa sie w poniedzialek, 28 marca, o godz. 11-ej rano.

277. Wpis 1221, 11.III.2011

Zgodnie z zyczeniem blogowiczow spiesze poinformowac, ze przyjalem zaproszenie redaktora Piotra Marciniaka z TVN24 i goszcze jutro, w sobote 12 marca (moje imieniny!) o godz. 14:10 w programie “Babilon”. Nastepnie w srode, 16 marca, o 8:30 rano na antenie TVP Info w programie “Info Swiat” bede gosciem redaktora Piotra Checinskiego.

Pozdrawiam z Berlina (co tez wyjasnia brak polskich czcionek, za co przepraszam).

276. Wpis 1219, 8.III.2011

Witam!

I odpowiadam na kilka pytań postawionych w ostatnio umieszczonych wpisach. Wpierw jednak wszystkim naszym Paniom w dniu ich święta życzę pomyślności i szczęśliwej wędrówki w przyszłość!

☺☺☺☺

Hubert (wpis 1218) chce wiedzieć, jakie widzę „...współzależności między współczesną polityką FED mam na myśli "luzowaniem ilościowym" QE a zamieszkami w północnej Afryce, czy występuję tu jakaś korelacja?" Otóż nie widzę żadnych współzależności i nie ma tutaj jakiejkolwiek korelacji. To, że pewne procesy biegną w tym samym mniej więcej czasie, nie oznacza, iż muszą między nimi występować jakieś związki przyczynowo-skutkowe. W „Wędrującym świecie" przestrzegam przed błędem typu „post hoc, ergo propter hoc", czyli „po tym, a więc wskutek tego" (s. 109). Może zatem komuś wydawać się, że zajścia w Afryce Północnej i na Bliskim Wschodzie, skoro następują po ilościowym luzowaniu w amerykańskiej polityce pieniężnej, są w jakimś stopniu przez to sprowokowane. Nie są. Mają inne przyczyny kulturowe, polityczne i ekonomiczne, o których już tu, na naszym blogu, też pisałem.

Hubert pyta także, „Czy System Rezerwy Federalnej Stanów Zjednoczonych drukując dolary na potęgę nie uruchamia dzikiej spekulacji na rynkach światowych, zwłaszcza żywnościowych?" Niekoniecznie „dzikiej", ale bez wątpienia do spekulacji dodatkowa emisja pieniądza rzędu 2,3-2,4 biliona dolarów musi się przyczyniać. W pierwszej kolejności ożywiło to jednak amerykańską gospodarkę, chroniąc ją przed depresją, a w drugiej kolejności przyspiesza proces inflacji, przede wszystkim w USA po to, aby w ten sposób zmniejszać relatywny ciężar długu publicznego. Pisałem już o tym więcej (wpis 1116).

Książki A. Orenstein: „Privatizing Pensions. The Transnational Campaign for Social Security Reform", o co pyta Solumpik (wpis 1117), nie czytałem. Polecam za to bardzo wydaną po polsku książkę chińskiego autora Song Hongbinga pt. „Wojna o pieniądz. Prawdziwe źródła kryzysów finansowych" (Wydawnictwo Wektory). Koniecznie trzeba przeczytać! A co do osób, które nadały praktyczny kształt reformie emerytalnej ("które są odpowiedzialne za wprowadzanie w Polsce OFE", jak stwierdza Solumpik), to przecież są one powszechnie znane.

O Watykanie wspominam wtedy, gdy jest to potrzebne z punktu widzenia prezentowanego toku wywodów, chociażby w jednym miejscu w książce "From Shock to Therapy. The Political Economy of Postsocialist Transformation" (Oxford University Press, 2000) czy też wówczas, kiedy nawiązuję do papieskiej utopii „cywilizacji miłości" w "Wędrującym świecie". Nie traktuję jednakże tej instytucji tak jak Piasek125, który wyraża się o niej (wpis 1115) jako "o najstarszej znanej nam korporacji świata tzn. spółce akcyjnej Watykan S.A." i nie zajmuję się analizą prowadzonych przezeń interesów.

275. Wpis 1216, 7.III.2011

At the website of Columbia University Press, the publisher of my book, there is a special link to the **Web Features** related to "Truth, Errors, and Lies. Politics and Economics in a Volatile World": http://cup.columbia.edu/book/978-0-231-15068-2/truth-errors-and-lies/webFeatures , where you may get easy access to dozen interviews, essays, comments, blog's notes, etc. Don't miss it!

274. Wpis 1213, 7.III.2011

W najbliższym czasie odwiedzę z wykładami m. in. Włocławek, Lublin, Kielce, Nysę (nie licząc Berlina, Paryża i Moskwy). W Gdyni niedawno byłem, ale jak zostanę zaproszony, to znowu chętnie przyjadę, o co dopytuje Łukasz (wpis 1211). W końcu to jedyne miasto na świecie, w którym przebiegłem dwa maratony, a do trzeciego, z metą w Gdańsku, wystartowałem.

Co zaś do pytania Michała (wpis 1212), to sam bym chętnie taką książkę przeczytał :-)

273. Wpis 1209, 6.III.2011

Grzesiek (wpis 1204) chciałby wiedzieć: „jakie zagraniczne czasopisma (zwłaszcza akademickie) poleca Pan do czytania?" To niełatwa sprawa, wiele bowiem zależy od zainteresowań. Czasopiśmiennictwo naukowe we współczesnym świecie jest przeogromne i rację ma mój imiennik (imieniny za 6 dni! ☺), gdy stwierdza, że „życia mamy za mało, żeby czytać rzeczy dobre – trzeba czytać najlepsze". Jeśli mielibyśmy ograniczyć się wyłącznie do periodyków ekonomicznych, to z polskich pism jest to bezsprzecznie dwumiesięcznik „Ekonomista" (http://www.ekonomista.info.pl/), o ponad stuletniej już tradycji, a z pism młodszych „Kwartalnik Nauk o Przedsiębiorstwie" (www.przedsiebiortswo.waw.pl), którego poziom jest coraz wyższy.

Najważniejsze wszak są renomowane pisma amerykańskie (niekiedy anglo-amerykańskie), zwłaszcza „Jorunal of Economic Literature" (http://www.aeaweb.org/jel/index.php), „American Economic Review" (http://www.aeaweb.org/aer/index.php), „Journal of Political Economy" (http://www.jstor.org/action/showPublication?journalCode=jpoliecon&), "World Development" (www.elsevier.com/wps/find/journaldescription.cws_home/386/description#description), "Journal of Comparative Economics" (www.elsevier.com/wps/find/journaldescription.cws_home/622864/description#description), "Comparative Economic Studies" (http://www.palgrave-journals.com/ces/index.html), "Journal of Financial Economics" (http://www.elsevier.com/wps/find/journaldescription.cws_home/505576/description#description), "Finance and Development" (http://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2011/03/index.htm) i "Communist and Post-Communist Studies" (www.elsevier.com/wps/find/journaldescription.cws_home/30398/description#description). Nie pominę tu też oksfordzkiego „The Journal of Economic History" (http://journals.cambridge.org/action/displayJournal?jid=JEH) i „Journal of Public Finance and Public Choice" (http://www.jpfpc.org/default.asp?sec=1), a z pism wydawanych poza USA i Wielką Brytanią wymieniłbym publikowany w Szwajcarii periodyk ekonomii politycznej z nachyleniem interdyscyplinarnym w stronę nauk społecznych "Kyklos" (http://www.kyklos-review.ch/) oraz włoski "Rivista de Politica Economica" (http://www.rivistapoliticaeconomica.it/). Dodam też – dla znających język rosyjski – że warto zaglądać do miesięczników „Voprosy Ekonomiki" (http://www.vopreco.ru/) i „Mir Pieremien". Nieustannie wysoki poziom utrzymuje najlepszy wydawany od wielu już lat na Węgrzech w języku angielskim kwartalnik „Acta Oeconomica" (http://www.akademiai.com/content/119704/).

Ponadto doprawdy wiele jest branżowych periodyków z zakresu finansów, ekonomiki pracy, środowiska, handlu, zarządzania, etc. Trzeba przeto sprawnie posługiwać się internetem i wyszukiwarkami, aby trafiać na prace, które nas interesują i są ponadprzeciętnie wartościowe. W tym celu trzeba odwiedzać m. in. Social Science Research Network (http://www.ssrn.com/).

Nie mogę nie wspomnieć tutaj pisma nienaukowego, ale najwyższej klasy. Mam na myśli tygodnik „The Economist" (http://www.economist.com/printedition/), który powinien czytać każdy ciekawy świata – nie tylko problemów ekonomicznych, lecz także politycznych, kulturowych, technologicznych. To świetnie redagowane pismo, co nie oznacza, że przyświecający jego redaktorom system wartości powinien być bezkrytycznie podzielany.

Dodam, że w dwunastu spośród wymienionych tu tytułów publikowałem artykuły naukowe i wiem, jak trudno je tam umieścić. Konkurencja jest bowiem olbrzymia i dlatego

Grzesiek ma rację, że trzeba umiejętnie wybierać najlepsze pozycje naszych lektur, aby jak najlepiej wykorzystywać nieustannie uciekający czas.

272. Wpis 1208, 6.III.2011

Skoro nie ma możliwości zadowalającego wyżywienia mieszkańców planety – teraz już 7 miliardów ludzi, a za 35 lat aż 9 miliardów – tradycyjnymi metodami, to trzeba uciekać się także do produkcji żywności genetycznie modyfikowanej, GM. Nie należy zatem opowiadać się przeciwko niej i nią walczyć, bo to kolejna walka z wiatrakami w świecie przyszłości, lecz domagać się stosownej regulacji rynku GM przez państwo, a w skali globalnej również przez międzynarodowe porozumienia.

271. Wpis 1206, 4.III.2011

Proszono mnie – także kiedyś tu, na naszym blogu – abym wcześniej dawał znać o pojawianiu się w mediach. Pragnę zatem poinformować, że jutro, w sobotę 5-go marca, o 15:00 będę rozmawiał przez godzinę o książce „Świat na wyciągnięcie myśli" z redaktorem Jarosławem Spychałą w radio TOK FM. We wtorek zaś, 8 marca, o godz. 15:50 jestem gościem redaktora Jana Ordyńskiego w TVP 1.

270. Wpis 1205, 3.III.2011

"The Globalist" publishes the first part of some excerpts http://www.theglobalist.com/StoryId.aspx?StoryId=9015 from last chapter, „Uncertain Future", of my book on „Truth, Errors, and Lies. Politics and Economics in a Volatile World" (www.volatileworld.net). Tomorrow the second part.

269. Wpis 1201, 3.III.2011

Wzrost gospodarczy w tempie 4,4 proc. (a tyle według wstępnego szacunku GUS wyniósł przyrost PKB w Polsce w IV kwartale 2011 roku) to niemało. Ale też i nie dużo, gdyż w takim mniej więcej tempie rośnie produkcja całego świata. Zważywszy na fakt, że w ubiegłym roku tempo wzrostu planetarnego produktu brutto (ponad 4,6 proc.) było o prawie cały punkt procentowy większe niż w Polsce (ok. 3,8 proc.), a w tym roku wskaźniki te mogą być zbliżone (po ok. 4,4 proc.), udział naszego kraju w światowej produkcji spada.
Najważniejsze wszakże jest porównanie rzeczywistej dynamiki produkcji z potencjalną. Otóż można śmiało szacować, że przy optymalnej polityce gospodarczej, służącej jak najlepszemu wykorzystaniu istniejącego potencjału, tempo wzrostu mogłoby wahać się wokół 6 proc. Z tej perspektywy 4,4 proc. – jeśli uda się utrzymać takie tempo – to mało.
Stać nas na więcej i szkoda, że te możliwości nie są wykorzystywane. Tempo wzrostu rzędu 4 proc. na krótką metę nie rozwiąże problemu wysokiego bezrobocia, ani też nie jest bynajmniej dostateczne z punktu widzenia przezwyciężania kryzysu budżetowego. W długim okresie zaś jest ono wciąż niedostateczne dla istotnego zmniejszenia dystansu dzielącego nas od krajów wysoko rozwiniętych.

268. Wpis 1200, 2.III.2011

My interview for „The Agenda with Steve Paikin", aired in Canada last night by the TVO channel, has been published and now can be seen through the link http://bit.ly/gLrTdh (over 23 minutes). It is called "Grzegorz Kolodko: Learning From the Past" and is advertised as follows: "A Polish lesson on development. Poland's Former Finance Minister Grzegorz Kolodko and the new rules of the political-economic game."

On the TVO Facebook (http://www.facebook.com/TheAgenda) an opinion about the interview has been placed by Erdem Nerdem: "I regularly watch The Agenda; It is rare for me to miss a broadcast. With this in mind, I can safely say that Grzegorz Kolodko will go down as one of the most memorable guests I have seen in some time.

The depth of thought he exhibits, paired with his clear, unapologetic conscience, is a combination in sadly short supply in many governments around the word today. I felt genuinely privileged not only to have heard his ideas, but to have heard how he expresses those ideas. I will be making a point of purchasing his book in the next few days.

If the current leaders on the world stage had only one-tenth of this man's faculties, our world would be in a much better place today. I do hope he will be a recurring guest on the show."

267. Wpis 1188, 26.II.2011

To bardzo niedobrze, jeśli poczytnej książki nie ma w ciągłej sprzedaży. A rozumiem, że tak właśnie jest ze znakomitą książką Barańskiego "Nogi Pana Boga", o czym wspomina Maria (wpis 1187). Zgadzam się z jej uwagami, choć muszę dodać, że – niestety – to nie tylko rzecz „…o zakłamaniu, jakim coraz szczelniej otacza się nasze losy z lat 1945-1989", lecz również o nieustannie trwających wysiłkach, by zakłamać także obraz życia ostatniego pokolenia, od roku 1989 do współczesności. Więcej o tej książce powiedziałem już jakiś czas temu (wpis 691), zatem teraz tylko powtórzę, co tam stwierdziłem: „Są książki, które można przeczytać. Jest ich, co cieszy, sporo. Ale są też i książki, których nie można nie przeczytać. Tych jest niewiele."

266. Wpis 1186, 25.II.2011

Organizacje pozarządowe – popularnie, także w Polsce, zwane w skrócie NGO – mają znaczną rolę do odegrania nie tylko w ramach państw i ich społeczeństw, lecz również na arenie międzynarodowej i globalnej. Dobrze więc, że Łukasz (wpis 1183) podniósł tę kwestię. Zasadniczo zgadzam się z jego uwagami i obserwacjami, łącznie z tym, że – niestety – niektóre NGO są wykorzystywane przez grupy interesu bynajmniej nie w celach (pięknych, oczywiście), które deklarują. Niejeden taki przypadek dałoby się pokazać i w Polsce, i tutaj, gdzie akurat jestem – w Moskwie – oraz w wielu innych krajach. Bywa i tak, że organizacje pozarządowe są de facto antyrządowe, niejednokrotnie hojnie dofinansowywane nie tylko przez zatroskane o swoje interesy firmy prywatne, lecz i przez rządy zagraniczne – bezpośrednio lub, częściej pośrednio. W Polsce od razu na myśl musi przychodzić nazwa pewnego centrum imienia… czy forum obywatelskiego…
Organizacje pozarządowe są potrzebna jako trzon społeczeństwa obywatelskiego. Liczne są bowiem formy aktywności, którymi bynajmniej nie jest zainteresowany sektor prywatny, gdyż jego działalność ma charakter komercyjny i nastawiona jest w sposób naturalny na maksymalizację zysku. W warunkach postępującej prywatyzacji i liberalizacji coraz większe są też obszary, z których się wycofuje lub na które nie wchodzi, jeśli są to nowe formy, sektor państwowy. I tu jest właśnie potrzebny ten trzeci sektor – nie dla zysku, ale i nie na koszt podatników.

Teraz, w warunkach globalizacji, proces ten biegnie coraz szerzej, głębiej, bardziej intensywnie w układach ponadnarodowych czy wręcz planetarnych. I dobrze, że tak jest. Na wielu płaszczyznach pozarządowe, czyli społeczne struktury odgrywają kolosalną rolę, jak chociażby Green Peace, Transparency International, Jubilee 2000. Niektóre z nich robią więcej dobrego niż rządy czy ich organizacje międzynarodowe. Widać to szczególnie w działaniach na rzecz ochrony środowiska naturalnego czy w walce z nędzą, a niekiedy nawet w przeciwdziałaniu eskalacji konfliktów etnicznych czy granicznych.

Jak widzę przyszłość tych organizacji? Będzie coraz bardziej znacząca, gdyż trwał będzie proces wycofywania się państw z kolejnych obszarów aktywności. Już wiele jest takich, gdzie nie ma ani jednego państwowego (czy samorządu terytorialnego) teatru, gdzie coraz więcej spraw przejmuje wolontariat, gdzie o autentycznie i uczciwie zabiega się o prawa ludzkie. Zarazem sektor prywatny nie będzie wchodził na te obszary w innej formie niż komercyjna. Tzw. społeczna odpowiedzialność korporacji (SCR) to kolejny neoliberalny blichtr, mający łudzić publiczność, że oto przedsiębiorcy zatroszczyli się o walkę biedą, z chorobami, z wykluczeniem społecznym, z zanieczyszczeniem środowiska, etc. SCR polega na maksymalizacji zysku z zaangażowanego kapitału na rzecz akcjonariuszu firmy. A obowiązkiem państwa jest pobierać od tego godziwe podatki, aby miało z czego finansować dobra i usługi publiczne. Reszta zaś – z czasem, powoli – coraz większa to domena NGO. O rosnącym znaczeniu globalnych organizacji pozarządowych piszę w „Wędrującym świecie". Gdy w ostatnim, X rozdziale pt. „Niepewna przyszłość" roztrząsam 12 Wielkich Spraw Przyszłości, WSP, jedną z nich są właśnie rozwijające coraz bardziej skrzydła międzynarodowe i globalne organizacje pozarządowe. Pole działań i popisu dla nich jest ogromne i nadal będzie rosło. Nie ulega wątpliwości, że sprzyja temu także rozwój sieci internetowej i telekomunikacji. Trzeba tylko uważać, aby i te organizacje nie były wykorzystywane ani jako instrument działań przeciwko rządom działającym pro publico bono, ani jako środek służący partykularnym interesom komercyjnym.

265. Wpis 1185, 25.II.2011

"New Pragmatism versus Failing Neolibersalism" - pod takim tytułem blog "Let's talk development", którego gospodarzem jest Chief Economist Banku Światowego, publikuje mój krótki esej (http://blogs.worldbank./developmenttalk/new-pragmatism-versus-failing-neoliberalism).

264. Wpis 1182, 25.II.2011

Max (wpis 1181) nie rozumie, “dlaczego niskie podatki nie poprawiają gospodarki”? Dlatego, że stan gospodarki i jej zrównoważony rozwój zależą nie tylko od poziomu inwestowanego kapitału (który może być, ale nie musi, wyższy przy niższych podatkach), ale również, a niekiedy przede wszystkim od jakości kapitału ludzkiego oraz infrastruktury. A ich poziom zależy zasadniczo od inwestycji publicznych, które są finansowane z podatków. Mogą być dofinansowane z przyrostu długu publicznego, lecz takie dofinansowanie nie powinno być większe niż ekonomiczne korzyści, jakie czerpać z niego będą płacący na koszty obsługi długu publicznego podatnicy w przyszłości. Podatki zatem nie mają być ani niskie, ani wysokie, tylko optymalne z punktu widzenia długofalowego zrównoważonego procesu reprodukcji makroekonomicznej.

263. Wpis 1179, 23.II.2011

Tak, Witold (wpis 1178) ma rację, podzielając mój pogląd, że sformułowanie „towarów i usług" jest tautologią, gdyż oznacza „dóbr materialnych i usług i usług". A to dlatego, że powszechna definicja pojęcia towar mówi, iż jest to produkt pracy ludzkiej przeznaczony do wymiany. Produkty pracy ludzkiej przybierać mogą postać dóbr lub usług. Racji zatem nie ma polemizujący z Witoldem profesor. Ale nie on jeden, gdyż błędne sformułowanie „towary i usługi" jest tak powszechne, że przeciwstawnie się jemu, jak się okazuje, nie na wiele się zdaje. Także w przypadku ministerstwa finansów (i w ogóle polskiego żargonu prawnego nagminnie używanego w ustawodawstwie), gdzie taki termin też się powtarza.

Podobnych błędów – powszechnie stosowanych, również (niestety) w opracowaniach naukowych i w dokumentach prawnych, na przykład w ustawie budżetowej – jest więcej. Przytoczę tylko przykład sformułowanie „spożycie zbiorowe" w odniesieniu do de facto spożycia finansowego z funduszy społecznych (zbiorowych). Spożycie zbiorowe ma miejsce wtedy, gdy, dajmy na to, idziemy do kina i seans konsumujemy zbiorowo, choć płacimy za to z indywidualnego funduszu spożycia. Natomiast kiedy korzystamy z usługi lekarza, to jest to spożycie indywidualne (acz, jeśli nieodpłatne, finansowane ze społecznego funduszu spożycia. Co robić w takich przypadkach? Co robić, gdy dziennikarze piszę nie „odnośnie do inflacji", lecz „odnośnie inflacji"? Co robić, gdy profesorowie (sic!) piszą „marginalny problem", choć chodzi im o „marginesowy"? Nie poddawać się. Może nie poprawiać (zwłaszcza tych profesorów przed egzaminami…), ale samemu wyrażać się i pisać poprawnie. Polski język nie jest unikatowy (a nie „unikalny"), ale jest piękny i o piękną polszczyznę – a także o rygoryzm terminologiczny, który przystoi nauce – warto i trzeba dbać.

262. Wpis 1177, 23.II.2011

It has been already couple of months since Piotr (post 994) asked about my opinion on "the new Oliver Stone's film 'Wall Street - Money Never Sleeps'. Stone shares his vision of how today's global economic crisis began in the world and what caused the red-letter day of buyout of the great Wall Street investment banks by the State". I could not reply earlier, even though the thread was referred to in our comments (entries 1043 and 1047), but now I can, as I watched the film last night. Besides, I think it is not the best work of Stone. I find other films from this director, such as 'Platoon' or 'JFK' better. What is interesting, he made more and more adversaries but also supporters with each of them, as his films tend to polarise opinions. His work proves that he is not only a great artist but a brave man at the same time.

Piotr wonders if 'Stone's point of view has any coverage in reality?' Naturally. Some of the characters depicted in the film are based on true persons. Cases similar to the one being the main plot of the film do happen in the real, non-film, world. Ruthless rivalry, hostile takeovers, destroying of competition, ceaseless speculation on the expectations of manipulated markets, making use of 'independent' media in the game, or even gorgeous charity balls with beautiful ladies and even more beautiful jewellery (especially earrings!) purchased at elegant 5th Avenue boutiques – all this is not documentary but fiction, although based on intelligent observation of reality.

When Gordon Gekko, the main character wonderfully depicted by Michael Douglas, advertises his book under the speaking title 'Greed is Good' he gives the overall idea of neoliberal capitalism as cynical enriching of few at the expense of many. He quotes several terms forged as regards derivatives, adding that there are maybe 75 people in the entire world who get that completely. Also, for a second, a sentence describing the idea of the system as a method to 'privatize the gains and socialize the losses' flashes on the computer screen of a young girl (his daughter) who is trying to find herself in the rotten world.

There is this wonderful scene showing a meeting of top New York bankers with the heads of political establishment responsible for financial policy. Such a meeting was really held on Saturday, 13 September 2008, in the New York FED headquarters. It was attended by the Secretary of the U.S. Department of the Treasury, Henry Merritt Paulson (originally of Wall Street, and then, after the republican government of President George W. Bush came to an end, of John Hopkins University; incidentally, another example of how perfectly the mechanism of 'revolving door' works within the American business-politics-academia establishment), and the then Head of Federal Reserve Bank of New York, currently Secretary of the U.S. Department of the Treasury, Timothy Franz Geithner. Also the Head of FED, Ben Shalom Bernanke, was there. However, hectic negotiations lasted ten days and were indeed very dramatic. In the film becoming cognizant by all the decision makers of the result of abandoning the bail-out of wobbly investment banks takes only a minute or so, while in real life it took hours of the 12-14 September weekend. Yet, the film catches the nature of challenge. It is either rescue supported by the State (and several bankruptcies of a few poor wretches) or a great crash of the financial sector with all its consequences (thousands of bankruptcies and over a dozen million unemployed more). The USA President was not there of course, but he was 'on the phone' and not really decided himself – as he did not understand everything what happened and why – but rather approved the decisions he was forced to make. At present the State is sagging under the burden of increasing deficit and public debt that is difficult to repay. Losses were socialized…

But 'money never sleeps', so gains must be privatized… Some bankers were able to cynically make millions of dollars that particular weekend on somebody else's bankruptcy, mergers and takeovers. All that in cold blood. Why would anybody need another several dozen million dollars? For earrings? Again? That too, but also the 16-bedroom apartment

Richard Severin Fuld, president of the bankrupting Lehman Brothers, was forced to sell to one of his pleased colleagues for 32 million dollars (initially he wanted 38 million but had to lower the price by 6 million and sold it for peanuts – two million for one room. A studio in Manhattan where Gordon Gekko lived after he left prison was worth merely couple of million dollars... However, as his adversary explains, it is not the money, it is a game. To some extent it is. At the end the adversary will lose and maybe he will end up in the slammer, and Douglas will leave the studio with a view of just two sides of Manhattan and move to a 32 million-condo with windows overlooking Wall Street, Central Park, Hudson and East River. To the one with 16 bedrooms and a chopper pad on the roof. In the end, no one likes getting stuck in a traffic jam, do we?

So much for 'Wall Street. Money Never Sleeps'. There is a better and far more interesting film on how neoliberalism led to the financial crash and, as a consequence, to current economic, social, and political problems, not only in the USA. Only this time it is not an artistic fiction based on facts but a great documentary, 'The Inside Job' by Charles Ferguson. This one is a must! Will any Polish channel dare to air it? Americans watch the film in cinemas. But even there – especially there – some fear, as there is plenty to be afraid of. As far as I know, to date the book 'Currency Wars. The True Sources of Financial Crises', of a Chinese expert, Song Hongbing, has not been published in English (it is, however, available at the biggest online bookstore Amazon.com in Chinese…). If one wishes to understand the story of the never-sleeping money, one must read that! And that the book, although published in Poland ('Wektory' Publishing House), is not spoken about? Surely, this was meant to be….

I have heard opinions in the USA that the film 'The Inside Job' perfectly coincided with the date of release by Columbia University Press of my book 'Truth, Errors, and Lies. Politics and Economics in a Volatile World' (http://www.amazon.com/Truth-Errors-Lies-Politics-Economics/dp/0231150687/ref=ntt_at_ep_dpi_1). They say it is a quasi-postscript to the first chapter, from which the American title was taken, and to the sixth chapter on neoliberalism, the cynical stage of contemporary laissez faire. I have been also told that some people – everyone knows who – are afraid of the book and the film. Well, it is a universal truth that nothing hurts like truth. In order for the truth to win through in the end, it is worth to use artistic fiction, as Oliver Stone did. Fighting for the truth is never too much.

261. Wpis 1176, 23.II.2011

On February 23, 2011, 9:00 p.m. EST (3 a.m. on February 24, Central European Time), the Wilson Center, Washington, DC, airs the interview about the global issues and my book "Truth, Errors, and Lies. Politics and Economics in a Volatile World",conducted by John Milewski. Our conversation is presented within the series "***Dialogue"***. The broadcast will be re-air (all schedule in EST, i.e., Greenwich -5) at midnight and repeated several times:

- Friday 12:00 PM (Noon)
- Sunday 12:00 PM (Noon)
- Monday 11:00 AM
- Tuesday 5:00 AM

You can find a document describing the various ways to watch *"**Dialogue" on TIGER website under the information about the event (**http://www.tiger.edu.pl/english/aktualnosci/main.htm**) or on** www.facebook.com/kolodko**.***

260. Wpis 1174, 22.II.2011

I am not sure is it good or bad news Andrew Slatkin's post 1173), but please, don't blame the responsibility for rising inflation in the USA on myself. I'm rather a specialist knowing how to keep it under control and if only needed I'm ready to advise the FED too...

I've just checked it at http://www.amazon.com/Truth-Errors-Lies-Politics-Economics/dp/0231150687/ref=sr_1_1?s=books&ie=UTF8&qid=1298233938&sr=1-1 and now the price is $27.68. Lower than Andrew's seen it, but still higher than a week ago. Demand-pull inflation?

259. Wpis 1171, 20.II.2011

Now you can listen my lecture and book presentation at the University of California, Berkeley, at http://webcast.berkeley.edu/event_details.php?seriesid=1bc912da-aa90-43f0-91af-1acdb62d4f56&p=1&ipp=15&category+. Just go there and click on the speker's icon. And enjoy and write your comment! If you're around you may find the book on "Truth, Errors, and Lies. Politics and Economics in a Volatile World" (www.volatileworld.net) in the University Press Books at the Berkeley campus. It stands there between Mark Twain, Marylin Monroe and John F. Kennedy...

258. Wpis 1170, 20.II.2011

I was just asked is the girl with henna painted hands shown on the photo pasted as an illustration to my post "Facebook, etc…" at http://www.facebook.com/kolodko (Thursday, Feb. 17th) from the Afar tribe in Djibouti. No, she's not. That picture was taken in the internet café in the Moroccan royal city of Fez. And as for the Djiboutian beauty, you may admire her painted palms and feet at my Facebook at the comment inserted couple of minutes ago. This photograph I've made on extremely hot desert, in remote tiny settlement at the corner of borders between Ethiopia, Eritrea, and Djibouti.

257. Wpis 1169, 20.II.2011

Mat (wpis 1167) zauważył, że na Facebooku umieściłem "ZDJECIE KOBIETY Z DZIWNIE POMALOWANYMI DŁONMI. Czy ona jest z plemienia Afar w Dżibuti ??? Czy to zdjecie zrobił Pan podczas swojego tourne po Stanach?" Otóż nie, to zdjęcie zrobiłem w internet cafe w Fez w Maroko (o którym – co za zbieg okoliczności! – piszę w poprzednim komentarzu, po angielsku). Ale mam zdjęcie dziewczyny – przecudnej urody – z pięknie pomalowanymi henną dłoniami i stopami z plemienia Afarów. Sfotografowałem ją na piaskach pustyni, w krainie Afarów na pograniczu Etiopii, Erytrei i Dżibuti. Było tam wtedy około 50^0 C. Już daję wpis na Facebook z tą fotografią…

256. Wpis 1168, 20.II.2011

Is indeed the Moroccan King Mohammed, a member of the Alaouite dynasty ruling the country already for three and a half century, in a direct line descendant of the Prophet Muhammad? Even if so, now the people of Morocco are on the streets and squares from Marrakesh to Casablanca. And we'll see more of them in coming days, protesting against the way the country is governed. Yet one must acknowledged that in case of this Maghreb nation of 32 million people (as many as Canada) over last two decades certain political and economic reforms have been carrier forward, going much farther than in other Arab countries to the East. They have introduced system of parliamentary monarchy and enabled the government to exercised more sound policies than, say, in Egypt or in Saudi Arabia. But there is still long way to go.

GDP *per capita*, estimated on purchasing power parity, PPP, is still below 5,000 dollars, i.e., slightly less than half of the world average. PPP implies that the average Moroccan income can buy, taking into account the Moroccan level and structure of prices, as much as one can buy for 5,000 dollars in the USA. On the current market exchange rate it is around 3,000 USD. Still worse, the income distribution – although less disproportionate than in the 1990s – is quite unequal, what is seen by many as unfair. The Gini coefficient (the higher, the less equal distribution; 0 implies total egalitarianism, at 100 one takes all, leaving nil for the others) stands at 41, what indeed reflects large disparities of income, and hence the standard of living. Unemployment is not high as for an emerging market economy standard and hovers around 10 percent. Indeed, it is lower than in Poland, but we don't have a king to demonstrate against, nor our income distribution is that bad… (Gini for Poland is around 36). In fact, the Moroccan unemployment is much higher, because many, especially young people, which are not working, don't register and don't count as jobless, yet they should. As a result of lack of job opportunities, low average income and its unequal distribution about one sixth of population lives below the poverty line. At the top of all these maladies the graft and corruption is another cause of people's anger.

However, I'm much more positive above the way forward for Morocco than in the case of either Libya or Yemen. People seem to be more pragmatic, institutions a little bit more sound, and governance somehow more accountable. That gives a chance for a sensible way forward for the Moroccan people, their state and their national economy. The greatest risk is that the current political turmoil may be exploited for the purpose of provoking "patriotic" feelings among Moroccans, if only the people of West Sahara, the country partly administered by the Rabat authorities, will take to the street too, requiring both, independence and social progress. And they will. That calls not only for peaceful and cooperative respond of Moroccan king and his government but for careful management of the crisis by the international community too. Especially Spain, of which Western Sahara used to be a colony until 1975, and the European Union should not wait and act on time.

255. Wpis 1166, 20.II.2011

To już sto dni od kiedy Piotr (wpis 994) ciekaw był mojej opinii „na temat najnowszego filmu Olivera Stone'a 'Wall Street - money never sleeps'. Stone przedstawia tam swoją wizję tego, jak rodził się obecny kryzys gospodarczy na świecie i jak doszło do pamiętnego wykupu wielkich banków inwestycyjnych z Wall Street przez państwo." Wcześniej nie mogłem odpowiedzieć, choć wątek przewinął się w naszych komentarzach (wpisy 1043 i 1047), ale teraz już tak, bo dzisiejszej nocy obejrzałem film. Skądinąd nie jest to najlepsze dzieło Stone'a. Zdecydowanie bardziej udane są takie jego filmy, jak „Platoon" czy „JFK". Co ciekawe, każdym z nich robił sobie coraz więcej wrogów, ale też i zwolenników, gdyż jego filmy polaryzują opinie. Jego twórczość dowodzi, że jest nie tylko wielkim artystą, ale i odważnym człowiekiem.

Piotr docieka, czy „spojrzenie Stone'a ma jakieś oparcie w rzeczywistości?" Jak najbardziej tak. Niektóre z typów pojawiających się w filmie opierają się na postaciach rzeczywistych. Przypadków podobnych jak ten, który jest głównym wątkiem filmu, bynajmniej nie brakuje w tym realnym, nie filmowym świecie. Bezwzględna rywalizacja, wrogie przejęcia, niszczenie konkurentów, nieustanne spekulacje na oczekiwaniach manipulowanych rynków, wykorzystywanie w tym celu „niezależnych" mediów, a nawet piękne charytatywne bale z pięknymi paniami z jeszcze piękniejszą biżuterią (zwłaszcza klipsy i kolczyki!) kupowaną w pięknych butikach na pięknej 5th Avenue – to wszystko to nie reportaż, lecz filmowa fikcja, tyle że oparta na inteligentnej obserwacji rzeczywistości.

Gdy Gordon Gekko, główny bohater filmu świetnie zagrany przez Michaela Douglasa, reklamuje tłumnie zgromadzonej widowni swoją książkę pod znamiennym tytułem „Greed is good", w pigułce wyjaśnia istotę neoliberalnego kapitalizmu, który polega na cynicznym wzbogacaniu nielicznych kosztem licznych. Rzuca parę terminów ukutych odnośnie do instrumentów pochodnych, dodając, że może 75 osób na całym świecie ogarnie je do końca. Pojawia się tam też – przez sekundę, na monitorze komputera młodej dziewczyny próbując odnaleźć się w tym zdemoralizowanym światku – zdanie o istocie tego systemu jako sposobu na prywatyzację zysków i uspołecznianie strat („…how to privatize the gains and socialize the loses").

Znakomita jest scena pokazująca spotkanie czołówki nowojorskich bankierów z szefostwem politycznego establishmentu odpowiedzialnym za politykę finansową. Takie spotkanie w rzeczywistości miało miejsce w sobotę, 13 września 2008 roku w nowojorskiej siedzibie Systemu Rezerw Federalnych, FED. Uczestniczył w nim sekretarz skarbu, Henry Merritt Paulson (wywodzący się z Wall Street, a później, po zakończeniu republikańskich rządów prezydenta George'a W. Busha, w John Hopkins University; notabene, to kolejny przykład, jak znakomicie działa mechanizm 'revolving door' w ramach amerykańskiego establishmentu biznes-polityka-akademia) oraz ówczesny szef Federal Reserve Bank of New York, a obecnie sekretarz skarbu, Timothy Franz Geithner. Był tam też szef FED, Ben Shalom Bernanke. Gorączkowe negocjacje trwały wszakże przez dziesięć dni i zaiste były bardzo dramatyczne. W filmie uzmysłowienie sobie przez wszystkich decydentów, czym grozi zaniechanie bail-out chwiejących się banków inwestycyjnych, zajmuje kilkadziesiąt sekund, podczas gdy w rzeczywistości zajęło kilkadziesiąt godzin podczas weekendu 12-14 września. Ale istotę wyzwania film pokazuje. Albo ratunek na koszt państwa (i kilka bankructw paru nieszczęśników), albo wielki krach tak sektora finansowego, jak i realnego (wiele tysięcy upadłości i kilkanaście milionów bezrobotnych więcej). Prezydenta USA na spotkaniu oczywiście nie było, ale był „na telefonie". I nie tyle decydował – także dlatego, że sam nie do końca rozumiał, co i dlaczego się dzieje – ile akceptował wymuszane na nim decyzje. Teraz więc pod ciężarem piętrzącego się deficytu i trudno spłacalnego długu publicznego ugina się państwo. Straty zostały uspołecznione…

No ale „pieniądze nigdy nie śpią", trzeba więc prywatyzować korzyści… Niektórzy bankierzy z zimną krwią, skrajnie cynicznie potrafili przez ten weekend zarobić grube miliony dolarów na cudzych upadłościach, na fuzjach i przejęciach. Po co komu kolejne kilkadziesiąt milionów dolarów? Znowu na kolczyki? Też, ale choćby na 16-topokojowe mieszkanie, które Richard Severin Fuld, prezes bankrutującego Lehman Brothers, był zmuszony sprzedać jakiemuś szczęśliwszemu koledze po fachu za 32 miliony dolarów (pierwotnie chciał 38, ale musiał spuścić 6 milionów, więc dostał marne dwa miliony za pokój). Kawalerka w wieżowcu na Manhattanie, w której po wyjściu z pudła mieszka Gordon Gekko, kosztuje zaledwie parę milionów... Ale jego wróg z branży tłumaczy mu, że tu nie chodzi o pieniądze, że to raczej gra. W pewnym sensie tak. No bo nawet w końcu sam przegrywa i, być może, też wyląduje w pudle, a Douglas przeprowadzi się z kawalerki z oknami wychodzącymi zaledwie na dwie strony Manhattanu do apartamentu za 32 miliony, z widokiem i na Wall Street, i na Central Park, i na Hudson, i na East River. Do takiego z 16 pokojami i lądowiskiem dla helikoptera na dachu. Przecież nikt nie lubi grzęznąć w korkach, czyż nie?

Tyle o filmie „Wall Street. Pieniądze nigdy nie śpią". Ale jest dużo lepszy i ciekawszy film, pokazujący prawdę o tym, jak neoliberalizm doprowadził do finansowego krachu i w jego konsekwencji do obecnych kłopotów gospodarczych, społecznych i politycznych, nie tylko w USA. Tym razem to już nie oparta na pewnych faktach artystyczna fikcja, ale świetny film dokumentalny „The Inside Job" w reżyserii Charlesa Fergusona. Nie można tego nie obejrzeć! Ale czy odważy się pokazać go którykolwiek kanał polskiej telewizji? Amerykanie oglądają ten film w kinach. Ale i tam – zwłaszcza tam – niektórzy też się boją, bo mają czego. Do dziś chyba nie ukazała się po angielsku książka „Wojna o pieniądz. Prawdziwe źródła kryzysów finansowych" znającego się na rzeczy chińskiego autora Song Hongbinga (jest za to dostępna w największej księgarni internetowej Amazon.com po chińsku…). Jeśli ktoś chce zrozumieć, jak to naprawdę jest z tym nigdy nieśpiącym pieniądzem, to jest to! A że o książce, choć wyszła po polsku (Wydawnictwo „Wektory"), jest u nas tak cicho? Bo tak ma być…

W USA słyszałem opinie, że film „The Inside Job" jakby znakomicie wstrzelił się w termin opublikowania przez Columbia University Press mojej książki, amerykańskiego wydania „Wędrującego świata", które tam zatytułowane jest „Truth, Errors, and Lies. Politics and Economics in a Volatile World" (www.volatileworld.net). Że jest jakby postscriptum do pierwszego rozdziału, skąd wywodzi się amerykański tytuł, i do rozdziału szóstego traktującego o neoliberalizmie, tej cynicznej odsłonie współczesnego *laissez faire*. Słyszałem też opinie, że niektórzy – wiadomo kto – boją się tej książki, tak jak i tego filmu. Cóż, nie od dziś wiadomo, że prawda w oczy kole. By jednak brała górę, warto czasami posługiwać się również artystyczną fikcją, tak jak to czyni Oliver Stone. Walki o prawdę nigdy za wiele.

254. Wpis 1165, 19.II.2011

Piotr (wpis 1163) pyta mnie, „…na ile ten zachwyt potęgą Facebooka i innych tego typu tworów (m.in. Google) jest zgodny z rzeczywistością, a na ile rośnie nam po prostu kolejna wielka bańka, na której miliony stracą miliardy, a nieliczni je zarobią?" Tak, to bańka (przy czym Google jest dużo bardziej użyteczny niż Facebook), tym razem nie tylko finansowa, ale i kulturowa. Przyniesie zatem niektórym nie tylko rozczarowania materialne, ale i kulturowo-społeczne. Przytaczana niby rynkowa według banku Goldman Sachs wartość Facebooka w wysokości 60 miliardów dolarów (słyszałem o 50) słusznie „została wyśmiana przez wielu ekonomistów i maklerów", jak pisze Piotr. To nonsens wpuszczony do obiegu przez Goldman Sachs. Powstaje tylko pytanie, czy wskutek tego, że jakiś usadowiony tam niedouczony analityk tak wyliczył, bo tak mu „wyszło z modelu" (czyli popełnia błąd), czy też jest to celowe manipulowanie rynkiem, spekulowanie na nieracjonalnych oczekiwaniach „inwestorów" (czyli kłamstwo). Sądzę, że to drugie.

253. Wpis 1164, 19.II.2011

Dalej Facebook... Wpierw spróbuję uporać się z kwestią osobistą, podniesioną przez Mata (wpis 1161). Otóż stwierdził on, że „szkoda tylko, ze brakuje tam informacji o ulubionej muzyce, książkach i filmach, bo one mówią wiele o człowieku.”, a ja we wpisie 1162 obiecywałem pilnie się tym zająć. No jako że zawsze słowa dotrzymuję, pospieszyłem, aby to uzupełnić, ale… Ale wszystko, co ja widzę pod linkiem http://www.facebook.com/home.php#!/editprofile.php?sk=entertainment (i paroma innymi, jak Philosophy, Sport, Activities and Interests) chyba nie jest widziane przez innych. Trudno to pojąć… Stąd poniżej przytaczam zawarte tam informacje dotyczące moich ulubionych „Arts and Entertainment”:

Music:

Classical: Vivaldi, Bach, Mozart, Beethoven, Chopin, Brahms, Verdi, Tchaikovsky, Sibelius, Mahler, Debussy, Ravel, Gershwin, Rachmaninoff, Serge Prokofiev, Shostakovich, Khachaturian, Russian Opera
New Age: Vangelis, Buddha-Bar, Kitaro, Halpern, Jean-Michelle Jarre, Yanni
Classical guitar, harp & sitar: Paco De Lucia, Gipsy Kings, Strunz & Farah, Vollenweider, Ravi Shankar
Jazz: Glenn Miller, Ella Fitzgerald, Louis Armstrong, Miles Davies, Ray Charles, Krzysztof Komeda, Kurylewicz & Warska
Blues: Bob Dylan, Janis Joplin, Charles Aznavour, Bulat Okudzava, Leonard Cohen, Valery Meladze
Musical: West Side Story, Fiddler on the Roof, Les Miserables, The Phantom of the Opera, Jesus Christ Superstar, Evita, Cabaret, Miss Saigon, Bombay Dreams
Rock & Pop: The Beatles, Pink Floyd, The Rolling Stones, The Animals, Procol Harum, Deep Purple, Tangerine Dream, Mike Oldfield, Michael Jackson, Justin Timberlake, Alla Pugacheva, Maryla Rodowicz, Budka Suflera
Contemporary: Krzysztof Penderecki, Philip Glass, Wojciech Kilar, Malcolm Arnold, Zbigniew Preisner

---

Books: The books from the countries I travel to
Nonfiction
Contemporary Fiction
Ben Okri "The Famished Road", Leo Tolstoy, Jack London, Anton Chekhov, William Faulkner, Ernest Hemingway, Mario Vargas Llosa, J. M. Coetzee, Günter Grass, Salman Rushdie, Orhan Pamuk, Haruki Murakami, Józef Hen

---

Movies:

Of Mice and Men; Stagecoach; The Maltese Falcon; Hamlet; Gone with the Wind; Rebecca; Mr. Smith Goes to Washington; The Grapes of Wrath; The Great Dictator; Citizen Kane; Casablanca; For Whom the Bell Tolls; The Treasure of the Sierra Madre; King Solomon's Mines; High Noon; From Here to Eternity; On the Waterfront; Giant; Sayonara; The Bridge on the River Kwai; 12 Angry Men; Ben-Hur;

West Side Story; Cleopatra; The Cranes Are Flying; How the West Was Won; War and Peace; The Guns of Navarone; Harakiri; Zorba the Greek; Bonnie and Clyde; The Graduate; Butch Cassidy and the Sundance Kid; A Clockwork Orange; Fiddler on the Roof; Cabaret; Chinatown; The Conversation; Taxi Driver; All the President's Men; Apocalypse Now; The Killing Fields; Great Gatsby; The Mission; Rain Man; JFK; Dances with Wolves; The Piano; The English Patient; The Full Monty; Evita; The Queen; Titanic; The Last Emperor; The French Connection; Girl with a Pearl Earring; The Reader
Films directed by: Fellini; Antonioni; Passolini; Godard; Claude Lelouch, Milos Forman, Sergey Bondarchuk; Bergman; Kurosawa; Kobayashi; Buñuel; Joseph Losey; Hathaway; Coppola; Scorsese; Woody Allen; Wajda; Polanski; Zanussi

---

Television: Polish TV theatre in the 1960s and 1970s

Games: Just LIFE

252. Wpis 1162, 19.II.2011

Mat (wpis 1161) uważa, że "…szkoda tylko, ze brakuje tam informacji o ulubionej muzyce, książkach i filmach, bo one mówią wiele o człowieku." Już to nadrabiam! Zaraz sprawdzę, czy wiem, jak…

251. Wpis 1159, 17.II.2011

Co do tzw. portali społecznościowych, to mam mieszane uczucia... Podobnie jak Damian (wpis 1157) "mam wrażenie, że dużo tam jednak chłamu i przypadkowych, nikomu niepotrzebnych słów". Ale cóż; to też znak czasów, w których żyjemy…

Zachowując sceptyczny dystans, jestem jak najdalej od niemal powszechnej (i naiwnej) euforii na temat blogów i portali typu Facebook. Sądzę, że ta euforia i towarzyszący jej szum informacyjne z czasem po części minie.

Nie wiem, czy jestem beneficjentem Facebooka, czy też może jego kolejną ofiarą? Uczę się. I staram się posługiwać również tym urządzeniem (www.facebook.com/kolodko) w sensowny sposób. Po to, by kontynuować ciekawą debatą o ważnych i trudnych sprawach, by dzielić się własnymi przemyśleniami z mądrymi ludźmi, poszukującymi odpowiedzi na nurtujące nas problemy, by odpowiadać na niekończące się pytania, dylematy, wątpliwości.

Chyba nikt tego nie zauważył, ale w ten sposób i jak mam dzisiaj swój mały jubileusz. Mój poprzedni wpis – The Spring of Nations – to już jubileuszowy "post" na blogu "Wędrującego świata" czy też, jak to ostatnio, po ukazaniu się książki "Świat na wyciągnięcie myśli", jest określane „dwu światów profesora Kołodko (www.wedrujacyswait.pl). To wpis 250! W sumie na 1160 komentarzy moich własnych jest tutaj aż ćwierć tysiąca! To razem ponad 730 tysięcy znaków! A więc jakby jeszcze jedna książka. Tym bardziej raz jeszcze wszystkim blogowiczom dziękuję za te pozostałe 910 komentarzy. Bardzo je sobie cenię.

I sądzę, że akurat nasz tutaj dialog pokazuje, jak można w dobrej sprawie, merytorycznie i kulturalnie dyskutować i nawzajem się uczyć. Róbmy więc swoje najlepiej, jak potrafimy i gdzie się da. Także na portalach społecznościowych.

250. Wpis 1158, 17.II.2011

The Spring of Nations

Seven generations ago – in 1848, the year mentioned couple of times in "Truth, Errors, and Lies. Politics and Economics in Volatile World" – Europe had been swept by the Spring of Nations. A generation ago, the year of 1989 too has been written in bold letters into the book of History. And now – in 2011 – we have again a Spring of Nations, this time first, in North Africa and Middle East, and soon elsewhere, in sub-Saharan Africa, Central Asia…

I've been to the places. And I've seen not only the central parts of the biggest cities and towns but also the most remote and impoverished corners of so many misgoverned countries. So, I'm not at all surprised by the events of the streets of Algiers and main square of Manama. And I won't be stunned when another crowd will contest their economic and political stance in Bujumbura or in Almaty.

If in the aftermath of last night brutal action against the protesters in the Bahrain capital the interior ministry said: "The army would take every measure necessary to preserve security", I can respond: It won't help to save the four decades lasting rule of the old regime. Although in Bahrain, unlike in many other countries of Arab Peninsula and North Africa, there've been certain reforms towards limited democracy, also this country must – and will – go further. I believe, the same must be said about other states. Hence, don't be surprised if you soon will hear similar news – about people contesting the existing obsolete order – from either Asmara in Eritrea, the most beautiful African capital city, or even from Doha, a modern capital town of Qatar, the country governed in non-democratic way, but for sure it the way most efficient and least corrupt.

One must understand that even economic prosperity doesn't serve as a substitute of political freedom and democracy. And, at the same time, one must not believe that a nominal, or formal, democracy can substitute for sound economic performance and social development. Remember: the things happen the way they do because many things happen at the same time.

Interestingly enough, in each of the cities we've had demonstrations – in 1848, 1989, or 2011 – there is a main square, or seaside promenade, or wide boulevard, developed for the purpose to gather the people applauding either the emperor, the king, or a dictator. And now – at the time of yet another Spring of Nations – they serve the people to challenge the rulers they don't like.

249. Wpis 1155, 17.II.2011

Widzę, że lakoniczne sprawozdanie z mego 'Tour de America' na www.facebook.com/kolodko nie starcza. I nic dziwnego, bo przecież tak wiele interesującego dzieje się także tam, w USA i Kanadzie. O Kanadzie może innym razem, tym bardziej, że byłem tam – w Toronto – niespełna dobę, ale i tak zdążyłem wygłosić wykład na University of Toronto, spotkać się z grupą profesjonalistów z młodego pokolenia Polonii, udzielić dłuższego wywiadu telewizyjnego dla sieci TVO i odbyć konferencję prasową. Do amerykańskiej problematyki niedługo powrócę, więc teraz o niej też krótko i zwięźle, bo jestem o to od powrotu pytany, także na naszym blogu (wpis 1152).

Damian chce wiedzieć, czy udało się trochę „popodróżować"… Mógłbym odpowiedzieć, że „wyłącznie", gdyż podczas 17 dni szczęśliwie (i bez spóźnień, pomimo niebywałego ataku zimy) odbyłem 13 lotów, przejechałem po tysiąc kilometrów pociągiem i samochodem, odwiedziłem 10 miejscowości. No ale to bardziej tranzyty niż podróże. Te muszę zostawić sobie na inny czas. Dodam, że USA zjechałem swego czasu wzdłuż i wszerz, będąc w najpiękniejszych i najciekawszych miejscach w 44 spośród 50 stanów. A i w Kanadzie też niemało przy różnych okazjach obejrzałem.

Który to z kolei maraton, który przebiegłem na Florydzie, w przerwie między wykładem na Cornell i na Yale? 35-ty w niespełna dziesięć lat, bo dopiero od tylu biegam maratony. I zarazem dziesiąty w Ameryce Północnej. Ale najtrudniejszy był ten maraton wykładów, seminariów, wywiadów, spotkań, dyskusji…

Jak książka „Truth, Errors, and Lies. Politics and Economics in Volatile World" została odebrana przez naukowców z amerykańskich uniwersytetów? Bardzo różnie, ale ogólnie także bardzo dobrze. Zwłaszcza jej interdyscyplinarność i wielowątkowość. Jeden z profesorów na Columbia University stwierdził, że autor jakby dowodził, że 'one can't understand anything as long as is not able to understand everything". Kto wie, może i tak można książkę odczytywać? Ale profesorowie przecież też są bardzo różni. Obok wiedzy naukowej mają również poglądy polityczne. Wobec tego nie wszystko wszystkim się podoba. Słyszałem nawet i taką opinię, że niektórzy tej książki się boją. Ale czego tu się bać? Może tej tytułowej prawdy?... Z ocenami jednak lepiej poczekać. Będzie na to czas po lekturze, refleksjach, dyskusjach, recenzjach.

Damian chce także wiedzieć, „O co pytali najczęściej czytelnicy książki?" Najczęściej nie byli jeszcze po lekturze książki czy też dopiero w jej trakcie, gdyż moja wizyta rozpoczęła się wraz z jej ukazaniem się. Zatem większość uczestników wykładów i spotkań (w sumie na 12 wykładach ponad 600 osób, którym podpisałem ponad 100 egzemparzy) jeszcze książki nie czytała. Ci, co czytali, zahaczali w swoich pytaniach o przeróżne wątki, pewnie pod wpływem własnych zainteresowań, uprawianej dyscypliny wiedzy, wyznawanych poglądów. Najczęściej pytania kierowali pod adresem przyszłości, zwłaszcza co do roli Chin i dalszego biegu globalizacji. Wiele pytań dotyczyło problematyki europejskiej – trudności napotykanych w integracji Unii Europejskiej, przyszłości wspólnej waluty euro – lekcji z polskich doświadczeń, tak tych z przezwyciężaniem obecnego kryzysu, jak i z dłuższego okresu transformacji. Bardzo często padały pytania dotyczące porównań aktualnej sytuacji w Egipcie oraz Afryce Północnej i na Bliskim Wschodzie z burzliwymi procesami przemian w Polsce oraz Europie Środkowo-Wschodniej i Związku Radzieckim bez mała ćwierć wieku temu (w ślad za tymi pytaniami umieściłem już kilka komentarzy na naszym blogu oraz na www.facebook.com/kolodko). Na żadnym z wykładów nie brakowało pytań, co sądzę o sytuacji w USA, o przyczyny kryzysu i sposoby wyjścia z niego, o relacje amerykańsko-chińskie, o związki między ekonomią i polityką, a więc o to tytułowe „economics" and „politics". Nie brakowało też wątków metodologicznych.

Amerykańskie uniwersytety są bardzo zinternacjonalizowane czy – może lepiej – zglobalizowane. Tak na Columbia, jak i na Berkeley co najmniej 10 proc. studentów pierwszego stopnia (undergraduate) to studenci zagraniczni (international), a na studiach magisterskich to aż około 30 proc. Coraz więcej – absolutnie i relatywnie – Azjatów, zwłaszcza Chińczyków i Hindusów. Podobnie jest w odniesieniu do wykładowców. To mi bardzo ułatwiało argumentację i dyskusję, gdyż lubię poruszać się w wielokulturowości. To też prowokowało uczestników spotkań do zadawania pytań, jak widzę ich kraje czy regiony w tym planetarnym tyglu kulturowym, politycznym, gospodarczym.

248. Wpis 1154, 16.II.2011

Marek (wpis 1151) słusznie zgłasza pewne wątpliwości co do mojej krótkiej odpowiedzi na jego poprzednie pytanie (wpis 1145) o skutki podwyższenia przez RPP NBP stopy procentowej. Ja też – jakby to dziwnie nie zabrzmiało – mam wątpliwości, bo sprawa jest zagmatwana. Podnoszenie referencyjnej stopy procentowej bowiem oddziałuje niejednoznacznie; bywa, że w tym samym czasie w przeciwstawnych kierunkach. Tak też jest i tym razem. Pytanie więc, co weźmie górę? Nasilenie oczekiwań inflacyjnych, które potencjalny wzrost cen szybko przekształcą w realny? Moim zdaniem już tak się dzieje. A może ograniczenie dynamiki realnego popytu osłabi siłę działania mechanizmu ciągnienia cen w górę? Nie sądzę, by to w polskich aktualnych realiach miało istotne znaczenie makroekonomiczne.

Inflacja się nasila. Co powie NBP? Jak zawsze to samo, co centralni bankierzy czynią, gdy – wbrew ich wcześniejszym deklaracjom – po podwyżce stóp procentowych idą w górę także ceny oraz koszty produkcji i koszty utrzymania. Twierdzą wtedy (choć nie są tego w stanie udowodnić), że ceny rosną, bo rosną koszty (na przykład surowców albo siły roboczej, a to ostatnie przekłada się automatycznie również na wzrost popytu) lub też, że ceny zwiększają się, ponieważ stopy procentowe nie zostały podniesione na dostateczną skalę.

Wszystko to może być prawdą. Może. Ale nie musi.

W obecnych okolicznościach wiele przemawia za tym, że podniesienie stopy procentowej o 25 punktów bazowych (0,25 punktu procentowego) nie ogranicza antyinflacyjnie strumienia efektywnego popytu gospodarstw domowych i przedsiębiorców, a jedynie wzmacnia i tak już rosnące oczekiwania inflacyjne. NBP – podejmując decyzję o podwyżce stopy procentowej na taką skalę, w ten sposób, w takim momencie i w takim, a nie innych kontekście psycho-społecznym i ekonomicznym – urealnia i wzmacnia oczekiwania inflacyjne. I dlatego przede wszystkim jest to decyzja błędna.

Rację natomiast ma Marek, gdy zauważa, że „Aprecjacja kursu złotego wpłynie na zmniejszenie inflacji kosztowej, np. w stosunku do cen paliw płynnych." To klasyczny przecież argument. Ale ta sama aprecjacja pogarsza konkurencyjność polskich firm na globalnym rynku i wpływa również na zmniejszenie opłacalności produkcji (krótki okres) i inwestycji (okres długi). W rezultacie wolniej rośnie produkcja, a więc i podaż. I to już samo z siebie na dłuższą metę, przy określonej dynamice strumienia popytu, jest proinflacyjne. Jakie zatem jest saldo w dłuższym przedziale czasu? Oto jest pytanie.

By właściwie odnieść się do postawionych tu dylematów (a jest więcej) dotyczących skutków podwyżki stopy procentowej, niezbędny jest kompleksowy rachunek ekonomiczny i całościowa analiza. I to zawsze proponuję. W takim właśnie kontekście nadal uważam, że akurat ta ostatnia decyzja NBP nie jest trafna. Ale pewne wątpliwości pozostają i niech Marek nie ma złudzeń, że zupełnie znikną z czasem. Nie znikną, bo kwestia z natury rzeczy jest kontrowersyjna i uwikłana w różnokierunkowe tendencje.

247. Wpis 1153, 16.II.2011

Czytam dwa tygodniki: “The Economist” i “The New Yorker”. Zawsze, gdy jestem przy komputerze, mam też otwartą stronę internetową BBC World http://www.bbc.co.uk/news.

246. Wpis 1149, 15.II.2011

Podniesienie w obecnych warunkach stóp procentowych przez Radę Polityki Pieniężnej NBP jest posunięciem błędnym i szkodliwym. Bynajmniej nie przeciwdziała to inflacji, jak deklarują autorzy i zwolennicy tej decyzji, a wręcz odwrotnie; może ją nasilić. W jaki sposób? Poprzez zwiększenie oczekiwań inflacyjnych podmiotów gospodarczych, zarówno gospodarstw domowych, jak i przedsiębiorstw.

Wyższe stopy procentowe nie spowodują obniżenia inflacji, gdyż ma ona głównie charakter kosztowy. Podnoszą one natomiast koszty produkcji poprzez nieco droższy pieniądz (które to koszty producenci i dystrybutorzy także usiłują przerzucić na odbiorców poprzez podwyżki cen).

Podwyższenie stóp procentowych sprzyja obecnie przede wszystkim kapitałowi spekulacyjnemu. W jaki sposób? Nie tylko poprzez niejako automatyczne zwiększenie nominalnej i realnej stopy zwrotu z zaangażowanego kapitału, lecz również poprzez aprecjację złotego. Wzmacnianie kursu złotego, czemu sprzyja polityka NBP, osłabia polską gospodarkę, ponieważ powoduje pogarszanie się konkurencyjności przedsiębiorstw zorientowanych na eksport i przyczynia się do relatywnie tańszego importu. Tylko ten ostatni czynnik ma znaczenie antyinflacyjne, ale w całym rachunku – a jedynie taki ma sens – jego znaczenie jest marginesowe.

W obliczu istniejących okoliczności w kraju i w światowej gospodarce należało wręcz obniżyć stopy procentowe, a nie je podnosić. Ożywiłoby to koniunkturę gospodarczą bez przyspieszenia inflacji.

Warto teraz przyglądać się, kto i jak cieszy się z tej błędnej decyzji i ją wychwala…

245. Wpis 1143, 12.II.2011

The following vendors have already posted my book "Truth, Errors, and Lies. Politics in Economics in a Volatile World" in their ebook:
Ebrary – http://site.ebrary.com/lib/librarytitles/docDetail.action?docID=10440283&p00=truth%20errors%20lies;
Kobo – http://www.kobobooks.com/search/search.html?q=kolodko&amp ; Amazon KINDLE – http://www.amazon.com/s/ref=nb_sb_noss?url=node%3D1293747011&field-keywords=truth+errors+and+lies.politics+and+economics+&x=0&y=0
and more will roll out their ebooks in coming weeks.

244. Wpis 1141, 11.II.2011

And now the tough part!

After several days of demonstrations and couple of days of joy Egypt faces several years of difficult transformation. Transformation where to?

22 years ago – after successful from the political viewpoint conclusion of the Poland's historical Round Table – my country had got momentum in the thorny process of systemic transition to open market economy, civil society, and political democracy. It's lasted a generation and I wouldn't say that the journey is already over. It is not. The process of paramount change does continue. In Poland and other East Central European countries and even more so in the republics of former Soviet Union.

By all means, it is not enough to break the back of the old regime. Yet these days and hours, after president Mubarak at last stepped down, it seems quite naive to look so for many. He should leave long times ago, but it did not happen, also due to the fact of annual financial aid in the range of 2 billion dollars provided by the USA, at the cost of American taxpayers.

In case of Poland, on the contrary: the old system meltdown was preceded by a decade of American and Western economic sanctions…

Strikingly, both countries, although for different reasons, had been forgiven half of their outstanding foreign debt. Poland for its role in turning down the Soviet system (as then deputy prime minister and minister of finance of Poland I've signed in September 1994 the deal with London Club reducing Polish debt to foreign commercial banks by 50%). Egypt for its contribution to the first Gulf War. In the former case it helped to move a little bit faster towards market and democracy. In the latter it a help a lot to sustain the repressive nondemocratic regime. And that makes big difference too.

And what about similarity? Well, first celebration, than a headache after couples of days lasting party, and later the great challenging and lasting question: WHAT NEXT? Since the end is always a beginning. It is the same for Egypt – and most likely for North Africa and Middle East – now, as it was for Poland – and East Central Europe and the Soviet Union – then.

243. Wpis 1140, 11.II.2011

During my recent visit to the United Nations headquarter at New York, I've been interviewed by the Chinese Xinhua Agency. I have answered several questions on globalization, the world economy, development economics, and social and economic policies. Here you can read the interview:
http://news.xinhuanet.com/english2010/indepth/2011-02/05/c_13719591.htm

242. Wpis 1138, 10.II.2011

Daniel (wpis 1129) pragnie poznac moja opinie na temat Szkoly Wyzszej Psychologii Spolecznej. Nie znam jej na tyle, aby sie na ten temat w pelni kompetentnie wypowiadac, z tego, co wiem, jest to bardzo dobra uczelnia, utrzymujace wysokie standardy i przyzwoity poziom nauczania. Moja corka jest jej absolwentka i odebrala tam staranne wyksztalcenie na wysokim poziomie. Posrod polskich tzw. niepublicznych wyzszych uczelni na pewno pozytywnie sie wyroznia.

Ale jesli Daniel mysli o studiowaniu fascynujacej skadinad psychologii, to musi tez wiedziec, ze na naszej uczelni – Akademii Leona Kozminskiego – mozna ksztalcic sie w zakresie psychologii zarzadzania. Tez, jak sadze, na przywoitym europejskim poziomie. Przepraszam za brak polskich czcionek, ale jestem wlasnie na Berkeley w slonecznej Kalifornii. Rano, gdy opuszczalem Toronto, bylo minus 24C, a tu slonce i kwiaty! No i za kilka godzin moj wyklad (http://iseees.berkeley.edu/).

241. Wpis 1136, 9.II.2011

Columbia University Press has just released an interview in which I'm answering several questions related to the book "Truth, Errors, and Lies. Politics and Economics in a Volatile World" — how it's been written and how the American and Western readers can react at certain topics and my train of thought (http://www.cup.columbia.edu/static/kolodko-interview).

240. Wpis 1133, 7.II.2011

On February 6th, 1989, exactly 22 years ago, we sat down at the famous Polish Round Table. I was there and I had taken a part in two months lasting debates and negotiations which led to the first post-Communist government in East Central Europe. This process had launched a political domino across the entire region. Thus, if one looks for a similarity - or rather a lesson from our historical experience - between Poland at that time and Egypt now, this is it. The best advise one can give Egypt at the current stage of crisis is to follow the Polish successful example with the Round Table and peacefully discuss among various parties and fractions the way out of the chaos and toward a better future.

239. Wpis 1128, 4.II.2011

During my lectures in Washington and New York one of the most often asked question is about the similarity between the events in Poland and Eastern Europe in 1989 and in Egypt and some other countries of North Africa and the Middle East in 2011.

The resemblance is superficial. In the former, first, the people's protests, and then, the paramount systemic changes, were basically provoked by economic concerns, mainly very disruptive and annoying shortages of the consumer goods.

In the latter, the primary cause of the revolt is rather of a political nature, which is the rejection of existing regime of limited democracy, or a total lack of such. Of course, there are also certain economic factors, primarily unacceptable high rate of unemployment above all among the young generation. What is surprising, it's not the crowds on the streets, but the fact that they get there so late…

In Poland, in 1989 the reformed-oriented government and democratic opposition had sat together at the "round table' to discuss sensible ways into the future, and did not shout and thrown stones at each other. The tough dialogue had brought the old regime to the end, yet to road preceding it was indeed thorny and lasting a while…

In the case of the post-Communist revolution of 1989-91 first was the call for economic change and only later it became also a cry for far going political reforms – a shift toward full-fledged democracy. The Arab non-democratic regimes may learn from our experience a lot how to establish it.

In the case of the countries of North Africa and Middle East, the quest for economic reforms, aiming for equitable growth and larger openness to gain more from participation in ongoing globalization, must follow the political breakthrough.

What each case – so-called Communist Europe then and the Arab countries now – do have in common, this is the historical need to overhaul both, the political as well as economic fundamentals. The process of far going liberalization is already irreversible. There is no way neither to block it, or to mislead the people into the wrong direction.

Yet one must be sure that democratization itself does not solve the mounting economic problems. That takes years of sound structural reforms, institutional building and wise policies. Here again, the experience of former Communist countries – now a part of 'emerging markets' with the brightest future – should be taken to the advantage of the Arab societies looking for a proper way forward.

And last remark. One should not put all the countries under discussion into the same basket. Reformed economically and politically Poland of 1989 was qualitatively different from Romania and Hungary definitely was not as rigid as Bulgaria. And today a difference between Libya and Morocco or Saudi Arabia and Algeria – and we will soon hear about these counties too – is not of a minor meaning either. Yet a generation ago in our part of the world, same as nowadays in the Arab world, the domino effect has been set in motion in a similar manner.

Hence, the only way out is an escape forward – towards democracy and market, but with a human face. And that may be provided only by adequate synergy between the power of market and the wise governance.

238. Wpis 1124, 28.I.2011

I like to say that economics, and the social sciences in general, ought to be as simple as possible, but no simpler. In “Truth, Errors, and Lies…” I’m trying to approach the issues in a scientific-model-shaped way that is nevertheless grounded in concrete, comprehensible realities—a complexity of issues combined with a simplicity of explanations. I point out the interaction between culture and politics, technology and the economy, the environment and business, money and happiness, the past and the future, America and China, wisdom and stupidity, strategy and chaos, Europe and Africa, religion and competitiveness. The feedback and causal relations between these events and processes are what’s fascinating in our interdependent world. And I believe this is what makes my book different from the others.

237. Wpis 1122, 28.I.2011

I'm getting ready for my great "Tour de America"! In two weeks a dozen lectures and seminars, interviews with media, consultations, book signing and... And what else? I'll let you know next Sunday.

If you can attend any of the events on my itinerary, you're most welcome! Otherwise, please, do join the live debate on webcast on February 3rd, at 1:15 p.m., when I have a lecture at the United Nations University in New York. The lecture, hosted by the Rector of UNU, Professor Jean-Marc Coicaud, takes place at Conference Room 6, Temporary North Lawn Building (TNLB) UN Headquarters, at Manhattan. To access the webcast on the day of the event, please register at http://withertheworldwebcast.eventbrite.com/?ref=ebtn.

236. Wpis 1121, 28.I.2011

First, let me share with you the secret why the book "Truth, Errors, and Lies. Politics and Economics in a Volatile World" has been written...

When I asked someone whose judgment I rely on about what I should write next, the reply was: "Tell people why things are as they are." At first this struck me as trivial, but then I realized it was the most difficult challenge I'd ever been given. What is the situation around us—in our family, workplace, country, and world, seen from the economic, cultural, social, and political viewpoints—really like? And why? Why has the world changed so much? Most importantly, how will it keep changing into the future? I'm fascinated by where the world is going, but this is impossible to explain without knowing where we are at the moment. In turn we can't explain the present without knowing where we come from. Therefore I regard myself as a traveler in four dimensions. I try to take my reader on a journey of the imagination deep into the past, and into the foreseeable future.

235. Wpis 1120, 28.I.2011

Ruszam na podbój Ameryki!... W ślad za ukazaniem się nakładem Columbia University Press książki „Truth, Errors, and Lies. Politics and Economics in a Volatile World" – i korzystając z międzysemestralnej przerwy w prowadzeniu zajęć w ALK – odwiedzam tuzin czołowych amerykańskich i kanadyjskich uniwersytetów oraz ośrodków badawczych z serią wykładów i seminariów. Do tego dochodzą wywiady dla mediów, konsultacje, spotkania. Zaczynam od Waszyngtonu, m. in. Wilson Center, i tam kończę, m. in. Bank Światowy. W międzyczasie od Atlantyku do Pacyfiku, od Nowego Jorku do San Francisco, od Wielkich Jezior do Zatoki Meksykańskiej, od Toronto do Miami. Ot, taki dwutygodniowy maraton… Program tegoż „Tour de America – Winter 2011" poniżej. A także w NAWIGATORZE (www.volatileworld.net) oraz na mojej stronie www.Facebook.com/kolodko, na którą przy okazji serdecznie zapraszam!

January 31, 6:00 p.m.
GEORGE MASON UNIVERSITY
"Truth, Errors, and Lies. Politics and Economics in a Volatile World", lecture and the book presentation at the School for Public Policy (SPP). The meeting is hosted by the Center for Emerging Market Policies (CEMP), MS 3B1, Founders Hall Room 126, 3351 N. Fairfax Drive, Arlington, Virginia 22201

February 1, 2:00 p.m.
WOODROW WILSON CENTER
"Truth, Errors, and Lies. Politics and Economics in a Volatile World", lecture and the book presentation at the Woodrow Wilson Center, 5th Floor Conference Room, One Woodrow Wilson Plaza, 1300 Pennsylvania Ave., NW, Washington, DC 20004-3027

February 1, 6:45 p.m.
THE AMERICAN POLISH FORUM
"Leadership in Economic Thinking and Policymaking", special seminar in the "Leadership In..." series instituted by the American Polish Forum. The event (by invitation only) occurs at the Offices of Wilmer Hale LLP, 18th Street & Pennsylvania Avenue, NW, in Washington, DC.

February 2, 6:15 p.m.
COLUMBIA UNIVERSITY, NEW YORK
"Truth, Errors, and Lies. Politics and Economics in a Volatile World", seminar and the book presentation, The Committee on Global Thought at Columbia University, chaired by Nobel prize-winning economist Joseph E. Stiglitz. The event takes place at Faculty House, Presidential Room, 3rd Floor, 64 Morningside Dr, New York, NY 10027.

February 3, 1:15 p.m.
UNITED NATIONS UNIVERSITY, NEW YORK
"Truth, Errors, and Lies. Politics and Economics in a Volatile World", lecture and book presentation, United Nations University, Conference Room 6, Temporary North Lawn Building (TNLB), UN Headquarters. This event will include a simultaneous live, interactive webcast, for those who are not able to attend in person. Register here http://withertheworldwebcast.eventbrite.com/?ref=ebtn to access the webcast on the day of the event.

February 4, 3:00 p.m.
CORNELL UNIVERSITY
"Whither the World, Whither Europe? How to Govern the Post-Crisis Globalization", lecture at the Cornell Institute for European Studies and the Emerging Markets Institute of Cornell's Johnson Graduate School of Management
120 Uris Hall, Ithaca, NY 14853

February 8, 4:00 p.m.
YALE UNIVERSITY
"Truth, Errors, and Lies. Politics and Economics in a Volatile World", the Development Studies Seminar at the Jackson Institute for Global Affairs, co-sponsorship with the European Studies Council, Luce Hall, Room Luce 202, 34 Hillhouse Ave., New Haven, CT

February 9, 1:00 p.m.
CONSULATE GENERAL OF POLAND IN TORONTO
Professor Grzegorz W. Kolodko meets with a group of young Canadian Polish professionals and with the media. The meeting (by invitation only) takes place at the office of the Consulate, Lakeshore Blvd., W., M8V 1G5, Toronto, 2603.

February 9, 5:30 p.m.
UNIVERSITY OF TORONTO
"Truth, Errors, and Lies. Politics and Economics in a Volatile World", lecture at the Munk School for Global Affairs, University of Toronto, ***George Ignatieff Theatre, 15 Devonshire Place,*** Toronto

February 10, 2011, 5:00 p.m.
UNIVERSITY OF CALIFORNIA, BERKELEY
"Truth, Errors, and Lies. Politics and Economics in a Volatile World", the Annual Colin Miller Memorial Lecture, the Institute of Slavic, East European, and Eurasian Studies and the Department of Economics at the University of California, The Ida & Robert Sproul Room of the International House on the UC Berkeley campus, 2299 Piedmont Avenue, University of California, Berkeley, California 94720-2320

February 14, 2011, 11:00 a.m.
WORLD BANK, WASHINGTON, DC
"Whither the World? In Quest for a New Paradigm in Development", the book presentation and seminar led by the World Bank Senior Vice President & Chief Economist, Professor Justin Yifu Lin, The World Bank, 1818 H Street, NW, Washington, DC 20433

February 14, 2011, 3:00 p.m.
THE PUAL H. NITZE SCHOOL OF ADVANCED INTERNATIONALK STUDIES, WASHINGTON, DC
"Truth, Errors and Lies: The Political Economy of 21st Century Globalization", seminar at the Paul H. Nitze School of Advanced International Studies (SAIS) at the John Hopkins University. The Rome Auditorium at SAIS, 1619 Massachusetts Ave., NW, Washington, DC 20036.

234. Wpis 1116, 27.I.2011

Piotr chce wiedzieć (wpis 1115), "Czy dodrukowywanie pieniędzy przez bank centralny USA i łatanie nimi dziury budżetowej tego państwa, wlicza się do wysokości długu publicznego Stanów Zjednoczonych?" Tak, ale tylko w takim zakresie, w jakim FED, System Rezerw Federalnych, emituje dolary pod zastaw obligacji skarbowych. W innym przypadku nie. Wtedy albo "naoliwia" to gospodarkę, rozkręcając koniunkturę poprzez zwiększanie popytu, albo może spowodować przyspieszenie inflacji. Jak dotychczas, ewidentnie ma miejsce ten pierwszy przypadek. Podkreślał to – i słusznie – prezydent Obama we wczorajszym orędziu „State of the Union".

W III kwartale 2010 roku wzrost amerykańskiego PKB wyniósł aż 3,2 proc., a inflacja tylko około 1,5 proc. Takie znakomite efekty wzmacnia jeszcze osłabianie dolara. Wzrost jego podaży powoduje spadek jego ceny i – w ślad za tym – poprawę konkurencyjności amerykańskich firm. Relatywnie szybciej rośnie eksport, nieco wolniej import, to i saldo handlu się poprawia. W rezultacie deficyt na rachunku obrotów bieżących USA obniżył się w zeszłym roku do około 3,4 proc. PKB. I o to zasadniczo chodzi w polityce ilościowego luzowania monetarnego, tzw. QE, (ang. quantative easing) w tym jego aktualnego etapu, QE2.

W sumie w ten sposób pompuje się w latach 2009-11 do gospodarki amerykańskiej (i, tym samym, światowej) jakieś 2,3 biliona "drukowanych" dolarów, czyli około czteroletni polski PKB. Dzięki temu recesja w USA była tak krótka i tak płytka (znowu, z oczywistymi tego skutkami dla globalnej gospodarki). Ale – niestety – amerykański deficyt i dług publiczny wciąż rosną, do niebezpiecznych rozmiarów. I to jest obecnie – a nie zagrożenie inflacją – największym wyzwaniem stojącym przed USA. Nie można tego problemu rozwiązać (podobnie jak w Polsce) bez zwiększenia dochodów budżetowych. Same oszczędności na wydatkach już w żadnym przypadku nie wystarczą.

233. Wpis 1114, 25.I.2011

"ps. Panie Profesorze, może Pan wrzucić na stronę jakieś Swoje zdjęcia na snowbordzie?" (wpis 1113). Na pewno jest! Proszę zerknąć do sekcji "Sport" w foto galerii http://www.tiger.edu.pl/kolodko/galeria/galeria.htm. Nie mknę tam po ścianie, ale to tylko dlatego, że fotograf nie potrafił wejść...

232. Wpis 1111, 24.I.2011

Damian (wpis 1110) pyta: „Czy ma Pan „jakiś wolny czas tylko dla siebie ? Jak Pan go wtedy spędza?" Oj, nie tyle, ile bym pragnął, ale staram się go wygospodarować. I wtedy głównie czytam. Przede wszystkim książki. Dużo książek. I zawsze słucham muzyki. Jak pracuję też. Akurat teraz „Requiem" Mozarta na BBC-3.
Chodzę z psem na spacer. Ale wtedy myśli wędrują wraz ze mną, więc jest to i czas pracy, i relaksu. Podobnie jak bieganie. Dzisiaj też przebiegłem po pięknych, zaśnieżonych polach godzinę i 5 minut, ale przecież myśli nie zostały przy biurku i komputerze; biegły ze mną. Ponadto często pływam.

Chodzę – dość często – na koncerty do filharmonii i na spektakle do opery. Ostatnio byłem na pięknie wystawionych „Trojanach" Berlioza i na światowej prapremierze dzieła (pieśni do polskiej poezji) skomponowanego przez Krzysztofa Pendereckiego na 200-lecie urodzin Chopina.

No i wyjeżdżam czasami na dłuższe eskapady. Ostatnio byłem 10 dni w Zakopanem, gdzie zjeżdżałem na snowboardzie, a latem – też łącząc pożyteczne z przyjemnym, czyli pracę z aktywnym wypoczynkiem – wędrowałem po Nepalu i Bhutanie.

231. Wpis 1109, 23.I. 2011

Tak, tak. Mój Facebook już lada chwila rusza! Takie czasy...

230. Wpis 1107, 21.I.2011

"Świat na wyciągnięcie myśli"... Czyż to nie lepszy tytuł niż "Społeczno-ekonomiczne problemy Polski i współczesnego świata. Zagadnienie wybrane"? Wzięłoby ją równie chętnie i szybko tak Damian, jak i wielu innych czytelników do ręki?

Ale chodzi tu o coś więcej niż tylko o zwrócenie uwagi. O to, że gdy tylko nieco bardziej wytężyć myśl, to łatwiej jest pojąć, co i dlaczego się dzieje. Wieszcz wzywał nas, abyśmy sięgali, gdzie wzrok nie sięga. No to sięgajmy. I Damian, i ja, i inni. Trzeba więc sięgać tam myślą. Albo ją aż tam – poza tradycyjne horyzonty czy konwencjonalne mądrości – "wyciągać".

No i wreszcie chodzi też o skojarzenie z "wyciągniętą ręką". Tyle że tę wyciąga się jakże często tylko po to, aby wziąć albo dostać coś materialnego. Chyba że to przyjacielska i pomocna dłoń. A mnie chodzi o sięganie do czegoś niematerialnego. Do lepszego zrozumienie otaczającej nas rzeczywistości. Po to, aby potrafić zmieniać ja na lepsze, tak w wymiarze kulturowym, jak i materialnym.

229. Wpis 1102, 15.I.2011

"Pusty pieniądz" po angielsku? Może dlatego, że gospodarka wolnorynkowa nie zna w zasadzie "pustego", a więc bez pokrycia pieniądza, nie używa się tego terminu w literaturze anglojęzycznej tak jak u nas. "Pusty pieniądz" jest mocno osadzony w rozważaniach o gospodarce niedoborów, w której z jej istoty część efektywnego popytu nie była zaspokajana, a więc jakaś część pieniądza w obiegu było niejako "pusta", bez pokrycia w towarach.

W kilku tekstach omawiających obecną politykę amerykańskiego Systemu Rezerwy Federalnej występuje termin "easy money", zawsze w cudzysłowie. Ale to nie jest dokładnie to samo, co "pusty pieniądz" w gospodarce niedoborów, choć to najbliższe, zasadne tłumaczenie. Ale w cudzysłowie. I dla jasności radzę uciec się do języka opisowego. Trzeba zwięźle wyjaśnić, co ma się na myśli, pisząc "easy money". W tym przypadku chodzi o podaż pieniądza (zasób pieniądza), która przy danym poziomie cen nie znajduje odzwierciedlania (pokrycia) w pełni w strumieniu bieżącej podaży.

228. Wpis 1099, 09.I.2011

Niestety, książki jeszcze nie zostały przetłumaczone na jęz. niemiecki. Dostępne za to już jest wydanie w jęz. angielskim (http://www.wedrujacyswiat.pl/dokumenty/Kolodko_TruthError_FLYER.pdf).

227. Wpis 1094, 08.I.2011

Konina (wpis 1090) chce dojść, co oznacza temin "décroissance" (angielski = degrowth). Faktycznie, rzadko używany, bo wszyscy przyzwyczailiśmy się, że na ogół mamy do czynienie ze wzrostem gospodarczym. „Degrowth" jest niejako jego odwróceniem, zaprzeczeniem, ale nie w wąskim, koniunkturalnym znaczeniu. Nie chodzi tu zatem po prostu o spadek bezwzględnego poziomu produkcji, czyli o recesję (ang. „recession", „contraction" czy też „negative economic growth"), lecz raczej o tendencję odwrotną do procesu rozwoju. Innymi słowy, „degrowth" to spadek absolutnego poziomu aktywności gospodarczej, który także skutkuje jakościowymi (strukturalnymi) procesami będącymi odwróceniem tendencji rozwojowych, których podstawą jest ilościowy wzrost produkcji.

Jest to zatem, używając słów Koniny, „cofanie się wzrostu" (choć to nie „wzrost" się cofa, tylko poziom produkcji), a nie „wzrost ekstensywny". To ostatnie pojęcie bowiem odnosi się do sytuacji, kiedy wzrost realnie ma miejsce, tyle że odbywa się poprzez proporcjonalne angażowanie dodatkowych środków. Na przykład jeśli PKB rośnie o 1 proc. wskutek zwiększenia się o 1 proc. zatrudnienia, to mamy do czynienia ze wzrostem ekstensywnym, gdy zaś produkcja nam się zwiększa o 1 proc., ponieważ rośnie wydajność pracy, to mamy wzrost intensywny.

226. Wpis 1093, 08.I.2011

Sławomir (wpis 1091) chce wiedzieć (sądzę, że sprowokowany moimi wczorajszymi wypowiedziami podczas audycji „Fakty po faktach" na antenie TVN-24), dlaczego, będąc w rządzie w latach 2002-03 „wtedy nie zmniejszył Pan składki do OFE i bardzo wysokich opłat za zarządzanie?" Otóż z tej przyczyny, że wtedy – kiedy to byłem wicepremierem i ministrem finansów podczas zaledwie jednego roku, a redukcja składki idącej do OFE i opłat za zarządzanie funduszami wymaga czasochłonnych zmian ustawowych – absolutnie najważniejszą i najpilniejszą sprawą było odwrócenie zgubnych tendencji spowodowanych neoliberalną polityką moich poprzedników, którzy doprowadziły do stagnacji gospodarczej. Przecież polityka niepotrzebnego i szkodliwego przechłodzenia koniunktury sprowadziła tempo wzrostu gospodarczego z 7,5 proc. (tyle dokładnie wynosiła w II kwartale 1997 roku, kiedy pierwszy raz odszedłem z rządu) do 0,2 proc. w IV kwartale 2001 roku. By nie dopuścić do recesji w roku 2002, trzeba było podjąć nieortodoksyjne, radykalne działania w formie oddłużenia blisko 60 tysięcy przedsiębiorstw (99,3 proc. z nich to małe i średnie firmy prywatne), które na krawędź bankructwa doprowadziła polityka rządu AWS-UW (a więc poprzedników dzisiejszej PO).

Wskutek wtedy podjętych działań już I kwartale 2004 roku tempo wzrostu PKB wynosiło 7,0 procent. I wówczas należało wykonać także niezbędne korekty w odniesieniu do systemu zabezpieczeń emerytalno-rentowych, w tym w stosunku do OFE. Działania te – co wciąż podkreślam – nie mogą być wyrwane z kontekstu kompleksowych zmian strukturalnych i instytucjonalnych. Stąd też w I połowie 2003 roku został uruchomiony „Program Naprawy Finansów Rzeczypospolitej" (*vide* strony 57-175 w mojej książce „Program Naprawy Naszych Finansów" dostępnej *in extenso* pod linkiem http://www.tiger.edu.pl/kolodko/ksiazki/O_Naprawie_Naszych_Finansow.pdf), ale – niestety – nie był dostatecznie konsekwentnie realizowany. A to jest właśnie podejście kompleksowe i w jego ramach należało także skorygować ułomności systemu OFE, zachowując to, co w nim racjonalne. Generalnie bowiem słuszne jest stworzenie obok tradycyjnego segmentu repartycyjnego filara kapitałowego, który uelastycznia cały system, sprzyja wydłużaniu okresu aktywności zawodowej pracowników i sprzyjać może pobudzaniu długofalowej koniunktury gospodarczej.

I jeszcze o jednym trzeba pamiętać. Decyzje tej rangi podejmuje się w trybie demokratycznym. A więc nie wystarcza mieć rację, trzeba też mieć większość. Na krótką metę nie zawsze jej starcza.

225. Wpis 1085, 01.I.2011

Cóż za szczególna dziś data! 1-1-11.

I tak oto przywędrował nie tylko nowy rok – 2011 – ale także nowa dekada, druga dekada XXI wieku! Ileż to się zmieni na tym naszym świecie przez te dziesięć lat! I na dobre, i na złe. Życzę zatem wszystkim – na naszym blogu, na wszystkich blogach wędrującego świata, i tym poza blogami – aby był do jak najlepszy rok i jak najlepsza dekada! Wiemy coraz więcej, co od czego zależy, więc powinno częściej niż rzadziej udawać się nam zmieniać ten świat na lepszy. Oby!

224. Wpis 1078, 27.XII.2010

Jakub (wpis 1074) zadał mi bardzo trudne pytanie. I to w okresie świąteczno-noworocznym! Ale ma rację, że zimowa kanikuła nie powinna nas zwalniać z myślenia o sprawach poważnych i skomplikowanych, choć pytanie jest na pozór proste. Jakub bowiem chce, abym podał „choć jeden argument ściśle ekonomiczny odradzający przy takich parametrach emigrację". Te parametry to miesięczny zarobek (acz osiągany dużym wysiłkiem, bo w czasie pracy o połowę przekraczającym normę, gdyż Jakub pracuje około 300 godzin tygodniowo) na poziomie średniej krajowej, a więc mniej więcej 2.500 złotych netto, oraz cena mieszkania w Warszawie, gdzie oscylują one wokół kwoty 9.200 złotych. Pierwszy parametr to fakt, drugi wydaje się zawyżony, bo przeciętna cena metra kwadratowego w Warszawie waha się raczej wokół 7.800 złotych, ale to przecież nie zmienia wymowy zestawienia, które przytacza Jakub. Tak czy inaczej nie stać go na kupno mieszkania, bo przy takim zarobku nie stać byłoby go na spłatę kredytu hipotecznego. Ale już na obrzeżu stolicy można dostać mieszkanie, średnio licząc, za około 6 tysięcy za metr kwadratowy. Wciąż dużo, a przecież chyba każdy chciałby żyć w kraju, gdzie na ten metr życiowej powierzchni zarobkuje się nie przez trzy czy dwa miesiące, ale miesiąc. Innymi słowy, w kraju, gdzie na mieszkanie 50-metrowe wystarczy czteroletni zarobek netto, a nie harówka *de facto* na półtora etatu przez lat piętnaście.

By tak jednak było, na odpowiednio wysokim poziomie musi być ogólna wydajność pracy. A nasza – polska – jest taka, że owocuje GNI (*Gross National Income*) zaledwie w wysokości 12.260 USD *per capita*. O cenach mieszkań decyduje przy tym nie tylko wydajność i rzeczywiste koszty produkcji, ale również kiepska regulacja rynku mieszkaniowego, ułatwiająca deweloperom zawyżanie kosztów, oraz spekulacje na tym segmencie rynku. Neoliberałom to może i w smak, ale polityka gospodarcza nie wyzuta całkowicie z troski społecznej powinna tutaj interweniować. Wtedy mieszkania mogą być nieco tańsze.

Co zaś do zarobków, to są one funkcją wspomnianej wydajności pracy. Polak zarabia o tyle mniej od Austriaka, Niemca czy Brytyjczyka, o ile od nich mniej wytwarza. Jakub przytacza dane odnośnie do GNI, który w Austrii wynosi 46.850 dolarów i jest 3,8 razy większy niż w Polsce, w Niemczech 42,560, czyli jest 3,5 razy większy, a w Wielkiej Brytanii 41.520, a więc 3,4 razy większy. Lepiej wszakże posłużyć się wskaźnikiem produktu krajowego brutto, PKB, liczonym według parytetu siły nabywczej (PSN). Tak szacowany, a więc uwzględniający różnice w poziomie cen (także mieszkań), nasz PKB sięga 18 tysięcy dolarów ($PSN), natomiast przeciętna płaca netto jest warta jakieś 1.200-1.300 $PSN. W odniesieniu do dochodów zatem różnice między Polską a bogatymi krajami Zachodu są wciąż bardzo duże, ale nie aż tak rażące, jak sugerować by to mogły dane przytoczone przez Jakuba. I tak gdy spojrzymy na wartość produkcji, przesądzającej koniec końców o poziomie dochodów, to PKB liczony według PSN w przypadku Austrii jest już tylko 2,2 razy większy niż w Polsce, bo wynosi 39.200 $PSN, a w Niemczech i Wielkiej Brytanii 1,9 razy większy, bo sięgnął w obu tych krajach poziomu 34.200 $PSN. To dane za rok 2009. W latach 2010-11 ilorazy te już są nieco mniejsze, gdyż podczas gdy w Polsce w tym okresie PKB rośnie w sumie o jakieś 7,5 procent, to w Austrii o 3,1, w Wielkiej Brytanii o 3,5 i w Niemczech o 5,7 proc. W następnych latach te różnice będą nadal topnieć.

Oczywiście, dystanse w standardzie życie są większe aniżeli w przypadku dochodów, gdyż jest on także funkcją majątku nagromadzonego w przeszłości. Wystarczy porównać chociażby standard życia (niższy) w Irlandii, gdzie dochody są wyższe niż w sąsiedniej Wielkiej Brytanii, w której z kolei wyższy jest standard życia. Tak więc nawet gdybyśmy osiągnęli dochód na mieszkańca na poziomie bogatszych od nas sąsiadów, to jeszcze przez wiele lat – pokolenia albo dwa – nie będziemy cieszyć się ich standardem życia.

To fakt, że nasz dochód na mieszkańca mógł być już o prawie połowę większy i oscylować wokół 27 tysięcy (a przeciętna płaca netto wówczas wynosiłaby już około 3.800 złotych), czego dowodzę miedzy innymi w książce „Świat na wyciągnięcie myśli". Ta szansa jednak została zmarnowana wskutek serii trzech wielkich błędów dwudziestolecia posocjalistycznej transformacji: szoku bez terapii na początku lat dziewięćdziesiątych, przechłodzenia bez potrzeby w ich końcu oraz ostatnio nieumiejętnego odreagowania na światowy kryzys gospodarczy.

Długa zatem droga do sytuacji, kiedy to za metr kwadratowy mieszkania w stolicy (i w wielu innych dużych miastach) wpierw będziemy płacić naszym dwu-, a z czasem może nawet jednomiesięcznym średnim dochodem netto. Wymaga to z jednej strony racjonalizacji kosztów budownictwa mieszkaniowego, z drugiej natomiast – co najważniejsze – sukcesywnego podnoszenia zarobków na ścieżce wzrostu wydajności pracy, determinowanym postępem technicznym i organizacyjnym oraz coraz wyższej jakości kapitałem ludzkim. Innej drogi nie ma.

Co zaś do pytania wprost, o ten „choć jeden argument ściśle ekonomiczny odradzający przy takich parametrach emigrację", to jest nim dłuższa perspektywa czasowa. To prawda, że w kończącym się roku, PKB rośnie w Polsce o 3,5 proc., podczas gdy w Niemczech o 3,4 proc. (według ostatnich szacunków „The Economist"; w Austrii wzrost wynosi 1,5, a w Wielkiej Brytanii 1,7 proc.). Na bardzo krótką metę zatem dystans wobec bogatego sąsiada się nie zmniejsza. Ale ani Polska nie jest skazana na tak niskie tempo, bo w naszym przypadku jest ono bardzo niskie, zważywszy na potencjalną stopę wzrostu rzędu 5-7 procent rocznie, ani też Niemcy nie utrzymają tempa tak wysokiego, bo w ich wypadku, po odbiciu się od recesyjnego dna, jest ono wyraźnie powyżej długookresowego trendu. Polskę stać na znacznie wyższą dynamikę gospodarczą i – w ślad za tym – na sukcesywne, odczuwalne zwiększanie się naszych zarobków. Także tych realnych, przeliczanych na metry kwadratowe powierzchni mieszkaniowej.

Gdy zatem stoi przed kimś Hamletowskie dylemat: „Zostać, czy wyjechać? Oto jest pytanie.", to trzeba odpowiedzieć sobie na nie poprzez pryzmat pokoleniowego, a nie krótkookresowego rachunku ekonomicznego. Wtedy inaczej, lepiej rysuje się przyszłość. A teraz? Wielu z nas znowu wyjedzie. Po częściowej liberalizacji rynku siły roboczej Unii Europejskiej po przystąpieniu do tego ugrupowania w 2004 roku wyjechało, jak można szacować, około milion 800 tysięcy ludzi. Głównie młodych i zaradnych, w większości (około 80 proc.) wykształconych, co najmniej z fachem po szkole zawodowej (to ci słynni hydraulicy). Wśród tej masy są i tacy, jak Jakub. Niektórzy – stosunkowo niewielu – już wróciło, inni, być może, jeszcze wrócą. Ale jeszcze inni, niemało, bo kolejne setki tysięcy, wyjadą po 1 maja 2011 roku, kiedy to upłynie okres siedmioletniej derogacji limitującej dostęp osobom z nowych krajów członkowskich do pracy w Austrii i Niemczech. A to przecież tradycyjne miejsca naszych wyjazdów „na saksy".

I tu dygresja. Otóż takie wędrówki ludów przyczyniają się do niwelowania różnic zarobkowych, gdyż w ślad za odpływem siły roboczej spada jej podaż i rośnie relatywnie jej cena (czyli płaca) w kraju, z którego się wyjeżdża, natomiast jej dopływ gdzie indziej powoduje wzrost podaży siły roboczej i relatywny spadek płac tamże. To, oprócz szybszego wzrostu wydajności pracy, dodatkowy czynnik stopniowego niwelowania różnic w płacach, dochodach i standardzie życia.

Życzę zatem Jakubowi, aby rósł mu on w miarę odczuwalnie na długą metę, bo Nowy Rok (niech będzie szczęśliwy!) żadnych istotnych zmian na lepsze nie przyniesie. W dłuższej zaś perspektywie lepiej będzie. I to jest ten jeden argument.

223. Wpis 1076, 27.XII.2010

Nie mam żadnego "doskonałego systemu selekcji", lecz system mój własny, subiektywny, ale – sądzę – skuteczny. I tak teraz czytam dwie książki, "The Rational Optimist" Matta Ridleya oraz z niedostatku czasu odkładaną już parę razy na później "Wolf Hall" Hilary Mantel. Obie polecam, choć ten racjonalny optymista jest jednak przesadnym optymistą i wydaje się patrzyć zarówno w przeszłość, jak i w przyszłość przez zbyt różowe okulary. Uważa bowiem, że główna lekcja z historii jest taka, że koniec końców racjonalność w działaniach ludzi zawsze brała górę i wszystkie problemy były rozwiązywane. Otóż nie zawsze tak było i, niestety, nie zawsze tak będzie, jakby wielce nie cenić ludzkich zdolności i umiejętności, zwłaszcza tych przejawianych w działaniach zbiorowych.

A ten mój "system" jest tyleż prosty, co złożony. Co do polskiej beletrystyki, to sięgam po opinię jednego z naszych wybitnych prozaików, no i mam kilku ulubionych pisarzy. Dlatego na przykład ostatnio przeczytałem dwie książki Redlińskiego: stary "Awans" i nowy "Prezydencki bzik".

Książki zagraniczne zaś dobieram różnie. Co do literatury rosyjskiej, to czytam albo klasykę, albo wypytuję o opinię kilku mądrych, znanych mi osób podczas kolejnych pobytów w Moskwie. I jeśli kilka z nich poleca na przykład książkę Ulickej "Daniel Sztajn Pierewodczik", to kupuję i czytam. I nie żałuję. Co zaś do książek po angielsku, to staram się czytać coś ciekawego z literatury krajów, które odwiedzam. Też wypytuję, ale sugeruję się również radami mego ulubionego przewodnika z serii "Lonely Planet". Oczywiście, dobieram pozycje pod kątem własnych zainteresowań. I tak trafiam na niekiedy znakomite pozycje literatury Nowej Zelandii, Indii, Zimbabwe, Południowej Afryki, Nigerii, a nawet Gambii czy Erytrei. Czytam też książki Noblistów albo kandydatów do tego dostojeństwa, jak chociażby Marukami czy Rashdi. Podobnie z pozycjami z "short list" do nagrody Bookera ("Wolf Hall" to jej ubiegłoroczny zwycięzca) i jej laureatami. Ponadto biorę do ręki (bo czytam książki drukowane, nie e-booki), opierając się na recenzjach i omówieniach w tygodnikach "The Economist" oraz "The New Yorker". Poniekąd to one dokonują za mnie wstępnej selekcji, a ja wtedy mam już w czym przebierać. I tak to się dzieje. Żaden to zatem "doskonały system", ale na jakieś 40-50 pozycji, które przeczytałem w tym roku, tylko raz albo dwa zdarzyło mi się odłożyć książkę. Wtedy, gdy mi ją ktoś podsunął poza tym "systemem".

222. Wpis 1071, 23.XII.2010

Jak na święta patrzy ekonomista? Pewnie tak jak na wszystkie inne zjawiska i procesy, czyli różnie. Osobiście nie widzę w świętach nic wielce szkodliwego, choć obżarstwo i irracjonalne zakupy bynajmniej na pochwałę nie zasługują, bo postępowi nie służą. A i ludziom im ulegającym także nie. Jednak pamiętajmy, że większość, jak można sądzić, zakupów dokonywanych przy okazji świąt – na upominki, prezenty – to nie jakieś ekstra-szaleństwo, tylko popyt celowo odłożony. Miast kupić tacie krawat czy córce iPhone gdzieś tam latem, to czeka się z tym do świąt. A to, że handel szczytuje przed świętami? Cóż, to już taki folklor.

Tak więc gdy Piotr (wpis 1068) pyta z przekąsem, „Może więc z ekonomicznego punktu widzenia bardziej opłacalne byłoby zlikwidowanie świąt? :)", to odpowiadam, że nie. Skoro już są, to niech będę, tylko nie dajmy się zwariować, bo przecież i podczas świąt można zachowywać się racjonalnie, czyż nie? Nie trzeba zaśmiecać domu ani środowiska.

Jak najwięcej lektur i spacerów, jak najmniej gazet i telewizji! I prezentów w ramach ekonomicznej racjonalności… Niczego niepotrzebnego, jak najmniej na kredyt, jak najwięcej tego, czego naprawdę potrzebujemy. Niech częściej decyduje racjonalny popyt, a rzadziej niekoniecznie racjonalna podaż.

Życzę zatem wszystkim miłych, spokojnych i relaksujących świąt!

221. Wpis 1059, 19.XII.2010

Solumpik (wpis 1058) pyta mnie, czy widzę "realne możliwości zmiany w niedalekiej przyszłości takiego stanu zarządzania naszą ojczyzną?", przez "ten stan rzeczy" rozumiejąc, że "rządzą ekonomiści i politycy neoliberalnego nurtu Platformy Obywatelskiej" (cytat z mego wpisu 1055). Otóż nie, nie widzę w najbliższej przyszłości takich możliwości. Trzeba będzie, niestety, poczekać, aż wyłoni się zwarty front polityczny, który potrafi w demokratyczny sposób przejąć władzę i prowadzić skuteczną politykę społeczno-gospodarczą, opartą na poprawnej teorii ekonomicznej przy właściwym zdefiniowaniu celów. I to czekanie niemało będzie nas kosztowało...

220. Wpis 1055, 16.XII.2010

Odpowiadając zwięźle Piotrowi (wpis 1054) na pytanie, "w którym miejscu znajduje się granica racjonalnej pomocy bankom?", Uważam, że leży ona w punkcie, po przekroczeniu, którego koszty – zarówno finansowe, jak i społeczne – byłyby jeszcze większe, niż są w sytuacji pomagania bankom. Chodzi, zatem o porównanie kosztów sytuacji rzeczywistej z hipotetyczną. Innymi słowy, tak w przypadku Grecji wcześniej i Irlandii teraz, jak i w przypadku USA (chodzi nadzwyczajne wydatki budżetowe oraz tzw. luzowanie ilościowe, quantative easing, QE), trzeba rozważyć odmienną sytuację: co by było gdyby? Co by było, gdyby nie działania administracji prezydenta Obamy w postaci finansowanych kosztem podatnika zasileń dla sektora finansowego, głównie bankowego (a także dla przemysłu motoryzacyjnego)? Otóż recesja byłaby dużo głębsza niż odnotowany w ubiegłym roku spadek poziomu produkcji i przeszłaby w fazę depresji, która trwałaby nadal, z pewnością jeszcze przez następny rok. Podobnie w Irlandii koszty borykania się z otwartą fazą kryzysu byłyby duże większe, gdyby nie rządowe interwencje, wsparte zagraniczną pomocą.

Piotr pyta – a może nawet sugeruje? – że odmienna opcja mogłaby być mniej kosztowna: „A może rząd irlandzki powinien zdecydować się na kontrolowany upadek banków?" Nie sądzę. Podejrzewam, że „upadek banków" poprzez reakcje łańcuchowe byłby w sumie bardziej kosztowny i wywołał daleko posuniętą dewastację ekonomiczną z poważnymi konsekwencjami społecznymi. Nie tylko w Irlandii, ale również poza jej granicami.

Natomiast z daleko posuniętym rygoryzmem trzeba podejść do wyciągnięcia konsekwencji – do karnych włącznie – wobec sprawców tak dramatycznej sytuacji, poczynając od neoliberalnych polityków, którzy przyzwalali na deregulację rynków prowadzącą do obecnego załamania, poprzez bankierów i finansistów, którzy przez czas jakiś zarabiali krocie kosztem tych, którzy teraz cierpią, do nieuczciwych biznesmenów, którzy też umykają od odpowiedzialności. Tacy politycy powinni być odsunięci od władzy, finansiści powinni zapłacić sowicie z własnej kasy za konsekwencje swojej nieroztropności, a oszuści powinni siedzieć w więzieniu. W innym przypadku trudno będzie społeczeństwo przekonać, że teraz aplikowana im gorzka pigułka jest nieuniknionym mniejszym złem.

No i pora wyciągać z tego wnioski gdzieindziej. Także u nas, nie czekając, aż Piotr i inni będą stawiać podobne pytania w odniesieniu do Polski. Nasza sytuacja dalece różni się – na korzyść – od tej doskwierającej Irlandii, jeśli idzie o sektor bankowy. Natomiast pod względem stanu finansów publicznych coraz bardziej zaczynamy przypominać Grecję i Irlandię sprzed kilkunastu zaledwie miesięcy. Im dłużej rządzą ekonomiści i politycy neoliberalnego nurtu Platformy Obywatelskiej, tym gorsza sytuacja finansów publicznych i tym bliżej do fazy otwartego kryzysu gospodarczego. A – jak dobrze wiemy – czas szybko wędruje…

219. Wpis 1043, 4.XII.2010

Piotr (wpis 994) chciałby poznać moją opinię o filmie Olivera Stone'a "Wall Street: Money Never Sleeps", a zwłaszcza czy jego "spojrzenie ma jakieś oparcie w rzeczywistości". Niestety, w nawale zajęć filmu nie zdążyłem obejrzeć, a w kinach już nie grają, ale z tego co wiem z poważnych recenzji – na przykład na łamach tygodnika "The New Yorker" – tym razem tego wybitnego twórcę ponoć zbyt poniosła fantazja. Jak ewentualnie obejrzę film na DVD, to się odezwę. Tym bardziej, że bywa i tak, iż rzeczywistość przerasta jeszcze to, co twórcom fikcji literackich czy filmowych przychodzi do głowy.

218. Wpis 1031, 29.XI.2010

W swoich wędrówkach odwiedziłem sześć (Niger, Uganda, Mali, Burundi, Burkina Faso, Etiopia) z dziewięciu krajów, gdzie jedna kobieta rodzi przeciętnie ponad sześcioro dzieci (pozostałe trzy to Angola, Demokratyczna Republika Kongo i Somalia). Rekordowy z tego punktu widzenia jest Niger, gdzie przeciętnie sto kobiet rodzi aż 775 dzieci. I Andrzej Karol (wpis 1029) chciałby, aby traktować to „jako wskaźnik dobrobytu", gdyż jego zdaniem „tzw. dzietność, ilość dzieci, na jaką decydują się ludzie, jest najlepszym, zagregowanym miernikiem warunków ekonomicznych, samopoczucia ludzi, optymizmu."!

Jak się żyje i umiera w tymże Nigrze, opisuję w „Wędrującym świecie", porównując to z życiem w Szwajcarii, gdzie sto kobiet przynosi na świat średnio zaledwie 145 dzieci, ponad pięciokrotnie mniej niż w Nigrze. Stosowne dane przytoczone są w Nawigatorze (http://www.wedrujacyswiat.pl/Ludnosc.php#2.15). Tam też można znaleźć tablice 2.10-2.12, które pokazują, jak wiele dzieci umiera... W Nigrze i Mali jest to sto kilkanaście niemowląt na tysiąc żywych urodzeń, a więc umiera co dziewiąty noworodek (w Polsce co 150-ty, w Singapurze co 433-ci). To – obok długowieczności starszego pokolenia, na co zasadniczy wpływ wywiera standard opieki zdrowotnej i niektóre inne uwarunkowania, zwłaszcza styl życia i klimat – jeden z głównych czynników przesądzający o tym, ile lat się żyje. Najdłużej w krajach, gdzie śmiertelność dzieci jest mała, więc nie obniża to tzw. przeciętnego trwania życia (stosowne dane tez znaleźć można w Nawigatorze, w sekcji „Ludność", tabela 2.7 http://www.wedrujacyswiat.pl/Ludnosc.php#2.7 oraz mapy 2.8 i 2.9). W Zambii żyje się przeciętnie niespełna 39 lat, podczas gdy w Szwajcarii 81. W Polsce już prawie 76 lat.

Ludzie decydują się na więcej dzieci nie dlatego, że dobrze im się materialnie powodzi, tworzą szczęśliwe rodziny i pałają optymizmem, lecz dlatego, iż w ten sposób chcą się zabezpieczyć na starość. Przecież w przytłaczającej większości krajów nie ma żadnego systemu zabezpieczenia społecznego. Często też ma się liczną gromadkę dzieci po to, aby jak najszybciej dołączyły do starszych na polach i w warsztatach. To po prostu tania siła robocza. A najczęściej, to biedacy tego świata na dzieci się nie decydują, tylko je mają... Stąd też to właśnie świadome planowanie rodziny jest jednym z imperatywów sukcesywnego poprawiania tak materialnego standardu życia, jak i ogólnej z niego satysfakcji.

217. Wpis 1024, 24. XI.2010

Michał B. (wpis 1018) zadał mi dwa pytania.

Pierwsze dotyczy wpływu nadmiernego "drukowania" pieniędzy przez USA na gospodarkę światową. Słowo "drukowania" wziąłem w cudzysłów, gdyż współcześnie te pieniądze mają postać cyfrowych zapisów komputerowych. W sumie wskutek działań interwencyjnych amerykańskiego banku centralnego, Fed, wyemitowano wpierw w ramach tzw. ilościowego luzowania monetarnego 1 bilion 750 miliardów dolarów (równowartość prawie czteroletniego polskiego PKB, licząc według kursu rynkowego), ostatnio zaś zapowiedziano wtłoczenie podczas najbliższego półrocza kolejnych 600 miliardów dolarów. To niemało, bo aż około 17 procent amerykańskiego PKB. A wszystko po to, aby tym "papierowym" pieniądzem, niby bez pokrycia, naoliwiać gospodarkę USA poprzez stymulowanie popytu, co miało w pierwszej kolejności zapobiec jej wejściu w fazę depresji (i co się w zasadzie udało), a następnie pomóc w rozkręcaniu koniunktury (co też się udaje, bo produkt globalny w tym kraju po spadku o 2,6 procent w roku 2009 o tyleż rośnie w tym roku i ma się zwiększyć o jakieś 2,3 procent w roku 2011). Dlaczego "niby bez pokrycia"? Otóż ten dodatkowy strumień pieniądza może, ale nie musi wywołać nasilenie się inflacji (a ta jest nader nikła, bo jej stopa wynosi ostatnio zaledwie 1,6 proc.), gdyż, nie mając pokrycia w pełni w przyroście mocy produkcyjnych, ma pokrycie w istniejących mocach wytwórczych. To właśnie ich wykorzystywanie na szerszą skalę, przy równoczesnym zatrudnianiu bezrobotnych, jest źródłem odnotowywanego w ostatnich kwartałach wzrostu gospodarczego.

Ale chodzi władzom USA także o coś innego, a mianowicie o osłabienie dolara w stosunku do innych walut. A to po to, aby w ten sposób wspomóc konkurencyjność amerykańskich producentów (więcej uzyskują w dolarach za eksport) i zniechęcić do importu (staje się, licząc w dolarach, kosztowniejszy. Wszystko to sprzyja redukcji amerykańskiego deficytu handlowego i, w ślad za tym, deficytu na rachunku obrotów bieżących. Wynosi on w tym roku już tylko 3,3 proc. PKB, co nie jest wielkim problemem (w Polsce wynosi 2,7 proc. PKB). Tak więc z punktu widzenie USA polityka ta jest skuteczna. Jednakże jej "drugi koniec" – a o to pyta Michał – powoduje skutki odwrotne. Chińczycy i Brazylijczycy, Niemcy i Japończycy, a także prawie wszyscy inni, również Polacy, mają większe niż poprzednio trudności z plasowaniem swego eksportu na rynku amerykańskim. Producenci z tych krajów, odwrotnie niż Amerykanie, stają się mniej konkurencyjni. Stąd rosnące niezadowolenia taką polityką finansową USA i głośnie głosy krytyczne ministrów finansów Chin, Brazylii, RPA, Niemiec… Ale nie Polski, choć i nam utrudnia to eksport na rynki USA.

Drugie pytanie dotyczy tego, czy wzrost stawki VAT w Polsce nie zwiększy inflacji. Nie. Inflacja to wzrost ogólnego poziomu cen, a niewielki, 1-procentowy (na razie) wzrost VAT-u w znikomym stopniu wpłynie na zwyżkę cen. Rosną one bardziej w wyniku wzrostu kosztów produkcji, aniżeli wskutek podwyżki VAT. Natomiast jest oczywiste, że w ślad za nią pewien wzrost cen musi nastąpić. Nie to jest wszak obecnie największym problemem, lecz to, że takie, skądinąd niepopularne posunięcie, ma bardzo znikome znaczenie dla ratowania budżetu przed zapaścią, do której doprowadziła błędna polityka rządu.

216. Wpis 1016, 22.XI.2010

Drogi Adamie!

Niestety, podobnie jak na Twoim uniwersytecie XYZ jest w wielu innych uczelniach. W końcu mambo-jumbo zawojowało świat, czyż nie? Tym bardziej skoro Ciebie w "nagrodę" za dociekanie sedna i dochodzenie prawdy profesorowie (?) pytają dwakroć częściej, Ty im też dwa razy więcej pytań zadawaj. Musimy pamiętać, że aby prawda stała się prawdą, też trzeba ją sto razy powtarzać.

A co do "90% kadry nauczycielskiej", która "mówi nam na przykład że wolny rynek się sam wyreguluje, albo że przy obecnej polityce rządu i przy naszym obecnym tempie rozwoju gospodarczego dogonimy za 20 lat Niemcy", to sam się przekonasz, że odsetek ten teraz szybko stopnieje i będą mówić co innego.

Dlaczego zaś aż tak wielu z nich (choć mam nadzieję, że z tym 90% to spora przesada) nie ma racji – czyli albo się myli, albo kłamie – o tym piszę szerzej w I rozdziale "Wędrującego świata": "Świat, słowa i treści (czyli jak się rodzi prawda, błąd i kłamstwo w ekonomii i polityce i co czynić, aby prawda brała górę)", s. 11-39. Sprawdź przy okazji, czy Twoja kadra nauczycielska uniwersytetu XYZ już to przeczytała. Jak sprawdzisz, pytając ich o to, to na pewno wtedy będą pytać Ciebie trzy razy więcej...

Co ciekawe, amerykański wydawca, Columbia University Press, właśnie tym aspektem sprawy się zainspirował, tytułując anglojęzyczne wydanie książki "Truth, Errors, and Lies: Politics and Economics in a Volatile World" (http://cup.columbia.edu/book/978-0-231-15068-2/truth-errors-and-lies).

215. Wpis 1011, 21.XI.2010

Zgodnie z obietnicą Solumpik, autor jubileuszowego wpisu na naszym blogu "Wędrującego świata", wpisu z numerem 1000 (16 listopada 2010 r.) otrzymuje moją książkę "Świat na wyciągnięcie myśli" z osobistą dedykacją: szczęśliwej wędrówki w przyszłość!

214. Wpis 1009, 20.XI.2010

Cóż, rzadko bo rzadko, ale bywa, że przyjmuję zaproszenia do audycji na antenie. Także w telewizji, choć najbardziej cenię sobie rozmowy, jakie już kilka razy prowadził ze mą w radio TOK FM redaktor Kamil Dąbrowa. Czynię to w zasadzie wyłącznie wtedy, gdy rozmowa jest prowadzona "na żywo", aby uniknąć problemów, które mogłyby wyniknąć przy okazji montażu.

Niestety, nie mam prawie żadnego wpływu na treść zadawanych mi pytań (i wciąż czekam na jakieś trudne pytania i ciekawe do roztrząsania problemy...), ani też na styl, w jakim prowadzone są telewizyjne rozmowy. Nie ode mnie również zależy, w jaki sposób później wykorzystywane się fragmenty moich wypowiedzi wyjęte z kontekstu. Przyjmuję jednak od czasu do czasu zaproszenia, gdyż jest to bardzo ważny sposób kontaktu, dialogu z telewidzami – z ludźmi, do których kierują swoje przemyślenia, a zależy mi na tym, aby prawda przebijała się i brała górę. Przecież to z nimi rozmawiam i telewizja jest tylko pośrednikiem. A rozmawiać trzeba i warto. Poprzez książki, na blogu, czasami też w mediach.

Jeśli Janusz (wpis 1008) jest, jak pisze, "pod wrażeniem" dzisiejszego wywiadu (a raczej wczorajszego, bo już znowu w pół do drugiej w nocy…), to się cieszę, bo – jak rozumiem – uważa, że przytoczone fakty i prezentowana argumentacja są przekonujące. Potwierdzają to również liczne emaile i SMSy, które otrzymałem po audycji. Za wszystkie te reakcje i komentarze dziękuję.

Gdy przyjdzie mi niezadługo znowu pokazać się w telewizji, to spróbuję o tym zawczasu dać znać na naszym blogu. Nie łatwe to, bo telewizja zaprasza najczęściej dopiero w dniu programu, na kilka raptem godzin przed emisją.

213. Wpis 1007, 19.XI.2010

Pragnę poinformować, że – zgodnie z obietnicą i zasadami przyjętymi co do organizacji portalu www.wedrujacyswiat.pl, towarzyszącego książkom "Wędrujący świat" i "Świat na wyciągnięcie myśli" – zostały ponownie zaktualizowane stosowne dane umieszczone w rubrykach:

1. Świat i polityka
2. Ludność
3. Gospodarka
4. Polityka

Zmiany dotyczą w sumie ponad 50 tabel, wykresów i map. Tak więc dane prezentowane w NAWIGATORZE są aktualne i w możliwie najlepszy sposób informują nas o przedmiotowych zjawiskach i procesach. Na pewno przyda się to nie tylko czytelnikom książek i studentom oraz badaczom, ale wszystkim zainteresowanym problematyką wędrującego świata: globalną gospodarką, współczesną cywilizacją, procesami demograficznymi, środowiskiem przyrodniczym.

212. Wpis 1005, 17.XI.2010

Już ponad 50 wpisów temu – w ślad za przyznaniem ostatniej Nagrody Nobla w dziedzinie ekonomii Peterowi A. Diamondowi, Dale'owi T. Mortensenowi oraz Christopherowi A. Pissaridesowi, uczonym zajmującym się głównie relacjami na rynku siły roboczej i ekonomiką pracy – Piotr dociekał, czy "Nie zawiódł się Pan, że wyróżnienie to nie zostało w tym roku wręczone komuś, kto bada kryzysy gospodarcze?" (wpis 951). Nie, tym akurat się nie zawiodłem, bo żadną miarą tego się nie spodziewałem. Jak piszę w "Wędrującym świecie" (s. 14-15), te nagrody przyznaje się za intelektualne, teoretycznie dokonania, które w zasadzie już nie budzą kontrowersji. Nie zdarza się, aby ekonomiczną Nagrodę Nobla dostał ktoś, kto ma rację w swoich nowatorskich twierdzeniach, ale nie jest ona jeszcze zweryfikowana, nie jest powszechnie uznawana. To prestiżowe wyróżnienie nadawane jest wybitnym ekonomistom niekiedy całe pokolenie – 20, 25 lat – po ich publikacjach, które potem są przywoływane przy okazji nominacji już jako klasyka.

Bywa, że wyróżnienie przychodzi za późno. Mówił mi to laureat z roku 2006, Profesor Edmund Phelps z nowojorskiego Columbia University. Z uzasadnionym żalem, gdyż sądzi – a ja się z nim zgadzam – że gdyby o dekadę wcześniej jego interpretacje dotyczące sposobów kształtowania makroproporcje gospodarczych przez politykę państwa były odpowiednio nagłośnione (a otrzymanie Nobla gwarantuje to czasami z nawiązką!), to nie doszłoby aż do takiej nierównowagi finansowej, do której przyczynił się nurt neoliberalny, a która musiała pociągnąć za sobą kryzys gospodarczy.

Ale z nagrodami Nobla różnie bywa… Otrzymało je dotychczas, przez 42 lata 67 ekonomistów - po raz została przyznana w 1969 roku Ragnarowi Frischowi i Janowi Tinbergenowi. Ale to wcale nie oznacza, że są to najwybitniejsi ekonomiści-teoretycy naszych czasów. Bywają lepsi, których ten tytuł omija. I to musi zastanawiać.

Jeśli w tym roku czymś się zawiodłem – znowu, bo trwa to już sporo lat – to tym, że Nagrody Nobla nie otrzymał w pełni na to zasługujący najwybitniejszy ekonomista naszej części świata, Profesor Janos Kornai. Ma już 82 lata, ale wciąż jest aktywny, pracując w Collegium Budapest. Nadal publikuje. Jego znaczące, by nie rzec epokowe dokonania naukowe, których wyniki były ogłoszone wiele lat temu w znakomitych pracach, zwłaszcza "Anti-Equilibrium" (1971) i "Economics of Shortage" (1980), na to trofeum zasługują nie mniej niż prace niejednego z laureatów.

Bywa, niestety, że nagrody są przyznawane pod wpływem powiewów mody, tej ekonomicznej i politycznej, pod presją części środowiska kierującego się jakąś korzystną dla określonych grup specjalnych interesów doktryną, wskutek wpływu dominacji jakiejś ideologii. A potem dzieje się odwrotnie: nagłośnieni nobliści formują poglądy, wpływając zbytnio na kierunki badań i sposoby myślenia, na kształt licznych publikacji, na treści kształcenia, co miast pomagać, szkodzi dochodzeniu do naukowej, obiektywnej prawdy. Uważam, że tak właśnie było – przynajmniej po części – w przypadku przyznania Nagrody Nobla w roku 1974 Friedrichowi Augustowi von Hayekowi i dwa lata później, w roku 1976, Miltonowi Friedmanowi.

Innym problemem bywa przesadne zwracanie uwagi przez komitet przyznający nagrody na warstwę metodologiczną. Pewnie bierze się to stąd, że w odniesieniu do pozostałych kategorii nagród naukowych z natury rzeczy musi to mieć zasadnicze znaczenie. Bynajmniej tej warstwy nie lekceważąc, zdawać jednak trzeba sobie cały czas sprawę, że najważniejsza jest strona merytoryczna. Ekonomiści – także wybitni, również niektórzy Nobliści – nadmiernie zajmują się tym, jak liczyć, zapominając przy okazji, co i po co liczą. Dochodzi wówczas do swoistego przerostu formy nad treścią, podczas gdy powinny one stanowić całość.

Co zaś do Nagrody Nobla za badania w zakresie teorii kryzysów, to przyjdzie nam na nią poczekać. Już widać paru kandydatów, chociażby Daniego Rodrika z Harvardu czy Nouriela Roubiniego z New York University. Jest ich więcej. I to nie tylko – co pragnę podkreślić – w USA i Wielkiej Brytanii. Także w Indiach, Brazylii, Chinach i jeszcze w paru krajach.

Skądinąd innym grzechem komitetu Nobla jest ewidentne preferowanie ekonomistów anglosaskich. To też się z czasem zmieni. Ale jeszcze sporo musi go przewędrować… To zrozumiałe, że istnieje w nauce tylko to, co jest opublikowane po angielsku, ale przecież w tym języku swe wartościowe, oryginalne prace ogłaszają także ekonomiści spoza USA i Wielkiej Brytanii. Myślę, że jest i będzie ich coraz więcej.

211. Wpis 997, 15.XI.2010

Do zobaczenia!
:-)

210. Wpis 995, 12.XI.2010

Po “larum” Bozeny (wpis 981) otrzymalem takie oto wyjasnienie od wydawcy ksiazki “Swiat na wyciagniecie mysli” (przepraszam za brak polskich czcionek, ale pisze to na Wegrzech):

Witam Panie Profesorze,

Sprawdziłem inne, dostępne w naszym wydawnictwie egzemplarze Pana książki i nie stwierdziłem w nich błędu. Wiem, że błąd nastąpił w drukarni i może on dotyczyć kilkudziesięciu egzemplarzy. W takich przypadkach wymieniamy egzemplarz wadliwy na pełnowartościowy.

Z poważaniem,

Tomasz Szczepanik

Dyrektor Działu Produkcji

Prószyński Media Sp. z o.o.

ul. Garażowa 7, 02-651 Warszawa

http://www.proszynski.pl
fax: /48 22/ 843 52 15

209. Wpis 992, 11.XI.2010

Pete (wpis 986) pisze: "…od pewnego czasu nurtuje mnie takie pytanie: dlaczego w Norwegii mimo rokrocznych nadwyżek budżetowych występuje dług publiczny?" Otóż i w tym przypadku bierze się to z koincydencji kilku czynników.

Po pierwsze, relatywnie wysoki poziom długu publicznego (60,6% PKB w roku 2009) jest wynikiem zaszłości historycznych, czasów, kiedy system finansów publicznych był deficytowy, bo państwo wydawało więcej, niż ściągało do budżetu. Dług narastał i pomimo występowania nadwyżek nie został spłacony.

Po drugie – i to jest najważniejszy czynnik – w specyficznym przypadku Norwegii, która realizuje odpowiedzialną strategię zrównoważonego długofalowego rozwoju – opierając go na wartościach typowych dla społecznej gospodarki rynkowej i obcych neoliberalizmowi – znaczna część nadwyżek budżetowych jest od wielu lat wykorzystywana nie na spłatę wcześniejszych zobowiązań budżetowych, ale na inwestowanie w państwowy fundusz, który ma służyć następnym pokoleniom, gdy dla nich już nie starczy ropy naftowej, którą eksploatują współczesne pokolenia. Starczyć wszakże ma środków z tej eksploatacji, którymi obecne generacje pod pieczą państwa muszą się dzielić z następnymi. Tym samym rachunek zadłużenia netto, uwzględniając obie strony, aktywa i pasywa całokształtu systemu finansów publicznych, wygląda o wiele lepiej niż zadłużenia brutto. Prawdopodobnie wykazuje nadwyżkę, gdyż Norwedzy w sumie więcej odłożyli na przyszłość w publicznym (państwowym) funduszu, niż zadłużyli się w przeszłości. To tak jakby Pete miał więcej ulokowane na przyzwoitym koncie oszczędnościowym i w dobrych papierach, korzystnie oprocentowanych, niż byłby winien bankom, krewnym i sąsiadom.

Po trzecie, wzrost relacji długu do PKB w 2009 roku, kiedy zwiększyła się ona znacznie, bo aż o 4,5 punktu procentowego, z 56,1 do wspomnianych 60,6 proc. PKB, wynika ze spadku w ubiegłym roku realnego produktu brutto o 1,4 proc., do czego przyczynił się światowy kryzys gospodarczy, zwłaszcza poprzez zmniejszony norweski eksport do innych wysoko rozwiniętych krajów.

Po czwarte, we wcześniejszych latach musiały na to również wpłynąć zmiany relacji kursowych, w wyniku których część zagranicznego długu publicznego – po przeliczeniu dolarów, euro, funtów, franków szwajcarskich, jenów i innych walut skandynawskich (szwedzkiej i duńskiej korony) na korony norweskie – nominalnie wzrosła, obciążając procentowo dług liczony w stosunku do PKB. W 2009 roku zmiany kursowe działały w odwrotnym kierunku (czyli zmniejszały stosunek długu do PKB, podobnie jak ma to miejsce w Polsce podczas aprecjacji złotego), gdyż korona norweska nominalnie aprecjonowała wobec dolara amerykańskiego o około 20 proc. (z 6,99 do 5,79), a w stosunku do euro o około 18 proc. (z 9,77 do 8,29).

Po piąte, trzeba byłoby głębiej wejrzeć w dane, na których się opieramy. Zwłaszcza te dotyczące ostatnich dwu lat, tego czasu zamętu. Być może, zostaną one zrewidowane, jak to nierzadko się zdarza, a wtedy obraz będzie nieco inny.

Tak więc publiczny dług Norwegów – choć w relacji do PKB wyższy o około 5 punktów niż w Polsce – stanowi tam zasadniczo mniej istotny problem i nie stanowi zagrożenia, jak u nas, dla stabilności finansowej i gospodarczej, a także społecznej i politycznej. To są różnice jakościowe, choć rzut oka na "ilość" mógłby sugerować błędnie, że jest inaczej.

208. Wpis 990, 11.XI.2010

Mariusz (wpis 989) stawia mi pytanie, czy wiem "...ile powinno wydobyć się ropy, aby chociaż połowa populacji świata „dogoniła" w absurdzie konsumpcji USA, oczywiście drugą połowę skazujemy na albo depopulację, albo wegetację na poziomie społeczeństwa agrarnego."

Wiem. I piszę o tym, podobnie jak o granicach ilościowej ekspansji gospodarczej, wiele w obu książkach, w "Wędrującym świecie" i "Świecie na wyciągnięcie myśli". Przecież aż trzy kwestie podnoszone przez Mariusza są szeroko omawiano pośród Dwunastu Wielkich Spraw Przyszłości, WSP, które tam roztrząsam:

- granice wzrostu w obliczu wyczerpywania się nieodnawialnych zasobów;
- procesy demograficzne i ich związek z rozwojem społeczno-gospodarczym;
- imperatyw odmiennego podejścia do celów (i miar) rozwoju. Przecież to ja postuluję Zintegrowany Indeks Pomyślności jako miarę rozwoju, w miejsce ilościowo zorientowanego PKB, a ostatnio – także w najnowszej książce – mówię o konieczności przechodzenia do postPKBowskiej gospodarki i do postPKBowskiej ekonomii.

To dobrze, że Mariusz przeczytał mój ostatni wywiad. ale źle, iż nie przeczytał książek. Bo tam są kompleksowe odpowiedzi na nurtujące go - i słusznie! - zagadnienia.

207. Wpis 987, 10.XI.2010

Witam!

Pod linkiem http://tvp.info/opinie/wywiady/neoliberalna-bestia/3264940 ukazał się wywiad, jakiego udzieliłem redaktorowi Krzysztofowi Lubczyńskiemu dla portalu TVP.info, o czym śpieszę donieść, gdyż znaleźć tam można odpowiedzi również na niektóre z pytań zadawanych ostatnio na naszym blogu.

206. Wpis 983, 7.XI.2010

Zbliża się wyjątkowy moment, kiedy to pojawi się na naszym blogu www.wedrujacyswiat.pl tysięczny komentarz! Z tej okazji szczęśliwcowi, który dokona tego wpisu, prześlę nową książkę, "Świat na wyciągnięcie myśli", z osobistą dedykacją, podkreślającą ten doniosły fakt.

205. Wpis 980, 1.XI.2010

Yes, indeed I'm publishing soon two books in English. One, of which I am co-author and co-editor together with Dr. Jacek Tomkiewicz, is coming in the first quarter of 2011: "20 years of Transformation: Achievements, Problems and Perspectives", Nova Science Publishers, New York 2011 (ISBN 978-1-61761-603-7). You can find more on it at the publisher website: https://www.novapublishers.com/catalog/product_info.php?products_id=17656.

Yet the major book, that is "Wedrujacy swiat", will appear earlier. The English title of the book is "Truth, Errors and Lies. Politics and Economics in a Volatile World" and it is published by Columbia University Press, New York 2011, p. XII + 460 (ISBN 0-231-15068-7). It will be released in January, although it is already available via internet on the CUP website under the link http://www.cup.columbia.edu/search?q=kolodko&go.x=10&go.y=5.

204. Wpis 978, 27.X.2010

To ja serdecznie dziękuję za spotkanie. Za to na Rozbrat. I za te przedwczorajsze w Szczecinie. I te najliczniejsze w stolicy. Będzie ich więcej. Rano, skoro świt, ruszam do Katowic, a tam trzy wykłady i spotkania. W sobotę Dąbrowa Górnicza, w niedzielę w Zgorzele. W międzyczasie, w piątek rano "Pytanie na śniadanie" w TVP. Cóż, tydzień ma siedem dni...

Lista moich spotkań planowanych do końca roku (dosłownie, bo z Sylwestrem włącznie) dostępna jest na portalu TIGERa (http://tiger.edu.pl/aktualnosci/2010/www_swiat_na_wyciagniecie_mysli_2010.pdf) oraz w NAWIGATORZE (http://www.wedrujacyswiat.pl/Wyklady.php). Zapraszam!

203. Wpis 965, 22.X.2010

Wprowadzenie 5-procentowego VAT-u od książek nie musi podnieść ceny. Tak argumentują przede wszystkim producenci i sprzedawcy tego specyficznego towaru, który skądinąd należy chyba (poza żywnością) do najczęściej przeze mnie nabywanego. Wydawcy i dystrybutorzy, czyli księgarze przesadnie akcentują nieuchronny wpływ wprowadzenie VAT-u na zwyżkę cen. To prawda, że VAT jest nie tylko źródłem dochodów państwa, ale jest także cenotwórczy. Jednakże tak być nie musi. Te 5 procent podatku pośredniego, dodane do dotychczasowej ceny detalicznej, zamiast podnieść cenę, może obniżyć marże i zyski wydawców i dystrybutorów. I dlatego podnoszą oni takie larum. Zachowują się niby racjonalnie ze swego partykularnego punktu widzenia. Niby, bo wprowadzenie VAT-u od książek było nieuchronne i narzekanie nie jest w stanie zablokować tego niepopularnego, co zrozumiałe, posunięcia. Teraz rzecz w tym, aby ten dodatkowy element ceny we właściwych proporcjach obciążył producentów (wydawcy), dystrybutorów (księgarnie) oraz konsumentów (czytelnicy).

Co zaś tyczy się ceny detalicznej "Świata na wyciągnięcie myśli", to bardzo zależało mi na tym, aby książka była niedroga, a to z oczywistego względu, gdyż pragnę, by miała jak najwięcej czytelników, jest bowiem o czym rozmyślać i dyskutować.

P.S.
Psy na Czukotce? Czego wypatrują na Alasce? (pyta o to Piotr, wpis 962). Hmm… Myślę, że równie ciekawych tego, co jest po drugiej stronie, husky i malamutów…

202. Wpis 956, 13.X.2010

Nie jestem pewien, o co dokładnie pyta Andrzej (wpis) 954, ale jeśli chodzi o dość dawny program telewizyjny – może z 1995 lub 1996 roku) – który prowadził m. in. (o ile dobrze pamiętam) redaktor Jacek Żakowski (bo prowadzących było dwu), to utwór, który specjalnie puszczono, gdyś skądś wiedzieli gospodarze, że mam do niego wielką estymę, to był "Exodus" Wojciecha Kilara. Piękna muzyka! A teraz słucham Chopina… Rondo C-dur Op. 73 na dwa fortepiany.

201. Wpis 952, 12.X.2010

Magda (wpis 949) docieka, gdzie sa zdjecia z moich ostatnich wojazy, zwlaszcza z Bhutanu. Otoz okolo 30 nowych zdjec jest juz na portalu TIGERa, zwlaszcza w sekcji 'podroze' oraz 'kultura' w mojej 'foto galerii' pod linkami http://www.tiger.edu.pl/kolodko/galeria/podroze/podroze.htm oraz http://www.tiger.edu.pl/kolodko/galeria/kultura/kultura.htm. A przy okazji zapraszam na otwarcie nowej wystawy fotografii pt. 'Sasiedzi', juz pojutrze, w czwartek, o 18:00, w Atrium Akademii Leona Kozminskiego. Bedzie tam juz dostepna ksiazka 'Swiat na wyciagniecie mysli'.

P.S. Przepraszam za brak polskich czcionek, ale tym razem mecze sie z francuska klawiatura w Paryzu, majac nadzieje, ze pomimo strajku generalnego uda mi sie stad na czas, czyli dzisiaj, wyleciec. Niestety, strajkow bedzie coraz wiecej, takze w Polsce…

200. Wpis 944, 6.X.2010

Piotr (wpis 937) docieka, co na podstawie złożonego w Sejmie projektu budżetu na rok 2011 można "powiedzieć o sytuacji gospodarczej kraju? Jaka rzeczywistość skrywa się za kurtyną liczb i wskaźników? Perspektywa pogłębiającego się kryzysu, czy też jednak powolnego wychodzenia na prostą?" Otóż niestety to pierwsze, a więc perspektywa pogłębiającego się kryzysu. Pisałem o tym – także tu, na naszym blogu – wielokrotnie, więc nie będę powtarzał przytoczonych już opinii i wniosków, a także, co najważniejsze, odmiennych od rządowych propozycji działań. Te wciąż są aktualne.

Polityka gospodarcza ostatnich kilku lat przyczyniła się – i to pomimo spowodowanego szczęśliwym zbiegiem okoliczności uniknięcia recesji – do strukturalnego zawężenie bazy podatkowej. Produkcja cały czas rośnie (choć dużo wolniej niż mogłoby to mieć miejsce w przypadku prawidłowej polityki makroekonomicznej), ale wpływy podatkowe spadają. Powoduje to strukturalny kryzys, którego nie da się przezwyciężyć sama poprawą koniunktury gospodarczej, co poniekąd się dzieje, przede wszystkim ze względu na poprawę koniunktury w gospodarce światowej, a zwłaszcza u naszych głównych partnerów z Unii Europejskiej. Kryzys ten wyraźnie widać w sferze fiskalnej, w budżecie, a mniej w sferze samej produkcji, aczkolwiek i tam dzieje się źle. Tak źle, że nawet rząd "zielonej wyspy" – tak strasznie do niedawna optymistyczny – przewiduje średnie roczne tempo wzrostu PKB w latach 2009-14 na poziomie około 3,5 procent.

Przyczyniać do tego będzie się również konserwatywna polityka NBP. Bank centralny miast obniżyć stopy procentowe, będzie się upierał przy swej doktrynalnej polityce "celu inflacyjnego" (inflacja, mierzona wskaźnikiem wzrostu przeciętnych cen konsumpcyjnych, ma według założeń budżetu utrzymywać się w latach 2011-14 na stabilnym poziomie rzędu 2,3-2,5 proc.) i niedługo może zacząć znowu podnosić stopy procentowe. Rząd to antycypuje, stąd też zakłada dalszą aprecjację złotego: z szacowanego (chyba przesadnie wysoko) 3,88 złotego za euro średnio w tym roku do kolejno w latach 2011-14: 3,75; 3.65; 3;57 i 3,47. Czyni te założenia, przyjmując arbitralnie (wolno mu, choć z pewnością tak nie będzie), że w tym czasie średni krzyżowy kurs dolara do euro będzie wynosił 1,30.

Jest oczywiste, że wzmocnienie kursu złotego z 4,33 za euro w roku 2009 do 3,47 w roku 2014, czyli aż o 20 proc. (gdyby miało stać się to faktem) nie weźmie się wyłącznie ze wzrostu wydajności pracy, lecz w dużej części spowodowane będzie spekulacyjnymi ruchami kapitału, którym sprzyja zarówno polityka pieniężna banku centralnego, jak i polityka fiskalna rządu. Taka skala aprecjacji pieniądza szkodzić musi gospodarce – eksportowi, produkcji, zatrudnieniu, a w końcowym rezultacie konsumpcji, co ludzi najbardziej obchodzi – osłabiając konkurencyjność polskich firm. Przy coraz silniejszym złotym bowiem coraz mniej opłacalny będzie nasz eksport, a coraz bardziej konkurencyjny dla naszych producentów stawał będzie się import z innych krajów.

Nic dziwnego przeto, że przewiduje się w latach 2011-14 szybszy wzrost importu niż eksportu (w sumie odpowiednio o ponad 25 proc. oraz o zaledwie 21 proc.) i dopiero w roku 2014 miałoby nastąpić odwrócenie tej tendencji (wzrost eksportu i importu odpowiednio o 6,5 oraz 5,8 proc.), co skądinąd jest bardzo wątpliwe. W efekcie nadal pogłębiała będzie się nierównowaga zewnętrzna i rosła będzie skala uzależnienia polskiej gospodarki od zagranicy. Przerabialiśmy już ten błąd i mamy go przerabiać raz jeszcze? To doprawdy coś więcej niż tylko prosty brak roztropności…

Sądzę, że przeciętna dynamika światowego produktu globalnego w tym okresie będzie wyższa. Oznacza to, że po ćwierćwieczu ustrojowej transformacji polski PKB, który obecnie wynosi zaledwie 0,97 proc. światowej produkcji, będzie w porównaniu doń jeszcze mniejszy. Miast doganiać i wyprzedzać, zostajemy coraz bardziej w tyle. Mając potencjał na wzrost

rzędu 6-7 proc., zakłada się kroczenie ścieżką dynamiki dwukrotnie niższej. To też przejaw, używając określenia Piotra, pogłębiającego się kryzysu.

I stąd podnoszenie podatków, na razie pośrednich, głownie VAT-u, po przyszłorocznych wyborach parlamentarnych także bezpośrednich, w tym PIT-u, stąd irytujące ludzi, od policjantów po pielęgniarki, cięcia wydatków budżetowych, stąd zwiększanie zadłużenia publicznego. Co prawda, projekt budżetu na przyszły rok zakłada, że wciąż uda się je utrzymać nieco poniżej 55 proc. PKB planowanego na nominalnym poziomie około 1.412 miliardów złotych. Ale jeśli nawet tak będzie – a być może – to przecież dzieje się to bardziej wskutek kombinacji rachunkowych, a nie podnoszenia efektywności polityki fiskalnej i zwiększania dyscypliny budżetowej czy też ogólnej racjonalizacji systemu i polityki budżetowej. Najwyższy czas przeto wrócić do "Programu Naprawy Finansów Rzeczypospolitej" i – przy odpowiednich modyfikacjach – wdrożyć go w życie.

Jeśli rząd skierował do parlamentu projekt budżetu zakładający deficyt (mierzony według zasad ESA-95 obowiązujących w Unii Europejskiej i zgodnie z metodologią stosowaną przy szacowaniu kryteriów Maastricht) w wysokości aż 7,0 proc. PKB, to co to jest innego, jak nie otwarty już kryzys budżetowy? Gdyby z takim deficytem wystąpił inny rząd, a już na pewno gdyby był to rząd lewicowy, zostałby rozszarpany przez mądrzących się analityków i zawsze mających rację telewizyjnych i gazetowych komentatorów, przez wciąż, niestety, popierające szkodliwą politykę obecnego rządu media tzw. głównego nurtu. No bo niby "nie ma alternatywy". Może i nie ma, ale będzie.

Więcej piszę o tych między innych sprawach w ukazującej się na dniach nakładem wydawnictwa Prószyński i S-ka książce zatytułowanej "Świat na wyciągnięcie myśli", poświęcając szczególną uwagę propozycjom działań, które zaowocowałyby zasadniczo lepszymi rezultatami tak w realnej sferze produkcji, jak i w sferze finansowej. Zapraszam zatem do lektury i do dalszej dyskusji.

P.S.
To mój maleńki jubileusz, bo tak się składa, że w dwa i pół roku po ruszeniu naszego blogu "Wędrującego świata" (a teraz już także "Świata na wyciągnięcie myśli") jest to mój dwóchsetny wpis. 200 na w sumie 944. Czy czasami nie za dużo i nie za często?...

199. Wpis 942, 4.X.2010

Jeszcze o Bhutanie. Obecnie trwają tam reprezentatywne badania ankietowe przeprowadzane w około ośmiu tysiącach gospodarstw domowych (na niewiele ponad sto tysięcy w całym kraju). W wyniku badań szacowanych są aż 72 wskaźniki ilustrujące różne aspekty warunków i standardu życia. W oparciu o nie powstaje syntetyczny wskaźnik *Gross National Happiness, GNH*. Badania są wszakże zbyt drogie, aby przeprowadzać je rokrocznie, więc ponownie mogą być powtórzone za 3-4 lata. Utrudnia to porównania w czasie.

Mieszkańcy Bhutanu – przy relatywnie niskim dochodzie na mieszkańca mierzonym w sposób klasyczny, poprzez PKB *per capita*, który wynosi niewiele ponad 5 tysięcy dolarów, licząc według parytetu siły nabywczej, PSN, (przy dość dużym zróżnicowaniu rozkładu dochodów, gdyż wskaźnik Giniego wynosi ponad 0,36) – są jednym ze szczęśliwszych ludzi na świecie. W innych rankingach, tzw. *SWB*, czyli *Subjective Well-Being* indeks, oraz indeksie poczucia szczęścia plasują się w pierwszej dziesiątce świata, obok obywateli takich państw, jak Dania, Szwecja, Finlandia, Norwegia, Kanada, Islandia, Szwajcaria. Jest to ewenement w skali globalnej.

Do relatywnie wysokiego poczucia szczęścia czy zadowolenia z życia, pomimo jego relatywnie niskiego poziomu materialnego, przyczynia się w Bhutanie kilka specyficznych czynników, niektóre o charakterze unikatowym. Po pierwsze, piękna i nieskażona przyroda. Po drugie, bhutański buddyzm, ściśle związany zarówno z funkcjonowaniem państwa, jak i rodziny; za religią kryją się też określone tradycje i wartości kulturowe, o które władze, samorządy i ludność bardzo się troszczą, a które dają ludziom wiele satysfakcji. Po trzecie, sprawna, nieskorumpowana administracja wszystkich szczebli. Te i inne czynniki tworzą specyficzny układ polityczno-kulturowo-społeczno-ekonomiczny, który daje większości społeczeństwa subiektywne poczucie szczęścia i zadowolenia z życia.

Nie zauważyłem wszak, by pokrywało się to z radością czy wesołością, której wiele więcej zaobserwowałem na przykład na Karaibach czy w niektórych, nie targanych konfliktami etnicznymi i militarnymi, krajach subsaharyjskiej Afryki. Tam ludzie uśmiechają się i śmieją częściej…

Podkreślić trzeba, że Bhutan uniknął trzech "dobrodziejstw" naszej cywilizacji, a mianowicie uprzemysłowienia, urbanizacji i motoryzacji, co bezsprzecznie leży u podstaw zadowolenia z życia tamtejszej ludności. Współczesny Bhutan w rezultacie historycznego procesu rozwoju jest krajem wyjątkowym w skali światowej, który łączy w sobie elementy preindustrialnego kapitalizmu, społecznie zorientowanej, postępową monarchii (teraz już, od kilku lat nie absolutnej, a parlamentarnej), socjalizmu z centralnym planowaniem oraz pozostałości teokratycznego feudalizmu. Taki heterogeniczny – i sprawdzający się, bo prorozwojowy i postępowy – układ nie powstał nigdzie indziej na świecie.

198. Wpis 940, 29.IX.2010

Witam!

Książka "Świat na wyciągnięcie myśli" jest poniekąd kontynuacją "Wędrującego świata". Jej pierwsza część nawet nosi tytuł "Wędrujący świat. Postcriptum", a więc w naturalny sposób NAWIGATOR także odnosi się do nowej książki. Sądzę, że już w listopadzie zostanie zaktualizowanych kilkadziesiąt map, tabel i wykresów, tak więc dane opisujące zjawiska i procesy w obu książkach będą aktualne wszędzie tam, gdzie to możliwe.

Książka od połowy października będzie dostępna również w większych księgarniach internetowych. No i podczas spotkań ze mną, których wykaz już na początku tygodnia będzie dostępny na portalu TIGERa www.tiger.edu.pl. Zapraszam!

197. Wpis 936, 24.IX.2010

Witam wszystkich najserdeczniej!

Pierwsza okazja zdobycia książki “Świat na wyciągnięcie myśli”, oczywiście każdemu z przyjemnością podpiszę, to wernisaż nowych fotografii pt. “Sąsiedzi”, który odbędzie się w Akademii Leona Koźmińskiego (Jagiellońska 59, Atrium) już w czwartek, 14 października o 18:00. ZAPRASZAM!

196. Wpis 933, 13.IX.2010

Mam niezwykle szczęście, bo nazajutrz po przyjeździe odbywał się w Thimphu, stolicy Bhutanu, doroczny turniej strzelniczy – a łucznictwo to tutaj sport narodowy i przy okazji wydarzenie kulturowe – a dzisiaj, w przeddzień odlotu, wspaniały festiwal Drubchhoe. Na dziedzińcu wielkiego klasztoru Trashi Chloe, w niezwykle wyszukanych strojach i oryginalnych tradycyjnych maskach, trwają tańce, które podziwia cała lokalna społeczność. To nie tylko wielkie, barwne widowisko o kilkuwiekowych tradycjach, lecz także ważne święto. Przy okazji, oglądając tańce, można się oczyścić od przewinień i innych grzeszków…

Bhutan spenetrowałem. Raz jeszcze – podróże kształcą, a porównywanie najbardziej. Im dalej na wschód, tym jakby skromniej, biedniej. Począwszy od infrastruktury. Ale troskę państwa o oświatę i ochronę zdrowia widać wszędzie. No i ta nieustanna walka o utrzymanie przejezdności jedynej drogi w kraju! Nie ma stu metrów prostego odcinka! Setki kilometrów zakrętów, wspinaczki i zjazdy. Pięknie, ale jakże trudno.

I gdy się tak podróżuje i porównuje, to widać, że im bardziej na wschód, gdzie biedniej, tym w poczuciu satysfakcji społecznej i osobistej wartości rodzinne, religijne i natura odgrywają relatywnie większą rolę, a kwestie materialne względnie mniejszą. Wszędzie bardzo liczy się jakość usług i sprawność lokalnej administracji. I o ile buddyzmu nie da się przeszczepić, a urok kraju każdy ma taki, jaki mu dany, to jednak sporo wniosków nasuwa się z tych obserwacji…

195. Wpis 929, 8.IX.2010

Jak już LeszekG odpowiedział Piotrowi, turystyka jest tutaj bardzo regulowana. W pierwszym kwartale odwiedziło Bhutan tylko nieco ponad trzy tysiące turystów. Gdy podróżuje się w grupie (co jest zasadą), płaci się z góry 200 USD za dzień pobytu, co jest podstawą wydania wizy. Gdy jest się indywidualnie (rzadki przypadek, ale udało mi się załatwić), taryfa wynosi 240 USD. Oficjalnie jestem wszak gościem Królewskiego Rządu Bhutanu, wiec wiza na 15 dni kosztowała mnie …31 USD. Bilet z Kathmandu na Druk Air (czyli Królewskie Linie Lotnicze) — 443 USD. Teraz turystów nie ma prawie wcale. Nie spotykam żadnych cudzoziemców, bo to nie sezon (wszystkim radze zawsze podróżować w pojedynkę poza sezonem).

Kontynuuję swój 'study tour' poświęcony zbadaniu, jak to jest z tym Gross National Happines. Nigdzie nie widać tak jak tu, że nie ma korelacji między zamożnością (a raczej ubóstwem, bo poza zaskakująco rozwiniętą stolicą Thimphu dużo tu biedy) a satysfakcją z życia, czyli po prostu szczęściem. Decyduje o nim chyba w jeszcze większym stopni niż dochody piękna natura (mnóstwo ludzi ma z domu czy pola widok-marzenie) i kultura, bardzo mocno sprzęgnięta z bhutańską filozofią i religią buddyjską.

Nie ma rażących nierówności, teraz już wszystkie dzieci chodzą do szkoły (6 lat, a potem jeszcze + 2 i + 4), w każdej wsi jest BHU, czyli Bhutan Health Unit. Nie ma bezdomnych; w istocie domy są tutaj duże, przestronne. Spałem dzisiaj w takim we wsi Ura. Król ludziom na wsi (tylko ze wsi) daje drewno z zasobów państwowych na budowy domów, skądinąd bardzo ładnych, oryginalnie pomalowanych. Król także nadaje działki ziemi, do 25 arów na gospodarstwo domowe.

Ludzie króla tu cenią, szanują, lubią. Nikomu nawet do głowy nie przyjdzie, aby go odwoływać.

Teraz szykują się pierwsze w bhutańskich dziejach wybory do samorządów (autentycznych!) lokalnych (dwa szczeble). Data wyborów nie jest jeszcze znana, bo są lokalne wspólnoty, gdzie jak dotychczas nie zgłoszono kandydatów.

Kraj piękny. Podróżowanie po nim czasami jest dramatycznie, tak jak dzisiaj, kiedy to musiałem zawrócić, gdyż zeszła na drogę lawina kamieni. Tylko dzisiaj byłem na wysokości 3.790 m n.p.m., gdzie wciąż rosną lasy, a potem – po 84-kilometrowym zjeździe w dół – na wysokości 570 m n.p.m. Tam z kolei rosną banany, ananasy, mango… No i w dolinach prawie wszędzie ryż. Nie ma piękniejszej zieleni niż ta pól ryżowych!

Piękny kraj!

194. Wpis 925, 5.IX.2010

Witam wszystkich i serdecznie pozdrawiam! Tym razem z Bhutanu, kraju pięknego, fascynującego tak kulturą, jak i naturą. A najciekawsze jest to, że to właśnie tutaj zrodziła się koncepcja zgoła odmiennego niż w naszych kręgach kulturowych podejścia do sensu i celów rozwoju społeczno-gospodarczego. Mądry król postanowił, że lepszym celem niż GNI (Gross National Income) jest GNH (Gross National Happiness).

Piszę o tym w "Wędrującym świecie". Teraz wszak przyglądam się sprawie z bliska, odwiedzając nie tylko Bhutan Study Center w stolicy Thimphu, lecz i rozmawiając wiele z ludźmi podczas podróży po kraju. Zaiste, Bhutańczycy są dużo szczęśliwsi niż bogaci Amerykanie. Dzięki przyrodzie, dzięki religii, dzięki kulturze. A także – co trzeba mocno podkreślić – dzięki w miarę sprawiedliwemu systemowi społecznemu, czemu sprzyja aktywnie królewskie państwo. Gospodarka też sobie radzi, opierając się w połowie (jeśli chodzi o zatrudnienie) na rolnictwie, w większości wciąż nietowarowym, a więc bez styku z rynkiem. Podziw budzi troska państwa o kulturę, edukację, ochronę zdrowia, środowisko naturalne. Jest tu bardzo czysto, dużo czyściej niż w Polsce… Bhutan szczęśliwie (?) uniknął uprzemysłowienia, urbanizacji i motoryzacji.

Niestety, problem z dostępem do internetu tu wielki. Teraz jestem w Jakar, stolicy prowincji Bhutang, a internet działa baaaaaaaaaardzo wolno. Więcej zatem opowiem innym razem.

193. Wpis 910, 22.VIII.2010

Na pytanie o pięć filmów, które zrobiły na mnie "największe wrażenie", chyba trzeba by odpowiedzieć inaczej niż na pytanie o pięć "ulubionych tytułów", a pyta o to jednym tchem Joanna (wpis 896). "Harakiri" Kobayashiego czy "Mechaniczna pomarańcza" Kubricka na pewno zrobiły na mnie wielkie wrażenie, ale nie poszedłem na te filmy drugi raz, podczas gdy "Powiększenie" Antonioniego czy "Evitę" Parkera oglądałem kilka razy. Zupełnie inaczej przy tym oglądało się filmy w dzieciństwie, inaczej teraz, ale nie wiem, czy "większe wrażenie" zrobiło na mnie "Rio Bravo" Hawksa albo "Upadek cesarstwa Rzymskiego" Manna dawno temu, czy może nie tak znów dawno znakomity "Angielski pacjent" Minghella'ego czy "Lektor" Daldry'ego. Z polskich filmów kiedyś "Wszystko na sprzedaż" Wajdy, później "Matka królów" Zaorskiego, ostatnio "Edi" Trzaskalskiego.

A w ogóle to mam wrażenie, że kiedyś kino stało na poziomie o kilka klas wyższym. Tworzyli tak wielcy artyści, jak Fellini i Kurosawa, Pasolini i Godard, Ford i Bondarczuk, Losey i Buñuel, Bergman i Jancsó. Może nie doceniam współczesności, ale chyba przynosi ona mniej arcydzieł sztuki filmowej niż poprzednie dekady…

Na pytanie o te pięć filmów trudniej odpowiedzieć niż na pytanie o to, kiedy będzie lepiej. No, ale skoro Joanna nie chce wiedzieć, kiedy będzie lepiej, tylko pyta o filmy, na który to temat wypowiada się na naszym blogu także Małgo Potocka, to może tak:

"Greg Zorba" Cacoyanisa
"Dworzec Białoruski" Smirnowa
"Kabaret" Fosse'a
"Great Gatsby" Claytona
"Titanic" Camerona

Jednakże sądzę, że na przykład dziesięć lat temu mógłbym wskazać inne tytuły. I pewnie za parę następnych lat jeszcze inne. Jakie to szczęście, że wielkich, wspaniałych filmów udało się już obejrzeć dużo, dużo więcej!

Akurat sprawdziłem, co tam jest o filmach w "Wędrującym świecie". I jest! Pojawia się na kartach książki chyba z dziesięć tytułów i aczkolwiek ani jeden z wyżej wymienionych, to nad trzema z nich, co ciekawe, zastanawiałem się przez chwilę, czy nie zakwalifikować ich do tej super-piątki.

192. Wpis 908, 20.VIII.2010

A cóż to Janka wypisuje (wpis 907)? Ja zmęczony?! Nigdy! Przecież dopiero co przebiegłem kolejny maraton! A jeśli zdaniem Janki nienajlepiej – jak rozumiem – wyglądałem w telewizji przed tygodniem, to są dwa wyjścia: albo Janka zmieni sobie telewizor na taki, który pokazuje lepiej; albo ja nie będę się więcej pokazywał na ekranie…

A tak na serio, to racja z tym urlopem. Każdemu się należy. Niestety, dotychczasowe zaangażowanie w realizację kilku projektów badawczych, zwłaszcza przygotowanie kolejnych opracowań do publikacji, uniemożliwiało jakikolwiek wyjazd wypoczynkowy. Ale jeszcze trochę i to się zmieni. Wpierw jednakże wyjazdy służbowe. Tylko w przyszłym tygodniu – choć to wciąż środek lata – czekają mnie spotkanie, konsultacje, wywiady, dyskusje. Już w poniedziałek mam w New Delhi, w India Institute of Finance, Emitent Lecture Seminar na temat "Neoliberalism, Global Crisis – and What Next?", a w piątek w Katmandu wykład w Public Administration Association of Nepal (PAAN) zatytułowany "Systemic Transformation in East Central Europe. Lessons for Developing Countries". Wkrótce potem konsultacje w Bhutanie na temat szczęścia (to pewnie Jankę bardziej interesuje?), a dokładniej na temat tzw. GHI, czyli Gross Happiness Index (piszę o tym fenomenie w "Wędrującym świecie"). To ciekawe, że ta miara rozwoju społeczno-gospodarczego zrodziła się właśnie w Bhutanie, którego mieszkańcy, choć biedni, są jednymi z najszczęśliwszych ludzi na świecie. I tamże, w stolicy kraju, Thimphu, również wykład, tym razem organizowany przez lokalne biuro Banku Światowego i UNDP, o uwarunkowaniach i polityce rozwoju.

No a potem spełni się życzenie Janki – za co dziękuję! – i będę wędrował, aż po podnóża Himalajów… Krótki urlop, ale będzie! I tam będę szukał szczęścia. Najlepsze, jak wiemy, są studia porównawcze i temu właśnie ma służyć ta podróż. Czyli – pożyteczne z przyjemnym. Później jeszcze pobyt w Grecji, o której tym razem nieszczęściach fiskalnych dużo wiemy, w tym referat na temat kryzysu na konferencji na Krecie (a o tych problemach z kolei piszę w nowej książce, "Świat na wyciągnięcie myśli", która ukazuje się w połowie października). No i choć wtedy to już będzie jesień, to mam nadzieję, że przynajmniej będę wyglądał wypoczęty…

191. Wpis 898, 16.VIII.2010

No, chyba naprawdę Ola jest daaaaleko za mną, bo nie widziałem jej wczoraj wśród biegnących. Pewnie dlatego, że było tak gorąco… Ukrop! A właśnie wczoraj odbył się maraton w Gdańsku. A w zasadzie w Trójmieście, bo start z centrum Gdyni, potem przez Sopot, Oliwę, Wrzeszcz, centrum Gdańska aż pod pomnik Bohaterów Westerplatte i pętlą nawrót w końcówce, przez Stare Miasto na Długi Targ - jedną z najpiękniejszych ulic-placów na świecie! I tak, w tym upale, 42 kilometry 195 metrów… Zajęło mi to tym razem aż 4 godz. 45 minut i 19 sekund, a więc o 25 minut więcej niż pół roku temu w Marakesz.

Wystartowało 511 zawodników, ukończyło 464, a ja na zaszczytnym 317 miejscu! To był już (dopiero?) 34-ty mój maraton w ciągu dziewięciu lat, od kiedy startuję w tych biegach.

Ola młoda, więc zawsze jeszcze może mnie pobić… I - co najważniejsze - dzięki temu być młodą jeszcze dłużej niż leniuchy. Oby jak najdłużej, czego wszystkim życzę! Ale same życzenia nie starczą. Trzeba biegać!

190. Wpis 890, 09.VIII.2010

Powraca ważna kwestia demokracji oraz jej związków z funkcjonowaniem gospodarki i rozwojem gospodarczym. Powiązania te wydają się klarowne i oczywiste, ale czy tak jest naprawdę? Są to sprawy o znaczeniu kardynalnym, wciąż aktualne – i to zarówno tam, gdzie demokracja kwitnie, jak i tam, gdzie wciąż daleko do jej triumfu.

Kwestie te już z górą dwa miesiące temu (wpis 817) podniósł na naszym blogu Michał, który pisze: "Czytając Pańskie książki, słuchając wywiadów, wiele razy zastanawiałem się, jaki naprawdę jest Pański stosunek do demokratycznego systemu wyboru władz państwowych. Pomimo tego, że od czasu do czasu pisze Pan o wartości, jaką jest demokracja, to z drugiej strony nie zauważyłem jakiejkolwiek ostrzejszej krytyki systemów mniej lub zgoła niedemokratycznych. Z reguły ocenia Pan system państwowy z perspektywy efektów jego rządów dla życia obywateli, a nie sposobu jego wyboru. Stany Zjednoczone są krajem w 100 procentach (powiedzmy) demokratycznym, o gigantycznym potencjale. Mimo to od około trzydziestu lat poziom życia przeciętnego obywatela relatywnie się obniżał, rozwarstwienie wzrastało. Po przeciwnej stronie mamy Chiny, gdzie z kolei o demokrację nikt specjalnie nie dba, a miliony obywateli, wczorajszych biedaków, zasilają szeregi rosnącej klasy średniej." Czyli, innymi słowy, jak to jest z tą demokracją i wzrostem gospodarczym?

Sprawa wzajemnych relacji między demokracją czy też demokratyzacją (to już nieco innym problem) a funkcjonowaniem gospodarki i rozwojem społecznym jest złożona. Najkrócej i najogólniej ujmując, nie mam wątpliwości – i przyjmuję, że jest to udowodnione zarówno w teorii, jak i wykazane w praktyce – iż na długą metę demokracja sprzyja rozwojowi. Na długą metę, ponieważ w krótkich okresach wcale tak być nie musi, o czym niestety przekonujemy się także od czasu do czasu w Polsce. Niejednokrotnie, również w krajach o wysoko zaawansowanych demokratycznych instytucjach, ciągną się bezproduktywne dyskusje odwlekające podjęcie decyzji, które z punktu widzenia ekonomicznej efektywności podjąć trzeba, bo są racjonalne. Koszmarne są sytuacje, których też doświadczałem jako polityk, kiedy to, co racjonalne ekonomiczne, nie jest możliwe politycznie. Co wtedy? Cóż, argumenty, dyskusja, cierpliwość. Demokracja jest ustrojem dla ludzi cierpliwych.

Na przykłady rozbieżności pomiędzy racjonalnością ekonomiczną a wykonalnością polityczną można wskazać chyba w każdym kraju, również w Stanach Zjednoczonych. Od razu warto dodać, że obecny kryzys gospodarczy to też produkt demokracji, a nie jej braku. To przecież kryzys *Made in USA*, a nie *Made in China*. Demokracja zatem nie jest czymś idealnym, bo ma swoje oczywiste przywary. Ale zdecydowanie dominują zalety.

Demokracja sprzyja postępowi, ponieważ wymaga konkurencyjności wyznawanych wartości i wynikających z nich ofert programowych, a przede wszystkim umiejętności uprawiania skutecznej polityki, w tym polityki makroekonomicznej. Demokracja w dłuższym okresie eliminuje przeto marne wartości, złe programy, fałszywe cele, niesprawne strategie, ułomną politykę. Przede wszystkim zaś odsuwa od władzy bądź też blokuje dojście doń złych, czyli nieskutecznych polityków. Koniec końców rządzą ci, którzy nie tylko bardzo chcą, ale i coś potrafią.

Na gruncie czysto prakseologicznym można problem sprowadzić do pytania, czy demokracja sprzyja podejmowaniu decyzji racjonalnych z ekonomicznego punktu widzenia. Tak, sprzyja, o ile politycy są moralni. Tak, sprzyja, o ile wyborcy są dobrze poinformowani. Tak, sprzyja, o ile media bardziej opinię publiczną wyrażają, niż nią manipulują. Tak, sprzyja, o ile procedury wyborcze służą wyłanianiu najlepszych kandydatów. Tak sprzyja, jeśli instytucjonalnie zablokowane są mechanizmy politycznej korupcji. Tak, sprzyja, jeśli ludzie zbyt szybko nie zapominają, co im obiecywano. Tych "tak, jeśli…" jest więcej, wobec tego odpowiedź na nasze pytanie nie jest ani jednoznaczna, ani bezwarunkowa.

Pomimo to opowiadam się – nie ja jeden, bo, sądzę, przytłaczająca większość z nas – za demokracją. Nie wiem, czy nie jest już nudne przytaczanie sławetnego powiedzonka przypisywanego Winstonowi Churchillowi, że demokracja to paskudny system, ale nikt nie wymyślił nic lepszego. W przemówieniu przed brytyjskim parlamentem 11 listopada 1947 roku powiedział on: "Na tym mizernym, pełnym występków świecie sprawdzano i będzie się próbować w przyszłości rozmaite formy rządów. Nikt jednak nie udawał, że demokracja jest idealna i taka mądra. W istocie powiadano, że demokracja to najgorszy sposób sprawowania władzy, nie licząc wszystkich pozostałych form rządzenia."

No właśnie; czy jest coś lepszego od tego demokratycznego "mniejszego zła", z którym także Churchill, ile by tam wtedy nie miał racji w swoich planach (przyjmijmy, że miał), musiał się borykać, walcząc z opozycją, z którą i tak w końcu przegrał? Otóż bywa, że jest. Pogląd taki, w sposób oczywisty politycznie niepoprawny, jest słuszny. Ale – także w sposób oczywisty – nie bezwarunkowo. A winna nam przyświecać przede wszystkim chęć poszukiwania prawdy, dochodzenie do trafnych odpowiedzi, a nie koniunkturalna polityczna poprawność. Otóż bywają sytuacje, kiedy światły system niedemokratyczny jest lepszy aniżeli formalna demokracja. To do niej, do tej formalnej, a nie realnej "władzy ludu", odnosi się Michał, pytając o mój "stosunek do demokratycznego systemu wyboru władz państwowych."

Demokratyczny system wyboru władz sam z siebie nie gwarantuje, że społeczeństwa zachowują się racjonalnie, a wybrani politycy mądrze i uczciwie. To wymaga jeszcze czegoś więcej, a mianowicie odpowiedniej kultury, która jest głęboko osadzona w historii i tradycji. Bywa, zwłaszcza w krajach o relatywnie młodych reżimach demokratycznych, że wybiera się niekompetentnych, krótkowzrocznych, skorumpowanych polityków – z opłakanymi tego skutkami. Masę tegoż dowodów i przejawów mamy w krajach, które, *per analogiam*, można by określić jako *emerging democracies*, czyli wyłaniające się demokracje.

W niektórych z nich rezultaty wolnych wyborów wyznaczają linie demarkacyjne dzielące społeczeństwo w oparciu o kryteria etniczne albo religijne, zamiast łączyć grupy społeczne o wspólnych preferencjach przekładających się na zwarty program polityczny i zdolność od wspólnego jego urzeczywistniania. Współcześnie niezłą lekcję pod tym względem dają nam Afganistan i Irak, którym to krajom Zachód zapragnął narzucać demokratyczny system skrojony podług swoich preferencji. Nic dziwnego, że się tam nie sprawdza.

Kiedyś dyskutowałem te kwestie z Yowerim Musevenim, już od ćwierćwiecza prezydentem Ugandy. Sam bynajmniej nie zdobył władzy w drodze wolnych wyborów, bo w rezultacie zamieszek, w wyniku których odszedł jego poprzednik, Milton Obote, który jeszcze wcześniej w zamachu stanu odsunął od rządów despotycznego dyktatora Idi Amina. Również ostatnie wybory w 2006 roku, dokonane już w nowym, quasi-demokratycznym stylu, budzą liczne zastrzeżenia. Museveni jednakże to skuteczny polityk, reformator, na pewno autentyczny patriota, aczkolwiek rządzący w warunkach limitowanej albo, powiedzmy, sterowanej demokracji.

Jego główny argument – który przyjmuję, bo znam realia Ugandy i wielu innych podobnych krajów – to obawa, że w przypadku całkowicie wolnych wyborów partie organizowałyby się według podziałów etnicznych, a nie merytorycznych. A akurat takie linie podziałów Museveni próbuje, z niezłym skutkiem – zwłaszcza na tle sąsiednich Sudanu, Kenii, Konga czy Ruandy – przełamać. W konsekwencji Uganda radzi sobie od strony ekonomicznej lepiej niż niejeden kraj, gdzie doza demokracji jest może nawet i większa, ale też więcej jest biedy, nierówności, zacofania.

Sprawy są jednak bardziej skomplikowane. Istnieją bowiem kraje zarówno bardziej demokratyczne niż Uganda (w Afryce chociażby Botswana, Ghana, Senegal, a od jakiegoś czasu Mozambik), które odnotowują lepsze rezultaty w sferze rozwoju gospodarczego, lecz są

i takie – jest ich większość – które są ewidentnie niedemokratyczne i gospodarczo radzą sobie zdecydowanie gorzej. Gdzie zatem tkwi problem? Otóż trzeba wykazać przyczynowo-skutkowy związek pomiędzy demokracją a rozwojem czy też, na niższym szczeblu instytucjonalnego zaawansowania, między demokratyzacją a prorozwojową liberalizacją i urynkowieniem gospodarki. Innymi słowy trzeba udowodnić, że występuje związek przyczynowo-skutkowy – a nawet więcej, sprzężenie zwrotne – pomiędzy demokratycznym trybem podejmowania decyzji a ich racjonalnością postrzeganą z ekonomicznej perspektywy.

O ile w Zachodniej Europie ze względów kulturowych najczęściej tak właśnie jest, to w Afryce wciąż jeszcze nie. O ile w Ameryce Północnej w zasadzie tak już jest od lat, to w Ameryce Południowej tak dopiero stopniowo się staje. O ile w Europie Środkowo-Wschodniej postęp w tej materii jest wyraźny, to w poradzieckich krajach centralnej Azji idzie to zdecydowanie wolniej. Dlatego też nie potępiam w czambuł systemu politycznego Ugandy, ale nigdy też nie ośmieliłbym się wychwalać reżimu w Sudanie. Dlatego jestem wielkiego uznania dla kanadyjskiej demokracji, ale nie mniejszą estymą darzę postępującą brazylijską demokratyzację. Dlatego mniej mam krytycznych zastrzeżeń do kulejącej demokracji w Serbii niż wobec dużo bardziej rachitycznej w Tadżykistanie.

Jeśli ktoś, choć powinien, nie dostrzegł wyraźniej tego tonu w moich publikacjach i wypowiedziach, to mogę *expresis verbis* potępić brak demokracji w Myanmar czy na Kubie, ale również napiętnować porządek polityczny panujący w Egipcie czy Turkmenistanie, co rzadko z oczywistych, raz politycznych, innym razem ekonomicznych, względów czyni się zarówno u nas, jak i na demokratycznym Zachodzie. Mogę nie zachwycać się daleką od doskonałości demokracją rosyjską, ale tę samą miarkę ocen stosuję wobec wątpliwej demokracji w Pakistanie.

Mniej skłonny natomiast do takiej krytyki byłbym w przypadku skutecznego w sferze gospodarki, choć przecież niedemokratycznego systemu w Katarze, Etiopii czy w Chinach. Nieortodoksyjnie podszedłbym również do Wietnamu, Wenezueli, Białorusi, które to kraje bynajmniej nie są przykładami kwitnącej demokracji, ale każdy z nich, dzięki właściwemu sobie reżimowi politycznemu, jest w stanie rozwiązywać określone problemy gospodarcze i społeczne lepiej niż niektóre wyłaniające się demokracje.

Nie jest przeto właściwe – a przynajmniej sam takiego podejścia nie stosuję – wartościowanie panujących reżimów politycznych z punktu widzenia ich prozachodniej lub antyzachodniej orientacji. Patrząc z perspektywy demokracji – czy też może lepiej jej ograniczeń – w niczym nie widzę wyższości prozachodniego systemu w Arabii Saudyjskiej, w istocie jednego z bardziej autorytarnych we współczesnym świecie, nad mieszanym, z namiastkami demokracji, ustrojem w antyamerykańskim Iranie.

Wniosek ogólny wydaje się klarowny. Abstrahując już od tego, że demokracja jest wartością samoistną i dlatego warto o nią zabiegać i ją hołubić, w krajach dojrzałych od strony kultury politycznej w zasadzie sprzyja ona rozwojowi społeczno-gospodarczemu na długą metę. A więc jest to teza obwarowana zastrzeżeniami: w dojrzałych; na długą metę; w zasadzie, lecz nie bezwarunkowa: nie zawsze; nie wszędzie. Z demokratyzacją zaś – procesem prowadzącym do pełnej demokracji od mniej czy bardziej niedemokratycznego reżimu, od totalitaryzmu, autorytaryzmu czy jakiejś miękkiej "niedemokracji" – sprawa jest jeszcze bardziej skomplikowana.

Związek między liberalizacją polityczną a ekonomiczną jest bardziej złożony, niż to się może wydawać na pierwszy rzut oka. Osiąganie postępu społecznego poprzez twórczą synergię obu tych niełatwych procesów jest niemożliwie bez odpowiednich elit intelektualnych i politycznych. I znowu – na długą metą więcej ich tam, gdzie więcej demokracji. Ale na krótką metę wcale tak nie musi być. Górę może brać hołota. A czy demokracja, w której ona rządzi, to lepszy system, niż brak demokracji, w której rządzą

pragmatyczni reformatorzy? Kraj, w którym hołota robi za elitę, nie może mieć dobrej przyszłości.

A jak jest w Polsce? Przecież żyjemy w demokracji, w rzeczywistości, w której bez mała rok rocznie mamy wolne wybory. Pierwsze i drugie – do parlamentu europejskiego i prezydenckie – dopiero co za nami, drugie i trzecie – samorządowe i parlamentarne – tuż przed nami. Ale demokracja to przecież dużo, dużo więcej niż wolne wybory.

Czy wszak jest aż tak źle, jak twierdzi Michał, komentując: "Każdy, kto ma oczy otwarte i przeciętną inteligencję, widzi, że aby wygrać wybory w kraju takim jak Polska, wystarczy mieć po swojej stronie media, które potrafią prowadzić ostrzejszą cenzurę i propagandę niż niejedna instytucja w państwie totalitarnym. Przeciętny szary obywatel zagłosuje na promowaną przez telewizję partię i nie można tu się niczemu dziwić. Większość ludzi nie ma czasu, wiedzy ani ochoty zadawać sobie trudu szukania w tym wszystkim głębszego sensu."

No właśnie. Aby cieszyć się demokracją, trzeba mieć czas, wiedzę i ochotę. Mam nadzieję, że wiedzy w tej materii mamy coraz więcej. Niestety, czasu chyba coraz mniej. Najważniejsze, żeby nie stracić ochoty! Nie traćmy…

189. Wpis 887, 08.VIII.2010

Jest, tylko bez kropki na końcu linku, a więc:
http://www.rp.pl/artykul/518156_Kolodko__Jak_obnizac_podatki.html

188. Wpis 885, 05.VIII.2010

Dzisiejsza "Rzeczpospolita" publikuje mój artykuł http://www.rp.pl/artykul/518156_Kolodko__Jak_obnizac_podatki.html. Nosi on tytuł "Jak obniżać podatki", aczkolwiek sam zatytułowałem go "Klęska neoliberalnego rządu". Niestety, to nie jedyna zmiana, jakiej w tekście bez mojej wiedzy dokonała redakcja gazety. W związku z tym wysłałem emaila do szefa działu "Opinie", który poniżej przytaczam:

Szanowny Panie Redaktorze,

Ponownie w moim tekście redakcja wprowadziła zmiany bez mojej wiedzy i zgody. I to niedopuszczalne, gdyż cytowany fragment: "Na ironię zakrawa fakt, że neoliberalny rząd, który niedawno proponował wprowadzenie podatku liniowego 3x15, będzie teraz podatki podwyższał. A fe!", został nie tylko samowolnie skrócony o istotny wątek, a mianowicie: "W ten sposób rząd przyznaje się do porażki dotychczasowej polityki gospodarczej (niskie podatki i "uwalnianie energii Polaków" było przecież przedstawiane jako największy sukces tej ekipy).") fragment ", lecz i mnie przypisany mnie, podczas gdy ja się do niego odnoszę. Przecież wyraźnie podkreślam w tekście, że przytaczam tu opinię jednego z internautów. Zmieniony również – bez porozumienia z autorem – został tytuł i śródtytuły. Tak się nie postępuje.

Pozdrawiam,

Prof. Grzegorz W. Kołodko

A czynię to dlatego, że w oryginale tekstu jednoznacznie odwołuję się do wypowiedzi jednego z naszych blogowiczów, Piotra (wpis 880). Przesłany "Rzeczpospolitej tekst zaczyna się tak:

"Internauta ma rację, gdy sprowokowany zapowiedziami prominentnych polityków Platformy Obywatelskiej o podwyżkach podatków, podkreśla na blogu www.wedrujacyswiat.pl, że "W ten sposób rząd przyznaje się do porażki dotychczasowej polityki gospodarczej (niskie podatki i "uwalnianie energii Polaków" było przecież przedstawiane jako największy sukces tej ekipy). Na ironię zakrawa fakt, że podatki podwyższał będzie neoliberalny rząd, który niedawno proponował wprowadzenie podatku liniowego 3x15. A fe!" Nie jeden raz uprzedzałem, że zaraz po przeprowadzeniu swego kandydata na urząd prezydencki PO przyzna – podobnie jak uczyniła to po wyborach do parlamentu europejskiego – iż sytuacja gospodarcza, zwłaszcza finansowa państwa, jest dużo gorsza, niż to wcześniej głoszono. No a teraz to już nawet nieodzowne jest podwyższenie podatków."

Natomiast wersja opublikowana na łamach gazety wygląda tak:

"Na ironię zakrawa fakt, że neoliberalny rząd, który niedawno proponował wprowadzenie podatku liniowego 3x15, będzie teraz podatki podwyższał. A fe! Niejeden raz uprzedzałem, że zaraz po przeprowadzeniu swego kandydata na urząd prezydencki Platforma Obywatelska przyzna – podobnie jak uczyniła to po wyborach do Parlamentu Europejskiego – iż sytuacja gospodarcza, zwłaszcza finansowa, państwa jest dużo gorsza, niż to wcześniej głoszono. No, a teraz to już nawet nieodzowne jest podwyższenie podatków."

I tak to już jest z rzetelnością mediów…

187. Wpis 881, 29.VII.2010

Piotr (wpis 880) ma bezwzględnie rację, gdy po zapowiedziach prominentnych polityków Platformy Obywatelskiej o podwyżkach podatków, podkreśla, że "W ten sposób rząd przyznaje się do porażki dotychczasowej polityki gospodarczej (niskie podatki i "uwalnianie energii Polaków" było przecież przedstawiane jako największy sukces tej ekipy). Na ironię zakrawa fakt, że podatki podwyższał będzie neoliberalny rząd, który niedawno proponował wprowadzenie podatku liniowego 3x15. A fe!" Nie jeden raz uprzedzałem, że zaraz po przeprowadzeniu swego kandydata na urząd prezydencki Platforma Obywatelska przyzna – podobnie jak uczyniła to rok wcześniej, po wyborach do parlamentu europejskiego – iż sytuacja gospodarcza, zwłaszcza finansowa państwa, jest dużo gorsza, niż to wcześniej głoszono. Nieodzowne więc jest podwyższenie podatków. *Voilà!*

W rzeczy samej – wstyd. Mam nadzieję, że teraz to już nawet najbardziej zagorzali zwolennicy nadwiślańskiego neoliberalizmu zaczną pojmować, ile tak naprawdę on jest wart. Przecież to nie jakieś czynniki obiektywne, lecz błędna polityka gospodarcza, opierająca się na wadliwym rozumowaniu ekonomicznym i źle określonych celach, wymusza podwyżki podatków. Ale rządowi przywódcy i propagandyści na pewno uciekać się będą do kolejnych łgarstw. Tym razem słuchać będziemy, że podatki trzeba podnieść, ponieważ …jest kryzys, aczkolwiek przez ostatnie dwa lata słuchać musieliśmy opowiastek o jakoby jedynej w swoim rodzaju zielonej wyspie. No i, rzecz jasna, trochę będą zwalać na swoich poprzedników. Po części słusznie.

Konieczność podniesienia podatków jest skutkiem nie tyle kryzysu gospodarczego, co kryzysu polityki gospodarczej obecnego rządu. Oczywiście swoje też zrobiły uchybienia rządu poprzedniego, premiera Jarosława Kaczyńskiego i minister finansów Zyty Gilowskiej, kiedy to niesłusznie zlikwidowano trzeci próg opodatkowania dochodów osobistych, PIT. Błędne było również zwiększenie niektórych wydatków, zwłaszcza poprzez populistyczny ruch w postaci tak zwanego becikowego. Pierwsze posunięcie zmniejsza przychody budżetu, drugie zwiększa jego wydatki, nie dając jakichkolwiek pozytywnych efektów społecznych.

Zauważmy od razu, że autorzy tamtych błędów wybory przegrali i od władzy zostali odsunięci, co pokazuje, iż nie tak łatwo jest kupować głosy elektoratu raz to populistycznymi, innym razem neoliberalnymi sztuczkami. Neoliberalnymi, gdyż likwidacja trzeciego progu podatkowego w istocie taki miała charakter, a podyktowana była wyłącznie polityczną chęcią rządzącego wtedy Prawa i Sprawiedliwości zaszkodzenia aspirującej do władzy Platformie Obywatelskiej. Oto PO tylko gada o obniżce podatków, a PiS je obniża! Paradoksalnie, tym z gruntu szkodliwym posunięciem PiS niepomiernie utrudniło polityczne położenie PO, ale dopiero teraz, bo to przecież PO miała obniżać podatki, a inni jakoby je podwyższać, a tu akurat dzieje się odwrotnie! Paskudna sytuacja…

Spójrzmy jednak na sprawę szerzej. Otóż podatki można obniżać wtedy, gdy nie eroduje to stanu finansów publicznych. Podczas z górą dwudziestolecia transformacyjnych przeobrażeń tak naprawdę jedyne odczuwalne obniżki podatków miały miejsce za pragmatycznych rządów lewicowych, kiedy to byłem wicepremierem i ministrem finansów. To, przypomnijmy, z mojej inspiracji zlikwidowano podatek importowy i giełdowy, zmniejszono stawki PIT, a przede wszystkim zasadniczo zmniejszono podatki płacone przez przedsiębiorców, CIT. Został on zredukowany z 40 procent, na którym poziomie wprowadził go na początku lat dziewięćdziesiątych jeden z pierwszych rządów solidarnościowych, do 19 procent obecnie. Jedynie obcięcie CIT z 32 do 28 procent było niejako po drodze zadecydowane przez rząd premiera Jerzego Buzka. Reszta została zrealizowana w ramach urzeczywistniania wpierw "Strategii dla Polski" i później "Programu Naprawy Finansów Rzeczypospolitej". Przez pozostałe lata o obniżaniu podatków przede wszystkim mówiono, łącznie z wygadywaniem bredni – bo to brednie – o podatku liniowym.

Dlaczego zatem możliwe było sensowne obniżanie podatków podczas postępowych rządów polskiej lewicy, a nie jest możliwe w czasach posolidarnościowych rządów prawicowych – raz to bardziej neoliberalnych, kiedy indziej bardziej populistycznych? Przy okazji szumnych obchodów trzydziestolecia "Solidarności" warto i na to pytanie odpowiedzieć. Ano dlatego, że partie wyrosłe z tego ruchu nie miały – i nadal żadna nie ma – zwartej koncepcji długofalowego rozwoju społeczno-gospodarczego. A tak było zarówno w przypadku "Strategii dla Polski" w latach 1994-97, jak i w trakcie "Programu Naprawy Finansów Rzeczypospolitej" w latach 2002-05. Wystarczy zajrzeć do tych programów (pierwszy jest dostępny *in extenso* w mojej książce pt. "Strategia dla Polski" pod linkiem http://tiger.edu.pl/ksiazki/strategia.pdf, drugi w książce pt. "O Naprawie Naszych Finansów" pod linkiem http://tiger.edu.pl/ksiazki/strategia.pdf), aby przekonać się, że ich integralnym elementem było zmniejszanie podatków. Nie muszę chyba dodawać, że co zakładano, w zasadniczej mierze zostało wykonane.

Dokonywało się to na ścieżce przyspieszania, nie zwlaniania tempa wzrostu. Zarówno populiści, jak i zwłaszcza neoliberałowie nie potrafią prowadzić gospodarki drogą szybkiego rozwoju. A to daltego, że albo zajmują się "sprawiedliwym" podziałem, albo z przeogromną ochotą poprawiają materialną sytuację nielicznych kosztem licznych, zamiast skupić się na poszerazniu bazy podatkowej w sposób uzyteczny dla jak największych rzesz społeczeństwa.

Moja polityka zrównoważonego, także finansowo, rozwoju polegała na skutecznym obniżaniu podatków na drodze przyspieszania dynamiki gospodarczej, a nie na jałowych próbach ich redukcji w fazie jej wyhamowywania. Zmniejszałem udział wydatków w coraz szybciej rosnącym dochodzie narodowym, ale nie ciąłem irracjonalnie ich absolutnego poziomu. Realne wydatki zatem rosły, przyczyniając się do polepszenia materialnego położenia ludności oraz do ogólnej poprawy sytuacji społecznej, podczas gdy realne podatki spadały, przyczyniając się z kolei do dalszego rozkwitu przedsiębiorczości i ogólnej ekspansji ekonomicznej. W taki sposób udawało się wytworzyć pozytywną synergię między sektorem realnym i finansami publicznymi.

To są różnice fundamentalne i pryncypialne. Gdy teraz znowu jestem pytany, co bym zrobił w obecnej sytuacji, to odpowiadam, że na miejscu premiera natychmiast wymieniłbym ministra finansów; na miejscu rządzącej partii szybko wymieniłbym premiera; na miejscu społeczeństwa przy pierwszej okazji wymieniłbym rząd...

Zasadniczy błąd rządu polegał na nieumiejętnym zareagowaniu polityki makroekonomicznej, zwłaszcza fiskalnej, na światowy kryzys gospodarczy, oddziałujący na polską gospodarkę z zewnątrz. Zamiast, jak proponowałem, zastosować dobrze ukierunkowany pakiet fiskalny, zwiększający nakłady publiczne na ożywianie koniunktury w oparciu o krajowe zasoby i moce wytwórcze, próbowano prowadzić iluzoryczną walkę o ograniczenie deficytu budżetowego. Stosowano zatem instrumenty polityki fiskalnej wręcz odwrotne do pożądanych w zaistniałej sytuacji. Odwrotne zatem muszą być i skutki. Zamiast coraz mniejszego deficytu, jak naiwnie zakładał rząd, jest on coraz większy. I coraz trudniej go sfinansować.

Na dłuższą metę deficyt na obecnym poziomie – mniej więcej 7 procent PKB – jest nie do utrzymania. Z całą mocą trzeba podkreślić, że nie dlatego, iż deficytu mniejszego, nieprzekraczającego 3 procent PKB, wymagają kryteria z Maastricht, implikujące konwergencję walutową, oraz Pakt Stabilności i Wzrostu, obowiązujący wszystkich członków Unii Europejskiej. Nie do utrzymania, bo zbyt kosztowna staje się obsługa szybko narastającego wskutek rozdętego deficytu długu publicznego, z jednej strony, i praktycznie państwo jest pozbawione możliwości elastycznego, zadaniowego posługiwania się finansami publicznymi jako głównym instrumentem polityki społeczno-gospodarczej.

Nie da się jakościowo poprawić sytuacji budżetu poprzez ożywienie samej tylko koniunktury gospodarczej, czyli przyspieszenie tempa wzrostu. A nawet na to przy

kontynuacji obecnej polityki gospodarczej się nie zanosi. Nie da się także odczuwalnie zmienić stanu rzeczy poprzez poprawę dyscypliny fiskalnej i zwiększenie ściągalności podatków oraz poprzez ograniczenie zakresu szarej strefy w gospodarce. Wszystko to tak chętnie sugerowali politycy obecnie rządzący w czasach, kiedy znajdowali się w opozycji, tego wszystkiego też wtedy jakże zagorzale domagały się usłużne neoliberalne media i ich komentatorzy, analitycy, sponsorzy. Teraz jakby ciszej, a przecież jest tu niemałe pole do popisu. Podejrzewam, że nawet większe niż kiedyś…

Kryzys polskich finansów publicznych ma charakter strukturalny, a nie koniunkturalny. Zasadniczo w ostatnich kilku latach przyczyniło się do tego zawężenie bazy podatkowej przez postsolidarnościowe rządy. Siłą rozpędu z wcześniejszego okresu udało się uniknąć recesji w sferze produkcji w 2009 roku, lecz spowodowana wadliwą polityką rządu i banku centralnego skala spowolnienia wzrostu gospodarczego w latach 2008-10 – jak również podczas paru następnych, co już jest przesądzone niedostatkiem inwestycji i brakiem długofalowej strategii rozwoju – jest tak znaczna, że doprowadziło to do niewydolności dochodowej strony budżetu i ogólnego kryzysu finansów państwa. Odpowiedzialność za to ponosi premier Donald Tusk i minister finansów Jacek Rostowski, a w wymiarze partyjnym Platforma Obywatelska.

No i już teraz na porządku politycznym stoi pytanie, jak – czyli jakie, o ile, komu i kiedy? – podnieść podatki. Nadszedł przeto czas wielkiej szarpaniny, która ożywi się jeszcze bardziej wraz z wejściem pełną parą w kolejną z serii kampanii wyborczych. I to jej meandry, a nie pragmatyzm i zdrowy rozsądek, rozstrzygną, jakie podatki i na jaką skalę wzrosną. Bo to, że wzrosną, już wiemy. Przecież mówią o tym bez żenady również ci politycy, którzy jeszcze niedawno zażegnywali się, iż bynajmniej nie ma takiej potrzeby. Mylili się? Kłamali?

Już widać, że dyskusja o zmianach podatkowych nie doprowadzi do racjonalnych decyzji. Z fazy złych rozwiązań jednego rodzaju przejdziemy do wadliwych rozstrzygnięć innego typu, czyli przysłowiowe z deszczu pod rynnę. Przecież doprawdy pytania nie stoją w pierwszej kolejności tak: czy podnieść podatek od wartości dodanej towarów, słynny VAT, z 22 do, jak już ktoś to zamarkował, 25 procent (co najbardziej obciążyłoby średnie i uboższe warstwy społeczeństwa, a więc będzie za tym optował nurt neoliberalny), czy też przywrócić trzeci próg podatkowy (co obciążyłoby wąską grupę najlepiej uposażonej ludności)? A może podnieść radykalnie składkę ubezpieczeniową? Albo nałożyć na nowobogackich jakiś podatek majątkowy?

Teraz sytuacja jest już na tyle skomplikowana, że potrzebne jest gruntowne przebudowanie całego systemu finansów publicznych – zarówno jego strony dochodowej, jak i wydatkowej. Tylko kompleksowe i dalekosiężne ujęcie ma ekonomiczny sens. Powinno to być dokonane w sposób nie tylko zmniejszający deficyt budżetowy, ale odwracający tendencję w sferze długu publicznego tak, by przestał narastać, a począł sukcesywnie spadać. Potrzebna zatem jest strategia przejścia w ciągu 3-5 lat do pierwotnej (a więc bez liczenia kosztów obsługi długu publicznego) nadwyżki budżetowej, czyli do sytuacji, w której dochody systemu finansów publicznych, przede wszystkim budżetu państwa, będą wyższe od jego tak zwanych pierwotnych wydatków.

Taka linia działań, jakby wielce ekonomicznie nie była racjonalna, politycznie nie wydaje się możliwa przy tradycyjnym, podejściu do sprawy. Trwać będzie wyścig rozmaitych pomysłów oraz bezproduktywne koncepcyjnie gadulstwo i jest wielce prawdopodobne, że w ferworze nieustających potyczek i walk politycznych w rezultacie postępować będzie psucie finansów publicznych. Dlatego też proponuję, aby partie, które są reprezentowane w parlamencie, zgodziły się na niekonwencjonalne rozwiązanie. Należy powołać specjalny panel, fachową grupę roboczą – najlepiej spoza grona osób aktywnie uwikłanych w politykę po którejkolwiek ze stron – kierowaną przez uznanego, bezpartyjnego eksperta, którego wszyscy *ex ante* i bezwarunkowo zaakceptują. Są takie osoby. Panel – mając do dyspozycji

wszelkie informacje, narzędzia i środki, w tym aparat administracyjny resortów gospodarczych oraz kancelarii sejmu – powinien przedłożyć w ciągu roku wieloletni kompleksowy program naprawy finansów publicznych. Natomiast kierownicze gremia partii politycznych – w obecnym układzie są to PO, PiS, SLD i PSL – oraz prezydent mają się *ex ante* zobowiązać, że przyjmą do wiadomości i zgodnie przeprowadzą cały pakiet przez parlament oraz wprowadzą proponowane przez panel rozwiązania w życie począwszy od 2012 roku.

Utopia? Jeśli tak, to zostaje inna ścieżka. Narastający bałagan, dewastacja gospodarki i postępująca dezintegracja społeczeństwo. Za kilka lat dojdzie do przekroczenia progu 60-cioprocentowego zadłużenia publicznego w stosunku do PKB, co wymusza konstytucyjny obowiązek przedłożenia w kolejnym roku zrównoważonego budżetu. Może to być niewykonalne w demokratycznym trybie. Nawet jeśli wtedy budżet byłby formalnie zrównoważony, to na pewno niezrównoważone będą gospodarka, państwo i społeczeństwo.

Dixi et salvavi animam meam.

186. Wpis 874, 19.VII.2010

Michał (wpis 873) fachowo wyręczył mnie w wyjaśnieniu, na czym polega istota MAGLEV, super-szybkiego pociągu poruszającego się na specjalnym torowisku dzięki napędowi elektromagnetycznemu. To wiekopomne dzieło niemieckich konstruktorów oraz chińskich budowniczych sunie, bez kół, utrzymując się w istocie nie tyle na torowisku, ile nieco nad szynami. A to dzięki lewitacji magnetycznej i stąd nazwa – MAGLEV. Do 200 kilometrów na godzinę wehikuł rozpędza się w 80 sekund. Potem przez parę minut mknie z szybkością 430-431 km i …już zwalnia, bo dystans krótki, zalewie około 26 kilometrów. Z Szanghaju na lotnisko Pudong (oczywiście, jak na gospodarza światowej wystawy przystało, z nowym terminalem, choć nie tak pięknym jak pekiński) jedzie się MAGLEV-em siedem minut i 20 sekund. Pociąg co do sekundy zgodnie z rozkładem jazdy rusza ze specjalnie w tym miejscu wybudowanej stacji, do której dojeżdża się metrem. Miasto ma trzynaście linii metra, a ostatnia, prowadząca do terenów EXPO-2010, uruchomiona została niedawno. Największe wrażenie robi, gdy MAGLEV pędzi tuż obok wielopasmowej autostrady, wyprzedzając w oka mgnieniu wlokące się o 300 kilometrów na godzinę wolniej samochody. Te 440 sekundy unikatowej jazdy kosztuje 40 juanów (gdy ma się ważny bilet lotniczy; 50 juanów bez biletu), a więc około 20 złotych. Bilet VIP-owski to 100 juanów.

MAGLEV to oczywiście projekt prestiżowy, inwestycja w kategoriach czysto ekonomicznych nieopłacalna. Ale na pewno imponująca. Od razu trzeba dodać, że nadal rozbudowywany jest już nieźle rozwinięty system szybkich pociągów tradycyjnej, kołowej technologii. Są one przy tym szybsze od japońskiego systemu Shinkansen. Z Szanghaju do Suzhou taki skład przekraczał niekiedy 330 km/h. To akurat tyle, by dojechać z Warszawy do Gdańska w godzinę. A ja jestem zadowolony, jak uda mi się przejechać naszym 'maglewem' z Nowej Iwicznej na Śródmieście w pół godziny. Prawdziwy MAGLEV byłby w tym czasie już w Częstochowie…

Na EXPO tłumy. W sobotę, 17-go lipca, padł rekord: tereny wystawowe odwiedziło ponad 520 tysięcy osób! Tłok zatem niebywały. Dosłownie niebywały, bo taka masa ludzi nigdy w dziejach nie przewinęła się przez żadną imprezę. I długo nie uda się tego wyniku pobić, podczas półrocznej ekspozycji bowiem odwiedza to miejsce nad rzeką Huangpu około 70 milionów ludzi, w przytłaczającej większości Chińczycy (sam Szanghaj mieszkańców ma około 20 milionów). Przy okazji i do polskiego pawilonu zagląda wielu gości – w najlepszych dniach nawet 50 tysięcy.

Do cieszących się największym powodzeniem pawilonów – w tym do obiektu chińskiego, stylizowanego, doskonałego architektonicznie i wewnątrz z przepięknym, dyskretnie animowanym gigantycznym obrazem-panoramą tradycyjnego chińskiego miasta – trzeba stać aż pięć godzin. Wszystkich jednak bije pod tym kątem Arabia Saudyjska. Aby wejść do prześlicznej urody pawilonu, trzeba czekać nawet dziewięć godzin! A co tam w środku? Ano największy IMAX na świecie. Wewnątrz kuli wyświetlany jest film ilustrujący środowisko naturalne, jego zmiany i konsekwencje styku z działalnością gospodarczą człowieka. Podczas gdy IMAX eksponowany jest na całej powierzchni wnętrza kuli, ze wszystkich możliwych stron, oniemiała z zachwytu publiczność po całym dniu wystawania w kolejce kręci się przez kilka minut 360° wokół. Robi to wrażenie, trzeba przyznać. Ale piękniejszy jest ten chiński ruchomy obraz, przed którym przesuwa się nieustannie szpaler ludzi. Niestety, prawie wszyscy wszędzie cały czas robią zdjęcia, co i utrudnia, i psuje oglądanie. Niekiedy ma się wrażenia, że to aparaty fotograficzne oglądają wystawę, a nie ludzie.

Na tle największych atrakcji polski pawilon wygląda skromnie, choć z zewnątrz prezentuje się nieźle. Zwłaszcza wieczorem, gdy przez ażurowe wycinanki prześwituje wpierw błękit, potem róż, zieleń i kolor ciemno niebieski. A w środku? Też miło, ale krajowe

media w sposób zdecydowany przesadzają z entuzjastyczną oceną prezentacji. Są pawilony dużo bardziej zajmujące od strony ekspozycji, chociażby radykalnie sobie przeciwstawne włoski (styl i elegancja) oraz niemiecki (praktyka i informacja), czy też porywające od strony architektury, jak brytyjski, fiński, holenderski, koreański… Bijemy za to zdecydowanie Francuzów (aż dziwne), możemy rywalizować z Hiszpanią (choć ich żywa tancerka flamenco ściąga spory tłumek), dajemy radę Japonii, wyglądamy lepiej niż Afryka. A nad wszystkimi i tak góruje przecudnej urody Shanghai World Expo Arena. Od stycznia będzie to Mercedes-Benz Arena, bo już sprzedana, ponoć za 300 milionów dolarów, acz jej zbudowanie, nie licząc ceny ziemi, kosztowało połowę tej kwoty. Ten przepiękny obiekt stawiam na planetarnym podium współczesnych arcydzieł architektury razem z operą w Sydney i Walt Disney Concert Hall w Los Angeles.

A co tam w naszej chacie na EXPO? Zaraz przy wejściu film o Polsce, w którym to obrazku między innymi młoda Chinka opowiada, jak to zakochała się w naszym kraju, a potem animacja na ścianie, czyli gadający smok. W kuluarach nawet zaśpiewał mi "szła dzieweczka do laseczka". A dokładniej to zaśpiewała, bo była to akurat studentka, jedna z czterech osób wynajętych do odpowiadania na pytania zadawane smokowi. Ponadto kilkanaście monitorów telewizyjnych pokazujących tematy różne. Największym powodzeniem cieszy się telewizor nadający relację z zawodów Miss Polonia, najmniejszym ciąg ekranów informujący o wielkich osiągnięciach polskiej gospodarki w czasie kryzysu; chyba z niczym innym aż tak w Chinach nie można chybić…

No i kilkuminutowy film trójwymiarowy pokazujący historię Polski. Choć nieszablonowy, to jest zrobiony tak, że doprawdy trzeba tę historię dobrze znać, aby wiedzieć, kto z kim walczy i wygrywa i czy jakieś powstanie albo rewolucja kiedyś skończyła się jakimś naszym zwycięstwem, czy też zawsze przegrywaliśmy. Czy ci rycerze z krzyżami na płaszczach to nasi dzielni wojowie? I jak skończyła się II wojna światowa? Lepiej wykształceni wyłowią jeszcze Chopina (choć parę taktów etiudy rewolucyjnej leci po sekwencji z powstawiania styczniowego 1863 roku, a nie po obrazku z powstania listopadowego 1830 roku), a bardzo dobrze wyedukowani może jeszcze po drodze zdążą dostrzec, że był też jakiś człowiek od nieba i gwiazd – Kopernik. Wydźwięk jest wszak taki, że Polacy – inaczej niż Chińczycy, którzy na swoim animowanym obrazie głównie pracują i tworzą – przede wszystkim walczą i buntują się. Podczas gdy oni pokazują w swoim pawilonie, jak się mozolnie krzątali wokół codziennych spraw, my jak się przez tysiącletnie dzieje żwawo tłukliśmy.

W sumie jednak nasz pawilon cieszy się zainteresowaniem i sympatią, jest dobrze zorganizowany i sprawnie obsługiwany, łącznie z restauracją z dobrą (i drogą) polską kuchnią, choć funkcjonujący obok sklep z piękną biżuterią ze srebra i bursztynu (jeszcze droższą) odnotowuje większe obroty. Zważywszy, że dla bardzo wielu spośród kilku – pięciu do siedmiu, jak można szacować – milionów Chińczyków, którzy przewijają się przez nasz pawilon podczas całego EXPO, jest to pierwsza okazja, przy której cokolwiek mogą usłyszeć i zobaczyć o Polsce, całe to przedsięwzięcie ma sens. Można zadawać sobie pytanie, czemu w ogóle służy we współczesnym świecie EXPO, jaka jest, czy być powinna jego misja.

Tegoroczne wydarzenie odbywa się pod hasłem *Better City, Better Live*, jednakże mało kto się nim przejął, bo każdy i tak przywiózł swój *Disneyland*. Ale jeśli w ogóle jest taka instytucja jak wystawa światowa, to nieobecność na niej byłaby dużym błędem. Skoro do pawilonu Arabii Saudyjskiej wzniesionego za 170 milionów dolarów stoi się dziewięć godzin, to dwie-trzy godziny w kolejce do polskiego, zbudowanego za niewiele ponad dziesięć milionów, należy uznać za prawdziwy sukces…

185. Wpis 871, 18.VII.2010

Ewidentnie widac, ze Darek (wpis 870) nie czytal “Wedrujacego swiata”… Przeciez tam jest juz odpowiedz na jego pytanie! Naprawde, radze wpierw poczytac, bo potem latwiej nam jest prowadzic rzeczowa dyskusje.

Krytykujac waskie pole obserwacji ekonomicznych i pomijanie wielu kulturowych i spolecznych aspektow rozwoju przy stosowaniu jedynie PKB jako miary zmian i (ewentualnego) postepu, prezentuje tam rozmaite alternatywne ujecia, jak HDI, Human Development Index, czyli Indeks Rozwoju Kapitalu Ludzkiego, czy tez SWB, tzw. Subjective Well-Beeing Index, albo nawet proby mierzenia poziomu satysfakcji i szczescia.

Co wiecej, proponuje nowa miare, ZIP, czyli Zintegrowany Indeks Pomyslnosci, o ktorego wysokosci poziom PKB decyduje jedynie w 40 proc. Pozostale 60 proc. wartosci tego kompleksowego miernika rozwoju spoleczno-gospodarczego zalezy od zasobow czasu wolnego, jakosci kapitalu ludzkiego i spolecznego, stanu srodowiska naturalnego, poziomu kultury, zadowolenia z funkcjonowania administracji, satysfakcji z warunkow i standardu zycia.

Dyskutowalismy o tych zagadnieniach takze przy okazji mojej wrzesniowej wizyty na Sorbonie na zaproszenie prezydenta Francji, Nicolasa Sarkozy’ego, ktory tez jest swiadom ulomnosci PKB jako miary rozwoju i zacheca badaczy do poszukiwania i tworzenia lepszych, bardziej adekwatnych miar funkcjonowania gospodarki i rozwoju spolecznego.

Niektorzy internauci chcieliby wiedziec cos wiecej na temat moich aktualnych podrozy. Teraz jestem w Szanghaju, gdzie na uniwersytecie wyglosilem cykl wykladow na temat "Globalization, Transformation, Development" w ramach Summer School. Oczywiście bylem rowniez na EXPO 2010, gdzie odwiedzilem 11 pawilonow, poczawszy od polskiego. Nieco pozniej na mojej trasie sa Indie, Nepal i Bhutan, a wiec podroz w kregach hinduizmu, buddyzmu, taoizmu i konfucjanizmu (akurat dzisiaj zwiedzilem swiatynie Konfucjusza w Suzhou), o ktorych to filozofiach i religiach tez dyskutowalismy na naszym blogu.

Cel pobytu w Bhutanie – niezależnie od seminarium i wykladu – to przede wszystkim studia porownawcze poswiecone tam zrodzonej koncepcji GHI, czyli *Gross Happiness Index.* To przeciez fascynujace, ze w tym kraju, jednym z najbiedniejszych na swiecie, ludzie sa bardzo szczesliwi. Przypomnijmy – bo pisze o tym w "Wedrujacywm swiecie" – ze Bhutan to jeden z biedniejszych krajow, ale zarazem jego mieszkancy plasuja sie posrod dziesieciu najszczęśliwszych spoleczenstw – obok takich krajow z wysoko rozwinieta spoleczna gospodarka rynkowa, jak Dania, Szwecja, Finlandia, Norwegia…

P.S.
Przepraszam za brak polskich liter, ale wciaz jeszcze jestem w Szanghaju. Juz na lotnisku, na ktore dojechalem w 7 minut i 20 sekund pociagiem typu MAGLEV, ktory rozpedzil sie az do 431 kilometrow na godzine!

184. Wpis 869, 17.VII.2010

Spoleczna gospodarka rynkowa funkcjonuje – i to z powodzeniem – w krajach skandynawskich. Pisze o tym tak w “Wedrujacym swiecie”, jak i w nowej ksiazce pt. “Swiat na wyciagniecie mysli”, ktora ukazuje sie w pazdzierniku. Takie kraje jak Szwecja, Dania, Norwegia oraz Finlandia wlasnie dzieki spolecznej gospodarce rynkowej w wiekszosci znaczacych rankingow znajduja sie na szczytach – od standardu zycia poprzez nasycenie internetem, od stanu srodowiska naturalnego po nikla przestepczosc, od dlugotrwalosci zycia do sprawnosci biurokracji. Tam tez bardzo wysoki jest stan wyksztalcenia i bardzo malo nierownosci w podziale dochodow. Wspolczynnik Giniego wynosi w Szwecji zaledwie 0,23, a Dunczycy sa najszczesliwszymi ludzmi na swiecie. Pewnych elementow spolecznej gospodarki rynkowej mozna dopatrzec sie takze w Kanadzie oraz Nowej Zelandii. Sposrod krajow posocjalistycznych najwiecej chyba z tego systemu ma Slowenia.

Marek (wpis 855) chcialby tez wiedziec cos wiecej na temat moich aktualnych podrozy. Teraz jestem w Szanghaju (stad brak polskich liter), gdzie na uniwersytecie mialem cykl wykladow w ramach Summer School. Oczywiscie, bylem rowniez na EXPO 2010, gdzie odwiedzilem 11 pawilonow, poczawszy od polskiego. Nieco pozniej na trasie sa Indie, Nepal i Bhutan, a wiec w kregach konfucjanizmu (akurat dzisiaj odwiedzilem swiatynie Konfucjusza w Suzhou), taoizmu, buddyzmu, o ktorych to filozofiach i religiach tez juz dyskutowalismy na naszym blogu.

Sle zatem wszystkim chinskie pozdrowienia :-)

183. Wpis 864, 08.VII.2010

Witam! Teraz będzie krótko, bo o społecznej gospodarce rynkowej napisałem więcej gdzie indziej. Cały rozdział na ten temat jest w książce "Świat na wyciągnięcie myśli", która nakładem wydawnictwa Prószyński i S-ka ukaże się za trzy miesiące, 10 października, a wcześniejsza wersja tekstu jest opublikowana w pracy zbiorowej: *O społecznej gospodarce rynkowej*, w: Krzysztofa Budziło (red.), *Podstawowe założenia Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*, Wydawnictwa Trybunału Konstytucyjnego, Warszawa, s. 31-38.

182. Wpis 862, 05.VII.2010

Damian (wpis 860) pyta o zasygnalizowaną w "Wędrującym świecie" koincydencji teorię rozwoju. Zasygnalizowaną, bo jak sam o tym już kilkakrotnie pisałem, to tylko jej wstępny zarys, rozwinięciem którego zajmę się w następnych pracach. "Czy ta teoria oznacza, że właściwie nic nie można przewidzieć, czy zaplanować, bo o wszystkim decyduje przypadek?" Otóż to nie tak. W tej teorii nie chodzi o przypadek, co słowo "koincydencja", a więc jakby "zbieg okoliczności", może sugerować. Rzecz nie w przypadkowości, ale w kompozycji albo, inaczej, w strukturze czynników. Może być ona przypadkowa, ale może – i powinna – być świadoma. Idzie zatem o kombinację uwarunkowań rozwoju, o konkretny ich splot przesądzający o tym, że określone zjawisko czy proces może zaistnieć. Podkreślić chcę zatem termin "splot", gdyż on dobrze oddaje istotę sprawy. Teoria ta zatem powiada, że z ogromu tego, co się dzieje, trzeba potrafić wyłuskać te zjawiska i procesy – nie tylko ekonomiczne, co ważne – których splot jest determinujący dla przebiegu procesu reprodukcji.

To wszystko bynajmniej nie oznacza przypadkowego zbiegu tych okoliczności. To nie jest pokłon przed determinizmem i przyznanie, że decyduje los, przypadek – raz dobry, kiedy indziej zły – i tylko trzeba potrafić odczytać, co z czym się zbiegło. Teoria koincydencji nie jest bierną interpretacją procesów rozwojowych, ale punktem wyjścia ich twórczego kształtowania. Przechodząc od tej teorii ujmowanej opisowo (deskryptywnie) do nowego pragmatyzmu, a więc do ujęcia postulatywnego (normatywnego), widzimy, że problem tkwi w świadomym, politycznym oddziaływaniu na splot czynników tak, aby ułożyły się one w pożądaną (a nie daną egzogenicznie) wiązkę determinant rozwoju. Jest to zatem teoria w istocie endo-, a nie egzogeniczna.

Damian dopytuje się też, " Czy ona nie jest zbyt prosta i oczywista?" Tylko na pozór. Nigdy nie jest proste – nawet *ex post*, nie mówiąc już o *ex ante* – skonfigurowanie splotu determinant procesu reprodukcji makroekonomicznej, wyważenie ich wagi i siły oddziaływania. Bynajmniej też nie ma nic oczywistego, jeśli chodzi o wskazanie momentu przegięcia – tak to nazwijmy – który musi zaistnieć, aby konkretny, ilościowo zdefiniowany i jakościowo przeanalizowany splot okoliczności (uwarunkowań) przesądził o przetoczeniu się masy krytycznej określonego procesu.

Przyjmijmy teraz, że takim pożądanym (po są przecież i niechciane) procesem jest zasadnicze przyspieszenie tempa zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego Polski w nadchodzącej dekadzie 2011-20. Co implikuje koincydencji teoria rozwoju? Przede wszystkim trzeba w miarę jasno i klarownie określić, czego się pragnie, zwłaszcza że nadszedł już czas gospodarki (a więc i ekonomii) postPKBowskiej. A nawet w tej sprawie w polityce makroekonomicznej jasności nie ma, tym bardziej że nadal miesza się środki polityki z jej celami.

Na pewno teoria koincydencji nie implikuje, że "najlepsza polityka to brak polityki" albo inne *wait & see*, czyli czekanie i bierne przyglądnie się, jakie to niezależne od nas okoliczności się zbiegną, czyli co, jak i dlaczego samo z siebie się ułoży (niekoniecznie twórczo). Rzecz natomiast w aktywnym, apriorycznym rozpoznaniu i zaprojektowaniu determinant rozwoju i ich stymulowaniu. A tych determinant, które mają istotne, nie drugorzędne znaczenie jest wiele, kilkanaście, może nawet kilkadziesiąt. I nie można też poddać się i powiedzieć, że jest ich za dużo i nie można nad ich wiązką, nad tym właśnie splotem zapanować. Trzeba wiedzieć, co od czego (czyli: dlaczego?) zależy i budować architekturę całego gmachu splotu uwarunkowań – od stymulowania krańcowej stopy oszczędzania do poprawy umiejętności zarządzania ryzykiem; od kształtowania prowzrostowego kursu walutowego do podnoszenia jakości kapitału ludzkiego; od sprzyjającego formowaniu kapitału opodatkowania dochodów do pogłębiania zakresu spójności społecznej; od pozyskiwania z zagranicy nowych technologii do sprzyjania

rodzimym innowacjom; od państwowych inwestycji w infrastrukturę do regulacji chroniących interesy konsumentów; od polityki rozwoju regionalnego do usprawniania regulacji unijnych na szczeblu europejskim; od odbiurokratyzowania uruchamiania i ekspansji przedsiębiorczości do instytucjonalnego blokowania korupcji, etc.

To natomiast co jest oczywiste, to zmienność tak samych determinant rozwoju, jak i ich kompozycji właściwej dla określonego czasu i przestrzeni. Dlatego taki splot przesądzający o biegu procesów rozwojowych wygląda różnie, niekiedy zasadniczo, w tym samym czasie w rozmaitych krajach – na przykład w najbliższej dekadzie w Chinach i w Rosji – jak i musi wyglądać odmiennie w tej samej gospodarce w różnych okresach – na przykład w Polsce w latach minionych i tych, co przed nami. Może zatem opracować obecnie strategię dla Polski – albo dla Chin, albo dla Rosji i dla każdego innego kraju – na następne lata. I każda z nich będzie inna, choć oparta na tej samej teorii, na koincydencji teorii rozwoju.

181. Wpis 859, 28.VI.2010

Wojciech (wpis 857) zastanawia się, "czy rzeczywiście znajdujemy się w stanie katastrofy" zważywszy na olbrzymi i wciąż rosnący poziom zadłużenia, który – jak pisze – według niektórych źródeł wynosi aż "71 tysięcy na głowę". To prawda, że jest się czym martwić, aczkolwiek nie jest to jeszcze żadna katastrofa. To nam dopiero grozi przy kontynuacji uprawianej od kilku lat nierozsądnej polityki gospodarczej. Zgodzić się natomiast trzeba z supozycją Wojciecha, że "prawdziwe informacje są ukrywane przez rząd, a ludzie pozostają w nieświadomości."

Sytuacja gospodarcza, w tym finansowa Polski jest skomplikowana i szereg trudności przejawia się z coraz większą ostrością, więc i ukrywać rzeczywisty stan rzeczy będzie coraz trudniej. Kłamliwa propaganda rządu – zwłaszcza premiera i ministra finansów – niestety trwa dalej. Będzie się jeszcze nasilać do końca tygodnia, a potem – po wyborach prezydenckich – nieco bardziej zostanie uchylony rąbek prawdy. Ale tylko nieco. Podobnie jak rok wcześniej, nazajutrz po wyborach do Parlamentu Europejskiego, kiedy to rząd radykalnie, z dnia na dzień, zmienił front przyznając, że budżet jest głęboko niezrównoważony i wymaga rewizji. Po raz pierwszy od wielu lat w trakcie roku niezbędna okazała się nowelizacja zwiększająca skalę deficytu i, konsekwentnie, powiększająca poziom zadłużenia publicznego. Analogicznie może być i tym razem. No, i działać trzeba będzie szybko, bo niedługo potem kolejne wybory. I potem jeszcze jedne…

Zagregowana wielkość długu publicznego w końcu 2010 roku może wahać się w przedziale od 53 do 54 procent PKB (przyjmując, że produkt brutto wzrośnie o 3 procent i wyniesie w cenach bieżących około 1,4 biliona złotych). Dług wobec tego będzie niebezpiecznie zbliżać się do 55 procent PKB, czyli do drugiego zapisanego w ustawie o finansach publicznych progu ostrożnościowego.

Przekroczenie pierwszego progu, w wysokości połowy produktu brutto, nastąpiło w tym roku. Nie pozwala to na dalsze nominalne zwiększanie względnego deficytu w kolejnym roku, następującym po zweryfikowaniu tego faktu *ex post*. Innymi słowy oznacza to, że stosunek deficyt planowanego na rok 2012 do planowanych na tenże rok dochodów budżetu nie będzie mógł być większy niż w roku przekroczenia progu 50-procentowego, czyli w roku bieżącym. Jakie to są kwoty i ile wynosi rzeczony stosunek, dowiemy się z całą pewnością dopiero na wiosnę 2011 roku. Przypomnijmy, że w ustawie budżetowej zapisano deficyt w wysokości 52,2 miliarda złotych, a dochody na poziomie prawie 302 miliardy, więc gdyby takie kwoty faktycznie miały miejsce, to w roku 2012 relacja tych dwu strumieni też musi być mniejsza niż 17,3 procent.

Trzeci próg, bezwzględnie nakazujący zrównoważenie dochodów i wydatków budżetu w następnym roku, to konstytucyjnie przesądzony pułap 60 procent. Do tego nam jeszcze dość daleko. Przekroczenie natomiast drugiego progu, ku czemu szybki idzie, uniemożliwiać będzie udzielanie gwarancji rządowych, co bardzo zawęża pole działania instrumentów fiskalnych, które powinny być wykorzystywane do stymulowania wzrostu produkcji, zwłaszcza do pobudzania inwestycji. Wiele wskazuje na to, że w rezultacie nieudolnej polityki próg 55-procentowy może być przekroczony w 2011 roku. Uniknięcie tego, wobec zawężonej bazy podatkowej, wymagałoby cięć budżetowych lub podwyższenia podatków. Z czasem rząd będzie musiał uciec się do jednego i drugiego niepopularnego posunięcia, podobnie jak czyni to wiele innych krajów – od Grecji poprzez Wielką Brytanię po Niemcy.

Przy takim poziomie całkowitego długu publicznego, czyli zadłużenia w kraju i zagranicą państwa (a więc całego społeczeństwa; tu każdy z nas jest winien wierzycielom tyle samo), jego poziom na mieszkańca wynosi około 20 tysięcy złotych. Tak więc informacja ostatnio ponownie podawana przez media o zadłużeniu w wysokości około 19 tysięcy złotych jest prawdziwa. Tyle każdy z nas, statystycznie biorąc, pożyczył z przyszłości, a dokładniej to

tyle w sumie (wraz z naliczonymi odsetkami) w naszym imieniu pożyczyły rządy. I w przyszłości trzeba będzie to spłacić.

Czy to jest dużo? W warunkach polskich na tyle dużo, że takie zadłużenie już nastręcza wielkie problemy z utrzymywaniem sytuacji budżetowej w ryzach. Przy długu publicznym oscylującym wokół kwoty 750 miliardów złotych każdy punkt jego oprocentowania to 7,5 miliarda złotych po rozchodowej stronie budżetu. Przy średnich odsetkach w wysokości 4 punktów to już 30 miliardów wydatków rok rocznie. I tak to jest, ponieważ polski dług publiczny obciążony jest w swojej części zagranicznej przeciętnymi odsetkami 3,8 (na koniec 2009 roku 26,3 procent całkowitego zadłużenia Polski to zobowiązania wobec zagranicy), a w części krajowej około 5 (odpowiednio 73,7 procent długu publicznego).

Rząd radzi sobie z zarządzaniem długiem publicznym z coraz większym trudem. Dług rośnie nieustannie; ostatnio coraz szybciej, a w tym roku skokowo. Co gorsza, przyrasta w sposób mało produktywny, bo pożycza się nie tyle po to, aby *ex ante* gromadzić środki na współfinansowanie przedsięwzięć rozwojowych, ile po to, by *ex post* zasypywać poszerzającą się dziurę budżetową, powstałą wskutek załamania się dynamiki gospodarczej. Dodatkowo jeszcze do pogorszenia sytuacji budżetowej przyczynił się błąd w postaci rezygnacji z części wpływów podatkowych (ubytek około 7,5 miliarda złotych z powodu zniesienia trzeciego progu podatkowego).

Co zaś tyczy się przytaczanej niekiedy kwoty ponad 70-tysięcznego zadłużenia na głowę, to do długu publicznego doliczane są tutaj zobowiązania finansowe sektora przedsiębiorstw (finansowych i nie finansowych) oraz dług gospodarstw domowych, czyli ludności. Ciężar gatunkowy i gospodarcze konsekwencje tych długów nie są jednakowe. Z ich natury jest tak, że w sumie są one najczęściej większe aniżeli dług publiczny. W Polsce zadłużenie ludności na koniec 2009 roku wyniosło 412 miliardów złotych, czyli około 30 procent PKB. W połowie 2010 roku sięga ono, jak można szacować, już 450 miliardów.

Dług ten może automatycznie rosnąć nawet w przypadku nie zaciągania przez ludność nowych kredytów. Wystarczy, że wzmacnia się kurs obcych walut, w których pobierane są kredyty gospodarstw domowych. Szczególnie jest to widoczne w pożyczkach mieszkaniowych, z których większość nominowana jest w innych niż złoty walutach, zwłaszcza we frankach szwajcarskich (około 57 procent; inne obce waluty to nieco ponad 6 procent). A notowania franka wobec złotego już od wielu miesięcy idą mocno w górę. Na bieżąco sytuację trochę ratuje relatywnie niskie oprocentowanie kredytu we frankach, choć to też zależy od tego, kiedy kto się zapożyczał.

W sumie ludność – indywidualnie i zbiorowo, jako całe społeczeństwo – jest zadłużona na około 1.200 miliardów (1,2 biliona) złotych, co oznacza blisko 32 tysiące złotych na mieszkańca. Pozostałe zatem prawie 40 tysięcy ze wspomnianych 71 tysięcy bierze się z zadłużenia przedsiębiorstw, zarówno nie finansowych, jak i banków oraz innych firm finansowych.

Tak więc suma pozostałych długów (około 50 tysięcy złotych *per capita*) ma się do zadłużenia publicznego (około 20 tysięcy *per capita*) jak 5:2. Podobnie jest we wszystkich wysoko rozwiniętych krajach G-7, przy czym w Wielkiej Brytanii, USA i Kanadzie dług gospodarstw domowych przekracza wartość długu publicznego, podczas gdy w Japonii, we Włoszech i Francji jest odwrotnie; zadłużenie publiczne jest większe (w Japonii około trzykrotnie) niż pożyczki zaciągnięte przez gospodarstwa domowe. W Niemczech obie te pozycje są mniej więcej równe.

Na to nakładają się długi sektora przedsiębiorstw, które, przykładowo, w Japonii są nieco mniejsze niż zagregowane zadłużenie publiczne i gospodarstw domowych, a w Wielkiej Brytanii nieco większe. W największych spośród niebogatych krajów tzw. grupy BRIC (Brazylia, Rosja, Indie, Chiny) sytuacja jest bardziej zróżnicowana, co wiąże się z ich historią

funkcjonowania w ramach gospodarki rynkowej. Brazylia i Indie są zadłużone na rozsądną, wciąż znacznie mniejszą skalę niż kraje G-7. Natomiast w Chinach (zadłużonych w sumie bardziej niż Brazylia i Indie) oraz w Rosji (zadłużonej odpowiednio mniej) największą pozycją na liście zobowiązań są długi przedsiębiorstw spoza sektora finansowego. Tam ten dług jest kilkakrotnie większy niż dług publiczny, co stanowi odmienne niż w Polsce albo Japonii niebezpieczeństwo.

Dodajmy, że zagregowane zadłużenie we wszystkich czterech formach (dług firm sektora finansowego, kredyty udzielone przedsiębiorstwom nie finansowym, zadłużenie ludności, dług publiczny) jest relatywnie (w porównaniu do PKB) dwukrotnie większe w Chinach niż w Rosji, a w USA dwakroć większe niż w Chinach. W Japonii z kolei jest ono półtora razy większe niż w USA, gdyż sięga aż 460 procent PKB. W Polsce można szacować tak zagregowane całkowite zadłużenie ludności, przedsiębiorstw i państwa na sporo więcej niż 100 procent PKB, co w skali porównań międzynarodowych lokować może nas już powyżej przeciętnej, w gorszym z tego punktu widzenia towarzystwie.

Trzeba wszak podkreślić, że dodawanie tych czterech form zadłużenia to sumowanie różnorodnych składników i nie należy posuwać się zbyt daleko z wyciąganiem wniosków z takich wskaźników. O ile sumowanie długu publicznego i zadłużenia gospodarstw domowych nie budzi wątpliwości, to bardziej kontrowersyjną kwestią jest dodawanie również długu przedsiębiorstw oraz instytucji finansowych. Jeżeli są to podmioty prywatne, to ich zadłużenie teoretycznie nie powinno obciążać podatników (chociaż ostatni kryzys pokazał dobitnie, że w praktyce może być inaczej). Jeżeli są to podmioty publiczne, to sytuacja jest bardziej skomplikowana. Tak czy inaczej, w przypadku zadłużenia tych podmiotów bardzo trudno jest określić, jaka jego część może w przyszłości obciążyć podatników.

Tak się złożyło, że na szczycie G-20 w Toronto najbardziej świecić oczyma musieli możni tego świata, ci z grupy najbardziej rozwiniętych krajów, G-7, uzupełnieni jeszcze o mocno zadłużonych (choć nie w postaci skromnego długu publicznego) Szwajcarów i Południowych Koreańczyków, a nie kraje na dorobku, gospodarki największych "wyłaniających się rynków". To skądinąd zdumiewające, że w największym stopniu ponad swe rzeczywiste możliwości żyją najbogatsi.

W ostatniej dekadzie jakby role się pozamieniały. Kraje bogate i rozwinięte zachowują się jak pouczane przez nie wcześniej przez lata całe kraje rozwijające się, podczas gdy te drugie postępują tak, jak kiedyś czynili to ich niedawni mentorzy. Niedawni, bo teraz to Brazylijczycy mogą krytykować Amerykanów, Hindusi doradzać Brytyjczykom, a Chińczycy przestrzegać Koreańczyków. Niestety, Polacy nie za bardzo mają czego uczyć Niemców, choć i ci jakby zapominali o swoim typowym kiedyś *Ordnung*…

Kryzys finansów publicznych krajów, w których deficyt budżetowy przekracza 10 procent, a dług publiczny 100 procent PKB, to już prawdziwy ekonomiczny dramat, do którego Polsce jeszcze daleko. Jednakże kontynuacja tendencji biorących górę w trakcie ostatnich kilku lat prowadzić musi do drastycznego pogarszania się sytuacji finansowej – nie tylko państwa, ale także sektora przedsiębiorstw i gospodarstw domowych. Wciąż jeszcze nie jest za późno, aby temu w sensowny sposób przeciwdziałać. Szkoda tylko, że przerasta to możliwości obecnego rządu, co potwierdzają dane napływające z każdym kolejnym kwartałem. W efekcie dotkliwość niezbędnych dostosowań fiskalnych będzie większe, niż byłoby to nieuniknione przy prawidłowej polityce ekonomicznej.

180. Wpis 856, 26.VI.2010

Janusz (wpis 853) słusznie zauważył, że mediana płac w wysokości 3.425 złotych brutto, przywołana we wpisie 841, nie dotyczy całej gospodarki narodowej, a jedynie badanej przez OBW grupy respondentów. Zgoda, że nie jest ona reprezentatywna, choć liczy prawie 90 tys. osób. Mediana dla całej populacji pracowników uzyskujących wynagrodzenia jest niższa od tej kwoty, ale – jak można szacować – nieco wyższa od średniej płacy. Ta z kolei wyniosła w ubiegłym roku 3.103 złote (brutto) w całej gospodarce narodowej, natomiast powołana przeze mnie w tamtym komentarzu wielkość to przeciętna płaca w sektorze przedsiębiorstw, która według danych GUS wyniosła dokładnie 3.320 złotych (brutto). Już to poprawiłem, bo w tamtym wpisie było raptem o 12 złotych więcej.

Tak więc nie ma tutaj jakichkolwiek powodów, jak suponuje Janusz, do wyciągania niewłaściwych wniosków. Wszystkie oceny, poglądy i wnioski sformułowane wcześniej są w pełni poprawne i aktualne. Łącznie z tym, że mediana może być wyższa od średniej arytmetycznej. O jakim zatem tu błędzie "dużego kalibru" niby mowa? Nawet jeśli okazałoby się, że mediana płac jest nieco mniejsza niż ich średnia arytmetyczna (czego wykluczyć nie można, sytuacja jest bowiem dynamiczna), to przecież przedstawiony tok rozumowania, dotyczący postulowania podnoszenia płacy minimalnej do 60 procent płacy średniej, nadal pozostanie zasadny.

179. Wpis 854, 24.VI.2010

Marian (wpis 851) nie czyta, niestety, uważnie. Twierdząc, że "w swojej publikacji („Przegląd” nr 24) nie wspomina Pan o dwutlenku węgla jako głównej przyczynie ocieplenia, jednak obecnie właśnie emisja CO2 uważana jest jako zasadnicza, jeżeli nie jedyna przyczyna globalnego ocieplenia", przeoczył on kilkakrotne moje nawiązania do znaczenia określonych gazów – w tym, co oczywiste, również dwutlenku węgla – w zmianach klimatycznych. Pisałem przecież zarówno na blogu (wpis 788), jak i we wspomnianym przez niego artykule w "Przeglądzie" m. in.: "Działalność gospodarcza człowieka przyczynia się do szkodliwego ocieplania klimatu Ziemi, głównie poprzez emisję gazów cieplarnianych."

Marian fundamentalnie się myli w swoich ocenach co do przyczyn zmian klimatycznych, a jego zarzuty i oskarżenia chociażby pod adresem Ala Gore's są niepoważne. Dodam tylko, że akurat w tym tygodniu ogłoszono, iż 98 procent uczonych zajmujących się analizą przyczyn ocieplania się klimatu zgadza się co do tego, że jest to skutkiem gospodarczej działalności człowieka. Marian zatem plasuje się ze swoimi błędnymi poglądami w gronie tych dwu pozostałych procent. Dobrze, że te niesłuszne poglądy są, jak widać, pod wpływem merytorycznej argumentacji, marginalizowane.

178. Wpis 846, 18.VI.2010

Gustawa (wpis 834) ciekawi tzw. epoka gierkowska, w tym jej największe błędy. Pierwszym z nich było cofnięcie dokonanej w grudniu 1970 roku podwyżki cen. Skoro nie uzyskała ona akceptacji społecznej, to nie należało obniżać cen już podwyższonych, a więc choć trochę lepiej odzwierciedlających koszty produkcji, lecz skompensować to ludności dodatkowymi podwyżkami płac. Psucie cen – nie tylko *stricte sensu*, ale szerzej, także płac, kursu walutowego i stopy procentowej – to jeden z ciężkich grzechów tamtej dekady.

Jednakże największym błędem była zła realizacja dobrze pomyślanego otwarcia się na Zachód. Sięganie po zagraniczne kredyty po to, aby w ten sposób współfinansować restrukturyzację i unowocześnianie gospodarki, z zamiarem ich późniejszej spłaty z eksportu produktów pochodzących z nowotworzonych mocy wytwórczych, również tych opartych o towarzyszące kredytom licencje, to był generalnie dobry pomysł. Wykonany niestety był fatalnie, co zakończyło się *de facto* niewypłacalnością kraju.

Największy wszak błąd tamtego okresu to dopuszczenie do narastania strukturalnej nierównowagi ekonomicznej wyrażającej się zarówno w nasileniu się procesów inflacji otwartej (wzrost ogólnego poziomu cen), jak i tłumionej (rozlewanie się skali niedoborów towarów). W sumie dawało to dewastacyjną inflację cenowo-zasobową, którą określiłem w języku angielskim jako *shortageflation*.

177. Wpis 845, 18.VI.2010

Piotr (wpis 838) wątpi, że zorganizowanie piłkarskich mistrzostw świata pomoże w rozwoju społeczno-gospodarczym Republiki Południowej Afryki. Cóż, są podstawy, by wątpić. A już na pewno w to, czy relatywnego – w porównaniu do PKB w wysokości 280 miliardów dolarów (według kursu rynkowego; 10 tysięcy $PSN *per capita* przy bardzo wysokim współczynniku Giniego, bo aż 0,65), z jednej strony, czy zwłaszcza do niedostatku środków na walkę z biedą, z drugiej – wysiłku finansowego nie można by spożytkować lepiej kierując ograniczone środki na inne cele? Z pewnością tak. Gdy się wędruje po RPA, gołym okiem widać (choć wielu turystów nie dociera w ogóle tam, gdzie widać to najbardziej), ile tam nierówności, biedy, nędzy. Nawet oficjalne dane mówią o 24-procentowym bezrobociu.

Mundial bez wątpienia nakręcił ogólną koniunkturę gospodarczą. Poprawie uległa część infrastruktury, z czego przecież korzystać będzie się również w przyszłości. Niejeden zagraniczny kibic dowiaduje się przy sposobności czegoś więcej o tym pięknym kraju i jego barwnej – dosłownie ni w przenośni – ludności, co dla turystyki ma nie tylko doraźne konsekwencje. Ale RPA *Anno Domini* 2010 to nie jest ani Japonia z olimpiadą w Tokio w roku 1964, ani Korea Południowa z igrzyskami w Seulu w roku 1988, a już na pewno nie Chiny z wielką sportową fiestą w Pekinie w roku 2008. Sądzę, że nie jest nawet tym, czym będzie Rio 2016 dla Brazylii. Zgadzam się przeto z Piotrem, że z punktu widzenia społeczeństwa RPA dużo lepiej można by wydać ogromne kwoty przeznaczone na Mundial. Podobnie zresztą, jak jest to w przypadku Euro-2012 w Polsce. Koszty finansowe ogromne, efekty ekonomiczne niewielkie.

176. Wpis 844, 18.VI.2010

Rafał (wpis 837), nawiązując raz jeszcze do naszej dyskusji na temat kryzysu greckiego, docieka, kiedy proponowane przez mnie rozwiązania fiskalne działają, pobudzając koniunkturę. Słusznie zwraca przy tym uwagę, że stymulacja fiskalna stosowana w latach 1990. w Japonii dała dość marne rezultaty od strony pobudzania wzrostu produkcji, natomiast dość znaczne od strony wzrostu długu publicznego. Generalnie uważam, że pakiet stymulacji fiskalnej zadziałać może prowzrostowo, jeśli przekłada się na wzrost końcowego popytu pobudzającego produkcję. Potrzebny zatem jest nie tylko stymulowany dodatkowymi nakładami publicznym popyt inwestycyjny, ale również wzrost popytu konsumpcyjnego gospodarstw domowych. Tak nie było wtedy w Japonii, tak jest teraz na przykład w Chinach. I rezultaty tamtego i tego pakietu fiskalnego są zgoła odmienne.

175. Wpis 843, 18.VI.2010

Nie wątpię, że Marian (wpis 836) nie jest lobbystą opowiadającym się za interesami sektora energetycznego czy innych szkodników przyczyniających się do ocieplania klimatu, ale konsekwentnie – w świetle tu, na blogu, i szerzej w "Wędrującym świecie" – przedstawionych argumentów pozostają przy swoim stanowisku w tej sprawie. Chętnie wszakże zapoznam się z dodatkowymi argumentami na rzecz odmiennego punktu widzenia, które chce przygotować i przedstawić Marian. Jeśli są nowe, inne od tych już powszechnie znanych, to bez wątpienia będziemy je rozważać. Nasz blog jest bardzo dobrym miejscem do takiej dyskusji.

174. Wpis 842, 18.VI.2010

Piasek 125 (wpis 835) chciałby dowiedzieć się ode mnie, co sądzę na temat złóż gazu łupkowego. Na pewno trzeba dbać o to, aby zasadniczo zachować nad nimi narodową kontrolę. Co do poszukiwań, eksploatacji i przetwarzania gazu, to od samego początku trzeba sprzyjać współpracy z dysponującymi nowoczesną, przyjazną środowisku technologią firmami zagranicznymi, jednakże główną formą tej współpracy powinny być wspólne przedsięwzięcia, *joint ventures*.

Nade wszystko zaś należy zachować spokój, nie opowiadać gazetowych bajek (zdarza się to, niestety, również niektórym politykom wysokiego szczebla) o "drugiej Norwegii" czy odgrażać się Rosji, że teraz to my będziemy zakręcać i odkręcać kurki. Strategia wykorzystania tych złóż musi być tak opracowana i realizowana, aby jej pozytywne skutki były z czasem odczuwane przez ludność, przez polskie gospodarstwa domowe, a nie tylko przez wąskie grupy interesu w kraju i za granicą. Jedno jest bardzo pożądane, drugie nie mniej możliwe. Trzeba uważać.

173. Wpis 841, 18.VI.2010

Płaca minimalna. O tę kwestię zahacza Krzysztof (wpis 830), pytając o zasadność postulatu jej podniesienia do poziomu 60 procent płacy średniej. Są zwolennicy takiej koncepcji w niektórych krajach Unii Europejskiej, również w Polsce, ale nie brakuje i oponentów tego pomysłu. No bo o jakie podniesienie tutaj może chodzić, jak nie o redystrybucyjny zabieg polityczny, umocowany ustawowo?

Gdyby relacje rynkowe do takiego wskaźnika prowadziły, nie byłoby problemu. Ale w sposób naturalny nie prowadzą, bo wydajność pracy oraz odzwierciedlające ją, kształtowane przez rynek płace są bardziej zróżnicowane. Chodzić zatem musi o odgórne narzucenie pracodawcom obowiązku wynagradzania osób przez nich zatrudnionych na poziomie nie mniejszym niż połowa płacy średniej. Nie jest to właściwe rozwiązanie, tym bardziej że nie ma jakiegokolwiek argumentu przemawiającego za tym, iż ma to być akurat 60 procent. Dlaczego nie na przykład 53 albo 62? Bo 60 jest bardziej okrągłe i większe niż 50? Nie tędy droga do poprawy sytuacji materialnej grup najniżej uposażonych, o co skądinąd należy się troszczyć. Uważam, że nowoczesno państwo, postępowy rząd, polityka właściwa społecznej gospodarce rynkowej nie może aspektu minimalnych wynagrodzeń pomijać. Ale nie można w oderwaniu od realiów ekonomicznych – a tak to się najczęściej czyni – postulować ustawowego podnoszenia płac minimalnych bez baczenia na ekonomiczne skutki takich działań.

Z punktu widzenia sektora publicznego ma to natychmiastowe konsekwencje w postaci zwiększonych wydatków budżetowych. Zaznaczmy, że nie tylko bezpośrednich, ale również pośrednich, bo wciąż wiele – zbyt wiele – wydatków publicznych jest zaindeksowane na wysokość minimalnej płacy, często beż żadnego z nią związku, jak chociażby u nas dodatek za pracę w nocy, a kiedyś nawet opłata za dzierżawę gruntów pod instalacje hydrologiczne… *Notabene*, wiele takich irracjonalnych, a usztywniających wydatki powiązań zostało zlikwidowanych w ramach "Programu Naprawy Finansów Rzeczypospolitej".

Z punktu widzenia sektora prywatnego narzucanie mu wysokości płac jest ingerencją w jego praktyki kompensaty siły roboczej i w istocie odrywa to wynagrodzenie od wydajności. Tak, to prawdą, że tak jest również w przypadku ustawowych gwarancji (dla zatrudnianych) i obowiązku realizacji (dla zatrudniających) płac minimalnych w wysokości, dajmy na to, 40 lub 50 procent średniego wynagrodzenia w gospodarce narodowej. Są jednakże granice interwencjonizmu w mechanizm kształtowania płac, których nie należy przekraczać. 60 procent jest taką granicą, gdyż nie tylko szybko okazałoby się to zbyt dużym dodatkowym obciążeniem dla finansów publicznych, ale prowadziłoby do nadmiernego tym razem spłaszczenia dochodów. A to, choć inaczej niż ich nadmierne zróżnicowanie, również obraca się przeciwko efektywności, a więc na dłuższą metę przeciwko wzrostowi gospodarczemu. Czyli – koniec końców – także przeciwko wzrostowi płac.

Co zatem czynić? Nic? Bynajmniej. Należy zapomnieć o mrzonkach o podatku liniowym i stosować progresywne opodatkowanie dochodów, ale z takim rozłożeniem skali stawek, aby sprzyjało to równocześnie i efektywności, i sprawiedliwości. Jest to możliwe, czego dowodzą doświadczenia niejednego kraju, również w Unii Europejskiej. Nade wszystko zaś państwo poprzez swoje struktury i instytucje, zwłaszcza poprzez system edukacji i kształcenia zawodowego, sprzyjać winno podnoszeniu kwalifikacji pracowników, tych z dołów drabiny placowej też. Ile by nie było gadaniny o gospodarce opartej na wiedzy i znaczeniu wysokiej klasy fachowców, to nie można zapominać o tych licznych z bardzo niskimi wynagrodzeniami, co najczęściej jest funkcją ich także niskich kwalifikacji. Gdy te będę się poprawiały, z czasem płace będę rosły i będą realnie coraz wyższe, choć mogą bardzo długi jeszcze utrzymywać się poniżej postulowanych tu i ówdzie 60 procent.

Ważna jest pewna harmonia w stosunkach podziału, ale nade wszystko ważne jest to, aby rosły realne dochody ludności dzięki poprawie efektywności i wzrostowi wydajności pracy, a nie wskutek motywowanej politycznie redystrybucji. Trzeba uważać, aby rozumnie i w sposób wyważony kroczyć tu pomiędzy zagrożeniem odchyleniami neoliberalnymi, z jednej strony, oraz populistycznymi, z drugiej.

W przypadku Polski średnia płaca w 2009 roku wyniosła 3.320 złotych w sektorze przedsiębiorstw (bez wypłat nagród z zysku), a dla całej gospodarki narodowej 3.103 złote. W kategoriach netto jest ona o jakieś 25-30 procent niższa. Mediana, a więc płaca, poniżej i powyżej której lokuje się tyle samo osób, wyniosła, jak można sądzić, nieco więcej. Od początku 2010 roku płaca minimalna wynosi 1.317 złotych, a więc około 42 procent średniej. W takiej sytuacji nie ma co domagać się jej skoku do 60 procent średniej – a oznaczałoby to wzrost do około 2.000, to jest aż o ponad 50 procent – tylko trzeba przyspieszyć tempo wzrostu gospodarczego tak, aby i warstwy najniżej uposażone odczuwały jego skutki.

Przy innej okazji pisałem, że w tej fazie dochody poniżej przeciętnych powinny rosnąć szybciej aniżeli te większe (a więc zarobki poniżej 3,5 tysiąca mają rosnąć szybciej niż te ponad tę kwotę). Z czasem – na pewno nie po kilku najbliższych latach, po których niczego dobrego także i z tego punktu widzenia nie należy się spodziewać – płaca minimalna może sięgnąć połowy średniej. To będzie sprzyjać większej spójności społecznej, jak również – na tyle, na ile będzie skorelowane ze zmianami w wydajności pracy – wyższej ekonomicznej efektywności. W innym przypadku najszybciej narastać będą konflikty społeczne.

172. Wpis 840, 18.VI.2010

Euro i kryzys. Konrad (wpis 829) zastanawia się, co zrobić, aby nie było możliwości, jak to nazywa, "szantażu" ze strony tych krajów-członków obszaru euro, które wpierw doprowadzają się do granic wypłacalności, a potem trzeba je wspólnym wysiłkiem ratować przed niewypłacalnością. Co robić? Otóż takim mechanizmem w zasadzie jest zestaw kryteriów z Maastricht oraz Pakt Stabilności i Wzrostu, który nakłada obowiązek przestrzegania tych kryteriów również przez kraje Unii, które nie są członkami unii monetarnej, jak chociażby Wielka Brytania i Polska. Problem w tym, że – jak się teraz z całą ostrością okazuje – to nie wystarcza. Dziś nawet Niemcy go nie przestrzegają, gdyż mają większy deficyt niż dopuszczalny w ramach Paktu (3,7 wobec limitu 3 procent PKB). Głównie dlatego, że Komisja Europejska nie sięgała do swych prerogatyw i nie podejmowała zawczasu agresywnych przeciwdziałań.

Dlatego też teraz proponuje się pójść dalej. I słusznie, większa bowiem powinna być doza koordynacji polityki fiskalnej i jej dyscyplinowania w ramach całego ugrupowania integracyjnego. Niezbędne jest dalsze ograniczenie suwerenności krajów członkowskich co do ich polityki budżetowej. *Ex ante* Komisja Europejska musi mieć dostęp do informacji potrzebnych do dokonywania własnych, niezależnych analiz i ocen pozycji fiskalnej państw członkowskich. Bynajmniej nie ma – i nie będzie – potrzeby zatwierdzania narodowych budżetów przez Unię Europejską, ale w sposób oczywisty we wspólnym interesie musi to pójść po części w takim właśnie kierunku. Wówczas ryzyko niepodporządkowywania się członków (jakieś kraje) większej zbiorowości (całe ugrupowanie), czyli tzw. *moral hazard*, którego koszty potem mogą obciążać innych, będzie mniejsze.

To duże uproszczenie, ale naprawdę sporo można się nauczyć (i próbować przenieść na szczebel europejski) z doświadczeń w materii funkcjonowania budżetów centralnych (narodowych) i samorządów terytorialnych. Rządy i parlamenty nie zatwierdzają budżetów samorządów terytorialnych – irlandzkich *counties*, francuskich *dépertemnat* czy niemieckich *Landes* – ale ustawowo regulowane są granice emisji ich długu. Jest to bowiem niezbywalna część całego długu publicznego. Podobnie jest w Polsce; mamy to poprawnie ustawione. Tak więc Unia Europejska powinna mieć prerogatywy umożliwiające jej pilnowanie "niższego szczebla", czyli krajów członkowskich i ich rządów. No i – miejmy nadzieję – że potrafi sama siebie też dopilnować. Zakaz zaciąganie kredytów, czyli kompletne utwardzenie budżetowe na szczeblu całej Unii, jest na to najlepszym sposobem. W innym przypadku, pod naciskiem rosnących wydatków na finansowanie masy "uzasadnionych" potrzeb, pewnie tylko kwestią czasu byłaby nieuchronność zwrócenia się do Chin z prośbą o *bailout*…

171. Wpis 832, 11.VI.2010

Kto rządzi światem? Ta kwestia znowu się pojawiła, także na naszym blogu (wpisy 827 i 831), a to w związku z nagłośnianym przez media spotkaniem w jednym z hiszpańskich resortów tzw. Klubu Bilderberg. Wiadomo, gorąco, więc dlaczegóż by nie spotkać się gdzieś, gdzie plaża nieopodal…

Wpierw może przypomnijmy, co już kiedyś (wpis 84, http://www.wedrujacyswiat.pl/blog/gwk_BLOG.pdf), dziwnym trafem dokładnie dwa lata temu, 11 czerwca 2008 roku (cóż za zbieg okoliczności!) pisałem na temat "rządzenia światem":

"Pytacie państwo, kto rządzi światem? Otóż nikt. I w tym tkwi zarówno nadzieja na przyszłość, jak i wielka masa nierozwiązanych problemów, które stoją przed nami. I my przed nimi.

Rzecz w tym, że światem rządzą spontaniczne, niekiedy wręcz chaotyczne procesy, który w ostatnich latach wydają się więcej problemów stwarzać, niż rozwiązywać. Nieodwracalny w tej fazie rozwoju cywilizacji proces globalizacji – w sferze ekonomicznej liberalizacja i integracja rynków kapitału, towarów i siły roboczej, a także przepływu informacji w jeden, współzależny światowy rynek – stwarza wielką szansę na dynamiczny rozwój, ale i wielkie dlań zagrożenie. Globalne problemy muszą być rozwiązywane na światową skalę. A świat nie dysponuje podmiotem koordynacji polityk w skali światowej. Widać to wyraźnie na przykład w odniesieniu do nieudolności w przeciwdziałaniu niekorzystnym zmianom klimatycznym czy rozprzestrzenianiu się kryzysów finansowych.

Dla dobra ludzkości zmienić się zatem musi sposób sterowania. Inaczej ustawione muszą być mechanizmy koordynacji polityki na skalę globalną. Największe wyzwanie XXI wieku to zmiana instytucjonalnego układu z obecnego nieładu i koordynacyjnego chaosu w nowy światowy ład. Ład funkcjonalny, równoważący zasoby i strumienie oraz sprzyjający długofalowemu i zrównoważonemu rozwojowi. Światem rządzić się nie da, ale pewne działania na rzecz rozwiązywania piętrzących się na skalę światową problemów podejmować trzeba w sposób zorganizowany w skali całego świata."

Może przy okazji warto też podkreślić, że już wtedy – dwa lata temu – pisałem o "rozprzestrzenianiu się kryzysów finansowych". Z tego co wiem, nikt z uczestników spotkania Klubu Bilderberg tego nie robił. Jego członkowie zajmowali się pilnowaniem swoich spraw, swoich interesów – w mediach, w polityce, w finansach, w gospodarce. Ale nie są w stanie "rządzić światem"!

To zgromadzenie to klub dyskusyjny, a zarazem swoiste lobby, troszczące się przede wszystkim o własne interesy. Troska ta wymaga jednak zrozumienia, co i dlaczego dzieje się w świecie. I temu służą snobistyczne – bo na wielkim snobizmie jest to zbudowane – spotkania towarzystwa z kręgu Bilderberg i podobnych.

Media eksponują, kto uczestniczy w tych celowo okrytych mgiełką tajemniczości zjazdach, choć wiele więcej mówiące byłoby podkreślenie, jak wielu – bardzo wielu – ze znaczących na światowej scenie postaci tam nigdy nie było. I nie ma. I nie będzie. Podkręcane medialnie zainteresowanie działa tu jako samonapędzający się mechanizm. Zainteresowanie – tajemniczość – dziennikarskie sugestie spiskowej teorii dziejów – plotki – zainteresowanie. Z tego wszystkie największą siłę mają oczywiście plotki, od których w Internecie i w gazetach aż się roi.

Ale. Ale nawet jeśliby notable goszczący ostatnio w podbarcelońskim kurorcie Sitges – skądinąd osoby i osobistości znaczące, nie tylko w swoich krajach, a to ze względu na wpływy, jakie mają dzięki zajmowanym stanowiskom, pełnionym funkcjom i posiadanym środkom – głównie grali w karty (albo raczej w golfa) i sączyli porto, to nie można lekceważyć znaczenia rozmaitych lobbies, których na świecie nie brakuje. Podobnych grup,

choć może nieotaczających się aż tak sprytnie, na pożywkę mediów, nimbem sekretności, jest więcej.

Uchodzący za ojca chrzestnego euro, współtwórca teorii optymalnych obszarów walutowych, Noblista Robert E. Mundell – skądinąd Przewodniczący Rady Naukowej Centrum Badawczego Transformacji, Integracji i Globalizacji TIGER (www.tiger.edu.pl), którym kieruję w warszawskiej Akademii Leona Koźmińskiego – periodycznie gości w pięknej Siennie, w swoim własnym 50-pokojowym *Palazzo Mundell*, prywatne konferencje czołówki uczonych i ekspertów z dziedziny ekonomii i finansów. Przy bardzo limitowanym dostępie mediów i bez zbytecznego, towarzyszącego im zgiełku, obraduje się na ważkie tematy globalnych finansów i globalnej gospodarki. Gdyby ci tak naprawdę rządzący tym światem zapytali o rady formułowane w Siennie (i w paru innych miejscach), to i obecnego kryzysu udałoby się uniknąć. Dyskrecjonalne konwentykle bowiem mogą też służyć jak najlepszej sprawie. Bywa i tak.

Sam onegdaj – było to w Paryżu wiosną 2003 roku – uczestniczyłem w spotkaniu *Group of Thirty*, G30, skupiającej wpływowych finansistów, głównie szefów banków centralnych, oraz paru wybitnych uczonych. Takie gremium, rzecz jasna, nie może obyć się bez kilku znaczących postaci ze sfery bankowości komercyjnej oraz inwestycyjnej. Byli więc tam obecni między innymi Jacob A. Frenkel, który powstanie grupy zainspirował, i Jean-Claude Trichet, obecny prezes Europejskiego Banku Centralnego, ale przyjechali też profesorowie tej miary, co Martin Feldstein i Kenneth Rogoff. Sesja odbywała się, a jakże!, w pięknym paryskim pałacu, bez udziału mediów, aczkolwiek po spotkaniu niektórzy z uczestników więcej niż chętnie dzielili się swoimi mądrościami z mediami. Po to, by wywierać wpływ na kształtowanie opinii publicznej. A to z kolei po to, aby dzięki temu łatwiej było przeprowadzać sprawy, których pilnują. Raz zatem metodą działania jest jak największe nagłaśnianie sprawy, innym razem totalna zasłona milczenia, jak w przypadku Klubu Bilderberg. Wolno im, skoro taką obrali taktykę.

W "Wędrującym świecie" piszę (s. 236 i nast.) o rozmaitych zakulisowych działaniach, chociażby przytaczając opinię Fritza M. Earmatha, byłego agenta amerykańskiej Centralnej Agencji Wywiadowczej, CIA, na temat przekrętów dokonywanych w minionej dekadzie w Jelcynowskiej Rosji z udziałem amerykańskich polityków i doradców. Przywołuję też relacje ze specjalnych działań doprowadzających celowo niektóre kraje do nadmiernego zadłużenia po to, aby utraciły samodzielność finansową i łatwiej podporządkowały się grupom interesów z krajów bogatych, zwłaszcza w odniesieniu do łatwiejszego i tańszego dostępu do surowców (s. 211). W swoim czasie w sposób oczywisty spiskowano zakulisowo w celu obalenia systemu socjalistycznego. Obecnie nadal spiskuje się, by obalić jeszcze parę z rozmaitych względów komuś niewygodnych reżimów. Wiele lat po tym, jak już w końcu upadną i o tym, być może, czegoś więcej się dowiemy…

Normalną wszak praktyką jest, że jeśli ktoś wpływowy czy też prowadzący działalność mającą skutki dla innych ma kontakt z kimś funkcjonującym na zbliżonej "półce", to się konsultuje. Ba, może nawet próbować wywierać wpływ – bezpośrednio czy częściej dyskrecjonalnie – na podejmowane decyzje. Zapytałem kiedyś – na kilka tygodniu przed kryzysem finansowym w Rosji w sierpniu 1998 roku, będąc wtedy konsultantem w Międzynarodowym Funduszu Walutowym (i nieskutecznie odradzając tzw. *bailout*, czyli finansowy pakiet ratunkowy dla Rosji) – jak to działa. Osoba Nr 2 w MFW odpowiedziała mi: "rozmawiamy". Kto, z kim, o czym? "Ano na przykład właśnie dzwoniła ważna osoba (powiedzmy, nie mniej niż Nr 5 na Wall Street) i pytała, co myślę i co zrobi MFW. A ja pytałem, co on myśli i co oni zamierzają zrobić. I tak sobie pogadaliśmy." No właśnie; tak sobie gadają. To nie spiskowanie, choć z tego nie puszcza się prasowych komunikatów. To nie mafia, choć niekiedy może to mieć większe znaczenie niż jakaś kolejna duża konferencja międzynarodowych organizacji.

Wielką naiwnością byłoby przyjąć, że rozmaici prominenci z grup specjalnych interesów w skrytości nie kombinują, jakby tu wydostać się spod lawiny negatywnych skutków światowego kryzysu finansowego, czy wręcz jak na tym nieszczęściu jednych dalej budować swoje majętne szczęście. Jednak to, że również w skali globu funkcjonują, niekiedy wcale skutecznie, mafijne układy finansowo-polityczne, powinno być truizmem. Problem w tym, że – z istoty mafii – mało o tym na bieżąco wiemy.

Już w początkowych partiach "Wędrującego świata" napisałem: "Wielką naiwnością byłoby domniemanie, że w ogólnoświatowej grze politycznej i ekonomicznej, podczas nieustających zabiegów o dominację określonych idei oraz własnych interesów politycznych i gospodarczych, nie korzysta się z plasowania odpowiednio skonstruowanych materiałów w mediach. Pojawiają się tam artykuły i publikacje, audycje i programy wprowadzane do obiegu przez wywiady zainteresowane penetracją danego regionu i kraju. Robi się to w celu nie tylko manipulowania ogólną opinią publiczną, ale także wywierania określonej presji na opiniotwórcze i rządzące elity. Niekiedy jakże skutecznie… Cały czas toczy się bowiem gra. Gra o jutro. Albo – jak chcą inni – o przyszłe światy. A dokładniej o miejsce na tym jednym jedynym świecie, na którym robi się coraz ciaśniej i coraz bardziej nierówno. Duszno… " (s. 33).

W końcowej zaś partii książki zauważam, że: "Wielobiegunowy świat musi znaleźć sposób na rządzenie sobą. Lepiej może powiedzieć – sterowanie procesami o globalnych następstwach, które kontroli poddać trzeba, lecz nie będzie tego w stanie zrobić samodzielnie żaden, nawet potężny kraj. Bynajmniej nie jest to wołanie o światowy rząd, gdyż byłoby to przejawem naiwności. Konieczne natomiast są prostsze instytucjonalnie rozwiązania, a mianowicie koordynacja działań i międzynarodowe porozumienia. Tego typu instytucji – koordynujących politykę w skali globalnej i w ten sposób sterujących biegiem spraw – będzie coraz więcej. W najbliższych kilku dekadach będą one miały większy wpływ na sposoby gospodarowania niż zmiany techniczne." (s. 343).

Nie namówi mnie przeto Hubert (wpis 831), bym "odważył się kiedyś napisać książkę o kulisach globalizacji." To zostawiam innym autorom, jak Noami Klein czy Johna le Carré, których skądinąd z wielkim zainteresowaniem z różnych powodów czytuję. Nie tylko dlatego, że potrafią pisać, ale i z tej przyczyny, iż nie ma dymu bez ognia. Ale poniekąd już się odważyłem i sam też trochę na te tematy napisałem. I na pewno napiszę jeszcze więcej. Nie tyle o "spiskowej teorii dziejów", ile o "spiskowej" praktyce rzeczywistości. Bo to fakt, że o naszych losach decyduje bardziej i częściej to, co i jak dzieje się w cieniu, za kulisami, za zamkniętymi drzwiami, a nie na pierwszych stronach i w świetle jupiterów. Ale kolejnymi sesjami Grupy Bilderberg itp. doprawdy nie warto się zbytnio przejmować. Oni robią swoje, my robimy swoje. Róbmy dalej, to i na swoje wyjdziemy.

170. Wpis 828, 09.VI.2010

Euro może upaść tylko wtedy, gdy wystąpią z niego Niemcy. Ale nie mają w tym żadnego interesu, więc dlaczego mieliby występować? To nie przypadek Związku Radzieckiego, kiedy to pogróżki niektórych krnąbrnych republik, że opuszczą Związek, nie stanowiły większej groźby, natomiast wszystko się zmieniło, gdy z ZSRR postanowiła wyjść Rosja.

Oczywiście, obszar walutowy euro może być rozwiązany. Można sobie i taki scenariusz wyobrazić. Niejeden już błąd popełniano w dziejach. Ale trzeba szukać dobrych rozwiązań, a do takich zalicza się poszerzanie obszaru euro i pogłębianie integracji, także poprzez lepszą koordynację polityki monetarnej z fiskalną i dalej posuniętą harmonizację tej ostatniej.

Tak więc zamiast straszyć się i martwić niepotrzebnie (jak czyni to "Forbes" i inne media), lepiej patrzeć do przodu i zatroszczyć się o coraz lepszą przyszłość obszaru euro. A w naszym przypadku również o to, aby wprowadzić euro do Polski przy właściwym kursie, czyli także Polskę do euro we właściwym czasie. Teraz - bo niepowodzeniach rządu Platformy Obywatelskiej - możliwe, ale wciąż tylko możliwe, będzie to najwcześniej w 2015 roku. Aż trudno uwierzyć, że osiem lat po Słowacji i cztery lata później niż w poradzieckiej Estonii…

169. Wpis 821, 01.06.2010

Powodem, dla którego skuteczniejszej regulacji powinna być poddana działalność funduszy najwyższego ryzyka, zwłaszcza hedgingowych, jest to, że ryzykują one niejednokrotnie zbyt wiele na cudzy koszt. Grzesiek (wpis 819) sam słusznie zauważa, że "właściciel jednostek uczestnictwa funduszu hedgingowego godzi się z faktem, że instytucja ta operuje wysoką dźwignią, i że może z dnia na dzień stracić wszystkie swoje pieniądze (o czym naturalnie powinien zostać stosownie poinformowany)." Otóż pożądane regulacje dotyczyć muszą właśnie tych dwu spraw: po pierwsze, maksymalnie dopuszczalnej skali stosowanych dźwigni i, po drugie, obowiązku rzeczywiście rzetelnego poinformowanie klientów o skali ryzyka. A tak nie jest. Doprawdy, nie można dopuszczać do tego, aby rynki finansowe funkcjonowały jak kasyna. Podobnie jak nie można godzić się z przesadzaniem z konsumpcją niektórych używek, skoro szkodzą one zdrowiu. Bo zdrowie to nie tylko indywidualna sprawa każdego z osobna, ale także sprawa społeczna. W jednym i drugim przypadku chodzi zatem o występowanie ujemnych konsekwencji zewnętrznych (ang. *negative externalities*)

Co zaś do zaproszenia na ewentualną debatę "neoliberalizm czy interwencjonizm" (choć powinno to być raczej zderzenie: neoliberalizm versus nowy pragmatyzm), to oczywiście chętnie skorzystam. Przecież argumentów mi nie brakuje...

168. Wpis 818, 30.V.2010

Piotr (wpis 815) pyta: "Co dla polskiej gospodarki oznacza ewentualny wybór Marka Belki na prezesa NBP?" To dobra kandydatura. Ewentualne powołanie Prof. Belki na Prezesa NBP może pomóc w sensownym zlikwidowaniu złotego poprzez wprowadzenie Polski do wspólnego obszaru walutowego euro. Podkreślić trzeba raz jeszcze, że ważniejsze niż sam termin wprowadzenia euro jest to, przy jakim kursie to się stanie. Prof. Belka w istniejącej sytuacji politycznej wydaje się mieć większe szanse niż inni, równie dobrzy merytorycznie kandydaci, na tworzenie odpowiedniego klimatu współpracy pomiędzy bankiem centralnym, rządem, parlamentem i Prezydentem RP, a koncyliacyjność tych władz jest bardzo potrzebna.

Jeśli Marek Belka zostanie Prezesem NBP, to z pewnością będzie lepszy na tym stanowisku niż troje jego poprzedników, zarówno ze względu na przygotowanie merytoryczne, jak i zważywszy na powiązania polityczne. Hanna Gronkiewicz-Waltz startowała w wyborach prezydenckich w roku 1995 (uzyskała zaledwie nieco ponad dwa procent głosów…) z listy populistyczno-nacjonalistycznej partii Zjednoczenie Chrześcijańsko-Narodowe. Leszek Balcerowicz był przywódcą partyjnym Unii Wolności nadając jej coraz bardziej neoliberalny kierunek. Sławomir Skrzypek został szefem NBP jako nominat Prezydenta RP silnie związanego z prawicowo-populistyczną partią Prawo i Sprawiedliwość. Na tym tle Marek Belka, choć też się partyjnie określał, jest bardziej politycznie niezależny, a w przypadku prowadzenia banku centralnego to ważne.

Co zaś do pytania, "Czy reforma sektora finansowego przedstawiona kilka dni temu przez prezydenta Obamę jest jakimś przełomem?", to z pewnością jest to istotny krok we właściwym kierunku. I trzeba te działania wspierać. Nie powiedziałbym, że jest to aż przełom, ale na pewno są to propozycje poważnych zmian instytucjonalnych i strukturalnych zwiększających szanse na sprawniejsze funkcjonowanie amerykańskiego sektora finansowego – z wszystkimi tegoż implikacjami dla reszty świata. Sektor finansowy trzeba poddać skuteczniejszej kontroli i lepiej uregulować jego aktywność. W szczególności odnosi się to do zablokowania obracania niektórymi zbyt ryzykownymi, a niekiedy wręcz szkodliwymi instrumentami pochodnymi, ograniczenia nielimitowanej swobody funduszy hedgingowych, funkcjonalne rozdzielenie bankowości komercyjnej od inwestycyjnej oraz zmniejszenia rozmiarów niektórych najpotężniejszych organizacji pośrednictwa finansowego. Jeśli któryś z banków czy funduszy inwestycyjnych jest "too big to fail", to oznacza, że również jest "too big to exist".

Piotr też prosi, aby anonsować moje pojawianie się w telewizji w blogu. Nie, nie będę tego robił. Z reguły jest tak, że zaproszenia pojawiają się późno – przedpołudniem, gdy audycja jest wieczorem bądź w przeddzień, gdy jest rano. Ale nie dlatego nie będę o tym informował tutaj. Przecież możemy dyskutować na blogu "Wędrującego świata" bez pomocy telewizji. Ona jest dla tych, którzy tutaj jeszcze nie dotarli… Skądinąd w telewizji zamierzam pojawiać się coraz rzadziej i w minionym tygodniu – choć byłem aż w trzech stacjach – za pięć zaproszeń telewizyjnych (oraz kilka radiowych i prasowych) podziękowałem.

167. Wpis 816, 28.V.2010

Pod linkiem http://wiadomosci.onet.pl/2177598,11,kolodko_sa_ciekawsze_funkcje__niz_prezes_nbp,item.html pojawiło się bardzo krótkie nawiązanie do mojej dzisiejszej wypowiedzi w "Faktach po faktach" w TVN24. Odpowiadając na pytanie o moją reakcję na wypowiedź sugerującą, że to ja byłbym najlepszym Prezesem NBP, stwierdziłem, że mam ciekawsze i ważniejsze zadania do realizacji. Poniżej skrótowa, wybiórcza relacja z tej wypowiedzi przekazana w serwisie portalu Onet.pl:

Kołodko: są ciekawsze funkcje, niż prezes NBP

– Mnie posada szefa NBP nie interesuje, są ciekawsze funkcje, ciekawsze i ważniejsze rzeczy do zrobienia - mówił w "Faktach po faktach" w TVN24 Grzegorz Kołodko.

– Badania naukowe, dochodzenie do prawdy, do istoty procesów gospodarczych – to, zdaniem Grzegorza Kołodki ważniejsze i ciekawsze rzeczy od prezesury Narodowego Banku Polskiego.

Były minister finansów uważa natomiast, że Marek Belka to dobra kandydatura na tę funkcję. – Ma kwalifikacje merytoryczne, jest dobrze wykształcony, ma duże doświadczenie praktyczne, ma pewne cechy charakterologiczne – to spokojny człowiek, który nie krzyczy zbyt dużo – wymieniał Kołodko.

Wyraził także nadzieję, że "to nie jest ruch wyborczy, żeby skaperować trochę lewicowych wyborców. – Choć Marka Belki ja już od dawna nie kojarzę z opcją lewicową, zresztą, on sam siebie chyba też nie – uważa Kołodko. – Gdybym był na jego miejscu, powiedziałbym Komorowskiemu, że chcę być zgłoszony dopiero przez wybranego w wyborach prezydenta, a nie przez p.o. Umocowanie takiego prezesa wyznaczonego przez pełniącego obowiązki prezydenta, byłoby dużo słabsze – uważa Kołodko. – A bank nieźle funkcjonuje, jak na to zamieszanie – dodał na koniec.

166. Wpis 814, 28.V.2010

Co czuję? Co czuję – zapytuje Artur (wpis 812) – gdy widzę "te same twarze, które produkują się dzisiaj w mediach, a z którymi Pan obficie polemizował na początku lat dziewięćdziesiątych (np: Leszkiem Balcerowiczem czy Jackiem Rostowskim)"? Cóż, mam tzw. mieszane uczucia. Z jednej strony, satysfakcję, że miałem rację i mam ją dzisiaj, w co nie wątpi już chyba nikt spośród mądrych i uczciwych ludzi. Z drugiej strony zdziwienie, że jednak wciąż jeszcze udaje się niektórym tej racji nie mających utrzymywać na powierzchni. Ale czyż nie jest ciekawsze, co oni czują? Przecież jeśli ktoś nie ma racji, to stoi w obliczu ostrej alternatywy: albo się myli, albo kłamie. To paskudna alternatywa. W pierwszym przypadku wstyd intelektualny, w drugim moralny.

P.S.
Książka "Transformacja polskiej gospodarki: sukces czy porażka", do której nawiązuje Artur, dostępna jest *in extenso* na portalu TIGERa pod linkiem http://www.tiger.edu.pl/kolodko/ksiazki/GWK-Transformacja_polskiej_gospodarki.pdf.

165. Wpis 810, 28.V.2010

Dziękuję Pani Magdalenie Wroniak (wpis 809), rodowitej Tczewiance – mieszkance mego rodowitego miasta, Tczewa, do którego wczoraj też na krótko wpadłem – za zaproszenie do odwiedzania Pomorskiego Portalu Gospodarczego http://www.madeinpomorskie.pl. A ja zapraszam wszystkich Państwa do obecności i aktywności na portalu "Wędrującego świata"!

164. Wpis 805, 25.V.2010

Koncepcja tzw. gospodarki opartej na wiedzy nie jest ostra. To dosyć pojemne pojęcie i dlatego dość dowolnie wkłada się pod nie rozmaite interpretacje. Tak naprawdę, to nie jest to też nic nowego, gdyż znaczenie wiedzy dla rozwoju społeczno-gospodarczego od dawna jest doceniane. Warto przypomnieć, że już 40 lat temu – w czasach planowej gospodarki socjalistycznej – głośno było o "nauce jako bezpośredniej sile wytwórczej" (mówiąc "nauka" miano na myśli "wiedzę"). Wiele o tym pisał już w 1966 roku czeski filozof Radovan Richta w książce "Cywilizacja na rozdrożu". Tak, tak, wtedy też cywilizacja była na rozdrożu. Nie pierwszy i nie ostatni raz...

Ale przecież gospodarka zawsze jest oparta na wiedzy, no bo na czymże innym? Rzecz w tym, że współcześnie tej wiedzy posiadamy więcej niż kiedykolwiek przedtem. Coraz większa bowiem część wytwarzanych w procesie gospodarowania wartości bierze się z przenoszenia doń naszych myśli, skumulowanej wiedzy. Jeśli gospodarka nie miałaby opierać się na wiedzy, to na czym? Na ignorancji? Szerzej piszę o tym w "Wędrującym świecie" w rozdziałach I oraz VII, a zwłaszcza w rozdziale X zatytułowanym "Niepewna przyszłość". Spośród dyskutowanych tam dwunastu Wielkich Spraw Przyszłości dziewiątą jest właśnie gospodarka i społeczeństwo oparte na wiedzy (s. 376-381).

Opierają się one na większej dozie wiedzy w Szwecji niż w Polsce, ale zarazem na większej w Polsce niż w Rumunii, a w Rumunii na większej niż w Mołdawii, która z kolei pod tym względem wydaje się przodować przed Kirgistanem na pewno wyprzedzającym Laos. Jako miarę względnego udziału wiedzy w tworzonej wartości proponuję brać pod uwagę ciężar PKB na mieszkańca. Dosłownie. Jeśli polskie około 18 tys. dolarów na głowę (licząc według parytety siły nabywczej) waży mniej niż podobna ilość dolarów przypadająca na mieszkańca Barbados albo Chorwacji, to nasza gospodarka jest bardziej zaawansowana i w większym stopniu oparta na wiedzy (albo, inaczej, oparta na większym zakresie wiedzy).

W sposób dość zaskakujący j. (wpis 804) łączy sprawę gospodarki opartej na wiedzy z niepokojącymi go zjawiskami, takimi jak "kwestia fasfoodyzacji coraz większej ilość produktów" oraz tym, że "Produkuje się rzeczy właściwie ludziom do niczego nie potrzebne albo marne substytuty prawdziwych dóbr." Cóż, tak niestety jest. Nie sądzę, że wiele pomoże tu sukcesywne poszerzanie się zakresu gospodarki opartej na wiedzy, aczkolwiek na pewno nam nie zaszkodzi. Za to na pewno pogłębianie wiedzy na temat higieny, zdrowego odżywiania się i racjonalnego trybu życia wiele może tu pomóc. Olbrzymie znaczenie ma edukacja i wychowanie – w domu, w szkole, na uczelni, w rozmaitych organizacjach. Nie mniejsze ma współcześnie także Internet, choć akurat ten, zdominowany przez komercję, zbyt często lansuje złe wzorce konsumpcji.

Co zatem czynić? W USA poważnie rozważa się specjalne opodatkowania "junk-food" i pewnie z czasem, pomimo trudności technicznych, do tego dojdzie. Tak ekonomicznie, jak i społecznie jest to jak najbardziej uzasadnione. Ostatnio kilku amerykańskich generałów wystąpiło z dramatycznym apelem o podjęcie radykalnych działań na rzecz ograniczenia spożywania "junk-food", gdyż 25 proc. młodych chłopaków nie nadaje się na rekrutów. Jak tu z grubasów, utyłych na "fast-foodach" zrobić "American Boys"? Może to McDonald's & Snickers jest większym wrogiem USA niż al-Kaida?...

Raz jeszcze podkreślę, że konieczne jest instytucjonalne i polityczne wzmocnienie pozycji konsumenta, którego ogłupiać powinno być coraz trudniej. A jak dotychczas jest coraz łatwiej. Okiełznanie marketingowej nawałnicy wymaga skutecznego wprzęgnięcia państwa do regulacji rynków, by ograniczyć możliwości szkodliwej eksploatacji konsumentów. Konsument jest manipulowany przez grupy interesów, które niewiele mają wspólnego z jego obiektywnym interesem. Co więcej, lekceważą *de facto* konsumenta wciskając mu, jak to określa j., "do niczego nie potrzebne albo marne substytuty prawdziwych

dóbr." Skoro konsument nie potrafi – bo nie potrafi – sam skutecznie obronić się przed tym, trzeba mu pomóc.

Czynić to muszą inni opiniotwórczy ludzie, rozmaite organizacje społeczne (obecnie nazywane najczęściej "pozarządowymi") i państwo jako instytucja o szczególnym znaczeniu i szczególnej odpowiedzialności. Nie wystarczy zatem wzywać do powstrzymywania się od spożycia kolejnego hot-doga czy hamburgera albo jakiejś innej lemoniady, czy też od zakupienia następnego otumaniającego gadżetu. Trzeba do tego aktywnie zniechęcać poprzez otwierającą oczy i umysły edukację, ale również poprzez instytucjonalną i prawną ochronę konsumentów.

163. Wpis 801, 24.V.2010

Witam! Michał pisze, że jakoby podjąłem się "zostać doradcą gospodarczym w kancelarii Grzegorza Napieralskiego." Bynajmniej. W żadnej kancelarii. Nie wiem, kto jakie składa publicznie oświadczenia, czy też jak są one potem interpretowane. Wiem tyle, że gdy ktoś mnie rozsądnie pyta o rady co do polityki społeczno-gospodarczej, to, najlepiej jak potrafię, odpowiadam. Także byłemu Prezydentowi RP czy niektórym obecnym ministrom. Panu Grzegorzowi Napieralskiemu też odpowiadam, gdy dochodzi sedna spraw. Tym bardziej, że wie, o co pytać i potrafi słuchać. A to u polityków duża umiejętność. Sam natomiast od polityki trzymam się z daleka, o czym goście naszego blogu wiedzą nie od dzisiaj.

Michał pisze, że nie zamierza głosować w wyborach prezydenckich. Rozumiem to. Jeśli sprowadzić wybory do ostro, bo realistycznie rysującej się alternatywy: prawicowy populizm czy antyspołeczny neoliberalizm, to zaiste szkoda czasu. Ale tak nie jest. Trzeba pokazać – sobie, innym, Polsce, światu – że jest jeszcze inna możliwość. Można opowiedzieć się za postępem, na rzecz zrównoważonego – społecznie, ekonomicznie, ekologicznie – rozwoju. Za przyszłością przy poszanowaniu przeszłości. Bez skłócania pokoleń i grup społeczno-zawodowych. Jakimś fatalnym trafem tak się składa, że lista kandydatów na urząd Prezydenta RP odpowiadająca takiej charakterystyce zrobiła się niebywale krótka. Więc jeśli jest kandydat zmierzający w tym kierunku, to dlaczego go nie poprzeć? I tak tym razem nie wygra, ale zwolennicy postępu muszą wypowiedzieć swój głos, aby ich usłyszano i dostrzeżono. Przecież Polska naprawdę nie jest ani taka konserwatywna, ani taka populistyczna, ani taka neoliberalna, ani taka nacjonalistyczna. W znaczącej części jest właśnie postępowa.

Totalnie błędne jest stanowisko, że głosowanie na kogoś spoza tej dominującej alternatywy (populizm kandydata Pis-u *versus* neoliberalizm kandydata PO) byłoby marnowaniem głosu. Jest odwrotnie. Trzeba zaakcentować swoje istnienie i ambicje, wizje i zamiary i w pierwszej turze głosować za kandydatem postępowym. Ten nurt w przyszłości ponownie będzie narastał. Co zaś do tury drugiej, to Michał ma najpewniej ma rację, ale niech każdy głosuje, jak chce. Rezygnacja z wyboru między dwiema niekorzystnymi opcjami też jest wyborem.

162. Wpis 799, 24.V.2010

Na krótkie pytanie imiennika (wpis 797) krótko odpowiadam. Przychodzi mi to tym łatwiej, że to akurat ja inspirowałem kilkakrotnie, jako wicepremier i minister finansów, obniżanie podatków w poprzednich latach. Inni głównie o tym mówią. Pominę tu już likwidację podatku importowego i giełdowego czy też redukcję progów podatkowych dla indywidualnych podatników, płatników PIT. Jeśli idzie o ten płacony przez przedsiębiorców, o CIT, wystarczy przypomnieć, że wpierw przeprowadziłem jego zmniejszenie z 40 do 32 procent (vide "Pakiet 2000"), a następnie – po zmniejszeniu o zaledwie 4 punkty za rządów premiera Buzka – o następne 9 punktów, z 28 do obecnych 19 procent (vide "Program Naprawy Finansów Rzeczypospolitej". Na 21-punktowe zmniejszenie CIT pomiędzy rokiem 1997 a 2004 aż 17 punktów redukcji miało miejsce z mojej inicjatywy. W rezultacie tak naprawdę to opodatkowanie przedsiębiorców w Polsce jest na jednym z najniższych poziomów nie tylko w Unii Europejskiej, ale i w OECD. Jest to także prawdą, gdy uwzględni się składki płacone przez pracodawców na ubezpieczenia społeczne.

Co zaś do sposobów sfinansowania kosztów walki z klęską powodzi i jej następstwami, to, po pierwsze, koszty te muszą – muszą, czyż nie? – być poniesione. Po drugie, można je przerzucić na barki podatników (bo kogóż innego?) w przyszłości, ale wtedy będą one jeszcze wyższe niż obecnie. Wyższe, nie niższe. Po trzecie, jeśli nie mają obarczać podatników w przyszłości na większą skalę (wraz z odsetkami od przyrastającego długu publicznego), to trzeba obciążyć ich obecnie. Po czwarte, jednorazowe obciążenia z definicji są jednorazowe i nie mogą stać się permanentne. Grzesiek, nie wiedzieć dlaczego, pisze: "Zawsze się boję takich nowych “zabiegów” ponieważ mają one tendencję do NIE-zanikania." Otóż jednorazowa czy też okresowa danina, na przykład ściągana do końca roku, z końcem roku zanika. Skoro zatem nie ma ucieczki od poniesienia budżetowych kosztów klęski żywiołowej, należy ich sfinansowanie zoptymalizować, a nie iść znowu na żywiołowe zwiększanie deficytu czy też inflacyjne finansowanie.

Oczywiście, można postulować proporcjonalne zmniejszenie innych wydatków. To niech Grzesiek postuluje. Na przykład wycofanie jutro wszystkich wojsk z Afganistanu albo zwolnienie jeszcze dzisiaj tysięcy mało użytecznych urzędników. Takie "słuszne" postulaty są słuszne, tylko że na bieżąco nic nie dają. Tu chodzi o szybkie, zdecydowane działania, a racjonalizować wydatkową stronę systemu finansów publicznych i tak zawsze trzeba; powódź niczego nowego tu nie wnosi.

Gdyby zaś miano sięgnąć do akcyzy (co jest technicznie i politycznie najłatwiejsze), to nie widzę żadnych racjonalnych powodów, aby na przykład nie podnieść jej do końca roku na wyrobach tytoniowych czy alkoholach. Możliwości zresztą jest więcej. I nie ma co straszyć ucieczką przedsiębiorców na Cypr. Nie ma obaw, nie uciekną i nie można dawać się nabierać na taki pseudo-argument, najczęściej nadużywany przez neoliberałów. Niech przeto Grzesiek sobie go podaruje. A jak już, to dlaczego na Cypr? Nie lepiej na Papuę Nową Gwineę? Byłem tam niedawno. Tam w ogóle nie ma podatku dochodowego… A ładnie jest. Dużo ładniej niż na coraz bardziej ciasnym Cyprze.

161. Wpis 796, 23.V.2010

Dziękuję Pani Izabeli Dusza (wpis 795) za miłe słowa i zamiar ponownego zaproszenia na spotkanie z członkami Korporacji Absolwentów Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie. Chętnie raz jeszcze spotkam się z nimi i będziemy kontynuować dyskusję.

Izabela pyta o społeczno-ekonomiczne konsekwencje powodzi. Są poważne, bo jej skala tak wielka jak obecnie, to w naszych warunkach poważny kataklizm przyrodniczy. Choć i człowiek, a dokładniej nieudolna polityka rządów i brak stosownej zapobiegliwości niektórych samorządów, ma w tym swój udział. W ramach "oszczędności" i cięć "nadmiernych wydatków budżetowych" w ostatnich kilku latach zaniechano wielu prac renowacyjnych oraz inwestycji regulujących gospodarkę wodną, także tych mających służyć poprawie infrastruktury chroniącej nas przed zagrożeniami powodziowymi. A te – jak wiadomo – zdarzają się od czasu do czasu. Na tym odcinku zdecydowanie więcej niż w drugiej połowie obecnej dekady działo się w jej pierwszej połowie, kiedy to doinwestowano niejedną instalację przeciwpowodziową. Teraz te "oszczędności" mszczą się.

To wtedy, w pierwszej połowie dziesięciolecia, stworzony i uruchomiany został System Monitoringu i Osłony Kraju, znany jako SMOK. Dzięki niemu – mając lepsze możliwości wczesnego ostrzegania o nadciągających niebezpieczeństwach i skali ryzyka – dużo sprawniej działa Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej. Dokonana została kompleksowa modernizacja wielu zbiorników wodnych i retencyjnych oraz obiektów ochrony przeciwpowodziowej. Między innymi w 2003 roku oddano polder Buków koło Raciborza. Niestety, później, z różnych przyczyn, kontynuacja tego projektu została wstrzymana. Zbudowano zbiornik przeciwpowodziowy Kuźnia Warężyńska, dzięki któremu przed niechybnymi podtopieniami, a być może nawet powodziami, chronione są takie miasta, jak Będzin, Dąbrowa Górnicza, Mysłowice, Sosnowiec…

Jestem na terenach powodziowych. Przejechałem z Warszawy na południe zachodnią stroną Wisły, przez Górę Kalwarię i Kozienice, potem przez most w Dęblinie i dalej na północ wzdłuż wschodniego brzegu rzeki, do Wilgi. Jakaż ta Wisła tu piękna! Szkoda, że też i groźna. I tutaj są rejony, które ucierpiały, co widać gołym okiem, choć gdzieindziej – zarówno na południowy wschód, jak i zachód, a także na północ od stolicy, w okolicach Płocka – jest dużo gorzej. W skali mikroekonomicznej, dla niejednego gospodarstwa czy gminy, skutki są zaiste katastrofalne. Problem polega nie tylko na tym, że rozlewa się woda przez nietrwałe, w niektórych miejscach przerwane lub zbyt niskie wały i konstrukcje wodochronne. Również woda gruntowa wybija na powierzchnię pod wielkim ciśnieniem, zalewając przy okazji pola i sady. Woda idzie i z góry, i z dołu, a nie tylko z boku.

Tak właśnie jest wzdłuż wału wiślanego w Wildze, gdzie akurat jestem. Kombinują rolnicy i sadownicy, co by tu jeszcze zrobić. Interweniują strażacy, którym pomagałem dźwigać worki na barykady. Ciekawe, skąd te worki? Na niektórych są nadruki po chińsku, na innych "Made in USSR"… Wisła chyba bardziej tu już się nie rozleje, wręcz jej poziom opada, ale i tak straty są znaczne. Nie będzie zbiorów truskawek, mniej będzie jabłek (a te tutejsze są smaczne!), źle będzie z wiklinowymi wyrobami, w których specjalizują się niektórzy lokalni rzemieślnicy, podtopionych jest trochę gospodarstw agroturystycznych.

Jakie to wszystko ma konsekwencje ekonomiczne? Lokalnie i regionalne niekiedy wielkie, makroekonomicznie małe. Suma strat w skali całego kraju wstępnie szacowna jest na nie więcej niż 13 miliardów złotych, a więc około 1 proc. PKB. Nie można jednak strat liczyć w ten sposób, gdyż dodaje się tutaj do siebie zasoby w postaci utraconego majątku (na przykład obory, sady, maszyny, zapasy produktów) oraz strumienie w postaci nie powstających na bieżąco dochodów (nieuzyskane przychody ze sprzedaży, niezarobione płace, niezrealizowane zyski). Oczywiście, ubytki w majątku produkcyjnym rzutować będą na

dochody przyszłych okresów. Krowa, które dzisiaj utonęła, mleka nie będzie dawać i w następnych latach…

Nie sposób *ex ante* ocenić, o ile mniejszy z tego powodu będzie polski PKB w roku 2010, a także potem, ale jest to frakcja punktu procentowego. Nie sądzę, by było to w najgorszym przypadku więcej niż 0,5 proc. To skądinąd niemało, ale nie wywiera to istotnego wpływu na długookresowe tendencje wzrostu produkcji. Obecna powódź w Polsce to nie trzęsienie ziemi w Kobe w roku 1995 czy tegoroczna tragedia na Haiti, które to kataklizmy miały wymiar dewastujący gospodarkę – regionalną w pierwszym i narodową w drugim przypadku.

W "Wędrującym świecie" (s. 143) napisałem: "Nieszczęścia chadzają nie tylko parami, ale bywa, że i gromadą. Jakby mało było powodów biedy i nędzy, to wybryki natury w połączeniu ze słabą infrastrukturą i brakiem stosownych zasobów rzeczowych i finansowych wywołują dużo więcej szkód w krajach biednych niż w bogatych. Trzęsienie ziemi o takiej samej sile w Japonii i Pakistanie pociąga za sobą zgoła odmienne skutki w postaci ofiar w ludziach i strat majątkowych. Powódź w Czechach i Bangladeszu to inny kataklizm, nawet gdy w kategoriach fizycznych są to podobne wydarzenia. Susza w amerykańskiej Kalifornii i na meksykańskim Półwyspie Kalifornijskim to nie ta sama susza. Żywioły naturalne o potężnej sile mogą zaszkodzić dotkniętym nimi regionom w kraju rozwiniętym. Kraj mały mogą zdewastować i cofnąć go o lata w poziomie produkcji. Po kilku latach statystyki pokazują powrót do *status quo ante*, co uśrednia stopę wzrostu na stagnacyjnym zerze. Potężny huragan Andrew w 1992 roku kosztował USA 0,5 procent PKB. Huragan Gilbert w 1988 roku kosztował Jamajkę 28 procent PKB. To jedno uderzenie cyklonu spowodowało, że średnio podczas dwunastu lat 1990-2001 występowało ujemne tempo wzrostu –0,5 procent." Wzmiankowana "para nieszczęść" w naszym obecnym przypadku to niekorzystna pogoda powodująca powódź i jeszcze gorsza polityka gospodarcza rządu powodująca, że ta polska "zielona wyspa" jest coraz bardziej zalewana.

Jedną z konsekwencji powodzi są dodatkowe koszty ponoszone przez firmy ubezpieczeniowe. Rozpacza nad tym znana gazeta, że oto jedna z zagranicznych firm ubezpieczeniowych "już wypłaciła 200 tys. złotych". Nic dziwnego, że zirytowany internauta skomentował to sensacyjne doniesienie, iż tyle to on wczoraj zapłacił za kolację. Ta sama gazeta straszy, że w sumie firmy ubezpieczeniowe wypłacić mogą "aż pół miliarda złotych odszkodowań" (przy zagregowanych stratach szacowanych na 10 miliardów, a więc jedynie marne 5 proc. rzeczywiście poniesionych strat), co jakoby będą musiały sobie odbić podwyższając ceny innych usług sprzedawanych klientem. Trzeba uważać, by tak się nie stało, gdyż takie "nadzwyczajne" wypłaty to akurat w ubezpieczeniowym biznesie rzecz niejako zwyczajna. Powinny one zmniejszyć doraźne, roczne zyski firm, a nie obciążać gospodarstwa domowe ekstra wydatkami. Przecież poważne firmy asekuracyjne prowadzą rachunek kosztów, przychodów i zysków w cyklach długoletnich. Jeśli któraś z firm, mająca aktualnie dodatkowe nakłady z tytułu uruchamianych odszkodowań dla powodzian, będzie w ślad za tym próbowała odbić sobie te wydatki poprzez podniesienie stawek jakichkolwiek innych ubezpieczeń, na przykład majątkowych czy na życie, to należy odsunąć się od niej jak najdalej.

Przecież na tym polega biznes ubezpieczeniowy – skądinąd wcale lukratywny – że przychody od masy drobnych podmiotów płyną wartkim strumieniem cały czas, a tylko niekiedy trzeba dokonywać skumulowanych wypłat dla niewielu nieszczęśników. I to o nich trzeba się przede wszystkim troszczyć. Ale to nie oni, tylko firmy ubezpieczeniowe poprzez drogie reklamy dofinansowują niektóre media i ich redaktorów… Gazeta – tradycyjnie, już od lat troszcząc się o interesy kapitału a nie ludności, właścicieli przedsiębiorstw a nie konsumentów ich produktów i usług, wyzyskujących a nie wyzyskiwanych – nie pojmuje, że

biznes ubezpieczeniowy polega na tym, iż ubezpieczający przez lata całe pobierają od ubezpieczanych składki, które są źródłem wypłaty kompensat od czasu do czasu.

Teraz chyba żaden kandydat, tym razem na prezydenta, nie powie poszkodowanym – tak jak uczynił to premier Włodzimierz Cimoszewicz trzynaście lat temu, podczas powodzi w 1997 roku – że powinni się ubezpieczyć. Taką niezręczną wypowiedzią, nakładającą się na inne polityczne potknięcia, pogrążył własną formację w wyborach parlamentarnych jesienią tamtego roku. I to mimo znaczących sukcesów gospodarczych, przede wszystkim najwyższego za ostatniego pokolenia tempa wzrostu gospodarczego, bo wynoszącego aż 7,5 proc. w kwartale poprzedzającym powódź. Pomimo to ówcześnie rządząca formacja przegrała wybory, bo w polityce liczą się nie tylko fakty, ale także słowa. Niekiedy nawet bardziej, z czego propagandyści obecnego rządu zdają sobie świetnie sprawę. Premier Donald Tusk, chyba nauczony tamtą wpadką, wręcz obiecuje, że "nikt nie zostanie bez pomocy, także osoby, które się nie ubezpieczyły".

Mieszkańcy okolicznych wsi, których spotkałem na wiślanym wale w pobliżu Wilgi, inne mają w tej kwestii zdanie i powiadają, że głosować będą "nie na tych co rządzą, ale chyba na brata albo najlepiej na tego Napierającego, z lewicy, bo wie, co mówi". Najpewniej słusznie wątpią w prawdomówność premiera ("panie, oni tylko obiecują, nam tu nikt nic nie da"), bo przecież pomóc wszystkim nie sposób. Takie deklaracje to nic innego, jak tylko trwająca kampania wyborcza na rzecz partyjnego kolegi. A w niej trzeba wykorzystać wszystkie nadarzające się okoliczności. Także to powodziowe nieszczęście poprzez, z jednej strony, wyolbrzymianie swych dobroczynnych działań oraz, z drugiej (co dopiero będzie się nasilać) zwalanie odpowiedzialności za ogólnie pogarszającą się sytuację społeczno-gospodarczą na tzw. czynniki obiektywne. Sprzyjające takiemu nurtowi media chętnie pomogą w jednym i drugim.

W postaci jednorazowych zapomóg, wynoszących jednostkowo 6 tysięcy złotych, podobną kwotę jak firmy ubezpieczeniowe wypłaca Państwo. W sumie – przy założeniu, że z takiej zapomogi skorzysta tylko 100 tysięcy osób czy gospodarstw domowych – daje to około 0,6 miliarda złotych (to zaledwie 0,05 PKB). Szybko jednak okazać może się, że będzie to więcej, a w skali makro być może nawet 0,1, czyli promil PKB. Państwo, które w swoich finansach publicznych odczuwa takie wydatki jako nader dotkliwe, to słabe Państwo. I tak, niestety, jest.

Fatalna polityka gospodarcza rządu Platformy Obywatelskiej, a zwłaszcza błędna polityka finansowa koordynowana przez premiera Donalda Tuska i ministra finansów Jacka Rostowskiego, doprowadza do coraz szybszego i wyraźniejszego załamywania się finansów publicznych. Podkreślić trzeba, że Komisja Europejska już wcześniej, zanim nadeszła fala powodzi, pod wpływem analizy realiów gospodarczych spowodowanych falą błędów w polityce makroekonomicznej, przewidywała deficyt systemu finansów publicznych w wysokości aż 7,2 proc. PKB. Ile będzie, zobaczymy, ale dodatkowe, niespodziewane, bo spowodowane klęską żywiołową wydatki budżetowe rzędu 0,05-0,1 proc. PKB oraz mniejsze na podobną skalę dochody budżetu (z powodu ubytku wpływów z potencjalnego opodatkowania dochodów, które się nie ziszczą) mają relatywnie małe znaczenie. Innymi słowy, przyrost deficytu budżetu spowodowany powodzią ma w naszych realiach marginesowe znaczenie. Jednakże z całą mocą – i ze względów politycznych przy pomocy prorządowych mediów z wielką przesadą – jego rozmiary będą wyolbrzymiane.

Swoją drogą, w sytuacji występowania tak niekorzystnej sytuacji budżetowej, spowodowanej dotychczasową neoliberalną polityką rządu, dodatkowe wydatki z budżetu nie powinny być finansowane pogłębianiem skali deficytu, czyli powiększaniem coraz szybciej i tak nadmiernie już rosnącego długu publicznego, ale dodatkowymi, nadzwyczajnymi przychodami. Rząd powinien sięgnąć po specjalne, jednorazowe instrumenty fiskalne w postaci swoistego podatku solidarnościowego nałożonego na lepiej uposażone warstwy

społeczeństwa, a co najmniej uciec się do akcyzy i przejściowo zwiększyć ją, aby w ten sposób pozyskać około miliarda złotych na doraźne (pomoc dla poszkodowanych) wydatki. To może jednak nie starczyć i wspomniany podatek solidarnościowy wydaje się nieodzowny. Powinien być on tak skonstruowany i skalkulowany, aby pozyskane zeń środki służyły dofinansowaniu niezbędnych działań renowacyjnych – od Sandomierza po Wrocław, od Podkarpacia po Żuławy. Szkody bowiem w niektórych regionach są tak duże, że nie uda się sfinansować ich usuwania i zapobiegania podobnym stratom w przyszłości środkami pochodzącymi z lokalnych budżetów samorządowych skąpo dofinansowywanych z dziurawego budżetu centralnego.

Jeśli chodzi o działania długofalowe, to może tym razem miast iluzorycznych oszczędności zrealizowane zostaną do końca odpowiednie inwestycje infrastrukturalne, pokrywane poprzez montaż finansowy: część środków z budżetu Państwa oraz z budżetów gmin, część z zasobów Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, część ze środków pomocowych Unii Europejskiej. Niestety, w tej sferze na sektor prywatny w ogóle nie ma co liczyć. Może choć to pojmą w końcu nadwiślańscy neoliberałowie? Może dotrze do nich szybciej niż fala powodziowa, że są obszary – również, choć nie tylko, na styku człowieka i gospodarki z przyrodą i naturą – w których aktywność gospodarcza Państwa jest niezbędna, gdzie interwencjonizm rządowy jest czymś oczywistym, gdzie wpierw "małe Państwo i niskie wydatki" oznacza później mniejszy dochód i duże straty? Przecież ta powódź raz jeszcze pokazuje, do czego prowadzi neoliberalna polityka "taniego Państwa", "małych podatków/małych wydatków", pozostawiania spraw "niewidzialnej ręce rynku", polityki nieinterwencji w rynkowy żywioł, czekania za samoistne rozwiązanie problemów w istocie swej nierozwiązywalnych bez strategicznych działań Państwa.

Co zaś do polityki przedwyborczej, bo i o to pyta Iza, to najlepiej dokonać wyboru Prezydenta RP w ustalonym terminie, a więc 4 lipca. Przesuwanie tej daty poprzez korzystanie z pretekstu, jakim jest klęska żywiołowa na niemałym obszarze Polski, niczego dobrego do sprawy by nie wniosło. Dłużej tylko trwałaby jałowa kampania zalewają nas swoim słowotokiem, od którego sytuacja gospodarcza i społeczna nie poprawia się ani na bieżąco, ani też nie poprawi się odczuwalnie w dającej się przewidzieć przyszłości. Jeśli nawet przesunięcie terminu prezydenckich wyborów mogłoby poprawić wciąż niezadowalające notowania tego czy innego kandydata, to z pewnością nie poprawi sytuacji społeczno-gospodarczej w Polsce. A przecież o to powinno chodzić, czyż nie?

160. Wpis 793, 18.V.2010

Witam!

Cóż oznaczać ma komentarz kogoś tajemniczego kryjącego się za imieniem 'Katalog stron' (wpis 790)? Jeśli dopiero teraz zawitał na nasz blog, to przecież bynajmniej nie oznacza to, że 'blog dopiero startuje'! Przecież funkcjonuje już z powodzeniem od ponad dwu lat i jak ktoś dając swój wpis pod numerem 790 może tak mówić? Przy okazji dodam, że objętość ciekawych komentarzy zamieszczonych na naszym blogu to już jakieś 1,3 miliona znaków, a więc tak jakby drugi "Wędrujący świat".

Co zaś tyczy się komentarza Jarka K. (wpis 789), to chciałbym zgłosić dwie uwagi. Po pierwsze, na wykładzie zadałem pytanie nie tyle o najkorzystniejszą lokalizację w Europie, ale wręcz na całym świecie. I wciąż jestem utwierdzony w przekonaniu, że akurat takie położenie ma w tej fazie historii Polska, leżąca w sercu Europy, na styku Wschodu i Zachodu. Po drugie, Niemcy też mają niezłe, prawie równie dobre położenie. To zaś, że są dobrze doinwestowani od strony infrastrukturalnej (i nie tylko), to nie jest już kwestia lokalizacji, lecz pozytywnych skutków długofalowej, mądrej polityki rozwoju.

159. Wpis 788, 16.V.2010

Działalność gospodarcza człowieka przyczyna się do szkodliwego ocieplania klimatu ziemi, głównie poprzez emisję gazów cieplarnianych. Jest to naukowo udowodnione ponad wszelką wątpliwość. Dyskusyjna pozostaje jedynie skala tego procederu, a nade wszystko sposoby przeciwdziałania jemu. Płynące stąd zagrożenia, przed jakimi stanęła ludzkość, są tym większe, że w ostatnim czasie ponownie zaktywizowało się lobby grup interesów, które mogą być naruszone przez podjęcie stosownych akcji zmierzających do ograniczenia tych szkodliwych form aktywności gospodarczej. Lobby to ucieka się do różnych manipulacji, w tym do nacisków na opinię publiczną i decydentów politycznych, aby uniknąć dotkliwych dla nich, aczkolwiek korzystnych dla wszystkich, dla całej naszej cywilizacji przedsięwzięć. Jednym z nich powinno być sukcesywne wprowadzanie na coraz szerszą skalę podatków ekologicznych (przy równoczesnej redukcji podatków dochodowych). Jest zrozumiale, że płacić muszą je w odpowiednio więcej skali ci, którzy zużywają (zrówno w sferze produkcji, jak i w konsumpcji) najwięcej energii, przy której wydzielane są gazy cieplarniane.

Całkowicie przeto trzeba odrzucić supozycję Huberta (wpis 787), „…czy przypadkiem nie jest to wielka manipulacja i przekłamanie, aby poprzez pakiet klimatyczny pewne grupy ludzi osiągnęły ogromne niewyobrażalne zyski. Wybiegając w przyszłość, zastanawiam się również czy nie będzie tak, że grupa ludzi „trzymająca władzę nad klimatem" a powiązana z sektorem bankowym będzie zainteresowana przejmowaniem za bezcen wybranych przedsiębiorstw przemysłowych upadających z powodu podatku klimatycznego." Nie, nie to jest wielką manipulacją. Wręcz odwrotnie. Strasząc nas fikcją, że jakaś enigmatyczna „grupa ludzi „trzymająca władzę nad klimatem" a powiązana z sektorem bankowym" zmierza do rzekomego przejmowania „za bezcen wybranych przedsiębiorstw przemysłowych upadających z powodu podatku klimatycznego", lobby szkodzące klimatowi chce uniknąć wprowadzenia ich głównie obciążającego podatku ekologicznego (klimatycznego). Mam nadzieję, że każdy uważny Czytelnik „Wedrującego świata" sam już dawno doszedł do takich wniosków.

Na tym tle stanowisko grupy ludzi, przywoływane także we wpisach 786 i 787 jako opinia Komitetu Nauk Geologicznych Polskiej Akademii Nauk, traktować należy z wielkim dystansem. Nie jest to bynajmniej kompleksowa, obiektywna, naukowa opinia, tylko subiektywny pogląd, niestety przeforsowany do opinii publicznej pod płaszczykiem Akademii, której dostojeństwo miałoby taką opinię nobilitować. Niestety, niektórzy dają temu wiarę. Jeśli ten Komitet polemizuje z tezą, że „błędem jest tłumaczenie tych zmian (chodzi o zmiany klimatu – gwk) wyłącznie jednostronnymi obserwacjami", to zgoda. Ale kto tłumaczy to obserwacjami „wyłącznie jednostronnymi"? Raz jeszcze powtórzmy – rzeczy dzieją się tak, jak się dzieje, ponieważ wiele dzieje się naraz.

Ostatnio pewne lobby próbowało podobnie postąpić w kwestii genetycznych modyfikacji roślin. Przygotowany zostało stanowisko grupy przeciwników takich zabiegów, sekcji innego z komitetów PAN, które rozesłało swój sąd i próbowało go uwiarygodnić poprzez poparcie innych opiniotwórczych środowisk. Podesłano je także Komitetowi Nauk Ekonomicznych Polskiej Akademii Nauk, by je poparł. Będąc członkiem Komitetu zablokowałem tę próbę, gdyż nie tędy droga i nie należy posługiwać się argumentem autorytetów wobec braku autorytetu argumentów. Tym razem akurat jest tak, że poprzez sensowną modyfikację genetyczną może udać się przezwyciężyć zagrożenie ludzkości widmem niedożywienia, a w wielu miejscach wręcz głodu. Stąd też postulowanie zaniechania stosowania nasion GM może sprzyjać określonym grupom producentów rolnych i koncernom z branży przemysłu spożywczego, ale nie walce z niedostatkiem żywności w wielu regionach świata.

158. Wpis 785, 14.V.2010

Witam ponownie, nocną (jak to się zdarza najczęściej) porą.

Niedawno wróciłem z Targów Książki, w kuluarach których odebrałem specjalną nagrodę za bestseller "Wędrujący świat", którego nakład już przekroczył 50 tysięcy egzemplarzy. Tamże, w Sali im. Mickiewicza, wygłosiłem z tej okazji krótki wykład zatytułowany "Świat na wyciągnięcie myśli". I tak właśnie nazywa się moja następna książką o wędrującym świecie, która ukaże się wczesną jesienią.

Była to też kolejna okazja do spotkanie z Czytelnikami. Chyba największą frajdę sprawiło mi wpisanie dedykacji studentowi Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, który – jak przyznał – wybrał się tam na studia ekonomiczne po lekturze "Wędrującego świata". Tak więc czytamy i słuchamy, mówimy i piszemy, a nade wszystko myślimy, czyli wędrujemy dalej!

A teraz komentarz do komentarza Huberta (wpis 783) na temat zmian klimatycznych. Wpierw stwierdza, że nie do końca się za mną zgadza i zaraz potem pisze, iż "Ocieplenie klimatu rzeczywiście zdarza się co jakiś czas, ale potem następuje ochłodzenie. Te cykle trwają czasami kilkadziesiąt, a nawet kilkaset lat." Podkreśla przy tym naturalny, nie spowodowany działalnością człowieka charakter tych zmian.

Zgoda. Po części – podkreślam: po części – są one obiektywne i nie wiążą się z gospodarczą aktywnością ludzi. Ale słuszność tego spostrzeżenia bynajmniej nie powinna skłaniać do polemiki ze mną, gdyż twierdzę podobnie. Nie wiem, czy Hubert przeczytał "Wędrujący świat" dostatecznie uważnie. Chyba nie, po przecież klarownie o tym piszę. Tutaj zaś, na blogu, choćby ze względu na szacunek do naszych gości, nie powtarzam się. No, ale Hubert mnie do tego zmusza.

W książce omawiam zarówna sam proces ocieplania, jak i toczące się wokół jego istoty debaty. Na stronach 357-358 jest taki passus: "W sprawie ocieplenia nie ma jeszcze nawet stanu prawdy konsensualnej w gronie uczciwych i prawdomównych ekspertów. Jeśli bowiem grono fachowców z IPCC stwierdza, że wzrost temperatury wokół globu jest „bardzo prawdopodobnie" skutkiem ludzkiej aktywności, to interpretowane jest to natychmiast tak, że przecież nie „na pewno". Może jednak nie? Może to tylko anomalie pogodowe albo, jak sugerują inni znawcy przedmiotu, tylko przejściowe ocieplenie, które obiektywnie przewija się co jakiś czas, a człowiek dokłada do tegoż planetarnego pieca trochę tylko paliwa? Samo przyszło, samo odejdzie.

W swoim czasie być może tak. Znajdujemy się bowiem w drugiej fazie tzw. małego ocieplenia, które nastało po trwającym przez kilka stuleci, od mniej więcej połowy XIII wieku, tzw. małym oziębieniu (nazywanym też małym zlodowaceniem). Gdy ono przeminęło – gdzieś około 1780 roku, kiedy to zimą można było ostatni raz pieszo przewędrować ze wschodniego krańca Czukotki na zachodni brzeg Alaski (*terra firma*, stały ląd łączący Azję z Ameryką istniał jeszcze 40-30 tysięcy lat temu) – nastało trwające właśnie za naszego życia kolejne małe ocieplenie. Pociągnie się ono gdzieś do okolic 2300 roku albo nawet do drugiej połowy XXIV wieku. Potem znowu będzie trochę chłodniej (choć najprawdopodobniej cieplej niż współcześnie, bo startować będziemy z wyższego pułapu) i temperatura może się nieco obniżać aż do końca millenium. W czwarte tysiąclecie z kolei wejdziemy raz jeszcze wraz z początkowym okresem następnej fali małego ocieplenia." W innych miejscach jest na te tematy jeszcze więcej. Więc chyba akurat z Hubertem się zgadzamy, czyż nie?

Podkreślę tylko raz jeszcze, że na to naturalne falowanie zmian klimatycznych – zarówno długie, jak i krótkie fale raz to małego ocieplenia, innym razem małego oziębienia czy wręcz zlodowacenia – nakładają się skutki gospodarowania, w szczególności te związane z coraz większą podczas ostatnich pokoleń emisją gazów cieplarnianych. I o ile naturalnym

falom zmian klimatu nie można przeciwdziałać, to te negatywne wynikające z tego, co robią ludzie, należy poddawać sensownej kontroli.

Dodam jeszcze, że w NAWIGATORZE w "Galerii" (http://www.wedrujacyswiat.pl/Galeria4.php) znaleźć można fotografię, którą zrobiłem tam, gdzie kiedyś, jak było chłodniej, można jeszcze było przejść *terra firma* z Czukotki na Alaskę.

157. Wpis 781, 12.V.2010

Są granice śmieszności, których nie należy przekraczać w ogóle, a już w szczególności w polityce. Dlatego też zdumiewać musi wypowiedź premiera Donalda Tuska, gdy stwierdza: "Sposób uporania się z kryzysem jest imponujący, we wszystkich stolicach Europy, gdzie pojawiają się polscy przedstawiciele, pierwsze zdanie to pytanie, jak wy to robicie? I słowa uznania…" Otóż dużo jeżdżę, nie tylko po Europie, i zaręczam, że słychać tam również inne pytania *à propos* tego, co się w Polsce dzieje. A także odnośnie do tego, co robić powinniśmy, a czego niestety rząd nie robi.

Chyba ku przestrodze przeto pojawił się na naszym blogu inny komentarz, w którym Piotr (wpis 709) powiada: "Wychodzi na to, że miał Pan stuprocentową rację ostrzegając rok temu rząd przed nadmiernym zbijaniem deficytu, bo tak naprawdę spowoduje to większą dziurę w budżecie, niż się wszystkim wydaje. Powiem szczerze – obawiam się chwili, gdy przywódcy krajów UE zrobią sobie wspólne zdjęcie przed wielką zieloną mapą kontynentu, na której będzie tylko jedna czerwona "wyspa" – Polska." Kto zatem ma rację? Premier czy Piotr?

Ludziom już wmówiono, że "nie mają alternatywy" przed dwudziestu laty, gdy narzucono społeczeństwu tzw. szokową terapią z wszystkimi jej ułomnościami koncepcyjnymi i realizacyjnymi. Kosztowało nas to bardzo wiele, dobrych skutków zaś przyniosło bardzo mało. Tamto kłamstwo umożliwiło przeforsowanie dewastującego planu gospodarczego, czego negatywne następstwa odczuwane są do dzisiaj. Teraz ponownie rządowa propaganda i jej medialni poplecznicy imputują, że "nie macie alternatywy", czyli Platforma Obywatelska albo jeszcze gorzej.

Otóż z pewnością są rozmaite możliwości wyborów, także politycznych. Najlepiej pójść do przodu zgodnie ze zdrowym rozsądkiem i ogólnospołecznym interesem wchodząc na drogę szybkiego i zrównoważonego rozwoju, którą już kiedyś kroczyliśmy. (Jak to zrobić, pisałem na tych łamach 21 marca w artykule "Jak wrócić na ścieżkę wzrostu"). Natomiast bardzo źle byłoby kontynuować obecną, błędną i szkodliwą politykę i z czasem stanąć w obliczu innej alternatywy: druga Grecja czy druga Tajlandia albo nawet Kirgistan.

Państwo jest słabe, bo niestety udało się nadwiślańskiemu neoliberalizmowi je nadwyrężyć. Kiedy dysfunkcjonalny okazuje się tak rynek, jak i demokracja, to rzeczywistość uciekać się może do kryterium ulicy i siły, czego doświadczają inni. Jak będzie u nas, czas pokaże. A tu rząd wychwala swą polityką gospodarczą i zmanipulowana mediami opinia publiczna daje sobie wmówić, że w Polsce jest nie tylko dobrze, ale wręcz najlepiej w Europie. Jako główny argument przytacza się fakt, że oto w minionym roku wszędzie spadła produkcja, a u nas nie.

Tak się szczęśliwie złożyło, że o ile w Polsce produkt krajowy brutto (PKB) zwiększył się o śladowe 1,7 proc. (choć sądzę, że GUS wkrótce zweryfikuje to *in minus*), to w krajach Unii Europejskiej i u innych naszych sąsiadów odnotowano bezwzględny spadek produkcji. Stało się tak jednak bez jakiegokolwiek na to wpływu rządu, który – zgodnie z przyświecającą mu neoliberalną doktryną – nic szczególnego nie robił, tylko czekał licząc na to, że przez rozlewające się fale światowego kryzysu przejedzie niejako "na gapę". Co gorsza, dalej żyje w tej ułudzie, ale zanim pokażę, co z tego wynika, spójrzmy wpierw na dwa inne, zasadnicze wątki.

Po pierwsze, mizerny bo mizerny, ale wzrost produkcji odnotowany w zeszłym roku wynika przede wszystkim z pozytywnej inercji wywołanej dynamiką poprzednich okresów, niejako siłą rozpędu. Szczęśliwie udało się nie wejść w fazę recesji również dlatego, że nasza gospodarka wciąż w małym stopniu zorientowana jest na popyt zewnętrzny, czyli na eksport. Choć na długą metę nam to nie sprzyja, to w krótkim okresie pomogło, bo polski handel zagraniczny w stosunku do PKB jest około dwukrotnie mniejszy niż na przykład na Węgrzech.

Ponadto jest on strukturalnie bardziej zdywersyfikowany w porównaniu do sąsiedniej Słowacji (duże uzależnienie od eksportu produktów przemysłu motoryzacyjnego) czy dalekiego Tajwanu (ogromny udział przemysłu elektronicznego). A to właśnie te przemysły zostały najbardziej dotknięte recesją i ograniczeniem importu krajów bogatych. Innymi słowy, relatywnie mniejsze niż gdzieindziej znaczenie polskiego eksportu uratowało nas przed głębszym spadkiem produkcji. I na to nałożył się dodatkowy czynnik, też niemający żadnego związku z polityką rządu, a mianowicie ogromna deprecjacja złotego. Wpierw podlegał on nieracjonalnej aprecjacji – aż do 3,2 złotego za euro i niewiele ponad 2 za dolara. Przyczyniała się do tego także polityka rządu i NBP, zwłaszcza całkowicie płynny kurs walutowy i wygórowane stopy procentowe, co sprzyjało kapitałowi spekulacyjnemu. Potem wahadło wychyliło się w drugą stronę, gdy wskutek transferu kapitału za granicę doszło do irracjonalnej tym razem deprecjacji – krańcowo aż do 4,9 złotych za euro i 3,90 za dolara. Deprecjacja uczyniła nieopłacalną, bo zbyt drogą, część importu, co pobudzało krajową produkcję plasowaną na rynku w jego miejsce. Zarazem opłacalny ponownie stał się eksport, co także uchroniło wielu producentów przed popadnięciem w nieopłacalność.

Po drugie, nie sposób nie przypomnieć, że trzy lata temu, w I kwartale 2007 roku, PKB zwiększył się aż o 7,4 proc. Tak więc bardzo szybko utracono aż 5-6 punktów procentowych z dynamiki gospodarczej. Już to samo w sobie oznacza kryzys. Wiele krajów z bliższego i dalszego sąsiedztwa nie odnotowało w 2009 roku aż takiego załamania tempa wzrostu, ale spadając z niższych pułapów obsunęło się poniżej tej zaczarowanej zerowej kreski. Czy jeśli ktoś, na przykład Francja, miał tempo wzrostu w roku 2008 około 2 proc. i rok później wszedł w 2-procentową recesję, to ma być gorzej oceniany? Przecież w takim przypadku utracono tylko cztery punkty z dynamiki, a nie aż sześć jak w Polsce.

Wreszcie, po trzecie – i najważniejsze – rzeczywiste tempo wzrostu należy porównywać z potencjałem, z tempem możliwym do osiągnięcia przy optymalnej polityce gospodarczej. Z tego punktu widzenia w latach 2009-10 tracimy z możliwego do osiągnięcia przyrostu po ok. dwa punkty procentowe. I to jest miarą niepowodzenia, a nie bezkrytyczne porównywanie się do "gorszych".

Czy Polskę doprawdy ominął kryzys? Bynajmniej. Błędem jest utożsamianie kryzysu gospodarczego z recesją. Udało nam się uniknąć bezwzględnego spadku poziomu produkcji, czyli recesji, ale dotknął nas kryzys. Co gorsza, pogłębia się on jeszcze bardziej. Przede wszystkim dlatego, że kryzys już dawno, zanim dotarły do nas fale globalnej zawieruchy, ogarnął politykę makroekonomiczną rządu. Paradoksalnie światowy kryzys gospodarczy przyszedł rządowi jakby z pomocą, gdyż za jego parawanem łatwiej ukrywać nieudolność polityki gospodarczej, zwłaszcza finansowej. Przecież oczywiste jest, że niezależnie od światowego wstrząsu w Polsce i tak już występowała silna tendencja załamywania się dynamiki gospodarczej.

Obecnie kryzys przejawia się w trzech obszarach. Po pierwsze, ze zjawiskami kryzysowymi w sferze produkcji mamy do czynienia tak długo, jak długo stopień wykorzystania istniejących mocy wytwórczych utrzymuje się poniżej długoterminowego trendu. Tak właśnie dzieje się już od 10 kwartałów, bo od przełomu 2007 i 2008 roku. Już wtedy bowiem niewłaściwa polityka gospodarcza ograniczała dynamikę zagregowanego popytu, czyli sumy zapotrzebowania na dobra i usługi zgłaszanego przez gospodarstwa domowe, przedsiębiorstwa i sektor publiczny, co w sposób naturalny zaczęło osłabiać koniunkturę. Można by wytworzyć więcej, bo są ku temu możliwości podażowe – siła robocza, maszyny, surowce, energia, technologie – ale nie wykorzystuje się ich, bo nie ma możliwości zbytu, czyli nie ma komu sprzedać.

To fakt, że produkcja wciąż rośnie wskutek wzrostu wydajności pracy. I to jest dobra nowina. Niestety, cały czas zwiększa się też stopień niewykorzystania mocy produkcyjnych, co jest ewidentnym przejawem kryzysu. Główny Urząd Statystyczny szacuje, że

wykorzystanie mocy sięga 73 proc. potencjału, podczas gdy przed rokiem oscylowało wokół 79 proc. Co gorsza, wskaźnik ten pogorszył się w poprzednim kwartale w porównaniu z czwartym kwartałem zeszłego roku.

Na tym między innymi tle narasta fala upadłości, także firm prawidłowo zarządzanych z mikroekonomicznego punktu widzenia. O ile liczba bankructw w I kwartale 2009 roku w porównaniu do okresu sprzed roku wzrosła o około jedną czwartą, to w I kwartale tego roku w stosunku do sytuacji o rok wcześniejszej takich przypadków jest aż o jedną trzecią więcej. Do końca roku należy oczekiwać nasilenia się fali bankructw.

Po drugie, kryzys ma miejsce tak długo, jak rośnie bezrobocie. W wyniku rozpędzenia gospodarki we wcześniejszych latach udało się obniżyć stopę oficjalnie rejestrowanego bezrobocia do 8,8 proc. Tyle wynosiło on półtora roku temu, w październiku 2008. Od tego czasu ze względu na coraz wyraźniejsze tendencje stagnacyjne (i pomimo trwającej wielkiej fali emigracji!) przybyło ponad 700 tysięcy bezrobotnych. I bezrobocie wynoszące obecnie ok. 13 proc. nadal rośnie. Spośród krajów – tych czerwonych, na tle których tak bardzo chciałby zielenić się nasz rząd – wyższą stopę bezrobocia ma jedynie Hiszpania. Za rok będzie brakowało jeszcze więcej miejsc pracy niż obecnie, kiedy to już bezskutecznie poszukuje jej ponad 2,3 miliona ludzi. A pośród tych co ją mają, mnożą się przypadki niewykorzystywania kwalifikacji, pracy poniżej własnego profesjonalnego potencjału.

Po trzecie, zaostrza się kryzys finansów publicznych. Rząd nie zastosował przeciwdziałającego kryzysowi pakietu fiskalnego, który poprzez podniesienie popytu w gospodarce narodowej mógłby naoliwić bezinflacyjnie jej tryby i utrzymać tempo wzrostu PKB w latach 2009-10 na średnim poziomie co najmniej 4 proc. Wówczas też w sumie mniejszy byłby deficyt budżetowy, gdyż poszerzona zostałaby baza dochodów, które są źródłem podatków i dochodów systemu finansów publicznych. Dodatkowe, prowzrostowe wydatki, które należało poczynić zwłaszcza w ubiegłym roku, zostałyby z nawiązką skompensowane dodatkowymi dochodami w latach 2009-10 i później. Wskutek chęci "przejechania się na gapę" polityka odrzucająca takie działania doprowadziła zatem do głębokiego kryzysu finansów publicznych o charakterze strukturalnym. Oznacza to, że nie będzie można przezwyciężyć go nawet poprzez znaczną poprawę koniunktury, a na to ze względu na kontynuację błędnej polityki się nie zanosi. Konieczne będą zarówno ostre cięcia wydatków (a ich dokonywanie pod przymusem rzadko jest racjonalne), jak i podwyżki podatków.

Szacować można, że deficyt budżetowy (liczony zgodnie z kryteriami Maastricht) wyniesie w tym roku ok. 7 proc. PKB, a w przyszłym niewiele mniej. Jeśli Grecy zechcą zrealizować uzgodniony z Unią Europejską plan dostosowawczy, to w przyszłym roku deficyt budżetowy nad Wisłą może być już większy niż pod Akropolem… W konsekwencji rośnie dług publiczny, którego relację do PKB w roku 2011 Komisja Europejska przewiduje na blisko 60 proc. Gdyby taki przyrost zadłużania służył współfinansowaniu szybkiego wzrostu gospodarczego, to mogłoby to mieć sens. Niestety, jest on głównie następstwem wyhamowania tego tempa.

Tak się złożyło w roku 2009, że nawet te marne 1,7 proc. wzrostu PKB mogło robić dobre wrażenie. Spójrzmy na to jednak szerzej, niż uczynił to rząd, który chwali się tylko na tle Unii Europejskiej. Otóż w zeszłym roku jedynie w pięciu spośród 25 krajów tzw. wyłaniających się rynków, dla których cotygodniowo szacunki przytacza "The Economist", odnotowano wyższe tempo wzrostu niż w Polsce. Ale to było w zeszłym roku. W tym sytuacja jest już zupełnie inna. Tym razem tylko w czterech krajach z tej grupy tempo wzrostu jest mniejsze niż w Polsce, a aż w 20 większe! Te cztery kraje to bliżej nas Czechy i Węgry, a dalej Kolumbia i Wenezuela. Prognozy dla roku 2011 są podobne; spośród 25 krajów aż 18 rozwijać będzie się szybciej niż my, a Polska wyprzedzać ma ich zaledwie sześć, bo nieco wolniejszy wzrost przewiduje się także dla Argentyny i Meksyku.

To bardzo smutna wiadomość, że tak naprawdę nasza gospodarka rozwija się obecnie wolniej niż inne kraje, zarówno od nas dużo bogatsze, jak USA i Kanada, gdzie w tym roku spodziewać można się wzrostu PKB odpowiednio o 3,1 i 3 proc., jak i nieco uboższe, na przykład Rosja (4,5 proc.) czy Malezja (5,4 proc.). O ile dla całego świata Międzynarodowy Fundusz Walutowy przewiduje wzrost na ten rok aż o 4,2 proc., to dla Polski prognozuje się marne 2,6 proc. Uważam, że będzie nieco więcej, ale to nie zmienia faktu, iż "zielona wyspa" czerwienieje i dystansuje się od świata, zamiast nadrabiać zaległości.

Polskie nieszczęście polega na tym, że kampania przedwyborcza trwa u nas nieustannie. Okresowo się nasila, ale nigdy nie wygasa. Co gorsza, znowu się zaogni, bo przecież niedługo po prezydenckich będą lokalne wybory samorządowe, a potem najważniejsze – parlamentarne. W rezultacie polityka sprowadza się głównie do tego, by albo władzę zdobyć, albo też, gdy już się ją ma, przy niej się utrzymać. W ten sposób nieustannie skracana jest perspektywa czasowa i zamiast wykorzystywać władzę do rozwiązywania na gruncie ekonomicznym nie brakujących nam problemów społecznych, słuchać musimy opowieści o kolorowych archipelagach…

To fakt, że trudno było nie wykorzystać propagandowo okazji, jaka napatoczyła się wskutek szczęśliwego zbiegu okoliczności. Nie mam żadnych wątpliwości, że uczyniłby to każdy inny rząd, ale chyba jednak z jakimś umiarem i bez kompromitowania siebie… Bo na to się zanosi. To jednak przede wszystkim byt – zatrudnienie, poziom dochodów realnych, dostęp do usług oświaty i ochrony zdrowia – kształtuje świadomość, a propagandowym blichtrem można omamiać tylko do czasu. I ten czas nadejdzie. Zanim to się stanie, będzie podobnie jak rok temu, kiedy po czerwcowych wyborach do Parlamentu Europejskiego, do którego Platforma Obywatelska pragnęła wprowadzić jak najwięcej swoich ludzi, premier i minister finansów w końcu musieli przyznać, że nie panują nad sytuacją i stan gospodarki jest dużo gorszy, niż uparcie twierdzili uprzednio. Teraz, nazajutrz po wyborach prezydenckich, też okaże się, że jest gorzej, choć do ich dnia głosić się będzie, iż jest lepiej. Niestety – nie jest.

156. Wpis 779, 11.V.2010

Janka (wpis 773) irytuje się rozmaitymi kłamstwami i przekrętami, co skądinąd rozumiem. Ale spokojnie. Może jeszcze nie jest tak, że prawda zawsze i szybko bierze górę, ale trzeba o nią walczyć! Tym bardziej, że ludzie jej szukają, w co nie wątpię. Także, a niektórzy przede wszystkim w opisach i wyjaśnieniach procesów gospodarczych, społecznych, politycznych, o których przecież na naszym blogu rozmawiamy najwięcej. Co do wspomnianej przez nią gazety, to nic zaskakującego; rutyna. Co zaś do Profesora Kowalika i Gomułki, to pewnie jakaś niedoróbka czy potknięcie korekty, nic więcej.

Tak, nadal i nieustannie uważam, że czynić trzeba i warto co w ludzkiej mocy, aby dochodzić do prawdy i ją krzewić. I stosuję metodą, którą przywołuje Janka odnośnie do określonych propagandystów, tyle że *à rebours*: także prawdę trzeba powtarzać po stokroć po to, by stała się prawdą. Gdy więc trzeba, to powtarzam. I sądzę, że jednak z coraz lepszym skutkiem.

155. Wpis 774, 10.V.2010

Paweł (wpis 770) myli się fundamentalnie. To nie ja dałem się "jako kolejny wdać w sprawę Globalnego Ocieplenia", tylko on dał sobie wmówić przez rzeczników grup interesów, których komercyjna, nastawiona na maksymalizację zysku działalność przyczynia się do szkodliwego ocieplania klimatu, że ten niekwestionowany i nasilający się proces nie jest skutkiem aktywności gospodarczej człowieka. W sposób oczywisty jest. I zostało to udowodnione, a to co pozostaje dyskusyjne, to zakres tego oddziaływania i tempo narastanie dewastacyjnych skutków, do których prowadzi ocieplanie. Bez wątpienia, w długim okresie – w skali XXI wieku – jest to największe zagrożenie dla naszej cywilizacji. Jak można tego nie dostrzegać?

Jeśli ktoś twierdzi inaczej – chociażby tak jak Paweł – to stoi w obliczu ostrej alternatywy, której istotę pokazuję w I rozdziale "Wędrującego świata" ("Świat, słowa i treści, czyli jak rodzi się prawda, błąd i kłamstwo w ekonomii i polityce i co czynić, aby prawda brała górę"): albo się myli (i wtedy jest o czym dyskutować, przytaczając racjonalne argumenty, których przecież także w mojej książce nie brakuje, zwłaszcza w rozdziale IV i X), albo mija się z prawdą celowo i usiłuje innych wprowadzić w błąd jako lobbysta specjalnych grup interesów. Przecież wiadomo, jak znakomicie urządzona jest grupa interesów związana z tradycyjnym sektorem energetycznym (producenci, dystrybutorzy, powiązani z nim politycy i medialni propagandyści, niektórzy pseudonaukowcy zajmujący się lobbingiem nie po tej stronie, po której leży prawda i interes ogólnospołeczny), którego funkcjonowanie z jednej strony jest źródłem ich wysokich dochodów, z drugiej zaś powoduje zgubne ocieplanie klimatu.

Mam przeto nadzieję, że Paweł po prostu się myli, chcąc służyć dobrej sprawie. Radzę zatem szerzej i głębiej przestudiować problem i dotrzeć do sedna rzeczy. Chyba że jest rzecznikiem nie tej, dobrej sprawy, która nam, postępowym ludziom przyświeca. Cieszy zatem, że w sprawach ochrony środowiska w ostatnich latach górę wydają się brać racjonalne argumenty, a lobbing służący złej sprawie spychany jest na drugi tor.

154. Wpis 772, 8.V.2010

Witam!

Poniżej przytaczam krótką relację z moich komentarzy i odpowiedzi na pytania zadane mi dzisiaj rano w TVN24. Relację tę znaleźć można pod linkiem http://www.tvn24.pl/-1,1655410,0,1,grecja-jak-narkoman-bankinbspdilerami,wiadomosc.html

Grecja jak narkoman. Banki dilerami

GRZEGORZ KOŁODKO O WINNYCH GRECKIEGO KRYZYSYU

Grzegorz Kołodko uważa, że za grecki kryzys odpowiada nie tylko rząd tego kraju, ale także prywatne banki, które zbyt łatwo udzielały Atenom kredytów. – To jest trochę tak, jak dyskusja, kto jest winien, gdy ktoś jest uzależniony od narkotyków: czy ten, kto je bierze, czy też ten, kto je sprzedaje – zastanawiał się były minister finansów w Poranku TVN24.

Deficyt finansów publicznych Grecji sięgnął w 2009 roki 13,6 proc. PKB Grecja nie jest w stanie finansować swojego zadłużenia, sięgającego 300 miliardów euro. Do greckiej gospodarki zaufanie stracili inwestorzy, żądając coraz wyższego oprocentowania za jej obligacje.

Kto winny?

Były wicepremier Grzegorz Kołodko podkreślił, że grecki dług przede wszystkim "należy" do banków prywatnych, które "w pogoni za zyskami udzielały kredytów zbyt łatwo". – Ryzykowały. Jeśli ryzyko jest nadmierne, należy ponosić konsekwencje. (...) – ocenił.

Jak zaznaczył ekonomista, wina leży nie tylko po stronie rządu w Atenach, ale i samych banków. – Z jednej strony są tacy, którzy chętnie pożyczają ponad miarę swoich możliwości finansowych. Z drugiej strony są tacy, którzy im pożyczają. To jest trochę tak, jak byłaby dyskusja, kto jest winien, gdy ktoś jest uzależniony od narkotyków: czy ten, kto je bierze, czy też ten, kto je sprzedaje – zastanawiał się Grzegorz Kołodko.

"Pogranicze skandalu"

Były polski minister finansów za sytuację obwinia także agencje raitingowe, które oceniają zdolność kredytową państw. Za badania te płacą im bowiem kraje-zleceniodawcy. – Ktoś może powiedzieć, że to jest na pograniczu skandalu. Wpierw przyznają stopień inwestycyjny, a po kilku miesiącach sprowadzają je do statusu tzw. śmieci, wprowadzając panikę – zauważył.

Zdaniem ekonomisty, grecki kryzys nie byłby takim wielkim problemem, gdyby Unia Europejska była w pełni zintegrowana. – Ten deficyt, który jest dość duży w stosunku do dochodu narodowego Grecji, gdyby Unia była tworem w pełni zintegrowanym tworem gospodarczym, to byłoby tylko 0,3 proc. – wyjaśnił.

"Koniec greckiego dramatu to nie koniec historii"

By pomóc wyjść z kryzysu, kraje strefy euro i Międzynarodowy Fundusz Walutowy zdecydowała się pożyczyć Atenom 110 miliardów euro do 2012 roku. Natomiast grecki parlament wprowadził – wyjątkowo jak na socjalistyczny rząd – restrykcyjny pakiet oszczędnościowy. Między innymi obniżone zostały wynagrodzenia pracowników sektora publicznego, zabrano im 13. i 14. pensje oraz podwyższono podatek VAT.

Zdaniem Kołodki, międzynarodowa pomoc może być niewystarczająca. – Sądzę, że wyjście z tego greckiego dramatu jest, ale to nie koniec historii. Moim zdaniem, trzeba będzie

restrukturyzować dług grecki i obciążyć częścią odpowiedzialności banki, które taką lekką ręką te pieniądze pożyczały – podsumował.

153. Wpis 768, 3.V.2010

Dziękuję Krzysztofowi (wpis 766) za dobre słowo o moim charakterze. Staram się… I nie zgadzam się, że "ludzie są bez charakteru". Każdy jakiś ma i niemało z nas zupełnie przyzwoite, więc na pewno nie można tak generalizować opinii.

To dobrze, że Krzysztof, zachęcony moim komentarzem (wpis 691), już ma za sobą lekturę książki Marka Barańskiego "Nogi Pana Boga". Stwierdziłem tam (jak i w eseju pt. "Wędrówka przez życie" opublikowanym w "Przeglądzie" miesiąc temu): "Są książki, które można przeczytać. Jest ich, co cieszy, sporo. Ale są też i książki, których nie można nie przeczytać. Tych jest niewiele. Tym bardziej nie można żadnej z nich pominąć pośród swoich lektur." Taką właśnie książką – zarówno ze względu na treść, jak i formę – jest opowieść Barańskiego pokazująca różne ciekawe wątki współczesności i niedawnej historii, którą każdy w jakiś sposób musi być zainteresowany. Jeśli autor coś opisuje, o czymś opowiada, to widać, że wie, iż tak jest, bo zbadał to dogłębnie. I choć książce nie brakuje warstwy emocjonalnej i ocen wartościujących, to tylko uatrakcyjniają one lekturę.

To, że główne media (niestety opiniotwórcze) próbują ją przemilczeć, nie jest dla mnie żadnym zaskoczeniem. Bynajmniej. Tak dzieje się zawsze, gdy przeciwnicy nie potrafią na gruncie merytorycznym rozprawić się z niewygodnymi dla nich poglądami. Nie są w stanie także ich ośmieszyć albo jeszcze jakoś inaczej zdystansować opinię publiczną od prawdy, której ludzie szukają. Wtedy właśnie próbuje się sprawę przemilczeć. Zdziwiłbym się bardzo, gdyby tym razem było odwrotnie. Przecież już staropolskie porzekadło głosi, że prawda w oczy kole. A jakiż mieliby mieć interes niektórzy prominentni redaktorzy tej czy innej gazety, lansujący nie tylko siebie, ale niekiedy jeszcze bardziej prominentnych polityków, których prawdziwe oblicze pokazuje Barański, w nagłaśnianiu jego książki i zachęcaniu do jej przeczytania? Ale ludzie i tak czytają…

Tym bardziej radzę wszystkim, którzy jeszcze tego nie uczynili, aby wzięli "Nogi Pana Boga" do ręki. A to już wystarczy, by przeczytali i innym polecili, bo z miejsca przekonają się, że to naprawdę świetna książka.

152. Wpis 763, 29.IV.2010

Witam!

Rozlewanie się kolejnych fal światowego kryzysu – nie tylko finansowego, bo przecież ma on również inne wymiary: gospodarczy, społeczny, kulturowy, ekologiczny, a także polityczny, co będzie z czasem coraz bardziej odczuwalne – powoduje liczne przesunięcia w relacjach strumieni i zasobów pokazujących, co się dzieje w naszym wędrującym świecie. Stąd też przyszła pora na kolejne aktualizacje bogatego wachlarza danych prezentowanych w NAWIGATORZE (www.wedrujacyswiat.pl/index.php). Tym razem we wszystkich sekcjach tematycznych (Świat i polityka; Ludność; Gospodarka; Środowisko) zaktualizowanych zostało w sumie ponad 50 pozycji: 3 wykresy, 4 mapy i 44 tabele. Zapraszam zatem do NAWIGATORA, do dalszych analiz, porównań, wniosków.

151. Wpis 761, 27.IV.2010

To ja dziękuję Studenckiemu Towarzystwu Ekonomicznemu Uniwersytetu Jagiellońskiego za zaproszenie. Zawsze z przyjemnością odwiedzam tę najstarszą polską uczelnię. No i ciekaw jestem opinii studentów po wykładzie i spotkaniu. To co będzie dalej?…

150. Wpis 757, 18.IV.2010

The feedback between inequality and economic development is of a complex nature. From the most general perspective, one must distinguished between "good" and "bad" inequality.

If the relations, even the large ones, between the income (and, in the long-run, the wealth) of particular social strata are the results of a true differences between the labor productivity and it's fair compensation there is a "good" inequality. The more one contributes to the output, the more one is getting for such contribution. And this is to what G. S. Becker refers to in the opinion quoted by Greg (post # 750). Yet it is not true that such inequality takes place in the USA, as Becker claims. There is, especially under the period of neoliberalism dominance since the 1980s, a great deal of unfair distribution of income, that is inequality which is not coming out from a pro-growth, favoring efficiency and investment in human capital labor remuneration, or from just capital gains, but for the market imperfections enforced by the neoliberal ideology and policy.

Hence, there is also "bad" inequality which is a result of unfair redistribution of flows (incomes) and stocks (assets, especially through privatization), flawed tax system, exploitation of labor and consumers, corruption and cronyism, etc. This is the case much more often of the developing countries, or so-called emerging markets than in the advanced, institutionally matured democracies.

Such distinction explains why we have much less of inequality in Scandinavian social market economies, where, for instance, the Gini coefficient is as low as around 0.23 in Sweden or 0.24 in Denmark, and as high as 0.39 in Ireland or 0.45 in USA. And as for the quality of social and human capital, or the business competitiveness, the Nordic social democracies are hardly worse than the neoliberal Anglo-Saxon countries.

You can read more on this subject either in one of my earlier International Momentary Fund research paper on "Equity Issues in Policymaking in Transition Economies", which is available online (www.tiger.edu.pl/kolodko/working/imf/IMF_1998.pdf), or in my book "From Shock to Therapy. The Political Economy of Postsocialist Transformation", Oxford University Press, Oxford and New York, 2000, Chapter 9, "The Redistribution of the Costs and Benefits of Transition", pp. 192-225.

149. Wpis 753, 16.IV.2010

Jestem na miedzynarodowej konferencji Geneva Association (stowarzszenie studiow problematyki ubezpieczeniowej) w Montreaux, w Szwajcarii (stad brak polskich liter w tym wpisie), podczas ktorej wyglosilem “keynote speech” nt. “Globalization, Crisis, and What Next?”. Stad tez na ostatnio zadane mi na blogu pytania odpowiem zaraz po powrocie. Tyle ze nie ma pewnosci, kiedy wroce… Powinienem ladowac w Warszawie w sobote wieczorem, ale coraz wieksze obszary europejskiej przestrzeni powietrznej sa zamykane wskutek gigantycznej chmury po erupcji islandzkiego wulkanu. Jesli jednak wyladuje zgodnie z rozkladem, to zapraszam do wysluchania rozmowy radiowej z Red. Kamilem Dabrowa na falach TOK FM w niedziele rano, o 9-ej. Tam tez nawiaze to niektorych watkow ostatnio poruszanych na naszym blogu.

148. Wpis 746, 12.IV.2010

April 10th, 2010

There are things in life beyond comprehension. Accidents that should never happen do happen…. Like the one on April 10, 2010. A tragedy…

I have just come back from the Presidential Palace. This time I have been there together with my daughter. I have lit a candle and laid a red rose…

Many times have I visited the Palace. For the first time it was 21 years ago, during the Round Table talks, recently – not so long ago – to talk to President Lech Kaczynski once again about Polish public finance and the methods to improve the condition of our economy. I reported on one of such meetings here on the blog (entry 516, 15.06.2009, http://www.wedrujacyswiat.pl/blog/gwk_BLOG.pdf). When then**,** answering the questions from journalists, I emphasised that the President commented on the economic and financial issues not only with great concern but with a considerable measure of competence as well, that he was factually well prepared for the discussion, it was not to everybody's liking. Even today, I have come across this opinion in BBC news (http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/8613778.stm) – actually coined in Poland and repeated so often that it has become a false cliché – that President Kaczynski allegedly "had advocated a right-wing Catholic agenda, opposed rapid free-market reforms and favoured retaining social welfare programmes." Well… as to hindering of rapid free-market reforms it is a misunderstanding, as we should always aim at effective, not rapid, reforms. Whereas regarding the retaining of social welfare programmes, most often it was President Kaczynski that had all the arguments in his favour, not his political neoliberal opponents. In no way was the Lech Kaczynski's presidency harmful to reasonable continuation of Poland's economic transformation. Precisely in this field, being otherwise entirely the government's domain, he made no mistakes.

I met President Lech Kaczynski sixteen years ago, in April 1994, when I became a government official for the first time. He was then the President of the Supreme Chamber of Control, NIK, to which I had brought some cases as well. We cooperated because we cared for careful management of public funds, even though we did it from different institutional positions. He never disregarded such issues also as a President.

When holding my government posts of the Deputy Prime Minister of the Republic of Poland and the Minister of Finance I have travelled as a passenger of the plane which crashed near Smolensk many times. With President Walesa during the official visit to Japan and Korea in 1994; to Paris to sign the document of Poland's accession to OECD in 1996; returning from Athens with the Government team and President Kwasniewski after signing the treaty of Poland's accession to the European Union. On more than one occasion the plane hosted on board many prominent politicians and personalities of decisive importance for the State at a time, yet never as many as this morning...

I knew many, much too many, of those who were killed in the catastrophe. They were of all backgrounds – government, parliament, army, clergy… The last time I spoke to Madame Maria Kaczynska was a week ago behind the scenes of the National Philharmonic on the occasion of Ludwig van Beethoven Easter Festival. She was a true music lover. I told her that it was a pity that the President was busy and could not join us to listen to this beautiful music... On the day before this great tragedy, Friday evening, we opened the 13th Polish Conference on University Legal Counselling Service, organised at the Kozminski University, and I talked to Jerzy Szmajdzinski, the Deputy Speaker of the Polish Parliament. We arranged to meet next week…

He and others who have passed away today shall be no more… But there will be another week. And the following years. And next generations!

Now, when we are inundated with the questions WHY?, there is no other option but to flee forward. With no doubt, it is the time for a truly deep thought. The first that seems to come to one's mind is the need of concern for our Homeland's true good and abandoning of all disputes over the unimportant issues, or using destructive political battle instead of constructive programme competition. It is, after all, the biggest irony of fate that so many wonderful people could only meet on board of this fatal plane flying to commemorate other tragic event. Even more people will be present at their funerals that will be watched worldwide. Indeed, the most important is what we will demonstrate to the world and, above all, to ourselves afterwards. Because *after* must be more important than *before*.

147. Wpis 744, 12.IV.2010

Neoliberalizm to ufinansowienia bez mała wszystkiego po to, by poprzez handel nieracjonalnymi oczekiwaniami podmiotów gospodarczych zwiększyć zakres spekulacyjnych transakcji umożliwiających redystrybucję dochodów od uboższych do zamożniejszych warstw społeczeństwa. Neoliberalizm tworzy w miejsce kapitalizmu autentycznych przedsiębiorców kapitalizm chciwych spekulantów. Liberalizm to swoista gospodarka-kasyno. Nade wszystko zaś neoliberalizm to dewiacja rynkowych stosunków społeczno-ekonomicznych, która wykorzystuje ideały liberalizmu – takie jak wolność, demokracja, swobodny rynek, prywatna własność, przedsiębiorczość, konkurencja – w celu maksymalizacji zysku grup, które i tak już bardzo wzbogaciły się w historycznym procesie rozwoju gospodarczego kosztem większości społeczeństwa. Z tych względów neoliberalizm jest zwolennikiem skrajnej deregulacji gospodarki i osłabienia roli państwa.

146. Wpis 738, 10.IV.2010

Bywają rzeczy, które przechodzą ludzką wyobraźnię. Zdarzają się wypadki, które nigdy nie powinny mieć miejsca… Takie jak ten 10 kwietnia 2010 roku. Tragedia…

Właśnie wróciłem spod Pałacu Prezydenckiego. Tym razem byłem tam z córką. Zapaliłem znicz i złożyłem czerwoną różę…

W Pałacu bywałem wiele razy. Pierwszy raz 21 lat temu, podczas obrad "Okrągłego Stołu", ostatni raz niedawno, by rozmawiać z Prezydentem Lechem Kaczyńskim kolejny już raz o naszych finansach publicznych i sposobach poprawy stanu gospodarki. Jedno z tych spotkań relacjonuję na naszym blogu (wpis 516, 15.VI.2009, http://www.wedrujacyswiat.pl/blog/gwk_BLOG.pdf). Gdy potem, odpowiadając na pytania mediów, podkreślałem, że Prezydent nie tylko z prawdziwą troską, ale i dużą dozą kompetencji wypowiadał się o sprawach gospodarczych i finansowych, że dobrze merytorycznie był do dyskusji przygotowany, nie wszystkim to było w smak. Także i dzisiaj w serwisie BBC (http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/8613778.stm) czytam opinię – przecież w Polsce urobioną i tak często powtarzaną, że stała się fałszywym stereotypem – jakoby Prezydent Kaczyński "had advocated a right-wing Catholic agenda, opposed rapid free-market reforms and favoured retaining social welfare programmes." Otóż co do utrudniania "szybkich wolnorynkowych reform" to nieporozumienie, chodzić nam bowiem cały czas powinno o reformy skuteczne, a nie "szybkie". Co zaś do utrzymywania "programów socjalnych", to przecież w tych sprawach najczęściej rację miał Prezydent Kaczyński, a nie jego polityczni przeciwnicy z nurtu neoliberalnego. Prezydentura Lecha Kaczyńskiego bynajmniej nie szkodziła sensownej kontynuacji gospodarczej transformacji Polski. Akurat na tym polu, które skądinąd jest całkowicie domeną rządu, błędów nie popełniał.

Z Prezydentem Lechem Kaczyńskim osobiście zetknąłem się po raz pierwszy szesnaście lat temu, w kwietniu 1994 roku, kiedy po raz pierwszy byłem w rządzie. Wtedy był Prezesem Najwyższej Izby Kontroli, NIK, do której też skierowałem kilka spraw. Współpracowaliśmy, gdyż dbaliśmy, choć z innych pozycji instytucjonalnych, o sumienne gospodarowanie pieniędzmi publicznymi. Nie lekceważył tych spraw także jako Prezydent.

Pełniąc stanowiska państwowe, wicepremiera Rzeczypospolitej i ministra finansów, latałem wiele razy samolotem, który spadł pod Smoleńskiem. Z Prezydentem Wałęsą z oficjalną wizytą do Japonii i Korei w 1994 roku; do Paryża, by podpisać akt przystąpienia Polski do OECD w 1996 roku; wracałem razem z ekipą rządową i Prezydentem Kwaśniewskim z Aten po podpisaniu traktatu o wejściu Polski do Unii Europejskiej. Niejednokrotnie na pokładzie samolotu było jednocześnie wielu prominentnych polityków i osobistości o decydującym wpływie na losy Kraju, ale nigdy aż tak licznie, jak dzisiaj rano…

Znałem wiele, bardzo wiele osób, które zginęły w katastrofie. Ze wszystkich środowisk – rządowych, parlamentarnych, wojskowych, duchownych… Z Panią Marią Kaczyńską ostatnio rozmawiałem w kuluarach Filharmonii Narodowej tydzień temu, przy okazji Wielkanocnego Festiwalu Ludwiga van Beethovena. Była prawdziwą melomanką. Powiedziałem jej, że szkoda, iż Prezydent ma tak mało czasu i nie można razem z nami słuchać tak pięknej muzyki… W przeddzień, na kilkanaście godzin przed tym wielkim dramatem – w piątek wieczorem u nas na uczelni, w Akademii Leona Koźmińskiego, gdzie zainaugurowaliśmy XIII Ogólnopolską Konferencję Uniwersyteckich Poradni Prawnych – rozmawiałem z Jurkiem Szmajdzińskim, wicemarszałkiem Sejmu RP. Umówiliśmy się na następny tydzień…

Jego i innych, którzy dzisiaj odeszli, już nie będzie. Ale następny tydzień będzie. I następne lata. I pokolenia całe!

Teraz, kiedy poczną się mnożyć pytania DLACZEGO?, nie pozostaje nic innego jak tylko ucieczka do przodu. Ale na pewno jest to też czas na doprawdy głębszą refleksję.

Pierwsza, jaka chyba każdemu się w tych okolicznościach nasuwa, to potrzeba troski o prawdziwe dobro Ojczyzny i zaniechanie sporów o sprawy nieistotne oraz destruktywnych walk politycznych miast konstruktywnej rywalizacji programowej. Przecież to największa ironia losu, że tylu wspaniałych ludzi mogło spotkać się razem tylko na pokładzie nieszczęsnego samolotu lecącego na uroczystość upamiętniającą inne tragiczne wydarzenie. Jeszcze więcej spotka się ich na pogrzebie, który oglądał będzie cały świat. Najważniejsze wszak jest to, co pokażemy temu światu, a nade wszystko sami sobie potem. Bo potem musi być ważniejsze niż przedtem.

145. Wpis 733, 7.IV.2010

Bogdan (wpis 732) stwierdza, że w żadnej znanej mu propozycji "nie mówi się o likwidacji przywilejów. Tymczasem byłby to wpływ do budżetu kilkanaście miliardów rocznie." Z pewnością ma na myśli propozycje ostatnio zgłaszane, bo przecież w "Programie Naprawy Finansów Rzeczypospolitej" (PNFR), który przedstawiałem w latach 2002-03, problem ten był właściwie postawiony. Niestety, rządzącym wtedy i potem nie starczyło determinacji politycznej – podobnie jak nie starcza jej obecnie – by uporać się z tym wyzwaniem. Ogólnie, nie wchodząc tutaj w szczegóły, zgadzam się przeto z krytycznymi uwagami Bogdana. A co i jak należałoby zrobić, podchodząc już bardziej konkretnie, o tym piszę we wspomnianym programie reformy finansów publicznych. Szkoda tylko, że nie został on zrealizowany w pełni, choć wszyscy kolejni ministrowie finansów przynajmniej po części do niego sięgali. Tym bardziej warto do niego nadal zaglądać – raz po konkretne, wciąż aktualne propozycje rozwiązań, innym razem po inspiracje co do kierunków i sposobów reformatorskich działań. W łatwo dostępnej w Internecie mojej książce pt. "O Naprawie Naszych Finansów" http://www.tiger.edu.pl/kolodko/ksiazki/O_Naprawie_Naszych_Finansow.pdf można znaleźć tak PNFR (s. 57-175), jak i inne teksty dotyczące kierunków przebudowy systemu budżetowego, zarówno podatków i innych przychodów, jak i wydatków publicznych. Tę dyskusję warto kontynuować, by wychodzić z właściwymi propozycjami wobec władz rządowych i ustawodawcy, gdyż sensowne zmiany wymagają zarówno konsensusu politycznego, jak i odpowiednich rozwiązań ustawowych. A to nigdy nie jest łatwe, tym bardziej zaś, gdy dotyczy ograniczanie bądź eliminacji przywilejów.

144. Wpis 731, 3.IV.2010

Witam wszystkich najserdeczniej! Tym bardziej, że to dzień szczególny. Nie tylko ze względu na święta, ale i dlatego, iż dokładnie dwa lata temu – 3 kwietnia 2008 roku – ukazał się "Wędrujący świat" i ruszył nasz blog. Tak, tak, każdy może sprawdzić, że pierwszy wpis, na przeciwległym krańcu naszej niekończącej się debaty, został umieszczony już dwa lata temu… Czas szybko wędruje! I przez te dwa lata umieszczono na naszym blogu ponad 730 wpisów, a więc średnio jeden dziennie! Sam zrobiłem ich 144, a więc 20 proc., choć objętościowo licząc jest to aż jedna trzecia, ponieważ staram się odpowiadać na wszystkie zadawane mi pytania, za które dziękuję, kompleksowe i dogłębnie. Cóż, potrudziłem się i policzyłem: w sumie nasze komentarze na blogu mają ponad milion dwieście tysięcy znaków, a więc jest to drugie tyle, co książka. Taki "Wędrujący świat-bis".

Podczas tych dwu lat sprzedano ponad 50 tysięcy egzemplarzy książki. Spośród tytułów wydrukowanych przez wydawnictwo Prószyński i S-ka więcej, choć zaledwie o kilka procent, rozeszło się jedynie bestsellera Stephana Kinga "Ręka mistrza"… Ukazało się 60 recenzji – od renomowanych pism naukowych, takich jak "Ekonomista", "Państwo i Prawo", "Przegląd Historyczny", "Ekologia", "Bank", poprzez poczytne tygodniki, takie jak "Przegląd", "Wprost", "Przekrój", po codzienne gazety, łącznie z tymi najpopularniejszymi (choć z jednym wyjątkiem, czego skądinąd należało się spodziewać).

Odpowiadając na ogromne zainteresowanie czytelników odwiedziłem 60 miejscowości z cyklem wykładów i spotkań autorskich, których odbyłem ponad 240, a więc, przeciętnie licząc, dziesięć każdego miesiąca. W ich trakcie spotykałem się z 30 tysiącami ludzi, głównie na uczelniach, których odwiedziłem ponad sto – od tych najbardziej renomowanych, po małe, regionalne szkoły wyższe. Gościłem – czasami po kilka razy – na uniwersytetach Jagiellońskim i Warszawskim, na Politechnice Śląskiej w Gliwicach i w krakowskiej AGH, w stołecznej Szkole Głównej Handlowej i mej rodzimej Akademii Leona Koźmińskiego, w warszawskiej Akademii Sztuk Pięknych i na uniwersytetach Muzycznym i Medycznym, na Uniwersytecie Stefana Kardynała Wyszyńskiego i na KUL-u w Lublinie. Byłem z wykładami i odpowiadałem na liczne i trudne pytania, sam przy okazji wiele się ucząc, na wszystkich polskich tzw. bezprzymiotnikowych uniwersytetach, w uczelniach politechnicznych, humanistycznych, rolniczych. Ale spotykam się również z ludźmi z innych środowisk, z rozmaitych przedziałów wieku – od młodzieży licealnej po emerytów – z ludźmi o bardzo różnych poglądach i zainteresowaniach, ale zawsze takich, którzy zapragnęli zrozumieć więcej i lepiej, co i dlaczego dzieje się wokół nas, a przecież o tym piszę w książce.

Zawarty w niej opis i interpretacja problemów fundamentalnych dla cywilizacji i rozwoju, dla społeczeństwa i gospodarki, dla kultury i polityki, dla środowiska naturalnego i techniki, trafia, przekonuje i pobudza do refleksji tak wiele osób wywodzących się ze spectrum grup społecznych, zawodowych, pokoleniowych. Niezależnie od środowiska akademickiego szczególnie wiele spotkań odbyło się w kręgach przedsiębiorców i menedżerów, finansistów i bankowców, działaczy samorządowych i organizacji pozarządowych. Te spotkania i rozmowy to unikatowa okazja do porównawczych obserwacji, których płynie masa ciekawych wniosków…

Udzieliłem także niemało wywiadów telewizyjnych i radiowych oraz prasowych. Zarówno recenzje, jak i wywiady prasowe (ponad 50) oraz zapisy kilkunastu profesjonalnych i politycznych debat są dostępne w NAWIGATORZE – na specjalnym portalu książki – pod łączem http://www.wedrujacyswiat.pl/oKsiazce.php.

Jak dotychczas "Wędrujący świat" przeczytało sto kilkadziesiąt tysięcy ludzi. Jak dotychczas, bo nakład książki jest wciąż wznawiany. Przyjąć można, że każdy egzemplarz czytają średnio co najmniej dwie osoby, tym bardziej że książka jest dostępna w wielu

bibliotekach oraz zalecana jako lektura na studiach nie tylko ekonomicznych – od ekonomii poprzez zarządzanie po statystykę – ale również na zajęciach z nauk politycznych, socjologii, psychologii, prawa, stosunków międzynarodowych, ekologii. Udało się zatem zainteresować omawianą, jakże szeroką problematyką dotycząca świata – jego barwnych dziejów, złożonej współczesności i wyzwań przyszłości – zaiste ogromne grono czytelników. I to nie tylko w Polsce, gdyż "Wędrujący świat" ukazuje się – aczkolwiek pod odmiennymi tytułami – również w innych językach. Już wyszło – rok temu – wydanie rosyjskie, potem węgierskie, w tym miesiącu ukazuje się wietnamskie. Przygotowywane są inne wydania, w tym w tak oryginalnych z polskiego punktu widzenia językach jak turecki i farsi, czyli współczesny perski. Trwa tłumaczenie na chiński. I – co najważniejsze – w tym roku pod tytułem "Truth, Errors and Lies. Politics and Economics in a Volatile World", nakładem Columbia University Press, New York, wychodzi amerykańska edycja książki. I na tym bynajmniej nie kończy się lista krajów, które publikują "Wędrujący świat"; będzie dłuższa.

Co zatem wynika z tej dwuletniej wędrówki po kraju? Wiele spraw godnych zadumy i stosownych działań – od intelektualnych, badawczych i edukacyjnych począwszy, a na biznesowych i politycznych kończąc – z których tutaj zasygnalizuję dziesięć. Otóż, po pierwsze, zupełnie nieudana, totalnie chybiona, okazała się próba mediów związanych z nurtem neoliberalnym, aby zbyć "Wędrujący świat" milczeniem. Nie były – i nadal nie są – w stanie podjąć dyskusji na argumenty, rzeczowej i merytorycznej, co zresztą widać generalnie w życiu publicznym i debatach toczonych na łamach, falach i ekranach. Neoliberalizm – ten polityczny i jego medialne przedłużenie – bardziej niż rzeczowo polemizować, na co go nie stać ze względu na uwiąd intelektualny i brak racjonalnych argumentów, stara się kamuflować i zamazywać obraz rzeczywistości. Wtedy zaś, gdy jest z pozycji naukowych i pragmatycznych pryncypialnie krytykowany – jak na kartach książki – to udaje, że tej krytyki nie widzi i nie słyszy. Ale inni nie są ani ślepi, ani głusi. I to wyraźnie daje się zauważyć tak w recenzjach książki, jak i na żywych spotkaniach. Ludzie jakby szerzej otwierają oczy, dziwiąc się, że wcześniej nie dostrzegli tego, co napisałem i mówię im o faktycznych współzależnościach rządzących procesami politycznymi, społecznymi i kulturowymi. Odnajdują w tym Polskę, swój region, branżę, okolice, siebie. I znajdują łatwiej odpowiedzi na nurtujące ich pytania, czasami egzystencjalne, innym razem filozoficzne.

Po drugie, zbyt wielu myśli – z zgrozo! – mediami. Nie mając, co oczywiste, dostatecznej ilości własnych obserwacji i doznań, ani też metodologicznych podstaw dokonywania uogólnień, ludzie opierają się na cudzych opiniach. Bynajmniej nie oczekuję od szerokiej reprezentacji rozmaitych grup społecznych profesjonalnych analiz i teoretycznych wniosków, ale zatrważa, jak wiele poglądów, opinii, sądów opiera się nie na lekturze książek i głębszych przemyśleniach, lecz na czytaniu gazet i powierzchownych refleksjach. Dotyczy to – a to już poważna sprawa – również części środowiska akademickiego. Słuchając niektórych pytań, od razu czuć, jakie kto czyta gazety. Zresztą sami pytający często zaczynają od tego, że jakaś gazeta twierdzi… Takie "myślenie mediami", z których zbyt duża część jest dojutrkowa, przeideologizowana, służebna wobec grup specjalnych interesów oraz skrajnie skomercjalizowana, stanowi nie tylko zagrożenie dla jakości elit, bez wysokiego poziomu których nie może być mowy o znaczącym postępie, ale powoduje wręcz swoistą intelektualną zapaść społeczeństwa. Z tego też punktu widzenia fakt, że lekturze "Wędrującego świata" oddało się sto kilkadziesiąt tysięcy ludzi, a setki tysięcy i miliony mogły zapoznać się choćby po części z właściwą jej linią argumentacji za pośrednictwem tychże samych mediów (choć niejednokrotnie wbrew ich intencjom), to wielka sprawa. Autentyczna ciekawość bowiem znalezienia satysfakcjonującej odpowiedzi na pytanie, jak jest naprawdę i dlaczego jest tak, a nie inaczej, daje się zauważyć na każdym bez mała spotkaniu.

Po trzecie, co do kontaktów z mediami, to rzuca się w oczy rosnąca niezadowolenie szeregowych dziennikarzy z manipulowania informacjami i nimi samymi przez ich szefów, zwłaszcza redaktorów naczelnych i nadzorujących ich wydawców. Rzuca się to w oczy zwłaszcza w prasie regionalnej. Zdarzało się, że sam poddawałem w wątpliwość obiektywność ich supozycji, że jest aż tak źle…

Po czwarte, dość powszechne jest przekonanie, że już wręcz zagraża demokracji i rynkowi skala zbiurokratyzowania i skorumpowania administracji i polityków wszystkich szczebli. Co gorsza, przekonanie to daje o sobie coraz silniej znać. Ewidentnie mniej było takich głosów dwa lata temu niż obecnie. Obciążani za to odpowiedzialnością są ogólnie politycy, a często bezpośrednio obecny rząd.

Po piąte, uderza, jak wielu słuchaczy i czytelników dowiaduje się po raz pierwszy, że we współczesnej, współzależnej gospodarce ogólnoświatowej – w tej naszej nowej erze globalizacji, liberalizacji, transformacji i integracji – niemało można osiągnąć poprzez mądre zorganizowanie wspólnych działań. I to nie tylko sprawną administrację lokalną oraz profesjonalną strategię przedsiębiorców, ale także – a niekiedy zwłaszcza – poprzez racjonalną, poddaną priorytetom ogólnospołecznym makroekonomiczną politykę na szczeblu rządowym. Jak się okazuje, neoliberalna nawałnica, poprzez zmasowane medialne pranie mózgów, wmówiła ludziom, że rząd raz to niewiele, innym razem wręcz nic nie można zrobić. No bo wiadomo – globalizacja, no bo rynek, a teraz jeszcze no bo kryzys… I dalej słychać takie naiwne, podbudowane doktrynerstwem albo wyrafinowane, podbudowane troską o interesy wybranych grup, ale zawsze z gruntu fałszywe poglądy. Ich zalew swoje zrobił i przeciwdziałać temu nie jest łatwo. W tym kontekście "Wędrujący świat" odgrywa rolę, którą mu przypisałem. I zahamować tym razem tę falę pozytywnego myślenie też nie jest łatwo. Teraz bowiem już coraz więcej ludzi wie, że można i trzeba brać swój los w swoje ręce także zbiorowo – po sąsiedzku, lokalnie, narodowo, regionalnie i wreszcie jako cała ludzkość.

Po szóste, dość szerokie jest przekonanie, że Polska jest tuż-tuż za bogatymi tego świata i wystarczy stosunkowo krótki okres (a pokolenie czy dwadzieścia lat ludzie uważają za okres bardzo długi), aby stać się krajem bogatym. Takie irracjonalne wyobrażenie, zwłaszcza na tle polityki gospodarczej ostatnich lat, spowalniającej tempo naszego rozwoju po raz trzeci podczas posocjalistycznej transformacji – po szoku bez terapii na początku lat 1990. i przechłodzenia bez potrzeby pod ich koniec – musi zastanawiać. Nieustannie szafuje się porównaniami, ile to zarabia nauczycielka w Szwecji albo pielęgniarka we Francji, czy też profesor w USA albo inżynier w Niemczech, abstrahując na ogół od tego, że tam się tyle zarabia, ile się wytwarza. Zarobki przeto są zasadniczo funkcją przeciętnej wydajności pracy, a nie polityki redystrybucyjnej rządów, choć i ta ma swoje znaczenie. Natomiast zdarzają się racjonalne – a bywa, że racjonalizm ten jest szokujący na tle błędów polityki centralnej – postulaty, jak poprawić jakość polityki społeczno-gospodarczej rządu i podnieść jej skuteczność. Jeśli zatem wciąż i w niejednym miejscu słychać postulaty, które w skali makroekonomicznej muszą uchodzić za populistyczne, do jednakże głównym zagrożeniem dla szybkiego i zrównoważonego rozwoju pozostaje neoliberalizm. A to, że ostatnio, ze względy na nadchodzące wybory, sięga on do potępianych przezeń posunięć jawnie populistycznych, to przecież nic innego jak kupowanie na koszt podatnika głosów ludzi nazywanych elektoratem…

Po siódme, im niżej, tym lepiej. Dawałem temu wyraz także na naszym blogu. Otóż z dala od stołecznego zgiełku, w wymiarze lokalnym, ludzie zachowują się bardziej racjonalnie. Dotyczy to także tych parających się działalnością publiczną oraz gospodarowaniem, co zawsze naraża na ryzyko i niesie nadzieje także innym, od skutków ich działalności uzależnionym. Na szczeblu województwa, a jeszcze bardziej powiatu i gminy (a także sensownych, oddolnie tworzonych związków gmin) jest dużo więcej pragmatyzmu i koncyliacyjności, łatwiej i szybciej osiąga się kompromisy przy rozwiązywaniu naturalnych

sprzeczności interesów, bo mniej jest jałowych sporów, ideologicznych kłótni i politycznych awantur. Mniej też jątrzenia mediów. Oczywiście, by było nam wszystkim lepiej, nie wystarczyłoby zamienić wójta na premiera czy starostę na prezydenta; nie w tym rzecz. Problem przecież tkwi w jakości instytucji i kulturze politycznej, a pod tym względem mamy wcale nie mniej do zrobienia niż parę lat temu.

Po ósme, w Polsce (a także w pozostałych krajach posocjalistycznej transformacji oraz w społeczeństwach przechodzących innego typu radykalne przeobrażenia) głębokie są międzypokoleniowe różnice tak wartości, jak i – co za tym idzie – poglądów i preferencji politycznych. Obserwując to zróżnicowanie punktów widzenia poprzez pryzmat formułowanych twierdzeń i zadawanych mi pytań na salach wykładowych, wyraźnie dostrzegam, że rzeczywistość inaczej oceniana jest przez kolejne generacje. Dyskutując przy wielkanocnym stole o polityce i gospodarce, od czego mało kto potrafi uciec, odmienne niż własne poglądy usłyszy ktoś od swoich rodziców, znających także poprzedni ustrój z własnych doświadczeń i mających przed sobą relatywnie krótszy życiowy dystans pozostający jeszcze do przewędrowania, a inne od dzieci, których zamierzchła dla nich przeszłość mało obchodzi, a przyszłość widzą zgoła odmiennie niż dziadkowie, jest ona bowiem w ich kategoriach życiowych zdecydowanie dłuższa.

Po dziewiąte, ludzie znużeni są marnością polityki – tej, którą karmią ją media, gdyż poza własną, lokalną, tylko taką, zwichniętą w krzywym zwierciadle mediów znają. Oczekiwać należy rekordowo niskiej frekwencji w następnych wyborach prezydenckich i parlamentarnych, gdyż coraz częściej słychać sfrustrowane głosy, że nie ma na kogo głosować czy też, że nie ma pomiędzy kim wybierać. Jawi się przeto coraz wyraźniej syndrom narastającej apatii społecznej. Ale – sądzę – z tej apatii w swoim czasie wyrośnie bunt. O ile, oczywiście, wcześniej polityka nie zmieni się na lepsze, ale na to przecież w najbliższych latach bynajmniej się nie zanosi, choć pragnienie takiej zmiany jest coraz silniejsze. Ludzie znowu powiadają, że "tak dalej być nie może", ale zarazem uważają, że jednak będzie.

Po dziesiąte, wiele osób przekonało się, że ekonomia – atrakcyjnie, bo w interdyscyplinarnym i nieco zbeletryzowanym opakowaniu podana – może być nie tylko ciekawa, ale wręcz intrygująca. Że trudne, zawiłe sprawy można wyjaśniać i opisywać w prosty i przystępny sposób. Że można dojść do prawdy i nawet samemu sporo nauczyć się, jak ją wyłuskiwać z nawałnicy informacji i jak samemu wyciągać prawidłowe wnioski pod warunkiem, że potrafi się sięgać po odpowiednie dane i pomyśli trochę inaczej… "Wędrujący świat" w tym pomaga. Chyba dlatego stał się aż tak popularny i jest znaczącym orężem w walce z głupotą i prywatą, z zaściankowością i chciwością, z chamstwem i kłamstwem. Kto czyta, nie błądzi.

I tak za nami już dwa lata fascynującej wędrówki: książka, NAWIGATOR, nasz blog, spotkania i dyskusje. A nade wszystko obserwacje, przemyślenia, wnioski, działania… Wędrujemy zatem dalej!

WESOŁYCH ŚWIAT!

143. Wpis 729, 2.IV.2010

W wielkanocny poniedziałek – 5 kwietnia 2010 roku – mija dokładnie 21 lat, jak wstaliśmy od "Okrągłego Stołu". Akurat wczoraj wpisałem dobrą ocenę studentce, która dokładnie wtedy – 5 kwietnia 1989 roku – się urodziła. Zaiste, Agata przewędrowała w międzyczasie całe swoje życie, a my wszyscy szmat drogi…

Dwie dekady posocjalistycznej transformacji systemowej za nami. Ale czy rzeczywiście są to tylko dwie dekady? A może jednak więcej, skoro w wielu krajach zaliczanych obecnie do gospodarek rynkowych, wyłaniających się z byłego systemu centralnie planowanej gospodarki socjalistycznej, korzenie tych wielkich zmian tkwiły już w latach wcześniejszych. Po dwu dekadach posocjalistycznych przeobrażeń ustrojowych obecnie funkcjonują już mniej czy bardziej dojrzałe gospodarki rynkowe na obszarze od Łaby do Pacyfiku. Ale czy zaiste są to już dojrzałe systemy rynkowe, skoro marny stan zaawansowania reform instytucjonalnych w niektórych krajach poradzieckiej Azji środkowej jest mniejszy niż w pewnych krajach środkowej Europy dwadzieścia jeden lat temu, kiedy to my – Polacy – wstawaliśmy od „Okrągłego Stołu”?

Tylko te dwa pytania pokazują, jak ogromna i złożona jest problematyka posocjalistycznej transformacji. Zwłaszcza, że chodzi tu nie tylko o przejście od gospodarki planowej, opartej na dominacji własności państwowej i biurokratycznej kontroli, do gospodarki rynkowej, opartej na dominacji własności prywatnej i zderegulowanej. Idzie także o transformację do demokracji politycznej, do społeczeństwa obywatelskiego, do nowej mentalności i kultury.

Na tym tle trudno byłoby oczekiwać identycznego przebiegu procesu transformacji we wszystkich krajach zaangażowanych w ten wiekopomny proces. Próbuje się jednak ujmować go w tych samych kategoriach, co często – zbyt często – prowadzi do nadmiernych uproszczeń, a niekiedy wręcz prostackich uogólnień, podczas gdy do interpretacji procesu posocjalistycznej transformacji trzeba podchodzić w całej jego złożoności i kolorystyce. Jest to wciąż zadanie o tyle trudne, ponieważ rozmaitymi autorami – także tymi z najwyższych półek – kierują nie takie same orientacje teoretyczne czy metodologiczne i bywa, wcale często, że przyświecają im odmienne wartości. Jednakże nie powinno to być przeszkodą w tworzeniu kompleksowej teorii ustrojowej transformacji – tego metaprocesu naszego życia.

W sposób oczywisty kraje socjalistyczne (przez wielu nazywane obecnie , komunistycznymi, bo nie wtedy, gdy system ten istniał) na przełomie dekad lat 1980. i 1990. miały wiele fundamentalnych wspólnych cech. Upoważnia to licznych badaczy do upychania całej ich wiązki do jednego, wspólnego koszyka. Ale z trudem się tam mieszczą, ponieważ wadliwe merytorycznie jest plasowanie rozmaitych subsystemów socjalistycznych pod jednym wspólnym mianownikiem. Przecież różnice pomiędzy Polską i Rumunią końca lat 1980. miały charakter jakościowy; to były odmienności ustrojowe, zasadnicze, a nie drugorzędne, z czego nie zdaje sobie sprawy połowa społeczeństw tych krajów, bo albo ich wtedy jeszcze wcale nie było, albo nie mogą pamiętać, co i jak się działo naprawdę. Podobnie jest z onegdajszymi różnicami między Węgrami i Bułgarią czy ówczesną Jugosławią i Albanią. Zróżnicowane instytucje, odmienna polityka, zdywersyfikowane poziomy rozwoju (zacofania) – to tylko najważniejsze cechy innej pozycji startowej do transformacji ku prawdziwej gospodarce rynkowej. Jednakże zarazem liczna grupa państw – ponad trzydzieści krajów zamieszkiwanych dzisiaj przez ponad miliard osiemset milionów ludzi i wytwarzających w sumie około 14 bilionów dolarów, czyli jakieś 20 proc. światowego produktu brutto (licząc według parytetu siły nabywczej) – daje się ująć, pod warunkiem dokonania pewnych uproszczeń i założeń, pod wspólnym mianownikiem. Czyniąc to trzeba wszakże mieć świadomość istotnego zróżnicowania geograficznego, kulturowego, ekonomicznego i politycznego tej heterogenicznej grupy. Przy takim podejściu i po tych

zastrzeżeniach można z perspektywy szybko upływającego czasu sformułować kilka obserwacji co do dotychczasowego przebiegu transformacji i jej implikacji na przyszłość.

Nieuchronne było rozlanie się impulsu pchającego interesujące nas kraje w kierunku gospodarki rynkowej wpierw z jednego – z Polski – a potem z kilku państw na cały region Europy Środkowo-Wschodniej i byłego Związku Radzieckiego, a także niektórych krajów azjatyckich. Zadziałał tu mechanizm politycznego domina, który spowodował, że nawet w krajach tkwiących jeszcze wtedy, dwadzieścia parę lat temu, w okowach ortodoksyjnego socjalizmu (komunizmu), jak na przykład w Albanii i Rumunii bliżej nas czy też Wietnamie i Laosie dalej stąd, nieodwracalna stała się ustrojowa transformacja. Od razu wszak trzeba dodać, że w tej ostatniej grupie państw kurs na rynek został po części obrany już wcześniej, od drugiej połowy lat 1980., bardziej pod wpływem wcześniejszych prorynkowych chińskich reform niż w ślad za późniejszym polskim przełomem sprzed 21 lat. Zróżnicowane okoliczności występujące wtedy, w punkcie startu to tej wielkiej metamorfozy, miały olbrzymie znaczenie dla przebiegu transformacji. Warunki najbardziej dogodne, wskutek wcześniejszych rynkowych przeobrażeń, występowały w Polsce i na Węgrzech, najmniej korzystne w ortodoksyjnej Albanii i Rumunii. Co więcej, okoliczności te nadal mają znaczenie, bo pomimo olbrzymiego postępu w sferze budowy gospodarki rynkowej, spuścizna z przeszłości kładzie się długim cieniem na współczesności. I znowu – cień ten ma różny kształt i niejednakową wielkość w poszczególnych krajach.

Wielkim historycznym osiągnięciem jest, że pomimo napięć wewnętrznych i konfliktogenności schyłkowej fazy zimnej wojny udało się tak złożony proces przeprowadzić zasadniczo pokojowo. Zasadniczo, bo niestety były wyjątki, a ich konsekwencje wciąż dają o sobie znać. Jednakże trzeba podkreślić, że mało kto *ex ante*, dwie dekady temu, byłby skłonny zakładać, że rozpad Związku Radzieckiego – i to jeszcze w sytuacji rozszalałej wokół hiperinflacji – może przebiegać pokojowo. Ale konsekwencje tamtej konfliktogenności mają określone, komplikujące dalszy bieg procesu, implikacje na przyszłość. Widać to na tak różnych obszarach, jak z jednej strony wciąż dużo silniejsze niż w tradycyjnych systemach rynkowych sentymenty po adresem opiekuńczej roli państwa, czy też, z drugiej strony, haniebne przypadki terroryzmu, zwłaszcza w Rosji i na jej pograniczu.

Posocjalistyczna transformacja do kapitalizmu jawi się jako proces realny, wielce dynamiczny i wieloaspektowy, nie oparty na żadnej dojrzałej, zwartej teorii ekonomicznej. Gwałtowne zapoczątkowanie transformacji – bo taki przecież miało ono charakter, pomimo nawet dość daleko jak na tamte czasy posuniętych rynkowych reform przeprowadzonych w paru krajach – zaskoczyło przytłaczającą większość ekonomistów, a także politologów i socjologów, tak na Wschodzie, jak i na Zachodzie. W niektórych krajach było to zaskoczenie totalne i obejmowało wszystkich, bez wyjątków – także tych, którym a to upadku, a to na obaleniu starego reżimu szczególnie zależało. Zręby ekonomicznej teorii transformacji były zatem tworzone *in statu nascendi*, niejako w ruchu. Na bieżąco trzeba było nie tylko analizować i decydować, ale także studiować i teoretyzować, co od czego zależy, jaka powinna być sekwencja działań, jak optymalizować relacje nakłady-efekty w szybko i często w sposób nieprzewidywalny zmieniającej się rzeczywistości. W rezultacie wyłoniła się swoista subdyscyplina ekonomii – a nawet szerzej, nauk społecznych – znana jak "tranzytologia", a więc nauka o przejściu (ang. *transition*). Oczywiście, tym razem chodzi o przejście od planu do rynku, od socjalizmu do kapitalizmu. Co ciekawe, "tranzytolodzy" wywodzą się z dwu dość różnych pni. Na Wschodzie była to grupa postępowych, zaangażowanych wcześniej w rynkowe zmiany reformatorów, zarówno teoretyków, jak i praktyków. Na Zachodzie z kolei wyłonili się oni bądź z grona sowietologów, z których skądinąd większość okazała się zupełnie nieprzydatna w nowej rzeczywistości, bądź też spośród ekonomistów głównego nurtu, którzy dopiero w 1989 roku zainteresowali się tym

obszarem Ziemi i szybko nauczyli się odróżniać Bukareszt od Budapesztu, Litwę od Łotwy, Indochiny od Indii i Chin…

Obecnie, pomimo braku zwartej i jednoznacznej teorii transformacji, w oparciu o rozległą wiedzę ekonomiczną oraz na zasadzie intuicyjnych prób i błędów dotychczasowe osiągnięcia transformacji oceniane są ogólnie pozytywnie. Ogólnie, gdyż opinie są ogromnie rozstrzelone i ich uśrednianie do również nadmierne upraszczanie i po części uciekanie od istoty problemu. Zgoła inne przy tym są oceny zewnętrzne, zwłaszcza na Zachodzie, który wciąż ma dosyć iluzoryczne i schematyczne wyobrażenie o tamtym ustroju, inne zaś są opinie formułowane wewnątrz, na Wschodzie, choć i tu w sposób naturalny jedne wykluczają drugie. Pozytywne zmiany przejawiają się nie tylko w jakościowych zmianach instytucjonalnych – a tego przede wszystkim dotyczy transformacja – ale także w daleko idących przemianach strukturalnych. Panuje przy tym zgodność poglądów – i słusznie – co do tego, że możliwie było osiągnięcie odczuwalnie większego postępu, niż to udało się w rzeczywistości. Nie ma za to takiej zgodności – tym razem niesłusznie – co do tego, że można było uzyskać większe tempo wzrostu przy mniejszym zróżnicowaniu materialnego położenia różnych grup ludności. Z tego ostatniego akurat punktu widzenia transformację należy oceniać ogólnie negatywnie.

Porównawcze – a takie są najciekawsze – studia problemu transformacji, uwzględniające odmienne jej uwarunkowania w różnych warunkach geopolitycznych, pokazują, że proces ten bynajmniej nie jest jeszcze zakończony. O ile z jednej strony łatwo dostrzec, jak wiele mają do zrobienia na drodze budowy rozwiniętej, konkurencyjnej gospodarki rynkowej niektóre kraje bałkańskie oraz szereg republik poradzieckich, o tyle, z drugiej strony, wydawać by się mogło, że dziesiątka krajów posocjalistycznych, które są członkami Unii Europejskiej, zwieńczyła sukcesem proces przekształceń i charakteryzuje ją już gospodarka rynkowa. Ale tak nie jest, gdyż nawet w odniesieniu do liderów transformacji jest jeszcze zbyt wcześnie, by mówić o nich jako o dojrzałych instytucjonalnie i kulturowo systemach rynkowych.

Tak więc transformacja jeszcze nie jest sprawą przeszłości, a jej kontynuacja zajmie nam sporo lat. Co zatem stanowić będzie o jej zakończeniu i przejściu do pełnokrwistej, dojrzałej gospodarki rynkowej? Na pewno nie jest to żaden moment, podobnie jak w przypadku człowieka. Potrafimy orzec, kto jest dzieckiem, a kto już dorosły, ale nie takie proste jest zdecydowanie, kiedy to nastąpiło przejście z jednej fazy życia do drugiej. Spróbujmy sobie na to pytanie odpowiedzieć, a sami zobaczymy, jakie to trudne. To nie wydarzenie o tym decyduje, ale wielowymiarowy, czasem długi proces. Tym bardziej spostrzeżenie to odnosi się do społeczeństwa, kultury, państwa i gospodarki. Co do tej ostatniej, aby była to naprawdę dojrzała gospodarka rynkowa, to z pewnością musi być ona zdolna do konkurencji w zglobalizowanej gospodarce. Powinna być też zdolna do rozwoju zrównoważonego – nie tylko od strony *stricte* ekonomicznej (finansowej, handlowej, inwestycyjnej), ale także od strony społecznej (akceptowalny przez ludzi i nie obracający się przeciwko efektywności gospodarczej i zdolności do formowania kapitału podział dochodów i majątku) oraz ekologicznej (zrównoważona wymiana pomiędzy człowiekiem i jego działalnością ekonomiczną a naturą).

Ta wielka metamorfoza – wielka posocjalistyczna transformacja do gospodarki rynkowej, demokracji politycznej, społeczeństwa obywatelskiego i nowej kultury – zatem trwa. Ucząc się poprzez bogactwo praktycznych działań i teoretycznych studiów nieustannie zwiększamy zakres naszej wiedzy o mechanizmach, prawidłowościach i prawach rządzących tym historycznym procesem. Ale potrzeba nam tej wiedzy znacznie więcej. Zaskoczeniem bowiem dla jednych, choć żadną niespodzianką dla innych (tych chyba jest dużo mniej) jest to, że system rynkowy – ten wyłaniający się w wyniku transformacji, a jeszcze bardziej ten tradycyjny, kapitalistyczny, otaczający kraje posocjalistyczne od lat – daleki jest od doskonałości. Współczesny światowy kryzys gospodarczy to przecież kryzys realnego

kapitalizmu, do którego transformacja ustrojowa prowadzi, a nie realnego socjalizmu, od upadku którego ona się rozpoczęła.

Tak oto, paradoksalnie, po z górą dwu dekadach wielkich przemian ustrojowych pojawia się pytania zasadnicze: do jakiej to gospodarki rynkowej mamy dojść w tej części świata? Realny kapitalizm bowiem – ten istniejący naprawdę, a nie w podręcznikowych modelach konkurencji doskonałej czy ułudnych utopiach neoliberalizmu – niejedno ma oblicze. Podobnie jak niejedno miał realny socjalizm, znany z autopsji coraz węższym kręgom ludzi. Czas przecież robi swoje. I tak choć wydaje się, że dobrze wiemy, od czego odeszliśmy pokolenie temu, to wciąż nie mamy pełnej jasności, do czego zmierzamy…

142. Wpis 727, 1.IV.2010

Witam!

Najnowszy numer – 2 (46), marzec 2010, s. 15-19, publikuję trzecią i ostatnią część wywiadu zatytułowanego "O metodologii nauk ekonomicznych". Cały wywiad dostępny jest także na portalu TIGERa pod łączem http://www.tiger.edu.pl/kolodko/wywiady.htm. Zapraszam do lektury i do dyskusji!

MWK: Kolejny problem, który mnie nurtuje, to rodzaj dychotomii, którą obserwujemy współcześnie. Z jednej strony mamy do czynienia z gwałtownym rozwojem w połowie XX w., może też trochę wcześniej, podejścia matematycznego w naukach ekonomicznych. Z drugiej strony dynamicznie rozwija się też podejście drugie, które bazuje na opisie, na użyciu języka, słowa. Pan Profesor raczej w swoich publikacjach, szczególnie w „Wędrującym świecie", nie matematyzuje wywodów. Takiemu podejściu opisowemu, bazującemu tylko na słowie, można też zarzucać brak ścisłości wywodu. Matematyka jest zasadniczo pojmowana jako logiczny, spójny system, nie mający tej słabości. Jak Pan Profesor mógłby skomentować tę dychotomię?

gwk: Uważam, że jedno nie wyklucza drugiego. Jak ktoś nie potrafi posługiwać się językiem matematyki, albo potrafi to robić, ale nie chce z innego powodu nim się posługiwać, to istnieje prawdopodobieństwo słowotoku i braku precyzji. Tym niemniej można posługiwać się tylko słowem, bez używania formuł matematycznych, zachowując bezwzględny rygoryzm, poprawność definicyjną i klarowność myśli. Wielkie zachłyśnięcie się matematyką, zwłaszcza w drugiej połowie XX w., choć na pewno wyszło na korzyść naukom ekonomicznym, to jednak w wielu przypadkach prowadziło tę naukę na manowce.

Jest sporo przypadków, kiedy widać absolutną dominację formy nad treścią, kiedy myśl badacza koncentruje się na tym, jak liczyć, a nie na tym, co i po co się liczy. Dzieje się tak, gdy badacze jakby zapominają, w jakim celu tak naprawdę wykonują swoje skomplikowane rachunki. Częstokroć błędy podejścia ilościowego polegają na tym, że choć przyjmuje się pewne założenia w toku pracy naukowej, to nie są one weryfikowane. Rezultatem mogą być nieprawidłowe wyniki i wnioski formułowane odnośnie do badanej rzeczywistości. Widziałem pracę opartą o wielkie modele matematyczne, z których wynikało, że im bardziej wykształcone są kobiety, tym wolniejsze jest tempo wzrostu gospodarczego. Wyliczeniom towarzyszyła karkołomna próba interpretacji tego w gruncie rzeczy idiotycznego wyniku. A rzecz – czyli błąd – w tym, że przyjęto niewłaściwe założenia i należało odrzucić ilościowy wynik badań, a nie na siłę "naukowo" go interpretować. Vilfredo Pareto mawiał, że gdy musi znaleźć cenę równowagi pomidorów, to nie wylicza jej w piętrowym równaniu matematycznym, tylko wysyła gosposię na targ…

Współcześnie poważne błędy jakże często przydarzają się tak agresywnie nagłaśnianym w mediach (nie bez powodu) analitykom rynków finansowych. Oni mylą się częściej niż rzadziej z innych przyczyn. Otóż mają się mylić po to, by ich "odkrycia" i obiektywne niby obserwacje i wnioski kształtowały oczekiwania podmiotów gospodarczych – gospodarstw domowych i przedsiębiorców, oszczędzających i inwestujących – zgodnie z oczekiwaniami tzw. rynku, za którą to zbitką pojęciową kryją się grupy wielkiego interesu, czyli wielkiego kapitału finansowego. W „Wędrującym świecie" szerzej obnażam te mechanizmy. Nie za pomocą wzorów, lecz siłą logiki rozumowania.

Jeżeli chodzi o rozwój nauk ekonomicznych, to zaiste mamy do czynienia z wielkim postępem podczas minionego półwiecza. Jednakże matematyka – w związku z tym, że jest nauką hermetyczną – w sposób znakomity zawęża pole odbiorców tego typu narracji

naukowej. Dlatego też postanowiłem zostawić rozważania ściśle matematyczne tym, którzy się na tym znają i umieją to robić dużo lepiej niż ja. Niech każdy robi najlepiej to, co potrafi.

Jeden z moich przyjaciół – akurat nie ekonomista, tylko politolog, a nauki polityczne ostatnio też bardzo się zmatematyzowały, zwłaszcza na gruncie amerykańskim – doradzał mi: napisz książkę wielce uczoną, używając jak najwięcej niezrozumiałych terminów, upstrzoną masą wzorów, tak aby nikt niczego nie zrozumiał. Głęboko wziąłem sobie do serca tę podpowiedź i postąpiłem zupełnie odwrotnie. Napisałem książkę naukową, teoretyczną, ale nader przystępnym – wręcz, co wielu podkreśla, literackim językiem – bez żadnych wzorów, minimalizując ilość trudnych terminów, a gdy już się pojawiają, bo muszą, objaśniam je w sposób zrozumiały także dla laika. Ekonomia powinna być tak prosta jak to możliwe, ale nie prostsza.

Niedawno czytałem książkę zatytułowaną na wyrost "Krótka historia prawie wszystkiego". Wyszła spod pióra, a raczej komputera fizyka, który donosi o postępie w jego dyscyplinie, o tym jak dochodzono do wielu fundamentalnych odkryć w tej dziedzinie wiedzy, gdzie z natury rzeczy matematyka musi mieć dużo większe zastosowanie niż w ekonomii. Przytoczony jest tam przypadek jednego z wielkich XVIII-wiecznych fizyków, który specjalnie formalizował wszystkie swoje wywody i hermetyzował język, aby w ten sposób opędzić się od ignorantów. Skutecznie.

Ale nie tędy droga, zwłaszcza w naukach społecznych, w tym w ekonomii. Tutaj bowiem wdrażanie – a dobra nauka to taka, która da się wdrażać z czasem do praktycznych rozwiązań – polegać musi na rozpowszechnianiu wiedzy. Tylko wtedy jest szansa na przebicie się pewnych prawd z teorii do praktyki. Innymi słowy, idzie tu o popularyzację wiedzy. Choć to nader trudne, to jednak czasami możliwe, że ktoś potrafi równocześnie tworzyć nowe segmenty wiedzy i je rozpowszechniać wokół. W ekonomii wymaga to pisania w sposób klarowny i przystępny, posługiwania się zrozumiałym językiem i trafiającymi do czytelnika słowami zamiast skomplikowanej matematyki. Niestety, zwiększa się przy okazji pole ataku ze strony ignorantów, którym się wydaje, że znają się na tym, o czym piszemy i mogą wygadywać swoją niewiedzę, bo papier jest cierpliwy, a internet jeszcze bardziej. Jeżeli uczony-ekonomista pisze pracę, która jest niejako niekończącym się wzorem matematycznym, to wydaje ją w nakładzie 200 egzemplarzy, bo tylu znawców przedmiotu może ją zgłębi i pojmie. Przy okazji naraża się tylko na ataki ze strony innych zmatematyzowanych ekonomistów, którzy potrafią próbować ją zrozumieć i, być może, wychwycić jakiś błąd formalny albo niewłaściwe założenia. Ignoranci milczą. Gdy natomiast ukazuje się praca taka jak „Wędrujący świat” – dzieło interdyscyplinarne, napisane w sposób niekonwencjonalny i eklektyczny, z pozycji niepoprawności politycznej i w nurcie komparatystycznym, a zarazem zrozumiałym językiem – można by spodziewać się ataków z wielu stron. Tak się jednak ze względów merytorycznych nie stało, gdyż – jak sądzę – argumenty są przekonujące, a linia teoretyczna jasna i akceptowana. To akurat może nie podobać się tym, którzy racji nie mają, ale to już ich zmartwienie.

Tak więc wielu mamy ekonomistów, rozmaite metodologie, odmienne aksjologie, w ramach których zawsze plasować musi się ekonomia. Podczas „Forum Gospodarczego” w Krynicy jeden z dziennikarzy zadając mi pytanie o Euro użył zwrotu, że „przecież wszyscy ekonomiści mówią...”. Uprzejmie mu odpowiedziałem, że zwrot ten jest wielce nieprecyzyjny. Powstaje pytanie, kto to są ci "wszyscy ekonomiści", na których tak chętnie powołują się dziennikarze? Czy on sam jest jednym z grona tych "wszystkich ekonomistów"? Czy analitycy bankowi, jakże chętnie przez media nazywani "ekonomistami", to są ci "wszyscy ekonomiści"? Czy publicyści piszący o gospodarce, finansach, handlu, zarządzaniu, polityce ekonomicznej, globalizacji – a kształtują oni poglądy wielu ludzi jeszcze bardziej niż profesorowie, których wraz z doktorami habilitowanymi jest w Polsce już ponad 1500 – to też "wszyscy ekonomiści"? Czy może wreszcie dziennikarze poczytnych dzienników i portali

internetowych to też jedni z owych "wszystkich ekonomistów"? Rzecz w tym, że są ekonomiści uczeni, uczący się i niedouczeni. I dlatego nigdy "wszyscy" nie mówią tego samego.

MWK: *Książka Pana Profesora bardzo mi się podoba, ponieważ wiele rzeczy jest w niej powiedziane po raz pierwszy. Na przykład kwestia oceny społecznej roli głównych ekonomistów banków. Pan Profesor jednoznacznie wypowiada się na ten temat. Chyba po raz pierwszy pojawia się publicznie taki głos.*

gwk: Tak, bo dla mnie najważniejsza jest prawda. Przecież poza prawdą kończy się nauka, a zaczynają interesy albo ideologia, często też doktrynerstwo. A tych "bankowych ekonomistów" może sobie tutaj darujmy, gdyż oczywiste jest, że nie zajmują się oni nauką, lecz lobbingiem na rzecz swoich mocodawców. Ponadto wielu z nich tkwi w gorsecie neoliberalnego dogmatyzmu. Akurat ta grupa ekonomistów – czy może poprawniej analityków rynków finansowych – ma wyjątkowo zawężone spojrzenie i, choć bogatą z formalnego punktu widzenia, to jakże intelektualnie ubogą metodologię badań. Absolutny przerost formy nad treścią! I nie ma się o co obrażać, tylko trzeba to zrozumieć.

Sam natomiast próbuję zrozumieć i teoretycznie zinterpretować sprawę zupełnie fundamentalną, czyli dziejowy proces rozwoju. Gdy to już się udaje na gruncie ujęcia deskryptywnego (koincydencji teoria rozwoju), przechodzę do ujęcia normatywnego i proponuję, co i jak czynić, aby ten nasz świat zmierzał we właściwym kierunku (nowy pragmatyzm). Będąc intelektualnie niezależny – wyzwolony z wszelkiego fundamentalizmu i nie ulegając żadnym naciskom czy modom, a zarazem wyznając aksjologię postępu – odpowiadam najlepiej, jak potrafię, na szereg pytań, głownie merytorycznych, ale również metodologicznych.

Pisząc „Wędrujący świat” niejednokrotnie zastanawiałem się nad kwestiami metodologicznymi. Można wyobrazić sobie tę książkę bez pierwszego rozdziału zatytułowanego "Świat, słowa i treści, czyli jak się rodzi prawda, błąd i kłamstwo w ekonomii i polityce i co czynić, by prawda brała górę". Ale gdy już się całą pracę przeczyta, to widać, że rozdział ten – tak metodologiczny, jak i merytoryczny; zarówno naukowy, jak i polityczny – jest niezbywalny i musiał być napisany. Rozważam w nim bowiem kategorie prawdy i nieprawdy, a w ramach tej drugiej istotę błędu i kłamstwa w ekonomii i polityce. Wielu ekonomistów nie ma racji. Jeśli ktoś jej nie ma, to może się mylić. Gdy pod siłą kontrargumentów to zrozumie i weryfikuje swoje niesłuszne poglądy, jest to wybaczalne. Gdy z uporem nie zmienia swych błędnych zapatrywań, bo popada w doktrynerstwo, to kończy się nauka, a zaczyna wiara. Wiara to nie wiedza. Jest dobra w religii, lecz nie w nauce. Ale ktoś nie mając racji może po prostu kłamać, co z pewnością częściej przydarza się w polityce gospodarczej (i w polityce w ogóle) niż w ekonomii jako "nauce". Tym razem słowo to jest w cudzysłowie, bo kto kłamie, ten się nie myli, tylko celowo – ze względu na doktrynerstwo, bądź, częściej, interesy – innych wprowadza w błąd. I to już z nauką nie ma wiele wspólnego, choć by skutecznie kłamać, trzeba niekiedy dużo, ba!, bardzo dużo wiedzieć…

Nauka jest poszukiwaniem prawdy. W ekonomii sprowadza się to do wychwycenia istoty, a więc mechanizmów przyczynowo-skutkowych i sprzężeń zwrotnych obiektywnie rządzących zjawiskami i procesami produkcji, wymiany i konsumpcji, które poprzez swą powtarzalność dają się ująć w prawidłowości. Gdy te z kolei można ułożyć w większych klasach w prawa, to można iść dalej i z tychże obiektywnych praw budować większą konstrukcję – teorię.

Ekonomia jako nauka dlatego mnie zafascynowała, że badana materia nieustannie się zmienia. Wędruje. To ma – musi mieć – daleko idące implikacje dla metodologii badań. Podobnie jest z nauką o zarządzaniu, która wciąż jeszcze się wyodrębnia i próbuje wybić na

w pełni samodzielną pozycję. W ekonomii przeto trzeba mieć rację we właściwym czasie, wobec istniejącej równolegle rzeczywistości, a nie w stosunku do zjawisk i procesów z przeszłości. Stąd, z tej dychotomii w czasie, bierze się jakże wiele błędów interpretacyjnych i aplikacyjnych. Najwybitniejszy polski ekonomista XX wieku – Profesor Michał Kalecki, którego nie dane mi było już poznać osobiście – ponoć mawiał, że to nieprawda, iż politycy nie słuchają ekonomistów. Problem w tym, że słuchają ekonomistów poprzedniego pokolenia. Widać to było na przykład w latach 1980. i 90., kiedy to w niektórych krajach słuchano neoliberałów miast neoinstytucjonalistów. Dopiero ewidentne niepowodzenia tzw. Konsensusu Waszyngtońskiego w Ameryce Łacińskiej w pierwszej połowie minionej dekady skłoniły Bank Światowy do zwrócenia większej uwagi na neoinstytucjonalizm. W Polsce, o dziwo, jeszcze w 2009 roku posłuch mają neoliberałowie, jakby mało było kompromitacji tej doktryny ekonomicznej, która doprowadziła nie tylko do serii ewidentnych niepowodzeń w Polsce, ale nade wszystko do rozległego kryzysu światowej gospodarki w latach 2008-10.

Profesor Edmund Phelps, laureat Nagrody Nobla w dziedzinie ekonomii w 2007 roku, podczas naszego panelu na Forum Ekonomicznym w Krynicy jesienią 2009 roku powiedział, że w ekonomii bardzo długo trwa proces dochodzenia do jednolitego stanowiska. Sam jakże długo musiał czekać na tegoż Nobla. Gdy pierwotnie zgłosił swą koncepcję tzw. złotej reguły akumulacji – a było to jeszcze w 1961 roku – nie zyskała ona powszechnej akceptacji. Pamiętam, że gdy spotkaliśmy się pierwszy raz – w Nowym Jorku w 1990 roku – bynajmniej nie wszyscy podzielali poglądy Phelpsa. Doszło do tego później i dzisiaj jest to już jeden z teoretycznych standardów ekonomii neokeynesowskiej. I bynajmniej nie chodzi tu o zgodność poglądów w znaczeniu konsensusu, bo – jak piszę w "Wędrującym świecie" – w nauce nie ma miejsca na konsensus. To jest dobre – i pożądane – w polityce, a w nauce albo się rację ma, albo nie. Trudność w tym, że ekonomia to nauka "miękka" – nie tak jak matematyka czy chemia – gdyż z jednej strony ewoluuje nieustannie badana materia, z drugiej zaś wciąż wikłamy się w wartości, które przecież też nie stoją w miejscu. Wszystko wędruje i dlatego niekiedy tak trudno przebić się ze swoimi naukowymi racjami. Zwróćmy uwagę chociażby na dobór danych do prowadzonych analiz, które potem bywają podstawą wniosków i syntez, którym przypisuje się charakter naukowy. Otóż występuje tu dość daleko posunięta dowolność co do tego, na jakich danych się opierać. Jakże często są one tendencyjnie dobierane pod kątem dopasowania do z góry założonej hipotezy. Baza danych, na której opiera się wnioskowanie, bywa celowo zawężana, a przecież zawsze występuje określona koincydencja uwarunkowań zjawisk i procesów.

MWK: Co Pan Profesor robi w takich sytuacjach? Jaka jest Pana metoda?

gwk: Gdy istnieje problem wyboru danych, na których ma oprzeć się obserwacja oraz wnioskowanie - a w ekonomii jako w nauce "miękkiej", politycznej i dotyczącej "wędrującej" rzeczywistości jest to dość częsty przypadek - świadomie i celowo wybieram dane, które utrudniają przeprowadzenie wywodu i dowodu. Wtedy wymaga to silniejszej i głębszej argumentacji i, koniec końców, jest bardziej przekonujące. Niestety, często spotykam się z postawą odmienną, kiedy to nie tylko dobiera się wygodne dane, ale wręcz nimi manipuluje czy kreuje tak, by pasowały do głoszonego poglądu. Tu, w moim przekonaniu, kończy się już nauka, a zaczyna tania publicystyka, lobbing, polityka, ideologia. Raz jeszcze warto przywołać tu neoliberalizm, tym razem jako pseudonaukowy nurt we współczesnej ekonomii. Co ciekawe, a nawet zdumiewające - i smutne - wcale nie wiele lepiej jest w innych dyscyplinach nauki, także w tych "twardych", łącznie z fizyką i chemią, nie wspominając już o medycynie, farmakologii, biotechnologii czy, a ostatnio zwłaszcza, ekologii. Natknąłem się niedawno na wyniki badań w tej materii opublikowane na łamach "Public Library of Science". Otóż gdy zapytano samych naukowców, czy zdarzyło im się choć raz w życiu

naciągać dane czy wręcz je fabrykować, jedynie 2 procent przyznało się do takiego grzechu. Ale już 10 procent przyznało, że zdarzało się pomijać niewygodne dane albo przytoczyć te, które były niewygodne dla podtrzymania prezentowanej linii rozumowania. Nie mam żadnych wątpliwości, że w naukach ekonomicznych musi to być znacznie więcej, choć nie wiem, ilu z adeptów ekonomii przyznałoby się do takiego występku podczas najbardziej nawet sekretnej spowiedzi. Gdy zaś tych samych osób zapytano, co sądzę o tym w odniesieniu do kolegów po fachu, to w ich subiektywnym odczuciu aż 14 procent badaczy fałszuje i fabrykuje dane, którymi się posługują. Wskaźnik ten skacze do zatrważających 46 procent w przypadku podejrzeń i oskarżeń o przeprowadzanie błędnych metodologicznie eksperymentów, celowe pomijanie faktu istnienia informacji sprzecznych z lansowanym poglądem, czy wreszcie fałszywe interpretowanie prawdziwych danych.

MWK: Chciałem zapytać też o kwestie studium przypadku jako metody. Ja generalnie obserwuję, jak często korzysta się z tego narzędzia badawczego. Wydaje mi się, że można postawić taka tezę, iż studium przypadku jest bardzo wartościową metodą poszukiwań naukowych, ponieważ jest ona bliska rzeczywistego świata, bliska tego, co faktycznie dzieje się w gospodarowaniu. Wiadomo, że Harvard propaguje tę metodę w edukacji. Czy Pan Profesor podziela entuzjazm dla studium przypadku jako metody badawczej, jako narzędzia?

gwk: Nie wiem czy aż entuzjazm, ale na pewno jest to bardzo użyteczne. Dlatego też jestem zwolennikiem stosowania studium przypadku, o ile tylko ułatwia to wychwytywanie obiektywnych prawidłowości. Z pewnością bardziej w nauce o zarządzaniu – a tego dotyczą zasadniczo harwardzkie *case studies* – niż w klasycznej ekonomii. Ale jest wiele pytań i problemów, na które można udzielić odpowiedzi, czy też znaleźć rozwiązania bez uciekania się do tej metody. Tak długo jak polega to na modelowaniu i symulacjach służących odwzorowaniu rzeczywistości, może to być płodne i przydatne.

Zdarza się wszakże ekonomiczne eksperymentowanie na żywym organizmie społecznym. A przecież ekonomia nie jest nauką laboratoryjną. Gdy przyjrzeć się bliżej rozmaitym sposobom przeciwdziałania inflacji podczas minionych z górą 30 lat, to było to w pewnym sensie pasmo eksperymentów. Podobnie rzecz ma się z prywatyzacją czy z reżimami kursowymi w różnych krajach, także w Polsce. Przetestowano na nas w trakcie wielkiej posocjalistycznej transformacji wszystkie koncepcje systemów kursowych, także te, których przedtem nikt nigdzie nie stosował. Podobnie prywatyzacja była nie tylko sposobem poprawy efektywności gospodarowania, dla jednych, i krociowych interesów, dla drugich, ale także swoistym laboratorium, nader ciekawym "studium przypadku". Ileż doktoratów i artykułów, książek i rozpraw powstało przy tej okazji!

Tak to już jest, że z czasem cała epoka może być w nauce potraktowana jako jedyne w swoim rodzaju "studium przypadku". Historycznie biorąc, można tak postrzegać również naszą ustrojową transformację minionego dwudziestolecia, która dla nas jest próbą stworzenia lepszego systemu politycznego i ekonomicznego, dla innych zaś jeszcze jedną okazją do poeksperymentowania. Tak więc najlepiej, gdy studia przypadków nie wychodzą poza sale seminaryjne i uniwersyteckie ćwiczenia.

MWK: Rzeczywiście, niektórzy mówią o eksperymencie w Polsce z sarkazmem, pośrednio dezawuując wartość przemian, które się dokonały. Ocena jest jednak chyba niejednoznaczna: można mieć różne podejście do bilansu zastosowanych środków i efektów.

gwk: Cóż, bywają eksperymenty doraźne, zdarzają się i historyczne. W fizyce prowadzi się eksperyment zmierzający do weryfikacji hipotezy o istnieniu cząstek Higginsa (tzw. boskie cząstki), co ma olbrzymie znaczenie dla pełniejszego zrozumienia istoty wszechświata, a

zwłaszcza jego powstania (stąd "boskie"). W naukach społecznych możliwości eksperymentowania są zdecydowanie bardziej ograniczone. Nieprawdą jest, że ich nie ma w ogóle, bywa bowiem, iż się do nich ucieka, choć nie mówi się o tym otwarcie *ex ante* z tej oczywistej przyczyny, że jest to politycznie niepoprawne, a przede wszystkim moralnie naganne. Ale przecież słyszy się – sam też słyszałem na przykład w Międzynarodowym Funduszu Walutowym – "spróbujmy i zobaczymy, co z tego wyjdzie". W polskich realiach takim wielce nieudanym eksperymentem była tzw. szokowa terapia z początku lat 1990., kiedy to koszty okazały się niepomiernie większe niż zakładano, rezultaty zaś daleko mniejsze.

Wyobraźmy sobie następującą sytuację: ktoś jest głęboko przekonany do określonej, teoretycznej koncepcji zarządzania kursem walutowym i w związku z tym uważa, że ma prawo ją przetestować. Jeżeli na skutek takiego w istocie rzeczy eksperymentu okazuje się, że oparta na tych założeniach teoretycznych praktyka gospodarcza doprowadziła do większego rozwarstwienia społecznego i niższego tempa wzrostu, aniżeliby miałoby to miejsce przy odmiennej opcji, to na pewno wzbogaca się zasób naszej wiedzy. Tak jak to było na przykład przy zbyt długim okresie utrzymywaniu sztywnego kursu złotego wobec dolara podczas "szokowej terapii" (od stycznia 1990 do maja 1991 rok) czy też podczas stosowania całkowicie płynnego kursu, bez jakiejkolwiek interwencji, co doprowadziło do szkodliwego przewartościowania złotego w latach 2006-08. Przy okazji ktoś się nieźle wzbogacił, ktoś inny sporo stracił, ale jeszcze ktoś inny napisał w oparciu o takie "doświadczenia" skądinąd interesujący referat. Przykład ten pokazuje, że ekonomia na swój sposób jest nauką, w ramach której także możliwe jest eksperymentowanie i testowanie teoretycznych hipotez. Rzadko, ale bywa to możliwe. W odniesieniu jednak do przytłaczającej większości teoretycznych założeń takich możliwości nie ma. To nie jest tak, że raptem wpadniemy na jakiś kolejny "cudowny" pomysł i sprawdzimy w praktyce, jak to działa. Ale bywają takie okresy w historii i są takie miejsca, gdzie pewne koncepcje ekonomiczne można testować. Natomiast na długą metę wszystkie one są weryfikowane przez bieg dziejów. Tyle że wtedy wyciągane wnioski dotyczą przeszłości, podczas gdy bieżąca rzeczywistość jest już czymś innym, a realizowana polityka odnosi się do kształtowania przyszłości.

W 1990 roku uczestniczyłem w międzynarodowej konferencji na temat roli kursu walutowego w polityce stabilizacyjnej. Konferencja odbywała się w Berlinie Zachodnim. Mur jeszcze stał, ale można było już przezeń przechodzić. Po wystąpieniu referenta z Argentyny – a naonczas była to wyjątkowo zdestabilizowana gospodarka, uwikłana w hiperinflację, co miałem okazje obejrzeć, jako ekonomista uczestniczący, odwiedzając ten kraj kilka miesięcy wcześniej – Profesor Robert Mundell (wtedy się poznaliśmy) podziękował Argentynie za wielki wkład, jaki wniosła do rozwoju …teorii monetarystycznej. Tyle co tam eksperymentowano w latach 1980 trudno byłoby sobie wymarzyć na amerykańskich uniwersytetach! Powiedziałem wtedy, że mam nadzieję, iż w roku 2000 nie będziemy dziękować Europie Środkowo-Wschodniej za rozliczne eksperymenty wnoszące wkład do teorii transformacji systemowej. Jakże się myliłem! I choć po części było to nieuniknione, także po części było to sprowokowane…

MWK: Widzę, że Pan Profesor tutaj dostrzega znaczenie kontekstowego spojrzenia ekonomii. Wydaje mi się, że zdecydowanie dominowało ono w historii myśli ekonomicznej. W zasadzie od Smitha – poza na przykład Ricardo, który myślał abstrakcyjne, ale też był uwikłany w kwestie polityki Anglii w tamtym czasie – bardzo mało było w ekonomii osób prawdziwie zdystansowanych od tła historycznego w nauce.

gwk: Trzeba być dobrym znawcą historii myśli ekonomicznej, aby to ocenić. W "Wędrującym świecie" podchodzę do tego metodologicznie szerzej. Otóż moim głównym

celem jest pokazanie przyszłości poprzez pryzmat obiektywnie działających mechanizmów oraz rządzących nimi prawidłowości i praw. Jeśli są zaiste obiektywne i jeśli doprawdy je pojmujemy, to muszą rządzić także w przyszłości. Nie zawsze, ale w przewidywalnym horyzoncie czasowym. By wszakże móc pokazać tę przyszłość, trzeba potrafić teoretycznie zinterpretować teraźniejszość. By z kolei to mogło się udać, koniecznie należy zanurzyć się w przeszłość. Taka jedyna w swoim rodzaju wędrówka w czasie jest metodologicznie niezbędna po to, by sensownie poruszać się w ogromnej przestrzeni problemów ekonomicznych. Dlatego właśnie zarówno kontekstowe spojrzenie w ekonomii, jak i historię gospodarczą postrzegam jako ujęcia metodologicznie wielce pomocne i w istocie przy studiach z zakresu makroekonomii, ekonomii politycznej, ekonomii rozwoju i wreszcie polityki gospodarczej niezbędne. Dodam, że kontekst historyczny zawsze plasowany musi być w konkretnym systemie wartości. To zdumiewające, jak ekonomiści w swoich rozważaniach stronią od analizy wartości. A przecież nie da się tego świata ani zrozumieć, ani tym bardziej zmienić na lepsze abstrahując od roli wartości w aktywności gospodarczej człowieka i społeczeństwa.

MWK: Wróćmy na koniec do wartości. Podkreśla Pan Profesor, że nie uciekniemy w ekonomii od refleksji na temat ich znaczenia. Ja też jestem zdania, że tak być powinno i że to jest ważne.

gwk: Można i trzeba uciekać od przeidealizowania, ale nie od wartości. To jest w ekonomii po prostu niemożliwe. Jeden z rozdziałów "Wędrującego świata" zaczynam od maksymy: "Dojść do idealnego świata nie sposób, ale iść trzeba". W mojej metodzie badań – od analizy do syntezy – ujęcie opisowe stanowi punkt wyjścia, który musi prowadzić do ujęcia normatywnego, a więc w istocie wartościującego. Postulując szybki rozwój, ale zarazem zrównoważony nie tylko finansowo, bo też społecznie (akceptacja dla istniejących nierówności w podziale i określony stopień spójności) oraz ekologicznie (niezbędna harmonia w procesie wymiany miedzy człowiekiem i jego przyrodniczym środowiskiem), opowiadam się za określonym systemem wartości.

Zawsze przeto punktem wyjścia normatywnej ekonomii są wartości. A te, jak wiadomo, bywają różne. Neoliberalizm uczynił z chciwości cnotę, z wzbogacania się jednych – mniejszości – kosztem innych – większości – pożądaną wartość. Wartości bowiem wcale nie muszą być pozytywne. Bywa, że są jednoznacznie negatywne. Chodzi tu bowiem o preferencje, które poprzez motywacje uruchamiają działania, w tym wypadku ekonomiczne. Nie zawsze, a już na pewno nie dla wszystkich są to działania konstruktywne podwyższające stopień zaspokajania potrzeb. Maksymalizacja zysku bez obracania uwagi na uboczne tegoż konsekwencje dla dezintegracji społecznej czy skażenia naturalnego środowiska to też wartość, tyle że nie przyświecająca ekonomistom, których teoria ma służyć postępowi cywilizacyjnemu. A mnie właśnie taka interesuje.

MWK: Dziękuję za rozmowę.

Rozmawiał
Marcin Wojtysiak-Kotlarski
Pierwszą i drugą część rozmowy opublikowano kolejno
w „Biuletynie PTE” nr 4/2009 oraz w „Biuletynie PTE” nr 6/2009.

141. Wpis 717, 29.III.2010

Pan Maciej Niemas (wpis 716) poniekąd sam sobie odpowiada na pytanie o dalsze losy Kędzierzyna-Koźla, gdzie miałem ostatnio okazję gościć z wykładem kończącym zajęcia na organizowanych przez SGH, pod kierunkiem Dr. Andrzeja Szablewskiego z Kolegium Nauk o Przedsiębiorstwie, studiach podyplomowych zarządzania wartością firmy. Niestety, zbyt krótka wizyta nie pozwoliła na bliższe zapoznanie się z lokalnymi problemami. Główny wszakże z nich to specyficzny charakter tego dwójmiasta określany jako monomiasto. W istocie, z punktu widzenia struktury gospodarczej – z wszystkimi tego konsekwencjami, także społecznymi – jest to miasto opierające się na choć znaczącym i dobrze zarządzanym, to jednym dużym przedsiębiorstwie, czy, jak to się dawniej mawiało, zakładzie pracy – ZAK, czyli kędzierzyńskich azotach. Co w takiej sytuacji robić, skoro w wyniku szeregu procesów i zmian strukturalnych zatrudnienie w tej firmie, na której opiera się życie w mieście, spadło z onegdajszego 8 tysięcy w czasach Polski Ludowej do około 1300 obecnie?

Odchodzić konsekwentnie od monokultury. Azoty mają przyszłość, bo nawozy dla rolnictwa zawsze będą potrzebne, ale konieczne jest wzbogacenie i dywersyfikacja struktury gospodarczej mikroregionu. Opierać się to musi o rozwój, głównie oddolny, małej i średniej przedsiębiorczości w sektorach nie powiązanych z wielką fabryką. By jednak taka mała ekspansja miała miejsce, zaangażować się w to muszą władze samorządowe we współpracy z lokalnymi przedsiębiorcami. Miejmy nadzieję, że staną się nimi także niektórzy z mieszkańców miasta, którzy przejściowo zarobkują, uczą się i zdobywają doświadczenia za granicą.

Sporo można także osiągnąć poprzez umiejętne sięganie po środki finansowe z Unii Europejskiej. Powinno to być na większą skalę niż dotychczas wykorzystywane w celu poprawy stanu lokalnej infrastruktury, a także w dofinansowaniu projektów związanych z wnoszeniem obiektów kulturalno-oświatowych i sportowych. Piękna hala i znakomita drużyna siatkówki ZAK to już coś, ale można jeszcze więcej. Wydaje mi się też, że mało znane poza regionem są jego walory turystyczne. Rano, przed wykładem biegając po okolicach, sam mogłem przekonać się, jak ładne wokół są lasy. I bogate w zwierzynę, bo nieopodal mnie biegły sarny! Opowiadano mi, jak to pracowniczki ZAK bały się wyjść z pracy, bo wokół hasały dziki. Otóż zamiast straszyć nimi dziewczyny, trzeba przyciągać nimi turystów. I w ten sposób tworzyć konkurencyjne wobec azotowej monokultury miejsca pracy.

Doprawdy, wiele można zrobić umiejętnie łącząc lokalną samorządność z oddolną przedsiębiorczością, kształcąc pod tym kątem także kadrę. I taka forma, jak podyplomowe studium, którego zakończenia w postaci rozdania dyplomów absolwentom byłem świadkiem, też ma swoje znaczenie dla restrukturyzacji regionu, a nie tylko dla poprawy jakości i tak niezłych kadr ZOK. A o tym jak dużo można zrobić własnym sumptem – nie oglądając się na zbawienne działania rządu czy też duże bezpośrednie inwestycje zagraniczne – pisałem niedawno na przykładzie innego mikroregionu, gminy Witnica (wpis 618).

Sądzę zatem, odpowiadając na pytanie Pana Macieja Niemasa, że przyszłość społeczności Kędzierzyna-Koźla rysuje się wcale nieźle, choć zgoła odmiennie niż przeszłość z okresu industrialnego boomu i przemysłowej monokultury. Teraz i w przyszłości to już czas gospodarki i społeczeństwa poprzemysłowego i pod tym kątem trzeba zmieniać i wzbogacać formy aktywności ekonomicznej także tam – w Kędzierzynie-Koźlu i okolicach.

140. Wpis 713, 28.III.2010

Odnosząc się do wpisu Elżbiety (710) pozostawiam tę kwestię do rozstrzygnięcia blogowiczom, ale ze swej strony mogę dodać:
gwk (1949).

139. Wpis 711, 27.III.2010

Droga Joanno, nie jestem pewien, czy zaprzeczeniem charakteru "niełatwego" (który przypisuje mi redaktor Barański) jest charakter "łatwy" (to pewnie też byłoby źle), ale staram się mieć dobry charakter...
:-)

138. Wpis 706, 25.III.2010

Piotr docieka (wpis 705), czy wiadomość podana przez GUS, że "w lutym sprzedaż wzrosła ledwie o 0,1 proc. (rok do roku)", to "jedynie wpływ długiej zimy, czy też zapowiedź czegoś o wiele gorszego?" Niestety, to drugie. Dzień wcześniej tenże GUS podał, że w lutym bezrobocie wzrosło o kolejne kilkadziesiąt osób i obecnie wynosi aż 13 proc. Inflacja wciąż powyżej celu założonego przez władze monetarne, a deficyt budżetowy na kilkakrotnie wyższym poziomie niż rok temu zapowiadał to minister finansów.

Cóż, fatalne odreagowanie rządu na światowy kryzys gospodarczy będzie w następnym kwartałach coraz wyraźniej dawało się we znaki. W odróżnieniu od wielu innych krajów – a począwszy od wielkich Stanów Zjednoczonych i Chin poprzez dużą Brazylię i Indonezję aż po małą Malezję i Urugwaj – nasz rząd nie sięgnął do odpowiedniego pakietu fiskalnego stymulującego koniunkturę gospodarczą. Teraz – co najmniej jeszcze w tym roku i w następnym – będzie się to coraz bardziej mściło. W Polsce faza stagnacji wydłuży się w porównaniu z innymi krajami. Zielona wyspa czerwienieje, ale o tym więcej wkrótce.

137. Wpis 703, 24.III.2010

Globalizację nie tyle należy "przyhamować", ile trzeba nadać jej bardziej prorozwojowy wymiar. Oznacza to konieczność bardziej sprawiedliwego, a zarazem bardziej zrównoważonego podziału owoców rosnącej wydajności pracy, do czego globalizacja się przyczynia. Jeśli świat kapitału tego nie zrozumie i nie zaakceptuje wynikających stąd przewartościowań, to zderzy się raz jeszcze w sposób rewolucyjny ze światem pracy. Czym tym razem takie zderzenie mogłoby się zakończyć, tego nikt nie wie. Tym bardziej należy mu na gruncie pragmatycznym starać się zapobiec zawczasu.

Przypomnijmy, że globalizację zdefiniowałem jako historyczny oraz spontaniczny proces liberalizacji i w ślad za nią idącej integracji dotychczas w pewnym stopniu w odosobnieniu funkcjonujących rynków towarów, kapitału, informacji i, a także - choć z pewnym opóźnieniem i z licznymi ograniczeniami - siły roboczej w jeden współzależny rynek ogólnoświatowy. Trzy zatem kategorie tutaj są kluczowe: liberalizacja, integracja, współzależność. I nie należy tak rozumianego procesu hamować, tylko nadawać mu sukcesywnie bardziej sensowny niż w ostatnich dekadach kształt instytucjonalny.

Globalizacja ma przyszłość na tyle, na ile ma ją system gospodarki rynkowej. A przecież ma. Tyle że teraz już – i w przyszłości – jest to system rynkowy o wymiarze planetarnym. Nie można przeto wylewać dziecka z kąpielą, gra bowiem idzie o przyszłość, która opierać się musi o gospodarkę rynkową, choć ta nie jedno ma oblicze. I jeszcze niejedno w przyszłości pokaże, nie ma bowiem żadnego końca historii – nie tylko politycznej, ale i gospodarczej. "Reformując" zatem globalizację trzeba walczyć konsekwentnie z jej neoliberalnym wydaniem. W tym rzecz. Ale to nie oznacza "przyhamowania" tego nieodwracalnego procesu, lecz starania o nadanie mu społecznego sensu. Tym razem w skali planetarnej. I to jest największe wyzwanie XXI wieku.

136. Wpis 693, 19.III.2010

W ciężkich czasach – a takie akurat nadeszły w związku z kryzysem spowodowanym rozpanoszeniem się neoliberalizmu – zawsze pojawia się chęć posłużenia się odmiennymi niż dotychczas dominujące rozwiązaniami i metodami polityki ekonomicznej. Stąd też nasilająca się w niektórych kręgach presja na rzecz sięgania do protekcjonizmu, który miałby chronić rozmaite podmioty gospodarcze – od małych przedsiębiorstw poprzez gospodarki narodowe po wielkie ugrupowania integracyjne – przed konsekwencjami kryzysu. Oczywiście, najczęstszym w takich przypadkach argumentem jest teza o nieuczciwej konkurencji ze strony innych uczestników gry ekonomicznej w współzależnej gospodarce światowej, choć często jest to tylko wykręt. Protekcjonizmu życzą sobie wielkie koncerny i banki, jak General Motors czy Goldman Sachs, potężne państwa, jak USA czy Francja, a nie tylko w rzeczywistości dotykane niejednokrotnie nieuczciwą konkurencją małe firmy czy słabe kraje.

Na tym tle nie dziwi, że znowu rośnie tęsknota za protekcjonizmem jako niby skutecznym instrumentem interwencjonizmu państwowego. Widać to po lobbingu uprawianym przez grupy interesu (łącznie z ich przełożeniem na media), widać to po wypowiedziach eksponowanych polityków, a nade wszystko widać to w praktyce. Mnożą się bowiem przypadki wprowadzania ceł dyskryminujących partnerów handlowych czy też stosowania pozataryfowych narzędzi, a przede wszystkim jawnych (rzadziej) albo ukrytych (częściej) subwencji oraz dotacji budżetowych wspierających rodzimą produkcję kosztem zagranicy. I to właśnie jest protekcjonizm.

Kryzys nasila to zjawisko i jest to niekorzystna tendencja, gdyż – poza specyficznymi, uzasadnionymi wyjątkami – protekcjonizm hamuje ekspansję handlu międzynarodowego. A jest on zawsze – a w warunkach przezwyciężania ogromnego strukturalnego i systemowego kryzysu współczesnego kapitalizmu w szczególności – dźwignią wzrostu gospodarczego. Tym bardziej tak jest w warunkach zaawansowanej globalizacji. Współcześnie handel planetarny stanowi jedną z głównych dźwigni rozwoju i poprawy struktury światowej gospodarki, czyniąc jej elementy coraz to bardziej komplementarnymi wobec sobie.

Trzeba zatem uciekać do przodu i sensownie kontynuować dzieło liberalizacji handlu. Obecnie i w przyszłości odnosi się to przede wszystkim do rynku produktów rolnych i rozmaitych usług. To przynosi korzyści większej skali produkcji (obniżanie kosztów jednostkowych dzięki wydłużaniu serii) oraz sprzyja rozprzestrzenianiu się postępu technicznego. Natomiast należy się wystrzegać stosowania protekcjonizmu w sferze produkcji i międzynarodowego obrotu towarami przemysłowymi, na co niejeden, ulegając krótkookresowej ułudzie protekcjonizmu, ma ochotę. I samemu nie stosując takich praktyk, trzeba je konsekwentnie wytykać innym, także tym silnym i możnym, którzy sami nader często stosują w tej materii podwójne standardy. Hipokryzja: jedno się głosi i wymaga od innych, drugie się czyni i odnosi do siebie.

135. Wpis 691, 19.III.2010

Są książki, które można przeczytać. Jest ich, co cieszy, sporo. Ale są też i książki, których nie można nie przeczytać. Tych jest niewiele. Tym bardziej nie można żadnej z nich pominąć pośród swoich lektur. Jedni czytają dniami i nocami (sam się do nich zaliczam), inni od czasu do czasu, na przykład w weekendy czy podczas wakacji. No a ferie wielkanocne tuż, tuż… Dlatego też chcę zwrócić uwagę na znakomitą książkę Marka Barańskiego zatytułowaną "Nogi Pana Boga" (Keepsmiling, Warszawa 2010, s. 396).

Jeśli coś się czyta jednym tchem, to właśnie taką książkę. Jest ona napisana z polotem i rozmachem, z literacką swadą i dokumentacyjną dociekliwością. Nie wiem, na jakich półkach księgarnie stawiają książkę i w których sekcjach umieszczają ją witryny internetowe, bo jest to dzieło oryginalne także co do gatunku. Mamy bowiem do czynienia z jakby nowym rodzajem literatury, w której wątki bardzo osobiste, najczęściej zatrzymywane przez autorów za życia "przy sobie", przeplatają się z bardzo interesującymi dla czytelnika wątkami dotyczącymi spraw publicznych. Większość z nich zapisana jest w naszej pamięci, choć z pewnością książkę tę zgoła odmiennie odbierać będę dziewczyny siedemnastoletnie, dla których to co autor opisuje, wspomina, analizuje, przeklina, podziwia, to wręcz prehistoria, inaczej zaś dziewczyny siedemdziesięcioletnie, które raz jeszcze przewędrować będą mogły przez swoje życie w jakże ciekawych czasach. Oczywiście, dotyczy to także chłopaków, zwłaszcza że o nich jest w książce – bo rzecz to nie tylko o życiu, ale przede wszystkim o polityce – najwięcej. Wiadomo, że od wieków polityka bardziej przyciąga mężczyzn niż kobiety. Z widocznymi skądinąd skutkami.

"Nogi Pana Boga" opowiadają o Polsce naszego życia, o tej ludowej, wyłonionej z wojennej pożogi i ewoluującej do upadku dwie dekady temu, i o tej współczesnej, wciąż wyłaniającej się z tamtej ludowej, znanej obecnie głównie jako PRL. Ale to w tamtej Polsce, o której Barański pisze, że była także jego Polską, złapał on Pana Boga za nogi. A to dlatego, że można było się wyemancypować na fali rozwoju związanego z urbanizacją i uprzemysłowieniem, z tamtym sposobem funkcjonowania gospodarki i społeczeństwa, z ogólnym awansem cywilizacyjnym – z wszystkimi ich przywarami. No, oczywiście, autor był młodszy to i świat był piękniejszy; normalna, dla każdego z wiekiem uświadamiana, okoliczność. Barański przy tym bynajmniej nie uprawia apologetyki minionego okresu, ale jest obiektywny, choć i emocjonalny, czasami bardzo, w tym co pisze. I dlatego to się czyta! Tym bardziej, że takich koszmarnych terminów jak "urbanizacja" czy "uprzemysłowienie" w książce się nie znajdzie. Jest ona bowiem napisana piękną, wręcz rzadką dziś polszczyzną, choć ostrych słów i przekleństw tam nie brakuje. Ale czyż wyzuty z nich jest nasz język?

Marek Barański bezkompromisowo rozprawia się ze współczesnością, z latami tworzenia posocjalistycznej rzeczywistości, tak jak na to zasługują. Pokazuje jej meandry, wyciągając na wierzch sprawy dla niektórych prominentów wciąż brylujących na pierwszych stronach gazet (a także dla niektórych tymi pierwszymi stronami manipulujących) niewygodne, niekiedy wręcz kompromitujące. Można by w tym miejscu skompilować listę powszechnie znanych nazwisk osób, które sporo by dały za to, by ta książka się nie ukazała. No, ale taką listę łatwo ułoży sobie sam każdy czytelnik. Oby było ich jak najwięcej, bo jest co czytać!

"Nogi Pana Boga" pokazują to, czego znakomita część obecnego establishmentu dojrzeć albo nie potrafi, albo nie chce. Chodzi o przeplatanie się w naszym życiu ciągłości i zmiany. Zbyt często bowiem dajemy się złapać na ułudę, że oto nowa epoka nadeszła po 1989 roku. Aż dziw bierze, że jeszcze nie zaproponowano nam – no i przy okazji całej ludzkości – aby

mierzyć czas od tamtego, skądinąd wyjątkowego i pamiętnego roku, od nowa. Oczywiście, przypisując przy sposobności wszystkie płynące zeń ozdrowieńcze procesy nowym "elitom", zaś obciążenia piętrzącymi się problemami negatywną spuścizną z tamtej ery. Tak więc żylibyśmy w roku 22 j.n.e. (jeszcze nowszej ery), ale autor pokazuje, że choć niejednemu świat po drodze parę razy walił się na głowę, to jednak się nie zawalił. I jeśli teraz znowu trzeszczy, to nie dlatego, że jest to zła spuścizna PRL, bo akurat wtedy nie on jeden łapał Pana Boga za te przysłowiowe, tytułowe nogi.

Książka Barańskiego ma znaczenie także dlatego, że pokazuje przywary i miałkość polityki – po nazwiskach – w poprzek tradycyjnego (i fałszywego) podejścia my-oni, czarne-białe, prawica-lewica. Na dobrą sprawę tzw. lewica, a dokładniej niektórzy jej prominenci obrywają dużo więcej niż luminarze prawicy, a ich krytyka jest dobrze uzasadniona. Przy innej okazji podkreślam, że sam z siebie rynek nie eliminuje nieuczciwości, a demokracja nie wyklucza głupoty. I ta lektura raz jeszcze trafność tego spostrzeżenia potwierdza, choć sam Barański nie formułuje tego tak *expresis verbis*.

Autor z literacką finezją, ale zarazem warsztatową rzetelnością pokazuje rozmaite zjawiska i procesy z najnowszych dziejów Polski. Głównie dotyczy to materii politycznej, gdyż z pewnością nie jest to książka o gospodarce. Ale nie wyobrażam sobie, by światły ekonomista – i także każdy inny przedstawiciel nauk społecznych – mógł jej nie przeczytać. Więcej; powinien ją przeczytać każdy poszukujący odpowiedzi na nurtujące go pytania, jak biegły rozmaite sprawy, którymi interesowali się ludzie. Książka pokazuje bowiem wybrane, ale ważne wątki naszego życia publicznego ostatnich lat. Pokazuje tak, jak postrzega je Barański – znany dziennikarz, wścibski, dochodzący do sedna rzeczy, ale nie stroniący też od ocen wartościujących. Jedni będą go za to cenili, a nawet podziwiali, inni cały czas topią go w łyżce wody. Za płytko…

Sądzę, że wyjątkowo udany jest sposób narracji zaproponowany przez autora. Umiejętne, pociągające od strony konstrukcyjnej przeplatanie wątków ogólnych, ciekawych dla wszystkich, z osobistymi doświadczeniami i przeżyciami, to bezsprzecznie wielka zaleta tej książki. Zważywszy na to, o czym i jak traktuje, ma szansę stać się jedną z najgłośniejszych książek sezonu.

134. Wpis 688, 18.III.2010

Witam! Co do fotografii, to w sumie jest ich na dwu portalach – TIGERa, pod łączem http://www.tiger.edu.pl/kolodko/galeria/galeria.htm i http://www.tiger.edu.pl/wallpaper/wallpapers.php, oraz "Wędrującego świata", pod łączem http://www.wedrujacyswiat.pl/Galeria.php – ponad 700. Zapraszam zatem do odwiedzania tych witryn. A sięgając do linku http://www.tiger.edu.pl/wallpaper/wallpapers.php można sobie pobrać tapetę na komputerowy ekran.

Przy okazji donoszę, że w bieżącym numerze tygodnika "Przegląd" (21 marca 2010) ukazał się mój esej zatytułowany "Jak wrócić na ścieżkę wzrostu" (s. 44-45), oparty o jeden z wcześniejszych wpisów na blogu.

133. Wpis 681, 13.III.2010

Ktoś, podpisany znakiem buźki (wpis 678), dopytuje się o moje nowe fotografie. I słusznie zauważa: “A może już są - tylko przeoczyłam”. Tak, przeoczyłaś, bo jest w sumie ponad 30 nowych zdjęć z ostatnich podróży, zwłaszcza na Karaiby i do Maroka. Część z nich, podpisana stosowanymi krótkimi cytatami z “Wędrującego świata”, wzbogaciła Galerię w NAWIGATORZE (http://www.wedrujacyswiat.pl/Galeria.php), część natomiast znalazła się w Galerii zdjęć na stronie TIGERa (http://www.tiger.edu.pl/kolodko/galeria/galeria.htm), głównie w sekcjach “Podróże” i “Kultura”, ale także w “Natura” i “Sport”. Które najciekawsze? A które najładniejsze?

132. Wpis 673, 10.III.2010

Zapytany zostałem, czy wstyd mi za niektórych ludzi z mojej ekipy gospodarczej. Bynajmniej. Wstyd to może być rodzicom za źle wychowane dzieci. Albo politykom za ich własne błędy. To prawda, że zaliczyć do nich można także przyciągnięcie do polityki ludzi niekompetentnych czy niegodziwych. Ale tak z pewnością nie było w moim przypadku, więc nie mam żadnego powodu, by sobie głowę popiołem posypywać. Jeśli więc ktoś ma do kogoś zastrzeżenia albo źle ocenia obecną działalność kogoś z mojej dawnej ekipy, to doprawdy nie może mieć o to do mnie pretensji. Odpowiadam za swoje czyny i za swój czas.

Gdy zajmowałem się aktywną polityką gospodarczą, zaprosiłem do współpracy kilkanaście osób, w tym wszystkie, które wymienia w swoim komentarzu na blogu Marek (wpis 672): profesorów Jerzego Hausnera, Danutę Hubner, Marka Belkę, Elżbietę Chojnę-Duch oraz dr Halinę Wasilewską-Trenkner. Prawie wszyscy oni wywodzą się ze środowiska akademickiego i wcześniej nie mieli praktycznych doświadczeń w sprawowaniu wysokich i odpowiedzialnych stanowisk państwowych. Jedynie dr Wasilewska-Trenkner już przed przyjściem do resortu finansów była sprawdzonym w bojach wysokim urzędnikiem Centralnego Urzędu Planowania, który skądinąd w ramach reformy centrum gospodarczego rządu w 1996 roku zlikwidowałem, tworząc w to miejsce później z kolei niesłusznie przez innych zlikwidowane Rządowe Centrum Studiów Strategicznych.

Podczas realizacji “Strategii dla Polski” spoza środowiska akademickiego pochodziło jeszcze trzech wiceministrów – Izabela Dudzin, wpierw w Urzędzie Rady Ministrów, a potem w resorcie zdrowia, dr Jan Bogutyn w Ministerstwie Finansów oraz Marek Wagner w Urzędzie Rady Ministrów. Natomiast fachowców wywodzących się z wyższych uczelni było więcej, chociażby wiceminister rolnictwa i specjalistka od wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich, prof. Katarzyna Duczkowska-Małysz, wiceminister w Urzędzie Rady Ministrów pomagający mi w prywatyzacji i koordynacji polityki finansowej niejako w poprzek resortów, prof. Jan Monkiewicz, sekretarz stanu w Ministerstwie Finansów prof. Krzysztof Kalicki i podsekretarze w tymże resorcie, profesor Ryszard Michalski (później był raz jeszcze wiceministrem) i prof. Andrzej Sopoćko, a także dwukrotny wiceminister – wpierw w resorcie przekształceń własnościowych (później skarbu), a potem w finansach – prof. Jan Czekaj, który jeszcze później – i do niedawna – był członkiem Rady Polityki Pieniężnej. Mam nadzieję, że skoro Marek ich nie wymienia, to nie ma do ich pracy i postawy większych pretensji. Pewnie też dlatego, że wszyscy oni wycofali się z polityki – niektórzy wraz ze mną, inni później – i zniknęli z publicznego świecznika.

Nie można wszystkich jedną miarką oceniać, ale bez wątpienia wtedy, kiedy sam byłem w rządzie jako wicepremier i minister finansów, a także – co ważne – przewodniczący wpierw (w latach 1994-97) Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów i później (w latach 2002-03) Komitetu Rady Ministrów, czyli kluczowych organów przygotowujących decyzje rządowe, byli to właściwi ludzie na właściwych miejscach. W tym drugim okresie pomagały nam także jako podsekretarze stanu w Komitecie Badań Naukowych prof. Ewa Okoń-Horodyńska oraz w Ministerstwie Edukacji Narodowej prof. Hanna Kuzińska, a jednym z wiceministrów finansów był wywodzący się spoza środowiska akademickiego Marek Ociepka.

Wszyscy ci ludzie potrafili nie tylko dobrze organizować tok swoich myśli, ale także pracę podległych im zespołów, pionów, urzędów, resortów. W takim otoczeniu można było skutecznie koordynować politykę gospodarczą. Z całego tego areopagu dało się zrobić nie tylko "wicerząd wicepremiera" – bo tak naprawdę w 1994 roku o mojej ekipie gospodarczej pisała "Rzeczpospolita" – ale dałoby się także stworzyć wysokiej klasy Radę Wydziału na porządnej wyższej uczelni czy też Radę Naukową przedniego instytutu badawczego.

Jednakże praca polityczna i złożone działania w administracji szczebla krajowego to nie uniwersytet. Mówiąc lapidarnie, o ile w nauce wystarczy – bagatela! – mieć rację, to w polityce, w warunkach demokracji, trzeba mieć jeszcze większość. A jej pozyskiwanie – tak w wąskim znaczeniu, w gronie rządu i w ławach parlamentarnych, jak i w szerszym wymiarze, czyli w całym społeczeństwie – to nie lada sztuka. Wymaga to bowiem nie tylko logicznej argumentacji, ale także umiejętności przeciwstawiania się irracjonalności, krótkowzroczności, zaściankowości, chciwości, a także manipulowaniu opinią publiczną przez opozycję i niektóre media – obojętne w tym przypadku, czy z motywacji ideowej, czy po prostu ze względu na określone interesy grupowe. To właśnie udane łączenie akademickiej wiedzy z polityczną sprawnością było źródłem sukcesów tamtej ekipy gospodarczej, acz z pewnością w większym stopniu udawało się to pierwszym epizodzie rządowy, w latach 1994-97, niż w drugim, w okresie 2002-03.

Z pewnością ta grupa kilkunastu wiceministrów, a także bez mała drugie tyle doradców, których przyciągnąłem do rządu już w roku 1994 i później, to była najlepsza, bo najbardziej skuteczna ekipa gospodarcza w Polsce w ostatnich dekadach – nie tylko podczas dwudziestolecia transformacji. Będąc pod obstrzałem przeciwników politycznych na początku realizacji "Strategii dla Polski" odpowiadałem im: "po owocach nas sądzić będziecie". Udało się, gdyż był to przecież w minionym 35-leciu najlepszy okres polskiej gospodarki – najszybszego wzrostu produkcji i największego spadku bezrobocia, największego postępu instytucjonalnego i społecznego. Nie ma się tu więc czego wstydzić, wręcz odwrotnie: można być dumnym z tych ludzi – fachowych, uczciwych, oddanych sprawie Polski i rozwoju.

No, ale Marek nie tamten okres ani też nie lata 2002-03 – czas tworzenia i uruchamiania "Programu Naprawy Finansów Rzeczypospolitej" – ma na myśli. Chodzi mu o okres późniejszy, a zwłaszcza ostatnie lata. Tak przynajmniej odczytuję to z jego supozycji, gdy dość ostro pyta: "Nie wstyd Panu za tych ludzi, którzy bardziej ciągną się za modą i pieniędzmi niż za ideami i sprawami, które Panu przyświecają?" Sporo w tych oskarżeniach przesady, ale bywa, że ludzie się zmieniają. To naturalne. Zmieniają się bowiem poglądy i postawy, sympatie polityczne i preferencje ideowe. Jeśli zmiany te idą we właściwym, postępowym kierunku, to dobrze. Ale bywa odwrotnie i wtedy szkoda. Ale niech każdy sam za to, co czyni, ponosi odpowiedzialność.

Swoją drogą, mało kto – policzalne jednostki – potrafią odejść z polityki z klasą, we właściwy sposób, we właściwym czasie, we właściwe miejsce. Uwaga ta odnosi się do spektrum politycznego, nie jest to bowiem przywara jakieś jednej orientacji. Od lewa do prawa, od prawa do lewa i pośrodku też. Wielu to się nie udaje, a chęć brylowania w polityce czy choćby w mediach jest przeogromna, dla niejednego nieprzezwyciężalna. Pieniądze – czasami wcale duże, kiedy indziej zupełnie marne – też swoje robią. I bywa, że jedynym sposobem na tkwienie w polityce jest zmiana barw, a więc serwilizm wobec tych, których aktualnie jest na wierzchu. Cóż, nie pierwszy i nie ostatni to raz.

131. Wpis 668, 5.III.2010

Odpowiadając na pytania Piotra (wpis 666) muszę podkreślić, że nie ma żadnej prostej recepty ani łatwego sposobu przywrócenia polskiej gospodarce wysokiej dynamiki rozwojowej. To prawda, że po spowodowanej szokiem bez terapii zapaści początku lat 1990. udało się podczas realizacji "Strategii dla Polski" wprowadzić gospodarkę na ścieżkę szybkiego wzrostu. W latach 1994-97, przy średnim rocznym tempie wzrostu realnego PKB na mieszkańca 6,4 proc., w sumie skoczył on przez ten okres aż o 28 proc. Polska została nazwana "tygrysem Europy" i więcej Polaków do kraju wracało niż z niego wyjeżdżało – odwrotnie niż obecnie. Podobnie, po załamaniu koniunktury i stagnacji wywołanej niepotrzebnym przechłodzeniem gospodarki w latach 1998-2001, udało się przyspieszyć tempo wzrostu wskutek uruchomienia "Programu Naprawy Finansów Rzeczypospolitej" w latach 2002-03 i potem. Marek Belka rzucił hasło: "1-3-5" sugerując taką sekwencję przyspieszenia wzrostu gospodarczego, ja zaś mówiłem o ścieżce "3-5-7". Nie tylko mówiłem, gdyż tak właśnie się stało. O ile w IV kwartale 2001 roku PKB zwiększył się o śladowe 0,2 proc., to w I kwartale 2004 roku skoczył w górę już o 7,0 proc. Zasadnicze znaczenie odegrało w tym zwrocie niekonwencjonalne oddłużenie około 60 tysięcy przedsiębiorstw, choć i zmiana oczekiwań wywołana zbliżającym się wejściem do Unii Europejskiej swoje też zrobiła.

Wspólną cechą obu tamtych okresów szybkiego wzrostu i dynamicznego rozwoju była kompleksowa polityka gospodarcza opierająca się na właściwym zdefiniowaniu celów, z jednej strony, oraz oparciu się na poprawnej teorii ekonomicznej, z drugiej. Tego zaś brakowało w innych okresach i także obecnie nie starcza, kiedy to polityka gospodarcza ponownie podporządkowana jest neoliberalnej doktrynie. Wtedy wszakże – zwłaszcza podczas przyspieszenia okresu "Strategii dla Polski" – istniały głębsze i łatwiejsze do wykorzystania rezerwy. Obecnie sytuacja jest bardziej skomplikowana i dużo trudniejsza.

Bezsprzecznie Polska wciąż potrzebuje kompleksowej, długofalowej strategii zrównoważonego rozwoju. Zrównoważonego nie tylko gospodarczo w odniesieniu do finansów i handlu, ale również społecznie i ekologicznie. Jego podstawą musi być wysoki poziom oszczędności i inwestycji, które muszą finansować zwłaszcza budownictwo infrastrukturalne oraz ochronę środowiska naturalnego w oparciu o wykorzystywanie przede wszystkim krajowych zasobów. Na to nakładać się musi ekspansja eksportowa, zwłaszcza poza obszar Unii Europejskiej, co zostało w ostatnich latach mocno zaniedbane. Wzrost gospodarczy musi być zatem w coraz większym stopniu ciągniony przez eksport kierowany na zdywersyfikowane rynki zagraniczne. Nie może trwać w tej mierze inercja przejawiająca się w tym, że prawie 80 proc. obrotów naszego handlu zagranicznego dokonuje się w ramach Unii Europejskiej, która wytwarza 20 proc. światowej produkcji, podczas gdy z resztą świata, wytwarzającą 80 proc. planetarnego produktu brutto, handlujemy zaledwie w 20 proc. Dalsza ekspansja eksportu wymaga jednakże osłabienia, a nie wzmocnienia złotego, ku czemu znowu idzie. Nieco szerzej piszę o tym, choć to tylko kierunki i ogólny zarys pożądanej strategii, w artykule pt. "Rozwój gospodarczy i postęp społeczny. W poszukiwaniu strategii dla Polski" dostępnym pod łączem http://www.tiger.edu.pl/kolodko/artykuly.htm#po_polsku.

Niestety, podczas najbliższych dwu-trzech lat – a może i dłużej – Polska nie ma szans na istotne przyspieszenie wzrostu gospodarczego ze względu na ogólną niewydolność polityki. Jedyna nadzieja na poprawę sytuacji tkwi w oddolnych inicjatywach, prywatnej przedsiębiorczości i lokalnej samorządności. Ale to nie wystarczy.

Niezbędna jest także prowzrostowa polityka makroekonomiczna stymulująca w sposób bezinflacyjny zagregowany popyt wszystkich trzech sektorów: gospodarstw domowych (ludności), przedsiębiorstw i państwa (sektor publiczny). W tym celu bank centralny nie powinien w najbliższych kwartałach podnosić stopy procentowej, aczkolwiek

obawiam się, że pod presją tzw. rynku, a dokładniej pewnych grup interesu, to uczyni. W tym celu także niezbędne są przesunięcia w poziomie i strukturze dochodów i wydatków budżetu państwa, który musi mieć bardziej prorozwojowy charakter. Deficyt budżetu i dług publiczny rosną, ale w znikomym stopniu jest to związane z sensownym stymulowaniem zagregowanego popytu, co postulowałem już półtora roku temu. Rząd realizuje politykę budżetową dokładnie taką, jaką wcześniej krytykował jako niedorzeczną i od której się odżegnywał.

Istotnym instrumentem polityki nakręcania, a później podtrzymywania wysokiej koniunktury musi być partnerstwo publiczno-prywatne, zwłaszcza w odniesieniu do projektów i zadań infrastrukturalnych i ekologicznych oraz inwestowania w kapitał społeczny. W tej ostatniej sferze przejawiać się musi rozwój stymulowany w coraz większej mierze przez tzw. gospodarkę opartą na wiedzy. Jednakże poza pewnymi enklawami, gdzie jest już zupełnie nieźle, bez aktywnego zaangażowania środków publicznych pozostawać to będzie w sferze jałowych postulatów. A to dlatego, że sektor prywatny samoistnie nie jest w stanie finansować właściwej jakości kapitału społecznego, bez którego skądinąd sam też nie może się dynamicznie rozwijać.

Polski problem to przede wszystkim problem polityczny. Aktualne wyzwania koniunkturalne, instytucjonalne i strukturalne przerastają możliwości i umiejętności zarówno rządzących, jak i tych do rządów prących. Niech zatem Piotr nie ma złudzeń, że za dziesięć lat osiągniemy zachodni poziom produkcji, bo to wymaga równej zachodniej wydajności pracy. Gdyby cały czas, począwszy od roku 1994, iść do przodu w tempie wzrostu 5-6 proc. – a jak to się robi, pokazaliśmy już dwakroć – to obecnie PKB na mieszkańca Polski, także ten przypadający średnio na Piotra, byłby w porównaniu z rokiem 1994 o 90 proc. wyższy. A tak jest on zaledwie o 80 proc. większy niż dwie dekady temu, w roku 1989. I gdyby taką trajektorię wzrostu gospodarczego kontynuować przez następne dwadzieścia lat, to można by wyrównać PKB per capita w Polsce z tym, którym cieszą się bogate kraje, gdyż przy tempie wzrostu produkcji 6,4 proc. rocznie dochód podwaja się co 12 lat. Ale byłyby to dopiero strumienie o podobnej wielkości, a nie standardy życia, które są funkcją nie tylko bieżących dochodów, ale także nagromadzonych przez lata i pokolenia zasobów.

Nie należy zatem mieć złudzeń. Polska nie wykorzystując szans, jakie nam daje globalizacja i transformacja, jeszcze przez wiele, wiele lat pozostawała będzie w tyle za najwyżej rozwiniętymi państwami Zachodu. A może być tak i zawsze, jeśli uwikłani będziemy w tak marną politykę, jaką już po raz trzeci po 1989 roku aplikuje nam nadwiślański neoliberalizm.

Nie ma zatem obecnie możliwości, by – jak pisze Piotr – "automatycznie przywrócić 5-6% wzrost PKB". Pisząc "automatycznie", z pewnością ma na myśli szybko, radykalnie, a może i łatwo. Polska gospodarka, wskutek fatalnego odreagowania rządu w latach 2008-10 na światowy kryzys gospodarczy i dopuszczenia do destrukcyjnej aprecjacji złotego zanim jego kurs pod siłą podmuchu tegoż kryzysu załamał się w ubiegłym roku, została doprowadzona do strukturalnej stagnacji. To już widać coraz wyraźniej. Bardzo szybko rząd Platformy Obywatelskiej sprowadził tempo wzrostu PKB z 5-6 proc. do 1-2 proc. i absolutnie nie potrafi wprowadzić gospodarki z powrotem na ścieżkę szybkiego wzrostu. Co gorsza, nie widać na politycznym horyzoncie rządu, który by to potrafił zrobić. Polska ma potencjał wzrostu gospodarczego rzędu 5-6 proc. rocznie, ale nie ma klasy politycznej, która potrafiłaby ten potencjał *pro publico bono* wykorzystać. I to jest polski syndrom przełomu pierwszych dekad XXI wieku.

130. Wpis 664, 2.III.2010

Na długą metę Unia Europejska, przy wszystkich różnicach narodowościowych i uwarunkowaniach kulturowych, powinna pójść w kierunku federacji. To umożliwiać będzie głębszą i bardziej skuteczną, a więc lepszą koordynację polityki – w tym zwłaszcza polityki społeczno-gospodarczej – co jest niezbędnym warunkiem systematycznego podnoszenia konkurencyjności tak całej Unii, jak i poszczególnych państw członkowskich ugrupowania. Należy zmierzać w takim kierunku także ze względu na narastającą w warunkach postępującej globalizacji konkurencję na współzależnych rynkach światowych. Zwiększać będzie się ponadto presja ze strony innych, także coraz bardziej dojrzałych, regionalnych ugrupowań integracyjnych. Niestety, bardziej ze względów emocjonalnych niż racjonalnych droga do federacyjnego kształtu Unii Europejskiej jest długa i wyboista. Ale – mam nadzieję – nie tylko Gustaw tego doczeka. I Ciekaw jestem, jaki on sam ma w tej sprawie pogląd?

129. Wpis 662, 28.II.2010

Odpowiadam krótko na dwa fundamentalne pytanie Anety (wpis 661), przy czym drugie z nich ma bardziej zasadnicze znaczenie.

Jeśli chodzi o starzenie się społeczeństwa i jego konsekwencje dla finansów publicznych, to reformowanie systemu emerytalnego w kierunku oparcia go w większym stopniu na filarze kapitałowym nie wystarczy. Niezbędne jest także wydłużanie wieku emerytalnego. "Wydłużanie", gdyż musi to być proces stopniowy, bez niepotrzebnych szoków i konfliktowania społeczeństwa – bez skłócania pokolenia Anety (przyjmuję, że jest studentką) z pokoleniem jej rodziców i dziadków, bez przeciwstawiania sobie ludności w wieku produkcyjnym z tą w wieku już poprodukcyjnym. Wiek emerytalny należy wydłużać o pół roku, sukcesywnie przez kolejne dziesięć lat, tak aby w rezultacie przechodzić na emeryturę, średnio biorąc, w przypadku kobiet w wieku lat 65 i mężczyzn w wieku lat 70. Średnio biorąc, bo są i będą, gdyż muszą być, wyjątki od takiej reguły.

Poszedłbym jednak dalej. Uważam, że w większym stopniu niż mężczyznom trzeba wiek emerytalny podwyższać kobietom. Nie tylko ze względu na równouprawnienie płci, o co niektórzy słusznie zabiegają, ale przede wszystkim dlatego, że żyją one dłużej od mężczyzn. W Polsce ta różnica wynosi ponad osiem lat. To właśnie wydłużanie się czasokresu trwania życia jest podstawowym argumentem za podnoszeniem wieku emerytalnego. A w Polsce żyje się przeciętnie 75,6 lat, przy czym dla panów jest to 71,5, a dla Pań 79,9 lat. Konsekwencje są takie, że panie, przeciętnie licząc, są na emeryturze (lub rencie) prawie 25 lat, podczas gdy panowie o połowę krócej, bo lat tylko 12. Mam przeto nadzieję, że Aneta – w swoim czasie, ale ten, jak wiemy, szybko wędruje – będzie przechodzić na emeryturę w wieku lat 65 (albo jeszcze później) i wtedy nadal będzie miała przed sobą dawanego jej przez statystykę 20 lat życia, bo wtedy żyć będziemy jeszcze dłużej. Oby także szczęśliwiej!

Oczywiście, tym z nas, którzy zechcą przechodzić na emeryturę wcześniej, należy stworzyć taką możliwość. Musi to wszakże oznaczać stosownie niższe świadczenia w porównaniu do wypłacanych po pełnej wysłudze lat. Tylko wówczas zgodne to będzie z oczywistym dla ekonomistów imperatywem funkcjonalnego systemu świadczeń emerytalnych. A system funkcjonalny nade wszystko musi być zrównoważony na długą metę. Wciąż nam do tego bardzo daleko.

Co zaś tyczy się konsumpcjonizmu i sposobów przeciwdziałania jemu ze strony państwa, to jest to kwestia wręcz ustrojowa. Współczesny kapitalizm jest zwichnięty w tym sensie, że zdecydowanie większa siła leży po stronie producentów i dystrybutorów, dostawców i usługodawców niż po stronie konsumentów i odbiorców, klientów i usługobiorców. To trzeba zmienić poprzez jakościowe instytucjonalne wzmocnienie pozycji konsumentów, których ogłupianie i oszukiwanie musi być zasadniczo utrudnione. Radykalnie odmiennego usytuowania w systemie regulacyjnym wymaga urząd ochrony konsumenta, którego pozycja powinna być potężna, porównywalna z siłą niezależnych banków centralnych. Ogrom pracy państwo musi też włożyć w troskę o uczciwą konkurencją na rynku, który wbrew pozorom wcale nie jest rynkiem konsumenta, tylko rynkiem nieustannie – i skutecznie – manipulowanym przez producentów i dystrybutorów. Nieokiełznana nawałnica marketingowa musi być równoważona działaniami sprzyjającymi racjonalizacji zachowań konsumenckich. Wpierać je musi nie tylko państwo, ale także chroniące autentyczne interesy konsumentów organizacje pozarządowe. Oczywiście, edukacja też musi robić swoje.

Nieco o tych zagadnieniach piszę w artykule zatytułowanym "Rozwój gospodarczy i postęp społeczny. W poszukiwaniu strategii dla Polski", dostępnym pod łączem http://tiger.edu.pl/kolodko/artykuly/gwk_w_PRZEGLAD_SOCJALISTYCZNY_Nr_6_2009.pdf. Mówię o tym również w wywiadzie "Marketing – zorganizowane kłamstwo?" (http://wedrujacyswiat.pl/dokumenty/BRIEF_XII%202009_B.pdf). Do tych kwestii będziemy

wracać i na pewno w swoim czasie napiszę o nich więcej. To naprawdę jedna z kluczowych spraw przyszłości. Trzeba do niej podejść z nowym pragmatyzmem, jeśli nie chcemy kolejnych kompromitacji i wpadek gospodarki rynkowej, tak jak to się dzieje obecnie w odniesieniu do neoliberalnej odsłony kapitalizmu.

128. Wpis 660, 25.II.2010

Odpowiadam Panu Piotrowi Leszczyńskiemu (wpis 658).

Syndrom grecki jest poważny i nie ma prostego wyjścia z sytuacji. Tym bardziej, że jest ona umiędzynarodowiona i przesadnie nagłaśniana przez media. Warto zdawać sobie sprawę z tego, że gospodarka Grecji wytwarza zaledwie 2,1 proc. produktu brutto całej Unii Europejskiej (odpowiednio 338 miliardów i 16 bilionów dolarów USD). Chodzi o relacje rynkowe, więc w tym przypadku lepiej posługiwać się kategoriami mierzonymi kursem rynkowym. Zbiegiem okoliczności liczony według parytetu siły nabywczej PKB Grecji jest identyczny z jego wartością według bieżącego kursu walutowego. W przypadku UE zaś jest on prawie o 10 proc, niższy (14,5 biliona USD), co nie wiele zmienia obraz rzeczy, tak bowiem liczony udział PKB Grecji w wartości produkcji i usług Unii wynosi 2,3 proc. Mniej więcej tak samo ma się relacja liczby Greków (10,7 miliona mieszkańców Półwyspu Helleńskiego) do całej ludności Unii (492 milionów).

Tak więc Grecja to margines Unii Europejskiej i gdyby ta była w pełni zintegrowanym organizmem gospodarczym – podobnie jak Stany Zjednoczone – to deficyt tegoż helleńskiego stanu wobec wartości produktu brutto całej Unii byłby miejscem po przecinku: byłoby to śladowe 0,3 procenta. No, ale w Grecji jest to aż 12,7 proc. PKB. Aż, bo to naprawdę dużo, skoro co ósme euro wydawane przez rząd grecki z kasy publicznej nie znajduje pokrycia w przychodach ściąganych do tej kasy. Z tego ściągania wynikają nie tylko piętrzące się problemy, o których ostatnio coraz głośniej, ale tu także poszukiwać trzeba sposobów wychodzenia z kryzysowej sytuacji.

Grecja jest bez wątpienia krajem o największym w całej Unii relatywnym zakresie nie rejestrowanej – a w rezultacie i nie opodatkowanej – działalności gospodarczej. Sądzę, że obszar ten jest nawet szerszy niż w Bułgarii czy Rumunii, a na pewno większy niż w Polsce. Tzw. szara strefa mieści się gdzieś w przedziale 25 do 30 proc. PKB. Jest oczywiste zatem, że główne natarcie polityki fiskalnej musi pójść w tym kierunku, aby sukcesywnie, ale i odczuwalnie dla budżetu absorbować do oficjalnego obiegu kolejne segmenty szarej strefy. W tym celu trzeba uciec się także do niekonwencjonalnych działań, zwłaszcza do amnestii podatkowej. Tę operację trzeba przeprowadzić szybko i zdecydowanie – na podobieństwo niedawno z dużym sukcesem zrealizowanej we Włoszech i na pewno inaczej niż zamierzonej bez powodzenia kilka lat temu w Polsce. W ten sposób budżet grecki w ciągu roku może pozyskać kilka miliardów euro. Wystarczy – bagatela! – wola polityczna i techniczny profesjonalizm w sferze legislacji i aparatu fiskalnego.

Grecja powinna pilnie obniżyć deficyt budżetowy o około jednej trzeciej. To dużo. Takie są ustalenia poczynione już z UE, ale bynajmniej nie z własnym społeczeństwem, którego przedstawiciele znów agresywnie demonstrują na ulicach. Pożądane dostosowanie budżetowe wymaga nie tylko rozmaitych oszczędności i redukcji bieżących wydatków z kiesy państwowej, ale także podniesienia podatków. Najłatwiej (co nie znaczy łatwo) i z szybkimi rezultatami trzeba podnieść VAT z 19 do 20 proc. Jest oczywiste, że – jak zawsze w podobnych sytuacjach – fiskus musi sięgnąć po instrument akcyzy. Obostrzona musi być kontrola przepływu towarów akcyzowych, czyli po prostu trzeba radykalnie ukrócić przemyt, zwłaszcza alkoholu i papierosów. Grecja naprawdę stanęła w obliczu konieczności walki ze swoim własnym sportem narodowym – niepłaceniem podatków. Skala unikania ich iszczenia jest największa w Unii Europejskiej, no bo jak nie w Grecji, to gdzie?

Sądzę, że ten powiew szarej gospodarki łatwo dostrzegają wszyscy goście ze zrozumiałych względów tak chętnie odwiedzający ten piękny i ciekawy kraj. Także liczni Polacy. Ale jeśli do lata rząd i parlament grecki nie pokażą sobie – i innym – że panują nad sytuacją, to może odbić się negatywnie na turystyce przyjazdowej. A ma ona przecież

szczególne znaczenie w gospodarce, w tym w zatrudnieniu. Miast poprawy sytuacji fiskusa i stabilizacji finansowej sytuacja pogorszyłaby się jeszcze bardziej.

Nie należy przy tym mieć złudzeń, że ogromną dziurę budżetową da się zlikwidować cięciami wydatków. To jest niemożliwe. Muszą wzrosnąć podatki. Nie tylko pośrednie – jak VAT i akcyza – ale również bezpośrednie, w tym opodatkowanie zysków przedsiębiorstw. Jeśli będzie to wmontowane w inne działania – a tylko pakietowe podejście do sprawy ma szanse i sens – to bynajmniej nie obróci się to przeciwko wzrostowi gospodarczemu.

Jeśli taki pakiet szybko powstanie i uwiarygodni determinacją władz greckich co do twardych działań w oczach własnych obywateli i wśród partnerów zagranicznych, to pojawi się szansa na podjęcie dalszych, długofalowych działań. Wpierw wszakże, w ciągu najbliższych kilku miesięcy, Grecja musi na rynkach pożyczyć 27-28 miliardów dolarów, by finansować potrzeby wydatkowe państwa, w tym rolowanie długu publicznego. Jest to trudne i kosztowne, bo oprocentowanie greckich obligacji 10-letnich jest obecnie o 2 punkty procentowe wyższe niż dwa lata temu i wynosi około 6,3 proc. – dokładnie dwakroć więcej niż w Niemczech. A dług publiczny rośnie i wynosi już chyba ponad 110 proc. PKB, dwa razy więcej niż w Polsce.

Nie da się tendencji w tej mierze odwrócić bez ukierunkowanych na długookresowe efekty reform strukturalnych. Jest jasne, że trzeba podnieść wiek emerytalny. Rząd grecki już to zapowiedział i chce podnieść od roku 2015 średni wiek przechodzenia na emeryturę do 63 lat. Musi to zrobić, ale udać się to może tylko wtedy, gdy równocześnie pokaże wszystkim, że potrafi obciążyć kosztami przezwyciężania kryzysu również sektor biznesu, inwestorów operujących na rynkach finansowych i bogatsze warstwy społeczeństwa. A tych wcale nie brakuje, choć minister finansów widzi ich mniej w swoich księgach, niż jest ich naprawdę.

Grecja przeto może – i powinna – sama wyjść z kryzysu. To jest wykonalne. Wpierw na prostą, a potem – i potrwa to kilka lat, może całą dekadę lat 2010. – na długofalową magistralę zrównoważonego rozwoju. Obecnie tylko Islandia, o której było równie głośno jakiś czas temu, jest w trudniejszej sytuacji z deficytem w wysokości 14,4 proc. i długiem publicznym na poziomie 140 proc. PKB. O ile Islandii nie powinno to utrudnić rychłego wejścia w skład Unii Europejskiej, zaraz po Chorwacji, to dla Grecji bynajmniej nie oznacza to konieczności odwracania się od euro.

Unia Europejska powinna Grecji pomóc, ale tylko na takich zasadach, na jakich Zachód pomagał Polsce, kiedy my przechodziliśmy przez głęboki kryzys strukturalny. A więc na zasadzie warunkowości, czyli wyciąganie (nie bezinteresowne) pomocnej dłoni tak, ale tylko wtedy, gdy pokażecie, że sami potraficie sobie pomóc. Polak potrafił, to i Grekowi powinno się udać. Ale radzę, by Międzynarodowy Fundusz Walutowy trzymać na dystans. To jest wpierw sprawa grecka, potem europejska, a w najmniejszym stopniu amerykańska.

127. Wpis 657, 23.II.2010

Witam! Filip pyta o skutki wprowadzenia euro w Polsce. Wiele już razy odpowiadałem na naszym blogu na to pytanie, dlatego najlepiej zajrzeć obok do "Wpisy prof. G.W. Kołodko na blogu "Wędrującego świata" (.pdf)" pod linkiem http://www.wedrujacyswiat.pl/blog/gwk_BLOG.pdf i posłużyć się wyszukiwarką ctrl F. Tam łatwo można znaleźć odpowiedź na pytanie o dobre (przeważające) i złe (znikome) strony wprowadzenia euro w naszym kraju. Oczywiście pod warunkiem, że stanie się to przy właściwym kursie wymiany gwarantującym długookresową równowagę zewnętrzną. Akurat obecnie mamy taki kurs, gdyż – jak powtarzam już od kilku lat – wynosi on około 4 złote za euro.

Co zaś do procesów demograficznych i długofalowej podaży siły roboczej, to nie podzielam sceptycznych prognoz, że za 40 lat będzie nas tylko około 31 milionów. Jednakże by tak się nie stało trzeba wrócić na ścieżkę szybkiego wzrostu rozwoju społeczno-gospodarczego – takiego jak działo się to podczas "Strategii dla Polski" (ciekaw jestem, czy Filip pamięta, zna tamte czasy?) i odpowiednio inwestować w kapitał ludzki. Niestety, przy obecnej polityce jest to niemożliwe, co już chyba każdy światły człowiek widzi gołym okiem. Tylko w warunkach szybkiego i zrównoważonego rozwoju i przekonania o dobrych perspektywach na przyszłość uda się zwiększyć przyrost naturalny, ograniczyć skalę starzenia się społeczeństwa i zachęcić część wykwalifikowanych i energicznych, przedsiębiorczych Polaków do powrotu z emigracji. Nie jest to tylko problem Polski, ale w różnym stopniu wszystkich krajów Unii Europejskiej (a także niektórych innych, na przykład Japonii), o czym szeroko piszę w "Wędrującym świecie", zwłaszcza na stronach 362-372. Cała ta sekcja poświęcona jest procesom demograficznym i ich implikacjom. Czy Filip już to czytał?

126. Wpis 655, 19.II.2010

Doktorantka z Uniwersytetu w Białymstoku przysłała mi e-mailem pytanie: "Czy Ukraina, na tle bieżących wydarzeń politycznych i sytuacji gospodarczej w kraju, ma realne szanse na akcesję do Unii Europejskiej?". Oto co krótko odpowiedziałem:

Zważywszy na uwarunkowania polityczne i kulturowe, a nade wszystko na instytucjonalne i strukturalne słabości gospodarki Ukraina w dającej się przewidzieć przyszłości – w dekadzie lat 2010., czyli 2011-20 – nie ma szans na wejście do Unii Europejskiej. Tym bardziej, że w najbliższych latach UE nie ma ani z politycznego, ani też z ekonomicznego punktu widzenia interesu w rozszerzaniu się w tym kierunku. To by ją na krótką metę tylko osłabiło, podczas gdy Unia powinna się wzmacniać w obliczu trwającej – i nasilającej się – konkurencji globalnej. Natomiast w latach 2020. Ukraina może zostać członkiem Unii Europejskiej. Może, ale nie musi, gdyż realny jest także jej rozwój i pomyślne funkcjonowanie poza UE, zwłaszcza przy postępującej integracji z Rosją i niektórymi innymi republikami poradzieckimi. Tak więc kwestia ewentualnego członkostwa Ukrainy w Unii Europejskiej – a trzeba to również postrzegać w kontekście perspektyw przystąpienia Turcji do Unii – pozostawać będzie otwarta przez wiele następnych lat.

125. Wpis 653, 18.II.2010

Odpowiadając Panu Fröhlichowi na jego wcześniejszy wpis przywołałem przede wszystkim kilka własnych prac powstałych w początkowej fazie transformacji i wskazujących, którędy powinny prowadzić drogi ku lepszemu systemowi społeczno-gospodarczemu. Ale przecież moje propozycje alternatywnych działań nie były odosobnione. Światłych głosów opowiadających się za sensownie prowadzoną polityką liberalizacji i stabilizacji, za prywatyzacją podporządkowaną kryteriom efektywnościowym a nie ideowym, za odróżnianiem środków polityki od jej celów było więcej. Tylko neoliberalna propaganda z właściwym jej zakłamaniem – zarówno wtedy, na przełomie dekad lat 1980. i 90., jak i obecnie – z uporem narzucała wizję bezalternatywnego świata i jednego jedynego, odpowiadającego jej ideologii i interesom sposobu przeprowadzania transformacji ustrojowej.

Wszystkich zainteresowanych odmiennymi wobec szoku bez terapii koncepcjami przemian ustrojowych i polityki makroekonomicznej zachęcam do zajrzenia do bibliografii zawartej na końcu każdej z książek, do których internetowe linki podaję w poprzednim wpisie (649). Naprawdę głosów rozsądku, odpowiedzialnych i profesjonalnych, nie brakowało. Był wśród nich także profesor Tadeusz Kowalik, choć w opublikowanej na łamach ostatniego numeru "Kwartalnika Nauk o Przedsiębiorstwie" (www.przedsiebiorstwo.waw.pl) recenzji jego książki pt. "www.polskatransformacja.pl" (PWE, 2010) profesor Paweł Bożyk zarzuca mu ("O dwadzieścia lat za późno…", "KNoP", nr 4 (13)/2009, s. 48-53, http://www.przedsiebiorstwo.waw.pl/k_33_154_439.html), że z jednej strony sam nie był dostatecznie krytyczny przed dwudziesty laty, z drugiej zaś pomija alternatywne i konstruktywne poglądy innych. To prawda. Prof. Bożyk z kolei też pomija innych, przywołując swoje propozycje, opublikowane m. in. w artykule "Cudu nie będzie" ("Polityka", 16 grudnia 1989) oraz w książce "Droga do nikąd? Polska i jej sąsiedzi na rozdrożu" (BGW, 1991). Dodać tu można jeszcze wiele nazwisk. Spośród ekonomistów polskich w szczególności w swoich przestrogach i propozycjach racjonalnej transformacji trzeba wymienić m. in. działających w Wiedniu profesorów Kazimierza Łaskiego i Leona Podkaminera. Nie brakowało też zainteresowania i troski wśród niektórych ekonomistów zagranicznych, pośród których wyróżniał się profesor Domenico Mario Nuti.

Było ich więcej, co znajduje odbicie w publikacjach z tamtych lat. Nie da się ich przykryć zasłoną milczenia, jak chciałoby tego neoliberalna zakłamanie, dobrze więc że nasza wymiana zdań w tych sprawach choć po części odkrywa prawdy, które – wydawałoby się – powinny być oczywiste. Żal tylko, że Wiola (wpis 651) chyba jednak nie wierzy, że prawda weźmie górę. Cóż, również i w tej mierze nie można zapominać – jak piszę na początku V rozdziału "Wędrującego świata" (s. 139) – że "Dojść do idealnego świata nie sposób, ale iść trzeba." No to idźmy…

124. Wpis 649, 16.II.2010

Pan Paweł Fröhlich (wpis 648) nawiązuje do, jak sam to trafnie określa, "klęski planu Balcerowicza" i, na tym tle, do osiągnięć alternatywnej polityki realizowanej pod moją egidą w latach 1994-97. Cóż, ma rację, bo tak właśnie było. Pyta on przy tym o inne kierunki możliwych w tamtych warunkach, na początku poprzedniej dekady, działań. Rozumiem to zainteresowanie, ostatnio znowu ożywione ze względu na nawałnicę propagandową zwolenników tzw. szokowej terapii, która w istocie polegała na zbyt wielu niepotrzebnych szokach i znikomej dozie sensownej terapii. Trwa wobec tego uprawiane przez kręgi neoliberalne oraz powiązane z nimi grupy interesu zaciemnianie historii i manipulowanie opinią publiczną po to, by złą koncepcję, na dodatek jeszcze ułomnie zrealizowaną, przedstawiać jako sukces.

Klęska tzw. planu Balcerowicza – skądinąd programu w dużym stopniu wymyślonego przez innych, a przezeń autoryzowanego – polegała przede wszystkim na tym, że koszty całego przedsięwzięcia były wielokrotnie większe od zakładanych, a efekty dużo mniejsze niż zapowiadane. Pisze o tym szeroko profesor Tadeusz Kowalik w książce pt. "www.transformacja.pl" (Muza, 2010). Jest to merytoryczna i zarazem druzgocąca analiza założeń (błędnych) i efektów (mizernych) polityki uprawianej dwadzieścia lat temu. W kategoriach prakseologicznych czy też klasycznej analizy nakłady-efekty była to zaiste klęska: koszty szokująco większe od nieuniknionych, wyniki jakościowe gorsze od możliwych. Profesor Kowalik – wybitny ekonomista i społecznik wywodzący się z kręgów "Solidarności", co warto podkreślić – z sarkazmem pisze, że jedynym wskaźnikiem, który Balcerowicz zrealizował zgodnie z planem, było bezrobocie…

Na tym tle Pan Fröhlich pyta o alternatywne sposoby działań w tamtej fazie transformacji. I to pytanie jest znowu na czasie, bo w medialnym, sterowanym zgiełku udaje się raz jeszcze z gruntu fałszywie niektórym ludziom wmawiać, że nie było innych dróg działań. Oczywiście, że były. Wiadomo było o tym wtedy, wiadomo i teraz. Sam wiele na te tematy wypowiadałem się aktywnie jeszcze przed rozpędzeniem się ustrojowych przekształceń, a także w latach 1989-91, będąc członkiem ciała doradczego – Rady Ekonomicznej Rady Ministrów, którą kierował podczas rządów premierów Tadeusza Mazowieckiego i Jana Krzysztofa Bieleckiego profesor Witold Trzeciakowski. Sporo także opublikowałem. I wszystkie te teksty są łatwo dostępne.

Gdy zatem Pan Fröhlich zapytuje o publikacje zawierające sugestie alternatywnych działań, to polecam w szczególności pisane *ex ante* analizy i propozycje programowe, które zawarte są w dostępnych gratis w internecie książkach "Kryzys, dostosowanie, rozwój", PWE, 1989 (http://www.tiger.edu.pl/kolodko/ksiazki/GWK-kryzys_dostosowanie_rozwoj.pdf) oraz "Inflacja – reforma – stabilizacja", Alma-Press, 1990 (http://www.tiger.edu.pl/kolodko/ksiazki/Kolodko-inflacja_reforma_stabilizacja.pdf). W tej drugiej pracy piszę (rozdział XI, s. 83-87) o potrzebie wstrząsu, a opinia ta została sformułowana jeszcze w 1988 roku. Chodziło wszakże o wstrząs połączony ze skutecznymi reformami strukturalnymi polegającymi w pierwszej kolejności na komercjalizacji przedsiębiorstw i utwardzaniu ich ograniczeń budżetowych, a nie o zbyt radykalną liberalizację i przestrzelenie polityki stabilizacyjnej oraz motywowaną ideologicznie i podporządkowaną partykularnym interesom gwałtowną prywatyzację dokonywaną bardziej na koszt niż na korzyść społeczeństwa.

Naonczas na bieżąco formułowałem – podobnie jak niektórzy inni autorzy – krytyczne uwagi. Stosując nie tylko podejście opisowe (deskryptywne), wyjaśniające co od czego zależy, zawsze konsekwentnie prezentowałem także ujęcie postulatywne (normatywne), proponując odmienne kierunki działań właściwie koordynujące zmiany systemowe z polityką rozwoju. Są one zawarte zwłaszcza w napisanej wraz z profesor Danutą Gotz-Kozierkiewicz oraz doktor

Elżbietą Skrzeszewską-Paczek książce pt. "Hiperinflacja i stabilizacja w gospodarce postsocjalistycznej", PWE, 1991 (http://www.tiger.edu.pl/kolodko/ksiazki/Kolodko-HiperinflacjaStabilizacjaWgospodarce.pdf) oraz w pracy "Transformacja polskiej gospodarki – sukces czy porażka?", BGW, 1992 (http://www.tiger.edu.pl/kolodko/ksiazki/GWK-Transformacja_polskiej_gospodarki.pdf). W tej ostatniej pracy znaleźć można moją polemikę z Jeffreyem Sachsem, jeszcze z jesieni 1989 roku, kiedy to naciskał na ministra finansów, niestety skutecznie, by ten przeprowadził forsowaną przez niego "szokową terapię". Jest tam również rozdział zatytułowany "Nowa polityka gospodarcza" (s. 161-175). Sugestie zeń płynące, jako alternatywa wobec skompromitowanej "szokowej terapii", były po części wykorzystywane w latach 1992-93, zwłaszcza przez Henryka Goryszewskiego, wicepremiera w rządzie kierowanym przez Hannę Suchocką. Wtedy bowiem pojawiały się już elementy odchodzenia od ślepej, żywiołowej, podporządkowanej bardziej neoliberalnej ideologii niż praktycznym wymogom polityki z lat 1989-91.

Później ukazały się kolejne prace, konsekwentnie prezentujące z jednej strony analizy i uogólnienia realnych procesów gospodarczych oraz przeprowadzanych reform systemowych – nie tylko w Polsce, ale w całym regionie krajów posocjalistycznych – z drugiej zaś strony postulujące właściwe kierunki działań. W szczególności warto tu wspomnieć książkę "Kwadratura pięciokąta. Od załamania gospodarczego do trwałego wzrostu", Poltext, 1993 (http://www.tiger.edu.pl/kolodko/ksiazki/Kolodko-HiperinflacjaStabilizacjaWgospodarce.pdf), która pokazuje cele polityki makroekonomicznej w ich współzależnej wiązce (wzrost produkcji, zatrudnienie i ograniczanie bezrobocia, stabilizacja inflacji na jak najniższym poziomie, ograniczanie deficytu finansów publicznych, kontrolowanie skali deficytu na rachunku obrotów bieżących) oraz napisaną wraz z profesorem D. Mario Nuti pracę zatytułowaną wymownie "Polska alternatywa. Stare mity, twarde fakty, nowe strategie", Poltext, 1997 (http://tiger.edu.pl/ksiazki/polska_alternatywa.pdf). Wreszcie już dziesięć lat temu ukazało się polskie tłumaczenie monografii "From Shock to Therapy. Political Economy of Postsocialist Transformation" (oryginał został napisany po angielsku i wydany przez Oxford University Press), czyli "Od szoku do terapii. Ekonomia i polityka transformacji", Poltext, 1999 (http://tiger.edu.pl/ksiazki/ekonomiapolitykatrans.pdf). Ta praca zawiera pogłębioną, usystematyzowaną i wszechstronną analizę porównawczą pierwszej dekady zmian ustrojowych w Europie Środkowo-Wschodniej oraz na obszarze byłego Związku Radzieckiego. Nawiązuję tam także do zmian zachodzących w tamtym okresie w Chinach, które wtedy jeszcze odgrywały relatywnie mniejszą rolę w gospodarce światowej.

Cóż tu jeszcze dodać ponad to, co trafnie zauważył w swoim komentarzu Pan Fröhlich? Może tylko tyle, że późniejsza neoliberalna propaganda – łącznie z jej obecną, jakże agresywną i zakłamującą rzeczywistość fazą – została uruchomiona dopiero w ślad za pierwszymi sukcesami polityki gospodarczej realizowanej podczas "Strategii dla Polski". Wcześniej, podczas zgubnego "szoku bez terapii", a także w latach 1992-93, takiego zgiełku nie było, dominowały bowiem nastroje odpowiednie do ówczesnych deprymujących faktów. Dopiero gdy zintensyfikowane zostały pozytywne procesy rozwoju – pomimo, a nie dzięki "planowi Balcerowicza", co trzeba wyraźnie podkreślić – on sam i towarzyszące tamtej orientacji zaplecze polityczne zaktywizowali się, aby zacząć sobie i swoim szkodliwym działaniom przypisywać osiągnięcia w istocie odmiennej, alternatywnej wobec ich neoliberalnej opcji polityce reform. Trwa to do dziś. I trwać będzie nadal. Fakty jednakże są nie po tamtej stronie. Pozostaje mieć nadzieje, że rozsądna i racjonalna ich interpretacja z czasem będzie brać górę.

Notabene, wspomniany przez Pana Fröhlicha mój referat pt. "Wielka Transformacja 1989-2029. Czy mogło być lepiej, czy lepiej będzie?", przedstawiony w kwietniu zeszłego roku w Akademii Leona Koźmińskiego podczas konferencji zatytułowanej "Dwadzieścia lat

transformacji i perspektywy rozwoju krajów posocjalistycznych", został opublikowany jako artykuł w dwumiesięczniku "Ekonomista" (nr 3/2009) i także jest dostępny w sieci pod łączem www.tiger.edu.pl/kolodko/artykuly/WIELKA_TRANSFORMACJA_Nr_3_2009.pdf.

A swoją drogą ciekaw jestem, co sądzą nasi "blogowicze"? Czy jest szansa na to, że prawda weźmie górę i z czasem zwycięży nad kłamstwem? To skądinąd zastanawiające, jak o to trudno w warunkach demokracji i przynajmniej nominalnej swobody wymiany myśli. O mechanizmach manipulacji opinią publiczną, także w sprawach związanych z transformacją oraz na styku ekonomii z polityką i idei z interesami, piszę szerzej w pierwszym rozdziale "Wędrującego świata" zatytułowanym "Świat, słowa i treści (czyli jak się rodzi prawda, błąd i kłamstwo w ekonomii i polityce i co czynić, aby prawda brała górę)". Ciekaw jestem, co Pan Fröhlich o tym myśli? I co sądzą inni?

123. Wpis 642, 29.I.2010

Witam! Już dwadzieścia wpisów temu Matja podniosła ważką kwestię bezrobocia, a dokładniej zależności pomiędzy jego poziomem i dynamiką gospodarczą (wpis 620). Przytaczając moją wypowiedź na jednym ze spotkań z czytelnikami „Wędrującego świata" (www.wedrujacyswiat.pl) pisze: „…powiedział Pan, że w Polsce przybywa miejsc pracy, gdy dynamika wzrostu PKB osiąga około 3% w skali roku. Rząd obecnie mami nas propagandą sukcesu gospodarczego (oaza spokoju w kryzysie, najlepszy minister finansów Europy itd.). Tymczasem 2009 to wzrost <2%, a 2010 pewnie również nie przyniesie 3% wzrostu. Czeka nas zatem wzrost bezrobocia?". Niestety, tak. Bezrobocie wciąż rośnie i nadal będzie się zwiększać – przez cały ten rok i pewnie jeszcze dłużej.

Stopa bezrobocia na koniec 2009 roku wyniosła 11,9 proc., czyli o 2,4 punktu procentowego więcej niż rok wcześniej. Tylko w jednym, ostatnim miesiącu zeszłego roku absolutna ilość bezrobotnych skoczyła w górę o prawie 82 tysiące (z nie rejestrowanymi jest to znacznie więcej). To dużo. Bardzo dużo. O ile do listopada 2008 roku bowiem stopa bezrobocia sukcesywnie się obniżała, to już od roku i kwartału ludzi poszukujących bezskutecznie pracy systematycznie przybywa. Przedtem, przez kilka lat – od marca 2003 roku, kiedy to w wyniku zasadniczej zmiany polityki gospodarczej w latach 2002-03 odwrócona została tendencja w tej materii, do listopada 2008 roku – zatrudnienie rosło. W tym czasie bezrobocie zredukowano o bez mała 12 punktów procentowych (z maksymalnego podczas dwudziestolecia transformacji 20,7 proc. do minimalnego 8,8 proc.). I teraz znowu jest to o ponad 3 punkty procentowe, czyli licząc po ludzku o jakieś pół miliona ludzi więcej…

Sądzę, że za rok o tej porze być ich może kolejne 150-160 tysięcy więcej i stopa bezrobocia oscylować będzie wokół 13 proc. Oczywiście, propaganda rządowa i jej media okrzyczą to znowu sukcesem, no bo, wiadomo, wybory… Ale już pod koniec roku dynamika PKB w Polsce będzie nie „najwyższa w Europie", ale dużo gorsza niż u naszych bliższych i dalszych sąsiadów. Niektórzy wyprzedzają nas pod tym względem już w obecnym, pierwszym kwartale 2010 roku. W następnych miesiącach takich krajów, cieszących się wyższym tempem wzrostu, będzie coraz więcej, zwłaszcza tam, gdzie rządy uprawiają prozatrudnieniową politykę interwencyjną.

Dlaczego zatem bezrobocie rośnie, skoro rośnie produkcja? Otóż w naszych warunkach wzrost PKB jest w całości efektem wzrostu wydajności pracy. I to jest dobra wiadomość. Wydajność zwiększa się wskutek zauważalnego postępu technicznego i organizacyjnego, w wyniku podnoszenia kwalifikacji pracowników i jakości zarządzania mikroekonomicznego, w następstwie lepszej dyscypliny pracy i skuteczniejszych systemów motywacji. Polacy są coraz lepiej wykształceni, kadry menedżerskie na coraz wyższym poziomie. I to daje owoce w postaci szybko rosnącej wydajności pracy.

Niestety, w tym samym czasie działa mechanizm obniżający ogólny poziom produkcji poprzez likwidację wielu miejsc pracy w zakładach, które nie są w stanie sprostać silnej konkurencji lub po prostu w aktualnych realiach rynkowych nie znajdują opłacalnego zbytu na swe produkty i usługi. Zwijają zatem interes. Automatycznie powoduje to zwalnianie ludzi i narastanie bezrobocia.

Jaka na to recepta? Przecież tak bywało także we wcześniejszych okresach, ale wtedy bezrobocie spadało. Chociażby w latach 1994-97, kiedy to ubyło ponad milion bezrobotnych, a stopa bezrobocia została obniżona z 16,9 proc. w lipcu 1994 roku (rezultat szoku bez terapii) do 10,3 proc. w październiku 1997 roku (rezultat „Strategii dla Polski").

Otóż jedyną metodą zaradczą jest szybsze tworzenie nowych, konkurencyjnych miejsc pracy w porównaniu do tempa utraty starych. Tak się walczy z bezrobociem, a nie poprzez ochronę stanowisk pracy, które nie są w stanie sprostać wymogom rynku. No, ale to z kolei

wymaga inwestycji i ekspansji przedsiębiorczości. A tu – w tym roku „sukcesu gospodarczego" – stopa inwestycji (czyli procentowy udział nakładów inwestycyjnych w dzielonym PKB) spadła o ponad 1 punkt procentowy i wynosi już tylko 21 proc. To źle wróży na przyszłość, obecna stagnacja bowiem może odbić się za kilka lat swoistym echem w postaci kolejnej fali wygasania dynamiki produkcji.

Tak długo jak długo polityka makroekonomiczna rządu i oddolna przedsiębiorczość sektora prywatnego nie będzie w stanie wprowadzić polskiej gospodarki na ścieżkę dynamiki gospodarczej gwarantującej szybsze tworzenie nowych miejsc pracy, zwłaszcza w usługach i sektorach opartych na wiedzy, niż wynosi ich ubywanie w firmach nieefektywnych i sektorach starych, tak długo będzie rosło bezrobocie. Tak właśnie było na początku minionej dekady oraz na jej przełomie, tak też dzieje się obecnie. Innymi słowy, tak było i jest w Polsce zawsze, gdy polityce gospodarczej przyświeca nurt neoliberalny i gorliwość jego politycznych zwolenników. Jest on zgubny z punktu widzenia poprawy jakości kapitału ludzkiego i zmniejszania skali wykluczenia społecznego, co jest nieosiągalne wobec narastania i tak już masowego bezrobocia.

Matja przypomina, że mówiłem „…również o tym, że w Stanach czy w Niemczech, gdzie gospodarka jest bardziej dojrzała, wystarczy ca. 1% wzrostu i już zatrudnienie wzrasta. Z czego to wynika?" Otóż właśnie z tego, że tam z jednej strony wydajność pracy nie rośnie aż tak szybko jak w wielu krajach tzw. wyłaniających się rynków. Z drugiej zaś strony w krajach zaawansowanego kapitalizmu, a w USA w szczególności, dalece bardziej elastyczny jest rynek pracy i wyraźnie większa ruchliwość ludności – tak przestrzenna, jak i zawodowa. Stąd też już wzrost zagregowanego popytu rzędu 1-2 proc. może powodować absorpcję netto nadwyżkowej siły roboczej. Występuje tu sprzężenie, w którym przyczyny przeplatają się ze skutkami: wzrost popytu powoduje szybko wzrost zatrudnienia, a z kolei przyrost zatrudnienia automatycznie stymuluje zwiększony popyt.

Rozumie to świetnie prezydent Obama, który w swoim expose o stanie państwa podkreślił, że walka z bezrobociem to najwyższy obecnie priorytet jego rządu. To zrozumiałe, bo 10-procentowe bezrobocie w USA jest najwyższe od pokolenia i sam Obama też takiego nie pamięta. Co gorsza, jest ono najwyższe od czasu, w którym notuje się bezrobocie długotrwałe, czyli od 1948 roku. Ale za rok w Stanach Zjednoczonych bezrobocie będzie niższe wskutek wzrostu PKB o jakieś 2,5-2,8 proc. Nie spadnie ono jeszcze do 8 proc., przy którym to poziomie Amerykanie wybrali nowego prezydenta, ale ku temu będzie szło. Takoż będzie w eurolandzie, gdzie bezrobocie również spadnie poniżej obecnego 10-procentowego dzięki przyrostowi PKB o około półtora procent. A w Polsce, choć produkt ten zwiększy się na podobną skalę – a może nawet trochę szybciej – bezrobocie wzrośnie.

Tak więc pomimo statystycznie rejestrowanego, choć realnie nieodczuwalnego wzrostu produkcji, mamy za sobą wydłużający się okres usłanej niepowodzeniami polityki makroekonomicznej, która poprzez swój fisklany konserwatyzm przyczynia się do relatywnego obniżania zagregowanego popytu, a tym samym spadku zatrudnienia i wzrostu bezrobocia. Z tegoż powodu przed nami następne co najmniej kilkanaście podobnych miesięcy. Wielka szkoda, bo tak wcale być nie musi. Ale tak być musi pod obecnymi rządami.

Następnego Prezydenta Rzeczypospolitej wybierać będzie społeczeństwo z jeszcze większą masą bezrobotnych niż obecnie i ani chybi dlatego premier Tusk wycofał się zawczasu ze startu w wyborach, no bo po co startować i przegrać? Przecież to rząd jest i będzie obarczany odpowiedzialnością za lawinowo zwiększające się bezrobocie. I słusznie. Gdyby bowiem rok temu posłuchał dobrych rad o potrzebie uruchomienia specjalnego pakietu fiskalnego, to teraz – przy dynamice PKB rzędu 3-4 procent – mogłoby już rosnąć zatrudnienie, a i deficyt budżetowy byłby dużo mniejszy. I można by kandydować, gdyby bezrobocie miast szybowania ku poziomowi 13 proc. spadało do pułapu 8 proc…

Na koniec Matja pyta, czy „…mógłby Pan profesor polecić jakąś książkę, która tego typu zjawiska/zależności wyjaśnia tak, że osoba bez wykształcenia ekonomicznego mogłaby to zrozumieć?”. Cóż, literatura jest bogata, a książki grube. To może artykuł? Proszę zajrzeć do tekstu Mirosława Geise pt. „Makroekonomiczne uwarunkowania bezrobocia w Polsce w okresie transformacji” opublikowanego w najnowszym wydaniu periodyku „Transformacje” (Nr 58-63/2008-09, str. 389-399).

122. Wpis 640, 28.I.2010

Przysłał mi emaila Paweł, „młody miłośnik ekonomii", jak się sam określa, który ma „…pytanie do Pana Profesora, jako wybitnego specjalisty w tej dziedzinie. Co trzeba zrobić, żeby zostać dobrym ekonomistą? Czy jest jakaś recepta na sukces? Czy Pan Profesor mógłby mi poradzić w kilku słowach, co trzeba zrobić, żeby być dobrym ekonomistą? Byłbym bardzo wdzięczny za kilka słów, porad.” Oto co mu odpowiedziałem: „Umieć liczyć, ale rozumieć też mechanizmy społeczne, lubić matematykę, ale potrafić też poruszać się w filozofii. Być ciekawym i potrafić ciągle pytać: dlaczego? Czytać dużo dobrych książek i mało gazet. I porównując, zastanawiać się, kto (czyli dlaczego?) ma rację. Dobra ekonomia to tyleż nauka techniczna co humanistayczna, to tak jakby między politechniką i uniwersytetem.”

121. Wpis 637, 25.I.2010

Lektury kształcą, więc staram się czytać jak najwięcej. Bez gazet. Nieustannie "połykam" kolejne książki – mądre, jeśli chodzi o literaturę naukową, i ciekawe, a czasami też piękne, gdy idzie o beletrystykę. Do tych naukowych zaliczyć niekiedy można prace popularne, nie aspirującej do literatury teoretycznej, ale osadzone w rzetelnej analizie faktów i ich inteligentnej interpretacji.

W tej pierwszej grupie – prac naukowych – nie można pominąć niedawno wydanego po polsku dzieła znanego politologa Benjamina R. Barbera zatytułowanego "Skonsumowani. Jak rynek psuje dzieci, infantylizuje dorosłych i połyka obywateli" (Warszawskie Wydawnictwo Literackie Muza, 2009, s. 532) i niedostępnej jeszcze w języku polskim, bo dopiero co wydanej po angielsku ostatniej książki Josepha E. Stiglitza "Freefall: America, Free Markets, and the Sinking of the World Economy" (W. W. Norton & Company, 2010, s. 361). Stiglitz obrazowo porównuje jakże odmienne dwa wydarzenia rozdzielone bez mała dwiema dekadami: upadek Muru Berlińskiego i upadek banku Lehman Brothers. Dokładniej, to chodzi mu o porównanie implikacji tych znamiennych w skutki epizodów, bo dopatruje się w bankructwie Lehman Brotehrs we wrześniu 2008 podobnych skutków dla rynkowego fundamentalizmu, jakie runięcie Muru Berlińskiego miało dla komunizmu. Pisze on: "Problemy z [neoliberalną] ideologią były znane przed tą datą, ale odtąd nikt już tak naprawdę nie może tej ideologii bronić. Wraz z upadkiem wielkich banków i domów finansowych, a także wynikającego stąd gospodarczego zamieszania i chaotycznych prób ich ratowania, czas amerykańskiego triumfalizmu się skończył." To prawda, choć długo jeszcze będzie musiała się przebijać, aby była powszechnie na wierzchu…

Inaczej pokazuje amerykańską rzeczywistość ostatnich trzech dekad, choć do zaskakująco podobnych, druzgocących dla neoliberalizmu wniosków dochodzi tym razem nie uczony teoretyk, ale praktyk i biznesman, założyciel i były prezes Vanguard Mutual Fund Group, John C. Bogle w książce "Dość. Prawdziwe miary bogactwa, biznesu i życia" (Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, 2009, s. 317). Aczkolwiek od strony literackiej nie jest to wielkie dzieło, to jednakże trzeba je przeczytać, by lepiej pojąć, jak naprawdę funkcjonuje ten "wspaniały nowy świat", czyli współczesny kapitalizm – gospodarka bardziej oparta na finansach i chciwości niż na przedsiębiorczości i wiedzy. Bogle przekonująco i przystępnie pokazuje, że taka odsłona rynkowej gospodarki musiała doprowadzić do rozległego kryzysu i – co ważniejsze – że nie można z tej strony spodziewać się rozwiązania piętrzących się przed ludzkością problemów. Jego recepty na przyszłość są, niestety, zbyt idealistyczne i mało praktyczne. Raz jeszcze okazuje się, że obnażać i krytykować łatwiej niż proponować i tworzyć.

Z naukowych pozycji ekonomicznych ostatnio przygotowanych przez polskich autorów na pewno warto zwrócić uwagę na obszerną pracę pod redakcją Michała Gabriela Woźniaka (powstałą we współpracy z ukraińskimi ekonomistami) zatytułowaną "Konwergencja modeli ekonomicznych" (Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, 2009, s. 716) oraz na monografię Macieja Bałtowskiego "Gospodarka socjalistyczna w Polsce" (Wydawnictwo Naukowe PWN, 2009, s. 464). Obie prace są bardzo interesujące, a nade wszystko wielce potrzebne. Pierwsza z nich w sposób pogłębiony pokazuje istotę konwergencji ustrojowej i realnych przekształceń, porównując jakże różne doświadczenia Polski i Ukrainy. Szczególnie wiele wnoszą do debaty teoretyczne rozważania profesora Woźniaka o uwarunkowaniach, mechanizmach i skutkach procesów konwergencji. Druga praca to jedyna jak dotychczas kompleksowa monografia usiłująca pokazać w sposób obiektywny, nie ulegający naciskom ideologicznym i politycznej modzie, teoretyczny i praktyczny obraz socjalizmu – jego genezę, ewolucję i upadek. Na tle wielkiego zakłamania

tamtej rzeczywistości, które w minionym dwudziestoleciu zdominowało także literaturę ekonomiczną, pojawienie się książki profesora Bałtowskiego to cenna rzecz.

Ale nie tylko literatura naukowa kształci. Bywa, że beletrystyka nie mniej. Każdy, kto rozmyśla o przyszłości naszego wędrującego świata, powinien przeczytać znakomitą powieść Matthew Glassa pt. "Ultimatum (Atlantic Monthly Press, 2009, s. 433). Akcja tego politycznego thrillera dzieje się głównie w USA (a dokładniej na styku USA z potężnymi Chinami i innymi liczącymi się krajami i regionami świata; Polska też się pojawia…) w latach 2032-33. Wtedy to jest już za późno na zapobieżenie zgubnym następstwom ocieplania się klimatu, co można było skuteczniej czynić jeszcze w naszych czasach. W wielu fragmentach jest to książka wizjonerska. Przy tym wszystkim, choć to science fiction, znakomicie pokazana jest istota sprzeczności ekonomicznych i politycznych interesów w zglobalizowanej gospodarce, narastanie konfliktów pomiędzy wielkimi mocarstwami, mechanizmy międzynarodowych negocjacji i ich wewnętrzne polityczne implikacje. Świetna lektura uzupełniająca na seminariach z nauk politycznych, ekonomii politycznej, stosunków międzynarodowych, polityki gospodarczej, ekologii, makroekonomii, socjologii, psychologii, dyplomacji. Dla myślących poważnie o przyszłości lektura wręcz obowiązkowa. Czytać!

A w naszym polskim grajdołku? Też dopiero co pojawiła się prowokująca do przemyśleń książka pióra (tzn. komputera) Stefana Pastuszewskiego pt. "Dziś" (Instytut Wydawniczy Świadectwo, 2009, s. 230). Choć to literacka fikcja, to z pewnością bardziej wyrastająca ze znajomości realiów i autentycznych obserwacji aniżeli z twórczej wyobraźni autora. Niestety. Dlaczego niestety? Ano dlatego, że pokazuje on, sam będąc działaczem politycznym, m. in. posłem i wiceprezydentem dużego miasta i o mało co senatorem i euro-posłem, to tytułowe "dziś" – naszą aktualną polską rzeczywistość, z jej kulturą polityczna, wolnością, demokracją, rynkiem… Jest to obraz przygnębiający, wręcz dekadencki, choć to przecież dopiero początki tej nowej, lepszej Polski, czyż nie? Pozostaje tylko mieć nadzieję, że ekonomiści – choć jakże różnią się w swoich tejże rzeczywistości ocenach! – są bliżsi prawdy i nie jest aż tak źle, by nie rzec beznadziejnie, jak to plastycznie opisuje autor.

Czytam wszakże i inne, piękne książki. A takich jest doprawdy wiele i trzeba dobrze wybierać, bo czas szybko wędruje. Teraz czytam "Abschaffel. Trylogia" Wilhelma Genzaino (Państwowy Instytut Wydawniczy, 2009, s. 558), "Liegendy Arbata" Michaiła Wellera (Izdatielstwo Act, 2009, s. 319) i ostatniego zdobywcę Man Booker Prize, "Wolf Hall" Hilary Mantel (Henry Holt and Company, LLC, 2009, s. 537). Pomimo nieustannego zgłębiania kolejnych lektur, do przeczytania jest coraz więcej… I bardzo dobrze!

120. Wpis 635, 24.I.2010

Czy biegam w te mrozy? Jak najbardziej! Codziennie, a psy ze mną co trzeci dzień. A dokładniej to Chester, bo Charlotte rzadziej. Niełatwo przebrnąć przez głęboki śnieg, a i zaspy nawiewa. Biega się trudno dopiero, gdy temperatura spada poniżej minus 14 stopni. Trudno wtedy oddychać, a oddycha się, biegnąc, otwartymi ustami. Wczoraj rano było minus 16, dzisiaj podobnie…

119. Wpis 632, 24.I.2010

Cóż, od lat wszyscy dobrze wiedzą, że sprzyjając neoliberalnym ideom i interesom "Gazeta Wyborcza" nader łatwo mija się z prawdą. Nic nowego pod słońcem. Nie powinno przeto zaskakiwać, że znowu jest z prawdą na bakier. Na pytanie gazety odpowiedziałem jednoznacznie i klarownie: "Pierwsze o tym słyszę… I oczywiście wykluczam start w wyborach." (wpis 629). Pomimo to świadomie i, rzecz jasna, celowo (no bo przecież wie, co i po co czyni, czyż nie?) "Gazeta Wyborcza" wprowadza czytelników w błąd pisząc (wydanie z dnia 19 stycznia 2009), że "…Grzegorz Kołodko jest niechętny." I choć dalej przytacza moje słowa (trochę przy okazji zmieniając kontekst i pisząc "prezydent" małą literą): "Wykluczam start w wyborach na jakiegokolwiek prezydenta", to każdy zgodzić się musi, że "wykluczać" a "być niechętnym" to dalece nie to samo.

Co więcej, gazeta (dez)informuje, że "…od kilku tygodni trwają kuluarowe próby przekonania do startu Grzegorza Kołodki. Roli emisariusza podjął się Leszek Miller, w którego rządzie Kołodko był wicepremierem. Doszło do dwóch rozmów." Jedyne, co jest prawdziwe w tych trzech zdaniach, to stwierdzenie faktu, że w rządzie Leszka Millera byłem wicepremierem. Reszta to jawne kłamstwa. Nie było i nie ma żadnych kuluarowych prób przekonywania mnie, nie było jakichkolwiek moich rozmów z Leszkiem Millerem. Notabene, ostatni raz rozmawialiśmy w maju zeszłego roku, podczas targów książki w Pałacu Kultury, kiedy to podpisałem mu "Wędrujący świat". Na pewno przeczytał.

I na pewno będą następne książki, które znowu irytować będą gazetę. Wiadomo, prawda w oczy kole. Pana Michała Witkowskiego (wpis 631) zapewniam, że nikomu nie dam się wykorzystać. Gazeta może kłamać na swoich warunkach, ale przecież światli ludzie nie tak łatwo dają się nabrać i do prawdy dochodzić potrafią na swoich warunkach.

A jeśli chodzi o potwora z Loch Ness, którego przywołuje Janka (wpis 630), to naszą wspólną fotografię znaleźć można pod linkiem http://www.tiger.edu.pl/kolodko/galeria/podroze/podroze.htm (22-ga od dołu)...

118. Wpis 629, 23.I.2010

Plotki rozchodzą się bardzo szybko. Zwłaszcza jak są celowo rozsiewane. I właśnie spotykam się z kolejną… Przedwczoraj na uczelni, wczoraj w kuluarach Filharmonii Narodowej w przerwie między koncertem fortepianowym fis-moll Skriabina i brawurowo wykonaną pod batutą Aleksandra Łazariewa znakomitą II symfonią d-moll Prokofiewa, dzisiaj poprzez SMS otrzymany od jednego znanego dziennikarza jestem nagabywany o …kandydowanie na prezydenta Warszawy! Zdroworozsądkowo nikomu nic takiego nie mogłoby przyjść do głowy. Ale niektórym przychodzi…

Już wcześniej, po pojawieniu się na kongresie PSL, spekulowano, że będę kandydował z listy tej partii do Parlamentu Europejskiego. Później pisano na temat mego wejścia do Rady Polityki Pieniężnej (zob. wpis 568 z dnia 6.X.2009). Przy okazji mego wystąpienia jako "gościa specjalnego" na grudniowej konwencji programowej SLD krążyły głosy – a i jeszcze je słychać – o kandydowaniu na Prezydenta Rzeczypospolitej. Teraz ta Warszawa. Ani chybi, w swoim czasie pojawi się kwestia kandydowania do Sejmu albo do Senatu... Otóż – raz jeszcze – nie interesuje mnie to. Zajmuję się nauką, a nie polityką. To nie ja szukam polityki, tylko ona szuka mnie. Ale nie znajdzie, bo żyję gdzie indziej i czym innym się zajmuję – nauką.

Skoro jednak wiele moich badań – tak dotyczących Polski i krajów posocjalistycznych oraz transformacji systemowej, jak i globalizacji i gospodarki światowej oraz długofalowego rozwoju – ma nastawienie normatywne, ukierunkowane na politykę społeczno-gospodarczą i praktykę, to niech ta polityka i praktyka z tego korzysta. O to przecież chodzi, a nie tylko o dochodzenie do sedna, poszukiwanie prawdy i zaspokajanie ciekawości intelektualnej. Sam natomiast od wszelkiej polityki trzymam się z daleka, bo swoje w polityce już zrobiłem. I to ze skutkami, których pozytywny wymiar wszyscy obiektywni obserwatorzy potrafią dostrzec i docenić. Może akurat stąd biorą się te spekulacje o "powrocie do polityki" i każde kolejne wybory – od europejskich po samorządowe – prowokują co poniektórych, zwłaszcza polityków i media, do takich spekulacji?

Ostatnio odpowiedziałem na kolejne z cyklu pytań o kandydowaniu. Przytaczam poniżej wymianę emaili w tej materii z "Gazetą Wyborczą", bo nie wiem, czy moja odpowiedź została rzeczowo i obiektywnie przekazana czytelnikom:

From: Jan Fusiecki [mailto:Jan.Fusiecki@agora.pl]
Sent: Monday, January 18, 2010 2:16 PM
To: kolodko@tiger.edu.pl
Subject: Prosba z GW

Szanowny Panie Profesorze,

Opisujemy sytuację warszawskiej lewicy w kontekście wyborów samorządowych. Wg. zdobytych przez nas informacji znacząca część działaczy SLD uważa Pana za osobę, która mogłaby wystartować w jesiennych wyborach na prezydenta Warszawy i zagrozić Hannie Gronkiewicz-Waltz (PO). Politycy widzą w Panu autorytet, podkreślają, że start w tych wyborach mógłby stać się dla Pana ważnym wyzwaniem.

Jak Pan komentuje tę inicjatywę? Czy wyklucza Pan start w tych wyborach, czy rozważa?

Z poważaniem:
Jan Fusiecki

I moja odpowiedź:

Witam!Pierwsze o tym słyszę… I oczywiście wykluczam start w wyborach. Na jakiegokolwiek Prezydenta (to już tak na wszelki wypadek…) Naprawdę, mam ciekawsze i ważniejsze zadania…

Serdeczności,

gwk
www.wedrujacyswiat.pl

Od teraz – gdy tylko pojawią się znowu tego rodzaju plotki – proszę odsyłać wszystkich do tego wpisu na blogu. Takoż i ja będę czynił. I zapewniam wszystkich, którzy już zaczęli się niepokoić, że bynajmniej nie grozi mi wciągnięcie w polityczny wir i książki, na które czekają, będę pisał. Już widzę ich cztery i pół…

117. Wpis 627, 22.I.2010

Kilka dni temu, we wtorek 19-go stycznia, portal finansowy www.bankier.pl transmitował w internecie mój wykład zatytułowany "Transformacja, kryzys – i co dalej?" wygłoszony na spotkaniu z Klubem Absolwentów MBA Akademii Leona Koźmińskiego. Gdy na tymże portalu, wpisując swoje nazwisko do wyszukiwarki, chciałem bowiem znaleźć link do wykładu – bo pyta o to Hubert (wpis 622) – natknąłem się na "informację" o rzekomym wezwaniu mnie, wraz z innymi przywódcami SLD, do powrotu w jego szeregi. Portal, powołując się na gazetę, która z kolei opiera się na serwisie IAR, w (dez)informacji datowanej miesiąc wcześniej donosi: "“Polska” pisze, że podczas dzisiejszej Krajowej Konwencji Programowej SLD zaproszenie do powrotu w szeregi tej partii otrzymają jej dawni liderzy – Leszek Miller, Józef Oleksy i Grzegorz Kołodko." (http://www.bankier.pl/wiadomosc/Leszek-Miller-Jozef-Oleksy-i-Grzegorz-Kolodko-wracaja-2066448.html). Kolejny raz okazuje się, że niechlujstwo dziennikarskie nie zna granic… Otóż ani nikt mnie "w szeregi" nie zapraszał, ani nigdy do SLD nie należałem, a tym bardziej nie byłem "liderem" tej formacji.

To fakt, że w czterech rządach Sojuszy Lewicy Demokratycznej – w czasie, gdy premierami byli dwaj wspomniani w notce politycy, a także w Radzie Ministrów kierowanej przez Waldemara Pawlaka (PSL) w latach 1994-95 i Włodzimierza Cimoszewicza (1996-97) byłem wicepremierem ds. gospodarczych i ministrem finansów, kierując przy okazji także Komitetem Ekonomicznym Rady Ministrów. Stanowiska te zostały mi powierzone jako bezpartyjnemu fachowcowi, o znanych z licznych wystąpień, publikacji i propozycji programowych poglądach, ale nie miały żadnego związku z moją formalną przynależnością do tej formacji politycznej. Po prostu przez jakiś czas było nam po drodze ze względu na zbieżność poglądów w ważnych sprawach dotyczących polskich reform systemowych i rozwoju społeczno-gospodarczego. Gdy zaś główna, strategiczna część moich zadań została wykonana, a poglądy i zamiary, co i jak dalej czynić, poczęły się rozchodzić, to z własnej woli odszedłem z SLD-owskich rządów – po raz pierwszy na przedwiośniu 1997 roku i ponownie latem 2003 roku. Wyraźnie chcę podkreślić, że do rządów kierowanych przez SLD przystępowałem po uwzględnieniu przez jego kierownictwo, do którego nigdy nie należałem, mojej linii programowej. Dodam, że gdy nie starczało mi przekonania, że tak jest, propozycji pracy w rządzie nie przyjąłem w październiku 1993 roku. Pół roku potem wszakże, w innej już sytuacji, powróciła ona i określone przeze mnie warunki programowe zostały zaakceptowane. To umożliwiło realizację "Strategii dla Polski".

Nawiązuję do tego wszystkiego w kontekście problemów podniesionych przez Marcina Tomasza (wpis 616), który stwierdza: "Pan sam się utożsamia z SLD – tak mi się wydaje – ale przecież SLD momentami również wydaje się być neoliberalne. Bo przecież ta partia to nie tylko Pan, ale i również Hausner i Belka! Dla mnie to galimatias i nie rozumiem, jak partia niby lewicowa tak ostro oscyluje w prawo?" Otóż bynajmniej się nie utożsamiam i już w 2003 roku mawiałem, że SLD ma przed sobą tylko przeszłość… Może jeszcze okaże się, że się mylę, ale to wymaga istotnych zmian polegających na całkowitym odejściu od zdarzających się neoliberalnych flirtów, a nade wszystko na nadaniu tej formacji charakteru w pełni postępowego i nabrania większych zdolności pragmatycznego podejścia do rozwiązywania piętrzących się przed nami problemów.

To fakt, że byłem z tą formacją związany poprzez prace w SLD-owskich rządach. I to fakt, że na polskiej scenie akurat ta formacja bywała mi najbliższa w kategoriach ideowo-politycznych. Ale słuszne jest spostrzeżenie, że "SLD momentami również wydaje się być neoliberalny" i że ta "partia niby lewicowa tak ostro oscyluje w prawo". I stąd właśnie moje do niej zdystansowanie się. Jeśli jednak chce czerpać z moich pomysłów i korzystać z mych rad, to dlaczego nie? Podobnie odpowiadam, gdy pyta mnie o opinię i rady Prezydent RP,

obecny wicepremier czy prezes NBP. Jeśli liderzy PO zapytają, to też im podpowiem, co mają robić, by było lepiej. A czasami nawet – jak w przypadku "Listu otwartego do Premiera RP" z lutego ubiegłego roku (http://www.tiger.edu.pl/aktualnosci/2009-02-09/List_otwarty_do_Premiera_RP_06_02_2009.pdf) – podpowiadam bez pytania…

Przyjąłem przeto jako "gość specjalny" zaproszenie na konwencję programową SLD 19 grudnia 2009 i zabrałem tam jako "bezpartyjny fachowiec" głos przedstawiając własną ocenę sytuacji i, co najważniejsze, postulaty programowe, co robić dalej dla sprawy zrównoważonego społecznie, ekonomicznie i ekologicznie szybkiego rozwoju Polski. Tekst mego wystąpienia został opublikowany pt. "Rozwój gospodarczy i postęp społeczny. W poszukiwaniu strategii dla Polski" i jest dostępny w sieci (http://tiger.edu.pl/kolodko/artykuly/gwk_w_PRZEGLAD_SOCJALISTYCZNY_Nr_6_2009.pdf). Uważam, że jedyna szansa dla lewicy – wszelkiej, nie tylko w Polsce – to obrona pozycji szeroko rozumianego konsumenta. Wszyscy występujemy w tej roli – jako nabywcy, klienci, lokatorzy, pacjenci, interesanci, pasażerowi, abonenci, usługobiorcy – i jakże często dzieje się to przy daleko idącej asymetrii w stosunku do siły i pozycji producentów, inwestorów, banków, dystrybutorów, dostawców, sprzedawców, etc. Tędy wiedzie droga do postępu. Opierać się on musi na społecznej gospodarce rynkowej, a więc na rynku, który będzie funkcjonował nie kosztem większości społeczeństwa na rzecz interesów mniejszości, tylko potrafi zharmonizować efektywność i przedsiębiorczość sektora prywatnego z podziałem zgodnym z poczuciem sprawiedliwości. W tym ma się wyrażać postępowa misja społeczna i funkcje regulacyjne nowoczesnego państwa, które musi umieć z rynkiem współdziałać tak, aby zawczasu zapobiegać przeradzaniu się sytuacji konfliktogennych w otwarte konflikty. Jeśli lewica to potrafi, to jest postępowa. Jeśli nie potrafi, to nie jest lewicą.

Dlatego też w ostatnim zdaniu mego grudniowego wystąpienia – kiedy to nie "powracałem do kierownictwa", a jedynie wpadłem na ważne dyskusyjne forum, by podzielić się swoimi przemyśleniami i propozycjami – powiedziałem: "Z tego też punktu widzenia zwrócenie uwagi na interes odbiorców i nabywców, na autentyczny interes najszerzej rozumianej klasy konsumentów, to powinność każdego ruchu postępowego. Niekoniecznie lewicy. Mogę to wszystko opisać nie używając terminu „lewica” i wcale bym się nie zdziwił, gdyby z czasem ten słynny kulturotwórczy i rozwojowy szyld SLD zmienił się na szyld SDP – Sojusz Dla Postępu."

Ciekaw jestem, co sądzą o tym inni? Co na to Marcin Tomasz, który "ostatnio ma na oku “Nową Lewicę”" i pyta: "Co Pan sądzi o “Nowej Lewicy”? Czy nie są przypadkiem zbyt socjalistyczni?" Są, bo lewica, by była autentycznie postępowa, zawsze musi być też pragmatyczna. A w tym przypadku tak nie jest. Jest nam potrzebna nie tyle "nowa" czy zreformowana lewica, ile autentyczna i skuteczna formacja postępu społecznego i gospodarczego. Nie mam wątpliwości, że czas taki nadejdzie. Ale nie wątpię też, że jeszcze nie nadszedł.

116. Wpis 625, 21.I.2010

Marcin Tomasz (wpis 616) porusza kwestię wpływu filozofii i religii na gospodarkę i jej postrzeganie. Konkretnie chodzi o wpływ taoizmu i konfucjanizmu na "ekonomię współczesnych Chin", choć ma on na myśli nie tyle "ekonomię", ile "gospodarkę" czy też "gospodarowanie", a więc sposoby uprawiania rozmaitych form aktywności gospodarczej. Notabene, zbyt często wciąż jeszcze używa się na określenie gospodarki pojęcia "ekonomia", podczas gdy jest ona nauką objaśniającą istotę i zasady gospodarowania.

W "Wędrującym świecie", pisząc o specyficznym nakładaniu się specyficznych uwarunkowań szybkiego rozwoju Chin, wzmiankuję taoizm i konfucjanizm (s. 243). Jedno z tych uwarunkowań to "…choć niedemokratyczny, to światły polityczny reżim, coś jak niegdyś światły absolutyzm, tyle że tym razem budowany na bazie kulturowej sięgającej konfucjanizmu i dotykającej taoizmu oraz pozytywnej spuścizny socjalizmu (szacunek dla kolektywu i zbiorowej odpowiedzialności)." I to dokładnie miałem na myśli, traktując konfucjanizm, poniekąd wyrosły z taoizmu, jako swoisty system wartości eksponujący takie cechy, jak solidarność i sprawiedliwość, ale także zdolność grupowego współdziałania i uznanie roli władzy i państwa w kształtowaniu życia społecznego.

Podkreślmy, że taoizm – już wtedy, dwa i pół tysiąca lat temu – przestrzegał przed "złym" państwem, nadmiernie i niepotrzebnie ograniczającym wolność i swobodę jednostek. Czynił to wszakże zakładając, że uda się zapewnić harmonię społeczną poprzez moralne doskonalenie człowieka. Niestety, nie udaje się. I – także niestety – nie gwarantuje jej państwo. Tylko synergia pozytywnej moralności i regulacji państwa (władzy) umożliwia twórczą koegzystencję ludzi i ich sensowne – również z ekonomicznego punktu widzenia – współdziałanie. I tego uczy taoizm i konfucjanizm. To tylko chciałem podkreślić, nawiązując do systemu wartości właściwego tym nurtom myślowym w kontekście ich współczesnego znaczenia dla rozwoju społeczno-gospodarczego.

Taoizm pojawia się jeszcze raz na kartach "Wędrującego świata", kiedy zwracam uwagę na kulturową różnorodność w Malezji (s. 312-313). Bez wątpienia leży ona – obok innych czynników, bo i tu przecież występuje określona koincydencja uwarunkowań rozwoju – u podstaw sukcesu gospodarczego tego kraju. Dominuje tam islam, ale obok niego rozkwitły inne filozofie, religie i wartości społeczne, w tym także taoizm i buddyzm. Skłaniają one do uczciwości i pracowitości, do solidaryzmu i zapobiegliwości o przyszłość, co skłania do relatywnie wyższego poziomu oszczędności i inwestycji, a to z kolei już w sposób dla każdego oczywisty oddziałuje na gospodarkę.

Właściwy Chińczykom na większą niż innym narodom skalę "szacunek dla kolektywu i zbiorowej odpowiedzialności" ("Wędrujący świat", s. 243) wyrasta zatem na podłożu religijnym i określonym układzie wartości oraz na konkretnym systemie politycznym. Ma to swoje źródła w długiej tradycji, przez wieki osadzonej w konfucjanizmie. Współcześnie wszakże rola tego czynnika kulturowego słabnie pod przemożnym wpływem postępującej westernizacji. Ale to już inna historia, do której przyjdzie wrócić w swoim czasie.

No i o to też pyta Marcin Tomasz, dociekając, czy przymierzam się do napisania następnej książki, "…a jeżeli tak, to o czym ona będzie i kiedy można jej się spodziewać na rynku?". Cóż, pracując naukowo i publikując sporo, człowiek nieustannie "przymierza się" do następnych książek. Tak, myślę o nich, o kilku naraz. Będą przeto i następne. Wpierw o świecie, potem o wielkiej transformacji i jeszcze nieco później o przyszłości. No, ale wszystko w swoim czasie. Na razie mamy "Wędrujący świat", a więc mamy o czym dyskutować.

115. Wpis 618, 16.I.2010

Jestem zbudowany. Pozytywną synergią samorządności i przedsiębiorczości na szczeblu lokalnym. Choć zasadniczo jestem makroekonomistą i najczęściej zajmuję się gospodarką narodową i ponadnarodowymi, łącznie z globalnym, układami ekonomicznymi, to nigdy nie miałem wątpliwości, że prawdziwy sukces społeczny i gospodarczy zbudować można tylko na konstelacji sukcesów cząstkowych – osiąganych w skali przedsiębiorstw i wspólnot lokalnych. Takie założenie leżało u podstaw "Strategii dla Polski" (http://tiger.edu.pl/ksiazki/polska_alternatywa.pdf) realizowanej w latach 1994-97, i "Programu Naprawy Finansów Rzeczypospolitej", PNFR (http://www.tiger.edu.pl/kolodko/ksiazki/O_Naprawie_Naszych_Finansow.pdf) urzeczywistnianego w latach 2002-03 i później, kiedy jego zasadnicze punkty były wdrażane już bez mego bezpośredniego udziału. Przecież niemożliwe byłoby uzyskanie w tamtym okresie zasadniczej poprawy konkurencyjności gospodarki i poprawy warunków życia ludności, gdyby nie rozwój oddolnej inicjatywy, czemu sprzyjała odgórna polityka. W sumie zaowocowało to przyrostem PKB na mieszkańca aż o ponad jedną trzecią. No, ale PKB Polski to zagregowana wartość nowo wytworzona podczas roku w dwu i pół tysiącach polskich gmin i dziesiątkach tysięcy przedsiębiorstw.

Cóż jest tak budujące? Otóż obserwacje, które mam okazję czynić podróżując bardzo intensywnie po ojczyźnie. W ślad za olbrzymim zainteresowaniem "Wędrującym światem" (www.wedrujacyswiat.pl) jestem zapraszamy na spotkania, wykłady, dyskusje. W trakcie tych wojaży odwiedziłem wiele miejscowości, nie tylko dużych ośrodków akademickich i znaczących centrów przemysłowych, ale także na tzw. prowincji. I wrażenie właśnie stamtąd wynoszone nastrajają tak pozytywnie. Oczywiście, nie zawsze i nie wszędzie, ale coraz częściej i w coraz większej ilości zakątków kraju ludzie radzą sobie zupełnie nieźle. Dużo lepiej niż rząd w Warszawie.

Pamiętam, jak latem 2002 roku, podczas inicjowania PNFR, którego jednym z trzonów była autentyczna reforma samorządowa wzmacniająca istotnie pozycję finansową gmin, przestrzegano mnie: "panie premierze, niech pan tego nie robi". "A dlaczegóż to?" pytałem, będąc przekonany, że tam, na dole, lepiej znając lokalne potrzeby i możliwości, ludzie również lepiej potrafią wykorzystywać publiczne pieniądze na realizację rozmaitych projektów zaspokajających ich potrzeby. "No bo zamiast jednego skorumpowanego rządu będziemy mieli dwa i pół tysiąca skorumpowanych gmin". Nie dałem jednak wiary, że psucie gospodarki i polityki zaszło w poprzednim okresie aż tak daleko i zasadnicza część PNFR została przeforsowana i wdrożona w życie. Gminy uzyskały znaczną samodzielność finansową opierając swą aktywność na większych, systemowo zagwarantowanych dochodach własnych. Oczywiście, sens takiej reformy strukturalnej polegał na równoległym przesunięciu na szczebel lokalny szeregu zadań i odpowiedzialności. I jeszcze bardziej dziś niż wtedy nie mam wątpliwości, że mieliśmy rację. To widać.

W wielu miejscach. W szczególności budujące są dla mnie ostatnio poczynione spostrzeżenia w gminie Witnica. Ten mały region na Zachodzie Polski, skąd bliżej do Berlina niż Poznania, radzi sobie wcale dobrze. Może właśnie dlatego, że nie ogląda się na stolicę i nie biadoli – co innym wciąż zbyt często się zdarza – tylko faktycznie, korzystając z demokracji i rynku, wziął swój los w swoje ręce. Miasto Witnica liczy zaledwie siedem i pół tysiąca mieszkańców. W całej gminie http://www.witnica.pl/, wraz z okolicznymi wioskami, nazbiera się ich około 14 tysięcy. Gmina prowadzona jest przez samorząd z Andrzejem Zabłockim, burmistrzem, i jego zastępcą, Eugeniuszem Kurzawskim. Stoją oni na czele władz samorządowych już nieprzerwanie od dwudziestu lat. I to – wraz z pragmatycznym i koncyliacyjnym, wyzutym z jałowych sporów ideowych i kłótni politycznych podejściem do rozwiązywania problemów, których przecież nie brakuje – jest jednym z podstawowych

czynników odnotowywanych sukcesów. Przez dwie dekady transformacji, zapoczątkowane niefortunnym szokiem bez terapii, Witnica nie dała się przytłoczyć masom wyzwań. Nawet onegdajszego Państwowego Ośrodka Maszynowego, który obsługiwał okolicznych rolników i miejscowy PGR, nie zrujnowano, tylko przekształcono w prywatny i sprawy "POM POLONIA – spółka zoo".

Największe osiągnięcie gminy w ostatnich kilku latach to Witnicka Strefa Przemysłowa, która powstała wskutek wspomnianej synergii samorządności i przedsiębiorczości. Na 20 hektarach, uzbrojonych i doinwestowanych od strony infrastruktury przez gminę, powstało osiem różnych obiektów przemysłowych – od branży metalowej i papierniczej do transportowej i motoryzacyjnej. Te prywatne firmy – niektóre należące do zagranicznych przedsiębiorców, nie tylko z sąsiednich Niemiec – zatrudniają setki miejscowych pracowników i płacą podatki, także do gminnej kasy. Jej rachunki prowadzi również lokalny bank, który potrafi nie tylko w tym względzie konkurować z potentatami – Gospodarczy Bank Spółdzielczy, GBS Bank.

W roku 2010 jest co rozliczać. Otóż o ile "normalny" budżet gminny obracał około 28 milionami złotych rocznie, to w tym roku milionów tych jest prawie 60. A to w rezultacie umiejętnego wykorzystywania drugiego końca naszych wielkich reform strukturalnych: z jednej strony małe samodzielne gminy, z drugiej wielka Unia Europejska. Oba końce tego układu w znikomym i coraz mniejszym stopniu zależą od rozpolitykowanych rządów.

Dzięki właściwemu przygotowaniu wniosków uruchamiane są kolejne projekty inwestycyjne: od małych, jak budowa przedszkola, wiejskiej świetlicy czy wodociągu we wsi dotychczas go pozbawionej, poprzez rozbudowę systemu kanalizacji i oczyszczalni ścieków, po drogi i RCR, czyli regionalne centrum ratownicze, inwestycję już kilkunastomilionową, która wykonywana jest przy jedynie 15-toprocentowym udziale środków własnych. Wcześniej wybudowano sporo – od obiektów infrastrukturalnych i oświatowych po placówki kultury i boiska sportowe. Rozwija się także turystyka, czemu sprzyja nasz najmłodszy, niedawno utworzony Park Narodowy Ujścia Warty. Prawie połowa – około 3,5 tysiąca hektarów – tych pięknych, ulubionych przez barwne ptactwo rozlewisk leży na terenie gminy. I na dodatek gmina potrafi sensownie zatroszczyć się o bezdomne psy.

Okazuje się – nie tylko w tym przypadku, bo przecież jest ich więcej – że hasło "myśl globalnie, działaj lokalnie" może być w sposób twórczy i rozwojowy materializowane. Wystarczy do tego, bagatela!, pragmatyzm i dobre chęci. Ale one rodzą owoce tylko wtedy, gdy mogą rozkwitać w ramach funkcjonalnie sprawnych rozwiązań instytucjonalnych. Wzmocnienie lokalnej samorządności, z jednej strony, i polityka regionalna Unii Europejskiej, z drugiej, tworzą pożądaną tu synergię. Potem wystarczy już tylko nie kłócić się i nie tracić czasu. Mam wrażenie, że tak właśnie jest w Witnicy. I nawet nie mam pojęcia, kto do jakiej partii przynależy.

114. Wpis 613, 9.I.2010

Widzę, że Bruce (wpis 612) nie śledzi dostatecznie wnikliwie naszej dyskusji. Przecież po wrześniowej konferencji na Sorbonie, w której uczestniczyłem na zaproszenie Nicolasa Sarkozy, pisałem o inicjatywie prezydenta Francji dotyczącej miar postępu gospodarczego (wpis 559 dokonany w dniu 16 września 2009 r., zob. http://www.wedrujacyswiat.pl/blog/?p=6#comment-2558). Chodzi tu nie tyle o sposób "pomiaru zamożności", ile o wskaźniki "funkcjonowania gospodarki i społecznego rozwoju". Raport specjalnie powołanej w tym celu komisji, który był przedmiotem naszej dyskusji, można znaleźć pod linkiem http://www.stiglitz-sen-fitoussi.fr/en/index.htm. Szerzej o alternatywnych miarach rozwoju, proponując ZIP, czyli zintegrowany indeks pomyślności, piszę w "Wędrującym świecie" w rozdziale zatytułowanym "Co to jest rozwój i od czego zależy" (s. 265-277). No i ciekaw jestem poglądów Bruce'a – i innych – na ten temat…

113. Wpis 611, 8.I.2010

Z wszystkich rocznic godnych obchodzenia (do takich na pewno zaliczyć trzeba także 750-lecia mego rodzinnego miasta, Tczewa) najważniejsza to 200-lecie urodzin największego Polaka wszechczasów – Fryderyka Chopina. Norwid w "Fortepianie Szopena" pisał:
'A każda wyje: "nie ja!..."
"Nie ja!" – zębami chrzęści – a
Lecz Ty? – lecz ja? – uderzmy w sądne pienie,
Nawołując: "Ciesz się późny wnuku!...
Jękły głuche kamienie –
Ideał sięgnął bruku".'

I to właśnie przychodziło mi na myśl, gdy wczoraj wieczorem, wchodząc do Filharmonii Narodowej, by posłuchać i zobaczyć, jak wspaniale Lang Lang gra 2-gi koncert fortepianowy f-moll, tłoczyłem się z wieloma innymi melomanami na schodach w oczekiwaniu na przejście przez kontrolną bramkę. A nuż pojawi się jakiś terrorysta... Ciekawych czasów dożyliśmy. Wielka kultura, z jednej strony, i wielkie dno – z drugiej.

112. Wpis 609, 7.I.2010

Polacy kochają obchodzić rocznice. Czcimy przeto od czasu do czasu okrągłe daty dzielące nas od jakichś wydarzeń. I tak ostatnio wiele jest zgiełku w związku z dwudziestoleciem wielkich zmian ustrojowych. To fakt, że rok 1990 rozpoczęliśmy od głębokich i radykalnych przeobrażeń gospodarczych, ale trzeba pamiętać, że wiele z nich zakorzenionych było w reformach rynkowych dokonanych wcześniej, jeszcze w czasach realnego socjalizmu lat 1980. I dlatego też Polska, obok Węgier i ówczesnej Jugosławii, była najlepiej przygotowana do wielkiej zmiany. Niestety, szanse nie zostały w pełni wykorzystane wskutek licznych błędów popełnianych w niektórych okresach minionego dwudziestolecia, które przecież nie było okresem jednorodnym. Były lata gorsze i zdecydowanie lepsze i to, co mamy dzisiaj, jest wynikiem tej przeplatanki.

Wielkim błędem historii byłoby tworzenie agresywnego kapitalizmu niesprawiedliwości społecznej, bo przecież nie o to chodzi w wielkim dziele ustrojowej transformacji. Zależeć nam musi na zbudowaniu społecznej gospodarki rynkowej charakteryzującej się z jednej strony wysoką efektywnością przedsiębiorstw, z drugiej zaś sprawiedliwym podziałem owoców rozwijającej się gospodarki. Udało się to tylko po części, a to ze względu na błędu początkowego okresu transformacji w czasie tzw. planu Sachsa-Balcerowicza oraz przełomu lat 1990. i 2000. Tak podczas szoku bez terapii na początku poprzedniej dekady, jak i w trakcie niepotrzebnego przechłodzenia koniunktury w jej końcu mylono środki polityki (równowaga finansowa, prywatyzacja, deregulacja gospodarki) z jej celami (zrównoważony ekonomicznie, społecznie i ekologicznie rozwój oraz poprawa warunków życia ludności), opierając politykę gospodarczą na błędnej, neoliberalnej teorii. Kosztowało nas to wiele, utracono liczne możliwości rozwojowe, skala recesji, stagnacji i redystrybucji była bardzo dotkliwa.

Dwadzieścia lat temu rząd zakładał jednoroczny zaledwie spadek produkcji i ograniczone bezrobocie oraz szybką stabilizację finansową. Recesja miała ograniczyć się do spadku PKB w roku 1990 o 3,1 proc., a bezrobocie miało nie przekroczyć 400 tys. osób. Inflacja miała już po trzech miesiącach spaść do jednego procenta w ujęciu miesięcznym, a budżet miał być zrównoważony. Niepobożne życzenia! W wyniku doktrynerstwa i błędów polityki PKB załamał się aż o prawie 20 proc. między połową roku 1989 i 1992, powstało masowe bezrobocie, które dwa lata później przekroczyło 3 miliony osób, inflacja spadła do 1 proc. miesięcznie dopiero po siedmiu latach, a deficyt budżetowy w roku 1992 przekraczał 6 proc. PKB. Oto prawda o słynnym szoku bez terapii, którego rocznicę tak tendencyjnie czczą dzisiaj nadwiślańscy neoliberałowie i ich propagandowe zaplecze. Im więcej błędów i wpadek wtedy, tym więcej szumu i nieprawdy teraz.

Usłany niepowodzeniami były również lata 1998-2001. Gdy na przedwiośniu 1997 roku po raz pierwszy odchodziłem z rządu, roczne tempo wzrostu PKB wynosiło 7,5 proc., co było najwyższym wskaźnikiem w ostatnim ćwierćwieczu. Gdyby wtedy ktoś mi powiedział, że powrócę na stanowisko wicepremiera i ministra finansów po pięciu latach po to, by raz jeszcze wprowadzić Polskę na ścieżkę szybkiego wzrostu, gdyż gospodarka zostanie zdołowana do zupełnej stagnacji, to nie dałbym temu wiary. Nie uwierzyłbym bowiem, że można popełnić tak wiele błędów i wyzerować dynamikę gospodarczą pomimo liberalizacji, prywatyzacji, otwarcia i integracji. I pomimo zapowiadania utrzymania ponad 7-mioprocentowego tempa wzrostu, co czynił ówczesny lider Unii Wolności, L. Balcerowicz. A tak się stało i dynamika PKB została obniżona do 0,2 proc. w IV kwartale 2001, bo "wróciło nowe" i ponownie dogmatyzm i złe formułowanie celów gospodarczych wzięło górę nad pragmatyzmem i prawidłowym ukierunkowaniu procesu przemian.

Dziś, po dwu dekadach wielkiego zrywu, wielkość produkcji na mieszkańca, mierzona PKB według parytetu siły nabywczej, wynosi około 18 tys. dolarów. Oznacza to, że za

przypadającą na głowę Polaka wartość rocznej produkcji możemy kupić w naszych warunkach cenowych tyle, ile Amerykanin w USA za 18 tys. dolarów. No, ale tylko część PKB konsumujemy, bo część jest oszczędzana i przeznaczana na inwestycje. Podstawą konsumpcji są nasze płace, których poziom miesięczny (brutto) sięga 3.400 złotych (przeciętny, przy dużym i rosnącym nadal zróżnicowaniu). Otóż gdyby przez wszystkie lata po 1989 roku – łącznie z ostatnimi, kiedy niestety neoliberalizm znowu kosztuje nas wiele utraconych możliwości – prowadzić pragmatyczną politykę, opierając się na poprawnej teorii ekonomicznej, tak jak czyniliśmy to w okresie "Strategii dla Polski" 1994-97 i "Programu Naprawy Finansów Rzeczypospolitej" 2002-05, to tenże PKB na głowę oscylowałby wokół 27 tysięcy dolarów i, upraszczając, średnia płaca wynosiłaby ok. 5 tysięcy złotych.

To, że tak nie jest, to oczywista "zasługa" nieumiejętnie przeprowadzanej transformacji ustrojowej i wadliwej polityki gospodarczej w latach, gdy górę brał nadwiślański neoliberalizm. Warto przeto mieć świadomość, że to właśnie rocznicę jego nadejścia niektórzy celebrują z taką pompą.

111. Wpis 607, 5.I.2010

Łukasz z Koła Naukowego *Pro Publico Bono*, na zaproszenie którego będę wkrótce ponownie gościł na Uniwersytecie Szczecińskim (*vide* http://www.wedrujacyswiat.pl/wyklady.php), pyta (wpis 606) o sens proponowanych przez Premiera Donalda Tuska reform konstytucyjnych. Cóż, z pewnością warto zmierzać do wzmocnienia władzy wykonawczej w Polsce. Model wprowadzony dwanaście lat temu w obowiązującej Konstytucji nie sprawdza się, co utrudnia prowadzenie skutecznej polityki, przy czym spostrzeżenie to odnosi się w większym stopniu do polityki nieekonomicznej. Rozwiązania wypośrodkowane w porównaniu z modelem niemieckim, austriackim czy włoskim, z jednej strony, a modelem francuskim, z drugiej (pomijam już *stricte* prezydencki – i efektywny – model amerykański) gmatwają procesy decyzyjne i rozmywają kwestie odpowiedzialności. Dowodów tegoż mamy aż nadto. Stąd też pójście w kierunku systemu bardziej klarownej odpowiedzialności władzy wykonawczej generalnie jest słuszne.

Ale czy teraz? Czy obecnie jest to postulat realistyczny? Oczywiście, że nie. Należało z nim wyjść natychmiast po ostatnich wyborach (czego Donald Tusk jako przegrany w nich nie mógł uczynić) bądź też po wyborach następnych. Można też rozważać zasadność wprowadzenie zgłaszanych propozycji w dłuższej perspektywie, zwłaszcza po roku 2015, kiedy to zakończy się kolejna kadencja prezydencka.

Wad w naszej Konstytucji jest więcej. Dotyczą one nie tylko spraw tak fundamentalnych politycznie jak system władzy wykonawczej i tryb jej wyłaniania, ale również niektórych kwestii ekonomicznych, w tym tak szczegółowych – i ważnych – jak regulowanie możliwości nabywania rządowych obligacji przez bank centralny.

Nie należy jednak mieć wątpliwości, że zgłaszanie postulatu co do zmiany trybu wyboru Prezydenta RP w roku wyborczym jest zabiegiem spekulacyjnym, nastawianym na doraźne efekty polityczne, a nie trwałe – i konstruktywne – zmiany ustrojowe. Chodzi przede wszystkim o odwrócenie uwagi od nieudolnej polityki społeczno-gospodarczej obecnego rządu. Jak się nie ma lepszych pomysłów, to się ma takie, jak się ma. I niekoniecznie *pro publico bono*…

110. Wpis 605, 3.I.2010

Awizowany we wpisie 594 wywiad, którego udzieliłem redaktorowi Pawłowi Różyńskiemu z "POLSKA - the TIMES", ukazał się (pod odredakcyjnym tytułem "2010? To będzie rok wielkiego gadulstwa") w wydaniu sylwestrowo-noworocznym, 31 grudnia 2009 – 1 stycznia 2010 (http://www.polskatimes.pl/pieniadze/204206,kolodko-2010-to-bedzie-rok-wielkiego-gadulstwa,id,t.html).

109. Wpis 600, 31.XII.2009

I tak oto przewędrowaliśmy kolejny rok… Szybko! Życzę wszystkim, aby wędrówka przez ten następny – 2010 – była co najmniej równie fascynująca! Spokoju ducha i intelektualnego niespokoju!

Szczęśliw(sz)ego Nowego Roku!

108. Wpis 598, 30.XII.2009

"Wędrujący świat" w języku angielskim jeszcze się nie ukazał. I nie ma jeszcze ostatecznej decyzji co do angielskiego tytułu. Na pewno nie będzie to "World on the Move", co było i jest jedynie tytułem roboczym. Książka teraz jest w opracowaniu redakcyjnym i ukaże się w 2010 roku w Nowym Jorku nakładem Columbia University Press.

107. Wpis 594, 28.XII.2009

Witam wszystkich serdecznie!

Cóż, na Państwa pytania odpowiadam najlepiej jak potrafię i najczęściej jak mogę. Cieszę się, że Pan Bugajski to zauważył (wpis 592), ale i mam świadomość, że B. (wpis 593) wytyka mi, że nie zawsze i nie na wszystkie pytania reaguję. Niekiedy trochę odwlekam z odpowiedziami, bo sprawy, o których dyskutujemy, są poważne, trudne, złożone i dojście do sedna wymaga czasu… Innym razem nie odpowiadam, gdyż udzieliłem już odpowiedzi wcześniej, co przecież nie każdy musi zauważyć. Ale dlatego właśnie radzę czasami zaglądać na naszym portalu pod link http://www.wedrujacyswiat.pl/blog/gwk_BLOG.pdf i tam, posługując się kluczem ctrl+F, sprawdzić, o czym już była mowa. Można, przykładowo, wpisać "kryzys" albo "euro", czy też "wzrost" albo "rozwój" i *voila*! ctrl+F to potęga!

B., życzy mi – za co jej (i wszystkim przy okazji!) dziękuję – trochę mniej pracy w okresie świątecznym (życzenie spełniło się tylko częściowo), dużo spacerów z psami (ziszcza się z nawiązką!), wiele sportu (też się spełnia, bo zjeżdżam na snowboardzie) i dobrej książki (spełnia się kilka razy, bo czytam mnóstwo, teraz głównie beletrystykę; polecam "Ultimatum" Matthew Glassa!). No a jeśli ktoś nie ma psa, to wcale nie "musi spacery zamienić na coś innego", tylko niech spieszy do schroniska i weźmie pod opiekę psa, który potem odwdzięczy się i też się zaopiekuje. Naprawdę warto!

Tak więc na pytania odpowiadam. Nie tylko tu, na naszym blogu. Właśnie udzieliłem odpowiedzi na serię pytań dotyczących Polski oraz światowej gospodarki Redaktorowi Pawłowi Różyńskiemu. Wywiad ukazuje się na łamach sylwestrowego wydania dziennika "Polska – the TIMES" (http://www.polskatimes.pl/). Niezależnie od blogu warto zatem i tam zajrzeć!

106. Wpis 591, 23.XII.2009

Witam i odpowiadam "z marszu" na serię pytań Pana Wojciecha Bugajskiego (Wpis 590).

Wprowadzenie Polski do wspólnego obszaru walutowego euro i, tym samym, euro do obiegu w Polsce zostało *de facto* odłożone na dalszy plan. Błędy polityki finansowej – zwłaszcza zaniechanie uruchomienia specjalnego pakietu fiskalnego ożywiającego koniunkturę w obliczu światowego kryzysu gospodarczego – zawęziły bazę podatkową. Stopniała ona do tego stopnia, że deficyt budżetowy – wbrew wcześniejszym z uporem głoszonym zapewnieniom rządu – wynosi ponad 6 procent PKB miast wymaganego przez kryteria z Maastricht 3 procent. W latach 2010-11 nie należy oczekiwać znaczącego postępu na ścieżce konsolidacji finansowej, a to ze względu na oczekujący nas cykl wyborów (prezydenckie, samorządowe, parlamentarne). Tak oto perspektywa wejścia do strefy euro oddala się. Z oczywistą szkodą dla polskiej gospodarki, gdyż utrzymują się związane z tym relatywnie wyższe koszty transakcyjne i powodowane spekulacją, podnoszące ryzyko oraz zniechęcające do inwestycji wahania kursu złotego. Tak więc NBP jeszcze sobie pożyje, a jego następna Rada Polityki Pieniężnej podziała przez całą nową kadencję, gdyż i ta skończy się jeszcze ze złotym w obiegu. A już obecnie odchodząca mogła zostawiać nas z euro. Cóż, za sześć lat też będziemy składać sobie życzenia świąteczne i noworoczne w otoczeniu narodowej wciąż waluty…

Narastający dług publiczny jest istotnym i coraz większym obciążeniem dla gospodarki narodowej. Ze swej natury – jako dług publiczny – jest to duże obciążenie dla nas wszystkich. W jednym jedynym 2010 roku z budżetu Państwa, kosztem podatnika, trzeba wydatkować około 35 miliardów złotych z tytułu już istniejącego zadłużenia. Innymi słowy, w 2010 roku na barkach każdego z nas ciąży prawie tysiąc złotych obligatoryjnych wydatków tylko z tego powodu, że w przeszłości Państwo wydawało więcej, niż było w stanie ściągnąć do wspólnej kasy. Niekiedy – gdy służyło to współfinansowaniu wzrostu gospodarczego i kapitału społecznego – miało to ekonomiczny sens, kiedy indziej – gdy było to rezultatami nieudolnego sterowania procesami makroekonomicznymi – nie. Oczywiście, są kraje w dużo gorszej sytuacji – na przykład Japonia czy Włochy – ale z kolei pośród krajów posocjalistycznej transformacji wiele jest w sytuacji lepszej. Dalsze zadłużanie miałoby ekonomiczny sens, gdyby pozyskiwane w jego wyniku środki były inteligentnie wydatkowane na współfinansowanie zadań rozwojowych zwiększając w ten sposób bazę podatkową i zmniejszając skalę nierównowagi budżetowej w przyszłości. Taką politykę, na umiarkowaną i odpowiedzialną skalę prowadziłem będąc w rządzie. Proponowałem to wielokrotnie ostatnio, m. in. w "Liście otwartym do Premiera RP" (zob. Wpis 366, 6 lutego 2009, http://www.tiger.edu.pl/aktualnosci/2009-02-09/List_otwarty_do_Premiera_RP_06_02_2009.pdf). Teraz jest na to już za późno. Gospodarka w sferze realnej została wpędzona w stagnację, a w sferze finansowej w strukturalny kryzys, którego przezwyciężenie wymaga kompleksowego podejścia. Trzeba wdrożyć, ze stosownymi modyfikacjami wynikającymi z okoliczności, w tym z wymagań płynących z członkostwa w Unii Europejskiej, "Program Naprawy Finansów Rzeczypospolitej" (zob. http://www.tiger.edu.pl/aktualnosci/tekst_wlasciwy.pdf oraz http://www.tiger.edu.pl/kolodko/ksiazki/O_Naprawie_Naszych_Finansow.pdf). Jest oczywiste, że zupełnie przerasta to możliwości obecnego rządu i jego ministra finansów. Skutki ich polityki są wręcz odwrotne, bo stan finansów publicznych ulega stałemu pogarszaniu. Niestety, rok 2010 będzie kontynuował tę tendencję i dług publiczny w sposób bezproduktywny jeszcze bardziej wzrośnie. Rok 2010 to rok na przeżycie.

Już tyle razy odpowiadałem na pytania o powrót do polityki, a one wciąż się pojawiają! "Czy rozważa Pan powrót do MF, gdyby się okazało, iż SLD wygra najbliższe

wybory parlamentarne?" W polityce już swoje zrobiłem – a z jaką skutecznością, to niech już inni oceniają – i zajmuję się nauką. Ze względu na praktyczną (polityczną, a raczej "polityko-gospodarczą") orientacją prowadzonych badań i głoszonych poglądów przyciąga to uwagę polityki i mediów. To nie ja szukam polityki, to polityka szuka mnie.

Oczywiście, że SLD nie wygra najbliższych wyborów parlamentarnych, choć nie można wykluczyć, iż znajdzie się w koalicyjnym rządzie. Na konwencji programowej SLD wystąpiłem jako zaproszony gość, co naturalne, skoro aż w czterech rządach SLD-owskich, w latach 1994-97 i 2002-03, koordynowałem politykę społeczno-gospodarczą jako wicepremier i minister finansów. Przedstawiłem zatem na tym forum – podobnie jak rok wcześniej na kongresie współrządzącego obecnie PSL – swoją wizję długofalowego rozwoju Polski. Ewidentnie bowiem brak tak potrzebnej – kompleksowej, dynamicznej i postępowej – strategii gospodarczej na nadchodzącą dekadę i lata następne. Musi się ona oprzeć na czterech filarach: szybki wzrost, sprawiedliwy podział, skuteczne państwo, korzystna integracja, a jej konkretny kształt wyprowadzić trzeba z przedstawionego w "Wędrującym świecie" nowego pragmatyzmu.

O "szoku bez terapii" sprzed dwudziestu lat pisałem już wiele. Kilka książek odnoszących się do tamtego epizodu jest dostępnych dla każdego *in extenso* na moim portalu internetowym (zob. http://tiger.edu.pl/onas/ksiazkiPDF.html). Plan Sachsa-Balcerowicza, inspirowany w dużej mierze przez Geroge'a Sorosa, opierał się na neoliberalnym myśleniu typowym dla tzw. Konsensusu Waszyngtońskiego: radykalna liberalizacja, szybka prywatyzacja i twarda polityka finansowa. Był natomiast wyzuty z instytucjonalnych aspektów transformacji i dostatecznej troski o jej stronę społeczną. Co gorsza, sam "plan" liberalizacji i stabilizacji był nie tylko błędnie skonstruowany, ale również źle przeprowadzony. Wystarczy wspomnieć nadmierną skalę dewaluacji złotego; zbyt długie utrzymywanie sztywnego kursu 9.500 złotych za dolara; prowadzące do recesji obłożenie przedsiębiorstw państwowych nadmiernie restrykcyjnym podatkiem od ponadnormatywnego wzrostu wynagrodzeń (tzw. popiwek); zastosowanie skokowo, wielokrotnie podniesionych stóp procentowych także do starych kredytów; za daleko posunięta liberalizacja handlu zagranicznego. Pomijam już tutaj inne kosztowne błędy, tak różne jak likwidacja dobrze funkcjonującego Funduszu Rozwoju Kultury czy też celowe zniszczenie PGR-ów, które przecież można było przekształcić w wielkotowarowe farmy kapitalistyczne.

Koszty takiej polityki były dużo większe niż nieuniknione, rezultaty zaś dużo mniejsze niż możliwe. W kategoriach prakseologicznych to fatalny błąd, skoro można było osiągnąć dużo więcej dużo mniejszym kosztem. "Szokowa terapia" to wielkie niepowodzenie, które dziś – po dwu dekadach – usiłuje się w neoliberalnej propagandzie pokazywać jako sukces. A warta pamiętać, że w dużym stopniu wycofywały się z niej nawet solidarnościowe rządy premierów Olszewskiego i Suchockiej w latach 1992-93. Istotne, głębokie zmiany dokonane zostały wszakże dopiero w ramach "Strategii dla Polski" w latach 1994-97, kiedy to PKB na mieszkańca skoczył w górę aż o 28 procent (zob. szerzej książki: "Kwadratura pięciokąta. Od załamania gospodarczego do trwałego wzrostu http://tiger.edu.pl/ksiazki/kwadratura.pdf, "Strategia dla Polski" http://tiger.edu.pl/ksiazki/strategia.pdf oraz "Polska alternatywa. Stare mity, twarde fakty, nowe strategie" http://tiger.edu.pl/ksiazki/polska_alternatywa.pdf).

Tak więc można było uniknąć wielu ewidentnych błędów zawartych w pakiecie stabilizacyjnym sprzed dwudziestu lat, wykorzystując tendencję do sukcesywnego obniżania się stopy inflacji w kolejnych miesiącach po uwolnieniu cen żywności w sierpniu 1989 roku (stopa inflacji od września do grudnia była coraz niższa). Należało natychmiast, z początkiem roku 1990, skomercjalizować przedsiębiorstwa państwowe i wyeksponować je na tzw. twarde ograniczenia budżetowe (podobnie jak firmy prywatne), miast dyskryminować (bez wątpienia, z motywacji ideowo-politycznej, a nie ze względów praktycznych) wybiórczością polityki finansowej. Należało zakotwiczyć kurs złotego na koszyku walut, a nie na dolarze

amerykańskim, dewaluując złotego nie o około 50, lecz jakieś 35 procent (co proponowaliśmy w Instytucie Finansów, którym kierowałem). Wiele i szczegółowo pisałem na ten temat już wtedy (zob. http://tiger.edu.pl/onas/ksiazkiPDF.html oraz http://www.tiger.edu.pl/ksiazki/PolitykaFinansowaTransformacjaWzrost.pdf), gdyż już wtedy było wiele rozsądnych propozycji, alternatywnych wobec narzuconego społeczeństwu i nieudanego szoku bez terapii. Warto zajrzeć do analiz, ocen, argumentacji, propozycji z tamtego okresu, bo po czasie łatwo być mądrym, choć i to nie wszystkim się udaje…

WESOŁYCH ŚWIĄT!

105. Wpis 584, 19.XII.2009

Witam! I – dziękując za życzliwe wpisy – od razu odpowiadam, że w żadnym wypadku nie będę kandydował na jakiegokolwiek prezydenta. Także na Prezydenta Rzeczypospolitej, bo i o tym coraz więcej słychać. Ani też – o czym już wcześniej pisałem – do Rady Polityki Pieniężnej. Mam bowiem ciekawsze i ważniejsze zadania. Moją domeną jest nauka, dochodzenie do prawdy i zgłębianie istoty rzeczy, a gdy to się już udaje – dzielenie się nią z innymi: z czytelnikami, studentami, gośćmi naszego blogu, a także z radiosłuchaczami oraz telewidzami. Okazuje się bowiem, że by prawda stała się prawdą, trzeba ją też po stokroć i więcej razy powtarzać. Czasami również w "Kropce nad i".

104. Wpis 580, 12.XII.2009

Witam wszystkich serdecznie! Ostatnio wigor naszej debaty jakby nieco osłabł, za co i siebie muszę winić. A to dlatego, że sam nie odzywałem się przez jakiś czas. Oczywiście, wędrując po naszym wędrującym świecie. Ponownie Pekin i Moskwa, a także Berlin i Budapeszt, Debreczyn i Bolonia, Praga i Meksyk. No i wiele miejsc w Polsce. Tyle się dzieje! Tym bardziej zachęcam do kontynuacji naszej intelektualnej przygody i wpisów na blogu "Wędrującego świata".

Akurat ukazała się druga część rozmowy, którą przeprowadził ze mną Dr Marcin Wojtysiak-Kotlarski z SGH. Sądzę, że dla wszystkich interesującej, na temat metodologii nauk ekonomicznych, aczkolwiek jej treść wykracza poza te zagadnienia. Publikuje ją "Biuletyn Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego", nr 6 (44)/2009, Grudzień, s. 11-14 (http://www.pte.pl/pliki/2/1/Biuletyn-kolor122009.pdf), a jej treść przytaczam poniżej:

„Metodologia nauk ekonomicznych" - z prof. Grzegorzem W. Kołodko rozmawia dr Marcin Wojtysiak-Kotlarski

Druga część rozmowy

MWK: Panie Profesorze! Czy uważa Pan Profesor, że z nauką – tą prawdziwą, przez N – mamy do czynienia w ekonomii jedynie wtedy, gdy wyniki badań wnoszą nowe elementy?

gwk: Nauka to jest tworzenie wiedzy poprzez kreowanie wartości dodanej, a więc dokładanie do już istniejącego zasobu wiedzy kolejnych segmentów. Czy trzeba wiedzieć wszystko, co inni wiedzą, aby dołożyć coś nowego? Teoretycznie tak, praktycznie nie. Zwłaszcza, że praktycznie nie jest możliwe, aby wiedzieć wszystko, co inni wiedzą. Natomiast bez wątpienia trzeba bardzo dużo wiedzieć, żeby wiedzieć, czego się nie wie i zadawać sobie trudne pytania. Chodzi o takie pytania, na które ktoś do tej pory jeszcze nie odpowiedział albo odpowiedział źle. Dlatego tak ważne są mądre pytania. Naturalnie, istnieje duże niebezpieczeństwo wyważania otwartych drzwi. Często stykam się z przypadkami poszukiwania odpowiedzi na pytania, na które ktoś inny już odpowiedział.

MWK: Także w nauce o zarządzaniu?

gwk: Z zarządzaniem problem jest nieco bardziej skomplikowany, bo mamy tutaj wyraźnie do czynienia z równoległym ujęciem deskryptywnym, czyli opisowym (jak działa?) oraz normatywnym, czyli postulatywnym (co robić, by działało lepiej?). Nauka o zarządzaniu nie może ze swej natury być li tylko opisowa. Co więcej, z jednej strony mamy naukę o zarządzaniu, z której to dyscypliny przyznajemy dyplomy MBA oraz tytuły doktorskie i habilitacje, także na mojej znakomitej uczelni, Akademii Leona Koźmińskiego, z drugiej zaś chodzi o zarządzanie jako proces podejmowania decyzji, rozwiązywania konfliktogennych sytuacji, prowadzenia firmy. Gdy byłem na studiach, to nauczano nas TOZ – teorii organizacji i zarządzania. Od tego czasu nastąpiła istna eksplozja tej gałęzi ekonomii, choć to nie tylko ekonomia, bo poniekąd wiedza interdyscyplinarna.

Odwołując się do własnego doświadczenia mogę powiedzieć, że gdy byłem dwakroć wicepremierem i ministrem finansów, opierałem się na swojej wiedzy teoretycznej, gdyż skuteczną politykę rozwoju – taką jak "Strategia dla Polski" w latach 1994-97 czy "Program Naprawy Finansów Rzeczypospolitej" w latach 2002-03 – można realizować tylko na bazie poprawnej teorii. Jednakże główne problemy, których rozwiązywaniem się zajmowałem, miały zasadniczo charakter menedżerski. Wykonując rozmaite zadania składające się na

całościową strategię miałem nieraz wrażenie, że to operacyjne zarządzanie kryzysem. Poświęcałem gros czasu na rozwiązywanie konkretnych problemów, które nagle się wyłaniały lub które inni świadomie tworzyli, czasami na złość, z motywacji ideologicznych czy politycznych, innym razem, częściej, kierując się partykularnymi interesami. Wiedza teoretyczna – tak z ekonomii ogólnie, jak i z zarządzania w szczególności – jest niezbędna dla skutecznej polityki gospodarczej i sprawnego zarządzania, ale absolutnie niewystarczająca. Dlatego tak często profesorowie angażowani do polityki, nawet najlepsi w swojej dziedzinie, nie radzą sobie w gabinetach rządowych i ministerialnych. Co ciekawe, zdecydowanie rzadziej angażuje się ich w biznesie, do prowadzenia firm. Nie nadają się do tego, bo mają umiejętności "z innej półki". Można przez wiele lat znakomicie wykładać i nawet napisać nowatorski podręcznik akademicki i rozłożyć dobrą firmę w jeden semestr. Oczywiście, zdarzają się wyjątki.

To pewnie dla wielu zaskakujące, ale wykorzystywanie wiedzy ekonomicznej w prowadzeniu polityki gospodarczej stanowi margines. Gdy pierwszy raz wchodziłem do polityki – wiosną 1994 roku, po okresie szoku bez terapii na początku tamtej dekady – wydawało się, że rządzący wynajmują mnie, bezpartyjnego fachowca i racjonalnego pragmatyka, jak szachistę do rozegrania mistrzowskiej partii. Zakładałem – jak się szybko okazało, dość naiwnie – że rozgrywając tę intelektualną partię będę miał wokół spokój i ciszę, a kiedy poproszę o szklankę wody, to ją dostanę. Przyjmowałem, że będę miał sprzyjające warunki do nieustannej koncentracji na tym, na czym się znam, czyli na grze w szachy, co w tym przypadku oznaczało sterowanie gospodarką poprzez stosowne reformy strukturalne i budowę instytucji służących zrównoważonemu rozwojowi społeczno-gospodarczemu. A to nie tak. W rzeczywistości znakomitą część czasu – z tych kilkunastu godzin pracy przez siedem dni w tygodniu – absorbowała walka o utrzymywanie procesów w ryzach, o to, żeby w ogóle myślenie strategiczne dominowało i nadawać biegowi spraw pożądany kierunek. Ogrom czasu i energii szedł na pokonywanie politycznych przeszkód, które mnożyły się permanentnie. To wtedy ukułem powiedzenie: "Mnie nie jest potrzebna żadna opozycja, wystarczy własna koalicja". Trzeba było nieustannie zważać na sojuszników-przeciwników, by nie dostać nożem w plecy… Innymi słowy, proporcje aktywności intelektualnej, polegającej na umiejętności czerpania z naukowej, teoretycznej wiedzy, oraz praktycznej działalności politycznej i menedżerskiej były zgoła inne, niż to się wydaje komuś, kto jedynie pracuje na uczelni i bez uprzedniego "frontowego" doświadczenia wypowiada się o polityce gospodarczej czy zarządzaniu.

MWK: A dydaktyka? Jak się ma nauka do dydaktyki, z jednej strony, i praktyki, z drugiej?

gwk: Prowadzenie zajęć z zarządzania to nie to samo, co prowadzenie firmy czy kierowanie finansami państwa. Nawet rzeczy tak prostej, jak jazda na rowerze, nie można nauczyć się z książek, inna bowiem część kory mózgowej kumuluje wiedzę teoretyczną na temat zasad jazdy, inna zaś steruje procesem motorycznym, który powoduje, że nogi pedałują, a błędnik umożliwia utrzymywanie równowagi. Może ktoś być zaiste wybitnym uczonym – przez W i U – i być totalnie nieprzydatnym do rozwiązywania jakichkolwiek problemów praktycznych. Bywa też, że znakomity uczony zupełnie marnie wykłada. Takie opinie słyszałem o Profesorze Oskarze Lange, acz sam nigdy się ze względu na różnice wieku nie zetknąłem.

MWK: Jakie podejście metodologiczne w naukach społecznych, w tym w szczególności w naukach ekonomicznych oraz naukach o zarządzaniu, jest Pana zdaniem najbardziej rozpowszechnione? Jakie narzędzia badawcze w konsekwencji dominują i dlaczego? Z czego wynika powszechność danego, dominującego podejścia metodologicznego?

gwk: Komparatystyka. Kto porównuje, ten rozumie dużo więcej. Im częściej i więcej się porównuje, tym szersze i głębsze jest pole obserwacji. Kto mądrze porównuje, ten wie. Chcąc poznawać świat i mechanizmy rządzące ewolucją współzależnej gospodarki globalnej – a taki przecież ma ona współcześnie charakter i takoż będzie w przyszłości – trzeba stosować analizę porównawczą. Trzeba też wiele rozmawiać z ludźmi i porównywać, co – czyli dlaczego? – myślą, nawet jak się mylą, co przecież nierzadko się zdarza. Na pewno warto ankietować grupy celowe i zadawać im właściwe pytania. Trzeba też jak najwięcej podróżować. Podróżowanie to nie tylko oglądanie rzeczy ciekawych i pięknych, podziwianie różnorodności natury i kultury. Podróżowanie to porównywanie.

Uważam, że to właśnie porównywanie jest podstawową metodą badawczą, także w naukach społecznych i ekonomii. Cokolwiek się zakłada bądź twierdzi, zawsze dzieje się to na jakimś tle. Gdy coś się obserwuje czy analizuje, to ma to zawsze jakiś punkt odniesienia. Na dobrą sprawę proces naukowy w dużej mierze polega na porównywaniu i wyciąganiu stąd płynących wniosków.

Gdy Pan pyta, jaka jest moja postawa metodologiczna, to powiedziałbym, że jestem ekonomistą uczestniczącym. I porównującym. Uczestniczę w życiu publicznym i prowadzę swe studia interdyscyplinarne wiele podróżując. Czytam różnego rodzaju literaturę naukową, nie tylko ekonomiczną, nie tylko po polsku. Gdy idzie o literaturę anglosaską, nigdy nie czekam na polskie przekłady, tylko sięgam do oryginału. Czas przecież liczy się bardzo. Swoje trzeba wiedzieć i mieć rację we właściwym czasie, a nie w ogóle. Spotykam się z wieloma ludźmi: z najwybitniejszymi przedstawicielami nauki, którzy już przeszli do historii, z tymi z pierwszych stron gazet, ze świata kultury, polityki i biznesu, którzy mają coś ciekawego do powiedzenia. Ale interesują mnie także przejawy zwykłej aktywności ludzi, ich kultury czy religie. Rozmawiam też z maluczkimi, z tymi, którzy – jak powiadają – wiążą koniec z końcem albo żyją od sezonu do sezonu. Nie tylko kontakty z profesorami, ale i z analfabetami mogą być kształcące. To zawsze pouczające i wartościowe doświadczenie, bo daje materiał do przemyśleń i porównań.

Wiele podróżuję. Zjechałem już 140 krajów. Niedawno byłem w Kolumbii, Wenezueli, Surinamie i Gujanie oraz na Trynidad i Tobago. Przejechałem 10 tysięcy kilometrów podczas 50 dni śpiąc w 35 miejscach. Podróżując samotnie lokalnymi środkami transportu z miejscową ludnością wiele rozmawiałem, nieustannie porównując. Bywałem w sytuacjach niebezpiecznych, niekiedy ekstremalnie trudnych i ryzykownych z powodów logistycznych, klimatycznych, politycznych. I cały czas się uczyłem. Byłem także w Iranie, Katarze, Bahrajnie, Kuwejcie i Algierii. Kolejne wizyty w USA i Japonii. Ponownie kilka razy w Chinach i Rosji, ale także w Hiszpanii i we Włoszech i w jakże wielu innych miejscach. Mógłbym po tych podróżach poprowadzić semestralne seminarium z ekonomii porównawczej albo z ekonomii rozwoju. Bo gdy podróżuję, to jestem jednocześnie turystą i ekonomistą; staram się obserwować i wyciągać wnioski. W konsekwencji gdy piszę, jak walczyć z biedą, posiadam zupełnie inną perspektywę niż rzemieślnicy i chałturnicy, którzy nigdy prawdziwej biedy małych tego świata na oczy nie widzieli.

Oczywiście, takie podejście bynajmniej nie oznacza, że jeżeli ktoś pisze, dajmy na to, pracę z zakresu socjologii bądź psychologii na temat skuteczności alternatywnych technik penitencjarnych, to musi siedzieć w więzieniu, aby więcej zrozumieć i właściwie zrealizować swe zamiary badawcze. Tym niemniej – acz nigdy w żadnym więzieniu nie byłem i na penitencjarności się nie znam – nie wyobrażam sobie dobrej pracy o więziennictwie napisanej przez kogoś, kto więzienia i system penitencjarny zna jedynie z książek czy filmów. Trzeba czytać, chodzić do kina i odwiedzać sale koncertowe, ale także trzeba z niejednego pieca chleb jeść.

Jestem też ekonomistą uczestniczącym, gdyż miałem okazję weryfikować – sądzę, że z dobrym skutkiem, choć niech już to inni oceniają – swoje teorie w praktyce gospodarczej.

Będąc wicepremierem i ministrem finansów Rzeczypospolitej zajmowałem się rozwiązywaniem realnych problemów w polityce ekonomicznej, nie tylko finansowej. Reformy strukturalne i budowa instytucji gospodarki rynkowej, strategia wzrostu i polityka społeczna to zadania tyleż politycznie trudne, co intelektualnie fascynujące. Doradzałem też paru rządom w różnych częściach świata. Wciąż podczas podróży – nawet tych turystycznych, zupełnie prywatnych – spotykam się z politykami i ich doradcami odpowiadając im na wiele pytań, a i sobie jeszcze więcej przy okazji zadając. Tak więc to nie tylko dzielenie się własną wiedzą z innymi, to również nieustanne poszerzanie tej wiedzy.

Jestem też molem książkowym. Przed telewizorem nie przesiaduję wcale – literalnie zero. W bibliotece, zwłaszcza tej mojej, domowej – dniami i, zwłaszcza, nocami. Notabene, pracuję zazwyczaj do późnych godzin nocnych czy wręcz wczesnych rannych. Zdecydowanie więcej czasu poświęcam na czytanie książek i artykułów niż na poszukiwanie materiałów w internecie. Internet to potęga i korzystam z niego, ale bynajmniej nie dałem się zdominować czy uzależnić. I dlatego każdego, zwłaszcza studentów, zachęcam, by czytali książki. Martwi mnie, że ludzie, także ci kształcący się i prowadzący badania naukowe, czytają coraz mniej książek i fachowych periodyków, ponieważ łudzą się, że w internecie jest wszystko. Otóż dalece nie wszystko. W sieci dominuje informacja niskiej wartości, "na wierzchu" bywa chłam, którego nawet nie warto otwierać. To potężne medium, ale posługiwanie się nim jest ryzykowne, bo łatwo zatracić się i zmarnować czas. Trzeba umieć korzystać z internetu, co wcale nie jest łatwe, bo tu jeszcze bardziej niż w przypadku "twardej", papierowej literatury, trzeba umieć selekcjonować i odróżniać ziarno (mnóstwo) od plew (zatrzęsienie!).

Przy tym wszystkim w naukach społecznych należy wystrzegać się snobizmu i mody. To zadziwiające jak w kręgach intelektualnych silne są te w istocie dewiacje. Także podporządkowywanie się poprawności politycznej jest mi obce. Będąc intelektualnie niezależny, mogę sobie na to w całej rozciągłości pozwolić. A więc czytam to, co mądrzy ludzie napisali i słucham, co ciekawego mają do powiedzenia. Cały czas myślę. A jak już sam mam coś do przekazania, to mówię i piszę. Ot, takie jest całe moje życie: czytam, słucham, myślę, mówię, piszę.

Ale też staram się codziennie godzinę biegać. Nie grywam w snobistycznego golfa czy skądinąd fajnego tenisa, co kiedyś robiłem, nie uprawiam też sportów grupowych, wymagających socjalizowania się (kiedyś grywaliśmy w siatkówkę w grupie młodych pracowników naukowych SGPiS), ponieważ nie mógłbym w tym czasie myśleć o tym, co mnie frapuje. A biegając – rozmyślam. To nie jest bynajmniej czas marnowany ani nawet poświęcany. To czas dobrze wykorzystywany. Gdy biegnę, też pracuję, bo myśli biegną razem ze mną, często dużo szybciej. Czy to jest metoda mojej pracy? Tak. Jedni podczas pracy piją kawę albo palą papierosy. Kiedyś, dawno temu, też to robiłem. Pracując w domu zawsze – zawsze – słucham muzyki. Klasyczna, New Age, trochę jazzu. Krótko – w zdrowym ciele zdrowy duch!

Czyli heterodoksja i komparatystyka, interdyscyplinarność i kompleksowość, sceptycyzm i formalna logika, intelektualna niezależność i ciekawość, upór w dochodzeniu do sedna i niepoprawność polityczna, na pewno nonkonformizm – a wszystko to we właściwych proporcjach i sekwencji – to jest moja metodologia badań naukowych.

MWK: Panie Profesorze, opowiadał Pan o swoim uczestniczeniu, o byciu ekonomistą uczestniczącym. Rozumiem, że bez wątpienia kwestia obserwacji jako metody pojawiła się jako istotne doświadczenia w życiu Pana Profesora. Na marginesie chciałem zapytać, czy to nie jest trochę tak, że pisanie o biedzie i rozwoju wymaga uczestniczenia. Przychodzą na myśl skojarzenia z Amartyą Senem, z którym – o ile wiem – też Pan miał okazję współpracować i razem publikować...

gwk: Tak, to wybitny ekonomista. Jeden z tych, od których naprawdę można się dużo nauczyć. I cenię sobie to, że mieliśmy okazję parę razy się zetknąć. Jeszcze więcej kontaktów miałem z Douglassem Northem, Stanleyem Fischerem i Jacobem Frenkielem, a zwłaszcza z Robertem Mundellem, skądinąd Przewodniczącym Rady Naukowej Centrum Badawczego Transformacji, Integracji i Globalizacji TIGER (www.tiger.edu.pl), które założyłem w 2000 roku w Akademii Leona Koźmińskiego i którym wciąż kieruję. Gdy teraz Pan pyta, dochodzę do wniosku, że tak bliska mi heterogeniczność – albo eklektyzm, jak wolą inni, także niektórzy z recenzentów "Wędrującego świata" – w dużej mierze brać się musi z moich kontaktów z plejadą znakomitych mistrzów ekonomii, ale o jakże różnych orientacjach teoretycznych – od marksizmu i keynesizmu poprzez instytucjonalizm i strukturalizm do monetaryzmu.

Sam przyjąłem postawę ekonomisty uczestniczącego, ale nie w znaczeniu tzw. ekonomii uczestniczącej czy partycypacyjnej (*parecon*). Można w wielu wydarzeniach, zjawiskach, procesach nie uczestniczyć, w takim sensie jak to pojmuję, ale wiem, jak to uczestniczenie wzbogaca. Nie trzeba być biednym, by sensownie ze scjentystycznego punktu widzenia pisać o biedzie czy też bogatym, by wyjaśnić teoretycznie istotę i źródła bogactwa. Ale by zrozumieć, co i dlaczego tak naprawdę tam wewnątrz się dzieje, to trzeba tam samemu zaglądać. Łatwiej pojąć istotę nędzy i zaproponować sensowne strategie jej przezwyciężania, gdy wędruje się po Boliwii, Laosie czy Malawi i zrozumieć źródła zamożności i procesy doń prowadzące, gdy odwiedza się Norwegię, Szwajcarię czy Kanadę. Kant mógł dochodzić do swych wiekopomnych koncepcji nie opuszczając nigdy Królewca, Darwinowi nigdy by się to nie udało, gdyby całe życie siedział nawet w najlepszej bibliotece w Londynie. Porządny ekonomista nie musi od razu płynąć do Ziemi Ognistej i na Galapagos, gdzie skądinąd też byłem, ale na miejscu siedzieć też nie może. To nie te czasy. Świat wędruje.

Nie trzeba być kilkakrotnie wicepremierem i ministrem finansów w tak kluczowym historycznie okresie i w tak trudnych – i jakże ciekawych! – czasach, by tworzyć zręby teorii transformacji ustrojowej, ale takie unikatowe doświadczenie niebywale wzbogaca warsztatowo i metodologicznie. Gdy ktoś pisze o szybkim wzroście gospodarczym, niekoniecznie musi żyć w kraju, w którym ma on taki charakter, ale dobrze jest, gdy przynajmniej od czasu odwiedzi taką gospodarkę i na miejscu zada sobie kilka pytań, które w innym przypadku nie przyszłyby do głowy. Sam tego często doznaję przy okazji każdej kolejnej wizyty w Chinach. Warto przeto uczestniczyć po to, by wyjść poza wieżę z kości słoniowej, z której przecież nie wszystko widać.

W innych dyscyplinach naukowych, na przykład w medycynie, uczestnictwo polega na czym innym. Trudno być na przykład profesorem pediatrii nie zajmując się leczeniem dziecka. No, ale nie trzeba być chorym, aby zostać dobrym lekarzem. Jednakże by rozumieć istotę choroby i mentalność chorego, a w ślad za tym zaproponować skuteczną terapię, trzeba mieć kontakt z chorymi, a nie tylko z komputerowymi modelami.

Poprzez brak lub nieumiejętność uczestniczenia znakomita część nauki bywa spłycona, niekiedy prymityzowana, pola obserwacji są zawężane. I bywa, że niektórzy piszą, choć w niejednym przypadkach nie do końca wiedzą, o czym. Nie pracowali w przedsiębiorstwie, nie byli w polityce, nie obcowali z ludźmi różnych kultur, nie wyjrzeli poza opłatki własnej dyscypliny. Nie konfrontowali teoretycznych modeli z praktyczną rzeczywistością. W konsekwencji jakże często mijają się z prawdą. Można podać masę przykładów takich w istocie pseudonaukowych postaw w ekonomii, także w naszej części świata, ostatnio głównie w z związku z próbami objaśnienia i kształtowania posocjalistycznej rzeczywistości. Szczególnie rzuca się tu w oczy zaimportowana do Polski i niektórych innych krajów regionu, także do Rosji w poprzedniej dekadzie, irracjonalna koncepcja "szokowej terapii".

103. Wpis 573, 16.X.2009

Witam! I z radością informuję wszystkich naszych blogowiczów, że – zgodnie z obietnicą i przyjętą zasadą – w NAWIGATORZE pokazało się 46 zaktualizowanych tabel, wykresów i map, co powinno ułatwić śledzenie procesów będących przedmiotem naszych zainteresowań. W listopadzie następną porcja aktualizacji. Zapraszam zatem na www.wedrujacyswiat.pl!

102. Wpis 571, 13.X.2009

Wojciech Bugajski (wpis 569) formułuje ciekawe poglądy – i na pewno dla wielu kontrowersyjne – na temat działalności Banku Światowego. Sam też nie od dziś adresuję do tej organizacji sporo uwag krytycznych i zastrzeżeń. Mogę nawet przyznać, że kiedyś, na wiosnę 2003 roku, pod jej oknami w Waszyngtonie demonstrowałem wraz z wcale liczną grupą przeciwników BŚ. Byłem wtedy wicepremierem Polski i ministrem finansów i, po roboczym spotkaniu z ówczesnym szefem banku, Jamesem Wolfensohnem, próbowałem wczuć się w nastrój ulicy, która miała zgoła odmienne zdanie na temat tego, co czyni Bank Światowy. I wplątałem się w protestujący tłumek. Przyznam, że demonstranci przynajmniej po części mieli – i mają – rację. Rzecz w tym, odnośnie do czego i po jakiej części? I co można w zamian zaproponować bardziej sensownego, pozostając na gruncie zarówno autentycznej troski społecznej, jak i ekonomicznego oraz technokratycznego pragmatyzmu. A bliskie mi jest i jedno, i drugie.

Ci, co krytykują Bank Światowy, mają ku temu wiele argumentów. Zarówno ta organizacja, jak i dużo bardziej znacząca finansowo i politycznie bardziej wpływowa, czyli Międzynarodowy Fundusz Walutowy, muszą zmienić sposób swego funkcjonowania, jeśli chcą przetrwać na długą metę. Nie sądzę, aby już wyczerpały one swoje możliwości, zwłaszcza, że obecny kryzys dodał im – przede wszystkim MFW – impetu. I, oczywiście, środków, bez czego ten impet nie byłby możliwy. Z czasem wszakże – choć czas ten jeszcze nie nadszedł – organizacje systemu Bretton Woods zejdą ze światowej areny. Wyłonić bowiem musi się nowy układ organizacyjny i ład instytucjonalny, sprawniej niż obecny bałagan obsługujący współzależną gospodarkę powstałą w wyniku nieodwracalnego procesu globalizacji. Jesteśmy jednak dopiero u zarania tego procesu i powstawanie nowych ram instytucjonalnych zglobalizowanej gospodarki zajmie nam jeszcze lata całe. To pokoleniowe zadanie, aczkolwiek obecny kryzys, pokazując jego nieuchronność, przyspiesza ten proces.

Co zaś do samego Banku Światowego, to zasługuje on na zdecydowanie mniej uwag krytycznych niż Międzynarodowy Fundusz Walutowy. Miałem sposobność przyjrzeć się funkcjonowaniu obu tych organizacji od środka, goszcząc tam jako konsultant kilka razy i nie mam wątpliwości, że przemiany muszą polegać na sukcesywnym wyzwalaniu się z wpływów doktryny neoliberalnej i pozostałości tzw. Konsensusu Waszyngtońskiego oraz z dominacji interesów USA. Już to się dzieje.

Wyjaśnijmy też przy okazji, że około 25 procent środków alokowanych przez BŚ to bezzwrotne granty, następne 40 procent to nie oprocentowane kredyty, a jedynie pozostałe 35 procent transferowanych pieniędzy to oprocentowane pożyczki. Trzeba przy tym zdawać sobie sprawę, że finansowanie określonych programów – na przykład w Brazylii czy Rosji, a więc w krajach zaiste nie najbiedniejszych – sprzyja pogłębianiu wiedzy i umiejętności przydatnych przy wspieraniu przeciwdziałania nędzy i ubóstwu w krajach najbiedniejszych. Ponadto wśród społeczeństw o dochodach średnich także znajdują się, niestety, znaczne obszary autentycznej biedy, walkę z którą należy wspierać, o ile tylko przeznaczane na to środki pochodzące z zewnątrz są wydatkowane efektywnie. Niestety, doświadczenia w tej materii są rozmaite i zawsze już tak będzie, że stać będziemy w obliczu konkurencyjności alternatywnych ścieżek wydatkowania stojących do dyspozycji środków.

101. Wpis 568, 6.X.2009

Miesięcznik "Forbes" zadał mi dwa pytania, na które krótko odpowiedziałem:

1. Jest Pan wymieniany jako potencjalny kandydat do RPP. Czy przyjąłby Pan tę propozycję?

Nie. To jest wykluczone. Mam ciekawsze i ważniejsze zadania.

2. Jakie najważniejsze zadania czekają nową RPP? Czy uda się tak dobrać jej skład, by skrzydło jastrzębie (kandydaci sejmu i senatu) nie przeważyło nad gołębim (prezes Skrzypek i kandydaci prezydenccy) – bo wtedy być może czeka nas kolejne schładzanie gospodarki.

Najważniejsze zadanie to tak sterować polityką pieniężną banku centralnego, by za nowej kadencji RPP Polska weszła do obszaru wspólnej waluty euro i by mierzenie w tzw. cel inflacyjny sprzyjało rozwojowi gospodarczemu. Podział zaś na "gołębi" i "jastrzębi" to dosyć irracjonalne rozróżnienie. Powiedziałbym: "gazetowe". Dobrze byłoby, gdyby udało się stworzyć RPP z zaiste apolitycznych fachowców, nie ulegających naciskom "rynków", mediów, a nade wszystko błędnych teorii ekonomicznych i szkodliwych ideologii. Jak dotychczas to się nie udawało.

100. Wpis 567, 1.X.2009

Witam! Półtora roku temu ukazał się "Wędrujący świat" i przy okazji ruszył nasz blog, często – i nie bez powodu – określany przez goszczących tutaj komentatorów jako forum dyskusyjne. Staram się być na nim cały czas aktywny i tak oto mamy JUBILEUSZ! To już setny mój wpis na blogu "Wędrującego świata"!

Jeden z popularnych dzienników zadał mi cztery pytania. Oto one i moje nań odpowiedzi:

1. Amerykański ekonomista Peter Schiff ponad rok temu przewidział ogólnoświatowy kryzys ekonomiczny, lecz nie spotkał się ze zrozumieniem wśród kolegów po fachu. Jak Pan sądzi, dlaczego większość ekonomistów nie dostrzegło zagrożenia na czas?

Zaiste, niewielu przewidziało nadejście kryzysu, choć ostatnio jakby coraz więcej chętnie się do tego przyznaje. Nawet jeśli nie mają ku temu żadnych podstaw... Jest to o tyle dziwne, że nieuchronność nadejścia załamania i wstrząsu powinna być oczywista dla każdego światłego ekonomisty. Piszę o tym szerzej w książce "Wędrujący świat" (www.wedrujacyswiat.pl), która w sposób przystępny – bo zrozumiale odpowiada ludziom na pytanie, dlaczego jest tak, jak jest? – wyjaśnia mechanizmy prowadzące do zaburzeń, które nazywam Jeszcze Większym Kryzysem (dużymi literami). Warto czytać, bo to oczy otwiera! A dlaczego "większość ekonomistów nie dostrzegła zagrożenia na czas?" Sądzę, że z powodu zapatrzenie w neoliberalne dogmaty, co także bardzo silnie było widać u nas, w Polsce. Jeszcze to pobrzękuję w licznych wypowiedziach ekonomistów, zwłaszcza tych rozpolitykowanych i ulegających ideologicznym iluzjom, a także pośród analityków bankowych, których poglądy trudno traktować poważnie. Oczywiście, dodajmy, do krzewienia fałszywych i szkodliwych poglądów na temat stanu i tendencji gospodarczych przyczyniają się także media i powierzchownie komentujący wydarzenia dziennikarze...

2. "Mamy dopiero początek kryzysu. Nie jesteśmy nawet w jego zaawansowanym stadium. Powodem kryzysu jest niedobór kapitalizmu. Polityka Baracka Obamy, polegająca na ogromnym dofinansowywaniu gospodarki przez rząd, tylko pogłębi kryzys". Czy zgadza się Pan z powyższą opinią? Jeśli nie, gdzie leży źródło kryzysu gospodarczego?

Peter Schiff się myli. A raczej sam uprawia "politykę", gdyż bliska mu jest linia republikanów, a nie demokratów. A republikanie – w tym zwłaszcza ośmioletnie rządy prezydenta George'a W. Busha – mają sporo na sumieniu, jeśli chodzi o spowodowanie kryzysu. Z kolei prezydent Barack Obama zasadniczo ma rację, gdyż bez interwencji rządu w źle funkcjonujące mechanizmy nadmiernie zliberalizowanego rynku i bez wielkiego pakietu fiskalnego zwiększającego popyt, załamanie amerykańskiej gospodarki byłoby dużo większe – z wszystkimi tego negatywnymi następstwami dla całego świata, zważywszy na znaczenie USA. To dzięki interwencji Państwa już teraz pojawiają się oznaki ożywienia w USA i w innych krajach, które nie zawahały się do instrumentów interwencyjnych sięgnąć. Schiff fundamentalnie się myli, twierdząc, że "powodem kryzysu jest niedobór kapitalizmu". Jest to typowo neoliberalny, motywowany ideologicznie i związany z interesami grupowymi pogląd amerykańskich neokonserwatystów. Powodem kryzysu jest nadmiar neoliberalnego kapitalizmu. O tym, skąd się wziął i dlaczego tak szkodzi, a nade wszystko, co zrobić, by było lepiej, więcej piszę w "Wędrującym świecie".

3. "70% amerykańskiej gospodarki jest napędzana przez konsumentów. Konsumpcja i pożyczanie sprawiają, że rośnie dług". Chorobą jest finansowanie konsumpcji za pomocą

długu. Lekarstwem jest zaprzestanie konsumpcji. Czasem lekarstwo smakuje źle, ale trzeba je przełknąć. Trzeba oszczędzać i produkować". Co według Pana jest lekarstwem na kryzys?

Kryzys, który przeżywamy, to nie żarty. To nie jest koniunkturalne załamanie produkcji. To jest kryzys systemowy, który przesunął się ze sfery finansowej do sfery produkcji, a teraz rozprzestrzenia się w sferze społecznej, politycznej i ideologicznej. Jego przezwyciężenie zajmie lata i wymaga sukcesywnej, gruntownej zmiany wartości, przebudowy instytucji, czyli reguł rynkowej gry ekonomicznej. oraz zmian w sposobach uprawiania polityki gospodarczej. Wiele już się na tym polu dzieje. Szkoda, że dużo więcej za granicą – m. in. wskutek działań podejmowanych w ramach krajów G-20, ostatnio w Pittsburghu – niż w Polsce, gdzie rządowi Platformy Obywatelskiej nadal wydaje się przyświecać skompromitowana neoliberalna doktryna społeczno-ekonomiczna. Przezwyciężanie kryzysu wymaga większej spójności i większej – większej, nie mniejszej – ale zarazem lepiej zaadresowanej interwencji Państwa. W innym przypadku jest tylko kwestią czasu nawrót zjawisk kryzysowych. Na gruncie zaś czysto ekonomicznym jest oczywiste, że koniunktura może poprawić się wyłącznie wskutek wzrostu popytu - tak konsumpcyjnego, jak i inwestycyjnego, tak prywatnego, jak i rządowego. Przy tym wszystkim nigdy nie należy ani siebie, ani Państwa nadmiernie zadłużać. Z tym się zgadzam. Niestety, nasz rząd "funduje" nam na przyszły rok deficyt ponad 50-miliardowy i już teraz zadłuża nas ponad rozsądną miarę, gdyż nieudolnością swojej polityki budżetowej zawęził bazę aktywności gospodarczej, która przesądza o poziomie dochodów publicznych. To się zemści.

4. Większość ekonomistów w Polsce bagatelizowało zagrożenie kryzysowe mówiąc, że ominie Polskę. Teraz, gdy kryzys stał się odczuwalny, twierdzą, że to jego schyłkowa faza. W jakim stadium kryzysu znajduje się obecnie Polska? Kiedy kryzys zacznie się cofać?

Tak jak tzw. większość ekonomistów niesłusznie, nie rozumiejąc istoty rzeczy, bagatelizowała kryzys, tak mylą się oni i teraz, głosząc jego schyłkowość czy wręcz już koniec. Kryzys dopiero nabiera swoich paskudnych rumieńców. Rośnie zadłużenie Państwa, zdewastowany jest system finansów publicznych, zwiększa się bezrobocie, trwa fala bankructw przedsiębiorstw niezawinionych złym zarządzaniem, spada produkcja przemysłowa, piętrzą się zatory płatnicze… To tylko główne, acz nie wszystkie symptomy schorzenia. Weszliśmy w fazę dwuletniej stagnacji dlatego, że rząd premiera Tuska nie potrafił dostosować polityki do zewnętrznych wyzwań kryzysowych i nie dokonuje niezbędnych reform strukturalnych. A odpowiedź na pytanie, "kiedy kryzys zacznie się cofać?", zależy od tego, co kto rozumie pod tym pojęciem. Upraszczając można przyjąć, że kryzys zacznie ustępować rozwojowi wtedy, gdy ponownie zacznie rosnąć zatrudnienie. Obawiam się, że przy takiej jak uprawiana przez nadwiślańskich neoliberałów polityce gospodarczej, w tym zwłaszcza finansowej, potrwać to może jeszcze dwa lata. Szkoda, bo tak wcale być nie musiało. I nie musi.

99. Wpis 564, 29.IX.2009

Witam!

I wzywających do umieszczenia fotografii z moich ostatnich podróży spieszę poinformować, że właśnie na portalu TIGERa (http://www.tiger.edu.pl/kolodko/galeria/galeria.htm), w Galerii zdjęć (zwłaszcza sekcje: Podróże, Natura, Kultura), przybyło ich w sumie około 40. Są to obrazki przede wszystkim z Mount Athos i z Karaibów. Ponadto kilka znalazło się także na stronie z aktualnościami oraz w Galerii NAWIGATORa (http://www.wedrujacyswiat.pl/Galeria.php). Te ostatnie dotyczą dwu wątków poruszanych na stronach 135 i 208 "Wędrującego świata".

98. Wpis 559, 16.IX.2009

Jakże wiele nieporozumień w ekonomii i w polityce gospodarczej bierze się z mylenia środków z celami. Problem jest nienowy, ale obecnie mamy tego kolejny przejaw i dowód zarazem, gdyż kryzys, którą wstrząsnął światem, jest skutkiem pomieszania tego, co powinno być traktowane instrumentalnie z tym, co jest sensem aktywności ekonomicznej człowieka i społeczeństwa. To niewybaczalny grzech neoliberalizmu. Celem działalności gospodarczej jest długofalowy, zrównoważony ekonomicznie, społecznie i ekologicznie rozwój. Wszystko inne w tym kontekście trzeba postrzegać jako cele cząstkowe bądź też środki prowadzące do celu ogólnego.

Prawidłowe sformułowanie celu rozwoju społeczno-gospodarczego jest kluczowe. Gdy to już mniej więcej się udaje, wyłania się problem ilościowego mierzenia postępu. To niezwykle skomplikowane zagadnienie, z którym nauka, a jeszcze bardziej polityka dotychczas sobie nie poradziły. Stosujemy więc rozmaite miary dające jakieś przybliżenie, namiastkę, orientację. A przecież od tego, co i jak się mierzy, zależy w wielkim stopniu, co i jak się robi. I tak, skoro najczęściej przyjmowanym celem jest maksymalizacja produkcji, to dąży się do zwiększania jej poziomu najczęściej mierzonego wielkością produktu krajowego brutto, PKB.

O ile PKB jest i pozostanie użyteczny jako syntetyczny miernik zmian poziomu produkcji (choć wcale nie gorszymi kategoriami są produkt netto czy dochód dyspozycyjny netto), to jego ułomność jako miary rozwoju społeczno-gospodarczego jest ewidentna. Nie każdy wzrost produkcji przekłada się na rozwój społeczny. Możliwy jest rozwój (pojęcie jakościowe) bez wzrostu (pojecie ilościowe). PKB w ogóle nie bierze pod uwagę zróżnicowania podziału dochodów. Pominięta zupełnie w tym mierniku jest kwestia dychotomii czasu pracy i czasu wolnego. Nie uwzględnione są efekty zewnętrzne w postaci absorpcji i dewastacji środowiska przyrodniczego. To tylko główne przywary tej miary, wciąż najszerzej stosowanej w statystyce i analizach, a tym samym tkwiącej u podstaw decyzji politycznych dotyczących nas wszystkich jako obywateli, konsumentów i producentów.

Trwają zatem próby konstruowania innych mierników postępu na niwie ekonomicznej. Warto zdać sobie sprawę, że jest to zagadnienie o znaczeniu fundamentalnym. Przykładowo, zgoła odmiennie ustawia się politykę oświatową, jeśli miernikiem edukacji są czynione nań nakłady, inaczej zaś gdy potrafi się poprawnie wyceniać jej efekty. Przecież rosnąć mają efekty (wiedza i kultura), a nie nakłady (wydatki publiczne), o co skądinąd zabiegają zainteresowani i ich lobbyści. Podobnie jest ze zdrowiem, stanem środowiska naturalnego, bezpieczeństwem.

PKB wciąż króluje i długo jeszcze, bardzo długo nie zostanie zdetronizowany. Potrzebne są jednak nowe miary. Dlaczego? Z dwu zasadniczych powodów. Po pierwsze, bo chcemy lepiej zrozumieć świat i, po drugie, bo chcemy zmieniać go na lepsze. Z takim też zamysłem dwadzieścia lat Amartya Sen, późniejszy laureat ekonomicznej Nagrody Nobla i obecnie profesor Harvardu, zaproponował wskaźnik rozwoju kapitału ludzkiego, tzw. HDI (ang. Human Development Index). PKB waży na jego wielkości jedynie w 1/3, a o pozostałych 2/3 decyduje stan zdrowia i oświaty. To krok we właściwym kierunku, choć HDI wciąż pozostaje w cieniu PKB i jest zasadniczo jego funkcją.

Próbuję pójść dalej proponując w "Wędrującym świecie" Zintegrowany Indeks Pomyślności, ZIP. Tak jak kod pocztowy ma on pokazywać kierunek, w którym trzeba zmierzać, aby w wielowymiarowym, złożonym procesie rozwoju nie pobłądzić. ZIP – kompozytowy wskaźnik rozwoju, na razie w fazie ogólnej koncepcji – uwzględnia wszystkie istotne aspekty rozwoju społeczno-gospodarczego, pominięte nie tylko w PKB, ale i w HDI. A więc nie jest tutaj zgubiona z pola widzenia kwestia podziału dochodów, stan środowiska, poziom kultury, subiektywne oceny stanu otoczenia społeczno-politycznego oraz wycena czasu wolnego. Przecież dochód, dajmy na to, 50 tysięcy złotych rocznie to zupełnie co

innego, gdy pracuje się nań 8, a co innego, gdy tyra się 10 godzin dziennie. To zupełnie co innego, gdy tyle zarabia się w warunkach funkcjonującej demokracji, a co innego gdy tam ma li tylko charakter nominalny albo wcale jej nie starcza. Te same pieniądze inne mają dla nas znaczenie, gdy wokół jest czysto i schludnie, inne gdy brudno i niechlujnie.

Dobrze się przeto stało, że półtora roku temu prezydent Francji, Nicolas Sarkozy, wystąpił z inicjatywą poszukiwania odmiennych, lepszych wskaźników "funkcjonowania gospodarki i społecznego rozwoju". Złośliwi mówią, że to dlatego, iż PKB wtedy jeszcze we Francji rósł, ale popularność jej nowego przywódcy już spadała. Może i tak było… Nawet w Polsce formacjom politycznym zdarzało się przegrywać wybory podczas boomu mierzonego wzrostem PKB (np. SLD w 1997 r.), czy też brylować z propagandą sukcesu podczas stagnacji (np. PO obecnie).

W ślad za inicjatywą prezydenta Sarkozy'ego utworzona została międzynarodowa (choć zdominowana przez uczonych amerykańskich i brytyjskich, z dodatkiem francuskich) komisja. I teraz, w dostojnym wielkim amfiteatrze Sorbony, przedstawiła wyniku swych 18-miesięcznych prac. Na czele komisji stanął inny noblista, prof. Joseph Stiglitz z Columbia University. Znając obu od wielu lat, miałem nadzieję, że myśli ich pobiegną w podobną stronę jak w przypadku ZIP, co też i podpowiadałem. I tak się stało. Wystarczy porównać założenia i istotę ZIP z rekomendacjami komisji i od razu widać, że są one jakby rozwinięciem tego, co zaproponowałem. Teraz pozostaje najtrudniejszy etap prac: konkretyzacja i implementacja. Przedsięwzięcie tyleż intelektualne i naukowe, co organizacyjne i polityczne. Jest o co walczyć!

Pozycja Francji i autorytet prezydenta Sarkozy'ego robią swoje. Udało się do Paryża ściągnąć nie tylko wielu wybitnych uczonych, ale także znaczących przedstawicieli i szefów Organizacji międzynarodowych – Banku Światowego, MFW, Międzynarodowej Organizacji Pracy, OECD, Unii Europejskiej. Wszyscy zarzekali się, że pójdą we wskazanym kierunku. A sam Sarkozy dodał, że od teraz żądał będzie od przedstawicieli Francji w tych i innych gremiach, by tego pilnowali. I z tymi propozycjami jedzie na szczyt G-20 do Pitsburga.

Tak oto w dniu, w którym media obchodziły "rocznicę wybuchu światowego kryzysu gospodarczego", upraszczając raz jeszcze skomplikowaną rzeczywistość i prymitywizując przy okazji sens aktywności gospodarczej, na Sorbonie odbyła się prezentacja dokonań komisji Stiglitza-Sena. W mediach krótkowzroczne rozważania i spekulacje, kiedy Dow Jones i WIG wrócą do przedkryzysowego poziomu, na Sorbonie o postępie i zrównoważonym rozwoju świata. W gazetach i telewizji na wierzchu neoliberalne mielizny intelektualne i interesy tzw. elit, na Sorbonie Zintegrowany Indeks Pomyślności i dalsze pytania o odmienne, bardziej adekwatne do istoty sprawy miary funkcjonowania i rozwoju.

Trzeba iść w kierunku post-PKBowskiej gospodarki. Wszędzie, w Polsce też.

97. Wpis 557, 16.IX.2009

Tegoroczne, XIX już Forum Ekonomiczne w Krynicy bezsprzecznie było imprezą ciekawą. Jego znaczenie biznesowe jest w sposób oczywisty przesadzane przez media i niektóre organizacje, zwłaszcza te żyjące z lobbingu, ale też nie należy rangi tego spotkania umniejszać. Ważniejsze wszakże były rozliczne dyskusje, ale chyba najistotniejsze – jak i w poprzednich latach – nawiązywanie nowych i podtrzymywanie starych kontaktów, które przydają się w zawodowych zajęciach. Iluż to znajomych można było spotkać na krynickim deptaku i w okolicach! Natomiast ilość biznesmenów czy inwestorów z bogatszych regionów Europy i świata wciąż nader nikła; prawie wcale. To jedna z głównych słabości Krynicy. Ale może okazać się to i jego zaletą, gdyż impreza jakby ewoluowała od zgromadzenia ekonomicznego do gospodarczego i społeczno-politycznego jamboree. Tych drugich wątków jest coraz więcej, co z kolei cieszy.

Forum, choć znakomicie zorganizowane, nie wykorzystało szansy do rozwinięcia pogłębionej dyskusji merytorycznej, do której prowokuje kompleks zagadnień związanych z kryzysem gospodarczym oraz obecną fazą globalizacji. Co prawda, nie brakowało paneli ze słowem "kryzys" w tytule, ale jakimś dziwnym trafem (?) poruszały się one po powierzchni zjawisk i niejednokrotnie były nader tendencyjne. Ta tendencyjność była szczególnie widoczna w dwu nurtach.

Pierwszy to nurt rządowy, który z uporem godnym lepszej sprawy głosi wielkie sukcesy władzy. To uderzające, że podczas gdy prominentny rzecznik interesów przedsiębiorców dowodzi, iż jest to z punktu widzenia biznesu i przedsiębiorczości najgorszy rząd dwudziestolecia rynkowych przemian, machina marketingu politycznego rządzących warstw zapatrzona jest bezkrytycznie w krzywe zwierciadło własnych rzekomych osiągnięć. Żenująco wypadła wypowiedź obecnego ministra finansów, który jest dumny ze stanu rzeczy, no bo gdzie indziej jest gorzej… Należy rozumieć, że ta radość rozciąga się nie tylko na stagnację i rosnące bezrobocie, na głęboką recesję w przemyśle i utrzymującą się względnie wysoką inflację, ale też na zdewastowany polityką premiera i ministra finansów budżet oraz na zapaść finansów publicznych. Ani słowa o kawalkadzie własnych błędów!

Propaganda sukcesu w czasie kryzysu i wobec braku koncepcji politycznej pełną gębą! Chodzi tu nie tylko o licznie uczestniczących w panelach ministrów i innych urzędników administracji wysokiego szczebla, ale również o ich zaplecze analityczne i propagandowe. To, trzeba przyznać, było dobrze przygotowane, a przez życzliwe i mało krytyczne (wobec obecnego rządu) media mocno nagłaśniane. Dodać warto, że niektórzy z ministrów istotnie mają coś ważnego do powiedzenia i próbują twórczo podchodzić do prób rozwiązywania piętrzących się problemów. Ale niech nie mają wątpliwości, że dominujące w polityce obecnego rządu neoliberalne doktrynerstwo, a teraz na dodatek jeszcze załamanie budżetu i ogólna niemoc decyzyjna w obliczu wyborów za rok i za dwa, spowodują spalenie wielu słusznych planów na panewce.

Niestety, nikt nie usłyszał od premiera Tuska, jak ma się do rzeczywistości tak szumnie przed rokiem eksponowana przez niego deklaracja o wprowadzeniu Polski do obszaru euro w 2011 roku. A wypadałoby się pojawić i odpowiedzieć na parę pytań. Krynica była ku temu znakomitą okazją… Nikt nie usłyszał od byłego wicepremiera-ministra finansów ani słowa na temat strat spowodowanych jego szokiem bez terapii na początku minionej dekady i niepotrzebnym przechłodzeniem gospodarki w jej końcu, a była ku temu sposobność podczas panelu roztrząsające dokonania i wpadki dwudziestolecia transformacji… Nikt nie usłyszał od byłego wiceministra finansów, teraz już, a jakże!, krytykującego niedawnych kolegów z rządu, jak się ma jego deklaracja sprzed niespełna dwu lat, kiedy to – też nieodpowiedzialnie i nieprofesjonalnie – deklarował zmniejszenie udziału

tzw. sztywnych wydatków w budżecie państwa do 50 proc., podczas gdy te bynajmniej nie spadają, a wręcz rosną…

Dziennikarze też nie wypominali analitykom i innym fachowcom, a już na pewno nie kolegom z branży, ich wypowiedzi i prognoz sprzed roku, bo i po co psuć przyjemną atmosferę, czyż nie? A przecież wszyscy mamy świeżo w pamięci panel, w którym rok temu uczestniczyłem wraz z laureatem Nagrody Nobla w ekonomii, profesorem Edmundem Phelpsem. Przecież to wtedy, rok temu, gdy inni odcinali się od stwierdzeń o światowym kryzysie, mówiłem o nadchodzeniu "Jeszcze Większego Kryzysu", o czym już wtedy można było przeczytać w "Wędrującym świecie"… To wtedy, ku smutnemu zaskoczeniu jakże wielu, profesor Phelps jednoznacznie zgodził się ze mną, że neoliberalizm nie ma przyszłości. Był on ponownie obecny na forum w tym roku i ponownie organizatorzy nie potrafili jego obecności sensownie wykorzystać, a szkoda.

Media jednak, miast poprzypominać i wypominać co komu trzeba, wolą koncentrować się na ogłaszaniu "rocznicy wybuchu kryzysu" i proklamowaniu jego końca, choć ani nie zaczął się on rok temu, ani się obecnie nie kończy. Do tego – niestety – wciąż jeszcze daleka droga. I za rok, na XX jubileuszowym forum, nadal trzeba będzie o tym mówić. Notabene, byłaby to niezła zabawa, gdyby tak cytować wypowiedzi rozmaitych znawców przedmiotu sprzed roku i konfrontować ich z tymi osądami w obliczu faktów. Wtedy dopiero widać jak na dłoni, ile jest w tych głosach powierzchowności, płycizny, niedorzeczności, tendencyjności, a także partykularyzmu. W tym roku tych ułomności też nie brakowało.

Brylował w tym drugi wyraźnie przebijający się nurt debat, pod dyktando wciąż żwawych i przy pomocy hojnych sponsorów i życzliwych mediów nieźle sobie radzących naszych nadwiślańskich neoliberałów. Nie brakowało ich. Ba!, było ich chyba nawet więcej niż przed rokiem, a na pewno byli aktywniejsi i głośniejsi, wspierając się jeszcze paroma kolegami ściągniętymi z zagranicy. Wyraźnie nastąpiła mobilizacja.

Kogoś obiektywnie patrzącego z boku mogłoby to zdumiewać, ale znawców polskiej sceny debat ekonomiczno-społecznych i ideowo-politycznych dziwić nie musi. Neoliberalizm bowiem kompromituje się w całej rozciągłości, ale bynajmniej nie umarł. Dlatego właśnie w "Wędrującym świecie" piszę o upadającym neoliberalizmie, a nie o już upadłej idei i praktyce. Toczy się bowiem walka o to, by przeżył. I jego eksponenci, apologeci i sponsorzy znakomicie – to trzeba przyznać – wykorzystali krynicką okazję. Nadwiślański neoliberalizm ma się zdecydowanie lepiej niż w innych krajach. Jest to tyle zastanawiające, co niebezpieczne…

Oczywiście, oficjalnym obradom i nieoficjalnym spotkaniom towarzyszyły rozmaite imprezy kulturalno-rozrywkowe i integracyjne. Jak było słychać (i po niektórych uczestnikach widać) nawet do białego rana. A rano, gdy biegałem, każdego z poranków napotkałem tylko jednego jeszcze biegającego. To z kolei tyleż zastanawiające, co i smutne… No, ale skoro w tamtych imprezach nie uczestniczyłem, to i na ten temat nie mam nic do powiedzenia. Może ktoś inny z uczestników krynickiego wydarzenia coś nam o tym napisze?

96. Wpis 549, 28.VIII.2009

Będąc w drodze, już na lotnisku, odpowiedziałem telefonicznie na pytanie jednej z gazet dotyczące oceny polityki gospodarczej rządu w ślad za ogłoszeniem przez Główny Urząd Statystyczny prowizorycznych danych o wzroście PKB w pierwszym półroczu o 1 proc. Oto ten komentarz:

Premier nie od dziś i nie do jutra uprawia swoją propagandę sukcesu. Fakty jednak mówią same za siebie. Dane GUS to nie jest zła wiadomość. Abstrahując od tego, że przy dobrej polityce rządu, której nie starcza, gdyby premier i jego minister finansów mniej ulegali wpływom ideologii neoliberalnej, moglibyśmy mieć znacznie wyższy poziom wzrostu gospodarczego, gwarantujący co najmniej utrzymanie poziomu zatrudnienia. Ale cieszy to, że w pierwszym półroczu GUS odnotował minimalny co prawda, ale jednak wzrost gospodarczy, co dla niektórych z nas stanowi miłe zaskoczenie, gdyż wiele wskazywało, że jesteśmy w fazie recesji. Obawiam się jednak, że ten wskaźnik wzrostu, w sumie o 1 proc. w pierwszym półroczu, z czasem zostanie zweryfikowany in minus, jak będą bardziej precyzyjne dane. To jednak nie zmienia faktu wzrostu.

Przyczyną tego, mizernego co prawda, ale jednak wzrostu są
głównie lepsze rezultaty – niż zakładał to także rząd – w sferze handlu zagranicznego. I znowu, nie ma to nic wspólnego z polityką rządu, w dobie zawieruchy kryzysowej i spekulacji bowiem, na którą przyzwala system kursowy i nasza polityka, tak dramatycznie w ostatnich miesiącach obniżył się kurs złotego, że była to dobra informacja dla wielu eksporterów. Dlatego eksport wzrósł bardziej niż oczekiwano. Ale już widzimy, że nie jest to trwała tendencja. W II kwartale kurs złotego otarł się w stosunku do euro o poziom 4,90 zł, a dziś znowu przestawiły się cyferki i jest to 4,09 zł. Ponownie wielu eksporterów, którym opłacało się produkować i sprzedawać za granicę, nie robi tego, bo zeszli poniżej poziomu opłacalności ograniczając swoją aktywność gospodarczą.

Najważniejsze jest to, jakie wnioski w polityce gospodarczej wyciągnie się z tego na przyszłość. Wiele wskazuje, że tego mizernego, śladowego, stagnacyjnego wskaźnika około 1 proc. nie da się utrzymać w obecnym kwartale i w całym drugim półroczu 2009 r. Nadal potrzebne jest bardziej aktywne oddziaływanie rządu i lepsze współdziałanie polityki budżetowej
rządu z polityką pieniężną banku centralnego. Nawet w warunkach kryzysu, przy dobrym ustawieniu parametrów makroekonomicznych i poprawnej polityce gospodarczej – której, niestety, w czasach rządów Platformy Obywatelskiej nie starcza – moglibyśmy mieć wzrost gospodarczy przekraczający 3 proc., a nie sięgający w I-ym półroczu 1 proc., a w II-im najprawdopodobniej będzie gorzej. Jeśli jest możliwość wsparcia światłych działań rządu, bo takich nie brakuje, to należy to czynić.

W Polsce będzie można mówić o przezwyciężaniu kryzysu dopiero wtedy, kiedy podstawy wzrostu gospodarczego będą trwałe, dopiero wtedy, kiedy gospodarka wróci na ścieżkę wzrostu nie mniej niż 5 proc. rocznie, nie mówiąc o 7 proc., które osiągaliśmy, gdy koordynowałem politykę w lewicowych, SLD-owskich rządach, kiedy będzie powtórnie spadało bezrobocie w wyniku szybkiego wzrostu produkcji. A dzisiaj bezrobocie w Polsce wciąż rośnie, nadal bankrutują firmy i to często pomimo poprawnego zarządzania.

Na koniec powtórzę: moralnie naganne, a politycznie błędne jest cieszenie się z tego, że gdzie indziej jest gorzej. Jeśli w innych krajach w sferze gospodarczej dzieje się gorzej niż w Polsce, to należy się zastanowić dlaczego. Bo są też takie kraje, w których dzieje się lepiej niż u nas. Trzeba się zastanawiać, czego można się nauczyć od tych, którzy sobie lepiej radzą z kryzysem, a nie cieszyć z tego, że są kraje, które radzą sobie jeszcze gorzej niż my.

95. Wpis 548, 25.VIII.2009

Joannę (wpis 540) po przeczytaniu wzmianki (wpis 535) o mojej podróży na półwysep Athos, do monastycznego quasi-państwa, gdzie od prawie millenium kobiety nie mają wstępu, "szlag…po prostu trafił!!!" Mnie pewnie też by trafił, gdyby było odwrotnie, bo tak tam pięknie i ciekawie. Cóż, paniom pozostają cudze relacje i wycieczka statkiem w odległości 500 metrów od wybrzeża tego jedynego w swoim rodzaju miejsca, żywej pozostałości z czasów Bizancjum. Wszakże nawet tylko to warto zrobić, bo i z takiego dystansu widoczne klasztory (piętnaście po obu stronach półwyspu, bo pięć z w sumie dwudziestu znajduje się, choć blisko od brzegów, to w interiorze, w górach) to obiekty imponujące i fascynujące…

Dalej Joanna zapytuje, czy mógłbym "…skomentować to, co dzieje się w Wenezueli? Przyznam, iż po przyjeździe zajrzałam do "Wędrującego Świata", ale niewiele znalazłam na ten temat…". Cóż, napisałem o tym jakże ciekawym kraju tyle, ile wymagał tego kontekst. Jednakże hasło "Wenezuela" w indeksie znajduje się aż sześć razy. To jest "niewiele"? Nawet o słodkowodnych delfinach, którymi słusznie zachwyca się Joanna, też w książce napomykam. Pływałem z tymi wspaniałymi zwierzętami, wędrując tamże latem zeszłego roku.

Co zaś do Wenezueli i polityki prezydenta Chaveza, to sprawy są – jak to najczęściej bywa – dużo bardziej złożone, niż to wydawać się może na "turystyczne oko". Tym bardziej, że Hugo Chavez jest bez wątpienia jednym z najbardziej kontrowersyjnych współczesnych przywódców znaczących państw. A Wenezuela z wielu względów jest krajem znaczącym. Paradoksalnie, ostatnio nawet coraz bardziej ze względu na zewnętrzne oddziaływanie polityki Chaveza – zdecydowanie antyimperialistycznej, ostro antyamerykańskiej, niezwykle aktywnej, nie tylko w regionie Ameryki Łacińskiej i Karaibów.

Joanna nie ma racji, gdy pisze: "Wenezuela gazem i ropą stoi, ale korzystała z tego tylko niewielka, uprzywilejowana część społeczeństwa kosztem wspomnianej biedoty." Prezydent Chavez chce, aby było odwrotnie, co wywołuje falę wrogości wobec niego w niektórych kręgach establishmentu ekonomicznego i politycznego w kraju i za granicą. Widać to wyraźnie choćby w dalekich od obiektywizmu relacjach prasowych – wpierw w krajach bezpośrednio zainteresowanych tym, co i jak się dzieje z wenezuelskimi surowcami energetycznymi i dystrybucją czerpanych z nich krociowych dochodów, a później także w ich odbiciu dalej, także w polskich mediach.

Jeśli chodzi o biedotę, to nie jest tak, że "Chavez dał im nadzieję. Na razie tylko tyle…" Otóż dał im dużo więcej, finansując to w jedynie sensowny ekonomicznie sposób, czyli poprzez redystrybucję części dochodu narodowego. A jakże inaczej finansować rozwój oświaty, publiczną służbę zdrowie i rozbudowę infrastruktury niż poprzez opodatkowywanie bogatych i szczególnych źródeł dochodów (w tym przypadku wydobycia, przetwórstwa i dystrybucji surowców energetycznych)?

To nie jest populizm czy "polityka Janosika", ale sensowna – nie wchodząc w szczegóły – polityka społeczno-gospodarcza. Może nie widać tego z utartych szlaków turystycznych – choć na drogach łatwo to dostrzec – to w Wenezueli nastąpiła skokowa poprawa w zakresie służby zdrowia. Do jej bezpłatnych usług dostęp ma masa biedaków, także tych z wciąż zbyt licznych wielkomiejskich slumsów i zapuszczonych prowincjonalnych miasteczek. Rząd Wenezueli współpracuje w tej materii z Kubańczykami, którzy w zamian za dostawy ropy naftowej przysłali kilkanaście tysięcy lekarzy. I to niektórych denerwuje jeszcze bardziej.

Finansowany w zasadniczym stopniu wpływami z eksportu ropy naftowej boom gospodarczy lat 2004-08 – kiedy to PKB, rosnąc średnio rocznie o 10,4 procent (w kolejnych latach o 18,3; 10,3; 10,3; 8,4 i 4,8), zwiększył się w sumie o ponad 63 procent – jest podstawą społecznie zorientowanej polityki rozwoju. I choć pozostawia ona wiele do życzenia, to na tle innych krajów eksportujących ropę naftową (a to jest właściwy punkt odniesienia) Wenezuela

wypada bardzo korzystnie. Prezentuje się też dobrze w porównaniu do innych krajów latynoskich, szczególnie tych idących drogą bardziej neoliberalnej polityki, jak chociażby sąsiednia Kolumbia. Widać tego skutki, zwłaszcza w lepszym poziomie wykształcenia dzieci i młodzieży oraz w polepszającym się stanie zdrowotności ludności. Nie przypisując tego li tylko polityce Hugo Chaveza – choć i ona daje tu o sobie znać – w Wenezueli żyje się przeciętnie 73,6 lat (w Polsce, dla porównania, 75,6), a wskaźnik Giniego, informujący o rozkładzie dochodów ludności, w ostatnich latach się obniża, odwrotnie niż w Kolumbii.

Fakt, że niektóre realne posunięcia i nowe pomysły prezydenta Chaveza zaiste trącą populizmem czy wręcz ekonomicznym awanturnictwem. Choćby ostatnie propozycje przeciwstawienia się "imperializmowi dolara" poprzez stworzenie regionalnej instytucji rozliczeń clearingowych i, na dalszą metę, wspólnej nowej waluty regionalnej. Jest w tym pewien sens (zwłaszcza tworzenia wspólnych obszarów walutowych na twardym gruncie ekonomicznym), ale nie można w zamian za subwencje finansowe próbować wyrwać niektóre państwa wschodniokaraibskie z już istniejącego i sprawnie funkcjonującego obszaru wspólnej waluty. A i to proponuje Chavez, ale akurat z tego pomysłu niewiele wyjdzie. Właśnie wróciłem ze wschodnich Karaibów, gdzie od z górą trzech dekad znakomicie funkcjonuje dolar wschodniokaraibski, powiązany na sztywno z dolarem USA i tak powinno pozostać, bo jest to korzystne dla krajów uczestniczących w tym przedsięwzięciu.

Na Karaiby kobiety wpuszczają bez zastrzeżeń. Polki, oczywiście, też. Bez wiz. I tam – w odróżnieniu od Mount Athos – Joanna może się udać. Zwłaszcza w czasie karnawału, na który szczęśliwie trafiłem w środku lata. Dla ułatwienia od razu dodam, że trzeba znaleźć się na Antigua i Barbuda w pierwszy poniedziałek i wtorek sierpnia czy też w drugi jego weekend na Grenadzie. Żadnych zakonników i modłów, dużo muzyki i tańca…

94. Wpis 546, 24.VIII.2009

Pan Wojciech Bugajski (wpis 545) wyczytał w podręcznikach do przekształceń własnościowych supozycję, że jakoby "prywatny właściciel zawsze jest lepszy od państwowego". I na marginesie dyskusji o kontrowersyjnej prywatyzacji stoczni gdańskiej i szczecińskiej oraz energetyki pyta, "czy tak jest zawsze?". Można uznać to pytanie za retoryczne, bo przecież sam dobrze zna odpowiedź, co wynika z kontekstu komentarza. Otóż bynajmniej tak zawsze nie jest. Prywatny właściciel nie zawsze jest lepszy od państwowego, co współcześnie wydają się lepiej niż w Polsce rozumieć niektórzy ekonomiści i politycy na Zachodzie.

Teza o bezwarunkowej i niekwestionowanej wyższości prywatnej własności nad państwową jest przejawem zwykłego doktrynerstwa, tak typowego dla ideologii neoliberalnego kapitalizmu. Jest to poniekąd odwrócenie znanej z czasu klasycznej gospodarki zcentralizowanego socjalizmu (nazywanego ostatnio komunizmem) tezy o uniwersalnej wyższości własności państwowej nad prywatną.

Wszelki dogmatyzm i doktrynerstwo są z reguły szkodliwe, gdyż są wyzute z niezbędnej dozy racjonalności ekonomicznej i z pragmatyzmu. A tym właśnie imperatywom podporządkowana musi być każda prywatyzacja, a więc także – a z pewnego punktu widzenie nawet przede wszystkim – w warunkach posocjalistycznej transformacji. Oczywiście, jeśli ktoś prywatyzuje z motywów ideologicznych, rzecz ma się inaczej. Wtedy tak: "prywatny właściciel zawsze jest lepszy od państwowego". Jeśli jednak celem prywatyzacji jest poprawa racjonalności mikroekonomicznej – co przejawiać się musi w wyższej efektywności kapitału – to bywa, że państwo może sprawować funkcje właścicielskie lepsze. Zależy to od wielu czynników, przy czym najważniejsza jest tutaj rola instytucji, na których opiera się gospodarka rynkowa, oraz jakość zarządzania. Zarządzanie nierzadko ma większy wpływ na efektywne wykorzystanie kapitału niż jego formalna własność.

Tak więc choć w gospodarce rynkowej w sposób oczywisty własność prywatna musi zdecydowanie dominować i prywatyzacja musi być podporządkowana kryterium poprawy efektywności zaangażowanych aktywów, to nie wyklucza to miejsca dla sprawnie zarządzanej własności państwowej. Dotyczy to przede wszystkim rozmaitych części składowych infrastruktury, ale nie tylko. W określonych sytuacjach własność państwowa może sprawnie funkcjonować i być konkurencyjna w sferze organizacji finansowych, a nawet niektórych, strategicznie ważnych gałęzi przemysłowych czy zakładów produkcyjnych (na przykład motoryzacyjnych czy stoczni).

93. Wpis 539, 31.VII.2009

Skoro nam nie udaje się, jak dotychczas, doprowadzić w rozsądnym terminie Polski do euro i euro do Polski, gdyż rząd Platformy Obywatelskiej wskutek swej nieskutecznej polityki odsunął tę perspektywę na dalszą przyszłość, warto z bliska przyjrzeć się, jak inni radzą sobie dzięki funkcjonowaniu w ramach wspólnego obszaru walutowego.

Niezależnie od najważniejszej regionalnie i globalnie strefy euro, w której to walucie już przetrzymuje się około 27 procent światowych rezerw, pokazuję ich kilka w "Wędrującym świecie" (m. in. s. 127 i 137): dwa systemy CFA, franka zachodnioafrykańskiego (XAF) i (XOF), do których w sumie należy 14 państw zamieszkiwanych przez ponad 120 milionów ludności oraz jeszcze starszy, istniejący już od 1965 roku system EC, dolara wschodniokaraibskiego (XCD). I właśnie tam się udaję, do sześciu krajów tegoż regionu: St. Kitts i Nevis, Antigua i Barbuda, Dominika, St. Lucia, St. Vincent i Grenadyny oraz Grenada. We wszystkich z nich funkcjonuje ten sam, stabilny pieniądz, od 1976 roku na sztywno związany kursem wymiennym 2,7 z amerykańskim dolarem. Podróżując przez trzy tygodnie w tym regionie, zamieszkałym przez garstkę ludzi, bo ich tam tylko około 600 tysięcy, nie będę zatem musiał ponosić ani ryzyka kursowego, ani też kosztów transakcyjnych związanych z wymienianiem walut.

Nam, w Polsce, przyjdzie na to poczekać co najmniej dwakroć dłużej, niż wydawało się to realne jeszcze zimą. Co więcej, mogliśmy już korzystać z dobrodziejstwa udziału we wspólnym obszarze walutowym, podobnie jak to czyni od dwu i pół lat Słowenia i od pół roku Słowacja, gdyby tylko zawczasu lepiej skoordynować politykę budżetową rządu i pieniężną banku centralnego. Teraz, niestety, czeka nas kolejne co najmniej pięć lat z niestabilnym pieniądzem, spekulacjami wokół jego wahliwego kursu, większym obszarem niepewności w zewnętrznych stosunkach gospodarczych i koniecznością ponoszenia dodatkowych kosztów transakcyjnych.

92. Wpis 537, 30.VII.2009

Max Weber ponoć mawiał, że o przyszłości jednoznacznie wypowiadają się tylko demagodzy albo prorocy, sugerując w ten w sposób, że na gruncie naukowym o przyszłości niczego z pewnością powiedzieć się nie da. Podobnie John Maynard Keynes suponował, że o przyszłości nic sensownego powiedzieć w kategoriach scjentystycznych nie można, no bo jakże z naukową precyzją wypowiadać się o czymś, co jeszcze w ogóle nie zaistniało? To fakt, że z precyzją czynić tego nie można, ale co do obiektywnych tendencji, procesów i zjawisk, które pojawić się muszą, bo wynika to z logiki i obiektywnych mechanizmów rządzących ich dynamiką i strukturą, wypowiadać się – choć to niełatwe – można. I bynajmniej nie jest się wtedy prorokiem – także we własnym kraju – acz niekiedy pokazywanie nieuchronności negatywnych następstw tego, co się dzieje teraz i miało miejsce wcześniej, robić może wrażenie kasandrycznych proroctw.

Cóż, nie byłem przeto "prorokiem we własnym kraju", jak pisze Janka (wpis 536), gdy już wiele miesięcy temu przewidywałem – a dokładniej twierdziłem, bo nie miałem co do tego żadnych wątpliwości, także we wpisach dostępnych na blogu "Wędrującego świata" – że elementem polityki rządu Platformy Obywatelskiej, a zwłaszcza neoliberalnie nastawionego premiera i ministra finansów, jest świadome doprowadzenie do takiej sytuacji budżetowej, przy której pilna wyprzedaż kolejnych segmentów majątku narodowego będzie jedynym akceptowalnym przy ich sposobie wartościowania wyjściem z zapaści budżetowej. Skala deficytu, pomimo kryzysu gospodarczego, mogła być znacznie mniejsza, ale realizowana polityka gospodarcza sprzyja *de facto* jego narastaniu, także po to, aby nie było już innych możliwości łatania budżetowej dziury, jak tylko wyprzedaż państwowych aktywów. Szybko. No, a kto szybko sprzedaje, ten tanio sprzedaje. A jak ktoś tanio sprzedaje, to ktoś też tanio kupuje…

Zasadniczo jest to powtórzenie polityki gospodarczej realizowanej podczas niepotrzebnego przechłodzenia gospodarki w latach 1998-2001, kiedy to tempo wzrostu gospodarczego sprowadzono z rekordowego 7,5 procent, z czym pozostawiłem gospodarkę odchodząc pierwszy raz z rządu, ze stanowiska wicepremiera i ministra finansów, po zrealizowaniu "Strategii dla Polski" w latach 1994-97, do stagnacyjnego 0,2 procent w IV kwartale 2001 roku. *Déjà vu*…

Nie było też żadnego proroctwa, gdy wykazywałem, że tylko kwestią czasu jest to, że rząd Platformy Obywatelskiej ogłosi, iż Polska nie będzie wprowadzona do obszaru euro, a euro do Polski w roku 2012. I to jest najdobitniejszym przejawem klęski polityki gospodarczej realizowanej pod wpływem fałszywej, neoliberalnej doktryny ekonomicznej i przy źle zdefiniowanych celach, które rząd myli ze środkami polityki, jak chociażby wielkość, struktura i sposoby finansowania deficytu budżetowego.

Kiedy na Forum Ekonomicznym w Krynicy na początku września 2008 roku premier Donald Tusk ogłosił zamiar wprowadzenie euro w roku 2011, zdecydowanie poparłem go w tym zamiarze. Oczywiście, korygując błąd, gdyż wtedy jeszcze to było możliwe począwszy od roku 2012, choć nie przy takiej jak uprawiana polityce ekonomicznej. Niestety, tę szansę rząd Platformy Obywatelskiej też zaprzepaścił poprzez błędną i szkodliwą polityką. I też – podobnie jak w przypadku dewastacji finansów publicznych – przy pomocy życzliwych mediów i dyspozycyjnych ekonomistów usiłuje zrzucić odpowiedzialność za własną, coraz bardziej rzucającą się w oczy nieudolność, na światowy kryzys gospodarczy. W rzeczywistości zaś mamy do czynienia z coraz wyrazistszym kryzysem polityki gospodarczej polskiego rządu.

91. Wpis 535, 29.VII.2009

Gdzie wędruję? Ostatnio znowu w czasie i przestrzeni! I na malarię uważam. Na Wschodnich Karaibach, dokąd udaję się wkrótce, też. A dopiero co wróciłem z jednej z najbardziej fascynujących wypraw, gdyż odwiedziłem wywodzącą się jeszcze z bizantyjskich czasów Świętą Górę Athos, Agios Oros. Formalnie w Grecji, ale jakże inny to świat!

Na najbardziej na wschód wysuniętym półwyspie z trzech tzw. palców Chalkidiki znajduje się jedyne w swoim rodzaju monastyczne quasi-państwo ortodoksyjnych mnichów grecko-katolickich. Na przepięknym, górzystym półwyspie o długości nieco ponad 40 km i szerokości od 8 do 18 km, znalazło swoje miejsce na Ziemi blisko dwa tysiące zakonników. Ich tradycje sięgają bardzo dawnych czasów, które jakby się tam zatrzymały. Wciąż obowiązuje juliański kalendarz i bizantyjski czas. Dzień, a dokładniej doba rozpoczyna się o zachodzie słońca, a więc gdy tam byłem, zaczynała się o trzy godziny i kwadrans przed naszą północą. Początek doby koryguje się raz na tydzień i teraz, gdy dni są coraz krótsze, zaczyna się on co tydzień o kilkanaście minut wcześniej.

Początki kraju mnichów to rok 855, kiedy Złota Bulla Bazylego I, cesarza bizantyjskiego, orzekła o przynależności Athos do zakonnej wspólnoty. Inna Bula, z roku 1060 i obowiązująca nadal, zakazuje wstępu do Agios Oros, znanego też jako Ogród Bogarodzicy, kobietom. A szkoda, że nie jest im dane obejrzenie nagromadzonego tam piękna natury i kultury. Nieskażona przyroda – góry, lasy i piękne, acz surowe wybrzeże Morza Egejskiego – a zwłaszcza dwadzieścia kompleksów klasztornych, z których budowa najstarszego, Wielkiej Ławry (Megisti Lavra), podjęta została w roku 963, w okresie chrztu Polski, robią niesamowite wrażenie.

Do Mount Athos wpuszcza się dziennie nie więcej niż stu ortodoksyjnych pielgrzymów i maksimum dziesięciu wyznawców innych religii. I to na zaledwie trzy doby. Mnie udało się uzyskać przedłużenie karty pobytu na całe dziesięć dni, a kondycja maratończyka umożliwiła przewędrowanie w górzystym i jakże pięknym terenie, także starymi bizantyjskimi ścieżkami, znacznych odległości dzielących poszczególne klasztory. Odwiedziłem je wszystkie. Niesamowite miejsce…

Zakonnicy żyją, co oczywiste, pobożnie i skromnie. Gospodarują sensownie i w zasadzie jest to gospodarka bezpieniężna, z dużym udziałem naturalnego, pozarynkowego zaspokajania potrzeb. W zasadzie żadnej komercji. Nie jest to bowiem enklawa turystyczna, a miejsce duchowego pielgrzymowania. Gdy już dociera się do kolejnego klasztoru, mnisi udzielają przybyszowi bezpłatnej gościny dając mu łoże i strawę (wegetariańską, tylko od święta ryba). I nigdy nie proszą "co łaska".

Doba dzieli się na cztery mniej więcej równe części po około sześć godzin każda: czas modlitwy podczas porannej jutrzni i popołudniowo-wieczornych nieszporów, czas pracy poświęcony utrzymaniu klasztornej wspólnoty oraz na rzecz cerkwi, czas dla siebie i czas odpoczynku. Wszystkie te cztery części z kolei dzielą się na dwie partie poprzedzielane innymi czynnościami. A więc: wczesna modlitwa zakończona posiłkiem – czas wolny – sen – praca – czas wolny – praca – modlitwa z wieczornym posiłkiem.

Posiadając skądinąd przebogatą kulturową spuściznę sakralną, a nie rzadko literalnie skarby, których kilka też mogłem podziwiać, mnisi utrzymują swoje klasztory zasadniczo z grantów z zewnątrz. Oczywiście, pracując, jedni zajmują się przyklasztornym ogrodnictwem i sadownictwem, inny produkują wino, olej, miód. Jest także trochę bardzo drobnej wytwórczości, w zasadzie rękodzieło produkujące dewocjonalia. Radzą sobie nieźle. Przy tym wszystkim w ostatnich latach jest tam istny boom renowacyjny i rekonstrukcyjny, współfinansowany także przez Unię Europejską, UNESCO, organizacje pozarządowe, prywatnych sponsorów. Ale – co najuważniejsze – unikatowy charakter klasztorów i mnisi tok życia jest zachowany.

90. Wpis 533, 28.VII.2009

Robi się ciekawie. Nie tylko u nas, w Polsce, ale na całym świecie. Zresztą uważam, że cały czas jest bardzo ciekawie. A teraz w szczególności warto śledzić to, co zapowiadaliśmy przecież także na naszym blogu, a co już wcześniej sygnalizowałem wielokrotnie, także na kartach "Wędrującego świata". Chodzi mianowicie o nieuchronność i konieczność podjęcia strategicznego dialogu pomiędzy USA i Chinami na tematy gospodarcze.

Teraz wreszcie – choć trzeba z tym było czekać aż na reformatorsko nastawioną administrację prezydenta Barracka Obamy – Stany Zjednoczone pojęły chyba już w pełni, że nie tylko nie są w stanie narzucać swego stanowiska innym, ale że współzależność gospodarki światowej implikuje konieczność koordynowania globalnej polityki z innymi krajami, także spoza grupy G-7, w tym zwłaszcza z Chinami. Ponadto USA rozumieją i to, że w wielu sprawach – i coraz częściej – będą zmuszone ustępować innym i uwzględniać cudze interesy.

Dobrze zatem, że doszło do szczytu ekonomicznego – a staną się one z czasem dobrym zwyczajem – z udziałem USA i ChRL. Przy całej bowiem konfliktogenności interesów ekonomicznych USA i Chin gospodarki te stają się coraz bardziej kompatybilne. Występujące pomiędzy nimi wzajemne powiązania oraz wpływ tych krajów – jakże różny w warunkach kryzysowego załamania się amerykańskiej gospodarki oraz trwającego de facto boomu gospodarki chińskiej – na ekonomiczne losy innych narodów i całego świata nakazują nie tylko konsultacje, ale współdziałanie.

Dobrze się stało, że tak USA, jak i Chiny w zasadzie prawidłowo zareagowały na obecny kryzys sięgając do agresywnej stymulacji fiskalnej jako do skutecznego instrumentu pobudzania zagregowanego popytu. Dzięki dodatkowemu, nieortodoksyjnie zaaplikowanemu ich gospodarkom strumieniowi pieniądza, w USA skala recesji jest zdecydowanie mniejsza niż w alternatywnej sytuacji pozostawienia spraw rynkowemu żywiołowi, w Chinach natomiast udaje się utrzymać wysoką dynamikę produkcji, co ma znaczenie także dla innych regionów świata.

Chiny znowu są szczególne. I znowu dowiodły, że potrafią reagować właściwymi metodami we właściwym czasie. Goszcząc tam ostatnio dwukrotnie mogłem naocznie przekonać się – także podczas kilku roboczych spotkań z ekonomistami i politykami gospodarczymi – że chińscy profesjonaliści wiedzą, co czynią. Jeszcze trochę (a może już?) i to oni będą doradzać Amerykanom, a nie odwrotnie…

Nic dziwnego, że chińska polityka jest skuteczna, w odróżnieniu od tej uprawianej pod wpływem neoliberalnej doktryny przez polski rząd, wskutek czego znowu tracimy czas i zaprzepaszczamy szanse. Chiny bowiem – od razu uzmysłowiwszy sobie fakt, jak bardzo musi spaść produkcja w związku z drastycznym obniżeniem się eksportu w ślad za głęboką recesją na Zachodzie (w tym szczególnie w USA) – metodami głównie fiskalnymi zwiększyły popyt wewnętrzny, zarówno inwestycyjny, jak i konsumpcyjny. Odczuwalny wzrost tego pierwszego daje efekty nie tylko doraźne, antycykliczne, ale pozytywnie skutkuje również w dłuższej perspektywie, skokowy zaś przyrost tego drugiego spowodował natychmiastowe pozytywne skutki pobudzając ogólną koniunkturę.

I tędy droga. O ile bowiem w pierwszym półroczu 2009 chiński eksport drastycznie się obniżył (bo w warunkach globalnego kryzysu musiał), o tyle sprzedaż na rynku wewnętrznym skokowo wzrosła (bo wskutek polityki pekińskich władz mogła). Innymi słowy, w warunkach otwartej, zliberalizowanej gospodarki ubytek popytu zewnętrznego trzeba kompensować przyrostem popytu wewnętrznego. Jest to polityka podwójnie korzystna, gdyż nie tylko wpływa na ogólne tendencje gospodarcze, ale szybko poprawia standard życia ludności. A przecież to jest najważniejsze w działalności gospodarczej.

Co do Chin zaś, to warto też zdać sobie w pełni sprawę z faktu strategicznego zwrotu, jaki dzięki ich ekspansji dokonuje się współcześnie. Światowy kryzys dodatkowo jeszcze zwiększa skalę tegoż efektu. Otóż Chiny w coraz większej mierze inwestują bezpośrednio za granicą. To już nie te lata, kiedy zagranica głównie inwestowała u nich. I tak w roku 2008 chińskie bezpośrednie inwestycje zagraniczne, FDI, wyniosły 53,4 miliarda dolarów, prawie dwukrotnie więcej niż rok wcześniej. W skali świata natomiast FDI obniżyły się w poprzednim roku o około 20 procent. I tak oto doszliśmy do kryzysowego roku 2009, kiedy to po raz pierwszy we współczesnych dziejach chińskie inwestycje bezpośrednie za granicą, wciąż szybko rosnąc, przewyższą wartość zagranicznych inwestycji w Chinach. Świat wędruje…

89. Wpis 527, 7.VII.2009

Witam wszystkich! Lato, dla wielu wakacje, a tu ważne sprawy wędrują swoimi torami i bynajmniej nie zamierzają udać się na urlop. Okres kanikuły letniej z pewnością też będzie dostarczał nam wiele materiału do przemyśleń i prowokował do nieustannej debaty.

Argumentacja przedstawiona w "Wędrującym świecie" zatacza coraz szersze kręgi. Może jeszcze nie wszędzie w Polsce – zwłaszcza gdy słucha się rządowego uzasadnienia nowelizacji tegorocznego budżetu, którą wymusza przecież nie tyle światowy kryzys gospodarczy, ile kompromitującą się neoliberalna polityka – ale za to w coraz liczniejszych miejscach tegoż świata.

Mogłem przekonać się o tym zarówno podczas niedawnej wizyty w Chinach, gdzie nowy pragmatyzm wyraźnie bierze górę, jak i w Rosji, gdzie wciąż jeszcze jakże sporo pozostaje do zrobienia. Widać to również w konsekwentnych przedsięwzięciach administracji prezydenta Baracka Obamy, zwłaszcza jeśli chodzi o regulację rynków finansowych oraz właściwie – bo na infrastrukturę i sferę społeczną oraz ożywienie koniunktury gospodarczej – ukierunkowane dodatkowe nakłady środków publicznych.

A polski rząd nadal tkwi w swej neoliberalnej ortodoksji, teraz już godząc się na znacznie większy niż uprzednio zapowiadany deficyt budżetowy, ale czyni to *ex post* i pod przymusem, miast – jak to wielokrotnie i od dawna proponowałem – zrobić to inteligentnie *ex ante*, czyli przed szkodą. Wskutek błędnej polityki skazani jesteśmy w latach 2009-10 na stagnację, choć przecież możliwy do osiągnięcia był wzrost gospodarczy. Teraz zaś zarówno deficyt systemu finansów publicznych, jak i przyrost długu publicznego są już istotnie większe niż w wariancie, który proponowałem, tyle że przy odczuwalnie niższym poziomie produkcji (a w rezultacie konsumpcji oraz inwestycji, co szczególnie negatywnie rzutuje na przyszłość) oraz mniejszym zatrudnieniu, a tym samym większym bezrobociu.

Nie bez powodu akurat teraz – niejako w wigilię kolejnego szczytu grupy najwyżej rozwiniętych dużych gospodarek kapitalistycznych oraz Rosji, G-8 – papież Benedykt XVI ogłosił trzecią już encyklikę swego pontyfikatu zatytułowaną "Caritas in Veritate", co można by przetłumaczyć jako "Dobro w prawdzie". Tym razem jest ona poświęcona problemom społecznym, a w jej tle znajduje się globalizacja i współczesny, spowodowany neoliberalną doktryną i praktyką kryzys. To dobrze, że teraz i głowa Kościoła katolickiego podkreśla fakt, że kryzys ten ma nie tylko charakter finansowy i gospodarczy, ale także społeczny.

Encyklika skierowana jest nie tylko do katolików, ale do wszystkich "ludzi dobrej woli", którym papież przypomina o moralnych obowiązkach ciążących na nich w działaniach podejmowanych na polu finansów. Wątpię, aby ci o neoliberalnym nastawieniu – także w Polsce – wielce tymi apelami się przejęli, ale głos papieża nie może przejść niezauważony. Ma on bowiem w pełni rację, gdy głosi, że "Zysk jest użyteczny, gdy służy jako środek do celu". Nasze słowa! "Gdy zysk staje się wyłącznym celem, gdy jest wynikiem niewłaściwych posunięć, bez wspólnego dobra jako ostatecznego wspólnego celu, niesie to z sobą ryzyko niszczenia bogactwa i tworzenia biedy". Papież dostrzega, że globalizacja, gdyby tylko właściwie nią sterować, może "otworzyć niespotykane możliwości wielkiej redystrybucji bogactw na skalę światową". Jednakże gdy jest sterowana źle, może "prowadzić do wzrostu biedy i nierówności oraz może spowodować światowy kryzys."

Okazuje się raz jeszcze, że w przypadku troski o prawdę i postęp, nowoczesna myśl ekonomiczna niejednego może znaleźć sojusznika. Szanse na to, że argumenty "Wędrującego świata" będą stopniowo brały górę, są coraz większe. Nie ulega wątpliwości, że przyczynia się do tego poszukiwanie nowych dróg rozwoju społeczno-gospodarczego, co wymusza obecny kryzys, który stał się także kryzysem neoliberalnej polityki i wartości. I choć Kościół niekoniecznie wychodzi w swych ocenach i propozycjach z przesłanek naukowych, to – co

tyleż ciekawe, co ważne – w fundamentalnych dla zrównoważonego gospodarczo i społecznie, a także ekologicznie rozwoju dochodzi do podobnych wniosków.

88. Wpis 523, 30.VI.2009

Witam! Często jestem pytany o fotografie z moich licznych podróży. Otóż jest ich coraz więcej, także na naszych stronach internetowych. W szczególności w Galerii Zdjęć pod łączem http://www.tiger.edu.pl/kolodko/galeria/galeria.htm pojawiło się ponad 30 nowych fotografii z Ameryki Południowej, ale także z Krymu, Petersburga, Wenecji oraz z fascynującej prowincji Guizhou w Chinach, gdzie aż 30 procent mieszkańców do mniejszości etniczne, z bardzo ciekawą kulturą. Zdjęcia te można znaleźć nie tylko w sekcji Podróże, ale również Kultura, a nawet Sport, Nauka i Rodzina. Ponadto przybyło ich parę w Galerii na portalu "Wędrującego świata" http://www.wedrujacyswiat.pl/Galeria.php. Wreszcie proszę pamiętać o z górą setce fotek, gotowych do pobierania jako tapety komputerowe, pod łączem http://www.tiger.edu.pl/wallpaper/wallpapers.php na portalu Centrum Badawczego TIGER. No i od czasu do czasu pojawią się także moje fotografie ilustrujące informacje o działalności TIGERa na naszej stronie pod adresem http://www.tiger.edu.pl/aktualnosci/main.htm. ZAPRASZAM!

87. Wpis 516, 15.VI.2009

Witam! B. (wpis 515) pisze, że po spotkaniu kilku byłych ministrów finansów u Prezydenta RP "zapadła medialna cisza". To tyleż dziwne, co ciekawe.

Cóż, Pan Prezydent z dużą troską – i znajomością rzeczy, co chcę podkreślić – wypytywał głównie o sytuację budżetu i jego perspektywy, mniej o koniunkturę gospodarczą i kryzys. Wszyscy wątpili w rzetelność ogłoszonego w przeddzień wskaźnika wzrostu PKB w I kwartale w porównaniu do I kwartału 2008 o 0,8 proc. Prezydent jest szczególnie zaniepokojony – i słusznie – narastaniem bezrobocia. Ze swej strony przedstawiłem linię kompleksowych działań antykryzysowych, zgodnie z tym, co przesłałem Premierowi RP na początku lutego w "Liście otwartym…". List był publikowany, więc Pan Prezydent znał zawarte w nim postulaty i niektóre z nich powtarzał.

Panowała pełna zgoda pośród gości – byli ministrowie finansów w rządach Premiera Olszewskiego i Hanny Suchockiej, czyli Karol Lutkowski (minister przez niecałe dwa miesiące) i Jerzy Osiatyński, byli wicepremierzy-ministrowie finansów w rządach Waldemara Pawlaka oraz Kazimierza Marcinkiewicza i Jarosława Kaczyńskiego, czyli Marek Borowski (też przez dwa miesiące) i Zyta Gilowska, oraz ja – co do tego, że rząd musi znowelizować budżet za względu na niedostateczny poziom dochodów. Większość podkreślała nierealistyczne założenia budżetu już w chwili jego przyjęcia. Zgodzono się też, że w obecnej sytuacji nieodzowne jest zwiększenie deficytu i że – wbrew temu, co rząd z uporem twierdził odżegnując się od zwiększenia deficytu wcześniej po to, aby tym sposobem zmniejszyć skutki kryzysu – da się to sfinansować bez większych trudności, zaciągając dług na rynkach i krajowym, i zagranicznym.

Co ciekawe, na moje pytanie, czy ktoś widzi możliwość wyjścia z obecnej sytuacji – w roku bieżącym i następnych – bez podnoszenia podatków, nikt taki się nie znalazł… Nie dyskutowano przy tym, jakie podatki miałyby być podniesione. Jedynie Pani Zyta Gilowska uznała, że dobrze byłoby wprowadzić trzeci próg podatkowy od dochodów osobistych, ale dla tych "naprawdę bogatych". Broniła też podpowiedzianego przez nią Prezydentowi pomysłu obniżenia stawek VAT, co skrytykowali wszyscy pozostali goście. Ja zaś zapytałem Prezydenta wprost, czy po to zgłosił zgoła nieracjonalny postulat obniżenia VAT, aby utrudnić rządowi jego podniesienie?...

Czy były potrawy wegetariańskie? Otóż dopiero po mojej interwencji. Musiałem powiedzieć Panu Prezydentowi, że kiepskich ma doradców, skoro nie donieśli mu o tym, że jego gość jest wegetarianinem (na przystawkę zaserwowali rybę faszerowaną; w ogóle menu było raczej skromne, ale przecież spotkaliśmy się w Belwederze po to, aby dyskutować, a nie jeść, czyż nie?). I zapytałem, jak zamierza dobrze rządzić, skoro ma nienajlepszych doradców i opierać musi się na niewłaściwych informacjach?... Ale przynajmniej służby – te kulinarne – okazały się sprawne, bo szybko znalazł się ser panierowany. Było OK.

86. Wpis 513, 5.VI.2009

T. Kochan (wpis 512), zainspirowany moim wykładem na Zachodniopomorskim Uniwersytecie Technologicznym (2 czerwca) i zgadzając się z zaprezentowanymi ocenami i diagnozą sytuacji, pyta o to, co najważniejsze: "Co można zrobić, by sytuację zmienić?" Odpowiedzią na to pytanie jest właśnie "Wędrujący świat", który w oparciu o koincydencji teorię rozwoju proponuje nowy pragmatyzm jako jedyną, jak się wydaje, twórczą alternatywę wobec z jednej strony neoliberalizmu, z drugiej populizmu. Zwracam też uwagę na potrzebę przeformułowania celów rozwoju proponując ZIP, czyli Zintegrowany Indeks Pomyślności (s. 270). Zagadnieniom tym – zarówno w ujęciu deskryptywnym (koincydencji teoria rozwoju), jak i normatywnym (nowy pragmatyzm) – poświęcony jest cały rozdział IX, "Koincydencji teoria rozwoju i nowy pragmatyzm, (czyli od czego zależy wzrost produkcji i rozwój gospodarczy i co robić, aby było lepiej"), s. 315-332. Piszę tam między innymi: "osiem głównych, konstytutywnych cech koincydencji teorii rozwoju to:

1. Odejście od wszelkiego dogmatyzmu jako intelektualnego gorsetu i czynnika zbyt jednostronnie ukierunkowującego poszukiwanie odpowiedzi na konkretne pytania.
2. Niepodporządkowywanie się na ślepo żadnej ideologii ani linii politycznej, ale poszukiwanie obiektywnej prawdy, bez ulegania mądrości konwencjonalnej i prawdzie konsensualnej.
3. Zaniechanie wszystkoistycznych prób tworzenia uniwersalistycznej teorii wzrostu gospodarczego poprzez skierowanie uwagi na specyficzne cechy zjawisk i procesów związanych integralnie z reprodukcją makroekonomiczną.
4. Ujęcie interdyscyplinarne nakładające na tok myślenia ekonomicznego rozważania z obszarów innych nauk, w szczególności historii, studiów o przyszłości, geografii, prawa, socjologii, psychologii, nauk o zarządzaniu, nauki o sieci.
5. Szerokie stosowanie porównawczej metody analizy ekonomicznej.
6. Poruszanie się w wielowymiarowej przestrzeni, na która składają się przede wszystkim konkretność historyczna, geograficzna, kulturowa, instytucjonalna, polityczna, społeczna oraz problemowa.
7. Odróżnianie celów od środków działania.
8. Elastyczność instrumentalna otwarta na różnokierunkowe poszukiwania środków zaradczych pasujących do konkretnej, specyficznej sytuacji."

Widać, że T. Kochan nie czytał jeszcze książki i "obejrzał" tylko wierzchołek wierzchołka góry lodowej, jakim był mój wykład. Cieszy, że pomimo przedegzaminacyjnego okresu zaliczeń uczestniczyło w nim tłumnie aż 250 osób, ale najważniejsza jest lektura książki, do czego zapraszam. A potem trzeba dalej debatować nad celami rozwoju i sposobami ich osiągania. Najlepiej na gruncie nowego pragmatyzmu. Ciekaw jestem, czy także po lekturze "Wędrującego świata" T.Kochan zgodzi się ze mną? Mam nadzieję, że jeszcze bardziej…

85. Wpis 511, 3.VI.2009

Anna (wpis 510) pyta, skąd biorę czas na odpowiedzi na naszym blogu (ta jest już 85-tą…)? Cóż, chcę z Wami rozmawiać, bo jest o czym, to i czas muszę wygospodarować. Przecież doba ma aż 24 godziny! Dzisiaj (a raczej już wczoraj) wstałem o 5-tej rano, o 6-ej byłem na lotnisku, o 8-ej w Szczecinie. Tam spotkanie z mediami i dwa wykłady (po wykładach też odpowiedziałem na wszystkie pytania, a spotkanie na Zachodniopomorskim Uniwersytecie Technologicznym wraz z podpisywaniem książki trwało prawie 3 godziny). Potem na lotnisko i o 23-ej do domu. Przygotowanie środowego wykładu, poczta, no i …mam czas na odpowiedź Annie. A jest już po północy.

Przy okazji; w ramach Summer School będę w Madrycie na Universidad Complutense na wykładzie ("Alternativas a la mundilización neoliberal: ¿Otra Europa es posible?") 24-go lipca, godz. 10:00, więc Annę – jeśli tam jest – i wszystkich przebywających w okolicach zapraszam. Bienvenidos!

84. Wpis 506, 23.V.2009

O poprawność polityczną się nie troszczę. Gdyby tak było, nie byłoby "Wędrującego świata"…

A czy żal? Cóż, żal przede wszystkim marnowanych okazji i źle wykorzystywanego czasu – tego co najcenniejsze. Żal, że nie starcza pragmatyzmu, który jakże często przegrywa w starciu z ideologicznym zacietrzewieniem i politycznymi utarczkami. Żal braku umiejętności wykorzystywania okazji – a to jedna z głównych sztuk politycznych – do rozwiązywania piętrzących się problemów.

Naprawdę, warto uczyć się od Chińczyków. Jak skutecznie godzić konstruktywną siłę rynku ze strategicznymi funkcjami państwa, minimalizując negatywnego aspekty tego pierwszego i biurokratyczne dewiacje tego drugiego. Jak wykorzystać globalizację i kapitał zagraniczny na rzecz własnego rozwoju, a nie jak dać się wykorzystywać na korzyść innych. Jak znakomicie dźwignąć na zasadniczo wyższy poziom infrastrukturę i zintensyfikować przy sposobności wykorzystanie lokalnych zasobów ludzkich i surowcowych dla rozwoju gospodarczego. Chiny potrafiły to uczynić przy okazji ubiegłorocznych igrzysk olimpijskich, my dość nieudolnie borykamy się ze sprostaniem dużo skromniejszym wyzwaniom związanym z przygotowaniami do mistrzostw Euro-2012.

Piszę te słowa na najpiękniejszym i jakże funkcjonalnym, pomimo swego ogromu, terminalu 3 lotniska w Pekinie. Nie żal mi tego, że jest większe, ale dlaczego nasze musi być gorsze? Za kilkanaście godzin ląduję, więc zapraszam jutro na spotkanie przy okazji 54. Międzynarodowych Targów Książki. O godzinie 11-ej, w PeKiNie. Każdy ma taki Pekin, na jaki sobie zasłużył…

83. Wpis 504, 20.V.2009

I znowu w Chinach. To już dwudziesty chyba raz podczas ostatnich dwu dekad. Tym razem uczestniczę w odbywającym się w Pekinie International High-Tech Expo (CHITEC http://english.chitec.cn/cms/), którego współorganizatorami są chińskie ministerstwa i organizacje rządowe, a także Akademia Nauk, Akademia Inżynierów oraz Stowarzyszenie Nauki i Technologii. W spotkaniu uczestniczy blisko tysiąc przedstawicieli rządu, uczonych, ekspertów i przedsiębiorców oraz fachowców z organizacji międzynarodowych. Ponadto spotkania z politykami, uczonymi, przedsiębiorcami, mediami. Wkrótce – w czerwcu – kolejna wizyta w Państwie Środka, tym razem typowo akademicka.

Chińczycy mają wyjątkową umiejętność zadawania właściwych pytań we właściwym czasie. Choćby tylko na tle układu tematów rozmaitych imprez – kongresów, seminariów, konferencji, forów, konsultacji, projektów badawczych – rysuje się pewna logiczna sekwencja, która pokazuje sukcesywne przesuwanie się akcentów i ewolucję kierunków chińskich reform. O ile przed dwudziestu laty musiałem odpowiadać głownie na pytanie, jak radzić sobie z inflacją, a przed dziesięciu laty jak liberalizować przepływy kapitału, to aktualnie szczególnie zainteresowanie chińskich władz i ekspertów wzbudza decentralizacja państwa, reforma systemu finansów publicznych, uwarunkowania międzynarodowej konkurencyjności, sposoby przesuwania głównych czynników wzrostu z eksportu na wewnętrzną konsumpcję, a także – co ważne – związki między zmianami politycznymi i ekonomicznymi.

Oczywiście, pytany jestem często o sprawy bardziej doraźne, zwłaszcza o sposoby parania się ze światowym kryzysem finansowym i gospodarczym, który tu też doskwiera, przede wszystkim ze względu na uzależnienie chińskiej gospodarki od eksportu, a ten – jak wiadomo – spada w skali świata o ponad 10 proc. w tym roku. Zwiększając odczuwalnie nakłady publiczne, zwłaszcza na infrastrukturę, ochronę środowiska i oświatę, oraz podnosząc podaż pieniądza, władze fiskalne i monetarne redukują skalę zmniejszanie tempa wzrostu. Nie sądzę jednak, by przekroczyło ono w tym roku 6 proc., skądinąd wciąż imponujące światu. Pytają też o juana. Czy zmieniać system kursowy? (Nie teraz) Czy przyzwolić na nieco większą aprecjację juana? (Jeszcze nie).

Chiny nie dały się zwieść neoliberalizmowi i nigdy nie poszły drogą sugerowaną przez tzw. Konsensus Waszyngtoński. Opierają się za to w kierunkach swych reform systemowych i strategii rozwoju społeczno-gospodarczego na ekonomicznym zdrowym rozsądku. Widać tu wyraźnie umiejętność wyciągania wniosków z tego kierunku myślenia, który w "Wędrującym świecie" przedstawiam jako nowy pragmatyzm. Notabene, wcześniej sporo moich prac ukazało się w języku chińskim – dwie książki i kilkanaście artykułów (vide http://www.tiger.edu.pl/kolodko/artykuly.htm#po_chinsku). Chińczycy doprawdy potrafią uczyć się od innych, wyciągać praktyczne wnioski z ich sukcesów i niepowodzeń. Nic dziwnego przeto, że współcześnie – gdy Chiny nadal chcą i potrafią uczyć się od innych – inni, w sąsiednich krajach Azji, ale także w niektórych państwach Ameryki Południowej, a zwłaszcza w Afryce, chcą się uczyć od Chińczyków. Świat wędruje…

I jakże inne są Chiny roku 2009 w porównaniu do 1999 czy 1989, nie wspominając już o początkowym okresie reform przed trzema dekadami. Umiejętne łączenie potęgi niewidzialnej ręki rynku z potęgą widzialnej głowy państwa umożliwiło niebywałą w dziejach ekspansję gospodarczą. Nigdy w dziejach bowiem dla takiej masy ludzi produkcja, dochody i konsumpcja nie wzrosły w takim stopniu. Po wzroście podczas minionej trzeciej części wieku, w latach 1978-2009, przeciętnie rocznie aż o 8,6 proc. chiński produkt krajowy brutto na mieszkańca (a jest ich ponad miliard trzysta milionów…) jest obecnie aż trzynastokrotnie większy! Nic przeto dziwnego, że udział chińskiego PKB, licząc według parytetu siły nabywczej, wzrósł z marnych 2 proc. światowej produkcji brutto do 7,2 proc. w roku 2000 i 12,1 proc. obecnie. Za pięć lat, w roku 2014, wskaźnik ten przekroczy 15,2 proc., a

najprawdopodobniej już pod koniec przyszłej dekady pod względem wartości produkcji Chiny wyprzedzą wpierw USA (20,1 proc. w roku 2008), a wkrótce potem Unię Europejską (obecnie 21,3 proc.; dla porównania Polska to 0,96 proc.).

82. Wpis 500, 14.V.2009

Witam wszystkich najserdeczniej!

Nasz blog ma już rok, miesiąc i tydzień. Przez te czterysta dni stał się fascynującym forum dyskusyjnym. Zaiste, poruszane są tutaj zasadnicze i ciekawe problemy dotyczące nie tylko gospodarki, ale także społeczeństwa i polityki, nauki i techniki, kultury i środowiska. A że sprawy są trudne, jest o czym dyskutować. I tak oto doszliśmy do jubileuszowego wpisu nr 500 na blogu "Wędrującego świata"! Sam tych wpisów dokonałem 82, czyli mniej więcej co pięć dni, starając się odpowiedzieć na możliwie jak najwięcej pytań, za które dziękuję. Inni "forumowicze" dokonują, średnio biorąc, więcej niż jeden wpis dziennie. I róbmy tak dalej, bo warto dyskutować, poszukując sposobów na naszą wędrówkę w lepszą przyszłość.
☺

81. Wpis 489, 3.V.2009

Janusz (wpis 487) podnosi fundamentalne kwestie dotyczące konwergencji walutowej, czyli wprowadzania Polski do euro i euro do Polski. Zadaje przy tym trzy pytania, na które odpowiadam.

1. Czy deficyt na rachunku obrotów bieżących rzędu 2-3 proc. PKB jest akceptowalny?

Tak, o ile w zasadniczej mierze jest finansowany dopływem bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Wówczas bowiem nie zwiększa się zadłużenie zewnętrzne Polski, a przy okazji podnosi się konkurencyjność przedsiębiorstw, gdyż inwestycje te są współcześnie głównym kanałem transferu technologii. Rośnie wtedy udział kapitału zagranicznego w polskiej gospodarce, ale jest to zdrowy objaw w warunkach otwarcia i globalizacji. Rzecz w tym, aby źródła pochodzenia zewnętrznego kapitału były w miarę zdywersyfikowane, o co trzeba dbać w strategii rozwoju.

2. Jeśli nasi partnerzy nie zaakceptują kursu wejścia na poziomie około 4,0 złotych (Janusz pisze o 3,9 zł), to czy powinniśmy odłożyć wejście do obszaru wspólnej waluty?

Tak. Wejście do euro z właściwym kursem to wydarzenie strategiczne, przesądzające na pokolenie międzynarodową gospodarczą pozycję Polski – z wszystkimi tego konsekwencjami. Kurs konwergencji będzie miał wielki wpływ na poziom eksportu i importu, a więc na wielkość produkcji, stan zatrudnienie i standard życia. Dlatego też wchodzić do euro trzeba przy odpowiednim kursie. Nie sądzę wszakże, by kurs 4 złote za euro był niemożliwy do wynegocjowania. To byłoby bardzo trudne przy przewartościowanym kursie 3,20, ale powinno być w miarę łatwe przy niedowartościowanym złotym, oscylującym w ostatnim miesiącu pomiędzy 4,25 i 4,55 za euro (a więc odchylenia wynosiły +/- 6,75 proc., czyli ponad dwakroć mniej, niż jest to dopuszczalne w ramach ERM-2).

3. Czy w sytuacji, gdy różnica inflacji w Polsce i strefie euro wynosi 3 punkty procentowe, kurs na poziomie 4 złotych w ciągu roku nie wzrośnie automatycznie do 4,12?

Zaiste, obecnie różnica ta wynosi dokładnie 3 punkty (0,6 proc. w strefie euro i 3,6 proc. w Polsce), co jest skutkiem spowodowanej kryzysem bardzo niskiej dynamiki cen konsumpcyjnych w największych krajach strefy euro: 0,7 proc. w Niemczech i 0,3 we Francji. Jednakże, jak wiemy, "rzeczy dzieją się tak, jak się dzieją, ponieważ wiele dzieje się na raz". Otóż cały czas – także podczas obecnej recesji (którą mamy w tym roku także w Polsce) u nas szybciej rośnie (lub przejściowo wolniej spada) wydajność pracy. Te dwie tendencje w jakiejś mierze znoszą się nawzajem. Ponadto na dłuższą metę nie ma powodów, aby inflacja w Polsce była aż o kilka punktów wyższa niż w obszarze euro. Nade wszystko musimy spełniać inflacyjne kryterium z Maastricht, na co nas stać. Co prawda, obecnie inflacja w Polsce jest wyższa, niż dopuszcza to Maastricht, ale w okresie poprzedzającym akcesję do strefy euro będzie sprowadzona do pożądanego poziomu.

Zważywszy na wszystkie te i inne uwarunkowania nadal uważam, że optymalny kurs to około 4 złotych za euro. I z takim kursem referencyjnym, uzgodnionym z Komisją Europejską, powinniśmy przystąpić jeszcze w tym roku do ERM-2 po to, aby wprowadzić euro do obiegu z początkiem 2012 roku. Wciąż jeszcze jest to możliwe, ale wydaje się, że rząd jakby już szykował się do odstąpienia od tego zamiaru. Byłaby to ewidentna klęska polityki gospodarczej rządu i NBP.

80. Wpis 480, 25.IV.2009

Jedną z żelaznych zasad naszego blogu jest obracanie się poza *science fiction,* co niekoniecznie oznacza twarde trzymanie się Ziemi… Zgadzam się, że zasadnicze bariery, z jakimi stykać będziemy się w przyszłości odnośnie do długotrwałych lotów kosmicznych, będą mają charakter bardziej psychologiczny i ekonomiczny (koszty!) niż techniczny, choć i wiele z tych ostatnich jest po prostu nieprzezwyciężalne – jakich byśmy optymistycznych założeń co do ludzkiego geniuszu i płynącego zeń postępu naukowo-technicznego nie czynili.

Pan Arkadiusz Kobiera z Politechniki Warszawskiej, gdzie 23 bm. odbyło się bardzo ciekawe, interdyscyplinarne konwersatorium, na którym przedstawiłem wykład "Dokąd zmierza świat i Polska", pisze (wpis 475): "Co do możliwości technicznych to prawdopodobnie będą takie istniały, chociaż głównym czynnikiem ograniczającym nas tutaj nie będzie technologia napędu, a raczej biologia i psychologia człowieka." To *a propos* mego pytania sprowokowanego niedawną wypowiedzią Profesora Hawkinga, że oto za dwieście lat – o ile ludzkości uda się tyle jeszcze przetrwać – zaistnieje możliwość lotów międzygwiezdnych i przesiedlania ludzkości na inne planety.

Zwróciłem na ten głos uwagę ze względu na autora. Uważa on, że dwa wieki przed nami to krytyczny dla rodzaju ludzkiego okres ziemskiej wędrówki ze względu na piętrzące się napięcia i konflikty. I z tym trzeba się zgodzić. Prof. Hawking sądzi też, że możliwe jest ich rozładowywanie i rozwiązywanie. Z tym też się zgodzić trzeba. Wszystko to jest pokazane w "Wędrującym świecie", zwłaszcza w rozdziale X, "Niepewna przyszłość" (s. 333-409), gdzie piszę o tuzinie Wielkich Spraw Przyszłości. Ale by potem "ucieczka do przodu" – w wiek XXIII i następne – miała polegać również na przesiedlaniu się części ludzkości w inne galaktyki, na planety nadające się do ludzkiego życia, jeśli takie, a więc z niezbędną dozą wilgotności i temperaturą, w ogóle istnieją…? To utopia i dziwne, że głosi ją uczony tej miary co Hawking. Jeśli nawet będzie to możliwe technicznie – co także dopuszcza Pan Kobiera i co sam jestem skłonny założyć – to będzie to dostępne wyłącznie na eksperymentalną, skrajnie elitarną, a nie masową skalę. To najprawdopodobniej nie będzie możliwe nigdy. Uzmysłowić sobie warto, że to już prawie dokładnie 40 lat od wiekopomnej chwili, gdy Neil Armstrong wylądował na Księżycu (20 lipca 1969 roku). I przez te dwa pokolenia było tam tylko 12 z nas…

Co zaś do sensu przemieszczania się, gdyby było to technicznie możliwe. Pan Kobiera zapytuje: "…po co mielibyśmy lecieć na inną planetę? Jeżeli nasz rozwój techniczny, organizacyjny i polityczny pozwoli zorganizować ewakuacje cywilizacji na inną planetę, to dużo wcześniej osiągniemy poziom rozwoju, który umożliwi nam rozwiązanie problemów ekologiczno-ekonomicznych na Ziemi." Otóż nie. Problem w tym, że nasz poziom cywilizacyjny niby już pozwala na rozwiązywanie wielu problemów na styku człowieka i społeczeństwa z techniką i naturą, ale mimo tego wielu problemów nie rozwiązujemy. Piętrzą się one, narastają, przenikają. I to niepokoi. Także Profesora Hawkinga, który uważa, że na Ziemi ich wszystkich i dla wszystkich rozwiązać zadowalająco się nie da.

Znam także innych uczonych, którzy myślą podobnie. Profesor Władysław Szymański, jeden z najwybitniejszych współczesnych polskich ekonomistów, zarzuca mi nadmierny optymizm, bo w "Wędrującym świecie" pokazuję drogi dalszej wędrówki ludzkości, wierząc, że górę będzie brał zdrowy rozsądek, racjonalność i postęp, podczas gdy on daje ludzkości maksimum trzysta lat (czyli sam jest optymistą, bo daje nam o wiek więcej niż Profesor Hawking…).

Cóż, pożyjemy, zobaczymy. W rzeczy samej, fascynujący to problem, że coraz więcej jest możliwości – intelektualnych, technicznych, organizacyjnych, logistycznych – rozwiązywania męczących nas problemów, ale nie są one rozwiązywane. Bardziej ze względów kulturowych i politycznych niż technicznych i organizacyjnych. Wiemy przecież,

jak powstrzymać zgubne ocieplanie się Ziemi i nie ze względów technicznych daleka jeszcze droga do powstrzymania tego procesu… Potrafimy wyprodukować dostatecznie dużo żywności, by wykarmić 6,8 miliarda mieszkańców planety, a wciąż miliony chodzą głodne spać i tysiące umierają z głodu… Ba!, teoretycznie możliwy jest proces reprodukcji bez kryzysów finansowych i nawet to się nie udaje…

Nadzieja w interdyscyplinarności, gdyż to ona pokazuje, jak twórczo łączyć można wartości i technikę, człowieka i przyrodę, czas i przestrzeń, rozmiar i ruch. Koincydencji teoria rozwoju wiele tu podpowiada, więc trzeba do niej sięgać coraz częściej.

79. Wpis 475, 24.IV.2009

Wraca – i aktualna będzie aż do końca – sprawa optymalnego kursu złotego, z którym Polska winna wejść do wspólnego obszaru walutowego euro. Podtrzymuję swój pogląd – głoszony zarówno przy nieracjonalnie wyśrubowanym kursie 3,20 zł/euro, jak i przy spekulacyjnie niedocenionym 4,90 – że powinno to być około 4 złotych. Piotr (wpis 474) pyta, jaki przy tym dopuszczam przedział odchyleń od tego poziomu, aby wciąż jeszcze można było mówić o kursie właściwym. Powiedzmy, 3,90 - 4,10. Sądzę, że poniżej 3,90 złotych za euro nasz pieniądz byłby zbyt silny, co erodowałoby międzynarodową konkurencyjność polskich firm i całej gospodarki, zaś więcej niż 4,10 nadmiernie podrażałoby import nasilając presję inflacyjną. Około 4 złotych zatem to kurs właściwy. A "właściwy" kurs to taki, który strategicznie – w długich okresach – stwarza szansę do utrzymania względnej równowagi zewnętrznej, czyli w miarę zrównoważonego (a dokładniej: dopuszczalnie niezrównoważonego) rachunku obrotów bieżących. Pamiętajmy, że do euro wchodzi się tylko jeden raz!

Polsce potrzebna jest kilkunastoletnia – co najmniej – strategia odbudowywania strukturalnej równowagi zewnętrznej i poprawiania konkurencyjności w warunkach globalizacji. Wymaga to, a zarazem musi się przejawiać w szybszym tempie wzrostu eksportu startującego z niższego poziomu (około 119 miliardów euro w roku 2008 przy średnim tempie wzrostu w latach 2006-08 15,1 procent) niż importu (około 135 miliardów i, odpowiednio, 18,6 procent). Odwrócenie wartości tych wskaźników to dla Polski sprawa strategiczna. Sądzę, że kurs około 4 złotych – plus/minus 2,5 proc. – jest taką właśnie, korzystną dla długookresowego bilansu płatniczego i zewnętrznych stosunków handlowych i finansów Polski ze światem, relacją wymienną polskiego pieniądza do naszego wspólnego pieniądza europejskiego.

A czy zgodzą się na to wpierw jako na kurs centralnego parytetu, kurs referencyjny w ramach ERM2, a później jako na kurs "zejścia" złotego i wejścia euro nasi partnerzy z Unii Europejskiej, zwłaszcza Niemcy, dla których eksport do Polski (im silniejszy złoty, tym im łatwiej i dla nich więcej…)? Oczywiście, że się zgodzą, ale to trzeba twardo negocjować. I to teraz, bo teraz – przy rynkowym płynnym kursie ciskającym się wokół 4,40 – o wiele łatwiej jest innym ustąpić i zgodzić się na złotego "aż" o 10 procent silniejszego (4,00 a nie 4,40), niż byłoby to, dajmy na to wtedy, gdy kurs był naciągnięty do 3,20. W tamtych warunkach wynegocjowanie kursu 4 złote mogłoby okazać się politycznie niemożliwe, bo trzeba byłoby na Komisji Europejskiej wymusić zgodę na kurs aż o 25 procent słabszy (4,00 zamiast 3,20). Dlatego też teraz – nieszczęśliwym z innych powodów zbiegiem okoliczności, bo, pamiętajmy, rzeczy dzieją się tak, jak się dzieją, ponieważ wiele dzieje się naraz – jest najlepszy okres do wejścia do ERM2. Tym bardziej, że – wbrew temu co głoszę niektórzy podchodzący z pozycji monetarystycznych ekonomiści – uda nam się utrzymać w paśmie wahań zakładanych kryteriami konwergencji z Maastricht, plus/minus 15 procent. Doprawdy, przedział 3,40 – 4,60 złotych za euro jest dostatecznie szeroki, aby w dwa lata dowędrować nim do euro i być tam wreszcie z początkiem 2012 roku. Jeśli rząd tego nie zrobi, będzie to wielki, niewybaczalny błąd strategiczny.

78. Wpis 468, 19.IV.2009

Witam! Świąteczny tydzień spędziłem w Moskwie. Tam Wielkanoc o tydzień później niż u nas, czyli dopiero dzisiaj wielkanocna niedziela. Korzystając z tej okazji w dni poprzedzające i następujące po naszej Wielkanocy miałem dziesięć spotkań i wykładów w stolicy Rosji – od Uniwersytetu Łomonosowa do MGIMO, od Akademii Nauk do księgarni Biblioglobus, od Międzynarodowego Kongresu Przedsiębiorców i Przemysłowców po Akademię Finansów (http://tiger.edu.pl/aktualnosci/2009-04-1015/Kolodko_in_Moscow_10-15_04_09.pdf). A wszystko to w związku z wydaniem "Wędrującego świata" po rosyjsku ("Mir w dwiżenii", Wydawnictwo MAGISTR, s. 576, ISBN 978_5_9776_0102_3). O co pytają rosyjscy studenci i ich koledzy z innych republik poradzieckich? Przede wszystkim o przyszłość świata, jakby zdając sobie sprawę, że nie zanosi się na powrót do *status quo ante*. Oczywiście, często pojawia się problematyka współczesnego kryzysu, ale bynajmniej nie ona dominuje w dyskusjach i nie powoduje skracania perspektywy czasowej.

Zainteresowanie książką olbrzymie. Pojawiają się pierwsze recenzje. Miałem też wrażenie, jakbym po każdym ze spotkań podpisywał ich relatywnie dwa, trzy razy więcej niż w Polsce. Bierze się to chyba nie tylko z bezpośredniego zainteresowania "Wędrującym światem", ale z ogólnie wyższego poziomu czytelnictwa w Rosji niż w Polsce. Widać to zarówno przez pryzmat okazjonalnych obserwacji w zatłoczonym moskiewskim metro (system dwunastu linii z ponad dwustu stacjami!), gdzie wiele osób czyta książki, jak i w oficjalnych danych informujących o czytelnictwie.

Niestety, w Polsce w ostatnich latach dramatycznie ono spada, by nie rzec – załamuje się. Z reprezentatywnych badań przeprowadzonych przez Bibliotekę Narodową wynika, że podczas ostatnich dwu lat ilość osób sięgających do lektur wyraźnie się obniżyła. O ile w roku 2006 jeszcze 50 procent ludzi czytało choćby jedną książkę rocznie, to w roku 2008 było to już jedynie 38 procent. Jest to sytuacja dramatyczna… Nie liczę, ale sam rocznie czytam w sumie jakieś 40 książek, z czego połowa to beletrystyka.

Sądzę, że coraz niższy poziom czytelnictwa książek w Polsce – niezależnie od wpływu internetu i panoszenia się pism ilustrowanych – bierze się także stąd, że w ostatnim czasie ponad półtora miliona ludzi wyemigrowało z Polski. W jakichś 80 procentach jest to już wykształcona – i często dalej kształcąca się – młodzież, która chętniej sięgała do książek niż gazet.

Cóż, tym bardziej cieszy sukces wydawniczy "Wędrującego świata", którego nakład w rok po wydaniu zbliża się do 50 tysięcy egzemplarzy. Nie wiem, ilu to oznacza czytelników, ale załóżmy – biorąc pod uwagę biblioteki i koleżeńskie kręgi – że tylko dwakroć więcej. To byłoby już 100 tysięcy! A może jeszcze więcej, bo jak pisze Solumpik (wpis 466), książka krąży z rąk do rąk. Sam nie zdążył skończyć lektury, gdyż "kolejka do jej pożyczenia jest dość długa". Książka nadal jest do nabycia w każdej większej księgarni, w tym także w księgarniach internetowych, ale Solumpikowi chętnie prześlę z dedykacją, aby sam innym mógł wypożyczać, nie dając sobie jej odbierać w trakcie lektury!

77. Wpis 461, 9.IV.2009

Dodruk pieniędzy, o który pyta Rafał (wpis 460), zawsze jest wykonalny. Przynajmniej teoretycznie. Zwiększenie podaży pieniądza poprzez jego dodatkową emisję ma sens wtedy, gdy znajduje to pokrycie w istniejących, a niewykorzystanych mocach wytwórczych. Tak jest teraz prawie we wszystkich krajach świata. Także w Wielkiej Brytanii i w Polsce.

W praktyce o "dodruku", czyli wzroście podaży pieniądza decyduje emitent, a więc bank centralny, współcześnie najczęściej mniej czy bardziej niezależny od rządu (a niekiedy w swych działaniach wręcza antyrządowy). W przypadku Polski nie ma potrzeby "dodrukowywania" pieniędzy. Wskazane zaś jest inteligentne, *ex ante*, zwiększenie określonych rodzajów wydatków publicznych poprzez przejściowe, kontrolowane zwiększenie wydatków budżetowych. Rząd, niestety, od tego się odżegnuje, bardziej ze względów doktrynalnych niż merytorycznych. Skończy się zatem na i tak większym niż planuje rząd deficycie budżetowym i długu publicznym, ale przy niższej produkcji i wyższym bezrobociu.

Oto do czego raz jeszcze prowadzi neoliberalne doktrynerstwo. Odejścia od niego wymaga po prostu zdrowy rozsądek, ale to wymagałoby także przyznania się przez rodzimych neoliberałów do wcześniejszych błędów, a tego od nich nie można oczekiwać, to bowiem wymaga nie tylko wiedzy profesjonalnej, ale i klasy moralnej. Nic zatem dziwnego, że prognozy wzrostu – a teraz już spadku! – PKB w Polsce są coraz gorsze. Jaka polityka, takie i prognozy...

76. Wpis 457, 6.IV.2009

Mateusz (wpis 456) porusza ważką kwestię alternatywnych źródeł energii. I słusznie, gdyż sprawa ta ma zasadnicze znaczenie dla przyszłości, a tradycyjne zasoby surowców energetycznych – także naszego węgla – są wyczerpywane i nieodnawialne. To, że obecnie ceny ropy naftowej są aż o jakieś 2/3 niższe od rekordowych notowań niespełna rok temu, nie bierze się bynajmniej z tego, że skokowo zwiększyła się jej podaż, gdyż ta na długą metę może już tylko spadać. Mateusz, nawiązując do moich propozycji w zakresie sięgania na coraz szerszą skalę do alternatywnych źródeł energii, o czym piszę w "Wędrującym świecie" (zob. str. 352 i nast.), sugeruje oparcie się na energii geotermalnej. Uważa on, że "Polska pod tym względem jest wyjątkowo szczęśliwie usytuowana (znaczna większość terenów Polski znajduje się nad gorącymi wodami, które mogą służyć energetyce)." I pyta: "Czy nie warto zainwestować tych ogromnych pieniędzy, które planujemy wydać na budowę elektrowni atomowych, na rzecz geotermii?" Otóż chyba trzeba kroczyć wieloma ścieżkami równocześnie, nie ograniczając się do jednego czy drugiego tylko źródła.

Oczywiście, jeśli chodzi o niezbędne do poniesienia nakłady inwestycyjne, to zawsze występuje tutaj konkurencyjność pomiędzy alternatywnymi zastosowaniami. Jedynej słusznej odpowiedzi, gdzie je kierować, udzielić może racjonalny rachunek ekonomiczny uwzględniający aspekty środowiskowe. Jeśli zaiste bardziej opłacalne byłoby oparcie się na energii geotermalnej, to ją należałoby wybrać. Sądzę wszak, że z czasem sięgać również będziemy musieli do energii atomowej. Do rozstrzygnięcia pozostaje kwestia dywersyfikacji źródeł i sekwencji działań zmniejszających nasze uzależnienie od wyczerpujących się zasobów węgla i z czasem znowu coraz droższej importowanej ropy naftowej, której kiedyś przecież też zabraknie.

Drugi problem poruszony przez Mateusza dotyczy działań antykryzysowych w Polsce. Pyta on, czy nie sądzą, że "… w dobie słabnącego popytu na polskie towary (ogólna recesja u naszych partnerów handlowych) oraz ukróconych przez kryzys zagranicznych inwestycji bezpośrednich w Polsce rząd powinien uruchomić środki budżetowe celem pobudzania gospodarki (ale kosztem znacznego obciążenia budżetu = zwiększenia deficytu)?". Oczywiście, że powinien. Wypowiadałem się na ten temat już wielokrotnie, także na naszym blogu, m. in. w "Liście otwartym do Premiera Rzeczypospolitej" opublikowanym dokładnie dwa miesiące temu (Wpis 366, 6 lutego 2009, http://www.tiger.edu.pl/aktualnosci/2009-02-09/List_otwarty_do_Premiera_RP_06_02_2009.pdf). Niestety, rząd brnie nadal w pogłębianie kryzysu po swojemu "skręcając", miast rozkręcać koniunkturę. A to właśnie wymaga zwiększania popytu, także metodami fiskalnymi. Rosnące wydatki z budżetu to jedna z metod zwiększania zagregowanego popytu. Poprzez zaś inwestycje infrastrukturalne można uruchomić mechanizmy mnożnikowe, zwiększając popyt – a w rezultacie także produkcję, zatrudnienie, dochody ludności i przedsiębiorstw – a w końcu także zwrotnie przychody budżetowe.

Jedną sprawę wszakże muszę tutaj wyraźnie podkreślić i uwypuklić. Otóż nie proponuję większego deficytu, niż będzie, tylko większy aniżeli sobie to nierealistycznie założył rząd! To trzeba zrozumieć. Deficyt budżetu Państwa (tzw. *central government*) będzie istotnie WIĘKSZY, niż zakładane przez rząd 18,6 miliarda złotych. Przekroczenie tego pułapu będzie WYMUSZONE załamaniem się tendencji wzrostowych i stagnacją, a najprawdopodobniej wręcz recesją w kolejnych kwartałach. W rezultacie zawężona zostanie baza podatkowa i wpływy będą znacznie mniejsze od planowanych. Ja zaś proponuję takie zwiększenie nakładów publicznych – oczywiście, finansowane z przyrostu deficytu – aby nie dopuścić do załamania gospodarki, do stagnacji i recesji, a tym samym do niebezpiecznego zawężenia bazy podatkowej. Co innego mieć *ex post* deficyt rzędu 25-30 miliardów złotych jako SKUTEK chaotycznego załamania gospodarczego, a co innego inteligentnie

zaprojektować go *ex ante* i do tego załamania nie dopuścić. Niestety, rząd wybrał to pierwsze…

75. Wpis 453, 31.III.2009

Mirek (wpis 448) pyta: "Czy jest Pan absolutnie przekonany o trafności swoich analiz i ocen? Może rozwijając: Czy jest Pan przekonany, że Pański, nieukrywanie “lewicowy” punkt widzenia świata, w którym żyjemy, jest jedynym słusznym i oddaje w prawdziwy sposób obraz świata, w którym żyjemy?". Pytaniem tym wywołał on pewne reakcje na naszym forum (wpisy 449 i 450).

Cóż, jak najbardziej jestem przekonany o słuszności swoich poglądów. Są głęboko osadzone w naukowych badaniach o charakterze interdyscyplinarnym i w studiach porównawczych. Jednakże w przypadku nauk społecznych, w tym zwłaszcza w ekonomii, wnioski zawsze formułowane są w kontekście rozważań uwikłanych w kategorie środków i celów. I tutaj już wchodzimy na obszar wartościowania, które może mieć związek z nauką *sensu stricte*, ale musi mieć związek z zapatrywaniami o charakterze aksjologicznym.

Co do moich poglądów, to są one przede wszystkim racjonalne i postępowe. Może komuś kojarzy się to z lewicowością, komuś innemu z jakimś innym nurtem ideowo-politycznym. Dla mnie najważniejsze natomiast są poszukiwanie prawdy i rozważania merytoryczne. Przyświeca mi nade wszystko z jednej strony racjonalny pragmatyzm, z drugiej idee postępu. I jeśli właśnie to Mirek odczytuje z kart "Wędrującego świata", to trafnie odczytuje.

Gdy więc JaCek (wpis 451) pyta, "czy byłoby możliwe doprowadzenie do publicznej debaty telewizyjnej Pana Profesora z przedstawicielem oponentów Pańskich poglądów?", to jest to pytanie skierowane do ewentualnych organizatorów i uczestników takiej debaty. Z mojej strony nie ma przeszkód, gdyż dyskutuję chętnie, a argumentów mi nie brakuje. Ale inni mogą się takiej debaty bać, co widać również poprzez próby przemilczania (nieudanego!) "Wędrującego świata" w niektórych mediach, zwłaszcza w publicznej telewizji i paru opiniotwórczych gazetach oraz tygodnikach. Cóż, niektórzy po prostu boją się prawdy, inni obawiają się obnażenie ich własnej niewiedzy albo zacietrzewienia ideologicznego, czyli doktrynerstwa i dogmatyzmu. Jeszcze inni obawiać się muszą nieuchronnego wykazania przy takiej okazji, że ich poglądy są służebne wobec określonych grup interesów i niewiele mają wspólnego z nauką i prawdą. W tym rzecz.

74. Wpis 452, 31.III.2009

Witam!

Pojawiają się głosy, że grozi nam z czasem hiperinflacja. Pyta o to wprost także Piotr Leszczyński (wpis 446). Pogląd o takim zagrożeniu uzasadniany jest "drukowaniem pieniądza" na dużą skalę w wielu krajach, zwłaszcza w największych gospodarkach, począwszy od USA. W rzeczywistości skokowo zwiększa się tam w ostatnich miesiącach podaż pieniądza – tak instrumentami monetarnymi, poprzez działania banków centralnych, jak i zwłaszcza poprzez sięganie do klasycznych, keynesowskich instrumentów fiskalnych. Czyni się to po to aby odblokować zatykający się w obecnych warunkach system finansowy i przywrócić mu – zwłaszcza bankom – płynność w stopniu niezbędnym do obsługi procesów produkcji i wymiany zachodzących w sferze realnej. I dlatego też nie sądzę, aby zagrażała hiperinflacja. Nie ma bowiem miejsca "drukowanie pieniędzy bez pokrycia", gdyż dodatkowe środki pompowane do obiegu gospodarczego mają pokrycie w istniejących mocach wytwórczych. Problemem jest niedostatek popytu, a nie jego nadmiar, jak błędnie uważają monetaryści.

To właśnie dalsze narastanie stopnia niewykorzystania mocy wytwórczych, wraz z towarzyszącym mu coraz wyższym bezrobociem (zarówno w USA, jak i w Wielkiej Brytanii, gdzie wynosi ono już ponad 8 procent, a jeszcze niedawno utrzymywało się poniżej 5 procent; bezrobocie rośnie we wszystkich krajach bez wyjątku, także tam, gdzie trwa wzrost gospodarczy, jak na przykład w Chinach i Indiach), czyli recesja, jest tym czego należy się obawiać, a nie inflacja, a tym bardziej hiperinflacja.

Bynajmniej nie oznacza to, że nie należy baczyć na procesy pieniężne i długofalowe relacje w sferze nominalnego popytu i podaży. Nie ulega wątpliwości, że gdy tylko odwrócą się obecne niekorzystne tendencje – wpierw na rynkach finansowych, a później w sferze realnej – odwrócona także zostanie tendencja w zakresie dynamiki podaży pieniądza, począwszy od przejścia do ponownego podwyższania obecnie rekordowo niskich stóp procentowych.

Nim to jednak nastąpi, gdzieś w roku 2010, wpierw potrzebna jest polityka reflacyjna, polegająca na zwiększaniu zagregowanego popytu. Tym razem, dziać się to musi, ze względu na właściwe globalizacji współzależności, w skali ogólnoświatowej. Stąd też tak ważne jest, że taka linia skoordynowanych w skali świata działań znajdzie potwierdzenie i wsparcie na nadchodzącym (2 kwietnia) szczycie grupy 20 państw (G-20) w Londynie. Obok zdecydowanego oporu wobec pojawiających się ciągot protekcjonistycznych oraz podjęcia działań odnośnie do regulacji globalnych przepływów finansowych jest to obecnie najważniejsza kwestia w pakiecie działań antykryzysowych.

Wyłamywanie się Polski z tego wspólnego frontu stosowania instrumentów fiskalnych dla pobudzania koniunktury nie ma dla świata żadnego znaczenia, natomiast polskiej gospodarce w oczywisty sposób szkodzi.

73. Wpis 441, 15.III.2009

Funkcjonalnej demokracji – jak się okazuje – trudniej się dopracować niż w miarę sprawnego rynku. W dwadzieścia lat po Okrągłym Stole – przy którym to narodowym meblu wtedy też zasiadałem – dochodzę bowiem do wniosku, że, dla wielu paradoksalnie, więcej osiągnęliśmy w tworzeniu funkcjonalnej gospodarki rynkowej (przy wszystkich jej ułomnościach, co teraz, podczas kryzysu, widać ze szczególną ostrością) niż w kreowaniu zdrowego systemu demokracji politycznej. Dodać trzeba, że to spostrzeżenie bynajmniej nie odnosi się tylko do Polski. Są kraje, także posocjalistyczne w naszej części świata, gdzie jest trochę lepiej, ale są i takie, gdzie jest jeszcze gorzej.

Co robić? Przechodzić na jednomandatowe okręgi wyborcze, o co pyta, czy wręcz sugeruje Piotr (wpis 440)? Z jednej strony mogłoby to przyczynić się do poprawy sytuacji poprzez wybór, być może, deputowanych bardziej zorientowanych na rozwiązywanie naszych wspólnych spraw. Z drugiej wszakże strony nawet gdyby tak było, to absolutnie nie rozwiązuje to kwestii racjonalności ogólnospołecznej i makroekonomicznej. Dlatego partie są potrzebne. Więcej nawet; one są niezbędne. Tym bardziej gorzka jest refleksja Piotra o dylemacie wyboru między nimi, na podobieństwo alternatywy miotania się pomiędzy taką czy inną paskudną chorobą. Poniekąd tak to właśnie jest… Współcześnie w Polsce trzeba jak najszybciej, choć zajmie to lata, stworzyć sensowną tzw. alternatywę, a więc odmienne możliwości, wobec jałowej alternatywy: Platforma Obywatelska – Prawo i Sprawiedliwość. Na tym, co widać jak na dłoni w ostatnich latach – dobrej przyszłości nie da się zbudować.

Dzisiaj w polityce potrzeba jak najwięcej pragmatyzmu, profesjonalizmu i odpowiedzialności. Tych cech pozbawiony jest tak populizm, jak i neoliberalizm. Nie należy przy tym mieć wątpliwości, że ten drugi narobił więcej szkód niż ten pierwszy. A to dlatego, że jest o niebo bardziej skuteczny w propagandzie, nazywanej ostatnimi laty PR. To też polityka.

Cóż zatem czynić? Na długą metę uczyć się dalej tej prawdziwej demokracji, kiedy ambicje polityczne nie będę zaspokajane głównie na obszarze kto kogo?, kto z kim?, kto za ile?, ale poprzez dowodzenie umiejętności rozwiązywania piętrzących się problemów pro publico bono. Z czasem i do tego dojdziemy. I nie sądzę, że uda się tu zaproponować coś lepszego niż nowy pragmatyzm. Na nim trzeba się oprzeć. Ale, jak się okazuje, dłuższy to czas niż dwadzieścia lat. Tym bardziej potrzebna jest zdroworozsądkowa debata publiczna, także, a może zwłaszcza poza gremiami partyjnymi oraz powiązanymi z nimi ideowo i biznesowo mediami. Także łamach blogu "Wędrującego świata".

72. Wpis 439, 12.III.2009

Witam!
Czas wędruje. Znowu więc pora zaktualizować szereg informacji zamieszczonych w aneksie statystycznym na portalu "Wędrującego świata" www.wedrujacyswiat.pl. Bez mała wszędzie wokół przechodzi burzliwa fala wydarzeń, wobec tego sporo danych dezaktualizuje się dużo szybciej niż w spokojniejszych czasach. Pojawiają się również świeże dane dotyczące przebiegu procesów politycznych, społecznych, demograficznych, ekologicznych, gospodarczych i finansowych. Można pozyskać już informacje odnoszące się do rozmaitych zjawisk i procesów tak w całym roku 2008, jak i na jego koniec, a w niektórych przypadkach przedstawić już można wskaźniki odnoszące się do pierwszych miesięcy 2009 roku. Stąd też – zgodnie z zasadami NAWIGATORA – ponownie dokonana została szeroka aktualizacja danych tam przedstawianych. Akurat dzisiaj odświeżone zostały 32 tabele i wykresy. Zapraszam zatem zarówno na statystyczne strony NAWIGATORA, jak i do dalszej zadumy nad wędrówką naszej planety i naszym po niej wędrowaniu…

71. Wpis 436, 9.III.2009

Paweł (wpis 434) zadał hurtem aż 22 pytania! Dodał przy tym, że przeczytawszy połowę "Wędrującego świata" (rozumiem, że pierwszą, bo wiem, iż niektórzy nie czytają rozdziałów po kolei…), nie znalazł tam na nie odpowiedzi. Na większość bez wątpienia znajdzie w części książki, której lektura wciąż przed nim. Inne dotyczą ostatnich wydarzeń – jak chociażby tzw. plan Paulsona czy też działań podejmowanych przez Europejski Bank Centralny – więc z natury rzeczy nie piszę o nich w książce. Odnoszę się wszakże do tych kwestii w licznych wcześniejszych komentarzach i odpowiedziach zagregowanych na naszym blogu pod http://www.wedrujacyswiat.pl/blog/gwk_BLOG.pdf (ta odpowiedź to już 71-szy mój wpis…) oraz w wielu wywiadach umieszczonych na portalu http://www.wedrujacyswiat.pl/oKsiazce.php (pojawią się tam na dniach kolejne rozmowy). Warto, jak sądzę, do nich zaglądać. Jeszcze inne z pytań Pawła mają charakter retoryczny. Jednakże wszystkie one poruszają bardzo ważne – i trudne, choć sam określa je jako proste – zagadnienia. Dlatego też, mam nadzieję, inni blogowicze chętnie podejmą dyskusję i spróbują przynajmniej na niektóre z nich odpowiedzieć – Pawłowi i sobie.

Co zaś do narastającego zadłużenia Polski, to jest na to tylko jeden sensowny sposób. Otóż niezależnie od potrzeby strukturalnego co najmniej zrównoważenia budżetu (potrzebna jest pierwotna, a więc bez liczenia kosztów obsługi długu nadwyżka dochodów nad wydatkami) tempo wzrostu realnego PKB musi być w długim (w bardzo długim) okresie wyższe od realnych stóp procentowych. Obecnie dług publiczny Polski zbliża się do 50 proc. PKB (licząc metodą ESA-95, a więc zgodnie z kryterium Maastricht). Warto może przypomnieć, że podczas realizacji "Strategii dla Polski", w latach 1994-97, nasz dług publiczny obniżył się zasadniczo – z około 87 proc. PKB na koniec roku 1993 do około 43 proc. na koniec roku 1997. Oczywiście, niezależnie od rozważnej polityki finansowej i szybkiego, średniorocznego tempa wzrostu (realnie 6,4 proc.) znaczący wpływ na taki korzystny obrót sprawy wywarła redukcja o połowę zadłużenia wobec banków komercyjnych (tzw. Klub Londyński), w której to sprawie, po twardych negocjacjach, porozumienie podpisałem we wrześniu 1994 roku. To było wtedy, a teraz jest teraz i na nic podobnego nie można liczyć. Przerwanie niebezpiecznych tendencji nie jest możliwe jedynie poprzez cięcia wydatków budżetowych. Wręcz odwrotnie; brak rozwagi na tym polu może przyczynić się do relatywnie niższego tempa wzrostu i pogarszania sytuacji. Tak właśnie było w latach 1998-2001, podczas niepotrzebnego przechłodzenie gospodarki. Tak, niestety, jest i będzie w latach 2009-10, wskutek dodatkowego, ponad zewnętrzne oddziaływanie kryzysu. "skręcanie" koniunktury. Jedyne wyjście – raz jeszcze – to utrzymywanie szybszego tempa wzrostu PKB niż wynoszą w tym samym czasie realne stopy procentowe.

Co do wielu innych pytań i problemów podniesionych przez Pawła, będziemy do nich wracać. Na razie tylko tyle, że Milton Friedman mylił się nie tylko wtedy, gdy błędnie wróżył upadek euro przy okazji pierwszego większego kryzysu. Mylił się nade wszystko wtedy, gdy twierdził, że inflacja jest wyłącznie fenomenem monetarnym, lekceważąc jej społeczne i instytucjonalne aspekty. Co zaś do regulacji – albo, inaczej, instytucji (w znaczeniu behawioralnym) – to rzecz nie w likwidacji większości z nich (jakiej większości?), jak wydaje się sugerować Paweł, ale we właściwej ich kompozycji tak, by rozsądne ustawienie regulacji sprzyjało zrównoważonemu – finansowo i społecznie – rozwojowi prywatnej przedsiębiorczości, ale zarazem tak, by nie mógł znowu rozszaleć się kapitalizm spekulantów prowadzący do irracjonalnego nadęcia sektora finansowego, bez żadnego związku z tym, co zachodzi w sferze realnej. Gospodarka to naprawdę nie kasyno, jak chciałby tego neoliberalizm.

I jeszcze uwaga o związkach między wielkością państwa a zróżnicowaniem dochodów. Jest oczywiste – bo udowodnione! – że tzw. małe państwo sprzyja narastaniu nierówności, gdyż przyczynia się do redystrybucji dochodów (i majątku) do zamożniejszych warstw ludności. I odwrotnie; "większe" państwo – bez szkody dla dynamiki gospodarczej i równowagi finansowej, co ważne! – sprzyja mniejszym nierównościom. Wyjaśniam to w "Wędrującym świecie" (m. in. str. 244 i nast.), jak i wiele innych spraw, o które pyta Paweł. Czekam zatem na kolejne refleksje, już po lekturze drugiej połowy książki, i zapraszam do kontynuacji dyskusji.

70. Wpis 433, 9.III.2009

Coraz częściej i coraz więcej osób namawia mnie, a nawet wzywa do powrotu do polityki. A ja – cóż – odpowiadam, że swoje już w polityce zrobiłem. I – mam nadzieję – z pożytkiem, pro publico bono. Na naszym blogu WojciechS (wpis 409) oraz PawełS (wpis 411) za takim powrotem wytaczają szereg argumentów. Ale zarazem Wojciech radzi, bym napisał poniekąd ciąg dalszy "Wędrującego świata". No właśnie! Gdybym zajmował się polityką, to nie byłoby "Wędrującego świata"! Wobec tego umówmy się, że dalej będziemy rozmyślali i podpowiadali politykom, jak zmieniać ten świat na lepsze. My już nie tylko wiemy, że to jest w ogóle możliwe, ale dzięki "Wędrującemu światu" wiemy również, jak to czynić. Pytań wszak jest tak wiele, że lepiej dalej wędrować – patrzeć i słuchać, rozmawiać i pisać, a nade wszystko nieustannie myśleć – a politykę pozostawić tym, co do niej się rwą. Ale też i cały czas podpowiadać im, co i jak czynić. To bywa trudniejsze niż sama polityka. Nie wracam więc do niej, tylko wędruję dalej.

69. Wpis 431, 9.III.2009

W dniu święta naszych Pań – Międzynarodowego Dnia Kobiet – pragnę złożyć wszystkim blogowiczkom "Wędrującego świata" specjalne życzenia. Obyście zawędrowały jak najszczęśliwiej jak najdalej, nieustannie stawiając sobie i innym trudne pytania i znajdując na nie ciekawe odpowiedzi!
☺
gwk

68. Wpis 428, 7.III.2009

Bożena (wpis 407) pyta o rolę kapitału społecznego w rozwoju gospodarczym. Jego znaczenie we współczesnej gospodarce jest coraz większe. W koincydencji teorii rozwoju podkreślam konieczność zintegrowanego podejścia do strategii rozwoju, która musi uwzględniać nie tylko kapitał finansowy i rzeczowy, ale także ludzki i – jeszcze szerzej – społeczny. Jednakże zarazem przestrzegam przed występującą w niektórych ujęciach skłonnością do przesady znaczenia "miękkiego" kapitału społecznego i odrywania się od imperatywu opierania rozwoju na "twardym" kapitale rzeczowym i finansowym. Koniec końców, tenże kapitał społeczny musi być w sposób zrównoważony finansowany. Dlatego też nie ma nic lepszego niż pragmatyczna troska o dynamiczną równowagę pomiędzy różnymi formami kapitału, z których każdy jest niezbywalny w procesie reprodukcji, ale żaden sam siebie nie jest ani wystarczalny, ani najważniejszy.

67. Wpis 423, 6.III.2009

Konrad (wpis 403) nie jest przekonany, że to neoliberalizm jest głównym winowajcą obecnego kryzysu targającego światową gospodarką. Ja jestem tego pewien. Pyta on: "Czy można winić doktrynę neoliberalną, która zakłada wolność, w czasach gdy wszystko jest teraz podporządkowane państwu… za to, co się dzieje na świecie?" Tak, można i trzeba, gdyż to praktyka opierająca się na neoliberalnej doktrynie doprowadziła do irracjonalnego oderwania się sektora finansowego od realnej sfery gospodarczej, której ten pierwszy powinien służyć. To neoliberalna doktryna, hołubiąca chciwość i zyskowne ufinansowienie wszystkiego, jest podłożem ekspansji kapitalizmu spekulantów, który bez mała zmarginalizował w przypadku USA kapitalizm przedsiębiorców. To neoliberalizm uczynił z Państwa wroga publicznego numer 1, co pociągnęło za sobą służącą beneficjentom tegoż neoliberalizmu – do czasu! – nadmierną deregulację i erozję troski o dobro ogólne.

Przy okazji; gdy Michał (wpis 406) przypomina coraz częściej od jakiegoś czasu powtarzane stwierdzenie, że "potentaci finansowi dzisiejszej gospodarki globalnej działają w myśl zasady: prywatyzować zyski – nacjonalizować straty", to jest to właśnie główna metoda działania neoliberalizmu, którego celem – de facto, nie deklarowanym, bo te zawsze są piękne, jak chociażby "wolność gospodarcza", za którą wszyscy, mam nadzieję, się opowiadamy – jest zwiększanie bogactwa możnych bez obracania się na uboższych, a jakże często ich kosztem.

Konrad sam zauważa dalej, że "Przecież kraje wydają ogromne pieniądze na ratowanie banków, a to jak rozumiem jest Keynesizmem?" Tak, czyli nie jest to już bynajmniej neoliberalizm, tylko tym razem w miarę racjonalne próby odreagowania ex post na jego zgubne skutki. A na pytanie o receptę "na to, by się taki kryzys więcej nie powtórzył", odpowiadam przecież w "Wędrującym świecie" (zwłaszcza w rozdziałach VII, "Co to jest rozwój i od czego zależy", s. 257-290, VIII, "Instytucje, polityka i kultura a zastój i rozwój", s. 291-314 oraz IX, "Koincydencji teoria rozwoju i nowy pragmatyzm", s. 315-332). Uważam, że nieodzowne jest przejście do nowego pragmatyzmu, który opierać musi się na koincydencji teorii rozwoju. Nie sądzę, że same li tylko zmiany polegające na wzmocnieniu nadzoru finansowego i zakazu używania pewnych szkodliwych instrumentów finansowych wystarczą. To jest kryzys fundamentalny, to kryzys neoliberalnej postaci gospodarki rynkowej. Głębokiego przeorania wymagają zatem nie tylko instrumenty stosowanej polityki, ale przede wszystkim wartości oraz instytucje współczesnego kapitalizmu.

66. Wpis 419, 5.III.2009

Henryk (wpis 402) ciekaw jest – i nie on jeden! – czy jednoczesne wejście Polski, Czech i Węgier do systemu EMR-2 miałoby ekonomiczny sens. Czy wpłynęłoby to na ustabilizowanie, przynajmniej częściowe, sytuacji, a zwłaszcza walut tych krajów? Na pewno tak, choć pod pewnymi warunkami. Rynki finansowe bywają tak bardzo irracjonalne, że wahania kursów poszczególnych walut regionu są niejednokrotnie bardziej skutkiem tego, co sądzą o nim spekulanci niż tego, co tam się naprawdę dzieje. Dlatego też sam fakt wejścia do ERM-2 uspokoiłby w jakiejś mierze emocje, ustabilizował oczekiwania, zracjonalizował zachowania.

Oczywiste przy tym jest, że nie mówimy tu o wejściu do ERM-2 "na siłę", ale przy spełnieniu – przynajmniej w tendencji, docelowo – kryteriów konwergencji walutowej. Wówczas podmioty gospodarcze – zarówno zainteresowanych krajów, jak i zagranicy, w tym w szczególności spekulacyjnego kapitału – otrzymałyby wyraźny sygnał, dokąd zmierzają te waluty, podążałaby bowiem do euro przy wiadomym kursie walutowym. Przypomnę, że od dawna postuluję, aby w odniesieniu do złotego oscylował on wokół centralnego kursu referencyjnego na poziomie 4 złotych za euro.

65. Wpis 416, 4.III.2009

Wiesław (wpis 399) pyta, "Dlaczego dolar jest pieniądzem który ma dalej pierwszorzędne znaczenie?". Otóż przede wszystkim dlatego, że USA jest wciąż jeszcze najpotężniejszym krajem świata. Co prawda, w roku 2008 produkt brutto Unii Europejskiej (ok. 15 bilionów USD, licząc według parytetu siły nabywczej) wynosił już 21,2 proc. światowej produkcji, a więc więcej niż 20,7 proc. w przypadku PKB USA (ok. 14,6 biliona), ale, po pierwsze, USA to kraj, a Unia to tylko ugrupowanie integracyjne wielu gospodarek wciąż narodowych i, po drugie, nadal 11 krajów – przede wszystkim Wielka Brytania – pozostaje poza obszarem wspólnej waluty euro. Tak więc strefa euro ma znacznie mniejszy udział w produkcji światowej niż USA.

Ważne jest i to, że o ile ludność USA stanowi zaledwie około 5 proc. populacji świata, a produkcja piątą część wytwórczości całego globu, to aż około 40 proc. światowych finansów znajduje się – wciąż jeszcze – w amerykańskich rękach. Udział ten wskutek obecnego kryzysu bez wątpienia ulegnie obniżeniu, ale nadal będzie dominujący.

Pozycja dolara jako rezerwowej waluty świata jednakże systematycznie słabnie. I tendencja ta będzie kontynuowana. Dopiero 10 lat temu powstało euro, a dzisiaj już ponad 27 proc. światowych rezerw walutowych przetrzymywanych jest w tym pieniądzu. W dolarach już mniej niż 2/3 (pozostałe około 10 proc. to brytyjskie funty, japońskie jeny, szwajcarskie franki i drobiazgi w kilku innych walutach – od skandynawskich koron po koreańskie wony). Udział dolara nadal spada, ale żaden kraj nie jest skłonny wyzbywać się zbyt szybko zapasów amerykańskiej waluty, bo wtedy jej wartość jeszcze bardziej by się obniżyła. Ponadto dolar wzmocnił się znaczenie, bo o ponad 20 proc. podczas ostatnich 9 miesięcy (prawie 1,60 za euro 22 kwietnia 2008 roku, a teraz poniżej 1,26).

Z czasem to euro przejmie pozycję dolara, ale walutą rezerwową staną się także chiński juan i rosyjski rubel. Na tym polu postępować będzie dywersyfikacja, a rola dolara będzie relatywnie coraz mniejsza i coraz bardziej odpowiadać będzie znaczeniu USA w światowej produkcji. Pamiętajmy wszak, że należy tutaj spodziewać się również zaskakujących zmian, zgodnie bowiem z koincydencji teorią rozwoju rzeczy dzieją się tak, jak się dzieją, gdyż wiele dzieje się naraz. Poszerzał będzie się nie tylko obszar funkcjonowania euro, do którego przystąpi także Polska, ale coraz większy – zwłaszcza w Ameryce Południowej i Środkowej oraz na Karaibach – będzie obszar dolara. Piszę o tym w kilku miejscach w "Wędrującym świecie" (s. 49, 127 i nast., 191 i nast., 345, 401).

Co zaś do stwierdzenia Wiesława, że "Siła nabywcza godziny pracy robotnika amerykańskiego w latach 60-tych była wyższa od współczesnego [robotnika]", to wiemy już przecież, że stagnacja, a w niektórych przypadkach nawet spadek płac realnych w USA – i to pomimo olbrzymiego ogólnego postępu gospodarczego, w tym wzrostu wydajności pracy – to skutek neoliberalizmu, który zapanował w gospodarce amerykańskiej podczas ostatniego pokolenia. Jego istota sprowadza się także do tego, by jak największą część efektów rosnącej wydajności pracy przechwytywały wąskie elity finansowe, a nie salariat, czyli wynajmowana przez nich (w Polsce nazywanych "pracodawcami") siła robocza. Bardziej precyzyjne dane można znaleźć również w "Wędrującym świecie", szczególnie w rozdziale VI – "Upadający neoliberalizm i jego marna spuścizna, czyli dlaczego szkodliwa koncepcja na czas jakiś zawojowała pół świata i jak sobie z tym poradzić", s. 206-256.

64. Wpis 414, 3.III.2009

Mój imiennik Grzesiek (wpis 387) – a imieniny już wkrótce, jako że "na Świętego Grzegorza idzie zima do morza!" – porusza kwestię przywilejów, jakimi obdarzane są rozmaite organizacje religijne. Pyta on m. in. "…dlaczego państwa (nie tylko Polska) decydują się przeznaczać spore ilości ziemi i kapitału dla wyznawców religii?" Otóż przede wszystkim "dla świętego spokoju", które władzom dają dobre stosunki ze religijnym establishmentem. Również dlatego, że "rząd dusz" często (acz na dosyć zawiłe sposoby) jest powiązany z rządzeniem jako takim, a więc uprawianiem polityki i administrowaniem. Nie ma to więc nic wspólnego z efektywnością gospodarczą, o którą skądinąd słusznie zabiega Grzesiek.

Ma on przy tym rację, że tego rodzaju przywileje jak udostępnianie ziemi czy innych aktywów albo zwolnienia podatkowe nie powinny mieć miejsca. O ile jednak nie można działalności religijnej traktować tak jak świadczenia typowych usług komercyjnych, to z pewnością ideologicznie i politycznie motywowane wyłączenia z normalnego obiegu gospodarczego nie są uzasadnione. Władze w różnych krajach idą na to, gdyż boją się sprzeciwu ze strony elit rządzących formacjami religijnymi, które, kierując się także własnymi, partykularnymi interesami ekonomicznymi, mają możliwości stawiania ostrego oporu. Tu nie rządzą kryteria racjonalne i pragmatyczne, ale emocjonalne i polityczne.

63. Wpis 411, 2.III.2009

Witam wszystkich najserdeczniej!

Nasza dyskusja na blogu jest tak bogata i dynamiczna, że radzę, aby kolejni goście zaglądali nie tylko do komentarzy z ostatnich dni, ale również do wpisów sprzed kilku tygodni i miesięcy, by nie ginęły one pod lawiną tych najświeższych. To bardzo dobrze, że jest ich tak wiele, ale źle byłoby, gdyby te wcześniejsze miały być przez to niedostrzeżone przez ostatnio odwiedzających nas gości i uczestników blogu "Wędrującego świata".

Przy okazji dwie uwagi techniczne:

1. Zapewne prawie wszyscy wiedzą, że po równoczesne naciśnięcie klawiszy ctrl + F pokazuje się okienko, w które można wpisać interesujące nas hasło. Gdy kogoś interesuje, co też tam już jest na naszym blogu na przykład na temat kryzysu, proponuję nacisnąć ctrl + F i wpisać: "kryzys". A potem już nawigujemy przez cały blog naciskając komendę 'następny' i mamy niezły materiał do przemyślenia… Warto to robić, gdyż zdarza się, że na zadawane pytania na blogu odpowiedź udzielona została już wcześniej, a wiele uprzednio z poczynionych komentarzy zachowuje w pełni swą aktualność.
2. Dla ułatwienia 'nawigowania' po moich wpisach zagregowałem je wszystkie w układzie chronologicznym – od ostatniego do najwcześniejszego – pod łączem http://www.wedrujacyswiat.pl/blog/gwk_BLOG.pdf. Ten blok wpisów aktualizowany jest co miesiąc, by zainteresowanym ułatwiać odnajdywanie tamże moich wcześniejszych komentarzy.

62. Wpis 401, 27.II.2009

W czasach, gdy najczęściej padają pytania o sposoby przezwyciężania doraźnych skutków kryzysu i moment, kiedy notowania giełdowe znowu pójdą w górę, Tomek (wpis 381) pyta o sprawy fundamentalne. Co jeszcze ciekawsze, swoje pytania stawia w kontekście metodologicznym, zahaczając o koncepcje tzw. "gospodarki-świata" i "systemu-świata", zaproponowane w pracach m.in. Giovanniego Arrighi, Samira Amina czy też Andre Franka, a najpełniej rozwinięte w dziełach Immanuela Wallersteina. Przy okazji nie bez powodu określa ich koncepcję jako "nieco historycystyczną", ale mi to nie przeszkadza, sam bowiem posługuję się historią gospodarczą. Abstrahując od tego, że bywa sama w sobie fascynująca, traktuję ją przede wszystkim instrumentalnie – jako dyscyplinę pomocniczą, która ułatwia zrozumienie współczesności i pomaga w kreśleniu i, co najważniejsze, kształtowaniu przyszłości.

Podzielam pogląd Wallersteina, gdy krytykuje on w naukach społecznych – w jego socjologii czy też mojej ekonomii – brak stosownej perspektywy czasowej i przestrzennej. Stąd też sam tak chętnie do niej sięgam w "Wędrującym świecie". Dlatego też tak mocno podkreślam imperatyw uciekania się do takiej perspektywy w koincydencji teorii rozwoju i w nowym pragmatyzmie.

Wallerstein słusznie twierdzi, że nastąpiła zbyt daleko posunięta fragmentacja i specjalizacja w naukach społecznych. Dodam, że nie tylko pomiędzy nimi, ale w ich obrębie. Dzisiaj doprawdy trudno znaleźć dobrego ekonomistę, który potrafi napisać porządny artykuł naukowy na przykład o uwarunkowaniach i konsekwencjach realnej aprecjacji pieniądza, z jednej strony, oraz o determinantach nierówności w podziale dochodu i ich wpływie na dynamikę gospodarczą, z drugiej strony, czy też socjologa, który w jednym kwartale przygotowałby traktat o zmianach klasowych w Rosji podczas posocjalistycznej transformacji, a w następnym o roli państwa w zglobalizowanej gospodarce… Nie sposób wiedzieć dostatecznie wiele o wszystkim, ale warto silić się, aby poprzez specjalizacje i szatkowanie nie gubić z pola widzenia kontekstu, tła, całości, ruchu, przestrzeni.

Wallersteina teoria gospodarki-świata jest pociągająca, gdyż otwiera oczy na wiele procesów. Na pewno warto ją jeszcze głębiej przestudiować i zadumać się na niektórymi supozycjami. Nie sądzę wszakże, by była bardzo przydatna do kształtowania świata jutra. Wielu jej krytyków podkreśla, że nie przydaje się nawet do zadowalającego zinterpretowania otaczającej nas rzeczywistości, aczkolwiek można przecież odczytywać tę teorię utożsamiając kraje bogate z krajami-centrami, wyłaniające się rynki z "pół-peryferiami", kraje zacofane z "peryferiami".

Co ciekawe, w historycznych rozważaniach Immanuela Wallersteina Ameryka Południowa i pod pewnym względem podobna do niej Europa Środkowo-Wschodnia, w tym Polska w szczególności, jawią się jako klasyczny wręcz przykład regionu czy kraju peryferyjnego, zawsze podporządkowanego krajom-centrom, a to Ameryki Północnej, a to bogatego Zachodu Europy. Konsekwentnie, teraz – wskutek transformacji i w naszym przypadku włączania się w europejski główny nurt ekonomiczny i polityczny – stajemy się krajem pół-peryferyjnym. Ale autor teorii gospodarki-świata dostrzega, że klasy panujące w krajach zależnych (peryferyjnych) miały się z reguły znakomicie, czerpiąc korzyści ze swoich kontaktów ekonomicznych i politycznych z krajami-centrami. Ciekawe czy Tomek zauważa tutaj analogię z obecną pozycją grup interesów znakomicie urządzających się na neoliberalnym modelu globalizacji i transformacji?...

61. Wpis 395, 26.II.2009

Czesław (wpis 378) dopatruje się w obecnym kryzysie także jakiejś szansy na lepszy świat. I nie bez racji. Skądinąd prawie pięć miesięcy temu udzieliłem wywiadu pod znamiennym tytułem "Ten kryzys to także szansa…" (http://www.trybuna.com.pl/n_show.php?code=2008100419). Szansa na stosowne zmiany w systemie wartości i odejście od zorientowanie bez mała wszystkich form aktywności gospodarczej człowieka na maksymalizację zysku oraz porzucenie traktowania agresywnej chciwości jako przymiotu i podstawy motywacji ekonomicznych, do czego skłania neoliberalizm. Szansa na stosowną modernizację instytucji (w znaczeniu behawioralnym) i tworzenie reguł gry ekonomicznej przyporządkowanych imperatywowi budowy globalnej społecznej i ekologicznej gospodarki rynkowej. Szansa na przejście do stosownej polityki zrównoważonego rozwoju, a w szczególności jej koncyliacyjnej koordynacji na skalę regionalną i globalną. Wiele piszę o tym w "Wędrującym świecie", zwłaszcza w rozdziale VII pt. "Co to jest rozwój i od czego zależy" (s. 257-290) oraz w VIII pt. "Instytucje, polityka i kultura a zastój i rozwój" (s. 291-314). Ciekaw jestem, czy Czesław podziela wyłożone tam poglądy…

Jednakże nie jestem chyba aż tak jak on krytyczny, jeśli chodzi o dotychczasowe skutki globalizacji, przez który to proces – przypomnijmy – rozumiem "…historyczny i spontaniczny proces liberalizacji i postępującej wraz z nią integracji dotychczas w odosobnieniu i w luźnym powiązaniu funkcjonujących rynków towarów, kapitału i – z opóźnieniem i na mniejszą skalę – siły roboczej oraz technologii i informacji w jeden współzależny rynek światowy." ("Wędrujący świat", s. 98). Czesław mówi o "dzikim globalizmie", więc, być może, przy precyzyjniejszym zdefiniowaniu tego pojęcia nasze poglądy byłyby jeszcze bardziej zbieżne. No bo jak tu na gruncie racjonalnym nie zgodzić się z supozycją, że istniejące struktury instytucjonalne (tym razem bardziej w sensie organizacyjnym niż behawioralnym) nie odpowiadają realiom współczesnego świata? Jak tu nie podzielać poglądu, że bogaty świat musi się zreflektować i zaakceptować inny niż dotychczas sposób podziału? I to nie tylko bogactw, ale i dochodów.

Ten kryzys to przecież przede wszystkim kryzys systemu podziału zasobów (bogactwa) i strumieni (dochody). Nie byłoby powodów do takiego wielkiego larum dlatego tylko, że światowy produkt globalny wskutek kryzysu rośnie – rośnie, nie spada! – w tym roku o jakieś 2 procent. Ale za tym spowolnieniem wzrostu produkcji z 5 podczas ostatnich kilku lat do 2 procent obecnie kryje się największe przetasowanie dochodów, jakie widział świat. I to jest zagrożenie. I to jest szansa…

Niezbędne zmiany wymagają wszakże fundamentalnego przetasowania w układzie sił występujących w gospodarce światowej, gdyż sama siła intelektu tych, którzy mają rację, nie wystarczy, by do końca pokonać sprawcę współczesnego kryzysu, czyli neoliberalną doktryną i praktykę gospodarczą. Jest potrzeba wielkich idei, które – miejmy nadzieję – także z tego kryzysowego bólu się zrodzą, ale jest i potrzeba dokonywania niezliczonych, kolejnych, małych pragmatycznych kroków, które współtworzyć będą nową, akceptowaną przez ludzkość rzeczywistość. Gdyby to miało się nie powieść, to wyjście z kryzysu nie będzie ani ewolucyjne, ani pokojowe. Może nie od razu przyjmie ona postać "globalnych krwawych konfliktów z potęgami azjatyckimi i krajami biednymi", jak przestrzega Czesław, ale z pewnością będą to wówczas zaburzenia na dużo większą niż obecnie – i nie tylko na ekonomiczną – skalę. Jak te dylematy rozwiązywać, o tym szeroko piszę na kartach "Wędrującego świata".

60. Wpis 392, 25.II.2009

Prof. Michał Kleiber, Prezes Polskiej Akademii Nauk, powiedział o "Wędrującym świecie": "Książka profesora Grzegorza Kołodki ma dla nas specjalne znaczenie. Dlatego planujemy, aby w Komitecie Polska 2000 Plus odbyła się debata z udziałem autora i innych naukowców. W zasadzie w komitecie nie organizuje się dyskusji nad książkami, jednak w tym wypadku zdecydowano się zrobić wyjątek, co świadczy o randze tej publikacji." W ślad za tym Komitet zorganizował specjalną konferencję, która odbywa się właśnie dzisiaj w Pałacu Kultury i Nauki. Po moim referacie wprowadzającym do debaty zatytułowanym "Współczesny kryzys gospodarki światowej i jego implikacje dla długofalowego rozwoju Polski" występują profesorowie Zdzisław Sadowski, Michał Gabriel Woźniak i Andrzej Lubbe. Poniżej zarys mego referatu:

"Współczesny kryzys gospodarki światowej i jego implikacje dla długofalowego rozwoju Polski" (tezy)

I. **Dwa oblicza** współczesnego kryzysu gospodarki światowej:
   1. Kryzys finansowo-gospodarczy (uwarunkowania, źródła, mechanizm, dynamika, konsekwencje, sposoby przeciwdziałania).
   2. Ogólny kryzys neoliberalnego kapitalizmu:
      a) przyczyny w sferze wartości, instytucji i polityki;
      b) dalekosiężne następstwa;
      c) alternatywne drogi pokonywania następstw;
      d) eliminowanie systemowych przyczyn.

II. **Wielowarstwowość** współczesnego kryzysu i jego wymiar:
   1. finansowy (sektor finansowy);
   2. gospodarczy (sektor realny);
   3. społeczny;
   4. kulturowy;
   5. ekologiczny.

III. Kryzys gospodarczy (*sensu largo*) a **kryzys polityczny** i jego złożone konsekwencje dla koordynacji polityki gospodarczej (w tym zwłaszcza finansowej i handlowej) w warunkach zaawansowanej globalizacji. Ryzyko narastania protekcjonizmu i nacjonalizmów ekonomicznych *versus* aktywna polityka lokalna i regionalna z globalizacją w tle.

IV. Implikacje kryzysu dla **Unii Europejskiej**. Szczególne miejsce UE w globalnym ładzie (chaosie?). Integracje regionalne jako szansa i zagrożenie dla harmonizacji światowego procesu zrównoważonego (finansowo, handlowo, środowiskowo, społecznie, politycznie) długofalowego rozwoju.

V. Współczesny **kryzys jako sposób** na przywrócenie względnej równowagi w gospodarce światowej (bilanse handlowe i płatnicze; kursy walutowe; migracje ludności; zmiany organizacyjne).

VI. **Ożywienie** po kryzysie. Perspektywy, scenariusze, wskaźniki. Bezsens powrotu do *status quo ante*.

VII. **Bariery tempa wzrostu** (ekologiczna, demograficzna, finansowa, społeczno-kulturowa):

1. W krajach wysoko rozwiniętych (50 proc. światowej produkcji, PŚB)
2. W gospodarkach wyemancypowanych (ok. 20 proc., w tym Polska 1 proc. PŚB, 0,55 ludności świata)
3. W gospodarkach wyłaniających się rynków (ok. 20 proc.)
4. W krajach zacofanych (ok. 10 proc.)

VII. **Koincydencji teoria rozwoju i nowy pragmatyzm** sposobem racjonalizacji długofalowego rozwoju w warunkach:

- globalizacji,
- rewolucji naukowo-technicznej,
- przemian kulturowych,
- demokratyzacji (?) świata.

Nowy pragmatyzm wymaga nowego interwencjonizmu, który charakteryzuje się zarówno odmiennymi celami, jak i innymi środkami w porównaniu do tradycyjnego interwencjonizmu wywodzącego się ze zrodzonego po Wielkim Kryzysie keynesizmu.

IX. **Mankamenty polityki gospodarczej Polsce**. Brak umiejętności aktywnego dostosowania się do szoków zewnętrznych; adaptacja negatywna poprzez "odkręcanie" koniunktury. Cele i środki polityki rozwoju. Interes ogólnospołeczny a partykularne grupy nacisku. Krótkookresowe koszty a długookresowe straty i korzyści. Utrata dynamiki i tendencje spadku tempa wzrostu. Sposoby ożywienia koniunktury i przeciwdziałania narastaniu bezrobocia.

X. **Ryzyko zaburzeń społecznych** w reakcji na nieudolność i niską skuteczność polityki społeczno-gospodarczej. Gospodarka i polityka – destrukcyjny syndrom i szanse na jego niwelowanie.

XI. **Uwarunkowania instytucjonalne** (w znaczeniu behawioralnym) szybkiego (co najmniej dwukrotnie wyższego niż w państwach UE-15) tempa wzrostu gospodarczego w perspektywie pokoleniowej.

XII. **Perspektywy długofalowe** (pokoleniowe) wzrostu produkcji i rozwoju społeczno-gospodarczego w Polsce oraz niwelowania dystansu wobec państw UE-15. Potencjał i polityka jego optymalnego wykorzystywania. Nowy pragmatyzm jako podstawa racjonalnej polityki dalekosiężnego rozwoju.

59. Wpis 390, 24.II.2009

Tomek (wpis 381) sądzi, że "„Wędrujący Świat” powinien być jak najszybciej wydany w tzw. krajach bogatego Zachodu i jeśli tylko nie zostanie tam złośliwie przemilczany jako twór pochodzący z części świata, w której nie ma prawa urodzić się nic godnego uwagi – zdaniem wszechwładnych i wszechmądrych Angloamerykanów – to ma wszelkie podstawy by stać się …„kamieniem milowym” w rozwoju światowych nauk społecznych." Z kolei Radosław (wpis 383) pisze: "Chociaż jestem z wykształcenia prawnikiem, to całkiem sporo z tej, jakże wspaniałej, lektury zrozumiałem. Jestem zwolennikiem Pana punktu widzenia na ekonomię, od kiedy Pan się pojawił w życiu publicznym w naszym kraju." Cóż, dziękuję za te – i wiele innych – komentarzy. Zwłaszcza cieszy autora to, że sprawdza się, jak sądzę, formuła książki, gdyż zależy mi na tym, aby wywoływała jak największą debatę i to właśnie o charakterze interdyscyplinarnym.

Co zaś tyczy się wydań w innych językach, to właśnie dzisiaj ukazuje się "Wędrujący świat" po rosyjsku (nakładem wydawnictwa MAGISTR, 550 stron). Już w opracowaniu redakcyjnym znajduje się edycja węgierska. Książka jest także tłumaczona między innymi na język ukraiński, chiński, wietnamski. Po angielsku ukazuje dopiero w końcu roku nakładem Columbia University Press. A w Polsce już ponad 50 tysięcy egzemplarzy…

58. Wpis 386, 23.II.2009

AGA (wpis 377) podnosi kwestię wpływu słabego kursu złotego na kondycję polskiej gospodarki, przywołując także moją wypowiedź sprzed czterech miesięcy (chodzi chyba o wpis 235 z 18 listopada, a nie o wpis 142 dokonany przez inną osobę; o kursie wspominam również w innych wpisach, m.in. 130 z 15 września, 163 z 10 października, 171 z 24 października, 267 z 12 grudnia 2008). Rozumiem wątpliwości Agi, ale w całej rozciągłości podtrzymuję swoje wcześniej głoszone poglądy. Proszę raz jeszcze sięgnąć to tych wpisów i je dokładnie przestudiować.

Nie będę już wracał do tego, że sprawując po raz drugi stanowisko wicepremiera i ministra finansów proponowałem w "Programie Naprawy Finansów Rzeczypospolitej" wejście do euro już w 2007 roku. Było to możliwe, ale działania do tego prowadzące zostały storpedowane, między innymi przez ówczesnego prezesa NBP, który zablokował pomysł z wykorzystaniem rezerwy rewaluacyjnej banku centralnego oraz zmianę systemu kursu walutowego (szerzej o tym piszę m.in. w książce "O Naprawie Naszych Finansów", która – podobnie jak wszystkie pozostałe, poza "Wędrującym światem", książki po polsku jest dostępna w całości w internecie pod łączem http://www.tiger.edu.pl/kolodko/ksiazki/O_Naprawie_Naszych_Finansow.pdf).

Ostatnio – także wtedy, gdy latem ubiegłego roku kurs złotego był rekordowy wysoki, wynosząc w przypadku euro 3,20, a w odniesieniu do dolara zbliżając się do 2 złotych – powtarzałem, że optymalny, zapewniający strategiczną równowagę bilansu płatniczego w długim okresie kurs powinien być blisko 4 złotych za euro. Wtedy zatem należało go stopniowo osłabiać, teraz zaś powinien on ulec wzmocnieniu. I ulegnie (jeśli tylko fatalna polityka nie doprowadzi do jeszcze większego krachu gospodarczego i politycznego), gdyż znajdzie się ponownie w pobliżu 4 złotych, być może jeszcze w tym roku. Gdyby przeto wcześniej, tak jak proponowałem, celowo i świadomie sprowadzono kurs do poziomu około 4 złotych za euro, nie spadłby on chaotycznie i dewastacyjnie o jeszcze kolejne około 20 procent!

To co słusznie martwi Agę, bo ewidentnie szkodzi polskiej gospodarce – zarówno na szczeblu mikroekonomicznym, poprzez zgubne opcje walutowe, na które dały się naciągnąć zadłużające się przedsiębiorstwa i gospodarstwa domowe, jak i w skali makroekonomicznej, poprzez nadmierny wzrost ciężaru długu zagranicznego i zawężenie bazy podatkowej wskutek słabnięcia koniunktury gospodarczej w ślad za trudnościami, z którymi borykają się firmy – to nadmierne wahania kursowe.

System płynnego kursu, bez jakichkolwiek interwencji, oraz uprawiana polityka gospodarcza, zwłaszcza polityka pieniężna banku centralnego, wyjątkowo sprzyjają spekulacjom walutowym. Przecież oczywiste było – a jak nie było, to powinno być, choć rozszalała w mediach propaganda neoliberalna utrudniała racjonalne zachowania tak przedsiębiorstw, jak i gospodarstw domowych – że namawianie klientów banków w obliczu tendencji do aprecjacji złotego do korzystania z opcji walutowych musiało prowadzić do poważnych kłopotów. Banki nie mogły przecież udzielać kredytów z ujemnym realnym oprocentowaniem i antycypowały jeśli nie załamanie, to co najmniej odwrócenie się tendencji do spekulacyjnego wzmacniania się kursu złotego.

Tak więc gdyby kurs złotego był słabszy niż ten wygórowany z pierwszej połowy ubiegłego roku, kiedy złoty był zdecydowanie przewartościowany, i gdyby nie podlegał on tak skrajnym wahaniom, gospodarka miałaby się zdecydowanie lepiej. Niestety, neoliberalne dogmaty o wyższości totalnie wolnego kurs wymiennego narodowej waluty, którą handluje się jak kartoflami na targu, miast dbać o jej cenę i względną stabilność, a także partykularne interesy tych, którzy na spekulacjach walutowych zarabiają krocie, zdominowały scenę. I teraz gospodarka i społeczeństwo ponoszą tegoż konsekwencje.

Jakie stąd wyjście? Cóż, najlepiej byłoby pilnie – jeszcze w tym półroczu – wynegocjować z Komisją Europejską w ramach ERM-2 kursu 4 złote za euro jako centralnego, referencyjnego, z którym Polską będzie wchodziła do obszaru euro. I cały czas trzeba tak prowadzić politykę fiskalną i monetarną, aby – przy przejściu z systemu kursu całkowicie płynnego na tzw. managed floating – by oscylował on wokół tej wartości. Gdyby już tak było, skala obecnego kryzysu byłaby jakościowo mniejsza. Gdy tak będzie, jego skutki będą mniej dotkliwe. I to w sposób oczywisty pokazuje raz jeszcze, że za rozległość kryzysu odpowiedzialność zasadniczo spada na politykę prowadzoną przez rząd i NBP, które po prostu nie radzą sobie z tym wyzwaniem.

57. Wpis 382, 20.II.2009

Ewa (wpis 380), jakby rozżalona, słusznie domniemywa, że ja znowu w podróżach. Ale jeszcze kilka tylko dni i będę z powrotem. A co do komentarzy na temat bieżącej sytuacji w kraju, to wypowiedziałem się jednoznacznie. I, co najważniejsze, konkretnie i programowo. Także na naszym blogu (wpis 366) jest zamieszczony "List otwarty do Premiera RP", który zawiera ocenę sytuacji, odnosi się do źródeł kryzysu i proponuje pakiet działań antykryzysowych. Niestety, rząd nie potrafi – a po części po prostu nie chce – z tych wskazówek skorzystać… Ciekaw jestem, czy Ewa wie, dlaczego?

56. Wpis 368, 7.II. 2009

Natychmiast odpowiadam Rafałowi (wpis 367), z którym zasadniczo się zgadzam. Oczywiście, że obawiam się o możliwości płynnego plasowania polskiego długu na rynku. Rzecz bowiem nie tylko w ewentualnym przyroście deficytu, ale w znalezieniu nabywców – w kraju i za granicą – na polskie papiery dłużone. Są to już, zważywszy na rolowanie długu publicznego, znaczące kwoty. Jednakże ogólny stan zadłużenia polskiej gospodarki jest zupełnie znośny – około 45 proc. PKB, licząc według ESA-95, a więc metodą stosowaną w przypadku kryterium z Maastricht. Na tym też tle wiarygodność kredytowa Polski jest względnie wysoka. A to, że trzeba będzie przy emisji dodatkowego długu w związku ze zwiększeniem deficytu w obecnej, kryzysowej sytuacji płacić nieco wyższe odsetki? Cóż, to jest koszt dostosowania, ale z pewnością mniejszy, niż byłyby (będą?) koszty zaniechania tego typu posunięcia interwencjonistycznego.

Podzielam też troskę co do niepewności strony dochodowej budżetu 2009. Ale znowu – niepodjęcie proponowanych przeze mnie w pakiecie antykryzysowym działań obszar tej niepewności jeszcze bardziej zwiększy. Uważam, że najlepszą metodą w tym wypadku jest pragmatyczna "ucieczka do przodu", poprzez dochodotwórcze zwiększenie wydatków publicznych. W sumie – zwłaszcza jeśli wydłużymy horyzont analizy poza rok 2009, na rok 2010 i lata następne – pozycja budżetu będzie lepsza, niż w sytuacji zaniechania takich działań czy też skupienia się na samych tylko na cięciach wydatków, często pozornych i antyefektywnościowych.

55. Wpis 366, 6.II.209

Witam!
Media publikują “List otwarty do Premiera Rzeczypospolitej”. Poniżej jego treść w całości:

List otwarty do Premiera Rzeczypospolitej

Warszawa, 6 lutego 2009 r.

Prezes Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
Pan Donald Tusk

Szanowny Panie Premierze,

Piszę do Pana, bo mi żal. Żal niewytworzonego dochodu, co pozbawia polskie rodziny szansy na osiągnięcie relatywnie wyższego poziomu życia i ogranicza naszym przedsiębiorcom możliwości dalej idącej ekspansji. Żal topniejącego wsparcia dla wielkiego wysiłku transformacyjnego, który mógł – i nadal może – przynieść istotnie większe efekty. Żal, że wciąż znaczna część społeczeństwa znajduje się w obszarze wykluczenia społecznego, a niektórzy postanowili opuścić Ojczyznę, w tym wielu na zawsze.

Dokładnie dwadzieścia lat temu – 6 lutego 1989 roku – zasiedliśmy do Okrągłego Stołu, wydarzenia, które okazało się historyczne na skalę światową. Wówczas założenie, że w nowych warunkach politycznych i systemowych średnie tempo wzrostu przez następne pokolenie wynosić będzie zaledwie 3 proc., było nie do zaakceptowania, bo przecież nawet w przeszłości produkcja rosła dużo szybciej. Oczekiwano więcej. I słusznie, bo mogło to być nawet 5 proc. średniorocznie.

Podczas gdy latach rządów zdominowanych przez nurt neoliberalny – w trakcie dziesięciu lat, 1990-93, 1998-2001 i 2008-09 – PKB wzrasta w sumie o 7 proc. (!), w ośmioleciu 1994-97 i 2002-05 aż o 45 proc. Wtedy bowiem właściwie określone były cele, a reformy strukturalne podporządkowane były wymogom szybkiego i zrównoważonego rozwoju. Polityka gospodarcza opierała się na poprawnej teorii ekonomicznej, a nie na dogmatach. To wtedy, w 1996 roku, jako wicepremier i minister finansów RP podpisałem akt przystąpienia Polski do Organizacji Rozwoju Gospodarczego i Współpracy, OECD, co było skutkiem jakościowego postępu w sferze budowy instytucji. To wtedy, w latach 2002-03, doprowadziliśmy do zwieńczenia sukcesem negocjacji w sprawie pełnej integracji z Unią Europejską.

Dochód nie wytworzony jest stracony raz na zawsze. W roku 2009 nasz PKB jest tylko o 80 proc. wyższy niż w roku 1989, choć przy uprawianiu przez całe minione dwudziestolecie skutecznej polityki – jak tej realizowanej podczas "Strategii dla Polski" – mógł już być o 160 proc. większy. PKB obecnie wynosi 34 tysiące złotych na mieszkańca, co daje około 17 tysięcy dolarów licząc według parytetu siły nabywczej (mniej niż na Litwie), podczas gdy mógł już sięgać 50 tysięcy złotych, czyli 25 tysięcy dolarów (więcej niż w Portugalii). Wystarczyło uniknąć serii poważnych błędów w polityce gospodarczej na początku lat 90., wskutek czego PKB spadł o prawie 20 proc. i powstało masowe, przekraczające 3 miliony bezrobocie, oraz u końca lat 90., kiedy to tempo wzrostu w rezultacie niepotrzebnego przechłodzenia gospodarki sprowadzono z rekordowego w minionym ćwierćwieczu 7,5 proc. w II kwartale 1997 roku do śladowych 0,2 proc. w IV kwartale 2001 roku, a bezrobocie

zwiększyło się o ponad milion. Oto do czego prowadzi wadliwa polityka, mylenie środków z celami, narzucanie interesów grupowych jako ogólnospołecznych…

Rzeczą zdumiewającą jest, że polscy neoliberałowie nie potrafią przyznać, że dwakroć – po 1993 i 2001 roku – trzeba było wyprowadzić gospodarkę z zapaści, do jakiej ich polityka doprowadziła. Zamiast wyciągnąć praktyczne wnioski, upierają się przy swoim, bardziej z doktrynerskich niż merytorycznych pozycji. A wystarczyło przez całe dwudziestolecie wytrwale kroczyć ścieżką szybkiego i zrównoważonego wzrostu tworząc sukcesywnie coraz bardziej dojrzałe instytucje społecznej gospodarki rynkowej. Uniemożliwiły to jednak okresowo biorące górę idee i praktyki neoliberalne. Czyżby miały być przeforsowane trzeci już raz?

Jeszcze dwa lata temu, w I kwartale 2007 roku, tempo wzrostu przekraczało 7 proc., a teraz osiągnięciem ma być 1,7 proc.! Gdyby cały czas należycie podchodzić do polityki rozwoju, to tempo to – zważywszy już na światowy kryzys gospodarczy – mogło spaść do jakichś 5 proc. Gdyby jeszcze wczesną jesienią Rząd, zamiast zapewniać o odporności na kryzys, podjął odpowiednie działania interwencyjne, bylibyśmy w mniej skomplikowanej sytuacji. Gdyby teraz posłuchał Pan Premier także innych niż neoliberalne rad, przyrost PKB w tym roku mógłby wciąż jeszcze wynieść około 3,5 proc., a w roku następnym przyspieszyć. A tak to tracimy w latach 2008-09 co najmniej 1800 złotych średnio na osobę, 7 tysięcy na każdą rodzinę. I to bezpowrotnie. A utracić możemy dużo więcej, idzie bowiem – też po raz trzeci – wręcz ku stagnacji i recesji. Bez pilnego podjęcia radykalnych działań w końcu roku śladowe tempo wzrostu oscylować może wokół zera… Czy tak to już być musi, że neoliberalne rządy w Polsce zawsze będą kojarzone z recesją, stagnacją, spowolnieniem? Gorzej nawet – z narastaniem bezrobocia, obszarów ubóstwa i emigracji zarobkowej?

Skoro jeszcze przed uchwaleniem budżetu mówi się o konieczności jego nowelizacji, czyli urealnienia, dowodzi to wadliwego sterowania finansami publicznymi. Jak można w dwa tygodnie po podpisaniu budżetu przez Prezydenta RP przyznać, że przewidywane dochody zostały przeszacowane o 17 miliardów złotych? Chyba że znowu mamy do czynienia z "czystą polityką" i po to lansuje się tezę o konieczności cięcia wydatków, aby wytłumić głosy rozsądku domagające się ożywiającego gospodarkę zwiększenia nakładów. Dobrze, że chociaż przy tej okazji w zapomnienie, miejmy nadzieję, idzie fatalny pomysł z tzw. podatkiem liniowym, który zawsze służy redystrybucji dochodów od niżej uposażonych grup ludności do jej bogatszych warstw. Już wkrótce Rząd stanąć może w obliczu konieczności podniesienia podatków, aby mieć środki na finansowanie niezbędnych wydatków publicznych. Wskazuje na to także narastanie potrzeb płatniczych Państwa, których obsługa, zważywszy na złe zarządzanie długiem publicznym, wkrótce znaleźć może się w krytycznej sytuacji.

Doktryna neoliberalna wyklucza światły interwencjonizm, chociaż bynajmniej nie wyklucza nieracjonalnych cięć wydatków, co przecież też jest interwencją. Proponowane obecnie "oszczędności" szkodzą nie tylko jakości kapitału ludzkiego i infrastrukturze, ale wręcz doraźnej koniunkturze gospodarczej. Z nadmierną ostrożnością podchodzi Pan Premier do pożądanych działań interwencyjnych polegających na koniecznej w obecnych warunkach ekspansji fiskalnej. W innych krajach zrozumiano to w obliczu kompromitacji neoliberalizmu, bo czymże jest obecny kryzys finansowo-gospodarczy i jego rozlewanie się po świecie, jak nie totalnym obnażeniem marności tej koncepcji gospodarki rynkowej? W 2009 roku deficyt budżetowy krajów bogatych rośnie skokowo z 2 do około 6 proc. PKB, a w grupie krajów tzw. wyłaniających się rynków z nadwyżki przechodzi się do deficytu około 3 proc. W większości przypadków jest to następstwem podejmowanej *ex ante* świadomej i celowej decyzji rządów.

Czy raz jeszcze mamy być negatywnym wyjątkiem, który nie potrafi pragmatycznie dostosować się do szoków zewnętrznych? Czy nie może wziąć góry zdrowy, ekonomiczny rozsądek?

Zamiast agresywnie nakręcać koniunkturę poprzez zwiększanie wewnętrznego popytu – ludności i przedsiębiorców, konsumentów i inwestorów – Rząd zasłania się parawanem światowego kryzysu. Fakt, on nie pomaga. Ale faktem jest i to, że realizowana polityka gospodarcza otwiera mu polskie drzwi na oścież. Co więcej, zaniechanie niezbędnych działań interwencyjnych teraz – jak najszybciej – doprowadzić może do drastycznego pogorszenie się sytuacji gospodarstw domowych, przedsiębiorstw i Państwa, erodując sporo z naszych osiągnięć ostatniego dwudziestolecia.

Panie Premierze, jeśli nie jest Pan pewien, z jakich instrumentów polityki gospodarczej korzystać, bo sytuacja rzeczywiście jest trudna, to niech Pan pyta! W Polsce nie brakuje światłych ekonomistów. Pański poprzednik zlikwidował Radę Strategii Społeczno-Gospodarczej, która z pożytkiem funkcjonowała w latach 1994-2005. Tych, co czasami myślą inaczej, nie trzeba się obawiać. Ich warto słuchać. Natychmiast powinien Pan Premier reaktywować to ciało, bo jest potrzebne jako forum wymiany niezależnej myśli społeczno-ekonomicznej. Środowisko polskich ekonomistów jest gotowe służyć radą każdemu rządowi Rzeczypospolitej.

To nie jest czas ideologii. To czas pragmatyzmu. Bezrobocie wynosiło już "tylko" 8,8 proc., ale znów rośnie i jest dwucyfrowe, a w końcu roku przekraczać będzie 12 proc. i nadal będzie się zwiększać. Coraz więcej gospodarstw domowych i firm ma problemy ze spłatą kredytów. Wkrótce będzie je miało także Państwo. Przedsiębiorstwa bankrutują napotykając barierę popytu bądź finansowania. Niezbędny jest nowy pragmatyzm, który wskaże, jak w sposób bezinflacyjny poprawić koniunkturę, kontynuując sprzyjające prywatnej przedsiębiorczości reformy strukturalne zapewniające stałą poprawę materialnego położenia ludności. Choć trudne, jest to możliwe.

Skoro już teraz Rząd przyjmuje, że będzie musiał nowelizować budżet, to niech uczyni to we właściwy sposób. Trzeba wszakże traktować deficyt budżetowy jako aktywny środek polityki gospodarczej, a nie jako jej cel. Rzecz nie w samej wielkości deficytu, ale przede wszystkim w strukturze generowanych jego zmianami wydatków. Powinny one mieć charakter prorozwojowy. Pożądane zatem jest nie zmniejszanie, ale bezinflacyjne zwiększenie deficytu o około 6-7 miliardów złotych w stosunku do ustawowych założeń.

Z deficytem całego sektora finansowego w wysokości około 40 miliardów złotych spełniać możemy fiskalne kryterium konwergencji z Maastricht i bynajmniej nie to uniemożliwi poczynienie z Komisją Europejską stosownych uzgodnień w sprawie przystąpienia Polski do obszaru euro. W tej sprawie akurat Pan Premier ma rację, bo jest to opłacalne i z dzisiejszej perspektywy wciąż jeszcze realne w roku 2012. Ale już wkrótce i ta szansa zostanie zaprzepaszczona. I będzie to odpowiedzialność rządzących, a nie następstwo kryzysu za granicą.

Paradoksalnie pod wpływem spekulacyjnych ruchów na rynku walutowym korzystnie z punktu widzenia potrzeb rozwojowych kształtuje się w ostatnich miesiącach trend kursu złotego. Mimo nadmiernej fluktuacji jego obecny poziom sprzyja eksportowi, który tworzy miejsca pracy i dochody w kraju, i jednocześnie osłabia atrakcyjność importu, który sprzyja zatrudnieniu za granicą. Trzeba zatem podjąć wespół z NBP działania – modyfikując

mechanizm kursowy i interweniując na rynku walutowym – stabilizujące kurs wokół 4 złotych za euro, bo to jest poziom strategicznie korzystny dla polskiej gospodarki. Taki mniej więcej powinien być kurs, który już w tym roku trzeba wynegocjować jako centralny z chwilą wejścia do ERM-2. Gdyby zaś okazało się, że przejściowo w roku 2009 deficyt sektora finansowego przekracza 3 proc. PKB, to bez wątpienia można będzie doprowadzić do jego stosownego obniżenie w roku 2010 dzięki zaostrzeniu polityki podatkowej.

To, co do tej pory uczynił Pański Rząd, to zdecydowanie za mało, by nie utracić impetu rozwojowego. W szczególności warto zwiększyć potencjał instytucji, na które Rząd ma wpływ – Banku Gospodarstwa Krajowego, PKO BP i Korporacji Ubezpieczeń Kredytów Eksportowych. Warto maksymalnie, kwotą co najmniej 2,5 miliarda złotych, dokapitalizować BGK, pod warunkiem wszak, że istotnie zwiększony zostanie zakres obsługi przezeń sektora finansów publicznych. Dodatkowe środki powinny być wykorzystane przez BGK – we współpracy sieciowej z bankami spółdzielczymi i Bankiem Pocztowym – do zwiększenia akcji kredytowej dla małych i średnich przedsiębiorstw oraz na rynku mieszkaniowym. W tym celu wskazane jest dokapitalizowanie również PKO BP (o miliard złotych, ale także poprzez aport w postaci akcji spółek Skarbu Państwa, tzw. resztówek) po to, by przy swojej ogromnej sieci aktywnie rozwinął kredytowanie przedsiębiorstw. Trzeba też odczuwalnie wzmocnić KUKE, by wspomóc od tej strony ekspansję eksportową przedsiębiorstw, zwłaszcza do krajów tzw. wschodzących rynków. Ponadto zwiększyć trzeba budżetową alokację na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, by choć po części rozładowywać napięcia w sferze zatrudnienia i bezrobocia. Dodatkowe środki, rzędu 2-3 miliardów złotych, powinny być przekazane samorządom terytorialnym z przeznaczeniem na wspierane środkami unijnymi inwestycje infrastrukturalne, przede wszystkim drogi, kanalizację i oczyszczalnie ścieków oraz na budowę obiektów oświatowych.

Niezależnie od odpowiedniej antykryzysowej i prorozwojowej gry dostępnymi instrumentami makroekonomicznymi sięgać trzeba również do narzędzi polityki mikroekonomicznej. W szczególności na lata 2009-10 należy zastosować podwyższone odpisy amortyzacyjne dla przedsiębiorstw. Przyczyniłoby się to do poprawy ich płynności finansowej, a w konsekwencji do zmniejszenia ryzyka gospodarczego – tak jak jest ono obecnie postrzegane przez banki. W ślad za tym spadłoby ryzyko kredytowe i wzrósł dopływ pieniądza do przedsiębiorstw z banków komercyjnych. Spowodowany takim posunięciem ubytek wpływów budżetowych byłby szybko – i z nawiązką – skompensowany wyższym poziomem aktywności produkcyjnej i zatrudnienia, a więc koniec końców także przychodami fiskusa. Wszystko to nie tylko bezpośrednio ożywi koniunkturę, ale da oczywiste efekty mnożnikowe, chroniąc przy okazji istniejące i tworząc nowe miejsca pracy. W sumie z czasem poprawi się sytuacja budżetowa.

Do zwiększenia płynności sektora finansowego i podaży pieniądza kredytowego przyczynić może się także obniżenie przez NBP rezerwy obowiązkowej banków komercyjnych, o co należy zabiegać. Bank centralny pójdzie na to bardziej niż na dalsze, skądinąd niezbędne, głębokie cięcia stóp procentowych, do czego ma awersję. Jednakże obecnie to nie fizyczny brak środków jest zasadniczą barierą dla podaży pieniądza kredytowego do gospodarki, ale nadmierne ryzyko ich angażowania. Można je niwelować poprzez udzielanie na jeszcze większą niż dotychczas skalę gwarancji rządowych, które bynajmniej nie pociągają za sobą automatycznie wypłat środków budżetowych.

Konieczne są też określone zmiany instytucjonalne. Nie sprawdza się dopiero co powołany Komitet Stabilności Finansowej. Trzeba zwiększyć jego prerogatywy. I to Pan, Premier

Rzeczypospolitej, powinien stanąć na jego czele. KSF nie ma być kolejnym forum dyskusyjnym, lecz operatywnym ciałem zarządzania kryzysowego. Szczególna rola Premiera w tym gremium nie może być odbierana jako ograniczanie niezależności banku centralnego czy też autonomii nadzoru finansowego, ale jako pragmatyczne i profesjonalne podejście do koordynacji makroekonomicznej polityki fiskalnej i monetarnej.

Globalne zaburzenia gospodarcze uświadamiają z całą ostrością konieczność modernizacji instytucjonalnej struktury finansowej, by na przyszłość unikać kryzysów takich jak ten, który obecnie targa światową gospodarką. Taka przebudowa nieodzowna jest także w Polsce, która mogłaby wnieść coś konstruktywnego do nieodzownych zmian – a pomysłów nie brakuje – a nie być li tylko odbiorcą rozwiązań płynących z zewnątrz. Pożądana jest zdecydowanie większa aktywność koncepcyjna i polityczna Polski na forum Unii Europejskiej i poza nią. Na tym polu może Pan Premier odegrać szczególną rolę.

Proponowany tu pakiet antykryzysowy powinien umożliwić:

2) Podniesienie poziomu konkurencyjności polskich przedsiębiorstw.
3) Utrzymanie inflacji w ryzach, na poziomie celu wyznaczonego przez NBP.
4) Odpowiednio wysoki, prorozwojowy poziom wewnętrznych oszczędności i inwestycji.
5) Tempo wzrostu około 3,5 proc. w 2009 roku i co najmniej 5 proc. w roku 2010 i w latach następnych.

i w rezultacie prowadzić do:

6) Bezrobocia na poziomie jednocyfrowym i dalszego jego spadku.
7) Ograniczenia marginesu wykluczenia społecznego.
8) Poprawy warunków życia.
9) Stabilizacji liczby ludności.

Panie Premierze! Czas biegnie i żal, gdy nie jest najlepiej wykorzystywany. Nie marnujmy go zatem na tym kolejnym zakręcie historii, by przynajmniej następne pokolenia mogły żyć w dostatku. Dwadzieścia lat po Okrągłym Stole naprawdę mogło już być dużo lepiej. Warto czynić, co w naszej mocy, by tak właśnie było w przyszłości.

Z poważeniem,

Prof. Grzegorz W. Kołodko
Akademia Leona Koźmińskiego
www.wedrujacyswiat.pl

54. Wpis 363, 3.II.2009

I only wish Richard (comments 359 and 360) reads what I have to say about Africa's prospects for development in the long-run in my last book on "World on the Move" when it will come in English later this year! I do agree that a decent development economist – and, for the same reason, any intellectualist dealing with Africa and her people – must exercise a holistic, or interdisciplinary approach. It is necessary to take into account the cultural dimension of economic growth and social development, which in Africa is as important as elsewhere. One good reason which has driven so much of my attention to the exciting case of Africa – both, in the elaborations in "World on the Move" and in my active traveling – has been the observation than in no other part of the world the culture and the nature are so closed to each other. And that factor must be taken into account by each and everyone researcher devoted to the quest for African development path.

There is not only a potential of such, what it convincingly stressed by Richard, but also true achievements. The average rate of GDP growth, accompanied by improvement of measures like the Human Development Index, in 2006-08 was exceeding 6 percent. It was even higher in sub-Saharan Africa, where – at 6.5 percent – it overcome the rate of growth in East Central Europe or in ASEAN. And such remarkable growth was not just an outcome of favorable commodity prices exported from Africa, but also a result of improving institutions, better quality of human capital and significance progress with governance. Yet while we are still far, far away from *Afrique Paradis* (see "World on the Mover", or "Wędrujący świat", Polish edition, p. 44), we are much closer to find an answer how African countries can be put on the path of fast growth and sustainable development. For this to happen the best way is to relay on coincidence theory of development and new pragmatism (*ibidem*, pp. 315-332).

53. Wpis 361, 30.I.2009

Witam wszystkich! Właśnie wróciłem z Sarajewa do Trento (z "przygodami", cztery samoloty i pociąg, w sumie ponad 15 godzin…), gdzie – korzystając z sesji i przerwy semestralnej w Polsce – prowadzę wykłady i seminaria dla doktorantów na tutejszym uniwersytecie. Każdy student z innego kraju, co także na naszym blogu urozmaica debatę o wędrującym świecie.

W Sarajewie odbyła się ciekawa konferencja zatytułowana "From economic transition to European integration: Two decades of change in South Eastern Europe". Organizowała ją GTZ, niemiecka agenda rządowa zajmująca się na całym świecie (w 120 krajach) pomocą techniczną i fachowym doradztwem w sprawach rozwoju. Zostałem zaproszony do wygłoszenia tzw. keynote speech i przedstawiłem referat pt. "From economic transition to European Integration: Two decades of economic change in South Eastern Europe". No i przy okazji wiele spotkań, dyskusji, konsultacje…

W regionie Europy Południowo-Wschodniej znakomicie prezentuje się tylko maleńka Słowenia (2 miliony ludności), która z PKB na mieszkańca wynoszącym 31 tysięcy dolarów (licząc parytetem siły nabywczej, $PPP) jest wyżej rozwinięta niż Grecja czy Portugalia. W pozostałych krajach regionu – Albanii, Bośni i Hercegowinie, Bułgarii, Chorwacji, Czarnogórze, Kosowie, Macedonii, Rumunii i Serbii – sytuacja jest bardzo zróżnicowana. W najbiedniejszym Kosowie (700 tysięcy ludności) PKB jest najniższe w Europie i wynosi zaledwie 1.800 $PPP. To mniej niż w subsaharyjskiej Afryce. Tak oto regionalne różnice w tym regionie podczas transformacji wzrosły znacząco i dziś stosunek dochodu kraju najbogatszego do najbiedniejszego ma się jak 17:1… Mało jest regionów na świecie, gdzie w bliskim sąsiedztwie występują aż takie różnice.

O ile z punktu widzenia reform systemowych i rozwoju poprzednia dekada została w dużej mierze poza Słowenia zmarnowana, to bieżące dziesięciolecie w tym regionie wygląda dużo lepiej. Podczas ostatnich pięciu lat tempo wzrostu w Europie Południowo-Wschodniej było wyraźnie wyższe niż w Europie Środkowo-Wschodniej, a region ten stał się także bardziej pociągający dla zagranicznych inwestorów. Teraz wszak zostanie bardziej niż inni dotknięci skutkami nie tu spowodowanego kryzysu, gdyż istotnie stopnieją transfery od emigracyjnej siły roboczej, którą można spotkać prawie wszędzie za Zachodzie Europy, choć najczęściej w państwach niemieckojęzycznych.

Wyraźny jest także postęp w sferze budowy instytucji gospodarki rynkowej, co jest docenianie przede wszystkim przez lokalnych przedsiębiorców, ale także i przez Komisję Europejską. Łatwo to dostrzec, gdy bywa się co jakiś czas w tej części Europy. Wciąż jednak sporo pozostaje do zrobienia w sferze konsolidacji fiskalnej, umocnienia instytucji i mechanizmów konkurencji oraz stanu infrastruktury. Pomijając Bułgarię i Rumunię, które już dwa lata temu dołączyły do Unii Europejskiej, prawie wszystkie pozostałe państwa regionu zawarły porozumienia o stabilizacji i stowarzyszeniu z UE. To toruje im drogę do pełnego członkostwa w Unii w przyszłej dekadzie.

52. Wpis 310, 3.I.2009

Qba_79 (wpis 307) wypomniał – i słusznie! – że umknęło mej uwadze pytanie zadane przez niego jeszcze we wpisie 237: "…w jaki sposób przebiegała edukacja, tzn. w jaki sposób zdobywał Pan wiedzę na początku swojej już "drogi zawodowej". Jak tą wiedzę konfrontował Pan Profesor z rzeczywistością, jak sprawdzał jej wartość/wiarygodność. Na czym opierał się Pan, podważając np. "ogólne prawdy". I jak wygląda to teraz. Pytanie moje jest może nieco zawiłe. Chciałbym jednak bardzo dowiedzieć się w jaki sposób człowiek Pana formatu buduje swój światopogląd na początku drogi i po "pewnym czasie"." Już nadrabiam tę zaległość i odpowiadam, choć odpowiedź nie jest łatwa. Tym bardziej, że musi być krótka.

Otóż zawsze byłem nonkonformistą. Już od najmłodszych lat, nawet wtedy gdy nie znałem tego pojęcia. Nauczycielom nie zawsze się to podobało, mnie zaś bardzo się przydawało. Im więcej kontestowałem, tym więcej szukałem poza szkolnymi podręcznikami. Zawsze dużo czytałem.

Kierunek studiów wybrałem samodzielnie, nie ulegając niczyim podpowiedziom i szukając czegoś między naukami ścisłymi i humanistyką. Stąd ekonomia. I było dla mnie oczywiste, że musi to być Warszawa, a dokładniej SGPiS – pod każdym względem najlepsza wtedy uczelnia ekonomiczna w tej części świata. Niczego nie wkuwałem, tylko doprawdy studiowałem interesujące mnie przedmioty i zagadnienia (średnią miałem poniżej 4). Świadomie zdecydowałem się na seminarium magisterskie z ekonomii u Profesora Maksymiliana Pohorille, bo na wykładach stawiał trudne i ciekawe pytania, skłaniając nas – tych ambitniejszych – do myślenia. Sam wybrałem sobie temat pracy magisterskiej (o nierównowadze rynkowej w socjalizmie) kierując się poszukiwaniem odpowiedzi na pytanie, dlaczego w rzeczywistości jest inaczej niż w wykładanej nam na uczelni teorii.

Najbardziej inspirujące zawsze było – i nadal jest – porównywanie teoretycznych, mniej czy bardziej oficjalnych interpretacji, także tych podręcznikowych, z własnymi obserwacjami (także tymi z licznych podróży). To jest klucz. Zaczęło się od tego, że na ten sam temat były różne teorie, a więc może żadna z nich nie daje prawidłowej odpowiedzi? Trzeba zatem wciąż pytać. Innych i siebie samego. To po pierwsze.

Po drugie, nader inspirujące było "odkrycie", że każda odpowiedź to nic innego, jak tylko punkt wyjścia do kolejnych, niekiedy jeszcze bardziej złożonych pytań. I stąd już nawyk do zadawania ich sobie nieustannie.

Po trzecie, zajmując się ekonomią szybko przyswoiłem sobie mądrość przypisywaną wielkiej brytyjskiej ekonomistce Joan Robinson, która mawiała, że odpowiedź ekonomisty jest pytaniem dla polityka. Tak właśnie – "Odpowiedzi i pytania" – zatytułowałem cykl esejów pisanych w latach realizacji "Strategii dla Polski" (1994-97) i publikowanych co tydzień na łamach "Polityki" (wszystkie ukazały się także w książkach i są dostępne w internecie: "Rok w POLITYCE" http://tiger.edu.pl/kolodko/ksiazki/Kolodko-RokWPolityce.pdf, "Dwa lata w POLITYCE" http://tiger.edu.pl/kolodko/ksiazki/Kolodko-DwaLataWPolityce.pdf i "Trzy lata w POLITYCE" http://tiger.edu.pl/kolodko/ksiazki/Kolodko-TrzyLataWPolityce.pdf).

Na czym się opierałem podważając "ogólne prawdy"? Ano właśnie na konfrontacji teorii z rzeczywistością, co zmuszało do zadawania sobie pytania: "skoro jest tak dobrze, to dlaczego jest tak źle?". Na nieustannym porównywaniu. Po dziś dzień uważam, że porównywanie, wszelka komparatystyka to chyba najlepsza metoda badań w naukach społecznych, także w ekonomii, skoro nie dane jest nam korzystać z eksperymentów, który to przywilej mają badacze z innych dyscyplin. Na próbach dochodzenia do sedna poprzez analizę rozbieżnych interpretacji i na tym tle na formułowaniu oryginalnych własnych.

Jednakże pełna intelektualna niezależność to coś do czego dochodzi się przez lata. To nie tylko kwestia wiedzy i intelektu. To również sprawa charakteru i temperamentu. Wpierw

trzeba wiedzieć, czego się nie wie – i dlaczego – potem trzeba samemu potrafić w to miejsce coś zaproponować. A w przypadku nauk społecznych, zwłaszcza tych stosowanych, a taką przecież ekonomią się zajmuję, dochodzi do tego imperatyw politycznej niepoprawności. Uważam, że polityczna poprawność kłóci się na wyższych półkach z intelektualną rzetelnością.

Jako racjonalista uważam, że tego wszystkiego z czasem można się nauczyć. Ale i tym razem rzeczy dzieją się tak, jak się dzieją, ponieważ wiele rzeczy dzieje się naraz. I działo się w moim przypadku w różnych fazach życia. Może mam też szczęście?

A pytanie, "jak buduje swój światopogląd na początku drogi i po “pewnym czasie”"? Cóż, pewnie po “pewnym czasie” więcej jest pokory i cierpliwości, mniej idealizmu i gwałtowności. Po “pewnym czasie” łatwiej też jest dostrzec coś, czego nie widziało się wcześniej, przy czym najciekawsze jest w tym nie to, że czegoś się nie widziało, ale zrozumienie, DLACZEGO się nie widziało. I temu wszystkiemu wciąż towarzyszyć temu musi pryncypialność, przekonanie, że najważniejsza jest naukowa prawda.

Cały czas dominuje przeto ciekawość świata i życia, a pytanie DLACZEGO? – nie znika ani na chwilę. Tylko wtedy bowiem jest do czego wracać, podczas gdy cały czas wędruje się do przodu.

51. Wpis 308, 2.I.2009

Qba-79 (wpis 307) pyta: "Czy nie ma Pan Profesor wrażenia, iż wypowiedzi “wybitnych” neoliberałów, ostatnio bardzo aktywnych, przypominają raczej pożegnalną mantrę i próbę zbudowania nowej, samospełniającej się przepowiedni?"

Chyba jednak nie, to chyba jeszcze nie jest "pożegnalną mantra", choć na pewno podejmują wysiłek odwrócenia uwagi od przyczyn sprawczych obecnego kryzysu i skierowania tejże uwagi w stronę "samospełniającej się przepowiedni". Tyle że ona się nie spełnia sama z siebie, ale jest właśnie skutkiem kryzysu neoliberalnej dewiacji gospodarki rynkowej. Klasyczne wręcz "krzyczy złodziej, łapaj złodzieja!"

Obawiam się, że – przynajmniej w Polsce, przynajmniej na czas jeszcze jakiś – udaje im się wyłgać z intelektualnej i politycznej odpowiedzialności przy pomocy życzliwych, a w istocie stanowiących immanentną część tegoż neoliberalnego frontu mediów. Ich sztuczka (może to Qba-79 ma na myśli?) polega na tym, aby odpowiedzialność za swoje ewidentnie umysłowe i moralne grzechy zrzucić albo na kryzys jako taki (którego, oczywiście, nie spowodowali, bo sam przyszedł…), albo na …zbyt duży zakres interwencji państwa w gospodarkę.

Niekiedy tłumaczenia eksponentów neoliberalizmu są wręcz żałosne, gdy oto na przykład słyszymy, że ogólny kurs polityki gospodarczej jest prawidłowy, bo Polska w 2009 roku ze stopą wzrostu 2 proc. jest jedną z …najszybciej rozwijających się gospodarek świata, podczas gdy tak naprawdę, to w kilkudziesięciu krajach świata dynamika PKB jest znacznie wyższa, a u nas mógłby on rosnąc w tempie ponad 5 proc. rocznie. Zdumiewać może tylko to, że głosi to autor polityki schładzania bez sensu, która sprowadziła tempo wzrostu PKB z 7,5 proc. w II kwartale 1997 roku do stagnacyjnego 0,2 proc. w IV kwartale 2001 roku.

Proszę się nie spodziewać, że neoliberałowie walną się w piersi czy stukną w czoło i powiedzą: przepraszamy, myliliśmy się. Proszę nie spodziewać się, że ze wstydu zapadną się pod ziemię, choć powinni. Nie czekajcie nawet na to, że jako przegrani chociażby zamilkną. Bynajmniej.

Część z nich zaiste się myli i tych trzeba nieustannie przekonywać – wymową twardych faktów, siłą racjonalnej argumentacji, walorami alternatywnych interpretacji – to może z czasem przejrzą na oczy i pojmą, w czym rzecz.

Część zaś nie myli się, tylko po prostu nadal kłamie. Kto kłamie, ten się nie myli. Czynią tak ze względu na swą dyspozycyjność i służebność wobec grup interesu, które na neoliberalizmie znakomicie wyszły materialnie do przodu, a i na obecnym kryzysie też zamierzają nieźle zarobić. Niektórym się to uda.

Część wreszcie jest tak ideologicznie zaślepiona i doktrynersko omamiona, że pamiętany już tylko przez najstarszych ludzi z połowy minionego wieku amok dogmatycznej ideologii komunistycznej wydaje się na tym tle li tylko dziecięcą chorobą… O tych dewiacjach szeroko piszę w I rozdziale "Wędrującego świata" zatytułowanym "Świat, słowa i treści", s. 11-39.

Problem w tym, że wielu naszych gorliwych nadwiślańskich neoliberałów – i tych z polityki i tych z mediów, tych z pseudonauki i tych z finansowego biznesu, a zwłaszcza tych aktywnych na pierwszej linii propagandowego frontu – zaliczyć można do wszystkich tych trzech kategorii naraz. Tym bardziej trzeba dyskutować. Nie po to, aby ich nawrócić, bo to najczęściej jest niemożliwe, ale by nieustannie utrudniać im otumanianie innych. Rację więc ma Qba-79, gdy podejmuje z nimi publiczną polemikę. Trzeba tak czynić przy każdej okazji.

50. Wpis 306, 2.I.2009

PiorkK (wpis 302) pyta, ile przebiegam przez te dwie godziny “staro-noworoczne”. Jakieś 20 kilometrów, może trochę więcej. Pięknie się biegnie! Co prawda, tym razem było inaczej niż poprzednimi laty, bo zabrałem z sobą większego psa – Chestera. Nieustanne wystrzały wokół i huki barwnych rac bynajmniej go nie cieszyły i fragmentami biegło nam się ciężko na tych 6 łapach… DOSIEGO ROKU!

49. Wpis 300, 31.XII.2008

Witam wszystkich! I tak oto dowędrowaliśmy do końca 2008 roku. Prawda, że był ciekawy? A lata jeszcze ciekawsze wciąż przed nami! Najważniejsze, by wiedzieć, gdzie i jak patrzeć. Mam nadzieję – a uważna lektura w sumie aż 300 wpisów umieszczonych na naszym portalu www.wedrujacyswiat.pl podczas ostatnich dziewięciu miesięcy utwierdza mnie w tej nadziei jeszcze bardziej – że "Wędrujący świat" i jego lektura ułatwia i urozmaica zarazem to nieustanne rozglądanie się wokół. Zainteresowanie książką jest ogromne, czego dowodem nie tylko rekordowy nakład ponad 45 tysięcy egzemplarzy, ale również nasza dyskusja na blogu, 10 interdyscyplinarnych debat opublikowanych na rozmaitych łamach, z górą 30 wywiadów prasowych oraz ponad 100 radiowych i telewizyjnych, a nade wszystko 40 recenzji. Wszystko to (poza wywiadami radiowo-telewizyjnymi) znajduje się w NAWIGATORZE, co powinno ułatwiać dalsze studia i przemyślenia.

Rok 2009 tuż-tuż. Wędrujemy przeto dalej! Pytają mnie, jak witam ten Nowy Rok. Otóż od 10 już lat tak samo. Samotnie, biegnąc. Lat temu 10 biegłem kilkanaście kilometrów "przez dwa lata" w Killington, w stanie Vermont w USA. I tak już jest przez wszystkie te lata. Wybiegam najczęściej przed 23-cią, wracam po 1-szej w następnym roku. Z jednym wyjątkiem. Rok temu chodziłem po ulicach starego miasta w Quito, stolicy Ekwadoru, bo w Nowy Rok rano startowałem w drogę powrotną do Europy. Jest tam, w Ekwadorze, taki zwyczaj, że o północy zapala się stosy z kukłami znanych (tam) polityków…

Najczęściej biegam w Zakopanem, gdzie i tym razem jestem. Dwa lata temu biegłem z Zakopanego aż do Chochołowa. Wróciłem o 2:30. Podobnie w dzisiejszą sylwestrową noc.

Życzę WSZYSTKIM (tak samo jak w dedykacji do "Wędrującego świata") – także tym, co się mylą i błądzą, bo pewnie książki jeszcze nie czytali... – aby w roku 2009 i następnych zawędrowali jak najszczęśliwiej i jak najdalej. By wiedza i rozsądek, a także odrobina szczęścia, podpowiadała im, jak znaleźć swą drogą jeszcze lepiej niż przy pomocy najlepszego nawet GPS.

DOSIEGO ROKU!

☺

48. Wpis 298, 31.XII.2008

Piotr (wpis 295) pyta o użyteczność rankingu skompilowanego przez Wydział Ekonomii University of Connecticut. To nie jest żaden ranking (a krytyczne skądinąd uwagi na temat rozmaitych rankingów przedstawiam na stronach 177-179 "Wędrującego świata"), lecz dziwna lista stworzona w oparciu o zgłoszenia subiektywnie zainteresowanych osób i organizacji, niekiedy w ogóle szerzej nie znanych. Niewiele zatem to warte i bynajmniej nie ma potrzeby zgłaszania tam Centrum Badawczego TIGER www.tiger.edu.pl. Listy te, jak piszą sami autorzy, "…take only into account institutions registered in EDIRC and authors registered with the RePEc Author Service and the institutions they claimed to be affiliated with." Co zaś do autorów, ekonomistów parających się nauką i ogłaszających drukiem naprawdę wartościowe i oryginalne prace, to, jak sądzę, jedyne godne uwagi – bo w jakiś sposób zobiektywizowane – są rankingi uwzględniające publikacje oraz cytowania w renomowanych wydawnictwach i czasopismach naukowych. Warto też zajrzeć do największych bibliotek świata (choćby poprzez internet) i zobaczyć, co tam się znajduje…

Joanna (wpis 294) pyta o Zakopane. Zimą – piękne! Zjeżdżam na snowboardzie z dużej Szymoszkowej, na którą wyciąg działa od południa drugiego dnia Świąt (warunki śniegowe znakomite). Ludzi, jak to bywa o tej porze roku, tłum, ale zjeżdżać można (no, ale wjeżdża się dłużej). A moda na Krupówkach? Cóż, w te i nazad – jak zazwyczaj – ale najlepiej z kanapowym psem ubranym w szykowne kolorowe wdzianko. Moje psy (duże) jeszcze się nie dorobiły… Moda zatem psia!

47. Wpis 296, 28.XII.2008

Tadeusz (wpis 293) podnosi ważką sprawę kapitału społecznego, nawiązując przy okazji do poglądów Profesora Janusza Czapińskiego, wybitnego psychologa. Także go cenię i w wielu sprawach podzielam jego punkt widzenia. Notabene, Profesor Czapiński podniósł kwestię fundamentalnego znaczenia kapitału społecznego w procesach rozwoju podczas interdyscyplinarnej debaty nad "Wędrującym światem", która odbyła się w październiku w Akademii Leona Koźmińskiego, mojej uczelni. Tekst tej ciekawej dyskusji został właśnie opublikowany w numerze 6/2008 "Master of Business Administration" i jest dostępny w NAWIGATORZE pod łączem http://www.wedrujacyswiat.pl/dokumenty/debata.pdf. Przy tej okazji Profesor Czapiński, choć powiedział, że "Książka jest świetnie napisana, jest przebogata i można ją, jak Biblię, studiować od początku do końca i od końca do początku", zarzucił mi, że mogę nie doceniać roli kapitału społecznego. Bynajmniej tak nie jest, bo zdaję sobie sprawę z jego ogromnego – a niekiedy krytycznego – znaczenia. I piszę o tym również w "Wędrującym świecie".

Gdy jednak Tadeusz pyta, czy zaiste po roku 2012 – kiedy to, zgodnie z poczynionymi założeniami, miałyby wygasnąć mechanizmy przyspieszające rozwój polskiej gospodarki wynikające z integracji z Unią Europejską (nie wygasną) – dojdzie do spowolnienia tempa rozwoju, o ile nie pojawi się impuls od strony kapitału społecznego, to muszę przywołać tutaj koincydencji teorię rozwoju (szerzej zob. "Wędrujący świat" rozdz. VIII, "Instytucje, polityka i kultura a rozwój i zastój", s. 291-314 oraz rozdz. IX, "Koincydencji teoria rozwoju i nowy pragmatyzm", s. 315-332). Rzeczy dzieją się tak, jak się dzieją, ponieważ wiele rzeczy dzieje się naraz. I tylko jedną z tych "rzeczy" (mówiąc "rzeczy", mam na myśli, zależnie od kontekstu, zjawiska, procesy lub kategorie, a dokładniej ich zmiany czy ruch w czasie i przestrzeni) jest kapitał społeczny.

Nawet jeśli nastąpiłaby w ciągu tych kilku następnych lat skokowa poprawa w jakości kapitału społecznego (a nie nastąpi ze względów tak kulturowych, jak i politycznych; z powodu długiego cienia, jakim na kapitele społecznym kładzie się choć upadający, to wciąż żywy nadwiślański neoliberalizm), to o tym, czy uda się Polsce wejść na ścieżkę długofalowego, szybkiego i zrównoważonego rozwoju, decydować będą także inne czynniki. W szczególności podkreślić tutaj trzeba zdolności akumulacyjne gospodarki i dalszą alokacyjną efektywność inwestycji, zasadnicze dźwignięcie jakości twardej infrastruktury, wzmocnienia Państwa w sferze świadczenia usług i dostarczania dóbr publicznych oraz poprawę jakości zarządzania mikroekonomicznego. To tylko główne obszary, na które trzeba zwrócić uwagę, pamiętając przy tym o sferze kapitału ludzkiego i społecznego, w tym o sile konstruktywnych i destruktywnych związków występujących pomiędzy ludźmi na różnych szczeblach.

Dodam jeszcze, że wzmocnienia kapitału społecznego w Polsce wymaga jeśli nie sukcesywnego zmniejszania, to przynajmniej zablokowania dalszego narastania zróżnicowania sytuacji materialnej. Z tego punktu widzenia lata 2008-10 są niekorzystne, gdyż tak polityka dochodowa (a raczej jej brak), jak i zmiany podatkowe sprzyjają dalszemu materialnemu rozwarstwianiu społeczeństwa. Narastanie tego rozwarstwienia niekoniecznie ma związek ze zmianami relacji wydajności pracy i wkładu do tworzenia dochodu narodowego. Ewidentnie osłabia to spójność społeczną i, miast wzmacniać, eroduje jeszcze bardziej kapitał społeczny.

Zaiste, wiele lat może upłynąć, zanim Polska ponownie wkroczy na ścieżkę szybkiego wzrostu – rzędu 6 do 7 procent, jak podczas realizacji "Strategii dla Polski", w latach 1994-97 – choć ma ku temu potencjał. By wszakże mógł on być wykorzystany, polityka społeczno-gospodarcza opierać musi się na poprawnej teorii. Najbardziej właściwa wydaje się tu być koincydencji teoria rozwoju, która uwzględnia znaczenie takiego elementu składowego, jakim

jest kapitał społeczny. Ale pamiętać cały czas musimy, że choć jest on wartością sam w sobie, to do rozwoju przyczynia się tylko w odpowiedniej synergii z innymi czynnikami.

46. Wpis 289, 23.XII.2008

Witam! Nie, nie będziemy zgłaszali sami siebie do konkursów na najlepszy blog. Co innego, jeśli zrobi to ktoś inny. NAJważniejsze, że NASZ BLOG jest NAJlepszy dla nas – tych wszystkich, którzy z niego korzystają. Prawie 300 wpisów – jakże merytorycznych! – podczas niespełna dziewięciu miesięcy to naprawdę sporo. I, jak sądzę, wszyscy sporo dzięki temu się nauczyliśmy…

A skoro Boże Narodzenie tuż-tuż, to wszystkim życzę spokojnych i miłych Świąt oraz co najmniej takiej masy śniegu, jaką cieszymy się tu, w Zakopanem. Wystarczy, by zjeżdżać na dwu deskach, a nawet na jednej! WESOŁYCH ŚWIĄT!

45. Wpis 285, 21.XII.2008

Epoka interwencji już nadeszła. Nawet szef Międzynarodowego Funduszu Walutowego, Dominique Strauss-Kahn, twierdzi, że potrzebny jest impuls fiskalny w wysokości co najmniej 1,2 biliona dolarów (ok. 2 proc. światowego produktu brutto), aby wywołać odczuwalne zmiany w niekorzystnych tendencjach, które wciąż górują w gospodarce światowej. Zaciskać pasa to chyba chce już tylko jeden minister finansów na świecie – w Warszawie…

Uważam, że bez globalnej interwencji rzędu 1,2 do półtora biliona dolarów tempo wzrostu światowej produkcji spadnie w roku 2009 poniżej 2 proc., a w roku 2010 jeszcze bardziej. Wytwarzająca połowę produkcji bogata część świata (zamieszkała przez siódmą część ludzkości Ameryka Północna, Europa Zachodnia, Japonia, Australia i Nowa Zelandia) znajduje się już w fazie recesji; spada tam bezwzględny poziom produkcji. Pozostała część świata, zamieszkała przez 6/7 ludzkości i wytwarzająca drugą połowę produkcji, schodzi z tempem wzrostu do około 4 proc. i, niestety, będzie pociągnięta przez tę bogatszą połowę jeszcze bardziej w dół. Światły interwencjonizm – także przy użyciu nieortodoksyjnych instrumentów fiskalnych – może nieco zniwelować skalę tego spowolnienia.

Oczywiście, konieczna jest także interwencja w polskiej gospodarce. Zarówno fiskalna, zwiększająca wydatki Państwa o około 20 miliardów złotych w skali roku, jak i pieniężna, co wymaga już teraz cięcia stopy procentowej przez NBP o 200 punktów bazowych oraz zmniejszenia poziomu rezerw obowiązkowych. Niestety, ani rząd, ani bank centralny się do tego nie garnie. Będzie to Polskę wiele kosztowało! Już kosztuje…

Tempo wzrostu PKB spada z 7,4 proc. w I kwartale 2007 roku do stagnacyjnego 1 proc. w końcu roku 2009. Ponownie narasta bezrobocie. W roku 2009 zabraknie w budżecie co najmniej 10 miliardów złotych na niezbędne, gwarantowane zapisami ustawowymi wydatki, trzeba więc będzie – po raz pierwszy od wielu lat – rewidować budżet w środku roku. I to wszystko nie jest i nie będzie skutkiem kryzysu, jak wyjaśniać próbował to będzie (już próbuje) rząd, ale skutkiem kryzysu polityki gospodarczej, wciąż uwikłanej w źle zdefiniowane cele gospodarcze i obciążonej skompromitowaną – wydawałoby się doszczętnie, a jednak... – doktryną ekonomiczną.

Dramat polega na tym, że po obecnym rządzie – z jego premierem i ministrem finansów, którzy nawet w tych czasach są niewolnikami neoliberalnej doktryny ekonomicznej i hołubią szkodliwą, bo antyrozwojową, opierającą się na neoliberalizmie, koncepcję polityki gospodarczej – nie ma już co oczekiwać zasadniczej zmiany linii polityki. Ponoszone zatem przez polskie społeczeństwo – zarówno konsumentów, jak i producentów, tak podatników, jak i inwestorów – koszty braku umiejętności dostosowawczych wobec zmieniających się uwarunkowań zewnętrznych będą coraz większe. Rząd będzie zwalał na NBP, NBP na rząd, a jedni i drudzy na kryzys. A winni pogarszania się sytuacji są przecież znani, bo są tu, na miejscu.

44. Wpis 282, 19.XII.2008

Odpowiadam Piotrowi (wpis 280). Tak, w obecnej sytuacji bank centralny powinien interweniować i skupować walutę pochodzącą z transferów zarobkowych, by podtrzymać korzystny dla eksportu (a więc także dla zatrudnienia i ogólnego poziomu produkcji) kurs wymienny złotego. Będzie to także korzystne dla osób powracających z czasowej emigracji zarobkowej, gdyż dysponować będą w efekcie większymi zasobami liczonymi w pieniądzu krajowym. W niejednym przypadku może być to zaczynem własnej działalności gospodarczej i będzie wspierać rodzimą przedsiębiorczość.

43. Wpis 279, 19.XII.2008

Piotr (wpis 277) pyta, czy nie należałoby interweniować, skoro słabnie polski złoty. Nie, bynajmniej nie teraz, gdyż – jak to wielokrotnie już podkreślałem, także na naszym blogu – kurs blisko 4 złotych za euro (co implikuje przy obecnym kursie krzyżowym dolara do euro około 3 złote za dolara) wydaje się być bliski kursu długotrwałej równowagi zewnętrznej. Przy obecnych relacjach kosztów i dochodów produkcji eksportowej oraz konkurencyjności towarów z importu przy kursie wymiennym około 4 złotych za dolara eksport powinien rosnąć szybciej od importu, co na długą metę zmniejszałoby skalę nierównowagi zewnętrznej. A przecież już mamy deficyt handlowy rzędu 22 miliardów dolarów, deficyt na rachunku obrotów bieżących zbliża się do 6 proc. PKB, a import znowu – po kilku latach poprawy sytuacji – rośnie szybciej niż eksport. Jeśli zatem należałoby interweniować, to tylko w sposób podtrzymujący mniej więcej obecny kurs, bo jest on korzystny dla polskiej gospodarki

42. Wpis 272, 13.XII,2008

Joanna (wpis 269) pisze, że nie odpowiedziałem na pytania Piotra (wpis 261) o ciekawe i piękne miejsca warte odwiedzenia, "więc może zrobię to ja, gdyż właśnie wróciłam z pięknego, fascynującego miejsca i mogę się podzielić swoimi wrażeniami. Tym miejscem było Peru oraz Boliwia...". A właśnie że odpowiedziałem! Staram się odpowiadać na wszystkie pytania. Pewnie mój wpis (268) wyminął się z wpisem 269. I, co ciekawe, też sugeruję Peru i Boliwię. A w Boliwii zwłaszcza Salar de Uyuni i Laguna Colorada blisko granicy z Chile oraz miasto Potosi (o którym, notabene, piszę też w "Wędrującym świecie").

41. Wpis 286, 12.XII.2008

Witam już po raz trzeci dzisiaj! I odpowiadam Aktywowi (Aktyw?..., czego?, o co walczymy?) na wpis 265. Otóż filmu "Zeitgeist" jeszcze nie oglądałem. Dziękuję za przesłanie, obejrzę podczas ferii w Tatrach, w wolnej chwili między snowboardowymi zjazdami.

Iwona (wpis 262) twierdzi, że nie doceniam "…roli psyche, serca, zmiany sposobu myślenia podyktowanej jednak nie gospodarką, ale współczuciem, moralnością, empatią." Być może, ma rację. Jest psychologiem, a ja jednakże ekonomistą. Sądzę wszak, że jak na ekonomistę to poświęcam tym zagadnieniom sporo uwagi. Zawsze przecież traktuję człowieka jako centrum zainteresowań, a zaspokajanie jego indywidualnych i zbiorowych potrzeba jako sens i cel aktywności gospodarczej. Nadal jestem przy tym wszystkim przekonany, że w sferze ekonomicznej działalności człowieka i społeczeństwa racjonalność i pragmatyzm muszą być podstawą, zaś psyche, serce, współczucie, moralność, empatia góry brać nie powinny i nie mogą. I nie będę. Co bynajmniej nie oznacza, że działalność gospodarcza winna być wyprana z aspektów humanistycznych i wątków społecznych, co tak uparcie lansuje neoliberalizm. Wręcz odwrotnie. I w tym na pewno z Iwoną się zgadzamy.

Piotr (wpis 261) pyta o ciekawe regiony świata. Oj!, jakże ich wiele, jak wiele jest miejsc, które warto obejrzeć. Najciekawiej chyba tam, że natura jest blisko kultury. Pewnie dlatego w ostatnich latach tak zafascynowała mnie Afryka. A tam? Jeśli chodzi o naturę, to na pierwszym miejscu – i to zdecydowanie – Tanzania. Dopiero potem RPA, Namibia, Botswana. Gdy zaś idzie o kulturę, to Etiopia i Mali. Ale także Niger. W Azji Mongolia, Laos, Kambodża. W Ameryce Południowej i Środkowej – oczywiście, obok Meksyku i Peru – Gwatemala i Boliwia. Ale także dżungla Surinamu i Gujany (to już naprawdę dla bardzo wytrwałych). Przepięknie jest tam, gdzie ludzi mało, a przyrody tak pełno, że sama ona tam… Sahara, Kalharii, Gobi. Ale także Spitsbergen, Kamczatka, Czukotka. Zawsze warto pojechać do Iranu (zwłaszcza teraz, gdy turystów tam prawie wcale nie ma!), trzeba zobaczyć Wyspę Wielkanocną na Południowym Pacyfiku. Proszę zajrzeć pod http://www.tiger.edu.pl/wallpaper/wallpapers.php, bo jest tam trochę fotografii zrobionych w niektórych ze wspomnianych miejsc. Podobnie jak w galerii foto pod http://www.tiger.edu.pl/kolodko/galeria/galeria.htm.

A Marek u ER (wpis 260) ma duże szanse na nagrodę – egzemplarza książki "Wędrujący świat" z autografem – gdyż w rzeczy samej roli wojskowości w rozwoju społeczno-gospodarczym uwagi wiele nie poświęcam. Choć i o te zagadnienia jakoś przecież zahaczam…

40. Wpis 267, 12.XII.2008

Paweł (wpis 263) pyta o ocenę skądinąd interesującego artykułu Prof. Kaźmierczka http://www.pafere.org/images/euro/euro_kazmierczak.pdf. Sądzę, że lepiej będzie, jeśli każdy sam sobie dokona oceny. Moje poglądy w sprawie wprowadzenie Polski do euro i euro do Polski są znane. Już wiele razy wypowiadałem się na ten temat, także tutaj, na naszym blogu.

Korzyści z konwergencji walutowej są oczywiste. Widać to ewidentnie na przykładzie Słowenii, która już od dwu lat znajduje się w strefie euro, dostrzegać to teraz będziemy na Słowacji, a z czasem w Polsce. Oczywiście, pod warunkiem – powtórzmy – że wejdziemy do euro po korzystnym kursie wymiany. A kurs korzystny to taki, który poprzez umożliwienie konkurencyjności dobrze prowadzonym przedsiębiorstwom sprzyja wzrostowi produkcji ciągnionemu przez eksport i zapewnia w długim okresie równowagę zewnętrzną, czyli równowagę bilansu płatniczego. Powtórzę raz jeszcze, że im bliższy byłby on 4 złotych za euro, tym lepiej. Stąd też gdyby możliwie było wejście przy obecnym kursie (3,97 w chwili gdy piszę te słowa), należałoby to uczynić, zważywszy że można konsekwentnie spełniać wszystkie kryteria konwergencji z Maastricht. Przypomnę, że pogląd taki głosiłem także wtedy, gdy euro było zaledwie po 3,20 złotego i myśl o kursie wymiennym zbliżonych do 4 złotych była dość powszechnie odrzucana… Zauważmy też, że osłabienie kursu złotego o prawię 25 procent bynajmniej nie wpływa na nasilenie inflacji, czym także często się straszy.

Dodać warto przy okazji, że obszar euro bynajmniej nie jest "optymalnym obszarem walutowym". Tym bardziej nie będzie nim po poszerzeniu wskutek przyłączania do strefy euro gospodarek Słowacji, Polski, Bułgarii, Estonii, Litwy i kolejnych krajów. Jest to pojęcie teoretyczne, którym posługujemy się w studiach i które powinno być instrumentem polityki szeroko rozumianej integracji, ale w praktyce wciąż daleko do praktycznego stworzenia takiego obszaru na terytorium Unii Europejskiej. Stąd też w praktyce euro nie może funkcjonować tak, jak w teoretycznych modelach. To jest (?) oczywiste. Tym niemniej Unia Europejska – a w jej ramach także Polska – jest bliżej takiego "optymalnego" obszaru niż kiedykolwiek wcześniej.

I ostatnia uwaga. Zapowiadanie zwiększonej presji inflacyjnej po wejściu do euro jest bezzasadne. Argument, że producenci i handlowcy będą zaokrąglać ceny w górę jest miałki. Jeśli mogliby czynić to nie napotykając bariery popytu przy przejściu na euro (np. zaokrąglając dzisiejszą cenę za piwo z 3,90 na 1 euro przy przejściu z kursem 4,00 złotego za euro), to dlaczego dzisiaj nie podnoszą ceny do 4,00 złotych?! W Słowenii po wejściu do euro nie zaobserwowano żadnego przyspieszenia wzrostu ogólnego poziomu cen. Podobnie będzie w najbliższych miesiącach na Słowacji. A że ktoś znajdzie winiarnię, gdzie akurat zaokrąglą cenę dzbanka wina w górę? Może się zdarzyć tak samo, jak i to, że gdzieindziej zaokrąglą ją w dół. Tylko że o tych drugich przypadkach w gazetach głośno nie będzie… Ale jak ktoś przyuważy taki przypadek, to niech da nam szybko znać!

39. Wpis 266, 12.XII.2008

Magdalena (wpis 264) zadaje pytania o fundamentalnym znaczeniu. Czy "…jest jakaś szansa na to, aby współczesne społeczeństwo odrzuciło konsumpcyjny model życia? ...Czy działania podejmowane przez organizacje takie jak Polska Zielona Sieć, Polska Akcja Humanitarna, eFTe mają jakiś sens, mogą pomóc w zmianie modelu życia współczesnych ludzi?". Cóż, na pewno mają sens. I w żadnym przypadku nie należy ich bagatelizować. Rozdział V "Wędrującego świata" otwiera maksyma: "Dojść do idealnego świata nie sposób, ale iść trzeba". No to wędrujmy doń. Każdy najlepiej jak potrafi.

Nie sądzę wszak, aby społeczeństwa – nie tyle współczesne, ile przyszłe, bo współczesne już udzieliły na taką propozycję negatywną odpowiedź – wyrzekły się konsumpcyjnego modelu życia. Co prawda, udaje się to gdzieniegdzie, na przykład w fascynującym Bhutanie, gdzie ludzie choć biedni (jedni z biedniejszych na świecie), to szczęśliwi (jedni z najszczęśliwszych na tym samym świecie). Ale nie zanosi się na to na szerszą skalę. Bynajmniej nie oznacza to, że zabiegi zmierzające do zmiany stylu życia, "to tylko walka z wiatrakami". Na pewno nie. Piszę o tym. Nieuchronna jest zmiana wartości w kierunku od "mieć" do "być", a przecież o to chodzi w pożądanej ewolucji modelu konsumpcji.

Dotychczasowy model wzrostu nie może być kontynuowany już nie tylko ze względu na obecny kryzys wywołany olbrzymią nierównowagą finansową i handlową, do czego doprowadziło podporządkowywanie wartości i polityki gospodarczej doktrynie neoliberalnej, ale także ze względu na olbrzymią i wciąż narastającą nierównowagę polityczną, społeczną oraz na styku gospodarki i środowiska naturalnego. Świat – społeczeństwa, ludzkość cała – musi przeorać swoje wartości, zmienić instytucje, zmodyfikować politykę. Już nie tylko dlatego, aby rozwój w przyszłości mógł być bardziej harmonijny, ale dlatego, iż z czasem będzie to coraz wyraźniej dostrzegany – i rozumiany – warunek przetrwania cywilizacji. Piszę o tym szerzej w rozdziale VIII "Instytucje, polityka i kultura a zastój i rozwój", a także w X "Niepewna przyszłość".

Warto zatem starać się – i walczyć, zwłaszcza w intelektualnych i moralnych sporach, ale i w konkretnych działaniach – o choćby cząstkowe zmiany na lepsze. Wędruję się krok po kroku. I nie jest to żaden idealizm czy *idee fixe,* ale pragmatyzm, który winien nam zawsze przyświecać. Kontynuację dotychczasowego modelu wzrostu i rozwoju trzeba zanegować jako niepraktyczną czy wręcz nieracjonalną. Magda przeto – jak rozumiem, poświęcając trochę swego czas na rzecz poszukiwania i tworzenie tej lepszej rzeczywistości – nie walczy z wiatrakami. Ale złudzeń co do tego, że nastąpią wielkie, radykalne i szybkie zmiany na lepsze mieć też nie należy.

38. Wpis 259, 3.XII.2008

Po mojej ubiegłotygodniowej wizycie w Łodzi, gdzie m. in. miałem dwa wykłady, na Akademii Muzycznej i w Szkole Filmowej, Telewizyjnej i Teatralnej orz spotkanie z Czytelnikami w Księgarni PWN zostałem poproszony o kilka zdań na portal internetowy Akademii. Oto one:

Choć muszę wpisywać w rubryce "zawód wyuczony" - ekonomista, a w "zawód wykonywany - nauczyciel akademicki, to - będąc jednym i drugim, jako że już od 20 lat jestem profesorem zwyczajnym nauk ekonomicznych - najlepiej czuję się wśród ludzi kultury, a znakomicie pośród muzyków. Notabene, gdy jestem ze swymi myślami, w samotności, zawsze pracuję przy muzyce (w tej chwili, a jest już po północy, Jorge Bolet gra 'La leggierezza' z 'Trois études de concert' Liszta).

Tym bardziej z radością przyjąłem złożone przy okazji poprzedniej wizyty w Łodzi z okazji wernisażu mych fotografii zaproszenie Profesora Antoniego Wierzbińskiego, JM Rektora znakomitej Akademii Muzycznej im. Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów w Łodzi, by tam, dla jej studentów i profesorów, wygłosić specjalny wykład. Zatytułowałem go "Dokąd zmierza świat?", licząc na to, że przyciągnie to większą uwagę niż jakiś klasyczny tytuł ekonomiczny, który mógłby akurat na tej uczelni wydać się drętwy. I ku memu zaskoczeniu połączone sale na piętrze pięknego Pałacu Kazimierza Poznańskiego, znanego z filmu Andrzeja Wajdy "Ziemia obiecana", pękały w szwach. Cóż, pewnie wszyscy chcą wiedzieć, dokąd zmierza świat… Artyści też. A już studenci - na pewno!

Cieszy, że zainteresowanie było niemałe, dyskusja ciekawa, pytania trudne, a odpowiedzi niech już oceniają sami gospodarze. Czyżby opowieść o cywilizacji i światowej gospodarce, o roli nauki i kultury, o polityce i społeczeństwie, o rozwoju i przyszłości mogłaby być jak koncert? O sprawach trudnych mówić trzeba tak prosto, jak jest to tylko możliwie i tak ciekawie, jak się tylko potrafi. A treść i forma - podobnie jak w muzyce, jak sądzę - zawsze powinna stanowić całość.

A teraz ja czekam na wpisy muzyków z Akademii na blogu "Wędrującego świata" (www.wedrujacyswiat.pl), zwłaszcza że w książce znaleźć można także bezpośrednie odniesienia do muzyki... Dziękując zatem raz jeszcze za zaproszenie do Łodzi, teraz ja zapraszam do niekończącej się, fascynującej intelektualnej wędrówki po wędrującym świecie!

37. Wpis 254, 28.XI.2008

Witam! I odpowiadam studentce UW na wpis 253.

Będąc wicepremierem RP i ministrem finansów – zarówno w latach 1994-97, jak i 2002-03, realizowaną przez siebie politykę opierałem na moich poglądach ekonomicznych i przyświecającym mi systemie wartości, bo jakżeż by inaczej? I były to najlepsze czasy dla polskiej gospodarki i społeczeństwa. To w tych właśnie latach PKB w sumie zwiększył się o około jedną trzecią, a gdy kończyłem swą misję drugim razem inflacja była najniższa, bo wynosiła tylko 0,3 proc. To wtedy bezrobocie spadało i więcej ludzi do Polski wracało niż z niej wyjeżdżało. To wtedy zostaliśmy członkiem OECD (1996) i zwieńczyliśmy sukcesem negocjacje członkowskie z UE (2002-03). Odczuwalnie poprawiła się sytuacja zarówno pracowników, jak i przedsiębiorców, a także emerytów. Rosły dochody wszystkich grup społecznych. Produkcja i konsumpcja rosły coraz szybciej, ceny coraz wolniej.

Trzeba jednak pamiętać, że wskutek polityki "schładzania bez sensu", jak to określam, realizowanej w oparciu o doktrynę neoliberalną, pomieszaną jeszcze na dodatek z prawicowym solidarnościowym populizmem, tempo wzrostu PKB zostało radykalnie wyhamowane i spadło z 7,5 proc. w II kwartale 1997 roku do śladowego 0,2 proc. w końcu 2001 roku! Wkrótce potem ponownie zająłem się koordynacją polityki gospodarczo-społecznej, ale to przecież nie ja przesądzałem o wspomnianej we wpisie 253 waloryzacji o 5 złotych! Natomiast wskutek przeforsowanej przeze mnie zmiany polityki gospodarczej i innego ustawienia jej instrumentarium natychmiast nastąpiło przyspieszenie tempa wzrostu, uratowanych zostało ponad 210 tysięcy miejsc pracy i już w I kwartale 2004 roku, semestr po moim odejściu, tempo wzrostu znowu wynosiło 7,0 procent.

Szkoda, że autorka wpisu tego nie dostrzega. Kompleksowo opisuję te lata, jak i początkowy okres szoku bez terapii, całe bez mała dwadzieścia lat polskiej transformacji w latach 1989-2008 w książce pt. "Polska z globalizacją w tle". Jest w całości dostępna – podobnie jak 25 innych moich książek po polsku – w formacie pdf na portalu Centrum Badwaczego TIGER pod linkiem http://tiger.edu.pl/onas/ksiazkiPDF.html. Proszę czytać. Znaleźć tam można odpowiedzi na wiele pytań, nie tylko na te, które zadaje mi studentka Uniwersytetu Warszawskiego.

36. Wpis 251, 25.XI.2008

Witam wszystkich! A w szczególności autora jubileuszowego wpisu nr 250 na naszym blogu "Wędrującego świata"! Ćwierć tysiąca komentarzy już za nami, a przed nami ileż jeszcze ciekawych wypowiedzi, trudnych pytań, interesujących odpowiedzi…

Ale za taki jubileuszowy wpis należy się nagroda! I oto jest ku temu znakomita okazja, gdyż wydawca książki – PRÓSZYŃSKI i S-ka – właśnie przygotował specjalną, kolekcjonerską edycję "Wędrującego świata". Jest to książka w twardej okładce, wszystkie egzemplarze są ręcznie ponumerowane (a jest ich tylko 1.200 i więcej nie będzie) i każdy zawiera własnoręczny autograf autora. Dokładnie tak; z przyjemnością złożyłem te 1.200 podpisów. I jeden taki kolekcjonerski egzemplarz wysyłam autorowi wpisu nr 250, dziękując w ten sposób także wszystkim innym, którzy pojawiają się na naszym blogu.
☺

35. Wpis 249, 23.XI.2008

Witam!

Cezary (wpis 247) boleje, że jest "dopiero przed lekturą "Wędrującego świata"". No, ale nie ma tego złego, co by na dobre nie wyszło, bo za tę boleść cała frajda jeszcze przed nim!

Pytanie o aksjologię, która jest podstawą mego podejścia do ekonomii, jest fundamentalne. Cezary zapytuje: "Czy możliwy jest powrót do ekonomii jako, na wstępie i po części, filozofii społecznej, która, jak klasyczny liberalizm, najpierw określa katalog wartości podstawowych służących dobru ogółu - i jest w tym sensie filozofią społeczną, a dopiero potem dobiera ekonomiczne strategie i techniki?" Sądzę, że tak. I tak właśnie czynię to, implicite, w "Wędrującym świecie". Tym bardziej ciekaw jestem, czy po lekturze Cezary znajdzie w miarę satysfakcjonującą odpowiedź na swoje pytanie… Czekamy zatem na kolejny wpis.

A co jest tą fundamentalną wartością, jakie są te imperatywy aksjologiczne, na których buduję ekonomię nowego pragmatyzmu? Z pewnością i przede wszystkim imperatyw zrównoważonego rozwoju. Zrównoważonego sensu largo, chodzi bowiem nie tylko o długofalowe, w wymiarze pokoleniowym zrównoważenie strumieni i zasobów w znaczeniu ekologicznym, w procesie interakcji pomiędzy człowiekiem i przyrodą, pomiędzy społeczeństwem i naturą. Idzie także o równowagę kulturową, społeczną i polityczną. I, oczywista, równowagę gospodarczą sensu stricto, a więc między oszczędnościami a inwestycjami, handlową, finansową. Mieści się zatem w tak szerokim ujęciu rozwoju (rozwoju, nie wzrostu, co podkreślam) także troska o prawdziwą wolność, polegającą na możliwości wyboru (a nie tylko udziału od czasu do czasu w wyborach…), dziejową sprawiedliwość. Epicentrum aktywności gospodarczej jest człowiek i społeczeństwo, a pieniądz i zysk są instrumentami, którymi pro publico bono – a współcześnie już pro publico bono totus mundi – trzeba sensownie się posługiwać.

Tak więc w odróżnieniu od neoliberalizmu ekonomia nowego pragmatyzmu:

-- nie myli celów ze środkami;

-- nie skraca nieodpowiedzialnie perspektywy procesów rozwojowych;

-- nie prowadzi do antagonistycznej dysharmonii;

-- nie marginalizuje grup społecznych.

34. Wpis 244, 21.XI.2008

Iwona (wpis 244) pyta, czy moje wykłady w Bielsku Białej (11 grudnia) są dostępne dla osób spoza uczelni, na których są organizowane (godz. 11:00 w Akademii Techniczno-Humanistycznej, ul. Willowa 2, Budynek C, Sala 6 oraz o godz. 14:00 w Wyższej Szkole Bankowości i Finansów, Aula Główna, ul. Tańskiego 5). Tak, Jan najbardziej. Wszystkie wykłady, konferencje, spotkania autorskie anonsowane w NAWIGATORZE pod łączem http://www.wedrujacyswiat.pl/Wyklady.php traktuję jako publiczne, otwarta, o ile nie jest to zastrzeżone inaczej. Takich imprez do końca roku jest jeszcze ponad 20, z czego tylko bodajże cztery mają charakter imprez zamkniętych. W Bielsku Białej są to wykłady publiczne. Zapraszam zatem do spotkania i dyskusji!

33. Wpis 240, 19.XI.2008

Michał (wpis 236) pyta, czy w najbliższym czasie wybieram się ponownie do Poznania. Otóż nie, dopiero w kwietniu i potem w maju przyszłego roku, o ile nic się nie zmieni. A gdzie/co/jak do końca roku bieżącego, proszę zaglądać obok, na naszym portalu do http://www.wedrujacyswiat.pl/Wyklady.php oraz na portal Centrum Badawczego TIGER pod http://www.tiger.edu.pl/aktualnosci/main.htm.

Na pytanie (trudne) zadane we wpisie 337 przez Qba_79 odpowiem przy innej, może dopiero wieczorowo zimowej okazji...

32. Wpis 235, 18.XI.2008

Wiele osób, ostatnio coraz częściej, pyta zarówno o zasadność wejścia Polski do obszaru euro, jak i zwłaszcza o kurs, przy którym powinno to nastąpić. Pytania takie pojawiają się również na naszym blogu. Pytany jestem, dlaczego uważam, że bardziej korzystne byłoby wprowadzenie euro przy słabszym niż przy silniejszym złotym? Dajmy na to, przy kursie 4 złote, a nie 3,50? Przecież – rachuje wielu – przy kursie 3,50 wyższe po przeliczeniu byłoby płace w euro, a czyż nie w tym rzecz?

Inflacji się nie obawiam, co nie oznacza, że nie trzeba uważać; licho nie śpi. Rzecz natomiast w tym, że zarówno przy przeliczeniu złotych na euro po kursie 3,50, jak i 4,00 (trzymajmy się tych okrągłych liczb jako przykładowych) siła nabywcza dochodu (płaca, emerytura, stypendium) będzie *ex post*, tj. po konwergencji walutowej, taka sama.

Dajmy na to, zarabiasz teraz 3.500 złotych i przy kursie wymiennym 3,50 dostałbyś 1.000 euro. A telewizor plazmowy kosztuje teraz 3.500 złotych i po wymianie też kosztowałby 1.000 euro. Gdyby zaś wymienić dochód według przelicznika 4,00 za euro, to wynosiłby on 875 euro. I tyleż kosztuje kosztowałby nasz telewizor, bo i w tym przypadku przeliczenie jest takie samo. SIŁA NABYWCZA JEST TAKA SAMA.

Konkurencyjność polskiej gospodarki za to jest większa! Producenci, dla których eksport (a więc i zatrudnianie ludzi, a więc i możliwość płacenia podatków do gminy i Państwa, a więc i zdolność zwracania bankom zaciągniętych kredytów wraz z naliczonymi odsetkami) jest opłacalny dopiero wtedy, gdy, przyjmijmy, uzyskują za euro minimum 3,75 (a takich jest mnóstwo – od firm przemysłu meblarskiego i przetwórczego po huty i stocznie!). A więc przy kursie 4,00 złote szybciej rośnie eksport. To ważne, bo zważywszy na skalę polska gospodarka, jeśli chce odnieść historyczny sukces, to w tej fazie globalizacji musi oprzeć swą ekspansję na wzroście ciągnionym przez eksport.

W 2008 roku sprzedajemy za granicę towarów za jakieś 126 miliardów euro. Bank Citi Handlowy prognozuje, że eksport wzrośnie w roku 2009 zaledwie do około 140 miliardów euro, czyli o 11,8 proc., podczas gdy import – już w tym roku większy od eksportu o 15,6, a w przyszłym aż o 22,7 miliarda euro! – miałby się zwiększyć aż o 15,5 proc., do ponad 163 miliardów euro. Założenie takie czyni się prognozując na koniec przyszłego roku kurs euro wobec złotego na poziomie 3,38. To teraz wyszacujmy, o ile większy byłby, *ceteris paribus,* eksport i relatywnie mniejszy import przy kursie 4,00. Setki tysięcy nowych miejsc pracy, WYŻSZE DOCHODY (może już na przykład 925 euro?, a w latach następnych 1.000 i więcej, a telewizory wciąż poniżej 900?), większe zyski (a więc i inwestycje), ale także wpłaty (a więc i wydatki) z budżetu...

A złe strony? Cóż, te zawsze są. Gdyby ich nie było, to i ekonomiści byliby nie potrzebni. Minimalnie wyższa inflacja, wyższe koszty turystyki wyjazdowej (ale więcej turystów w Polsce i wyższe transfery od zarobkujących za granicą), wyższe koszty obsługi wcześniej zaciągniętych w walutach obcych kredytów mieszkaniowych i innych, wyższe koszty w złotych obsługi długu zagranicznego. Dlatego też trzeba wyważyć to wszystko w kompleksowym rachunku. Otóż bilans całościowy jest zdecydowanie korzystny! I to tym bardziej, im bardziej wydłużamy horyzont czasowy tego rachunku ekonomicznego. A pamiętajmy, że do euro wchodzi się raz w życiu! I mielibyśmy tam wejść po niewłaściwym, czyli erodującym konkurencyjność polskim firm kursie?!

31. Wpis 233, 16.XI.2008

Witam!

I pragnę wszystkich klubowiczów "Wędrującego świata" www.wedrujacyswiat.pl poinformować, że – zgodnie z zapowiedzią już na pierwszej stronie książki – aktualizowane są w NAWIGATORZE http://www.wedrujacyswiat.pl/index.php mapy, wykresy i tabele z danymi statystycznymi odnoszącymi się do zagadnień, które opisuję. Właśnie pojawiła się tam seria nowych informacji, a w tym tygodniu dojdą następne, świeże dane. Warto zaglądać!

Ponadto na portalu Centrum Badawczego Transformacji, Integracji i Globalizacji TIGER www.tiger.edu.pl umieściłem ponad 100 fotografii, które zrobiłem w wielu miejscach wędrując po tym wędrującym świecie. Mają one służyć wszystkim zainteresowanym jako komputerowe tapety http://www.tiger.edu.pl/wallpaper/wallpapers.php. Proszę brać, słać, korzystać!

30. Wpis 219, 6.XI.2008

Janina (wpis 218) pyta, czy dla niemieckiego ekonomisty, doktora nauki (co sugerować ma, jak sądzę, umysł nader sprawny w ścisłym rozumowaniu)"Wędrujący świat" będzie interesującą lekturą? Nie mam co do tego wątpliwości, gdyż jest tam nawet o znaczeniu i potrzebie matematyki w badaniach ekonomicznych, choć ujęcia matematycznego zaoszczędzam Czytelnikom. Wychodzę bowiem z założenia, że to myśleć trzeba w sposób skomplikowany, niekiedy wręcz z matematyczną precyzją, ale prezentować wyniki trzeba w sposób tak prosty, jak to tylko jest możliwe, ale nie prostszy.

Co zaś do niemieckiego wydania, to tłumacz już jest, wydawca się szykuje, ale to jeszcze nie na tę Gwiazdkę będzie gotowe; raczej dopiero na następną, za rok. Pod tegoroczną zaś choinkę wydawca, PRÓSZYŃSKI i S-ka, przygotowuje specjalną, elegancką edycję "Wędrującego świata", w sztywnych okładkach. Ukaże się już za dwa tygodnie! :-)

29. Wpis 216, 6.XI.2008

Odpowiadam Krzysztofowi (wpis 213). Nie, w latach 1994-97 nie było procesu, jak to on nazywa, "wylewania się" nadmiernego popytu, który odzwierciadlać mógłby przegrzanie koniunktury i utratę przez gospodarkę narodową równowagi zewnętrznej wskutek niekontrolowanego przyrostu importu. Inflacja była niska, nieustannie spadała i utrzymywana była w ryzach skuteczną polityką antyinflacyjną (spadła z ok. 37 proc. na koniec 1993 roku do ok. 13 proc. w końcu 1997 roku, a więc o dwie trzecie). Nie było także napięć w postaci odcinkowych niedoborów czynników produkcji. Nie dawało się zauważyć niedostatków pracowników o jakichś specyficznych kwalifikacjach. To fakt, że powiększał się deficyt handlowy i narastał deficyt na rachunku obrotów bieżących. W roku 1997 wyniósł on 3,2 proc. PKB (w roku 2008 sięga 5 proc. PKB), ale był w 93 proc. finansowany dopływem zagranicznych inwestycji bezpośrednich. Tak więc deficyt tamtego okresu bardziej wyrażał dobrą kondycję i zdrowe tendencje w gospodarce niż odwrotnie.

Głosy o rzekomym przegrzaniu i stąd konieczności "schładzania" gospodarki zaczęto podnosić coraz mocniej wraz ze spowalnianiem tempa wzrostu gospodarczego. Dorabiano "teorię" do niekorzystnej tendencji, starając się w ten sposób z ewidentnie negatywnego procesu, jakim było wyhamowywanie wzrostu (spadek z 7,5 proc. wiosną 1997 roku do 0,2 proc. jesienią 2001 roku!), uczynić jakoby proces pozytywny.

Tak było.

28. Wpis 212, 5.XI.2008

Piotr (wpis 211) zapytuje o moje zdanie na temat tu i ówdzie lansowanych poglądów, że schłodzenia gospodarki miało jakoby "uratować Polskę". A przed czym niby miało ją uratować? Przed kryzysem na wzór amerykański lub choćby tylko zachodnioeuropejski? I jakie schładzanie tu chodzi? Z lat 1998-2001? Przecież to nieprawda, że gospodarka nasza była przegrzana w roku 1997. Nawet ówczesny lider Unii Wolności w kampanii przedwyborczej zapowiadał chęć podwojenia PKB w ciągu 10 lat, co wymagało – bagatela! – tylko utrzymania do teraz tempa wzrostu już wtedy osiągniętego. Wystarczyło tylko wiedzieć, jak to zrobić i chcieć to zrobić. A do tego trzeba dysponować właściwą polityką osadzoną na poprawnej teorii.

W języku angielskim jest takie określenie: "overkilling". Czyli "zarżnięcie". Otóż niepotrzebne, nadmierne, irracjonalne w istocie przechłodzenie koniunktury, które dodatkowo nałożyło się na nienajlepiej pomyślane i wdrażane tzw. cztery wielkie reformy (tak, rzeczy dzieją się tak, jak się dzieją, ponieważ wiele rzeczy dzieje się na raz…), doprowadziło do stagnacji i przed niczym nas nie uratowało.

Wadliwa polityka makroekonomiczna (pomimo poprawy przedsiębiorczości na szczeblu mikro), oparta na fałszywej doktrynie ekonomicznej, bo na neoliberalizmie, spowodowała wyhamowanie tempa wzrostu z rekordowego podczas minionego ćwierćwiecza 7,5 proc. osiągniętego wskutek realizacji "Strategii dla Polski" (tyle wynosiła roczna stopa wzrostu PKB na mieszkańca w II kwartale 1997 roku, gdy odszedłem pierwszy raz z rządu) do śladowego 0,2 proc. w IV kwartale 2001 roku! I to w warunkach sprzyjającej koniunktury w gospodarce światowej. Wkrótce ponownie zostałem wicepremierem i ministrem finansów, a gospodarka już w I kwartale 2004 roku rosła w tempie 7 proc. i nie było to przegrzanie koniunktury.

Olbrzymich wysiłków dokonuje wciąż jeszcze neoliberalna propaganda, posługując się służebnymi wobec niej ekonomistami i mediami, by fakty te zatrzeć. Teraz, być może, jakimiś hasłami o "uratowaniu Polski", kiedy to faktycznie przechłodzenie lat 1998-2001 było tożsame z "overkilling", czyli, mówiąc po polsku, z "zarżnięciem". Jeśli nie gospodarki, bo ta przeżyła, to na pewno koniunktury.

Utracony wtedy potencjalny dochód to olbrzymia – i nieodwracalna, bo nie wytworzony dochód przepadł raz na zawsze – strata nas wszystkich. Jak dowodzę tego w książce "Polska z globalizacją w tle" (wszystkie moje książki w języku polskim także ta, dostępne są jednym kliknięciem myszy pod http://tiger.edu.pl/onas/ksiazkiPDF.html) i w "Wędrującym świecie", gdyby nie fanaberie polityki gospodarczej w postaci "szoku bez terapii" na początku lat 90. i "schładzanie bez sensu" w ich końcu, to obecnie PKB na mieszkańca mógłby być już o jakąś połowę większy i wynosić tyle mniej więcej co w Grecji, Portugalii czy Słowenii, a nie mniej niż na Łotwie. Innymi słowy, PKB na mieszkańca miast zbliżać się do poziomu 17 tysięcy (licząc PSN, tj. parytetem siły nabywczej, bo tak to należy czynić dla celów porównawczych), oscylować już mógł wokół 25 tysięcy. I to jest także moja odpowiedź na zdziwienie Tomka (wpis 209), dlaczego jestem "takim wrogiem neoliberalizmu". Między innymi właśnie dlatego.

A swoją drogą bardzo interesujące są opinie Tomka. Oczywiście, ich nie podzielam, co jasno wynika z linii rozumowania zaprezentowanej w "Wędrującym świecie". Ale cenią sobie stwierdzenie, że "…książka to po prostu arcydzieło, a lepiej czyta się coś, z czym się nie zgadza." Jeśli jest to – jak w tym przypadku – brak zgody na gruncie merytorycznym, a spór bierze się z chęci znalezienia jak najlepszych rozwiązań pragmatycznych, tym bardziej warto dyskutować i szukać, aż znajdziemy. Dyskutujmy zatem dalej…

27. Wpis 210, 4.XI.2008

Witam! Pora najwyższa odpowiedzieć na pytanie, co kryje się za podwójnym U/Ó w słowie 'wędru/ójący' w tytule książki. Najpierw wszakże raz jeszcze chciałbym serdecznie podziękować wszystkim, którzy wzięli udział w naszym konkursie na interpretację tego zapisu i podzielili się z nami tutaj, na blogu, swymi impresjami, co też autor miał na myśli i o co mu może chodzić. Zaiste, interpretacje "wędru/óją" w rozmaite strony, komentarze te są nader ciekawe, często dowcipne, niekiedy złośliwe, ale zawsze inspirujące. Nie sposób odnieść się do każdego, mogę tylko zaręczyć jednego z uczestników naszej dyskusji/zabawy, że nawet w szkole podstawowej nie miałem żadnych problemów z ortografią! ☺

Cóż, "Wędru/ójący świat"… Skoro przez U/Ó, to coś tu jest nie tak, coś zgrzyta, nie pasuje, kłóci się z rutyną, z naszymi przyzwyczajeniami i wyobrażeniami. Coś jest nie tak, bo przecież to wbrew utartemu schematowi, wbrew konwencjonalnej mądrości. Może zatem ten schemat nie oddaje rzeczywistości? Może przeto to żadna utarta mądrość? Trzeba się ZASTANOWIĆ, bo jest nad czym!

Świat "wędru/óje", a więc zmienia się. Zmienia się nie tylko obserwowany przedmiot, ale i obserwujący podmiot: MY SIĘ ZMIENIAMY, bo też nieustannie "wędru/ójemy". Zmieniają się zatem punkty widzenia i trzeba bardzo uważać, by się nie pomylić. Przez "U"? A dlaczego? A może jednak przez "Ó"? Ale dlaczego? JAKA JEST PRAWDA? Jak ją poznać, zgłębić, przekazać innym i ich do niej przekonać?

Wędru/ójący świat: przez U czy Ó – oto jest pytanie!

Chciałem zatem, aby już to podwójne U/Ó skłoniło do refleksji, do zadumy, a lektura książki jeszcze bardziej do nich, do intelektualnej przygody wszystkich zachęciła… I jeśli to się choć po części udało – a chyba tak! – to wędru/ójemy dalej! Jest z kim, jest po co, jest dokąd i coraz więcej wiemy, jak…

26. Wpis 206, 2.XI.2008

Piotr (wpis 203) pyta o Chiny… Cóż, różne gazety różne rzeczy wypisywały – a jednak gazeta w szczególności – a i obecnie nie stronią od niedorzeczności, fałszywych interpretacji, błędnych prognoz. I od złych życzeń. I to wszystko w czasach, w których królować powinien pragmatyzm! Jak piszę w "Wędrującym świecie", Chiny to w kategoriach wzrostu gospodarczego największy sukces w dziejach ludzkości. A to dlatego, że właśnie w sposób praktyczny potrafiły przez okres całego pokolenie twórczo łączyć potęgę "niewidzialnej ręki rynku" z potęgą "widzialnej głowy państwa". Tylko taka synergia może gwarantować sukces gospodarczy we współczesnym świecie, zważywszy na olbrzymią złożoność procesów reprodukcji na długą metę.

Co do doradzania zaś Chińczykom, to warto podkreślić, że mają oni niebywałą zdolność zadawania właściwych (i trudnych) pytań we właściwym czasie. Jeżdżę tam w zasadzie co roku od jakichś 20 lat. Na początku, w latach 1989-91, pytania dotyczyły głównie tego, jak uporać się z hydrą (Chińczycy powiedzieliby pewnie: z wielogłowym smokiem) inflacji cenowo-zasobowej, czy też – jak to nazwałem po angielsku – *shortageflation*. Później pytania dotyczyły liberalizacji cen, otwarcia handlu, inwestycji zagranicznych, warunków rozwoju przedsiębiorczości, reform podatków, sterowania budżetem państwa, polityki pieniężnej, w tym kursowej. Ostatnimi laty na wokandzie pojawiły się zagadnienia decentralizacji systemu finansów publicznych, reformy administracji, roli organizacji nierządowych, a cały czas dyskutowane są formy i kierunki prywatyzacji.

Chińczycy potrafią nie tylko pytać, ale i słuchać. Przy swoim zcentralizowanym – choć dziś niepomiernie mniej niż dwie dekady temu – systemie sprawnie organizują szkolenia, dyskusje, seminaria, narady ekspertów. Politycy – od szczebla regionalnego poprzez ministrów i bank centralny po Premiera, z którym też się spotykałem – też potrafią słuchać. I, co ważne!, znają pytania. Cóż, od Chińczyków także można – i warto – sporo się nauczyć.

Co zaś do książek, to opublikowałem po chińsku dwie duże prace (http://www.tiger.edu.pl/kolodko/ksiazki.htm), a "Wędrujący świat" właśnie jest tłumaczony. Ukazało się także 12 moich naukowych artykułów. Kto chce, niech czyta! http://www.tiger.edu.pl/kolodko/artykuly.htm#po_chinsku

25. Wpis 201, 31.X.2008

Borys (wpis 199) pyta, czy to dobry czas na kupowanie akcji na Warszawskiej Giełdzie Papierów Wartościowych. Choć wydaje się, że notowania giełdowe są już blisko dna – acz nie można wykluczyć, że jeszcze trochę spadną, a na pewno będą się znacząco, bardziej niż w spokojniejszych czasach, wahać – to niczego nie doradzam, ani nie odradzam, gdyż nie zajmuję się ani tutaj, ani gdzie indziej tutaj doradztwem finansowym. Co prawda, w "Wędrującym świecie" wyczytać można, od czego zależą wielkie fluktuacje na rynkach finansowych i czy kieruje się w swych decyzjach kapitał spekulacyjny, ale to już inna – i skądinąd ciekawsza – historia…

24. Wpis 197, 28.X.2008

Współczesny kryzys przyspieszy proces absolutnego i względnego wzmacniania się gospodarek krajów w rozwoju mniej zaawansowanych, który i tak już toczy się od pewnego czasu, gdyż jest nieuchronny zarówno ze względów systemowych, jak i demograficznych. Teraz już naprawdę wyłaniać się będę coraz to bardziej znaczące gospodarczo kraje z tego mniej rozwiniętego czy do niedawna wręcz zacofanego świata. Ale już nie w typowym dla myślenia neoliberalnego znaczeniu, jakie im nadawano w tej już dawno "wyłonionej" części świata. Już nie tylko takie kraje jak Chiny, Indie, Rosja, Indonezja, Malezja, Wietnam, Argentyna, Brazylia, a także niektóre państwa posocjalistyczne, gdzie w sumie żyje blisko połowa rodzaju ludzkiego, stają się coraz bardziej instytucjonalnie dojrzałe i samodzielne. To już nie są instrumentalnie przez neoliberalizm traktowane "wyłaniające się rynki", to już są "wyemancypowane gospodarki". Obecny kryzys proces tej emancypacji tylko galwanizuje i przyspiesza.

23. Wpis 194, 28.X.2008

To, co się dzieje na naszych oczach (choć nie wszystko widać i w tym szkopuł), to nie tylko kryzys finansowy, który przenosi się stopniowo do sfery realnej gospodarki, a więc tam gdzie się produkuje i sprzedaje, magazynuje i przewozi, eksportuje i importuje, zatrudnia i z pracy zwalnia. A przecież tak próbują to przedstawiać w mediach, które wcześniej współkreowały wizję gospodarki-kasyna, w której człowiek śpi, a tu mu rośnie, gdyż zarabia się "na rynkach", bez względu na to, jak się zwiększa autentyczna wydajność pracy i produktywność kapitału trwałego. Musiał nadejść czas „sprawdzam" w tym kasynie, tego co spekulanci (nazywani z lubością inwestorami) mają w kartach. A tam marne blotki. I już nawet nie ma asów w rękawie…

Ten kryzys to wielki kryzys neoliberalnej odsłony kapitalizmu, to klęska neoliberalnych dogmatów i doktrynerstwa. W Polsce – na szczęście! – tylko w latach szoku bez terapii na początku lat 90. i w trakcie schładzania bez sensu pod ich koniec, w którym to okresie w sumie produkcja w ogóle się nie zwiększyła, odwrotnie niż podczas realizacji "Strategii dla Polski" w latach 1994-97 i 2002-04. Gdzie indziej neoliberalizm górę brał na dłużej, zanurzył się głębiej, poszedł szerzej. No i skutki tej dewiacji gospodarki rynkowej są tam teraz bardziej rozległe i dotkliwe. Także dla innych, bo gdzie drwa rąbią, tam wióry lecą…

Kryzys rozlewa się po świecie, przede wszystkim tej jego najbogatszej części, na tzw. Zachodzie, na którym żyje tylko jakaś siódma część ludzkości, ale który wytwarza wciąż jeszcze prawie połowę światowej produkcji i obraca w trzech czwartych światowymi finansami; wciąż jeszcze.

Nic dziwnego przeto, że sprawcy obecnego kryzysu, nie tylko garstka nieszczęsnych bankierów z Wall Street, próbują ratować, co się da z tego, czego się na neoliberalizmie materialnie dorobili. Kosztem większości, którą teraz chcieliby w jak największym stopniu obarczyć ciężarem kryzysu. Stąd próby przerzucania tych kosztów na barki podatników, czyli na całe społeczeństwa, w postaci "Planu Paulsona", rozmaitych "pakietów ratunkowych", także w Unii Europejskiej, oraz innej mało skutecznej szarpaniny.

22. Wpis 192, 27.X.2008

Tadeusz (wpis 191) przypuszcza, "że w książce... brakuje bojaźni opisywania prawd dotyczących spraw i ekonomii, żywotnych dla ludzi na świecie, a być może niewygodnych dla wielu." W rzeczy samej ma rację, bo akurat tych prawd jest wiele, a bojaźni przed ich głoszeniem zupełnie brak. Tak więc i tym razem jest wygrana i książkę z dedykacją Tadeuszowi wkrótce przyniesie listonosz…

21. Wpis 189, 27.X.2008

Teraz to już nie tylko czasy są ciekawe, ale nawet miesiące, tygodnie, dni, godziny. Wielu boryka się z tym, że zanim uplasuje słów parę w bezkresnym internecie, stają się one już nieaktualne, już są nieprawdą, już są o czymś innym. Dopiero co opublikowany jesienny raport Międzynarodowego Funduszu Walutowego ("World Economic Outlook – Prospects and Policies", September 2008) już się znacznie zdezaktualizował. Ani nie takie, jak się raptem kilka tygodni temu wydawało perspektywy (*prospects*), ani nie te, co trzeba polityki (*policies*). Rzeczy dzieję się tak, jak się dzieją, ponieważ wiele dzieje się na raz. To warto zapamiętać, a nade wszystko zrozumieć.

Obecny kryzys to fundamentalny kryzys dewiacji gospodarki rynkowej, którą neoliberalizm narzucił połowie świata podczas minionego ćwierćwiecza. Nie można jego pokonać oddziałując tylko na przejawy i skutki, co się właśnie robi. I to też w sposób daleki od doskonałości. Nie można salwować się uciekając się do kapitalizmu łapu-capu, jakiegoś paliatywu, efemerydy w formie kapitalizmu korporacyjno-państwowego, którym usiłuje się (oczywiście przejściowo) zastąpić skompromitowany kapitalizm wszechwolnego rynku. A przecież do tego sprowadzają się działania ostatnich dni, tygodni, miesięcy.

Potrzebne są zasadnicze modyfikacje systemowe, bo to kryzys sytemu. Nie jest to sprawa niedostatecznego nadzoru, nieprzejrzystej regulacji, nieuczciwości bankierów. Z tym też trzeba się uporać, ale stać się to może tylko wtedy, gdy zmienione zostaną wartości, przebudowane instytucje i unowocześniona będzie polityka w imię postępu społecznego i długofalowego zrównoważonego rozwoju. To ogromne zadanie! I w żadnym przypadku nie można tego pozostawić sprawcom całego tego zamieszania. Nadszedł czas zamętu, w którym znowu złodzieje najgłośniej wołają "łapać złodzieja!". Budować lepszą przyszłość świata i naszą własną, nie może zatrudniając przestępców w policji a podpalaczy w straży pożarnej.

20. Wpis 185, 27.X.2008

Cóż, z dwu wpisów, Mikołaj (173) oraz Tomasz (174) na temat "zgaduj-zgaduli" TV SUPERSTACJA "o czym nie ma mowy w książce 'Wędrujący świat'", nagrodę – książkę z dedykacją i autografem autora – wygrał Tomasz, gdyż o archeologii też są wzmianki, a więc Mikołaj nie trafił... Pewnie z tym większym zaciekawieniem książkę przeczyta i wróci na blog ze swoimi spostrzeżeniami. Zapraszamy!

19. Wpis 171, 24.X.2008

Wiola (wpis 170) pyta o kurs złotego. Wielu o to pyta. Cóż, "uciekają z Polski" nie tyle inwestorzy, tylko spekulanci określani (zwłaszcza przez de facto sprzyjających im analityków banków i publicystów) mianem "inwestorzy". Co zaś do pożądanej wartości złotego, to – jak już wielokrotnie się wypowiadałem – dobrze byłoby, gdyby kurs złotego ustalił się na poziomie około 4 za euro. Co ważniejsze, jeszcze lepiej byłoby, gdyby polityka pieniężna (począwszy od modyfikacji systemu kursowego) sprzyja stabilizacji kursu na takim poziomie. To sprzyjać będzie wzmocnieniu konkurencyjności polskich przedsiębiorstw, a w rezultacie wyższemu poziomowi nie tylko eksportu, ale ogólnie produkcji, zatrudnienia, dochodów, wydatków budżetu, a koniec końców – co najważniejsze – wyższemu standardowi życia. A o to przecież chodzi, a nie o spekulacyjne zyski, czyż nie?

18. Wpis 163, 18.X.2008

Ponawiane są pytania – tutaj, na naszym blogu, tam, na kolejnych spotkaniach autorskich z czytelnikami „Wędrującego świata” http://www.wedrujacyswiat.pl/Wyklady.php – o stan polskiej gospodarki i jej krótko- i średniookresowe perspektywy. Niezależnie od szerszego potraktowania tych ważkich pytań w wywiadzie zatytułowanym „Prawda w oczy”, który publikuje tygodnik „Przegląd” z dnia 18 października (http://www.przeglad-tygodnik.pl/index.php?site=kraj&name=3050), warto może w czasie dość powszechnego narzekania i narastającego defetyzmu zwrócić uwagę na pewne korzystne zjawiska, które dają się zaobserwować. W szczególności dostrzec można symptomy słabnięcia presji inflacyjnej. Dzieje się tak wskutek ograniczania skali inflacji pchanej przez koszty (ceny energii), niższej dynamiki wzrostu lub wręcz absolutnego spadku cen niektórych asortymentów żywności oraz importowania jej na mniejszą skalę aniżeli podczas kilku ostatnich kwartałów. Podkreślić trzeba, że wszystkie te czynniki osłabiające dynamikę inflacji cen nie mają związku z polityką rządu i banku centralnego, choć pewnie będą sobie oni to przypisywali.

Są także dobre wieści z innego pola. Oto podczas ostatnich trzech miesięcy złoty osłabł wobec euro o ponad 11 proc., a w stosunku do dolara aż o z górą 31 proc. I udało się to osiągnąć pomimo awersji rządu i banku centralnego, aby sprzyjać temu procesowi, choć jest on w sposób oczywisty korzystny dla polskiej gospodarki. A to dlatego, że nakręca koniunkturę zwiększając popyt zagranicy na nasze produkty, co ma tym większe znaczenie, że wskutek kryzysu na Zachodzie jego (skądinąd i tak znikome) zapotrzebowanie na polskie produkty spada. I spadać będzie nadal wraz z nasilaniem się tam tendencji stagnacyjnych czy wręcz recesji. Wystarczy dodać, że w przyszłym roku produkcja w Niemczech, dokąd wywozimy około 30 proc. polskich eksportowych wyrobów i usług, w ogóle nie wzrośnie, a może nawet obniży się bezwzględnie.

Dobrze byłoby zatem, gdyby udało się jeszcze bardziej osłabić złotego, zwłaszcza że nie grozi to nasileniem inflacji wskutek relatywnego wzrostu krajowych cen (w złotych) towarów importowanych (opłacanych w walutach obcych). Im bliżej czterech złotych za euro, tym lepiej – dla eksportu, dla produkcji, dla zatrudnienia, dla dochodów, dla budżetu. Dla Polski. Niestety, NBP znowu nie reaguje na zmiany sytuacji rynkowej tak, jak powinien i nawet w sytuacji, gdy banki centralne czołowych państw świata odczuwalnie zredukowały stopy procentowe, nie obniżył ich u nas. Zrobi to, ale znowu za późno, raz jeszcze nie na taką, jak należy skalę. Cóż, psy szczekają, karawana idzie dalej…

17. Wpis 146, 27.IX.2008

Najserdeczniej witam wszystkich gości naszego blogu. Choć chyba stał się on już prawdziwym klubem dyskusyjnym "Wędrującego świata"…

Właśnie wróciłem z Uniwersytetu Rzeszowskiego, gdzie odbyła się interesująca konferencja na temat związków występujących pomiędzy nierównościami społecznymi a tempem wzrostu gospodarczego. Było ciekawie, kontrowersji – jak zawsze przy podobnych tematach – nie brakowało.

Nie powinno ulegać wątpliwości, że istnieje przedział – właśnie przedział, od do, a nie punkt – nierówności (mierzonych na przykład relacjami decylowymi albo współczynnikiem Giniego), po wypadnięciu z którego nierówności stają się dysproporcjami i szkodzą wzrostowi gospodarczemu. Nierówności mogą zatem szkodzić zarówno, gdy są zbyt małe (co się zdarza współcześnie wyjątkowo, może w usiłującej narzucać egalitaryzm Korei Północnej), jak i wtedy, gdy są nadmierne (co zdarza się dość często, chociażby w niektórych krajach posocjalistycznych, a zwłaszcza w cechujących się wielkimi dysproporcjami w podziale dochodów i majątku gospodarkach Afryki i Ameryki Łacińskiej). W pierwszym przypadku degeneruje to system motywacji i zmniejsza skłonność do oszczędzania, a tym samym komplikuje niezbędne do rozwoju formowanie się kapitału. W drugim zaś eroduje się kapitał społeczny i skłócane są rozmaite grupy ludności. *Ex ante* oszacować taki przedział w miarę dokładnie – i na tyle wąsko, aby jego znajomość mogła stanowić sensowną przesłankę polityki dochodowej, w tym sterowania redystrybucją poprzez wykorzystanie instrumentu finansów publicznych – jest bardzo trudno. Tym bardziej wszakże warto prowadzić na tym polu analizy i badania.

No, ale nadszedł weekend, ostatni już przed nowym rokiem akademickim. Musimy zatem być wielce serio, ale czasami przymrużenie oka też nie zaszkodzi. Wręcz odwrotnie! Tak jak czyni to Dariusz (wpis 144), który wpierw przyznaje, "…że najbardziej interesujący był dla mnie rozdział X, czyli “Niepewna Przyszłość”", ale natychmiast dodaje, iż "Wolałbym wprawdzie, aby dziewczyny na plaży miały “trochę” mniej niż 70 lat." I zapytuje: "Pan Profesor też pewnie by tak wolał? :-)". Więc odpowiadam: pewnie, że tak!

Dariusz dodaje: "…opuszczam to miejsce i idę na basen, bo człowiek powinien być nie tylko mądry, ale i piękny. Pan Profesor chyba też wyznaje tę zasadę?". Odpowiadam raz jeszcze: pewnie, że tak. I też idę na basen!
☺

16. Wpis 133, 16.IX.2008

Odpowiadając Michałowi (wpis 131).

Tak, prof. Edmund S. Phelps argumentuje na rzecz gospodarki partycypacyjnej, a w istocie – nazywając rzecz po imieniu – większej sprawiedliwości społecznej w dzieleniu obciążeń i korzyści wynikających ze wzrostu gospodarczego w wielu swoich pracach, w tym w licznych artykułach naukowych, a ostatnio, już po otrzymaniu Nagrody Nobla przed niespełna dwu laty, także w esejach publikowanych w opiniotwórczej prasie.

Warto zajrzeć do książki pod jego redakcją naukową zatytułowanej "Designing Inclusion" (Cambridge University Press, Cambridge, Mass. 2003, ISBN 0-521-81695-5). Wydawca anonsuje tę pracę (gdzie jednym ze współautorów jest inny Noblista, z 2000 roku, prof. James J. Heckman) takimi słowy: "An inclusion failure has become highly visible in the advanced economies of the West. Too many able-bodied people are subject to chronic joblessness and, when employed, cannot earn a living remotely like that in the mainstream of the population. One policy response has been to give such workers a range of goods and services without charge, another has been to single out some groups for tax credits tied to their earnings. However, many of the welfare programs actually weaken people's incentive to participate in the labor force and wage-income tax credits appear to have made hardly a dent in joblessness. This timely volume brings together leading economists to present four studies of methods to rebuild self-sufficiency and boosting employment: a graduated employment subsidy, a hiring subsidy and subsidies for training and education. It is of interest to anyone with a serious interest in the economics of subsidies to raise inclusion. Written by leading economists... deals with one of the key economic problems in advanced economies, the emergence of a low paid/unemployed underclass..."

Phelps zawsze był światłym neokeynesistą doceniającym rolę państwa w gospodarce i zdającym sobie sprawę, że interwencjonizm rządu musi korygować ekscesy rynku. A że jest to nieodzowne, przyznać obecnie muszą nawet najzagorzalsi zwolennicy (apologetów pozostawmy na marginesie, gdzie ich miejsce) neoliberalizmu, zwłaszcza w świetle zataczającego coraz szersze kręgi kryzysu finansowego w USA, co odczuwalnie odbija się w realnej sferze gospodarki.

Sam też wiele piszę o włączaniu jak najszerszych kręgów społeczeństwa do udziału w aktywności gospodarczej i korzystania z jej owoców w sposób, który określam jak "zrównoważony społecznie". W literaturze anglosaskiej (także w moich pracach w języku angielskim) też używam określenia "inclusive" (np. "inclusive globalization"). Sporo rozważań na ten temat znaleźć można w "Wędrującym świecie".

Nie ulega dla mnie wątpliwości – a z ostatnich rozmów z Phelpsem wiem, że także i dla niego – iż ani gospodarka światowa, ani tym bardziej USA, nie mówiąc już o naszej Polsce, nie będzie miała dobrych perspektyw rozwojowych, jeśli, z jednej strony, żywioł rynku nie będzie korygowany przez światły interwencjonizm, a z drugiej, jeśli nie będzie większej sprawiedliwości w stosunkach podziału. Albo – jak kto woli – jeśli kapitalistyczna gospodarka rynkowa, na którą jesteśmy skazani, nie będzie w większym stopniu partycypacyjna, czyli "inclusive".

15. Wpis 130, 15.IX.2008

Witam ponownie!

"Czy nie jest tak, że im mocniejsza złotówka, tym zarobimy więcej euro?" – pyta Radek (wpis 129). Otóż nie. Takie ujęcie nie tylko nie uwzględnia występujących w realnej gospodarce sprzężeń, ale byłoby typowo statyczne. I dlatego błędne.

Na powierzchni zjawisk wydawać by się mogło, że tak właśnie jest. Bo oto, załóżmy, zarabiając we wrześniu 3.362 złote na miesiąc, zarabialibyśmy 1.000 euro, gdyby konwergencja nastąpiła dzisiaj. Ale przy takim kursie coraz to większa część polskich przedsiębiorstw zorientowana na zewnątrz nie jest w stanie opłacalnie wyeksportować swojej produkcji. Ograniczają zatem jej skalę. Spowalnia to tempo wzrostu, co już nie tylko widać w danych statystycznych, ale przede wszystkim w zasobności naszych kieszeni. PKB na mieszkańca miast rosnąć o 7 procent rocznie, co jest możliwe (i co już udawało się osiągać), zwiększa się o około 5 procent. No i konsekwentnie realnie zarabiamy mniej. Niższe są też realne świadczenia. Gdyby zaś kurs złotego był bardziej korzystny (słabszy złoty), to nie tylko tempo wzrostu eksportu byłoby wyższe (silniejsza gospodarka), ale tempo wzrostu importu byłoby niższe. W sumie odczuwalnie szybciej rosłaby produkcja (a także zatrudnienie oraz przychody i wydatki budżetu) oraz, w konsekwencji, nasze dochody.

Gdyby, załóżmy, złoty był o 15 procent słabszy, czyli kurs wymienny kształtował się na poziomie 3,87 złotego za euro, to dochód wynosiłby z czasem nie 3.362 zł (tak to wygląda przy skrajnie krótkookresowym ujęciu statycznym), lecz – wskutek szybszego tempa wzrostu gospodarczego – mógłby już sięgać na przykład 4.063 złote. Dochód w euro wynosiłby przeto aż 1.050, a nie 869, co błędnie sugeruje uproszczone podejście statyczne sprowadzające sprawę do podzielenia 3.362 złotych, tj. OBECNEGO dochodu, przez 3,87, tj. PRZYSZŁEGO kursu (słabszy złoty).

Jeśli nawet przy tym wszystkim ogólny poziom cen konsumpcyjnych byłby nieco wyższy niż w alternatywnej sytuacji silnego złotego (bo byłby w rezultacie pewnego podrożenia towarów pochodzących z importu), to *per saldo* siła nabywcza wyższego nominalnego dochodu byłaby większa. Byłoby zatem ewidentnie lepiej z punktu widzenia i makroekonomicznego, i z punktu widzenia gospodarstw domowych.

Przy "słabszym" (oczywiście, w rozsądnych granicach; na pewno nie "jak najsłabszym") złotym, "silniejsza" będzie międzynarodowa pozycja polskiej gospodarki, bo bardziej konkurencyjne na rynku światowym będą polskie przedsiębiorstwa (czyli ich pracownicy). Zależności te doskonale rozumieją Amerykanie, którzy poprzez osłabienie swego dolara pokonują fazę słabej koniunktury poprawiając swój bilans handlowy i płatniczy oraz przyspieszając tempo wzrostu i zwiększając zatrudnienie. U siebie, a nie za granicą, jak to czyni Polska (a także strefa przewartościowanego obecnie euro, z czego sobie zdaje sprawę chociażby prezydent Francji). Silny złoty stwarza miejsca pracy za granicą, eksportującym do Polski, a nie w Polsce, bo nie starcza naszego eksportu za granicę!

Przy "słabszym" złotym w dłuższym okresie (co nie oznacza zbyt długim, odczulibyśmy to bowiem dość szybko) wyższe będą realne dochody ludności, a więc i standard życia ludności. A przecież w tym rzecz, czyż nie?

P.S.
I pamiętajmy, że polski pieniądz nazywa się "złoty", a nie "złotówka". "Złotówka" to popularna nazwa monety jednozłotowej, nam natomiast chodzi o przejście do euro przy jak najkorzystniejszym, czyli słabszym niż obecnie, kursie złotego.

14. Wpis 128, 12.IX.2008

Witam!

Forum Ekonomiczne w Krynicy to już wielka impreza, z rozmachem. Także imprez towarzyszących, trwających do białego rana... A z samego rana - jak prawie zawsze - gdy inni jeszcze odsypiali, biegałem po górach wzdłuż Czarnego Potoku. Tak, pobiegnę jeszcze w tym roku maraton, o co pyta Michał. Poza bieganiem samotnie dla przyjemności, startuję od czasu do czasu wyłącznie w maratonach; połówek itp. nie biegam. Następny to będzie już 4-ty w tym roku i 30-ty podczas ostatnich siedmiu lat, od kiedy to biegam maratony.

Wracając zaś do "maratonu" dyskusji podczas XVIII Forum Ekonomicznego w Krynicy. Wpierw muszę podkreślić i wyrazić uznanie organizatorom: duża sprawa i świetnie zorganizowana! Gratulacje! Było ciekawie, pracowicie, intensywnie. A teraz o dwu najważniejszych akcentach.

Pierwszy z nich to szeroko komentowane - także przeze mnie, m.in. w rozmowie z Panią Redaktor Pochanke w TVN 24 - wystąpienie Premiera Donalda Tuska, który zapowiedział wprowadzenie euro w Polsce już od 2011 roku. Trzeba do tego zmierzać, choć raczej stać się to może w roku 2012. Wymaga to zgodnego współdziałania rządu i banku centralnego przy wsparciu większości parlamentarnej. Wprowadzenie euro jest korzystne, gdyż zmniejsza koszty transakcyjne i eliminuje ryzyko kursowe. Ma to głęboki sens, pod warunkiem wszak, że kurs złotego wobec euro, przy którym nastąpi konwergencja, będzie korzystny dla polskiej gospodarki.

Co to znaczy korzystny? Otóż, po pierwsze, zapewniający długotrwałą równowagę bilansu płatniczego, do czego przy obecnym zbyt silnym złotym wciąż daleko. Narasta deficyt na rachunku bieżącym, bo ponownie szybciej niż import rośnie eksport, gdyż ten ostatni jest coraz mniej opłacalny, a dla wielu przedsiębiorców nieopłacalny. Po drugie, chodzi o poziom kursu gwarantujący konkurencyjność polskich przedsiębiorstw na rynkach globalnych. Z tego punktu widzenia obecny kurs jest ewidentnie przewartościowany. Wielu przedsiębiorców ogranicza produkcję, zwija interesy, bankrutuje, więc cała gospodarka zwalnia i dochody są relatywnie niższe… Złoty musi ulec osłabieniu, by silniejsza była polska gospodarka.

Sądzę, że Polska będzie w euro, a euro w Polsce w roku 2012 i radzę, by stało się to przy kursie o kilkanaście procent niższym aniżeli obecny.

Drugi akcent - a może nawet pierwszy, bo ważniejszy i odnoszący się do całego świata - to zaskakujące dla jakże wielu uczestników Forum stwierdzenie Prof. Edmunda Phelpsa, laureata Nagrody Nobla w ekonomii w 2006 roku, że podziela w pełni mój pogląd, iż neoliberalizm upada, dobiega końca swych dni, gdyż się nie sprawdził w praktyce. W panelu, w którym obaj uczestniczyliśmy, Prof. Phelps także podkreślał konieczność tworzenia instytucjonalnych i politycznych warunków do bardziej zrównoważonego społecznie wzrostu (używając określenie "inclusion" bądź "inclusive economy") oraz niezbędność światłej interwencji państwa korygującej ułomności rynku. W pełni zgadza się to z tym, o czym szeroko piszę przedstawiając zasady Nowego Pragmatyzmu w "Wędrującym świecie". Tym bardziej warto skupić dyskusję na tych wątkach i szukać jak najlepszych rozwiązań na przyszłość.

13. Wpis 126, 7.IX.2008

Witam!

Wróciłem już z samotnej 50-dniowej wędrówki, podczas której przemierzyłem (nie licząc lotów) około 10 tysięcy kilometrów od San Augustin i Popayan na południu Kolumbii poprzez Wenezuelą i Gujanę po Paramaribo w Surinamie, zawitawszy także na kilka dni na Trynidad i Tobago, by na drugiej z tych wysp ponurkować i zobaczyć, co tam pod wodą wędruje…

Co ciekawe, południowoamerykańskie kraje Gujana i Surinam (które zresztą także, jak i trzy pozostałe, pojawiają się na kartach "Wędrującego świata") same siebie traktują jako ...karaibskie. Ich kultura – a także gospodarka – mają w istocie charakterystykę w pełni karaibską. Stąd też oba należą nie do ECLAC (Komisja Gospodarcza ONZ ds. Ameryki Łacińskiej), ale do ugrupowania integracyjnego państw wysp karaibskich – CARICOM. Miałem to wyjątkowe szczęście, że akurat byłem w stolicy Gujany, Georgetown, kiedy zaczynał się tam bogaty i kolorowy festiwal kultury karaibskiej – Carifesta X. Wyjątkowy spektakl!

Poziom rozwoju tych krajów jest bardzo zróżnicowany – od zaiste bardzo biednej Gujany (PKB na głowę zaledwie 3.600 USD, licząc według parytetu siły nabywczej), kiedyś kolonii brytyjskiej, co wywarło duże piętno na sposobie zorganizowania państwa i jego instytucji, do relatywnie bogatego Trynidadu i Tobago oraz Wenezueli, które mają bogate złoża ropy naftowej i gazu. Wenezuela ma obecnie PKB na mieszkańca na poziomie około 70 proc. Polski, ale to tylko strumień bieżącego dochodu. Zróżnicowanie w standardzie życia jest o wiele większe. A na dodatek biedy i nędzy tam wciąż nie mało, podobnie jak w innych krajach regionu. Trynidad i Tobago ma nawet PKB *per capita* wyższy niż Polska (18.300 USD), ale przecież co do poziomu rozwoju jest daleko w tyle. To tylko potwierdza konieczność poszukiwania nowych miar rozwoju i zastoju i z pewnością nasz ZIP – Zintegrowany Indeks Pomyślności, który proponuję w "Wędrującym świecie" – jest krokiem we właściwym kierunku.

Wszędzie tam bardzo ciekawie, nie wszędzie bezpiecznie (rebelianci i terroryści, wysoka przestępczość, choroby i warunki sanitarne; trzeba uważać). Wszędzie (prawie, no bo nie w centrum wielkich miast ani na ich najbiedniejszych obrzeżach) pięknie, nie wszędzie łatwo dotrzeć. Obejrzałem wiele, w tym osiem kolejnych miejsc nobilitowanych przez UNESCO umieszczeniem ich na liście World Heritage Sites. Siedem z nich zaliczanych jest do światowej spuścizny kulturowej: w Kolumbii rzeźby i grobowce indiańskich, jeszcze preinkaskich kultur San Augstin i Tierra Dentro, oraz *casco viejo*, stare miasto w Momos i Cartaghenie; podobnie Coro w Wenezueli oraz, choć zupełnie inne, bo wyrosłe z kultury holenderskiej, stare centrum stolicy Surinamu – Paramaribo. Do tego dochodzi dzieło słynnego architekta wenezuelskiego – Carlosa Raúla Villaneuva (1900-1975) – kampus Universidad Central de Venezuela w Caracas. A ze światowej spuścizny natury, przyrody, przepięknie położony, najwyższy na świecie (979 m) wodospad Angela w wenezuelańskiej tropikalnej dżungli. Dlaczego statusu spuścizny kulturowej UNESCO nie dorobiło się zagubione i wciąż bardzo trudno dostępne miasto Indian Tayrona, Ciudad Perdida, w kolumbijskiej dżungli w górach Sierra Nevada albo kolonialna perła Villa de Leyva w środkowej Kolumbii, najpiękniejsze z kolonialnych miast w tej części Ameryki Południowej, czy też niebywałej urody wodospad Kaieteur w Gujanie, tego nie wiem, ale pewnie dlatego, że lobbing inaczej zdecydował...

Warto jednak podkreślić znaczenie instytucji UNESCO World Heritage Sites, zarówno w kategorii kultury, jak i przyrody. Jeśli nawet nie jest to bezwzględnie prawie już 900 (bo tyle ich na liście) NAJpiękniejszych i NAJciekawszych miejsc na świecie, których znaczenie jest tak wielkie, że trzeba je chronić jako spuściznę całej ludzkości z troską o

następne pokolenia – one też będą chciały wędrować! – to z pewnością są to miejsca niezwykłe, godne szczególne uwagi. I troski. I status UNESCO, agencji ONZ ds. Edukacji, Nauki i Kultury, w tym pomaga.

I tu dochodzę, skoro już mowa o ONZ, do pytania Wioli (wpis 123) o działania podejmowane na rzecz realizacji ambitnych Celów Milenijnych, które mają zmniejszyć zakres biedy i podnieść poziom oraz poprawić jakość życia tej biedniejszej części ludzkości. Oczywiście, inicjatywa ONZ, podjęta przy dobrej okazji, jaką był początek nowego millenium, nie sprawdza się li tylko do opracowania mierników i monitorowania sytuacji. Agendy ONZ, zwłaszcza UNDP, ale także UNIDO, UNESCO i choćby wspomniane ECLAC w przypadku Ameryki Południowej, a także Bank Światowy i regionalne banki rozwoju (w przypadku Ameryki Południowej i Karaibów jest to Inter-American Development Bank) realizują wiele programów w zakresie edukacji, ochrony zdrowia, poprawy warunków sanitarnych oraz współfinansowania projektów infrastrukturalnych. Wszystko to w jakiejś mierze – wraz z działaniami rządów i organizacji pozarządowych – sprzyja przedsiębiorczości i rozwojowi społeczno-gospodarczemu.

Nie ma wątpliwości, niestety, że Milenijne Cele Rozwoju nie zostaną w pełni osiągnięte (a w niektórych częściach świata w roku 2015 sytuacja będzie nawet gorsza niż była w roku 2000), ale dla zdecydowanej większości tej części ludzkości, do której są adresowane, przyniosą – już przynoszą – dobre rezultaty. Gdy się wędruje, to już to widać, choćby w tej części świata, którą właśnie przemierzyłem, a w szczególności w Wenezueli wskutek mocno socjalnie zorientowanej polityki lewicowego, samookreślającego się wręcz jako socjalistyczny (*socialismo de XXI siglio*, czyli socjalizm XXI wieku) rządu prezydenta Hugo Chaveza. Ale nie tylko tam, bo innymi sposobami także rządy innych krajów usiłują swoją polityką sprzyjać bardziej zrównoważonemu społecznie rozwojowi.

12. wpis 118, 19.VIII.2008

Właśnie przeczytałem poprzedni (117.) wpis Joli, a w szczególności zadumałem się nad jej wierszem… Dziękuję! Jakżeż inna jest poezja od prozy, ale obie formy - jeśli tylko właściwie łączą się z treścią - mogą być piękne.

A ja? Cóż, wciąż wędruję. I to w wielu wymiarach, ale już od pięciu tygodni (i jeszcze przez dwa) także dosłownie. Po pięknej (i bezpiecznej!) Kolumbii i ciekawej Wenezueli kilka dni nurkowania w Morzu Karaibskim i Atlantyku Tobago. A teraz dżungla Surinamu i Gujany.

Region bardzo zróżnicowany, choć kryje się za zbitką pojęciową "Ameryka Łacińska i Karaiby". Co ciekawe, Surinam (dawna Gujana Holenderska) i Gujana (kiedyś Brytyjska), pomimo że na kontynencie południowoamerykańskim, są bardziej karaibskie niż "łacińskie". Szczególnie zadziwia Surinam, istny tygiel kulturowy i etniczny.

Podróżować tutaj samotnie nie jest łatwo, ale za to bardzo, bardzo ciekawie. Czynione obserwacje nieustannie potwierdzają liczne wnioski sformułowane w "Wędrującym świecie". A i tutaj wędruje on w czasie i przestrzeni w sposób niekiedy zdumiewający. W Paramaribo, stolicy Surinamu, obok siebie stoją wielka synagoga i meczet, bo wzajemna tolerancja i składne współżycie i wzbogacanie się wzajemne wielu kultur aż rzuca się w oczy. W Coro, na karaibskim wybrzeżu zachodniej Wenezueli kiedyś byli …Krzyżacy! A leżąca na wschodnim krańcu Morza Karaibskiego, na styku z Atlantykiem, wyspa Tobago - mniejsza z dwu tworzących kraj Trynidad i Tobago - należała kiedyś do Kurlandii. Pomyśleć, że Łotwa mogła mieć swoje zamorskie terytoria jak niedaleko stamtąd Holendrzy wciąż mają swoje Antyle… Nic tylko wędrować!

:-)
gwk (z Paramaribo, Surinam)

11. Wpis 116, 13.VIII.2008

Witam!

Michał (wpis 114.) pyta o rady przed pierwszym maratonem. I w dodatku dla wegetarianina. Cóż, biegać codziennie przynajmniej po 10 km, nie biegać w przeddzień startu, zjeść duuużo makaronu na dwa i dzień przed startem, dobrze się wyspać w ostatnią noc i tylko małe śniadanie w dniu startu. No i podczas biegu NIE patrzeć na zegarek! Im mniej, tym lepiej. A myśli kierować poza sam bieg. Potem już tylko do pokonania 42 kilometry i 195 metrów (podczas forsowania których NIE rozmawiać!).

No i już jesteś na mecie! :-)

10. Wpis 104, 6.VII.2008

Odwzajemniam Przemkowi (wpis 103) pozdrowienia i czekam zatem na refleksje po lekturze całości. Im dalej, tym ciekawiej... I zapraszam też do odwiedzania portalu www.wedrujacyswiat.pl, gdzie pojawiło się już blisko 30 recenzji i komentarzy oraz 20 wywiadów.

Warto zwłaszcza zwrócić uwagę na krytyczne oceny i spostrzeżenia znakomitego grona recenzentów. Imiennik Przemka, redaktor naczelny "Le Monde Diplomatique", Pan Przemysław Wielgosz, w recenzji napisał: "Kołodko olśniewa czytelnika erudycją i, co niezmiernie ważne w przypadku książki ekonomicznej, nie pozwala mu się nudzić. Dzięki udanemu mariażowi ekonomii, historii, socjologii, polityki i literatury "Wędrujący świat" to książka lekka, choć nie pozbawiona wagi teoretycznej, znakomita na plażę, a jednocześnie w sam raz na uniwersyteckie seminarium." Najbardziej na czasie jest tu ta uwaga o plaży! Nadszedł bowiem czas letniej wędrówki. Też wkrótce ruszam na daleką wyprawę: Kolumbia, Wenezuela, Trinidad i Tobago, Gujana i Surinam. Będą Andy i dżungla, prekolumbijskie ruiny i pokolonialne miasteczka, będą i plaże Pacyfiku, Atlantyku i Karaibskiego Morza. A nade wszystko ludzie, kultura i natura… Myślę, że wędrując warto zastanawiać się nad wieloma sprawami, o których piszę w "Wędrującym świecie", a potem coś o tym napisać także na nasz blog. Zapraszam! gwk

9. Wpis 100, 1.VII.2008

Witam wszystkich wędrujących!

Michał (wpis 99) pyta, czy nie sądzą (tak jak on, dobrze to podpierając argumentami), "że dominująca w mediach retoryka prezentowana przez ekonomistów i dziennikarzy, która winą za inflację obarcza wyłącznie tzw. efekty drugiej rundy [wzrost płac] to nic innego jak ekonomiczna hipokryzja?"

Oczywiście, tak. Tyle że nie użyłbym określenia "ekonomiści", gdyż w dominującej mierze są to analitycy, zwłaszcza bankowi, tak określani przez zaraz potem wspomnianych "dziennikarzy". Mają oni wybitną zdolność nader wąskiego, jednostronnego i tendencyjnego postrzegania zjawisk i procesów. Resztę robi "owczy pęd" i efekt demonstracji oraz psychologiczny nacisk (albo, jak kto woli, terror) środowiska – pisz/mów tak, jak wszyscy z "main stream", bo inaczej nie będziesz akceptowany w familii… Rzecz jasna, stoją za tym nie tylko doktrynalne błędy, ale – jak zawsze prawie – interesy. Wiadomo przecież, że wzrost płac – przynajmniej w krótkim okresie – jest zawsze antynomią wzrostu zysków. Czy słyszeliście/czytaliście Państwo kiedyś, aby ci sami "ekonomiści" i ich propagandowa tuba – "dziennikarze" – tak żwawo wołali, że zbyt szybko rosną zyski?

Co do meritum. Po pierwsze, chcieliśmy mieć gospodarkę rynkową, to mamy. Dotyczyć to musi – musi, powtarzam – także w całej rozciągłości rynku pracy. Płaca jest ceną siły roboczej i wyznacza jej wartość określaną przez rynkową grę popytu i podaży. To ciekawe, ze fundamentaliści rynkowi w tym jednym jedynym przypadku tak chętnie i cichcem odchodzą od swych pryncypiów. Tym razem nie opłaca się w nich tkwić, nieprawdaż?

Gdyby płace rosły na skutek asymetrii występującej w układzie politycznym i negocjacyjnym pomiędzy kapitałem (nazywanym eufemistycznie "pracodawcy") a związkami zawodowymi polegającej na przewadze siły nacisku tych drugich, to mogłoby to mieć skutki proinflacyjne na tyle, na ile byłoby to oderwane od zmian (wzrostu) wydajności pracy. Ale tak nie jest! Siła przetargowa związków zawodów jest znikoma i to nie one narzucają wzrost płac, ale rynek. I to jest zasadniczy argument na rzecz wzrostu płac. Po prostu rynek wycenia siłę roboczą na tyle, ile ona jest rzeczywiście warta. Kto jest przeciwko temu, w istocie opowiada się przeciwko prawdziwej gospodarce rynkowej. I tak to jest w przypadku wielu nadwiślańskich neoliberałów, także tych z kręgów "ekonomistów" i "dziennikarzy", do których odwołuje się Michał. Rynek jest dla nich dobry tak długo, jak jest dobry dla grup interesu, które istocie reprezentują, jedni świadomie, inni nie.

Po drugie, dynamikę płac trzeba postrzegać i oceniać na tle długookresowej dynamiki wydajności pracy. W Polsce – a nie jesteśmy na tym polu wyjątkiem – w poprzednich kilku latach wyraźnie szybciej rosła wydajność pracy niż kompensata za ten wzrost, czyli wynagrodzenia (płace). Bynajmniej też nie ulegał skracaniu czas pracy, a wręcz odwrotnie. Następuje więc swoiste wyrównywanie tendencji w zakresie wzrostu wydajności i wynagrodzeń. Jest to objaw zdrowy. I tak długo jak płace (realne, po uwzględnieniu skutków inflacji) nie rosną szybciej niż wydajność pracy – a to właśnie charakteryzuje Polskę, przynajmniej w pięcioleciu 2004-08 – tak długo wzrost płac nominalnych nie jest przyczyną inflacji.

Oczywiście trzeba mieć świadomość, że nawet taki wzrost płac grozić może rozkręceniem spirali inflacyjnej. Pisałem o tym dawno już temu (zob. "Polska w świecie inflacji", KiW, 1987 http://www.tiger.edu.pl/kolodko/ksiazki/Kolodko-Polska_w_swiecie_inflacji.pdf). Stać się tak może, jeśli kapitał – producenci i handlowcy – nie skorygują odpowiednio swoich zysków i marż – i będą usiłowali w całości przenieść wzrost kosztów spowodowanych pchnięciem płacowym na wyższy poziom cen. Ale wtedy to nie nadmiernie rosnące płace będę przyczyną inflacji, ale wygórowane zyski.

Jak widzicie Państwo, wyjaśnienie istoty i pokazanie istoty tych zależnościach wcale nie jest takie trudne. Wręcz odwrotnie, łatwo wytłumaczyć, co od czego faktycznie zależy. Jeśli zaś "ekonomiści" i "dziennikarze" tego nie czynią, to najczęściej nie dlatego, że nie rozumieją (choć i to wstyd), ale dlatego, iż nie chcą, bo nie o fakty i nie o prawdę idzie gra, ale o interesy, czyli o pieniądze. Jak to wszystko jest możliwe i jak to się wciąż wokół nas dzieje, szeroko pokazuję i wyjaśniam w pierwszym rozdziale "Wędrującego świata" (www.wedrujacyswiat.pl) pod sugestywnym tytułem "Świat, słowa i treści. Czyli jak się rodzi prawda, błąd i kłamstwo w ekonomii i polityce i co czynić, aby prawda brała górę" (s. 11-39).

Tylko czytać i oczy mieć szeroko otwarte!

8. Wpis 97, 30.VI.2008

Cóż, wybaczam Justynie (wpis z 30.VI), skoro nie jest ekonomistką. Ale ekonomistom, którzy się mylą – a jeszcze częściej reprezentują po prostu określone grupy interesu i dlatego chętnie wprowadzają opinię publiczną w błąd – wybaczać nie należy... A przecież wielu z nich także twierdzi, że silny złoty jest korzystny dla gospodarki. Otóż nie, nie dla polskiej gospodarki, tylko dla tych zagranicznych producentów, którzy sprzedają na polskim rynku. Zbyt wysoki kurs ewidentnie szkodzi gospodarce. A tym samym społeczeństwu, choć nie wszystkim, co Justyna zauważa (na przykład nie przedsiębiorcom robiącym interesy w sektorze importującym towar z zagranicy).

Obecnie wzmocnienie polskiej gospodarki wymaga osłabianie złotego. Wtedy Justyna będzie może nieco więcej płaciła za swoje kosmetyki, choć niekoniecznie. A na pewno nie o 10 procent więcej przy 10-procentowym spadku kursu złotego, gdyż na cenę wpływa szereg innych elementów. Może nawet płacić tyle samo, bo spadną marże pośredników i zyski importerów, co wymusi rynek konsumenta, na którym rządzą pieniądze i popyt takich klientów jak Justyna.

No, ale wtedy też będzie pracowała i zarabiała w kraju o bardziej dynamicznej gospodarce. Wyższe zatem będą także z czasem jej dochody i per saldo będzie mogła sobie kupić jeszcze lepsze kosmetyki albo wyjechać na jeszcze fajniejsze wakacje. A najlepiej i jedno, i drugie, czego Justynie i innym życzę (i podpowiadam w "Wędrującym świecie", jak to robić). Przecież lepiej zarabiać na przykład 10 tysięcy złotych przy kursie euro 3,85 za złotego niż 8 tysięcy przy kursie 3,35, czyż nie? Wówczas można będzie kupić i więcej towarów z importu, i z krajowej produkcji, nakręcając koniunkturę w Polsce. Tu będzie więcej pracy i mniej bezrobotnych, większe dochody ludności i wyższe jej wydatki, większe przychody budżetu i lepsze możliwości wydatkowania Państwa przy dalszym nawet obniżeniu podatków. Czy tak nie lepiej, Justyna? Pozdrawiam!

7. Wpis 94, 27.VI.2008

Miesięcznik "Forbes" zadał mi pytanie: "Czy RPP powinna zmierzać do obniżenia kursu złotego?" Oto moja odpowiedź (opublikowana w numerze 7/2008):

NBP powinien zmienić system kursowy odchodząc od jego całkowitej płynności i celu inflacyjnego (wciąż chybianego). Trzeba podjąć aktywną politykę (*managed floating*) w celu osłabienia złotego co najmniej o 10%. To warunek wzmocnienia gospodarki. Bez tego dojdzie ponownie do fali bankructw i ostrego wyhamowania tempa wzrostu, a nawet do stagnacji. Po raz pierwszy od dwu dekad grozi wręcz spadek eksportu. Informacje? Argumenty? Multum w portalu www.wedrujacyswiat.pl.

Polska już od półtora roku mogła być w obszarze euro, a euro w Polsce. Wystarczyło konsekwentnie realizować *Program Naprawy Finansów Rzeczypospolitej*. Szansa nie została wykorzystana, choć udałoby się wtedy wejść do wspólnego obszaru walutowego przy korzystnym kursie, około 3,85 zł/€. Zapewniałby on opłacalność eksportu na dużo większą skalę niż obecnie, gdy mamy do czynienia z nadmierną i szkodliwą aprecjacją, wyrzucającą z rynku kolejne przedsiębiorstwa-eksporterów i z pracy kolejnych ludzi. Jak w takiej sytuacji dziwić się narastaniu niechęci w społeczeństwie?

Systemu kursowego nie można wyrywać z szerokiego kontekstu uwarunkowań zrównoważonego rozwoju, jak czyni to polityka opierająca się na szkodliwym neoliberalizmie. Polska musi wejść do euro, ale trzeba to robić sensownie, przy korzystniejszym kursie złotego.

6. Wpis 87, 16.VI.2008

Witam!

Pan Seweryn Szczęśniak pyta o moje zdanie na temat poglądów Pana Korwina Mikke. Cóż, znamy się od dawna. I wzajemnie swoje poglądy także. Ostatnio zetknęliśmy się przy okazji mego wystąpienia na tematy poruszane w "Wędrującym świecie" na imprezie zorganizowanej w Poznaniu przez pismo "Poradnik Handlowca", do którego regularnie pisuje felietony Pan Korwin Mikke.

Co do mnie, to przykładam wagę nie tylko do siły sprawczej mechanizmów wolnego rynku, ale także do zasadniczej roli Państwa, która przez wielu zwolenników rynku jest lekceważona. "Wolny rynek" jest dobry na targowisku warzyw, ale nie we współczesnej współzależnej gospodarce światowej! Państwo musi rynek regulować, Państwo odpowiada za instytucje. Jeśli tego nie starcza, to mamy kryzysy, jak chociażby ostatnio w USA. Wiele problemów w Polsce bierze się także ze zbyt dużego osłabienia Państwa, co ostatnio - trochę poniewczasie - przyznają także neoliberalni ekonomiści.

Gdy przyjrzeć się bliżej źródłom sukcesów gospodarczych – nie tylko w państwach o społecznych gospodarkach rynkowych, zwłaszcza w krajach nordyckich, ale również w bardziej zliberalizowanych gospodarkach anglosaskich, to widać wyraźnie, że zawsze - zawsze! - były one następstwem dobrego współdziałania "niewidzialnej ręki rynku" i "widzialnego" oddziaływania strategii Państwa. To musi przyznać każdy światły ekonomista.

Nie można zatem spraw upraszczać nadmiernie. To może łatwiej trafia do przekonania słuchaczy i czytelników (i pewnie o to głównie chodzi), ale – co sam Pan zauważa w swoim wpisie odnosząc się do mego wykładu w Kielcach – można przecież w prosty sposób wyjaśniać sprawy skomplikowane.

Skoro Pan "namiętnie" czyta "Wędrujący świat", to bez wątpienia znajdzie Pan tam tak wiele argumentów na rzecz synergii Państwa i rynku i spojrzy Pan bardziej krytycznie na ekstremalnych zwolenników tego ostatniego. Ale i tacy są potrzebni, choćby dla przeciwstawiania się skrajnym z kolei etatystom i populistom, których przecież też nie brakuje. Najlepiej wszakże mieć rację.

5. Wpis 84, 11.VI.2008

Pytacie państwo, kto rządzi światem? Otóż nikt. I w tym tkwi zarówno nadzieja na przyszłość, jak i wielka masa nierozwiązanych problemów, które stoją przed nami. I my przed nimi.

Rzecz w tym, że światem rządzą spontaniczne, niekiedy wręcz chaotyczne procesy, który w ostatnich latach wydają się więcej problemów stwarzać, niż rozwiązywać. Nieodwracalny w tej fazie rozwoju cywilizacji proces globalizacji – w sferze ekonomicznej liberalizacja i integracja rynków kapitału, towarów i siły roboczej, a także przepływu informacji w jeden, współzależny światowy rynek – stwarza wielką szansę na dynamiczny rozwój, ale i wielkie dlań zagrożenie. Globalne problemy muszą być rozwiązywane na światową skalę. A świat nie dysponuje podmiotem koordynacji polityk w skali światowej. Widać to wyraźnie np. w odniesieniu do nieudolności w przeciwdziałaniu niekorzystnym zmianom klimatycznym czy rozprzestrzenianiu się kryzysów finansowych.

Dla dobra ludzkości zmienić się zatem musi sposób sterowania. Inaczej ustawione muszą być mechanizmy koordynacji polityki na skalę globalną. Największe wyzwanie XXI wieku to zmiana instytucjonalnego układu z obecnego nieładu i koordynacyjnego chaosu w nowy światowy ład. Ład funkcjonalny, równoważący zasoby i strumienie oraz sprzyjający długofalowemu i zrównoważonemu rozwojowi. Światem rządzić się nie da, ale pewne działania na rzecz rozwiązywania piętrzących się na skalę światową problemów podejmować trzeba w sposób zorganizowany w skali całego świata. I opierać się to musi właśnie na Nowym Pragmatyzmie, o którym tak wiele piszę w "Wędrującym świecie".

4. Wpis 59, 17.V.2008

Witam wszystkich serdecznie ☺

Nasza debata staje się coraz ciekawsza i bogatsza w wątki. Szczególnie cieszy to, że udało się już nawiązać dialog i jedni dyskutanci podejmują problemy stawiane przez innych. Oczywiście, cały czas z "Wędrującym światem" w tle…

Z wielkim zainteresowaniem śledzę dyskusję merytoryczną, sam przy okazji dowiadując się nie mało. I za to dziękuję. Ale z niemniejszą skwapliwością przyglądam się, jak toczy się nasz WIELKI KONKURS na najciekawszą interpretację znaczenia podwójnego u – U/Ó – w tytułowym słowie "Wędruj/ójący…". Zaręczam, że nie miałem nigdy problemów z ortografią, ale pomysł Wojtka, iż stąd wzięło się podwójne u/ó jest pyszny! Jeszcze bardziej pobudzają do refleksji interpretacje Iwony i Ilony, Angeliny i Tadeusza, Aleksandry i Mariusza, a także pozostałych uczestników naszego forum. Oj, trudno będzie wybrać zwycięzcę i chyba trzeba będzie konkurs przedłużyć przynajmniej do końca czerwca, bo przede mną wciąż wiele spotkań autorskich, a nade wszystko nowi Czytelnicy i ich obserwacje, komentarze, uwagi…

Co do meritum. Cóż, wiele spraw w sposób rozwinięty przedstawiam w książce. I tak, Michał (wpis 16.05) słusznie odczytuje i rozwija moje myśli co do modelu, jak to określa, pragmatycznego podejścia do procesów wzrostu gospodarczego i rozwoju gospodarczego. Co prawda, w debacie o istocie i dylematach tych procesów nie da się uciec od kwestii wartości, którym przecież rozwój musi być podporządkowany, ale można nie dać się stłamsić jałowym sporom ideologicznym i bezpłodnym utarczkom politycznym, wskutek których traci się to co najcenniejsze – czas. Kto jest bardziej pragmatyczny w swoich działaniach, ten jakby miał go więcej, a dokładniej – ten mniej go traci. I Michał trafnie wskazuje tu na niektóre azjatyckie kraje sukcesu gospodarczego. Ich w miarę zrównoważony (choć problemów mają coraz więcej, zwłaszcza z równowagą ekologiczną) i bardzo szybki wzrost najlepiej wyjaśnić właśnie w ramach teorii koincydencji (ujęcie opisowe) oraz nowego pragmatyzmu (podejście postulatywne). A wszystko to musi poruszać się nieustannie w triadzie: wartości – instytucje – polityka.

Cały czas obserwuje wymianę poglądów i argumenty przytaczane przez Mariusza i Jacka w ich intelektualnym sporze na temat m. in. finansowego wsparcia dla ekspansji małych i średnich przedsiębiorstw. Sam w tej kwestii sprowokowany przez Mariusza też już zabierałem głos. Dodam tylko, że w praktyce zawsze bywa trochę (a czasami bardzo) inaczej niż w teorii. Wiele o tym piszę – i porównując, pokazuję oraz wyjaśniam – w "Wędrującym świecie". I tak jak Mariusz ma rację, że w przypadku prawidłowego zastosowania rozmaitych instrumentów sprzyjających akumulacji kapitału i jego alokacji można w ten sposób sprzyjać aktywizacji gospodarczej, tak Jacek ma rację, że w praktyce zbyt często zamierzonych skutków się nie osiąga. Patologie i dewiacje biorą górę nad racjonalnością i teoretyczną poprawnością. Praktyka zgadzać się może z dobrą, czyli poprawną teorią wtedy tylko, gdy jest dobrze osadzona we wspomnianej właśnie triadzie: wartości – instytucja – polityka.

Podzielam też w dużej mierze pogląd Michała (wpis 05.05) co do selektywności, by nie rzec wybiórczości deregulacji. Zaiste jest tak, że przyświeca jej – jak najczęściej to w gospodarce bywa – troska o interesy. W przypadku deregulacji lansowanych w doktrynie neoliberalnej (i wdrażanych w praktyce tam, gdzie nurt neoliberalny przebił się skutecznie w polityce) jest tak, że deregulacji podlega to, co sprzyja realizacji nadrzędnych (faktycznych, nie deklarowanych!) celów neoliberalizmu, a więc zasadniczo wzbogacanie się jednych (mniej licznych) kosztem innych (liczniejszych). Gdy zaś nie gwarantuje to takich efektów – na przykład w odniesieniu do deregulacji i liberalizacji migracji ludności – wołania o nie jakby nie słychać.

WĘDRUJEMY DALEJ!

3. Wpis 35, 27.IV.2008

Witam! Cóż, Pan Tadeusz Kalinowski żałuje, że "na trasie wykładów nie ma w maju lub czerwcu Wrocławia." Przecież dopiero co - dwa tygodnie temu! - byłem tam z cyklem czterech wykładów, m. in. na Uniwersytecie Wrocławskim i w Akademii Ekonomicznej. I - mam nadzieję - jeszcze nie raz będę, choć już nie w maju-czerwcu. A co do Chin, to ma Pan rację, że warto o tym wielkim kraju dyskutować, ale właśnie w sposób rzeczowy. Bez wątpienia, postęp gospodarczy osiągnięty przez ten ludny kraj podczas jednego pokolenia to NAJWIĘKSZY SUKCES GOSPODARCZY W DZIEJACH LUDZKOŚCI. Nie wszystkim to się podoba, zwłaszcza zwolennikom nurtu neoliberalnego, który Chińczycy słusznie odrzucili, oraz USA (i ich bezkrytycznym apologetom), którzy tracą w tych latach swoje światowe przywództwo. I słusznie, gdyż w tej roli - znowu ze względu na uleganie neoliberalizmowi - nie sprawdziły się. Ale nie należy obawiać się, że teraz Chiny przejmą w świecie przywództwo. Bynajmniej. Mają wiele bardzo ważnych wewnętrznych problemów do rozwiązania, w tym zwłaszcza stopniową demokratyzację, która sprzyjać - a nie szkodzić, jak niektórzy by tego chcieli - ma kontynuacji rozwoju społeczno-gospodarczego przez następne pokolenie. Dodam, że z pewnością będzie to nadal tempo szybkie, ale dużo wolniejsze niż przez minione 30 lat.

A co do innych spraw, to najlepiej podchodzić do nich pragmatycznie i spokojnie, a nade wszystko nie mieszać polityki do gospodarki. To nie pomoże ani Chinom, ani tym, którzy tak bardzo chcą im "pomóc"… Wiem o tym dobrze także z własnych obserwacji oraz z wielu już lat doradzania (i odradzania) Chinom, co mają robić. Dodam, że mało kto tak trafnie jak oni umie zadawać właściwe pytania we właściwym czasie. To bardzo dobrze, że chcą i potrafią opierać swój dynamiczny rozwój na teorii koincydencji i nowym pragmatyzmie.

Dziękuję też za uwagi innym dyskutantom; i Justynie a propos fundamentalnej kwestii ochrony środowiska naturalnego, i Pawłowi za komentarz na temat rezerw walutowych. Niestety, on także ulega słabiutkim argumentom neoliberalnym, że tak wysoki ich poziom jest jakoby uzasadniony potencjalnymi perturbacjami czy też jakimś kryzysem. Nie jest. I nie można podzielać jednostronnej, tendencyjnej - a więc nieobiektywnej - opinii jakiegoś bankowego "eksperta", który głosi w wywiadzie, że NBP zarobił na rezerwach miliard dolarów. Otóż w tym samym czasie Państwo - a więc my, Polacy - ponieśliśmy ponad dwukrotnie większe koszty obsługi długu publicznego, który po części jest kupowany …za nasze własne pieniądze! Właśnie te pochodzące z tych rezerw. Wyjaśniam ten mechanizm szerzej w książce "Wędrujący świat". Zachęcam do lektury! No i czekam na ciąg dalszy coraz ciekawszej wymiany poglądów między Mariuszem i Jackiem - a za chwilę pewnie również innymi ciekawych sprawy - na temat finansowania MSP i ich roli w rozwoju społeczno-gospodarczym. Nie tylko w Polsce, ale także w innych krajach. To naprawdę kwestia o kapitalnym znaczeniu nie tylko teoretycznym, ale nade wszystko praktycznym.
WĘDRUJEMY DALEJ!

2. Wpis 18, 20.IV.2008

Ula (wpis z 19.IV) pisze, że brakuje jej w książce ‘recepty na całe “zło”’. Cóż, jeśli spodziewała się znaleźć ją tam podobnie jak przepisy na dobre ciasto, to nic dziwnego, że ich tam nie ma. Ale przecież sposób na walkę – i to skuteczną! – z biedą, nędzą, niesprawiedliwością jest przedstawiony w wielu miejscach “Wędrującego świata”. Najkrócej ujmując - jest nim zrównoważony rozwój, który brać się musi z odpowiedniej kompozycji wartości, instytucji i polityki. Szeroko i dogłębnie wyjaśniam, na czym ma to polegać w różnych miejscach i czasach, bo uwarunkowania rozwoju są zmienne. To, co nowego w moich propozycjach, to opieranie go na teorii koincydencji wykorzystującej w twórczy sposób zbieg rozmaitych okoliczności (także pozaekonomicznych), a nie próby poszukiwania jakiejś jednej jedynej “recepty”. To nade wszystko podejście zgodne z nowym pragmatyzmem. Tak więc “recepta” jest, zwłaszcza w rozdziałach VII (”Co to jest rozwój i od czego zależy”, s. 257-290), VIII (”Instytucje, polityka i kultura a rozwój i zastój”, s. 291-314) i IX (”Koincydencji teoria rozwoju i nowy pragmatyzm”, s. 315-332). Widzę z innych komentarzy, nie tylko na naszym blogu, że zasadniczo jest ona dostrzegana. Jeśli ktoś chce te propozycje uszczegółowiać czy rozwijać - także na konkretnych przypadkach - to warto to czynić!

1. Wpis 13, 19.IV.2008

Witam wszystkich i dziękuję za komentarze na blogu NAWIGATORA! Do kilku z nich – zwłaszcza do pytań – pokrótce się odniosę.

Mariusza (wpis z 12.04) szczególnie interesują przedsiębiorstwa małe i średnie (MSP), a zwłaszcza ich finansowanie. W istocie, wiele banków w ogóle nie para się ich kredytowaniem, koncentrując swoją działalność na firmach dużych. Ale nie jest też prawdą, że instytucje finansowe działają tylko i wyłącznie dla dużych podmiotów gospodarczych? Co zaś do wspieranie MSP instrumentami finansowymi, koniec końców na koszt finansów publicznych, czyli podatnika, to trzeba zachować tutaj dużą wstrzemięźliwość. Wiele bowiem jest doświadczeń z ich nadużywaniem. Bywają sytuacja, kiedy skuteczniejsze jest adresowane przedmiotowo (np. na tworzenie miejsc pracy albo stymulowanie eksportu) dofinansowywanie kosztów obsługi kredytu, pod warunkiem jego racjonalnego wykorzystania. Dodać warto, że podczas realizacji "Strategii dla Polski" w latach 1994-97 korzystaliśmy rozsądnie z obu form, także z proinwestycyjnych ulg podatkowych, i dało to znakomite rezultaty. PKB na mieszkańca skoczył w tym okresie aż o 28 procent. Gdy zaś w latach 2002-03, podczas urzeczywistniania "Programu Naprawy Finansów Rzeczypospolitej" oddłużyliśmy – w oparciu o twarde warunki – około 60 tysięcy miejsc pracy, to pośród tych firm, które skorzystały z dobrodziejstwa takiej polityki, było aż 99,7 MSP. Jeśli zaś Mariusz pyta, czy może rację ma ktoś, kto twierdzi, że "ulgi są wiedzą sprzed półwiecza", to cóż można powiedzieć? Pewnie ten ktoś ma wiedzę sprzed półwiecza, a w wielu sprawach po prostu brak mu jakiejkolwiek wiedzy.

Michał (wpis z 12.04) wkracza na wyżyny debaty teoretycznej, pokazując dużą znajomość rzeczy i stawiając interesujące pytania i związek mojej teorii koincydencji i nowego pragmatyzmu z dorobku teoretycznego innych uczonych, nie tylko, a nawet nie przede wszystkim ekonomistów. Cóż, zawsze tak jest, że nowe buduje się po jakiejś części na "starym", na tym, co już istnieje, na wcześniejszym intelektualnym dorobku. Ważne jest, by wnosić nowe elementy, nie tylko odzwierciedlać istniejącą wiedzę, ale tworzyć jej nowe zręby. Tak jak to czynię na kartach "Wędrującego świata". Sądzę, że ci, którzy już są – Michał pewnie też? – po jego lekturze, łatwo to dostrzegą. A przy okazji, warto zwrócić uwagę na dorobek takich współczesnych ekonomistów, jak Helpman Enhanan, a zwłaszcza Dani Rodrik. Zwłaszcza poglądy i argumenty tego drugiego są mi bliskie. Jednakże to, co proponuję w książce to ujęcie nowe, oryginalne. I – sądzę – wielce obiecujące.

Inny Michał (wpis z 14.IV) pyta: jedna globalizacja czy wiele? Uważam, że jedna. Różne są natomiast pola jej obserwacji, rozmaite płaszczyzny przejawiania, niejeden sposób oceniania. "Globalizacja wieloraka" to niezły termin, ale odczytuje go jako globalizację o wielowątkowej (wielorakiej) charakterystyce, a nie jako wiele różnych procesów. Proces jest jeden, ale jakże bogaty, co widać chociażby z lektury rozdziału "Globalizacja – i co dalej?" (s. 92-138).

Krzysztof (wpis z 15.04) pyta o Chiny. Wszyscy pytają o Chiny, dlatego też tak wiele odpowiedzi na temat tego fascynującego – i rzutującego na losy świata w przyszłości – przypadku piszę w "Wędrującym świecie". A Olimpiada? Cóż, będzie to wspaniała impreza, pasjonujące zawody sportowe, Chiny będzie podziwiał cały (no, prawie cały) świat. A że ktoś nie poważnie bojkotuje igrzyska i nie jedzie? A w jakiej dyscyplinie miał startować? Niech nie jedzie; przynajmniej zaoszczędzimy trochę grosza podatników, bo przecież nie za własne miał jechać… Sama Olimpiada w Pekinie już przyczyniła się do zauważalnego postępu – w sferze stopniowej, choć wciąż zdecydowanie za wolno postępującej liberalizacji politycznej, w sferze ochrony środowiska, w sferze kultury (jakże Weilu Chińczyków zna już jakieś języki obce; więcej ludzi mówi po angielsku w Pekinie niż w Tokio…). Olimpiada w Pekinie to

bardzo dobry pomysł. Gdyby nie to wydarzenie w Chinach byłoby gorzej, niż jest. A przecież lepiej, jak jest lepiej, czyż nie?

Michał (wpis z 16.IV) radzi mi, abym mniej zachwycał się Google, a zarazem był bardziej wyrozumiały dla hackerów. Cóż, pozostaję przy swoim – zachwycam się pierwszym, nie podziwiam drugich – acz zgadzam się, że Google to nie tylko zalety, a hakerzy to nie tylko wady. Zresztą, jeden i drugi fenomen są nieodłączną cechą rzeczywistości, która tak wiele nam daje, a która także – jak czytamy – fascynuje Michała. I wielu innych.

Wszystkim pozostałym uczestnikom naszej debaty na blogu bardzo dziękuję za krytyczne uwagi i wysoką ocenę książki. ZAPRASZAM INNYCH DO LEKTURY i DO DALSZEJ DEBATY!